:LVMĪNARE : MAIVS :

PRO COĒ: BIBLIOTECA
PHARMACOPE RV̄:
VRBIS LVTETIAE

Compositor = Joannes Anglicus, dictus Gaddesden. V. { fol. 39 2°, formule du Dianasturtium
fol. 51 c, 52 a,

LVMINARE MAIVS,

LVMEN APOTHECARIORVM,

&

AROMATARIORVM THESAVRVS.

Omnibus cum Medicis, tum aromatariis perneceſſaria

OPERA

IN QVIBVS MVLTA CLARISSIMORVM Medicorum Pharmaca, Nicolai Mutoni Medici Mediolanenſis, olim opera, & nunc aliorum plurium diligentiſsimorum medicorum addita: & quæ prius extabant ab innumerabilibus erratis purgata reperies.

INDICES DVO INSVNT: ALTER AD minima quæque ſimplicium nomina reperienda ante operis initium: Alter in fine libri, quid in vnaquaq; ſectione contineatur, ampliſsime declarans.

VENETIIS

Apud Nicolaum Beuilacquam.

M D LXI.

Opus hoc Luminaria Maioris in quindecim Sectiones est diuisum.

Quid in vnaquaq; harum sectionum contineatur, poteris in calce huius Luminaris Maïoris in Tabula amplissime videre.

NICOLAO A CAVALLERA VENETO PHARMACOPOLAE NOBILISSIMO

IOANNES MARINELLVS S. P. D.

MAXIMVM profectò negocium, ac laude dignissimum sumpsit is, qui opus illud, quod etsi nunquam perfectum, præ manib. pharmacopolarum præsertim habetur, reliquit: nam plurimos & Arabum, & Græcorum, & Latinorum libros diligenter legisse necesse fuit: ut ea composita medicamenta colligeret, quæ pharmacopolarum usu essent necessaria, atque medicis. quapropter eius nomen coli, & obseruari meritum, ac debitum est, cum humanis commodis, utilitatiq; tantùm seruiret, &, quod maximum est, omne tempus consumeret in tuenda non solum hominum sanitate, sed & in perdita recuperanda. Cæterum, meo quidem iudicio, id uoluit scriptor, quòd, cum uidisset medicos nostros, qui naturæ adiutores, & æmuli dicuntur, ac dici uolunt, antiquos mores illos, præclarosq; minime tenuisse, imo negligisse (erat quidem hoc in more positum, institutoq; maiorum, ut ij medicamenta omnia componerent, & seruarent) curam, eamq; hominibus rei medicæ non admodum peritis commisisse; LVMINARE aperiret ijs quos uocarunt pharmacopolas, quod lumen medicamentorum, quæ & præsto essent, & hominum saluti consulerent, parandorum, atq; paratorum seruandorum porrigeret: quæ res honorem, si consiliis obtemperarent; quo amplissimo olim medici ornati fuerunt, daret. sed de libro, & pharmacopolis id factum est, quod de medicis actum: nam primum id lumen, seu (ut dicunt) LVMINARE, cum splendor eius alios offenderet, & nonnullis uideretur neq; lucere, neq; eorum menti lumen perferre; omnino extinxerunt: cum id factum opinarentur omnibus & medicis, & pharmacopolis maiori fore adiumento: nam ij ueluti inscientes aliud medicamentum simplex pro alio notarunt, aliud adiunxerunt, & aliud detraxerunt: præterea, quod non parui est faciendum, doses mutarunt: cum fortasse id cuidam corpori ualidioribus, debilioribusúe uiribus prædito conferre uiderētur. quas ob res spreto ferè libro, hoc est, reiectis simplicibus medicamentis, neglectaq; dosi: quæ omnia ab antiquioribus medicis, atq; doctioribus summo studio, & diligentia tradita fuerant, alium scripserunt librum, & excudendum curarunt. præterea hæc miserrima tempora nostram salutem in deterius adduxerunt discrimen: quòd tum periti, qui pauci sunt, tum pharmacorum componendorum rei imperiti pharmacopolæ scientiam profitentur non spe iuuandi, sed lucrandi potius adducti: quod quidem communi uituperatione est reprehendendum, corrigendumq;: nam, si etiam, atq; etiam considerassent, quid in re sibi esset faciendum: præter hæc quam infamiam, & contrà gloriam consecuturi essent; mehercle uel aliam perciperent artem, uel desumptam in dies politiorem, perfectioremq; redderent, sibiq; utilitatem, & honorem maximum, quem iis deberemus, acquirerent: illud enim summum est beneficium, quo deuincti sumus pharmacopolis, uel iis maximè, qui in arte exercenda

alios præstarent. horum autem siquis unquàm est cognitus cum aptus, tum etiam diligens; Tu certè Mi NICOLAE es unus: quoniam à pueritia usq; ad istam ætatem tuum te ingenium inflammauit studio pharmacorum res prosequendi adeo, ut summum splendorem, immortalemque gloriam sis consecutus. huius indicium est theriace, cui præpositus fuisti superioribus annis ab Illustrissimo Senatu Veneto. is rem tam celebrem, tam arduam tibi merito commisit. & cui committenda erat, qui magis instructus, quiq; in peragendo negocio magis esset exercitatus? cui in simplicium disciplina magis uersatus? Nunc mihi sæpenumero cogitanti, quo pacto efficerem, ut pharmacopolæ tua persequerentur uestigia, uenit in mentem, si LVMINARIS MAIORIS composita pharmaca cum scriptoribus medicis, è quibus translata sunt, conferrem; id fore consecuturum. quare illa præsertim à mendis purgaui, quæ deprauata erant, & mutila. quod iam actum est, & librum ad te mitto: magis enim idoneum, quàm tu es NICOLAE excellens, reperi neminem, & qui limatiori, prudentioriq; iudicio, quod natura peculiare tibi largita est, polleat. huic addo LVMEN Apothecariorum, & THESAVRVM Aromatariorum, in quibus multa correxi. ea quoq; accipias uelim: hoc quidem summi in te amoris mei, & beneuolentiæ signum esse debet certissimum: non autem quòd his præceptis careas: quis enim nescit te non solum simpliciũ medicamentorum scientiam habere: sed & compositorum omnium? nemo est ignarus te in quauis confectione seu fructuum, & huiusmodi generis cæterorum ex uariis rebus constructorum, &, quod reliquum est, humanarum formarum paranda naturam non æmulari quidem, sed abs te longè superari. oro te igitur, ut hos meos labores suscipias: & me, ut facis, ama. Vale.

INDEX CVM SIMPLICIVM TVM COMPOSITORVM

omnium huius operis Luminaris Maioris, cuius A primam columnam denotat, B ſecundam, C tertiam, D quartam: in gratiam ſtudioſorum ſumma cura & diligentia collectus.

Garyophillos

Oleum

Roſma-

Trochiscus

FINIS.

IOANNIS IACOBI MANLII DE BOSCO, Alexandrini, in Luminare Maius ad Bernardinum Nigrum Ciuem Papienſem

PROOEMIVM.

VM pleraq; in medicorum antidotis peruerſe intelligi a plurimis animaduerterem, tum quod Græce, Arabiceq; ſcripta uocabula peſsime acciperent, tum quòd operandi artem, modumq; penitus ignorarent. Olim ego iuuenili ætate concitus, breues, ac ſuccinctas annotationes conſcripſeram. Mox uero ſuccedentibus annis, cœptum a me ſtudium in magnis meis occupationibus deposuere penitus, tametſi eius ſemper animi fuerim, ut quoad fieri poſſet, de poſteris bene mererer. Tua tamen me uoluntas nuperrime impulit BERNARDINE uti munus a me antea ſuſceptum, non modo non obliterari paterer, ſed & in corpus redigerem, adderemq; plurima, quæ poſterior ætas, exercitiumq; quotidianum contulere. Itaq; factum eſt, ut quod breuiſsimum fuerat uolumen, longe amplius excreſcere, utq; ſuſceptæ a me prouinciæ modus, ordoq; ſeruaretur, diui Meſuæ in primis exponendum opus mihi propoſui; occaſionem uero nactus, nonnulla ſubieci a reliquis medicis confuſe, uageq; conſcripta. Factumq; eſt, ut hoc unum opus, pro aliis multis ſufficere uidetur, tam late, tamq; abunde in hac antidotorum materia ſumus euagati, quòd citra arrogantiam dictum ſit, ſed & ueritas nuſquam reticenda, Scio ego incomparabilem ægris iacturã eximiis doctoribus illatum eſſe dedecus, non ſui culpa uerum adminiſtratorum potius inſcitia. Dehinc autem (ut arbitror) fore confido, ut aromatariorum quiſquis noſtrum hoc opus diligenter tenuerit, tuto aggredi poſsit omnes ueteres compoſituras. Quæ ut recte fierent, huius gratia negocii, Galenum, Dioſcoridem, Serapionem, Raſim, Auicennam, Auerroym, Conciliatorem, Gulielmum Placentinum, Gentilem, Nicolaum, Franciſcum Pedemontanum, Nicolaum, Michaelem Sauonarolam, Symonem Ianuenſem, alioſq; permultos exquiſitiſsime perlegi, eorumq; ſententias huic noſtro uolumini inſerui, quam tibi BERNARDINE NIGER dedico, ac nomini tuo inſcribo, ut fautorem, aſſertoremq; elucubrationes meæ te recognoſcant, obſeruent, ac uenerentur. Nam cuius auxilium fauoremque potiſsimum implorauerim, quam eius qui de me locupletiſsime ſemper ſit bene meritus? Vale.

LVMINARIS MAIORIS
EX GRAECORVM, ARABVM, AC Latinorum monumentis: ad summum luminis candorem, ingenti cura, miroq; studio restituti,
SECTIO PRIMA,

ELECTVARIA, AC CONFECTIONES, E QVAMPLVRIMIS, AVTHOribus hincinde maximo selectu, continens: vna cum IOAN. IACOBI MANLII *de Bosco. Alexandrini commentarijs: Necnon cum* NICOLAI MVTONI *persimilium Antidotorum Appendicibus.*

EX ANTIDOTARIO MESVE PRIMVM.
ELECTVARIVM DE AROMATIBVS GALENI.

*Agallochon Græci uocant.

† alias Ligustici.

℞. Ligni * aloes crudi,
Rosarum: ana, aur. xii.
Galliæ moschatæ,
Macis,
Doronici,
Piperis longi,
Nucis moschatæ,
Menthæ siccæ,
Spicæ,
Casiæ,
Masthiches,
Cinnamomi,
Garyophyllorum.
Asari ana. aur. iii.
Calami aromati. au. iiii.
Croci
Cardamomi utriusq; maioris nempe, atq; minoris,
Trium santalorum,
Rhabarbari,
Costi,
Cubebarum,
Zingiberis,
Fœniculi,
Sem. Anisi,
† Cheisim, ana. au. ii.
Zucchari, uncias. vi.
Miuæ aromaticæ. ʒ. xii.
Mellis despumati quantum sufficit.

COMMENTARIA. MANLII.

INTERPRETATVRI impręsentiarum has descriptiones diui Ioannis Mes. ac aliorum Medicorũ, onus humeris nostris impar, supplices Deo uoces reddimus: ut sui roris intima nostra, aspersione foecundet, ut tandem è uasto pelago in securum salutis portum nos redigeat. Intendimus itaq; in hoc opere descriptiones quarumcunq; medicinarum tam usualium quàm non usualium, tam solutiuarum, quàm non solutiuarum: quæ communiter apud apothecarios haberi debent, ex diuersis omnium fere Medicorum uoluminibus excerptas aggregare, & Simplicia in eis ingredientia (quo ad ingenii nostri debilitas patietur) declarare: eorũ uidelicet complexionẽ, electionẽ &c. ut legenti patere poterit: & si de copiam simplici Authores dissentire inter se uidentur (si fieri poterit) conciliare quod si minus, cui magis innitendum sit, dicere proposuimus. Quòd, siqua minus bene dicta extiterint (quod quidẽ humanis ingeniis est familiare) ueniam postulantes ea lectoribus examinanda, & corrigenda proposuimus.

IN ELECTVARIO Igitur proximè descriptio multa simplicia ingrediuntur, quæ sunt declaranda. Sed primò dicemus, quare dicatur Electuariũ. Dicitur ergo Electuariũ, quasi electum; quia ex multis, & uariis rebus Electuaria conficiuntur. Et differentiæ inter ipsa sunt multæ; quia quædam sunt dulcia, quædam amara, quædam acetosa ut Diaprunis, uel Damascenũ (prout apparebit in descriptione infrà in antidotario Nicolai) & Diatamarindus, qui fit ex dactilis acetosis, & sic de singulis. Secundum autem Mattheum Syluaticum, electuarium Diaroma est electuarium de aromatibus.

Recipe ergo ligni aloes crudi, idest non cocti, quia coctum in medicina nullam, aut paruam habet efficaciam. Et posset dici, sicut dicit Mesues de rosa. al. & de rhabarbaro: quod lignum aloes coctum in medicina est, sicut homo mortuus. De ligno aloes uide Mattheum Syluaticum in ca. proprio authoritate Casii felicis, ubi inquit. Multi arabes faciunt ipsum bullire in aqua, & illa aqua utuntur ad multa. tale ergo lignum aloes amisit uirtutem, & spm̃. Istud uerò lignum est lignum arboris suauissimi odoris, secundum quosdam, & est lignum, quod reperitur in magno flumine superioris Babyloniæ, cui coniungitur fluuius Paradisi terrestris. Vnde quidam dicunt, quòd impulsione fluuij ab arboribus terrestris Paradisi conducitur: nullus tamen huius arboris fertur uidisse orrginẽ. Alii autem dicunt, quod in cacuminibus montium suprascriptorum locorum circa prædicta loca existentiũ oritur hoc lignum, & impulsione uentorum, aut temporis uetustate cadit in fluuium prędictũ. Infrà in confectione de xyloaloes ostendam modum cognoscendi bonum a malo.

Rosarum. s. rubearũ, de quibus semper intelligitur; cum simpliciter rosæ proferuntur. Vnde Mes. in ca. proprio de rosis, inquit: Melior est rubea ueræ rubedinis, paucorum foliorum & planorum: & ex albis melior est habens similiter. Bulchasim qui seruitor dicitur in tracta. 2. in cap. de modo desiccandi rosas & reponendi eas, ait: Sciendum quod qui siccauerit lib. 10. rosarum mundatarum, conuertentur ad lib. 1. quando erunt siccæ: & si rosæ fuerint ex mõtibus, possibile est quod remaneat plus: & rosæ de montibus sunt fortioris odoris quã hortulanæ, & ita earũ aquæ: & ita est de omnibus herbis & floribus: quia quæ nascuntur in mõtibus sunt fortiores hortulanis, & his quæ nascũtur in locis depressis. Et ratio est, quia in eis est minor humiditas, & magis digesta: & illa pauca nõ impedit actionem partium calidarum.

Ana Græce significat pariter, siue æqualiter: & si, ubi hæc dictio ponitur, æquale pondus de unaquaq; medicina nominata est assumendum.

Aureus secundũ modernos, est pondus drachmæ unius cum dimidia. & similiter *solidus*, ut ait Simon Ianuen. unde. Si *solidum* quæris, tres drachmas dimidiabis.

Gallia muscata est quædam confectio, quæ fit in forma trochiscata, sicut apparebit infra in tractatu de trochiscis.

Macis apud Aui. in. 2. can. ex authoritate filii Mesaugue est cortex nucis moschatæ: sed secundum Circa instans, nõ est uerum: quod infra in electuario de Mace declarare intendo.

Doronici siue doronigi sunt quædam radices paruæ, saporis dulcis, similes calamo aromatico in colore & figura. Serap. cap. de doronicis, inquit: Varonigi. i. doronicum & sunt uenæ albæ interius, exterius uero sunt ad citrinitatem tendentes. & defertur ex Sim, & doronicum ex Sin, est illud quod magis administratur in medicina. & hoc est satis notum.

Piperis lõgi, quod apud Arabes uocatur darfulfel. Species uero piperis sunt tres, ut in diatrion pipereon descriptione apparebit.

Nucis moschatæ.Hæc oībus nota est: quidam uocāt eā myristicā.i.odoriferā siue redolentē. Inde carya myristica .i.nux odorifera,siue nux moscata. Circa instans ait: Nux moscata fructus est cuiusdā arboris in India nascentis: tē pore maturitatis colligitur,& per septem annos seruatur.

Menthæ siccæ.s.menthæ hortulanæ, siue communis, siue odoriferæ.Hæc apud Diosc.uocatur & edyosmon.Ponitur autem in hoc electuario sicca,quia uirtuosior est uiridi.Circa instans.in ca.de mētha ait: Mētha domestica uiridis:minorē habet efficaciam in medicina,qua sicca.Siccatur autem in umbra,& per annum conseruatur.

Spicæ.s.spicæ nardi,uel spicę aromaticę,siue spicę auiū, dicit Aui.in.2.can.in c.pprio. & sic semper quādo reperitur spicæ simpliciter,de spica nardi intelligitur. ſm Circa instans:Spica per.x.annos potest seruari in loco sicco.

Casiæ.i.casiæ ligneæ Auic.in.2.can.dicit ꝙ est cortex mori alceni:& est specierum pluriū:quarū una est rubea, boni saporis & odoris,& altera spēs eius ē cuius sapor est sapor spicę &c.melior uero est illa quę ē rubei coloris,pura plana,longi ligni,grossæ cannæ,subtilis foraminis, solida,grossa,boni odoris,quæ mordicat linguam: nigra uero est mala.Circa instans ait: Casia lignea est cortex cuiusdam arboris nascentis iuxta Babyloniā. Est aūt casia duplicis maneriei:scilicet casia fistula,& casia lignea.Cum aūt casia simpliciter īuenit̄, ītelligēdū ē de casia lignea.

Mastix est gummi cuiusdā speciei lentisci, quæ nascitur in sola insula Chio,ut est apud Sim.Ianuen.seu secundum Isid.in cap.de arboribus:Mastix arboris lentisci gutta est, melior autem in Chio insula gignit̄ odoris boni, ut Sera. in cap.de mastice authoritate Gal.Albus est mastice est ille qui dicitur gluten romanum &c. & melior secundum Aui.est ille,qui est albus,magnus,mundus.

Cinnamomum.s.cinnamomum subtile & electum:Species uero ipsius,ut dicit Serap. in suo cap. sunt multæ: & ibi dicitur ex authoritate Dios.Darseni.i.cinnamomū dicitur lingua persica arbor seni:& darseni quidē sunt multæ species: & denominantur pluribus nominibus & diuersis secundum diuersitates locorū.Infra in cōfectione de cinnamomo,etiam de ipso aliquid ostendam.

Garyophyllorum, siue caryophyllorū, ut dicit Græcus & sunt fructus satis noti oībus:tamē de ipsis melius declarabo infra in aromatici garyophyllati descriptione.

Asarus .i. asara bacchara quam multi garyophyllatam agrestā uocant:quidam aromatariorū utūtur foliis ipsius in medicina,sed male faciunt. Vide Mes.in capi.de asaro, ubi sic ait:Electio melior pars plantæ istius est radix: & melior radix quæ est grossa, spissa, & cuius odor est subtilis,& sapor acutus cum stypticitate modica. Apud nos in locis humidis nascitur:cuius folia sunt similia cysso.i.hęderę,sicut est notum omnibus.De asaro per simp.s.scripto uide Diosc.Est enim alia herba quæ a multis uulgari sermone prouincula nuncupatur.

Calamus aromaticus,sicut inquit Serapio ex authoritate Diosc.nascitur in India:& melior ex eo est cuius color est sicut hyacinthus,& habet nodos spissos:& quando contunditur habet in se neruositates: & canna eius est plena quadam re simili texturæ araneæ,cuius color est albus: & est uiscosa:& in sapore eius,ut dicit Gal.ē acuitas, & punctio pauca.Diosc.autem de calamo duo cap. facit unū de calamo aromatico qui in India nascitur, cuius optim⁹ est in colore ruffus cum nodis spissis: & iste est ille qui nobis usu uenit.Aliud caput facit de calamo agresti: & iste uidetur esse species graminis, sicut patet per Sera.ca.de gramine,& hæc est planta uenenosa animalibus,quia ibi Diosc. ait: Calamus agrestis maior est in omnibus abaceotis, quem si animalia comedunt citius affert mortem: & maximè ille qui in uiis,Babyloniæ nascitur.

Croci.s.croci cōis siue orientalis,siue zahafarā ut dicūt Arabes & est alius qui dicitur hortulanus, & infectiuus, eo ꝙ ex ipso sericum tingitur:iste est flos carthami Diosc. in c.de croco dicit:Crocus est medicinę utilis,sed melior est recens boni coloris,& subtilis odoris, & mediocriter subalbidus,& longus,non fragilis, sed plenus: cuius tactu inficitur manus,& qui nō habet secum odorem uiscidum: ꝙ si ista non habuerit:signum est ꝙ uetus est,aut infusus.

Cardamomum maius est heil,ut reperitur apud Serap. in cap.de cardamomo.ubi inquit: Siccacola .i. cardamomum, cardamomum maius est heil,& est minus: & est hilbanæ,& masculus.Bartholomæus Montagna.in suis consiliis in tracta.21 de ægritudinibus apparentibus in extremitatibus,& primo de hernia. & de oībus speciebus herniæ,ait:Cobetbague,& est in rei ueritate maius cardamomum a uulgo nominatum melegeta.Et sic etiā uide Auic. in.2.can.ꝙ de cobetbague cap.facit.& ibi dicit̄ ꝙ est granum paruū simile cardamomo, quod defertur de Sclauonia: & sic uerum est quòd cobetbague est nux farta, quæ a uulgo melegeta dicitur:eo ꝙ grana eius similātur mellicæ granis.Et sic hodie ab apothecariis nobilibus ponitur pro heil,siue cardamomo maiori,siue grana paradisi melegeta,quæ apud omnes est satis nota.

Cardamomi minoris est hilbanæ, & non habet capita nec corticem,& habet grana habentia corticem:cuius color est sicut cardamomi maioris,& substantia eius est subtilior quam substantia maioris,& uirtus eius est sicut uirtus illius:& istud (secundum intentionem modernorum) est illud cardamomum quo communiter utimur: & istud intelligitur quādo simpliciter ponitur.Non autē est nigella citrina,nec nigra ut putauerunt quidam.

Trium sandalorum,uidelicet sandali,albi,rubei, & citrini,qui satis sunt noti.

Rheubarbarum uero,ut dicit Mes. ex medicinis bene dictis sollennibus,in quo aggregantur multæ ex intentionibus quæ quæruntur in re faciente mundificationē.Rheubarbarum uero dicitur a rheu quod est radix & barbarum eo quòd in Barbaria regione oritur,& in India. Neque illud omittendum censui,quod Ammianus Marcellinus de eodem refert,Tanai.flumo qui Europā Asiamq; discerminat uicinum esse Amnenrha nomine:in cuius ripis & marginibus nascitur radix eiusdem nominis. Ex rheubarbaro laudauerunt magis illud ex eis,quod est subnigrum declinans ad rubedinē.Infra in confectione,de raued seni melius docebo discernere bonum a malo,si Deus uoluerit.

Costus est radix amara.Reperitur aliquando in multis confectionibus scriptum costū dulce,sed nec uidi,nec audiui aliquem qui dixerit se uidisse:de ipso tamē apparebit iterum infra in confectione diacosti.

Cubebe est quidam fructus rotundus aliquantulum depressus & latus inter folia eius repertus:qui quando maturus fuerit,uergit ad rubedinem,& intra ipsum est granum triangulatum.autor est Sera. Secundum Circa instans cubebæ est fructus cuiusdam arboris in India nascentis. Potest autem seruari per decem annos.Eligenda est quæ mediocriter acutū saporem cum multa aromaticitate, & modica dulcedine.Auicen.in.2.ait: Cubebe eius uirtus est similis rubeæ,ueruntamen est subtilior. Et infra apparebit electuarium diacubebe.& ibi de ipso iterum aliqua subiūgam,si Deus uoluerit.

Zingiber est radix satis nota.Circa instās ait. Zingiber quidam dicunt ipsum esse radicem arboris: alii dicunt ramusculum arboris,sed ipsum est uena seu radix, herbæ nascētis in trāsmaritimis partibus,& in mōtibus Sclauoniæ.

Fœniculi semē est illud quod apud Græcos dicitur marathrum: unde Macer:Fœniculum medici calidum siccū que secundo dicunt esse gradu Marathrum Græcus uocat illud.

Anisi.s.semen ipsius.Auic.in.2.can.ca.de aniso, dicit ꝙ semen ipsius fœniculi romani est,& est minoris acuitatis quam nabathi, & in ipso est dulcedo,& est acutius quā nabathi,electio romanum ponderosius est.secundum Circa instans eius semen seruatur per quatuor annos.

Cheisim uero est leuisticum sicut reperitur apud Simonem Ianuen. sed chaisum est abrotanū, & de forma ipsius plantæ reperitur apud Dio͡sco.sub nomine ligustici:eo ꝙ plurima quātitas ex eo nascit̄ in Liguria prouincia, unde nomen

nomen accepit.unde Macer: A ligurum patria sumpsisse ligustica, nomen, dicitur &c.& semen ipsius est illud quod efficaciam habet in medicina. Auic.in.2.cano. de cheisim ca.facit. Circa instās ait: Semen eius leuisticus appellatur semen, non herba uel radix in medicinis debet poni. quod per tres annos seruatur.

Zuccharum est mel cannæ. Auic.in.2.cano. de ipso duo cap.facit: unum de zucchato absolutæ, & dicit ibi ꝙ eius arundo zucchari in natura existit: & aliud de zucchato al husar, quod est manna cadens super alhuzar, & est sicut frustum salis.& reperitur aliud zuccharum: quod uocatur zuccharum tabarzet idest album, ut est notum.

Miua aromatica.i.miua cum speciebus, siue miua aromatizata, cuius descriptio apparebit infra secundum Mesuem in tractatu de syrupis, sub hoc titulo Modus conditi de citonijs, &c.

Mel apud Dios. est ros cœlestis, quem apes colligūt: cuius genera duo sunt: unum quidem quod cupilliones apes colligunt: aliud quod sub terra inuenitur, & atticum dicit: quod uariolæ & lanuginosæ & fortiores apes reponunt, & habetur melius ad oculorum claritatem faciens &c.

Mesues ponit ꝙ istud electuarium debet fieri cum melle, sed hodie in nostris partibus fit in morsellis cū zucchato, sed tēpore ātiquo utebātur magis melle in electuariis ac cōfectionibus q̄ nostro tpe. Et hoc accidit, quia ātiquo tempore non habuerūt ita cognitionē cannarū zucc: sicut habent moderni. Si autem cū melle facere uolueris, hæc est regula, ꝙ pro unaquaque libra mellis bene despumati ponantur. ℥.iii. specierum tritarum & cribellatarū: & tunc fiet electuariū effectus melioris, & operatio medici nobilior. Quidam ponunt in libra una mellis despumati. ℥.i.s. pulueris specierum tritarum, sed tunc confectio nō est tātæ operationis, sed esset maioris delectationis ad gustum infirmi, in lib.i.zucchari syrupizati & cocti perfecte ponitur & poni debet. ℥.i. specierum præparatarum & cribellatarum: & tūc electuariū uel confectio erit pfectioris operationis ſm intentionem medici & scientiæ. Si autē in l.i. zucchari syrupizati, ut dictū est, ponātur. ʒ.iiii.uel.iii. pul. specierum dictarum, tantum erit confectio melioris saporis, sed diminuetur illius operatio secundum medicum & penes intētionem medicinalem. Nos autē uolumus intelligere per puluerē specierū præparatarū oīa quæ possunt conteri. Et si quærit̃ quṙ mel ponit̃ in electuariis dico ꝙ tribus de causis, mel ponit̃ in electuariis, ut dicit Nicola. in procemio sui antidotarii: Primo ad conseruandum electuaria: nam præ cæteris liquoribus mel est bonum ad cōseruandum. Secundario ponitur, quia mel est ualdè mundificatiuū.i.correctiuū maliciȩ medicinarū et ꝓprie solutiuarū. Tertio q̄a sua dulcedine amaritudinē sperū tēperat.

Dosis est limitata mensura uel pondus alicuius rei medicinalis simplicis, uel compositæ, uidelicet specierum, herbarum, aut electuariorum, & sic de singulis. Mesue habet. Dosis eius scilicet electuarii est an.ʒ.ii.hoc est, ꝙ possunt dari aut sumi. ʒ.ii.sine molestia.

APPENDIX.

Cōsimilem tunc inscriptione, tū uiribus, tum ingrediētium catalogo compositionem apud ACTVARIVM inter Græcorum recentiores haud postremæ notæ autorem in suis de Medicamētorū cōpositione monumētis, habet, Quā nedū, nos uerū peritiores extollere, prorsus res ipsa belle indicat: modo illam ad uerbū subscriptam percurrere studiosi minime grauentur: ut inuicem comparatæ, meliorem quisq; seligere ualeat. Verùm prius annotandum, non iniuria DIARRHOMATON. Basilicum inscribi, cum ex Odoramentis Regium sane existat Antidotum.

℞. Spicæ,
Casiæ,
Mastiches,
Garyophyllorum,
Cinnamomi tenuis,
Assari,
singulorum unciam
Florum maioris † Rorismarini, (†Quocēchyron dicitur.)
Croci,
Santali, Citrini, Rubei, Candidi,
Costi dulcis,
* Maceris, (* Macis uulgo appellatur.)
Cinnamomi,
Zingiberis,
Seminis Fœniculi, Anethi,
singulorum sescunciam.
Nucis indicæ,
Agallochi,
Calami odorati;
singulorum semiunciam.

Mel ex aqua cotoneorum, aut malorum, aut punicorum, coquito igni molliusculo, quo deinde species subigito.

II.
DE GEMMIS.

℞. Albarum margaritarum. * ʒ.iii. (* al. ʒ.ii.)
Fragmentorum: Saphiri, Hyacinthi, † Sardinis, († Corneolus nunc appellat.) Granatorum, * Feruzegi, (* idest smaragdi.)
ana. ʒ.i.s.
Zedoariæ,
Doronici,
Corticum Citri,
Macis,
Seminis * Alfeniemisch, (* al. Electri.)
ana. ʒ.ii.
Coralli rubei,
† Charabæ,
Limaturæ eboris,
ana. scrup.ii.
Been Albi, Rubei,
Garyophyllorum,
Zingiberis,
Piperis longi,
Spicæ,
Folii,
Croci,
† Heil: ana. ʒ.i. († hoc est ozimi garyophyllati.)
Trochiscorum * Diarrhodon, (* i.e Rosis.)
Ligni Aloes, ana. ʒ.v.
Cinnamomi,
Galangæ,
Zurumbet, ana. ʒ.i.s.
Foliorum, Auri, Argenti,
ana. au.s.
Moschi boni. ʒ.s.
Ambræ. ʒ.ii.

Confice cum † melle Emblicorum, & colatura e Gelenisbin.i.de Rosis, partibus æqualibus, quantum sufficit. († al. succo.)

(† i. cardamomi, maioris.)

COMMENTA. MANLII.

Gēmæ sunt lapides præciosi qui ingrediuntur istud electuarium. Isido. in ca. de gemmis ait: Post marmorum genera gemmæ sequuntur, quæ multum auro decorem tribuunt uenustate colorum: primordia earum a rupe Caucasi. Fabulæ ferunt Prometheum primum fragmenta saxi eiusdem inclusisse fero ac digito circūdasse, hoc fuisse anulum, & gemmam, ut tradit Plinius naturalis historiæ lib. 37. Genera gēmarū innumerabilia esse tradūtur: e quibus nos ea tantū quę principalia sunt notissima annotabimus. Gemmæ uocatæ sunt ꝙ instar gummi transluceant. Præciosi lapides ideo dicti sunt, quia magno præcio emuntur: siue ut a uilibus discerni possint, seu ꝙ rari sint: & istud electuarium apud nos est in usu, & ualet mirabiliter ad ea quæ dicit Mesue.

Albæ margaritæ sunt lapides dicti Perlæ, qui in ostreis reperiuntur: quędam sunt perforate, aliæ non perforatæ: & perforatæ, ut dicit Matth. Syl. sunt artificiosæ factæ, & non naturaliter: sed non perforatę, quę naturales sunt, meliores sunt perforatis. Et ideo quando in medicinis ponūtur, non perforatę intelliguntur. Sed sunt aliquæ obscurę ad citrinitatem tendentes non perforatæ, quæ perforatis æquipollent: & ideo eligendæ sunt claræ & albæ: quæ uero obscuræ quasi albidæ sunt, non sunt ponendæ in medicinis. Origo margaritarum inquit Plinius, conchæ est haud multum ostrearum conchis differēs. Dos omnis in candore, magnitudine, orbe, & pondere. uide ibi.

Fragmēta secundum Mes. fiunt ex quinq; lapidibus præciosis qui omnes quinq; istud electuarium ingrediuntur. Et sunt multum in usu in medicinis cordialibus, & ad multas alias necessitates: & sic quando doctor ordinat fragmētorum cordialium aut præciosorum, intelligitur de illis quinq; quæ inferius nominabo.

Saphyrus siue sirites uocatur, eo ꝙ in littore sirtiū inueniatur: & est lapis, sicut narrat Matth. Syl. ex authoritate Alberti qui uenit ab oriēte & India et Ipidomonio apud podium prouinciæ regione & ciuitate: sed non est adeo præciosus, ut per omnia sit similis orientali. Est autē coloris perspicui sicut cœlū serenatum, sed uincit in eo flauus color. Melior autem est qui non satis est perlucidus. Opti

mus autem qui habet nubes obscuras ad rubedinem declinantes. Isidorus ait, Saphyrus cæruleus, & cum purpura habens puluores aureos sparsos, optimus apud Medos, nusquam tñ perlucidus. Hic lapis est apud nobiles notus.

Hyacinthus lapis est apud Sera. cuius species sunt tres una earum est coloris rubei, secũda est coloris citrini, tertia uero coloris chahali & coloris antimonii, sed nobilior omnibus est rubeus: & quando inceditur ignis super eum rubescit multum. Virtus hyacinthi est multum uulgata & honorata inter homines: unde si quispiam hyacinthum secum portauerit aut sigillauerit aliquid, & portauerit sigillationem illã secum, si intrauerit in regione aliquã, uel prouincia in qua cadunt fulgura multa, seu in terra pestifera, nullatenus nocebunt ei &c. Est item hyacinthus herba ut tradũt poetę, a nomine hyacinthi pueri amati ab Apolline & in florem sui nominis cõuersi: aut (ut Plin. refert) a cruore sanguinis Aiacis ædito ita discurrentibus uenis, ut Græcarum literarum figura ea legatur inscripta: quod & Ouidius & Virgilius in bucco. testantur.

Sardonis siue sardinis lapis, secundum Mattheum Syl. ex authoritate Alberti, est lapis ab ãtiquis inter preciosos lapides numeratus, est autem habẽs ruborem spissum cum substãtia parua, sicut si parietas imaginetur in rubea terra: & secundum hanc diuersitatem inuenitur quinque modis. Et Isido. Sardonis sunt quinq; species scilicet quæ onyx appellata est, ꝙ habeat in se permixtum candorem in similitudine unguis humanæ: Græci enim unguem onychem dicunt. In India uel Arabia gignitur: & aiunt hunc lapidẽ accendere animum ad gaudium, & acuere ingenia. Sardinis uero dicta est, eo quod primum reperta fuit a sardis: uel dicitur sardis a regione unde reperitur. Hæc rubrum habet colorem.

Granatus lapis, secundum Matthe. Syl. ex authoritate Alb. est de genere carbunculi. Est autem lapis rubeus & perlucidus in colore similis cytinis idest balaustijs. Est autem rubeus aliquantulum obscurior carbunculo, & cum subijcitur ei in sigillis niger color, inuenitur quidam modus qui intra ruborem sparsus habet uiolæ colorem; propter hoc genus uiolatũ dicitur: & est preciosior alijs granatis, letificat cor, & pellit tristitiam.

Feruzegi, sicut dicit Mes. est smaragdus, & sic reperitur apud Matth. Syl. in cap. de lapide smaragdi. Mirandum est de Simone Ianueñ. ingenioso in simplicibus, qui dixit, ꝙ feruzegi est stannum, & quod in hoc non conuenit. postea ipsemet in cap. de lapide ferugei, sic ait: Lapis ferugei secundum Alhani, est lapis topacius, si dicis feruzegi, idẽ est: quod non est credẽdum: quia intentio domini Mes. est ꝙ feruzegi sit smaragdus & non stannum nec lapis topacius, cum ibi non conueniant. Aui. autem in. 3. can. in fen. xi. in tra. de medicinis cordialibus, habet feruzegi: & in. 5. can. in simplicibus exponit ꝙ est smaragdus, & sic est. Smaragdus animam uiriditate dicitur. Sera. de lapide smaragdi dicit ꝙ ille qui est uiridior & fortis uiriditatis, est melior alijs &c. Hic lapis est satis notus. Valet autem smaragdus ad præcognitionem futurorum, auget substantiam, cõpescit motus lasciuię, tempestates eliminat, Hemitriteum sanat, & obsistit epilepsiæ.

Zedoaria, siue zodoar arabicæ. Sera. aũt facit unum ca. de zedoaria, & duo capit. de zurumbet, sed in uno est scriptum sic: Zurumbet, de quo infra in prædicta declaratione istius electuarij uidebis quid est: aliud cap. facit ꝙ dicit zurumbeth cum h. & istud idem est quod zedoaria. Tu uero considera differentiam, quæ reperitur pro una syllaba; & hæ sunt radices rotundæ similes radicibus aristolochię rotundę in rotunditate earum, & sunt similes in sapore & colore zingiberi. & afferuntur de Seni. Auicen. in. 2. can. duo cap. facit, unum de zedoaria, & aliud de zedoar, quod idem est, ut dicit Simon. Ianueñ. & hæc satis sunt nota.

Cortex citri est fructus magnus sic uocatus. Sera. ca. de citro, dicit atrogi. i. citrũ. Gal. fructus huius arboris nominatur in Græco pomum aquæ, & cortex eius non est frigidus: immo est aut æqualis complexionis aut minus æqualis parum & iste fructus notus omnibus. Quidam uero de nouo scribens intitulatus LVMEN Apothecariorum, qui potius est discere uolẽtium tenebras, in hoc ualde deceptus est, dicit. n. corticum citri. i. cedri, quod nõ est bene expositum, quia uide Dioscori. ꝙ unum cap. facit de citro & aliud de cedro, & non sunt idem. Melius uero, si Deus uoluerit, infra ĩ antidotario quod Nicolaus scripsit declarabo quid est cedrus: de quo fit pix cedraria siue alchitrã. Quomodo autem citrangulum differat a citro, uide in. 5. cano. & ꝙ eius folia sunt cordialia, uide eundem. xi. tertij.

Alfeniemisch siue feleniemusch est ozimum garyophyllatum, ut dicit Serap. in cap. de ozimo garyophyllato: & dicitur ꝙ folia eius sunt parua: quorũ color est inter uirorem & glaucedinem: & odor eius herbæ est similis odori garyophyllorum: & eius semen est minutum, nigrum: & colligitur in mense Iunij. Sciendum ꝙ quando reperitur feleniemisch, siue ozimum, siue basilicon garyophyllatum in electuarijs & in cõfectionibus semper intelligitur, sed in unguentis & emplastris herba intelligitur: hoc apud Aui. in. 2. can. uocatur falamamischi, & ibi dicit ꝙ est ozimum garyophyl. nam ipsius odor est similis garyophyllo, & secundũ Circa instãs eius semen per tres annos seruat.

Corallus rubeus est nobilior aliis. Dios. corallus quem multi lithodendron dicunt, arbor est in fundo maris, quæ dum uelli ceperit accepto aere grauescit. Nascitur uero multum in promotorio Siciliæ nomine Pachino. Eligendus est colore coccineus idest rubeus, post in bonitate est albus, & deterior est niger.

Charabe siue chachabre est gummi sm Auic. sicut sandaracha. i. uernix tendens ad citrinitatẽ & albedinẽ & puritatem, & quãq; declinat ad rubedinem: quæ attrahit paleas & fracturas plantarum ad se: & pp hoc noĩatur charabe. i. rapiẽs paleas pſice: & de hoc fiunt pater nr: quibus utuntur mulieres pro deuotione: & hoc gummi satis est notũ.

Limatura eboris. i. limatura siue rasura dentis elephantis, unde uide Simon. Ianuẽ. in cap. de ebore ubi ait: Ebur, est dens elephantis. Inde eburneus. aptum est medicinæ in multis confectionibus ingrediens, & sic est.

Been albi & rubei sunt quædam radices quæ de Armenia deferuntur. Sera. dicit: Species eius sunt duæ. s. rubeæ, & albæ, & sunt ambæ uene in magnitudine radicis pastinacæ paruæ: quarum quædam sunt tortuosę, & deferunt ab Armenia. Odor eius est bonus, & est in eis uiscositas. Moderni herbarii inuenerũt in nostris partibus de utraq; specie, sed in odore non conueniunt, ut in Armeno.

Folium siue malabatrum, ut dicit Serap. herba est quæ nascitur in India, & habet folia quæ expanduntur super faciem aquæ in illis partibus, sicut lẽticula aquæ: & non hẽt radicẽ, & qñ colligitur inseritur in filo. Gal. in. 7. simpliciũ inquit: Malabatrum folium. i. foliũ Indianum spicæ simile est sm uirtutẽ, & sic est. Aui. in. 2. cañ. in ca. de folio dicit, ꝙ loco eius ponitur pondus ipsius de mace, aut etiam de spica, & sic fit. Quidã mercatores uendũt folia garyophyllorum pro uero folio: sed uerum folium nũquam uidi nec audiui aliquem citra mare uidisse: est enim preciosum.

Troch. diarrhodõ. Trochiscus autem dicitur a trochos quod est rota: quia trochiscus est similis rotæ currẽti. Diarrhodon. i. de rosis, descriptio ipsius apparebit infra.

Galangæ sunt quædam radices odoriferę, sicut sunt notæ: infra apparebit diagalanga, & ibi melius ostendetur.

Zurumbet est species zedoariæ, idem tamen non est, ut quidã uolunt. In isto electuario possumus certificari ꝙ zurũbet nõ est zedoariã, quia Mes. habet zedoariã & zurũbet ꝙ non sunt idem. Radices uero zurũbet sunt radices similes cypero in figura: sed multo maiores & duriores; intus subcitrini coloris, odore & sapore zedoariæ. Serap. cap. de zurumbet dicit ex authoritate Gale. Zurumbet ex speciebus odoriferis: & propter hoc admiscetur confectionibus aromaticis. Aui. in. 2. can. dicit Zurumbet est herba similis cypero sed est maior, & minus odorifera.

Folia auri & argẽti sunt nota, & ambo debẽt esse mera.

Muscus apud Auiceñ. in. 2. can. est folliculus animalis, sicut

ficut gazel, ipſe, niſi quia habet duos dentes albos flexos ad interiora, ſicut duo cornua. Ser. uero in capi de muſco, uult ꝙ muſcus ſit folliculus gazel: qui cum Auic. non conuenit. Ego uero interrogans quendam mercatorem, ſi gazel eſt animal proferens muſcum, ipſe reſpondit quòd nō, ſed in ſimilitudine differunt parum. Muſcus uero melior eſt ille qui defertur de regionibus Tumbaci, ut dicit Sera. quia illud animal in illis regionibus comedit ſpicam nardi, & alias ſpecies odoriferas: & quanto muſcus magis redolet, tanto melior eſt. Hodie raro reperitur bonum: falſificatur enim cum hepate lupi, & aliis rebus.

Mel emblicorum eſt illud quod docet Raſis in.9. Almā. in fine electuarii lætificantis: ſicut apparebit infra.

Colatura geleniabin de roſis ſecundum modernorum uſum, eſt mel roſatum colatum. Aui. in. 2. can. in cap. de roſis ait. Aqua roſa eſt bona capiti & ſtomacho, & cōfortat quę ex ea nutrita eſt cum melle, ſtomachum: & eſt geleniabin. In. 5. uero can. in diſtinctione de conditis, de geleniabin loquitur. Paulus in cap. de dolore ſtomachi ait: Addatur muraba. i. geleniabin. Mattheus Sylua. in litera muraba, dicit ꝙ eſt conditum aliquod, ſicut roſæ, uiolæ &c. & ita dicit Simon Ianuen.

APPENDIX.

Nec prorſus abſimile apud Actuarium habetur antidotum, DIAMARGARV, ex unionibus nēpe, per pulchre inſcriptum, hæc ſuſcipiens.

Cinnamomi,	Styracis,
Garyophyllorum,	ſingulorum ſiciliquum.
Spicæ,	Vnionum.
Galangæ,	Zingiberis,
* Dulcis radicis,	Oſsis Ceruini cordis,
Xyloaloes,	Eboris,
Paſtillorum e † Roſis * Violis,	† Blatrii byſantis, ſingulorum. ʒ. i.
ſingulorum. ʒ. i.	Moſchi ſeſquiſcrupulum.
Nucis myriſticæ,	Ambaris,
Maceris,	Caphuræ,
Zadæræ,	ſingu. grana. vi.
Rhei,	

* Glycyrrhiza uulgo.
† Diarrhodō nominant.
* Diaion uocant.
† Onichē priſci dixere.

Mellis modus, qui fecerit ſatis.

III.

EX GRANIS TINCTORIIS,

uulgo Confectio AlKermes.

℞. Setæ tinctæ ex chermes circiter libram unam. Et propriæ ſuper cuius tinctura non præteriit ſpatium extēſum, & ſubmerge eam in ſucco pomorum dulcium, & aqua roſarum añ. li. i. s. & dimitte die una: deinde fac modicū bullire, donec aqua rubeat: deinde extrahe ab ea ſetam, & exprime eam, & pone in ipſa aqua, zucchari tabarzet. ʒ. cl. & coque uſq; ad ſpiſsitudinem mellis, & remoue ab igne, & proiice in ea actu calida Ambræ crudæ minutim inciſe. ʒ. iiii. & dimitte in eo liquefieri, deinde proiice ſuper ipſum puluerem harum rerum.

Ligni aloes crudi, * Darſeni, } ana. ʒ. vi.
Lapis lazuli loti, & præparati, Margaritarum albarum } ana. ʒ. ii.
Auri boni. ʒ. i.
Muſci boni ſcrup. i.
Confice & fiat.

* Cinamomi genus.

COMMENTA. MANLII.

Confectio ideſt ſimul factio, & deriuatur a conficio cōficis: quia ex pluribus rebus conficitur: & poteſt eſſe mollis: ſeu ſolida, ſeu dura. Hęc apud nos eſt in uſu, ſed nō multum. Dominus Meſue in cap. de lapide ſtellato, habet confectionem lapidis lazuli: & idem eſt.

Alchermes ſiue chermes ſunt grana tinctorum quibus tinguntur panni. Reperitur aliquando ſcriptum cheſmes cum. s. & tunc ſunt paſſulæ ſine oſsibus: de quibus Serap. in cap. de granis tinctorum, cum quibus tinguntur panni, inquit: Chermen, ideſt grana. In cap. uero uite & eius ſpeciebus, & quæ ex eo ſunt, dicit alius Philoſophus, Alchefines ita nominantur in lingua ſeriſis, & ſunt paſſulæ ſine granis. Et ſic etiam Dioſcorid. uocat coccum infectiuum: ideſt, quo tingitur. Et hæc grana, ut dicit Matthe. Sylua. in qua tingitur ſcarlattum. unde dicitur de Chriſto quod fuit ueſtitus ueſte coccinea, ideſt, tincta cocco: ſcilicet grana de ſcarlatto.

Poma dulcia apud omnes, poma pariſana, ſiue de paradiſo ſunt magis laudata quam alia poma: & ſi illa habere non poteris accipiantur redolentia: quæ etiam ſunt laudata ad confortandum cor.

Zuccharum tabarzet. i. zuccharū album, de quo Mattheus Syl. in litera tabarzet ait: Tabarzet, ideſt album, quod fit in illa regione ſic nominata.

Darſeni. i. cinnamomum groſſum, non eſt autem foliū ut exponūt ſynonyma Nicolai, nec darſeni, eſt cinnamomum finum, ut quidam dicunt. infra apparebit confectio de cinnamomo: & ibi melius oſtendam.

Lapis lazuli, ſecundum Circa inſtans, determinatur ab authoribus uena terre, & eſt de qua fit lazulus: ſimiliter lapis Armenus dicitur, quia in Armenia reperiť. De modo lauandi lapidem lazuli, ſcias quod debet fieri ſicut fit de lapide armeno, ut docet Meſ. in capit. de lapide armeno: & modus eius eſt iſte. Teratur lapis lazuli uel armeni in uaſe lapideo, uel in mortario lapideo: deinde fundatur ſuper ipſum aqua dulcis, ideſt aqua communis, & lauetur ſic terrendo, & fiat illud trigeſies ſemper innouando aquam, & adhuc decies. Poſt illud lauetur cum aqua roſata. Et dixit Alchindus: Lauetur cum aqua roſa. & bugloſſæ poſt purgationē eius: acquiritur enim mirabilis proprietas ex hoc ad ægritudines melācholicas. Meſ. de lapide lazuli loquiť in capit. de lapide ſtellato, & ibi deſcribit confectionē de lapide lazuli, quæ uidetur eſſe eadem cum confectione de alchermes: & ſic ſi legis iſtam deſcriptionē de alchermes cum illa de lapide lazuli, uidebis quòd in ſimplicibus. & in uirtute, & in omnibus conueniunt.

IIII.

E XYLOALOE, uulgo Confectio Ligni Aloes.

℞. Ligni aloes crudi,	Folii,
Roſarum, ana. ʒ. viii.	Setæ crudæ,
Garyophyllorum,	Margaritarum,
Spicæ nardi,	Corallorum rub.
Macis,	† Charabæ,
Nucis muſchatæ,	Foliorum citri,
Galliæ muſchatæ,	Corticum citri,
Cubebæ,	Alfelengemiſch,
Cardamomi utriuſq;,	Sampſuci,
Maſticis,	Siſymbrii aquatici,
Cinnamomi,	Menthæ ſiccæ,
Cyperi,	Piperis longi,
* Squinanti,	Zingiberis, ana. ʒ. iiii.
Zedoariæ,	Moſchi boni. ℈. i.
Been, Albi, Rubei,	Ambræ. ʒ. i. s.

† aliàs, Succini, uel electri.
† aliàs, Schænuanthus.

Confice cum melle Emblicorum, & miua aromatizata.

COMMENTA. MANLII.

Confectio de xyloaloes, ideſt cōpoſitio de ligno aloes quæ etiam ad formam electuarii reducitur. Aui. in. 5. can. ponit unam aliam deſcriptionem, ſed non eſt eadem cum iſta quam facit Meſue. Raſ. etiam in libro de diuiſionibus habet unam deſcriptionem, quæ non concordat cum iſta tamen apud nos nulla illarum in uſu eſt.

Xyloaloes apud Græcos eſt lignum aloes, & ſic reperitur apud Auicennam in ſecundo can. quamuis Chriſtophorus de honeſtis ſuper cōfectionē de diamuſco credēs ſe inuenire capit. de ligno aloes in litera. l. & non aduertens, quod uocaretur xyloaloes, dicit: Mirandum eſt, quod Auicenna non facit de ipſo capitulum: ſcilicet ligno aloes in ſecundo can. ubi de ſimplicibus tractat. Sed hoc recte non dicit, quia bene Auicen. in ſecūdo can. de xyloaloes loquitur in litera. x. & ibi docet modum cognoſcēdi

bonum a malo, dicens: Vniuerſaliter melius xyloaloes eſt illud quod magis ſubmergitur in aqua: natans uero eſt priuatũ uita & ſpiritu. Alio modo cognoſcitur, uidelicet in colore: quia oportet eſſe nodoſum, fuſcũ, & obſcuri coloris: in odore quando comburitur ſuper carbones, facit fumum boni odoris. & facit uelut ſpumam: in ſapore, quòd ſit amarum: & in pondere ſi natat ſuper aquam eſt malum: ſi ſubmergatur: eſt bonum.

Cyperus eſt ſpecies iunci, & ſic a multis triangularis dicitur: apud nos in pratis ac locis aquoſis naſcitur. Radix uero eius competit uſui medicinæ.

Squinantum eſt palea camelorum, quia cameli eam comedunt. Circa inſtans & Sera. cap. de ſquinanto dicunt. Quod de ipſo adminiſtratur, ſunt flores, & radices, & folia hoc eſt notum.

Seta cruda ideſt non cocta, quæ nullam aut paucam efficaciã hẽret in medicina, ut infra ĩ diamuſco melius oñdã.

Sampſucus. i. maiorana. Circa inſtans in ca. de maiorana dicit: Maiorana. i. ſampſucus flores & folia uſui medicinæ competunt: colligitur in æſtate cum floribus, & in umbroſo loco deſiccatur: per annum ſeruatur.

Siſymbrium. i. menta aquatica, ſiue balſamita. Auic. in 2. cañ. dicit nemen. i. ſiſymbrium: ſed fuit error trãſlatoris, utputo, quia tamen apud Serap. eſt ſerpillum, & ſic eſt magis credẽdum authoritati Sera. in ſimplicibus quam Aui. uide etiam apud Ioan. Arculanum in cap. de cura cephaleę, tam calidæ quam frigidæ: qui dicit nemen. i. ſerpillum, & non eſt ſiſymbrium: & ſic eſt. licet Chriſtophorus Barzicius ſuper illo paſſu exponat nemen eſſe ſiſymbrium uel ſerpillum: quod non acceptatur.

V

LAETIFICANS, Hamech filij Zachariæ, ideſt Raſis uulgo Sarborteng.

℞. Roſarum,	Cinnamomi,
Ligni aloes, añ. ʒ. vi	Croci, añ. ʒ. ii. s
Macis,	Cyperi. ʒ. v.
Nucis muſcatæ,	Garyophyllorum,
Galliæ moſchatæ,	Maſtiches
Cardamomi utriuſq;,	Spicæ,
ana. ʒ. ii.	Aſari, añ. ʒ. iii.

Confice cum melle Emblicorum, & aromatiza cũ Moſchi boni gran. xv.

COMMENTA MANLII.

Iſta deſcriptio electuarij ſarborteng. i. lætificantis, ſecũdum intentionem Meſ. eſt deſcriptio Hamech filij Zachariæ. i. Raſis: ſed ego non reperi iſtam deſcriptionem apud ipſum. Verum eſt quod Raſ. in 9. Alma. habet unam deſcriptionem quæ eſt nobilior iſta: ſicut infra oſtendam. Illa uero ſimplicia quæ in iſto electuario ingrediuntur, declarata ſunt ſuperius.

Trituratio fit tribus modis, ut docet Meſue in l. primo, ſumma ſecũda ca. 4. & ibi docet de modo triturationis dicẽs, quod officium triturationis eſt neceſſariũ tripliciter.

APPENDIX.

Apud Raſim lib. 5. Continentis (quibuſdam tamen immutatis,) hæc compoſitio habetur aliter in libro. 9. ad Almanſorem, cap. de Melancholia, multo præſtantior iſta, ut & inferius belle apparebit.

Alia etiam apud Meſuem ca. de Melãcholia. Alia apud Meſ. & Nicolaum ex Galeno (neſcio unde) citata. Alia deniq; apud Nicolaum, Salernitinis uſu freqũes. Verum harum omnium loco frequentius uſu eſt Electuarium lætificans Conciliatoris, ex differentia CXCVI. cuius tum deſcriptionem, tum explicationẽ inferius abunde legemus.

VI.

EX CITRO, Inuentione noſtra

℞. Corticum citrorum, aur. xx.

Garyophyllorum,	Galangæ, añ. ʒ. ii.
Ligni aloes,	Cardamomi,
Cinnamomi,	Zingiberis, añ. ʒ. i.
Macis,	Moſchi. *. ʒ. i.
	Confice cum melle.

* alias ſcrup. uel ʒ. vi.

COMMENTA MANLII.

Modus electuarij de citro ex inuentione noſtra non eſt in uſu.

VII.

DE MOSCO. Confectio dulcis.

℞. Croci		Ozimi citrati, añ. ʒ. ii. s.
Doronici,	Been	Rubei,
Zedoariæ,		Albi,
Ligni aloes,		Folij,
Macis, añ. ʒ. ii.		Spicæ,
Albarum margaritarum,		Garyophyllorum, an. unc. i.
Setæ crudæ aduſtæ,		Zingiberis,
Charabæ,		Cubebæ,
Coralli rubei, an. ʒ. ii. s.		Piperis longi, an. ʒ. i. s.
Gallię muſcatæ,		Moſchi, ſcrup. ii.

Confice cum melle crudo, quod ſit quadruplum ponderis omniũ, & pone in uaſe uitreo: ſit Doſis eius an. ʒ. i. uſque ad ij. Si autem hanc compoſitionem amaram facere uolueris, ualentior efficietur ad ea quę dicimus, & ad exiccandum humiditates ſtomachi, & putrefactiones eius, & propriæ ſi addatur in permixtione eius.

Abſinthij,	* Cheiſim,
Roſarum, an. ʒ. iii.	Caſtorei. an. ʒ. i.
Aloes ablutæ. ʒ. iiii.	Cinnamomi, ʒ. i. s.

* ideſt. Leuiſtici.

COMMENTA MANLII.

Cõfectio uero de muſco dulcis A muſco dicitur iſta cõfectio: dulcis autem dicitur, quia ſi ſit ſine additione rerũ amararum, quæ in fine ponuntur deſcriptionis. tunc appellatur diamuſcum dulce. Auic. in. 5. can. de hac habet multas deſcriptiones, ſed non ſunt in uſu. Raſ. ponit unam deſcriptionem, quæ nominatur diamuſcum precioſum: ſicut infra apparebit ſed iſta Meſ. apud nos eſt nobilior alijs deſcriptionibus. Haly. autem in. 10. prac. ait: Muſci medicaminis dulcis: & eſt qua ſi idem.

Seta cruda aduſta & non cocta. Reperiuntur uero multi deceptores, qui faciũt ipſam bullire in aqua, & tali aqua utuntur ad multa commoda, ſed tunc talis ſeta efficaciam nõ habet in medicina, ſicut homo mortuus. Scias ergo ꝙ eſt quidam uermiculus qui texit ſetã ſuper ſe, & facit cooperturam, & dimittitur donec perforat illam telam, & exponitur ſoli donec moritur uermis. & iſta ſeta deferẽ de ultra marinis partibus. Meſ. habet aduſtæ. ſed Serap. in ca. de ſeta ſic ait. Eſt bona cordi, & cõfortat ſubſtantiam, uel totaliter eius, & clarificat ſanguinem eius: & propter hoc ponitur in medicinis cordis: & præcipue in diamuſco: & quidam comburunt eam, ut poſſit facilius teri & melius puluerizari propter deſiccationem, & quibuſdam non uidetur hoc bonum, ne amittat uirtutem ſuam, ſed melius eſſet incidere ipſam cũ forficibus: & poſtea terã in mortalio cum margaritis, charabę, & corallis: & tũc teritur facile. Haly. ibi. dicit. Serici noui & non aduſti: ſi autem cõburere uolueris, oportet ut accipias ſetã nouam nondum tinctam, & incidatur minutim: & pone ipſam in olla noua, & ponatur in furno panis, & ibi dimittatur tantum quod ſit parum combuſta, & nõ oportet comburere ualde, ſed ſolum aſſetur parum, ut poſſis terere: & utere ubi oportet.

Ozimum citratum. i. melliſſa. Quiddam uero de nouo ſcribens intitulatus lumen Apothecariorũ in hac expoſitione deceptus eſt: nam putauit quod ozimum citratum ſint. ii. res, uidelicet: quod ozimum ſit baſilicon, & citratũ ſit melliſſa, quod non eſt uериſimile. Nã quando reperitur ozimum garyophyllatum, non intelligimus ozimum & garyophyllos, & quando reperitur ozimum carmenum, non intelligimus ozimum & ciminum carmenum. Sic ergo cũ compoſitor dicit ozimum citratum, debemus uidere omnes ſpecies ozimi: & illud quod odorem habet citri intelligere & eſt proprię melliſſa, quòd ſi fricaueris folia ipſius odorem citri habebũt. Pręterea uide Simo. Ianuẽ. qui inquit: Turungen arab. eſt dictũ citraria: eſt autem melliſſa aut ozimum citratum: quod habet odorem citri: & ſic uolunt moderni doctores. Præterea uide quod Auic. etiam habet ozimum citratum. quod idem eſt.

Been

Been ibi debet scribi per duplex e.ad differentiam ben per solum e.quod Diosco.uocat balanum repersicum, & non est catapucia, ut exponit Lumen Apothecariorum. Nam Mes.docet facere oleum de ben, & de cherua.i.cata pucia. Hic etiam dicit ꝙ been cordiale debet scribi per.h. quod apud probos medicos nõ reperitur. Mes.dicit: Si autem hanc confectionem amaram facere uolueris, oportet ꝙ accipiantur suprascriptę species diamusci dulcis omnes & supra ipsas admisceatur res quas inferius ipse describit & tunc appellatur diamuscum amarum, quod etiam in usum uenit.

Aloes optimi abluti.i.loti cum aqua endiuiæ. Infra in hiera Gal.ostendam melius. optimum uero aloes secundũ Mes.est succotrinum.i.de illa prouincia.

Castoreum sunt testiculi animalis quod uocatur castor ut dicit Sera.& hoc est satis notum. Ipsius testiculi etiam uocantur gendebebust: & ab aliquibus, iumdebedult: de qua infra in confectione Anacardina melius ostendam, si Deus uoluerit.

APPENDIX.

Hanc etiam perbelle Actuarius ad uerbum expresſit. DIAMOSCHV, hoc est e moscho inscriptam, iis sane uerbis.

Zedoariæ,	Cardamomi,
Zarnabi,	sing.drach.quatuor.
Vnionum candidorum,	Auri, dimidium tar
Succini,	Scolima elimati,
Coralli,	Castorij,
sin.drachmæ octo.	Piperis longi,
* Setę crudæ,	Zingiberis,
Hermodac. Candidi, Punicei,	sing.siliquus, sesquiscrupulus.
Spicæ,	Moschi, sesquidrachma.
Folij,	

* Mezxã uocant.

Ea tunduntur, cretaq; cum despumato melle fermentescunt. Moschus cum stillaticio rosarum liquore supra calidos cineres soluatur, ut cum reliquis in unitatem coeat.

VIII.

TESTICVLORVM VVLPIS,
idest Satyrion.

℞. Satyrionum qui abscinduntur a patre suo, lib.i.& terantur, & coquantur cum lacte ouino dulci in quantitate sufficienti super prunas, quousque decocti sint, & fiat consumptum lac, & tunc funde super eos olei Amygdalarum dulcium unc. iii. & agitetur sic conterendo cum ligno, & postea funde super totum syrupum, cuius descriptio talis est,

Succi Buglossæ cocti, & despumati, lib.ii.
Succi pomorum dulcium, lib.i.
Zucchari boni albi, lib.iii.
Misceantur agitando cum prædictis, usq; dũ fiat eius competens decoctio: & deponatur ab igne, & proijciatur super ea.

Cinnamomi subtilis, & electi.ʒ.v.	Santali citrini.
	Dragaganti,
Been, Albi, Rubei, ʒ.ii.	Gummi arabici.
	*Alfelengemisch,
Ligni aloes, ʒ.iii.	Cubebæ,
Croci,	Macis, ana.ʒ.i.s.

* idest seminis ozimi garyophyllati.

Confice, & pone in uase uitreo.

COMMENTA. MANLII.

Mesue habet confectionem testiculorum uulpis: & dicit ꝙ est satyrion: inferius uero habet unam aliam descriptionem: & hæc dicitur ꝙ est diasatyriõ: & est illa qua nos utimur, sicut ostendam infra.

Satyrion.i.testiculi uulpis qui abscinduntur a patre suo .s.hæc radix dicta testiculus uulpis. Dixerũt quidam sapientes, si uir comederit partem maiorem eius generat masculos: & si minorem comedit, generat fœminam: quod experimentum reperitur apud Nico.Floren.in libr.6.in ca. de sterilitate, ubi sic ait, ex authoritate Ras.dicens: Cũ uolueris generare masculos. ℞. duos testiculos apri asso & comede: & eodẽ die coeas. Nam generabis, si nõ fuerit defectus ex parte mulieris: si solum unum testiculum comederis, nascitur infans cum uno testiculo.

Lac apud Auic.in.2.cañ ex tribus compositum est substantijs, aqueitate, & caseitate, & butyrositate: & in uaccino quidem multiplicatur butyrositas. Lac uero camellarũ partui uicinarum minus habet butyrositatis & caseitatis. & est subtile ualde: & lac asinarum etiam minus existens butyrosum est subtile: caprarũ uero lac est tẽperatũ, & lac ouinum est grossum ualde: & istud est illud ꝙ ingredit hãc descriptionẽ: & lac uaccinũ ẽ pinguius & grossius Equarũ uero lac est sicut lac camellarũ partui uicinarum subtile: aquosum uero melius ẽ lac muliebre oĩbus spẽbus lactis. Isido. in cap.de escis ait: Lac a Græco sermone deriuatum est pro candore: Gręci enim album glaucõ dicũt

Buglossa uero est herba nota omnibus, hæc apud Græcos uocatur buglossa: apud nos uero lingua bouis, unde Macer: Lingua bouis Græco sermone buglossa uocatur.

Dragantum uero est gummi dictum apud Dioscor. dragacan.ũ, & quanto albius tanto melius est. Circa instans in cap.de draganto ait. Est autem eligendum dragantum, quod non est obscurum, sed clarum, nihil terrenum admixtũ. Et nota ꝙ album in frigidis medicinis, subruffum & citrinũ in calidis debet poni. per decẽ annos potest seruari.

Gummi Arabicũ secũdum Sera. ex authoritate Diosc. est gummi quod reperitur super arborẽ acaciæ, sicut aliæ species gummarum: & quando simpliciter reperitur gummi de gummi arabico intelligitur: & secundum Circa instans potest seruari diu in multa efficacia.

IX.

TESTICVLORVM VVLPIS.
hoc est Dyasatyrion.

℞. Secacul albi, mundi, & elixati in aqua Cicerum, quorũ eiecta fuerit prima aqua, lib.i.s.
Testiculorum uulpis.unc.viii.
Radicis raphani, unc.iii.
Lufplani.unc.ii,
Terantur, & infundantur super ea lactis uaccini, aut ouini quãtitas, quæ superemineat radicibus duobus digitis: olei sesamini, & butyri uaccini recẽtis, an.vn.iiii. Et coquãtur cum facilitate usque ad spisſitudinem: & si adhuc radices nõ bene decoctæ sint, fundatur super eas ex lacte, & oleo, & butyro iam dictis, usque dum perfecte decoctæ sint. Et post hæc, funde super hoc totum mellis boni, & despumati, lib.vi.
Succi cepę humidæ, lib.i.s.
Decoque omnia simul usque ad perfectam decoctionem: tunc enim depone ab igne, & proiice super ea puluerem, cuius permistio hæc est,
℞. Caudarum stinci cum renibus, & semine.ʒ.viii.

Seminis erucę,	Cinnamomi,
Zingiberis,	Piperis longi,
Been, Albi,	Seminis baucię,
Rubei,	Seminis * napi,
Linguæ auis,	Asparagi, ana.ʒ.iiii.
Seminis nasturtij,	

* alias sinapis.

Et conficiantur cum eis, ultimo uero ponantur in Medicamine.
Pinearum mundatarum, lib.i.s.
Fisticorum mundatorum, unc.x.
Cerebellorum passerum.unc.ii.
Cõficiantur omnia bene, & aromatizentur cum.ʒ.i.boni moschi, & usui reserua.

COMMENTA. MANLII.

Hęc confectio est illa qua nos utimur, & maxime secũdum istam descriptionem. Nico. in suo Antidotario habet unam aliam descriptionem, sed non fit apud nos: tamen si facere uolueris descriptionem suam infra inuenies.

Secacul secundũ modernos est sigillum sanctę Mariæ, & non iringus, ut quidam herbolarij uolunt quare Serapio aliud cap.facit de secacul, aliud de iringo. Pręterea uide Sera.in.7.ca.de cõditis, qui inquit ꝙ secacul est radix.

ficut zingiber,& asportatur ex India: & fit ex eo in gibba dum est recens. Et sic est secundum ueritatem, quòd secacul secundum modernos habet radicem similem zingiberi:& hæc est quæ nostro idiomate uulgariter zonogello uocaẽ in partibus nostris,& in multa quãtitate reperitur.

Cicer secundum Sera.ex authoritate Gal.cicerum tria sunt genera:sunt enim alba & nigra,& ẽ alia species, quæ dicitur chersenne : & cicera minuta quæ dicũtur chersenne sunt alba, & assimilantur orobo, & nigra nominantur chubes &c. Plin.inquit, arietinum ciceris genus, ꝙ capiti arietis assimilaẽ,quod cęteris magis diureticũ crediẽ, est & agreste,est & erraticũ,& colũbinum quod aliqui uenereum dixerunt candidum,rotũdum,lene, arietino minus.

Cicer eraticum apud Diosco.uocatur a quibusdam serpillũ.Gal.in sexto simplici.inquit : Cicera sunt species leguminum.

Testiculi uulpis sunt satyrion. Diosc. de satyrio tria ca. facit,sub litera satyrion:& aliud cap.facit de orchis,& ibi ponit duas species,ꝙ etiam inter species satyrionis sũt & mirab.& hic apud Auic.uocanẽ testiculi canis : alij cynosorchin.i.canis testiculi. Isido.in cap.de herbis aromaticis siue cõmunibus ait: Satyrion dicta a satyris propter incendium libidinis, quam uulgus stincum uocat, uenerẽ enim suscitat eadem:& orchis,ꝙ radix eius in modũ testiculorũ sit,quos Græci cynosorchin uocant:in pratis apud nos reperiuntur. Circa instans: Satyrion herba est, cuius radix usui medicinæ competit dum est recens.

Raphanus.s.radix domestici. Circa instans ait : Raphanus est herba cuius radix simili nomine appellaẽ,& per annũ seruatur:radix cõpetit usui medicinæ. Quidã de nouo scribens intitulatus Lumen Apothecariorum:super istam confectionem exponit,ꝙ per radices raphani intelligunẽ radices syluestres,sed nõ est uera expositio:quia regula est apud nobiles apothecarios : ꝙ quando reperitur raphani simpliciter,de usuali semper intelligitur.

Luf planum.i.dragõtea.Mes.in ca.de luf,dicit ꝙ est serpentaria,& est planta quæ dicitur collum draconis : & ex ea alia est plana habens folia,alia crispa : & melior totius pars plantę est radix. Circa instãs ait:Serpentaria,colubrina,dragõtea,crocodilla idem est,herba est cuius radix maxime usui medicinæ cõpetit:& dicitur serpẽtaria,quia maculas habet distinctas,sicut serpẽs : uel quia uenenum serpentis fugat. Infra in hiera Hermetis ostendam aliam speciem quæ uocatur iarus.

Sisamum est semen ex quo oleum sisaminum exprimitur:sicut infra in distinctione de oleis.

Butyrum uaccinum recẽs. Auic.in.2. canon. duo capit. facit,unũ de butyro,quod est calidũ,& humidũ in primo, & eius gradus in humiditate est altior. aliud ca.facit ꝙ dicit butyrum nõ recens:& dicit ꝙ facit operationem butyri crudi,& est fortius in maturatione. Hoc est satis notũ.

Cępæ humidæ.i.recentis. Aui.in.2.cañ.dicit: Bulbus.i. cepe quod comeditur. Isido.in ca.de oleribus dicit: Cepe uocatur,quia non aliud est nisi totum caput. Nicolaus loco eius habet semen bulbi,quod idem est.

Stincus cum renibus & semine.i.ab umbilico, secundũ Diosco.est quoddam animal quod in India inuenitur quadrupes,& simile lacertæ,sed multo maius & longius & uenenosius. Hoc apud Aui.uocatur guaril,& in Aegypto capitur. Circa instãs ait: Stinci pisces sunt qui in fluminibus & maxime in aquis dulcibus iuxta Sagittam inueniuntur, & lacertis assimilantur:per hyemem potest seruari. Infra in electuario de stinco,de ipso iterum ostendam.

Erucæ secundum Matthe.Syl.sunt duæ species domestica & syluestris, & ambæ sunt omnibus notæ. Domestica minoris est efficaciæ q̃ syluestris : usui medicinæ competunt semina sicut folia. Secundum uero Circa instãs est cõtrarium:quia eruca domestica maioris est efficaciæ, & sylue.minoris.usui medicinæ competunt semina. Pli. ait.in ca.de eruca. Est ex ea domestica & syluestris,misce in condimentis in quibus carnes & pisces intinguntur: tanta sua uitas ei est ut Græci euzomon appellauerint.

Lingua auis est semen fraxini. Christophorus de honestis super isto passu exponit, ꝙ lingua auis est semen deli agrestis:quod ignoro. Auic.in.2.can.de ipsa loquitur,et in tertio in fen.xx.in ca.de medicinis singularibus ad coitum: inter medullas cõputat. Anto. Guainerius in cap. 24. de pulueribus,& confectionibus aliis ab intra sumendis, quæ adaugent ad coitum:& ibi ponit ad literam ꝙ lingua auis est semẽ fraxini. Præterea uide Nicol. qui habet prædictam descriptionem diasatyrion : & ibi habet linguam, auis,& in suis,synonymis exponit ꝙ est semen fraxini, & sic est ẽm modernos:sed secundũ Circa instans lingua auis est herba satis communis quæ folia habet parua & acuta, similia linguæ auis uiridis, multę est efficacię:& per id credo quòd ignorauit eam.

Nasturtiũ. Secundum Circa instans quando reperitur Nasturtium simpliciter,semen debeẽ poni : & eius semen per quinque annos seruatur. Hoc apud Diosco. cardamus uocaẽ:& species sunt duæ.s.domesticus & agrestis : domesticus uere est ille cardamus qui intelligiẽ. Syluestris uero est senation,siue crisones,ut dicit Matth. Sylua.in cap. de cardamo. Infra in dianasturtio de ipso melius ostendam.

Napus secundum Isido. in capi. de oleribus similitudine rapæ uocatus,nisi ꝙ habet radices & folia latiora. Existimant quidam ꝙ Diosc. uocat ipsum bumas.i.napitium. Napi uero semen usui medicinæ competit,& sunt semina nauoni domestici.

Sparagus secundum Circa instans fructus eius & semẽ medicinæ competũt. Dios.dicit : Vocatur asparagus aspratilis quam multi Myacantham,aut myon appellant. Gale. in lib.de cibis: Vocatur omnis summitas plantæ dum est in teneritate sua, asparagus.

Fistici.i.pistachia. Dios.ca.de pistachiis dicit : In Syria nascunẽ similia strobilibus.i.seminibus pini sunt,& ueniũt de Damasco. Circa instans : Pistachiæ sunt fructus qui ultra mare nascuntur,& sunt similes pineis, & interior substantia ponitur in medicinis.

APPENDIX.

Laudatissime insuper Actuarius DIASATYRION, idest,e Satyriis Antidotum, in hũc sane modũ perscribit.

Testium satyrii uiridis,	Seminis Anisi,
Dauci Syluestris, Satiui,	Erucæ,singu.ʒ.v.
	Cinnamomi,
Nucis Indicæ,	Scinci,
Pistachiorum,	Bulbi seminis,
Nucis Pineæ repurgatæ, singulorum ʒ.xii.	sing.siciliquum, sesquiscrupulum.
Zingiberis,	Moschi,siciliquas.vii.
Garyophyllorum,	Mellis sesquilibram.

Radices Satyrij Dauci tam satiui quàm agrestis priuatim,& seorsum:tundũtur:collecteq; in unum:molliusculo igni paululum ferueſcunt Rursum Pistachia,& Pineæ tusæ,& adiectæ rigantur,dum aliquam crassitudinem conceperint:deide sublato ab igne uase,tusæ & cribratæ species adduntur : postremo Moscus cum exiguo liquore, quem stillantes Rosæ remiserunt,inseritur.

X.

DE GALANGA.

℞.Galangæ,	Calamenthi sicci,
Ligni aloes,ana.ʒ.vi.	Menthæ siccæ,
Garyophyllorum,	†Heil,
Macis,	Spicæ,
* Cheisim, ana.ʒ.ii.	Seminis, Apii,
Zingiberis,	Fœniculi,
Macropiperis,	Carui,
Piperis albi,	Auisi,ana,ʒ.i.
Cinnamomi,	Calami aromatici.ʒ.i.s.
ana.ʒ.i.s.	Zucchari * tabarzet. unc.x.

*idest Ligustic.

†alias Cardamomi maioris.

*Idest albi.

Mellis despumatti,quantum sufficit.

COMMENTA. MANLII.

Galanga ẽm Serap.ex authoritate Isaac eben, amaram est uena in grossitudine cassiæ ligneæ : & cortex eius est rubeus, & interius eius est puluerulentus, & defertur ex

Sim.Auic.de ipsa duo cap.Facit unum de casuruda, ex authoritate Mesaugue,& inquit ꝙ est galanga:aliud ca.facit de galanga. Secundum Circa instans, galanga per quinq; annos seruatur in multa efficacia.

Hæc cōfectio reperitur etiam apud Aui.in.5.can.in tracta.6.de uētre inferiore debilitatis stomachi: sed nō est eadem.Ista uero est illa qua nos utimur. Io. Anglicus in ca. de passionibus stomachi: Et ponatur manus calida super stomachum diu,illud confortat & calefacit stomachum calore naturali:deinde detur diagalāga. Vnde dicit uersificator:Confortat stomachum diagalanga meū &c. ibi describit suam descriptionem:sed non est similis.

Macropiper.i.piper longum siue darsufel, ut dicūt Arabes:Album uero piper appellatur leucopiper.Infra in diatrion piper pipereon declarabo.

Calamentum siccum.i.usuale siccum,& non uiride,quia maiorem efficaciam habet in medicina,ut dicit etiam Circa instans.

Apium scilicet semen apij domestici. Circa instans inquit: Cum autem inuenitur in receptis medicinæ apium simpliciter, semē apponendum est Macer ait:Est apium dictum ꝙ apex hoc ferre solebat, Victoris uererū fieret dū more triumphus &c.

Carui scilicet semen ipsius.Diosc.dicit: Careos semen est omnib.notū.Est & alia species carui quæ dicitur agreste:& istud a modernis cordumenum dicitur.Circa instās: Carui herba est,& semen appellatur in transmarinis partibus Siciliæ,& in multa quantitate reperitur:per quinque annos in magna efficacia potest seruari.

XI.

DIARRHODON COMMVNE.

℞.Foliorum rosarum rubearum.ʒ.xxx.	Cardamomi,
	Portulacæ,
Troch. Diarrhodon, e Spodio,	Lactucæ.
	Scariolæ,
Liquiritiæ,ana.ʒ.iiii.	Seminum Cucumeris,
Garyophyllorum,	Cucurbitæ,
Galliæ moschatæ,	Melonis,
Trium santalorum,ana.ʒ.iii.	Citrulli,
Spodij,	Margaritarum albarum,
Croci,	Alfelengemisch,
Masticheș,	Eboris rasuræ,
Ligni aloes,ana.ʒ.ii.	Dragaganthi,
Asari,	Gummi arab.ana.ʒ.i.
Spicæ Indæ,	Camphoræ.ʒ.i.s.
Macis,	Moschi.℈.s.

Confice cum syrupo de rosis,& aqua rosarum.

COMMENTA. MANLII.

Diarrhodon dicitur a rosis,quas recipit magis quam de alijs speciebus. Nicolaus habet unā aliam descriptionem quæ nominatur diarrhodon Abbatis: & ambæ apud nos sunt in usu infra apparebit descriptio Nicolai.Descriptio troch.de spodio apparebit infra in tractatu de troch.

Liquiritia est quædam radix dulcis saporis, nota omnibus.

Spodium secundum Auicen.est radix cannarum adustarum:moderni uero pro spodio utuntur ebore combusto, siue ossibus elephantis combustis.

Trium sandalorum,scilicet albi, rubei, & citrini, qui sunt noti.

Portulaca.s.semen ipsius.Circa instans dicit. Portulaca uiridis multæ est efficaciæ:exiccata uero non tantæ.

Lactuca.s.semen Isido.in cap.de oleribus dicit: Lactuca dicta est ab abundantia lactis exuberantis, seu quòd lac multiplicat illis,quæ lactant puellis.

Scariola secundum Sera.ex authoritate Dios. in ca. de endiuia,habet duas species,una est ex ea domestica & scariola.Secūdo uero Simonē Ianuen. est uelut lactuca agrestis.Secundum Circa instans:Endiuia est scariola. Moderni uero distinguunt species scariolæ,endiuiæ, & cichoreæ per alia nomina:tamen una pro alia potest poni:in blādis autem scariola reperitur.

Semina cōia maiora frigida sunt quatuor ad numerum & sunt proprie melonis,citrulli,cucumeris,& cucurbitæ. Confice cum syrupo de rosis.i.quod secundum istam confectionem debet fieri cū syrupo rosa.cuius descriptio hæc est.℞.aquæ infusionis rosarum ex quo fit syrupus ros. sicut docet Mes. in distinctione de syrupis, & clarificetur zuccharum cum prædicta infusione & aqua rosa. & simul coquantur usq; ad consumptionem aquæ: & quando prædictus syrupus fuerit bene coctus, secundum artem addatur species,& fiat confectio in morsellis,uel in forma liquida sed in morsellis apud nos fit.

XII.

AROMATICVM ROSATVM.

℞.Foliorum rosarum rubearum.℥.i.s.	
Ligni aloes,	Galangæ,
Macis,	Zingiberis,
Garyophyllorum,	Nucis moschatę, ana.ʒ.ii.s.
Troch. Diarrhodon, Galliæ moschatę, ana.drach.ii.	Heil,
	Spicæ,ana.ʒ.i.
Liquiritiæ mundæ.ʒ.viii.	Syruporū Rosati, Corticū citri, an. quantum sufficit.
Cinnamomi subtilis.& electi.ʒ.iii.	

Sunt qui aromatizant Moschi scrup. dimidio.

COMMENTA. MANLII.

Aromaticum rosatum secundum istam descriptionem apud Apothecarios non fit: nec apud medicos est in usu. Simplicia uero quæ ipsum ingrediuntur,sunt declarata superius.

XIII.

ROSATVM GABRIELIS.

℞.Foliorum rosarum rubearum.ʒ.xv.	
Liquiritiæ rasæ mundæ.ʒ.vii.	
Ligni aloes boni, Sandalorum* mahazari,	ana.ʒ.iii.
Cinnamomi boni,subtilis & electi.ʒ.v.	
Macis,	Nucis moschatæ,
Garyophyllorum, ana.ʒ.ii.s.	Cardamomi,
	Galangæ,ana.ʒ.i.
Gummi arabici,	Spicæ,† ℈.ii.
Dragaganti, ana.ʒ.ii.& ℈.ii.	Mochi.℈.i.
	Ambræ,℈.ii.

*idest citrinorum.

†al.ʒ.ii.

Syrupi rosarum,& syrupi corticum citri, ana quantum sufficit.

COMMENTA. MANLII.

Istud aromaticum est famosum & ociosum apud medicos,& sic generaliter secundum istam descriptionem fit: simplicia uero quæ in ipsum ingrediuntur, quæ nō sunt declarata,declarabo.

Sandali mahazari,secundū modernos sunt sandali citrini.Et sic reperitur apud Gal.in suis secretis,in c. de icteritia causę calidę,in quadam confectione,qui sic ait: Mahazari.i.sandali citrini,& sic intelligimus nos. Partes duas alterius.s.duas partes alterius drachmę,& sunt.℈.ii.

Aromaticum rosatum minus secundū istam descriptionem,non est in usu,simplicia uero declarata sunt. Dicitur autem minus respectu præcedentis,quia pauciora simplicia ingrediuntur compositionem ipsius.

Aromaticum muscatum. Nec istud aromaticum apud nos fit muscatum autem dicitur a musco in bona quantitate ingrediente.

XIIII.

AROMATICVM GARYOPHYLLATVM

℞.Garyophyllorum.ʒ.vii.	
Macis,	
Zedoarię,	Spicę Indę,
Galangæ,	Piperis longi,
Santali* mahazari,	Heil,ana.ʒ.i.
Trochiscorum Diarrhodon.	Rosarum rubearum.ʒ.iiii.
	Liquiritiæ,
Cinnamomi,	Gallię moschatę,an.ʒ.ii.
Ligni aloes,	Folii,

*idest citrini.

Cububæ,ana.℈.ii. Ambræ.ʒ.i. Moschi.℈.s.
Syrupi de citro quantum sufficit,& fiat.

COMMENTA. MANLII.

Istud aromaticum secundũ istam descriptionem apud nos non est multum in usu:tamen apud apothecarios reperitur,& dicitur Aromaticum a rosis : Garyophyllorum a garyophyllis qui ingrediuntur.

Garyophyllus,siue caryophyllus, Arabes dicunt harũ phel : & sic reperitur apud Serapio.in cap. de garyophyllo : & ibi dicitur ex authoritate Gale. quod nomen suum in Græco est foliũ nucis &c.Secundũ circa instãs: Garyophyllus per sex annos seruat in multa efficacia. Aui. in.2. cano.dicit:Quod garyophyllus est sicut sambucus, sed est niger:& masculus est sicut nucleus oliuæ & longior & uehementis nigredinis,& est fructus arboris in insula Indiæ & gluten ipsius existit in uirtute glutinis albotim.i. terebinthinæ.Electio.ille qui est melior est similis nucleo sicco,suauis odoris,& acuti:sed moderni opinantur ꝙ ille garyophyllus,qui est in magnitudine nuclei oliuæ, non habeat multam efficaciam in medicina : & hoc est notũ omnibus.Et prædicti garyophylli uocant a multis antophali .i.garyophylli magni.Illi uero quib.nos utimur noti sunt oĩbus,& sunt minores satis quã nucleum oliuæ. Sunt quidã flores in aliquibus partibus Italiæ,qui garyophylli uocantur,eo quod odorẽ garyoph.spirant : quorum alij sunt coloris albi,alii uero rubei.Et isti apud Lombardos repe riuntur in multa quãtitate,& maximè apud nobiles uiros. De nomine suo apud authores non reperi, sed uidi depictum in li.qui dicitur Manfredus de monte imperiali,& ipse uocat tunici.Reperitur ẽt herba quę uocatur filius ante patrem,siue oculus Christi,siue oculus consulis, ut uolunt herbatici, forma uero ipsius reperitur apud Mattheũ Siluaticum, & hæc herba apud nos nascitur in pratis.

XV.

AROM. NARDINVM.

℞.Spicæ Indæ.ʒ.ii.	Anisi,
Rosarum.ʒ.iiii.	Corticum citri,
Liquiritiæ.ʒ.ii.s.	Trochiscorum Diarrhodon. ana.ʒ.i.&.℈.i.
Galliæ sebelliæ,	
Cubebæ,	Pinearum purgatarum,
Ligni aloes	Amygdalarum mundatarum ana.ʒ.v.
Macis,	
Garyophyllorum,	Gummi Arabici,
Cinnamomi,	Dragaganti,ana.ʒ.ii.
† Folii Indi,	Moschi.℈.s.

† id est Malabathis.

Syrupi rosati quantum sufficit, & conficiatur.

COMMENTA. MANLII.

Istud aromaticum nardinum idest de spica nardi, apud nos non multum in usu est.simplicia uero quæ ipsum ingrediuntur,quædam sunt declarata,quædam non.

Galliæ sebellinæ siue sebelien,est quædam cõfectio quę fit in trochiscis,quorum descriptionẽ describit ipse Mes. in distinctione de trochiscis,ut infra apparebit.

Pineæ purgatæ.s.a cortibus suis. Auic.in.2.cano. facit cap.de geloum,& ibi dicit ꝙ est granum pini maioris, & est melioris nutrimenti ꝙ̃ nux.Postea uero aliud cap.facit de grano pini,& dicit ꝙ est minus fistico.Et aliud ca.facit de pino, hoc est satis notum:melius tamẽ ostendam infra in loch de pino,si Deus uoluerit.

Amygdalæ purgatæ.i.a corticibus suis Mes. hẽt amygdalarũ,& nõ dicit si sint dulces uel amaræ.Pet.de Crescẽtiis in proprio cap. de amygdalis ait : Amygdala est arbor satis nota,& ẽ quædã diuersitas in eius fructu:qm̃ quædam faciunt fructus dulces, quædã amaros : dulces usui hominum in cibum competunt,amaræ quę sunt calidiores magis competũt usui medicinæ.Et sic est regula ꝙ amygdala dulcis est conuenientior in escis,& amara in medicina.

XVI.

DIACYMINON BONVM.

℞.Cimini pridie in aceto infusi,& exiccati.ʒ.x.

Zingiberis,	Garyophyllorum,
Cinnamomi,ana.ʒ.iiii.	Ligni aloes,
Macis,ana.ʒ.ii.s.	Cardamomi,ana.ʒ.ii.
Galangæ,	Moschi.℈.s.
Piperis longi,	Mellis despumati.q.s.

COMMENTA. MANLII.

Diacyminũ dicitur a cymino quod recepit.Hæc descriptio reperitur in multis aliis locis secundũ diuersos authores.Mes.habet diacyminum bonum:& inferius habẽt una alia de qua infra.Et Auicen.in.5.can.habet multas descriptiones,sed illa descriptio quam ipse uocat diacyminum Gale.quod facit ad uentositates frigidas,est diaspoliticon sicut infra ostendam. Nic.in suo antidotario habet unam aliam descriptionẽ,sed non est similis huic.In partibus nostris generaliter secũdum descriptionem Mesue, fit tamẽ etiam secũdum descriptionem Nicolai si facere uolueris, infra apparebit descriptio sua.

Cyminum.s.cyminum usuale quod notum est.Circa instans inquit:Cyminum semen est herbæ in multa quãtitate nascẽs nõ sophisticatur ꝑpter eius copiam, & per quinque annos seruatur.Aui.in.2.can.dicit : Cyminũ aliud est Carmenũ,&aliud Persicũ,&aliud Eniũ,& aliud Nabatiũ carmenum uero est nigri coloris, & Persicum est citrini coloris,&persicum est fortius:nabatiũ uero est illud quod inuenitur in aliis locis.Serap.cap. de cymino ex authoritate Gal.dicit,quòd ex eo est domesticum & agreste : domesticũ uero est illud quod magis administratur,& sic est. Infundatur ergo cyminum per diem in aceto;postea ad solem desiccetur siue ad umbram,& cum aliis teratur.

Mel secundum Auic.est ros occultus cadens super flores & super reliqua,quod colligunt apes.Secundum intẽtionem Mes.diacyminum debet fieri cum melle:sed hodie in partibus nostris generaliter fit cum zuccharo, & fit in morsellis seu in bolis.

XVII.

DIANISON.

℞.Anisi.ʒ.xx.

Liquiritiæ,	* Calamenti.
Masticis,ana.ʒ.viii.	Pyrethri,
Carui,	Casię,ana.ʒ.ii.
Macis,	† Heil,
Galangæ,	Garyophyllorum,
Zingiberis,	Cubebæ,
Fœniculi,	Croci.
Cinnamomi,ana.ʒ.v.	Spicæ.ana.ʒ.i.s.
Trium piperum.	Zuccari.℥.ii.

* s. usualis.

† i. Cardamomi maioris.

Mellis despumati quantum sufficit.

COMMEN. MANLII.

Dianisum dicitur ab aniso, quod ingreditur magis quã de aliis speciebus:apud nos est multum in usu, & ualet mirabiliter contra grossas uentositates.

Anisum est semen omnibus notum.Gal.in.6. de simplicibus inquit de aniso : Id ꝙ ualet ex hac planta est semen eius.Circa instaus ait: Anisum.i.cyminum dulce semen intelligitur in mediciua.

Pyrethrum est radix satis nota Hoc apud Aui.uocatur darzon.Circa instans ait: Pyrethrum herba est satis communis,cuius radix in medicinis ponitur,cum inuenitur in hyeme colligitur:radix eius per quinque annos seruatur. Est autem eligendum quod est acutum,solidum, & nõ perforatum,& cum frangitur non puluerizatur.

XVIII.

DIAMBRA.

℞.Cinnamomi,	Cardamo. Maioris, Minoris, an.ʒ.i.
Doronici,	
Garyophyllorum,	Zingiberis.ʒ.i.s.
Macis,	Santalorum citrinorum,
Nucis moschatæ,	Ligni aloes,
Folii,	Piperis longi.ana.ʒ.ii.
Galangę,ana.ʒ.iii.	Ambrę.aur.i.
Spicę,	Moschi.ʒ.s.

Confice cum syrupo rosato, & aqua rosata.

COMMEN. MANLII.

Diambra dicitur ab ambra ingrediẽte in bona quanti-

tate.Hoc apud medicos est multũ in usu, & maxime ista descriptio Mesue.Aui.in.5.can.inquit. Electuariũ alchei sim dictũ electuarium ambræ: & hoc electuario usi fuerũt reges Græciæ: non fit: secundum Auic.sic.

Cardamomũ maius est heil,ut dicit Serap. & generaliter ponimus loco eius grana paradisi siue melegetam, & pro cardamomo minori ponimus usuale.

Ambra secundum Serap. ex authoritate Dios. nascitur in mari,& generatur in eo sicut generatẽ species fungorũ in terra: & quãdo mare turbatẽ eiicit à fundo eius lapides magnos,& cum eis eiicit frustra ambræ: & plurimũ quod ex ea egreditur ex mari in terris Zig.Auicẽ.in.2.can.ait: ambra secundum quod existimo est manatio fontis in mari: illud uero quod dicitẽ quod est de spuma maris aut stercore animalis maris longinquũ est electio: melior est grisia fortis aselethi.deinde uaria,post eã citrina:& deterior est nigra mala:multoties assumitur ex uentre piscis qui eã comedit & moritur.Circa instans ait:ambra.i.sperma ceti.i.balenæ:non est ergo gummi,ut quidam dicũt. nec est spuma,nec est stercus animalis,nec est iecur piscis,ut quidam mercatores dicunt.Auer.in.5.col.ait: ambra est una ex speciebus camphoræ quæ oritur in fontibus maris, & natat super aquam maris.Cõfice cũ syrupo rosato & aqua Ro. Vide supra in confectione diarrhodon descriptione communi,ubi ostensum fuit de hoc.

APPENDIX.

Habet actuarius suum quoq; non illaudatum *DIAMBAR*, ex ambaræ nimirum celebre *Antidotum*, hæc accipiens.

Ambaris, } sing.sextulam,tar unum
Agallochi,
Moschi,tar unum,stimma,idest sextulam.
Garyophylli,
Nuculæ moschatæ,
Maceris, } sing.drachmam.
Galangæ,
Cinnamomi, * duellam·

Zulapii Rosarum quantum esse satis uidebitur.

* .i.scrup. viii.

XIX.

DE CINNAMOMO.

℞.Cinnamomi,subtilis, & electi,ʒ.xv.	Cardamomi, Maioris, Minoris,
† Darseni,	Zingiberis,
Cymini,	Macis,
Enulæ,ana.ʒ.iiii.	Nucis moschatæ,
Galangæ,ʒ.vii.	Ligni aloes,ana.ʒ.iii.
Garyophyllorum,	Croci,ʒ.i.
Piperis longi,	Zucchari tabarzet.℥.v.

† i.Cinnamomi crassi.

Confice cum melle despumato & quandoq; ponitur in eo duplum ponderis medicinarum de zuccharo puluerizato sine melle:& accipitur sicut suffuf, & alii addũt in eo Moschi.℈.ii.& puluerizetur cum eo.

COMMENTA. MANLII.

Hæc confectio de cinnamomo apud nos non est ualde in usu:tamen simplicia quæ ipsam ingrediũtur declarabo. Auic.in.5.can.habet unã aliam descriptionem, sed nõ est eadem.Cinnamomi subtilis & electi.i.fini. Serap. in cap. de cinnamomo ex authoritate Dios. ponit multas species secundum diuersitatem locorum.Auic.dicit:Cinnamomũ notum est,& eius quidẽ species est una bona ad aliquantulam decliuãs nigredinem.Electio,melius est illud quod est boni odoris & acutum habet saporem sine mordicatione,& color eius est purus & non cõmixtus.Aliud cap. facit de cherse cinnamomi,& ibi dicit quod est de cinnamomo,& dicit quod est alterius generis,& ipsum quidem est durum sicut cinnamomum: de ipso tamen est quoddam quod non durescit.Sera.uero de cherse loquitur in ca. de cinnamomo: & uult quod sit genus cinnamomi. Quando autem reperitur cinnamomum simpliciter, de fino intelligitur.Auer.in.5.col.ait: Cannella uel cinnamomum idest recapaldereca.

Darseni.i.cinnamomũ grossum dictum scauizum. Non est autem folium,ut exponunt synonyma Nicolai. Vide Sera.in cap.de cinnamomo,ubi ponit darseni.i. cinnamomum.Prçterea uide apud Auer.in.5.coll.ubi inquit: Darseni.i.canella subtilis,dulcis,aromatica.In hac oportet uidere, si darseni sit cinnamomũ finum aut non. secundum uero Mesuem est cinnamomũ grossum: quia ipse Mes. in ista cõfectione habet cinnamomi,subtilis & electi,& darseni.i.cinnami,uel cĩnamomi grossi:& sic credo.q̃a. Aui. in.5.can.in prædicta confectione habet cinnamomi, & loco darseni habet cinnami, quod idem est. Præterea uide apud Auenzoar in suo antidotario, in electuario quod cõfert stomacho,& adiuuat digestionem, & est delectabile ad comedendum. qui inquit:Darseni & est cinnamomum nigrum & odoriferũ ualde.Sapientes dixerunt quod quãdo reperitur in confectionibus cinnamomum,intelligitur de fino:& per darseni de grosso.

Heil est cardamomum maius: sed Lumen obscurũ scripsit prædictam cõfectionem,& exposuit quod heil est cardamomum minus:quod falsum est quia ipsemet in aromatico garyophy.dicit:Heil.i.cardamomum maius.ergo sibi ipsi contradicit.Ser.sicut ostensum est supra, uult quod heil sit cardamomum maius:& sic est secundum ueritatem.

XX.

DE GRANIS MYRTI.

℞.Baccharum Myrti tenuissime tritarum, lib.i.
Myrabolanorum, in aqua cydoniorum,& uino odorifero semel feruefactorum, } Nigrorum, Emblicorũ, Bellericorũ, } ana.ʒ.vii.
Seminum,aceto horis xxiiii.maceratorum & siccatorum, } Anisi, Cymini, Apii, } ana.ʒ.v.

Additur id totum electuario de Aromatibus,ac conficitur cum Miua aromatica, & datur cum syrupo decoctionis cydoniorum.

COMMENTA. MANLII.

Confectio de granis Myrti.i.de semine myrtillorum, apud nos nõ est in usu,nec apud alios simplicia uero quæ ipsam ingrediuntur,declarata sunt.

APPENDIX.

Alteram ex Serapione in tract.vii.cap.xx. nequaquam deteriorem,uel forsan meliorem,in hunc modum perpulchre habemus.

℞.Granorum myrti ex siccis bonis,Minam.i.

Mirabolanorum, Nigrorum, Bellericorum, Emblicorum,	Cardumeni, * Charabæ, Anisi,
† Talisafar,ana.ʒ.xx.	Spicæ,
Garyophyllorum,	Casiæ ligneæ,
Cymini,	* Cardamomi,
Calami aromatici,	Costi,ana.ʒ.vi.
Heil,	Nucis muschatæ,
Carpobalsami,ana.ʒ.xii.	Seminis apii,
Piperis,	Ameos,ana.ʒ.v.
Macropiperis,	Folii,
Zingiberis,ana.ʒ.x.	Amomi,ana.ʒ.iiii.
Masticis,	

* al. carui

† hoc est Macis.
*.f. minoris.

Terantur & cribellentur,& conficiantur cum melle despumato.

XXI.

DIACALAMENTUM, GALENI.

℞.Calaminthes, } Fluuialis, Montanæ, } ana.ʒ.ii.
Seseleos,
Petroselini. ana.ʒ.vi.
Zingiberis.ʒ.iii.
Seminis apii,
Extremitatum † alhascæ, } ana.ʒ.ii.
Cheisim.ʒ.vi.
Piperis nigri, * ʒ.i.s.

Mellis despumati,quantum sufficit.

† i. Thymi.

* al. ℥.i.ß.

COMMENTA. MANLII.

Diacalamenthum dicitur a calamẽtho ingrediente: hoc

apud nos est multum in usu,& maximè secundum istam descriptionem.Mes.dicit,quod est descriptio.Gale.sed Christophorus de honestis dicit, ꝙ non ponitur sicut Gal.sed non uidit bene Galenum,quia est uerum,ꝙ Gale. composuit & ipse describit ipsum in.4.de regimine sani. & uidet coucordare in isto,& maximè in simplicibus, in pondere uero non.Nicolaus uero in suo antidota. habet unam descriptionem,sed non fit,nec concordat cum ista : tamen si facere uolueris secundum Nicolaum, infrà apparebit descriptio sua.Auic.in.5.can.de electis habet: Diacalamenthum fluuiale,& electuarium de calaměntho,quod est quasi idem cum isto.

Calamenthi fluuialis idest aquatici.Quidã herbolarius dicebat, ꝙ calamenthum fluuiale est mentha aquatica uel mentha aquestris,quod non est. Vide Nicolaum qui exponit,quod calamenthum fluuiale est menthastrum, & similiter ait Petrus de crescentiis,sicut ostendam in cap.de calamentho montano. Et sic uolunt sapientes,quod calamẽthum fluuiale sit uerum menthastrum.

Calamenthum montanũ idest nepita siue gattaria.Quidam dicunt ꝙ est origanũ,alii pulegium, quod non est:uerum ꝙ est quidam ponunt unũ pro alio : quia in omnibus istis plantis non curant Arabes ponere in medicinis unã pro alia:quia ipsi iudicant habere eandem uirtutem. Sed uerũ calamenthum montanum est nepita siue herba quã rustici nostri gattariam uel gatam uocant herbam : & dicitur herba gata,quia cati libenter ipsam comedunt.Diosc. in cap.de calamentho habet diacalamenthum, & loco calamenthi montani habet nepitam.Nicolaus dicit,ꝙ calamenthum montanum est nepita.Item Macer in cap.de calamentho inquit:Herbam quàm neptam uulgari sæpe uocamus.hanc medici Græco calamenthum nomine dicunt. Item uidi Pet.de crescen.in cap.de calamẽtho ubi sic ait: Calamenthum aliud est aquaticum idest fluuiale, & uocatur menthastrum:& aliud est montanum & uocatur nepita.& sic est secundum ueritatem.

Siseleos uel siler uel platocyminum, est siler montanũ.

Petrus de crescentiis dicit:Siler mõtanũ,siue siseleos, & sic est.

Alhasces siue hasce est Thymus:& extremitates uero ipsius sunt notæ,quid sint.

APPENDIX.

Mesues,ac Nicolaus non longe Galenum,suo Diacalamentho,sequuntur,ac etiam Actuarius,quanquam pondera non nihil immutent,ut ex Galeni descriptione clarius fiet,quam ex Quarto Tuẽdæ Valetudinis ad uerbum Mesues perbelle sumpsit.Hæc sane accipiens,

Calaminthes,
Pulegii,
Petroselini,
Seseleos, } cuiusq;*uncias duas.
Seminis apii,
Cacuminum.Thymi, } utriusq; .ʒ.iiii.
Lybistici,ʒ.xvi.
Piperis.ʒ.xlviii.

* Alii legunt. δραχμας ιβ, hoc est. ʒ.xii. Hæc nescio unde corrigentes, ne dicã coiqui nãtes,cum maxumè Basim cæteris inferiorẽ reddant.

At piper quidẽ grauis esto ponderis, quod βαρυςαθμὸν uocant:Seseli uero Massiliense,Petroselinum Macedonicum,huiusq; præcipue Astreoticum,Calaminthe, & Pulegium potissimũ ex Creta:sin minus, certe ex regionibus æditis, & siccis. Simili ratione & Thymum : atq; herbarum quidem quicquid lignosum,durumq; est,id abiciendum.Accipienda uero ad medicamẽtum folia, atq; ex his maximè quæ subtilissima sunt, atque in summis herbis nata.Ad hęc flores,& quæ cum his sunt una minutissimas, tenuissimasque festucas. Hæc omnia simul tundenda, cribrandaque sunt tenui cribro : quippe eiusmodi medicamenta in totum corporis habitum maximè digeruntur, ueluti e diuerso crassiora in uentre hærent, ut quæ angusta uenarum oscula, subire nequeant. Miscendum uero his ita præparatis est mel optimum,curiose despumatum. Licet & sine admixto melle siccum medicamentum reponere.

XXII.

DIATRION PIPEREON.

℞.Trium Piperum,ana.aur.v.
Zingiberis, Cassiæ,
Anisi, Seminis apii,
* Hascæ,ana.aur.ii. † Seseleos,
Spicæ, Asari,
Amomi,ana.aur.i. Enulæ siccæ,ana.aur.v.

* i. Thymi.
† i. Sileris montani.

Confice cum melle despumato,& fiat.

COMMENTA. MANLII.

Diatrion pipereon dicitur a tribus generibus piperũ, quę ingrediuntur compositionem ipsius: & sunt proprie nigrum, album, & longum:hoc apud nos, non est ualde in usu.Auic.in.5.can.habet unam descriptionem quæ uidetur quasi esse eadem cũ ista.Mesues habet hasces, Auic. uero non.Aui.habet xylobalsami,Mesues non, in reliquis concordantur in simplicibus eius.

Piper secundum Serap.ex authoritate Diosco.est arbustum in regionibus Indiæ nascens, habet semen quod in ortu suo est longũ simile faseolis,& elõgatur in forma sua, & est macropiper.i.piper longum, & intra ipsum sunt grana parua similia geguers, quæ quando maturant fit piper & hoc quia separatur & fit sicut racemus in quo sunt grana parua primo:& sunt grana piperis : & quando colligitur perfecte maturum,est piper nigrum:sed quando colligitur ante maturationem est piper album. Nã color eius est albus & non recepit in colore suo nigredinem ante maturationem. Eligẽdum autem est ex pipere nigro illud ꝙ est notum,in quo non est res similis grano furfuris & plenum.Sed ex pipere albo,melius est illud quod non est rugosum,album & graue. Sed ex pipere longo eligendum est illud quod quando frangitur apparet densum, habens grana quæ sunt intra ipsum ad inuicem iũcta: & sapor eius est acutus mordicans linguam.

APPENDIX.

Quarto Tuendæ Sanitatis,διὰ τριῶν πεπέρεων,e tribus nempe Pyperum generibus Antidotum,Galenus ijs uerbis tam belle explicat,ut vix amplius inspicere, nedũ Arabum,uerum Græcorum compositiones egeamus.Cum in primis Antidotum non admodũ medicamentosum, ex uarijsq; confectum desideret,sicuti a plerisq; Medicorum cõponitur,mixturæ cuiusdam ritu,quam κασρυκείαν uocant, aut Apria mirificis istis Coquis cõditi. Adeo ut non minimum negotium sit medicis,aut illis qui apparant, quæ imponuntur medicamenta probe in ipsa mixtione digerere ac pinsere:Ammi,Seseli,Libisticũ,& alia id genus. cruda enim minimeq; mutata,iis qui ea sumpserint lõgo tempore durare in uentre intelliguntur.Hæc igitur subtrahenda Medicamento sunt:præterq̃ hæc Helenium, & Nardi spica:ceu uero nõnulli componũt etiam Cassia. Expedit autem præparatum hoc Medicamentum ad manum simplex præsertim habere idq; tripliciter.

SIMPLICISSIMUM.

Trium piperum,ana.ʒ.L.
Anisi,
Thymi, } ana.ʒ.viii.
Zingiberis,

SIMPLICIUS,seu magis simplex.

Trium Piperum,ana.ʒ.L.
Anisi,
Thymi, } ana.ʒ.viii.

Aufertur enim zingiber,

SIMPLEX uel compositum magis.

Trium Piperum,ana.ʒ.L.
Anisi,
Thymi, } ana.ʒ.xvi.
Zingiberis,

Debet autem si haberi põt,Anisum Cretense esse:Thymum aut Atticũ,aut plane ex æditis locis, & siccis, cuius quicquid lignosum est circunciso,coma ipsa una cum floribus iniicietur.Esto uero & Piper quod lõgum quidem est,integrum,minimeq; foratum: æque uero & zingiber:

nam

nam ambo perforari facile solẽt. Quinetiam non solũ nõ perforatum, sed & uerũ illud, quod ex Barbaris affertur, Piper esto. Hic nanq; quod adulteratur duplex est, alterũ quod in Alexandria maximè conficitur, alterum quod herba cuiusdã germẽ est. Qua uero maximè rõe internosci, ꝙ adulterinum est, possit, ipse docebo. Principio .n. experiẽdum gustu est diligenterq; æstimandum, an Piperis qualitates seruet. Postea in aquã mittẽdum: nam quod factitiũ est, si per diem totum in humore maceretur, illico liquaẽ, ac soluitur. Si ergo tũ Piperis ei qualitas plane inest, nec maceratũ resoluitur, sitq; (ut dictum est,) minime foraminibus pertusum Piper, id longum idoneum iudicabis. Nigrũ uero nec exile, nec rugosum, nec crassi corticis esto. Sed ex eo quod ponderosum uocant, id quod cum maximum, tum plenissimum est. Itemq; de Albo simili modo eligatur, quod maximum est, atq; plenissimũ. Deinde omnibus simul tusis, & per tenue cribrũ transmissis. Mel optimũ curiose despumatum, admisceto r. Sane id odorum, flauumq;, præterea accerrimũ, dulcissimumq; fuerit, tũ crassitudine nec plane crassa, nec liquida, sed quæ ita cõtinuitatẽ suam tueatur, ut si digitum in id dimiseris, post in sublime attollas, quod Mellis ab eo defluit, longissima quasi linea sibi cõtinuatum uideas. Coquitur hoc recte, aut super carbones, aut ligna omnino arida, quæ etiã ἄκαπνα Greci uocant. Præterea etiam Zingiber, quod ex Barbaris affertur aceto maceratum, est id uirẽtis herbæ radix, a collectu statim in acetum coniecta. Hæc Galenus.

XXIII.

DIACIMINVM.

℞. Cymini Carmeni pridie in aceto macerati & exiccati, drach. xx.

Zingiberis,	Ameos, ℥. i. s.
* Alhascæ, ana. ℥. iii.	Foliorum rutæ siccorum,
Piperis,	† Baurach rubei,
Cinnamomi, ana. ℥. ii.	ana. ℥. iiii.

*.i. Thymi. †.i. nitri.

Confice cum melle despumato.

COMMENTA. MANLII.

Diacyminum dicitur a cymino, uidelicet a cymino carmeno ꝙ intrat: sed Christophorus de honestis dicit: Diacyminum .i. diacinnamomum quod nõ est. Superius est positum diacyminum bonum .i. diacyminum, quod fit de semine cymini usualis: hic uero habet diacyminum .i. de cymino carmeno: quia ipse Mesues non habet aliud cyminũ nisi carmenum, sed hoc apud nos non est in usu. Cyminũ carmenum ẽm Galenũ in suis secretis medicinæ, quod incipit sic, Herodi ad stomachũ, exponitur, quod est siseleos Serap. in ca. de cymino ex authoritate Rasis dicit, ꝙ cyminum carmenum est agreste. Aui. dicit ꝙ est nigrum. Matt. Sylua. in ca. de cymino dicit: ꝙ carmenum est siseleos, Et sic uolunt moderni: tamen ego nõ nego nec affirmo: uerũ unum pro alio ponitur quandoque.

Ameos. Dios. multi cyminum Aethiopicũ dicũt aut basilicon: sed ameos alterius est naturę. Est enim semen penes Aethiopicos cymino simile, sed minus: & est albidius, & quodammodo spissius, gustum habens similem origano. Ser. ex authoritate Gal. dicit, magis iuuatiuũ quod est in eo, est semẽ eius: & in sapore eius, est amaritudo pauca & acuitas. hoc est notum.

Ruta .s. domestica. Circa instãs dicit, rutæ folia & semina competũt usui medicinæ. Cũ autem reperitur ruta sola, folia debent poni, et per annum seruantur. Secundum Dios. melior est ruta quæ nascitur circa cucumeres. Et secundũ Auicen. est melior quę nascitur apud arborem fici. Inuenitur autem alia species rutæ quæ uocatur pigamum, & una alia quæ uocatur harmel: de cuius forma ostendam in tractatu de pilulis.

Baurach rubeum .i. sal rubeum uel armenum, uel aphronitrum .i. spuma nitri, ut dicitur a Ser. c. de Baurach. Mes. in c. de baurach dicit: Aliud est minerale, aliud artificiale. Minerale, aliud Armenum, aliud Africanum, aliud Romanum: aliud Aegyptiũ &c. Moderni apothecarij loco baurach sunt qui ponunt sal panis rubeum: & sunt qui ponunt sal nitrum, quo utuntur bombardarii.

APPENDIX.

Suum nec incellebre, DIACYMINON Antidotum Actuarius in hunc modum perpulchre habet.

Cumini, sextulæ quinquaginta .i ℥. viii. & ℈. viii.

Cinnamomi,	Iris,
Spicæ,	Cyperi,
Zingiberis,	Cardamomi,
Piperis nigri,	Rutæ,
Fructus balsami,	Libystici,
singulorum sextulæ. x. i. ℈. xl.	singulorum sextulæ. v. .i. ℈. xx.

Mellis quantum sufficiet.

Ad hæc Gal. Paulus Aegineta, Actuarius haud prorsus absimilem, tum uiribus, tum ingredientium historia, compositionem explicant, quãquam Inscriptione maxime distet, DIOSPOLITICVM, ac si Iouis ciuile solatiolum diximus, uocitatem. Verum Galeni descriptionem cæteris præferendam non abre censeremus, cum pstantiore absq; controuersia omnes illam prædicent. At interim Galenũ, in Sanitatis Tuendæ monumentis pręsertim. iamiã audiamus, compositionem ex ponderibus tãtummodo euariãs. nedum in Quarto, uerumetiam in Sexto.

Prima, pro iis qui aluo sunt astricta.

Cumini, Piperis, Rutæ, Nitri, } pari pondere.

Secunda, pro iis qui aluo sunt soluta.

Cumini, Piperis, Rutæ, } pari pondere.
Nitri, dimidio.

Præstiterit autem Cuminum esse quod uocãt Aethiopicum Nitrum uero Berenicarium, Piper postmodũ uel lõgum, uel album. Macerabitur Cuminum in aceto maximè acri: dein continuo id tunditur, aut etiam prius, modice frigitur in uase fictili, quod coctum in camino, quam optime sit, quæ enim exacte, penitusq; cocta nõ sunt, hæc luto sa potius, ꝗ figulina sunt, & qualitatum suarum non nihil Medicamentis remittunt. Sunt uero & Rutæ folia modice siccata. Vt enim si plusculum siccentur, acria, amaraque redduntur, & supra quã par est calida. Sic si prorsus nõ siccẽs, excrementitium quendam humorem retinent, nondũ ex toto concoctum cuius uitio flatũ discutere minus possunt. Quatuor his aliquando despumatum mel additur aliquando nihil: sed sola sine melle reponunt, ac Ptisanæ cremori, & aliis quibus maximè conuenire uidetur, cibis iniiciuntur. Sumitur & per se medicamentum hoc, & ante, & post cibum. Porro ad eum usum optimum est, quod mel admixtũ habet, quod utiq; curiose sit despumatũ. Id .n. flatũ maxime discutit. Sit autẽ oportet & mel optimũ, si modo quod flatum discutiat, quodq; maximè dissecet, futurũ medicamentum est.

XXIIII.

DE CYTONIIS.

℞. Carnium cytoniorum coctorum in uino
Mellis boni, & despumati. } an. l. iii.

Decoq; cum facilitate, & postquam coctũ fuerit, proiice super ipsum.

Cinnamomi,	Darseni, ℥. iii.
Garyophyllorum,	Zingiberis,
Cardamomi,	Piperis, longi,
Galangæ, ana. ℥. i.	Macis, ana. ℥. iiii.

Et quandoq; inuitat necessitas, & coquuntur cytonia in aceto ad causas calidas. Et quandoq; permiscetur eis, aceti tertia pars eorũ, aut media. Et quãdoq; permiscetur eis succus granatorum acetosorum, in medio ponderis eorũ. Et quandoque succus citri in quarta parte ponderis eorũ Et quandoque fit sine speciebus. Et quãdoq; cum specieb. prædictis. Et quandoq; cum puluere isto.

Spodii,
Berberi,
Semiuis acetosæ, } partes æquales.
Trium sandalorum,
Rosarum rubearum,

Et quādoque ponuntur alia, secundū intentiones Physicorum. Et quandoq; aromatizatur cum musco, aut camphora, aut utroq;. Et quandoq; fit cum zuccharo, & quandoq; cum melle.

COMMENTA. MANLII.

Confectio de cytoniis boni.i.de carnibus cytoniorū est in usu. Verum sunt ex hominibus qui faciunt eam cum speciebus & sine speciebus: & sunt qui faciūt eam cū zuccharo: & sunt qui faciunt cum melle: sed cum zuccharo est magis laudata: quia retinet mirabiliter fluxum uentris.

Ioan. autem Anglicus in ca. de passionibus stomachi inquit: sed nota quod dyacitonitem parum ualet in materiis calidis, sed cū pipere & zingib. in materiis grossis & frigidis ualet. Eius descriptio est hæc. ℞. Succi cytoniorum acetosorum uel aquosorum parum ponticum. lib.i. uel de substātia eorum eodem modo, mellis ad calefaciendum, zucchari ad infrigidandum. li.i. aceti fortis, & boni li.i. præparentur super ignem lentem & calidæ reponantur. Quod si uis fortius facere ad calefaciendum, ponat ibi zingiber & piper. Vnde apothecarii accipiunt cytonia, & scindūt per medium, & extrahūt grana & semina & arillos, & medullam eorum coquunt in aqua, & addunt succum, & pistant simul in modum electuarii: & tūc uocatur carocytoniorū, uel diacytonitem purum, & cum speciebus calidis sic compositū: de quo dixit uersificator in his uersibus: Si uis me mitem, si uis dissoluere litem, Da dyacitonitē, da mihi frater idem: Nec multum plangam si iungas diagalangam.

XXV.

DE SEMINIBVS, uel Diaspermaton.

℞. Seminum, Cimini, Anisi, Fœniculi, Cari, Dauci, Ameos, Apii, Amomi. } Aceto horis xxiiii. maceratorū, & siccatorum, } ana. ʒ. vi.

Cinnamomi,	Cardamomi,
Zingiberis,	Spicæ nardi,
Macropiperis,	Garyophyllorum.
Sisfeleos,	ana. ʒ. iiii.
Galangæ, ana. ʒ. v.	Cheisim, ʒ. iii.

Mellis despumati quantum sufficit.
Et quandoq; ponitur in eo zucchari duplum, pōderis omnium, & fit sicut suffuf, & est sanum & expertum.

COMMEN. MANLII.

Confectio de seminibus.i.diaspermaton secundū Mat. Syl. in litera diaspermatō: & dicit ipse ꝙ est ex seminibus herbarum. Nicolaus Floren. in lib. 5. in tra. 4. in cap. de cōplexione stomachi nō pura in generali, inquit: Diaspermaton.i.electuariū de seminibus: quod describitur in antidotario Mes. & sic est, sed non est in usu. Infra apparebit una alia descriptio quæ est ex authoritate Ras. Nicolaus habet diaspermaton, sed non est in usu.

APPENDIX.

Parum ab hoc differt, quod a Serapione describitur, plurimum uero quod. 2. can. Auicen. ponit, sicuti & quod Galenus, ac posteriores Græci διὰσπερμάτων uocāt. Verū Serapionis compositionem in antidotario cap. xx. non illaudatam, iam describamus, quæ nempe accipit.

Carui,	Cardamomi minoris,
Anisi,	Garyophyllorum, ana. ʒ. ii.
Cymini,	Zingiberis,
* Heil,	Macropiperis, ana. ʒ. iiii.
Cinnamomi,	Zucchari tabarzeth,
Ameos,	aur. xx.
Sem. Apii, ana. ʒ. iii.	

*.i. Cardamomi maioris.

Terantur, & administrentur.

XXVI.

E SVCCO CYTONIORVM.

℞. Succi Cytoniorum,
Mellis despumati, } ana. lib. iii.
Aceti boni puri, lib. ii.

Deinde coquātur cum facilitate, & continue auferatur spuma eius & sępe, & cum mellis spissitudinem habuerit, puluerizentur super ipsum:

Piperis longi,	Garyophyllorum,
Zingiberis,	Ligni aloes, ana. ʒ. iiii.
Cinnamomi, ana. ℥. i.	Moschi, ℈. i.

Et quandoq; fit sine speciebus, & quandoq; cum speciebus aliis, sicut necessitas conducit: & quandoque fit cum zuccharo, & quandoq; uariatur aliis modis.

COMMEN. MANLII.

Ista cōfectio de cytoniis facta ex succo cytoniorum Papiæ non fit, nec est in usu: sed apothecarii Mediolanenses faciunt ipsam: & illi medici utuntur ea.

Acetum apud Græcos dicitur oxos. Serap. ex authoritate Dios. dicit, ꝙ acetum infrigidat & stypticat, & est bonum stomacho, & prouocat appetitum. Petrus de Cresc ētiis docet qualiter fit acetum, & de uirtute aceti.

XXVII.

DE POMIS.

℞. Carnium pomorum dulcium, & redolentium, mundatorum, & incisorum per frusta, lib. vi.
Zucchari albi boni, lib. v.
Aquæ rosatæ, lib. ii.
Ligni aloes, ʒ. v.
Sandali citrini, ʒ. iii.
Garyophyllorum, ʒ. iiii.
Cinnamomi electi, ʒ. iiii. s.
Ambræ, ʒ. ii.
Moschi, ℈. i.

Hoc etiam modo fit electuarium de pomis acetosis, & electuarium de pomis paruis, & aromaticis, & dulcibus.

COMMENTA. MANLII.

Electuariū de pomis non est in usu: tamen hic uolo ostēdere, quare dicitur pomum ex authoritate Isidori dicētis: Quia poma sunt dicta ab opimo.i. a copia seu ubertate Mes. habet carnium pomorū dulciū, quæ sunt dicta, poma paradisi siue parisana. & hoc pomum est magis laudatum, quam sint alia poma redolentia, & sic a uulgo uocantur.

XXVIII.

DE PERSICIS.

℞. Carnium Persicorum mediocrium inter maturitatē, & acerbitatem, & mūdatorum a corticibus suis, } ana. li. iii.
Succi Persicorum,
Zucchari tabarzeth, lib. ii.

Terātur Persica, ut sint sicut medulla, & exerceas in eis decoctionē cū syrupo, sicut diximus in confectione de Cytoneis: & cum coctum fuerit, puluerizentur super ipsum:

Ligni aloes, ʒ. ii.	Macis, ana, ʒ. iiii.
Cinnamomi,	Sandali citrini, ʒ. ii.
Cubebæ,	Moschi, ℈. s.

Et quandoq; fit sine speciebus, & est sanum, & expertū.

COMMEN. MANLII.

Electuarium de Persicis non est in usu. Persicum autē apud multos inter genera chrysomilorum est positum. Isido. in ca. de propriis nominibus arborum habet capitulū de malo Persico, & aliud capitulum habet de Persico solū In ca. uero de malo Persico ait: Malū Persicum cuius breue est quemadmodum uita cōcessa est: & tria genera dicūtur, scilicet duracemū, armeniacum, & Persicum. Duracemum nūcupatur, eo quod pomum eius in gustu acorē referat. In c. uero de Persico dicit: Persicum uocatum quod eam arborē prius in Aegypto seuerint Persæ, a qua se oriū dos Ptolemæi ferebant.

XXIX.
REGIVM.

℞.Pinearum mundatarum,℥.viii.
Amygdalarum purgatarum,℥.vi.
Zucchari albi,lib.iiii.
Aquæ rosaceæ,lib.i.s.
Olei amygdalæ dulcis & recentis,℥.iii.
Cinnamomi electiss.℥.iiii.s.
Garyophyllorum,ʒ.iii.
Ambræ bonę,ʒ.i.
Moschi,℈.s.

Et est bonum,& expertum:& confortat stomachũ,cor, pectus,& cerebrum.

COMMENTARIA MANLII.

Electuarium quo utuntur reges & prælati,nõ est in usu. Primus arbor picea ab acumine foliorum uocatur. Pinũ antiqui acutũ nominabant:pinum autem alii pytin uocant Græci peucem uocãt,quam nos piceam dicimus:eo quod desudet picem.Nam in specie eius differũt. In Germaniæ autem insulis,huius arboris lachryma electrum gignit, ut inquit Isido.Sed miror quod Isid.dicat,ꝙ lachryma huius arboris electrum gignit:quod non credo: quia Simon Ianuen.dicit:Electrum succinum & charabe uel chachabre quod idem sunt.Similiter dicit Mat.Syl.ꝙ electrum succinum,& charabe idem sunt. Istud electuarium uocat̃ apud quosdam,electuarium de pineis.

XXX.
DE FRVCTIBVS.

℞.Carnium Cytoniorum:& Pyrorum põticorum, & malorum acidorum,quorum singulum elixatum fuerit in aceto uini forti,in quo ĩfusum fuerit Sumach, die ac nocte & succi agreste,super cuius trituratione elaborandũ est,usq; ad consumptionem ultimam granorum,ana.lib.i.
Carnium sorborum immaturorum,℥.v.
Zucchari,lib.iiii.

Coq; ad spissitudinem mellis,deinde ponet super ipsum
Succi Berberi,℥.ii.
Spodii, } ana.℥.i.
Seminis acetosæ, }

Repone postquam confectum est,in uase uitreo,& da a ʒ.ii.usq; ad.iii.cum aqua frigida & rob citri,aut ribes,aut aliquo talium.

COMMEN. MANLII.

Electuarium de fructibus magnum nõ est in usu.Pyrus uocata quasi in ignis speciem formata. Nã hoc genus pomi ab amplo incipit & in angustum finit sicut ignis.Pyrus arbor,fructus eius Pyra sunt. Isidorus.

Ponticus.s.sapor.Sera.in ca.de diuisione generali secũdum sapores in uno ca.de styptico & pontico loquitur,& ibi sic ait:Sapor stypticus est sapor ponticus & debilis: & hi duo.s.ponticus & stypticus non differũt nisi in multa & pauca stypticitate. Ponticum etiam appellatur in quadam insula ubi reperitur rheuponticum.

XXXI.
DE ACETOSIS GALENI.

℞.Xyloaloes,	Spodii,
Cubebæ,ana.ʒ.iiii.	Charabæ,
Rosæ,	Gummi arab.
Coralli rubei,	Tragaganthi,ana.ʒ.iii.
Margaritarum albarum,	Boli Armeni,ʒ.i.s.
Santali citrini,	Seminis acetosæ,ʒ.iiii.
Fausel,ana.ʒ.ii.	Seminis, Portulacæ,
Berberi,	Buglossæ,
Sem. Cucumeris,	ana.ʒ.iii.s.
Cucurbitæ,	Camphoræ,ʒ.i.
Citrulli,	Confice cum rob.citri,
Melonis:ana.ʒ.iiii.	aut rob agrestæ.

COMMENTA. MANLII.

Confectio alia Gal.non est in usu:sed illa simplicia quę ingrediuntur, & quæ declarata non sunt,hic declarabo.

Fausel sm Ser.est auellana indica, & dicitur ꝙ est sicut dactylus,& arbor ipsius non est in terris Arabum. Aui.in 2.can.de ipsa duo cap.facit:unum de fausel:& ibi dicit, ꝙ uirtus eius est propinqua uirtuti sandali: aliud ca. facit de roba:& ibi dicit,ꝙ est auellana indica,ꝙ dominus Ras.uelle etiam uidetur in lib.2.apho.in cura fluxus. Fausel uero sm Simonem Ianuen.est fructus similis nuci muscatæ nisi quia pars prima eius est aliquantulũ peracutior:& alia est plana,ita ꝙ possit stare erectus sicut calculus qui ĩ ludo dicit̃ pedes: in cæteris intus & extra nuci moschatæ similis est,sine odore,& sapore.Nascitur inclusus in quadã lanugine simili folliculo serici.Multotiẽs defert̃ inter alias species aromaticas & simplicia:maximè cum cinnamomo,& æquiparatur sandalis in frigiditate.

Bolus Armenus siue lutum armenum,est quædam terra rubea quę defertur ab Armenia.Circa instans dicit:Bolus est quædã uena terræ quæ præcipuè in Armenia reperitur unde dicitur bolus Armenus.Nõ sophisticatur ꝓpter multam eius copiam:per centum annos potest seruari, & hoc est satis notum.

Acetosa secundum Auic.alia est domestica & alia syluestris Dios.uero uocat eam lapathium,& illius ponit quatuor genera:unum quod mãducatur, & istud est illud quo nos utimur & est alterũ quod dicitur oxilapathium, idest acutum lapathium.Hoc est satis notum,quod semen intelligitur,alia legas ibi.

Rob est succus cuiusdam fructus coctus ad spissitudinẽ ut seruari possit.Rob uero citri descriptio nõ reperitur a Mes.sed fit sicut rob de berberis. Quãdo autem reperitur rob absolute,ponitur sapa uel carenum.

XXXII.
DE PRVNIS.

℞.Carnium Prunorum nigrorum,oblongorum,&* Muzorum accedentium ad dulcedinem,& elixorum in aqua, in qua prius portulaca elixata fuerit,lib.ii.
Zucchari albi,lib.ii.s.
Aquæ uiolarum,lib.i.

* Dulcacĩda uocantur.

Decoq; cum facilitate,usq; ad spissitudinem,& reconde in uase uitreo.

COMMENTA. MANLII.

Confectio de prunis nõ est in usu, infra in antidotario Nicolai apparebit diaprunis uel diamasceno, & secundũ illam descriptionem fit & potest fieri solutiuum,& non:sicut postea ostendam.

Pruna secundum Mes.dantur ad alterandum & ad soluẽdum,& sunt ex eis alba,aut citrina,aut rubea. Damascena & Armena sunt fortiora omnibus aliis.Isid.dicit: Coquimella quã Latini a colore prunũ uocãt alii a multitudine enixi fructus nixam appellãt,cuius generis Damascena dicta sunt a Damasco oppido:unde prius asportata sunt,cuius solum pomum stomacho mederi probatur.

Muzum proprie dicitur,cuius sapor est compositus ex dulcedine & acetositate.Et hoc dicitur Arabice muz.

XXXIII.
DE SORBIS.

℞.Carnium sorborum immaturorum, uicinorum maturitati & elixatorum, in aqua,in qua rosæ prius decoctæ fuerint,& cortices granatorum,lib.iii.
Mellis,aut zucchari,lib.ii.s.

Coquatur usq; ad spissitudinem,& reconde in uase.

COMMEN. MANLII.

Electuarium de sorbis.s.de carnibus ipsius nõ est in usu. Sorba sm Ser.ex authoritate Dio.est arbor spinossa,folia eius sunt similia nanarico:& habet fructum paruum similẽ malis paruis,bonũ ad comedendum est: & unumquodq; pomum eius habet tria ossa,& ideo nominatur triconium & eius expõ est trium granatorum.Sera.allegat de forma sorbæ sm Dios.quod apud ipsum Dios. in cap. de sorba nõ reperitur ita:sed uide cap.de mespila apud Dio. cum c.de sorba apud Ser.uidebis quod in omnibus idem sunt. Aui. in.2.can.in cap.de zarur,uidetur loqui de sorba: quamuis Sera.uult quod zarur sit sorba uel species eius.

XXXIIII.

THERIACA DIATESSARON.

℞. gentianæ, Baccarum lauri, Myrrhæ, Aristolochiæ rotundæ,	ana. partes æquales.

Confice cum melle despumato, & fiat confectio.

COMMEN. MANLII.

Theriaca uero secundũ quosdam dicitur a tyro serpente. Alii dicunt quod non: quia reperiuntur multæ aliæ theriacæ quas non ingreditur tyrus, ut est in theriaca de terra sigillata, & ista q̃ fit ex quatuor rebus. Potest bene aliquis dicere ꝙ tyriaca dicitur a tyron Græce, ꝙ est uenenũ quia omnes tyriacæ sunt medicinæ quæ ualent cõtra uenenũ ut lapis bezaar. Ioã. Anglicus in ca. de uenenis, inquit: Si igitur illa medicina faciat euadere ex uenenis optima est, & de illis quæ faciunt euadere ex uenenis habentium uenena quæ non cognoscuntur per experimentum est theriaca, quæ componitur ex carne tyri quæ est uenenosa: tamen uenenum suum est humiditas expulsa per uerberatione eius. unde uersus: Allia, nux, ruta pura, raphanus & theriaca: Hæc sunt antidota contra mortale uenenum. Dr̃ autem theriaca diatessaron. i. de quatuor rebus. Nam thessaron Græce, idest de quatuor rebus: descriptio ipsius, reperit in multis aliis locis. Nico. in suo antidotario habet unã descriptionem, sed in ipsa quidam philosophi postea addiderunt alias res, sicut fœnumgræcum, nigellam, zedoariã, diptamum &c. Aui. in. 5. can. habet unam descriptionem quæ eadem est cum ista Mesue Ras. etiam in. 8. Almans. in cap. de morsibus scorpionum, habet unam descriptionem quæ est eadem cum ista: sed apud nos non est in usu.

Gentiana secundum Serap. est basilica. Idem dicit Papias. Basilica etiam aliquando inuenitur pro serpentaria. Auicen. in cap. de gentiana dicit: quod non nominatur gẽtiana: nisi quia primus qui eam agnouit fuit Gentinus rex: & ipsa quidem crescit in montibus altis, & sic credo: quia reperitur in multis confectionibus gentiana Romana, ut habet Auic. in prædicta theriaca. Illa est proprie gentiana quæ reperta fuit a Gentino rege Romanorũ, radix ipsius competit usui medicinæ.

Baccæ lauri, siue granum lauri. Circa instans dicit: Lauri folia & semina usui medicinæ competunt. Infra apparebit electuarium de baccis lauri, & ibi melius ostendam, si Deus uoluerit.

XXXV.

TRYPHERA Saracenica magna.

℞.	Chebulorum,	Garyophyllorum,
	Indorum,	Been Albi, Rubei,
Myrobalanorum.	Bellericorum,	Zingiberis, ana. ʒ. ii.
	Emblico.	Nucis moschatæ,
	Citrinorum, ana. ʒ. v.	Sesami excorticati,
Cinnamomi,		Macis, ana. ʒ. iii.
Trium piperum,		Amygdalarũ Dulcium, Amararum, ana. ʒ. v.
Secacul,		
Folii,		
Spicæ,		Ligni aloes,
Cardamomi, Maioris, Minoris,		Rheubarbari,
		Seminis fœniculi,
Cassiæ,		Masticis, ana. ʒ. ii.
Seitaragi Indi,		Alfelengemisch,
Cyperi,		Menthæ siccæ,
Apii,		Origani,
Linguæ auis,		Persici, ana. ʒ. i. s.

Fricentur Myrobalani cum butyro uaccino, & cæteræ species cum oleo amygdalino, & confice cum melle quod sufficit. Addunt aliqui Turbith. ʒ. v. Moschi, gra. xv.

COMMEN. MANLII.

Tryphera Græce est dicta delicata: saracenica, quia a Saracenis inuenta fuit. Nicola. in suo antidotario habet unã descriptionem: & dicitur tryphera, quia hominem iuuenẽ reddit. Saracenica uero, q̃a a saracenis fuit inuẽta. Descriptio Nicolai non concordat cum ista Mes. nec fit secundũ ipsum scilicet Nicolaum.

Chebuli alio noĩe myrobalani chebuli uocatur. Mes. de ipsis loquitur de tribus generibus in uno ca. & sunt ꝓprie citrini, chebuli, & indi: & laudat chebulos ut sint grossi & q̃to grossiores tãto meliores, & sint subnigri declinantes ad rubedinẽ, & sint graues in põdere citę submersionis in aqua: & sint habentes spissitudinem corticum suorum.

Indi. s. myrobalani dicti nigri, ut dicit Serap. ca. de myrobalanis. Mesues laudat nigros ut sint grossi & graues & carentes ossibus: quanto aũt ab his elongãtur proprietati bus, tanto a bonitate remoti. Aui. dicit: Nigri indi sunt illi qui ultimi sunt in maturitate, & sunt pinguiores.

Bellerici myrobalani sunt ex medicinis benedictis, ut dicit Mesues, & meliores sunt grossi & spissi, ponderosi & densi cortice.

Emblici myrobalani s̃m Mesuem sunt ex medicis confortantibus stomachum, cor, hepar, & uiscera: & meliores ex eis sunt habẽtes frusta grossa, & densa, & grauia: & quæ minus crescunt in ossibus, & plus in carne: rari quoq; non habent spiritum. Mes. ibi docet modũ faciendi seremblac: Infunde emblicos in lacte dulci, & mutetur super eo lac mane & sero: & hoc per triduum, & exiccentur in uento & in umbra, & recondantur. Ser. in ca. de emblicis inquit: Medici nominãt emblicos siremblicos: & hæc ideo quod quando infunduntur in lacte in terra in qua nascuntur, nominantur sireblengi, & ipsi ponuntur in lacte sicut dixi.

Citrinos myrobalanos s̃m Mes. laudauerunt sapiẽtes in colore, ut sint citrini multæ citrinitatis declinãtes ad uiriditatem, & sint pondere graues & densi: & ut in cõfractis suis inueniaẽ sicut gũmositas, & ut sint grossi: & ut cortex eoꝵ sit spissa densa complẽs ossa parua. Similiter ait Aui.

Secacul. i. sigillum sanctæ Mariæ: & alio nomine, a uulgo dicitur zonegeto, ut dictum fuit.

Spica nardi siue ꝑciosa. Mes. habet in ista descriptione spicã. i. nardi, & infra iterum habet spicã ꝙ ignoro. Uerũ dixerũt quidam sapientes quod per unũ spica intelligitur spica nardi: & per aliud spica celtica: & ambæ debẽt poni.

Seitaragi aũt indi est genus erucæ. Aui. in. 2. can. ait: Seitaragi ille qui est indus ẽ frusta ligna parua subtilia, & cortices sicut garyophylli: neq; ꝑ id agnouit q̃d sit. Gal. in. 7. simpliciũ noĩat lepidium: & ibi dicit ꝙ est genus erucæ, & sic est. Quid aũt sit cõiter ignoratur: etiam Dio. uocat lepidium. & qui mihi non credit quod lepidiũ sit seitaragi indi legat ca. de lepidio apud Dios. cũ ca. de seitarago apud Sera. & uidebit quod idem est. Simon uero Ianuẽ. in c. de hiberida cũ h. describit de forma hiberidos, ꝙ ẽ uerũ seitaragi. in fine cap. ipse inquit. Hæc uŕ quàm nasturtium agreste noĩamus. in c. uero de ibederidos ꝑ. i. seitaragi inquit: ex authoritate Pauli ibederidos herbæ usus quam & lepidium. Alii uero agricardamum. i. nasturtium agreste appellant. In cap. de seitaragi iterum dicit ex authoritate Pauli quod in c. de sciatica, Iberidos inquit: quem lapidium alii agricardamum appellant: quidem uocãt ipsum capsiam indam. Tu uero uide certitudinem huius plantæ quod uerũ seitaragi secundum Paulum est agricardamum agreste: & agricardamum agreste est nasturtium aquaticũ, & nasturtium aquaticũ s̃m Circa instãs est senation. Et senation s̃m Dio. est illa herba quam Lumbardi uulgo crisonum uocãt & sic sine dubio seitaragi est species nasturtii: quia Ser. in suo cap. dicit ex authoritate Gale. Virtus eius & sapor & odor sunt similia uirtuti sapori & odori nasturtii: & sic loco seitaragi indi potest poni semen nasturtii, ꝙ est species eius. & infra in dianasturtio de ipso aliquid ostendam.

Sisamus. s. semẽ ex quo oleo sisaminũ exprimiẽ: tꝑe antiquo nõ reperiebaẽ istud semẽ in partib. nostris: sed hodie aliqui detulerũt ad nos: & hodie reperiẽ in multa quãtitate, & siculi appellãt illud giorcolenã, de modo excorticandi docet liber qui dr̃ bulchasim in tra. 2. cuius modus ẽ iste ℞. de sisamo & illud purga a terra quæ est in eo & alijs superfluitatibus, & pone in uase fictili cũ aqua frigida, & dimitte per noctẽ, & in mane cola, & dimitte siccari parũ ab humiditate

humiditate aquæ & pone in pecia lini forti, & liga os & percute sisamum ab omni parte eius donec excorietur totum & proiice super ipsum aquam frigidam & misce bene. Nam cum uidebis corticem eius natare super faciem aquæ proiice cum aqua, & fiat ita quousq; nihil remaneat ex cortice: deinde sicca illud ab aqua & seruetur.

Origanum persicum non reperitur ab autoribus, quare ita appelletur, Moderni uero per origanum accipiunt: q̄dam herbam, quam Lōbardi uulgo cornabobium uocant, Circa instās inquit: Origanum.i.golena exiccatis folijs cū floribus abiectis stipitibus in medicina debet poni: per annum seruatur, singulis annis renouetur. Ser.in c.de origano describit multas species illius, & ponitur diptamus inter species origani.

XXXVI.

TRYPHERA MOSCHATA Alcanzi.

℞. Myrobalanorum,	Chebulorum,	Seminis Baucię,
	Nigrorum,	Rosarum,
	Emblicorum,	Nucis moschatæ,
	Bellericorum,	Garyophyllorum,
Piperis,		Cinnamomi, ana.ʒ.i.s.
Macro piperis,		Macis,
Zingiberis,		Heil,
Cyperi,		Galangæ,
Cassiæ Indæ,		Ligni aloes erudi,
Spicæ, ana.ʒ.v.		Moschi, ana.ʒ.i.
Seminis,	Anethi,	Granorum Nasturtii,
	Porri, ana.ʒ.ii.	ʒ.x.

Confice cum melle despumato. Et quandoq; ponuntur in ea scoriæ ferri nutritæ, ʒ.ii.

COMMENTA. MANLII.

Tryphera.i.delicata: muscata dicitur, quia recipit muscū apud nos uidelicet, in Papia non est in usu: sed in Mediolano utuntur ipsa multum.

Anethum secundum Circa instans, quando simpliciter ponitur, semen intelligitur. Hoc semen est satis notū. De forma ipsius plantæ non reperitur ab authoribus: sed folia habet sicut abrotanum, uel fœniculus: hasta similis fœniculo: & capitellum simile fœniculo: semen uero est minus & in hortis reperitur.

Porrum ſm Sera. est ex eo domesticum, & est hyspanū: & est ex eo nabati, & est montanum, & est porrum uineæ, Aui. dicit aliud est scemium, & aliud est nabathiū, & aliud est quod dicit̄ porrum syluestre: & est illud quod est inter porrum & allium quod est melius in medicina quam in cibo: sed nabathium magis ingreditur in curationibus quā scemium: semen ipsius intelligitur.

Baucię.i.pastinacæ, de semine intelligit̄, ut infra apparebit baucię conditæ, & ibi ostendam melius. Auerr. in.5. col. uocat ipsam halgazar.

XXXVII.

TRYPHERA GALENI.

℞. Myrobalanorum omnium, ana.ʒ.x.		Piperis,	Nigri, Longi,
Zingiberis,		Casſiæ, ana.ʒ.iii.	
Masticis,		Nucis moschatę,	
Cinnamomi,		Macis,	
Garyophyllorum, ana. ʒ.vii.		Cardamomi,	Maioris, Minoris,
Galangæ,		Calami aromatici,	
Marathri,		Ligni aloes, ana.ʒ.ii.	
Apii,		*Tuderi,	Albi, Rubei,
Ameos,		†Alufulfumen,	
Spicæ,		Cyperi, ana ʒ.iii.s.	
Asari,			
Croci, ana.ʒ.iiii.		Ambræ, ʒ.i.	
Costi,		Moschi, ℈.i.	

* al. been uel, ut alii santali. † .i. radix piperis.

Fricentur myrobalani cum oleo amygdalarum dulciū, & cōfice omnia cum melle despumato. Et Gal. quidē quādoque addidit scoriam ferri nutritam in aceto uini, secundum mensuram medicinarum omnium, & quandoq; secundum medietatem earum.

COMMENTA. MANLII.

Hæc descriptio istius tryphere apud nos non est in usu: sed simplicia q̄ ipsam īgrediunt̄ declarabo, si De⁹ uoluerit.

Marathrum.i.semē fœniculi, de quo Macer: Fœniculū medici calidum siccumq; secundo, Dicūt esse gradu, marathrum Gręcus uocat illud Auer.in.5.col.dicit: Alrigmeg. idest fœniculum.

Ameos est semen notum oībus. Gal.in.6.simplicium inquit: Enucha.i.ameos magis iuuatiuum ex hac plāta est semē eius. Nota quod meo tempore uidi multos herbaticos uēdere ameos apothecariis indoctis pro apio, & generaliter ultra Padum apud ciuitatem Papieñ. utuntur in cōuiuiis foliis ameos pro foliis apii: quod erroneum est.

Tuderi ſm Aui. ex authoritate Dios. est herba habēs folia similia prasio, & radicem quadratā: & eius radix mensuram habet medii cubiti, & habet capita in quib. sunt semina lōga nigra: & est hæc usitata. Tuderi syluestris uero semen est rotundum. Aui.2. can. declarat formā tuderi ex authoritate Dios. sed nō reperit̄ sub illo noīe: quia a Dios. uocatur horminon, & Latini emolā uel aurigalis siue reicialis; & reperiuntur ex eis duplices, unus cū flore rubeo & alter cum flore albo. Ambæ apud nos nascūtur in tectis ac parietibus, & iuxta hortos abundanter inuenitur.

Alufulfumen siue fulfumen est radix piperis secundum Sera. in ca. de radice piperis. Aui. in.2. can. ait: Fulfumē est radix piperis. Idem in synonymis quæ sunt in fine quinti can. dicit: Fulfumen.i. radix piperis uel lignum eius, & sic est: & loco eius administratur piper nigrum.

XXXVIII.

TRYPHERA Minor Phenonis.

℞. Myrobalanorum	Chebulorum,	Persici,
	Indorum,	Olibani,
	Bellericorum,	Ameos,
	Emblicorum,	Zingiberis,
Nucis moscha. ana.ʒ.v.		* Charnuzith,
Nasturtii,		Spicæ,
Asari,		Squinanti,
Origani,		Cyperi, ana.ʒ.iiii.

* .i. fructus tamarisci.

Scoriæ ferri nutritæ in aceto dieb. quīq;, & assatę.ʒ.xx. Myrobalani assentur cum butyro uaccino, & inuoluātur cætera cum oleo amygdalarum dulcium, & aromatizētur cum Moschi.ʒ.i. & cōfice cum melle despumato, & da post sex menses.

COMMEN. MANLII.

Hæc descriptio istius cōfectionis apud nostros medicos est multū in usu: ualet mirabiliter ad corruptionē, & exuberationem menstruorum & hæmorrhoidarum.

Carmezith autem ſm Serap. est fructus tamarisci. Nam ipse Sera. in ca. de tamarisco, inquit, ex authoritate Dios. Tamariscus est arbor erecta, quæ nascitur in aquis, & habet fructum qui assimilat̄ floribus, & est similis in flexibilitate sua usneæ. Et est in Babylonia, & in Sceni, tamariscus domestica quæ nominatur carmezith, & sic est. Auic. in.2. can. dicit: Carmezith est fructus tamarisci. Et quidam uocant nucem tamarisci, & idem est. Auer. in.5. colliget ait: Alcharfar, idest tamariscus.

Ferreū ſm Aui. habet tres spēs.s. seneburucam & lierēchē & suludet. Aliud c. facit de scoria, & ibi dicit, ꝙ fortioris exiccationis est scoria ferri. Idē ait: Sarsar.i. ferrū Isid. in c. de lignariis inquit: Claui aūt dicti quasi chalybi, quia ex chalybe fiunt.i. ferro. Chalybs.n. ferrum est. Sera. ex authoritate Dios. dicit: Tubel ferri, est squamma ferri seu batitura. Nutritur autem scoria ferri per quinq; dies in aceto fortissimo, omni die mutando acetū. Post hoc proiiciatur super lamiuam ferreā ignitam & torrefiat: deinde puluerizetur subtiliter & reseruetur & utetur ubi oportet.

XXXIX.

TRIPHERA Minor descriptione cognita.

℞. Myrobalanorum,	Chebulorum,	ana. partes æquales.
	Indorum,	
	Bellericorum,	
	Emblicorum,	

Inuoluatur in butyro uaccino,& frigantur, & conficiā tur cum melle emblicorum,& aromatizentur cū moscho.

Addunt alii,
Cyperi,
Olibani,
Asari,
Seminis Apii, Nasturtii, ana.℈.i.

Scoriæ ferri nutritæ,partes tres.

COMMENTA. MANLII.

Tryphera minor descriptione cognita nō est in usu,simplicia quæ ipsa ingrediuntur declarata sunt.

XL.

DIACVRCVMA MAGNA.

℞.Croci,	Squinanti,
Asari,	Carpobalsami,
Petroselini,	Rubeæ tinctorum,
Dauci,	Succi Absinthii,
Anisi,	Eupatorii,
Seminis apii,ana.ʒ.iiii.	Olei balsami,ana.ʒ.ii.
*Rauedseni,	Calami aromatici,
Meu,	Cinnamomi,ana.ʒ.i.s.
Spicæ,ana.ʒ.vi.	Scolopendriæ,
Costi,	Succi liquiritiæ,
Myrrhæ,	Scordeon,ana.ʒ.ii.s.
Casiæ,	Dragaganti.ʒ.i.

*.i.Rheubarbari.

Confice cum melle despumato,& fiat.

COMMEN. MANLII.

Diacurcuma autem dicitur a dia, quod est confectio, Curcuma dicitur, quia in colore fit sicut curcuma, & est species chelidoniæ. Non autem dicitur diacurcuma a radice curcumæ,sed dicitur diacurcuma a croco quod recipit ibi in bona quantitate,& in colore ipsius fit citrina: sicut ipsa radix quæ dicitur curcuma.Sed melius esset ꝙ diceremus diacrocoma a croco quem recipit, ut ait Saladinus.Christophorus uero de honestis dicit, ꝙ diacurcuma sumitur ꝓ rubea tinctorum,quod nō credo: quia Mat.Syl. in litera.Dios.inquit sic:Sed illa regula habet exceptionē in uno electuario posito a Gal.in antidotario suo: & etiā in Damasceno quod uocatur diacurcuma, & non est electuariū de curcuma,quia non recipit aliquid de curcuma.

Vbi sciendum est ꝙ illud nomen fuit impositum prædicto electuario,propter quandam similitudinem quā habet in colore cum curcuma:quoniam recipit crocū,cuius tinctura tingitur electuariū tāquam si reccperit curcuma:& ob hoc diacurcuma uocatur, quia recipit crocū qui tingit colore curcumę.Aui.in.5.can.habet duas descriptionęs.s. maiorem,& minorem,& non habet curcuma. Mes. habet diacurcumam magnam & minorem: & dicit ꝙ minor ualet ad ea sicut maior,sed maior est illa quæ usui uenit. Curcuma est radix satis nota.Mes.laudat ipsam in ca.de scabiæ oculorum sub nomine huruch.i.hauroch.

Petroselinum scilicet semen eius.Isid.in ca.de oleribus ait:Petroselinum uocatum ꝙ sit simile apio,& nascatur in petris montibusq; præruptis,ꝙ nos petrapium dicere possumus,& hoc est satis notum.

Daucus secundnm Auicen.in.2.can.est semē baucie syluestris,& ibi dicit:Distinctio eius dicetur in ca.bauciæ syluestris,sed non reperitur.

Rauedseni.i.Rheubarbarum. Mes.in ca.de rheubarbaro,inquit.Electio ex speciebus raued,aliud est quod nascitur in India,& est rauedseni:& aliud est raued barbarū, & aliud est raued turchinum,& melius est rauedseni.Io.Anglicus in lib.5.quasi in fine ait: Rheubarbarum diuersimode administratur,aliquando in colatura tantum, aliquādo in electuariata substantia.aliquando in pilulata, aliquādo in liquida:& dicunt aliqui ꝙ in substantia plus laxat, & aliqui quòd in colatura eius plus.

Meu apud Aui.uocatur mu:& dicitur ꝙ est frusta diuersæ figuræ in colore agarici. Dios. dicit meu ꝙ athamanticū dr.Quidam uero anethum syluestre uocant. Radix ipsius competit usui medicinæ:sed Lumē male lucens exposuit in prædicto electuario ꝙ meu ē semē anethi syluestris cuius falsa est opinio:& qui mihi non credit uideat Auic. cap.de mu.i.meu.Et Serap.& Circa instās omnes uolunt ꝙ radix sit illa quæ est efficacior in medicina. Infra in confectione dicta aurea Alexandrina,de meu iterum aliquid ostendam,si Deus uoluerit.

Myrrhæ secundum Auic.est gummi currens super arborem in Iamenia quæ dimittitur donec congeletur.deinde colligitur sicut galbanum & oppopanacum. In terra nostra Græcus appellat smirna.

Carpobalsamum est fructus,seu semen balsami, ut dicit Diosco.in cap.de balsamo.Lignum ipsius appellatur xylobalsamum,succus oppobalsamum.

Rubea tinctorum secūdum Isidorum dicta est, ꝙ radix eius sit rubea:unde & colorare lanas perhibetur. Christophorus de honestis putauit,sed non recte, ꝙ diacurcuma efficiatur in colore curcumæ propter rubeam tinctorum, sed non est.

Absinthium secūdum Mes.est multiplex,sed illud, quod intendimus est absinthium Romanum: & melius est illud quod est remotū ab odore maris, & quod oritur in terris liberis:& habet folia alba,plana,& leuia:hoc est satis notum.Iste est modus operationis succi eius: exprime succi eius quantitatem quam uolueris,& proprie in medio ueris,& purifica illud secundum artem, & fac siccari cinere calido in uase uitreato,sicut siccatur aloes.

Eupatorium secundum Ser.est gafit: non est ergo policaria ut dicunt quidam Arabes.In ista planta Mes.& Auicen.sunt differentes.Nam Mes.dicit,ꝙ ipsius flos est sicut subcitrini.Aui.uero ait:Flos eius est sicut nenufar:igitr nō concordant.Infra iterum de ipso loquemur. Succus uero ipsius fit sic,oportet ut terātur folia ipsius, & exprime succum eius usq; ad quantitatem quam uolueris, & dimittatur soli donec siccetur ut possint fieri troch. sunt etiā qui ponunt succum ipsum in uesica porci & siccant.Liber qui dicitur bulcasim in tract.2.docet modos exprimendi succum ex gafit.i.eupatorio.

Oleū balsami quod ex ligno balsami manat.Descriptionem ipsius describit ipse Mes.sicut ostēdam infra: sed quia illa descriptio Mes.nō potest fieri apud nos, ego describā unam descriptionē quæ reperitur apud Petrū de Ebano. Et sm illam facere debemus:etiā si uis facere per aliū modum,ut docet Guil.Lōbar.de quo infra. Ioā. Anglicus in ca.de paralysi inquit.Septem sunt cara,quia sunt bona,uel quia rara.Balsamus,ambra,tyrus, caro,lignū, camphora, muscus. Per tyrū intelligitur theriaca uel trochisci de tyro quos recipit,per hoc nomē caro,caro leonis,per lignū lignum aloes.& alia sunt satis plana. Et nota ꝙ balsamus est succus balsami.i.illius arboris,quæ est parua, quasi frutex circa Babyloniam tantum crescens, & uocatur oppobalsamus,& lignum eius uocatur xylobalsamus: & est uersus de hoc: Est opos succus:xylo,lignum,carpoq; fructus.

Scordeon sm Auic.est alium agreste. Circa instans inquit:Scordeon est allium agreste,solus flos eius medicinæ competit.Sera.in cap.de allio ait:sed scordeon est allium agreste,& est fortius allio domestico.

Scolopendria secundum moder.usum, est lingua ceruina.Antiqui autem utebantur alia scolopendria, & hæc est illa quam hodie nos cetherac uocamus. Infra apparebit syrupus de scolopendria.Et ibi melius ostensam, si Deus uoluerit.

XLI.

DIACVRCVMA MINOR.

℞.Spicæ,	Floris squinanti,
Myrræ,	Costi,
Casiæ,	Cinnamomi,
Croci,	ana.partes æquales.

Confice cum melle despumato.

COMMEN. MANLII.

Diacurcuma minor est in usu sm intentionem Mesue, minor ualet ad ea sicut maior,sed nō fit.sed poterit dicere aliquis,si Mes.laudat minorem sicut maiorem, ergo possamus

mus facere minorem pro maiore. Ad hoc dici posset, ꝙ sic inoleuit usus apud nos, & quòd etiam illa posset fieri.

XLII.
DIAMORVSION.

†.i. Cardamomi. *.i. Marrubii, seu Melissophyli. †.i. Sisileos.

℞. Croci,	Seminis Apii, Anisi,
Acori, ana. ʒ .ii.	
Myrrhæ, ʒ .iii.	† Cordumeni,
Baccarum lauri, ʒ .ii. s.	Spicæ,
Dauci,	Menthæ siccæ,
Cinnamomi,	* Marmacur,
Casiæ,	Ameos, ana. ʒ .i.
Cymini,	Trium piperum Albi,
† Carmani,	Nigri,
Carpobalsami,	Longi,
Florum squinanti,	Costi, ana. ʒ .i.

Confice cum melle despumato.

COMMENTA. MANLII.

Istud electuarium apud nos non est in usu. Hæc descriptio uidetur concordare cũ descriptione quam Aui. in .5. canon. describit sub nomine homorusia.

Acorus secundum Dios. est herba uenerea, uel aphrodisia, uel piper apum &c. Radix ipsius competit usui medicinæ: quidam uocant ipsum geliam, alii gladiolum.

Dauci, idest semen bauciæ syluestris. Auic. in prædicto electuario habet dauci: & ibi exponitur, quòd est semen bauciæ syluestris.

Carpobalsamum secundum Dios. in cap. de balsamo est semen balsami, & hoc satis est notum.

Cordumeni ſm Ser. est carui agreste, & a Romanis dicitur Karda. Mirandum est ꝙ Dios. concludit sermonem de cardamomo, cum sermone de cordumeno apud Ser. quod non est credendum ꝙ sint idem. Quidam uocant ipsum siler creticum. Matth. Sylua. uocat ipsum cordiliõ. Infra in athanasia magna ostendam qui sit, si Deus uoluerit.

Marmacur. i. maru de quo Aui. in. 2. can. speciale c. facit & ibi distinguit in plures species. Secundum uero Stephanũ est marrubium: si autem reperitur marmacor, est melissa. *Guil. Placẽ.* ait Maru est species linguæ bouis, & uocãt in Cremona sclarea. Sapientes dixerunt ꝙ per marmacur uolumus intelligere prasium, siue marrubiũ: & per marnacor uolumus intelligere citrariam. i. melissam.

XLIII.
DIALACCA MAGNA.

†καυκαμον Græci uocant. *.i. Rheubarbari.

℞. † Laccæ lotæ.	Rubeæ tinctorum,
* Rauedseni, ana. ʒ .iii.	Seminis fœniculi,
Spicæ aromaticæ,	Anisi,
Masticis,	Asari,
Seminis apii,	Aristolochiæ,
Squinanti.	Gentianæ,
Absinthii,	Croci,
Succi eupatorii,	Cinnamomi,
Ameos,	Hyssopi siccæ,
Sauinæ,	Casiæ,
Amygdalarum amararum,	Cimmarum squinanti,
	Bdellii, ana. ʒ .i. s.
Costi,	Piperis,
Myrrhæ,	Zingiberis, ana. ʒ .i.

Infunde myrrham, & bdellium in uino, & cætera tere, & confice cum melle despumato.

COMMENTA. MANLII.

Dialacca magna, dicitur magna, quia compositionem ipsius plura simplicia ingrediuntur q̃ in minore, uel dicitur magna, quia habet maiorem efficaciam. Aui. in quinto can. habet duas alias descriptiões, quæ nõ sunt similes, sed ista Mes. est illa qua nos utimur. Lacca secundum Serap. ex authoritate Diosco. est gummi arboris cuiusdam, & nascitur in terris Arabum, & est similis mirrhæ: & storaci. Ipse Sera. quasi in fine ait: Lacca est res rubea, quę est super ligna subtilia, & sapor eius est bonus, & ipsa coquit, & tinguntur inde panni in rubeum colorẽ, & dicitur tinctura illa Kermes: reperitur apud ipsum Karmen, quod est grana tinctorum cum quo tingũtur panni. Aui. in. 2. can. duo ca. de ipsa facit: unum sub nomine kei Ken, sed in Arabico est kan kamon. Et dicit Aui. ꝙ est gummi horribilis saporis: & uidetur ignorasse quid esset, & quia ignorauit, scripsit aliud ca. de lacca. Et qui mihi non credit, uideat c. de lacca apud Ser. cum ca. de kai ken apud Aui. & uidebit ꝙ idem est. Modum autem ablutionis docet Ser. in proprio ca. de lacca in fine, & sic ait: Modus ablutionis eius est ꝙ accipiuntur gummi eius, & teruntur, & proijciunt̃ super aqua calida in qua bullierint aristolochia, & squinantum, & mouetur bene cum pistello & dimittitur residere, & eijcitur aqua: deinde desiccatur in umbra, & reponitur in uase uitreo. Et si non clarificatur prima uice, facias secũdo: & de prædicta decoctione fiunt troch. de lacca.

Spicæ aromaticæ. i. nardi.

Squinãtum sicut dictum est, est palea camelorum. Mes. in isto electuario habet squinãtum, & inferius habet cimarum squinanti, & ambo debent poni.

Sauinæ secundum Circa instans solum folia competũt usui medicinæ. Macer ait: Bracteos Græce, sauina uocata Latine. Ser. in ca. de sauina dicit: Abel. i. sauina, de qua mirandum est ꝙ Aui. in. 2. can. in cap. de abel inquit. Abel est fructus iuniperi. quod non est uerum, quia sicut dictum est Sera. uult ꝙ abel, sit sauina, & sic magis est credendum authoritati Serap. in simplicibus quam Auicen.

Aristolochia. s. aristolochia rotunda, de qua Circa instãs in ca. de aristolochia ait: Aristolochia rotũda magis medicinæ competit quã longa, & radix intelligitur, & per tres annos seruatur. Radix in autumno colligitur & siccatur.

Hyssopus. s. herba sicca, dicitur ad differentiam humidę quæ est pinguedo lanarum. Auicen. in. 2. can. duo ca. facit: unum de hyssopo humido, & aliud de hyssopo sicco, quæ est herba satis nota.

Bdellium secundum Aui. aliud est bdellium Mechium Aliud est bdellium Iudaicum, aliud est Siculum, & aliud Arabicum, quod est aliud a bdellio palmarum syluestriũ: & ambo sunt ex palmis syluestribus. Mechium autem est ex fructu arboris palmarum syluestrium: & nõ reperio aliquem auctorem dicentem ꝙ bdellium fiat ex fructu arboris palmarum syluestrium, ut dicit Auic. Plini. ait: In Bactria nascitur bdellium nominatissimũ, cuius arbor est magna magnitudine oleæ folijs arboris fructu caprifici, cuius gummi alij precõ appellant, alij malachin. Hoc nomẽ Arabes imitantur mochal, alij maldachon &c.

XLIIII.
DIALACCA MINOR.

℞. Laccæ ablutæ,	Liquiritiæ,
Croci,	Piperis, ana. ʒ .i. s.
Costi,	Rauedseni, ʒ .iii.
Florum squinanti,	Myrrhæ,
Rubeæ tinctorum,	Bdellij, ana. ʒ .i.
Aristolochiæ rotundæ,	Confice, ut primum.

COMMENTA. MANLII.

Dialacca minor non est in usu.

APPENDIX.

Actuarius διὰ λακκᾶν bis belle perscribit, nihil fere ab ipso Mes. euarians, modo inuicem probe comparentur.

PAIMA DESCRIPTIO.

*.i. nucis moschatæ.

Lachæ. ʒ .xv.	Garyophyllorum,
Cinnamomi,	Moschi,
Ligni casiæ,	* Cari,
Aristolochiæ Rotundæ,	Carpesii,
Longæ,	Eupatorij,
Fructus balsami,	Gentianæ,
Rhei,	Polij,
Costi, ana. ʒ .ix.	Anisi, ana. ʒ .iiii.

Mellis quantum satis erit.

SECVNDA DESCRIPTIO.

Lachę repurgatæ, ʒ .x.	Casiæ,
Costi dulcis,	Asari,
Spicæ Indicæ,	Cinnamomi tenuis,
Balsami, Fructus,	Croci,
Surculorum,	Iunci odorati.

Rhei Indici,
Mastiches,
Aristolochiæ Longæ, Rotundæ,
ana.ʒ.v.
Myrrhæ ueracis,
Gentianæ,
Seminis fœniculi,
Polii,
Garyophyllorum,
Cumini latioris,
Absinthij,
Eupatorii,
† Combebæ,ana.℈.viii.

†.i. Carpesii.

Melle excipiuntur.

XLV.

DE RAVEDSENI, idest,ex Rheubarbaro.

℞.Rauedseni,
Succi Eupatorii, Absinthii,
ana.ʒ.v.
Fumi terræ,
Spicæ,
Anisi,
Cimarum squinanti,
Seminis apii,
Asari,
Casiæ,
Amygdalarum amararū ex corticatarum,
ana.ʒ.s.
Myrrhæ,
Croci,ana.ʒ.i.

Confice cum melle despumato.

COMMENTA. MANLII.

Cōfectio de rauedseni,nō est in usu:& hæc est cōfectio de rheubarbaro.Rauedseni,sicut dictū fuit,est rheubarbarum.Et Auer.in.5.col.inquit:Raued.i.Rheubarbarum.Isido.ait:Rheubarbarū siue reupōticum, sed nō recte.Illud quod trans Danubium in solo barbarico: istud quod circa pōticum colligitur nominatū est.Rheu.aūt radix dicitur, barbarum græca: quasi radix barbarica. Mes. laudat illud ꝙ magis est subnigrum declinans ad rubedinem, & quod est tincturæ croci.Adulteraẽ.n.in illis partibus: & accipitur ex eo integro sicut est quantitas magna, & submergiẽ in aqua per dies quinq;,& dimittiẽ aqua illa siccari,& fiūt inde trochisci,& sunt ipsi medicina regum. Rheubarbarū uero siccatur & uendiẽ,sicut est: quod iam perdidit animā & est sicut homo mortuus: & illud in quo nō cadit adulteratio est rarū,& habet tincturā croci.Adulteratū uero habet contrarium,& cōseruatur per annos tres uel quatuor: si sepeliatur in psillio,aut in millio, sicuti est consuetudo.

XLVI.

DIACOSTVM.

℞.Costi amari,
Casiæ,
Cinnamomum.ana.ʒ.v.
Seminis apii,
Anisi,
Cimarum squinanti,
Rauedseni,ana.ʒ.iii.
Asari,ʒ.iiii.
Croci,
* Aristolochiæ
Myrrhæ,ana.ʒ.ii.
Mellis quantum sufficit.

*.s. rotunda.

COMMENTARIA. MANLII.

Diacostū aūt dicitur,ꝙ a costo recipit:hoc apud nos nō est ualde in usu.Auic.in.5.can.habet unam descriptionem quæ uidetur quasi esse similis huic.Nicolaus describit unā aliam descriptionem,sed non est similis isti quam infra describemus. Costum autem est radix amara: hoc satis notū est.Reperitur aliquando in cōfectionibus costum dulce: sed nostri auctores de eo non loquuntur.Nam uide Sera. in c.de costo ex auctoritate Gal.qui inquit. Sapor eius.s. costi est amarus multum,fortis,acutus.Macer ait.

Costi sunt geminæ species,grauis una rubensq;,
Est & amara nimis,hæc indica dicitur esse,
Altera uero leuis nec amara,colore subalba.

Hanc Arabes mittunt,prior utilior medicinæ,scilicet Secundum Circa instans.Costum potest seruari per decē annos in uirtute.

XLVII.

EX INVENTIONE NOSTRA.

℞.Ligni aloes,
Spicæ,
Galliæ moschatæ,
Cyperi,
Calami aromati.
ana.℈.ii.

Cymini carmeni infusi in aceto die ac nocte, & assati.ʒ.iii.Seminis porri torrefacti.ʒ.i.s.
Emblicorū,& Belleticorum infusorum in succo cytoniorum,& tostorum,
Nucis moschatę,
ana.ʒ.ii.s.
Granorum nasturtij,tostorum.ʒ.vi.
Granorum passularum,ʒ.v.
Granorum myrti tritorum sicut alcohol,ʒ.xxvi.
Balaustij,
Conchularum adustarum,
Olibani,
ana.ʒ.ii.s.
Fructus tamarisci,
Ameos,ʒ.iii.

Tere omnia,& frigantur in uino odorifero,& exiccentur,& frigantur iterum in aqua cytoniorum, aut aqua granorum myrti,& exiccētur. Deinde dimitte siccari super uase uitreo, & iterum terantur sicut alcohol, & inuoluātur in miua aromatica,& sit dosis.ʒ.iii. cum syrupo de cytoniis,aut myrtino.

COMMENTA. MANLII.

Confectio electuarii ex inuentione nostra;nō est in usu: sed simplicia quę nō sunt declarata declarabo, alco hol.i. subtile sicut atomi solis.Nicolaus Floren.in lib.3.in capi. de curatione ægritudinum oculorum inquit:Administrātur aūt medicinæ oculis,aut in forma pulueris: & uocanẽ cohel uel chofel siue alchoel uel alchofol,& significat puluerem debere esse subtilissimum sicut atomi qui apparēt in sphera solis.& sic intelligere debemus per alcohol puluerem subtilissimum.

Balaustia ẜm Auic.Diosc.& Serap. & Isidorum est flos mali granati agrestis.Isid.in ca.de propriis nominibus arboris ait.Flores maloꝝ a Græcis appellati sunt cytini: Latini caducum uocant. Agrestiū autē malorum flores Græci balaustion appellauerunt: quorū alii albi,alii purpurei alii rosei reperiuntur:similes floribus mali punici.

Conchulæ apud nostros auctores reperiunẽ multæ species. Nā Sera.de ipsis diuersa capitula facit:ipse facit unū ca.de conchylio,& ibi sic ait:Hedef.i.cōchylium cochleæ paruæ,siccæ:quando aduritur cinis eorum,secundum ꝙ dicitur,est cinis multum adurens. Aliud ca.facit de ostracha marina & testa cōchylium,& ibi de ambabus loquitur dicens Ostrachorum ex mari quæ dicūtur barcora non usus sum corporibus eorum,nisi cōburerentur prius ea:q̃a sunt testa duta multum &c.etiam in cap.de blata bisantia.i.purpura marina inquit: Cōchylium est ex speciebus ostrachorum,& est similiter de conchyliis palpir,& reperiuntur in regionibus Indiæ,in aquis iuxta quas oriẽ spica nardi &c. Dio.facit c.de cochlea terrena.i.limacia,quę ēt inter species conchyliorum est posita.Reperitur apud nos alia species quæ nascitur in aquis dulcibus,& hæc uocatur cōchula aquæ dulcis. Inuenitur alia species cōchulæ quam peregrinantes portant de sancto Iacobo,& iste uocatur uenеriæ.Aui.autem.3.can.in fen.xxi.in. ca. de cura fluxus sanguinis,& in fine eius patientis fluxum menstruorū inquit. Conchularū marinarum quæ asportantur a sancto Iacobo adustarū.Aduruntur aūt,ut docet Bulchasim, & modus ipsius iste est:terantur in primis, & ponantur in olla munda & ponantur in furno una nocte:deinde extrahaẽ si sunt cōbustę,sicut cinis bene: si nō aūt ponas iterū in furno panis & dimitte donec fiat alba calcinata,& utere ubi oportet.

XLVIII.

ALKANZI.

℞.Rosarum,
Costi,
Spicæ,ana.ʒ.iiii.
Florum acheil,℥.i.
Nucis moschatæ,
Calami aromatici,
Garyophyllorum,
Macis,
Cardamomi,ana.ʒ.iii.s.
Zingiberis,ʒ.ii.
Myrobalani Emblici, Bellerici, Indi,ana.ʒ.vi.
Granorum myrti,lib.i.
Balaustiæ,
Corticum citri,
Fructus tamarisci,
Thuris,ana.ʒ.iiii.

Bulliant cū bono uino antiquo,bullitione una, & exiccentur:deinde bulliant cū succo cytoniorū bullitione alia & exicca in uase terreo uitreato:& tere omnia sicut alcohol,& confice cum miua.

COMMENTA. MANLII.

Confectio alkanzi non est in usu: simplicia quæ in ipse ingrediũt declarabo. Aui.in.5.can. habet duas descriptiones electuarii alKanzi, quæ non sunt in usu. Florum alchelil.i.florũ roris marini, siue coronæ mõtis, siue alcheliges, ut apud Græcos. Si uero reperies scriptum in cõfectionibus granorum alchilil, intelligitur granata syluestria.

XLIX.
DE ASSA.

℞. Assæ,	Foliorum rutæ siccorum,
Piperis,	Myrrhæ: ana. ʒ. iiii.

Confice cum melle despumato, & est dosis ana. ʒ. i. usq; ad aur. i. & proprie cum oxymelle in febre per horã ante accessione & uenenosis morsibus cum uino calido.

COMMENTA. MANLII.

Cõfectio de assa.i.de assa fętida nõ est in usu. Aui.in.5. can. habet unam aliam descriptionẽ, quę eadem est cũ ista Mes. Assa sm Dios. est gummi silfii, apud Pli. interdum uocatur laserpitium, uel assa, uel herba eius quædam est foetida, alia est dulcis: quem locum apud Simonem nunquã uidi nec audiui aliquem uidisse: Sed Matt. Sylua. exponit ꝙ assa dulcis est gummi liquiritiæ. Rasis in libro diuisionum in cap. de diminutione coitus inquit: Altit.i. assa dulcis.

L.
ANACARDINVM, officinis confectio Anacardina.

℞. Piperis.		Costi,
Macropiperis,		Anacardi,
	Chebulorum,	Zucchari tabarzeth,
Myroba-	Bellericorum,	Baccarum lauri,
lanorum,	Emblico.	Barrungi, ana. ʒ. vi.
	Indorum,	Cyperi, ʒ. iiii.

*i. castorii.

* Iumdebedust, ana. ʒ. ii.

Tere anacardos per se: deinde medicinas alias, & confice cum butyro uaccino & melle quantitate æquali bullitis prius, & da post sex menses.

COMMENTA. MANLII.

Confectio anacardina est confectio sapientium, & illorũ qui desiderãt scire: acuit enim intellectũ. Aui.in.5.can. habet duas descriptiones confectionis anacardinæ, sed non sunt similes huic, quam scripsit. Mes. inferius uero habet electuarium anacardinum quod subtiliat cogitationem & sensum & est electuarium sapientium: & dicitur ꝙ est Salamonis, & hæc descriptio uidetur esse eadem isti Mes. ipse Mes. in c. de ægritudinibus neruorum scribit unam aliã descriptionem, de qua infra erit sermo.

Iumdebedust siue zumdebedust sunt testiculi castorei. Quidam apothecariorum falso dixerũt ꝙ debet dicere uinũ debedust, & uolũt intelligere per uinũ debedust duas res.s. ꝙ ium sit uinum, & debedust sit quædã herba: sed falsa est opinio eorũ. Nam uide Auic. in ꝑdicta confectione, ꝙ loco iumdebedust habet castorei: similiter habet Io. Sera. in suo antidotario. Item uide in.3. prac. Haly. in ꝑdicta confectione qui habet zumdebeduſt.i. testiculi castorei & sic moderni doctores uolunt ꝙ intelligamus per iumdebedust testiculos castorei & aĩal illud secundum Sera. uocat castor. Et secundũ Guil. Placẽ. est quoddam animal quod appellatur baueta. Nota ꝙ herba beduster in partibus nostris, ut dicit Matt. Syl. non reperitur. Mesues in ca. de debilitate uisus laudat ipsam. Vide Simo. Ianu. in c. de beduster, ubi sic ait: Beduster apud aben. Mes. herba est quàm ignoro. Iũdebeduster sunt testiculi castorei, & sic est. Itẽ Circa instãs ait: Castoreum est testiculus cuiusdam animalis dicti castor, uel beum, alii ieium, quod idem est.

Anacardus secundũ Nico. est fructus cuiusdam arboris quæ pediculus elephantis, uocatur. Circa instans dicit anacardi. Dicunt quidam ꝙ sunt pediculi elephãtis, sed falso. Ser. inquit: Anacardi est fructus arboris similis cordi auis: cuius color est rubeus parum, & inter ipsum est res similis sanguini: & est id quod administratur in eo. Aui. dicit: Est fructus similis ossi dactyli, & medulla eius est similis medullæ nucis dulcis: & etiam ipse Auic. in.4. can. enumerat anacardos inter uenenosas plantas, sed oportet antequam administrentur in medicinis ut præparentur, ut infra ostẽdam in prædicta confectione, nascuntur in Sicilia in mõtibus igneis. Auer. in.5. col. ait: Balador.i. anacardi.

Burongi uel abrungi idem sunt, ut dicit Simon. Ser. de ipso capitulum facit sub nomine abrũgi, & dicit ꝙ est granum paruum punctatum nigredine & albedine rotũdum: sicut granũ mes.i. robiliæ nullius odoris, defertur de Seni in sapore ipsius est amaritudo &c. nõ est bedereg, siue crisimon.i. erucha gorgana, ut quidã apothecariorum dicũt. Nam Sera. aliud ca. facit de erisimon, & dicit ꝙ est granũ, sicut grauum nasturtii: ergo non conuenit bederegi cũ burugi. Gẽtilis super.5.can. Aui. exponit ꝙ buronigi est grãnũ in magnitudine piperis, & hæc est modernorũ opinio. Non est aũt nigella, ut exponit Lumen male lucens. Nam Rasis in.9. Alman. in ca. de lumbricis, & uermibus qui nascuntur in ano & in uentre, habet burongi excorticati: & intellige ꝙ non sunt idem. Quidam uero sapiẽtes dixerũt ꝙ uerum burongi est myrtus alba siue myrtus agrestis: & sic sine dubio uidetur, quia myrtus alba est cubebe, quod est granum in magnitudine piperis. Et sic Matt. Syl. in ca. de cubebe inquit: cubebe.i. damyrta uel burõgi apud Arabicos. Et sic nostri doctores uolũt ꝙ per burõgi ponamus cubebe, quia in ista materia multũ ualet: & sic est experiẽtia apud multos, ꝙ si accipiatur cubebe & masticetur, conuenit memoriæ: Mes. inquit, quòd ista cõfectio non debet dari si non transiuerint menses sex. Quidam admirantur talibus uerbis dicentes: quòd in ipsa ingreditur opium: & si opium non ingreditur: ergo potest dari in omni ætate. sed non ualet hoc. Nam in ista confectione ingreditur in bona quantitate de anacardis qui sunt uenenosi; & oportet administrari ipsos præparatos, ut docet Raynaldus de uilla noua. in.1.l. in c. de defectu memoriæ, & de iuuãtib. ad memoriam, ubi sic ait: Anacardi aũt ante medicinas aliquas primo debent in hunc modum præparari. Accipiantur anacardi, & optime terantur in mortario, & in aceto fortissimo ponantur, & ibi stẽt dieb. septẽ, postea lẽto igne in prædicto aceto coquantur, quousq; tertia pars aceti remaneat: & cola fęcem illam quæ in fundo uasis remanserit in aceto extra colato, & in medicinis pone: nũquã.n. anacardi debẽt in medicinis poni nisi prius hoc modo pręparẽt. Et si mel anacardinum facere uolueris, pone cũ ipsis anacardis cum ꝑdicto aceto coctis tantũdem mellis despumati: & bulliant ambo simul usq; ad spissitudinẽ: & habebis mel anacardinum, quod in ꝑdictis ægritudinibus operatur mirabiliter, & sic debent præparari in ista confectione.

LI.
PHILONIS, ex inuentione propria.

℞. Piperis albi,	Croci, ʒ. v.
Hyoscyami albi,	Spicæ,
ana. ʒ. xx.	Pyrethri,
Opii. ʒ. x.	Castorei, ana. ʒ. i.

Confice cum melle despumato, quod sit, quadruplum ponderis omnium. & sunt qui ponunt Muschi. ℈. i.

COMMEN. MANLII.

Hæc cõfectio Philonis ẽ famosa & maximè de istis duabus descriptionibus, quas describit hic Mes. Verũ reperiũtur aliæ descriptiones, quæ ẽt in usu sunt, ut est Philoniũ persicum Mes. quod describit in sua practica Aui. & etiam alii describũnt, sicut ostendam infra, si Deus uoluerit.

Hyoscyamus, uel iusquiamus Gręce, Latine secundum Dios. dicitur canicularis, secundum alios dens caballinus, & bengi, apud Arabes. Mesues habet iusquiamum albũ: & apud omnes autores est herba nobilior aliis specieb. sed quia in nostris partibus non reperitur, ponimus loco eius illum qui habet semen subruffum: sed illa quę habet semen nigrum est fugienda, ut dicit Macer.

Iusquiamum Græci, quam nostri caniculatam dicunt:
Huic herbæ uirtus est frigida ualde.
Tres habet hæc species semen profert prior album,
Altera subruffum producit, tertia nigrum.
Nobilior reliquis est semen quæ gerit album:

Pro quo si desit, mos est apponere ruffum:
Nigrum uero frequens medicorum respuit usus.
Et ista est illa herba quę in Papia a uulgo herba pinula uocatur. Idem sentit Auic. 2. canonis.

Opium s͠m Diosc. succus est herbæ, & lac papaueris quod colligitur, ut ipse ibi docet. Opium autem componitur ab opos, quod est succus & lachryma Apud Aui. est succus papaueris nigri, & Aegyptij ipsum seminant: quandoq; uero fit opium etiam ex semine lactucæ agrestis, & est stupefactiuum debile subtile. Sera. de opio nullum facit ca. sed in ca. de papauere de ipso loquitur & dicit: Gummi uero papaueris nigri est opium. Auic. & Diosc. non ponunt dosim opii, sed quòd debet sumi sine nocumento. Sera. aũt in ca. allegato quasi in fine inquit: Et dosis eius. s. opii est ab uno danich usq; ad. ij. & quantitas occidens ex opio est: ℥. ij.

APPENDIX.

Non ineleganter hoc Philonis antidotum, nono cõpositorum medicamentorũ κατὰ τόπυς, per loca nẽpe Galeni, Elegiaco carmine per ænigmata de industria fere conscriptum habetur: Romanæ coloniæ a literatissimo medicorum nostri temporis Iano Cornario quam felicissime, ijs uerbis iam iam donatum.

Philonis Antidotus.

En me Tharsensis Medici prægrandæ Philonis
Inuentum, mala quod multa dolore leuo.
Siue Colum doleas, seu tu Iecur, auxiliabor.
Seu Lapis infestet, difficile aut Lotium.
Et medeor Spleni hinc, Orthopnœæq; molestæ,
Conuulsa, atque Tabem protinus exupero.
Pleuritimq; malam, & sputum uomitumque Cruoris.
Euinco, Mortis terror, & hostis ego.
Viscera tentantes omnes ego sedo dolores,
Interna, & quicquid membra dolore quatit.
Tussim, singultum, destilantesq; Fluores.
Sisto etiam si quid strangulet excipio.
Me dedit ille autor sapienti munera magna
Discipulo, Stupidos nil ego curo uiros.
Odorum fuluumq; Pilum pueri cape cuius
Fulget aduch campis Mercurij illę cruor.
Pondus ad humanos sensus perpendito prudens,
Dein drachmæ pondo Nauplion Euboicum.
Inde Menætiadæ occisoris ponito drachmam,
Qui pecoris densis uentribus excipitur.
Viginti & drachmas candentis conijce flammæ,
Et totidem fabæ post suis Arcadicæ,
Et drachmam dictę falso radicis ab ipsa
Terra, pissæo quæ Ioue clara manet.
Quumq; pion scribes, uoci caput amplius addes,
Masculum Achiuorum nominis articulum.
Indeq; post drachmas expensæ sumito lancis
Quinque bis, atque isthæc prouidus excipito.
Natarum tauri textura Cecropidarum.
Sic mecum Triccæ progeniesq; facit.
Verum ex Gal. rei summam nunc breuibus exponemus.

Croci, ℥. v.	Piperis albi,
Pyrethri,	Hyoscyami, ana. ℥. xx.
Euphorbii,	Opii, ℥. x.
Spicæ nardi, ana. ℥. i.	

Superest postremum quo oĩa hæc trita excipiuntur, ipsum mel, nempe Atticum, quo pacto etiã Asclepiadas hoc pharmacum parare testatur.

LII.

PHILONIS, descriptione Hamech.

℞. Nigellæ,	Foliorum rutæ,
Castorii,	Calamenthi,
Piperis,	Opii,
Ameos,	Hyoscyami,
Baccarum lauri,	Cortic. rad. mandragoræ,
Cymini,	ana partes æquales.

In alio opii ptes. ii. croci, partẽ. i. cõfice cũ mele despuma.

COMMENTA. MANLII.

Confectio Philonii descriptione Hamech nõ est in usu, secũdum istam descriptionem, sicut dixi: simplicia quę declarata non sunt declarabo. Nigella secundum Sera. ex authoritate Diosc. est: quoddam semen nigrum, acutum, boni odoris: quidam miscent hoc semen cum massa pastæ, & faciunt inde panem. Moderni uero apothecarii utũtur quodam semine triangulato, habente citrinum colorem & odorem iocundum, & de hoc nostri autores non loquũtur nam omnes scribũt de nigella, & non loquuntur nisi de illa nigella quæ uocatur melachion siue melanthium: ut dicit Diosc. Sapientes uero dixerunt, ꝙ quando reperitur in receptis nigella, de citrina debet intelligi: & quando reperitur melachion siue git, intelligitur de nigra: non est illud git quod dicitur giton: sed est aliud. Auer. in. 5. col. ait Scamum. i. nigella. Mandragoræ. s. corticis ipsius. Auic. uocat Iabrol, & dicit: est radix mãdragorę syluestris: & est radix omnis mãdragorę, & magnę similis formę hominis: & propter hoc nominatur mãdragora: est. n. nomẽ imaginis naturalis. s. sicut plãta existẽs in forma hominis. Et s͠m Petrum de crescen. uerba Aui. sunt male traducta, ut infra ostendam in oleo de pomis Iabrol. Auer. in. 5. coll. appellat Lesaha. Ioan. Ser. in antidotario in confectione dicta kes Kigeru inquit: Zuferandi, idest radix mandragoræ.

LIII.

EGETA, VEL SAZENEA.

℞. Castorei,	Cinnamomi,
Myrrhæ,	Phu,
Opii,	Meu,
Piperis,	Dauci,
Macropiperis,	Asari,
Galbani,	Croci,
Costi,	ana, partes æquales.

Confice cum melle despumato, & fiat.

COMMENTA. MANLII.

Egeta secundum intentionem Mes. est sazenea, & si credo, quia Aui. in. 5. can. habet sagzeneam magnam & minorem, quæ uidętur esse idem Albucasis autem in tertia particula azarauli, inquit. Antidotũ quod Arabice sagzenea maior, & antiqua nominatur, quæ ab antiquis multum experta fuit, & dicitur quod sagzenea infinitis cõfert passionibus &c. ibi describit suam permixtionẽ quæ quasi est eadem. Apud nos est in usu maximè ista Mesue.

Galbanum secundum Diosc. est lachryma cuiusdam herbæ similis ferulæ, quæ in Nicomedia nascit̃ & Syria: cuius optimum est quod est mũdissimum, & simile armoniaco: & hoc est satis notum. Apud Auer. in. 5. col. galbanum appellatur halcharina.

Phu. i. ualeriana uel potentilla, uel amantilla: secũdum Dioscor. phu multi appellant nardum agrestem. Circa instãs dicit: phu intelligitur radix, & sic est. Apud nos nascitur iuxta fossas, & multi uulgares nomine uocant ipsam herbam benedictam.

Meu, ut dictum est, quando simpliciter ponitur, radix intelligitur in medicina. Sed Lumẽ tenebrosum seu male lucens scripsit predictam confectionẽ, & exponit ꝙ meu est semẽ anethi syluestris: cuius falsa est opinio, sicut est notũ nobilibus Apothecariis. Plini. ait. Meu in Italia non nisi a medis seritur.

LIIII.

ATHANASIA MAGNA.

℞. Opii,	Seminis pap. nigri,
Croci,	Spicæ,
Myrrhæ,	Eupatorii,
Castorei,	Hepatis * adib.
Hyoscyami albi,	Cornu dextri caprę, uel (ut alii legunt) cerui,
Costi,	
Cordumeni,	ana. partes æquales.

* i. Lupi

Tere quæ terenda sunt, & alia liquefiant in uino, & confice in melle despumato, & da post sex menses.

COMMENTA. MANLII.

Athanasia autem magna dicitur respectu minoris, eo ꝙ pauciora simplicia ingrediuntur: tamen Mes. nõ describit nisi magnam. Aui. uero in. 5. can. habet athanasiam magnã

& minorem, quæ satis uidetur concordare cum ista: & dicit ꝙ minor habet illa iuuamenta quæ sunt in magna. Nic. in suo antidotario habet athanasiam de qua infra: sed ista Mes. est illa qua nos utimur. Halyab. autem in .10. practicę habet athanasiam quæ cum hepatæ lupi fit.

Cordumeni.i.carui agreste, Quidã de nouo scribens in titulatus Lumen apothecariorum super istũ passum, loco cordumeni posuit carui: cuius falsa est opinio. Nam aliud est carui agreste, aliud est carui domesticũ. Quidã dicũt ꝙ cordumeni est ciminella, quod nõ est: alii cardamomũ ꝙ non est: quibus mirandum est ꝙ illud cap. de cardamomo apud Dios. est idem cum cap. de cordumeni apud Ser. sed moderi distinguunt per alia nomina, uidelicet ꝙ aliud est cardamomum, aliud est cordumeni. Nam Sera. duo cap. facit in ca. uero de cordumeni dicit, ꝙ cordumeni est carui agreste. Præterea uide apud eũdem in suo antidotario in cõfectione theriacæ, qui exponit cordumeni.i.carui agreste. Et sic dicit Guil. Placẽ. in prædicta cõfectione. Democritus uero ibidẽ dicit, ꝙ est chesim cãpestre siue siler creticum. Matt. uero Syl. in ca. de cordilion inquit: Cordiliõ Græce, Latine uero carui agreste, uel siler creticũ uel cordumeni: & dicit ex authoritate Diosc. ꝙ est herba quæ nascit in Sicilia, cuius fructus est sarmẽtosus, habẽs semẽ rotundum, & duplex, sicut est faba, uiscidum & odoratum. Vide ergo ꝙ uerum cordumeni est carui agreste. Et secundum Democritum est chesim campestre, & chesim campestre est leuisticum, & sic est secundum ueritatem.

Adib.i.lupus: similiter Auic. habet hepatis adib. Quidã scribunt apip. inde hepatis adib.i.lupi. Halyabas loco eius habet hepatis lupi, quod idem est: oportet antequã administret in medicinis, optime lauet uino albo odorifero, & bene mundet ab omnibus stupefactionibus: deide exiccetur & inuoluatur cum absinthio, & ad usum reseruetur.

Reperitur quædam herba dicta adhil, quã Mes. in ca. de ægritudinibus oculorum laudat, & est eufragia: ſm Matt. Sylua. Ioan. autem Anglicus in ca. de debilitate uisus, & cæcitate accidẽtali inquit. Herba adhilis, est herba lupi in terficiens eum, & est satyrion. Ipsa.n. ſm omnem modum administrationis eius est sublimis in confortatione uisus secundum aliquos est herba eufragiæ, & utraq; est bona. Verum ex meo iudicio herba adhil magis potest dici esse eufragia quam satyrion, quia in illa materia magis ualet.

APPENDIX.

Athanasiæ, immortalis nempe antidoti (ultra Arabum placita) Græcorum permulti non pauca memoriæ mandarũt: inter quos Aegineta, ac Aetius maximẽ occurrũt, quã quam plurimum ab Arabica schola distẽt, modo inuicem comparentur: uerum Græcis suæ etiam uires probe cernũtur, uti ex eorum descriptionibus iam eligere quisq; facillime poterit.

Aeginetæ ex Oribasio, lib. vii. cap. xi.

Casſiæ, ℥ viii.	Opii,
Spicæ nardi,	Styracis,
Amomi,	Myrrhæ,
Croci,	Costi, ana. ℥. iiii.

Mellis despumati, quod satis est.

Aetii, ex Aegyptiorum inuentione, lib. xiii. cap. CV.

Croci,	Costi,
Spicæ nardi,	Fœnugræci,
Folii malabathri,	Glycyrrhizæ,
Radicis eupatorii,	Cassiæ,
Petroselini,	Opii,
Styracis,	sing. æquales partes.

Miscendi ratio uaria, iuxta multiplicem morborum cõplicationem cernitur: quamobrem sic pure seruetur.

Galenus in super athanasiæ Antidoti in Sanitatis Tuẽdæ ac Methodi Medendi libris passim meminit, eã theriacæ comparans, sed non describit: uerum abunde in secũdo antidotorum Mithridatis, athanasiam ab aliis longe diuersam explicat: cuius compositionẽ inde studiosi petant, quã de industria nunc omittere placuit.

LV.
DIASVLPHVR.

℞. Piperis Albi, Longi, ana. ℥. vi.	* Cordumeni,	*al. Cardamomi.
	Styracis, ana. ℥. viii.	
Sulphuris citrini,	Rutæ,	
Thuris,	Costi, ana. ℥. vi.	
Meu,	Mandragoræ,	
Hyoscyami albi,	Opii, ana. ℥. iii.	
Myrrhæ,	Croci, ℥. ii. s.	
	Cassiæ, ℥. vi.	

Confice cum melle despumato, & utere post sex mẽses.

COMMEN. MANLII.

Hæc descriptio diasulphur apud nos nõ est ualde in usu, Aui. in .5. can. habet unam aliam descriptionem quæ vr̃ esse eadem. Sulphur citrinum est satis notũ: reperitur aliud sulphur quod a multis lapis sulphuris dicit, siue sulphur uiuum, siue theon apyrõ.i.quasi, sine igne: indẽ theapiron.i. sulphur, Papias dicit: Sulphur dictum, quia igne accendit ignis enim est. nam uis eius in aquis feruentibus sentit, neque alia res facilius accẽdit. Fulgur quoq; sulphuris odorem habet, & lux ipsa sulphurea est. Nascitur autẽ in insulis Eoliis inter Siciliam & Italiam &c. post iterũ ait: Sulphur dicitur quasi soli pyr.i.terræ ignis.

APPENDIX.

Vltra alias, unam habet nec multũ absimilem Diatheiu, hoc est, e sulphure, descriptionẽ actuarius, hęc perpulchre continens.

Sulphuris ignem non experti,	Costi, sextulæ, decẽ, idest. ℈. xl.
Cardamomi,	Cassiæ, sextans.i. ℥. ii.
Styracis,	Libystici, ℥. i.
Apollinaris herbæ,	Croci,
Rutæ,	Piperis,
Myrrhæ,	singu. sextulæ quatuor, idest, ℈. xvi.
Singulorum sextulæ octo.i. ℈. xxxii.	

Mellis quantum sufficit.

LVI.
E STYRACE, uulgo de Storace.

℞. Syracis liquidi,	Croci,	
Opii,	Myrrhæ,	
Asari,	* Olibani,	*.i. Thuris.
Semini hyoscyami albi,	ana partes æquales,	
Castorei,		

Mellis quantum sufficit.

COMMEN. MANLII.

Hæc confectio apud nos nõ est ualde in usu. Rasis in .9. Alman. in cap. de fluxu uentris, describit unam descriptionem quæ est eadem, nisi in una re: uidelicet ꝙ Mesues habet crocum, Rasis non in reliquis concordant.

Styrax, uel Storax liquida ſm Io. Sera. in suo antidotario in confectione dicta kes, est mel storacis calamitę. Species uero storacis tres sunt.s. storax calamitæ, siue lubue & muscata; & ista est illa quæ intelligitur qñ absolute ponit & est storax liquida dicta sigia, & ista ſm quosdam fit ex fructu qui nascitur in arbore: lubue exprimitur, & est storax liquida, & est storax rubea dicta apud quosdam cozũbrum uel thus Iudæorum: & secundum quosdam omnes species ab una arbore nascuntur. De qua storace Nicola. ait: Storax est triplex, liquida, rubea, & calamita, & omnes sunt gummi de quadam arbore.

LVII.
HIERA PICRA, Galeni.

℞. Cinnamomi,	Croci,
Mastiches,	Xyloaloes,
Asari,	Cassiæ,
Spicæ nardi,	ana partes æquales.
Carpobalsami,	

Et quidam addiderunt florum squinanti, partem unam & quidam addiderunt absinthium, & alii alia. Aloes autẽ sit duplum ponderis omnium.

COMMENTA. MANLII.

Hiera.i.sacra picra.i.amara:inde hiera picra.i.confectio amara,sacra ſm intentionem Meſ.ex authoritate Gale.& ſic eſt,ꝙ Gale.compoſuit ipſam,& deſcribit ipſam in trac. 2.mi emir.in c.de dolore capitis qui a ſtomacho fit.Aui.in 5.can.habet unam aliam deſcriptionem,& eſt ſimilis huic & ibi inquit:Hæc eſt hiera aloes,& aſſociatur ei cinnamomum propter ſubtilitatem ſuam & iuuamētum,quod facit uiſceribus & ſtomacho:& maſtix ſimiliter ut conſeruet:et ſimiliter caſsia & crocus propter digeſtionē & cōfortationē cordis & ſtomachi:& fortaſſe crocus facit incurrere in ea dolorem capitis:quare oportet ut minoret pōdus eius aut expellatur.& aſſarum:qm̄ ineſt ei adiutoriū ad ſolutionem faciendam & p̄cipitationem humiditatum:& qn̄ ponunt loco eius cubebe,& ſunt ſubtiles, & carpobalſamus & xylobalſamus propter confortationem ſtomachi & reſolutionem albezaharati.Et de hominibus ſunt quidā qui pouunt in ea florem ſquinanti:quare ꝓhibet raſurā quæ timet ex aloe & roſas,ut expellāt maliciā caliditatis aloes a ſtomacho & a capite . Meſ.in ſua deſcriptione nō habet xylobalſamū,Aui.uero habet.Et Aui. nō habet xyloaloes .i.lignū aloes,Meſ.uero habet : tu uero uides ꝙ Meſ. uult ꝙ ingrediatur xyloaloes,& nō xylobalſamum.Auicen.eſt contrarius.Gal.compoſitor nō habet xyloaloes, ſed loco eius habet xylobalſamum,ut habet Auic.etſi Gale.magis laudat xylobalſamum,q̄ xyloaloes,debetis ponere.Gentilis ſuper.5.Aui.ait:Intelligendū eſt ꝙ hiera de aloe intelligitur,quia principalis medicina q̄ ibi ponit̄ ē aloes &c.

Aloe ſm Iſid.eſt ſuccus herbæ amariſsimæ panacæ.Meſ. in c.de aloe inquit,ꝙ unum eſt quod fit in Succutri regione,aliud in Perſia,aliud in Armenia , aliud in Arabia, & melius ex eis eſt ſuccotrinū:poſt illud Perſicū,& illud ſm eſt hepaticum,deinde Armenium,& deterius eſt Arabicū & iſtud apud quoſdam eſt caballinum: & dicitur ꝙ eſt fex aliorum.Moderni uero cōmuniter utuntur hepatico pro meliori.Sed Meſ.& alii autores magis laudāt ſuccotrinū, q̄ hepaticū.Species uero aloes ſm Meſ.ſunt tres uel quatuor,& ſimiliter ponit Aui.ſed Dioſ.& Sera. non ponunt niſi duas ſpecies:ſed ſm multos,ſpēs aloes ſunt tres . uidelicet ſuccotrinum dictū ab illa prouincia ſic nominata.Hepaticum,quia in colore ſuo aſsimilatur hepati:& iſtæ duæ ſpecies ſunt nobiliores aliis.Et eſt aliud quod dicit̄ caballinum:& iſtud eſt fex aliorum, & eſt deterius in medicina Meſ.de forma ipſius herbæ non deſcribit , ſed uide apud Dio.& ibi reperies,& hæc herba uocatur zabaera . Et de modo faciēdi ipſum docet Albucaſis in tra.2. de p̄paratione medicinarū quæ fiunt ex plātis.Sera.laudat illud aloes quod eſt glutinoſum,nō habēs in ſe lapides : ſplendidū ad rubedinē declinans:cito frangibile & fortiter amarū qua ſi in fine ponit modum faciēdi hieræ picræ, ſicut habet Galenus.Meſues inquit ꝙ illa medicina in qua ꝓijcitur aloes cōfortantior eſt:& ſi nō lotus illa efficitur plus ſolitiua, et minus confortatiua,Nico.Floren.in lib.5.in trac.4.in ca. de complexione ſtomachi nō pura,in generali cum materia inquit in prædicta confectione.Et dixit Gal.aloe lotū efficacius eſt ad confortandum ſtomachum , ſed non lotū efficacius eſt ad purgādum ipſum, & dicit . Si hiera picra data fuerit ad purgādum ſtomachum tempore cōgruo,eſt efficacior omnibus aliis:ita tamen ꝙ patiēs ambulet poſt potum eius moderate,& permutet aliquid in menſa regiminis eius,& dixit:Non debet picra diſtemperari cū mel le cōfortatio,& corroboratio quam facit in ſtomacho cū melle,fiet minoris effectus.Hiera quidē hæc uocat̄ hiera Gal.ſimpliciter,& a quibuſdā uocatur hiera de octo reb. & eſt illa de qua intelligitur cum abſolute ponitur.Cuius deſcriptio reperitur duplex,una cū aloe loto,alia cū aloe non loto.Nic.autem dicit ꝙ iſta deſcriptio hieræ uocatur a quibuſdam hiera de octo rebus,in hac neſcio quid dicā. Nam Gal.compoſitor iſtius confectionis in ca.nominato inquit ſic:Peſsima autē fit diſpoſitio in prauis humoribus imbibitis abiectis in tunicis uentris, quorū optimum auxilium eſt id quod per aloē pharmacum,quod uocant quidam picram.alii aūt hieram quæ per aloem,& ponunt quidem centum.3.aloes.vi.uero de unoquoq; aliorum , quæ ibi miſcētur,quæ ſunt numero ſex.ſ.cinnamomū, ſpica,xylobalſamum,maſtix,aſſarus,& crocus . Vide ergo ꝙ Meſ. Aui.Nico.& alii ponunt in p̄dicta cōfectione octo res ad numerum ſine aloe:& Gal.non ponit niſi ſex. Vere credo ꝙ ſit error ſcriptoris.Scias ꝙ de p̄dictis ſpeciebus poſſunt fieri,& fiūt pilulæ,quę dicunt̄ de hiera ſimplici, uel de hiera Gal.& etiam fit confectio hieræ Gal.quæ conficitur cū melle in modū electuarii.Reperitur alia hiera , quæ dicit̄ hiera magna,& iſta reperit̄ in antidotario Nicol. ſicut infra oſtendam.Secūdum intentionem Nico.aloe debet eſſe lotus in iſta deſcriptione,ſed in alia non.& modus ablutionis eius fit multipliciter.Nā quidā lauāt ipſum cū aqua endiuiæ,alii cū aqua pluuiali, ſed melius eſt lauare ipſum ut docet Bulchaſim in tra.2.ubi ſic ait : Modus ablutionis aloe,ſeu p̄parationis ad expellendam maliciā et acuitatē eius,& conficiendi ipſum.℞.de aloe ſuccotrino mundo , ꝙ cito frangitur,& habet colorem hepatis, & cuius odor eſt bonus,pondus libræ unius,tere bene & cribra:deinde accipe caſsiæ ligneæ,ſpicæ nardi,aſſari, ſquinanti , carpobalſami,xylobalſami,cinnamomi,ligni aloe,croci, maſticis,laccæ,ana.3.iii.contunde, & coq; ut ipſe docet in fine eius cap.ubi ait:Et utere eo.ſ.aloe in medicinis laxatiuis & ſpeciebus hieræ,& aliis medicinis in quib. aloe ingreditur.Item Ser.in ca.de aloe,quaſi in fine ait: & quādo aliquis uult illum ſumere,miſceat ipſum cum maſtice, aut abluat ipſum cum aqua ſpecierum,ſicut ſpicæ,maſticis, aſſari,ſicut dicit Bulcaſim.Dominus Meſ.in deſcriptione pilularum de aromatibus,etiam de modo abluēdi aloem oſtēdit:ſed ſecūdum ipſum adminiſtratur in prædictis pilulis.

Sed ut melius dictis ſic de compōne hieræ ſimplicis fides adhibeatur,deſcribam quę a Sera.in ſuo antidotario dicūtur,& dicit:Permiſcetur hęc hiera ſm tres modos.Quidā enim cōponunt eam ſm ꝙ compoſuit eam Andromachus ponentes ſecundū oēs centum aureos ex aloe, ſex aureos ex unaquaq; aliarum medicinarum,quas proiiciunt in eā: et medicinæ quidem reliquæ ſunt etiam ſex.ſ.cinnamomū xylobalſamum,aſarum,ſpica,crocus,& maſtix. Et in libr. de cōſeruatione ſanitatis Gal.loco xylobalſami carpobalſamum ponit.Hæc eſt ergo hiera picra quam fecerūt omnes homines Romæ: & Adromachus quidē addidit iſtis ſex medicinis,medicinā aliam ſeptimam, & eſt ciuir ſquinanti:& proiiciebat oleum poſtquam ipſum:& reliquorū quidam fuerunt,qui proiiciebant ipſum ablutum,& quidā qui nō abluebāt ipſum:& oportet ut ſciamus nos ꝙ aloes qui non abluitur eſt conueniētior in ſolutione uentris: ꝙ eſt quia eſt plus ſolutiuus,& minus cōfortatiuus ſtomachi & ablutus eſt ecōtrario illius:ꝙ eſt,quia eſt minoris acuitatis,& calefactiōis illo propter illud. propter illud eſt ergo minoris mūdificationis,& plus cōfortatiuus , & cōfortat ſtomachū proprie aloe huiuſmodi.Medicus enim confortaſſe ipſum in dando eum ei qui habet febrem , & non oportet ēt quādo eſt febris acuta,ut detur,immo, quando eſt debilis ualde:ꝙ eſt quia aloes quāuis ablutus ſit,tamen eſt contrarius ei qui habet maliciā cōplexionis calidæ,ſicce,abſq; humiditatibus malis:& etiam ergo permiſceo cū hac medicina duas medicinas alias, & multiplico ī una earum quantitatem medicinarū calefacientium,& in altera minoro ex eis.Multitudo autem quātitatis earum, eſt qn̄ minuimus ex quantitate aloes,donec nos proiicimus ſup lxxx.aureos aloes ex unaquaq; medicinarum reliquarum ſex aureos aloes:& minuimus ex quantitate earū , quādo multiplicamus quantitatem aloes, & addimus ſuper eam xl.aureos:donec nos proiicimus ſup.ccxx.aureos ex aloe ſex aureos ex unaquaque reliquarum medicinarum:et illa quę permiſcetur ſecundum centū aureos aloes,eſt ęquata inter illam in qua cadunt.lxxx.& inter illam in qua cadūt cētum,& uiginti.Et oportet ut ſcias etiā quod illa in qua cadunt ex aloe.cxx.aurei uehementius ſoluit uētrem, quā illa in cuius permixtione cadūt.lxxx.aurei,& illa in cuius permixtione cadunt C. aurei eſt media inter utraſque,uide ſi

de ſi

de si uis perambulis ad longū in eodem Serap. loco iam allegato lib.iii.ca.cxxii.lib.7.ca.8.De medica.comp.5.cano. lib.10.pract.in antidotario.

APPENDIX.

Græcorum Aetius,Aegineta, atq; Actuarius: Arabum uero Auic.Haly,ac Mesues hanc Galeni ex hiera picra cōpositionē ab autoris instituto longe diuersam tradiderunt ut mox (si conferantur) clarius è Galeno fiet, at cū tribus præsertim in locis illā nō inelleganter perscribat,rem inde summatim per loca colligemus,ut planius, quicquid Gale. sibi uoluerit,studiosi intelligant.

E VII. Methodi Medendi. Cap. xi.

Aloem expedit paratā habere,quam oēs Medici picram idest,amaram uocant:atq; hanc dupliciter confectam,utiq; ex aloe elota,& non elota:cui probe hæc admiscentur.

Cinnamomi,	Mastiches chiæ,
Xylobalsami,	Croci,ana.ʒ.vi.
Asari,	Aloes,ʒ.c.
Spicæ nardi,	

Ex aqua præsertim ad succos uentriculi uitiosos paratur sunt uero qui reponunt medicamentū, excipiētes id despumato melle:& fit quidē ita durabilius,at uētriculum minus roborat,& magis aluum deiicit.

E VI. Sanitatis tuendæ.

Aloe pituitosis haud ualde conducit,quum ei biliosi trahendi humoris facultas insit,eoq; excogitata salubriter est compositio,quam picram uocant,quæ acrimonia caloreq; eorum quæ in se habet,crassos,& lentos succos dissecat,ac deterget: cuius generis cinnamomum est. In totum ergo ad aloes drachmas centū,reliquorum cuiusq; coniiciuntur drachmæ sex:quæ ipsa quoq; sex sunt: atq; hæc est picra quā Romæ oēs præparant.Ego uero etiam alias duas cōpono: atque in altera eorum quæ calefaciunt plus,in altera minus coniicio.At plus quidem reliquorum immiscebimus, fide aloes solius pondere detrahemus sic:

Cinnamomi,	Mastiches chiæ,
Xylobalsami,	Croci,ana.ʒ.vi.
Asari,	Aloes,ʒ.lxxx.
Spicæ nardi,	

Minus uero,quum aloes modum augebimus, Viginti drachmis adiectis,sic.

Cinnamomi,	Mastiches chiæ,
Xylobalsami,	Croci,ana.ʒ.vi.
Asari,	Aloes.ʒ.cxx.
Spicæ nardi,	

Minime uero latet,& ꝙ in penuria cinnamomi,ponendū pro eo sit optimæ casiæ duplum,quam alias ea esse uirtute nonnulli putant,ut nihil ab inualido cinnamomo absit: nā a generoso,etiam talis casia longe superatur.Verū sicut in boni panis inopia,uel uilissimo uescimur:sic in cinnamomi penuria,exquisitissima utemur casia.

E II. De Medicamentorum compositione per Loca. Cap. I.

Ad uitiosos humores in uētris tunicas ineluibiliter imbibitos,optimum remediū est ex aloe pharmacum: quod aliqui picram,hoc est amarum,aliqui hierā.i.sacrū ex aloe appellāt.Inq; eius cōpositionem aloes drachmas cētum coniicimus,& sex uniuscuiusq; reliquorū, quorum etiam sex numero existunt Cinnamomū,spica nardi,xylobalsami, mastiche chia,asarū,crocus. Præstantius autem fit pharmacum, ubi minus de aloe addit.Visum nāq; mihi est, nimiam eius copiā centum drachmas esse,ad proportionē reliquorū quibus hæ addunt: quapropter etiam per .xc. drachmas ipsum cōposui,& per.lxxx.Quin & per pauciorē aliquando crocum,propterea quod quidā ex eius usu capite lædantur, ꝙ ipsum sæpe ex solo croci odore perpetimur.Quare optima erit compositio,quæ ex aloes drach.xc.& croci drach.v.cōstat,hac ego utor. His uero qui neq; croci odorē citra molestiam ferunt,sed statim capite replentur, ex quatuor croci drachmis pharmacum compono.In suffusis,stomacho affectis,aluo astricta,ac menstruis suppressis maiorem efficaciam habet,ubi aloes drach.lxxx.& croci .vi. fuerint commissæ.Præstat aūt & carpesium pro asaro coniicere, quanquam etiam utrisq; coniectis aliquando composuerim.Plurimi autem ad pharmaca(uti.viii.de compo. medicament. per loca.cap.2.etiam testatur)quæ aloe miscentur, florem iunci odorati apponunt.

LVIII.

HIERA Hermetis,uulgo Hiera Luf.

℞.Aloes.℥.i.	Bdellii,
Trochiscorum Alandahal, aur.viii.uel.℥.i.s.	Hellebori nigri,
Turbith,	Euphorbii,
Agarici,	Asari,
* Luf utriusq; siccæ,	Casiæ ligneæ,
Ireos,	Salis Indi,
Myrobalanorum, Citrinorum,	Castorei,
Chebulorum.	Croci,
Indorum,	Apii,
† Serapini.ana.ʒ.i.s.	* Seminis Mezereon,
Zingiberis,	† Cheisim,
Cinnamomi,	Stoecados,ana.ʒ.i.
Masticis,	Scyllæ assatę.ʒ.ii.s.
	Scammonęę bonę.ʒ.ii.

*.i.dracūculi utriusque sicci. †.i.sagapeni. *.i.ligustici. †.i.coccignidii.

Fiat omnium contritio bona, gummi autem ponant in uino odorifero,& inuoluat pulvis in succo cucumeris asinini,quātitate qua bene inuoluat,& exiccet:iterum denuo inuoluat in prædicto succo,& pauco oleo nucum,& iterū siccetur:& conficiat potum cū melle despumato quantitate qua fiat totum sicut pasta,& detur post sex menses.

COMMENTA. MANLII.

Hiera Hermetis s̄m intentionem Mes.est hiera luf. Hermetis autem dicitur a compositore. Auic.in.5.cano.habet duas descriptiones confectionis:quæ nominatur confectio Hermetis:sed non concordant cum illa Mes.illa uero Mes. est illa qua utimur.

Troch.Alandahal.i.trochisci de colloquintida. Nam Arabes uocant handal colloquintidā. Descriptio ipsius reperit apud Mes.in distinctione de trochiscis,& ibi ait:Trochiscorum alandahal qui ponuntur in hiera Hermetis, & in aliis confectionibus loco colloquintidæ,ut infra erit sermo.

Turbith s̄m Mesue est radix herbæ:cuius folia sunt sicut folia ferulæ,minora tamen, & est ex habentibus lac, & est ex eo syluestre & domesticum,& ex eo etiā est magnum & paruū & adhuc ex eo aliud albū,aliud citrinū,aliud nigrū: sed melius est illud quod fit albū & uacuum,harundinosum & gummosum,& sit cortex eius cineritius & planus: & sit recens & facile frangibile:citrinum est malum.

Agaricus s̄m Dios.est radix siīs laserpitio.i. radici aniuden,siue arboris assæ foetidę, sed non est sic dura. Agarici genera sunt duo,masculus & foemina. Masculus rotundus est,& in se collectus & maior. Foemina uero pectini similis est,quo capilli discernunt &c. & ille qui est albus & lenis,& uelociter frangibilis, & porosus & rarus ualde, & ut appareat dulcis in primo gustu eius, deinde succedat ei amaritudo,ista est foemina,ut dicit Mes.&c.

Luf utriusq;.s.luf maioris & minoris.Mes.de luf capitulum facit,& dicit ꝙ est serpentaria, & est planta quæ dicit collum draconis, & ex ea alia est planta habens folia, alia crispa.Electio,melior pars totius plantæ est radix, & melior radix est grossa completa & orta in locis liberis,& melius tēpus collectionis ipsius est uer & principium æstatis Diosco.facit unum cap.de Aaron.i.dragontea minori, uel pes uituli, uel barba Aaron: aliud cap.facit de dragontea, & ista est serpentaria maior,siue colubrina, siue uiperina, siue bissaria:& hę ambę sunt notę:& in hortis reperiuntur. Petr. de Crescentiis in cap. de serpentaria ait: Radix eius per frustra minuta diuiditur:& siccatur,& pulverizatur,& per pannum cribellatur & conseruatur.

Ireos secundum Auic.est radix lilii coelestis: quę satis est nota.

Serapinum s̄m Mes.est gūmi alasce hundeg, & est arbor similis oleādro mōtano, & melius est cuius intra subrubeū & subalbidū est,& quod habet odorem porrorum: & quod est facile resolubile in aqua,& quod est clarum.

Euphorbium ſecundum Aui.eſt gummi calidũ cuius uirtus alteratur poſt tres aut quatuor annos. Circa inſtans in cap.de euphorbio ait:Eligendum quoq; eſt groſſum & clarum & purum & lucidum in ſubſtantia, in colore citrinum & per decem annos ſeruatur.

Sal indus ſecundum Auic.in.2.cano.eſt ſal niger,non nigredine napticitatis quæ ſit in ipſo, ſed propter ſubſtantiã ipſius,& marinus quidem cum aquæ obuiat ilico liqueſit, & non eſt ita terrenus.Meſ. in c.de ſpeciebus ſalis dicit:Salis indi alius ſubniger,alius ſubruffus, & obſcurus ẽ.Ser.in cap.de baurach de ipſo loquitur Matt. Syl.dicit: Sal indus eſt ĩ colore ſalis & dulcedine mellis,ut Aui.in.4.can. Fẽ.i. de aſperitate linguæ.Et eſt zuccharum quod inuenitur coagulatũ ſuper cannam mellis in India ſicut ſal: loco eius ponitur zuccharum candidum.Auic.autem in.4.can. in cap.allegato:ex authoritate Mat.Syl.non ita dicit imo ait: aut ſaltem quia aſportantur de India,& ſunt in colore ſalis,& dulcedine mellis.per iſta uerba nõ poſſumus intelligere, ſi ſal ſit zuccharũ candidum,ut uult Mat.Syl. Verum multi modernorum ſunt qui in loco ſalis indi ponunt zuccharum cãdidum:etiam ſunt qui ponunt ſal panis qui eſt ſpecies eius. & dixerunt ſapientes ꝙ eſt melius ponere ſal rubeũ, ſeu ſal panis,quam zuccharum candidum uel candum.

Mezereon.ſ.ſemen ipſius quod appellatur cocognidium Dioſ.in ca.de chameleæa.i.mezereon dicit: Chamelea aut cocognidion non eſt ſemen laureola:ut dicit Circa inſtans in ca.de laureola.Ser.de laureola loquitur in cap.de lauro. Alexander in ca.de hydropiſi inquit:Chamelæa unde cocognidiũ colligitur,& eſt lacticiniũ folia oliuæ habens: & ſic eſt. Et propter id apud multos herbaticos uocatur herba oliuella,propter ſimilitudinem foliorum ipſius.

Stœcados,uel ſticados ſm Meſ.laudant ſticados Arabicũ & melior pars plantæ eius eſt flos,poſt hunc folia.

Scylla, ſeu ſquilla ſm Auic.eſt cœpe muris:eo ꝙ interficit mures.Meſ.in cap.de ſquilla docet modum præparationis eius in aſſatione: & eſt ut accipiantur lamine ipſius, & ſeparatim inuoluant̃ in paſta,et ſepeliãtur in cinere calido, donec coquantur ſufficiẽter:poſtea extrahant̃ ex paſta, & adminiſtrentur ubi oportet. Modus alius aſſationis ipſius: ponat̃ in uaſe luteo uitreato ſtricti orificii, & ſigillet̃ ligatione forti cũ pergameno,& dimittat̃ diebus.xl.& proprie diebus maioris ęſtus, & moueat̃ uas, & mouetur uiciſsim omni hora,ita ꝙ æqualiter in ſingulis partibus caleſiat: deinde extrahat̃ ſquilla, & adminiſtret̃ ubi oportet. Albucaſis aũt in lib.2 de Præparatione medicinarũ inquit:Modus præparandi ſquillã in omnibus modis præparationis eius, & eſt cœpe muris:& primo de modo aſſandi ſquillam:uide ibi ꝙ eius modus eſt ut faciunt moderni.

Scamonea ſecundum Meſ.eſt ſolutiuum magnũ.Et dixit Democritus,quod eſt ſolutiuũ antonomaſtice, & ꝙ eſt genus ſolutiuorum, & generale eſt ſuper omnia ſolutiua. Planta uero ipſius,ut dicit Meſ.eſt ſpecies uolubilis.Et dicit quòd uocatur dominus lacticiniorum,laudatur anthiochena & armena.

Cucumer aſininus eſt fructus, ſicut cucumer paruus, & melior pars plantæ eius eſt fructus ipſius, & proprie eius cõpleti ſuccus: & poſt ipſum radix; & melior fructus eius eſt completus citrinus,iã expoliatus a uiriditate, & qui eſt ueræ amaritudinis: & melius tempus opationis ſucci eius eſt finis æſtatis, & collectionis radicis eius eſt finis ueris, & modus opationis ſucci eius, ut docet ibi Meſ. iſte eſt.℞. ex ſucco eorum quantitatem quam uolueris,& proprie qñ citrineſcunt,& ſunt maturitatis completæ,& fiat extractio ſucci cum facilitate,non cum compreſsione & expreſsione laborioſa,& exiccetur ut exiccatur ſcammonea & aloes.

LIX.

HIERA Archigenis,deſcriptione uniuerſali.

℞.Pulpæ colocynthidos.* ℥.ii.	Ellebori nigri,	Macropiperis.ana.℥.ii.	Polii,
Praſsii,	Chamedryos,	† Cœpe muris aſſati,	Cinnamomi,
Stœcados,	Scammoneæ,	Euphorbii,	Sagapeni,
	Leucopiperis,	Aloes,	Myrrhæ,
		Croci,	Spicæ nardi,
		Gentianæ,	* Squinanti,
		Petroſelini,	Calamenti montani.
		Hammoniaci,	Ariſtolochiæ rotundæ.
		Oppopanacis,ana.℥.i.	ana.℥.ii.

* aliqui libri hẽt.℥.xxii. alii unc.ii.

† .i. Scyllę aſſatæ.

*.i. Schænuãthus.

Mellis quantum ſufficit,& ſit doſis aur.iiii.cum decoctione epithymi,& uuarum paſſarum mundatarum.

COMMEN. MANLII.

Confectio hieræ archigenis deſcriptione uniuerſali, nõ eſt in uſu Aui.in.5.cã.inquit:Deſcriptio uniuerſalis hieræ. Archigenis,ſi legis ambas deſcriptiones ſunt idem. Archigenes autem eſt compoſitor iſtius confectionis, de quo Papias ait:Archigenes eſt princeps medicorũ. ſimplicia uero quæ in ipſa ingrediuntur,declarabo ſi declarata non ſunt.

Praſsium.i.marrubium albũ,ſed praſsiõ eſt porrum.Dioſco. de ipſo duo facit cap. unum quod incipit marrubium, quod Græci,praſsium uocãt,propter amaritudinem, aliud ca.facit de praſsio,quod idem eſt:hoc eſt ſatis notũ Papias ait:Piolopes herba quę a Gręcis praſsios uocatur,a latinis uero marrubium dicitur.

Chamædrys ſm Auic.eſt quercus terræ, quæ habet folia parua,ſimilia foliis quercus. Gulielmus Placentinus dicit: Quercus terræ,uel quercula minor, eſt chamædrys, hæc a Lombardis uulgo calamandrina uocatur.

Armoniacum,ſiue hãmoniacum ſm Serap.ex authoritate Dioſc. eſt gummi plantæ ſimilis plantæ galbani in figura ſua:naſcitur in dicta terra a rege minoris & eſt in partibus Codi,& dr̃ herba eius græce aſios.Huius radix uulneratur, & egrediuntur lachrymæ,quæ colliguntur & ſeruantur.

Opopanax ſm Dioſ. ſuccus eſt herbæ quæ panax dicitur ſecundum Meſ. eſt gummi plantæ cuiuſdam ſimilis ferulæ: apud Auer.in.5.col.appellatur ihauſir.

Polii.ſ.polii montani.Circa inſtans dicit:Polii montani diuerſa ſunt genera:unde quando ſimpliciter ponitur montanũ debet poni cũ flores producti debẽt colligi:& per annum ſeruat̃.Apud Auic.in.2.can.Polium eſt ſpecies ſcea.i. ſandonici,in qua eſt caliditas & acuitas pauca. Auer.in.5. col.dicit:Sedes.i.polium.ſ.pollium montanum.

LX.

HIERA Archigenis deſcriptione Pauli.

℞.Praſsii,	Petroſelini,
Agarici,	Ariſtolochiæ rotundæ,
Camædryos,	Piperis albi,ana.aur.v.
Pulpæ colocynthidos,	Cinnamomi,
Stœcados,ana.aur.iiii.	Spicæ,
Opopanacis,	Polii,
Sagapeni,	Croci ana.aur.iiii.

Tere ex medicinis quæ ſiccæ ſunt,& gummi conquaſſato, & infunde in melle,& permiſce,& ſit doſis aur.iiii. cum ſalis triti pondere.℥.i.cum aqua mellis.

COMMENTA. MANLII.

Hiera Archigenis deſcriptione Pauli nõ eſt in uſu. Aui. in quinto cano.habet unam deſcriptionem, quę eſt eadem cum illa Meſue.

APPENDIX.

Longũ eſſet oſtendere quantum hæc deſcriptio a Pauli genuina diſtet:uerum ſat erit eã e.vii.cap. viii. deſumptam ſubſcribere:unde hoc nimirum planius apparebit.

ARCHIGENIS HIERA.

Marrubii,	Ariſtolochiæ rotundæ,
Agarici,	Piperis albi,
Triſaginis,	uniuſcuiuſq; drach.v.
Colocynthidis medullæ,	Cinnamomi,
Stœcadis,	Spicæ nardi,
ſingulorum ℥.x.	Myrrhæ,
Opopanacis,	Polii,
Sagapeni,	Croci,
Petroſelini,	cuiuslibet drach.iiii.

Arida

Arida simul cōtunde,& attamina. Succus uero panacis, atq; sagapenum,myrrhaq; contusa,melicrato in pila ꝑ nocte macerato deinde leuigato,atq; iniice arida,& assumpto melle optimo,in uitreo,aut plumbeo uase recondito. Hic sane modus omnibus hieris cōis ē. Exhibitio integra ʒ.iiii. Mellis hæminæ duæ,aquæ quātum satis est. Quod si ad purgandum efficaciores,quæ scammonia carent reddere animus est,admiscentur & his singulis,singuli ipsius oboli.

LXI.

HIERA Diacoloquintidos Rufi.

℞.Stœchados,	Piperis albi,ana.ʒ.v.
Agarici,	Casṡiæ,ʒ.vii.
Chamedryos,ana.ʒ.x.	Cinnamomi,
* Colocynthidos.ʒ.xx.	Croci,
Sagapeni,	Spicæ,
Opopanacis,ana.ʒ.viii.	Myrrhæ,
Petroselini,	Polii,ana.ʒ.iiii.
Aristolochiæ rotundæ,	

*alii legūt Colocynthi -- dos, trochiscorū alidahal. an.ʒ.xxv.

Myrrham uino infunde,cętera tere,& melle despumato excipe.

COMMEN. MANLII.

Hiera diacoloquintidos inuentione Raſ. non est in usu. Mesues dicit ꝙ est ex inuentione Rasis: sed ego nunquam uidi apud Rasim: sed in antidotario uniuersali est scripta una descriptio.

Colocinthe, seu colloquintida secundum Mes. est quam Perses cucurbitam deserti uocant:etiam fel terræ appellatur,eo ꝙ in toto ambitu ortus eius interficit herbas, & est sicut uenenum eis. Mes.inquit: Colloquintidæ bonæ. postea ait in loco colloquintidæ troch. alandal. & sic est ꝙ in omnibus locis,ubi ingreditur colloquintida, poni debent troch.alandal.Et si quæratur si colloquintida debet poni in medicinis grosso modo contrita,aut subtiliter puluerizata uide Mes. in suo cap. ubi inquit ex authoritate filii Zezar. Non oportet enim ut multum conteratur:ultima enim puluerizatio eius excoriat uias & uenas. Et dixit filius Serap. Oportet ut non perueniatur ad ultimum puluerizationis eius aliter enim ulcerat uiscera Mes. dicit ex authoritate filii Sera. ꝙ oportet ut non perueniatur ad ultimum pulacerizationis eius,aliter ulcerat uiscera. Vide Serap.in capit.de colloquintida quasi in fine qui dicit:Oportet quidem ꝙ colloquintida non teratur multū, ne adhæreat intestinis ulcerando &c. Mesues iterum inquit:Et mihi uidetur ꝙ in ultimo puluerizata confringitur uirtus a permixtione adiutorum eius, & pertrāsit loca uiscerum absq; impresṡione nocumentorum in ipsis, & forsitan in ea in qua non exquisita sit illius pars sensata grossa ex ea adhærens in uiis & inuolutionibus apostematis,& ulcerat loca. Trita uero ultima contritione non operaẽ illud.Modus tamen rectificationis eiusẽm Mes.est,ut incidatur minutisṡime cum incisorio & inuoluatur subtili inuolutione cum glutino dragagāti, aut bdellii,& exiccetur,& conteraẽ post illud ultima cōtritione,& fiant trochisci cū pauco mastice resoluto in oleo rosato,uel cū ladano,uel cū aqua mellis:hæc enim ars eam facit sine molestia.Et scias quod de decoctione rem completam & hoc modo corrigendo colloquintidā rectificantur quatuor nocumēta, quę utplurimum reperiuntur in ea corrigibilia quæ sunt,quia nocet stomacho,cordi,& hepati, & est cōturbatiua,subuersiua uiscerū,faciens operationes difficiles,& aperit orificia uenarū apertione sanguinem fluere faciente,& operatur illud uehementius q̃ aloe,& uelocius.

APPENDIX.

Velis(ꝙ aiunt) ac remis,nostrnm ut hoc Lumen prorsus ad hæc usq; tp̄a obcęcatū,sole clarius hincinde splendescat, cū opus fuerit, pasṡim conabimur.Quare nō hiera diacolo quintidos Rasis, at hiera diacolocynthidos Rufi, Ephesii nempe,hæc cōpositio rectius inscribatur nec amplius apud Rasim illam unam cum olim obtenebrato lumine, studiosi quæritent:uerum sacra Græcorum monumenta uoluant, unde illius inuentū ꝑfacile apparebit:maxime apud Actuarium,Aeginetā,atq; Aetium,ut interim Galenum silentio inuoluam.At cū Aetius li.iii.cap.cxv.magis ad Mes. (præsertim ponderibus) accedere uideatur, iam eius descriptionem hic subtexere non grauabor.

Hiera Rufi.

Medullæ colocynthidis,sextantem,& unciæ dimidium.

Chamæpytyos,	Aristolochiæ rotundæ,
Chamædrios,	Piperis albi,
singulorum.ʒ.x.	singulorum.ʒ.v.
Casṡiæ,ʒ.v.	Cinnamomi,
Agarici, Marrubii, } utriusq;.ʒ.x.	Spicæ nardi,
	Croci,
Opopanacis,℥.i.	Myrrhæ trogloditis,
Sagapeni,	Polii,
Petroselini,	singulorum.ʒ.iiii.

Excipe melle, & exhibe.ʒ.iiii.perfectam dosim cum aqua mulsa,& sale.

LXII.

HIERA Ex inuentione nostra.

℞.aloes boni,ʒ.xv.	Mastiches,
Epithymi,	Casṡiæ,ana.ʒ.vii.
Costi ana.ʒ.v.	* Xylobalsami,ʒ.iiii.
Euphorbii,	Piperis Albi, Nigri,
Croci,	
Spicæ,	Gentianæ,
Chamædryos,ana.ʒ.vi.	Amomi,ana.ʒ.i.
Agarici,ʒ.ix.	Scammonii in malo cydonio cocti,ʒ.ii.
Garyophyllorum,ʒ.ii.	
Calami aromatici,	Mellis quantum sufficit.

*alii Xyloaloes.

COMMEN. MANLII.

Hiera ex inuentione nostra non est in usu.

LXIII.

HIERA Constantini descriptione Irani, uulgo Diasiracost,idest,Diamanna.

℞ † Alsiracost boni,& recentis,℥.iiii.
Tamarindorum * cheiron.℥.vi.
Medullæ casṡiæ.℥.iiii.
Zucchari uiolati.℥.xvi.

†.i.mānę. *.i.immaturorum.

Succi,Malorū Endiuiæ, Apii, Dulcium, Acetosorum, Muzorum, } ana.†.℥.iii.
Acetositatis citri,

†alii.ʒ.iiii.

Dissoluātur alsiracost,& tamarindi,& casṡia fistula,in liquoribus iam dictis,prius tamen depuratis:deinde cola,& munda a sordibus,& impuritatibus:deinde accipe.

Radicis Endiuiæ, Apii, } ana.℥.iii.
Foliorum lupuli, Capillorum ueneris, } ana.ʒ.ii.
Prunorum siccorum,numero.c.
Violarum,℥.i.s.
Rosarum,℥.i.
Spicæ,ʒ.iii.

Decoquantur hæc omnia in tribus libris aquæ fontis,usque ad libram.i.s.& proiice in ea,
Zucchari tabarzeth,lib.iii.
Aceti boni,lib.i.

Et coq; ebullitione una:deinde proiice super illud, colaturam priorum,& coque dum mellis habeat spisṡitudinē: ultimo uero proiice in medicamine,

Sandali citrini,	Sem. Melonis,
Rosarum,	Cucumeris,
Spodii,	Cucurbitæ,
Charabæ,	Citrulli,ana.ʒ.iii.
* Berberis,	Ligni aloes,ʒ.iiii.
Sem. Portulacæ,	Cubebæ,ʒ.v.
Acetosæ,	Camphoræ,ʒ.i.

*.i.oxyacanthę.

Repone in uase uitreo:est enim medicamen nobile. Datur æstate cum qua frigida ab ℥.i.ad.℥.ii.

COMMEN. MANLII.

Hiera Constantini a Constantino compositore dicta, nō est in usu: simplicia uero quæ sunt declaranda declarabo.

Alsiracost, arias, xiracost, est spēs mannæ, ut ait Auicē. in 2.can.cap.de Manna. Nam ipse Auic.ait: Manna est omnis ros cadens super lapidē aut arborem, & fit dulcis & coagulatur sicut mel, & exiccatur sicut gummi: quemadmodum tereniabin & alsiracost, & mel asportatum de terra Cusura syluestri nos loco eius ponimus manna usuale.

Tamarindi ſm Mes.sunt dactyli acetosi, & sunt ex fructibus palmarum syluestrium in India, ipsi quoq; sunt ex medicinis nobilioribus, in quibus non est excessus.

Cheiron aūt est quædā prouincia ubi tamarindi & dactyli abundant. Mat.Syl.in litera heiron ait: Heirō uel cheirō est regio in qua antonomastice dactyli abundant. Ser. in c. de dactylis dicit ex authoritate Abonifa: Chairō est species dactylorū. Ego autem puto ꝙ est differentia in literis. Nam Heirō est regio, & chairon scriptū per a. est quædā spēs dactylorum, ut dicit Ser. Mesues laudat nigros nō ueræ nigredinis cū luciditate: & q sunt teneri & mixti cū uillis: q sunt sicut radices, et sunt recētes et pingues absq; desiccatiōe & sint cū dulcedine acetositatis paucæ, ueri, puri & nō ꝑmixti & sunt ex adulteraroribus q eos falsificāt cū carne prunorū: sed deoccultat fallaciā nigredo sine luciditate in ipsis: & quia sunt humorosiores, & quia in eis est odor & sapor prunorum. Auic.in.4.can.in Fen prima.in cap.regiminis sitis, eorum superflue dicit Almosophat: & sunt tamarindi.

Casiafistula.s.medulla uel pinguedo ipsius est satis notū uerum reperitur aliquando casiafistula quę potest capi pro casia lignea. Circa instaus de utraque cap.facit.

Zuccharum uiolatū siue conditū uiolatum est conditū ꝙ fit ex tribus partibus zucchari, & una parte uiolarum: de quo infra in tract.de conditis ostendam, si Deus uoluerit.

Endiuia nomē latinum est: post græcū intybum. Arabes ēt post Græcū, hundebe. Secundū Circa instās endiuia est scariola. Pet.de Crescē.dicit: endiuia quę alio noīe dicitur scariola uel lactuca agrestis. Verū moderni distinguūt per alia noīa. Nā aliud est endiuia, aliud est scariola: aliud cicorea, aliud est taraxacō: quamuis una ꝓ alia pōt poni, ut infra apparebit in syrupo de cicorea ſm Nic.Flo. & ibi si Deus uoluerit ostendam species endiuiæ, uel cicoreæ, uel scariolæ, quæ sunt ad numerum septem. Endiuia uero satis est nota.

Malum, ſm Isid.in ca.de propriis noībus arborum inquit; Malū a Gręcis dictum, ꝙ sit fructus eius pomorum oīum rotundissimus: unde & hęc sunt uera mala, q uehementer rotū da sunt. Mesues dicit: Succi malorum.s. pomorum granarorum, ut dicunt quidā sapientes: Acetosorum.s.in sapore, & muzorum.i.saporis compositi ex dulcedine & acetoso.

Lupulus ſm Mesuem species uolubilis, & est habēs folia siīa foliis, citruli: cuius flos est sicut sunt ampulæ adhærentes simul. Petrus de Crescentiis ait: Humilis.i.loleuertigo: & sic est quòd nos uulgo uocamus loleuertigo.

Capillus ueneris ſm Sera.est besceguascen siue coriādrū putei, siue capillus algol, & capillus porcinus. Aui.in.2. cā. de besceguasen & sinace est capillus porcinꝰ: & arabice est capillus algul. Mesues dicit: Capillus ueneris, dicitur apud quosdā capillus fontiū: dicitur capillus hominis nemoralis & ab aliis dicit̄ coriādrū putei, & cetis: hæc herba est satis nota. Auer.in.5.col.dicit: Custarabber.i.capillꝰ ueneris.

LXIIII.

TRYPHERA PERSICA.

℞. Succorum depuratorum Solatri, Endiuiæ, Apii, Lupuli, ana.lib.i.

Et proiiciantur super eos, Violarum siccarum, aut uiridium. Rosarum, ana.ʒ.iii.

Folliculorum senæ, ℥.ii.

Agarici, ℥.i.

Prunorum Damascenorum pinguium numero L.

* Cuscutæ, ℥.s.

* Linoderam. Teophrastus appellat.

Myrobalanorum, fricatorū Citrinorum, Chebulorū, Indornm, in oleo uiolarū, aut amygdalarum dulcium. ana.ʒ.ii.

Spicæ aromaticæ, ʒ.iii.

Bulliant super prunas cum facilitate, usq; dū remaneant lib.ii. & proiiciantur super illa epithymi boni mundi ʒ.xl. & bulliant ebullitione una, & deponantur ab igne: & colētur, & dissoluantur in una parte istius colaturæ

Tamarindorum bonorum recentium.℥.iii.

Mannæ.℥.i.s.

Pulpæ casiæ, ℥.iiii.

Zucchari uioli, ℥.xii.

Colētur, & mundentur a granis, & scofis.i. sordibus. Et in alia parte aquæ, seu colaturę proiiciantur.

Zucchari tabarzeth.i.albi, lib.iii.

Aceri ex uino, lib.i.

Coquantur cum facilitate: deinde proiiciatur super illud quod dissolutum est in prima parte dictę colaturę, & aggregentur simul in unum, & coquantur usque ad melis spissitudinem. Vltimo uero puluerizentur super illud.

* Raued boni, ℥.ii.

* .i. Rhabarbari electi.

Myrobalanorum, Citrinorum, ℥.i.s. Chebulorū, Indorum, ana.℥.i. Bellericorū, Emblicorū, ana.ʒ.iiii.

Granorum fumiterræ,	Quatuor	Melonis,
Trochisch.diarrhodon,	granorum,	Cucumeris,
Macis,	idest, semi-	Citruli,
Masticis,	num,	Cucurbitæ,
Cubebæ,	ana.ʒ.ii.s.	
Spodii,	Anisi, ʒ.iiii.	
Santali citrini,	Spicæ, ʒ.ii.	

Inuoluantur in oleo uiolato, & repone in uase uitreo, & da cum aqua frigida, aut succo endiuię, aut succo solatri.

COMMENTA. MANLII.

Triphera dr̄ delicata, & persica dr̄, quia apud Persas in uēta: fuit: uel dicit̄ persica, quia in illis partibus utunt̄ ipsa: sicut fit in nostris partibus. Nic.Flo.in l.5.in cap. de debilitate stomachi inquit sic: & Medicamē persarum, & pro idest triphera ꝑsica eius descriptionē ipse Nico.describit, sed nō concordat cum ista Mes.in simplicibus, nec in reliquis. Ipse Nicolaus habet myrobalanorum Indorū assorū cum butyro uaccino, nasturtii, &c. sed ista Dn̄i Mes.est nobilior illa.

Solatrū.s.succus ipsius herbæ. Dios.de ipso quatuor cap. facit sub noīe strichnon, & dicit̄ ꝙ prima est hortulana, & hæc apud nos dicit̄ herba morella uulgo. Alia spēs, est alchechingi dictū halicacabū siue fiacho a uulgo. Alia dicit̄ caballaris uel a Latinis lunaria: & ista est faba inuersa. & est altera dicta manicō, aut perisiō &c. Macer dicit: herbā quā græci strichnō dixere, latini maureolā dn̄t: uis eius frigida ualde, ſm Serap.solatrū est uua uulpis: alii uuā caninam uocāt.

Apii.s.succus ipsius. Isid. in ca.de oleribus ait: Apium dictū: ꝙ ex eo apex.i.caput antiquorū triūphantium coronabat̄. Hercules autem hanc herbam primus capiti circuntulit &c. Auer.in.5.col.dicit: Alcharfas, idest apium.

Viola.s.usualis. Sera.c.de uiolis dicit, ꝙ flos eius a ꝓprietate q̄ ē ī eo qn̄ bibit̄ cū aqua cōfert squinātię & epilepsię: q̄ accidit pueris, & ē illa quā uulgares noīant matrē puerorū.

Folliculus senæ. Mes.de ipso loquit̄ in ca.de senæ dicens: Sene ē folliculus plātę, quā uocāt Perses halzemer, & eiꝰ ortus est ſm semitā orobi, & inuenit̄ ex eo domesticus & syluestris. Electio melior pars plātæ eius ē folliculꝰ: deinde folia: sed tn̄ in eis est uirtus debilis ualde: & melior folliculus ē cuius color tēdit ad uiriditatē & subnigredinē &c. Miror ꝙ Aui.eo utit̄ in multis casi. & nunquā de ipso scripsit.in.2. can. Secundū Circa instās folia sola cōpetunt medicinæ, & ponunt̄ in medicinis abiectis stipitibus.p.x.annos seruatur.

Pruna Damascena apud oēs autores sunt magis laudata quam alia pruna. Circa instans in cap.de prunis inquit: pruna alia nigra, alia rubea: q̄ nigra sunt, & aliquantulum dura, magna uo cāt, & præcipue Damascena: cū matura sunt colliguntur

liguntur & ponuntur in sole per decem dies, & asperguntur aceto, & ita seruantur in aliquo uasculo per annum.

Cuscute.i.podagra lini, eo ꝙ linum necat. Sera. cap. de cuscute dicit: ꝙ in Latino est thima, & est herba inuolues eas sicut fila: sed in summitatibus habet fructũ subtilem, & ipse crescit in arboribus & in uineis. Petrus de Crescẽtiis dicit: Cuscute.i.podagra lini uel gringus, & sic est ꝙ cuscute uulgo dicitur gringus.

Epithymum ſm Circa instans est herba præcipue in locis calidis crescens. Herba autem ista conuertit circa thymũ.s.quandam herbam, & quia flos eius est epithymũ qui super thymũ crescens. Flos autem in medicinis ponitur & non herba, quãdo producit flores colligitur. Diosc. autem dicit: Epithymum flos est thymi simul timbre.i.saturegie. Mes. ait: Laudatur illud quod est subrussum cretense acuti odoris: forma uero ipsius est similis cuscute.

Grana fumi terræ sunt semina ipsius fumi terræ, & ſm Mes. est ex medicinis bñdictis, & est ex eo alius, cuius flos est subalbidus cineritius, & alius cuius color est palẽs uiolaceus electio melior est cuius herba uiridis & tenera, & cuius folia sunt plana & tenera, & cuius flos est uiolaceus crispus uero non est bonus. Et melius tẽpus collectionis herbæ eius, & operationis succi eius est principium ueris & seminis eius est finis ipsius ueris.

Quatuor granatorũ, aliquando reperitur quatuor granorũ, & sunt quatuor semina communia maiora frigida: & sunt proprie melonis, cucumeris, citrulli, & cucurbitę.

Citrullus autem est quædam species cucumeris: sed est longior satis nostro: eius semẽ nigrum.s.cortex ipsius, sed semina munda sunt alba.

LXV.

ALHARIF.

℞. Myrobalanorum, Citrinorum, Chebulorũ, Indorum, ana. partes ęquales.

Tere, & cribella, & accipe oleũ amygdalarum dulcium quantũ sufficit, & infunde super ipsos, & frica manibus: & hoc facias tribus dieb. in sole, & dum iugiter oleũ exiccatur, semper infunde oleum: deinde quãtitatem zucchari albi sufficiẽtem in decuplo ipsius aquæ fontis dissolue, & cũ ea aqua per tres dies mixturam prędictam, cõtinue triduo tere, semper in ea parum de oleo infundẽdo: & hoc facias usq; dum myrobalanorum amaritudo cesset: deinde fac in vmbra siccari, & deinde accipe:

Mixturæ prædictæ. ʒ.xv.	Violæ siccæ. ʒ.vii.
Turbith boni. ʒ.vi.	Seminis apii. ʒ.ii.s.
Anisi,	* Nabeth,
Masticis, ana. ʒ.ii.	Zucchari albi, ana. ʒ.x.
Spicæ. ʒ.i.s.	

*.i. Zucchari candi.

Confice cum melle despumato, & fit dosis eius. ʒ.iiii. cũ aqua calida.

COMMENTA. MANLII.

Cõfectio electuarii alharif: & est electuariũ boni saporis nõ est i usu. Simplicia uero q̃ sunt declarãda declarabunt̃.

Nabeth ſm modernos est zuccharũ cãdidũ. Matth. Syl. in litera nabet dicit, ꝙ est candi. Prętera uñde apud Leonardũ de pręda palea, in cap. eradicationis uestigiorũ, qui inquit: Anabet zuccharũ cãdidũ: & sic hodie intelligimus per nabet zuccharum candidum, quod est satis notum.

LXVI.

INDVM MAIVS.

℞. Cinnamomi,	Turbith boni albi, gummosi & harundinei. ʒ.I.
Garyophyllorum,	
Rosarum rubearum,	Zucchari,
* Casſiæ,	Penidiorum, ana. ʒ.xx.
Macis,	Galange,
Cyperis, ana. ʒ.iiii.	Cardamomi Maioris, Minoris,
Santalorum citrino. ʒ.ii.s.	
Ligni aloes,	Asari,
Nucis moschatæ. ana. ʒ.ii.	Mastiches, ana. ʒ.i.s.

*.i. Cassia fistula intelligitur, elec. enim purgatorium existit, lenien te aliquo indigens.

Scammoneæ bonæ, & coctæ in pomo, ʒ.xii. omnia cum oleo amygdalino fricentur: deinde recipe.

Succorum Citoniorum, Granatorum, Apii, Fœniculi, ana. lib.s.

Deinde pone succos, ac decoq; cũ melle despumato ad spissitudinẽ conuenientem, & cõfice cũ speciebus, & fiat.

COMMEN. MANLII.

Istud electuariũ indi maioris apud nos ẽ in usu: & maximè ista descriptio. Verũ est ꝙ Mes. hẽt maiorẽ, & minorẽ, & dr̃, ꝙ minor est aliqñ in intentione maioris: tñ qñ medicus ordinat electuariũ indũ de maiore intelligit̃ ille uero q̃ de nouo scripsit intitulatus Lumen apothecariorũ seu Lumẽ fuscũ, dicit ꝙ qñ simplr̃ scriptũ reperit̃ electuarium indũ, de minori est intelligendũ: quod non credit̃, sicut est notum apud medicos & apothecarios peritos.

Penidii.i.lenis cõfectio. Ser. ca. de zuccha. inquit: Penidii sunt calidi & humidi in primo gradu maxime albi: & sunt grossiores zuccharo. Liber qui dr̃ Albucasis in tra. 2. docet modũ faciẽdi penidios. Nã inq̃t, penidii fiũt ex melle & ex puluere zuc. bono albo & mundo: & postea sequitur modus ipsius, qui satis est notus aromatariis. Etiã Circa instans docet modũ ipsius completum, sicut fiunt apud nos. Idem docet Io. Anglicus in lib. 5. quasi in fine dicens Nic. ponit diapenidion, de quo infra. Heil.i.cardamomũ maius, sicut dictũ est uerũ illud lumen male lucens sup istũ passum dicit. Heil.i.cardamomũ maius: & post sequitur dicẽs cardamomũ.s.minus.i.melegeta, ꝙ falsum est. Nã ipse in cõfectione de cinnamomo dicit: Heil.i.cardamomũ minus & in ista dicit ꝙ est maius quia sibi ipsi contradicit.

Scãmonea bona, & cocta ĩ pomo.s.ĩ citonio, & tũc apellat̃ diagridiũ, siue scãmonea ꝑparata. Io. Ang. in c. de fluxu uentris ait: post assumptionẽ pilula℞ acutarũ cũ diagridio uel esula uel colloq̃ntida: tñ diagridiũ ẽ magis familiare, & iõ dr̃ in uersi. Si uis subsidiũ per fluxũ uentris hr̃e. Sume diagridiũ, nec oportet plus adhibere & capiat̃ ĩ citonio uł in pomo cocto, & si arguit̃ colloq̃ntida nõ dẽt multũ cõteri. Dios. in c. de scãmonea ait: Eligenda est scãmonea, q̃ cũ lingua tacta est ab ipsa alba efficit̃. Multi uero succũ tithymali cõmiscẽt ei, sed ite lr̃ ꝙ linguã exaspat & exardescit. Nascit̃ ãt ĩ India & ĩ Siria diagridiũ, sed graue, & spissũ.s. diagridiũ ꝙ ipi adulterãt ꝑmiscẽdo tithymalũ & pollines herbæ Lib̃ q̃ dr̃ Albuchasis docet modũ extrahẽdi lac scãmoneę, & coquẽdi; et ꝑparãdi, eius malitiã auferẽdi, quidã apothecariorũ ꝑparãt ipam cũ uio cytoniorũ posito ĩ uesica porci circũuoluta, & sepeliũt cũ pasta & ponũt ĩ furno tm̃ ꝙ sic cocta pasta postea extrahũt & sic utũt ea: sed ego dico ꝙ melius ẽ coqre ĩ cytonio, ut ẽ notũ apđ nobiles apotheca. Granatũ malũ ſm Isi. in c. de propriis nominib. arborũ inquit: Malum granatum dicit̃, eo ꝙ intra corticis rotũditatẽ granorũ contineat multitudinẽ. Arbor ãt mali granati est generis fœminini, pomũ uero neutri generis, unde dicitur: Malus mala creat', sed gestat garbasa malus.

LXVII.

INDVM MINVS.

℞. Turbith,	Garyophyllorum,
Zucchari, an. ʒ.c.	Cinnamomi,
Macis,	Nucis moschatæ,
Piperis,	* Heil, ana. ʒ.vii.
Zingiberis,	Scammoneæ, ʒ.xii.

*.i. cardamomi maioris.

Confice cum melle despumato.

COMMENTA. MANLII.

Istud electuarĩ dr̃ min⁹, q̃a pauciora simplicia ĩgrediũt̃ q̃ in maiori, ſm intẽtionẽ Mes. minorẽ hñs intẽtionẽ maioris: tñ regula est a nobilibus, apothecariis, ꝙ maius est magis, in usu, q̃ minus. Et qñ simpliciter medicus ordinat electuariũ ĩdũ, đ maiori debem⁹ ĩtelligere: & sic đ electuario hamech, & sic de singu. simplicia sunt supra declarata.

LXVIII.

DE DACTYLIS, & est Diaphœnicon,

℞. Dactylorum † hairon, infusorũ in aceto tribus diebus & tribus noctibus, * ʒ.I.

Penidiorũ † sihari, * ʒ.xxv. Amygdalarũ mundata. †. ʒ.xv.

†.i. fuluorũ uel immaturorũ * alii. ʒ.c. †.i. hordeatorum † Alii. ʒ.L. * alii. ʒ. xxx.

*alii.ʒ.xxxv. †alii.ʒ.xii. *.i.seminis pastinacæ syluestris. †al.ʒ.ii.s.

Turbith,* ʒ.xviii.
Scammoneæ,† ʒ.xi.
Zingiberis,
Piperis longi,
Foliorum rutæ,siccorum,
Cinnamomi,
Macis,
Ligni aloes,
Anisi,
Fœniculi,
* Dauci,
Galangæ,ana.† ʒ.i.& gr.xv.

Fiat de omnibus contritio bona:& confice cũ melle despumato,quantum sufficit.

COMMENTA. MANLII.

Diaphœnicon autẽ dicitur a dia,quod est confectio,& phœnicõ uel phœnichiõ Græce.i.dactylus, inde cõfectio de dactylis.i.diaphœnicon,ut dicit Mes.idem in ca.de turbith ait : Inquit Ioãnitius dactylorũ infusorũ in aceto die ac nocte partes centũ &c.hoc uidetur habere similitudo diapheniconis.Aui.in.5.can.habet tres descriptiones,sed non concordant cũ illa Mes.nec fiunt secũdum ipsum: ista uero Mes.est illa qua utimur . Hoc antidotum secundum intentionem Mes.est medicina securitatis.

Dactylus sm Isido.dicitur a similitudine digitorũ, nam sic nuncupati sunt,quorum etiã eorum nomina uariantur: nam alii appellantur palmemulæ similes myrobalanis:alii thebaici qui sunt Nicolai:alii mucales, quos Græci caryatos uocant.Circa instãs dicit: Oxyphœnicia.i. phœnicon indi uel dactyli.Pet.de Crescen.dicit:Palma est arbor ferens dactylos:Similiter ait Aui.in cap.de palma &c. satis noti sunt.Plin.in uno loco inquit : Palma quæ fert myrobalanum probatissima in Aegypto ossa non habet.

Cheiron uel hairon secũdum Mat. Syl.est regio in qua antonomastice dactyli abundant, & oriuntur in ea meliores,& pinguiores & dulciores oĩbus aliis aliarum regionum,& sunt mediocris figuræ nõ longi,neq; multũ parui, pingues satis:& dulcissimi;& meliores ex eis sunt citrini & rub.Mat.ibi ĩquit: Istud uocabulũ ponitur in antidotario Mes.in electuario de dactylis,& ẽt ĩ loch de pino &c.

Rotab sm Mat.Syl.& secundum Simonẽ Ianuẽ.& Ser. sunt dactyli:sed miror ꝙ Rasis in.3. Almansoris in cap. de uirtutibus fructuũ & pomorum inquit: Rotab minus calidi sunt q̃ dactyli:ergo rotab non sunt dactyli sed maiores habent opinionem,ꝙ rotab apud Arabes sunt dactyli.

Penidii sm Auic.natura calidi sunt & humidi in primo & proprio albi,& sunt humidiores aliis Mes.inquit:Penidiorum sihari.i.penidii qui fiunt ex zuccharo dissoluto in aqua decoctionis hordei,uidelicet in aqua communi. Nã sihari uel sihar apud Arabes est hordeum:& uide Serap.in ca.de hordeo qui dicit:Sahair.i.hordeum. Similiter dicit Nicolaus in suis Synonymis.

Amygdalarum mundatarũ.s.a corticibus suis . Mes.habet amygdalarũ:sed non specificat si debẽt esse dulces uel amaræ.Secundũ Petr.de Crescen.debẽt esse amaræ : etiã secundum Simonem Ianuen.amygdala dulcis esui conuenit,amara medicinæ est aptior.

Mesues in hac cõfectione inquit:Mellis quantũ sufficit hoc notũ est ab aromatariis expertis : ille uero qui de nouo scripsit intitulatus Lumen apothecariorũ,inquit:Mellis colati & despumati lib.i. &. ℥.i.s.quod non est credendum,ꝙ si feceris diaphœnicon completum:ut habet Mes. dico ꝙ ingrediuntur ad minus lib.iiii.mellis despumati & colati.Idem etiam errauit in dosi scammoneæ.

LXIX.
DE PSYLLIO.

℞.Succorum coctorum,& despumatorum, Buglossæ, Domesticę, Syluestris, Endiuiæ, Apii, ana.lib.ii.

Et proiice super ipsos,

Cuscutæ,
Anisi,
Folliculorum senæ, ana.℥.s.
Capillorum ueneris,m̃.i.
Succi fumiterræ,℥.iii.
Asari,℥.iiii.
Spicæ,ʒ.ii.

Et dimitte per diem & noctem:postea bulliat ebullitione una,& proiiciantur super ea.
Violarum uiridium,uel siccarum.℥.iii.
Epithymi.℥.ii.

Et bulliant adhuc alia bullitione parua:deinde colẽtur, & exprimant:& in colatura ponant Psyllii.℥.iii. & dimittatur per diem ac noctẽ,omni hora tamen agitando illud cũ spatula:deinde exprimat uiscositas eius tota:deinde accipiantur Viscositatis prædictæ,lib.iiii.

& proiiciantur super eam.
Zucchari albi,lib.ii.s.
Scammoneæ coctæ in pomo ℥.iii.s.
Et coquatur totum cum facilitate: postquam coctum fuerit,proiiciantur super ipsum,

Trochiscorum, Diarrhodon, De spodio, Raued seni, ana.℥.i.
De berberis.℥.s.

Et uocauit hamech confectionem hanc, Electuarium trochiscatum.Sunt alii qui addunt aceti,lib.i.s.Alii addũt succi uiolarum lib.i.& est medicamen nobile.

COMMEN. MANLII.

Istud electuariũ apud nos est in usu,& maximẽ secundũ istam descriptionem Mes.Nico.in suo antidotario inquit: Antidotarium psylliticum a psyllio dicitur:sed non fit sic , nec est idem cum illo Mes.

Buglossa.s.domestica:& est lingua bouis. Diosc. uocat buglossos : & dicit ꝙ habet folia similia phlomo .i. tapsobarbato.Macer ait:Lingua bouis Græco sermone buglossa uocatur.Ista est illa qua utimur, syluestris uero buglossa est borago.Ego non reperio autorem autenticum faciẽtem capitulum de utraq;.Nam qui scribit de una,non scribit de alia:tamen hæ ambæ sunt notæ.

Manipulus intelligit in receptis tantum quantũ manu capi põt.Isi.inquit:Manipulus numerus est ducentorũ militũ:manipularii aũt dicti sunt milites, siue quia bellũ primo manu incipiebant,siue ꝙ anteq̃ signa essent , manipulos sibi.i.fasciculos stipulæ uel herbæ alicui*,ꝓ signis faciebãt:a quo signo mãipulares milites cognominati sunt &c.

Psyllium dictũ,eo ꝙ semẽ eius pulicibus assimilet.Isid. in ca.de herbis aromaticis,siue cõibus ait.Psyllio dicta eo ꝙ semen est simile pulicis:unde eã Latini pulicarem uocant. Miror tamen ꝙ Matth.Sylu.in litera dicat zicharon .i.psyllium:postea ait zachariæ , idem ꝙ supra : quod non est consonum:quia zachariæ apud nos est quædam herba , quæ in pratis reperitur: & secundum quosdã est species ferulæ,& sic a multis,uulgaribus zachariæ dicitur : sed psyllium appellat a nostris rusticis Linoxella,in bladis reperitur.Auerrois,in.5.colliget,uocat bescarcoton.

LXX.
EPISCOPI, Vulgo ELESCOPH.

℞.Scammoneæ Antiochenæ bonæ,
Turbith albi,ana.ʒ.vi.
Garyophyllorum,
Cinnamomi,
Zingiberis
Myrobalanorum emblico.
Nucis moschatæ,
Polypodii,ana .ʒ.ii.s.
Zucchari albi ℥.vi.

Confice cum melle despumato,& fiat.

COMMENTA. MANLII.

Istud electuarium elescoph.i.electuarium episcopi, est in usu . Scãmonea de ipsa dictum est:antiochena, idest de illa prouincia.Nam uide Mes.in suo c.qui inquit : Melior est Antiochena,& Armena est post istam:quæ uero oritur in partibus nostris,& Corasceni,est mala prorsus &c.

LXXI.
HAMECH, Vulgo confectio Hamech.

℞.Myrobalanorum citrinorum.℥.iiii.
Chebulorum
Nigrorum,
Rheubarbari boni. ana.℥.ii.
Agarici,
Colocynthidos,
Polypodii,ana.* ʒ.xviii. * alii.ʒ.xvi.
Absinthii,
† Hascæ, †.i.Thymi.
Senæ,ana.*.ʒ.vi. *alii.un.

* Succi

*alii addunt,hæc.

Succi fumiterræ,lib.i. Violarum.ʒ.xv.
Prunorum numero.lx. Epithymi.℥.ii.
Passularum enucleatarũ.℥.vi. Anisi,
Infundantur oĩa in aquæ Rosarum, casei sufficienti quãtitate,ponantur in uase uitreato stricti orificii, Fœniculi,ana.ʒ.vi. & obturetur os ei⁹,& dimittatur per dies.v.demum bulliant ebullitione una,postmodum coletur, & in tali colatura ponantur.
Cassiæ fistulæ mundæ.℥.iiii.
Tamarindorum.℥.v.
*.i.mãnę. * Tereniabin.℥.ii.
Fricent manibus & colentur,& proiiciãtur super illud,
Zucchari boni albi,lib.i.s.
Scammoneæ.℥.i.s.
Et coquantur usq; dum habeant spissitudinem mellis: deinde puluerizentur super illud.

Myrobalanorum, Citrinorum, Chebulorum, Indorum, ana.℥.s. Rheubarbari, Seminis fumiterræ, ana.ʒ.iii.
Bellericorum, Spicæ nardi,
Emblicorum, Anisi,ana.ʒ.ii. Et fiat.

COMMEN. MANLII.

Confectio hamech idest illius hominis qui ipsam composuit.Hæc apud nos est in usu: & maximè secundũ istam descriptionem.

Myrobalani nigri sunt indi, ut ait ipse in suo capitulo & sunt sine ossibus.

Coloquintida secundum Mes. est quam Persæ uocant cucurbitam deserti.Et secundum Serap.colloquintida est melõ agrestis. Mes. describit trochiscos alandahal, & ibi ait quod ponuntur in hiera Hermetis,& in aliis cõfectionib.loco colloquintidæ:ergo in ista confectione prædicti trochisci debent poni.

Polypodium secundum Mes.est radix plantæ, & ortus eius est super arbores & super lapides, & eã uocauit Græcus filicem arborum:& melius ex eo est illud quod nascitur super arborem ferentem glandes.Circa instans inquit:Polypodiũ,herba est similis filici, quę crescit super quercus & muros & lapides.Hoc apud herbaticos dicitur liquiritia syluestris:& ab aliis dicitur polipodium quercinum. Auer.in.5.coll.dicit Besegeg.i.polypodium.

Hasce secundum Serap. in cap. de thymo,est thymus: aliquando inuenitur alhasce uel hasce quod idem est.Aui. in.2.can.speciale facit ca.de hasce, & dicit quod est herba habens florem album declinantem ad rubedinẽ: sed apud Dios.et Ser. flos eius est purpureus:ergo nõ cõueniũt cũ Aui.Præterea ipse Aui.dicit:Dio.dicit:ꝙ est arbor,cuius spinæ sunt paruæ:quod nõ reperitur apud Dios.sed sit quomodocunque,thymus,est satis notus.

Sene.s.folliculus ipsius & non folia, ut quidam apothecarii dicũt:nam Mes.in cap.de sene dicit: Melior pars plãtæ eius est folliculus:deinde folia, sed tamen in eis est uirtus debilis ualde.

Aqua casei.i.aqua lactis,siue serum secundum Mat.Syl. Mes.dicit:Aqua lactis est materia infusionum: & ipsa per se est medicina bona carens nocumẽto:melior est sumpta ex lacte iuuenum caprarum & nigrarum, & boni pastus. In proprio cap.ipse ait: Operatio aquæ casei:si succi rosarum,unc.i.misceatur cum aqua casei & pauca spica est solutiuũ conueniens:& similiter infusio,℥.vi.foliorum rosarum in aqua casei cum pauco melle soluit sine molestia.

Tereniabin secundum Aui.est ros qui plurimũ cadit in Corasceni,& in locis qui sunt ultra fluuium.Et est manna uel species eius.Sera.ca.de tereniabin ait: Expositio eius est de melioribus:sic dixerunt mihi quidam sapientes, ꝙ tereniabin est mãna purum, & est ex melioribus aliarum specierum.Auer.in.5.coll.dicit.Tergebin.i.manna,est ex speciebus antiquis mannæ.

LXXII.

Alterum Hamech,uulgo confectio alia Hamech.

℞.Myrobalanorum, * Nigrorum, Chebulorum, Indorum, Glycyrrhizæ, Buglossi,ana.ʒ.x. Stœcados, *Ego legerem Citrinorum.
Epithymi,ana.ʒ.l. Chamædryos,
Fumiterræ, Camæpytyos,
Absinthii,ana.ʒ.xx. † Bedeguard, †.i.Spine albæ.
Hascæ, Anisi,ana.ʒ.v.
Calamenthi, Prunorum.
Polypodii, Iuiubæ,
Agarici, Sebesten,ana.num.lxx.
Passularum enucleatarum,libram.i.
Coquãtur in aqua sufficienti, usq; ad consumptionem tertiæ partis,& pone in ea.
* Rob.lib.ii. *.i.sapę.
Mellis,lib.i.
Scammoneæ,℥.ii.
Coquantur cum facilitate quousq; mellis spissitudinem habeant.

COMMEN. MANLII.

Secundũ istam descriptionem apud nos nõ fit.Simplicia uero quæ sunt declaranda declarabo.

Myrobalani nigri,sunt myrobalani indi, ut ipse Mes.dicit c.de myrobalanis.Ser.etiã in ca.de myrobalanis dicit: Nigri,& sunt illi qui nominãtur indi.Miror ꝙ Mes.in ista cõfectione habeat myrobal.nigrorũ & indorũ:ex quo idẽ sunt,sed uere credo qđ ex errore scriptoris, quia ipsemet & Ser. uolunt quod myrobalani indi, & nigri idem sint.

Chamæpitys Græce interpretatur infima pinus, a chame & pitys quod est pinus, eo quod secundum omnes doctores uel aromatarios suæ species odorem habent pyni. Colligenda est quando semen eius est maturũ, & est colligenda cum suo semine.Isido.in cap.de herbis aromaticis, siue communibus dicit: Chamæpitys a græcis dicta est,ꝙ terræ adhæreat:& odorem pini habeat:hanc Latini cucurbitarem uocant,ꝙ ex parte odorem cucurbitæ referat.

Bedeguard secundũ Dio.est achantis leuce, siue spina alba etiam secundũ Sera.Bedeguard est spina alba.Aui.duo facit capitula:unum de bedeguard,aliud de spina alba, ꝙ idem sunt.Infra in syru.de eupatorio ostendã formã bedeguard,& differẽtias q̃ reperiunt in ipso, si Deus uoluerit.

Iuiubæ ẜm Dio.sunt zinzipha:istæ ẽ fructus,satis notus.

Sebesten secundum Sera.ex authoritate Abonifa,dicitur Mochaitar, fructificat fructus dulces, & nominãt eos gentes pharas sebesten.Matth.Sylu.dicit:Sebesten in lingua Persica uocatur mamilla canis:unde sebesten mamilla canis fertur a Persica lingua.

Rob quãdo absolutæ ponitur, est idem ꝙ carenum: nos uero uocamus mustum coctum,aliquando sapam.

LXXIII.

ROSATVM.

℞.Succi rosarum rubearum completarum,lib.iiii.
Zucchari † tabarzet,lib.i.s. †.i.albi.
Tereniabin puri,& recentis,℥.vi.
Scammoneæ Antiochenæ.℥.i.s.
Coquantur omnia cum facilitate, super ignem qui sit sicut candela,usq; dum mellis habeat spissitudinem:deinde proiicie super illud.
Troschiscorum de spodio:℥.i.
Galliæ moschatæ, Croci, } ana,ʒ.ii.
Trochiscorum de berberis.ʒ.iiii.
Repone in uase uitreo,& reserua.

COMMENTA. MANLII.

Istud electuariũ est famosum, & apud nostros medicos in usu est.Gal.in ca.de medicinis Zenonis in suis experimentorũ libris,hẽt electuariũ rosarũ,sed nõ est in usu:nec cõcordat cum illo Mesue.Istud electuariũ potest appellari catharticũ:nã catharticũ Græce est purgatorium: & sic de prædicto electuario cõficiunt pilulę de hermodactylis minores,de quib.infra Nicolaus in suo antidotario habet

electuarium de ſucco roſarum, quod etiam in uſu eſt. Sed quando medicus ordinat electuariũ roſatum, intelligit de illo Meſ. & quando ordinat electuariũ de ſucco roſarũ, eſt intelligendũ de illo Nicol. Hippocrates in lib. ſuo Apho. dixit: Non oportet quod detur medicina laxatiua quãdo aſcendit ſahari, & in magna hyeme: & intelligit in Iunio Iulio, & Auguſto: & per hyemem uoluit intelligere Nouebrẽ, Decembrẽ, & Ianuariũ. In his igitur duobus tẽporibus anni non oportet quod detur medicina laxatiua, & propriæ acuta, ſed ſolũ duob. tẽporibus aliis: uolo dicere in uere & in autumno. Qñ igitur bibitur colloquintida in hora magni caloris, nocet mẽbris iterioribus fortiter: nocet etiã ſtomacho, expellit ſanguinẽ per ora uenarũ abradendo ea: & qñ datur in hora magni frigoris, fatigat patiẽtẽ fortiter, quia natura nõ aſſentit ei, quia facit torſiones.

APPENDIX.

Bis Alexander Trallianus DIARRHODON quoque e Roſis nempe antidotũ belle componit, cui admodũ affine catharticum ſeu purgans ex Actuario Rhodomeli exiſtit: uerũ Tralliana primum mox Actuari placita explicemus.

Diarrhodon e Tralliano.

Succi roſarum rubearum, li. i.	Agarici, ℥. s.
	Piperis, ʒ. i.
Scammonii, ℥. i.	Mellis, ℥. vi.

Cum ſucco coque ad craſsitiem, tunc prædicta cætera læuiganda.

Diarrhodon alterum e Tralliano.

Succi roſarum. ℥. iii.	Lactis tithymali. ʒ. iii.
Scammonii, ℥. i.	Mellis attici, lib. i.

Rhodomeli ex Actuario purgans.

Succi roſarum, libræ tres uel quinq;.
Scammoni ſextans, ſemiuncia, aut quadrans.
Agarici ſextans.
Mellis libræ ſex.
Miſcentur.

LXXIIII.

Diabryonias, e uite alba Democriti: officinis Confectio de Alpheſera.

℞. Radicis alpheſeræ mondatæ, & contritæ, lib. s.

Mellis paſſularum, lib. iiii.	Garyophyllorum,
Squillæ aſſatæ,	Piperis longi, ana. ʒ. i. s.
Pinearum mundatarum, ana. ℥. i. s.	Seſeleos,
	Salis gemmæ,
Nucis moſchatæ,	Galliæ, ana. ʒ. i.
* Cordumeni,	Spicæ. ʒ. s.
Macis,	Agarici. ʒ. iii.
Zingiberis, ana. ʒ. ii.	Stœchados. ʒ. i. s.

*al. Cardamomi.

Doſis eius eſt a. ʒ. ii. uſq; ad † iiii. da poſt ſex menſes.

†. al. v. Meſues in ſimplicibus.

COMMENTA. MANLII.

Confectio de alpheſera non eſt in uſu. Ipſe Meſ. in cap. de alpheſera habet unam aliam quæ idem eſt.

Alpheſera uel pheſera ſecundum Meſ. eſt planta quam uocãt uitem albam: cuius radix eſt terrei coloris exterius interius uero alba. Auic. de ipſa duo ca. facit in. 2. can. unũ de pheſire: & ibi dicit quod eſt alhazaraſim, & eſt uitis alba. Poſtea aliud cap. facit de hezeriazen, ubi dicit quod de ipſa loquitur exquiſitẽ in cap. de pheſire. Item in. 3. can. in fen. xv. in cap. de curationibus ſplenis dicit: Radix alpheſire. i. radix uitis albæ. Apud Dioſ. uocatur ampelos leuce, aut bryonia, aut cucurbita agreſtis, ſiue ut latini, uitis alba Dioſ. facit aliud ca. de ampelos melana. i. uite nigra, ſiue pheſireſin, ut apud Aui. & hæc noſtro idiomate uulgariter uocatur tanarus. ambæ iuxta hortos reperiuntur.

LXXV.

DIAMANNA Galeni uulgo confectio mannæ. ex inuentione Galeni.

℞. Mannæ puræ, & recentis, lib. i.
Scammoneæ Antiochenæ. ℥. i.

Diſſoluatur manna cum ſucco roſarũ rubearũ, & ſit ſucci quãtitas conueniens, circiter lib. i. & coquatur cũ facillitate donec habuerit ſufficientẽ coctionẽ: deinde pone ſup illud maſticis, ʒ. iii. & da. ℥. s. inquit Galenus; Oſtẽdit cõpoſitio huius medicinæ nobilitatem eius, eſt enim compoſita ex partibus conuenientibus cõplexione, & proprietate.

COMMENTARIA MANLII.

Confectio Mannæ ex inuentione Galeni non eſt in uſu.

LXXVI.

διὰ κοκκοκνιδίου e Cocco Cnidio: officinis confectio de mezereon, uel rectius almezereon ex inuentione noſtra.

℞. Foliorum * almezereon præparatorum, partes. x.

*. i. Thymeleæ.

Carnium cytoniorum elixatorum in aceto uini.	ana. partes † lxxx.
Zucchari tabarzeth,	

†. al. lxx.

Aquæ caſei infuſionis agarici, partes. xl.
* Tereniabin, partes † xl.
Olei * almezereon partes. xii.

*. i. Mãnę. †. lx. *. i. ex cocco cnidio.

Diſſoluatur zuccharum, & tereniabin, in aqua caſei prædicta, & miſceantur cum carne cytoniorum, & coquantur cum facilitate, uſq; dum mellis habeant ſpiſsitudinem & inuoluatur puluis foliorum almezereon, cum oleo iam dicto: & conficiatur cum eis.

COMMEN. MANLII.

Hæc confectio apud nos eſt in uſu. Ipſe Meſ. in c. de mezereon habet unã aliã deſcriptionẽ, quæ idem eſt. Almezereon uel mezereon ſm Dioſc. eſt chamelæa uel cocognidium. Aui. autem in. 4. can. in fen. vi. inquit, de almezereõ & chamelæa, & earum cura. Hic uidetur ſecundum intentionẽ Aui. quod mezereon & chamelæa idem non ſint, ſed contra eſt intentio Dioſ. & Ser. ſecundum aũt Meſ. Mezereon eſt planta uocata apud Perſas rapiens uitã, & a quibuſdam faciẽs uiduas, & a pluribus leo terræ Chriſtophorus de honeſtis ſup iſtũ paſſum errauit dicens: ꝙ cõfectio de almezereon eſt de laureola, ꝙ nõ eſt: nam moderni poſſunt certificari quod mezereõ non eſt laureola, quia mezereon eſt chamelæa, & eſt planta habens folia ſicut oliua. Laureola uero habet folia ſimilia foliis lauri. & quod hoc ſit uerum, uide Dioſ. cap. de daphnoides cum quarta ſpecie lauri apud Serap. & uidebis ꝙ idem ſunt Quidam ſapientes dixerunt ꝙ mezereõ habens folia parua eſt uerũ mezereõ, ſed mezereon habens folia magna eſt laureola Apud herbaticos mezereõ dicitur herba oliuella, & ſemẽ eius cocognidiũ. Præparaſ aũt mezereon iſto modo. accipiaſ mezereõ quantitas q̃ uolueris & teraſ groſſo modo & infundaſ in aceto fortiſsimo p diẽ unũ uel duos: poſtea exiccet & uſui reſeruetur. Deſcriptiones olei almezereõ . i. herbæ oliuellæ deſcribit ipſe Meſ. ſicut infra apparebit.

LXXVII.

DE EUPATORIO

℞. Succi eupatorii,	Citruli,
* Raued boni, ana. ʒ. iiii.	Sem. Cucumeris.
Croci, ʒ. ii.	Portulacæ,
Laccæ,	Succi abſinthii, ana. ʒ. iii.
Seminis cuſcutę	Scammoneæ coctæ in cytonis, ʒ. ii. s.
Cimarum ſquinanti,	

*. i. Rhabarbari.

Fiat omniũ cõtritio bona, & ſit doſis eius aur. i: cũ lactę camellarũ, aut aqua caſei alcherigi. Et ſi illic eſt caliditas reprime cum ſucco ſolatri, & endiuiæ, & uolubilis.

COMMEN. MANLII.

Confectio de eupatorio non eſt in uſu. Gal. in ſuis experimentis habet electuariũ de gafit. i. de eupatorio, ſed nõ eſt in uſu: tamen ſimplicia quæ ſunt declaranda declarabo.

Eupatorium ſecundũ Ser. eſt gafit. Auer. in. 5. dicit. Olibarda eſt. i. eupatoriũ. Miror ꝙ Aui. in. 2. cano. ait: Quod eupatoriũ habet florem ſicut nenufar. quod non conuenit cum ſententia Meſ. nec conuenit cum illo quo moderni utuntur. Circa inſtans inquit, ꝙ ſaluia agreſtis eſt eupatorium, quod non eſt. Nam uide Simonem Ianuen. & Matt. Syl. qui dicunt quod non eſt coniza. ut quidam dicunt, nec eſt marrubium, ut quidam dicunt: nec eſt ſaluia agreſtis, ut quidam dicunt, unde miror qualiter medici noſtri temporis nõ aduertentes uerba Dio. Aui. Pli. Gal. & Damaſceni credant potius herbulariis ſaluiam agreſtem eupatorium eſſe, quæ nec in ſapore, nec in odore cum eo conuenit.

eleđi. C. i.

Eupatorium uero dicitur ab eu quod est bonum, & pacor quod est hepar. Vnde eupatorium idest bonum, hepati apud nos nascitur iuxta uias.

Camellorum duo sunt genera.s. masculus & fœmina, Isido. dicit: Camello causa nomen dedit, siue quod quando onerãt ut breuiores & humiliores fiãt accubant, quia Græci cami humile & breue dicunt: siue quia curuus est dorso.

LXXVIII.

ALCHELENGI.

℞. Succorum purgatorum †Volubilis, Endiuiæ, Apii, ana.lib.iiii. (†i. Lupi salictarii.)

Proiicce super eos,

Myrobalanorum, Citrinorum, Chebulorum, ana.ʒ.xii. Emblicorũ, ʒ.l. Indorum, Bellericorum, ana.ʒ.viii.

Agarici.ʒ.x.

Absinthii,

Cuscutæ,

Radicum, Apii, Fœniculi ana.ʒ.iiij.

Anisi,

Ireos, ʒ.x.

Passularum enucleatarum, ʒ.lxxx.

Bulliant cum facilitate usq; ad medietatem succorum: deinde colentur, postquam omnia fuerint manibus bene confricata, & proiiciantur super unam partem succorum.

Tamarindorum cheyron.℥.viii.

* Tereniabin ℥.iii. (*i. mannæ.)

Casiæ fistule.℥.viii.

Deinde colentũ a scofis: & in alia parte aquę proiiciatur.

Penidiarum † sahiri, lib.iiii. (†i. hordeatorũ.)

Deinde misce omnia simul, & bulliant ebullitionibus duab. tunc uero proiice super illud.

Olei sesamini recentis.℥.xv.

& agitentur omnia simul: deinde coquantur usq; ad mellis spissitudinem: tunc uero deponatur ab igne, & pulverizentur super illud totum.

Trochis.	Diarrhodon, De eupatorio, De absinthio, De rheubarbaro, ana.℥.i.s.	Succorum	Eupatorii, Absinthii,
		Laccæ ablutę,	
		Myrobalanorum	Citrinorum, Chebulorum,
Ireos.℥.i.		Croci, ana.aur.iiii.	
Agarici,		Bellericorum,	
Foliorum * almezereon nutritorum in aceto, an.aur.viii. (*i. Thymeleæ.)		Emblicorum,	
		Indorum, ana.aur.iii.	
		Spicæ,	
Scammoneæ.		Anisi, ana.aur.ii.	
		Turbith boni, ℥.vi.	

Inuoluantur omnia prius cum olei almezereon.℥.iii. & misceantur cum prædictis, & bene incorporentur: & sit dosis eius a.ʒ.iii. usq; ad.iiii. cum aqua endiuiæ.

COMMEN. MANLII.

Alchelengi medicamen est magnum, & non est in usu. Hoc medicamẽ uidetur conforme in multis proprietatib. illi quod Aui. nominat alchelchelẽgi. Simplicia quę sunt declaranda declarabo.

Volubilis secundum Mes. sunt plures species, quarũ una est quæ dicitur funis arborum, cuius flos est albus, & ista est uolubilis maior. Et est alia species, cuius rami repunt super terrã, & super ramos plantarum, cuius folia & flores sunt minores, & dicitur uolubilis minor. Et est alia habens folia subalbida lanuginosa, & habet lac, & est spẽs tertia, & est habens folia aspera sicut folia citruli, cuius flos est sicut ampullæ adhærẽtes & uocatur lupulus. Et est alia ex qua fit scãmonea. Sera. ca. de uolubili, ponit cyslos. i. hederã inter species uolubilis. Dios. uero in ca. de cyssos, cõfundit sermo de hippoquistidos, ladano, uolubili & hedera. Arabes uocant lebleb. Io. Anglicus in cap. de phthisi inquit. Volubilis maior & minor quæ funis paupis uel corrigia monachi uocaẽ apud nos uolubilis dr̃, & nascit̃ in uineis, & super arbores.

LXXIX.

DIAZINGIBER, Vulgo confectio de Zingibere.

℞. Zucchari albi, partes.viii.

Mellis tabarzeth, partes.iiii.

Zingiberis boni albi pulverizati pulverizatione ultima, sicut alcohol, partes iii.

Aquæ infusionis zingiberis, quantum sufficit.

Dissoluaẽ zuccharũ cũ aqua, & melle dictis, & coquantur usq; dum sufficit: deinde proiiciatur super illud puluis zingiberis, & agitetur, & ĩcorporetur cũ eo, & administretur.

COMMENTA. MANLII.

Confectio de zingibere nõ est in usu. Aui. in.5. can. habet electuarium de zingibere, quod non est idem etiã Gulielmus Placen. habet unam descriptionem: sed non est in usu. Simplicia uero quæ sunt declaranda declarabo.

Mel tabarzeth. i. album. Auic. in. 2. can. in cap. de melle tabarzeth loquitur dicens: Mel uero tabarzet est mel album cadẽs de cœlo ad modum roris secundum quosdam. Alii dicũt quod est mel quod reperitur in illa regione sic nominata & sic per mel tabarzeth intelligitur mel album. Ego autẽ in partibus nostris uidi mercatores uendere mel album, sicut tabarzeth, & erat artificiatum cum farina fabarum & aliarum rerum similiũ. Si uero reperitur mel album quod sit naturale, habet efficaciã in medicinis, alioquin nõ. Sera. in ca. de melle docet modũ cognoscendi mel, dicens ex authoritate Dio. ꝙ mel bonum est illud ꝙ est dulce, & in quo est acuitas aliquantula in gustu, & habet odorem bonum & color eius est uergens ad rubedinem neq; est nimis liquidũ & quando immiseris in eo digitum adhæret digito, & illud est bonum &c. Auer. in. 5. co. dicit: Alces, idest mel.

LXXX.

DIACODION, ex papauerum nempe capibus, purum Galeni: officinis confectio de Iacur, secundum intentionem Galeni.

℞. Decem capita papaueris albi, in quibus sit mediocritas inter paruitatẽ & magnitudinem, & humiditatem, & exiccationem: proiiciatur super ea aquæ sextariũ unũ, idest, lib. ii.s. & sit aqua pluuialis, & si sint humida plus quam sicca dimittantur die ac nocte, & si sint ficciora dimittantur plus: tunc coq; ea usq; dum decocta sint, & aquæ duæ partes sint consumptæ: tunc uero cola succum eius.

COMMEN. MANLII.

Mesues inquit, quod confectio de iacur secundum intentionẽ Gal. est diacodion purum: & sic est secundũ ueritatẽ. Ipse uero Gal. in tract. 7. meimir habet diacodion, & ibi docet conficere per uarias intentiones, ut docet Mes. nã scias quod descriptio suprascripta nihil minuendo, nec addendo est diacodion purũ. Inferius uero ostendã per ordinẽ conficere alia. Ipse Mes. in ca. de phthisi quasi in fine habet confectionẽ de iacur, sed non est in usu. Nicolaus in suo antidotario habet diacodion: & dicitur a codia ꝙ est papauer nigrum, sed nõ est in usu. Ioan. Cõcoregius in ca. de catarrho dicit: Laudaẽ & cõuenit electuariũ quoddã seu loch descriptum a Mes. in suo antidotario: ꝙ dicitur cõfectio seu loch de iacur, & sub isto nomine ibi describitur: sed alio nomine dicitur diacodiõ, & sic ab aromatariis uocatur. Mes. inquit: Et restat post illud duplex consideratio: qm̃ si catarrhus subtilis fuerit, & timetur fluxus eius ad pectus & pulmonẽ & cannã & timentur uigiliæ: oportet tunc ut misceaẽ ex rob quãtitas, cuius sit medietas aquæ, & coquaẽ super ignem in quo nõ sit flamma neq; fumus, sed sup prunas tm̃. Intelligit aũt hic dominus Mesues si in diacodion puro misceaẽ pro qualibet lib. i. diacodion.℥.vi. rob, & coquatur simul super prunas, tunc appellaẽ diacodion cum rob. Et non conuenit in hac intentione mel: qm̃ mel est ex habentibus acumen: quare est subtiliatiuũ, & est præter hoc quod intẽdimus, & qm̃ est materia subtilis ualde, & mel est ex subtiliantibus. Cũ autem plenitudo continetur in thorace, & pulmone, &

uelis medicamen facere abstersiuum, tunc mel conueniētius est, quoniam dormire facit, & materias quæ sunt in pectore ad expellendum habilitat. Et quandoque fit medicamen ex utroq; quando cadunt in occupatione duplicis intentionis. Et sic dosis eius. ʒ .i. & plus & minus secūdum quod exigit dispositio, & oportet ut teneat eam patiens in ore suo, & transglutiatur inde modicum quod dissoluitur ex ea cū saliua. Similiter nota si uis facere diacodion cum melle, fac sicut fecisti aliud, uidelicet si in diacodiō puro loco rob addatur mel, & tunc appellabitur diacodion cum melle. Si autem uelis ut sit recētis naturæ, & eruptionis sanguinis a locis qui sunt super diaphragma & ab aliis locis manationis, & a partibus uiscerum: tūc ad unā quāq; li. ipsius proiiciat acaciæ, rubeæ, euphistides, croci myrrhæ, balaustiæ, ana. ʒ .i. & ramich. ʒ .iiii. & administretur. Scias etiā quod pro quali bet libra una diacodion duri, addantur loco mellis species supradictæ: tunc appellatur diacodiō compositum. Io. Ser. in suo antidotario habet diacodium compositum, & ibi addit acaciam, rubeā tinctorū, & alias spēs sicut facit Mésues. Pli. inquit: Medicamentum quod diacodion & asterice uocatur utilissimum fit, aut ex papaueris, aut cuiuscunq; syluestris capitibus cxx. in aquæ cœlestis sextariis tribus biduo maceratis, in eademq; decoctis: deinde siccatis iterum cum melle decoctis ad dimidias partes uapore tenui addidere postea. ʒ .senas croci, hypocysthido, thuris, acaciæ, & prassii cretici sextarium. Hac ostentatione, simplex, quidem & antiqua illa salubritas ex papauere & melle constat.

Acacia secundum Ser. est spina Babylonica, & est arbor gummi arabici. Isi. ait Zillo quippe dicunt lignum licō dulce, cui⁹ arboris pomo succus expressus acacia a Græcis dicitur moderni quia carent uero fructu acaciæ, faciunt acaciam ex succo prunellorum syluestrium, & accipiunt prædictum fructum & exprimunt, & sic in sole siccatur, & ibi inuenitur idonea uirtus. Liber qui dicitur Bulchasim in trac. 2. docet modum faciendi acaciam dicens: Modus extrahendi succum prunorum syluestrium ex quo fiat acacia &c.

Rubea. s. rubea tinctorum. Gal. in. 7. simpl. inquit: Coccus baphicus. i. rubea tinctorum. Hæc radix a rusticis dicitur rozia. Auerrois. in. 5. col. ait: Ena, idest rubea tinctorum. Hic apud quosdam uena tinctorum dicitur.

Hensistides siue haufistides, ut apud Aui. in. 2. can. habet est succus plantæ, quæ dicitur barba hyrcina: ergo est hypocysthis, ut reperitur apud Sera. ca. de hypocysthide. Fit aūt hypocysthis ex quodam fundo qui nascitur in radice rosę caninæ, & ille fungus dicitur torathit, exprimitur succus & siccatur, & ille est hypocysthis. Dios. in c. de cyssos. i. hedera de hypocysthide loquit, tamē Simon Ianuē. in ca. de barba hyrcina dicit, quod textus Dios. est falsus, quia hypocysthis non est hedera, nec est species eius, ut dicit Diosc.

Ramic est quædā confectio quæ fit in trochiscis, cuius descriptionē describit Mes. de qua infra. Istud est ultimū simplicium quod ingreditur, diacodion compositum: nūc uero alia incipiam, si Deus uoluerit. Et sunt qui ponunt in iacur puro loco mellis penidias. Hic est notādum quod si ponant in diacodiō puro loco mellis penidiæ, tunc est diacodiō cū penidiis & sunt qui ponunt zuccharū & quandoq; exigit dispositio ægritudinis quæ est multæ caliditatis & acuitatis medicamen ex papauere nigro, & sint eius capita usq;. 50. & qnq; ex albo, & nigro, & loco mellis ponitur zuccharū aut penidię. Etiā est notandū quod si ponatur in diacodion puro loco penidiarum zuccharum, tūc est diacodion cū zuccaro. In Mediolano reperit de omni genere, & in usu sunt.

APPENDIX.

Purum (quod aiunt) ac simplicissimum Diacodion, septimo medicamentorum per Loca, abunde GALENVS exponit, ueterum primo compositiones, ac inde propriam simul perscribens: ut probe perspecta aliorum placita, an sua reiicienda, an potius pulchre probāda ueniant, facillime dignoscamus. Quare iam breuibus ne dum permixtas ac magis (ut sic dixerim) medicamentosas Antiquorum Compositiones, uerum Galeni simplissimam, subiiciamus.

Cap. 2.

DIACODION Andromachi

Capita papaueris uiridia mille, & ducenta.
Mellis attici* lib. iiii. *al. li. v.
Croci cilicii. ʒ .v. alii. x.
Succi hypocysthidis. ʒ .x.
Acaciæ. ʒ .x.
Aquam pluuiam ad capita papaueris.

Aqua quidem pluuia additur, quo minus putredini obnoxium sit pharmacum: habet enim & astringens quippiam in se hæc aqua.

DIACODION Critonis.

Capita papaueris agrestis octingenta.
Aquæ sextarios. lxxx.
Coquito ad tertias, atq; expressis addito mellis lib. x.

Si uero uariam efficere uelis, adde,
Croci, } singulorum. ʒ .xii.
Myrrhæ, }
Succi hypocysthidis, }
Thuris. ʒ .vi.
Acaciæ. ʒ .xii.

DIACODION Heræ.

Capita papaueris uiridia. cxx.

In uas coniicito, & affusis aquæ pluuiæ sextariis trib. ad triduū madescere sinito: deinde ad tertias coquito, & ablata ab igne exprimito, ac colato, admixtoq; mellis sextario in duplici uase coquito, atq; ubi spissari cœperit adiicito.
Acaciæ rufæ. ʒ .i.
Succi hypocysthidis. ʒ .i.

Cæterum cum ipsa capita coxeris in aqua, croci. ʒ .i. linteolo illigatam simul coqui permittito. Quidam etiam myrrhæ. ʒ .i. addunt, ipsaq; cum modico passo terunt, atque ita indunt, ac simul coquunt, donec aliquantulum fuerit confectio inspissata. Quod si tamen non medicamentariam confectionem facere uelis, cū capitibus decocto ad tertias redacto mel coques, reliquis non adiectis.

DIACODION Damocratis.

Papaueris quod nominant ipsi Agricolæ
Agreste, nam spontaneum est nec conseritur,
Capita uirentia, & recentia, integra,
Semen rubeus nondum nigrum gerentia,
Centena, bisq; dena, magnitudinis
Mediocris, in nouam ollulam atq; amplam indito:
Infunde tres pluuia de aqua sextarios:
Macerato in his totam diem noctem simul,
Dein coquito lento igne, at diutiuscule, &
Omnem liquorem expressum in ollam excipito.
Et mellis attici libras tres addito,
Rursusq; lenem ad flammulam decoquito,
Dum mellis haud fiat bona compages,
Mox frigefacta in uitreum uas condito,
Sic nos quidem. At Themison primus qui prodidit
Vsum, addidit myrrham, acaciam, & rubens crocum, &
Hypocysthidis succum: ast ea obsoleta iam,
Simplex enim parata commodissima est,
Iucunda ualde lenis atq; uiribus.
Ex hac datur mystri minuti quantitas,
In noctem aliquando plus, minus rursus diem,
Vt tempore pauco in ore quis hanc sic detineat,
Iussus liquentem censim ita post ut deuoret.
Quod si uoles aluum morandi gratia, &
Sistatur ut pulmonis, & stomachi fluor,
Eruptioq; sanguinis septum supra,
Facere, Eupatoricæ aut tu potius hinc Ponticæ
Addes Rhois succi simul drachmas duas,
Tantundem & acaciæ bonę, non ueteris, &
Auferre iam uolens ab igne pharmacum,
Diluta passo ambo hæc simul confundito
Paulatim, adhuc feruentibus in ollula,
Quo ferueant parum simul, mox uasculo
Refrigerata indantur inde uitreo.

DIACODION Sorani.

Capitum papaueris numero cl.
Aquæ sextarios uiginti.

In lebetem nouum coniecta ad dimidias coquito,& recẽtis capitibus mellis sextarium unum addito, postea uero.

Myrrhæ, Croci, Succi, Hypocysthidis, Acaciæ, } singulorum.ʒ.i.

Linteolo illigato,& in ollam siue lebetem suspendito, quo simul cum melle coquantur: postquam uero crassescere incœperit, fasciculum colligatum tollito, & in mortarium coniectũ cũ passi cyathis trib. terito, indeq; in lebetẽ cõiectum, lente simul, donec spissetur, coquito. Verũ mitior est cõfectio, quæ ex solo melle, & capitum papaueris cremore cõstat. Efficacior autẽ redditur, si in fasciculum linteoli, pro adstringentibus, melilotum,& radicẽ dulcem adideris.

DIACODION GALENI.

Simplex pharmacum ex papaueris capitibus, ut ego facere sum solitus, sola capita habet in aquam coniecta: atque ubi flaccida reddita fuerint, ipsa quidẽ proiicimus, aquam uero ipsorũ ad solũ mel atticum admiscemus, usq; ad cõpagem deling bilis pharmaci facta coctura, quo modo sane ego apparare cõsueui. Verũ circa huius cõpositionem ueteribus indiscreta discordia fuit: quidam.n.ex ipsis ad capita papaueris.cxx.aquæ sextarios.xx.infundendos censent, ut quælibet sextarii mensura, sex papaueris capita recipiat. Quidam uero in.lxxx.sextarios, octingẽta papaueris capita iniiciũt ut singuli sextarii, capita decẽ accipiant: quidam ita tẽperauerunt ut sextario uno.viii.capita tribuerent: quidã aũt, haud scio qua rõe, in aquæ sextarios tres, capita papaueris.lxxx.coniiciũt: alii capita.cxx.in eosdẽ tres sextarios addũt: uerũ mihi uidet ualde pauca aqua esse, ad tãtam copiam capitum. Cęterum uelut ego compono cõfectionẽ ex papaueris capitibus, ita ea utendũ cẽseo. Etenim quum de prædictis cõfectionibus experimẽtũ sumpserim, præstãtior ea uisa est, in qua ad unũ aquæ sextariũ, capita.x.iniiciuntur quẽadmodũ Crito scripsit: quo sane mõ ego præparo non apponẽs neq; crocũ, neq; myrrham, neq; aliud quicquam, optima.n.est simplicissima. Aut ad duos sextarios. xv.capita, uelut Soranus. In medio autẽ horũ amborũ terminorũ est, ubi.viii.aut.ix.capita in unũ sextariũ coniiciamus. Præmacero aũt ea non ad triduũ, uelut Heras, sed neq; statim ablatas coquo, sed si quidẽ humidiora, & molliora fuerint ad unum diem. Accipienda est autem in omnib. huiusmodi sermonib. etiam nox, quẽadmodũ etiã annũ dierum.ccclxv. esse, solemus dicere. Si uero duriora, & ficciora sint etiam longiori tempore ipsa macero, præstat aũt accipere nondũ indurata. Manifestũ uero quod etiã ualde mollia abiicienda sint: ficciora enim modicũ succũ habẽt, humectiora uero crassum quidẽ, sed crudum adhuc,& aquosum ac debilẽ qua propter ex humidis, ac palustribus locis accepta fugienda sunt. At uero numerũ quem dixi iniici oportere iuxta proportionem aquæ, de mediocribus intelligere oportet: quũ enim quædam maiora moderatis, quædã minora existant, quædam uero inter hæc media, quemadmodum utplurimũ esse solent, ex his prædictum numerum ad sextariũ coniicere oportet. Terminus aũt cocturæ sit nõ ut tertia, aut quarta, aut aliqua talis pars aquæ fiat reliqua, uerũ ubi primum in totum flaccida fuerint facta: succum enim ipsorum exprimere uolumus, hoc uero sufficienter continget, ipsis flaccidis factis: super uacuũ igitur diutius coquere. Cęterum mellis dimidiã mensurã huic succo admiscendam censeo, & coquendo simul ad lentũ ignẽ ad compagem attici mellis. Verum in aqua pluuia quidã capitũ cocturã fecerunt, ne uidelicet ipsam ad aliã putredinosam qualitatẽ transmutetur: tibi uero etiam fontana sufficiet, pluuia non pręsente. Satis est & ipsam mundã esse,& oĩs mixturæ exortẽ: ob quã rẽ ea quæ per plũbeos canales deriuat fugienda erit, limus enim quidã ex plumbo in ea continet: unde etiam qui aquæ eiusmodi fecem combibunt, dysenterici euadunt. Hæc Gal.

LXXXI.

DIACARYON, uulgo confectio de succis nucum.

℞. Succi exteriorum corticũ nucũ in diebus canicularibus lib.iiii.decoq; ipsum bullitione una: deinde adde ei mellis li.ii.& decoq; donec impinguetur,& fiat sicut mel, & post illud nobis occurrent intẽtiones quatuor. Nam pro pueris & mulieribus & humidis natura sufficit medicamen sic factũ,& qñ morbus ẽ in principio aliquid de stypticitatẽ habentibus misceri oportet, sicut sunt rosæ, & balaustia: & qñ in statu ægritudo, crocus & myrrha miscẽda sunt: in declinatione uero baurach & sal armoniacus & similia. Est enim medicamen sublime & expertum.

COMMENTA. MANLII.

Hæc confectio de succis nucum secundũ intentionẽ Mes. quæ a Græcis uocat diacaryõ, apud nos est in usu Mat. Syl. dicit: Diacareos dicitur, eo quod de succo corticum nucũ recentium fit diacareos, secundũ Simonẽ fit de succo corticum nucum recentium. Alexander describit in cap.de squinantia. Carpocareos aũt est cortex nucis regalis, sed carpocanticos est semen ferulæ, secundum Nicolaum.

Nux secundum Isido.in cap.de propriis nominibus arborum, appellata est, quod umbra uel stillicidiũ foliorũ eius proximis arboribus noceat, hanc alio nomine latini iuglãdem uocant, quasi Iouis glandem. Est.n.hæc arbor cõsecrata Ioui. Petrus de crescentiis dicit: Nux a nocẽdo dicta est eo quod eius umbra noceat aliis arboribus. Dios.dicit. Carea basilica.i.nux Alexandrina, quam multi Persicã dicunt. Vbi sciendũ quod nucis multæ sunt species, sed quando simpliciter ponitur, de usuali intelligitur.

Dies caniculares sunt quadragita. Nã reperit apud Dio. ca.de origano ubi ait: Coques in sole diebus canicularibus ꝑ dies quadraginta. Sera.in eodẽ loco ex uerbo Dio. dicit: ponit in sole quadraginta diebus.s. in canicularibus. Matt. Syl.dicit: Canicula ẽ stella quæ dominat diebus.xl. Secũdũ Gal.in li.de cibis ca.1.de fructibus horariis. Sapiẽtes uero dixerũt ꝙ dies caniculares sunt uiginti Iulii, & uiginti Augusti: nã in illis diebus est maior calor quàm in aliis dieb.

Baurach est apud Græcos aphronitrum, & est spuma nitri. Sera.in cap.de baurach inquit sic ex authoritate Gal. Si cousideras autẽ sermonẽ Gale.in quarto de nitro & aphronitro, & comparas ipsum cũ sermone suo in.xi. de baurach africę quod est spumosum & baurach, similiter & aggregas operationes eorũ scies pro certo quod intellexit per baurach africæ, nitrũ, & per baurach aphronitrũ spuma nitri, & dixit quod aphronitrum est spuma nitri,& est baurach armenum. Sumitur ergo per hoc quod baurach secundũ Gal. est baurach siue sal armenum.

Sal armoniacus secũdũ Pli. inuenitur iuxta pleusiũ. Ptolomæus rex cum castra faceret: quo exemplo, postea inter Aegyptum & Arabiã,& squalentia loca incœpit inuenire detractis arenis. Secundũ aũt Circa instans dicitur sal armoniacus, quia in Armenia reperit. Sera. ex authoritate Isaac eben amara.in ca.de sale armoniaco ait: Est sal albus & rubeus & extrahitur a lapidib. duris claris: & est salsus mordicans, multum defertur ex Rasceni, & sunt ex eo multi colores, sed melior ẽ ille qui est sicut crystallus. Mat.Syl.in ca. de salamonica.i.herba quàm Auic.in.2.can.rhean salamonica dicitur, quia existimant ꝙ ex eo fit sal armoniacum; aurifices utũtur ipsum sale etiã, saparatii idem est Liber qui dicitur Albuchasis in fine tertii tractatus, docet modũ faciendi salẽ armoniacũ,& dicit quod fit ex lapidibus qui reperiũtur in sterquilinius balneorum; qui incenduntur cum igne sordiciei illius loci, & sunt lapides nigri qui coagulãtur ex uirtute salledinis quæ est in illa sordicie:& etiam uide ibi.

APPENDIX.

Cum διὰ καρύων, e nucibus nẽpe, proprium sit GALENI inuentum, eius compositionem e.vi. Medicamẽtorum per Loca, ad uerbum hic subscribam, sic namq; studiosi rem clarius assequentur. Cap.1.

DIACARYON, Galeni inuentum.

Pharmacum ex succo nucum uiridiũ præparaui, nullo doctore usus, neq; aliquod præscriptum secutus cuius uim expertus sum multũ aliorũ stomaticorũ facultatẽ excedentem. Quando enim primum ex Alexandria in patriã redi agrũ pertransiui,& inueni quendam hortulanũ ab uua, &

tonsillis,ac glandibus fere suffocatum:utebatur autem collutione aquę mulsæ rosis in ipsa decoctis. Quum igitur uidissem fructum nucum in uigore esse, iussi detractum ab eis externum corticem,quo etiam rinctores uideram utentes,statim in mortario contundi,& succum eius per linteũ excolari, nondum sciens quo modo iuxta crassitiem, aut tenuitatem haberet. Quum uero reperissem aquosum, & compage tenuẽ,gargarissare eum iussi ipsum horrulanum. Postquam uero ualde tenuis apparebat, præcoxi: & mel commensuratæ,uelut in eo ꝙ ex Moris fit, fieri sciebam, admiscui,atq; ubi iam ad compagem mellis redactum esset. Hortulano utendum reliqui.Porro cum uiderem cellerrimam utilitatem ipsi inde oboriri, præstabile ratus sum in multis experiri,atq; ex hoc sufficiẽter experimẽto accepto de facultate eius pharmaci,semper ipso utor, uelut nostis. Merito itaq; mirandum nullum ex prioribus Medicis aliquid de hoc pharmaco mente concepisse,ut tum parabili, tum generoso hoc succo uterentur, maximè cum uiderint quo modo etiam manus inficiantur eorum, qui uirides nuces decorticant.Ex his enim apparet qualis sit earũ succus, & ꝙ ægre elui possit ipsarum astringendi uis, adeo ut neq; per fortissima extersoria elui queat. Amplius autem adhuc miratus sum de medicis, ꝙ non cogitauerint fortem esse ipsarum uim:quum etiam tinctores uideant eiusmodi nucũ corticibus uti. Nisi enim in profundum manuum descenderet,& nisi per oẽm substantiam lanarum penetraret,non certe ægre eluibilis esset: quũ uero descẽdat,indicat planè substantiam succi tenuium partium esse.Rationi autem cõsentaneũ est astringendi uim maximè proficere, ubi in eiusmodi substantia contineat̃.Etenim quæ ex astringẽtib.crassas partes habent,per astrictionẽ cogunt,& condensant superficiem corporũ quibus adhibentur, & a progressu in altum ipsorum corporum sese impediunt. Quibus enim etiã alias ob substantiæ crassitudinem impossibile erat progredi in altũ,his sane amplius impossibile fuerit dẽsato corpore iuuare,id ꝙ totũ est inflammatum. Optimum itaq; esse nucum succum persuasus, ut qui etiam coctum cum melle gustarim nihil insuaue habentem,eum in quatuor partes diuido,& ad primam statim aliquid ex astringentibus iniicio ad secundam ex croco,& myrrha:ad tertiam sulfuris quiddam,ac nitri addo:quartam uero solã syncerã seruo, pueris utilẽ futurã ob dulcorem,immo etiam uiris ob delicias mẽte fractis,& mulierculis.Ego quidem igitur a ratione inductus inueni,quemadmodum neruorũ sauciatorum curationem,ita etiam hoc pharmacum quod omnibus præstat.

E PRACTICA MESVE

LXXXII.

DE STOECADOS, in cap.de phlegmatica scotomia,& uertigine.

℞.*.Hieræ picræ.ʒ.x. [*.i. spẽrũ hieræ Galeni.]
Agarici, Epithymi, } ana.ʒ.iiii.
Myrobalanorum, Chebulorum, Indorum, Emblicorum, Bellericorum, } ana.ʒ.iii.
Stœcados,
Salis Indi,ʒ.ii.
Confice cum secaniabin.i.oxymelle.

COMMEN. MANLII.

Hæc confectio non est in usu.

Stœcas.i.sticas Arabicum,ut dicit Mes.est Planta foliorum subtilium oblongorum habens stipitem subtilem cineritium, cuius eleuatio super terram est in mẽsura cubiti & habet flores assimilantes spicis siliginũ,sed sunt breuiores, sine semine.Similiter ait Aui. quod est sine semine. Miror tamen quod Dios.& Sera.dicant quod habet semen minutum,quia hoc non consonat dictis Mes.nec Aui.Stœcas uero quo moderni utuntur, habet semen minutũ, sed non est uerum sticas,de quo intellexit Mesues ac Auic.

LXXXIII.

TRYPHERAE DE EPITHYMO in cap.de cura Maniæ, & Melancholię sanguineæ.

℞.Myrobalanorum, Chebulorum, Emblicorum, Bellericorum, Indorum, } ana.partes æquales.
Epithymi sublimis, partes.ii.
Hieræ picræ,partem.i.
Confice cum melle emblicorum,& chebulorum.

COMMEN. MANLII.

Hæc confectio in Papia non est ualde in usu,sed in Mediolano utuntur ipsa magis.Epithymum secundum Isid. in cap.de herbis aromaticis siue communibus inquit. Epithymum Græcum nomen est,quod Latine dicitur flos thymi. Nam flos Græce thymum uocatur. Est autem flos timbræ idest saturegię similis.

Mel emblicorũ.De modo ipsius apparebit infra in trac. Rasis,in fine electuari læxificantis,si Deus uoluerit.

LXXXIIII.

AD EPILEPSIAM, in cap.de epilepsia.

℞.Pyrethri, † Siseleos, Stœcados, } ana.ʒ.x. [† .i. siseris montani.]
Agarici,*.ʒ.v. [* al.ʒ.s.]
† Cordumeni, [† .i.carui agrestis seu leuistici.]
Assæ,
Aristolochiæ rotundæ,
Asphodilli, Liquiritiæ, Carpobalsami, Pæoniæ,ana.ʒ.ii.
Et accipe expressionis squillę,& Mellis partes ęquales: quibus coctis ad spissitudinem, quantum sufficiat ad aggregandum ea,accipe:deinde reconde in uase uitreo.

COMMENTA. MANLII.

Hæc confectio apud nos non est ualde in usu: in Mediolano uero utuntur magis.Verũ est ꝙ Rasis in .9. Almansor. describit unam aliam descriptionem, quę uidetur esse eadẽ & non differunt nisi quod Mesues adiũgit in sua descriptione liquiritiam,carpobalsamum,& pęoniam,in reliquis uero idem sunt,& sic multi secundum descriptionem Rasis faciunt,cuius infra apparebit descriptio.

Epilepsia autem est morbus caducus, & uocatur mater infantium.

Assæ.s.assæ fœtidę.In quodam libro Mes.est scriptum hasçę .i.thymus, sed uere debet dicere assæ .i.assæ fœtidæ. Rasis habet assæ optimę: quod idem est, cum in ista materia magis conueniat assa fœtida quam thymus.

Asphodillus secundũ Dios.est herba omnibus nota,folia habens sicut porrum,uirgam læuem,quam multi ablutium .i.aleta dicũt. Secundũ Circa instans asphodillus est quædã herba quæ uocat̃ Centũ capita, cuius radix usui medicinæ cõpetit:hic textus est falsus. Nam asphodillus nõ est centũ capita,ut uidet̃ per Sera.ca.de astaraticõ,& in cap.de astaraticon,& in cap.de iringo.Asphodillus uero dicitur apud herbaticos herba porraria, propter similitudinẽ foliorum.

Pæonia secundũ ꝙ dicit Auer.in.v.col.est rosa asinorũ.

Macer in cap.de pæonia inquit:

Radix illius pueris suspensa caducis,
Non modicum prodest:Galenus ut asserit auctor.
Quendam se puerum narrat uidisse caducum,
Aetas cuius erat annorum circiter octo.
Pæoniæ puer hic radicem ferre solebat,
Appensam collo:quadam uice decidit illa.
Moxq; puer cecidit,solito quo more ligata
Protinus euasit. Galenus uero probare
Rem plene cupiens,radicem denuo dempsit
De collo pueri,cecidit:surgitq; resumpta.
Cognita uis herbæ fuit huius sic manifeste.
Ipse Dioscorides cunctis ait esse caducis
Aptam,si bibitur uel si suspenditur illa.
Seminis illius ter quinq; rubentia grana &c.

Papias ait:Pæonia Græce, ꝙ significantius Latine dicitur cadauer,ab eo quod cadat per mortem.Pęonię hasta rubea est,

est,& coloris & rubei herba.

LXXXV.

DE PYRETHRO, in cap. de Epilepsia,

*.i. Eryngii.

℞.*.Secacul,lib.i. Nucis moschatæ,
Pyrethri humidi,aut humectati.℥.vi. Cubebæ,ana.ʒ.iii.
Mellis despumati,lib.v. Cinnamomi.ʒ.v.
Pinearũ purgatarum.li.i.s. & in alio,
condies cum, Pyrethri,
Zingiberis, †Hueg, (†.i.acori.)
Pyrethri,ana.℥.i. Zingiberis,
Garyophyllorum, Aut humidorum, aut humectatorum, ana.℥.iii.

Expertum bonum,alii addunt moschi.ʒ.i.

COMMEN. MANLII.

Hæc confectio non est in usu.

Pyrethrum uel pyrethron, ut græce dicitur a pyr,quod est ignis,eo ꝙ igneam uirtutẽ habeat.Pli.ait: Pyrethrõ uocant quod nunquã floret,Auic.in.2.can.duo capitula facit: unũ quod incipit pyrethrũ,aliud quod dicitur tarcon. Etiã tarcon aliquando capitur pro quodam pisce:de quo recitat Ioan.Anglicus in ca.paralysis, qui sic ait: Ligatura tactus cuiusdã piscis qui uocat̃ tarcon,& dicit̃ piscis iste merguri & ẽm Auic.cap.de stupore uocat̃ perile hæc radix est satis nota dolorib. dẽtium medetur.Pyrethrũ apud Auer. in.5. coll.uocat̃ halacarthaa.Papias dicit:Pyrethrum herba dentaria,ignea:unde & pyron dicitur.Halyab.autem in secundo practicæ uocat ipsum harchacharach.

Hueg,uel huegi,uel oegi ẽ acorus.Gal.in.7.simp. dicit: Oegi.i.acorus,& ex hac planta nõ utimur nisi radice eius.

LXXXVI.

CONFECTIO CONDITI, ad ægritudines neruorum frigidas mirabilis, in cap. de ægritudinibus neruorum.

℞.Secacul, Pinearum mundatarum, Radicum acori, } ana.lib.i.s.

Sint secacul,& acorus elixata,& expressa,& misce cũ eis, præter pineas,mellis despumati lib.x.& decoque lẽto igne usque dum spissitudinem acquirant: deinde deponatur ab igne & proiiciantur super ipsum pineæ, & misceantur ad inuicem,post hoc pulueriza super ea.

Piperis,nigri.℥.i. Macis.ana.ʒ.iiii.
Piperis longi, Nucis moschatæ,
Garyophyllorum, Galangæ,
Zingiberis, Cardamomi,ana.ʒ.iii.

Misce,& fac.

COMMENTA. MANLII.

Hæc confectio apud nos nõ est multũ in usu sub illo nomine.s.cõfectionis condite:sed facimus et utimur sub nomine confectionis diacori.Vnde Nicolaus Floren.in lib.3.in cap.de cura ægritudinum nuchæ, & neruorum in generali inquit:Confectio secundum Mesuẽ conditi ad ægritudines neruorum frigidas, & est diacorus:& sic est.

Secacul.i.sigillũ sanctæ Mariæ,& nõ sigillũ Salomonis,ut quidam herbatici dicũt.Liber qui dicitur Albuchasis in tra.2.ubi docet formam desiccãdi radices ait: Secacul.i. sigillum Salomonis:ꝙ non est bene expositum,quia Matth. Sylu. in cap. de daphnoides dicit, quod chamædaphne uel daphinides Alexandriæ est sigillum Salomonis: & hoc est certum,de quo Sera.in ca.de lauro describit formam.Sigillum autem sanctæ Mariæ,siue secacul est radix similis zingiberi,dicta a modernis uulgo zenogeto, & granum eius secundum Serap.uocatur granum culcul.

Acorus est radix satis nota.Secundum Aui. est radix plãtæ,quæ est sicut papyrus: non autem intelligi debet de papyro in qua scribimus,quæ de pannis lineis fit: sed quando reperitur apud Auic.uel in aliis libris in medicinis desiccatiuis,papyrus intelligitur quædam herbã quę in aquis nascitur,& est iuncus,uel species eius.

LXXXVII.

ANACARDINVM, secundum filium Zachariæ,idest Rasim,in cap.de ægritudinibus neruorum.

℞.Zingiberis, Florum rutæ,
Costi, Assæ,
Pyrethri, Gentianæ,
Nigellæ, Aristolochiæ
Piperis, Baccarum lauri,
Macropiperis, Castorei,
* Hueg,ana.ʒ.x. Thapsiæ, (*.i. acori.)
Myrrhæ, Sinapis,ana.ʒ.v.

Mellis anacardi.℥.v.& tertiam.

Inuoluantur omnia cum oleo nucum, & confice cũ melle apum,& da ex eo in modum grani lauri.

COMMENTA. MANLII.

Hæc confectio in Papia non est ualde in usu: sed in Mediolano magis,secundum intentionem Mes.ex authoritate filii Zachariæ siue Rasis. Et sic est secundum ueritatẽ, quod Rasis composuit ipsam, & describit eam in nono Almans. in cap. de paralysi,idem in lib.diuisionum,in eodem ca. uidelicet paralysis, ait: confectio anacardi, quæ est theriaca paralysis,& illa idem est in omnibus ut ista.Supra etiam posita fuit una alia descriptio,quæ potest uocari confectio sapientum,& illa apud nos est magis in usu, & est illa quæ debet intelligi,quando absolutæ profertur.

Hueg.i.acorus sicut dictum est,aliquando dicitur oegi,ut dicit Simon.Rasis loco hueg,habet ogi, quod idem est: & est certum,quia ipse Rasis in lib. diuisionum in eadem confectione,loco ogi habet acorus.

Assę.i.assæ fœtidæ,non autem debet dicere alasse,ut quidam apothecariorum dicunt.Vide Silanum super nono Al manf.qui in prædicta confectione habet assæ fœtidæ,& idẽ est:& sic assa fœtida magis conuenit in ista ægritudine quã alasse.i.thymus.

Aristolochia simpliciter de rotunda intelligitur, sicut dĩcit Circa instans.

Tapsia secundũ Dios.nominatur, eo ꝙ primo in Tapso insula inuẽta fuit. Arabes uero nõ potẽtes dicere tapsia, dicunt thesixia,de qua Auic.in.2.can.cap.facit, & dicit quod est gumma ruthæ agrestis.idẽ.in.4.can. in Fen.6. inquit de thesixia,& eius cura hæc est:gumma rutę montanę, & quandoq; sentitur in sapore eius sicut sapor albedarungi.i.ozimi fluuialis,siue citrati.i.mellissæ. Gentilis super.5. Auic. exponit,quod tapsia est cassia lignea. Rasis in prędicta confectione loco tapsię habet sehitarungi, tu uero uide quod Mes.habet tapsię.i.gummi rutæ agrestis,ut dicit Auic.& secundũ Simonem Ianuẽ.tapsia ex authoritate Halyabbatis est ruta syluestris siue becur.& Ras.hẽt seitaragi.i.lepidium siue hypederidos,ꝙ idem est secundũ Circa instans: Tapsia usui medicinæ competit,& per tres annos põt seruari.Pli. inquit:Tapsia ex genere ferulę,ẽ,foliis fœniculi,inani caule,nec excedente baculi longitudinem: semen quasi ferulę radix cãdida quę incisa lac emittit, & cõtuso succo cũ cortice &c.Secundũ Sera.tapsia siue tassia est inanthum:siue giugiõ:ergo est lepidiũ ẽm Dios.Meo tẽpore in prędicta cõfectione uidi ponere loco tapsiæ rutam syluestrem: quæ uirtutem habet in subito desiccando. Illa uero descriptio quę reperitur apud eundem Rasim, in libro diuisionum habet tapsię:ut hẽt Mes.& ẽm intentionẽ ipsorum nõ est differentia inter seitaragi & tapsia: sed siue sit differentia siue non, ruta syluestris conuenit,aut lepidium,aut cassia lignea.

Sinapis.s.usualis quę nigrum colorẽ habet Circa instans dicit:Sinapis semen ponitur in medicinis, & per duos annos potest seruari.

Mel anacardinũ fit ex quodam fructu cuiusdam arboris quę pediculus elephãtis apud quosdam uocatur. De modo faciendi mel anacardinum reperitur apud Bulchasim: sed ẽm ipsum apud nos non potest fieri, quia oportet habere anacardos recentes. Sed quia anacardos recentes habere nõ possumus in nostris partibus,hic ostendã facere, ut docet Gulicl.Placentiuus in capitulo.6.de confectionib.ubi

ipse sic ait: Mel anacardinum quod intrat in elactuario de anacardis. Et in aliis confectionibus sic fit: tere anacardos, & pone eos in aceto: & dimitte sic diebus.8. & coque eos lento igne: & renoua acetum ad duas partes, quæ colatæ cum linteo, pone fæcem in medicina loco anacardi, & cum aceto pone tantundem mellis, & coque hæc simul usque ad spissitudinem, & hoc erit mel anacardinum: & sic fit.

Mel auium.i.usuale. Dios.in ca.de melissophyllos.i.mel lissa dicit: Melliphyllon, dicitur quia apes ipsam diligunt, quasi apum amor. Mesues dicit, quod prædicta confectio datur in modum grani lauri. Granum uero lauri apud Aui. est granum ademest, & est sicut auellana parua, & cortex eius ad nigredinem tendit, sicut est notum omnibus.

LXXXVIII.

DIAHIRVNDINIS, in cap.de squinantia gutturis.

℞. Anisi,	Liquiritiæ,
Seminis apii,	Croci, ana.aur.ii.
Ameos,	Trochiscorum croci magnetis,
Florum squinanti,	
Lilii cœlestis,	Seminis rosarum,
Cinnamomi,	ana.aur.iiii.
Amomi,	Costi,
Aristolochiæ lon.	Cineris hirundinis recentis,
Aluminis † iameni,	ana.aur.vi.
* Armel,	Spicæ,
Myrrhæ,	Amyli, ana.aur.i.
Casiæ ligneæ,	Gallarum, aur.i.s.

†.i.scissi. *.i.rutæ syluestris.

Confice cum melle, & fiat confectio.

COMMEN. MANLII.

Hæc confectio apud nos non est ualde in usu, tamen reperitur apud apothecarios. Descriptio uero ipsius reperit apud multos alios autores. Io. Sera.in suo antidotario hét unam descriptioné quæ similis est huic Aui.in.5.can. habet unam aliam quæ eadé est. Haly.aūt in 10. Practicæ inquit: Cathartici medicaminis assignatio, quod gutturis prodest dolorib.& est idem cum cófectione diahirundinis. Alexander medicus in ca.de squinantia habet unā aliā, quæ eadem est: & sic postq̄ ego aggregaui prædictā cōfectionem apud autores nominatos cū una cōfectione, quā describit Gal.in trac.6.meimir, quę uocatur diabissasa: uidi quod idem est.

Lilium cœleste.i.ireos, ut reperitur apud Aui. in.2.can. in cap.de ireos Radix ipsius competit usui medicinę. Gal. in prædicta confectione, loco lilii cęlestis habet ireos illiricæ quod idem est. Haly.habet ireos.

Amomum semen est, minutum, quod ab Oriente defertur. Isido. in ca.de arboribus aromaticis dicit: Amomum uocatum quod ueluti odorem cinnamomi referat.

Aluminis s̄m Dios.species sunt multæ, sed medicinæ tres necessariæ, rotundum, scissum, & liquidum. Rotundum uero dicitur zuccharinum, ob eius similitudinem: scissum.i.iamenum dictum uulgo de pluma: liquidum siue humidum, est illud quod dicit̃ de roca, seu lipparinū. Vide ergo quod Mes.habet aluminis iameni. Gal.hét aluminis scissi. Auic. aluminis iameni, quod idem est, & est alumen de pluma dictum a uulgo. Dinus Florentinus in l.2.in ca.de cura scrofularum dicit: quod alumen iamenum est alumen scissum.

Armel s̄m Mat.Syl.est tertium genus rutæ, & in fine ca. ait: ꝙ harmel scriptū per h est cicuta: sed armel scriptū per a.est illud genus rutæ, quod non est credendum. Nam uide quod Mes.habet hic armel scriptum cum a Auic.habet harmel cum h. Halyabbas idem habet. Gale.habet bisassa & ibi ait: Quod quidam armel uocant. Et idem Gal.in.7.simp.inquit: Moly quidam hanc rutā syluestrem nominant, quidam aūt armolam: Suriani uero bisassam sicut cappadocii moli, eo quod in radice, & molliori.i.nigrum, florem uero habet lacteum. Simon Ianué.dicit: Bilaria in antidotario Oribasii in confectione diahirundinis, quā uocat diatiniras inquit: Bisare quā alii armollam uocāt: alii rutam agrestem &c. Sine dubio opinio mea est, quod armel scriptum cū h. & si ne h sit tertiū genus rutæ: cuius in descriptione pilularū aggregatiuarum apparebit forma uera: & ibi uidebis quod harmel scriptum cum h.non erit cicuta, ut dicit Mat.Sylua.

Troch.croci magnetis: descriptio ipsius reperitur apud omnes autores: qui scripserunt confectioné diahirūdinis. Scias quod Nicol.in suo antidotario, habet trochiscos croci magnetis: sed ponendi non sunt in ista confectione: sed descriptio quæ debet administrari est ista. ℞. Cinnamomi, croci ana ʒ.ii. rosarum.s.rubearum, amomi, costi, ana.ʒ.i. myrrhæ ʒ.iiii. radicū liquiritiæ, folii idi.i.malabatri, pone loco eius spicæ, aut macis, an.ʒ.ii.s. aggrega cum uino, & fac trochiscos, & exiccentur in umbra: ut ait Auic.

Rosa.s.semen ipsius quod a multis modernis antera uocatur: de qua Ioan.Anglicus siue rosa anglica in cap. de fluxu uentris in febre inquit: Antera.i.semen rosarū. Prę terea uide eundem in cap.de cura fluxus sanguinis qui dicit: Rosa & antera.i.semen eius. Et sic communiter utuntur antera pro semine rosarum, cuius fructus apud Aui. uocatur rubus. Etiam Sera.in ca.de rubo de ipso loquitur, & hic fructus apud Diosc.uocatur cynosbatus.

Hirūdo uero est auis satis nota. Dios.in ca.de lapide chelidonio dicit: Lapis chelidonius inuenitur in uentribus hirundinum, cuius genera sunt duo.s. nigrum & ruffum, qui tolluntur captis pullis hirundinum ex nido, & scissis eorū uentribus &c. Modum comburendi hirundines Mes. in fi. eiusdé cōfectiōis docet: qui talis est. Oportet eas hirūdines primo decollari, ut sanguis earum fluat super alas ipsarum deinde puluerizetur super eas sal, deinde mittatur in olla uitrea stricti orifficii, & cooperiatur, & sigilletur cū luto sapientia.i.luto unde fit forma campanę, ut exponit Nicol. in suis synonymis & ponatur in furno usquedum aduratur, & conseruetur cinis earum, & utere cū necesse fuerit. Gal. habet etiam de modo comburendi in cap.allegato, ubi est prædicta confectio. Similiter habet Ioan.Serap.

Amylum.i.amydum secundum Diosc. appellatum est ab eo, quod Græci mylos molam uocāt.i. quod sine mola fiat. Est autem utile amylum quod ex tritico sicamo fit & cretico aut Aegyptiaco &c.

Gallarum.s.gallarum asinarum quæ sunt non perforatæ Dios.dicit: Cecidos.i.galla semen est cendryos .i. arboris quercus, cuius unū genus omphacitis dicitur. & Ser.ca.de galla dicit: Est ex ea quæ accipitur ex arbore sua recens, immatura, parua rotunda, nodosa, non perforata, & grauis: & est alia quæ est leuis, perforata: sed melior est nō matura, & non perforata parua, quæ primo dicta est.

APPENDIX.

Præclare admodum apud GALENVM sexto Medicamétorum per Loca, ex hirundinibus habetur Antidotum, partim una cum besasa, uel planius cum rutæ syluestris semine, Andromachi, atq; Heræ: partim absq; besasa, præsertim ultra Andromachum, Asclepiadé at cum Mesues ex Io.Sera. Andromachi compositionem belle referat, ex Gal. tantum non ab re Andromachum sequemur, indeq; (ne simplicissimum quoq; ex hirundinibus medicamētum haud quanquā lateret) Asclepiadem.

Ex hirundinibus una cum besasa antidotum, Andromachi.

Anisi,	Aristolochiæ longę,
Sem. Apii,	Casię,
Ammii,	Rosarum siccarum,
Floris iunci odorati rotundi,	Crocomagmatis, singulorum.ʒ.i.
Aluminis scissi,	Costi,
Iridis illyricæ,	Cineris hirundinum recentis, utriusque quadrantem, idest, unc.iii.
Besasa quòd aliqui harmala uocant,	
Cinnamomi,	
Myrrhæ trogloditicę,	

Croci,

Croci,ſeſquiunciam.i.℥.i.s.	Amomi,utriuſq;.℥.s.
Nardi indicæ,	Gallas.viii.

Tritis cum melle utere: uerum uſus tempore tandem, mel adde. Hoc ipſum pharmacum etiam. Heras ſcripſit, ut parum abſit quo minus penitus idem ſit: ſolas enim roſas uariauit, & nõ ipſas coniicit, ſed florem ipſarũ, & ad finem addit: Quidã etiam caſsiæ fuluæ.℥.i. De hirundinibus aũt ambo oſcure tradiderũt, quanq̃ alii clare ſcripſerint, niſi quòd inter ipſos non conuenit. Alii.n.nidũ urere iubent, ex ſtercoribus hirũdinũ maximè compoſitũ. Alii ipſas hirũdines. Alii ipſarũ pullos. Hi uero obſcurius ſcripſerunt, & Andromachus quidẽ cineris hirundinum recentis: oportebat autẽ ipſum apponere, uſtarum: tale enim quiddam cineris uox ſignificat, niſi nudum ipſum terere ac læuigare iubet. Heras aũt hirundinum recrementi, non apponẽs, uſtarũ: forte igiť neuter uult cõburi debere hirũdinũ recremẽtũ, quẽadmodum alii. In quibuſdam tñ exemplaribus ſic ſcriptum eſt: Hirundinum tenerarum.℥.i. quemadmodum in aliis, hirundinum a trabibus. Palam eſt autem acre, & diſcuſſorium hoc pharmacum eſſe ex hirundinum excrementis conſtans, quemadmodum etiam alia omnia omnium animalium ſtercora, aliqua magis, aliqua minus, uelut etiam ipſorum aĩalium uſtorum cinis. Dictum eſt ẽt nobis de beſaſa in ſimplicium pharmacorũ tractatu quod tertii ſit ordinis calfacientium & nunc ſane ut eiuſmodi admixtum eſt etiam prædicto medicamento, quod plurima diſcuſſoriæ facultatis in ſe habet, quemadmodum aliqua ex aliis ſtomaticis adſtringentis, & repulſoriæ: etenim iam relata Pharmaca ualde diſcuſſoria ſunt, & ad hæc amplius cinnamomum ſuper omnia uim tenuium partium & diſcuſſoriam habens: quin & ſemina aniſi apii, & ammi diſcuſſoria ſunt, & iris, & ariſtolochia ex diſcuſſoriis ſunt, uelut etiam Myrrha. Mixtæ autem facultatis ex diſcuſſoria: & adſtringente eſt caſsia, & crocus, & nardus, & amomũ, & coſtus, præcellit autẽ in ipſis calfactoria & diſcuſſoria, & maxime in coſto: mixtæ facultatis eſt & iũci rotundi odorati flos, ſed utraq; imbecilli tũ aſtringente, tum calfaciente. Gallæ uero, (clarum eſt autẽ ꝙ de omphacitidũ genere loquor) ex aſtringentibus multum ſunt pharmacis, uelut ẽt alumẽ ſciſſum. Roſæ aũt rurſum debiliſsimã hñt adſtringẽdi uim. Ex cõtrariiis igiť facultatibus particulariũ pharmacorum, hoc medicamentũ propoſitũ iã cõſtat: & nõ ſolũ contrariis ſed ẽt utriuſq; fortibus, atq; uelut dixi antea, multo fortioribus diſcuſſoriis quã adſtringentibus.

EX HYRVNDINIBVS abſq; beſaſſa Antidotum, Aſclepiadæ.

Hyrundinum ſylueſtrium uſtarum cineris.ʒ.iiii.
Croci,
Nardi indicæ, } ana.ʒ.i.

Melle excipe. Mixtura fit cũ iã ſub manibus ſunt affectiones. Hirundines porro urunť hoc modo. Pullos ſale conſperſos una cũ pennis in fictile cõiicimus, obturatũq; prunis imponimus. Gratia habẽda eſt Aſclepiadę ob id ꝙ tam diligenter deſcribit, quo mõ hirundinum pullos uri iubeat: & ꝙ ipſa animalia, & non eorum recrementa, in pharmaci compoſitionem præparãda cenſeant. Hucuſq; Galenus.

LXXXIX.

DE GENTIANA, in cap. de Aſthmate.

℞. Capillorum ueneris, * .ʒ.x.
Amigdalarum amararum.ʒ.v.

*alii.ʒ.v.

*	* alii addunt,
Ireos ʒ.iii.	Paſſularum enucleatarum,
Corticum radicum capparorum,	Carnium iuiubarum, ana.ʒ.x.
Orobi,	

Seminis, Apii, Fœniculi, an.ʒ.ii.

Gentianæ,
Ariſtolochiæ rotundæ } ana.ʒ.v.

Confice cum melle deſpumato.

COMMEN. MANLII.

Hoc medicamẽ de gentiana nõ eſt in uſu. Aui.in.5.can. habet artem medicinæ de gentiana: ſed non concordat cũ illa Meſ. Nic. Floren. in lib.5. in cap. de debilitate hepatis, habet electuarium de gentiana: ſed nulla iſtarum cõcordat ſimul.

Capparus uel Kaparus ſecundum Circa inſtans radices, folia, flores competunt uſui medicinæ.

Orobus.i.eruilia. Dioſco. in cap. de eruo inquit: Eruum ſiue ut alii orobum naſcitur in lẽticula, ſeritur etiam: cuius aliud eſt pallidum, aliud ſubruffum, & aliud album. Nicol. in ſuis ſynonymis dicit: Eruilia, ideſt orobum. Infra apparebit electuariũ de orobo, & ibi melius declarabo, ſi Deus uoluerit.

Gentiana eſt radix amara ſatis nota. Plin. ait. Hanc inuenit Gẽtius illyricorũ rex, ubiq; naſcẽtẽ, illyrico tñ præſtantiſsimam, folia fraxini, ſed magnitudine lactucæ tenere, pollicis groſsitudine cauo & inani ex interuallis foliato triũ aliqñ cubitorum, radice lenta ſubnigra, ſine odore aquoſa montibus ſub alpinis plurima, uſus in radice & ſucco. Aui. in.2.can. ca. de gentiana ait: quod non nominatur gentiana niſi quia primus qui eam agnouit fuit Gentinus rex, & ipſa quidem creſcit in montibus altis: & eius radix ſecundũ Circa inſtans ſeruatur per tres annos in multa efficacia.

XC.

DE OROBO, in cap. de tuſsi humida.

℞. Spicæ nardi,	*
Croci, ana.ʒ.i.	Piperis nigri.ʒ.i.s.
Hyſſopi ſiccæ,	Cheſines,
Praſsii. ana.ʒ.iii.	Carnium dactylorum,
Myrrhæ,	Ficuum pinguium,
Ireos. ana.ʒ.ii.	Pinearum mundatarum.
Farinæ orobi.ʒ.vii.	ana.ʒ.vi.

*alii interponant fabarum an. ʒ.vii.

Confice cum loch de caulibus.

COMMENTA. MANLII.

Iſtud electuarium non eſt in uſu. Scias ꝙ Meſ. in cap. nominato, nõ dicit electuarium de orobo: ſed ipſe in ca. quod incipit, Sermo in aqua cicerum ait: Et huius etiam intẽtionis ẽ loch de caulibus, loch de ſquilla, & electuariũ de orobo, quæ nos ſcripſimus in ca. de aſthmate & tuſsi. In capit. uero de aſthmate nullũ reperitur electuario, in quo ingrediatur orobum, ſed uide in cap. de tuſsi humida. Nam habet per ordinem loch de caulibus, & loch de ſquilla, & poſtea ſequitur electuarium de orobo, & deſcriptio huius illa eſt. Præterea uide quod in prędicto electuario ingreditur plus farinæ orobi, quam aliarum rerum.

Orobum apud Dioſ. uocatur eruum. Auic. in.2.can. de ipſo duo ca. facit, unum de eruo, aliud de herua Iudaica, quod idem eſt. Iſid. in ca. de leguminibus dicit: Eruum a Græco trahit uocabulum: hoc enim illi orobum dicunt, quod dum ſit quibuſdam pecoribus infeſtum, tauros tamen pingues efficit. Synonyma Nicolai exponũt, quòd eſt eruilia, & ſpecies eius tres ſunt, unum triãgulatum, aliud album, & aliud rubeum: non eſt autem uitia, ut quidam apothecarii dicũt. Apud Auer. in.5. col. orobus uocatur alcharſena. Papias ait orobum Græcum uerbum eſt, eſt autem genus leguminis quod eruum dicitur.

Cheſmes aliquando alcheſmes, & ſunt paſſulæ ſine oſsib. Sera. in ca. de uitibus & eius ſpeciebus, & quæ ex eis ſunt: inquit Philoſophus: Alcheſemes, ita nominat in lingua feresis ſunt paſſulæ ſine granis, ponuntur in ſole uirides & paſſeſcunt ibi ſine grano, & ſunt dulces, habitantes quidem in Oriente, diligunt eas cum zuccharo, & nucibus, & amygdalis, & auellanis & cætera. Chermes uero ſcriptum cum r. eſt granum tinctorum, quo tinguntur panni, ut dictum fuit in eadem confectione. Deſcriptionem loch de caulibus deſcribit ipſa Meſ. in ca. ubi eſt prædictum electuariũ, de quo infra in tractatu de loch erit ſermo.

XCI.

PHILONII PERSICI in capitulo de fluxu ſanguinis ab ore.

℞. * Piperis albi,	Opii,
Hyoſciami, ana.ʒ.xx.	Terræ ſigillatæ, ana.ʒ x.

*al. papaueris albi.

Lumi. Ma. D 2

†Est lapis hematites.

†Sedenegi,	foratarum,
Croci,ana.ʒ.v.	Charabæ,
Castorei,	Zedoariæ,
Spicæ nardi,	Doronici,
Euphorbii,	Ramich,ana.ʒ.i.
Pyrethri,	Camphoræ scrop.i.
Margaritarum non per-	

Confice cum melle rosato colato, quantum sufficit.

COMMENTA. MANLII.

Hæc confectio istius Philonii apud nos est in usu. Existimauerunt quidam quod dicitur Philonium persicum, quia inuentum fuit in Persia, de quo Ioannes Cocoregius in ca. de uigilia & sahara inquit: Duæ famosæ descriptiones ponuntur ab autoribus medicinæ de philonio, quod ubilibet generaliter secundum illas præparatur, & habetur in usu. Vna ipsarũ ponitur a Nicolao in suo antidotario, quam ipse uocat Philoniũ Romanum, & ponit id authoritate Aui. quod infra ego describam. Et est alia famosa descriptio Philonii, quæ multũ habetur in usu, & ubiq; præpara tur, quæ ponitur a Mes. in suo de appropriatis capitulo de sputo sanguinis a pectore, & uocat ipsum philonium persicum, quia adinuentum est in Persia, & istud philoniũ persicũ est multum efficax. Io. Sera. in suo antidotario habet unam descriptionem: sed non est eadẽ. Auic. in.5. cano. habet philoniũ Romanum, & philonium persicũ, sed non sunt idem: tamen descriptio Mes. ac Aui. ambæ ueniunt in usum.

Terra sigillata dicitur esse rubei coloris, ut patet per Aui. Sera. & per Dios. cap. de lemnias. Auer. in.5. coll. ait: Thitiuacrum idest terra sigillata.

Sedenegi.i. lapis Hæmatitis: sed Lumen tenebrosum exponit in prædicta confectione, ꝙ sedenegi est semen canabis cuius falsa est opinio: quia omnes codices Mes. habent in prædicta confectione sedenegi sine h. & ipse Lumẽ scripsit schedenegi cũ h. quod est semẽ canabis. Et sic meo tẽpore uidi multos apothecarios in hac confectione ponere semen canabis, quod in hac non conuenit. Sed sedenegi uerũ est lapis hæmatitis: & qui mihi non credit quod sedenegi sine h. sit lapis hæmatitis, & schedenegi cũ h. sit semen canabis, uideat Ser. qui de utroq; cap. facit. & in cap. de canabe dicit: Schenedegi cum litera h. est semen canabis: in ca. uero de lapide hæmatitis habet sedenegi.i. lapis hęmatitis. Et quando reperitur schedenegi cum h: tunc est semen canabis. Etiã uide Auer. in.5. coll. quod habet scdenegi.i. lapis hæmatitis siue sanguinaris: & dicitur sanguinaris, eo ꝙ trita & cõfricata sanguinis colorem repræsentat, quæ fluxui cuique apta est, a quacunq; horum nomen accepisse potest, & sic iste lapis in ista ægritudine multum conuenit.

E CONCILIATORE.
XCII.
LAETIFICANS CONCILIATORIS, in. CXCVI. Differentia.

℞. Succi pomorum dulcium despumatorum secundum artem, Succi buglossæ despumati, ana.ʒ.v.

Doronic,	Seminis basiliconis,
Corticum citri,	Folii myrtillorum,
Florum boraginis,	Melissæ,
Rosarum rubearum,	Coriandri,
Been Albi, Rubei,	Cinnamomi,
	Galangæ,
Coralli,	Zedoariæ,
Limaturæ eboris, ana.ʒ.iiii.	Spicæ nardi,
	Ligni aloes minutim incisi, ac combusti,
Spodii,	Croci modicum, ana.ʒ.ii.
Macis,	Myrobalanorum omnium, ana.ʒ.iiii.
Galliæ moschatæ,	Berillorum,
Charabæ,	Smaragdorum,
Ossis de dorde cerui,	Hyacinthorum,
Sandalorum rubeorum, ana.ʒ.ii.	

Sardoni, Saphirorum, Granatorum, ana.ʒ.i.

Auri, Argenti, limatorũ.an.ʒ.ii.s.

Ambræ.

Margaritarum albarum.ʒ.iii. Camphoræ, ana.scrop.v.

Moschi ʒ.i.

Fiat electuariũ cum zuccharo, arte, & ingenio laudabile.

COMMEN. MANLII.

Istud electuarium apud nos est in usu: nomen uero suum est deriuatum a compositore qui fuit inuentor, qui uocatᷓ Conciliator seu Petr. de Abano. Hoc apud quosdam medicos appellatur electuarium lætificans Conciliatoris, quia cor lætificat & confortat ipsum. Est aliud electuarium lætificans, quod ex authoritate domini Rasis, sicut infra apparebit: si Deus uoluerit.

Poma secundum Isido. in cap. de arboribus dicta ab opimo.i.a copia uel ab vbertate, inter alia poma parasiana sunt magis laudata quam alia poma: & si habere non poteris habeas poma dicta redolentia, quæ etiam sunt laudata in ista ægritudine.

Rosa rubea secundum Mes. est melior quam alba, & dicitur quod uirtus faciens ruborem eius plus impressit quam amaritudinem faciens: propter quod in abscissione amaritudinis ipsius, quæ remouetur per solam exiccationem eius nõ resoluitur species: in abscissione uero rubedinis nõ plus est rosa, quam homo mortuus est homo.

Corallus.s. rubeus est nobilior albo, & nigro: eligendus est autem corallus rubeus, grossus, & planus, & clarus, & quanto plus accedit ad rubedinem, tanto melior est: & qui nulla foramina habet aut pauca.

Limatura eboris.i. rasura, & dens elephantis.

Os uero de corde cerui ẽ medicina mirabilis in ista ægritudine, ut est notũ. Circa instans in ca. de osse cordis cerui ait: In corde cerui reperitᷓ quoddam os in parte sinistra, in qua est quædam cõcauitas ad quam splen habet receptaculum, & emittit superfluitatem, quæ propriam siccitatẽ cordis imittatur in ossuosa substantia. Os illud est quasi cartilago, & habet de carne: est aũt subruffum de sanguine cordis & discernitᷓ a cartilagine, quæ reperitᷓ in pectore caprarũ, qua apothecarii utuntur: quia non habet ita carnẽ, non est ita subruffum, sed album, & mollius. Per.30. annos seruatur sed debet primo aliquantulum deficcari ad solem.

Basilicon.s. semẽ eius, quod appellatur ozimum garyophyllatum. Vnde circa instans. Ozimum alio nomine basilicõ appellatur. Mat. Syl. in cap. de berengemisch.i. ozimo garyophyllato, dicit quod ozimum in Latino uocatur basilicõ garyophyllatũ, & de semine ipsius intelligitur, & maxime in electuariis: sed in emplastris herba.

Myrtus secundum Circa instans sunt myrtilli, cuius prę cipue in medicina ponuntur. Myrti autem secundum modernorũ opinionẽ sunt duæ species.s. albi & nigri albi uero sunt cubebe, & nigri sunt myrtilli qui satis sunt noti. Auer. in.5. coll. dicit: Hes idest myrtilla.

Melissa apud Sera. est bederangie.i. turungen. & dicitur marmacor.i. melissa. Secundum Simonẽ Ianuen. Turungẽ est ozimum citratum, quod idem est. Dio. uero uocat ipsam mellysophyllos, nos uero nominamus citrariã a uulgo, eo quod folia ipsius odorem citri habent.

Coriandrum siue coliandrum. Gal. in.6. Simpliciũ dicit: Corianum uel corium, uel coriandrum, uel qualitercunque nominare uoluerint. Semẽ uero ipsius administratur in medicinis præparatũ, & maxime in istis ægritudinibus: & modus præparandi est, ꝙ tu accipias de semine ipsius quantitatẽ q̃ uolueris, & superaspergatᷓ uinũ cytoniorũ & acetũ fortissimum, sicut est notum: deinde exiccetur & utatᷓ ubi oportet. Si uero ponatᷓ semen coriandrorum in medicinis ante præparationem est uenenosum. De quo uide Auic. in 4. can. qui in numero uenenosarum medicinarũ enumerat. Ser. in ca. de coriandro, ait in libro uenenorum. Quando bibũtur de succo ipsius recentis drachmę quatuor: occidit: eius planta dum est recens habet odorem fœtidum.

Omnes myrobalani sunt quinq; ad numerũ, secundũ Mes. & sũt ꝓprię citriui uidelicet quorũ color sit citrin⁹. Indi.i. nigri

nigri.Chebuli debent esse grossi, & quanto grossiores tanto meliores. Emblici & bellerici. Istæ sunt quinq; species myrobalanorum, qui debent intelligi per omnes myrobalanos: et omnes quinq; sunt noti. Poterit aliquis dicere quod per omnes myrobalanos intelliguntur omnes species myrobalanorum, quæ sunt ad numerum sex: & pro hoc Sera. in ca. de emblicis de duobus generibus loquitur: in c. uero de myrobalanis, de quatuor loquitur. Ipse addidit, seni, quod non reperitur apud dominum Mesuem: nec sunt noti.

Berillus scilicet lapis, & hic est de genere crystalli: sed est obscurior, & ego uidi & habui, defertur aût à Venetis ad nos. Isid. in c. de uiridioribus gemmis inquit Berillus in India gignitur, gentis seu linguæ nomen habens: uiriditate simul smaragdo: sed cum pallore. Ponit aût ab indis in sexâgulas formas, ut hebetudo coloris repercussione angulorû excitetur: aliter politus non habet fulgorem. Genera eius nouem sunt, chrysoberillus dictus, eo quod pallidâ eius uiriditas in aureum colorem resplendeat, et hunc India mittit. Alia ipsius genera uide ibi.

Smaragdus est lapis, cuius color est uiridis: & quanto uiridior tanto melior. Hic conciliator habet smaragdi, hyacinthi, sardoni, saphirorum, & granatorum, quæ possumus nominare quinq; fragmêta cordialia, de quibus Mes. in electuario de gemmis dicit: Fragmêtorum, & ibi habet quinq; lapides præciosos, ut habet Conciliator.

Aurum & argentum est notû. Côciliator uero dicit: Auri & argenti limatorû modû dat nobis liber qui dicit Albu chasim, in fine primi libri, ubi sic ait: Modus limaturæ auri & argenti, quib. utimur in medicinis cordis. ℞. ergo de bono auro & puro frustum, & habeas coram te parapsidem cû aqua munda ac dulci, & habeas pannum de lino asperum mundum: cuius unum caput teneas in manu tua, aliud stet mixtum fundo parapsidis, in qua tunc frica aurum uel argêtum in panno, semper madefaciendo pannum cum aqua, & limatura descendet in fundo uasis subtilis. Fac ergo tandiu quod limetur de auro illo quantû uolueris: deinde dimitte per horam, & proiice aquam cum facilitate, & ablue ter & sicca & serua: eodem modo fac de argento. Et sunt qui limant cum limâ subtili, & sic utuntur, uerum ille est modus limandi ipsum: sed apud modernos non est multum in usu: sed hodierni apothecarii ponunt aurum ac argêtum in isto electuario istc mô côtritum. Accipiamus ergo foliorû auri ac argenti finissimi quâtum uolueris, & habeas paratû unû lapidê marmoreum latum, album ab omnibus sordibus, & ibidem habeas paratû parû aquæ rosatæ, & super ipsum lapidê de prædicta aqua aspergatur: deinde ponant supra folia auri aut argenti, & cû uno alio lapide facto ex porphido terantur, ut faciant pictores tñ, ut efficiat sicut linitiuû: deinde accipiatur illud, & utere dum necesse est et isto modo uidi Apothecarios Hispanos facere, et apud Neapolitanos sic fit. Auic. in. 5. can. in confectione de hyacintho docet liquefieri aurû & argentum per alium modû, ut ibi uidetur.

E FRANCISCO DEPEDEMONTIVM.

XCIII.

DIACASSIAE FISTVLAE, secûdum Franciscû Pedemontanum, in cap. de cura malæ complexionis hepatis simplicis, & compositæ.

℞. Mellis cassiæ fistulę, lib. ii.
Penidiorum. ℥. iiii.
Succi uiolarum. ℥. iiii.
Candi rosati. ℥. iii.
Tamarindorum. ℥. iiii.
Syrupi uiolati. ℥. s.

Fiat cum decoctione herbarum frigidarû, & quatuor seminum usualium, & prunorû quâtum sufficit, & rheubarbari. ℥. i. & sunt qui addunt mannæ. ℥. iiii. & fiat electuarium.

COMMEN. MANLII.

Hæc confectio diacassiæ fistulæ apud nos non est in usu secundû istam descriptionê: sed illa descriptio qua utuntur est magistralis, sed uere istâ Frâcisci est nobilior illa, & credo quod in partibus Patauinis faciunt diacasiam, secundû istâ descriptionê. Petr. de Tussignana in ca. paralysis, tremoris torturæ, & spasmi, & repletionis, habet unâ aliâ descriptionem: sed non est similis huic, tamê parû differt ab ea. Ioan. Cocoregius describit unam aliam de qua infra.

Mel cassiæ fistulæ est medulla ipsius. Mes. in cap. de cassia fistula dicit, quod sunt medicinæ in quibus est fiducia iuuamêtorum, & sunt sine nocumento, carentes acuitate & mordicatione & omni excessu lędente: super cuius exhibitionem pręsumitur in omni ætate: ita quod & pueris, & pręgnâtib. Electio eius côstat ut sit arundo eius grossa, plena, splendês & multi ponderis, & sit pulpa eius splendens & pinguis & hausta ex arundine conseruata in uasis pigritatur.

Candum rosatum. i. zuccharû câdidum duratum in fundo uasis iulep rosati: & sic quando reperit candum uiolatû similiter intelligitur de illo zucchаro candido in fundo uasis iulep uiolati indurato.

Syrupus uiolatus. i. ille qui fit per infusionem uiolarum, ut doces Mesues, de quo infra habebimus sermonem.

Decoctio. i. apocema. Nam apocema est decoctio diuersarû medicinarû. i. aqua in qua coquunt. Franciscus dicit. Cû decoctione herbarum frigidarû, quæ est propriæ, endiuiæ, scariolæ, lactucæ, & portulacæ, & hæc quatuor sunt quæ intelligi debêt secundû sententiâ modernorû. Quatuor uero semina usualia sunt quatuor semina maiora frigida, & sunt mellôis, citrulli, cucumeris, & cucurbitæ q̃ satis nota sunt.

Manna est ros cadens de cœlo super lapides, quæ ponit in diacassia fistula, quæ fit magistraliter. Non autem dico cassiam fistulam quæ fit pro clysteriis, quam non ingreditur manna: sed Franciscus & Petrus de Tussignana, & Ioânes Cocoregius laudant ipsam, & sic sapientes dixerunt, quod manna in diacassia poni debet.

XCIIII.

DE SPICA ROMANA, secundum eundem in cap. de opilatione hepatis.

℞. Spicæ Romanæ. ʒ. iii.
Absinthi. ʒ. i.

Terantur & cribellentur, & confice cum melle despumato, & administretur.

COMMENTA. MANLII.

Hæc confectio non est in usu apud nos.

Spica Romana secundum Serap. in cap. de spica, est spica celtica. Auic. in. 2. can. dicit. Neridê, dicetur in capitulo de spica, & ipsa est spica Romana. In capitulo uero de spica dicit: quod duæ sunt species, quarum una est spica aromatica, & est spica auium: altera est Neridem, & est spica Romana. Macer inquit.

Est nardi species, quæ celtica spica uocatur.
Celtarum tantum quod nascitur in regione.
Omnia quæ nardus ualet indica, dicitur ista
Posse, licet uires uideatur habere minores.

EX NICOLAO.

XCV.

AVREA ALEXANDRINA.

℞. Asari,
* Carpobalsami.
Seminis hyoscyami, } ana. ʒ. ii. s.
Garyophyllorum,
Opii,
Myrrhæ,
Cyperis, ana. ʒ. ii.
† Balsami,
Cinnamomi,
Folii,
Zedoariæ,
Costi,
Coralli, Albi, Rubri,
Cassiæ ligneæ,
Euphorbii,
* Draganti,
Thuris,
Styracis calamitæ,
Spicæ celticæ,
† Meu,
Cardamomi,
Seseleos,
* Napi,
Saxifragię,
Anisi,
Anethi, ana. ʒ. i.
Ligni aloes,
Rheubarbari,

*. i. seminis balsami.
*. i. tragaganthi.
† al. opobalsami. i. liquoris balsami.
†. i. fœniculi eratici.
*. i. sinapis.

Aliptæ moschatæ,	Ameos,
Castorei,	Dauci,
Spicæ nardi,	Macropiperis,
Galangæ,	Leucopiperis,
Opopanacis,	Xylobalsami,
Anacardii,	Carui,
Mastiches,	Amomi,
Sulphuris uiui,	Petroselini,
Pæoniæ,	Leuistici,
Eryngii,	Sem. Rutæ,
Rosarum,	† Sinonimis, ana. ʒ .s.
Thymi,	Auri cocti,
Acori,	Argenti meri,
Pulegii,	Albarum margaritarum,
Aristolochiæ lon.	Blatæ bizantiæ,
Gentianæ,	Ossis cordis ceruini, ana. ℈. i. gr. xiii.
Corticum mandragoræ,	Limaturæ eboris,
Chamædryos,	Calami aromatici,
Phu,	Pyrethri, ana gra. viii.
Baccarum lauri,	

†.i. petroselini macedonici.

Mellis quod suffici: detur in modũ auellanæ cũ uino albo.

COMMEN. MANLII.

Aurea Alexandrina secundum intentionẽ Nicolai dicta est aurea ab auro quod recipit: Alexandrina ab Alexandro peritissimo medico & philosopho: a quo fuit inuenta. Hæc apud nos est in usu, & sic ad laudem Dei & uirginis Mariæ simplicia quæ sunt declaranda declarabo.

Balsamus autẽ est liquor emanãs a balsamo: sed in partibus nostris raro reperitur: sed moderni autores scripserunt olea, & alia quæ pñt administrari in omnibus locis ubi ingreditur balsamus, sicut apparebit infra in tracta. de oleis.

Coralli secũdũ Auic. sunt tres species. s. rubeus, albus, & niger. Reperitur quædã descriptio istius cõfectionis, ubi ingrediuntur nisi solũ coralli. s. rubei, & in aliis ingrediuntur albi & rubei, & ambo sunt laudati in hac, & debent poni.

Spica celtica ẽm Sera. est spica Romana. Gal. in. 8. simp. dicit: Nardus celtica similis aliqualiter est ẽm genus in uirtute prædictæ. Reperitur aliquãdo in prædicta confectione ꝙ loco spicæ celticæ habet saliuncam: & saliunca ẽm compositorem est spica celtica: sed ẽm Dios. & Pli. aliud est spica celtica, aliud est saliunca. Item Circa instans in c. de spica celtica, est ut quidam dicunt saliunca ꝙ mentiitur: tamẽ hic spica celtica, siue spica romana intelligitur.

Meu. i. sistra, uel sister sinodi. Apud Aui. uocaẽ mu, & ibi dicitur: Nõ. n. administratur de eo nisi radix eius: & multiplicatur in terra Megduna. Ser. c. de meu dicit: Habet radicem nõ subtilem, cuius aliquę partes diuiduntur in plures: quarũ quædã sunt tortuosæ, & quædã rectæ, lõge: hẽt odorẽ bonũ & radix eius est quæ administraẽ. Postea iterũ ait ex authoritate Gale. Radix huius herbæ est id in quo est iuuamentũ. Similiter ait Circa instãs: sed Lumẽ apothecariorũ male lucẽs in pdicta cõfectione exponiẽ meu. s. semen anethi syluestris: cuius falsa est opinio, sicut ostẽsum est ꝑ autores supradictos: Præterea est consuetũ ab aromatariis, ꝙ meu sit radix & non semen, ut dicit Lumen male lucens.

Siselei. i. siseleos siue sileris montani, ut reperitur apud Petr. de Crescentiis. Alii platocyminum uocant.

Napei uel napium est semen sinapis: secundum compositorem. Circa instans in cap. de sinapi dicit: Sinapis semen ponitur in medicinis, & quando inueniẽ sinapis uel napeos semen intelligitur. Item Simon Ianuen. inquit: Napion ẽt ut dicit Paulus in ca. de cephalæa, & in suo antidotario aureo exponit: Napion idest semen sinapis, & sic moderni loco napei ponunt semen sinapis.

Saxifragia secundũ cõpositorẽ tres habet species: quarũ una habet folia similia pimpinellę, sed maiora, & hæc est nota. Minor uero diciẽ, ꝙ est oculus Christi: & si sic est oculus Christi, uel oculus consulis secundum Matth. Syl. est filius ante patrem. Media diciẽ quod est tetrahil. i. herba Iudaica. Circa instãs dicit. Saxifragia diciẽ, quia saxũ frangit uiuum. Radix ipsius solum in medicina competit.

Alipta muscata. i. mixtura muscata, quia recipit muscum. Simon Ianuen. dicit: Alipta est quædã confectio in antidotario Nicolai, & quia muscũ recipit muscata diciẽ. Lumen male lucens in prædicta confectione deberet dicere aliptæ muscatæ, & dicit galliæ muscatæ, ꝙ non est idem: quia compositor ponit ambas descriptiones, sicut infra apparebit.

Eryngium, aut iryngus, aut nux agrestis, ut dicit Diosc. ab aliis chardopanis dicitur: & ẽ species centũ capitum, ut apparet apud Sera. Nã Sera. ait: Astaraticon istud centum capita, ẽst cœlestis coloris: inferius diciẽ iryngi. Sed centũ capita alba est spẽs spinæ: & sic est, & non est secacul, ut quædam synonyma dicũt. Opinanẽ aliqui quod iryngus sit secacul, ꝙ falsum est, sicut patet per Sera. qui de utroq; diuersa facit capitula iryngus. Aut secundũ sententiam modernorũ est planta spinosa, quæ in uiis ac pratis nascitur.

Aristolochia longa dicitur, quia radicem habet longam altera rotunda similiter appellaẽ, quia radicem habet rotundam. Nicolaus compositor uult quod in ista confectione ingrediantur aristolochia: sed Lumẽ male lucens habet aristolochiam rotundam, quod non est credendum.

Phu. i. ualerianæ. Circa instãs dicit: phu de radice intelligiẽ.

Petroselini. s. semen petroselini domestici, quod satis est notum. Sinonum secundum compositorem: & Simonem Ianuen. est petroselinum agreste, secundum Mat. Syl. in ca. de apio est petroselinum Macedonicũ: & sic est, quod petroselinum agreste sit petroselinum Macedonicum. Ego dico ꝙ est holusatrum. Et cõpositor dicit Alexandrum uel holusatrum, idest petroselinum Macedonicũ. Et sic ponunt moderni. Ille uero qui de nouo scripsit intitulatus Lumen apothecariorum: sed apud aromatarios est Lumen male lucẽs ipse enim habet loco sinoni petrosilli, quod est falsum.

Aurum coctum secundum Nicolaum, est aurum purum. & foliatũ. Isid. cap. de auro dicit: Quod aurum ab aura dictum. i. a splendore, quod repercusso aere plus fulgeat. unde & Virgil. Dioscor. unde aurum. Naturaliter enim est, ut plus fulgeat, & aliis metallis splendidius fit.

Argentum merum. i. purum, & foliatum secundum compositorem. Isido. in libro de potu inquit. Merum dicimus cum uinum purum est significantes. Nam merum dicimus quicquid syncerum uel purum est, sicut aquam meram, nulli utiq; rei mixtam. Hinc & merenda dicta est, eo quod antiquitus id temporis pueris & operariis tantum panis merus dabatur: aut quod meridient eodem tempore. i. soli ac separatim, non ut in prandio, aut in cœna ad unam mensam. Inde credimus etiam illud tempus, quod post medium diem est, meridiem appellari, quod purum sit.

APPENDIX.

Aureũ Alexandri antidotum nõ inelleganter Actuarius nihil fere a Nicolai euarians, perscribit, in hęc sane modũ.

Asari,	Sefelis,
Fructus balsami,	Saxifragii,
Apollinaris herbæ. sing. duella. i. ℈. ii.	Apii,
	Nardi celticæ,
Garyophylli,	Anisi, sing. sextula.
Lachrymæ papaueris,	Xyloaloes,
Bacularum myrti,	Rhei,
Cyperi, sing. duella,	Castorii,
Balsami,	Nardi,
Cinnamomi,	Galangæ,
Folii,	Lachryme panacis,
Zudaris,	Anachardi,
Zingiberis	Mastiches,
Costi,	Sulphuris,
Coralli,	Pæoniæ,
Ligni casiæ,	Eringii,
Euphorbii,	Thymi,
† Citheris,	Acori,
Thuris,	Halichacabi,
Styracis,	Aristolochiæ lon.
Mei,	Gentianæ.
Cardamomi,	Corticis mandragoræ,

†.i. dragantha.

Trisa-

Trisaginis, Amomi,
Phu, sing.dimidium sextulæ,
Baccharum lauri, ideſt.℈.ii.
Ammis, Auri,
* Luphiæ compoſitæ, Argenti,
Dauci, * Vnionum,
Piperis longi, †Blatii,
Ligni balſami, Oſsis ceruini cordis,
Seminis petroſelini, ſing.duella.i.℈.ii.
Seminis libyſtici, Eboris,
Rutæ, Calami odorati,
Hyſſopi, Pyrethri,ſin.ʒ.vi.
Succini,

*i.alipte moſchata. *margaritæ uocãt. †i.onychis.

Mel autem tacet actuarius,ac anethum roſas,leucopip, carumq; omittit:loco inſuper myrrhæ, ſaxifragiæ,pulegii, ac ſeminis ſinonis,baccas myrti,ſaxiphagum,halicacabum, ac hyſſopum habet: ad hæc electrum, aut ſuccinum malumus addit.

XCVI.
HADRIANVM.

℞.Opii thebaici.ʒ.iii.
Xlocaſsiæ, } ana.ʒ.ii.℈.ii.s.
Hyoſcyami albi,
Leucopiperis, } an.ʒ.ii.gr.vi.& tertiã partẽ grani unius.
Euphorbii, } alias.ʒ.vii.gr.vi.
Seſeleos, Cinnamomi,
Seminis apii, Croci,
ana.ʒ.i.℈.s.gr.ii. Coſti,
Folii, Rheupontici,
Origani, Pyrethri,
* Dragaganti, Acori,
ana.ʒ.i.alias.ʒ.i.℈.i. Dauci cretici,
Opobalſami, Aniſi,ana.ʒ.s.gra.vi.
Styracis calamitę, Caſtorei.ʒ.s.alias.ʒ.i.s.
Zingiberis, Sagapeni,
Xylobalſami, Myrrhæ,
Carpobalſami, Roſarum,
Macis, Cardamomi,
Cyperi, Amomi,
Petroſelini Macedonici, Seminis rutæ agreſtis,
ana.ʒ.i.minus gr.vi. Ameos,ana.℈.i.gra.iiii.
Marathri.℈.ii.* gra.ii. Caſsiæ fiſtulæ.℈.i.
Calami aromatici.℈.ii. † Lil.fagii alii addiderunt,
gra.ii.alias.ʒ.ii.gra.ii. drach.i.
Spicæ, Mellis quod ſufficit.

*hic ha- ad ponit.

*alii grani.viii. †i.ſaluię.

COMMENTA. MANLII.

Hadrianum dictum ab Hadriano Romanorum imperatore,qui illud compoſuit, non eſt in uſu: ſed ſimplicia quæ ſunt declaranda declarabo.

Opii thebaici .i. illus regionis, & fit ex lacte papaueris nigri.Reperitſ in multis aliis cõfectionibus ubi dr̃ opii thebaici,& hoc ẽ,quia eſt nobilius aliis,& in illa regione nõ fit aliud opium,niſi de papauere nigro. Iſidorus a regibus Aegypti dr̃ thebaicus,ſed a Thebis Cadmi dr̃ thebanus, & iſtud eſt fortius narcoticũ, Vnde quando ſimpliciter ponitur narcoticum forte uel aliud,opium debet intelligi.

Rheuponticum ſm Matt.Sylua.eſt barba ſiriſta,& eſt radix pontica, multum ſimilis rheubarbaro: interius habet uenulas diſtinctas ut rheubarbarũ, ſed non tingit ut rheubarbarum: & dicitur rheuponticum, eo φ in ponto inſula reperitur,uel quia ponticum habet ſaporem, & rheu tantum eſt dicere,quantum radix.

Daucus creticus ſecundum Simonem eſt ſemen bauciæ, ideſt,paſtinacæ hortenſis.Matth.Sylua.in cap. lezar.i.daucus dicit,φ quãdo reperitur daucus ſimpliciter intelligitur paſtinaca ſylueſtris.i.daucus aſininus.

Lilifagus.i.ſaluia. Matth. Syl. in fine cap.de elifago dicit,& dicũt magi, de ſaluia φ ex ipſa putrefacta ſub fimo, generatur auis quædam habens caudam ſerpentinam & albam merulæ ſimilis,de cuius cinere ſi ponatur in lampa de apparet quòd domus ſit plena ſerpentibus.

XCVII.
ACHARISTVM.

℞.Coſti, Acori,
Galbani, Aſari,
Opii, †Brathys,
† Phænici indi, * Roris ſyriaci,
Hyſſopi, Squillæ,
Seminis lini, *Daphnidis,
ana.ʒ.i.alias.ʒ.vi. Pyrethri,
Spicæ nardi, Aniſi,
Croci, Amomi,
Coralli, Pſyllii,
Xylobalſami, Ozimi,
Caſsiæ fiſtulæ, Dauci cretici,
Xylocaſsiæ, Leuiſtici,
Calami arom. Marathri,
Rheupontici, †Miconis,
Myrrhæ, Melanopiperis.
Storacis calamitæ, Macropiperis,
Opopanacis, Leucopiperis,
Bdellii, Floris ſyriaci,
Armoniaci, ana.℈.ii.alias.ʒ.iiii.
Olibani, †Elenii.℈.i.s.alias.ʒ.iii.
* Cecidos, Ellebori nigri,
Spicæ celticæ, Zingiberis,
Abrotani, ana.℈.i.alias.ʒ.ii.
Mellis quantum ſufficit.

† Finicon uulgo. *.i.lauri. †.i.ſabinę. * ſumach Arabibus.

†meconiũ ſuccus eſt papaueris crudi expreſſus.

*.i.gallæ. †.i. enulę campanę.

COMMEN. MANLII.

Achariſtum ſine munere interpretatur,& non eſt in uſu: ſed ſimplicia quæ ſunt declaranda declarabo.

Olibanum ſecundum compoſitorem eſt thus maſculum.

Cecidon,uel cecidos,uel KiKidos græce eſt galla.Et ſic reperitur apud Dioſ.ca.de cecidos.Gal.in.7.ſimp.dicit Cecis.i.galla,quæ quidem omphancina nominatur.

Abrotanum ſecundum Dioſ.multi eradiam dicunt, aut glutiaton,& ſunt duæ ſpecies ſ. & maſculum & fœminam. Arabes uocant ipſum Kaiſum, ſed non keiſim, quia keiſim eſt leuiſticum,hoc apud Aui.in.2.cano.uocatur bereugeſif ſed non recte.

Brathyos.i. ſauina,de qua Serap. in cap. de iunipero dicit:Sed ſauina eſt illa quæ dicitur brathyos:& ſic eſt. Plin. inquit:Sauina herba eſt ſabina brathy appellata a Græcis: duorum generum eſt,altera tamariſci ſimilis folio eſt,altera cupreſſo, quam quidam creticam cupreſſum dixerunt. Gal.in.6 ſimplic.inquit:Abhei.i.ſauina.

Ros ſyriacus ſm compoſitorem eſt flos beni,ſed roſſiriachus eſt ſumach.Nam Dioſc.in cap.de origano inquit: Si cũ oleo cepullas & roſſiriacus. Sera.uero in eodem ex uerbo Dioſ.habet ſumach:& ſic eſt.Verum eſt φ reperitur herba ſyriace,& ſm Mat.Syl.& compoſitorem eſt malua.

Micon.i.ſemen papaueris ſecundũ Gal.in.7.ſimp. Dioſ. de miconio,cap.facit,& eſt idem.

Elenium,ſecundum compoſitorem eſt enula. Apud Dioſ. uocatur hellenium.

XCVIII.
ATHANASIA, ideſt immortalis.

℞.Cinnamomi, } ana.ʒ.iii.gr.viii.
Caſsiæ fiſtulæ, } alias.ʒ.x.℈.ii.
Croci, Caſtorei,
Squinanti, Myrrhæ,
Styracis calamitæ, Lapidis hæmatitis,
Phu, Sanguinis draconis,
Sileris, Corallorum rubeorum,
Betonicæ, Coſti,
Hyoſcyami, Mumiæ,
Apii, Boli armeni,
Aniſi Symphyti,
Dauci, Lemnias,
Opii,ana.ʒ.i.s.gr.iii. Aſari,
aliàs.ʒ.ix.℈.i. Acori,
Spicæ, Mandragoræ,
Folii, Polii,

Baccarum lauri,	Leucopiperis,
Meu,	Petroselini,
Macropiperis,	ana.ʒ.i.alias.ʒ.iii.

Mellis quantum sufficit.

COMMENTA. MANLII.

Athanasia sicut inquit Nicolaus interpretatur immortalis, thanatos.n.Græce mors, & a.i.sine, quasi sine morte, hoc est φ sepius liberat hominem ab extremis mortis. Supra posita fuit alia descriptio, quæ est de menthe Mes. quę uocatur athanasia magna, & sic gnaliter ẽm illam descriptionem faciunt. Etiam ista descriptio fit in aliquib. partibus, sicut dictũ fuit. Et sunt multi qui errauerunt in lẽnias, credentes φ esset aurũ pigmentũ, quod nõ est: de quo infra, Guliel. Placent. habet unã aliam descriptionẽ, in qua aliqua simplicia mutat, & aliqua dimittit. Athanasia etiã est quædam planta amara, quæ a quibusdã athanacetũ uocatur: & hæc uidetur secundum intentionem Nicolai esse species arthemisiæ.

Lapis hæmatitis ẽm Sera. est scedenegi sine h. & est lapis sanguineus, cuius color est siſis colori sanguinis: & melior est ille qui cito frangitur cõparatione alicuius lapidis, qui non est scedenegi. Hoc lapide pictores utuntur.

Sanguis draconis est succus plantę: apud Ser. describitur authoritate Dios. qui uocatur syderitis, & istud nomen multis plantis attribuitur, sicut patet apud Diosc. ca. de syderiti Auic. dicit, sanguinis draconis, & est sceni, & est succus rubeus & notus.

Mumia ẽm Sera. sepulchrorum aloes & myrrha, & quod admiscetur eis ex humiditate corporis humani, & descendit de terris quę dicuntur Acoloniæ. Auic. in 2. cano. dicit: Mumia de ipsa est in uirtute picis & asphalti: inuenit etiam mumia in sepulchris balsamorum, in quibus humor mortui cum aloe & myrrha resoluitur: quibus ipsa corpora condiebantur, uidelicet ungebantur. Solebant enim antiquitus corpora balsamo, myrrha, & aloe condiri uel inungi: & adhuc fit apud paganos & saracenos circa Babyloniam, ubi est copia balsami.

Bolus armenus est terra rubea, quæ de Armenia uenit: apud Aui. uocatur lutum armenum: & hoc est notum.

Symphytum secundum Dio. est consolida maior, aut ana gallicum. Auic. uero ignorauit quid esset, sicut si legis cap. de symphyto apud Diosco. cum cap. de sucuto apud Auicẽ. Videbis φ idem sunt. Si uero sucutũ est symphytum, mirũ quòd Auicẽ. inquit, φ est semperuiua, & dicit φ est species seminis mandragoræ. φ male traductus est textus eius. Nã sucutum in arabico est symphytum idest, consolida: hoc apud nostros rusticos dicitur anealco.

Lemnias ẽm quædã synonyma est aurum pigmentum rubeum: sed falsa est opinio eorum, quia secundum ueritatem est terra sigillata: & sic dictũ fuit mihi, quòd fuerunt quidã facientes prædictam confectionem, qui posuerunt aurum pigmentum rubeum: quod non conuenit si bene consideres uirtutem eius & ipsius operationẽ. Diosc. ait: Lẽnias sphragis terra est: & hæc est quã Auic. uocat lutũ sigillatũ.i. terra sigillata. Simon Ianuẽ. dicit. Lẽnias quidam falsò exposuerunt auripigmentũ rubeum: & sic multi posuerunt in confectione athanasiæ. scriptæ in antidotario uniuersali: sed lemnias est terra sigillata: & illa est quæ in dicta cõfectione debet poni. Et Gulielmus loco lemnias habet auripigmentũ: quod non conuenit, ut dictum est supra.

XCIX.

ANGELOCALON, vulgo ALCANCAlon, idest Nuncium bonum.

℞. corticum myrobalanorum Citrinorum, Chebulorum, Indorum, ana.ʒ.vii.

* Schœnanthus,	Tamarindorum.℥.iii.
Portulacæ,	Floris † nymphex,
Sem. Violarum,	Berberis,
Scariolæ, ana.℥.s.	Been rubei,
Bellericorum,	Rheubarbari,
Emblico. ana.ʒ.i.gr.vii.	ana.ʒ.i.gr.iiii.
Masticis.ʒ.ii.℈.i.	Medullæ casiæ fistulæ.℥.iiii.

*Prius desiderabat.
†Nenufar uulgo.

Conficitur sic. In.ii.lib. aquæ pone syrupi uiolati.℥.i.s.& bulliant donec aliquantulũ aqua coloretur, postea ab igne deponatur, & coletur, & de eadẽ aqua accipiat quod sufficiat ad abluendũ casiam fistulã, ac tamarindos, colando φ caciam: & in reliqua parte aquæ ponat lib.i.s. zucchari, & bulliant usq; ad aquæ consumptionem: postea addatur lotura casiæ fistulæ & tamarindorum, & bulliant iterum ad spissitudinem. Si uis probare si coctum sit, ponatur super marmor & si adhæreat quasi mel, coctũ est, & tunc ab igne deponatur, & aliquantulum infrigidari permittatur: deinde supradictarum specierum puluis superaspergatur, & cum spatula agitetur donec incorporetur.

COMMEN. MANLII.

Alcanchalon.i. nuncium bonum, non est in usu: sed simplicia quæ sunt declaranda declarabo.

Nymphea.f. flos apud Dios. est nympha: & apud aliquos est ueneris.i. papauer palustre, siue ut Latini alga palustris: & nenufar apud Sera. Et nepita secundum compositorem est calamẽthum montanum, de quo dictum est supra in diacalamentho descriptione Mes.

C.

ANTIMORON, uulgo ANTAMARON, idest contra mortem.

℞. Aloes.ʒ.v.s.gr.vi.	Agarici,
Casiæ fistulæ.ʒ.i.gr.vi.s.	Colocynthidos,
Marathri,	Nitri,
Masticis. ana.℈.ii gr.v.	Euphorbii,
Croci, ʒ.s.	Castorei, ana.℈.ii.gr.v.
Asari.℈ ii.gr.v.	* Alexandri,
Xylobalsami.℈.i.gr.ii.s.	Apii,
Cinnamomi, ℈.ii.gr.v.	Petroselini an. scrop.ii. gr.v.
Ireos.ʒ.i.	Ellebori nigri, † ʒ.v.
Aaron,	Coccognidii,
Dragonteæ,	Diagridii, ana ℈.ii.gra.v.
ana.℈.i.gr.ii.s.	Mellis quantum sufficit.

*Olusatrũ uocant.
† alii.ʒ.i.s

COMMENTA. MANLII.

Antamaron.i. contra mortem, non est in usu: declarabo tamen simplicia, quę declaranda sunt.

Aaron.i. pes uituli, siue dragontea minor. In ista confectione ambæ ingrediuntur.s. maior & minor. Pet. de Crescentiis dicit: Iarus qui alio nomine dicitur barba aarõ uel pes uituli: & sic est.

Dragontea secundum Dios. est colubrina uel uiperina: sed secundum Mes. est siue serpentaria maior, siue collũ draconum: ambę radices usui medicinæ competunt, & ambę in hortis nascuntur.

Nitrum secundum compositorem est sal indus: sed secundum Sera. in cap. de baurach, nitrum est aphronitrum siue spuma nitri. Diosco. de nitro cap. facit, & dicit: Eligendum est leue, & colorem rubeum habens aut album, & cætera, est baurach armenum sicut dictum est.

Alexandrum.i. holusatrum, siue apium Macedonicum, siue synonũ, ut dicit Matth. Syl. in cap. de apio: Existimatur φ illud cap. de smyrnon apud Diosco. sit cap. de apio Macedonico, siue sit Alexandrum, quod notum est.

Coccognidium.i. semen chamæleæ, ut dicit Dios. in cap. de chamælea, Alexander cap. de hydropisi ait: Chamælea unde coccognidiũ colligitur, & est lacticiniũ folii oliuæ habens similitudinem: & sic est secundum ueritatem, φ coccognidium folia habet sicut folium oliuæ &c. Infra in hiera logodion de ipso iterum ostendam.

CL.

HAEMAGOGON, idest sanguinem menstrualem ducens.

℞. Asari,	Casiæ fistulę
Acori,	ana.℈.ii.gr.xiiii.
Amomi,	Centaureę minoris,
Seminis atriplicis,	℈.ii.gr.vii.
*Marathri. ana.℈.i.gr.vi.	Centaureę maioris,
Anisi.℈.ii.	† Dauci cretici, ana.℈.ii.
Aristolochiæ lon.	Ellebori nigri.℈.i.
Arthemisiæ,	Foliorum lauri.℈.i.s.

*.i. seminis fœniculi.
†.i. seminis pastinacę hortensis.

grani.iii	Seminis rutæ.℈.ii.
* Glycyrrhizæ.ʒ.i.℈.i.	gra.xiiii.
Lupini.ʒ.ii.	Spicæ nardi.℈.ii.gr.xiiii.
† Mel anthii..ii.	Betonicæ.℈.ii.
Myrrhæ.℈.ii.gr.xiiii.	Squinanti.℈.i.gr.xiiii.
*Macedonici.℈.i.	Apii,
† Orobi.℈.i.	Sauinæ,ana.℈.i.
*Stypteris ℈.ii.	Xylobalsami,scrop.i.
Pyrethri.℈.ii.gr.xiiii.	gra.xiiii.
Piperis nigri.ʒ.i.℈.ii.	Zingiberis,scrop.ii.gr.xiiii.
gra.vii.	Garyophyllorum scrop.ii.
Pulegii.℈.ii.gr.xiiii.	Radicum capparis,
Pæoniæ.℈.i.gr.vii.	Cymini,ana.ʒ.i.
Cyperi.℈.i.	Mellis quantum sufficit.

*Liquiritię uulgo. † Nigella uulgo. *.i.Apii Macedonici. † Eruum dicunt. *.i.Aluminis,nam. στυπτηρία, Gręcis ab astrictióe uehementissima, alumé uocitatur.

COMMEN. MANLII.

Antidotũ.i.contradatum,hæmagogũ.i. menstrualem sanguiné educens.Matth.Sylua.in litera emac inquit:Emac interpretatur sanguis.unde hæmagogũ quasi sanguinem educens:ab emac quod est sanguis & gois quod est fluxus : & ob hoc dicitur hæmorrhagia uel hæmorosagia &c.Hoc antidotũ apud nos non est in usu:ualde tamen reperitur apud apothecarios Papias dicit:Antidotũ Græce dicitur ex contrario datum,contraria enim contrariis curantur.

Asarus.i.asara baccara Dios.facit unũ cap. de asaro scripto solum cum una litera s.& est asara baccara. aliud ca.facit de assaro scriptum cum duobus.Et illud apud quosdam, est herba dicta prouinga a uulgo.

Atriplex.s.semen ipsius,quod apud Dios.uocatur andraphasis Auic.de ipso duo contraria : unũ quod dicitur chrysolachana:aliud quod dicĩ cataf.Secundũ intentioné Dio. andrafaxis:olus ex genere duplici,scilicet hortiuũ,& agreste,elixa sic comeduntur.Sine dubio apud modernos computãt ipsum de genere oleris.s.olus iamenum quod est blitis:nam hæc planta in hortis reperitur:cuius longitudo est duorum brachiorum aut plus:semen eius est admodum pastinacæ,& dum est recens manducatur sicut alia olera.Hortulani Papienses atriplicem uocant,& ab aliquibus dicitur bleta alba : & idem est.

Arthemisia ẽm Circa instans est mater herbarum, cuius folia magis competunt usui medicinæ quam radix.Quidam experimentatores dixerunt:Siquis iter faciens eam secum portauerit,non sentiet itineris laboré:fugat etiã dæmonia in domo posita : prohibet etiã mala medicaměta, & auertit oculos malorum.Hæc est satis nota.

Cassia fistula.i.cassia lignea, ut dicit cõpositor. Scias ꝙ in tempore antiquo uocabant cassiam ligneam, cassiam fistulam,ut reperio apud Simonem Ianuensem : & sic in ista confectione pro cassia fistula,intelligitur cassia lignea.

Centaurea minor est quam alii,fel terræ uocant. Isid.in ca.de herbis aromaticis siue cõibus inquit:Centaureã græci uocant,quę a Chirone centauro fertur.Et reperitur ipsa in limosis,quia in locis humidis nascitur:& ideo dicitur fel terræ propter amaritudinem eius.

Lupinus apud Aui.est granũ cõpressæ figuræ, amari saporis,pcussum in medio,& est faba ęgyptiaca:hic uero textus Auic.male traductus est.Nam Gale.in lib.de alim. dicit ꝙ faba ægyptiaca nõ est lupinus, ut putauerunt aliqui : & ibi fecit aliud ca.de lupinis. Faba ægyptiaca accipiĩ aliqñ pro pondere: lupinus uero est semen norum omnib. & saporis amari:ut Virgilius in georgicis:Tristesq; lupini.i.amari.

Melanthium.i.girh siue melachion.Dio.de melanthio c. facit,sed apud Sera.est nigella,& si conferas cap.de melanthio apud Diosc.cum cap.de nigella apud Serap.uidebis ꝙ idé sunt.Species uero nigellæ ẽm modernos sunt duæ,una habés semen citrinũ cũ odore iocundo, & ista est nota:altera hẽt semen nigrũ cum odore prioris, sed forma est ut est semen porri:& ista est illa quæ dẽt poni in ista confectione.

Macedonicum secundum Nicolaum est semen Alexandri,siue apium Macedonicum,siue olusatrum.

Stypteris.i.alumen,sed non dicit quale alumen sit. Spés uero aluminis ẽm Diosc. sunt multæ : sed species sunt tres quæ necessariæ sunt in medicina, & sunt proprie alumen iamenũ.i.scissum, ꝙ alumen de pluma a uulgo dicĩ : & est rotundũ,quod zuccharinum uocatur:& est liquidum,quod dicitur alumé de rocha siue lippariũ. Neq; per id cognoui quale sit illud quod intelli debet:sed secundum Mat. Syl.intelligitur de alumine scisso.i.iamenum.

Bethonica secundum Sera.est hastaran, & id quod plurimum accipitur de ea sunt folia: infra in syrupo de bethonica mellius ostendam.

CII.

BLANCA.

℞.Terebinthinæ,	Squinanti,
Opopanacis,	Peucedani,
Galbani,	Asari,
Assæ fœtidæ,	Cyperi,
Sagapeni,	Pæoniæ,
Castorei,	Betonicæ,
Ammoniaci,	Camædryos,
Sulphuris,	Polii,
Bdellii,	Amomi,
Asphalti,	Leuistici,
Antimonii,	Seminis rutę,
Styracis liquidæ,	Sanguinis draconis,
Carnis leonis,	ana.ʒ.i.alias.ʒ.ix.scrop.i.
* Diagridii,	Cinnamomi,
Euphorbii,	Garyophyllorum,
Agarici,	Macis,
Interioris colloquintidæ,	Ainsi,
Hellebori nigri,	Cardamomi,
Polypodii	Marathri,
Tapsiæ,	Balsami,an.† scrop.i. al.ʒ.i.s.
Pyrethri,	Ambræ,gr.v.aliàs.scrop.ii.
	Mellis quod sufficit.

*διακρύδιον appellant. †al.scrup.i.s.

COMMENTA. MANLII.

Blãca,dicta est,quia albos humores.s. phlegmaticos purgat nõ est in usu,sed simplicia q̃ sunt declarãda declarabo.

Terebinthina,seu terbentina uera est resina terebinthi arboris,q̃ apud Arabes uocaĩ gluté albotin siue glutem alimbat.Auic.in.2.can.uocat semen eius granũ uiride,& arbor dicitur nominari albotin.Hæc a multis dicitur largatum.

Antimoniũ ẽm Aui.est substantia plumbi mortui & eius uirtus est similis uirtuti plumbi adusti. Antimonium uero est uena terræ similis plumbo:uerũ est ꝙ antimonium teriĩ & non funditur:plumbum uero funditur & non teritur, & habet in fracturis suis claritatem quando frãgitur; & illud est melius ꝙ in fracturis nõ hẽt aliquid ex terra nec sordis.

Asphaltum secundum Dioscori.est bitumen Iudaicum, aliud est aridum,aliud liquidum.Auic. uocat ipsum bitumé Iudaicum,stercus dæmonis napta, & bitumen Iudaicum unius generis aiunt.

Peucedanum ẽm Mart. Syl. est cauda porcina:sed cauda porcina secundum Simonem uocatur a quibusdam milium solis.Gal.in.8.simpl.pharmacorũ dicit, ꝙ administratur ex hac planta est radix.

Fœniculus algul secundum Mat. Syl.est peucedanũ:qui dam fœniculum agresté uocant.Pet.de Crescé.inquit Peucedanũ est herba,q̃ alio noíe dicitur fœniculus porcinus.

CIII.

BENEDICTA SIMPLEX.

℞.Turbith,	* Selini spermatis,
Esulę,	Salis gemmę,
Zucchari,ana.ʒ.x.	Galangę,
Diagridii,	Macis,
Hermodactyli,	Carui,
Rosarum,ana.ʒ.v.	Fœniculi,
Garyophyllorum,	Asparagi,
Spicæ,	† Brusci,
Zingiberis,	Lithospermaton,
Croci,	Polypodii,
Saxifragię,	Masticis,
Macropiperis,	Ameos,
Amomi,	Lapidis lyncis,ana.ʒ.i.
Cardamomi,	Mellis quantum sufficit.

*.i. seminis apii. † Ruscum Dioscori. uocat.

COMMENTA. MANLII.

Benedicta dicitur quia ab omnibus a quib. sumitur bene dicitur. Giliber. de Anglia in ca. de cura arthriticæ secundũ magistros habet unam aliam descriptionem quę eadem est. Hæc apud nos est multum in usu, sed uere ego uidi de hac multas descriptiones quæ differunt inter se, & hoc aduenit errore translatoris: sed hæc est optima de prædictis. Ex speciebus benedictæ simplicis fiunt pilulæ quæ dicuntur de benedicta, de quibus infra in tractatu de pilulis.

Esula sm̃ Circa instans cortex radicis eius medicinæ cõpetit: apud Mes. uocat̃ alscebrã, et dicit̃ ꝙ est species lacticiniorum, & est solutiuũ rusticorum. Reperitur alia herba q̃ multum sibi assimilatur, sed non habet lac ut habet esula, & dicitur uersus: Esula lactescit sine lacte linaria crescit.

Diagrydium secundum usum modernorum, est scammonea præparata in pomo cytonio.

Hermodactylus est dictus græce, hermetis digitus. Aui. in. 2. can. dicit: Digitus hermetis est flos hermodactyli, radix eius usui medicinæ competit.

Selini spermatis secundum compositorem est semen apii Nam selinum Græce est apium, & sic ponere debes.

Salgemma sm̃ Mes. in c. de speciebus salis, est sal sicut crystallus scindibilis, sal cappadocius idem est.

Bruscus omnibus est notus. Mat. Syl. ex authoritate Pauli. dicit ꝙ folia eius sunt siĩa foliis myrti, cũ extremitatibus spinosis facietibus plures stipites cũ fructu rubeo, sicut fructus cerasi: fructus & radix ipsius usui medicinæ cõpetunt

Lithospermaton. i. milium solis, ut dicit Simon Ian. in c. de lithospermaton, Græce est dicta lapideum semen, eo ꝙ fit durum ut lapis. Giliber. de Anglia loco eius habet granũ solis, quod idem est. Auic. in. 2. can. dicit: Calab non est saxifragia, ut quidam dicunt. Error uero in hoc est, quòd reperitur in aliquibus descriptionibus istius cõfectionis in qua ingreditur saxifragia lithospermaton & milium solis: quod non est credendum, quia lithospermaton est milium solis. Bartholomæus Montagnana in suis consiliis, in consilio de cura per medicinalia, inquit: aqua sublimationis lithospermatis est milium solis & sic est.

Lapis lyncis secundum Nicolaum est lapis qui fit de urina lupi cerueri. Sunt autem aliquæ descriptiones, in quibus ingreditur lapis lyncis, & aliquæ in quibus non: quod forsan potuit contingere errore scribentium.

CIIII.

ALIPTAE MOSCHATAE.

℞. Laudani purissimi ℥. iii.
Styracis calamitæ optimæ. ℥. i. s.
Styracis rubeæ. ℥. i.
Ligni aloes optimi. ʒ. ii.
Ambræ. ʒ. i.
Camphoræ. ℈. s.
Moschi. ℈. s.

Aquæ rosæ quod sufficit. Conficiant̃ sic. In diebus canicularibus ponat̃ storax calamita, & storax rubea, & laudanum in catino ad solem cooperto cum subtilissimo pãno, ne puluis possit attingere: & cũ mollificata fuerit ad solẽ, pone in mortario ęneo & concalefacto, fiat cũ pistello suo ferreo calefacto fortiter semel cõterantur, donec ad nigrũ deueniat colorem, & postea puluerem adde ligni aloes, & simul fortiter tere, & cãphoram similiter: postea contere multum in tribus. ℥. aquæ rosæ: & de hac aqua madefac aliquantulum marmor prius bene ablutum & calefactum ad solem & accipe. ʒ. i. cum tabula planissima de eadem aqua madefacta super marmore diu agitetur donec ad subtilitatẽ unici deueniat: & hoc modo facias semp madefaciendo marmor & tabulã, & de eadem aqua supradicta. Et cum reposueris super asperge de illa aqua ualet. n. ut superius diximus: accipe tabulam planissimam similiter ablutam & desiccatã ad solẽ & humecta marmor & tabulã de aqua rosa in qua resolutus est muscus, & interpone supradicta tandiu agitando donec ad subtilitatẽ unici deueniant, ne semper adhęreant cum supradicta aqua marmor, & tabulam madefaciendo: demum duos funiculos similiter torque, & prædictam aquam in uase mundissimo, & bene obturato usui reserua.

COMMEN. MANLII.

Confectio aliptæ muscatæ. i. misturæ muschatæ dicit̃ quia recipit muscum, apud nos est in usu: tamen non multum.

Laudanum dictum est ab ea herba, unde colligitur, quã in Cypro Ladã uocant. Secundũ Sera. ex authoritate Dio. Laudanum colligitur ex una specie cussi. i. hederæ, & fortius ex laudano est illud quod est boni odoris, coloris uergentis ad uirorem sub molli tactu: & quando malaxat̃ adhęret manibus, & non est in eo sabulum, & non assimilatur resinæ pini, & fit in terris Arabum. Auic. laudat illud quod est pinguæ, ponderosum, & scabrosi boni odoris, quod ad citrinitatem declinat.

Storax rubea secundũ compositorem est cõfita rubea. Et confitã rubea apud eũdem est cozumbrum siue thus Iudæorum: & sic est. Cozumbrum uel storax rubea est timiama, & est fex storacis liquidæ non est storax calamitæ, ut dicũt quidam. In hac possumus certificari ꝙ idem non sunt quia Nicolaus in prædicta confectione habet storacem calamitã, & storacem rubeam: & dicit Nicolaus ꝙ storax liquida rubea & calamitæ sunt gummę cuiusdam arboris.

Dies caniculares sunt quadraginta, sicut ostensum fuit supra in confectione diacaryonis.

Aeneũ uas uel mortarium, est uas uel mortarium factum de aramo uel ære. Mat. Syl. in c. de ære inquit: Faciũt ex ęre uasa ad comedendum uel bibendum, & nocet eis multũ, & maxime illis qui assueuerunt hoc diu. Nã parati sunt tales incurrere elephantiam & cancrum & dolorem hepatis & splenis, & maximè comedentes in eis res acres & bibentes in illis uina dulcia: & quãdo comedit̃ cibus qui stetit in eis die una & nocte, & est peius multũ, & qñ ponit̃ uas æneum super pisces assatos calidos, fit uenenum mortiferum &c.

CV.

CVMINATAE ALEXANDRINAE.

℞. Cinnamomi,	Macis,
Cardamomi,	Piperis longi, ana. ʒ. i.
Galangæ, ana. ʒ. ii.	Cymini. ʒ. iiii.
Garyophyllorum,	Spicæ aliquantulum.
Folii,	

Confice cum zuccharo, & fiat.

COMMENTA. MANLII.

In partibus Mediolani est multum in usu.

CVI.

DIAMARGARITON.

℞. Garyophyllorum,	Margaritarum Perforatarum, Integrarum,
Cinnamomi,	Zingiberis,
Spicæ,	Ossis de corde cerui,
Galangæ,	Rasuræ eburis,
Ligni aloes,	† Blattæ byzantiæ, ana. ʒ. s.
* Liquiritiæ,	Moschi,
Troch. Diarrhodon, * Diaion, ana. ʒ. i. s.	Ambræ,
Nucis moschatæ,	Cardamomi,
Macis,	Leuistici,
Aliptæ moschatæ,	† Seminis basiliconis, ana. ℈. i. minus gr. ii.
Zedoariæ,	Camphoræ, gr. vi.
Rheubarbari,	Mellis rosati quantum sufficit.
Styracis calamitæ, ana. ʒ. i.	

* Glycyrrizam dicunt. * . i. uiolis † . s. Blattis bysantis. † . i. Ozimi garyophyllati.

COMMEN. MANLII.

Diamargariton dicit̃ a duobus generibus margaritarum perforatarum & non perforatarũ. Auic. in. 3. can. habet unã aliam descriptionẽ, quæ eadem non sunt. Verũ sunt qui faciunt secundum descriptionem Nicolai, & quidam faciunt secundum descriptionem Aui. sicut est intentio medicorũ. Descriptio Auic. apparebit inferius.

Trochiscorũ diarrhodon. i. de rosis. Descriptio ipsius reperit̃ in antidotario Mes. sed ponere non debes in ista cõfectione, quia ipse Nico. describit unam aliam descriptionẽ, quæ dẽt administrari in prędicta confectione, ut dicit ipse.

Trochiscorum diaion. i. de uiolis albis, ut dicit Nico. in-

fra apparebit descriptio sua.

Margarita .s.lapis thic. Nicolaus in ista confectione hēt margaritarum perforatarum & integrarum .i. non perforatarum: quia secundum Matt. Syl. sunt artificiosæ perforatæ & non naturales. Quidam uero mercator dixit mihi quod margaritæ perforatæ sunt naturales, & reperiūtur in ostreis & sic tam perforatæ quam non perforatæ usui medicinæ cō petunt: & sunt proprie albæ & claræ. Obscuræ uero nō sunt ponendæ in medicina. Stephanus autem scripsit iulua pro iulo, & est margarita.

Blatthæ bizantiæ sunt coopertoria ostracorum marinorum similium lymaciis, & sunt similes ungulis, & propter id uocātur ungula aromatica: albæ odoriferæ sunt meliores Dios. uocat purpuram marinam, & dicit: Alii blattam bizātiam appellant eo ꝙ in bizantio primum est inuenta: quæ ideo blatta appellatur, eo ꝙ quasi blacula sanguinis. Quidā ungulam aromaticam uocant.

CVII.
DIACAMERON.

*.i. Garyophyli grossi. — † Nicolaus assignat pondus. ʒ. xxxvi. — *.i. seminis iuniperi.

℞. * Antophali, Zingiberis, } ana. ℈. i. gr. xvi. alias. ʒ. lvi.
Cinnamomi, Garyophyllorum, † Carnium dactylorum, } ana. ʒ. iiii. ℈. i. gr. xvi. alias. ʒ. xlvi. ℈. ii.
Galangæ, Saliuncæ,
Spicæ nardi, Anacardi,
Zedoariæ, Ossium dactyllorum,
Costi, Carpobalsami,
Pyrethri, Anisi,
Coralli, Albi, Rubei, Baccarum lauri, Ami fructus,
Dragaganti, ana. ʒ. i. ℈. i. gr. viii.
Rheupontici, alias. ʒ. xxviii.
Melanopiperis, Leucopiperis, Macropiperis } ana. ʒ. i. ℈. ii. gr. viii. alias. ʒ. xviii. ℈. ii.
Limaturæ, Auri, Argenti, Ossis de corde cerui, } ana. ℈. ii. s. alias. ʒ. ix. ℈. i.
Rasuræ eburis, Moschi, } ana. ℈. i. gr. viii. alias. ʒ. iiii. s.
Ambræ. ℈. i. alias. ʒ. iii.
Mellis quantum sufficit.

COMMEN. MANLII.

Diacameron dicit̄ quia hoīem de morte ad uitā restituit, non est in usu: sed simplicia quæ sunt declaranda declarabo.

Saliunca s̄m compositorem est spica celtica, & sic reperi tur apud Matt. Syl. in litera saliūcæ, sed secūdū Dio. & Pli. aliud est saliunca. Diosc. dicit: Saliūca genus herbæ est quæ radiculas, & follia subrussa habet, flores similes uiolæ. Spica celtica habet florem citrinum, qui non conuenit cū colo re uiolæ. uerū sicut dictū fuit loco Saliuncæ, celtica ponat̄.

Antophali .i. garyophylli grossi.

Ami fructus s̄m Nico. est semē iuniperi seu fructus. Aui. in. 2. cā. dicit: Abel est fructus iuniperi similis zarur. hic tex tus Aui. est corruptus. Nam fructus iuniperi dicitur halhahar; & Abel est sauina, sicut paret apud Serapio. in cap. proprio de sauina. Nam Sera. maiorem authoritatem habet in simplicibus quam Auic.

CVIII.
DIANTHOS.

℞. Florum rorismarini. ℥. i. Cinnamomi,
Rosarum, Zingiberis,
Violarum, Zedoariæ,
Liquiritię, ana. ʒ. vi. Macis,
Garyophyllorum, Ligni aloes,
Spicæ, Cardamomi,
Nucis moschatæ, Anisi,
Galangæ, Anethi, ana. ℈. iiii.
Mellis quantum sufficit.

COMMENTA. MANLII.

Hoc antidotum apud nos est in usu. Dicit̄ aūt dianthos, quia fit ex floribus rorismarini, qui libanotides nuncupant̄. Nā anthos apud Græcos ē flos, inde alosanthos .i. salis flos. Papias inq̄t: anthos græce flos. Gilib. de Angl. in li. 6. in ca. de dysenteria hepatis calidę, siue frigidę & humidę, inquit: Dianthos bezonis, sed non est idem. ibi idem iterū inquit. Dianthos usualis, sed nō est idē nec in usu sunt. Anthos uero est flos rorismarini, qui alio noīe flos alchilil dicit̄: unde zuc. alchilil .i. de floribus rorismarini. Et hæc apud Dio. libanotides, q̄ Romani uocant rorem marinū: & est planta quā multi ponūt ī sertis uel coronis: hēt uirgas multas nō grossas, flexibiles, humidas, super quas sunt folia multa, indensa subtilia, lōga, quorū color interius est albus & exterius uiridis, habentia odorem fortem cū grauedine quadā. Circa in stans in cap. de rore marino ait: Flores & folia competunt usui medicinæ. Flos aūt dicitur anthos, unde fit electuariū quod dicit̄ dianthos. Cum aūt reperitur. ℞. anthos uel roris marini, debent poni flores: unde folia & flores collecta aliquantulum exiccata ad solem per annum seruantur. Hęc apud nos dicitur corona mortis seu montana.

APPENDIX.

Ad uerbum hæc eadem Actuarius perscribit. DIANTHON, e floribus nempe antidotum explicans, uerum pondera nō nihil immutat, accipit nanq; florum. ʒ. xl. & ubi in præcedē ti cōpositione sunt. ℈. iiii. ipse. ʒ. iiii. ponit. Mel uult atticū ad pondus lib. ii. s. in aliis ad unguem probe conuenit, præterquam quòd macis pręteriit.

CIX.
DIASATYRION.

† Scincos Diosc. nominat.

℞. Satyrionum testiculorum viridium, Zingiberis,
Anisi,
Bauciæ, Linguę auis,
Secacul, Seminis erucę, ana. ʒ. v.
Nucis indicę, Cinnamomi,
Pistacearum, Caudarum † stincorum recentium,
Pinearum mundatarum, ana. ʒ. xii. Seminis bulbi, ana. ʒ. ii. s.
Garyophyllorum, Moschi, gr. vii.

Confice sic. In tantum mellis despumati, ꝙ sufficit, ponātur satyrionis testiculi & baucię unaquaq; per se bene pri° contrita, & cum spatula bene misceantur & bulliant aliquātulum: deinde apponantur pinęę, & pistaceæ similiter bene tritę: & cum aliquātulum bullierint ab igne deponatur, & puluis supradictarum specierum ibi ponendo admisceatur: ad ultimum uero muscum cum aqua rosata apponatur, & usui reseruetur.

COMMENTA. MANLII.

Diasatyrion aūt dr̄ a satyrionis testiculis: nam satyriasis Gręce, Latine dicit̄ erectio uirgę. Giliber. de Anglia in c. de Gonorrhœa habet unā aliam descriptionē, & idem est. Supra est posita cōfectio testiculorū uulpis siue satyrionis & cōfectio alia testiculorum uulpis, & hęc est diasatyrion quo nos utimur magis quā isto. Verum est, ꝙ sunt ex hominibus qui faciunt secundū illam suprapositam: & quidam faciunt secundum istam Nic. Satyrion autem sunt testiculi uulpis, qui satis noti sunt: supra de ipsis melius ostendi.

Baucia .i. pastinaca maxime domestica. Gal. in. 6. simp. inquit: Lezar .i. pastinaca quę oritur in campis: & minus ista pastinaca comeditur quā illa quę seminatur in hortis, sed est fortior quam hortulana in omnibus rebus: sed hortulana comeditur plus, sed est debilior quam syluestris. idem in octauo inquit: Staphilinus .i. pastinaca domestica.

Secacul .i. sigillum sanctæ Marię, ut dictum fuit in confe ctione diasatyrion descriptione Mesue.

Pistacia .i. fistici secundum compositorem. Isti fructus feruntur de Damasco. Isido. Pistachia dicuntur, quia habent odorem nardi pistici.

Lingua auis idest, semen fraxini, & non est lingua passerina, ut quidam crediderūt. Supra in alia descriptione de ipsa melius ostendi.

Eruca semen est herbę quę nota est. Diosco. de ipsa facit duo ca. unū de domestica ubi inquit: Eruca multū comesta uentrē stimulat. Aliud de eruca agresti: cuius semine mul-

ti pro synapi utuntur. Pli. ait: Erucæ in cōdiendis obsoniis .i. salsamentis in quibus carnes & pisces intinguntur, tanta suauitas est, ut Græci cuzomon appellauerint: idem in uno alio loco: Tertiū erucæ semen optimum Aegyptium, Athenienses napi, appellauerunt, alii tapsion, alii saurion.

Scincus uel stincus est animal satis notum apud Aui. melius quod est in ipso est illud quod in parte renum.

Bulbus secundum compositorem est cœpe. Mes. loco eius habet succi cœpe humidæ .i. bulbi recentis. Verum pōt dici ꝙ omnis radix rotūda uocatur cœpe. Apud uero Pli. sæpe omnis radix rotunda similis cępe uocatur bulbus, nec per nomina scio quid sit proprie bulbus.

CX.

DIAPRVNORVM.

Recipe prunorum Damascenorum uiridiū numero centum, ponantur in stānato in tantū aquæ ꝙ bene cooperiantur: & bulliant donec dissolui uideanť, tunc ab igne deponanť, cūq; aliquātulū tepefacta fuerint ab aqua extrahantur & cribro super cacumen posito tam diu in ipso cribro fricētur ꝙ nihil pter ossa, & cortices ibi remaneat. In illa aqua in qua pruna decocta fuerint ponatur. ℥. s. uiolarum, & iterum bullire permittatur, & fiat syrupus cum duabus li. zuc. in quo syrupo li. i. de pulpa prunorū ponatur, & ad spissitudinem decoquatur, & incipiente quidem inspissari addatur ℥. i. tamarindorum, & ℥. i. medullæ cassiæ dissolutæ & colatæ cum supradicta decoctione prunorum: Memento tamen ꝙ in aqua prunorum bulliat ʒ. s. uiolarum, ut supra dictum est, cum aqua ad spissitudinē decoctionis peruenerit cum spatula semper agitando, harum specierum puluere superasperge, quod recipit.

Santali, Albi, Rubei,	Sem. Scariolæ,
	* Berberis,
Spodii,	Succi liquiritiæ,
Rheubarbari,	Dragaganti, ana. ʒ. ii.
Cinnamomi, ana. ʒ. iii.	Seminum mundatorum, Citrulli,
Rosarum,	Melonis,
Violarum,	Cucurbitæ,
Sem. portulacæ,	ana. ʒ. i.

* Oxyacāta Diosc. cognominatur.

Detur in hora diei sine diagrydio ad modū castaneæ cū aqua frigida: & si laxatiuū facere uolueris, ponať pro qualibet li. i. ʒ. vii. de diagrydio prius quam ab igne deponatur.

COMMEN. MANLII.

Diaprunis aūt uel diamascenō a prunis Damascenis diciť & ipsum potes cōponere solutiuum & non solutiuum: & utrūq; est in usu. Gilib. de Anglia in cap. de cura arthriticæ ſm magistros inquit: Diaprunis, sed nō est idem. Pruna uero apud Dios. uocantur cicimella, dicens ꝙ est arbor quam Latini prunam uocant: nota est oībus cuius fructus iocundus est & molliens uentrem, sed caco stomachus: est uerum illius qui in Syria Damasco nascitur est aptior. Pet. de crescen. Prunus est arbor nota, & eius quidē diuersitates sunt quia quædā est domestica, quædā est syluestris: & domesticę quædam faciunt pruna alba, quædam nigra, quædam rubea.

Scariola ſm compositorem est endiuia uel lactuca agrestis: infra apparebit syrupus de cicoria, & ibi de gñibus ipsius faciam mentionem. Nic. inquit: Detur omnia hora diei sine diagrydio ad modū castaneæ cum aqua frigida, hoc est de diapruni nō solutiuo. Nam hoc antidotum potest cōponi cum diagrydio, & sine diagrydio, ut supra dictum est.

CXI.

DIAPRASSIVM.

℞. Prasii mundi uiridis. ʒ. v. s. alias. ʒ. c.

Dragaganti,	Nucis moschatæ,
Pinearum mundatarum,	Macis,
Amygdalarum,	Ligni aloes,
Pistacearum,	Galangæ,
Carnium dactylorum,	Zedoariæ,
† Ficuum pinguium,	Zingiberis,
Passularum, ana. ʒ. iii. s. alias. ʒ. lxiii.	Spicæ,
	Liquiritiæ,
Cinnamomi,	Rheupontici,
Garyophyllorum,	Anacardi,
Styracis calamitæ	Balsamitæ,
Masticis,	Pulegii,
Myrrhæ,	Dictamni,
Galbani,	Costi,
Terebenthinæ,	Pyrethri,
Ireos,	Saturegiæ,
Aristolochiæ rotun.	Basiliconis,
Radicis capparis,	Pæoniæ,
Gentianæ,	Macropiperis,
Melanopiperis,	Amomi,
Anisi,	Petroselini, agrestis,
Fœniculi,	*Orobi. ana. ʒ. i. gr. ii. & tertiā partem alterius. alias. ʒ. x viii. ℈. ii.
Anethi,	
Seminis apii Macedoni,	
Saxifragiæ, ana. ʒ. i. s. gr. ii. s. alias. ʒ. xxxvi.	Xylobalsami,
	Cassiæ,
Hermodactylorum,	Coralli rubei,
Origani,	Rasuræ eboris,
Peucedani,	Carpobalsami,
Squinanti,	Dauci cretici,
Cardamomi,	ana. ʒ. s. alias. ʒ. ix.
Leucopiperis,	Moschi.
Carui,	Ambræ,
Leuistici,	Ossis de corde cerui.
Vincetoxici,	ana. gr. iiii. alias. ʒ. iiii.
ana. ʒ. i. s. alias. ʒ. xxviii.	

† Caricæ, seu Ficus aridæ appellantur.

*.i. Ervi

Melle sufficienti conficiať sic. In lib. iiii. mellis despumati pone prasium uiride aliquantulū contusum, & quartam partē pineæ recentis cū resina sua, & de uino uetustissimo optimo. ℥. iiii. & bulliant simul lēto igne usq; ad cōsumptionem, caricarum, ficuum pinguiū bene purgatorum intus & extra, & de dactylis eodem mō purgatis & passis sine granulis suis .i. passularum quæ nominantur alchesmes, sine arilis .i. sine granis, & pineæ, & amygdalæ, & pistaciæ: ista oīa bene mundata pistentur tantum unumquodq; per se, & postea simul misceantur in mortario, & addať ibi terbintina, & simul pistentur, & cum prædicto melle calido in eodem mortario paulatim posito distemperentur, & postea addatur puluis supradictarum specierum & fiat.

COMMENTA. MANLII.

Diaprassium aūt ſm intentionem compositoris, dicitur a prasio uiridi, quod ibi ponitur plus quam de aliis. Gilib. de anglia in ca. de strictura thoracis .i. pectoris, habet unam aliam descriptionem quæ eadem est.

Prasium uero uiride secundum compositorem est flos æris, seu uiride æris. Non aūt dicitur diaprassiū a marrubio albo, sed diciť diaprassiū a prasio uiridi, quod est flos æris.

Hoc antidotum non est ualde in usu.

Vincetoxicum .i. antipharmacū, & est quædā plāta quæ multum iuxta elleborū inuenitur: quare putatur sibi contraria. Appellatur aūt uincetoxicum, eo ꝙ contra toxicū est, cuius radix usui medicinæ cōpetit. Nic. Flo. in lib. 7. in cap. de antrace, siue althoin inquit: Et ex dictis est consolida dicta a quibusdam uincetoxicum, & a nobis morella, & a quibusdam dicitur herba uenti uel herba sancti Laurentii: neque per id Nicolaus cognouit ipsum.

Diptamū .i. pullegiū indum. Apud Aui. in. 2. can. uocatur mescatremescir. Sera. aūt de ipso loquitur in cap. de origano. Antonius Musa inquit: Herba diptami a Græcis dicitur arthemideocreticon, alii bubulcos, alii ephemerō, alii eleaecotoros, alii dorcariō: alii ebulliō: Itali tussella rustica, siue emenipse, alii dipsacos: Romani labrū ueneris. Nascitur aūt in insula Cretæ, in mōte, Ida. Secundū intentionē Antonii labrum ueneris apud Romanos est diptamum, sed apud Pli. labrum ueneris est cimbalaria, seu umbilicus ueneris.

Saturegia est herba quæ apud nos nasciť in hortis, cuius folia sunt similia thymo: & quando est recens manducatur. Plin. ait: Thymbra uero quæ sit cunila hæc apud nos habet uocabulum, & aliud a saturegia dicta in cōdimentario genere: seritur mense Februario &c.

Petroselinū agreste secundū compositorem est sinonū. Circa instans inquit: Petroselinum est duplex .s. domesticum

cum & syluestre: & syluestre dicitur sinonum, cuius semen usui medicinæ competit.

CXII.

DIALIBANV, Vulgo DIAOLIBANVM.

℞.Castorei, Opii, Hyoscyami, ana.ʒ.iiii. alias.ʒ.xix.
Casiæ fistulæ.ʒ.ii.℈.ii.alias.ʒ.xvi.
* Folii, Croci, ana.ʒ.i.s. alias.ʒ.xii.
Thuris masculi, Rheupontici, Amomi, ana.ʒ.i.℈.ii. alias.ʒ.x.
Myrrhæ.ʒ.i. alias.ʒ.ix.
† Spicæ, Pyrethri, Euphorbii, ana.℈.ii.s. alias.ʒ.v.
Leucopiperis, Pæoniæ,
Styracis calamitæ, Macropiperis, ana.ʒ.i. alias.ʒ.vi.
Mellis quantum sufficit.

* Macis a-lii substi-tuunt.
† Spicam & Pyre-thri.Nic. pondus.ʒ. vi. habere perscribit.

COMMEN. MALII.

Diaolibanum autem dicitur ab olibano quod ibi ponit: hoc apud nos non est ualde in usu. Rasis in lib. diuisionum cap.de medicinis stomachi, habet unam aliam descriptionem, sed non est eadem.

Olibanum aūt est thus masculum.Diosc. inquit: Thus lachryma est arboris, quod Grece libanus dicit. Quod aūt de Arabia defertur candidum est, quod uero de India subrufsum, sed utrūq; masculum dr̄. Et est tertium genus minutum ualde & ruffum, de quo maxime fit. Est ergo optimum thus ꝙ masculum dr̄ subalbidum, & rotundum, & pingue, naturaliter leue & fragile, & quod ab igne cito accenditur odorē suauem copiose emittens. Macer ait: Incenso siue thure hoc satis est notum. Gal. in.7.simp.ait: Libanothus.i.thus.

CXIII.

DIARRHODON ABBATIS.

℞.Sandali, Albi, Rubei, ana.ʒ.ii.s.	Basiliconis,
Dragaganthi,	Berberis,
Gummi arabici,	Scariolæ,
Spodii, ana.℈.ii.	Portulacæ,
Asari,	Maluæ,
Spicæ,	Sem. Lactucæ,
Masticis,	Papaueris albi,
Cardamomi,	Cydoniorum,
Croci,	Citrulli,
Xyloaloes,	Melonis,
Garyophyllorum,	Cucumeris,
Galliæ moschatæ,	Cucurbitæ.ana.℈.i.
Anisi,	Margaritarum,
Foeniculi,	Ossis de corde cerui, ana.℈.s.
Cinnamomi,	Zucchari candi,
Succi liquiritiæ,	Rosarum, ana.℥.i.ʒ.iii.
Rheubarbari,	Camphoræ, gr.vii.
	Moschi, gr.iii.s.

Syrupi facti de aqua rosarum quantum sufficit.

COMMENTA. MANLII.

Diarrhodon aūt dicitur a rosis quæ recipiuntur ibi plus quam de aliis speciebus. Abbatis dicitur ab abbate: qm̄ abbas de curia eum composuit. Supra posita fuit una alia descriptio, quæ uocatur diarrhodō descriptione communi, & ambæ sunt in usu. Sed quando doctor simpliciter ordinat diarrhodon Abbatis, de hoc intelligitur.

Gallia muschata est quædam confectio quæ fit in trochiscis & eius descriptiones sunt diuersę fm̄ diuersos autores: nam Mes.in tractatu de trochiscis de gallia loquitur, & ibi ponit qualiter debet ipsa fieri: sed illa non debet administrari in receptis Nicolai: immo debet poni in suis receptis. Nico.compositor idem describit: & hæc est illa quæ debet poni in suis receptis.

CXIIII.

DIAPENIDION.

℞.Penidiarum.ʒ.xvi.alias lib.i.
Pinearum, Amygdalarum mundatarum, Seminis papaueris albi, ana.ʒ.iii.s.℈.i. alias.ʒ.xx.
Cinnamomi, Garyophyllorum, Zingiberis, Succi liquiritiæ, Dragaganti, Gummi arabici,
Amidi, Seminum purgatorum, Citrulli, Cucumeris, Melonis, Cucurbitæ,
ana.ʒ.i.s.alias.ʒ.x.
Camphoræ, tertiam partem unius.℈.alias.℈.iii.

Syrupi uiolati quod sufficit: conficitur sic. In una li.aquæ bulliāt.ʒ.iii.uiolarum, donec aqua aliquantulum inficiatur .i.tingatur: postea coletur, & colaturæ addatur lib.i.zucchari, & bulliant donec incipiat inspissari: tunc addantur pineę & amygdalæ, & semina, unaquaque per se bene contusa cū spatula semper mouēdo: addantur & penidiæ subtiliter puluerizatæ, & cum liquefactę fuerint: illud quod supernatauerit grossum cum cacia colando in mortario, iterū bene teratur: deinde camphora admisceatur: ad ultimum puluis supradictarum specierum cum supradicto syrupo, semper agitādo in mortario moueatur, donec incorporetur, & postea usui reseruetur.

COMMEN. MANLII.

Diapenidiō aūt dicitur a penidiis, quę ibi intrant plus q̄ de aliis speciebus. Hoc antidotum apud nos nō est ualde in usu. Scias ergo ꝙ quando doctor ordinat diapenidion, de hoc intelligitur: quādo uero ordinat penidios, intelligitur de illis quæ fiunt ex zuccharo dissoluto in aqua: aliquando fiunt ex zuccharo dissoluto in decoctione hordei, & tunc illi penidii, dicuntur penidii sihari, & isti debēt poni in cōfectione diapheniconis, de quo supra.

APPENDIX.

Actuarius hoc Diapenidion Antidotum non inepte pingit, quanquam paululum mendose, quem locum a studiosis ex Nicolao restituendum censemus.

CXV.

DIACYMINVM.

℞.Cymini per diem in aceto infusi, & exiccati.ʒ.viii. ℈.i.alias, ʒ.c.	Ameos,
Cinnamomi,	Leuistici, an.ʒ.i.gr.xviii. alias.ʒ.xv.s.
Garyophyllorum, ana.ʒ.i.s.alias.ʒ.xxx.	Macropiperis.ʒ.i. alias.ʒ.xii.
Zingiberis,	Spicæ nardi,
Melanopiperis, *	Nucis moschatæ,
Galangæ,	†Anisi, ana.ʒ.ii.s. alias.ʒ.x.
† Saturegiæ,	Mellis quantum sufficit.
Calamenthi, * ana.ʒ.i.℈.ii.	

* Hic Nicol. ponit ʒ.xxv.
† Nicola. omittit.
† Satureiā uocant.
† Hic. ʒ, xx.

COMMEN. MANLII.

Diacyminum autem dicitur eo ꝙ ibi plus ponitur de cymino quam de aliis speciebus. Giliber.de Anglia in cap.de strictura thoracis.i.pectoris, habet tres descriptiones: quarum prima est eadem huic: altera dicitur diacyminum, sed non est idem: altera dicitur diacyminum preciosum, sed idē non est. Rasis in .9. Almanso.in cap.de his quæ confortant stomachum, & ciborum perficiunt digestionem, habet unā aliam descriptionem, sed nō est eadem: in partibus uero nostris sunt ex hominibus qui faciunt hoc antidotum fm̄ Nicolaum, & sunt ex hominibus qui faciunt fm̄ descriptionē Mes.quod intitulatum est diacyminum bonum.

Saturegia herba est satis nota. Gilibertus loco eius habet Thymbrę, quod idem est. Nam saturegia apud Gręcos dicit̄ Thymbra. unde Macer: Thymbra solet Græce dici satureia latine. & hæc apud Lombardos segrezola uocatur.

CXVI.

DIADRAGAGANTVM FRIGIDVM.

℞.Dragaganti albi.℥.ii. Amylii, ʒ.iiii.
Gummi arab.℥.i.ʒ.ii. Glycyrrhizæ.ʒ.ii.

Sem. Citruli,	Cucurbitæ.ana.ʒ.ii.
Melonis,	Penidiarum.℥.iii.
Sem.* Cucumeris,	Camphoræ.℈.s.

*Nic.non habet.

Syrupi Gal.quod sufficit,& fiat.

COMMEN. MANLII.

Diadragagantum auté dicitur a draganto,quod recipit. Hoc antidotum apud nos est multũ in usu sub nomine diadragãti frigidi,ad differétiã descriptionis quæ uocatur diadragantum calidũ,& hoc in Nicolao non reperitur:sed Gilib.de Anglia in cap.de strictura thoracis, habet diadragantum frigidum,quod idem est.Idé habet diadra gantum calidum,de quo infra erit sermo.Nico.& Giliber.habent draganti albi.℥.ii.Lumen male lucens habet diadraganti, gummi arabici,an.℥.ii.&.ʒ.ii.quod falsum est, & non debet cõponi secundum ipsum.Idem errauit in dosi camphoræ.

Dragantum uero est gummi quod apud Diosco.uocatur tragagantha & melius.Dragagantum est album, & tenuæ, limpidum,& lucidum,& leue, & mundum.Pli. Tragagantum est spinæ albæ,radice multum: planta apud Medos, & Caucasum nascitur.Gal.in.8.Simpl.ait: Tragagantũ.i.dragantum:& hoc satis est notum. Apud nos fit antidotum in morsellis apud Venetos fit quasi in modum trochisci.

Syrupus albus Gal. id est iulep, qui solum fit ex aqua & zuccharo.Giliber.loco eius habet syrupi iulep quãtum sufficit,quod idem est.Ioan.Anglicus in ca.de passionibus stomachi in quodam antidoto ait: Fiat electuarium cum syrupo albo,qui uocatur iulep.

CXVII.

DIACASTOREVM.

℞.Castorei, Myrobalanorum citrinorum.	ana.ʒ.iii.minus, gr.xv.
Aloes.ʒ.i.s.	Cardamomi Maioris, Minoris,
Folii,	Thuris,
Antimonii,	Agarici,
Pyrethri,	Mastiches,
Glycyrrhizæ,	Salis armoniaci,
Dragaganti,	Zedoariæ,
Calami aromatici,	Anisi,ana.ʒ.i,gr.ix.
Nitri,	Satureiæ,
Galbani,	Hyssopi,
Squinanti,	Chamædryos,
Spicæ,	Pulegii,
Croci,	Origani,
Cassiæ ligneæ,	†Balsamitæ,
Piperis, Albi, Nigri, Longi.	Ozimi garyophyllati,
	Brancæ ursinæ,
Carpobalsami,	*Diptami,
Xylobalsami,	Seminis rutæ,
† Coloquintidæ,	Aristolochiæ Longæ, Rotundę,
Opopanacis,	
Rheupontici,	Aaron,
Sagapeni,	† Mambathematicon,
Styracis calamitæ,	Asari,
Zingiberis,	Saluiæ,
Cinnamomi.ana.ʒ.i.	Rosarum,
Garyophyllorum,	Bdellii,ana.gr.xvii.
Assæ fœtidæ,	Epithymi,
Myrrhæ,	Polypodii,
Euphorbii,ana.ʒ.i.gr.xvii.	Opobalsami,an.gr.xix.
Staphisagriæ,	*Alipiados,
Dauci,	Capparis,ana.gr.xi.
Marathri,	Anacardi,
Apii,	Gentianæ,
Sileris,	Corticis mandragoræ,
* Daphnococci,	Sauinæ,ana.gr.xi.
Sinoni,	Absinthii,
† Petroselini,	Peucedani,ana.gr.vii.
Styracis rubeæ,	Ireos, gra.iii. & tertiam partem unius grani.
Petrolei,	
Sanguinis draconis,	Mellis,quod sufficit.

†.i.menthę aquaticæ.
*.i.dictamni.
† Colocynthis appellatur.
†.i.seminis cauliculi agrestis.
*Mezereõ Arabibus thymelæa Diosc.uocitatur.
* Baccæ lauri nominantur.
†i.seminis petroseli - ni domestici.

COMMEN. MANLII.

Diacastoreum aũt dicit a castoreo quod recipit. Hoc antidotum apud nos non est in usu.Gili.de Anglia in c. de paralysi habet unam aliam descriptionem quæ eadem est.Castoreum est quoddam aĩal quod castor appellatur, & istud animal uiuit extra aquam & in aqua, & nutritur ex piscib. & cancris.Eligendi sunt autem ex his testiculi gemini pendentes ex una radice,interius habẽtes sicut mel,& ipsi sunt similes ceræ in colore sanguinis coagulati, & qui sunt in pelliculis suis grauis odoris pingues,& quando separantur debent mundari ab ipsis pelliculis, & sic poni in medicinis Guli.Placen.inquit:Castoreum est testiculus animalis marini quod bauera appellatur,adulteratur cum opio.

Daphnococci ẽm compositorem sunt baccæ lauri .s. semen ipsius.Circa instans inquit:Lauri folia,& semina usui medicinę competunt.Aui.in.2.can.de ipso facit tria ca. unum ꝙ incipit demest,aliud granis lauri,aliud de lauro .i. gar. qđ satis est notum.

Petroleum ẽm Modernorum sentẽtiam est inter spẽs bituminis.Iudaici seu asphalti.Aui.in.2.can.inquit:Petroleũ album notæ speciei est,& nigrum est calamenthũ picis Babylonicę & reliquarum.Bartholomęus Mõtagna.in suis cõsiliis,in consilio de medicinis habentibus commune iuuamentum ad nocumenta stomachi,uisus, & auditus inquit. Est autem oleum de napta oleum de petris factum.i.oleum petroleũ.Nos uero generaliter pro petroleo,intelligimus oleum petroleum,quod satis notum.

Aaron.i.barba Aaron.Dios.de Aaron facit ca. & inquit Aaron quã syriaticã uocant,folia habet dragontee similia, sed maiora & non uaria:uirgam habens duorum palmorũ, & colorem purpureum atq; semẽ crocei coloris:habet radicem albam similẽ dragonteæ, quę cruda & cocta manducari potest, quia non est ualde caustica: folia eius composita in sale mãducantur &c.hęc est quã moderni serpentariã minorem uocãt,seu dragonteam minorem,seu pedẽ uitruli.

Mambathematicon ẽm composi.est succus caulicul i agrestis.Quidam mãbathematicon uocant,quod idem est. Circa instãs ait:Struthium.i.cauliculus agrestis: sed hic textus est corruptus.Nam struthium apud Dios.sunt radices rotundę & oblongę quibus lanarii utuntur ad fumigandum lanas quod fumigium limpidat lanam.Secundum eundẽ cauliculus agrestis nascitur in locis maritimis,& desertis, albidior & longior domestico & amarior.

Opobalsamum.i.lachryma balsami, cõponitur ab opos ꝙ est succus & lachryma. Dios. in cap. de balsamo inquit: Est.n.arbor tenera & asperior & oblõga,stipitem hñs similem iunco.Arbor dr̃ balsamus,lignum xylobalsamũ: semen carpobalsamũ,succus opobalsamum. Balsamus aũt si purus fuerit tãtam uim habet,ut si sol incanduerit, sustineri in manu non possit.& hic succus apud nos non inuenitur: sed infra apparebunt olea quæ loco eius possunt administrari.

Alipiados ẽm cõpo.est mezereõ,& semẽ ipsius cocognidium uocat̃,& nõ est laureola, ut quida extimauerũt. Hæc plãta apud Dios.uocat̃ chamęlea aut cocognidion.Idem in ca.de oleo catholico inquit:Tolle herbę catholicę.i. alipiados.Nã sine dubio alipiados apud Gręcos est herba catholica,seu chameląa.Verũ sapiẽtes dixerũt: qñ inuenit̃ in quodã antidoto,ubi ingrediat̃ alipiados,& cocognidiũ, debet intelligi laureola,& semẽ mezereon.Hęc apud herbaticos dicitur herba oliuella,propter similitudinem foliorũ eius.

CXVIII.

DIACATHOLICON.

℞.Folliculorum senę,	Liquiritię rasę,
Pulpę cassię fistulę,	Penidiorum,
Tamarindorum, ana.℥.ii.alias.℥.iii.	Candi,
Rheubarbari,	Quatuor seminum communium frigidorum mundatorum.ana.ʒ.ii.alias.℥.i.
Violarum,	
Polipodii,ana.℥.i.	Zucchari,lib.ii.

Fiat decoctio cũ.ʒ.vi.seminis fœniculi,&.℥.iiii.s.polypodii recẽtis.Di stẽperetur cassia,& tamarindi coquãtur lẽto igne ad spissitudinẽ:tunc ℞ pulueres harũ rerum & fiat electuarium,

ctuarium, cuius dosis est ab.℥.s.usq; ad.℥.i.cum aqua calida.

COMMENTA. MANLII.

Istud electuarium apud nostros doctores est multum in usu, maxime secundum istam descriptionem. Dicitur autē catholicon ab inuentore. Descriptio uero quam scribit Lumen male lucens, nō debet fieri, quia hodierni doctores nō laudāt ipsam. Isid. in li. 10. inquit: Catholicus.i.uniuersalis, græcum enim nomen est charis Grecum nomen est sicut & charitas: unde & eucharistia sacrificium.i.bona gratia: hoc potest accipi per diuersa nomina.

CXIX.

DIACOSTVM.

℞.Anisi,
Apii,
Asari, ana.ʒ.ii.℈.ii. alias.ʒ.xxxiii.
Squinanti,
Melanopiperis.
Myrrhæ, ana.ʒ.ii.s. alias.ʒ.xx.
*Rheubarbari,
Croci,
Aristolochiæ, Longæ, Rotundæ, ana.ʒ.i.℈.ii.
Costi.ʒ.i.s.alias.ʒ.xviii.
Cinnamomi,
Casiæ ligneæ, ana.ʒ.i.℈.i. alias.ʒ.xv.℈.ii.
Mellis quantum sufficit.

* Hæc a Nicolaus præter mittuntur uerum ad costi proportionem secundum Nico. omnium studioli ponderis augeant.

COMMENTA. MANLII.

Diacostū autem dicitur a costo, quod recipit. Supra posita fuit alia descriptio, quæ est de menthæ Mes. quę quasi eadem est, tamen differt: & sic sunt ex hominibus qui componunt ipsum secundum istam descriptionem, alii secundum illam. Costum autem est radix amara quæ satis est nota.

APPENDIX.

Nihil diacostu, e costo sane antidotum Actuarii a iam ex posito euariat, quāq; loco anisi, anethum substituat; costūq; (in Ruelli uersione) omittat, quem a studiosis restituēdum cēsemus, alioquin petenda esset aliūde antidoti inscriptio.

CXX.

DIAIRIDOS, Vulgo Diairis, de melle.

℞.Ireos.℥.i.
Pulegii,
Hyssopi,
Glycyrrhizæ, ana.ʒ.vi.
Dragaganti,
Amygdalarum amararum,
Pinearum,
Cinnamomi,
Zingiberis,
Piperis, ana.ʒ.iii.
Caricarum,
Carnium dactylorum,
Passularum enucleatarum, ana.ʒ.iii.s.
Styracis Rubeæ, Calamitæ, ana.ʒ.ii.℈.i.
Mellis quantum sufficit.

COMMEN. MANLII.

Diairis āt dicitur a radice illa quæ ireos appellaē. Gilib. de Anglia in cap. de strictura thoracis habet unam aliā descriptionem, quæ eadem est. Item Aui. in.5.can. in trac. vi. de uentre inferiore, & debilitate stomachi inquit: Medicamē quod dicitur diaireos, sed idem nō est. Descriptio uero Luminis apothecariorum seu Luminis malelucētis est falsa. Nam quædam simplicia subtraxit. Dicitur diairis de melle ad differētiam descriptionis quæ fit de zucchero: & eius modus est quod accipiatur zuccharum depuratum ac clarificatum & coctum ad debitam cocturam, & quando infrigidatum fuerit addatur pul. radicum ireos, quantitas debita & fiat cōfectio in morsellis, & id uocatur diairis de zucchero, quod magis in usu uenit quam diairis de melle.

Ireos uero secundum modernorum opinionem est radix lilii cœlestis.

Caricæ ſm compositorem sunt ficus pingues siccæ, idem habet Gilibertus: sed Lumen malelucens detraxit caricas, carnes dactylorum, passulas, & alia multa.

Storax rubea.i.cozumbrum apud modernos est thymiama, seu fex storacis liquidæ. Storax calamitæ est satis nota. Inuenitē quædam descriptio ubi non ingreditur nisi storax rubea, & in aliquibus ingreditur storax rubea & calamitæ. in descriptionē Giliberti nō habetur nisi storax rubea.i.cozumbrum: sed secundum quosdam ambæ debent poni.

CXXI.

DIACALAMINTAES, Vulgo, Diacalamenthum.

℞.Calamenti,
Pulegii,
Melanopiperis,
Petroselini,
Seselei, ana.ʒ.iii.℈.ii. alias.ʒ.liiii.
Leuistici.ʒ.i.℈.i.al.ʒ.xviii.
Sem.Apii.℈.i.alias.ʒ.iiii.
*Ameos,
Thymi,
Anethi, ana.℈.i.
Cinnamomi,
Zingiberis, ana.† ʒ.ii.
Mellis quantum sufficit.

*Singulis tribuit Nico. pōdus unc.i.

†ali. scru. ii.

COMMEN. MANLII.

Diacalamenthum dicitur a calamentho quod recipit. Supra posita fuit una alia descriptio, quæ est de mēthæ Mes. & secundum illam descriptionem a multis fit, & apud quosdā fit secundum istam descriptionem, & hoc est secundum uoluntatem medicorum, ac apothecariorum.

CXXII.

DIACODION.

℞.Capita papauerum nigrorum nō nimis uiridium, nec nimis siccorum † numero.xiii.alias cl.

†alias numero.xii.

Rosarū.ʒ.ii.s.alias.ʒ.xxviii.
Glycyrrhizæ,
Acaciæ,
Croci.ana.ʒ.i.alias.ʒ.ix.
*Boli armeni,℥.s.
Cinnamomi,
Symphyti,
Hyppocisthidos,
Balaustiæ, ana.ʒ.i.
Myrtyllorum.℥.i.
Coralii Albi, Rubei,
Sumach,
Sanguinis draconis,
Laccæ,
Roris syriaci, ana.℈.ii.
Seminis portulacæ.ʒ.s.

Hæc Nic. omittit.

Conficiantur sic: capita papauerū ponantur in tm̄ aquæ pluuialis ꝙ bene cooperiantur, & per tres dies ibi dimittātur & in ipsa aqua ad tertiā partē bulliāt & postea colētur, & in colatura l.i.s.mellis myrtini, addāt in tali melle supra dicta admisceāt. Cōfectio mellis myrtini talis est, in duab⁹ libris mellis despumati, ponāt l.i.s.succi myrtini, & coquātur ad succi cōsuptionē, et postea coleē, et hoc erit mel myrtinum.

COMMEN. MALII.

Diacodiō dr̄ a acodia, quod papauer nigrum interpretatur, quod ibi intrat. hoc apud nos non est in usu. Illa uero descriptio qua nos utimur est de mēte Mes. quā ipse uocat cōfectionē de iacur, & ipse docet ipsum fieri diuersimode: nam qn̄q; fit simplex, qn̄q; compositum, qn̄q; fit cum melle, quandoq; fit cum rob, quandoq; fit cum penidiis, & sic de singulis: & sic uide supra, quod ostendi ipsum componere separatim secundum diuersitates compositionum.

Symphytum.i.cōsolida maior seu anagalicum. de quo supra in confectione dicta athanasia.

Rossyriacus ſm composi. est flos orni. Secūdum uero Simonem Ianuen. Rossyriacus est sumach, unde mirandū est, quod Nicolaus in isto antidoto habet sumach & rorē siriacum. Ergo idem non sunt. Veritas autem est ꝙ rossyriacus est sumach, sed iste textus est corruptus: debet enim dicere herbæ syriacæ, quę est malua. Cōfectio mellis myrtini eiusmodi est, sicut docet Nico. in isto antidoto.

CXXIII.

DIAPAPAVER.

℞.Succi liquiritię,
Dragaganti,
Gummi arabici,
Penidii, ana.ʒ.x.
Amygdalarum dulcium mundatarum.ʒ.v.
Amidi,
Sem.Cydoniorum,
Sem.Portulacę, ana.ʒ.ii.s.
Citruli,
Cucurbitę,
Melonis,
Sem.Cucumeris,
Lactucę,
Maluę, ana.ʒ.i.s.

Fac puluerem, & tempera cum syrupo uiolato, uel cum sapa. Detur ante prandium uel post.

COMMENTA. MANLII.

Diapapauer aūt dr̄ a papauere, albo quod recipit. Gil. de Anglia in ca. de causis tussis, habet unā descriptionē, q̄ eadē est Mesues indistincte de loch inquit: Loch de papauere & est diapapauer: sed apud apothecarios modernos, aliud est loch de papauere, aliud est diapapauer: & sic fit loch de papauere de mente Mes. & diapapauer de mente Nicolai.

Sapa.i.mustum coctum usq; ad consumptionem duarum partium: & propterea dicitur triplicatū seu dulcor, aliquādo carenum. Isido. in cap. de potu inquit: Carenum dicitur

eo ꝙ feruendo parte careat: tertia enim parte musti amissa quod remanserit carenum est: cui contraria sapa est quæ feruendo ad tertiam redacta descenderit.

CXXIIII.
DIASENAE.

℞.Senæ.℥.iii.	Ligni aloes,
Cinnamomi,	Piperis longi,
Folii,	Zingiberis,
Cardamomi,	Zedoariæ,
Galangæ,	Spicæ nardi,
Macis,	Nucis moschatæ,
Garyophyllorum,	ana.ʒ.iii.
Boraginem, Calamentum, } adde & cætera, quæ Melancholiam purgant.	
Auellanarum, assatarum, numero.l.	Lapidis armeni.ʒ.i.
	Lapidis Lazuli.ʒ.iii.
Setæ combustæ.ʒ.ii.	Zucchari, ℥.v.

Mellis despumati quantum sufficit.

COMMEN. MANLII.

Diasenæ dicitur a senę quod ibi ponitur plus quã de aliis speciebus. Gilib. de Anglia in ca. de uitiis splenis habet eandem descriptionem. Hoc antidotũ apud nos est in usu: sed ego nõ certificor si ista descriptio sit illa qua utimur, aut nõ quia ultra istam descriptionem, etiam uidi aliquos cõponẽtes secũdum aliam descriptionem, de qua infra erit sermo: & credo quod utraq; sit de mente Nicolai.

Senæ uero secundum Mes. est folliculus plantę, quam uocant Perses ahalzemer, & eius ortus est ſm semitam orobi: & inuenitur ex eo domesticũ & syluestre. Electio, melior pars plãtę eius est folliculus deinde folia, sed tamẽ in eis est uirtus debilis ualde. Hic uero possumus certificari, ꝙ intẽtio Mes. est ꝙ senæ sit folliculus plantæ: & melior pars plantæ eius est folliculus, & in foliis eius est debilitas & propter id dico, ꝙ per senę intelligitur folliculus, & non folia eius, ut faciunt quidam.

Borago est herba satis nota. Compositor inquit: Boraginem & calamentum addunt quidam &c. quæ melancholiã purgant. In hoc sapientes intellexerunt, ꝙ hæc duo & cætera addũt in hoc antidoto propter malitiã quæ inuenitur in lapide armeno & lazuli, quia in eo loti non ponũtur: immo hodierni doctores laudant ꝙ ambo debeant lauari, & eius lotionis modum ostendi supra.

CXXV.
DIASENAE.

℞.Senæ.℥.iii.	Piperis,
Auellanarum assatarum, numero.l.	Spicæ,
	*Ozimi,
Serici combusti.ʒ.ii.	Zingiberis,
Lapi Armeni.ʒ.i.	Folii,
dum Lazuli.ʒ.iii.	Cardamomi,
Zucchari.℥.vi.	Croci,
Cinnamomi, ℥.i.	Zedoariæ,
Garyophyllorum,	Floris rorismarini,
Galangæ,	Macropiperis.ana.ʒ.ii.

* Basilicõ garyophyllatũ uulgo.

Mellis quod sufficit.

Conficitur sic, cum melle auellanæ bene pulueriʒatæ despumatum mel ad ignem decoquitur: deinde puluis specierum admisceatur, & fiat electuarium in bona forma.

COMMEN. MANLII.

Diasenæ, ut dictum fuit, dicit a senæ, quia plus de senę ponitur quã de aliis speciebus. Hoc antidotũ dupliciter conficitur, nam sunt ex hominibus qui faciunt ipsum ſm primam descriptionẽ, & sunt ex hominib. qui faciũt ipsum secundũ istam descriptionem, secundum diuersitates prouinciarum.

Senæ autem est folliculus plantæ, ut dictum fuit: & melior folliculus est cuius color trahit ad uiriditatem, et subnigredinem quandam, & in quo est de amaritudine res modica cum stypticitate, & qui est magis completus, & in quo sunt semina ampla compressa. Subalbidus autem nõ est bonus, & incompletus similiter, & meliora folia sunt uiridia subalbida, & tenuia non bona, & antiquatum ex eo est sine spiritu, & stipites eius sunt inutiles.

CXXVI.
ESDRA MAGNA.

℞.Aliptæ moschatæ, Myrrhæ, Zucchari, Foliorum rutæ, Seminis apii, Chamædryos, Fœnigræci,	ana.†.ʒ.i.℈.i.gr.i.
Limaturæ eboris, *Pigami, †Elelisphaci, Balaustiæ, *Golenæ,	ana.ʒ.i.gr.vii.s. alias.ʒ.xlv.

Cinnamomi,	*Splenis pultri,
Garyophyllorum,	Ventris merguli,
Capparis,	Rheupontici,
Pulegii,	Kristolochiæ lon.
†Xyloaloes,	Asari,
Spicæ,	Hermodactylorum,
Zedoariæ,	Meu,
Laccæ,	Iridos,
Rosarum,	Pyrethri,
Abrotoni,	Peucedani,
Melanopiperis,	Gentianæ,
Petroselini,	Epithymi,
Ossium dactylorum, ana.℈.ii.s.gr.iiii. alias.ʒ.xxxvi.	Violarum,
	Arthemisiæ,
	Cimoleæ,
Galangæ,	Foliorum citri,
Zingiberis,	Laureolæ,
Croci hortensis,	Menthæ,
Anacardi,	Malabathri,
Lithodæmonis,	Quinque folii,
Mandragorę,	Carpobalsami,
Acori,	Anisi,
Pæoniæ,	Amomi,
Thymi,	Cymini,
Hyssopi,	Ozimi,
†Roris syriaci,	Platocymini,
Basiliconis,	Sem. Meconis,
Dauci,	Rutæ hortensis,
Seminum Fœniculi, Altheę,	Baccarum lauri,
	Sanguinis draconis,
†Oliuarum ossa,	Lapi- Magnetis,
Vini ueteris optimi,	dum Agapis,
ana.ʒ.s.℈.s gr.i. alias.ʒ.xxvii.	Ossis de corde cerui,
	Muscellini,
Balsami,	Petrolei, ana.℈.i.& tertiam partem alterius. alias.ʒ.xviii.
Croci orientalis,	
Folii,	
Costi,	Camphoræ,
Galliæ,	†Ambræ,
Cassiæ fistulæ,	Marga- Perforatarum,
Myrobalanorum omnium	ritarum Non perforatarum,
Nardi celticæ,	Blactæ bisantiæ,
*Xylobalsami,	Sambuci,
Calami aromatici,	Styracis calamitæ,
Dragaganti,	Sagapeni,
Coralli, Albi,	Sulphuris uiui,
Rubei,	Ammoniaci,
†Confitæ rubeæ,	Antimonii,
Castorei,	Acaciæ,
Opopanacis,	Betonicæ,
Bdellii,	Caballi marini,
Galbani,	Hipocisthidos,
Asphalti,	Macis,
Terebentinę,	Licii,
Theriaces,	†Schœnanthus,
Mastiches,	Herbæ syriacæ,

Floris

† alias. ʒ. liiii. Põdera nanque sic ad summam magnitudinẽ aucta, ex Nico. præscripto habentur.
* .i. seminis pegani, ẽ nanq; poganon ruta agrestis Gale. viii Simp.
† Lilifagi uulgo .i. saluiæ.
* alias Golenæ.i. origani.
†xylobalsami, inepte prius legebatur.
† Sumach uulgo.
† Ossium dactylorũ mendose iã impressis habet.
† Ambar, ac sucinũ orientale recẽtioribus uocitatur.
* Xyloaloes prius legebatur qđ præsertim ob põderum rõnem adnotauimus, alioquin nullius momenti foret hęc simpliciũ transpõ.
† Cõfita ẽ ex stiracis liquidæ thus iudæorum uulgo appellatum.
* Alii de polithro.
†Squinantũ uulgo.

† Alexandrũ, ſmirniũ uocãt uoce ab oluſathrô deſtra, maceroni uulgo. * i. ceraſi ſylueſtris. † eſt ſuccus cauliũ agreſtiũ. † cinabrium dicunt.

Floris oleandri,	Macropiperis,
Phu,	Nigellæ,
Marrubii,	† Vxifur,
Sulfuracæ,	* Corticum neræ,
Abſinthii,	† Mabathematicon,
* Alexandri,	Aquę uitis.ana.℈.s.gr.ii. alias.ʒ.ix.
Euphorbii,	Lithargyri,
Cardamomi,	Amyli,
Carthami,	Opii,
Seminis anethi,	Radicis iunci,
Ameos,	Calaminthæ,
Git,	Hyoſcyami,ana gr.vii. alias.ʒ.iiii.s.
Leuiſtici,	
Seminis citri,	
Leucopiperis,	Mellis quod ſufficit.

COMMENTA. MANLII.

Eſdra autem dr̃,quia Eſdra propheta inuenit eam, ut dr̃ in Babylonia.Gilib. de Anglia in ca. de uariolis & morbillis,habet unam aliam deſcriptionem quæ eadẽ eſt.Hoc antidotum nr̃ eſſe ad modum theriacæ,& ſine dubio poteſt ipſum dici Theriaca.Nam Auic.in.5.can. inquit: Theriaca Eſdreę in cuius deſcriptiõe ingrediũtur multa ſimplicia, q̃ ingrediuntur hãc deſcriptionem:uerum in hac multa ingrediuntur.Hoc antidotum apud nos in uſu non eſt:uerũ, quædam ſimplicia,ſi Deus uoluerit,breuiter declarabo.

Alipta muſcata uel mixtura,i.confectio, quæ in modum trochiſci reducitur,cuius deſcriptio ſupraposita fuit.

Limaturæ eboris.i.limatura oſsis uel dentis elephantis. Iſido.in cap.de beſtiis inquit:elephantem Græci magnitudine corporis uocatum putant,ꝙ formam mõtis præferat. Græce enim mons Elephos dicitur:apud Indos autẽ a uoce barro uocatur,unde & uox eius barritus dicitur:& dentes eius ebur.Inde ebur,ideſt,dẽs Elephãtis:limaturæ eboris,ideſt raſuræ dentis elephantis.

Peganon uulgo piganum ſecundum compoſitorem eſt ruta agrion.i.agreſtis.Gal.in.8.ſimp.inquit:Peganon.i.ruta ſylueſtris Macer in cap.de ruta deſcribit diapiganũ.i.electuarium de ruta.Et Dioſ.in eodem cap. deſcribit diaſpolition,quod idem eſt,de quo infra.

Lilifagus,ideſt ſaluia.

Golenæ ſm Circa inſtãs eſt origanum quod exiccatis foliis cum floribus abiectis ſtipitib. in medicinis ponĩ.Pet. de Creſcen. Origanum alio nomine dicitur gollena, cuius duplex eſt maneries .ſ. origanum agreſte quod latiora habet folia,& fortius operatur, & ẽ domeſticũ ꝙ in hortis reperitur,& minora habet folia, & operatur ſuauiter quod in medicinis ponĩ.Colligitur autẽ in tẽpore productionis florum,in umbra ſuſpenditur & ſiccatur. Folia cum florib. debent in medicinis poni abiectis ſtipitibus:per annum ſeruatur.Hoc apud Lombardos cornabolia uulgo dicitur.

Petroſellinum domeſticum quod notum eſt. Iſido.in ca. de oleribus inquit:Petroſellinum uocatũ ꝙ ſit ſimile apio. Naſcitur in petris montibusq; præruptis, quod nos petrapium dicere poſſumus.

Crocus hortẽſis.i.hortulanus ſeu infectiuus, eo quod de ipſo tingitur ſericũ,& eſt flos carthami,cuius ſemen gineo dicit Græcus.Hoc apud Dioſco.uocatur cnicum, & de eo dictum eſt ſupra.

Lithodæmonis ſm compoſitorem eſt lapis niger, qui de India uenit. Quidam uocant ipſum lapidem dæmonis, & hic eſt lapis qui inuenitur prout aſphaltum,& quidam putauerunt eſſe idem,ſed non recte.Nicolaus Floren. in ſermone.7.in cap.de curatione hernię ſiue ramicis habet glutinis lithodæmonum,& inquit:Lithodæmonum.i.cum quo lapides,& urcei conglutinantur.

Ros ſyriacus ſecundum compoſitorum eſt flos orni. de quo abunde ſupra diximus.

Nardus,ideſt ſpica nardi,ſeu aromatica.Apud Auic.dicitur ſpica auium.

Celtica.i.neridẽ,ſeu ſpica romana:& ambę debẽt hic poni.

Cõſita rubea ſecundũ cõpoſitorẽ eſt ſtorax rubea:ſecundũ quoſdam eſt laudanum, non eſt autem ſtorax calamitæ, ut quidam dixerunt.Nam infra iterum ponĩ ſtorax calamitę. Moderni uero opinantur eſſe cozũbrum.i.fœcẽ ſtoracis liquidæ,& eſt thus Iudæorum:qm̃ Iudæi utuntur ad fumigiũ in ſynagogis ſuis.Hãc thymiamam dicere poſſumus.

Theriaca dicitur a tyro ſerpente. Quidam dicunt ꝙ eſt theriaca Gal. alii dicunt ꝙ per theriacam intelligitur uinũ rubeum coctum cum caſtoreo.

Splen pultri.Nõ determinaĩ ab autoribus cuius complexionis ſit ſplẽ pulli,tñ effectus eius manifeſtat ꝙ ſit de maſſa ſanguinea.Alii dicunt ꝙ eſt ſplen,ſed nõ recte: ſed noſtri doctores opinãtur ꝙ ſit quædã ſuꝑfluitas cerebri pulli equini,quę in tpe ſuæ natiuitatis per motũ ſuum per nares emittitur,& niſi ſtatim ab aliquo recipiatur mater pulli eam abſorbet.Soli exponitur & ſiccaĩ & reſeruatur,& quanto magis exiccatur tanto eſt melior.Auic.in theriaca Eſdrę loco eius hẽt hepatis almelichi,quod reperio apud Gentilẽ eſſe hepar pulli equi.Idẽ in.3.can.in fen.xv.in ca.de curationibus ſplenis inquit:Sumaĩ ſplen aſini ſylueſtris, & ſplen eq. Simon Ianu.in ca.de quebenomolet,inquit: Quebenomolet uel quebelecmelet,in.10.practi.alia ĩ cõfectiõe Eſdreæ quam azere uocat eo loco apud Auic.eſt almelichi:& in pãtechni eſt hepar pulli equi,ſed in antidotario ilĩm ſplẽ pulli equi habetur.Stephanus, & ſic eſt quod hepar almelichi & ſplen pultri & hepar pulli equi idem ſunt.

Mergulus ſecundum multos eſt auis quæ uulgari nomine uocatur murgonus:ĩn aquis habitat,& eius color uergit ad nigredinem,& omnibus ſatis eſt nota. Raſis in li.aphor. in li.4.in c.de dictis medicinis & cibariis inquit: Altriar.i. merlus auis,neſcio autem an ſit idem:tu conſidera.

Cimolea ſecũdum compoſitorem eſt terra ſarda ſiue Hiſpana,q̃dã terrã argẽtariam uocant.Gili.ibidẽ ait:Cimolea .i.terra alba.Io.Sera.in ca.de mulieribus qualiter ſignificetur ꝙ ipſæ ſint ꝑgnantes inquit:Cimolea eſt marmor inuentum in luto uiridi. Idem in ſuis ſimplicibus in cap. de cimolea,inquit,ꝙ ſunt eius duæ ſpẽs, una eſt alba ſolida, alia eſt purpurea uelut unctuoſa, quæ qñ tangitur adhæret digitis, & eſt melior aliis.Hæc apud Dioſc.uocatur gicimolia, cuius alia eſt alba,atq; denſa,alia purpurea, & quaſi pinguis. Apud Auic.uocatur lutum cimoleæ.Quidam falſo putauerunt eſſe terram ſigillatam,quod non creditur.

Laureola.ſecũdũ Circa inſtãs eſt cocognidiũ ſemẽ eius, hic textus eſt falſus.Nam laureola apud Sera.inter ſpecies lauri deſcribitur,& cocognidium apud Dioſ. uocatur chamælea quæ alio nomine dicitur mezereon:unde per hoc dico ꝙ laureola non eſt ſemen cocognidii:immò cocognidiũ eſt ſemen chamæleæ,ſeu mamereon.

Platocyminum ſecundum compoſitorem eſt ſiler: ergo eſt ſiler montanum Nam platocyminum eſt dictum latum cyminum,quod eſt ſiſeleos. Præterea Gilibertus ibidẽ ait: Platocymini.i.ſileris montani.

Lapis magnes ſecundum Dio.gignitur,atque inuenitur circa littus.Oceani,apud Ragodicas & in India, ab inuẽtore ſic uocatus:eſt autem colore ferrugineus, magnas habẽs uirtutes,& uelut ſpiritum in attrahẽdo ferrum. Hunc lapidem quidam probandi cauſa amoris uirorum. Papias ait: Magnes lapis indicus ab inuẽtore eiuſdem nominis dictus, cui tanta uis eſt,ut ferrum ad ſe trahat, ꝙ ſi iuxta eum adamas poſitus fuerit mox remittit.

Lapis agapis ſecũdum cõpoſitorẽ eſt lapis agariſta: quidam falſo putauerũt eſſe lapidem Iudaicum.Secundũ Dioſco.eſt lapis potentias habens maximas. Sed qui colorem habet ſimilem pelli leonis ualet ad morſum ſcorpionis.

Muſcelinum.ſ.oleum muſcelinũ,quod ex muſco, & aliis ſpeciebus fit,cuius deſcriptio infra apparebit. Quidã falſo oleum balaninum putauerunt,ſed non recte. Nam muſcelinum dicitur a muſco & balaninum,a granis been.

Petroleum.i.oleum petroleũ, quod a Modernis dr̃ eſſe naphta,ſeu ſpẽs, & ab aliquibus dicitur ſtercus dæmonis. Meſ.in diſtinctione de oleis in cõfectione olei philoſophorũ inq̃t.Eſt aũt eius aliud quod fit a natura,& profert illud minera:aliud mare,& eſt locus manationis eius in inſulis & ſcopulis maris,& uocaĩ naphta,cuius tres modi ſunt.Eſt

enim quoddam subalbidum, & quodam subrubeum tenue, & aliud grossum subnigrum: subalbidum uero est melius aliud subrub eum est post illud, aliud uero postea.

Caballi marini ſm compositorem sunt pisces habentes collum & caput & rostrum ad modum equi, caudã ad modum lacertæ reuolutam super dorsum, & isti sunt pisces qui in mari inueniuntur dicti uulgari nomine Caballini, eo ꝙ caput habent simile caballi capiti, & pedes simili modo.

Lycium secundum eundem est succus de floribus caprifolii uel oculus lucidus. Ergo est succus matrisiluę, quę apud nos iuxta hortos inuenitur. Infra in pilulis lucis minorib. ostendam melius.

Herba syriaca ſm eundem, & Matt. Syl. est malua. Giliber. ibidem ait: Herbæ syriacæ. i. maluæ. Si uero diceret roris syriaci nõ esset idem. Nã rossyriacus est sumach, & herba syriaca est malua: & ambo recipiũtur in hac compõne.

Flos oleandri. i. nerion, seu rodedrendon, & est plãta uenenosa, cuius folia sunt similia amygdalæ, sed maiora & pinguiora, & flores rhodon. i. rosæ similes: semen est patẽs sicut cornu ueluti lanã deintus hñs similẽ hyacintho. s. herba est illi oblonga, & angusta salsa: nascitur locis aquosis, & maxime in maritimis. Hæc apud quosdã lãdrum uocatur Diosc.

Sulphuraca ſm quosdam est herba quæ odorẽ habet sulphuris, & dicitur ꝙ est species trifolii. Simõ Ianuẽ. ait Dẽs equinus a quibusdam uocatur sulfuraca planta iuxta fluuios nascens. Secundum uero Mat. Syl. Dens caballinus uel dẽs equinus est cassilago, siue iusquiamus. Nam sine dubio dẽs equinus dicitur a multis insquiamus, & est planta quæ nascitur multum iuxta fluuios, & in sterquilinis locis, & est quã Papienses herbam pinulam uocant.

Cardamus. i. nasturtium, & est nomen Græcum. Giliber. ibidem ait. Cardamum. i. nasturtium. s. eius semen. Miror ꝙ Gal. in. 7. simp. dicat: Cardamus. i. crocus hortulanus: & est ex herbis spinosis, quod falsum est. Nã cardamus est nasturtium. Præterea idem in. 7. dicit: Cardamus. i. nasturtiũ: credo tamẽ quod hoc acciderit errore scriptoris. Nã debet dicere cardamus. i. crocus hortulanus. Dios. de cardamo duo facit c. nam eius species sunt multæ. Est enim cardamus domesticus dictum nasturtium, & est cardamus aquaticus dictus senecion, seu chrysonum, & sic de singulis.

Gith. i. melãthium, siue melachiõ: & apud Modernos est nigella nigra, quæ apud Dios. uocatur melãthium. Multi falsi apothecarii loco gith utunt illo semine, quod in bladis inuenitur, quod a multis gitono uulgariter dr: sed non recte. Nam gith quæ in medicina efficaciã habet, est semen minutum simile semini porri, cum odore iocundo, hoc semẽ inuẽtum fuit ab hodiernis. Et apud nos ultra padum in terra nominata Pinarola inuenitur, & uocãt rochetã: antiquo uero tempore utebãtur nigella, quæ colorem citrinum habebat ac triangulatum cum odore priori. Vnde sapientes uolunt, ꝙ per gith intelligatur nigella nigra, & per nigellam intelligatur nigella citrina, quæ hodie ambæ notæ sunt.

Vxifur ſm Giliber. ibidem est minium, sed puto falsum: nec sinopodia, ut quidam dicũt: imo uxifur uerum est cinabrium. Simon Ianuen. inquit: Vxifar siue uxifur, quodcũq; dicas corruptum est, nam Arabice zengibur dicunt, & est cinabrium. Bulchasim in trac. 1. inquit: Modus faciendi zenxifur, & est cinabrium. Ergo uxifur est cinabrium, & non minium, nec est sanguis draconis, ut quidam crediderunt.

Cortex nere ſm cõpositorem est cortex cerasi agrestis, & eius semen a multis modernis mechaleb dr̃. Io. Arculanus in ca. de signis lapidis renum inquit: Nere. i. cerasorũ syluestrium, sed Platearius inquit: ꝙ est arbor, in Apulia inuenitur, producens fructum ad modũ baccarũ lauri, qua utuntur Saraceni ad faciendũ tincturam: si sic est, cerasa agrestia nõ sunt nere, & pro certo idem non est: quia Mat. Syl. in ca. de machaleb inquit: Machaleb est medulla fructus cerasi domestici uel syluestris: & est in ueritate medulla cerasi syluestris cuiusdam, qua mulieres Arabum utuntur in oleo quo ungunt capillos suos, & alio nomine uocatur nere, & est arbor cerasi syluestris. Apud nos defertur machaleb ex Ianua cuius magnitudo non est, ut dicit Platearius.

Mabathematicon secundum cõpositorem est succus caulium agrestium, & sic credo esse uerum. Secundum Circa instans est struthium, quod non est. Vide de ipso supra, quia melius ostensum fuit.

APPENDIX.

Esdra, a Nicolai præscripto, apud Græcorũ recentiores uarie admodum conficitur. Actuarius enim in lib. de cõposi. medic. Compõnem, ac parandi modum una quã breuissime exponit. Aegineta autẽ cui a multiplici nempe usu πολύχρηστος belle uocitat, simplicissime li. vii. ca. xi. rẽ pstringit. Aetius uero li. xiii. ca. 101. haud longe uagatur. Verũ iis nec ex iisdem, nec pondere eodem omnino componitur.

CXXVII.
DVCIS.

℞. Anisi. ʒ. ii. gr. xv.	Leuistici,
Liquiritiæ,	Alexandri,
Masticis, ana. ℈. ii. gr. v.	Iuniperi,
Chamædryos,	Sileris montani,
Zingiberis,	Pentaphyllon,
Cinnamomi,	Semin. asparagi,
Galangæ,	Rheubarbari,
* Marathri,	Vrticæ,
Carui, ana. ℈. i. gr. xv.	Rheupontici,
Calamenthi,	Nucis myristicæ,
Pyrethri,	Ligni aloes,
Piperis, Albi,	Basiliconis,
Piperis, Longi,	Milii solis,
Cyperi,	Saxifragiæ,
Squinanti,	Citri,
Dauci,	Ameos,
Irei,	Radicis asparagi,
Amomi,	Sem. Citrulli,
Folii,	Sem. Mellonis,
Asari, ana. ℈. i.	Sem. Cucumeris,
Spicæ,	Sem. Cucurbitæ,
Croci,	Sem. Scariolæ,
Gummi arabici,	Sem. Petroselini,
Dragaganti,	Been. Albi,
Seminis anethi,	Been. Rubei,
Calami aromatici,	Styracis calamitę,
Cubebæ,	ana. gr. xv.
Cardamomi,	Penidiorum. ℥. s. .ii. s.
Carpobalsami,	Mellis quod sufficit.

*. i. Fœniculi.

COMMEN. MANLII.

Istud electuarium non est in usu. Secundum intentionẽ compositoris dicitur ducis ab Abbate de curia, qui illud cõposuit ad opus Rogerii ducis filii Roberti Guiscardi.

CXXVIII.
PLIRISARCOTICON.

℞. Cinnamomi,	Sampsuci,
Garyophyllorum,	† Balsamitæ,
Ligni aloes,	Basiliconis,
Galangæ,	Cardamomi,
Spicæ,	Macropiperis,
Nucis moschatæ,	Myrtillorum,
Zingiberis,	Corticum citri,
Spodii,	ana. ℈. i. gr. v. alias. ʒ. vi.
* Schœnanthus,	Gemmarum,
Cyperi,	Been. Albi,
Rosarum,	Been. Rubei,
Violarum, ana. ʒ. i. gr. xv. alias. ʒ. x.	Coralii Albi,
	Coralii Rubei,
Folii,	Setę combustæ,
Glycyrrhizæ,	an. ℈. i. gr. ii. s. alias, ʒ. iii.
Mastiches,	† Moschi, gr. vii. s.
Styracis calamitę,	Camphoræ, gr. v. alias. ℈. ii.

Syrupi rosacei quantum sufficit.

† Menthi aquatica uulgo.

*Squinatũ officinis.

† Apud Nicol. et Regini uersione desideratur.

COMMEN. MANLII.

Istud electuariũ est in usu. dr̃ aut pliris. i. completa medicina: arcoticõ principiũ interpretatur, ualet tristibus & melancholicis. Gilib. de Anglia in ca. de dysenteria intestinali uel hepatica, habet unã aliã descriptionẽ q̃ eadem est huic.

Sampſucus ſm Dioſc. a Siculis amaracus nominatur. Idē apud eundem: centaurea minor ab aliquibus amaracus uocatur, quod falſum eſt. Nam amaracus ſi eſt ſampſucus, non eſt cētaurea. Præterea ſecundū Modernorū opinionē generaliter tenetur quod amaracus ſit alacoē ſiue uechuen. Nā Aui. in. 5. can. in deſcriptione tertia troch. alimdaracarō ingrediētium in theriaca magna inquit: Amaracus. i. alacoen alba. Ergo amaracus eſt matricaria, quæ apud Aui. in. 2. cano. uocatur uechuen: & eſt herba quæ apud Lombardos criſpula uocatur, ſed ſampſucus eſt uera maiorana.

Balſamita ſm compoſitorem eſt mentha aquatica, q̃ alio nomine ſiſymbrium uocat. Verum ſiſymbrium apud Auic. in. 2. can. uocatur ńemen, ſed nō recte: quia nemē eſt ſerpillum, balſamita uero eſt mentha, quę odorem parum balſami reddit, & eſt herba quæ apud nos iuxta aquas inuenitur.

Gemmæ ſecundum noſtrorum doctorum ſententiā ſunt lapides precioſi, quas Meſ. in electuario de gemmis deſcribit. nā electuarium de gemmis dicitur propter lapides precioſos, q̃ in ipſo ingrediuntur, & uocantur a multis fragmēta cordialia, & ſunt proprie zaphyri, hyacinthi, ſardini, granatæ, & ſmaragdi, & iſtos quinq; lapides meo tempore uidi in ipſo electuario ponere. Quidam dicūt quod per gemmas intelliguntur extremitates be en albi, & rubei, ſed prima opinio eſt melior. Conſtantinus in uiatico in cap. de lachrymis oculorum inquit: Gemmarum non perforatarum, ego exiſtimo quod ſecundum ipſum debent eſſe margaritæ ſiuæ perlę. Verum eſt q̃ margaritæ ſunt laudatæ in iſto electuario, ſed magis laudantur illi lapides precioſi.

Syrupus roſatus fit ex aqua infuſionis roſarum & zuc. ut docet compoſitor. Idem docet Meſ. Oportet aūt ſi hanc cōfectionem facere uolueris ſecūdū intētionē cōpoſitoris, q̃ accipiatur infuſio roſarū, de qua fit ſyrupus roſatus. Et hęc infuſio clarificetur & coquatur zuccharū ſecundū artem: & quando coctum fuerit, adde ſpecies ſupradictarum rerū, & fiat electuarium in morſellis: quod ſatis eſt notum.

CXXIX.

DE SVCCO ROSARVM.

℞.* Sacchari,		Albi,
Succi roſarum, ana libram. i. ℥. iiii.	Sandali,	Rubei,
		† Citrini, ana. ʒ. vi.
Spodii. ʒ. iii.		Camphoræ. ℈. i.
* Diagridii. ʒ. xii.		

*Zuccharum uocant. †i. mahazari, apud Mauritanos. *i. Scammonii ſuccum.

Tempera ad modum electuarii cum ſyrupo facto de prædicto zucc. & ſucco roſarum, & fiat electuarium.

COMMENTA. MANLII.

Iſtud electuarium eſt in uſu. Dicitur autem electuarium de ſucco roſarum ab eodē ſucco, quod recipit. Gilib. de Anglia in cap. de cura arthriticæ. Secundum Modernos habet unam aliam deſcriptionem quæ idem eſt. Petr. de Creſcentiis in ca. de roſaria, habet mel roſatum, electuarium de ſucco roſarum, ſyrupum roſatum, & oleum roſatum, quæ omnia ſunt ex authoritate Nicolai. Supra eſt poſitum electuarium roſatum, quod etiam eſt in uſu ſub nomine electuarii roſati Meſ. & iſtud eſt in uſu ſub nomine electaurii de ſucco roſarum: quod ſatis, eſt notum.

CXXX.

DIAHYSSOPV.

℞. Hyſſopi,	Carnium dactylorum,
Iridos,	† Caricarum pinguium,
Melanopiperis,	Paſſularum enucleatarum,
Thymi, ana. ʒ. xx.	Marathri, ana. ʒ. x.
* Gleconis,	Zingiberis,
Thymbræ,	Aniſi,
† Pigami,	Carui,
Cymini, ana. ʒ. xx.	Leuiſtici, ana. ʒ. v.

Mellis, quod ſufficit.

† Tragacāthos caricarū loco apud Reginum habetur. *i. gliconii officinis. †alias Hygrupegani. i. humidę, uel uiridis rutę

COMMENTA. MANLII.

Iſtud electuarium non eſt multū in uſu. Gilib. de Anglia in ca. de cauſis tuſsis, habet unā aliam deſcriptionē q uæ eadem eſt. Hyſſopus aūt eſt herba ſatis nota. & hęc eſt hyſſopus ſicca: hyſſopus uero humida eſt pinguedo ſeu ſordicies lanarum ouium. Aui. in. 2. can. de utraq; cap. facit. Circa inſtans inquit: Hyſſopus herba eſt ſatis cōis, uirtutem habent folia & flores, nō autem radix. In æſtate cum flores producit colligitur, in umbroſo loco non fumoſo ſuſpenditur & deſiccatur: in medicinis folia & flores abiectis ſtipitib. ponuntur: per annum ſeruatur, ſingulis annis renouatur.

Gliconium ſecundum compoſitorem eſt pulegium. Gil. ét in ſua deſcriptione poſuit gliconium quod ſecundū quoſdam eſt mentaſtrum. Alii dicūt quod eſt calamenthum mōtanū, ſed opinio modernorum eſt ſi intentio compoſitoris eſt quòd ipſum ſit pulegium, nos poſſumus ipſum ſequi.

Thymbra. i. ſaturegia, ſecundum Macrum: idem inuenitur apud Serap. in cap. de ſaturegia: & hæc eſt herba quæ in hortis inuenitur. Circa inſtās ait: Saturegia cum flores producit colligatur, & in umbra deſiccetur.

Peganon ſeu pigamum eſt ruta agreſtis ſecundum Gal. in. 8. de ſimpl. Item inuenitur diapigamum. i. electuariū de ruta: cuius deſcriptio infra apparebit.

CXXXI.

AD REVSTAVRATIONEM humiditatis.

℞. Glycyrrhizæ,	Cinnamomi, ℥. i.
* Roſæ,	Styracis calamitę,
Sacchari, ana. ℥. ii.	Zingiberis, ana. ʒ. ii.
Dragaganti,	Penidii. ℥. ii.
Gummi arabici, ana. ℥. i.	Sem. Citrulli,
San- Albi,	Melonis,
dali, Citrini, ana. ʒ. vi.	Cucumeris,
Papaueris albi. ℥. i. s.	Cucurbitæ. ana. ℥. s.
Succi glycyrrhizæ,	Seminis cydoniorum. ʒ. iii.
Amidi,	Amygdalarum,
Portulacæ,	Pinearum,
Scariolæ, ana. ℥. s.	Berberis,
Garyophyllorum,	† Sebeſten,
Florum uuarum agreſtium,	Seminis maluæ,
Spodii, ana. ʒ. iiii.	Violarum, ana. ℥. i.

Syrupi albi quod ſufficit.

* alii raſę nō aūt raſæ legunt ut ſit glycyrrhizę raſę, qđ magis arridet.

† Mixa, ſeu mixaria Actuario.

COMMEN. MANLII.

Iſtud electuarium non eſt in uſu. Vua agreſtis ſecundum cōpoſitorem eſt lambruſca. Dioſ. in ca. de euanthio inquit: Euanthium flos eſt uitis agreſtis, quę cū ceperit florere colligendi ſunt flores ipſi & deſiccandi, & in teſta reponendi: melius naſcitur in Syria & Sicilia. Pli. œnanthium flos eſt uitis agreſtis, quę lambruſca dicitur. Item alibi. œnanthiū uitis lambruſcæ: uua colligitur cum flore, & deſiccatur in umbra &c. componitur autem ab œnos quod eſt uinū Græce, & anthos quod eſt flos.

CXXXII.

CONTRA LVMBRICOS.

℞.* Santonici, lib. i.	Carui,
Cornu cerui uſti. ℥. iii.	Baccarum lauri, ana. ℥. i.
Semin. canabis. ℥. ii.	Thymi,
Cinnamomi. ℥. ii.	Zingiberis,
Abrotani,	† Gith,
Abſinthii,	Lupinorum, ana. ℥. ii.
Origani,	Cardamomi. ℥. i.

Mellis decocti cum gramine quod ſufficit.

* Herba de monte peſſulano

† Melanthium, ſeu nigella appellatur.

COMMEN. MANLII.

Iſtud electuariū non eſt in uſu. Rainaldus de uilla Noua in lib. 2. in cap. de lumbricis, & aſcaridibus, ponit electuarium ad lumbricos necandos expertum, & illud electuariū uidetur in aliquibus rebus eſſe idem. Verum Nicolaus in ſua deſcriptione plura ſimplicia habet.

Santonicum ſm cōpoſitorem, eſt herba quæ inuenitur in monte Peſſulano. Rainaldus loco eius habet cētonicæ quæ alio nomine herba Babylonica appellatur: & vr̄ eſſe ſpecies abſinthii. Quod apud Sera. Schea uocatur, quod ſm eundē eſt abſinthium marinum, & ſic eſt ſine dubio. Hoc apud modernos eſt abſinthium marinum, & eſt illud quod hodie granela uocatur, aut herba marina, aut fomēzina. Defertur de Ianua ad nos, & ſunt qui uocant ipſam herbam zenuinam, & ab aliquibus dicitur ſemen ſanctum. Nico. Floren. in lib. 6. in ca. de uermibus uentris, & cura inquit: Dixit Iudæus q̃ ſemē bran. alias beatū datum in q̃titate. ʒ. v. emitti facit

nidum uermiū, qui appellātur cucurbitini penitus, & ego existimo quod sit semē sanctum, quod uocatur semen uermium. Idē infra ibidem in uno electuario ait: Seminis uermium, quod dicitur sanctum: a quibusdam dicit semē santonici, quod idem est secundum Modernorum sententiam.

Ceruus aīal est satis notum. Os qui inuenitur in corde ipsius, & cornu eius adustum, & aliæ partes ipsius multa iuuamenta habent in medicina: sicut est notum practicantibus. Modus autē adustionis cornu eius, est quod accipiatur cornu cerui, & incidatur minutum, & ponatur in olla in fornace, & ibi dimittatur die ac nocte: deinde extrahatur. & si est album signum est quod est combustum, sin autem non tacias iterum tātum, quod sit bene album: deinde referuetur.

CXXXIII.

PHILANTHROPVM MAGNVM.

℞. Folii,	Asparagi,
* Schœnanthus,	Cardamomi,
Cyperi,	Apii,
Asari,	Marathri,
Euphorbii,	Erucæ,
Thymi,	Sinapi,
† Petrolelini Macedoni.	Orobi, Albi, Rubei,
Anethi,	ana.ʒ.s. alias.ʒ.vi.
Milii solis,	Garyophyllorum,
Lapidis lyncis, ana.℈.iii.s. alias.ʒ.x.	Zingiberis,
Cinnamomi,	Costi,
Calami aromatici,	Casſiæ ligneæ,
Polypodii,	Pyrethri,
Physalidos,	* Celticæ,
Melanopiperis,	Myrobalani,
Sem. Petroselini, Vrticæ,	Corticum olibani,
	Leucopiperis,
Leuistici,	Carpobalsami,
Citri,	Carui,
Lithu spermatos,	Cymini,
Bardanæ,	Baccarum lauri,
Baccarum hederę, ana.℈.ii. alias.ʒ.viii.	Sileris, ana.℈.i. alias.ʒ.iiii.
Galangæ,	Oleorum Nardi,
† Nardi,	Pulegii,
Zedoariæ,	* Sambacini,
Betonicę,	† Muscelei:
Phu,	ana.gr.xv. alias.ʒ.iii.
Meu,	Mellis quod sufficit.

* Squinātum nominant.
† Alexandrum uulgo.
* Spicæ nēpe.
† Spica nardi uulgo.
* Sambucini, e sambuco nempē, officinis,
† alias Muscelini. i. e musco.

COMMENTA. MANLII.

Philāthropos amicus hoīs uel misericors īterpretaī. Hoc antidotū apud nos est in usu, sed eius descriptiones sunt diuersę ſm diuersitatem locorū. Nam sunt ex hominibus qui faciendo ipsum errant, sicut ostēdam. Gilibertus de Anglia in cap. de signis discretionis lapidis renum, & uesicæ habet philanthropon maius & minus, quæ fere idē sunt. Licet quędam simplicia mutauerit, quædam & omiserit.

Philanthropos etiam aliquando inuenitur pro quadam herba, quæ est species lappagi. unde Dios. in ca. de aparine inquit: Aparine quam Græci philanthropon, uocant latine purpurea, uel lappago dicitur herba eius: cuius formam ibi docet quæ apud nos circa hortos nascitur, & muros. Plini. inquit: Aparine aliqui omphacocarpon, alii philanthropon uocant: ramosam hyrsutam quinis senisue in orbem ramorum foliis, per interualla: semen rotundum durum, & cōcauum subdulce, nascitur in frumentario agro, aut hortis, pratisue asperitate uestium tenaci.

Folium. i. malabathrum, sunt ex hominibus qui loco eius ponunt folia garyophyl. sed hodierni doctores magis laudant spicam, aut macem quam folia garyophyl. & sic meo tēpore in isto antidoto macem uidi ponere.

Asari. i. assarabaccara, cuius radix usui medicinæ competit. Vnde Gal. in. 6. simplicium. Asarou. i. assarabaccara. Iuuamentum, quod est in hac planta sunt radices eius.

Petrosellinum Macedonicum ſm compositorem est Alexandrum, uel olusatrum: cuius semen est nigrum, quod satis est notum. Sunt ex hominibus qui componūt in isto antidoto semen petrosellini & Macedonicū, sed errant: Nā sapientes uolunt intelligi solum petrosellinum Macedonicū, quod est Alexandrum, & hoc est uerum. Nam paulo inferius in descriptione huius antidoti recipit semen petroselli ni. i. petrosellini usualis.

Lapis lyncis ſm compositorem est lapis qui fit ex urina lupi ceruarii coagulata in montibus. Enax in suo lapidario in c. de lapide lyncis: dixit, qđ fit de urina lupi ceruarii micta, & in montibus coagulata, quæ in domo seruata generat optimos fungos. Dios. facit cap. de lotio lyncis. i. urina lyncis, quæ multi ligurum uocant.

Physalidos ſm cōpositorem est filipendula. Dant mihi admirationem uerba Simo. Ianuē. qui dicit: Physalidos, ue sichago, alchechengi, cacabum: idem spēs est solatri secundū. n. intentionē suā physalidos est alchechengi, quod Moderni non approbant. Ipse ēt met supra in cap. de filipendula inquit: Filipendula in antidotario Nicolai, in confectiōe philanthropos, sed manifestū est legentibus Nico. in prædicto antidoto, nō expresſisse filipēdulā, nisi sub noīe physalidos. Aut igitur textus eius est deprauatus, aut sub noīe physalidos intellexit filipēdulam, & sic: sibi ipsi contradicit dū dicit quod est alchechengi. Veritas aūt est quod filipendula ibi ponitur sub nomine physalidos. Mat. Syl. in ca. de filipēdula inquit: Filipendula physalidos patriscitia idem. Itē circa instans: Filipendula physalidos alio nomine appellaī in maritimis partibus, & in Apulia, & in mōtuosis locis reperitur. Radix eius p̄cipue medicinæ cōpetit: per decē annos in multa efficacia seruatur, in fine autūni colligitur. Idē in fine ait: Valet electuarium hoc quod fit ex ea. s. philanthropos ad eadem: apud nos ēt nascitur, cuius folia sunt similia petroselino, sed plana & non expansa: cum capitello simile anetho habente florem album: radicem habet factā ut pæonia, sed minorem. Hæc apud nos in pratis inuenitur.

Lithospermatis secundum cōpositorem est milium solis. Sed Gilib. ibidē habet milium solis & lithospermais, & dixit quod est saxifragia, quod credo eē falsum: sicut apparet apud Simo. Ianuen. in multis locis, ut in cap. de calib. & in cap. de lithospermaton, & sic meo tempore concordati fuerūt doctores ponere ī isto antidoto ꝓ lithospermate miliū solis, sunt ex hominibus qui ponunt selinum spermatis pro lithospermate, sed non recte: qaia ibi habet seminis apii.

Bardana. i. lappago maior: quidam personaciam uocaue runt alii lappam uocant. Quidam sapientes dixerunt quod bardana, siue lippa ingreditur in isto antidoto, quia philoauthropos pro herba idem est. Vnde Isidorus: Lappa dicta quod habeat caulem ingentem per terram dispositum: hæc a Græcis philanthropos uocatur, quod uestibus hominum inhæreat ob asperitatem sui.

Orobus albus. i. eruilia alba. Orobus rubeus. i. eruilia rubea. De qua Dios. in cap. de eruo dixit: Eruum siue (ut alii) orobū nascitur in lenticula. seritur ēt, cuius aliud pallidum, aliud subruffum, & aliud album. Ab Aui. in. 2. can. eodē nomine uocatur: sed miror, quod ipse in synonymis quę sibi attribuūtur dicat eruum. i. orobus, & est amelictarda quę est aurū Romanū, & achirosa, cuius gumi dicit charabe, quod falsum est. Nam eruum est orobū, sed non charabe. Sūt qui ponunt uitiam pro orobo, sed errant, & miratus fui de quodam apothecario qui ponebat loco orobi uitiam. Secundū autem Guliel. Placen. Eruum est robilia, seu cicercula.

APPENDIX.

Haud mirandum nos longius, quam olim suo lumine nostrū hoc luminare, prospectasse MAGNVM inscriptioni huius compositionis addentes. Cum non ab re factū studiosi comperient, tū ex non obscura Rhegini Calabri interp̄tatione, tum ad minoris consimilis inscriptionis, differentiam: nāq; a Nicolao Philanthropum. Minus inibi perpulchre habeī, ad omnia quæ Magum, non inefficax. Hæc accipiens.

Schœnantus,	† Macedonici,
Asari,	Opii, ana.ʒ.ix.
Euphorbii,	Alii addunt,
Petroselini,	

† Sic legit Rheginus ego autē epitheton petroselini dicerē, sic petroselini Macedonici.

*i. milii. * Granorum solis, Polypodii,ana.ʒ.ix.
Saxifragiæ, Mellis,quod sufficit.

CXXXIIII.

GALLIA MVSCATA quæ intrat in præciosis medicinis & electuariis sic fit.

℞.Masticis.℥.ii.gummi arabi.℥.i.camphorę.℈.i.hæc autem bene terantur & cribellentur, & trochisci informentur cũ aqua rosata,& siccent in umbra, & postq̃ fuerint desiccati terantur subtilissime,& misceãtur cum.℥.iiii.olei sambucini colati,etiam bulliti ad medietatem cũ spẽbus istis bene tritis.℞.cinnamomi,garyophyllorum, nucis muscatæ, ana.℥.s.ex omnibus istis bene manibus malaxatis fiant trochisc. in medio concaui,& cum sigillo sigillati ad pondus.ʒ.i.s.& postea ungantur aqua rosata mixta,cum musco.

COMMENTA. MANLII.

Gallia autem muscata secundum compositorem,sunt trochisci facti cũ musco & aliis spẽbus, quidã dixerũt quod dr̃ gallia,quia a primo in Gallia ꝓuincia fuit reperta.Circa instans dixit:Gallia muscata quidã dicũt quod fructus est sed falsum: sed est quædam confectio ex spẽbus aromaticis & musco.Mes.i distinctiõe de trochiscis posuit aliã descriptionem,quæ non concordat cum ista,& ꝑꝑ hoc uolunt medici quod quãdo inuenit in receptis Nicolai gallia muscata,intelligamus de illa quę fit secundum hoc.Idẽ intelligere debemus in receptis Mes. Apud Arabes such est gallia: infra apparebit descriptio Mes.in tractatu de trochiscis.

Oleum sambucinum.i.oleum quod fit ex floribus sambach,seu zambach,seu ut uulgo geseminum, cuius modus infra apparebit. Hanc confectionem oportet conficere cum bona diligentia,& isti trochisci debent sigillari cum sigillo facto,ut docet Albuchasim.

Aqua rosata mixta cum musco,sic debet fieri.℞. aquę rosatæ bonæ & electæ lib.ii.moschi boni odoris,non falsificati aur.i.tere & pone in bocia de uitro & distilla,cum lento igne paulatim,quousque tota distilletur, postea repone eã in uase uitreo & stringe os eius,& utere in istis trochiscis, & ubi oportet.

CXXXV.

IVSTINVM.

℞.Cinnamomi,	† Macedonici,
Folii,	Seminis urticæ,
Costi,	Seminis grani solis,
Spicæ nardi,	Citri,
Casiæ ligneæ,	Saxifragiæ,
Aristolochiæ, Rotundæ, Longæ,	Iuniperi,
	Seminis asparagi,
Elenii,	Sileris,
Hyssopi,	Apii,
Pulegii,	Anethi,
Artemisiæ,	* Pegani,
* Pentaphylli,	Fœniculi,
Leucopiperis,	Anisi,
Orobi,	Baccarum lauri,
Petroselini,	ana.℥.i.s.alias.ʒ.ix.
Leuistici,	Mellis quod sufficit.

† Olusatrum dicunt.

† .i. pigami officinis,pro ruta agrestis.

* Quinq;folĩu uocant.

COMMENTA. MANLII.

Iustinum aũt a Iustino imperatore compositum seu inuẽtum dicitur.Gili.de Anglia in ca.de signis discretionis lapidis renum & uesicæ,habet unam aliam descriptionem quæ conuenit cum ista.Hoc antidotum est multum in usu.

Elenii.i.enulæ,cuius radix usui medicinæ cõpetit.Circa instans ait:Enulæ duplex est maneries.s.hortulana, & campestris quæ maioris est efficaciæ,radix eius in medicinis debet poni non folia,& colligitur radix in principio æstatis, & soli exiccatur,ne humiditate putrescat: per duos annos seruatur uel per tres.

Artemisia.i.mater herbarum siue berengesis.Pli.inquit: De Artemisia mulieres hanc gloriam affectauere, in quib. Artemisia uxor Mausęoli regis adoptata herba hoc nomine uocatur,quæ ante parthenis uocabatur.Sunt qui ab Artemide quæ est Diana, artemiam cognominatam putant, quoniam priuatim medicatur fœminarum malis.

CXXXVI.

CATARTICVM IMPERIALE.

℞.Diagrydii,	Cardamomi,
* Myrobal.citrinorum,	Zingiberis,
* Hermodactylorum,	Celticæ,
Zucchari,	Melanopiperis,
ana.ʒ.iiii.s.alias.ʒ.viii.	Macropiperis,
Cinnamomi,	Garyophyllorum,
Saxifragiæ,	† Amomi,
Polypodii,	ana.ʒ.i.s.alias.ʒ.iii.
Nardi,ana.ʒ.ii.alias.ʒ.iiii.	Mellis quod sufficit.

*Mirobalani, ac hermodactili apud Rheginũ & Nicol. considerãtur.
†Nicolaꝰ habet.

COMMEN. MANLII.

Catharticum autem imperiale.i. laxatiuum pro Imperatoribus uel pro aliis delicatis hominibus interpretatur.Gilibertus de Anglia in cap.de signis descriptionis lapidis renum & uesicæ habet hanc eandem descriptionem.

CXXXVII.

LITHONTRIPON MAGNVM.

℞.Nardi,	* Cyperi,
Zingiberis,	*Amei,
Xylobalsami,	ana.ʒ.i.gr.xv.alias.ʒ.x.
Acori,	Folii,
Cinnamomi,	Croci,
Peucedani,	Squinanti,
Meu,	Casiæ ligneæ,
Melanopiperis,	Bdellii,
Leucopiperis,	Mastiches,
Macropiperis,	Iridos,
Saxifragiæ,	Amomi,
ana.ʒ.ii.s.alias.ʒ.xx.	Leuistici,
Carpobalsami,	† Granorum solis,
Garyophyllorum,	Petroselini,
Costi,	Sinoni,
Rheupontici,	* Sileris,
Liquiritiæ,	Cardamomi,
Dragaganti,	Anethi,
Alexandri,	Euphorbii,
Chamædryos,	Lapidis lyncis,
Apii,	Olei Nardini,
Asparagi,	Muscellini,
Sem.Basiliconis,	ana.℈.i.minus.gr.iiii.
Vrticæ,	alias.ʒ.v.
Citri,	Mellis quod sufficit.

*Nico.ponit.

† opobalsamũ habet.Rheginus in sua uersione. Nico.habet.

COMMEN. MANLII.

Lithontripon.i.conterẽs & frangens lapidem interpretatur.Gilibertus de Anglia in c.de signis descriptionis lapidis renum & uesicæ,ponit hanc eandem descriptionem.

Nardi.i.spicæ nardi.Aui.in libello de uiribus cordis enumerans simplicia cordialia promittit se dicturum de cypero & mace in cap.de spica nardi:& tamen de ea ibi nullum reperitur fecisse cap.quod ex defectu translatoris accidisse suspicandum est.

Peucedanũ secundũ cõpositorẽ est fœniculus porcinus & apud Serap.in proprio ca.est herbaturum. Circa instans ait:Peucedanũ herba est,quæ alio nomine fœniculus porcinus dicitur.Cũ autem inuenitur in receptis medicinæ radix poni debet,quia plus habet efficaciæ radix collecta,per duos annos seruaẽ,sed melius est ut singulis annis renoueẽ.

Melanopiper.i.piper nigrum,leucopiper.i.album,macropiper.i.longum,& hæc tria inueniuntur aliquando in receptis sub nomine trium piperum,quod idem. Sunt ex hominibus qui non ponunt in isto antidoto nisi piper nigrum & album,sed secundum plures tria debent ingredi.

Carpobalsami.i.seminis balsami.Sunt ex hominibus qui dicunt quod debet dicere opobalsa. & est succus emanans ab arbore balsami,Deus scit.

Rheupõticũ est radix similis rheubarbaro,& dicĩ a rheu ꝗ est radix,& ponticum,quia inuenitur in insula. Põti:uel dr̃ põticum a sapore.Circa instans inquit:Rheuponticum, per decem annos põt seruari: est aũt simile rheubarbaro & eligẽdum est quod grauius est in suo genere, & amari saporis,cõtinuum,habens uenulas sicut rheubarbarũ distinctas,

non tingit sicut id, aliquantulum est amarum, & ponticum habet saporem.

Basilicon.i.ozimũ garyophyllatum, ut dictum fuit. Aui. in libello de uiribus costis testatus est, quod ozimum est basilicon.

CXXXVIII.
MITRIDATVM MAGNVM.

† Pondus apud Nico.addit̃, nempe.ʒ.xxxvi.
* ali. orobon leticę.i. Laccæ, ex Nicola.
*.i. pastinacę agrestis.
†Nico.addidit.
* Pondus apposuit Nicolaus .s.unce. xxvii.
* Gummi hederæ, exponunt
†alii amomi.
† .i. lappe
*.i. cyclaminis.
†.i.rasure cornu ceruini.
*.i. floris. agni, nempe casti.
*Thus nominant.
*Nico.ponit.
*.i.lauri.
† Epithymũ, Nico. habet.
*Nic. addidit.
†.i. Alii agrestis.
*Nico.addidit..
† idest raphani.
† uel ut alii anagallida idest sumach.
* aquatici nempe.
† Cartamum uulgo.
*.i. seminis sinapi..

† ℞.Styracis calamitæ,	Seminis rutæ,
Garyophyllorum,	Simoni,
Nardi,	Meconis,
Xylobalsami,	Apii,
* Orobi,	* Dauci,
Lentisci,	Leuistici,
Laccæ,	Seminis rapæ,
Dragaganti,	Macropiperis,
Mastiches,	Seminis urticæ,
Galbani,	† Amei,
Gummi iuniperi,	* Amomi,
Asphalti,	ana.ʒ.ii.alias.ʒ.xxvii.
Castorei,	Acori,
* Offei,	† Illapheos,
Bdellii,	* Cassami,
Terræ sigillatæ,	† Cathariacæ,
Meliloti,	*Zucozariæ,
Laudani,	ana.℈.ii.alias.ʒ.xviii.
Opopanacis,	Balsami,
† Armoniaci,	Cinnamomi,
Opii,	Croci,
Sulphuris uiui,	Costi,
Glycyrrhizæ,	Squinanti,
Nitri,	Zingiberis,
Hypocysthidos,	Malabathri,
Acaciæ,	Myrrhæ,
Rosarum,	Terebinthinæ,
Chamædryos,	† Olibani,
Hyperici,	Casiæ ligneæ,
Abrotani,	Agarici,
Pæoniæ,	Spicæ celticę,
Hyssopi,	Rheupontici,
Origani,	Iridos,
Elenii,	* Asari,
Rami, Cedri, * Daphnidis,	Diptami, Prasii,
Aristolochię lon.	Colocynthidos,
† Cyperi,	Stœcados,
Peucedani,	Artemisiæ,
* Centaureæ,	Calaminthæ,
Roris marini,	† Scordion,
Radicum eryngii,	* Silphii,
Balaustiorum,	Chamæpithyos,
Cimarum myrti, Psidiæ,	Piperis Albi, Nigri,
Seminis † Romei, Scyllæ,	Sem. Ozimi, Petroselini,
Carpobalsami,	† Anagodam,
Anisi,	* Folii,
Gith,	† Cardami,
Hyoscyami,	Pentaphylli,
Cymini,	ana.℈.i.alias.ʒ.ix.
Fœniculi,	Baccarum lauri.℈.s.
Cardamomi,	Alias.ʒ.iii.
Seseleos,	Vini uetustissimi.℥.i.
* Thesapii,	alias sextarium.i.

Mellis quantum sufficit.

COMMEN. MANLII.

Mithridatum aũt scd̃m intentionẽ compositoris est mater omnium antidotorum. Gilib. de Anglia in ca. de dysenteria intestinali, uel hepatica dixit: Mithridatũ.i. mater omnium antidotorũ, uel a mithridate rege dictũ. Sine dubio Mithridatum est cõfectio magna, sicut theriaca a Mithridate rege ponti inuentore dicta. Nam cũ Mithridates rex põti in Bosphoro urbe a Pompeio ac Romanis obsessus esset, iam de seipso desperans uenenum uxoribus, pellicibus, ac filiis potandum dedit, quod cum & ipse nouissimo sumpsisset beneficio medicaminum, quibus uitalia sua præmuniuerat, nequaquam mori poterat: proinde tandem gallo cuidã militi, qui iam muro defosso intrauerat urbem iugulũ præbuit, sicque finiuit uitam. Aui.in.5.can. habet unam aliam descriptionem, quam dicit esse descriptionem communem sed non est eadem: uerum est quod sunt ex hominibus qui faciunt ipsum Mithridatum secundum Nicolaum: & sunt ex hominibus qui faciunt ipsum secundum Aui. & propter id ambas descriptiones annotabo.

Orobus lentisci secundum compositorem est lacca, sed secundum sapientes ille textus est falsus, quia debet dicere orobi & leuistici, & sic credo esse uerum: quia Gilib. ibidẽ dixit: Orobi & leuistici: ex quo patet quod per orobum intelligitur eruum, & per lentisci intelligitur leuisticũ, quod alio nomine cheisin appellatur: & sic meo tempore concordati fuerunt doctores Papienses esse tenendum.

Gummi iuniperi s̃m Mat.Syl. est uernix, ut apparet in c. de uernice, ubi sic ait ex authoritate Pauli: Vernix est gũmi cuiusdam arboris quæ in Christianorum partibus nascitur, quæ arbor iuniperus uocatur: ergo pro gũmi iuniperi intelligitur sandaraca, seu uernix: uerum aliqui in ista descriptione loco gummi iuniperi ponunt gummi cedri, ut Gilibertus. Si autem gũmi cedri ponere uolueris, infra in litera de ramis cedri dicam quid sit.

Offei secundum composito. est gummi hederæ. Idẽ exponit Gilib. ibidem, & hoc est gummi satis notum, uocatur ab aliquibus opocissi. Nam cissos apud Dios. est hedera.

Nitrum apud Auic.in.2.can. est baurach armenum. Io. Sera. in suo breuiario in cap. de ægritudinibus, quæ generãtur, in auribus dixit, quod nitrum est baurach rubeum. Idẽ Ser. in lib. de simplicibus in ca. de baurach ait: Aphronitrũ & baurach.i. nitrum & spuma nitri species baurach, & mineræ ipsius sunt sicut mineræ salis. Nam ex eo est ad modũ aquæ fluens, deinde petrificatur, & ex eo est quod est in minera sua sicut lapis, & ex eo est rubeum, & ex eo est album, & puluerulentulum & multorum colorum. Et nitrum, quãuis sit ex speciebus baurach, habet tamen operationes alias a baurach: & ibi Serap. de eo multum loquitur in hoc antidoto. Sunt ex hominibus qui ponunt pro eo sal panis: sunt etiam qui ponunt sal nitrum: quo utuntur bombardarii: & sunt qui ponunt sal rubeum ut eis placet.

Rami cedri s̃m cõposito. sunt rami iuniperi: sed ignoro, uerum est quod unum pro alio potest poni. Rami autem secundum Isido. in cap. de arboribus dixit: quod sunt qui de trunco manant: sicut a ramusculis cætera: sed cedrus nõ est iuniperus: uerum est eius species. Dios. de utraq; c. facit, & inquit: Cedrus est arbor, unde fit pix cedria quę est parua atq; spinosa: & sunt eius duæ species, una earum quę gerit fructum similem cupresso sed est minor eo multum, & alia gerit fructum sicut granum myrti. Et hæc est arbor q̃ apud Aui.in.2.can. uocatur serbin, & ipse computat eam arborẽ inter genera arboris pini. Eius lignum nominatur lignum mortuorũ, quia cõseruat corpora mortua a putrefactione & custodit corpora mortuorum, & destruit quod est in eis de humiditate. Postq̃ dixi de arbore ipsius: nunc uolo narrare de gummi ipsius, quia inuenitur aliquando in isto antidoto loco gummi iuniperi scribi gũmi cedri sicut supra ꝓmisi. Dico ergo quod gummi cedri: est quam Aui. in.2.can. uocat chitran, & dixit quod est arbor quæ nominatur alscerbin, & uirtus fumi eius est sicut uirtus fumi picis, & fit ex eo oleum: cuius separatio est cũ lana, sicut separatur ex pice. Idem in cap. de pice de ipsa loquitur idem in c. de serbin ait: Serbin est arbor alchitran: nos quidem iam locuti fuimus de alchitran. Sera. in cap. de chitran dixit: Est oleũ quod egreditur ex serbin, & serbin sunt duæ species, de quibus idem narrat: quod narrat etiam Dios. de cedro. Melius autem alchitran est illud quod est spissum, clarum, & habet fortem odorem cum horribilitate, & quãdo intingitur digitus in eo nõ cito fluit ex digito, propter suam spissitudinẽ:

& qñ stilla eius cadit in loco remanet collecta, & non expanditur. Hæc a multis dicitur pix liquida, & ab aliquibus uocatur picula, & ab aliis gummi cedri, quod idem est.

Daphnidis ſm composito. est laurus. s. folia ipsius arboris & non semen, ut quidam crediderunt: quia infra iterum habet baccarum lauri, quę sunt fructus eius arboris Gal. in. 6. simp. inquit: Gar. i. laurus, folia huius arboris, & fructus eius sunt baccæ lauri. Est alia species lauri nominata nomine lauri & est planta parua quæ nominatur laurus Alexandrina.

Eryngiũ seu iryngus ſm Dios. est nux agrestis, & est herba spinosa: cuius: folia in initio comedũtur, & in sale componuntur: & hæc apud Sera. est species cuiusdam herbæ uocatæ centum capita alba, quæ apud nos dicit̃ a multis cardo panis, & eius ortus est in pratis, & in locis sabulosis: nõ est autem secacul ut quidam crediderunt. Auer. in. 5. col. dixit: Elgarzaria, quod Hyspani uocant panicald, & in Arabico alchartama, & alii secacul, & in latino iryngi dicuntur. Bartholomæus Montagnana in suis consiliis, in consilio de sterilitate dixit, ꝙ iryngus est secacul, quod est falsum: quia Serap. de utraq; separata facit ca. & hoc satis est notum apud sapientes, quod iryngus non est secacul.

Psidiæ. i. cortex mali granati secũdum compositorem. si autem reperitur psigiæ intelligitur storax liquida.

Romey secundum eundem est semẽ raphani. Idem Gilibertus dixit: Romey. i. raphani, & sic meo tempore uidi semen raphani ponere.

Gith. i. melanthium. Aui. in sua descriptione habet melachion, & est opium, quod falsum est. Nam infra in eadẽ cõfectione habet opium, quod non est consonum, de quo infra. Gith aũt ſm Circa instans herba est, quæ inter frumentũ nascitur, & semen habet nigrum triangulatum, quod cũ in medicina reperitur, poni debet, non herba, aliquãtulam habet amaritudinem. Vnde per hæc uerba uꝛ hic author denotare illud quod inuenitur in bladis, & comeditur cum frumẽto, sed non recte, quia illud in medicina nullam aut paucam habet efficaciam: sed gith quod debemus intelligere est semẽ nigrum simile semini porri, cum odore iocũdo, & est nigella nigra, cuius capitulum inuenies apud Dios. sub nomine melanthium. Item Plin. Gith est Græcis melanthium, alii melaspermõ uocãt. Ille qui de nouo scripsit intitulatus Lumen malelucens dicit: Napeos. i. semen gith. i. lappa, quòd falsum est, nam infra habet illapheos, quod est bardana.

Cardamus ſm Gal. in. 7. simp. est nasturtium. Item dixit Gilib. in eodẽ loco. secundum uero illud Lumen quod uoco male lucens est cardamomum, quod falsum est: aliud. n. est cardamus, & aliud est cardamomum: sicut est notum sapientibus. Tesapii ſcd̃m compositorẽ est semen sinapis usualis, & non semen sinapis albę, ut dicit Lumen male lucens.

Micon secundum compositorem est semen papaueris albi, secundum Lumen malelucens est semẽ papaueris nigri, quod falsum est. Nam micon est papauer, & quando inuenitur papauer, simpliciter de papauere albo intelligitur.

Leuisticum apud Aui. in. 2. can. uocatur cheisim, & ſcd̃m quosdam est quam Dios. ligusticum uocat. Supra in isto antidoto dictũ fuit, quod inueniuntur multæ descriptiones in quibus non ingreditur leuisticum: sed in loco ubi dixit orobi lentisci, debet dicere orobi & leuistici, quod melius est.

Illapheos idest bardana, siue lappago maior, seu personatia, quod idem est.

Cassamus ſcd̃m cõpositorem est panis porcinus. Gilib. dicit: Ciclaminis. i. cassami: & sic est. Nam cassamus. i. panis porcinus, & ciclamen idem sunt: hoc a Mesue uocatur Artanita, & ab aliquibus uocatur malum terræ, & ab aliis buthormariem, apud Romanos dicitur tuber terræ: eius radix usui medicinæ competit.

Cathariace est rasura cornu cerui ſcd̃m compositorẽ. Giliber. dicit: Cathariace, uel canarthi. i. cornu cerui, cuchozarię ſcd̃m pręfatos authores, est flos agni casti. Circa instans ait: Agnus castus frutex est, siue arbor: cuius folia cõpetunt usui medicinæ, & eius flores, non autem radices: flos autẽ appellatur agnus castus, a uulgaribus autem quibusdam salices marinæ uocantur. Herba etiam uocatur agnus castus, & ubicũq; in receptis simpliciter agnum castum inuenies, intelligas flores. Agnus castus in omni tempore reperitur in aquosis locis, flores in uere, & in autumno colliguntur per annum & non plus in multa efficacia seruantur: uiridis agnus castus maioris efficaciæ est quam exiccatus.

Balsamus est liquor emanans ab arbore balsami. Secundum Aui. in. 2. can. Balsamus est arbor quæ nascit̃ in Aegypto, in loco ubi dicitur oculus solis. Secũdum autem Dios. nascitur solũmodo in Iudæa in curtibus, uel in locis humidis: & sunt ex hominibus qui sophisticant ipsum: sed potest probari multis exemplis: primo ex eo quod uidemus adhærere labiis uulnerum eius ligni a quo emanauit balsamus, etiam in aqua dissoluitur. Et propterea dicunt authores ꝙ facile de panno eo infecto lauatur. Dios. autẽ dicit in aqua iniectum primo petit fundũ, postmodum dissoluitur, & totam aquam albã facit, & propterea uocat ipsum lachrymũ & Græce dicitur opobalsamum. Nam opos est lachrymus uelut lac: & similiter oposici uocatur lac ficulneæ ab ipso. Sed quia in partibus nostris uerum balsamum non inuenitur, composuerunt authores quædam olea quæ possunt administrari in omnibus locis, ubicũq; ingrediatur balsamus, de quibus infra in tractatu de oleis dicitur.

Malabathrum. i. folium indum, & non sunt folia garyophyllorum, ut quidam credũt. Gal. aũt in. 7. simpli. inquit: Malabathrum folium. i. folium indianũ spicæ simile est ſm uirtutem Dios. autem de ipso duo cap. facit: unum ꝙ incipit: Folium uel folia sunt herbæ quæ in India nascuntur in locis humidis & paludosis: colliguntur autem hæc folia in aqua supernatantia. Est autem optimum folium, quod est leue, & albidum, & uiscidum, & suauiter olens in modum spicæ gustum nardi referens. Et aliud ca. facit de malabathro, & ibi dicit: Malabathrum putauerunt multi esse nardi indici folium, sed falluntur &c. Circa instans ait: Malabathrũ. i. folium paradisi, uel folium album: multum est carum, sed illo caremus: cuius loco ponimus folia garyophylli, uel spicam nardi. Aui. in. 2. can. in cap. de folio in fine dixit: Loco eius ponitur pondus de mace, aut etiam de spica, & sic hodierni loco folii indi ponunt spicam nardi aut macem.

Anagodam ſm composi. est sumach, idem exponit Gilib. ibidem: Sumach autem apud aliquos rossyriacus uocatur. Folium aquaticum, apud authores non reperio cap. sub illo nomine: uerum ſm quosdam folium aquaticum est folium agreste, & sic est, Dios. de ipso facit c. sub nomine folii agrestis, cuius duo sunt genera, masculus & fœmina, quæ saxosis nascitur in locis sicut bryõ. i. herba hepatica, uel alia herba nascens super lapides, sed uiridiora folia habet sicut oliuæ & uirgam teneram, & breuem, & radicem tenuẽ, & florem album, & minutũ sicut miconii. i. papaueris: & ego uidi in partibus nostris folium aquaticum natans super aquã, cuius folia sunt maiora foliis oliuæ, quod est notum.

CXXXIX.

MVSA ENNEA.

℞. Piperis albi, gra. xvii. alias. l.
Euphorbii,
Aristolochiæ, Rotundæ, Longæ, ana. ℥. i. ℈. i. alias. ℥. iiii. ℈. i.
* Mandragoræ,
Thuris masculi,
Myrrhæ,
Gentianæ,
Hyoscyoami, ana. ℥. vi. alias xviii.
Opii. ℥. iiii. alias xii.
Croci. ℥. iiii. minus. gr. vii. alias. ℥. viii. ℈. ii.
Mellis quantum sufficit.

* Additur a nonnullis ultra ĩ scriptionem compositionis, nam Musa Ennea uocitatur, a Musa primum (ut aiunt) inuentore, mox ab Ennea. i. a nouem quæ ipsam componunt, ingredientib. simplicibus Medicinis.

COMMENTA. MANLII.

Musa Ennea autem dicitur peritissimo philosopho. Musa inuẽta, ꝓprie datur quartanariis, ante horam accessionis in modum auellanæ cum uino calido. Giliber. de Anglia in cap. de cura arthriticæ ſm magistros, habet hanc descriptionem. Hoc antidotum apud nos est in usu, maxime secundũ istam descriptionem: quia Nicolaus habet unam aliam descriptionem, quæ uocatur Musa magna, quæ in usu non est.

Reperitur etiam quidam fructus uocatus musa, & iste est fructus in quo peccauit primus parens.

CXL.

MICLETA, uulgo MICLEATA.

* Nicol. addidit.

℞.Mirobalanorum mundatorum,& assatorum *Citrinorum, Indorum, ana.ʒ.ii.s. Chebulorum, Bellericorum, Emblicorum, ana.ʒ.ii.

† Hucusque Nico. singulo. ʒ.ii.accipit. *Nicol. omittit.

Nasturtii.ʒ.ii.s.†
Cymini,
Anisi,
* Marathri,
Ameos,
Carui, ana.ʒ.i.s. alias sesquidrachmam.

Infusa in aceto die & nocte dimittantur,& assata pulue rizentur,tunc adde.

Spodii,
Balaustiorum,
Masticis,
Sumach,
Gummi arab. ana.ʒ.i.gr.xv.

† Syrupū hēt Rheginus.Nico. interpres.

Fricentur omnia cum oleo rosaceo, & temperentur cū †succo myrtino.

COMMENTA. MANLII.

Miscleata autem dicitur experta:.pprie ualet ad hæmor rhoidas,& ad uentris torsionem,& alia multa. Giliber. de Anglia in cap. de diaria habet unam aliam descriptionem, quæ similis est huic. Idem Aui.in.5. can. habet unam aliam sed non est similis,nec in usum uenit.

Myrobalani indi.i.nigri,qui sine ossibus inueniunt: chebuli ac aliæ species sunt notæ,& modum assationis docet liber,qui dicitur Bulchasim in lib.2.de præparatione medicinarū,qui modus iste ē oportet quod imbibas myrobalanos indos uel chebulos,uel citrinos,uel bellericos, uel emblicos,in aqua citoniorum.i.in succo citoniorum aut granatorum acetosorum,aut in succo uuæ acerbæ deinde sicca eos bene,& madefac in oleo rosato,uel in oleo de lentisco aut oleo masticino,uel butyro,uel oleo oliuæ: deide assa super patellam ferream,uel textam calefactam primo,& caue ne adurantur,ita ut destruatur uirtus eorum.

CXLI.

ROSATA NOVELLA.

℞.Rosarum,
Glycyrrhizę,
Zucchari, ana.℥.i.ʒ.i.℈.ii.s. alias.ʒ.xxiiii.
Cinnamomi.ʒ.ii.℈.ii.gr.ii.

* .i.Spicę nardi.

Garyophyllorum,
* Nardi,
Zingiberis,
Galangę,
Nucis moschatæ,
Zedoariæ,
Styracis calamitæ,
Cardamomi,
Apii,ana.℈.i.gra.ix. uel.viii.alias.℥.i.

Mellis despumati quod sufficit.

†olycyrhizam uocant.

COMMEN. MANLII.

Rosata autem secundum compositorem dicitur a rosis, & nouella respectu ueteris,quæ recipiebat tabar.i.sulphur uiuum:tamen miror quia in ea sulphur uiuum non ingreditur.Gulielmus Placentinus in suo antidotario habet hanc eandem descriptionem.

Apium herba est satis nota.Secundū Circa instans quando simpliciter ponitur in receptis,semen debet poni. Columella in suo lib.de cultu hortorum inquit:

Nunc apio uiridi crispetur florida tellus.
Nunc capitis porri longo resoluta capillo.

CXLII.

RVBEA CROCOMAGMATICA.

uulgo Trohiscata.

℞.Liquiritiæ,
Cinnamomi,
Papaueris albi, ana.ʒ.iii.℈.ii.gr.v. alias.ʒ.xxvii.
Croci,
Rosarum,
Hyoscyami,
Sem.apii, ana.ʒ.iii.gr.xv. alias.ʒ.xviii.

† Florum nempe.

Nardi,
† Violarum, ana.ʒ.i.gr.vii.s. alias.ʒ.ix.
Garyophyllorum,
Styracis,
Opii thebaici, ana.ʒ.s. alias.ʒ.iiii.
*Crocomagmatis,
† Hedychroi,
Myrrhæ,
Anisi, ana.gr.xv. alias.ʒ.ii.
* Mellis quantum sufficit.

* mēdose prius legebatur,tro. croci magnetis ob dictionis compositionē forsitā deceptus. †Hidiocri uulgo inepte scribitur. * al. Rhodomelitos ex Nico.

COMMENTA. MANLII.

Rubea autem dicitur ab ipso colore:trochiscata,quia in ea trochisci ingrediuntur.Gili.de Anglia in cap.de cura arthriticæ secundum magistros habet hanc descriptionē. idē habet Gulielmus Placentinus in suo antidotario.

Viola apud Dios.uocatur hion, & est flos herbæ quæ satis est nota.Columella in lib.de cultu hortorum inquit:Ponatur uiola & nimium rosa plena pudoris.

CXLIII.

THERIACA, uulgo TYRIACA.

Magna Galeni.

℞.Trochis.scilliticorum.ʒ.ii.℈.ii.alias.ʒ.xlviii.
Piperis longi.ʒ.ii.alias.ʒ.xxxvi.
Trochiscorum Tyri, Diacorallii, ana.ʒ.i.℈.i. alias.ʒ.xxiiii.
Xylobalsami.℈.ii.gr.vii.alias.ʒ.xiiii.

* Sagapenum uocant. †Scordeū uulgo i. Allii agrestis. *spica romana uulgo. †uel chamepyteo.

Opii,
Iridis,
Agarici,
Rosarum,
† Scordei,
Semin.rapæ syluestris,
Cinnamomi,
Opobalsami,
ana.℈.i.gr.xiiii.alias.ʒ.x.
Rheubarbari,
Croci,
Spicæ,
Costi,
* Schœnanthus,
Zingiberis,
Casiæ ligneæ,
Styracis calamitæ,
Myrrhæ,
Terebinthinæ,
Turis masculi,
Calaminthæ,
Diptami,
Stœcados,
Polii,
Radicis pentaphylli,
Petroselini,
Piperis † albi,
ana.℈.i.gr.vii.alias.ʒ.viii.
Folii,
Gummi arabici,

Acori,
Chalcanthi usti,
* Serapini,
Teræ sigillatæ,
Hypocysthidos,
* Celticæ,
† Chamædryos,
Gentianæ,
Meu,
Carpobalsami,
Amomi,
Apii,
Marathri,
Carui syluestris,
Seseleos,
Anethi,
† Nasturtii,
* Hyperici,
ana.℈.i.alias.ʒ.vi.
Mumię,
Castorei,
Opopanacis,
Asphalti,
Galbani,
Centaureæ min.
Aristolochię, Longæ, Rotundę,
Dauci syluestris,
ana.℈.i.alias.ʒ.ii.

† Squinantum dicūt. †Nico.habet. *Herbadicti Io.uergo. † Apii mēdose prius legebatur.

Quę terenda sunt tere,& gummi in uino liquefacta,cum puluere,& melle sufficienti commisce.

COMMEN. MANLII.

Theriaca aūt magna Gal.ſm intentionem Nicolai, dicitur theriaca esse domina medicinarum, quæ composita fuit a Gal.& sic est quod Gal. composuit unam descriptionem sicut apparet apud ipsum in tractatu suo theriacalium, sed non ur esse eadem cum ista. Sit aūt quocūq;, ab hodiernis practicantibus magis est laudata descriptio Andromachi, quam Aui.in.5.can.ex authoritate Andromachi scripsit, q̃ hæc Gal.Andromachus fuit primus inuentor tyri, ac aliarum rerum quæ iuuatiuæ sunt super omnia uenena.Nam sicut

cut narrat Aui.in.5.cau.in confectione mithridati dicit, ꝙ Mithridates erat Rex pôti,& noîauit eã suo noîe, & cõposuit ipsã. Et infra ait: Fuit ergo theriaca magna in multitudine iuuamenti: deinde postquàm accidit Andromacho illud quod expertus fuit ipsum super iuuamẽtum carnium serpẽtum,& aliorum, addidit in eo trochiscos de uiperis, & alteratum est parũ per additionẽ & diminuttionem &c. Si autẽ quæratur quare dicitur theriaca: dico ꝙ theriaca, maxime illa quæ fit ẽm istam descriptionem dicitur a tyro serpente. Dico aũt quod theriaca potest primo modo dici quasi tyrię caro: qm̃ in ipso ponitur caro tyriæ.i.serpentis fœminę taliter noîati, quæ etiã uipera & echidna ab authoribus nuncupatur: propter quam præcipue carnem theriaca ponitur ualere contra uenena, præsertim aîalium uenenosorũ. Secũdo mõ pôt dici theriaca, a tyros Græce Latinę fortis. est nãq; fortis,& ualidissima medicina: præsertim contra uenena. Haly.aũt.10.practicæ cap.de theriacæ utilitatibus, & probatione eius in attrahẽdo ait: Trahit etenim theriaca ad se uenena: aliæ aũt theriacæ in quibus non ingredit̃ caro tyri dñr esse medicina q̃ ualet contra uenenum, ut lapis bezaard qui est medicina liberatiua a ueneno. Aui.aũt.in.2.can.c.4. de operationibus medicinarũ singularium inquit. Albezaar aũt & theriaca sunt oẽs medicinę, quarum proprietas est ut conseruent sanitatẽ & uirtutem in spiritu, ut ex eis expellat nocumentum ueneni a se: & quasi nomen theriacę artificialibus dignius conuenit,& nomen albezaar singularis cadẽtibus ẽm naturam dignius: & uř quod uegetabilia,& mineralia ex artificialibus dignius nomen theriacæ sumant minerale nomen albezzar, & uidetur etiam quod non sit inter ea magna dñia. Postquam dixi de bezaard ex authoritate Aui. idem uolo dicere ex authoritate Nic. Flo. qui in li.4.in ca. de medicinis bezaardalibus a uenenis liberantibus in generali, quasi in fine ca. inquit. Et quia istæ etiam aliquando bezar siue theriaca tripliciter possunt sumi, ut innuit Ser. in simplicibus ca.de lapide bezaard. uno modo largissime pro omni medicina principaliter, uel secundario faciente ad liberationem a uenenis. Alio mõ large pro medicinis bezaardalibus supradictis. Et tertio mõ stricte. v. g. theriaca pro tyriaca ipsa q̃ est una cõfectio dicta theriaca magna, uel liberans,& dicitur theriaca Gal. & est illa in qua ingredit̃ caro tyri,& non propterea ut multi credũt uocata est theriaca: immo propter suę uirtutis theriacalis excellentiam nomen generis sortita est, & suo noîe meruit appellari,& est de qua intelligit̃ cũ absolute profertur. Et similiter bezaar stricte sumptũ, dicitur de quodã lapide, qui per excellentiã suæ bezaardialis uirtutis noîe gñis consimiliter est uocatus de quo lapide hic afferã quæ de ipso scripserunt sapientes. Dixit Sera. Bezaard est nomen Persicum, & eius expositio est cõtra uenenum, uel expellens uenenũ &c. De lapide bezaard multũ loquitur: sed nõ notificat in quo loco generet̃ iste lapis: sed infra in alia descriptione theriacę ostendam, si Deus uoluerit. Si ẽt quærat̃ quomodo faciebãt antiqui medici, medicari illis qui a morsibus uenenatis fuerant cõtaminati anteq̃ habuissent notitiã theriace: declarat Petrus de Abano seu Cõciliator in tra. suo de uenenis, qui sic inquit: Septẽ sunt herbæ habentes proprietatẽ liberandi a uenenosis cibis,& potibus,& conferentibus morsibus & uulnerib. uenenatis. Quorũ prima est hypericõ dicta herba sancti Io. quæ alio nomine dicitur perforata: quam Achilles oraculo Apollinis in exercitu Troianorum dicit̃ inuenisse. Secũda est uincetoxicũ. Tertia est enula. Quarta raphanus. Quinta diptamus. Sexta aristolochia longa & rotunda. Septima lactucella: quarũ unaquæq; dicitur æquipollere theriacæ: ita ut uulneribus uenenosis, succus alicuius prædictarũ datus in potu uulnera ueneno infecta purget & saluet. Et per istũ modũ oẽs antiqui talia curabant uulnera, antequam theriacæ habuerint notitiã. Item quælibet prædictarũ curat morsus uenenosos loco theriacæ superposita.

Trochiscus squilliticus.i.de squilla: idẽ habet Aui. Squilla autẽ uocatur cepe muris,& eo ꝙ mures interficit: eius uero descriptio infra apparebit.

Trochiscus tyri.i.de tyro serpente. Aui.hẽt trochiscos uiperarũ quod idẽ est, de quo infra. Tyrus autẽ est serpens dictus a multis scurzoni. Sera.in ca. de lapide smaragdi ait ex authoritate Rasis: Et dixit ille in libro de proprietatibus, si cadat aspectus tyri super lapidem smaragdi, dissoluuntur oculi tyri,& liquefiunt.

Trochiscus diacoralli.i.de corallo Auic. loco eorum habet trochiscos alindaracon, qui sunt trochisci Andromachi de quo infra.

Rapa syluestris ẽm Nico. est rapistrum uel napus syluestris Aui. loco eius hẽt seminis napi syluestris rotũdi, quòd apud multos idẽ est. Et si sic est ꝙ rapa syluestris sit napus syluestris: ergo est rapistrum ꝙ a Romanis aromorachia uocatur. tñ quia non est aliqua authoritas firma hic describam formam rapæ syluestris ex auhoritate Ser. qui sic inquit, de menthę Diosc. Rapa agrestis est planta habens multos ramulos, quorũ longitudo est unius brachii: nascitur in locis siccis,& hẽt summitates leues,& folia mollia, quorũ larirudo est unius pollicis aut amplius parũ: & habet semen in uaginis,& est semẽ nigrũ paruum, quod cum frangitur est albũ interius,& hæc a multis rapilla uocatur.

Terebinthina, uel terbentina est resina, seu lachryma terebinthi arboris, quæ a uulgo largatum solet uocari. Aui. loco eius habet gummi albotim, quod idem est.

Diptamũ secundum Pet. de Cresc. dicitur alio nomine fraxinella, quia frondes habet ad modum fraxini. Serap. de ipso loquitur in c. de origano. Aui. loco eius habet pulegiũ indum, quod idem est.

Acorus ẽm Diosc. est herba ueneria, uel aphrodisia, uel piper apum, quod satis est notum. Sera. in ca. de acoro inquit: Hueg.i.acorus,& noîatur spatella. Idẽ infra ait: Succus radicis eius abstergit obscuritatẽ uisus, & radix quidem acori ingreditur in confectionibus theriacarum. & aliorum antidotorum.

Meu apud Aui.in.2.can. uocat̃ mu.& id ꝙ de ipsa planta administrat̃ in medicina est radix. Ille qui de nouo scripsit quẽ in pluribus locis uocaui lumen malelucẽs, in eadem cõfectione loco meu habet sistrã.i.ualerianã, quod falsum est quia si Nicolaus uult quod ponamus meu, quare illud Lumen malelucens uult ponere ualerianã, quæ idem non est?

Amomũ semen est minutũ, quod ab oriente defertur. Papias inquit: Amomum dictum, quod cinnamomi odorẽ habeat: frutex botruosum, semen redolens sibi connexum, flore albo, hominum somnos suauificat. Sera. in ca. de amomo inquit: Ameme.i.pes colũbi,& est amomum. Idem infra ait ex authoritate Humayn filii Isaac in theriaca: Amomum est ex rebus quæ inebriant: est enim in proprietate eius ꝙ inebriet: & faciat dormire.

Carui syluestris.s.semen ipsius. Aui. loco eius hẽt cordumeni, quod idẽ est: & ꝑ carui agreste nõ intelligit̃ ciminella, ut quidã crediderunt: immo intelligit̃ siler creticum siue cheisim cãpestre, quod alio noîe leuisticum hortulanũ uocat̃. Sed Lumẽ maleluceus intellexit per carui syluestre carui usuale, quia nõ cognouit dñam quæ est inter carui syluestre,& inter carui domesticum. Si aũt quæratur qualiter ipsa theriaca debeat confici, infra ostendã in alia descriptione & ibi dabo modum ipsam regulariter componendi.

Mel.s.mel apũ. Gal. aũt habet mellis attici.i.mellis Atheniensis. Nã uide quod Diosc. in cap. de melle ait, quod eius gñа sunt duo, unũ quod cupilliones apes colligũt, quæ sunt oblongæ: aliud quod sub terra inuenitur,& atticum dicit̃, Idem infra ait: Mel aũt atticum, quod elimaticum appellat̃ & illud quod appellatur hypleon bonum est, & dulce, & odoratum,& ruffum. Item Pli. Mellis attici summa laus toto orbe existimat̃, sed thymum magis laudat̃. Quare in aliquibus antiquis antidotis mel atticum, mel thymũ exponit̃ & sine dubio mel atticũ, ut dictum fuit mihi, dicit̃ ab attica .i. Athenienſi regione ubi optimũ mel colligit̃. Nã regio attica est regio in qua abũdant ipsæ apes. Notandũ est ꝙ mel ponẽdũ in cõstructione theriacæ nõ debet decoqui, sed tantũ ad ignẽ poni quousq; eleuauerit spumã, & tũc ilico sine mora colari: aliter etenim cõstrui theriaca nõ posset cũ quãtitate sola mellis in ipsius descriptione posita. Andromach*

loco eius habet mellis alhaffe de quo infra.

Vinum.ſ.uinum odoriferum uſuale. Gal. aũt habet uinũ falernum.i.illius regionis,unde Papias,Neapolis oppidũ, prope Falernum ubi optima uina naſcuntur.Dioſc. inquit: Vinum Italicum quod falernum dicitur utilius eſt,maxime uetus.Idem infra:Vinum albanum fortius falerno,& guſtu ſubdulce &c. & ſic per uinum falernum intelligitur uinum quod fit in illa regione,& uocatur uuæ falernæ, quia de eis eſt copia in regione Falerni.

APPENDIX.

Quãquam plura hic deſiderentur,aliunde ſtudioſi petãt, noſtram TERIACES FABRICAM, breui æditurã probe conſolentes,cum inibi uiderint rem abunde complexã.

Theriaces fabrica Nicolai Mõtani.

CXLIIII.

TRYPHERA MAGNA.

℞.Opii.ʒ.ii.gr.xv.alias.℥.ii.

Cinnamomi,	† Celticæ,
Garyophyllorum,	Roſarum,
Galangæ,	Piperis,
Spicæ nardi,	Aniſi,
Zingiberis,	Apii,
Coſti,	Petroſelini,
Styracis calamitæ,	Fœniculi,
Calami aromatici,	* Macedonici,
Cyperi,	Dauci,
Iridos,	Hyoſcyami,
Peucedani,	Seminis ozimi,ana.ʒ.i.
Acori,	alias.℥.i.
Mandragoræ,	Mellis quod ſufficit.

† Spicæ nempe.

* Apium Mõtanum uolunt.

COMMEN. MANLII.

Tryphera aũt magna dicitur,quia fructum magnum confert mulieribus & proprie matricis earũ,dando quando dolorem matricis patiũtur cum uino decoctionis altiliæ.i.matris herbarum,quæ alio nomine artemiſia uocatur. Gilib. de Anglia in primo li.habet unam deſcriptionẽ, quæ idem non eſt:uerum idem in cap.de retentione menſtruorum habet unam aliam,quæ eſt ſimilis huic. Hoc autem antidotum poteſt cõfici per duos modos, uidelicet quod ipſum poteſt componi cũ opio,& ſine opio,& illa in qua ponitur opium appellatur tryphera magna cum opio:& quando non ponitur opium,tanc appellatur tryphera ſine opio:& quando fit ſine opio non ſubtrahatur,niſi ſolum opium: & illa in qua ponitur opium, non adminiſtretur ſi non tranſiuerint ſex menſes,ut eſt notum.

Peucedanum ſm Sera. eſt herbaturum, & apud herbaticos dicitur fœniculus porcinus: cuius radix ac ſemen uſui medicinæ competunt:Verum qñ ſimpliciter inuenit peucedanum radix debet intelligi:& qñ inuenitur in una recepta cheiſim,& cordumeni,intelligit per cheiſim leuiſticum, & per cordumeni intelligit ſemen cheiſim mõtani,ꝙ eſt ſemẽ peucedani:& hoc apud ſapientes eſt ex ſecretis ſimpliciũ.

Mandragora apud Aui.in.2.can.uocatur Iabrol,cuius radix (ut dicit) habet formam hominis,quod nõ creditur. Columella in libro de cultu hortorum,inquit:Mandragorę pariat flores mœſtamq; cicutam.

CXLV.

TRIOPHYLLON.

℞.Piperis albi.℥.s.	* Elenii,
Piperis nigri.ʒ.ii.	Spicæ,
Cimini aſsi.℥.s.	Cyperi,
Zingiberis,	Apii,
Nitri,	† Seſeleos,
Pyrethri,ana.ʒ.ii.	Coſti,ana.ʒ.s.
Piperis longi,ʒ.s.	Garyophyl.ʒ.i.gra.vii.s.
Petroſelini,	Dactyllorum,nu.xii.
Ameos,	*Foliorum rutæ uiridis.
Dauci,	℥.i.s.
Aniſi,	Mellis quod ſufficit.

*.i.radicis enulæ.

† .i.ſileris montani.

* Florum ſepte pri legebatur.

COMMEN. MANLII.

Triophyllon autem ſecũdum compoſitorem dicitur a uiridibus foliis rutę,quæ in ea ponuntur.

Ruta aũt eſt herba ſatis nota.Columella in libro de cultu hortorum ait:Ruta atq; palladiæ baccæ uictura ſoporem.

CXLVI.

TRIASANDALI.

℞. Sandali, Albi,
Rubei,
Citrini,
† Roſarum,
* Zucchari,ana.ſolidos.ii.
alias.iiii.
Rheubarbari,
Spodii,
Succi Glycyrrhizæ,
Seminis portulacę,ana ſolidum.i.s.alias.iii.
† Amidi,
Gummi arabici,
Draganti,
Melonis,
Citrulli,
Sem.Cucumeris,
Cucurbitæ,
* Sceriolæ,
ana ſolidum.i.alias.ii.
Camphoræ.℈.i.alias.ʒ.i.
Syrupi roſati quod ſufficit.

† Alii pondus roſarum quadruplicãt, ut ſcribit Nico.

* Alii zaccharæ .i. pſyllii, cõ magis proposito pſillium quadret.

† Amyliũ dicunt.

* Apud Nico.deſideratur.

COMMEN. MANLII.

Triaſandali aũt dicũtur a tribus gñibus ſandalorum quæ ibi intrant:& ſunt proprie albi dicti leuci,rubei,roſacei, citrini dicti mahazari,& oẽs ſunt noti. Hoc antidotũ eſt multum in uſu.Solidus ſecundum compoſitorem in tra.de ponderibus eſt exagium,& exagium apud eum eſt.ʒ.i.cũ dimidia & ſic moderni pro ſolido.ʒ.i.s. ponere ſolent.

CXLVII.

THEODORETOS ANACARDINA.

vulgo Theodoricon Anacardinum.

℞.Aloes hepatici.℥.i.s.	Zingiberis,
alias.xii.	Anacardi,
Iridi,	Carpobalſami,
Caſsiæ ligneæ,	ana.ʒ.iiii.s.alias.℥.iiii.
ana.ʒ.vii.minus gr.xvi.	Folii,
alias.℥.vi.	Spicæ,
Garyophyllorum,	Myrobalanorum omnium,
Reupontici,	Meu,
Maſtiches,	Epithymi,
Squinanti,	ana.ʒ.iii.℈.i.alias.℥.iii.
ana.ʒ.iii.gr.iii.s.alias.℥.i.	
Mellis quod ſufficit,	Conficitur ſic.

Accipe corticem radicis fœniculi bene abluti cõtriti l.i. & pone in duabus libris aceti,& ſtet ibi per ſeptem dies:& poſtea tere ipſas radices,& in eodẽ aceto coq; uſq; ad tertiam partẽ,& cum omni diligentia cola per pannum, & pone in duabus libris mellis deſpumati, & bulliat uſq; ad aceti conſumptionem,ſicq; cum tali melle confice.Supradictę radices colligantur in Maio uel Iulio, quia ante hoc tẽpus humidæ ſunt,& poſt hoc ſiccæ.

COMMNETA. MANLII.

Theodoricon autẽ anacardinum,dicitur ab anacardis qui ibi recipiuntur.Aui.in.5.can. habet theodoricon magnum & multa alia,ſed non ſunt idem.

Anacardus aũt ſm compoſitorem, eſt fructus cuiuſdã arboris,quæ pediculus elephantis uocatur. Idem dicit Simõ Ianuenſis:ſed ſecundum Circa inſtans hoc eſt falſum.

Fœniculus eſt herba ſatis nota:eius ſemen apud Græcos marathrum uocatur.Nicolaus aũt inquit: Accipe corticũ radicis fœniculi bene abluti.i. loti. Et ſic generaliter apothecarii debẽt ſcire,quod omnes radices,cortices,folia,& rami non debent poni in medicinis, nec debent deſiccari, ſi ablutæ non ſint a terra & ſordibus eorum: & deſiccentur in loco ubi non ſit humiditas.

CXLVIII.

VOMITVS valens tertianariis & quartanariis,ſed maxime competit quotidianariis.

℞.Tapſiæ.℥.iii.	Vincetoxici,
Aſari.℥.i.	* Croci hortulani,
Cinnamomi,	Semin.
Menthæ,	Atriplicis,ana.℥.i.

Mellis quod ſufficit.

* Carthamum uulgo.

COMMEN. MANLII.

Tapſia eſt herba de qua Raynaldus de uilla noua in li.2. in ca.de ſcabie & pruritu ait: Et ſcias ꝙ tapſia q̃ in hoc unguẽto intrat,ẽ facta in mediũ laſulatæ,ſiue mẽthæ Romanę, & uo-

& uocať piperia:& loco piperis ponitur in salsa, & in foro Iulii,& in campo ferici tantum iuxta murū reperitur:& habet acuitatem sicut piper:& est facta ad modum lapacii acuti,siue lasulatæ. Alia uero de tapsia uide ibi. De tapsia etiam uide supra in confectione anacardina.

Atriplex apud Dios. uocatur atraphaxis. Auic. in.2.can. duo ca. facit de eo:unum sub nomine cataf:aliud de chrysolachana,& ibi ait quod est triplex quæ plurimum inuenitur in Seni. Columella in lib. de cultu hortorum inquit:Et grauis atriplici cōsurgit lōga faselus & hęc est herba quæ apud hortulanos Papienses bleta alba uocatur: cuius semen usui medicinæ competit.

CXLIX.

HIERA PICRA, uulgo inepte

Hiera picra magna.

℞.Cinnamomi,	Violarum,
Spicæ,	Absinthii,
Croci,	Epithymi,
Squinanti,	† Agarici,
Asari,	Rosarum,
Xylocasiæ,	Colocynthidos,
Xylobalsami,	Mastiches,
Carpobalsami,	Turbith,ana.℈.ii.alias.ʒ.ix.

† Agaricū trochiscatum alii substituunt.

Aloes ad pondus omnium specierum.

Mellis colati ac despumati,quod sufficit.

COMMEN. MANLII.

Hiera aūt.i.sacra,picra.i.amara: inde hierapicra.i.sacra amara. Vocať aūt hierapicra magna ad dr̃iam alterius, quæ dicitur simplex:magna dicitur, quia in ea plura & fortiora simplicia ingrediuntur,& utraq; possunt confici. Nā primo ex speciebus hieræ magnæ fit confectio cum melle, quæ appellatur hierapicra pro clysteriis. Item de prædictis speciebus cum melle rosato conficiuntur pilulæ,quæ dicuntur de hiera magna,seu de hiera maiori,quod satis est notum. De speciebus aūt hieræ simplicis fit hiera picra cum melle quæ uocatur hiera Gal.& hæc comeditur. Item de prædictis speciebus fiunt cum melle rosato pilulæ, quæ dicuntur de hiera simplici,aut de hiera Gal.ut dictum est.

CL.

HIEROLOGODION EMPODISTON,

uulgo mendose, Hieralogodion Mesitum.

℞.Colocynthidos interioris,	Aloes,
Polypodi.ana.℥.ii. alias.ʒ.xx.	*Comarum thymi,
	Casiæ,
	Chamædryos,
Euphorbii,	Bdellii,
Polii,	Prasii,ana.℈.i.gr.xiiii. alias.ʒ.xi.
Coccognidii,ana.ʒ.i.s. gr.vi.alias.ʒ.xvii.	Cinnamomi,
Absinthii,	Opopanacis,
Myrrhę,an.ʒ.i.gr.xii.alias ʒ.xii.	Castorei,
	Aristolochiæ lon.
Centaureæ,	Albi,
Agarici,	Piperis Nigri,
Armoniaci,	Longi,
Thymiamatis,	† Sagapeni,
Folii,	Petroselini,
Spicæ,	Croci,ana.ʒ.s.alias.ʒ.v.
Scyllæ,	Ellebori Albi,
Diagrydii,ana.ʒ.i. alias.ʒ.x.	Nigri, ana.gr.vi.alias.ʒ.i.

* Thymi comarinū insulę barbaris cum recentius dicerent: thymi comarum.

† Serapinum uulgo.

Mellis optimi quod sufficit.

COMMENT. MANLII.

Hiera autem.i.sacra,logos.i.sermo, mesitum.i.impeditum. Gilib. de Anglia .in cap. de digerenda materia & euacuanda,habet hanc descriptionem. Ioānes Cocoregius in cap. de epilepsia inquit:Electuarium solutiuum, quod dicitur hieralogodion, cuius descriptio ponitur a Nicolao:& sic apud omnes hæc est illa quæ debet fieri.

Polium.i.poliū montanum. Circa instans: Polii diuersa sunt gn̄a quæ nota sunt ex parte, sed præcipue polium montanum competit usui medicinæ. Vnde cū simpliciter inuenitur.polium montanum,debet intelligi & poni cū floribus: per annūm seruatur.

Coccognidium.i.semē mezereon. Circa instans in.ca. de laureola dicit:Laureola frutex est,cuius semen uel fructus usui medicinæ cōpetit,& appellať coccognidiū:hic textus est falsus. Nā coccognidiū non est semen laurolæ, sicut apparet apud Dios. in proprio cap. ubi inquit Enim chamęlea aut coccognidion,ergo est mezereon. Nam chamælea est mezereō seu herba dicta apud herbaticos oliuella propter similitudinem foliorum.

Thymiamatis s̄m compositorem est thus Iudæorum. Gilib. dicit:Thymiamatis.i.cozumbri:ergo est fœx storacis liquidæ, quæ alio nomine a multis modernis storax rubea appellatur. Isido. in cap. de odoribus & unguentis, inquit: Odor uocatus ab aere,thymiama lingua Greca uocať,quod sit odorabile. Nam thymus dicitur flos,qui odorem refert: de quo Virg. Redolenteq; thymo fragrantia mella. Itē Papias:Thymiama gręce dicitur quod sit odorabile. Nam thymus dicitur flos, quoniam odorem refert thymiama incensum.i.confectio odoris aromatum.

Thymicomarinum.i. cima thymi. Sed sunt ex hoībus qui dicunt quod thymicomarinū nō debet in isto electuario ingredi,sed non recte,quia Gilibertus idem habet. Præterea Mat. Syl. in litera t,inquit:Thymicomarinū .i. cimathymi, ut in antidotario in confectione hieralogodion.

EX ANTIDOTARIO IOAN. SERAPIONE.

CLI.

DE LACVNA, liberans ex uenenis perniciosis.

℞.Luti de lacuna, * Artiatidos, ana.aur.ii.

Coaguli Gazel,aur.viii.

Coaguli Leporis,aur.iiii.

Gentianæ, Baccarum lauri, Aristolochiæ rotundæ, Seminis rutæ syluestris, Myrrhæ, ana aur.i.

* Arceuthos rectius hoc est iuniperus.

Terantur & cribellentur, & conficiantur cum melle despumato,& detur in potu,cuius sit quantitas ut faba.

COMMEN. MANLII.

Istud electuariū non est in usu,secundum uero intētionē Ioan. Serap. est optimum contra uenenum. Dicitur aūt electuarium de lacuna a luto de lacuna,ꝙ est terra sigillata. unde electuarium de lacuna.i. electuarium de terra sigillata. Gal. in suis expimentis in c. de medicinis Zenonis hēt electuariū luti,quod est lutū sigillatum,sed non est idem. Circa instans dixit:terra sigillata,terra argentea, & saracenica idem est. Ego credo qđ textus sit falsus,quia terra argentea est cimolia,& nō ē terra sigillata:nā terra sigillata est rubei coloris:cimolia uero est alba, & quæ purpurea: uerum est quod secundum quosdam,terra sigillata alba est cimolia.

Artiatidos secundum compositorem est granum iuniperi. Granum autem iuniperi apud Aui. in.2.cā. uocatur abel, sed male. Nam abel non est fructus iuniperi:immo est bratteos seu sauina.

Gazel est aīal quod in nostris partibus non inuenitur. Aui. in.2.can. in cap. de musco,inquit: Muscus est folliculus aīalis sicut Gazel, & hēt duos dentes albos flexos ad interiora sicut duo cornua. Serap. in lib. de simp. in cap. de musco,inquit:Ex uerbo almascadi,in lib. auri & minerarum & margaritarū,terræ in quib. sunt gazele,musci,& sunt regiones Tūbaci,& Seni sunt terræ confines. Verum muscus regionis Tūbaci est melior musco Seni: q̃a gazele de Tumbaci comedunt spicam nardi, & alias species odoriferas:gazelæ uero de Seni comedūt alias herbas &c. O quanta diuersitas inuenitur in isto animali. Nam Auic. uult quod sit sicut animal quod facit muscum, ideo discordant: sed uere sicut dictum fuit mihi gazel non est animal, quod facit muscum: uerum habet similitudinem,sed idem non est.

CLII.

ALTALISAFAR, conferens ad frigiditatem stomachi,& uentositates accidentes in hepate,& in stomacho.

℞.Talisafar.ʒ.v.	Garyophyllorum,
Zingiberis.ʒ.xx.	Cinnamomi,
Macropiperis.ʒ.xii.	* Heil,ana.ʒ.vii.

*.i. cardamomi maioris.

Zucchari quantum est pondus omnium medicinarum.

Terantur & cribellentur,& cōfice cum melle, & detur.

COMMEN. MANLII.

Istud electuarium non est in usu,sed ego solum scripsi,ut innotescat,nūquid talisafar sit macis, ut quædam synonyma dicunt. Aui.in.5.can.habet unam aliam descriptionem quæ eadem est.

Altalisafar & talisafar apud Auic.in.2.can.sunt cortices Indi:in quibus est stipticitas,& acuitas, & odoris boni parū &c.Matth.Syl.in litera t, dicit: Talisafar.i.nux muscata uel arbor.Postea inquit:Talisafar idem est,quod falsum, sicut ostendam.Sera.in cap.de mace de talisafar loquitur, & credo quod secundum suam opinionem talisafar sit macis, uel ei proximū in uirtute,sed idem non sunt: & ob hoc possumus dignoscere ꝙ talisafar non sit macis, ut dicit Matth. Syl.& alii.Nam Ioan.Ser.in suo antidotario ponit electuarium de talisafar,& electuarium de mace,quod non faceret si idem essent. Franciscus de pedemontium in cap. de fluxu uētris omnium modorum & curis eius ait: Quod talisafar est cortex citri. quod non creditur.

CLIII.

DE MACE, quod confert ad frigiditatem stomachi, & uentositates ex malitia digestionis.

℞.Macis,	Zingiberis,
Garyophyllorum,	Asari,ana.ʒ.i.
† Cinnami,	Cardamomi.ʒ.v.
Heil,	Piperis albi.ʒ.ii.
Cinnamomi,	Zucchari.ʒ.xl.

† Cinnamomum grossum uocant.

Terantur,& fiat electuarium.

COMMEN. MANLII.

Istud electuarium non est in usu,sed in ipso reperitur differentia,maxime in mace.Nam macis apud Auic.in.2.can. ex authoritate filii Mesangue,est cortex nucis muscatæ. Secundum uero Circa instans,macis non est cortex nucis muscatæ.Auer.in.5.coll.inquit.Besbese.i.macis dicitur, quod sit cortex cuiusdam fructus qui portatur de India. Guliel. Placen.inquit:Macis est cortex nucis muscatæ declinās ad rubedinem & citrinitatem.Dio.uocat eam machir,& dicit quod est corium ligni uenientis de Barbarico,coloris ruffi, cum rubore solido &c. Simon Ianuen.non negat nec affirmat,an macis sit cortex nucis muscatæ,aut non. Multi mercatores tenent quod macis sit cortex uel flos nucis muscatæ:sed sit quomodocunq;,macis nota est.

Heil.i.Cardamomū maius,& secundum Bartholomeum Montagnanam est melegeta,& sic hodie tenetur.

Cinnami i.cinnamomi grossi:non est ergo cyminum,ut dicūt quidā,nec est cinnamomum finū:quia ipse Ser.in prædicto electuario inferius hēt cinnamomi.i.fini.Nicolaus in suis synonymis dicit:Cinnamum.i. cinnamomum subtile & optimum.Sed apud Sera.est cōtrariū, ut apparet apud ipm in cap.de cinnamomo,ubi dicit, inuenit alia spēs cinnamomi, quæ dicitur uasot & cinnamum: & est grossæ: plantæ nō habens fortem odorem,& est debilis uirtutis, & hoc est darseni.i.cinnamomum grossum dictum scauizon.

CLIIII.

DE HEIL, conferens ad frigiditatem stomachi.

℞.* Heil,	Zingiberis,ʒ.x.
Neremisch,	Cinnami.ʒ.iiii.
Cinnamomi,	Zucchari lib.i.
Macropiperis,ana.ʒ.v.	

* Granum Paradisi uulgo.

Mellis quantum necesse est.

COMMEN. MANLII.

Istud electuarium in usu non est,& ē electuariū de cardamomo maiore,quod hodie granum pradisi uocamus.

Neremisch secundum Matt.Sylua.est rosa asini. Infra in confectione electuarii lætificantis Rasis, ostendam quid sit neremisch.

CLV.

DE VSNEA.

℞.Cinnami,	Croci,
Vsneæ,	Myrrhæ,ana.ʒ.iii.
Calami aromatici,	Heil,
* Spicæ Romanæ,	Nucis moschatæ,
Mastiches,	† Macis,
Casiæ ligneæ,ana.ʒ.i.	Xyloaloes,
Florum squinanti,	Moschi,ana.ʒ.s.
Costi,	

* Celtica appellant. † Mastic[is] mendos[e] prius.

Terantur medicinę siccæ,& infundantur myrrha & crocus cum aliquo potuum conuenientium, & conficiantur cum melle & administrentur.

COMMEN. MANLII.

Hæc confectio non est in usu apud nos: tñ pro declaratione usneæ,aduerte quòd usnea est muscus quercus, & dr̃ canianus.Sera.ex authoritate Dios.dicit:Vsnea est res quæ reperitur nascens super arborem serbin.i.cedri, & nucis & glandium, & melius ex eo est quod reperitur super serbin montana:& post illud quod reperitur super arborem nucis & melius horum est,quod magis odoriferū,& albioris coloris:nigrum uero est malū.Ser.aliud c.facit de usnea quod est herba Kali nascens in mari similis uermiculari,& illa est de qua fit salalchali. Leonardus de Preda palea in ca.de cura undimiæ inquit: Vsnea est quædam superfluitas oriens in truncis arborū,sed alii dicunt quod sunt flores auellanarum:& dicitur uulgari sermone gazelli.

CLVI.

TYRIACAE, contra scorpionum morsus.

℞.Calamenthi fluuialis.i. aquatici, quod alio noīe mentastrum appellaт:calamenthi mōtani.i.nepete,ana.ʒ.vii.gentianæ.ʒ.viii.piperis,opopanacis,ana.ʒ.v. cōfice cum melle quantum necesse est,& detur.ʒ.i.cum uino pōtico.i. forti.

COMMENTA. MANLII.

Hæc confectio non est in usu sed secundum intentionem Ioan.Serap.ualet contra morsum scorpionum mirabiliter. Dicitur autem ista confectio tyriaca, non quod ipsam ingrediatur tyrus:sed solūmodo dicitur tyriaca a tyron, quia est contra uenenum.

Scorpiones sicut inqt Aui.in.4.can.in.Fen.6.in tra.5.in ca.de punctura paruorū uenenosorum & morsu eorum, loquens de speciebus scorpionis syluestris.Dixerunt quidā ꝙ scorpio fœmina maior est masculo:masculus.n. extenuatus est,& minutus,& fœmina pinguis,magna:& aculeus fœminæ est subtilis,& masculi aculeus est grossus.Idem inferius ait: Aestimauerunt quidā quod scorpiones sunt nouē colorū.s.albi,citrini,rubei,& cineritii,ferrādi,& uirides, & de eis sūt aurei hñtes nigras caudas & extremitates caudarū, & de eis sunt uinosi coloris:in quorū percussione sentitur punctura acus & dolor nociuus,& de eis sunt fumosi, & accidunt de morsu eorum risus,& permixtio rationis &c.

De proprietate quæ reperitur in radice colloquintidæ cōtra morsum scorpionis ait Sera.in cap.de colloquintida ex authoritate Rasis dicens:Dixit mihi quidā quod radix colloquintidæ est melior medicina,quæ eē possit pūcturę scorpionis:& Arabes habēt ipsam pro cōi & manifesta medicina ad hoc:& dixit mihi Arabs quod scorpio pupugerat filiū suum in quatuor locis corporis, & dedit sibi in potu.ʒ.i.de radice colloquintidæ,& sedata sunt statim omnia quę patiebatur.Etiam Auic.in cap.de cura scorpionum supradictorum similiter ait.

EX RASI AD ALMANSOREM.

CLVII.

AD SCABIEM, ET PRVRITVM VAlens in tract.5. Almansoris in cap.de pruritu, & scabie, & magnis pustulis.

℞.Myrobalanorum citrinorum,partē unā:senæ,fumiterræ, ana partem mediā:succi absinthii quantū ad eorū sufficit cōspersionē (aliquoties aūt additur huic medicinæ absinthii quan-

quantum quarta pars myrobalanorum) & conficiantur omnia cum melle, & sumatur ex ea quotidie quantum est auellanæ magnitudo.

COMMEN. MANLII.

Istud electuarium non est in usu, sed generaliter loco huius electuarii utimur unguento quodam pro scabie, cuius compositio nota est aromatariis.

Auellana aliquando sumit pro fructu, aliquando pro pondere, ut apud Aui. in distinctione de ponderibus, & est pondus aurei unius. ergo est. ʒ .i. & semis unius drachmæ, ut dicit Simon Ian. Auellana uero pro fructu ſm Isid. dicitur ab Auellano Cāpaniæ oppido ubi abundant, & hæ a Græcis ponticæ appellantur, eo quod circa ponticum mare abundant. Rasis dicit, ꝙ de prædicto electuario datur quantum est auellanæ magnitudo. Magnitudo auellanæ apud Aui. est sicut granum lauri, ut dicitur in suo cap.

CLVIII.

DE NVCLEIS FRVCTVVM, in tracta. 5. Almansoris in cap. de his quæ augent sperma, & quæ ualent ad erectionem uirgæ.

℞. Amygdalarum,	Grani uiridis,
Auellanarum,	ana partes æquales,
Nucis indicæ,	Zingiberis,
Pinearum enucleatarum,	Piperis longi,
Granorum chilchil,	Seminis Pæoniæ,
Granorum zeilem,	ana tertiam partis.

Penith ex zuccharo tantum quod temperari possint. Sumatur ex eo in mane quotidie ad oui magnitudinē, & in sero tantundem.

COMMEN. MANLII.

Istud electuarium non est in usu: ipse. n. Rasis appellauit istud electuariū de nucleis fructuum. Sed secundum intentionem meam uidetur esse idem cum illo, quod reperitur apud Aui. in. 3. can. quod nominatur confectio de medullis & sine dubio idem sunt sed differūt solum in re una, & hoc est ꝙ Rasis habet auellanarū. Aui. loco eius hēt fisticorum. Verum ut certior reddaris infra ponam descriptionem do. Auic. & uidebis in quo cap. ipse describit eam. Simplicia uero quæ sunt declaranda declarabo.

Nux indica ſm Sera. est neregil, & sic credo esse bene expositum. Nam Auic. in cap. de nuce indica, in. 2. cano. dicit quod nux indica est neregil. Præterea Aui. in eadē cōfectione habet neregil, quod idem est, sicut infra ostendam.

Grana alchichil, uel chilchil sunt semina granati syluestris, ut reperio apud Ioan. Serap. in ca. de fluxu menstruorum, qui inquit: Sumantur grana syluestria, & sunt grana alchichil. Etiam uide apud eundem in cap. de ægritudinibus gingiuarum ꝙ similiter dicit. Item Auic. in. 2. can. in ca. de grano alchichil sic ait: Granum alchichil est sicut piper albū maius carthamo, non pure rotundum, & frangitur a medulla unctuosa boni saporis &c. postea statim ibi dicit: Quidā autem dixerunt quod est semē granati syluestris & dixerūt isti eius, radix est almugat, & sic est quod granum chilchil est semen granati syluestris.

Granum alzeilem ſm Auicē. est piper nigrum, & sic dicit Matth. Syl. sed ambo errant, salua ipsorum reuerentia. Nā Ser. de grano azelem ca. facit, dicens: quod est granum pingue in magnitudine piperis citrinū, & habet bonum saporē. Defertur ex terris Barbariæ, & nominatur piper nigrorum, post statim ait: Verum secundum ueritatem piper nigrorum est aliud, & sic est secundum opinionem Simonis. Ianuen. Bartho. Montagnana in suis consiliis, in consilio de sterilitate ait: Granum alzeilem sunt radiculę paruæ, cōtortæ, nodosæ, subcitrinæ, in sapore notabiliter dulces, substantiæ uiscosæ, quas incolæ Veronenses sutrasium uocant: loco eius ponuntur testiculi uulpis.

Granū uiride apud Auic. est fructus arboris terebinthinæ: & arbor ipsius apud Arabes dr̄ botin. Sera. ca. de terebintho dicit, quod sunt duarum specierū. s. domestica, & syluestris: domestica uero est botin ſm ueritatem, & fructus eius est granum uiride, & syluestris est lentiscus, & ambæ habent gummi. Secundum Isid. gummi lentisci est mastix.

Pæoniæ. s. semen, & satis est notū. Aui. loco pæoniæ habet neremisch, quod idē est. Antonius Musa inquit: nomen herbæ pæoniæ a Græcis dicitur penthorobon, alii hicliodedan: alii aglaofotis, Itali pęoniam uocant.

Penith ex zuccharo sunt pænidiæ. Auic. loco penith habet penidiorum, nam idem est.

CLIX.

DE SEMINIBVS in. 5. Almansoris, in cap. de his quæ augent sperma, & quæ ualent ad erectionem uirgæ.

℞. Seminis * baucię,	Lingue auis,
Seminis naporum,	† Secacul,
Ceparum,	Been, Albi,
Raphani,	Rubei,
Asparagi,	* Satyrionis,
Seminis alphasasa,	Costi† dulcis,
Erucæ,	Zingiberis,
Granorum * chilchil,	Macropiperis,
Granorum zeilem,	Nasturtii,
Tuderi,	ana partes ęquales,

*Dauci rectius i. pastinace syluestris.
†Sigillum sanctę mariæ uulgo.
*.i. testiculorum uulpis officinis.
†.i. Arabici.
*.i. Granati syluestris.

Terantur, & cum melle conficiantur.

COMMEN. MANLII.

Istud electuarium apud nos non est in usu. Mes. in suo antidotario habet unam aliam descriptionem, sed non est similis huic. Secundum uero Nicolaum Florentinum: Electuarium de seminibus est diaspermaton, & sicut ostensum fuit. Simplicia quæ sunt declaranda declarabo.

Alfasasa secundum Sera. est chaodab, sed secundum Aui. est cot: & ibi dicit qđ est alisticat, & noiant alfasasat. Aliud ca. facit de ipso in litera r, quod dicitur ratuba, hęc in Hispania nascit & est spēs trifolii, ut apparet apud Simonē Ian. in cap. de ratha Dios. uocat ipsam medicam. Isidorus uero medicam inter legumina scripsit.

Tuderi sic est nominatum apud Auic. in. 2. can. sed apud Dios. est horminon, de quo supra in tryphera Galeni.

CLX.

TYRIACAE, de terra sigillata, in. 8. Almansoris in cap. de uenenis & uenenosorum morsibus & eorum curatione & cautela.

℞. Terrę sigillatę, baccarum lauri, utriusq; partes ęquales, & terantur, & cum butyro uaccino inungantur, & cum melle conficiantur, & recondantur, est enim nobile.

COMMENTA. MANLII.

Descriptio istius tyriacę apud nos non est ualde in usu, tñ reperitur apud apothecarios, maxime Mediolanenses. Guliel. Placē. in suo antidota. describit unam descriptionē quę eadē est, & illa descriptio est ex authoritate Ras. Auic. in Fen. 6. quarti can. in cap. de canone curationis eius qui in potu sumpsit uenenum, habet unam aliam descriptionē, sed non est similis huic: tñ differunt parum inter se. Nam Aui. in sua descriptione hēt ireos, Ras. uero non Auic. etiā dicit. conficiant cum oleo Rasis uero dicit cū melle. In reliquis uero nō differūt, tñ illa Rasis est nobilior quā illa Aui.

Terra sigillata est terra rubea quę oībus nota ē. Apud Auicen. uocatur lutū sigillatū. Sera. ex authoritate Dios. inquit. Terra sigillata est sigillum marinum, & est sigillum laccę, & est una ex terris almairim, & multi ex Intis assimilantur illi, & sigillātur, & color eius est similis colori magrę, idest sinopodię.

CLXI.

TYRIACAE ad morsum rutellę utilis, & fuit approbata in octauo Almansoris in cap. de morsibus rutellę & sibth, & aranei.

℞. Nigellę. ʒ. x.	Baccarum lauri,
Dauci,	Aristolochię lon.
Cymini, ana. ʒ. s.	Carpobal ami,
Seminis habel,	Cinnamomi,
Gallarum cypressi,	Gentianę,
ana. ʒ. iii.	Seminis anda :hochę,
Spicę indę,	Seminis apii, ana. ʒ. ii.

Confice cum melle, & detur ex eis ad nu :is magnitudinem cum uino ueteri.

COMMEN. MANLII.

Hæc cõfectio apud nos non est in usu,sed quia Raſ. dicit quod est utilis & aprobata,scripsi illam . Nic. Flo. in lib.4. in cap.de punctura aranei & rutellæ describit unam descriptionem,quæ est ex authoritate Rasis & est eadem huic.

Rutella autem ſm Rasim est animal paruo araneo assimilatum,quod uocatur phibit,muscas uenari solitũ Aui. in.4. can.in Fen.6.in ca.de specie aranearum,& alsceiben,& rutellarum dicit: Rutella est animal simile araneæ quæ nominatur alfehed,& est uenatrix muscarũ : & species eius sunt plures:& secundũ quod dicit Gal. sunt duodecim spẽs &c. ibi Auicen.de omnibus speciebus loquitur,& describit formas ipsarum.

Habel secundum Sera.est sauina , & sic exponit Simon Ianuen.sed apud Aui.est fructus iuniperi,quod credo sit errore translatoris.Nic.uero Floren. in prædicta confectione loco habel habet seminis iuniperi,quod non est bene expositum.Nam certum est,quod Sera.& Simon Ianuen.habent maiorem authoritatem in simplicibus quam Auic. ac Nicolaus : scias autem quod expositio falsa Nicolai est ex authoritate Auic.

Galla cupressi.i.nux cupressi.Aui.in.2.dicit : Cupressus nominatur in Syria arbor altẽ,& Romanæ cupressus. Hæc arbor satis est nota .

Andachocha secundum Aui.alia est syluestris, & alia est domestica,& alia ægyptiaca,& fit ex semine eius panis: est autem trifolium uel species eius,sicut apparet apud Serap. in cap.de andachocha.Nam ipse.Sera.sine dubio uult quod andachocha sit trifolium, & sic est.Etiam Nicolaus in prædicta confectione loco andachoche habet seminis trifolii, quod idem est.

CLXII.

LAETIFICANS, in nono Almansoris in cap.de Melancholia.

℞.Melissæ,	Neremisch,
Corticum citri,	Been, Albi,
Garyophyllorum,	Rubei,
Galliæ moschatæ,	Zedoariæ,
Mastiches,	Doronici,
Croci orientalis,	Seminis ozimi maioris,
Cinnamomi,	Seminis ozimi garyophyllati,
Nucis moschatæ,	
Cardamomi,	ana partes æquales.

Musci quãtũ est decima pars unius:deinde sumanẽ chebuli.xx.& emblici.xx.terantur,in trib.libris aquę,& decoquãtur donec ad unam redeant:& colẽtur,in colatura uero mittatur mellis lib.i.deinde bulliant donec aqua cõsumpta sit: post hoc ex melle conficiantur prędictæ species,quod tamẽ in pondere sit triplum ad species,de quo cũ necesse fuerit, ad magnitudinem auellanæ sumendum est.

COMMEN. MANLII.

Istud electuariũ est illud quo nos utimur. Mesues in suo antido.habet unã descriptionem, quæ noĩatur electuarium sarbotẽg, sed nõ est similis huic:sed una alia descriptio quæ reperitur apud eundem in ca.de mania & melancholia sanguinea uidetur quasi esse eadem cũ ista.Bartholomæus Mõtagna.in suo antidota.habet unam aliam descriptionem, & est ex authoritate Rasis,sed nobilior oĩum est ista . Scias ẽt quod Rasis in lib. diuisionum in loco ubi ait: Melancholia & timor,habet unam aliam descriptionem : sed non est eadem,nec fit secundum illam descriptionem .

Crocus orientalis.i.crocus communis seu usualis : alter uero crocus dicitur hortulanus , & infectiuus , eo quod ex ipso sericum tingitur, & est flos chartami cuius semẽ appellatur ginco,& Dios.uocat ipsum cnicum.

Neremisch,apud Aui.in.2.can.est flos,& cortex,& capita similanẽ maci,sed est minus rubeus ad citrinitatẽ declinans,& est aromaticus &c.neq; per id cognoui quid sit.Simon Ian. inquit:Neremisch,sed in Arabico neremisch est, ut Aui.describit,sed nec Simõ ur̃ cognouisse q̃d esset. Mat. Syl.dicit,quod neremisch est semẽ rosæ asini uel flos ipsius Aui.in suis simplicibus in fine antidotarii ait : Neremisch : .i.musaha,& est flos pæoniæ uel pæonia,& sic credo esse bene expositũ.Nam sicut dictũ ẽ,Matt.Syl.dicit ꝙ neremisch ẽ flos rosæ asini.Auer.uero in.5.coll.dicit:Pæonia.i.rosa asinorũ.Præterea uide apud Io.Arculanum in ca.de melãcholia,quæ describit prædictũ electuariũ ex authoritate Rasis, & ibi inquit : Neremisch.i.semen pæoniæ. Bartho.Montagnana habet loco neremisch pæoniã,quæ idem est . Gẽtilis uero sup.5.cã.Aui.ignorauit quid eẽt neremisch . Dicit.n. ibi ꝙ Conciliator dicit falsum in cap.de cholica dum dicit, ꝙ neremisch est semen pæoniæ: & sic ego reperi apud Conciliatorem dr̃ia ducentesimanona , quæ est penultima omnium suarũ dr̃iarum.Dicit.n.ibi neremisch.i.pæonia , & sic ex meo iudicio.Conciliator & alii bene dixerunt:sed Gentilis non bene dicit, sicut ostendi supra per supradictos auctores,ꝙ uerum neremisch est flos pæonię uel semẽ ipsius . Præterea uide etiam quod Raſ.in electuario de nucleis fructuum habet seminis pæonię:& Aui.in eadem confectione habet neremisch,quod idem est.

Ozimum maius,de ipso nescio quid dicã,quia de ipso inter doctores reperio uarias opiniones.Secundum Gentilẽ dicitur ozimũ maius , quia maiora folia habet aliis speciebus ozimi,quod non creditur.Mes.in sua practica in ca. de mania & melãcholia sanguinea in quodam antidoto inquit Scessabrã.i.ozimi maioris.Sera.uero de ipso speciale ca.facit sub noĩe ozimi carmeni , & ibi dicit:Scessabrã.i. ozimũ carmenũ.Etiam Aui.in.2.can.de ipso cap.facit sub nominẽ hoalmarã,& dicit quod est sceslabram. Neq; per id cognoui quid sit.Mat.uero Syl.in ca.de senatione dicit,quod scessabram.i.nasturtium aquaticum siue chrysonum : & sic credo esse bene expositũ,& qui mihi non credit uideat primũ quod Mes.uult,quod scessabrã sit ozimũ maius. Et apud Serap.est ozimum carmenum,& apud Aui.est hoalmaram , & apud Mat.Syl.est senation:si uero legis ca.de ozimo carmeno.i.maiore apud Ser.cum c.de hoalmaram apud Auic. & cum ca.de senatione apud Mat.Syl.uidebis quod in rei ueritate uere idem sunt. Quidam putabant quod esset scebrã .i.esula,sed nõ est consonum:quia Aui.in.3.can.in c.de medicinis cordialibus habet alceshebram & semen eius:& tamen ibi esula non conueniret.Postquam ostendi de ozimo maiori secundum autores supradictos, & feci uidere quod uolunt ꝙ sit senation,sed secũdum compositorem aliud est, ut reperitur apud ipsum Rasim in li.2.Aphor.de experimẽtis & confidentiis in quodam emplastro inquit:Seminis basiliconis garyophyllati , seminis basiliconis maioris quod uocatur burungi.i.cubebæ:secundum Matth.Sylua.tu uero considera .

Ozimum garyophyllatũ,apud Sera.est berengemisch eo quod odorem habet similem garyophyllis Rasis,in electuario tres species ozimi ponit.s.melissam .i. ozimum citratũ : ozimum maius & garyophyllatum.Duæ aliæ species ozimi reperiuntur,& sunt proprie amechin,& bedarog, idest ozimum non garyophyllatum .

Emblici uero sunt myrobalani emblici . Rasis inquit:sumanẽ chebuli,& emblici,& terãtur,& in tribus li.aquæ decoquantur donec ad unã redeant,& colẽtur: in colatura uero mittaẽ mellis l.i. deinde bulliant donec aqua consumpta sit.Et hoc mel apud modernos appellatur mel emblicorum & sic apud oẽs est certum ꝙ Raſ.uult quod iste sit modus faciendi mel emblicorum:de quo uide Io. Mattheum Gradi in c.de uermibus qui in uentre nascuntur, qui sic ait : ꝙ intelligere debeamus per mel emblicorum , quod reperitur in fine capituli electuarii,quod uocaẽ lętificans.Ibi enim ipse Rasis docet conficere mel emblicorum hoc modo.

℞.myrobalanorum emblicorum recentium nu.xx.teranẽ, & in tribus libris aquæ coquãtur,donec ad unam libram redeant:deinde fortiter exprimantur,& in illa colatura addatur mellis despumati lib.i. & simul coquantur donec aqua consumpta fuerit:tunc deponatur ab igne, & illud erit mel emblicorũ,quod ingreditur in electuario de gemmis,& in tryphera de epithymo,& in aliis confectionibus. Si autem mel chebulorum facere uolueris,facias sicut mel emblicorum,apponendo chebulos loco emblicorum.

AD

CLXIII.
AD OMNEM EPILEPSIAE SPECIEM,
in nono Almanſoris ca.de Epilepſia.

*i. carui agreſtis recentis, & acut. † Fœtidæ ſemper.

℞.Pyrethri, *Cordumeni,
Seſeleos, † Aſſæ optimæ,
Stœcados,ana.ʒ.x. Ariſtolochiæ rotundæ,
Agarici, ana.ʒ.i.s.

Deinde extrahatur ſuccus ex ſquilla.& mixtus cum pari quantitate mellis coquatur, & conficiantur ex eo ſpecies: & fiat electuarium,ex quo patiẽs quotidie ſumat, & caueat ſibi a groſsis cibis.

COMMEN. MANLII.

Iſtud electuariũ apud nos nõ eſt ualde in uſu,ſed Mediolanenſes eo magis utuntur:& maxime ſecundum iſtam deſcriptionem.Supra in trac.Meſ.ſcripſit unam aliam,ſed nõ eſt ſimilis huic ſicut oſtendi.Raſis uero in libro diuiſionum in eodem c.ſcribit unam aliam,ſed nõ eſt eadem, ſed illa uidetur magis concordare cum illa Meſ.quam iſta.

Epilepſia uel epilenſia.i.morbus caducus, eo ꝙ cadat patiens cum ea capit.Pœdicon a pueris, quibus facilius & ſepius accidit.Nam pæs Græce puer.Raſis ibi ait: Cũ aliquis cadit in terram,torquet,& commouet, & intellectũ amittit,dicimus ipſum epilepticũ eſſe:quod ſi ſpuma exit per os aut ſe commingit,aut ſperma egreditur,aut egeſtio,paſsio tunc eſt prauior & uehementior. Experimentum mirabile ad epilepſiam quod allegat Sera. in ca. de lapide ſmaragdo dicens.Et qui defert in anulo ſmaragdũ, præſeruat illum ab epilepſia, quãdo induit eũ in ſuo digito anteꝗ ſuperueniat ei epilepſia.Et propter hãc cauſam docent reges, ꝙ ſuſpendant ſmaragdos ad colla ſuorum filiorum ſtatim quando naſcuntur:ne ſuperueniat eis epilepſia.

Seſeleos.i.ſileris montani.Miror ꝙ ipſe Raſis in libro diuiſionũ in prędicta cõfectione dicit,ꝙ ſeſeleos ẽ aniudẽ Romanũ.Etiã Aui.in.2.can.ait:Seſeleos eſt alaniudẽ romanũ: ſed hi uiri nõ bene ſenſerunt,aut ꝙ eorũ litera eſt corrupta nõ.n.ſeſeleos eſt aniudẽ,ut iſti dixerũt, quia alaniudẽ apud Sera.in proprio ca.dicitur ꝙ eſt foliũ arboris aſſę fœtidæ. Præterea uide apud eundẽ in ca.de agarico qui inquit, ex authoritate Dioſ.agaricũ ẽẽ ſimilẽ radici alaniudem.i.arboris aſſæ.ſ.aſſæ fœtidæ:& ſic ẽ.Itẽ Stephanus ſcripſit hardelũ pro alaniudem, ꝙ eſt ſilphium. Infra apparebit electuariũ de alaniudem,& ibi melius oſtendam,ſi Deus uoluerit.

Aſſę optimæ.i.aſſæ fœtidæ,in deſcriptione Meſ. reperitur aliquando ſcriptum haſcæ,ꝙ eſt thymus:ſed debet dicere aſſæ uel aſſæ,ideſt aſſa fœtida.

CLXIIII.
DIAMVSCVM PRECIOSVM,
in.9.Alman.in cap.de tremore cordis.

*Citrariã uulgo nominant.

℞.Maſtiches, *Seminis meliſſæ,
Cinnamomi, Seminis ſiſymbrii,
Seminis ozimi maioris. Seminis ſampſuci,
Seminis ozimi garyophyllati, Macropiperis,
ana.partes æquales,

Ex quibus omnibus pulueriʐatis.ʒ.x.ſumantur, margaritarum minutarum,coralli rubei,charabæ,ſetæ crudæ, been albi & rubei,folii,oĩm an.ʒ.x.muſci,tubaci,corconii puri, ana.ʒ.s.Conficiantur cum melle de myrobalanis chebulis. Hoc enim electuarium ad frigiditatem ſtomachi & digeſtiuæ ægritudinem optimum exiſtit.

COMMENT. MANLII.

Iſtud electuarium diamuſci precioſi apud nos non eſt in uſu,ſed illa deſcriptio qua nos utimur ex authoritate Meſ. & ſecundum illam poteſt fieri dulce & amarum, ſicut apparet ſupra.In iſto uero Raſis ingrediuntur quędam ſimplicia quæ declarabo.

Siſymbrium.i.mentha aquatica ſiue balſamita:ut dictum eſt ſupra in confectione de xyloaloe.

Sampſucus.i.maiorana,ſiue perſa quæ ſatis eſt nota.

Muſci tubaci.i.illius regionis.Nam reperitur apud Ser. in ꝓprio c.de muſco: Muſcus regiõis tubaci eſt melior muſco Seni,duabus de cauſis: una eſt ꝗa gazellę Tubaci comedũt ſpicã nardi, & alias ſpẽs odoriferas. Gazellæ uero de Seni comedũt aĩs herbas ab iſtis quas diximus odorifeas.

CLXV.
DE SCORIA FERRI, in nono Almanſoris
in cap.de hœmorrhoidibus,& fiſtulis rhagadiis quæ in ano fiunt.

†Olibanũ uulgo.

℞.Spicæ, Ameos,
Squinanti, † Thuris,ana.ʒ.ii.
Cyperi, Myrobalanorum Bellericorum,
Zingiberis, Emblicorum,
Piperis, Nigrorum,ana.ʒ.s.

Scorię infuſę in aceto ꝑ hebdomadã unã,& poſtea torrefactæ.ʒ.i.s.Cõficiant oĩa cũ melle deſpumato ꝙ fuerit coctum cũ apozemate emblicorũ, ſicut in ca. de melancholia noĩauimus:de quo quotidie ad nucis magnitudinẽ ſumat.

COMMENTA. MANLII.

Hæc confectio apud nos eſt in uſu,& maxime ſecundum iſtã deſcriptionẽ.Ipſe uero Raſis in.9.Almanſoris in ca. de his quæ confortant ſtomachũ,& ciborũ perficiunt digeſtionem,habet unam aliã deſcriptionẽ,ſed nõ eſt eadem,nec fit Item apud eundem in li.diuiſionum ca.de medicinis ſtomachi habentur tres deſcriptiones:quarum una ualet ad debilitatem ſtomachi,& hæc conficitur cum melle, alia cum lacte acetoſo,alia cum uino,ſed non ſunt in uſu. Meſues in c. de ulceribus aurium,habet cõfectionem de ſcoria ferri,ſed illa adoperatur cum lycinio,quod non fit.

Scoria ferri de ipſa dictũ eſt,& ſimiliter de præparatione & de torrefactione.Raſis uero inꝗt,ꝙ iſta confectio debet confici cũ melle deſpumato,ꝙ fuit coctum cum apozemate emblicorum, ſicut in cap.de melancholia nominamus: ibi uero nõ reperitur apozema emblicorum,uerum eſt ꝙ ipſe in cap.nominato de melãcholia,habet decoctionem de epithymo,& ſi facere uolueris prædictã confectionem: oportet facias prædictam decoctionem ſicut infra oſtendam: ut ipſe Raſis deſcribit.

CLXVI.
DE BACCIS LAVRI, in nono Almanſoris in cap.de cholica.

*.i.Leuiſtici.

℞.Foliorum rutæ ſiccorum.ʒ.x.
Ameos, Melanopiperis,
Cymini, Macropiperis,
Nigellæ, Mentaſtri,
*Cheiſim, Dauci,
Alexandri, Acori,
Origani, Baccarum lauri,
Carui, Caſtorei,ana.ʒ.ii.
Amygdalarum amararum. Sagapeni.ʒ.iiii.
Opopanacis.ʒ.iii.

Confice cum melle deſpumato eiuſdem ponderis.

COMMENTA. MANLII.

Iſtud electuarium apud nos eſt multum in uſu.Idem Raſ. in lib.diuiſionum cap.de medicinis cholicæ,habet unam aliam deſcriptionẽ,ſed nõ eſt eadẽ,nec fit ſecundũ illã. Etiã Gulielmus Placentinus in ſuo tractatu de confectionibus. habet unam aliam deſcriptionem quæ eſt eadem, & eſt ex authoritate Raſis,qui fuit primus inuentor.

Alexandrinũ.ſ.ſemen eius,quod a modernis Macedonicum uocatur,ſiue petroſelinum Macedonicũ, & eſt quoddam ſemẽ nigrum,quod apud omnes ſatis eſt notũ. Ille uero qui ſcripſit librum intitulatũ Lumen apothecariorum, ſed eſt Lumen malelucens,in prædicta confectione non poſuit ſemen Alexãdrinũ,cum in ea rationabiliter debeat poni.Nico.Flo.in trac.7.quinti libri in cap.de præſeruatione a generatione lapidis,inquit:Maceronis ideſt Alexãdrini, in aliis habet macedonicum.i.alexandrinum.

Opopanax eſt gũmi ſatis notũ. Arabes uocant ianſur uel ianſir,de quo dixerũt mihi quidam ſapientes ꝙ illud uocabulum,quod reperitur apud Aui.in.3.can.in fen.xxi. in ca. de cura præfocatiõis matricis,ubi ait:Alſoſir uero cũ ex eo in potu ſumĩt,eſt in eo ſanitas,eſt corruptũ.Nam debet dicere ianſir.i.opopanax,& ſic uide ꝙ ipſe in.2.cã. de opopanaco,quod mirabiliter laudat illũ in illa materia. Quidam exiſtimauit ꝙ eſſet zedoaria,ſed ignoro, quia ipſe Auic. in

cap.de zedoaria de ipso non loquitur in illa materia, sicut facit de opopanace.

CLXVI.

DE ENVLA, in libro diuisionum in cap. de medicinis hepatis.

℞.Aristolochiæ rotun.	Seminis apii,
Zingiberis,	Fœniculi,
Enulæ siccæ,	Anisi,
Istirgar,	Ameos,
Erucæ,	ana.partes æquales.

Terantur & aggregentur cum melle, & fiat.

COMMENTA. MANLII.

Hæc confectio apud nos non est in usu, tamen simplicia quæ sunt declaranda declarabo.

Enula apud Dios.uocatur helenium.Macer dicit: Enula quam uulgus elnam uocat, heleniumq; Dicitur a medicis, est forma cognita cunctis. Isidorus in cap. de olerib.dicit: Inula quã rustici alam uocant.Petr.de Crescen.dicit,Enula non seritur,quia semen non habet,sed plantatur.Corona eius tota uel maior pars eius in terra pingui, & alte fossa. Radix eius secundum Circa instans cõpetit usui medicinæ Papias ait:Alan herba radicis aromaticæ & est inula.Plin. inquit:Inula quoq; a ieiunis commanducata dentes confirmat,si ut eruta est terrã non attingit:cõdita tussim emũdat.

Istirgar secundum Mat.Syl.est falsa quæ fit ex aniudem. hæc Aui.in.2.uocatur astirgar, & dicitur ꝙ est propinqua aniudem,idest plantæ:cuius gummi est assa fœtida, sed nõ affirmo quod istirgar sit aniudem,sed loco eius ponitur gũmi ipsius,quod est assa fœtida.

CLXVII.

AD RVPTVRAM, uulgo ad crepatos,in libro Diuisionum de medicinis urinæ.

℞.Acaciæ,	Granorum lauri,
Nucis cypressi,	Gallarum,
Sampsuci,	Mugath,
Rutæ siccæ,	Gummi arabici,ana.ʒ.xx.

Terantur,& cribellẽtur, & eliquetur gluten pisciũ cum aceto:& aggregentur omnia cum eo,& fiat emplastrum.

COMMENTA. MANLII.

Confectio ad crepatos in libro diuisionum, capitulo de medicinis urinæ,non est in usu.Simplicia uero quæ sunt declaranda declarabo.

Cypressus apud Auic.nominatur in Syria arbor alten,& Romane cupressus.Ras.dicit:Cypressi nucis, sed ego puto quòd uult dicere nucis cypressi,quæ sunt notæ.

Sampsuci.i.maiorana,sicut dictum est supra.

Mugat.i.radix granati syluestris.Aui.in.2.de ipso speciale ca.facit,sed ignorauit quid esset,& redarguit dicẽtes, ꝙ esset radix granati syluestris.ipse etiam in c.de grano alchilchil.i.granati syluestris dicit:Et dixerũt isti eius radix ẽ almugath.Vide etiã de mugath apud Simonem Ianuensem.

Gluten piscium .i.colla piscium quæ fit ex intestinis piscium.hæc apud Græcos ichthyocolla dicit. Nicolaus Flo. in lib.7.in cap.de curatione herniæ siue ramicis ait: Glutinis scriptis.al.pistatorum.i.collę de piscibus &c.

EX ANTIDOTARIO AVICENNAE IN QVINTO CANONIS.

CLXVIII.

THERIACA PRIMA AVICENNAE, & est descriptio Andromachi.

* drachmas prius legebant: nos autem proprias ponderũ notas e noua ex Arabico Aui. apud IVNTAS impressione passim restituim⁹

* Al. nape syluestris.

℞.Trochiscorum squillæ *aur.xlviii.
Trochiscorum uiperæ, aur.xxiiii.
Trochiscorum alindaracaron. }
Piperis nigri, } ana.aur.xxiiii.
Opii, }
Cinnamomi,aur.xii.alias.xxiiii.
Rosarum,aur.xii.alias.xxiiii.

*Seminis napi syluestris rotundi,	Scordei,
	Radicis lilii cœlestis,
Agarici,	Succi hyppocysthidos,
Succi *glycyrrhizæ,	Spicæ celticæ,
Olei balsami,ana.aur.xii.	Scheæ montanæ,
Myrrhæ,	Folii,
Croci,	Gentianæ,
Zingiberis,	Seminis fœniculi,
Rheubarbari,	Terræ sigillatæ,
† Pentaphylli,	Cholchotar adusti,
Calamenti montani,	Amomi,
Prasii,	Acori,
* Seminis Macedonici,	Nasturtii albi,
Stœcados,	Carpobalsami,
Costi,	Hypericon,
Piperis albi,	Phu,
Macropiperis,	Gummi arab.
† Pulegii Indi,	Cordumeni,
Olibani,	Anisi,
Floris squinanti,	Acaciæ,
Gummi albotin,	Dauci,
Cassiæ ligneæ nigræ,	Bdellii,ana.aur.iiii.
Spicæ,	*Bezard,
Polii,ana.aur.vi.	Asphalti,
Storacis liquidæ,	Opopanacis,
Seminis apii,	Centauræ minoris,
Seseleos,	Aristolochiæ† rotundæ,
Ameos,	ana.aur.ii.
Chamædryos,	Castorei,
Vini antiqui odoriferi,	Seraphini,
† lib.iii.	an.aur.ii.alias.iiii.
Campepityos,	Mellis despumati,lib.x.

* Liquiritiã uocãt.

† Centaureã habet Auicennæ interpres. *.i.Petroselini.

† Meschetramesia uel mescatramesir Auicennæ & est pulegium uulgo ceruinũ appellatũ Græcorũ nempe dictaminum.

*Galbanũ uocant.

† al.longæ

* Sagapenũ uocãt.

*al.Kist.ii

Liquefiãt quæ de eis liquescũt,& infundãtur quæ infunduntur,& teranẽ sicca,& cribellenẽ, & conficianẽ cum melle,& ponanẽ in uase uitreo,aut plũbeo,aut argẽteo,& non impleaẽ uas,immo sit in eo supfluitas ut respiret medicina & oẽs medicinæ præter mel & uinũ sunt.lxiiii.medicinæ.

COMMEN. MANLII.

A tyro serpente dicũt tyriaca,& maxime ſm istam descriptionem,quia reperiuntur multæ aliæ tyriacæ quæ non dicuntur a tyro,ut est tyriaca diatessaron.i. de quatuor rebus sicut dictũ fuit.Et est tyriaca rusticorũ, quod est alliũ agreste:& est tyriaca de fussio.i.troch.alchaochion:& est tyriaca de terra sigillata,& multæ aliæ tyriacæ reperiuntur, quarũ descriptiones nõ ingreditur tyrus. Vñ per hoc moderni distinguũt ꝙ tyriaca dicitur medicina quę ualet contra uenenum,ut bezaard,quod apud Arabes significat omnẽ medicinam liberantem a ueneno.Vide Aui.in.2. can.primo c. de areolis uenenorũ, qui inquit:Tyriaca bezaard interficit uenenosa & expellit uenenũ. Sera.dicit: Lapis bezaard.i. lapis liberãs a uenenis. Nã tyriaca albezaard est nomẽ Persicũ, & est expellens nocumentũ, & hoc nomẽ cadit super duo:unũ est ꝙ cadit super omnẽ medicinam conuenientem alicui ueneno,eo ꝙ resistit uirtuti eius,& expellit nocumẽtum ab eo per proprietatem quę est in ea:& ſm est quod cadit super lapidem notũ quod cõuenit omnibus uenenis:Ipse Ser.ibi nõ loquitur in quo iste lapis inueniatur:uerũ ipse docet discernere ab aliis lapidibus ei similãtibus.In fine uero ait: Abdala anarach uidi lapidẽ bezaard filii Almirama murũ custoditionis legis Dei:& est uerum ꝙ ipse emit lapidem istum,& dedit pro præcio lapidis bezaard palatiũ Corduba in principio belli.Et iste lapis (ut dicit Enas in suo lapidario)est quidã lapis multum charus leguleis,qui generatur in oculis ceruorum in orientem: qui cũ serpentes comedunt deponentes senium ut fortiores fiant,intrãt flumẽ ubi morantur immersi usq; ad caput tandiu quousq; sentiãt uirtutem ueneni separatam:interea lachrymam emittunt quæ coagulata in oculis interdũ usq; ad magnitudinem nucis desiccatur, donec cadat cum de flumine exierint,& sic inuenitur,& hæc dicitur uenenorum tyriaca.

Hæc descriptio istius tyriacę reperiẽ in multis aliis locis. Nam Rasis in.8.Almanso.in ca.de morsibus uiperarum habet unam descriptionem.Guliel. Placen.in suo antidotario habet unam aliam.Ioan.Serap.in suo antidotario habet

unam aliam. Halyab. in decimo practicæ habet eandem. Nicolaus etiam in suo antidotario habet unam aliam, sed illa est ex authoritate Galeni sicut dixit, & dicitur ꝙ est domina medicinarum, & Galenus ipsam composuit, sed in ueritate sicut īquit Aui. Haly. & alii autores dicūt ꝙ descriptio radicalis est Andromachi, & est melior aliis descriptionib. Et uerum est quòd fuerunt plures medicorum: sicut Gale. Democritus, & alii qui uoluerūt in ea addere uel minuere de pondere, sed necessitas nō erat: quia Andromachus prædictam descriptionē composuit cum tanta diligentia ꝙ nō erat necessitas, ꝙ aliqs in ipsa adderet nec minueret aliqd. In tempore uero antiquo utebanī mithridato loco tyriace ut dicit Auic. sed postquā accidit Andromacho illud quod expertum fuit super iuuamentū carnium serpentum & aliorū, addidit in eo trochiscos de uiperis. i. de tyro: in reliquis uero non diminuitur mithridatum a tyriaca nisi in re una, quod est uenenum serpentum. Et sic ista descriptio domini Aui. est descriptio radicalis Andromachi Ipse Auicē. habet tres descriptiones, sed prima est nobilior aliis: & sic hodie nostri medici uolunt quòd ista descriptio sit illa qua uti debemus: sed in nostris partibus reperiunī rari apothecarii facientes ipsam, sed emūt a mercatorib. Ianuē. quæ nō hēt tā tam uirtutem quantam dixerūt autores eam habere, & hoc est (ut credo) quia non faciunt ipsam secundum intentionē Andromachi. Et scias pro certo ꝙ allocutus fui illos qui faciunt ipsam: & scio quòd decipiuntur in multis simplicib. et nō cognoscunt certitudinem rerum: sed quomodo debeat experiri & probari bonitas tyriacæ statim declarabo.

Experiētia tyriacę, si erit bona aut mala, ut docet Andromachus. Aui. Io. Ser. Guliel. Placentinus, & Haly. est talis. Dicunt. n. accipiatur gallus syluestris uel domesticus, sed syluestris est melior & existimāt quòd sit fasianus quia ipse est ficcioris complexionis quam domesticus & mittatur super ipsum animal uenenosum, uel ponatur de aliquo ueneno in uulnere paruo facto super alam sinistram prope coxam: & post hoc detur in potu cū uino de tyriaca, & ponatur de ea etiam in uulnere post uenenum specialiter cum animal incipit debilitari: tunc si animal uixerit, erit tyriaca bona & bonæ ętatis: si moritur, erit praua. Alia probatio, si detur tyriaca illi qui sumpsit opium uel iusquiamum nigrum, uel corticem mādragore: & si tyriaca destruxerit uirtutem alicuius istorum uenenorum, erit bona. Alia probatio est, ut si homo sumet catharticum & consideretur, tūc si soluerit eū sumat in potu tyriacam, tunc si retinet eum est recens & bona: & si non, est mala. Vide ergo si cognoscere uolueris tyriacam bonam a mala. Postquam ostendi de probatione ipsius, nūc uolo ostendere quanto tempore debet permanere ipsa tyriaca antequam dispensetur.

Sciendū est igiī ꝙ ſm Andromachū & Aui. debet stare ꝑ sex mēses antequā bādiaī ad minus. Vnde qñ est infans. s. ante sex menses stupefacit. De qua Gentilis ait: Dicunt quidā sapientes ꝙ tyriaca noua stupefacit per opium, quod natura separata ab aliis, & mandat illud per partem dolentem.

Si quęratur quot res ingrediantur in ista tyriaca, dicatur ꝙ computatis simplicibus & compositis ipsam ingredientibus: sunt ad numerum lxiiii. duobus liquoribus scilicet melle & uino exceptis.

Si etiam quæraī in quo uase tyriaca melius conseruetur in hoc est regula, quia communiter cōseruant ipsam in uasis plumbeis, sed male, quia plumbum attrahit ad se uenenositatem. Nec debet esse de ferro, qm̄ pars uasis quæ uacua remaneret, posset fieri æruginosa, & illa ærugo propter permixtionem tyriacæ opportunā, & ipsius tyriacæ ebullitionem communicare posset ipsi tyriacæ aliquid de uenenosa natura sua. Nec debet esse de aurichalco, quoniā ipsum pricipaliter fit ex ære. Nec debet eē de cupro, qm̄ ipsum fit ex parte ęris. Nec debet esse de peltro, quoniā ipsum cōponiī ex parte plumbi: immo conseruatur aureo uel aurato, argēteo uel argentato, stāneo uel stānato, uitreo uel uitreato uel marmoreo, seu de alabastro bene polito &c.

Si etiā quæratur quot annis durat, tyriaca, dicaī ꝙ Auic. ibi de ipsa loquiī dicēs. Et tyriacæ quidem adsunt infantia & pubertas, & adolescentia, & senectus, & mors. Et fit infans post sex menses: deinde incipit in pubertate & augmēto usq; ad tempus in quo stat per. x. annos in regionibus calidis, & . xx. annos in regionibus frigidis: deinde stat aut. x. annis, aut . xx. deinde declinat, aut post. xx. annos, deinde post. xl. annos, deinde expoliatur uirtute tyriacæ, aut post. xl. annos, aut post. xl, & fit una cōfectionum declinata a gustu tyriacæ: & oportet ut deī in potu morso de illa quæ est recens & fortis, & reliquis quibus in potu datur de illa quæ est debilior, & fortasse est necesse ut in potu detur morso recenti ex medio aureo usq; ad aur. i. & ex eis quibus distinguitur inter illam quæ est recens & fortis, & inter antiquā & debilē & malam dictum est paulo superius, ubi diximus de eius experientia. Communiter aūt teneī ꝙ tyriaca duret in bonitate annis. xxx. aut. xl. post illud est debilis.

Notandum est ꝙ melius tempus construendi tyriacam est tempus ueris & tempus æstatis, quia tyriaca iuxta autorum sententiam sex mēsibus permanet antequam perfectissime commisceatur: quod equidem Albucasis. iiii. particula azarauii, post descriptionem tyriacæ, & omnium troch. ipsam ingredientium expresse innuit dicens, ꝙ post sex menses completur temperamentum tyriacæ, & fermentatio, & ad minus post sex menses administrari pōt, ut dictum fuit. Postquā dixi de probatione ipsius, & alia: nunc uolo ostendere de modo cōficiendi ipsam, ut docent Andromachus & Rasis dicentes: Necessitas est ut sumamus opiū, & myrrhā hypocysthidos, & serapinum, succum liquiritiæ, & storacē liquidam, & acaciam, & opopanacem, & omnia hęc in mortario posita cum pauco melle despumato moueātur donec mollescant: deinde ex uino infundantur, & per tres dies in uase uitreato manere permittantur: postea spica, & cinnamomum, & zingiber, & cassia lignea, & nasturtiū atq; castoreū, & folium, & terra sigillata, & cholchotar & asphaltum, ac amomum. Nam hæc trita in mortario cōmisceātur & ex uino aspergāī donec unianī: deinde mel, & gūmi arabicum, & terebinthina, & galbanum, & balsamum sumanī & in cazola posita donec mixta sint aggregentur: quæ taliter præparata aliis medicinis quæ in mortario sunt adiungantur, & cū oīa simul fuerint, teranī, & agitenī donec bene sint mixta: deinde quod ex eis fit in pixide argentea aut in uase plūbi, quæ medicamē hoc in duab. partibus sui capere possit reponatur. Vas autem in quo ponatur, nō oportet ꝙ sit plenū: cuius os cū corio optime ligeī, quotidie tamen discooperiaī ac per unam horā manere permittaī. Ex hac quoq; etiā medicina nō nisi post sex mēses aliquid sumatur & illo modo fiat: & scias ꝙ in primo mense omni die bis, uidelicet mane & sero per mediam horā uel circa tyriaca ipsa est fortiter agitanda & commiscēda, & semper postea suo coopertorio obturanda & sic sigillanda. Secundo autē mense omni capite quatuor dierū semel tyriaca ipsa est ꝑ mediā horā similiter bene agitāda, & cōmiscenda. In tertio uero mense omni capite septem dierum semel ipsa est consimiliter commiscenda. Quarto autē mēse omni capite decē dierum semel similiter per mediā horam est permiscenda. Quinto uero mense similiter quindecim dierum capite est cōmiscenda. In capite aūt sexti mēsis similiter semel ꝑ mediam hora est permiscenda. Postmodum uero tanquā perfecte cōmixta dimittēda est optime obturata: aliquādo tamē in temporis processu cum opportunum uidereī: præcipue propter ebullitionem ipsius tempore caumatis factam non cōuenit ipsam aliqualiter permiscere. Postquā ostendi conficere ipsam, nunc uero intentio mea est declarare illa simplicia quæ magis difficilia sunt: & primo incipio a trochis. squillæ: quorū descriptio infra apparebit. Halyabbas habet troch. hausali: quod idem est. Nam hausal est squilla.

Trochis. de uiperis. i. de tyro. s. de fœmina. Est certum ꝙ tyriaca dicitur a tyro serpente. Halyabbas habet trochiscos tyriæ, & idem est: infra in sua descriptione melius ostendā, si Deus uoluerit.

Troch. alindaracaron. i. Andromachi. Gal. loco troch. alindaracharon, habet troch. diacoralli, de quibus infra.

Napus syluestris ē rapistrū siue rapistri: ille uero qui de

nouo scripsit Lumen malelucens habet semen sinapis:quòd nequaquam benefactum est,sicut ostendam.Gentilis autem ignorauitquid esset,sed ego aggregaui authores qui scripserunt prædictã descriptionẽ,& uidi intẽtionẽ omnium:inter quos.Andromachus habet rapistri,Auic.habet napi syluestris,etiam Gulielmus Placen.habet napi syluestris, & ibi dicit,ꝙ est rapistrum , Democritus uero habet rapistrũ quod idem est.Halyabbas aũt hẽt seminis rapæ syluestris, quod secundum quosdam est idem. Ergo sinapus syluestris est rapistrum.Ego dico ꝙ est raphanus agrestis: & ꝙ hoc sit uerum uide Simonẽ Ianuen.qui dicit, ꝙ rapistrũ haromochia,& raphanus agrestis idem est.Similiter ait Mat. Sylu. Rasis in suis synonymis in fine dicit:Napi syluestris.i. rapistri.Synonyma Nicolai aiũt:Napi syluestris.i.rapistri , Postea in litera r,ait:Rapa syluestris.i.rapistrum uel napi syluestris & sic si bene cõsidereẽ uidebis ꝙ napus syluestris, & rapistrũ ẽ raphanus agrestis,quæ alio noĩe a Romanis aromorachia dicit.Et sic meo tpe uidi ponere semen aromoracii.

Postquã dixi de napo syluestri , nunc uero mea intentio est narrare unam aliam speciem napi, quæ a multis uulgari nomine uocatur rampocilus,& nomen suum secundum plurium medicorum modernorum opinionem est illud quod ab Aui.in.2.uocatur melha.sed nõ rectè. Nam si legis bene illud ca.de melha:uidebis quòd rampũculus non conuenit. Nam ipse Auicẽ.ait,ꝙ est sicut ramnus. Ramnus uero apud Serap.est hausegi.Et hausegi apud Auic.est rubus qui rampunculus nõ est:sed sit quomodocunq; rãpunculus est.Species napi,de quo Nicol.Floren.in li.4.in trac.4.in c.de pręuisione cautelis,& custodia a uenenis, & eorum nocumentis in generali ait:Semen napi parui, & existimant quidam quòd sit rampunculus qui comeditur communiter.Bartholomæus Mõtagnana in suis cõsiliis, in consilio rerũ præseruantiũ ab oppilationibus,& a tensione magna in stomacho inquit sic: Melius tñ salaticum esset locustæ .i. ramponzeoli suo tempore.Reperitur autem quoddam animal nominatũ locusta,& istud est grillus uiridis,ut dicit Nicolaus .

Scordion secundum.Aui.& Circa instans, & Gulielmũ Lombardum,est allium agreste.Et secundum Circa instans solus flos competit usui medicinæ.Petrus de Crescẽ. dicit: Scordeon idest allium agreste,solus flos eius competit medicinæ,& est tyriaca rusticorũ secundũ Gal. Macer inquit: Scordeon argiue sunt allia dicta latine .

Lilium cœleste apud Aui.est ireos, cuius radix usui medicinæ competit.

Oleum balsami est quod ex ligno balsami manat Andromachus habet olei balsami:sed Rasis & Guliel.habẽt balsami puri.Halyab.uero habet olei balsami optimi:& idem habet.Io.Serap.sed pro certo autores qui de ea loquũtur, nõ intelligũt oleũ balsamum factum artificialiter ex multis:uerum est q̃a balsamus apud nos raro reperĩ.Autores moderni scripserũt olea,& alia quæ possunt administrari in omni loco ubi ingrediatur balsamus,prout infra apparebit.

Pentaphyllon,i.quinq; folium.Isid. in ca. de herbis aromaticis siue communibus dicit : Pentaphyllon a numero foliorum dicta : unde & eam latini quinque folium uocant reperitur una alta planta quæ multum sibi assimilatur , sed hẽt septẽ folia,& hæc uocaĩ heptaphyllõ,ambæ in pratis reperiuntur.Io.Sera.inquit:Albetaphyllõ, & ẽ quinq; foliũ .

Prasium.i.marrubium,ut dictũ fuit.Halyabbas ibidem dicit:Prasium.i.porrus montanus .

Macedonicum,i.apium montanũ siue Alexandrum. Rasis loco eius habet holusatri.Io.Ser.habet apii montani,ꝙ idem est,secundum Matth.Syl.

Pulegium indum.i.pulegium ceruinum.Nã Rasis & Gulielmus habent pulegium ceruinum.Et Ioan.Ser. habet alchatamũ, & diciĩ ꝙ est pulegiũ ceruinũ : in tertia uero descriptione Auic.ait:Tuctaminis & est pulegium , & ipsum diptamum sine dubio est species pulegii,ut patet apud Ser. in ca.de origano ubi de diptamo loquiĩ:sine dubio ex meo iudicio credo quòd uerum pulegiũ ceruinum sit diptamũ . Nã Isid.in cap.de herbis aromaticis siue communibus ait, Diptamum herba nomen accepit propter quam apud Virgilium:Cerua uulnerata saltus. Et itẽ Halya.loco pulegii indi hẽt diptamũ,quod idem est.Papias dicit : Pulegium matris diptamum est. Sed lumen malelucens putat ꝙ pulegiũ indum sit pulegiũ usuale,sed non cognouit quid esset. Meo uero tempore pro pulegio indo diptamum uidi ponere.

Gummi albotin.i.terebinthina.Nam si cõsideretur bene gummi albotin est terebinthina dictũ largatum. Rasis loco eius habet terebinthinam.Aui.in.2.descriptione habet glutinis albimbac,ꝙ idẽ est.Halya. hẽt gummi botani, quod idẽ est Fructus ipsius uocantur grana uiridia, & arbor botin.

Storax liquida.i.signa.Io.Sera.in prædicta descriptione dicit:Storacis liquidæ,& est mel alubne , & in confectione chefetę inquit:Storacis humidę,& ẽ mel storacis calamitę.

Hypocysthidos est succus cuiusdam rei quæ assimilatur fungo,quæ nasciĩ in radice rosæ caninæ, seu barbe hircinæ . Aui.in cap.de barba hircina dicit,ꝙ radix eius est fortioris stypticitatis,& poniĩ in tyriaca,& sic ẽ. Franciscus de pede mõtiũ in c.de fluxu uẽtris omniũ modorũ & curis eius ait: Barba hircina & flos eius,& succus qui est hypocysthidos .

Scheæ montanæ,non inuenitur sic apud alios:uerũ est ꝙ Haly.habet sichi montani,quod idem est . Tamẽ si intentio Andromachi est ꝙ ponamus scheam , debemus eam ponere,& pro schea intelligiĩ sandonicũ,ut reperitur apud Ser. in proprio ca.de schea,& dicit,ꝙ est absinthium marinum: & sic est , & est illud quod hodie herbam sauinam dicimus aut somenzinam,aut semen sanctum.Defertur de Ianua ad nos,& mirabiliter ualet ad uermes interficiendos .

Cholchotar uero apud Auic.in.2.can.cap.de atramento est uitriolum citrinũ.Io.Serap.habet calcadis . Gulielmus Lombardus dicit, ꝙ uitriolũ adustũ de quo fit encaustrum , uocatur cholchotar.Halyabbas uero habet uitri assati quodammodo nõ ad perfectionẽ.Ego credo qđ ista sentẽtia sit falsa,quia nõ est consonũ dicere uitri assati:immo debet dicere uitrioli assati:& sic hodie loco cholchotar ponitur uitriolũ uiride adustum.Andromachus dicit, ꝙ adustio ipsius nõ sit ultimata,sed aduraĩ ẽm medietatẽ ad hoc ut possit cõteri.Oportet ergo accipere uitriolum , & ponere ipsum in patella ad ignem donec igniaĩ, & continue uitriolũ uoluatur:& tandiu hoc facias ꝙ eius color mutetur , & tunc deponatur,& usui reseruetur.Etiam Io.Ser.dicit, ꝙ calcadis debet esse ustum secundum medietatem suæ adustionis.

Nasturtium album,de ipso nescio quid dicam, quia sapiẽtes dixerunt ꝙ nasturtium album est nasturtium Babylonicum ꝙ non consonat:quia Rasis & Gulielmus ambo habẽt in prædicta tyriaca .s. nasturtiũ albũ & nasturtium Babylonicũ:ergo nõ sunt idẽ.Aui.in.2.descriptione tyriacæ dicit: Alme & alseis,& est nasturtium album. Io. Sera.in eodem loco habet seminis a zuferre: neq; per id cognoui quid sit. Mat.Syl.in litera aleis inquit: Aleis.i.nasturtium Babylonicum,& est nasturtium orientale.Sed Ser.uero in ca.de nasturtio:formam nasturtii orientalis describit ex authoritate Dios.sed apud Dios.nõ reperiĩ sub noĩe nasturtii oriẽtalis. sed meo iudicio credo ꝙ illud c.de bryõ herba apud Dios. sit idem cũ nasturtio orientali apud Ser. Et sic sine dubio,si legis c.de brion apud Dio.cũ c.de nasturtio orientali apud Ser.uidebis ꝙ idẽ sunt.Sunt ẽt qui loco eius ponunt nasturtium aquaticũ,quidam nasturtiũ usuale . Haly. autem loco nasturtii albi,habet cardamum,quod est nasturtium usuale.

Gummi.s.gummi arabici,& hoc reperitur super arborẽ, ex qua fit acacia sicut reperiũtur aliæ gummę , ut dicit Ser. Halyabbas in multis locis dicit:Gumma zabara .i.arabica .

Cordumeni.i.carui agreste,ut dicit Io.Sera.in prædicta confectione:similiter ait.Gulielmus,& ẽm Matth.Sylu.est cordilion seu siler creticũ , & ẽm Democritum est cheisim campestre:ergo est leuisticum. Vide supra in confectione athanasiæ magnæ,ubi melius ostensum fuit.

Bezaard.i.galbanũ,q̃a alii authores loco eius habẽt galbanũ.Præterea Sera.in ca.de galbano dicit,ꝙ bezaard , est galbanum:similiter dicit in descriptione tyriacæ.Etiã uide ꝙ Aui.in tertia descriptione in fine ait:Ad literã bezaard, & ẽ galbanum : & sic est.Alia uero simplicia satis declarata sunt . Liber q̃ dr̃ Bulchasis in tract.2. docet formam extra-

hendi ſuccum galbani,& inquit.Recipe bauciam ſylueſtrē fœtentem cum ſuis ſummitatibus,& incinde.uide ibi.

Mel.ſ.mel apum quod eſt notum.Aui.Raſis, Gulielmus habent mel.ſ.uſuale. Andromachus aūt hēt mellis alhaſcæ, & dicit,ꝙ ē mel ꝙ ſugunt apes ex herba quæ dicitur alhaſce ergo debet eſſe mel quòd apes colligunt ab alaſce:quòd eſt thymus.Io.Sera.ibi dicit:Mellis ſylueſtris mūdi quòd colligūt apes ex alhaſce.Haly.dicit: Mellis quod apes ex plātis colligūt.Gal.i ſua deſcriptiōe hēt mel atticū, de quo ſupra. Notandū ꝙ regula multorū modernorū eſt ꝙ in ipſa tyriacæ cōſtructione ponūt multo plus mellis quā debeat poni: ſed ſi uis ꝙ tyriaca ſit laudabilis,ponaẽ pro qualibet li.mellis.ʒ.vii.ſpecierum ad minus: & hoc fuit approbatum meo tēpore.In aliis confectionib.nō ingreditur tantū ſpecierū.

Vinum antiquum odoriferum,& optimum, hoc eſt ſatis notū.Auic.Andromachus,Raſis,Gulielmus,& Io.Ser.ponunt in ſuis deſcriptionibus uinum odoriferū, & non exponunt ſi debet eſſe coctum,aut nō:ſed ſecundum opinionem meā debet eſſe coctū:& iſtud uinum debet fieri ex uuis electis albis factū & coctū uſq; ad cōſumptionem unius tertiæ partis eius uel plus quouſque habeat præfati mellis colati conſiſtentiā,& debet eſſe trium annorū,uel circa.Qđ equidem uult expreſſe Albucaſis quarta particula azarauii cap. primò inquiēs debere ſumi carenū uetus de tribus annis. Et Haly.decimo practicæ,ca.de tyriaca dicit: Semecarenū ideſt uinum dulce coctum, quod appellatur muſtū uetus de trib. annis.Gale.loco eius hēt uinū Falernū, de quo ſupra.

CLXIX.

CONFECTIO MITRIDATIS,

ex deſcriptione communi omnium.

℞.Myrrhæ,	Dauci,
*Alſeis,	Meliloti,
Croci,	Gentianæ,
Agarici,	Olei balſami,
Zingiberis,	Carpobalſami,
Cinnamomi,	Trochiſcorum cochion,
Dragaganthi,ana.ʒ.x.	Bdellii,ana.ʒ.vii.
Spicæ,	Rutæ.ʒ.ii.
Olibani,	Ammoniaci,
Squinanti,	2 † Spicæ romanæ,
Xylobalſami,	Maſtiches,
Stœcados,	Gummi arabici,
Seſeleos,	Petroſelini,
Coſti,	3 * Cordumeni,
Chamæpityos,	Seminis fœniculi,ana.ʒ.v.
Galbani,	alias.ʒ.iii.
4 † Nebeſcet,	Aniſi,
Macropiperis,	Acori,
Succi barbæ hircinæ,	Meu,
5 * Melachion,	Serapini,
Styracis,	Aſari,ana.ʒ.iii.
Opopanacis,ana.ʒ.viii.	Roſarum rubearum,
Opii,ʒ.v.	Pulegii,ana.ʒ.v.
Caſsiæ,	Phu,
Leucopiperis,	Acaciæ,
Melanopiperis,	Vmblici 6 † ſtinci,
Hermodactylorum,	Seminis hyperici,
Polii,	ana. 7 *.ʒ.iiii.s.
Scordeon,	

* al. aliis feutalesfis naſturtiū Babyloni cū iterprætantes uel dicas tu commune ac officis uſitatum. 2†Celticā uolunt. 3*.i.carui agreſtis. 4†Terbenthina uulgo. 5*Nigellā nonnulli quaſi melanthium dicerent uocāt.Auicen. uero interpres exponit ꝙ eſt opium folii indi cum tamē alia litera opium omittat, ac folium Indum eſſe exponat. uerū ego cum peritioribus gith ſeu melāthiū uel nigellā potius intelligerent. 6†Sincum dicunt. 7*Mendoſe prius. xlv.ʒ.

Vini odoriferi antiqui in quo infundātur ea quæ oportet infundi:mellis deſpumati,quod ſufficit:miſceaẽ & reſeruetur & adminiſtrētur poſt ſex menſes: & ſit doſis ſicut auellana cum eo quod eſt conueniens de potionibus.

COMMENTA. MANLII.

Hæc confectio mithridati,ſicut inquit Aui.eſt confectio q̃ fecit Mithridates rex Pōti & noīauit ſuo noīe, & cōpoſuit ipſam, & ex medicinis expertis ſuper uenena propriæ & ſup ægritudines alias, ut eſſet aggregatiuum iuuamenti uenenorum diuerſorū & ęgritudinum diuerſarū.Fuit ergo ipſum tyriaca in illo tēpore:deinde poſtquā accidit Andromacho illud quod expertus fuit ipſum ſuper iuuamentū carnium ſerpentū,& aliorum,addidit in eo trochiſcos de uipe ris, & alteratū eſt parum per additionem & diminutionē. Fuit ergo tyriaca magna in multitudine iuuamenti:uerum tñ tyriaca magna eſt magis iuuatiua ipſo in re una,quod eſt uenenum ſerpentum, in reliquis uero non diminuitur mithridatū a tyriaca.Et propter id ego dico ꝙ tyriaca magna diciẽ a tyro ſerpente,ut dictū eſt.Raſis in primo tra.octaui Almanſoris de uenenis & uenenoſorum morſibus, & eorū curatione & cautela,hēt unam deſcriptionem quæ eſt eadē Guliel.Placent.in ſuo trac. de confectionibus habet unam aliam quæ eadem eſt.Haly.in.10.practicæ habet eandem:et uide ſupra ubi poſui unam aliam deſcriptionem, quæ eſt ex authoritate Nicolai.Et diciẽ ꝙ eſt mater oīum antidotorū, ſed non eſt eadē.Generaliter aūt cōficiẽ ſecundū deſcriptionem Aui.iſtam,& maxime apud Mediolanenſes. Simplicia quæ declaranda ſunt declarabo,ſi Deus uoluerit.

Alſeis ſecundum intētionem Aui.eſt naſturtium Babylonicum.Et ſecundum Mat.Syl.eſt naſturtium orientale. ipſe met in c.de cardamo.i.naſturtio inquit: Sed naſturtium cōmune notū eſt melius illud quod defertur a Babylonia.Hic intelligendum eſt ꝙ naſturtium Babylonicum eſt commune,ſed Babylonicum eſt nobilius noſtro.Dioſ. in ca. de cardamo,ideſt naſturtio ait:Cardamus utilior eſſe dicitur Babylonicus omnibus: nos uero ponimus de noſtro quo utimur & ſunt qui ponunt de aquatico.

Nebeſcet uel tebeſcet.i.glutē alimbat,& eſt terebinthina.Nā Raſis Gulielmus,& Io.Sera. in eodem loco habent terebinthinam, & idem eſt Halyabbas autem loco eius habet ratinegi ergo eſt colophonia, ut uidetur apud Auic.in 2.can.ſed in iſto antidoto terebinthina intelligitur.

Barba hircina eſt planta ſecūdum Aui. ex qua fit hypocyſthidos & ſic credo,quia Halyabbas ibi dicit:Haſaphi.i.ſucci hypocyſthidos,idem eſt conſonum propter alios authores,& nos uocamus ipſam roſam caninam: in cuius radice diſtante a ſtipite plantæ eius naſcitur quædam res ad ſimilitudinem fungi:cuius forma eſt ac ſi plures balauſtias infigeres unam aliam,& dicitur taratich:qui fungus tonſus & expreſſus ſuccum emittit:deinde ad ſpiſsitudinē coctus & ſiccatus hypocyſthidos efficitur.

Melachion ſecundum Auic.eſt opium, ſed eſt textus corruptus.Nā ipſe in prædicto mithridato inferius habet opiū ergo melachion non eſt opium.Nicolaus in ſua deſcriptione loco melachion habet gith:ergo eſt nigella quæ uocatur melanthium.Nā uide Pli.qui ait:Gith ex Græcis, alii melanthiū,alii melanſpermon uocant,& nō eſt illud gith quod reperitur in noſtris partib. in bladis:ſed gith eſt melachiō, & eſt nigella nigra,cuius ſemen eſt odoriferū cū odore iocundo,& eius ſemen habet ſimilitudinē ſeminis porri,hanc ultra padum ruſtici uocant rochetam.

Opiū apud ipſum eſt ſuccus papaueris nigri quòd Aegyptii ſeminant.uide ergo ſi eſt conſonum,ꝙ melachion ſit opium:nam ſupra eſt poſitum melachiō.i.nigella.ſed ipſe dicit quòd eſt opium,quod credendum non eſt.inferius uero iterum habet opium.

Oleum balſami,quod ex ligno balſami emanat. Deſcriptio ipſius reperitur apud Meſuē, ſed non poteſt fieri apud nos,tamē infra apparebit oleum quod in omnibus locis poteſt adminiſtrari ſicut balſamus.

Trochiſcus cochion eſt tyriaca quæ uocatur de fuſsio. Nam poſtquam aggregaui iſtos trochiſcos apud Auic.cum tyriac.de fuſsio apud Raſim & Gulielmū uidi, ꝙ idē ſunt. Haly.habet trochiſcos mefrinoferſion quod idem eſt.

Pulegium.ſ.pulegiū indū,ut habetur apud alios authores,ſicut eſt Raſis & Gulielmus, & eſt pulegium matris ſiue ceruinum.i.diptamum,ſicut dictū eſt in tyriaca. Præterea.Io.Sera.loco eius habet meſcatrameſcir,quod eſt uerū diptamum,ut patet apud Gal.in.6.ſimplicium.

Phu,uel fu.i.ualeriana,cuius radix uſui medicinæ competit. Raſ. uero in ſua deſcriptione non habet fu, ſed loco eius ponit ſauſel.i.auellanum nam indicam.

Vmblici ſtinci.i.ſumen ſiue uēter ſtinci, ut dicit Gētilis. Raſ.loco eius ponit inguina ſtinci.i.guaril.Io.Serap.habet pinguedinis ſtinci.Halyabbas autē habet caudarum ſtinci.

Hypericō apud ipsum in.2. c an.est uua dæmonis. Auer. in.5.col.ait:Heufericon.i.hypericon nelifricon, & quidam appellant hanc herbam cordialem, eo quia assimilat cordi. Eius semen apud Pli.uocat caros, & est herba sancti Ioannis dicta fugadæmonum siue perforata, quæ satis est nota.

CLXX.

PHILONIVM ROMANVM Tarsense.

℞.Leucopiperis,	Castorei,
Seminis hyoscyami albi,an. * aur.xx.	Zedoariæ,
Opii,aur.x.	Doronici,
Euphorbii,	Margaritarum non perforatarum,
Spicæ,	Sel,ana.ʒ.i.
Pyrethri,ana.aur.i.	Croci,aur.v.

Mellis despumati quantum sufficit.

* Drachmas prius

COMMENTA. MANLII.

Hæc confectio in Papia non est ualde in usu, sed in Mediolano magis. Aui.narrat philonium dicens,inquit Gal.in l.decem tractatuū in quo narrauit narrationem philonis,inquit.n. Gal.in persona Philonii. Ego sum de expositione Philonis medici Tarsensis,& meū quidem iuuamentum ad eum cui dimissa est mors, est iuuamentum maximum,& rectifico dolores antecedētes in ægritudinibus pluribus &c. Io.Serap.in suo antidotario habet unam aliam descriptionem,sed nō est eadem:tamen ibi Io.Sera.ait:Philoniū Tarsense,& dicitur Philonium Romanum. Io. Cocoregius in cap.de uigilia & sahara, inquit: De uirtute istius Philonii Romani,& dicit ꝙ fuit inuentum a Philone medico Romano,propter quod appellatum est Philonium Romanum:ualet autem ad somnum inducendum.

Sel apud Aui. in .2. est medicina inda similis zingiberi: quid aūt sit communiter ignoratur, sed Sera. de ipso etiam loquit̃,& in uno ca.confunditur sermo de bel,sel, & phel, & dicit ꝙ sunt medicinæ indæ,& dicit̃ ꝙ sel est citonium indum.Mat.Syl.de citonio indo ca. facit & ibi dicit: Bel uel sel est citoniū indum: & sic quidā sapientes dixerunt ꝙ bel uel sel in uirtute sunt conuenientes, & existimant quidam esse idem.Ser.uero in ca.de darsisahan,idest arbore granati syluestris ait,ꝙ fructus ipsius arboris est bel:ergo bel uel sel est arbor granati syluestris.Et dixit Gētilis quòd bel est herba de qua fit lycium,& sic est ꝙ moderni faciunt lycium de arbore mali granati.i.amiberberis. Quædā falsa synonyma exponunt ꝙ sel est sambucus,quod non est credendum.

CLXXI.

PHILONIVM PERSICVM.

℞.Piperis albi,seminis iusquiami albi,an.ʒ.xx.opii.terræ sigillatæ,an.ʒ.x.croci.ʒ.v.euphorbii,spicæ,pyrethri, an. ʒ.ii.castorei.ʒ.i.zedoariæ,doronici, margaritarū non perforatarum,musci,an.ʒ.s.camphoræ sextam & semis.ʒ.i.mellis despumati colati,quantum sufficit.

COMMENTA. MANLII.

Hæc confectio apud nos non est in usu, sed in Mediolano magis.Supra posita fuit una alia descriptio quæ ualet ad fluxum sanguinis narium,& ad multa alia. & istud ualet ad fluxum menstruorum, & hæmorrhoidarū & ad alia uerū generaliter secundum descriptionem superius positam est in usu.Io.Sera.in suo antidotario habet unā aliā descriptionē sed non est eadem.Simplicia ingredientia declarata sunt.

CLXXII.

CONFECTIO de hyacintho Auicennæ.

℞.Fracturam hyacinthi & propriæ rubeæ granatæ, & ei similium aur.i.quæ ponatur in instrumento terendi,& incipiat̃ eius cōtritio cum facilitate subtiliter ut alterent̃:deinde ponat̃ in tabula & præparetur super ea ad terendum, & sumatur lapidis * aluminis.ʒ.i.† halachic.ʒ.i. & auri liquefacti in crucibulo suo linito cū lithargyro donec aurū fiat sicut uitrū,& teratur pondus tertiæ.ʒ.i. & argenti uitreati cū odore stāni pōdus sextæ.ʒ. i. & fiat cū unoquoq; eorum de cōtritione & puluerizatione illud quod fit in hyacintho & deinde sumat̃ summa eorū & proiiciat̃ in tabulam uitreatam,& inuoluatur in uino odorifero,& teratur donec exiccetur,& teratur donec fiat puluis subtilissimus: deinde sumatur & reponatur, sit ergo summa pars.i.Deinde sumatur agarici epythymi,piperis nigri,zingiberis, garyophyllorū, sampsuci,omnium an.p.s.& sumatur lapidis armeni lapidis azuli,salis naptici,zedoariæ,doronici,beē albi & rubei,linguæ bouis omnium an.tertia partis.i.deinde sumatur spicæ celticæ,& est neridem,amomi,acori,folii,cinnamomi,origani,* hascæ hyssopi,cymini,omnium an.quarta partis.i.deinde sumatur pulegii,petroselini, lapidis iudaici, seminis apii,myrrhæ,olibani,croci,piperis albi, oīum an.sexta ptis .i.& sumat̃ ossiū elephātis tertia partis.i. tere ergo oēs has medicinas,& proiice sup has calcē lapidū,& tere,& cōfice cū melle emblicorum:quod sit pondus dupli eorum,& fiat.

*al. Iaspidis & rectius.
† al. alachic Corniola uulgo.

* Thymū uocāt quidā apud Auicennā impressi, aliæ mendose legātur.

COMMENT. MANLII.

Hæc cōfectio apud nos nō est in usu, tamen in Mediolano utuntur:& sic simplicia quæ declaranda sunt declarabo.

Hyacinthus lapis est cuius secundum Ser.spēs sunt tres, quarum una est coloris rubei.2.est coloris citri.3.est coloris chahali,& coloris antimonii: & melior eorū est rubeus sicut dictū est. Virtus aūt hyacinthi est multum uulgata & honorata inter homines. Reperitur etiā quædā herba quæ uocatur hyacinthus,quæ florem purpureū habet, & radicē similē bulbo.unde.Isid.in c.de herbis aromaticis siue communibus inquit:Hyacinthus herba est habēs florem purpureū.Traxit aūt nomen a puero quodam nobili, qui in saltibus inter parpureos flores repertus ē interfectus, deditq; nomen herbæ puerilis funeris casus. Est aūt radice & flore uiolæ similis pueros a pubertate retinens. Etiam Diosc.de ipsa loquitur,& uide Ouid.in lib.metamorpho.

Lapidis aluminis est alumen scissum,ut inquit Gentilis, & est illud ꝙ uulgo depluma uocatur.Alexander in cap. de collyriis ad cicatrices in collyrio dicto diatici ait: Lithositon.i.lapis aluminis, & credo q̃a fisiō apd̃ græcos ē alumē.

Halachic uel salachil est lapis sicut reperitur apud Sera. dictus lapis corneolus,species eius sunt multæ. defertur.n. ex terris Iameni,& ex maritimis Romanorū, & melior ex eo est ille qui magis uergit ad rubedinem.Etiam Simon Ianuensis dicit:Halachil.i.lapis corneolus.

Aurum liquefactū cuius liquefaciendi modus alchymistis notus est dicit.Aui.Donec aurum fiat sicut uitrum,uide licet taliter ꝙ possitit teri ut uitrum.

Argenti uitreati,secundum Gentilē.i. exiccati indurati taliter ꝙ possit teri ut uitrum, & sic cum odore stamni secūdum quòd alchymistæ docent.

Lapis armenus sm̃ Auic. in.2.est in ipso aliquantulū azuli coloris,nō tamē est in colore azuli,& nec in eius soliditate,sed in eo arenositas quædam:& quandoq; utuntur eo tinctores & pictores loco azuli, & ē lenis tactus: non possum dicere diuersitates quas uide de hoc lapide, ita ꝙ nō certificor de eē ipsi᷒.Pictores sine dubio pingūt cū eo loco azuli.

Sal naphthicus secundū Mes.in ca.de speciebus salis, est niger habēs odorē naphthæ.Auic.in cap.de sale inquit: Sal naphthicus est niger, cuius nigredo est ex parte naphticitatis quæ est in ipso, qui cū tandiu suffumigatur donec ab eo naphthicitas remoueatur,remanet sicut sal gemma.

Lingua bouis i.buglossa.Papias dicit:Arnoglossa lingua bouina herba est,iste textus est corruptus.Nam arnoglossa apud Dios.est plantago siue lingua arietis,ut apud Auic. & apud omnes habetur.

Hasce.i.thymus,sicut patet apud Ser.in ca.de thymo.

Lapis iudaicus secundum Isido.est lapis albus, ad modū glandis in quantitate scripturis quibusdam insertus: quas Græci grammas uocant.Dicitur autem iudaicus,quia inuenitur in terris Iudæorum & in India.

Ossium elephantis .i. rasuræ eboris, ut inquit Gentilis: quidam uocant ebur,& est dens elephantis,& hæc medicina est apta in medicinis magnis odoriferis.

Mel emblicorum,de modo ipsius uide supra in tractatu Rasis in fine electuarii letificantis.

CLXXIII.

DE GRANIS VIRIDIBVS.

℞.Granorum uiridiū,mellis anacardi, sisami excorticati, ana

an.sextaria.vi* zucchari tabarzeth,sextaria xxiiii.myrobal. chebulorum,bellericorum,emblicorũ,ablatis nucleis, zingiberis,macropiperis,burungi,folii,indi,†capsiæ.an.ʒ.iiii. piperis,* sampsuci,an.ʒ.ii.confice has medicinas cum melle despumato,& butyro uaccino,& utere post sex menses.

*i.albi. †Nasturtiũ aquatĩ cum uolunt. *Maiorana officinis.

COMMENTA. MANLII.

Istud electuarium non est in usu, sed simplicia quæ sunt declaranda declarabo.

Granum uiride apud Auicẽ.in.2.can.est fructus arboris terebinthi:unde terebinthina colligitur, ut patet in suo ca. & arbor ipsius uocatur botin.Serap.cap. de terebintho dicit,Botin idest arbor grani uiridis:& sic est.

Mel anacardinũ qualiter fiat uide supra in tractatu Mes. in confectione anacardina. Sextarium uero est pondus ẽm Gẽtilem.ʒ.vi.Aui.in fine quinti can.in descriptione de põderibus dicit:Sextarium est.ʒ.vi.& dauic.ii.aut aur.iiii.Similiter ait Io.Ser.moderni uero dixerunt ꝙ sextarium medicinæ est pondus duarum librarum cum dimidia,& sic quãdo reperitur in receptis sextarium uini, uel aquæ uel olei, uel aceti,intelligitur duarum librarum cum dimidia:sed qñ reperitur sextarium cinnamomi,garyophyllorum, & sic de singulis intelligitur.ʒ.vi.tu uero considera.

Berungi.i.burungi,& dicit Gentilis ꝙ est granum in magnitudine piperis,& sunt qui uocãt myrtũ albũ, & scd̃m intentionem Mat.Syl.est cubebæ, & sic est opinio multorum sapientum de ipso.uide in confectione anacardina.

Capsiæ.i.seiteragi & est planta quã Diosc.lepidiũ uocat, & est capsia ẽm Gentilem.Ipse Aui. in isto canone in confectione electuarii:Alfagius hebet capsiæ indæ.Io.Ser. in suo antidotario in eodem loco habet sceiteragi,quod idem est & est agricardamum agreste siue nasturtium aquaticũ,ut dictum est in tryphera saracenica.

CLXXIIII. DE ANIVDEN.

℞.Seminis apii,piperis,an.ʒ.xii.aniudẽ nigri.ʒ.xiiii.petroselini,chelidoniæ,calamenthi,hascæ, seseleos, ana.ʒ.viii.† cheisim.ʒ.xiii.aggrega has medicinas tritas & cicotrigonizata,& confice cum melle despumato, & repone in uase & utere cum necesse fuerit.

† Leuisticũ appellant.

COMMENT. MANLII.

Istud electuarium in usu non est,sed scripsi solum ut certificeris ꝙ aniudem non est seseleos,ut ipse Aui.dicit.Aniuden apud Aui.in secundo est planta cuius gummi est assa tamen in cap.de seseleos dicit,ꝙ seseleos est alaniunden Romanum,similiter in tertio in fen.xiiii. in ca. de cura asclitis dicit:Seseleos & est aniuden Romanũ.Etiam Rasis in li.diuisionum in confectione ad epilepsiam dicit:Seseleos ꝙ est aniudẽ Romanũ.Sed ꝙ hi tanti uiri,salua tñ eorum pace, nõ bene senserint præsentis electuarii descriptio nobis manifestat,in quo aniuden & seseleos ingrediuntur, ꝙ fieri in his quæ idem important non contingit. Præterea uide qđ Rasis in lib.diuisionum in ca.medicinarum stomachi in cõfectione de scoria ferri cũ uino inquit:Aniudẽ.i. radix herbæ de qua fit assa foetida. Idẽ Sera. de aniuden & assa simul cap.facit,& inquit:Aniuden.i.folium arboris assæ. Postea iterum in cap. de agarico dicit:est simile radici aniuden.i. arboris assæ.Dios.dicit.Est similis silfio.i.lachrymo,lasar,& est assa foetida secundum ueritatem.Vide Franciscũ de Pedemontium in c.de dolore humeri,& spatulæ,& medicinis eius in speciali qui inquit:Radix alligat.i.herbarum de qua fit assa,& est aniudẽ Gulielmus Placẽ.in suo tractatu de simplicibus dicit:Aniuden est de qua fit assa.

Seseleos.i.sileris mõtani.uide ergo si possibile est ꝙ aniuden sit seseleos,ut dicunt Aui.& Rasis in aliquibus locis.

CLXXV. DE CAMPHORA.

℞.Cãphoræ,croci,xyloaloes,cardamomi,girboe,cubebæ, cheisim,cinnami,garyophyl.usneæ,spicæ,macis, sandali albi,macropiperis,cinnamomi,capsiæ,seitaragi, * neremisch † secacul,galangæ,nucis muschatæ,zingiberis,cyperi,fulfumine,omnium partes æquales,zucchari quantum est põdus medicinarum omnium.

*i. Rosæ asini. †Sigillum sanctæ Mariæ dicũt.

COMMEN. MANLII.

Istud electuariũ non est in usu.Aui.habet tres descriptiones,& differunt una ab altera,sed in usu non sunt.

Camphora ẽm Ser.& Aui.est gummi arboris nescio medicinam,in qua plura sint miracula. Nam cum in tertio gradu frigida iudicetur,nihil odoratius est, igniq; amicabilius cito enim inflãmatur & præclarã flammam per se emittit, quæ nisi psyllio obruatur euanescit.natura sublimata, saporis acuti cum amaritudine,& hoc est notum.

Girboe.i.elbue,ut inquit Gentilis.Aui.in.2.de elbue capitulum facit,& dicit,ꝙ ex uizbue: & est subtilior quàm chacula.i.cardamomum usuale,uel cardamomi species. Nos loco eius ponimus grana paradisi.i.melegetam.

Fulfumine apud ipsum in secundo est radix piperis.Ser. de radice piperis ca.facit,& dicit:Eulfumiuc,idest radix piperis,& sic est.

CLXXVI. DE STINCO.

℞.Sem.sparagi,sem.cepæ,sem.alrotab,sem.porri,sem. baucıæ,sem.erucæ,sem.urticæ,*granorum uiridiũ,linguæ auis sisami excorticati,seminis raphani, tuderi utriusq; amygdalarum amararum,pinearũ,granorũ nasturtii.ana.ʒ.iii.zingiberis,secacul,galangæ,macropiperis,an.ʒ.v.cinnamomi nucis muscatæ,been,utriusq;.s.albi & rubei.an.ʒ.ii.† stinci.ʒ. v.squillæ assatæ.ʒ.iii.penidiorum quantum pondus harum omnium medicinarum,tere & cribella: & confice cũ melle despumato.

*i. granorum arboris albotin. †Scincum uocant.

COMMEN. MANLII.

Istud electuarium apud nos non est in usu.

Alrotab,siue rotab,idem est,& ẽm Simonem Ianuẽ.sunt dactyli,qui tamar uocantur. Similiter ait Matth. Sylu. sed Rasis in.3.Almansoris in ca.de uirtutibus fructuum & pomorum inquit:Rotab minus calidi sunt quam dactyli: ergo rotab non est dactylus.Sera.in ca.de dactylis dicit: Rotab, idest dactyli,sic generaliter habetur opinio.

Stincus est animal de quo Aui.duo c.facit, unum de guaril:aliud de stinco,quod idẽ est,& melius ꝙ est in ipso,est illud ꝙ est in parte renum.Dios.ait:St噢ncus est quoddam animal quod in India inuenitur,quadruplex & simile lacertæ, sed multo maius, & longius, & uetrosius,hoc est satis notũ etiam de ipso dictum fuit supra in diasatyrionis.

CLXXVII. TRYPHERA MAIOR.

℞.Myrobalanorum nigrorum,bellericorũ, emblicorũ macropiperis,piperis nigri,ana.ʒ.iii.zingiberis,*buzeidẽ,sireblẽgi,† capsiæ indæ,oium an.ʒ.i.tuderi albi & rubei,linguæ auis,seminis granati syluestris,& granorũ alchichil, dasisahã,sisami excorticati, zucchari tabarzeth,oĩum an.ʒ.ii.beẽ albi & rubei,an.ʒ.s.tere,& sicca per se,& sisami, per se, & inuolue cũ butyro,& cõfice cum melle despumato, & fiat.

* Palma Christi uulgo. †Macis in alia litera.

COMMEN. MANLII.

Tryphera Græce est delicata, hic apud nos nõ est in usu nec credo apud alios.sed illæ descriptiones quibus nos utimur sunt ex authoritate Mes.ac Nicolai, ut apparet in suis locis:sed solum istam descriptionẽ scripsi propter quædam simplicia.

Buzeidẽ ẽm Gale.in libro secretorum in medicamine ad sciaticam exponit,ꝙ est satyriõ:& sic meo iudicio est,buzeidẽ est satyrion uel spẽs eius.Nam ca. suum reperies in Ser. & ibi inquit:Buzeidẽ est spẽs satyrionis, & sunt radices duræ,albæ similes been,& si sic est uerum.Ego existimo ꝙ plãta sit illa quæ a modernis palma Christi uocatur.Nam sine dubio palma Christi est species satyrionis.

Sireblengi ẽm Mes.sunt emblici infusi in lacte.Nam ipse Mes.in ca.proprio de emblicis dicit: Modus faciẽdi serem blac,infunde emblicos ĩ lacte dulci, & mutetur sup eos lac mane & sero,& hoc per triduũ, & exiccentur in uento & in umbra, & recondantur. Serap.in cap. de emblicis quasi

in fine ait:Quidã medici nominãt emblicos firemblicos & hoc ideo quod qñ infundũtur in lacte in terra in qua nafcũtur,nominantur firemblici.& ipſi ponunt in lacte.

Semen granati ſylueſtris ſm intentionem Aui.eſt aſehedenegi,ſed textus eſt corruptus. Nam ſehedenegi eſt ſemẽ canabis,& granata ſylueſtria ſunt grana alchichil.poſtea ipſe Aui.ſequit & dicit: Granorũ alchichil & eſt perſice darſiſaham.Vade poſsibile non eſt ꝙ ſemen granati ſylueſtris ſit aſehedenegi, quia ſemina granata ſylueſtris & granorum alchichil idem ſunt.Pręterea uide in ſeptimo Ioan. Serap. in eadem cõfectione qui inquit:Bundach, & eſt ſemen granorũ ſylueſtrium, & ſunt grana alchichil,& ſic reperitur in multis aliis locis apud eundem.

Grana alchichil ſicut dictũ eſt ſunt granata ſylueſtria, ut patet apud Io.Ser.in c.de ægritudinibus gingiuarum,& in ca.de fluxu mẽſtruorum.in c.de ſputo ſanguinis,qui inquit: Sumãtur grana ſylueſtria,& ſunt grana alchichil. Aui.in.2. de grano alchichil c.facit,& redarguit dicentes ꝙ ſit ſemen granati ſylueſtris.uide ergo ꝙ textus hic Aui.eſt corruptus nã ipſe uult.ꝙ ſemina granatorũ ſylueſtriũ ſint aſehedenegi .i.ſemen canabis,quod non eſt credendũ,ſicut oſtẽdi ſupra.

EX III. AC IIII. CAN. AVICENNAE.

CLXXVIII.

DE PASSVLIS, in fen.xiiii.tertii,in cap. de cura debilitatis hepatis.

℞. Paſſularum enucleatarum aur.xxv.croci.aur.i. calami aromatici aur.ii. bdellii iudaici aur.ii .s. cinnamomi aur .i. caſsię medietatam aur.ſpicę aromatici.aur.iii.ſquinãti aur. ii.s.myrrhæ aur.iiii.gummi albotin aur.iiii.darſiſahã aur.ii. mellis aur.xvi.uinum quantum ſufficit,& fiat.

COMMEN. MANLII.

Iſtud electuariũ apud noſtros medicos eſt multũ in uſu. Et ſecundum intentionem Aui.eſt ex medicinis laudabilibus prælatis aliis.in fine deſcriptionis iſtius electuarii ait: Et exiſtimat Gal.quòd hoc medicamen compoſitum eſt ex medicinis cõuenientibus cũ ſuis proprietatibus hepati, & ſic credo quod ualet ad ea q̃ dicit Auic.ex authoritate Gal. quia prædictum electuarium reperitur apud Gale.in.8.de meimir.de quo infra:ſed ipſe Gal.uocat ipſam confectionẽ chifodea,& ſi legis illam deſcriptionem de chifodea, apud Gal.cũ electuario de paſſulis uel de uino apud Aui.uidebis quòd idem eſt,ſicut in ſuo tractatu oſtendam.

Darſiſahan ſcd̃m Serap. eſt arbor granati ſylueſtris, quæ apud Dioſ.uocatur aſpalium. uide Gale. ꝙ loco darſiſahan habet limaturã aſpalei,quod idem eſt,infra melius declarabo. Vinum notum eſt, hic uero oportet ꝙ apothecarius in coquendo ſit perfectus,quia prædictum electuarium oportet facere coquere ipſum cum lento igne ſine fumo. aliter nihil faceret propter uinum & paſſulas quę ibi ingrediũtur & uocatur electuarium de paſſulis,uel de uino.

CLXXIX.

DE CINERIBVS, in Fen.xviii.in cap. de medicinis conuenientibus lapidi.

℞.Cinerum	Vitri,	Lapidis iudaici,
	Scorpionum,	Gummi nucis,
	Radicum caulium,	Acori,
	nabati,	ana.partes æquales.
	Leporis,	Petroſelini,
	Lapidis ſpongiæ,	Dauci,
	Sanguinis hirci exiccati contriti,	Pulegii, Gummi arab.
	Corticum ouorũ de quo pullus egreſſus eſt.	Seminis alteth, Piperis, ana.partem.i.s.

Conficiantur cum melle, & fiat. Doſis ſit uſq; ad aur.ii.& ſupra cũ aqua tribulorum decoctorũ cum cinetibus nigris.

COMMENTA. MANLII.

Iſtud electuarium apud nos eſt in uſu, & mirabiliter ualet ad ea quæ dicit Aboali,& oportet facere ipſum cum magna diligentia,& multi ſunt qui faciunt,ſed nihil faciũt præ dictã deſcriptio reperitur etiã apud Frãciſcum de Pedemõtium in c.de opilatione renum & ueſicæ ex lapide & medicinis eius:ſed ẽ ex authoritate Aui.ſiue Aboali,ut dicit Frãciſcus.Michael Sauonarola in c.de lapide renum habet eãdem.Scias ꝙ de prædictis cineribus, fiunt trochiſci de cineribus,ſicut infra oſtendam.

Cinis uitri fit cum magna diligentia,ſicut oſtendam: ſed primo uolo narrare de uitro dicẽs:quod uitrum ſecundum Aui.inter lapides eſt ſicut ſtultus inter homines.Ser. ca.de uitro dicit,quòd eſt ex eo lapidoſum,& ex eo arenoſum: uitra autem ſunt multi coloris.Nam ex eis eſt album fortiter ſimile cryſtallo:& ex eo eſt rubeum,& eſt citrinum,& uiride:& azulinum:& uitrum eſt lapis magnus ſtultus aliis lapidibus,& eſt inter lapides,ſicut homo ſtultus inter homines.Cryſtallus etiam eſt ſpecies uitri,ſed melius uitrum eſt album.Similiter ait.Aui.in iſto ca. De modo uero conuertendi uitrum in cinerem,reperitur apud Bulchaſim, ſed nõ poteſt fieri.Secundum illum modum etiam Lumẽ malelucens ponit modum comburendi, qui poſsibilis non eſt, & ſic multi credunt ipſum cõburere ſm illũ modum, ſed nihil faciũt.Cõburaĩ aũt uitrũ, ut docet Bartholomæus Montagnana in ſuis conſiliis,in conſilio de inſtrumentis lapidis & arenarum,& tromborum comminutiuis,inquit:Modus uero aduſtionis uitri eſt talis.℞.uitri albi & clari, igniatur uſ quequo rubeſcat in fornace accẽſa:inde ſubmergatur in picem, & toties fiat hoc, quoties erit facilis ipſum & in cinere conuerti.Alius modus nobilior,ut docet Auenzoar in cap.de lapide ueſicæ,ubi ſic ait.Vitrum autem aduſtum, ꝙ ſuperius dixi,quòd multi medicorum ſic id credunt adurere:ponunt.n.ipſum ad ignem donec rubicundum efficitur, & extingunt in aquam frigidam: & hæc pluries ſic faciunt, & cum credunt aliqua facere nihil faciunt. Cõburitur autẽ iſto modo.Accipe uitrum & unge ipſum cũ alchitrã.i.oleo quòd egredit ex ſerhin, ideſt cedro,& eſt pix liquida, quæ noſtro idiomate pecula uocatur ſubtili: & pone in ignem donec rubeum fiat,& poſtea cum tenaculis recipias eum, & extingue in aqua,& ablue eum ibi, & iterum inunge ex alchitrã & repone in ignẽ,& extingue in aqua, & ablue cũ poſtea in aqua,& ſic ſepties facies,& erit combuſtum.

Cineris ſcorpionis,ſpecies autẽ ſcorpionis multæ ſunt, ut dictũ eſt.ſed illæ quæ nobis uſui ueniunt ſunt illæ quæ notæ ſunt omnibus de modo conuertendi ipſos in cinerẽ ſunt difficiles.Ipſe Aui.in proprio ca.docet de modo ipſius. et in.5.can.in trac.6.de uentre inferiore debilitatis ſtomachi. Habet etiam liber qui dicitur Albuchaſim,docet etiam Modus iſte eſt: Accipiantur ſcorpiones uiui in quantitate quã uolueris,& pone ipſos in olla noua munda, & liniatur olla ex maſſa tritici,ſiue cum paſta,ſiue cum luto ſapientiæ, deinde ponatur olla in furno panis calido, & dimittatur ibi die ac nocte:deinde extrahatur,et cinerem ipſorũ habebis. Cineris radicum cauli nabati.i.de illa regione:unde caules nabatii ſunt caules oriẽtales quę iacent inter iudeã, & Arabiam.Et ſic Aui.uult ꝙ per caulem nabatii intelligamus de illis qui naſcunĩ in illis regionibus.unde Ioan. Sera. in ſuo breuiario,in cap.de diſtillatione urinæ & lapide inquit. In quodã medicamine,ut iſtud,& ibi habet caules nabatii uel armenii,& ſic eſt quòd per caules nabatii uel armeni intelligendum eſt de illis regionibus.Sed lumẽ malelucẽs putat ꝙ ſint caules nõ tranſplãtati,qđ nõ eſt credendũ. Scias pro certo ꝙ in tẽpore antiquo prædicti caules nõ reperiebãtur in noſtris partib.ſed moderni detulerũt ipſos ad nos, & ſic hodie in partibus noſtris reperiuntur.Fortiores ſunt in illa materia quã nr̃i,& forma ipſius eſt quòd habent ſtipitẽ longum duorum brachiorum:aliquando autem minorẽ ſecundum diuerſa loca in quibus naſcũtur.In ſtipite ipſius naſcitur quædam res ad ſimilitudinẽ rapæ hortulanæ,noſtri ſeminant & recolligunt. Modus cõuertendi ipſas radices in cinerem

nerem est, quod accipias radices ipsius, & munda ipsas a terra & sordibus earum: deinde incidantur minutim, & ponatur in olla, & cooperiatur olla coopertorio perforato, ita ut fumus possit exire, & ponatur olla in furno panis calido & dimittatur per diem, sero uero remoueatur, & reperies ꝙ dictæ radices fiēt ad similitudinem carbonū, post hoc prędictos carbones tere bene, & in alia olla parua repone & cooperi ipsam totam: & iterum pone in furno & dimitte tantum ꝙ prædicti carbones in cinerem album efficiantur & de illo cinere pone in prædicto electuario.

Cineris leporis.s. leporis qui māducatur. Seruitor in tracta.3. inquit: Forma comburendi leporem pro illo qui habet lapidem. ℞. ergo leporē & decolla, & pone in olla noua cum suo corio & aliis, & combure donec fiat cinis: deinde tere cinerem & utere ubi oportet. Ioan. Anglicus in ca. de lapide renum inquit: Item lepus unus integer ponatur in olla in furno calido quousq; assetur intantū ꝙ possit pulverizari, & tunc de isto detur.3.i.&c.

Lapis spongia adhęrens, non omnis qui in cauernis spongiæ inuenit: sed propriæ cui naturaliter adhærebat in saxodum uiueret, & est asper & durus ualde. Ser. ca. de spongia inquit: Et lapis inuentus in spongia habet uirtutem quæ desiccat, & contingit ex uirtute eius ꝙ frangit lapidem generatum in uesica, sicut dixerunt. Auic. de ipso cap. facit & dicit, ꝙ est lapis inuentus in corpore spongiæ.

Sanguinis hirci exiccati & etiam præparati, ut ostendā.

Hircus uero secundum Isid. in ca. de pecoribus & iumētis inquit: Hircus lasciuum animal est petulcum & feruens semper ad coitum, cuius oculi ob libidinem in transuersum aspiciunt: unde & nomen traxit. Nam hirci sunt oculorum anguli ſm Suetoniū, ut Vir. in Bucolicis: Transuersa tuentibus hircis. Cuius natura adeo calidissima est ut adamantē lapidem, quem nec ignis nec ferri domare ualet materia, solus huius cruor dissoluat. Maiores hirci cinifi dicūtur, A fluuio Cinife in libia ubi grandes nascuntur. O quātum est magnificata uirtus sanguinis hirci in prædicta ægritudine. Est tam magnificata, & in tāta nobilitate, ꝙ apud Aui. nominatur manus Dei, propter suā nobilitatē, & est medicamē thęsaurizatum de regimine ipsius potu, causa præparādi ipsum sanguinem, & exiccandi. Ipse uero Auic. in prædicto capit. docet modum exiccandi ipsum, sed de modo cibandi nō loquitur. Raynaldus de uilla noua in lib.2. in cap. de uitio lapidis in renib. & uesica clare loquitur dicens: Sanguis hirci nutriti per.xv. dies, uel.xxx. ex frondibus hederæ, uel saxifragiæ in diebus canicularibus interfecti exiccatus & pulverizatus. Postea iterum inquit: Sanguis hirci in dieb. canicularibus interfecti prius per.xxx. dies, cū frondibus hederæ uel saxifragiæ nutriti, & sic faciūt quidam. Alio modo ut reperitur apud Gordoniū dictū lilium medicinæ in c. de dolore renū periodali: propter eorum oppilationem ubi ait: Usus troc. sanguinis hirci per se curat. ℞. igitur hircum antiquū, & nutriatur hordeo, fœniculo, petroselino, pimpinella, saxifragia, milio solis, uerbena filipēdula, & similibus diureticis: & post longum tempus huius acceptionis decollet, & primus sanguis & ultimus abiiciatur, & medius reseruetur, & fiant trochisci, & desiccentur in umbra in loco sicco non uentoso, & ungatur cum balsamo. Io. Arculanus in ca. de lapide renum, inquit: Sanguis hirci præparatus secundū artem est fortis, & modus præparationis est, ut eligatur hircus quatuor annorum, aut circa, rubeus, & nutriatur per mensem ex herbis & graminibus propriis in hoc cap. & sunt hæc, betonica, pentaphyllon, capillus ueneris, grana solis, saxifragia, scolopendria, hedera, ét ualet petroselinum, apiū, fœniculus, & similia. In potu dabis uinū albū bonum odoriferū, clarū, & subtile, & post iugulet de mense Augusti, & extrahatur sanguis, cuius primus abiiciatur, & postremus, medius uero reseruetur, & fiat eius pręparatio bona. Nicolaus Flo. in lib.v. in cap. de cura lapidis per potionem inquit: Hircus quidē melior est q̃ sumit in hora in qua coloratur uua.s. de mense Augusti, quia tūc sanguis est acutior. Quære ergo ollam lapideam, quia est melior, & hircus sit quatuor annorum: modum uero exiccandi quære ab aliis.

Cineris corticum ouorū, de quo pullus egressus, est hoc est quando filii sui nascuntur. Modus conuertendi ipsos in cinerē est difficilis: oportet enim ꝙ accipiatur cortex ouorum a quo pullus egressus fuerit, & terat bene: deinde ponatur in olla noua, & obturetur os eius. & ponat in furno, & dimittat per diē unū si sint cineratæ bene, bonum est, sin autem non, ponat iterum in furno, & ibi dimittat usq; quod sint bene incineratæ, & q̃n fuerint ad suum terminum, ꝙ color eorum sit albus extrahantur, & utere ubi oportet.

Lapis iudaicus dicitur, quia in terris Iudeorum inuenit. Aui. in.2. can. dicit, ꝙ est lapis sicut nux parua ad longitudinem paucam declinans proximus figuræ amygdalæ, aut dactyli &c. O quanta uirtus est in isto lapide contra lapidē renum extrahit enim ipsum.

Gummi uero nucis secundum quosdam est fungus, qui reperitur super arbores diuersas: huius color est ad similitudinem spongiæ, sed non recte sentiūt, quia illa res uocatur narcotica nucis, gummi uero nucis secundum ueritatē est gummi, ꝙ reperitur super arbores ferētes nuces: sed in partibus nostris non reperiuntur. Ego autem uidi prædictum gummi ꝙ in colorem est similis colori myrrhæ grossæ, sed odorem non habet. Defertur de Apulia ad nos, & in illis partib. inuenitur. Aui. dicit, ꝙ dosis istius electuarii sit usq; ad aur.ii.i.3.iii. & supra cum aqua tribulorum decoctorū.s. tribulorum marinorum quos ipse in secundo uocat hasech, & sunt, qui nominant ipsos uulgo castaneolos lacus.

CLXXX.

DE MARGARITIS in xxi. tertii in ca. de regimine uniuersali prægnantis.

℞. Margaritarum non perforatarum, pyrethri, ana, 3.i. zingiberis, masticis, an.3.iiii. zedoariæ, doronici, seminis apii, tapsiæ, cardamomi, nucis muscatæ, macis, cinnami, ana.3.ii. been albi, & rubei, piperis: macropiperis, an.3.iii. cinnamomi.3.v. zucchari sulimeni quantum omnia, & fiat electuarium, cuius dosis sit coclearium unum.

COMMENTA. MANLII.

Istud electuarium apud nos est in usu, & ualet mirabiliter ad ea quæ dicit Aui. supra in tra. Nicolai. Est alia descriptio quæ dr̃ a duobus gn̄ibus margaritarū.s. perforatarū & nō perforatarū: tn̄ Aui. in sua descriptione non hēt nisi non perforatarū. Et sunt qui faciunt ſm descriptionem Nicolai & sunt qui faciunt ſm descriptionem. Auic. ſm uoluntatem medicorum, & ambæ descriptiones apud diuites apothecarios reperiuntur. Io. Ser. in suo breuiario in c. de mulierib. æqualiter significetur ꝙ ipse sint prægnantes, habet unam aliam descriptionem quæ quasi eadem est.

Margarita lapis est. Isid. in ca. de lap. preciosis candidis dicit: Margarita prima candidarum gemmarum quam inde margaritam aiunt uocatam, ꝙ in conchulis marinis hoc genus lapidum inueniatur. Inest.n. in carne cochleæ calculus natus, sicut in carne ostreæ preciosissima margarita reperiri dicitur, uel sicut in cerebro piscis lapillus gignitur, & meliores sunt candidæ & albæ.

Tapsia quam Arabes corruptæ dicunt tessisæ, ut dictum fuit in confectione anacardina, quæ confert ægritudinibus neruorum.

Cinnami.i. cinnamomi grossi, & alio nomine diarsani uocatur, ut dictum est, tn̄ propter ignorantiā aliqui apothecarii aliq̃n ponūt in isto electuario loco cinnami cyminū, sed nō recte q̃a spēs cinnamomi sunt multæ, ut patet ꝑ Diosco. & Sarap. Nam Sera. ait: Inuenitur alia species cinnamomi quæ dicitur uasoth, & est cinnamum, & est grossæ plantæ nō habens fortem odorem, & est debilis uirtutis. Etiam Pli. inquit: cinnamomum & cinnamum nascitur in Aethiopia. Et consideretur bene ꝙ cinnamum & cinnamomum idē sunt. Rasis etiam in.3. Alman. in fine cap.xvii. inquit. Cynnamum

cinnamomo uicinum existit, licet eo sit debilius. Ignorantia uero apothecariorum est, quia in isto electuario ingreditur cinnamum & cinnamomum, ex quo uidentur diuersificari, uerum per primum intelligimus cinnamomum grossum, & per secundum cinnamomum finum.

Zuccharum sulimenum.i.illius regionis, ut dicit Gētilis nos loco eius ponimus zuccharum tabarzet.idest albū.Ioā. Sera.loco eius habet zuccharum mundum.

CLXXXI.

DE MEDVLIS, in.xx.Tertii.cap.de medicinis singularibus ad coitum.

℞.Amygdalarum excorticatarum, fisticorū, neregil excorticatorum contritorum, amygdalarum, pini, * granorum alheichil, granorū azelē, granorū uiridiū, ana. partes æquales, neremisch. piperis longi, zingiberis, oīum an. partes.x. & plus parum, terantur omnia, & conficiantur cum penidiis, de quo sumatur omni die quantum est ouum unum.

* Granata syluestria appellant.

COMMENTA. MANLII.

Ista confectio non est in usu, sed ideo eam descripsi, ut ostēderem ꝙ cōfectio de medullis, apud Auic. est eadē cum electuario de nucleis fructuū, apud Rasim, ut dictū est, nec differunt, nisi quia Aui. loco auellanarum posuit fisticos.

Neregil.i.nux indica, ut dicit Aui.in ca. de nuce indica, & sic esse credo, quia Rasis loco eius hēt nucem indicam.

Grana azelem secundum ipsum in secundo dicitur piper nigrū, sed nō intelligimus de uero pipere nigro, sed de alia re simili, de quo superius ostensum fuit clare quid sit.

Neremisch.i.rosa asinorum siue pæonia. Rasis loco eius habet semen pæoniæ, quod idem est: uide supra, quia diffuse declaratum est.

CLXXXII.

DE MARCHASITA, in.iiii.can.in fen.iii. cap.de cura eruptionis exiturarum.

℞.† Lapidis marchasitæ.ʒ.ii. armoniaci tantundem, farinæ fabarum.ʒ.vi. misceantur cū rasina humida et liniatur super cutem, & ponatur super saniē donec cadat per se, & oportet ut administretur statim.

† Pyridē uocant.

COMMEN. MANLII.

Istud medicamen reperitur etiam apud Franciscum de Pedemon. in cap. de appropriatis apostematum secundum diuersitatem membrorum: in quibus fiūt, sed est ex authoritate Aui. quia idem sunt.

Lapis marchasita apud Diosc. uocaē pyrites ex quo æramen fit, eligendus est colorē æraminis habens. & ibi Diosc. tradit modū cōburendi ipsum. Aui. ait: Vocatur marchasita, & dicitur ꝙ sunt plurium specierum: alia enim est aurea, & alia argētea, & alia aerea, & alia ferrea: & sunt qui nomināt eam lapidem luminis, propter iuuamentum ꝙ uisui affert. Pyrites uero dicitē a pyr ꝙ est ignis, quia ꝑcussus ferro ignē emittit. Mesues de ipsa loquitur in ca. de lapide stellato.

EX ANTONIO GVAINERIO PAPIEN.

CLXXXIII.

MIXTVRAE CORDIALIS, in cap.vi. de signis tam prognosticis, quam demonstratiuis febris pestilentialis & eius cura.

℞. Conseruæ. Rosarum, Buglossati, Boraginis, Violati, ana.℥.s.
Florum * nenupharis.ʒ.ii.
Manuschristi cum perlis, lib.s.
Fragmentorum omnuim præciosorum.ʒ.ii.
Margaritarum subtiliter tritarum.ʒ.s.
Foliorum auri, numero.xvi.

* Nymphe am nominant.

Fiat mixtura deaurata, de qua sępe comedat, & de ea bibat cum aqua zucchari si libuerit.

COMMEN. MANLII.

Hæc confectio apud nos non est in usu, secundū illam descriptionē. Illa uero qua generaliter utimur. est magistralis & nō est eadem, sed pro nobilibus ista est nobilior illa, sicut infra apparebit.

Conserua rosata.i.ex rosis, & uocatur zuccharum rosatū & fit ex tribus partibus zucchari, & una rosarum.

Buglossatum, siue diabuglossatū.i. conserua quæ fit ex floribus linguæ bouinæ, & modus eius est sicut rosarum. Boraginatum: siue diaboraginatum.i. conserua quæ fit ex florib. boraginis, & modus ipsius fit sicut rosarum.

Violatum, siue zuccharum uiolatum .i. conserua uiolarum quod ex floribus fit, & modus eius est sicut rosarum.

Conserua florum nenupharis, idest ex floribus nenupharis, & uocatur zuccharum nenupharinum, & modus eius est sicut rosarum.

Fragmentorum omnium præciosorum. Secundum generalem regulam sciēdum est ꝙ per fragmenta preciosa intelliguntur quinq; genera lapidum præciosorum, & sunt propriæ illa quæ Mesues in electuario de gemmis nominat, & sunt zaphyri, hyacinthi, sardinis, granatæ, feruzegi.s.smaragdi, & de omnibus istis ostensum fuit supra.

CLXXXIIII.

MANVSCHRISTI CVM PERLIS, in cap.iiii. de cura quartanæ a melancholia sanguinea prouenientis.

℞.Margaritarum splendidarum tritarum subtilissime.℥.s.
Zucchari in aqua rosata dissoluti, lib.s.
Fiat decoctio in plata, & usui reseruetur.

COMMEN. MANLII.

Hæc descriptio istius confectionis quæ uocatur manuschristi cum perlis, est descriptio pro nobilibus, quia consuetudo apothecariorū est facere manuschristi sine perlis, sed loco eius ponunt puluerē cordialē, aliquando frgamēta secundum necessitatem, & possunt fieri cū aqua ros. tūc uocātur manuschristi rosatæ, fiunt etiam cum aqua uiolarum tūc uocanē manuschristi uiolatæ, fiunt etiam cum aqua buglossæ, tunc uocanē manuschristi buglossatæ: aliquando fiunt cū aqua capillorum ueneris secundum diuersas infirmitates, & eius forma est ad modum rotulæ, & idest satis notum.

APPENDIX.

Pharmaca Manvs Deorvm apud Herophilum ob quam plurima sane Iuuamēta uocitari, prępertim si cōmode adhibeanē, Galenus passim, tum maxime.vi. medicamētorū per loca non obscure testatur. Quemadmodum & Virtvs Dei apud Nicolaum Alexandrinum ac θεοῦ χείρ, idest manus Dei, apud Aetium libro.xi. ca.xii. Exemplo quorū hāc omnino sic inscriptam arbitror compositionem.

CLXXXV.

DIACORALLII, in cap.viii. de signis, & cura causonidis.

Rec. Corallorum rubeorum.ʒ.iii. zucchari li.s. dissolue zuccharū in aqua ros. in qua in infusione steterit.ʒ.i. sandalorū machazari.i. citrini, & gra.iiii. camphoræ, & istorum forti facta expressione in illa aqua zuccharum dissoluatur, & fiat confectio morsellis.

COMMEN. MANLII.

Hæc confectio apud nos non est in usu. Nicolaus in suo antidotario describit trochisc. diacoralli, qui ingrediuntur in tyriaca Galen. sed non sunt idem, de quo infra.

Corallus rubeus est nobilior albo, & albus nigro. Rubeus autem confert omnibus ægritudinibus stomachi, si suspendatur super ipsum directus. unde Gal. inquit: Ego expertus fui ipsum, & suspēdi ipsum in collo eius qui habebat dolorē stomachi, ita ut eēt corallus super os stomachi, & remotus fuit dolor: cū ergo accepi ipsum rediit, sicut expertus fui lignū crucis in habēte epilepsiā, & qui suspēderit ī collo suo in diebus sanitatis suæ corallū rubeū securus erit a dolore stomachi & ꝓꝑ hoc mulieres appēdūt eū in collis puerorū. Busadū aūt scripsit Stephanus pro bassed, ꝙ est corallus.

E ROSA ANGLICA IOAN. ANGLICI.

CLXXXVI.

DE CAVLIBVS, in cap. de cura leprę.

Reci. Succi caulium, lib.i. bulliat, & exprimatur.

Croci.

Croci,ʒ.iii.
Panis zucchari, } ana.lib.s.
Mellis,

Fiat electuarium cum leui decoctione.

COMMENTA. MANLII.

Istud electuarium apud nos non est ualde in usu: tamẽ reperitur apud aliquos apothecarios.

Caulis ſm Auic.alius est domesticus, & alius syluestris, & alius marinus, & alius caulis aquæ. Caulis uero apud Dios.uocaẽ brassica.unde Macer:Caulis Romanæ Græcorum brassica lingua. Agrestis apud quosdã putatur cõdili, sed non est.Canabit etiam est species caulis: & est caulis dictus capucius,uel caulis,capitatus, uel imperialis. Petrus de crescẽtiis dicit:Gambusii sunt de natura cauliũ,& habẽt formam caulium,donec clausi fuerint: sed postquam clausa sunt folia ipsorum fiunt quasi alba & grossa,sicut tunicæ ceparum & crispa &c. Etiam Sera.in ca.de caule de canabit loquitur:Simon Ianuen.dicit, ꝙ Auic.de canabit singulare facit ca.quod non reperitur.uerum est ꝙ Auic.in ca. de caule,de canabit loquitur.Io.Arculanus in cap. de epilepsia dicit:Canabit quę est caulis imperialis scilicet capuciũ: carnebum scripsit Stephanus pro corno,quod est caulis.

CLXXXVII.

DIAGARICI OPTIMI, in cap.de ueruca in oculis.

℞.Agari boni,albi,leuis, & puluerizabilis.℥.s. turbith zingib.an.ʒ.ii.nucis musca.auellanarum,an.ʒ.iii.misce & cum zuccharo lib.s.fiat confectio.

COMMENT. MANLII.

Hæc confectio apud nos non est in usu, sed uirtus agarici est magnificata apud nostros autores.

Agaricus secundum Mesuem est ex medicinis magni iuuamenti,cuius ortus est secus arbores magnas, quibus iam accidit corrosio & putrefactio, & eius generatio est sicut generatio fungorũ, & propter id uocatur a multis fungus abietis.Galenus in libro ad Partenianum inquit:Agaricus ab arboribus excrescit prout tubera.i. fungus dictus teratur apud Lombardos.

CLXXXVIII.

DIACVBEBE, in cap.de hydropisi in cura generali.

℞.Santali Albi, Rubei, Citrini, } ana.ʒ.ii.

Spodii,
Rasuræ eboris, } ana.ʒ.i.s.
Ozimi garyophyllati, } ana.℥.s.uel.ʒ.iii.
Cubebarum,

Si fit caliditas multa, quatuor seminum frigidorũ mũdatorũ,an.ʒ.ii.seminis endiuiæ portulacæ.ana.ʒ.i.ligni aloes nucis muschatæ. ana.ʒ.s. zucchari libram.i. & dissoluantur cum decoctione endiuiæ, uel cum aqua endiuiæ & utatur mane,& est expertum.

COMMENTA. MANLII.

Istud electuarium in Papia non est in usu,sed in Mediolano utuntur ipso,sed non faciunt ipsum secundum descriptionem.Ioan.Anglici,sed illa descriptio qua utuntur reperitur apud thesaurum pauperum, sicut infra apparebit, tamen inter ipsas est parua differentia.

Cubebe siue cubebe, & non cubeze, quia cubeze apud Aui.est malua uel spẽs eius.Sera.in ca.de cubebis ait: Ego postquam aggregaui Dios.& Gal. super omnem herbam inueni ꝙ Gal.non memorauit myrtũ agrestem,& Diosc.non memorauit cubebas, & uidi ꝙ descriptio Dios. super myrtum agrestẽ,& descriptio Gal.sup cubebas idẽ sunt. Cubebe Dios.myrta agria & est myrtus syluestris, siue myrtus alba,ut dicunt moderni,& ſm Mat.Syl.est abrongi. Stephanus uocat ipsum carpisiõ.Sed iam describaẽ confectio alia.

Diacubebe,secundum thesaurum pauperum in ca. de hydropisi de frigida causa.℞.omniũ sandalorũ an.ʒ.ii.spodii, rasuræ eboris.an.ʒ.i.cubebæ.ʒ.iiii.seminũ cõmuniũ frigidorũ,an.ʒ.i.s.seminis endiuiæ & portulacæ,an.ʒ.i. zucch. li.i. fiat cum decoctione endiuiæ,& fiat electuarium.

Ista descriptio thesauri est illa qua utuntur Mediolanenses tamẽ(ut dictum est) inter ipsas est parua differẽtia.Gilber.de Anglia in c.de cura specierũ.hẽt unam aliam descriptionem,& ualet ad ea quæ dialacca,sed non est eadem.

CLXXXIX.

DIANASTVRTIVM, in cap.de sterilitate.

℞.Consolidæ maioris & minoris,an.m̃.i.coralli albi & rubei,sandalorum alborũ & rub.an.ʒ.i.rosarũ.ʒ.iii.spodii, garyophyllorũ,margaritarũ integrarũ,an.ʒ.i. charabæ.ʒ.ii.seminis nasturtii agrestis.ʒ.s.radicum sanguinariæ,pimpinellę parietariæ,an.ʒ.i.zucchari alexandrini lib.ii.fiat electuarium:quia tñ illud foret magnum de cõsolida ponatur.ʒ.s. & de aliis proportionaliter diminuatur,ita ꝙ ad.ʒ.i. pulueris ponatur li.i.zucchari uel mellis, & uoco illud dianasturtium quod ualet in omni fluxu sanguinis menstruorũ & hæmorrhoidarum & uentris,& est mihi ualde speciale.

COMMEN. MANLII.

Istud antidotum apud nos non est in usu, secundum autẽ compositorem ualet mirabiliter in illa materia.

Nasturtium autem herba est satis nota, maxime domesticum. Hic Ioannes Anglicus seu compositor habet nasturtium agreste ꝙ nasturtium domesticum non est:immo ſcd͂m quosdam est nasturtium aquaticum,quod alio nomine senation uocatuř, & hoc apud multos est certum, uide autẽ de eo apud Mat.Syl.in cap.de cardamo.i.nasturtio usuali, qui sic ait:Cardamus agrestis quem multi senation uel crisium uocant,uel nasturtium aquaticum &c.Hoc apud Aui. in.2. can.uocatur pupilla oculi: & apud Dios. eius semen uocatur lepidium,& herba apud eundem senation, etiam apud Sera.seitaragi,& apud Arabes dicitur scescebram,& ab aliquibus dicitur saxabram,de qua nunquam inueni ullum habere certitudinem quid sit scescebram:quidam credunt,sed non recte ꝙ esset esula,quod non est,quia Aui. in.3. can.in cap.de medicinis cordialibus,hẽt in quodã antidoto scescebram & semẽ eius:ergo esula ibi non cõuenit.Idẽ in.4.can. in fen.ii,in ca.de cura hecticæ scescebrã laudat, & secundũ quosdam medicorum est granatũ syluestre: quod nõ credo: nec Gentilis super illum passum cognouit certitudinem. Scias quòd in hoc sunt diuersæ opiniones, sed si hic Deus uoluerit declarabo de ipso opinionem doctorum multorũ. Et primo dico quòd postquã ego uidi in practica doct.Mes. ca.de cura maniæ & melancholiæ sanguineæ,in quodam antidoto,ꝙ incipit.Filius Zachariæ,modus confectionis conferentis melancholiæ &c.ibi habet ad literam,scescebram, idest ozimi maioris.Ozimum autem maius apud Ser.uocatur ozimum carmenum,& ab Aui.in.2.can,uocatur holmaram,& apud Mat.Syl.est senation:& qui mihi non credit, uideat Mes.in cap.allegato ubi ait,quòd scescebram est ozimum maius,& ozimum maius apud Ser.est ozimum carmenum,& apud Mat.Syl.est senation, siue nasturtium aquaticum,& sic lege illud ca.de ozimo carmeno apud Ser. & ca. de hoalmaram,apud Aui.cũ ca.de harochalchai, apud Mat. Syl.& uidebis quod idem sunt.

Notandũ est quòd hæc herba plura nomina habet.Nã senation est lepidium,seitaragi indum,hibederidos, agricardamum agreste,capsia scripta cum c,nasturtium,aquaticũ, ozimum maius,ozimum carmenum, pupilla oculi, scescebram:eius radix medetuř doloribus dẽtium. Etiam de ipso dictum fuit in electuario,quod dicitur lætificans Almansoris &c.& hoc apud me fuit secretum.

Sanguinariæ autem apud moder.est bursa pastoris: quæ mirabiliter ualet contra fluxum sanguinis: uerũ est ꝙ inuenitur alia sanguinaria quæ uocatur corrigiola,seu uirga pastoris:sed hic Ioan.Anglicus per sanguinariã intelligit bursam pastoris,& sit uerum, uide apud eundem in lib.primo, in c.de accidentibus febris,q̃ sic ait: Mõ de empyicis uideamus, uade ad locũ ubi crescit sanguinaria.i.bursa pastoris, & genibus flexis dicas ter Pater nr̃ & Aue Maria, & istum uersiculum. Te quæsumus Dñe famulis tuis subueni, quos

precioso sanguine redemisti, & sic dicendo collige unam herbam uel duas. Sed si multas colligas oportet orationes iterare, & tunc suspende herbam circa collum patientis a quo fluit sanguis, uel circa membrum a quo fluit, & ibi dimitte, & stringet certissime. Si uis ne homines cognoscant herbam tuam, frica eam inter manus tuas, & post suspende eam in aliquo panno, uel in syndone, uel in aliquo tali. Itē Nicolaus dicit: Bursa pastoris.i. sanguinaria, uel capsella, aut scindiuulua. sine dubio ē cōsonū ꝙ bursa pastoris sit capsella, quia eius semē fert in capsellis, & ꝑpter id apud Lombardos dicitur herba gugarolla: ipsa enim in uiis ac ciuitatibus inuenitur, & comeditur cum est recēs, sicut alia olera.

E PETRO TVSSIGNANA IN NONO ALMANSORIS.

CXC.

DIAROB CVM RHEVBARBARO: in tractatu.2.cap.de solutiuis.

℞.Turbith albi, gūmosi & cannulosi.℥.i. zingiberis.℥.s.rheubarbari.℥.i.spicæ.ʒ.s.cinnamomi, garyophyl.ana.ʒ.ii.galangæ.piperis longi, macis, ana.ʒ.i.diagrydii.ʒ.iii.zucchari albi.ʒ.xvi.cum uino cydoniorum, fiat confectio, dosis an.ʒ.ii. ad.vi.

COMMEN. MANLII.

Hæc cōfectio diarob cū rheubarbaro est in usu, & fit aliquando cū rheubarbaro, aliqñ sine, tñ cum rheubarbaro est nobilior: de hac reperiuntur uariæ descriptiones ego meo tempore uidi fieri diarob cum rheubar.i.confectione delectabilē fm Bartholomæum Mōtagna. quam ipse uocat cōfectionem diaturbith cum rheubarbaro, de quo infra.

CXCI.

DIAROB CVM TVRBITH, ibidem.

℞.Turbith albi, gummosi & cānulosi.℥.i.zingiberis.ʒ.s.cinnamomi, garyophyl.ana.ʒ.ii.galangæ, piperis longi, macis, an.ʒ.i.diagrydii.ʒ.iii zucchari lib.i. fiat cōfectio cum uino cydoniorum & aqua communi, dosis ut præcedens.

COMMEN. MANLII.

Ego uidi multoties aliquos non facientes differentiam inter diarob cum turbith, & inter diarob, cum rheubarbaro, sed errant. Nam aliud est diarob cum turbith, aliud est diarob cum rheubarbaro.

Hæc confectio solutiua reperiť etiam apud Ioannē. Cocoregium in c.de paralysi.& iectigatione, tamē differt notabiliter ab ista, sed una descriptio quæ inueniť apud Leonardū de Prædapalea in c.de cura scrophularū est huic similis.

CXCII.

DIAROB CVM AGARICO, ibidem.

℞.Agarici.ʒ.i.salis gēmę.ʒ.iii.spicæ nardi.ʒ.iii.s.cinnamomi, garyophyl.macis, galāgæ, an.ʒ.ii.diagridii.ʒ.iii.polypodii.ʒ.i.s.zucchari albi lib.s.cum uino cydoniorum, & aqua communi fiat confectio, dosis ut præcedentis.

COMMENT. MANLII.

Hæc confectio nō est in usu Leonar.de Predapalea in c. de cura scrophularum, habet etiam hāc descriptionem. Io. Cocoregius in ca.de paralysi, & iectigatione habet unā aliam descriptionem, sed non est eadem.

CXCIII.

DIAROB CVM SENA, in ca.de paralysi, tremore, tortura, & spasmo de repletione.

℞.Senæ mundæ.℥.i.cinnamomi, garyophyl.macis, masticis an.ʒ.s.diagrydii.℈.s.& cum zuccharo fiat confectio cū uino granatorum. Dosis eius ab.℥.s.ad.ʒ.vii.

COMMEN. MANLII.

Hæc confectio non est in usu.

Senæ uero quod de Arabia defertur magis laudatur quā illud de Mecha. Miror ꝙ Aui.in.2. can. ubi de simplicibus tractat, quod de sene non fecerit cap.cum ipse in multis locis eo utatur. Mgſ.laudat folliculos senæ, & dicit ꝙ est melior pars ipsius plantæ.

EX ANTIDOTARIO BARTHOLOMAEI MONTAGNANAE.

CXCIIII.

DE FISTICIS.

℞.Fisticorum mundatorum, & tritorum.℥.iiii.zuccha.albi lib.i.incorporenť simul in mortario cum aqua rosata quantum sufficit; & coquantur super ignem, & fiat confectio cū speciebus triasandalorum aliquando, & aliquando cum cinnamomo, ponendo de quolibet istorum.ʒ.i. s. pro tota ista recepta. Potest etiam fieri solutiua ut scis, ualet enim in cōfortando hepar frigidum quando fit cum cinnamomo, & hepar calidum quando fit cum speciebus triasandalornm, & ipsius opilationes semper aperit.

COMMEN. MANLII.

Hæc confectio apud nos nō est in usu: sed credo ꝙ in partibus Venetiarum utantur illa.

Fistici secundum Dioſ.sunt pistachiæ quæ in Syria nascūtur similia strobilibus.i.pineis Rasis autem in li.aphorismorum in c.de fructibus ait: Et comedere cinnamomum cum oleo alsalforat illud remouet alforat, idest fisticus est arbor cypresso similis.

Pistachiæ secundum Nicola.sunt fructus qui ueniunt de Damasco qui satis sunt noti. Plin. Pistachia eosdem usus & effectus habent quos pinei nuclei, præterquam ad serpentum ictus siue edantur, siue bibantur.

Triasandali dicuntur a tribus generibus sandalorum quę ibi intrant descriptio ipsorum est posita supra, & est ex authoritate Nicolai.

CXCV.

DIAMVSCI MATRICALIS.

℞.Specierum diamusci dulcis.ʒ.i.diābræ.ʒ.ii.linguæ auis, rasuræ eboris, nepitæ, an.ʒ.s.zucchari albi.℥.v. fiat cōfectio solida cum aqua matricariæ in rotulis.

COMMEN. MANLII.

Hæc confectio diamusci matricalis apud nos non est in usu illa uero descriptio qua nos utimur est diui Meſ.qui docet facere diamuscum dulce & amarum, siut ostensum fuit. Species uero diamusci dulcis, quæ ibi ingrediūtur sunt species diamusci Meſ.& similiter species diambræ.

Nepita est herba dicta neuida, siue gattaria. & secundum Macrum est calamenthum.

Matricaria est apud Auic.in.2.can.uocata uchuen, & est species artemisiæ, & est illa quæ a Lombardis crispula uocatur. Sapientes dixerunt quòd ista descriptio diamusci diciť matricalis, propter aquam matricariæ quæ ingreditur. Bartholomæus inquit, quod prædicta confectio debet fieri in rotulis sicut fiunt manuschristi.

CXCVI.

CONFECTIO pro uermibus communis Apostolorum.

℞.Seminis alexandri.ʒ.ii.cornu cerui usti, corticū granatorum, an.ʒ.i.diptami, garyophyllorum, rheubarbari, an.ʒ.s. centonici.ʒ.i.s.cinnamomi.ʒ.iiii.croci.ʒ.s. zucchari li.i.s. fiat confectio solida cum aqua absinthii, uel graminis.

COMMENTA. MANLII.

Hæc cōfectio apud nos non est in usu, sed ualet mirabiliter pro uermibus. Simplicia quæ sunt declaranda delarabo. Ipse Bartholomæus habet unam aliam descriptionem, sed ista est nobilior illa. Alexandrum apud modernos est semen Macedonicum & non est semen factum, ut quidam dicunt: quod in ista confectione possumus uidere, quia hic Bartholomæus ambo in ista confectione ponit.

Cētonicum siue xanthonicum idem est, & est species absinthii, sicut patet apud Sera.in cap. de absinthio. Præterea ipse Sera.in cap.de schea inquit: Schea.i.xanthonicū, ut in cap.de absinthio, & dicit ex authoritate Dioscor. xanthonicum est planta, & est absinthium marinum, & sic mea opinio est quod schea siue xanthonicum sit absinthium marinum quod alio nomine herba marina appellať & sic reperitur apud Michaelem Sauonarolam in ca.de uermibus, qui inquit: Quidam dant semen sanctū, siue semenzina, ꝙ idem

est

est.Io.Matthęus Gradi in ca.de uermib. qui in uětre nascũtur dicit: Seminis sancti uel herbæ ianuinæ: uel soch quũd idē est,sed uult dicere schea. Infra habet quoddã emplastrũ & dicit seminis alexandrini,quod cõiter appellant herbam ianuinã,sed falsum est.Nã semen alexandrinum non est herba ianuina,pro hoc uide ꝙ in ista confectione ingrediũtur semen alexandrinum.i.Macedonicũ,& centonicum.i.semē sanctũ,quod non fit in his,quia idem sunt. Tu uero uide qđ semen sanctum est uerũ xanthonicum, siue schea,siue semēzina,siue granella, & hæc est approbata ꝙ mirabiliter ualet ad interficiendum uermes.Defertur de Ianua ad nos.

CXCVII.

DIATVRBITH cum rheubarbaro.

℞.Sandalorum alborũ & rubeorum, uiolarum, zingiberis ana.ʒ.i.s.anisi,Cinnamomi,croci,masticis,ana.ʒ.s. turbith hermodactylorum,an.℥.i.rheubarbari electi.ʒ.x.diagrydii. ʒ.iiii.zucchari albi lib.ii.fiat confectio solida.

COMMENTA. MANLII.

Hæc est confectio diaturbith cũ rheubarbaro, & sunt ex hoĩbus qui uocant ipsam diarob cũ rheubarbaro, alii confectionem delectabilē, ut dictum est supra & sunt ex hoĩbus qui faciunt ipsam cum rheubarbaro,& qñq; sine rheubarbaro secundum diuersitates descriptionum quæ reperiuntur.

CXCVIII.

DE OVIS.

℞.Albuminis ouorum lib.ii.mellis cocti despumati li.i. misceantur simul,& diu agitentur cum spatula agitãdo usquequo inspissentur:deinde addantur hæ species. ℞. zedoariæ. ℥.s.cinnamomi,garyophyllorum,spicæ,liquiritiæ, zingiberis,piperis,galangæ,rosarum,sandalorum rubeorũ,ana.ʒ.i. misce & fiat electuarium.

COMMENTA. MANLII.

Istud electuarium non est in usu apud nos.

Oua secundum Aui.meliora sunt oua gallinarũ recentia & melius ꝙ est in eis est uitellus, & melius eorum artificiũ est ut non cum alio congelentur. Post aũt oua gallinarum sunt oua auiũ,quæ cursu eius procedunt sicut antenderã,& adoram,& alcubugi.i.perdicũ, & atteenugi:oua uero anatis,& similiũ sunt mali humoris.Serap. dicit ex authoritate Gal.Illa quæ eligemus sunt oua gallinarũ.Non ergo oportet quod narremus naturam aliorum ouorũ,quia natura eorum est eadem cum natura istorum &c. Rasis aũt in tertio Almansoris in cap.de ouis ait:Oua plus aliis omnib.conuenientia gallinæ sunt,& perdicis &c. fiat confectio solida cũ aqua matricariæ in rotulis.

CXCIX.

DE LEPORE COMBVSTO.

℞.Lapidis Iudaici,spongiæ,an.ʒ.i.pulueris leporis cõbusti sm artem.ʒ.ii.specierum electuarii lithõtripon,descriptione Nic.ʒ.ii.zucchari secundæ decoctionis ℥. iiii. cum aqua saxifragiæ:fiat cõfectio in rotulis.i.in forma manuschristi.

COMMEN. MANLII.

Istud electuarium non est in usu.

De lepore Aui.in.2.can.duo ca.facit, unum de lepore syluestri,aliud de lepore marino,quem quidam existimãt esse cuniculum,quem dixit Aui.esse animal ostracum, lutosum declinans ad rubedinem aliquãtulũ, inter partes cuius sunt quædã similia foliis alusnem.i.herbæ chali. Illum uero quē hic intelligimus est ille qui omnib.est notus. De modo cõburendi.uide supra in electuario de cineribus.

Lithontripon.i.conterens & frangens lapidem interpretat:descriptio ipsius posita fuit supra ex intẽtione Nicolai.

CC.

DE SEBESTEN.

℞.Sebesten recentis.℥.v.infundãtur in li.i. aquæ uiolarum & bulliant:deinde colẽt, & p̃dictæ colaturæ addatur aqua iris.i.ireos & anguriæ,ana.℥.vi.tamarindorum, prunorum siccorũ contusorũ, an.℥.v. uiolarũ seminũ communium frigidorum,an.℥.i.succi mercurialis,℥.iiii. coquantur simul usque ad consumptionem medietatis, & fortiter exprimãtur & colentur,colaturæ addantur penidiorum.℥.viii. diaprunis non solutiui li.i.s.pul.diagrydii, drach.iii. misce & fiat electuarium.

COMMEN. MANLII.

Istud electuariũ apud nos non est in usu,sed in Mediolano utuntur ipso. Scias ꝙ ego uidi prædictum electuarium scriptũ,sed non apud authorem autenticũ,& ibi ingreditur quædam herba quæ nominatur chachile, quam Bartholomæus in sua descriptione nõ habet, tamē si esset aliquis qui uellet eam ponere declarabo quid sit.Chachile,est quędam herba quæ reperitur in partibus Romæ, in loco qui dicitur Cornetũ,folia habet siñia umbilico ueneris,& hæc a modernis soldanella uocatur. Est etiam alias species chachile habens folia similia uermiculari,& nascitur in sterquiliniis locis ista uero non est ita nota ut altera.

Sebesten.i.mammilla canis Ser.ca.de sebesten,narrat arborem ipsorum, & de fructu ipsius dicens, ꝙ mochiata est rech in arabia,& est arbustũ altum super terram habēs corticem,cuius color uergit ad albedinem,& fructus ipsius est sicut granum oliuæ. Iste fructus colligitur & exiccatur donec corrugetur,& est illud quo utuntur in medicina.

Aqua uiolarum intelligitur esse illa quæ fit ex florib. uiolarum per sublimationem in alembico.

Anguria est melon magnus,uiridis,qui apud Auic. In.2. can.uocatur bateca, in tpe antiquo in partibus nostris non reperiebantur,sed hodie deferuntur ex Venetiis.

Mercurialis est herba satis nota.Hæc apud Dio.uocatur linozostis.Gal.etiam.7.simp.dicit:Linozostida.i.mercurialis.Pli.Linozostis siue parthenius a Mercurio inuentus est ideo apud Græcos hermiporona dicitur.Nam multi ex nostris uocant mercurialem.

Diaprunis,uel Diadamascenon,a prunis Damascenis dicitur.descriptio ipsius est posita superius authoritate Nicolai,& ibi uidebis quod fit sine diagrydio,& cũ diagry.Illud uero quod fit sine diagrydio appellatur nõ solutiuũ quando fit cum diagrydio appellatur solutiuum.

CCI.

DE POLIPODIO ad melancholiam.

℞.Anisi,liquiritiæ,dauci, seminis leuistici, anieos, florum eupatorii,an.ʒ.i.s,acori,zingiberis,cinnamomi,croci, an. ℈.ii.seminis anethi:petroseli.apii.an.℈.i.hermodactylorũ. ʒ.i.s.turbith.ʒ.vi. diagrydii. ʒ.i. polypodii quercini.ʒ. ix. thymi,epithymi,ana.ʒ.v.lapidis lazuli,hæmatitis præparatorum.an.ʒ.vi.penidiorũ.ʒ.iii.zucchari lib.iiii. coquantur zuccharum & penidii cũ aqua sublimationis ireos usq; ad decoctionem zucchari, & fiat confectio solida. Poteris ẽt facere in forma liquida ad modũ electuarij:deinde zuccharo liquefacto addantur pulueres.

COMMENTA. MANLII.

Istud electuarium non est in usu.

Polypodium autē dictum est a similitudine flagellorum polypi piscis in eminentiis quæ sunt in ipsis flagellis siue pedibus,si pedes dici possunt. Nã radicibus polypodii sunt similes eminentiæ.unde polypodium,quasi polypes.Diosco. dicit,quod polypodium nascitur in parietibus humectis,& in ripis & circa radices arborum uetustarum,& in quercubus,& propter id dicitur polypodium quercinum.Hoc quidam herbatici liquiritiam syluestrem uocant.

Hæmatites.s.lapis qui dicitur hæmatites, siue sanguinaris:hoc lapide pictores utuntur.

EX NICOLAO FLORENTINO.

CCII.

DIACARTAMI, Sermone. ii.in cap. de cura hæmitritęi,ualet in euacuatione choleræ,& phlegmatis.

℞.Specierũ diadragagãti frigidi.℥.i. carniũ cytoniorũ.℥.ii. zingiberis albi.ʒ.i.medullæ cartami.℥.s.turbith electi.ʒ.ii. diagrydii.ʒ.v.mannæ granatæ,mellis rosati ad solem purificati,ana.ʒ.iii.zucchari albi.℥.xv.fiat cõfectio in bolis, quorum unusquisq; sit.ʒ.iiii.

COMMEHTA. MANLII.

Hæc cõfectio apud nos nõ est in usu.Petrus Argillata in

ca.de podagra,siue gutta calida,hēt unam aliam descriptionem,quæ eadē est.Lumen malelucens describens hanc confectionem,dixit eam esse magistralem, cum non sit, ut eius descriptionem sibi uendicaret,& quidem indigne.

Cartamus ē crocus hortulanus,cuius flore tingit sericū, eius semē inter laxatiua ponit.Hoc gincus uocat Græcus. Dios.uero cnicū.Auer.in.5.col.dicit:Elcratis alcartamū.i. semen papaga.Ego credo quod uult dicere, quia illud aīal quod uocatur papaga,comedit ipsum libenter.Mes.de ipso loquitur dicens:Melius est illud quod est album, & planum grossum,& plenū,cuius medulla est unctuosa, pinguis &c.

CCIII.

ELECTVARIVM sublime conseruās sanitatem oculorum,& confortans spiritum uisibilem in claritate sua in libro.3.in cap.de custodia sanitatis oculorum,& de iuuātibus & nocentibus oculis.

℞.Herbæ adhil.℥.ii.seminis fœniculi.ʒ.s.macis,cubebę,cinnamomi,piperis longi,garyophyl.an.ʒ.i.pistent & cribellētur,& accipe mellis despumati lib.i.succi fœniculi cocti,& despumati.℥.i.succi chelidoniæ sitr cocti.℥.s.Coquātur succi cum melle quousq; mellis habeant spissitudinem, & conficiantur cum eo species,& referuentur in uase uitreato.

COMMEN. MANLII.

Istud electuarium non est in usu, sed Nicolaus ipsum laudat mirabiliter.

Herba adhil secundum Nicolaum in lib. & cap. prædictis, est herba de qua quidam dicunt quod est herba quam comedunt aquilæ,& cōfricant oculos suos, & dicitur quod est eufragia.postea iterum ait: Verum alii dicunt quod est quædam species herbæ albæ,cuius folia quando rumpūtur in loco rupturæ faciūt fila quasi ad modum bombacis, & est amari saporis,ab Aui.uocata bombacum,a quibusdam casfsilago,a quibusdam dicitur herba uerula.& postea dicit: Verula est auis &c. neq; per id Nicolaus cognouit quid esset herba adhil:ipse dicit ꝙ ab Auic.uocata est bombacum, de quo non reperitur ullum fecisse capitulum.in.2.can.ubi de simplicibus trā. & dicit quod a quibusdā cassilago dicitur, quod non credo,quia cassilago est iusquiamus, sed sit quomodocunq;,prima expositio est melior,hoc est quod herba adhil est eufragia,quia in hoc multum ualet.Prętérea Mat. Syl.in cap.de eufragia inquit sic:Eufragia Latine, Arabice herba adhil.Mes.in cap.de ægritudinibus oculorum laudat ipsam,sed contradicit Io.Cocoregius in c.de debilitate uisus,qui inquit:Herba adhil.i.iua muscata,sed secundum aliquos eufragia, ꝙ non creditur: sed mea opinio est ꝙ adhil sit eufragia.

Chelidonia ſm Isid.ideo dr̄, uel ꝙ ad aduentum hirundinum vr̄ erumpere,uel quod pullis hirundinum si oculi auferantur matres eorū illis ex hac herba mederi dicunt. Liber qui dicitur Bulchasim in tract.2. in ca.de modo colligendi ac chelidoniæ,& extrahēdi succum eius inquit: Principiū ortus chelidoniæ est quando hirundines incipiunt apparere,& quando desinunt apparere desiccatur,& non apparet, & propter hoc appellatur herba hirundinum &c.

CCIIII.

DIABVTYRVM expertum in lib.iiii. cap.de tussi.

℞.Mellis despumati, Butyri, } ana.℥.iiii.
Cymini, Anisi, } ana.℥.s.
Glycyrrhizæ.℥.i.

Confice in forma *loch.

*ἐλίγματα Græci nostri Illinctus uocant.

COMMEN. MANLII.

Istud electuariū non est in usu, & sicut reperi apud Oribasium in cap.de tussi, est ex authoritate ipsius.

De butyro Auic.in.2.cano.duo cap.facit, unum de butyro simpliciter,aliud de butyro non recenti.Ser.de butyro, lacte, & caseo in uno cap.loquitur,& sic inquit:Liben.i.lac lubon.i.caseus zebed.i.butyrum,serum.i.mantega. Papias dicit:butyrum pinguedo quæ ex lacte colligitur, est tamen pinguis,& solidius oleum ex butyro fit.

CCV.

DIAPEGANON, vulgo Diapigamum,in lib.v.in cap.de inflatione,& tensione stomachi.

℞.Nitri,piperis,cymini infusi ī aceto,& postea torrefacti, ana.ʒ.iiii.foliorum rutæ siccorum ad pondus omnium.

Confice cum melle & fiat.

COMMENTA. MANLII.

Hæc confectio apud nos est multū in usu, sed nō sub hoc noīe diapigamum:immo sub noīe diaspoliticon, ꝙ idem est ipse Nicolaus in eodē libro inquit:diapigama.i. electuariū de ruta:postea in ca.de debilitate digestionis ponit electuariū de ruta quod idē est cū diapigamo.Et sic dico quòd electuarium de ruta secundum Nicolaum diapigamum & diaspoliticon idē sunt,de quo infra in diaspoliticon.Dios.in c. de ruta ponit descriptionem diapigami,quæ eadem est.Macer in c.de ruta describit diapigamū ī uersiculis incipiēdo:

Ex hac antidotum non paucis utile causis.
Conficitur,medici dicunt diapeganon illud.
Peganon in græca,nostra,quia ruta uocatur.
Illius antidoti confectio talis habetur.
Pondere iunge pari nitrum,piper,atque cyminum.
De tribus his tantum de ruta ponito quantum.
Sed prius ex acri uino macerare cyminum.
Conuenit,& ferro post assari calefacto.
Omnia deinde simul bene trita ex melle ligabis &c.

Nitrū,idest aphronitrum,in ista cōfectione laudatur sal nitrum,qua utūtur bōbardarii,quia est fortius ꝙ sal panis.

CCVI.

DE FICVBVS in eodem lib.in cap.de cura cholicæ ex fæce,& est utile senibus.

Rec.Croci hortensis,zingiberis albi mundi,an.℥.ii. terātur & cribellētur,ficuum albarum pinguium nume .xxx. terantur in uno mortario ligneo in modū ꝙ non appareant grana,& si nō possunt teri bene, ferueant modicū, & ponatur cum eis de*baurach,fæce argenti,an.℥.s. & pistētur omnia simul & incorporentur cū melle despumato, in quo misceatur de aqua in qua decoctæ fuerint,& fiat.

*Aphronitrum uocant.

COMMEN. MANLII.

Istud electuarium non est in usu,sed secundū intentionē Nicolai est utile senibus.

Crocus hortensis ē crocus aphricanus siue hortulanus cuius semen gincus seu cartamus dicitur.

Ficus.i.carica.Isid.inquit:Ficus a fœcunditate uocat̄ est .n.arboribus cæteris fœcundior. Nā terq; quaterq; per singulos annos generat fructum, atq; altero maturescente,alter aborit̄, hinc & caricæ a copia noīatæ &c. Est alia ficus dicta pharaōis siue ficus fatua, siue sycomorus, & ē nomen cōpositū a fycos Græce,quòd ē ficus & moro latine &c.Inde sycophanta.i.comestor ficuum,ut apud Terentium

Fex argenti ſm Nicolaum est scoria argenti,ego puto ꝙ sit mardasengi,ꝙ alio nomine lithargyrium appellatur.

CCVII.

DE CICADIS, in eodem libro cap. de cura lapidis.

Rec.Cicadarū abiectis capitibus alis,& pedibus granorum solis,seminis saxifragiæ,an.℥.i.piperis,galangæ, cinnamomi,an.ʒ.ii.ligni aloes.ʒ.s.mellis quod sufficit.

COMMEN. MANLII.

Istud electuariū nō est in usu.Isid. in cap. de minutis.uolatilibus inquit.Cicadæ ex cuculorū nascūtur sputo. hæc in Italia apud Reginos multæ sunt:nec usquam alibi. Hortus medicinæ ait: Cicadę sunt uermes ad similitudinem locustæ,& habitant in locis calidis. Quidam uero sapientes dixerunt ꝙ cicada est aīal paruū uergens ad nigredinem,quæ in capite ipsius hēt duo cornua minuta, & in tempore æstatis maioris caliditatis apparet,& uolat super arbores, & super cacumina domorum uel aliarum rerū, & ibi stat & garrit quousque sol amittat suam caliditatem,& prędictum animal a multis uulgari nomine sic est uocatum.

Grana solis.i.Miliū solis siue lithospermon.Ser.in ca.de milio solis inq̄t ex authoritate Gal.in translatione bataric-

lisacos quod est semen quod assimilatur lapidi & est chulb. i.milium solis, & est semen herbæ quæ dr̃ stroncos, quod si bibitur frangit lapidem & prouocat urinam. Serap. iterum ait ex authoritate aben mesuai e albasari, ꝙ achulb defertur ab India & assimilatur semini lini, nisi q̃a est maius. Miror tamen quod Ser. dicat quod milium solis habet semẽ simile semini lini, & tñ illud quo nos utimur non assimilatur semini lini: hæc herba in nostris hortis nascĩt, & abundat plurimum, quamuis dicat Sera. quod defertur ab india.

CCVIII.

DE SISELEOS, in lib. vi. in cap. de sterilitate.

Recipe siseleos, limaturæ eboris, radicum & granorum pæoniæ, darsisahan, an. ʒ.i.s. cinuamomi, cyperi, calami aromatici, squinanti, artemisię, an. ʒ.i. nardi, garyophyllo. folii, masticis, olibani, an. ʒ.s. ambræ purissimæ. ℈.ii. mellis quantum sufficit.

COMMENTA. MANLII.

Istud medicamen de siseleos, idest sileris montani non est in usu.

Darsisahan est cortex radicum buziæ siue cortex radicũ mali granati agrestis, apud Dios. uocatur asphalium de quo dictum fuit in electuario de uino.

Arthemisia. i. mater herbarum.

Mastix est gummi lentisci uel spẽs eius. Dios. in c. de thure ait: Thus lachrymũ est arboris quæ Græce libanus dicĩt.

CCIX.

DE IVA, in lib. 7. de pręseruatione a doloribus iuncturarum.

℞. Iuæ recentis, subtilissime incisæ, & conficiatur cũ melle & fiat secundum artem.

COMMEN. MANLII.

Istud electuarium apud nos est in usu. Ipse enim Nicola. non ponit dosim iuæ, sed proportio mellis ad iuam apothecariis est nota.

Iua s̃m Simonem Ianuẽn. est Iua, ut dicit supra in chamępityos, ipse uero in c. de chamæpityos ait: quasi in fine. uide quod nulla istarũ specierum sit illa qua moderni utunĩ pro chamædryos. Arbitratus fui, quod prima istarum sit planta illa, quam iuam moderni uocant propter similitudinem huius descriptionis cum ea, & propter experientiam quæ inuenitur in ipsa in sciatica qua ipsa laudatur postea uero intellexit quod apud Græcos siculos, maxime ipsam iuã chamæpityos uocant, & sic ex meo iudicio credo ꝙ uera iua sit chamæpityos, & qui non credit consideret formam chamæpityos quod apud Diosc. uocatur chamępitys, & ponit spẽs tres quarum una est spãsa super terram, & gibberosa habẽs folia, aizo minori. i. semperuiuæ minori siue uermiculari similia, sed tenera & pinguiora & aspera, & spissa circa uirgas odorem redolentia, pini ramulos mittit oblongos: & curuos in similitudine anchusæ. i. lactucæ asini, & frondiculum tenuem, uel semen cum tenui coma, flores minutos & mellinos profert, & semẽ nigrum, odorem pictuinum. i. rasinæ pini: uide ergo illã iuam qua utimur, & aggrega ipsam cum illo cap. de chamæpityos, & uidebis quod in odore & in omnibus iua est chamæpityos, & omnes species habent odorẽ pini, sed nobilior est quæ magis odorẽ pini refert, illud uero chamæpityos quo utũtur moderni, non habet formam chamæpityos, ut describunt nostri authores, sicut est notũ eruditis apothecariis. Mes. in ca. de ægritudinibus laudat ipsam sub nomine ziziniam, & est Iua.

CCX.

DE ANAGALLICO SYLVESTRI, in lib. 7. cap. de cura eminentiæ umbilici, & est multum utile.

℞. Radicũ eius bene decoctarum in uino austero, & postea optime contritarum, & mellis despumati, ana lib. ii. & coquantur lento igne usq; ad perfectionẽ, & tunc superponatur puluis qui sic fit, sanguinis draconis. ʒ.s. masticis, pilorũ leporis incisorum, an. ʒ.ii. gũmi arab. ʒ.ii. lapidis hæmatitis ʒ.i. nucis cypressi. ʒ.ii. garyophyl. macis cinnamomi, nucis muschatæ, ana. ʒ.iiii. piperis, zingiberis, croci, ana. ℈.i. & bene incorporentur, & fiat electuarium.

COMMENTA. MANLII.

Istud electuarium non est in usu, sed secundum intentionem Nicolai est utile.

Anagalli s̃m Dios. sunt duæ spẽs, una est quæ florem hyacinthinum profert, sed apud Sera. habet florem cœlestẽ, altera est cuius flos dactyli colorem habet, sed apud Sera. habet florem rubeũ, & est plantula habens folia subtilia parua & ramos quadrangulatos, & ambæ habent semen rotundũ simile semini coriandri apud nos in pratis ac uiis reperitur. Quidam exposuerunt quod esset cicorea, quod non est alii ꝙ sit maiorana, ꝙ non est, alii auricula muris dicunt, ꝙ non est. Auic. in. 2. cano. capitulum unum facit de auricula muris, aliud de anagalo, in cap. de anagalo inquit: Est duobus modis, unus eorum est, cuius flos est citrinus, & alius cuius flos est cœlestis, hic textus Aui. uidetur corruptus dũ nõ dicit, quod prima spẽs anagali habet florem rubeum, ut dicit Sera. Galenus in vi. simpl. inquit: Anagalus. i. morsus gallinæ, & dicitur quod una habet florẽ cœlestis coloris, & alia rubei. & sic est secundum ueritatem, & est quã nostro idiomate morgelinam aut morsum gallinæ uocamus, & aliquãdo ipsam Mat. Syl. dicit: morsus gallinæ uocatur a quibusdã anagallus qui ipsa uocatur, quidam morgelinam uocãt &c. Nicolaus dicit: electuarium de anagalico syluestri. i. de illo qui florem rubeum gerit &c.

CCXI.

CONFECTIO boli armeni, in lib. 4. in cap. de præuisione, cautelis, & custodia a uenenis, & eorum nocumentis in generali.

℞. boli armeni, terræ sigillatæ, an. ʒ.i. granorũ iuniperi. ʒ.s. Conficiantur cum melle, dosis est. ʒ.ii. cum uino.

COMMENTA. MANLII.

Hæc confectio apud nos non est in usu. Bolus armenus est quędam uena terræ, quæ reperiĩ p̃cipue in Armenia, & eligendus est subrubeus, apud Aui. uocatur lutũ armenum.

EX SAVONAROLA.

CCXII.

DE MORIS, secundum MICHAELEM Sauonarolam in practica cap. de dysenteria intestinali.

℞. Carnium mori immaturi. ℥.iiii. zucchari, lib. i. Coque cũ facilitate: deinde proiice styptica calida, aut frigida, ut exigit dispositio, & fiat electuarium.

COMMEN. MANLII.

Apud nos in usu non est.

APPENDIX.

Qui plura desiderat, ex nostris in illius praxim ANNOTATIONIBVS petat, nam eo in loco rem abunde perstrinximus, quæ apud nobilissimos IVNTAS Venetiis quàm diligentissime iamiam imprimuntur.

Annotationes in Sauonarolam Nicolai Mutoni.

EX GALENO.

CCXIII.

CYPHOIDES Andromachi antidotus, uulgo CHIFODEA, secundum Gal. lib. viii. medicamentorum per loca ca. 7.

℞. † Vuæ passæ carnis. ʒ.xxv. alii. ʒ.c.
Croci. ʒ.i. alii obol. iii.
* Calami, †. ʒ.ii.s.
* Bdellii, ʒ.ii.s.
† Casiæ. ʒ.s.
Cinnamomi * obol. iiii.
Spicæ nardi. ʒ.iii.
† Floris iunci odorati. ʒ.ii.s.
Myrrhæ. ʒ.iiii.
Terebinthinæ. ʒ.iiii. alii. ʒ.xvi.
* Rameutorum aspalati. ʒ.iii
Mellis. ʒ.xvi.
Vini quod satis est.

† i. carniũ passularũ. * aromatici nempe. † Mendose prius. ʒ.ii. * Iudaici sane. † Ligneę quidem. * ʒ.i. prius non sine menda. † Squinantum officinis. * Limatura Barbaris.

COMMEN. MANLII.

Istud electuariũ apud nos est in vsu, sed nõ vtimur sub noĩe chifodea: immo vtimur sub noĩe electuarii de vino ipse Gal. describit ibi duas descriptiones: quarũ prima est nobilior, & dicit ꝙ chifodea nominatur: etenim in odore

& in gustu similis est uocato ab Aegyptiis chifi, qui in primo composuerunt hoc & utuntur eo. Idem in partibus nostris facimus. Et sic postquam ego aggregaui istud electuarium de chifodea apud Gal. cum uno electuario quod habetur ab Auic. in tertio quẽ nos facimus sub nomine electuarii de passulis seu de uino uidi quod idem sunt: & sic ut melius & apertius rem dignoscas, lege illam descriptionẽ, quã superius posui sub nomine electuarii de passulis, cũ ista & uidebis ꝙ eadem est. Franciscus de Pedemontium in ca. de debilitate hepatis habet eandem. Michael Sauonarola in ca. de debilitate hepatis hẽt eãdẽ. Limatura aspalathi seu aspalei. i. rasuræ aspaleos & hæc est arbor sicut narrat Diosc. q̃ nascitur i Asia, & Rhodo, cuius spẽs duplex est. Est. n. una spinosa fruticẽ & tirsum grauẽ hñs & depositũ cũ cortice purpureo uel rubro & de presso odoris, & summi & amari: Altera & alba, lignosa, & imbecillis & c. quid aũt sit fere ab oĩbus ignoratur: ſm aliquorũ modernorum medicorũ opinionẽ tenetur quod sit aspaltum. i. bitumen iudaicũ, sed nõ recte. Nã si Gal. hẽt aspalthi fuit errore scriptoris, quia debet dicere limaturæ aspalei, & est quædã arbor q̃ apud Ser. & Aui. uocaẽ darsisahan, & sic est ſm ueritatem. Nam ibidẽ Aui. loco eius habet darsisahan, quod idem est. Michael Sauonarola loco aspalei habet radicem spinæ, inde & ibi ait: Loco eius põt poni xylocaracta, ut uult Simon Ian. uerum Aui. loco eius ponit fructus aliẽbuch. i. xylocaractæ, & hoc aduenit, quia ipse ignorauit quid esset uerum: loco eius xylocaracta potest, poni tamen idẽ nõ est: sed Sera. uere agnouit ipsum dicẽs, quod est arbor granati syluestris, & sic est sc̃dm ueritatẽ. Nã si legis capitulũ de aspaleos apud Diosc. cum ca. de arbore granati syluestris seu darsisahan, uidebis, ꝙ idẽ est. Præterea Io. Arculanus in cap. de debilitate hepatis inquit: Darsisahan. i. arbor granati syluestris, secundum uero modernorum sententiam granati syluestris duæ sunt spẽs. Quarũ unũ est darsisahan, seu arbor dicta amiberberis, cuius fructus dicitur abel, & de hoc a multis licium efficiẽ. Vnde Rasis in synonymis suis dicit: Licium loch de aqua in qua cortices berberis coquuntur, & sic approbatum fuit ꝙ arbor berberis in debilitate hepatis ac in fluxo hepatico multum ualet Aliud est xylocaracta, siue siliqua, siue charubiæ quę sunt idem, & sic a modernis unum pro alio ponitur sed debent ponere corticem buziæ. i. corticem radicis mali granati, seu berberis, & est arbor dicta apud herbaticos crispinus, hæc duo apud sapientes sunt ex secretis aliorum

Vinum satis notum est Sera. de ipso loquitur in ca. de uite & eius speciebus, et quæ ex eis sunt. Isidd. ait: Vinũ dictũ est eo ꝙ eius potus uenas sanguine cito repleat, hoc alii ꝙ nos curis soluat lyeũ appellant, alii lineum a leniendo: ueteres uinũ uenenum uocabant, sed postq̃ inuentum est uirtus letiferi, succi, hoc uinũ uocatum est, illud uenenum unde & Gieronymus in libro quem de uirginitate cõseruanda scripsit, Adolescentulas dixit, ita uinũ bibere debere, fugere ut uenenum, ne ꝓ ætatis calore feruenti bibãt & pereãt. Inde est ꝙ apud ueteres Romanos fœminæ non utebantur, uino nisi sacrorũ causa certis diebus: hodie uero inueniuntur homines multi, qui si non biberent uinum, deficerẽt oĩno. Io. Anglicus in ca. de passionibus stomachi recitat hos uersus.

Dat uinum purum tria nobis commoda primum.
Confortat stomachum, cerebrum, cor dat tibi lætum.
Vires multiplicat, & uiscera plena relaxat.
Efficit audacem, sudorem prouocat, aptat
Ingenium, tali lusus congaudet amico.
Sit mensura comes ne uioletur opus.
Nam sine mensura deperit omne quod est.

Dicitur autem electuarium de uino ꝙ ingreditur, & debet coqui cum magna diligentia.

CCXIIII.

DIOSPOLITICON, Galeni lib. iiii. & vi. de Sanitate tuenda.

℞. Cymini,
Piperis longi,
Foliorum rutæ,
Nitri, } aua. ℥. iiii.

Terantur grosso modo; & cum melle bene despumato quantum sufficit fiat confectio.

COMMENTA. MANLII.

Hæc cõfectio ẽ in usu Ipse uero Gal. in. 6. de regi. sanita. ipsam describit, & solet cõfici dupliciter. Quidam. n. cõponunt isam ex. ℥. iii. rutæ uiridis, & aliorũ æquali põdere, sed ſm modernos ex oĩbus componentibus sumituř æquale põdus & conficitur, & sunt ex hoĩbus qui uocant istam confectionem siue istud antidotum electuariũ de ruta: uerum ipse Gal. in ca. de medicinis Zenonis in suis experimentis habet electuariũ de ruta, quod idem nõ est, forsan illo tpe nõ erãt idem, sed apud multos modernos idẽ sunt. Nã Petrus Argillata in cap. de duritie splenis inquit: Confectio diaruta, & ibi habet eius descriptionẽ sicut habet hic Gal. in fine eius descriptionis dicit, & Gal. appellat hoc diaspoliticon. Nico. Floren. in lib. 5. in ca. de inflatione & tensione stomachi ait. Diaspoliticon. i. electuariũ de cymino. Nã apud medicos uocaẽ hoc electuariũ de cymino cum specieb. grossis Aui. in. 5. can. hẽt diacyminum Galeni, quod idem est. Dio. in ca. de ruta habet idẽ. Macer in eodem ca. habet idem sub noĩe diapigami. unde ꝓ hoc possumus dicere diaspoliticon confectio de diaruta, diapigamũ, & electuariũ cũ specieb. grossis esse idem. uide supra diapigamon.

Cyminũ. s. cyminum usuale. hic Gal. non dicit si cyminũ debet poni infusum in aceto, & torrefactũ, aut non. Verum nostri doctores magis laudãt ipm debere poni infusum in aceto & torrefactũ quã non infusum. Nam Petrus Argillata, Nicolaus. Diosc. Macer, & Auic. habent oẽs cyminum infusum. & idem uolunt facere hodierni, & modus est ꝙ accipiatur cyminũ, & mundetur a sordibus eius, & superponaẽ acetũ quantitatis sufficiẽtis, & ibi dimittaẽ per diem & noctẽ: deinde extrahaẽ & desiccetur, & eius torrefactio est ꝙ ponaẽ super patellã ferream latã, & calefiat ipsa sine cymino. deinde auferaẽ ab igne, & statim cito superponatur cyminũ, & ipsum misceatur & uoluaẽ semper cum aliquo, & hoc fiat bis uel ter quousq; eius torrefactio sit completa & utere ubi oportet. idem potest fieri, de aliis seminibus.

Spẽs piperis notæ sunt, ac eorũ noĩa & Græca et Latina ꝑ piper uero absolute piper nigrũ intelligimus, aut q̃a nobilius, aut q̃a fortius est aliis, aliqñ tñ ſm diuersas intentiones in aliquib. electuariis ac cõfectionibus magis conuenit piper albũ aut longum, quã uigrum sicut in cõfectione proxime descripta: in qua licet aliqui dicãt debere poni nigrũ plurimi tamen ac fere oẽs laudãt apponẽdum esse piper lõgum: ab aliquibus uero magis laudatur piper album.

Ruta est herba satis nota. Diosc. aũt laudat illã quæ nasciẽ circa cucumeres. Auic. uero laudat illam quæ nascitur circa arbores ficus. hic Gal. non dicit si ruta debeat esse sicca, aut uiridis. uerũ moderni doctores laudant mediã inter uiriditatem & siccitatem. Diosc. in eodem antidoto dicit rutę uiridis. Petrus Argil. dicit: & uult quod ruta non sit sicca nec uiridis, & sic debent facere apothecarii.

Nitrũ. i. Aphronitrũ Aui. loco eius hẽt Baurach. i. sal rubeũ, idem inquit: Baurach est fortius sale, & est de genere uirtutis eius, idẽ in cap. de nitro ait: Nitrum est baurach armenũ, in loco eius sunt ex hominibus qui ponunt sal panis. & sunt ex hoĩbus qui ponunt sal nitrum quo utuntur bombardarii, & hoc est fortioris uirtutis in hac materia.

APPENDIX.

Non ineleganter, arbitror, cum ex Mes. diacyminũ exponeremus, Galeni DIOSPOLITICON pinxim⁹ quare (modo plura desiderent,) locum probe studiosi consulant, superius nempe nu. xxiii. compositionum.

EX GILIBERTO DE ANGLIA.

CCXV.

DIACAPPARIS, secundum Gilibertum de Anglia in cap. de uitiis splenis.

℞. Capparis. ℥. iiii. squillæ, asari, centaureæ, pyrethri, piperis nigri, thymi, apii, seminis gith, agrimoniæ radicis, an. ℥. i. mellis quod sufficit.

COMMENT. MANLII.

Istud electuarium non est in usu apud nos.

Capparis seu kapparis cum K. est planta uel frutex spino sa spansa super terram spinis uncis plena sicut rubus, folia si milia cytonio, fructum similem oliuæ, qui si aperiatur emittit florem album: si uero deciderit de planta sua, apparet lõgus ut balanus, & tunc si aperiatur inueniuntur in eo grana minuta: & hoc in Alexandria maiori reperitur, & in magna copia. Haly. in. 2. practicę c. de radicib. uocat ipsum bubugi.

Gith, idest semen nigellæ nigræ, quæ uocatur melãthion de qua supra dictum fuit.

CCXVI.

DIACERASEOS, ibidem.

℞. succi cerasorum lib. iiii. mellis lib. iii. diagridi. ʒ. xxviii. cinnamomi, masticis, an. ℥. i. conficiantur, succus cum melle lẽto igne ad spissitudinem decoquetur, & in eo pulueres te rendos tẽperabis cũ. ʒ. iii. mannæ, & ieiunet usque ad sero.

COMMENTA. MANLII.

Diacerasеos aũt dicit a succo cerasorum quẽ recipit plus quã de aliis rebus. Cerasa ẽm Sera. sunt grana parua similia pinis, & sunt in oriente, & est granum regũ, & est illud qđ apud nos est. Intelligẽdum est iuxta authoritatem Sera. granum regum duo significare, etenim ẽm ipsum significare uidetur cerasa: secundum uero illustres medicorũ, sicut Auic. in. 2. can. ca. de mehembethene. & Mes. cap. de albemesuch, est cherua siue cataputia maior. Isido. in ca. de propriis nominibus arborum inquit: Cerasus a ceraso urbe Põti uocata. Nã Lucullus cum Cerasum ciuitatem Ponti delesse, hoc genus pomi inde adinuenit, & a ciuitate cerasum appellauit. Arbor enim cerasus, pomum cerasum dicitur.

CCXVII.

DIADRAGANTVM calidum, secundum eundem in cap. de strictura thoracis.

℞. Draganti triduo in aqua infusi temperati. ℥. iii. & hyssopi. ℥. i. &. ʒ. ii. cinamomi. ℥. s. zingiberis. ʒ. ii. liquiritiæ & succi eius, an. ʒ. i. & gr. xv. confice cum calamentho, dragãtho, cũ sufficienti melle, & lento igne ad spissitudinẽ decoquas post ab igne deponito, & puluerem specierum adde & usui reserua, da in modum castaneæ.

COMMEHTA. MANLII.

Diadragantum autem dicitur a draganto quod recipit dicitur calidum ad differentiam alterius descriptionis, quæ dicitur diadragantum frigidũ, quæ superius posita fuit. Et dixerunt quidã quod ambæ descriptiones sunt de mẽtę Nicolai, possunt etiã esse ambæ de mẽte Giliberti. nã Gilibertus in c. allegato ambas descriptiones composuit: ille uero quem uoco Lumen malelucẽs, ambas posuit descriptiones de mente (ut asserit) Nicolai, & tamen ambæ a uera descriptione declinant: nec secundum eius descriptiones debent construi dictæ confectiones.

CCXVIII.

DIAPENTE, secundum eundem in cap. de causis tussis.

℞. Storacis optimæ, myrrhæ, draganti, galbani, croci, opii, an. ʒ. xvi. balsami, aut olei nardini, mellis quod sufficit.

COMMEN. MANLII.

Istũ electuariũ in usu non est. Nico. Flo. in lib. 5. in cap. de tussi habet electuariũ diapente ꝙ quasi idem est. Verum Nic. ponit iusquiamum album: Gilibertus loco eius habet opium: Nic. habet cyminum torrefactum: Gilibertus habet crocum, in reliquis iidem sunt.

EX IOAN. CONCOREGIO. in cap. de paralysi, & iectigatione.

CCXIX.

DIACASSIA FISTVLA.

℞. Prunorum damascenorum, uiolarum, ana. lib. s. bulliant in libris. v. aquæ usq; ad consumptionem tertiæ partis, & colaturæ addatur mannæ, cassiæ pinguis & mundæ an. lib. s. tamarindorum. ℥. v. bulliant lento igne & claro usq; ad spissitudinem: deinde addatur candi puluerizati. i. zuccha. cãdi. ℥. iii. penidii. ℥. ii. zucc. rubei li. i. syrupi uiolati. ℥. x. fiat electuarium. & est pro delicatis & eius dosis est. ℥. i. uel. ℥. s.

COMMENTA. MANLII.

Diacassia autem dicitur a dia quod est confectio. Cassia dicitur, quia in ipsa cassia ingreditur, supra posita fuit una alia descriptio quę est ex authoritate Francisci de Pedemũtium quæ apud nos nõ est in usu: uerum nostri doctores magis laudant istam descriptionem, quia est confectio leuis, & fit pro delicatis.

EX OFFICINIS. & sunt compositiones (ut uocant,) Magistrales.

CCXX.

LENITIVVM.

℞. Passularum. ℥. ii.	Liquiritiæ. ℥. s.
Capillorum ueneris.	Prunorum,
Violarum,	Tamarindorum, an. ʒ. vi.
Hordei, an. m̃. s.	Folliculorum senæ,
Iuiubarum,	Polypodii, an. ℥. ii.
Sebesten. an. nu. xx.	

Misce & fiat decoctio ad consumptionem tertiæ partis: deinde addatur mercurialis man. i. s. bulliãt bullitione una & coletur, & dissoluatur.

Pulpæ cassię,
Tamarindorum,
Prunorum,
Zucchari fini,
Zucchari uiolati, } ana. ℥. vi.

Coquendo lento igne semper mouendo cum spatula, in fine adde pro qualibet libra electuarii. ℥. i. ʒ. iii. Folliculorũ senæ, & fiat electuarium secundum artem.

COMMEN. MANLII.

Istud electuarium apud authores non inueni, nec apud nostros doctores est in usu, sed utuntur ipso in partibus Venetiarum, & utuntur ipso in illis partibus sicut nos utimur diapruni non solutiuo.

Mercurialis est herba quæ in nostris partibus in ciuitatibus inuenitur iuxta muros & dicit uulgo marcorela. Hæc apud Dios. uocatur linozostis, & sic eã uocat. Gal. in. 7. simplicium. Pli. ait: Linozostis siue parthenius a Mercurio inuentus est. ideo apud Græcos hermiporona dicitur, nã multi uocant mercurialem.

CCXXI.

DE FARFARA.

℞. radicum farfaræ li. i. lauentur bene in aqua. & decoquant optime, deinde pistentur cum. ℥. iii. passularũ &. ℥. iii. pinearũ in mortario lapideo: post hoc ℞. zucchari albi li. ii. & dissoluatur in prædicta decoctione farfaræ, & coquatur ad formam electuarii: deinde addantur pulueres infra scripti. ℞. dragãti albi. ℥. ii. cinnamomi, macis croci. an. ʒ. i. succi liqui. ʒ. i. s. nucis muschatæ. ℈. i. misce. & fiat electuarium.

COMMEN. MANLII.

Istud electuarium apud medicos. Papienses non est multum in usu, sed apud medicos. Mediolanenses magis.

Farfara uero a modernis dicitur ungula caballina, quidã mali herbatici crediderunt quod hæc in uineis inueniatur, sed falso. Nam apud nos eius species sunt duæ: quarum una habet florem album, & hæc dicitur nenuphar, & est illud ꝙ magis usui medicinæ competit, altera habet floren rubeum & est apta in medicina sed non tantum, & utraq; in aquis inuenitur, apud sapientes notæ sunt. apud Aui. in. 2. can. uocatur nenuphar, & dicit ꝙ Gal. uocat ipsum caulem aquæ, & nominat granum eius granum sponsi: hæc apud Dios. uocatur nymphæa siue ut alii cacabus ueneris. i. papauer palustre, siue ut Latini alga palustris. Antonius musa, inquit: Nomen herbæ nympheæ a Græcis dicitur prothea, alii cacabos, alii lithometra, alii androcinos, alii idrogotos alii heracleos, alii arnenon, Itali nymphæam uocant.

EX BENEDICTO DE NVRTIA.

CCXXII.

CONTRA PESTEM, secundum dominum Benedictum de Nurtia physicum illustrem.

℞. Boli armeni, diptami albi, myrrhæ, pipinellæ, zedoariæ,

an.℥.i.theriacæ.f.tyriacæ andromachi distemperatę cũ aqua uitæ optimi uini,& distillatæ in balneo mariæ.℥.s.croci.℈.i.caphoræ,margaritarũ non perforatarũ,smaragdi,an.ʒ.iii. tormentillæ,sigilli marini,an.℥.ii.seminis citri.ʒ.i.s. omnia puluerizantur & incorporentur cũ syrupo de acetositate citri & ex eis fiat electuariũ.de quo detur.℥.s.cũ aqua melissæ ieiuno stomacho,certe tollit fœtorẽ pestilentię,& extinguit omne uenenum in corde,& toto corpore.

COMMEN. MANLII.

Istud electuarium in tpe pestilentiali ualet mirabiliter ad ea quæ diximus,& est optimum in isto casu.

Diptamũ album credo φ sit usuale. Nam illud diptamum quo utimur hodie est album.ẽm Diosc. diptamum multi dicunt pulegium agreste & describit tres uel quatuor species quarũ prima species dicitur quod nec florem,nec semen habet,sed illud diptamum quo utimur hodie, habet florẽ purpureum ac semen nigrum,quod apud omnes est notum. Serap.de ipso loquitur in cap.de origano,Simon Ianuensis in cap.de aldhatami inquit,quod Sera.in ca. de calamentho, de diptamo loquitur,quod non est uerum diptamum. Apud Aui.in.2.uocatur mescatramescir: Aqua uitæ est aqua distillata facta ex uino optimo,& quanto uinum est bonum, tanto melior erit aqua,& eius modus est notus. Raynaldus de uilla noua in li.1. in ca. de passionibus aurium,& primo de surditate tinnitu & sonitu inquit:Dixit mihi quidam prædicator in urbe quod imposuit de aqua quę dicitur aqua uitę, quam ponit,Aristo. in lib.12.de aqua & uere, sed si hoc sit uerum non uidi.

Peroratio in primam Sectionem.

Hic huius distinctionis calcem atigimus annuente altissimo pientissimaq; eius genitrice quæ cuiuslibet generis cõfectiones ac electuaria, uidelicet solutiua & non solutiua, dulcia,amara,opiata. & non opiata rõnabiliter cõplectit. quãuis diuus Mes.in tres distinctiones secuerit. Initium uero nunc dabimus subsequenti sectioni,quę est de conditis si opifex ille rerũ conditorq; uniuersi cunctorumq; initium mentem nostrã suo lumine illustrauerit, ut tandem omnia in illius decus atq; laudem,sicut par est,sint euasura accedamus iam igitur ad propositum negotium.

LVMIN. MAIORIS
SECTIO SECVNDA.
CONDITORVM GENERA. X. secundum Mesue continens, tam usualium quàm non.
Vna cum Manlij Commentarijs.

I.
SECACVL CONDITVM.

*Eryngiũ uocant.

Ecipe radices *secacul albas grossas & teneras, & radatur cortex eius cineritius, & elixẽtur,& mundenẽ a uenenis interioribus,& incidãtur in frusta sicut est mensura pollicis, & ponatur in eius uacuitatibus harũdinosis frustũ zingiberis humectati sicut dicemus in c.de zingibere cõdito,& garyophyllus un⁹ humectatus,& accipiatur ad omne pondus eorũ mellis põdera.iii.& alii ponunt mellis pondera duo,& zucchari põdus .i.& postq̃ fuerit coctũ cũ facilitate proiiciatur super illud specierum alephanginarum partes conuenientes, & fiat.

COMMENTA. MANLII.

Secacul,sicut dictũ fuit,ẽ sigillũ sanctæ mariæ.Mattheus autem Syl.non cognouit eũ,quia ipse in litera.s.inquit:Sigillũ sanctæ Mariæ.i.secacul.Idẽ ait:Secacul.i iryngus, idẽ sentit in ca.de astaraticõ,sed si legis ca.de astaraticon apud ipsum & cap.de astaraticon apud Sera. uidebis quòd iryngus nõ est secacul nec spẽs eius. Siquis recte consideret ca. de grano culcul apud Matth. Syl. deprehendere poterit ea quæ dicit de grano culcul,conuenire cũ ca.de secacul apud Sera.& quod idẽ sunt,licet ipse non uideaẽ cognouisse. Est .n.granũ culcul fructus ipsius secacul, & pp uerba Matthæi Syl.sunt quidam apothecarii qui falso opinantur iryngũ esse secacul,quod nõ est:quia Ser.reponit iryngum inter medicinas frigidas,secacul uero inter calidas. Item uide apud Manfredũm de monte Imperiali, qui de formis utriusq; scripsit,& ibi comprehẽditur iryngũ esse spẽm spinæ,sed secacul est radix quem moderni zenogello.uulgo dicunt &c. Aui.in.5.can.in cap.de conditis habet etiam de modo condiendi,& dicit φ secacul est uena sicut zingiber & affertur ex India. Hodie in nostris partibus reperitur in multa quãtitate,& est multum in usu apud nos.

Conditũ autem.i.præparatũ,& sunt multiplicia. Nã quædam sunt ex radicibus,quædã ex floribus, quædã ex fructibus. Nã ex radicibus sunt sicut zingiber secacul, iryngus,& similia:de floribus sunt sicut uiolæ rosæ de fructib. sicut pyra,cydonia,emblici,chebuli.& similia Mat.Syl.in ca.de rapa inquit,ex authoritate Gale. Rapa multiformiter autẽ & hanc homines præparant usq; ad hoc quod componunt eã cum garo.i.almuri, quod uulgariter nuncupatur sal muria & aceto,ut habeant pro usu per totum annum: credo quod hoc sit illud quod communiter comedit in quadragesima. Isid.ait:Conditum uocatur quod non sit simplex,sed cõmixtione pigmentorum compositum. Pli.in c.de uinis fictitiis, fiũt,inquit,aliã uina,& nunc ex pipere & melle & aliis speciebus,de quibus supra dixit quæ inquit:Alii condita,alii piperata uocant. Mes.inquit,quod super secacul proiiciantur species alephangine.i.de aromatib.& sunt ille species quæ ingrediuntur in miua cydoniorum.i.conditum de cydoniis sicut infra apparebit.

II.
ZINGIBER CONDITVM.

℞.Zingiberis recentis si haberi potest uel saltem humectati per artem partem unam mellis partes tres, & zucchari partem unam,coquatur sicut secacul, & quidam accipiunt sicut secacul & zingiberis humectati,an.partem.s. & fit delicatius,& quidam super condiunt cum speciebus alephanginis,& quidam faciũt aliter. Modus autem humectationis eius est ut infundatur in aqua: deinde sepeliatur in arena, & fit zingiber album,& mundum & recens.humectatur zingiber,ut docet ipse de chebulis.

COMMEN. MANLII.

Zingiber siue zengibel ẽm Dios.arbor est, nascens in Arabia plurimum,cuius coma frequẽter utunẽ incolæ,sicut nos ruta,in bibendo & manducando:sunt uero ei radices minutæ sicut cyperi sub albido colore,habentes sicut piperis gustum:eligendæ sunt non perforatæ sed graues:has multi comedunt uel condiunt.i.ne putrescant,& mittunt in uas,cui addunt mel coctum,& sic reponunt Gal.inquit: Radix huius plantæ defertur ad nos ab India:& est id in quo est iuuamentum. Papias ait:Zingiber,qui & artemisia, genera habet tria menoglossa tangentes & leptophyllos:miror ob talia uerba infra uero dicit: Zingiber genus pigmenti est qđ in India nascitur,lingua eorum ita dicitur.

Conditũ.i.præparatũ,ut dictum est. Auic.in.5.can.etiam docet modũ condiendi zingiber & dicit quod zingiber est uena de uentre terræ sicut uenæ tinctorũ. Nico. in fine sui antidotarii etiam docet modũ cõdiendi zingiber.& inquit ℞.iryngorũ qui habent folia ad modũ cretani marini quod Saraceni secacul uocant. Verba hæc inferunt mihi admirationem,quia iryngus nõ est secacul,nec folia hẽt sicut cretanus marinus,sicut patet per Ser.c.de iryngo, & per cretanũ marinum apud Dios.quem ipse uocat crith imon, tamẽ hic declarare nolo quod cretanus marinus est quędã herba quę in tempore antiquo nascebatur in maritimis locis, sed hodie

die de lata est ad nos, & nascitur in nostris partibus, & est illa quæ nostro idiomate baxigia uulgariter uocat, mirabiliter ualet doloribus rerum ac lapidis existimant quidam quod hæc apud Auice.in.2.can.uocatur alblage. Mes.dicit, quòd zingiber condiatur cum melle & zuccharo. Auic. uero dicit apud nos affertur conditum cum melle, aut cum aqua rizi. Serap.in proprio capitulo de zingibere inquit. Sunt quidam condientes zingiber cum melle, quidam cum rob: idest sapa: moderni uero generaliter condiũt solum cũ zuccharo, & est nobilior modus defertur de Damasco ad nos, & quanto albius tanto melius.

III.

PASTINACE, uulgo Bauciæ conditæ.

Bauciæ conditæ ualent sicut secacul, & eius modus est sicut secacul.i.sigilli sanctæ Mariæ.

COMMEN. MANLII.

Bauciæ.i.pastinacæ, conditum apud Arabes nominatur algingibel. Auic.in.5.can. docet modum condiendi: & dicit: Sumantur de duris clari coloris mũdæ, pastinacam aũt sm Isido.in cap.de oleribus dicit sic uocatam, quia radix eius præcipuus pastus sit hominis: unde Macer sic ait: Quod pastum tribuat est pastinaca uocata. est enim odoratu iocũda, cibo delectabilis, reperitur alia species quæ dicit sylue stris, quæ uocatur Daucus apud Auic.in.2.can. quidam crediderunt quod bacia esset chariota, quod nõ credo. Nã Gale.in lib.2.de alimentis facit unum cap.de pastinaca & dauco, & chariota, quod nõ faceret si essent idem, sed sit quomodocunque, hic uolo declarare, quod chariota est species pastinacæ, cuius radix est citrina bona ad manducandum, & est illa quam Lombardi uulgariter gniffo uocant. Plini. ait: Alterum genus est staphilinos quam pastinacam erraticam uocant.

IIII.

ACCORVS CONDITVS.

Acorus conditus ualet ægritudinibus cerebri & neruorum, & eius modus est sicut secacul conditi. Addãtur tamẽ ad omnem partem eius secacul boni partes duæ.

COMMENTA. MANLII.

Acorus.i. piper apum uel aphrodisia, ut dicit Dios.cõditum.i.præparatum. Hoc apud nos est multum in usu: reperitur etiam una confectio conditi ad ægritudines neruorũ frigidas mirabilis, quam ipse describit in summa quarta de ægritudinibus neruorum, & est cõfectio diacori, quæ etiã in usu est, ut dictum fuit.

V.

ZVCCARVM ROSATVM.

℞.Foliorum rosarum albarum, aut rubearum quantitatem quam uolueris, & expandantur super tabulas in umbra usque dum superfluum humiditatis ipsarũ resoluatur, & sint rosæ habentes medietatem inter complementum & acerbitatem, & terãtur in uase lapideo: deinde proiiciatur super eas zuccharum tabarzeth.i. album triplum ponderis earũ, & reponantur in uase uitreato, & obturetur os eius cum pgameno, & apponatur soli mensibus tribus omni die sæpe agitãdo illud: deinde remoueatur a sole & seruetur, & quidam faciunt illud cum rosis non habentibus aliquid de conplemento, & inuenitur magis stypticum, & sunt qui non terunt rosas, sed incidunt cum forficibus & fricant manibus fricatione ultima rosas & zuccharum: deinde exponũt soli.

COMMENTA. MANLII.

Zuccharum rosatum, siue conditum rosatum, siue cõserua rosarum idem est Nicolaus in suo antidotario ait. Rodo zachara.i. zuccharum rosatum, sed nõ fit sicut dicit Mesue. Petrus de Crescentiis in cap.de rosaria, idest rosa habet unã aliam descriptionem, sed non est eadem. Moderni uero generaliter faciunt, ut docet hic Mesue.

VI.

ZVCCHARVM VIOLATVM.

Zuccharum uiolatum eius modus est sicut zucchari rosacei indigent tamẽ uiolæ expansione longiori, et expositione prolixiori soli.

COMMENT. MANLII.

Zuccharum uiolatum, idest conditum uiolatũ, siue conserua uiolarum, quod satis est notum.

VII.

ZVCCHARVM BVGLOSSATVM

Zuccharum buglossatum eius modus est sicut zucchari rosacei.

COMMENTA. MANLII.

Zuccharum buglossatum, siue diabuglossatum dicitur a floribus linguæ bouis, quæ alio nomine buglossa uocatur. Aui.in.2.can.de lingua bouis ca.facit, sed uere credo quod illa qua utuntur moderni non sit illa de qua loquitur Auic. ipse autem Auic. ponit quod sit genus almaru.i.marmacor, ut dicit in cap.de maru Mes.non ponit modum conficiendi zuccharum boraginatũ quod fit ex floribus boraginis quæ est species buglossæ, tamen si diaboraginatum facere uolueris facies illo modo sicut buglossatũ. Christophorus de honestis putauit, sed non recte quod zuccharũ alchilil sit zuccharum de floribus boraginis, quod non est: apparebit infra conditum de buglossa, quod est conserua uel diabuglossatum.

VIII.

ZVCCHARVM Rosmarinatum, uulgo zuccharum Alchilil.

Zuccharũ alchilil stomachum, cerebrum, & cor confortat uẽtositates fugat, & eius opatio ẽ sicut zucchari rosati.

COMMENTA. MANLII.

Zuccharum alchilil.i. zuccharũ quod fit ex floribus rosmarini qui alio nomine corona mnotis uocatur. Christoph.de Honestis dicit: zuccharum alchilil.i. zuccharum factum ex floribus boraginis, sed nõ est uera expositio, ut patet apud Matth. Sylua.in litera Kil Kil, ubi sic ait: Chinchil.i.rosmarinus illud uocabulum ponitur in antidotario Damasceni .i.Mesue septimo quæ incipit zuccharum alchilchil, & post sex qui incipit Zuccharum buglossatum, & sic est quod alchilil, uel alchilchil, flos est rorismarini, sed grana alchilchil, sunt grana syluestria.

IX.

CITRI CONDITVM.

℞.Corticum citri.℥.vi. buglossæ.℥.i.s. * marmacor.℥.s. garyophillorum aur.i.ligni aloes aur.s. terantur & proiiciantur super ea uini boni lib.iiij.et dimittat diebus tribus: deinde proiiciatur super ea zucchari tabarzeth.i. albi. lib.ii. & aromatizetur cum galliæ bonæ.aur.s.croci.ʒ.i. quarta, masticis.ʒ.i.musci.ʒ.i.sexta.

*Melissam uocant.

COMMENTA. MANLII.

Conditum, idest præparatum. Mes.in distinctione de cõditis ponit citra cõdita, & in distinctione de syrupis habet duas descriptiones conditi de citro: sed illæ duæ descriptiones non sunt in usu. Ego uero scripsi secũdam descriptionẽ ut declararem quid sit marmacor, Marmacor secundum intentionem Mes. est melissa, et sic credo esse bene expositũ: quia Serap. in cap. de melissa inquit, Benerangie.i. turungen, & dicitur marmacor.i.melissa Aui.in.2.can.in cap.de maru. De marmacor loquitur, & ibi distinguit in plures species, & ponit linguam bouis.i. buglossam inter species eorum. Stephanus Iudæus affirmabat quod est marrubiũ, quod ignoro. Verum sapientes dixerunt quod marmacor est melissa: & marmacur est marrubium. Gulielmus Placentinus dicit. Marmacora.i.marrubium, siue prasium quod idem est.

X.

BVGLOSSI CONDITVM.

℞.Buglossæ, mentæ siccæ, foliorum rosarum, corticum citri, aut foliorum eius, an.℥.iii, *alfelẽgemisch.ʒ.i. trium generum cytoniorum, trium generum pomorum, an ℥.i.s.setæ crudæ incisæ, nucis muscatæ, zedoariæ, galangæ, been utriusque.s.albi & rubei, sandali citrini, croci, an.℥.i.s.ligni aloes, ʒ.ii.uini, & aquæ, an.ʒ.vi.mellis lib.viii. aromatizetur cum musci.ʒ.i.tertia, galliæ.ʒ.ii.

*Ozimũ garyophyllatum nominant.

COMMENTA. MANLII.

Cõditũ.i.pparatum de buglossa.i.linguæ bouis; cõditum

autem de buglossa non est zuccharum buglossatum, ꝙ fit ex zuccharo & floribus buglossæ, vt quidam crediderunt.

Trium generum cytoniorum, vel trium spērum cytoniorum Græci vero ponunt ipsas in numero malorū,& genera ipsorum sunt multa, quorum quædam sunt dulcia, quædam acria,quædam muza,& sic de singulis: sed hic solum intelligimus tria genera quæ sunt dulcia,acetosa,& muza. i. quòd sapor ipsius sit compositus ex dulcedine & acetositate.

Trium generū pomorum similiter intelligit̄ de tribus generibus pomorum, & sunt proprie dulcia acetosa & muza.

Setæ crudæ & non coctæ, vt dictum fuit. Papias inquit. Bombices dicuntur apud Seres frondium vermes qui sericum creant ex cuius tinctura bombiciuus fit.

Peroratio in secundam sectionem.

Hic sectio de conditis complementum suscipit ꝭm d.Mesue,nūc vero aggrediamur sectionem de speciebus loch ꝭm eundem. Nobis igitur adsit dator auxilii Deus terrarū,cœliq; sator,rerumq; omnium opifex,& comitor.

LVMIN. MAIORIS SECTIO TERTIA.

ELIGMATA SEV ILLINCTVS, officinis LOCH, E MESVE. ac aliis Continens.

Vna cum Manlii Commentariis.

I.

EX PINEIS NVCLEIS, vulgo Loch de Pino.

Recipe granorū pini.ʒ.xxx. amygdalarum dulciū,auellanarum assatarum, dragacāti, gūmi arabici,liquiritię & succi eius,amyli,capillorū veneris,radicum lilii cœlestis,an. ʒ.iiii.carniū dactylorū † charion. ʒ. xxxv. amygdalarꝭ amararum,ʒ.iii.mellis passularū,zucchari tabarzeth.i.albi, butyri recētis,an.ʒ.iiii.mell. tabarzeth quantum sufficit, sumatur ex eo quasi lambendo.

† Fuluorū

COMMEN. MANLII.

Loch est autem medicina liquida in modum syrupi, sed est inspissata valde,aliqualiter viscosa,apta vt lābatur deglutiendo ipsam paulatim:cōtra dispōnem pectoris ac pulmonis valet. Lafrancus chyrurgicus in cap.de gibbositate impartiri habet vnum medicamen,& inquit:Fiat loch.i.medicina spissa sicut mel liquidum seu crudum,mitigans tussim: apud nos istud loch est multum in usu. Aui.in.5.can.in trac. 3.de auris dolore habet vnam aliam descriptionem, sed nō est eadem. Ioan.Sera.in suo antidotario habet vnam aliam descriptionē quæ vocatur loch de granis pini,& ibi inquit: Astroculibe & sunt grana pini.

Pinus arbor ꝭm Isid. in ca.de propriis nominibus arborum vbi inquit: Pinus arbor picea ab acumine foliorum vocata:pinum.n.antiqui acutum nominabant: pinum aūt aliā pitim,aliam Græci paucem vocant:quam nos piceam dicimus,eo quod desudet picem, nam in specie sibi differūt. In Germaniæ autē insulis huius arboris lachryma electrum gignit. hic textus Isidori non acceptatur. Nam electrum nō est lachryma pini, sed potius agiros, & est gummi dictum charabe,vt patet apud Simonem Ianuen. Auic.in.2.can. facit vnum cap.de grano pini,& aliud de geloum,& ibi dicit quòd est granū pini maioris. Certe illud nomen de geloum apud Arabes est de auellana maiore,quam nos nucellam dicimus,hoc granum satis est notum.

Auellanæ notæ sunt. Ioan.Sera.in suo antidotario in cōfectione alchechēgi inquit: Abuse & sunt auuellanæ assatæ: Pet.de Cresc.ait: Auellanæ ex eis quędā sunt syluestres quę in memoribus & sepibus nascūtur,quædam domesticæ. Syluestres sunt paruæ,saporosæ,grossam testam habentes. Domesticæ vero quædam sunt rotundæ grossæ, & quædam longæ,ex quibus longæ saporosiores sunt,& citius maturātur, & assantur auellanæ,vt dictum fuit de cymino.

Liquiritia est radix dulcis satis nota. Albuch.in tra.2.docet modū faciēdi succū ipsius.& dicit ꝙ fit de mēse Iulii, q̄a tūc planta eius est plena succo. Cassius felix. ca. de glycyrrhiza inquit: Glycyrrhiza Græce ex eo dicta q̄d dulcē radicem habet glycy.n.Græce dulce dicit̄. Gal.ait, Maius iuua mētū q̄d est in liquiritia,est in succo radicis eius: quidā praue sophisticant succum ipsius ex puluere ipsius,& melle.

Amylum.i.amidum. Serapi.in capit.de frumento docet duos modos faciendi amylum siue amidum. Gale .in lib. ad Partenianū dicit: Amylum omnibus notum, est enim quasi medulla frumenti.

De melle passulato seu passularum ingrediente compositionem huius loch. Contrarietas existit aliq̄n inter apothecarios nō parua. Aliqui.n.male accipientes verba Mes.aponunt mel & passulas pro loch conficiendo, quod minime facere conuenit,quia hæc nō est intentio.d.Mes. Nam hæc ipse, nec alii post mel vix vnquā medicinas aliquas ī suis cōpositionibus subiungūt, sed per mel passularum intelligere debemus cum passulis confectum,sicut etiam conficitur,cū emblicis & anacar.& aliis rebus. Et modus ipsius est q̄d accipiantur passularum mundatarum a sordibus eorum.ʒ.iiii. aquæ communis lib.i.coquantur simul vsq; ad cōsumptionē aquæ,deinde fiat fortis expressio cui addatur mellis duplū ponderis,hoc est pro qualibet lib.i.carnium passularum addatur lib.ii.mellis bene despumati, & iterū simul coquātur vsq; ad necessitatem, deinde deponatur ab igne,& vsui reserua in vase vitreato, & erit mel passulatum: si etiam mel myrtinum facere volueris de modo ipsius docet Nicolaus in fine diacodion,vt ostensum fuit.

II.

DE PAPAVERE, & est Diapapauer.

℞.Papaueris albi.ʒ.xxv.amygdalarum dulcium excorticatarū,granorꝭ pini,gūmi arabici,dragacanti,succi liquiritię an.ʒ.x.amyli,ʒ.iiii.seminis portulacæ,seminis lactucæ,seminis cytoniorum,ana ʒ.iiii.croci.ʒ.i.penidiorum alborū.ʒ. iiii.syrupi de papauere q.s. etiā fit proprie syrupus ex capitibus papaueris albi & nigri,& semine lactucæ,& violis.

COMMEN. MANLII.

Loch de papauer ꝭm intentionē Mes. est diapapauer,sed secundum intentionem apothecariorum, aliud est loch de papauere,aliud est diapapauer, tamē vnum pro alio pōt dari. Ipse in sua practica describit multas descriptiones diapapaueris,vt in cap.de tussi,& in cap.de fluxu sanguinis ab aure,sed non sunt in vsu. Alia vero descriptio quam nos habemus in vsu est ex authoritate Nicolai de quo supra Auic.in 5.cano.habet vnam descriptionē loch de papauere,sed non sunt,idem,ista vero est nobilior illa.

III.

DE SQVILLA.

℞.Squillæ, mellis despumati partes cōuenientes, decoquātur in substantia loch,& accipiatur sic lambendo.

COMMENTA. MANLII.

Istud loch apud nos est multum in vsu, idem Mesue describit aliam descriptionem in cap.de tussi humida, sed eadem est Auicen. in.5.cano. habet vnam aliam descriptionē quæ eadem est.

Squilla apud Aui.in.2.can.est cœpe muris, eo q̄d interficit mures. Circa instans, Squilla alio noīe cœpa marina dr̄ illa q̄ sola reperit̄ nisi sit plantata,mortifera est. Succus aūt squillæ isto modo fit oportet: vt mundet̄ squilla cum cultello ligno ex corticibus superioribus,& postea inuoluat̄ illa recte ī pasta facta ex farina frumēti vel chersene. i.siliginis ꝭm Albuchasim,& ponant̄ in furno panis tēperato nō nimis calido,nec nimis frigido, & ibi dimittatur vsq; ꝙ pasta erit

cocta:

cocta:deinde extrahatur & accipiatur laminæ squillæ ita calidæ,& habeas paratū mortarium lapideum calidū cum pistello ligneo, & bene contundantur, postea cum petia lini subtilis exprimatur fortiter & succus extrahatur.

APPENDIX.

Non absimile apud Galenum 7. medicamentorum per Loca, est Eclegma Anto. Musæ ex Asclepiade ad Dyspnoicos in hunc sane modum.

Scillæ crudæ succum exprimito, eiq; parem mellis attici mensuram addito,& ad prunas admota coquito. Dato inde ante,& post cibum mystri mensuram.

IIII.

EX RADICE BRYONIAE, vulgo Loch de Alfescera.

Loch de alfescera valet sicut loch de squilla, & eius modus est sicut in illo,& est medicamen expertum.

COMMEN. MANLII.

Istud loch de alfescera nō est in vsu, ideo nō est necesse, vt ipsum describā. Fescera vero s̄m Mes. est vitis alba, quæ alio nomine bryonia vocatur. hæc apud Dios. vocatur ampelos leuce, et apud herbaticos cucurbita syluestris dicit.

APPENDIX.

In simplicibus Bryonicū Eclegma. Mesues ca. de Bryonia perbelle exponit, ijs sane verbis.

Ex succo Bryoniæ, ac sapa, vel melle malumus, vuarū passarū Eclegma ad tussim, asthma efficax, filius Zezar cōponit.

V.

SANVM, ET EXPERTVM.

℞. Cinammomi, hyssopi siccæ, liquiritiæ, an. ℥. s. iuiubę, sebesten, an. nume. xxx. passularum enucleatarum, ficuum siccarum, dactylorū pingium, ana ℥. ii. fœnugræci. ʒ. v. capillorū veneris. ma. i. anisi, fœniculi, ireos, calamenthi, seminis lini, an. ℥. iiii. hæc oīa coquantur in lib. 4. aquæ vsq; dū remaneāt lib. ii. & proijciantur super ea penidiorum lib. ii. & coquantur,& impinguētur vsq; ad spissitudinē mellis: deinde proiiciantur super eum pinearum mundatarum. ʒ. v. amygdalarum mundatarum, liquiritiæ, dragacanti, gummi arab. amyli, ana. ʒ. iii. ireos. ʒ. ii. misceantur omnia & agitentur vsque dum medicamen maceretur,& album fiat,& reserua.

COMMENTA. MANLII.

Istud loch apud nos est multum in vsu,& est sanum,& expertum ad tussim & ad raucedinem vocis.

VI.

AD caliditatem,& asperitatem pectoris, & ad tussim calidam.

℞. Radicis glycyrrhizæ. ʒ. xv.
Chesmes pingium. ℥. ii.
Sebesten, } ana * nume. xxv.
*ali. ʒ. xv. Iuiubarum, }

Decoquātur cum facilitate in. iiii. lib. aquæ, vsq; ad lib. i. & proiiciatur super ipsum casiæ fistulæ. ℥. i. deinde colentur a scosis,& proiiciantur super illud,
Rob, ℥. iiii.
Penidiarum, lib. s.

Deinde coquantur donec impinguentur: deinde misceātur cum is farinę fabarum ℥. ii. & lambatur ex eo.

COMMEN. MANLII.

Non est in usu.

Chesmes sunt passulæ sine ossibus, & meliores ex eis sunt illæ quæ veniunt de oriente, quæ satis sunt notæ.

VII.

ALIVD ex intentione nostra.

℞. Seminis papaueris. ʒ. x.
Glycyrrhizæ. ʒ. vii.
†Sebesten officinis. † Mixa. nume. xx.
Psylii, } ana. ʒ. v.
Granorum cydoniorum. }

Coquantur cum. iii. lib. aquæ, vsq; ad lib. i. s. & colentur, & proiiciantur super illud,
Rob. } ana. ℥. iiii.
Penidiarum, }

Et iterum coquatur illud donec impinguetur: deinde misceatur cum eo,
Gummi, } ana. ʒ. v.
Papaueris albi, }
Tragacanti, } ana. ʒ. ii.
Trium granorum, }

COMMEN. MANLII.

Hoc non est in vsu. Simplicia tamen quæ declarāda sunt declarabo.

Per tria grana secundum quosdam intelliguntur tria semina ex seminibus quatuor maioribus frigidis s. semina melonis, citrulli,& cucumeris,& quādo reperitur quatuor granorum, vt est in tryphera persica quatuor semina: communia maiora frigida intelligūtur. s. melonis, citrulli, cucumeris,& cucurbitæ.

VIII.

BONVM, conferens Hecticis,& consumptis, Phthisicis.

℞. Papa. albi, spodii, seminis lini torrefacti, croci, amygdalarum dulcium, ana. ʒ. iii. amyli, dragacanti, gummi, seminis, cydoniorum, seminis citrulli, an. ʒ. vi. granorum nasturcii, coctorum amygdalarum amararum, fabarum, ana. i. s. penidiorum, ʒ. lx. dissoluantur penidiæ in aqua fontium & coquatur & conficiantur cum eis cætera.

COMMENTA. MANLII.

Istud loch in vrbe Ticinensi non est valde in vsu, sed in vrbe Mediolani magis. Ipse Mes. in cap. de phthisi quasi in fine habet vnam descriptionem ex authoritate Sabor, quòd dicitur loch conferens phthisicis & consumptis, sed nō sunt eadem, nec fit secundum illam descriptionem.

Granis nasturcii, cōtrariū euenit ei quod aduenit ligno aloes. Nam istud per decoctionem debilitatur: immo extinguitur, illa vero fiunt virtuosiora. Nasturcium vero apud Dios. vocatur cardamus. Gale. in 6. simpl. inquit: cardamus .i. crocus hortulanus,& est ex herbis spinosis. hic textus Gale. non videt bene sonare, sed credo quod fuit error scriptoris. Nam ipsemet in 7. inquit: Cardamus. i. nasturtium,& sic est s̄m veritatē: sed sicut dicit cardamum, debet dicere cartamum. i. crocum hortulanum. Mesue inquit, granorum nasturcii coctorū nō intelligitur quòd debeāt coqui in aqua: sed intelligitur quòd sint bene cocta. i. matura ad solem.

IX.

AD ASTHMA BONVM.

℞. Squillæ assatæ. ʒ. iiii. radicis lilii cęlestis. ʒ. ii. hyssopi, prassii. an. ʒ. i. myrrhæ, croci, an. ʒ. s. confice cum melle, & fiat.

COMMEN. MANLII.

Istud loch apud nos est multum in vsu. idem in capit. de asthmate habet vnam aliam descriptionem ex authoritate Ioan. Serap. quę eadem est. De modo assandi squillam, vide supra vbi ostensum fuit.

X.

DE AMYGDALIS.

℞. Amygdalarum dulcium, & amararum, seminis lini tosrefacti, granorum pini, anisi, dragacāti, gummi arabici, succi liquiritiæ,& radicis eius, an. ʒ. i. s. zucchari, penidiorū, ana. ʒ. iii. conficiantur cum melle,& succi fœniculi,& succi apii prius bullitorum quantitate sufficienti.

COMMENTA. MANLII.

Istud loch apud nos est in vsu. Amygdala s̄m Isidorum apud Græcos idem sonat quod latine nux longa: hanc alii nuclicam vocant, quasi minorem nucem. Amygdala etiam pro morbo aliquando accipitur,& sunt duæ eminentiæ iuxta radicem linguæ in faucibus similes capitibus mamillarū, & dicuntur branci.

SECVNDVM EVNDEM IN SVA PRACTICA.

XI.

DE ALLEIS, in cap. de tussi humida.

℞. Alleorū mundatorum, lib. s. & elixa ea in aqua decoctionis cicerum & hyssopi siccæ vsque dum sint bene cocta: de-

tur & terãtur allea sicut medulla,& proiice super ea mellis & butyri,ana ℥.vi.& decoquantur lento igne usq; ad terminum loch.& utere bonum est.

COMMEN. MANLII.

Istud loch apud nos non est in vsu.

Allium ſm Isido.in cap.de oleribus dicit: Allium dictum quod oleat,vlpicum appellatum, quod alij odorem habeat Papias inquit: Allium dictum quod oleat, cuius odorem uenenata ferre nõ sustinent,leo quoq; & pardus fugiunt, corporibus tamen humanis salubre est. Nam sui calore deducit,& interius medicatur doloribus, oculis vero ĩ cibo crebrius sumptum caliginem inducit.Auicen.in.5.cano.habet unam aliam descriptionem quæ eadem est.

XII.

DE CAVLIBVS in eodem cap.

℞. Succi caulium lib.v.lento igne coque auferendo spumã eius usq; dum redeat ad lib. ii. deinde coquatur cum rob. i. musto cocto, siue sapa & mellis lib.i.usque dum ingrossetur.& bonum est.

COMMEN. MANLII.

Istud loch apud nos est multum in usu.Ioan.Sera. in suo breuiario in cap.de phthisi absque febre habet unam aliam descriptionem,& est fere eadem.

Caulis a Græco caulos quod est hasta hastile, & virga virilis.s.ueretrum.unde caulis est tirsus cuiuslibet plantæ.Isido.inquit; Caulis est generaliter herbarum & olerum medius frutex qui uulgo tirsus dicitur,quod a terra sursum cõscendat.Est autem generale nomen:omnis enim frutex caulis dicitur:Caulium autem genera quinque:cumanum, scilicet Pompeianum, Arcinum, Sabellicum, Brucium. Apud Diosco.caulis uocatur brassica.

XIII.

DE PVLMONE VVLPIS.

in cap.de phthisi.

℞. Pulmonis uulpis sicci,succi liquiritiæ,capillorum ueneris,seminis fœniculi,ana ʒ.iiii. confice cum zuccharo decocto cum aqua quantum sufficit,& quandoq; conficitur cum rob myrtino,& est confortatiuum amplius.

COMMENTA. MANLII.

Istud loch apud nos est multum in vsu: secundũ intentionẽ Mes.& est medicamẽ Gal.Aui.decima tertii. in ca.de cura ulcerum pectoris, & cura phthisis habet unam aliam descriptionem quæ est eadem:sed Lumen malelucens inquit: Loch de pulmone uulpis magistrale: uidelicet quod non reperitur ab authoribus,sed falsa est opinio sua Nã uide quod sua descriptio est eadem cum ista.Præterea Nico.Florẽ. in lib.3.capi.de catarro & coriza ponit ad literam loch de pulmone uulpis,& ibi nec additur uel minuitur aliquid: immo est eadem descriptio. Pulmonẽ uulpis antequã administretur in medicinis oportet primo p̄parari. Et modus eius est quod accipias pulmonẽ uulpis & mundetur optime & incidatur per uenas:postea abluatur cum uino albo odorifero parum calido.hoc fiat tantum quod pulmo uulpis efficiatur sine putredine:postea ponatur in olla & exiccetur in furno leuiter calido, & post ipsius exiccationem reseruetur, sed prius inuoluatur cũ absinthio,& utere ubi oportet:ait pulmo uulpis cum uino nigro asthmaticis subuenit.

Vulpes est animal satis notum.Isido.dicit: Vulpes dicta quasi uolupes: est enim uolubilis pedibus, & nunquam rectis itineribus,sed tortuosis anfractibus currit,fraudulẽtum animal insidiisq; deinceps. Nam dum non habuerit escam fingit mortem: sicq; descendẽtes quasi ad cadauer uolucres rapit & deuorat. hoc apud Arabes uocatur thaleb. Sera. in cap.de amygdalis inquit:& quando uulpes comedit amygdalam amaram cum aliquo cibo moritur. Mes.ac Auic. uolunt quod prædictum loch conficiatur cũ zuccharo: sed hodie generaliter conficitur cum melle: etiã Nico. uult quod conficiatur cum zuccharo.Mesue inquit: Etiam si cõficitur cum rob myrtino est confortatiuum optimum.

EX SERAPIONE.

XIIII.

DE SEMINE LINI, ad illum qui tussit in Antidotario.

℞. Seminis lini torrefacti.℥.iiii.

Confice cum melle,& fiat loch.

COMMENTA. MANLII.

Istud loch est multum in usu: tamen ego uidi ipsum fieri ex farina seminis lini non torrefacti,& melle, & est mirabile ad tussim puerorum.Auic.in.5.can.in tract. 5.de allohocat ad spiritualia habet loch ad tussim siccam, & est idem cum descriptione Serap. Linum.s.semen medicinæ aptum est ad multa.Isido.in ca.de linis inquit:Linum ex terra speciem mittenti oritur:de fluxuq; nomẽ eius ex Græco est. Nã linũ Græci linarin dicunt,siue quod sit melle & leue.Petr. de Crescen.in cap.de canapis dicit:quod est de natura lini, torrefit autem semen lini,sicut alia semina.

EX AVICENNA.

XV.

ALBOTIN, in.v.cano.

℞. Seminis lini torrefacti,passularum mundatarum an. li.i. amygdalarum pini, amygdalarum dulcium, amygdalarum amararum mundatarum,ana ℥.vi.auellanarum torrefactarũ glutinis albotin,radicum lilii cœlestis,an.℥.i.mirrhæ,croci, thuris masculi,ana ℥.s.tere & cribellentur & inuoluantur cum lacte asinino,& conficiatur cũ eo,& fiant trochisci, & exiccẽtur in vmbra: deinde terãtur & conficiantẽ cũ melle.

COMMEN. MANLII.

Istud loch apud nos non est in usu.

Albotin uero terebenthina quæ alio nomine largatũ dicitur,& granum ipsius secundum Aui.in.2.can.uocatur granũ uiride: secundũ Circa instans trebẽthina melior est alba uel citrina & clara sine putredine, per centum annos seruatur.Serap.in cap.de terebenthino dicit,quòd sunt duæ species.s.domestica & syluestris. Domestica est botin secundũ ueritatem,& fructus eius est granũ uiride. Et syluestris est lentiscus,& ambæ habent gummi.Gal.in suis secretis in ca.de dolore capitis & splenis, & multorum aliorũ inquit: Cere elchalimbac,idest terebenthina uel albotin.

Amygdalæ pini sunt grana ipsius uel semina quæ alio nomine nuclei pinearũ dicuntur:Græci uero dicunt strobilia.

EX OFFICINIS.

XVII.

DE FARFARA MAGISTRALE

Recipe,Radicum farfaræ.℥.vi.lauentur bene a sordibus earum:deinde bulliant bene donec sint bene coctæ: deinde bene pistentur, prius cum dicta aqua dissoluantur zucchari lib.i.s.coquantur usque ad formam electuarii: deinde addatur pinearum mundatarum ℥. i.s.passularum ℥. ii. pistentur in mortario lapideo,& misce cum syrupo suprascripto:deinde adde croci,garyophyllorum,an.℈.s.succi liquiritiæ.ʒ. .i.gra.xv. cinnamomi, macis,ana. ℈.i. misce, & fiat loch in forma bona.

COMMEN. MANLII.

Hoc medicamen in Papia nõ est in usu.Immo magis est in usu in partibus Mediolanẽsis, sed descriptio ipsius ab authoribus non reperitur:Farfara uero ſm modernos est ungula caballinã, siue ut alii dardanam uocant, species ipsius duæ sunt:una est iã proxime dicta, altera uocata nenuphar: utraq; in aquis nascitur,una cum flore albo, altera cum flore rubeo,ut dictum fuit supra in electuario de farfara.

Peroratio in tertiam Sectionem.

Perfecimus fauore domino hanc sectionem de loch:prosequamur nunc circa sectionem syruporum iulep: præstet igitur altissimus nobis gratiam, & sub umbra alarum suarũ protegat nos.De iulep,syrupis ac rob.Secundum.d.Mesue & alios doctores per ordinem,si Deus uoluerit describam quæ sunt in usu,& quæ non.

LVMIN.

LVMIN. MAIORIS SECTIO QVARTA.

ZVLAPIA, uel cum officinis IVLEBOS, seu IVLEPOS, E MESVE continens.

I.

ROSATVM ex infusione rosarum, febrium adustioni conferens.

℞. Aquæ infusionis rosarum, lib.v.
Zucchari, lib.iiii.
Coquantur cum facilitate, & administretur cum aqua frigida.

COMMEN. MANLII.

IVLEP uel iuleb Arabice est syrup⁹ simplex ē sola aqua & zuccharo ueladhibita aliqua parte aquæ rosaceæ, ut inquit Io.Ser.1.7.Gēt.sup.5.cā.Aui. dicit: Iulep Arabice, iubel Grece ē syrupus ex sola aqua rosata uel cōi & zuccharo. Istud iulep apud nos ē multū in usu, sed nō utimur sub noie iulep: uerū est ꝙ facimus & facere debemus & utimur sub noīe syrupi rosati ex infusione rosarū, & ꝑdictā infusionē ipse docet inferius: qn̄ uero medicus ordinat iulep nō intelligit de ista descriptiōe, sed illud iulep quo utimur apparebit infra sub nomine iulep aliud rosarū Nic. ponit syrupū rosatū cuius infusio eadē est cum illa Mesue, tamen in dosi non concordant.

Infusio rosarum est illa quam docet idem sub nomine: operatio infusionis rosarum, aut uiolarum. hic annexa.

II.

INFVSIO ROSARVM & uiolarum.

℞. Foliorū rosarū, aut uiolarū recētium lib.vi. ponantur in uase uitreato terreo stricti orificii et fundātur sup ea aquę calidæ lib.xv. & stringatur orificium uasis & dimittatur ꝑ horas octo, tūc denuo colentur, & in uase iterum tātūdem foliorum rosarū recētium, aut uiolarum imittantur, & denuo eadem aqua calefacta super ea mittatur, & stringatur orificium sic per octo horas: deinde coletur, & si conseruare uolueris, ponatur in uase uitreato stricti orificii, & distilletur oleum in orificio eius, & stringatur caput eius, & exponatur soli diebus.xl. & dr̄ illud mucharum rosarum, aut uiola.

COMMEN. MANLII.

Hæc operatio infusionis rosarū aut uiolarū ē illa de qua fit syrupus rosatus ex infusione rosarum, et illo modo fit infusio uiolarum pro faciendo syrupum violatum ex infusione uiolarum, ut dictum fuit supra, & qn̄ prædicta infusio est completa pōt cōseruare in uase uitreo et nō in uase terreo, quia putrefit, & in hac infusione zuccharo dissoluto & cocto secundum artem possunt fieri confectiones, & alia est ut diarhodon descriptione communi, & ita de aliis.

III.

VIOLATVM ex infusione VIOLARVM, conferens ad febrem, & inflāmationem, & asperitatem pectoris, & tussim, & pleuritidem, fit ut IVLEPVM rosatum.

COMMENTA. MANLII.

Iulep, ut dictum fuit, est syrupus simplex ex sola aqua et zuccharo. Et ꝑpter id dominus Mesue dicit iulep uiolatū quod fit ex infusione uiolarum, & nos facimus & nominamus syrupum uiolatum simplicem siue syrupum uiolatum ex infusione uiolarum Et eius modus est sicut modus syrupi rosati, hoc est quod pro lib.v. infusionis uiolarum addantur lib.iiii. zucchari, & fiat syrupus uiolatus ex infusione, et est ille de quo intelligitur quādo medicus ordinat iulep uiolatum simpliciter. Infra apparebit una alia descriptio quæ uocatur syrupus uiolatus compositus qui etiam in usu est, etiam apparebit aliud iulep rosatum uel uiolatū, & fit uterque ex aquis distillatis & non per infusionem.

IIII.

ROSATVM e suco rosarum.

℞. Aquæ rosarum lib.iiii.
Zucchari, lib.ii.
Et fiat iulep.

COMMENTA. MANLII.

Istud iulep quod fit ex aqua rosata distillata ab elambīco est illud quo utimur pro iulep rosato, & est illud de quo intelligitur quando absolute ponitur, duæ descriptiones iulep positæ fuerunt quæ fiunt ex infusione florum, siue rosarum siue uiolarum, & nominantur suo nomine. Auic.in.5. can. etiam docet facere iulep cum aqua rosata.

V.

VIOLATVM e succo uiolatum.

℞. *Aquæ uiolarum, lib.iii.
Zucchari, lib.ii.
Fiat ut supra.

* Succum alii legūt, uerum nō abre aquā substituimus, cū e succo in usu minime existat quod & in rosatū adnotatū uolumus.

COMMEN. MANLII.

Siue modo iste iulep debet fieri ex aqua uiolarum distillata sicut fit iulep rosatum, quod etiam in usu est, in fundo uasis iulep uiolati uel rosati aliquando inuenitur zuccharū induratum in fundo uasis, quod uocant moderni candum uiolatum uel rosatum.

VI.

ALCHESMES, in Mesue practica cap. sermo in aqua cicerum &c.

℞. Alchesmes, & decoquatur in aqua, decoctione sufficienti, & recipe huius aquæ partem.i. penidiorum partem.s. decoquantur usque dū sufficit, secundum eundem modum fiat iulep.

COMMENTA. MANLII.

In usu non est. Alchesmes uel chesmes scriptum ut hic cum litera.s. sunt passulæ sine arillis, sed chermes scriptum cum r, est grana cum qua tinguntur panni & apud Dios. uocatur coccus.

LVMIN. MAIORIS SECTIO QVINTA.

SERAPIA, uel ut uulgo SYRVPOS ex quam plurimis Authoribus continens.

E MESVE.

I.

DE POMIS SIMPLEX.

RECIPE succi pomorum dulciū & acetosorū, an.lib.v. coquatur succus usque ad consūptionē medietatis ipsius & dimittatur per dies.ii. usq; dū clarescat: deinde coletur, & cū lib.iiii. zucchari fiat syrupus, & sunt qui submergunt in succo setā tinctā ex chermes añ succi depurationē, usque dū rubeat & recipeat uirtutem tincturæ, & est excellentior.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus apud nos est multū in usu, & maxime sc̄d̄m istā descriptionē qua dicitur syrupus de succo pomorū, uel syrupus de pomis simplex ad differentiam alterius, descriptionis quæ uocatur de pomis compositus, de qua infra.

Succus s̄m Isido. in cap. de potu dictus est quod succo exprimatur ut ptisanæ Pli. in ca. de generibus succorū et de odore ait: Interim quæ sunt cōia ex pomis omnibus, succis saporū genera tredecim reperiūtur, dulcis, suauis, pinguis, amarus, austerus, acer, acutus, acerbus, salsus &c.

Mesue inquit ꝙ sunt aliqui qui submergunt setam tinctā

ex chermes in isto syrupo, & est excellentior, sed raro apŭ apothecarios fit per illum modum.

APPENDIX.

Persimilem sane compositionem Aegineta li.7. cap. 15. abunde explicat, uerum ex cydoniorum succo, quanquam nonnullos in compositionis calce, cōsimiliter ex malis dulcibus Hydromalon (sic nanque compositiones ambę inscribuntur,) componere affirmet, iis nempe uerbis.

Hydromalum ex succo Cydoniorum.

Malorum cydoniorum concisorum, purorum, libræ. v. in aquæ fontis sextariis decem, tantisper elixato, dum subiuga reddantur, et tabescant, & sublata ab igne, refrigerataq; exime, & expresso cremore, mala proiice, aquæ mensuræ, melis quantitatem dimidiam admisceto, & rursus assidue despumando, donec octaua pars euanescat, decoque. Sunt uero nōnulli qui Hydromalon ex malis dulcibus cōsimiliter cōposuerŭt. Mel autem loco facchari Paulus habet, cŭ antiquiores olim zuccharum latuerit, at si hæc Pauli compositio ex zuccharo paretur, aptiorem Syrupum inueniemus.

II.

DE PYRIS.

Syrupus de Pyris, fit ut syrupus de Pomis.

COMMEN. MANLII.

Non est in usu.

Auic.in.5.can.habet unā aliā descriptionem quæ eadem est: idē in.4.can.in fen.1.in cap. de cura morbilli laudat ipsum sub nomine syrupi de altelea. Nam altelea ut exponitur in suis synonymis sunt pyra, & syrupus de altelea.i. de pyris, ut exponit etiam Ioan. Arculanus super illo passu.

Pyrus uocata vr̄ quòd in ignis speciem sit formata: Nā hoc genus pomi ab amplo incipit, & in angustum finit sicut ignis: pyrus autem arbor, fructus eius pyra sunt.

III.

DE CYDONIIS.

Syrupus de cydoniis ualet sicut syrupus de pyris, & est idem modus utriusq;, hoc est pro qualibet lib.i. succi cydoniorum purificati adde lib.i.s. zucchari, & fiat secundum artem, & uocetur syrupus de succo cydoniorum.

COMMEN. MANLII.

Cydonium uero est fructus satis notus. Mes. habet hic syrupum de cydoniis qui apud quosdam est miua cydoniorŭ, simplex: tamen idem iterum ponit descriptionem miuæ cydoniorum, quæ potest fieri cum speciebus, & sine speciebus. Auic.in.5.in distinctione de syrupis habet syrupum de cydoniis, & dicit quod est miua: quidam sapientes dixerŭt quod si necessitas fuerit in operando loco syrupi de succo cydoniorum potest dare miua cydoniorum sine speciebus, tamen differunt inter se.

APPENDIX.

Hoc recētiores quidam μηλοζουλαπον, atq; ηυδωνὶ ων χύλισμα appellitant, Miua cidoniorum simplex aliis uocitatur, quanquam inferius e Mesue miua sine speciebus, & cŭ speciebus describatur. Aegineta quoq; hunc Hydromelon inscribit, ut antea numero.1.annotatum fuit, ubi & compositionem ad uerbum conscripsimus.

IIII.

DE SVCCO ACETOSE.

℞.Succi acetosæ purificati, lib.iii.
Zucchari, lib.ii.
Fiat syrupus secundum artem.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus est multum in usu.

Acetosa uero ē herba satis nota, cuius hortus est in pratis, folia ipsius dum sunt uiridia manducantur. apud Dios. & Sera. uocatur lapacium, sicut patet si legatur utriusq; ca. de lapacio cum acetosis apud Aui. Gui. Placen. inquit: Ribes.i. acetosa uel acetosella. hic textus Guilie. est falsus. Nam ribes non est acetosa, sicut patet per Serap. ac Auicen. qui de utraque ca. faciunt. uerum ad necessitatem unum p. o alio potest poni, tamen idem non sunt.

V.

DE SVCCO CVRCVBITAE.

℞.Curcubitam magnam, & inuoluatur pasta, & decoquatur in furno, et recipe expressionis eius lib.v. zucchari albi lib.iii. misce, & fiat syrupus.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus non est ualde in usu. Cucurbita uero communiter satis est nota: reperitur alia cucurbita dicta syluestris apud herbaticos: & hæc apud Dios. uocatur ampelos leucæ.i. bryonia.

VI.

DE GRANATIS ACETOSIS

ualet contra febres cholericas.

℞.Succi granatorum acetosorum purificatorum li.v. zucchari albi lib.iii. Fiat syrupus secundum artem.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus secundum plurimum est ille qui nobis est in usu: tamen quia idem describit unam aliam de granatis dulcibus ambas describam.

Granatum malum.i. pomum granatum. Sera. ca. de granatis ex authoritate Gal. inquit, quod sunt ex eis acetosa et dulcia, & uirtus cuiusq; eorum est secundum suum saporē, & sapor totius granati & granorum ipsius est plus stypticus quam sapor succi eius, & pluris desiccationis reperitur aliud granatum cuius sapor est mucus, scilicet cuius sapor est mixtus ex dulcedine & acetositate.

VII.

DE GRANATIS DVLCIBVS.

℞.Succi granatorum dulcium purificatorum lib. v. zucchari lib.iii. & fiat ut supra: sed sunt qui immergunt in succo setam tinctam ex chermes.i. grana cum quibus tinguntur pāni, & est excellentior inter has duas descriptiones syrupi de granatis, sed secundum plures prima est nobilior.

COMMENTA. MANLII.

Petrus de Crescentiis inquit: Mala punica sunt mala granata quæ nota sunt, ex quibus quædam sunt dulcia, quædā acria, siue acetosa, quædam mediocris saporis inter dulce & acrum composita.

VIII.

DE CORTICIBVS CITRI.

Recipe corticŭ pomorŭ citri recentium, lib.i. decoque cum lib.v. aquæ fonticum usq; ad consumptionem duarum partium, & cum lib.i. zucchari fiat syrupus & condiatur.i. aromatizetur cum gra.iiii. musci, & sunt qui in iulep proiiciunt ex corticibus citrorum partes cōuenientes, & ꝓpriȩ quando uicinatur complexioni coctura eius, est delectabilis, & quando submergitur in aqua decoctioni citri sera tincta ex chermes.i. granis tinctorum, tunc est excellentior.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus apud nos est in usu. Citrum uero apud Arabes uocatur hateogi. Ser. in ca. de citro ait ex authoritate Gal. fructus huius arboris nominatː in Græco pomŭ aquæ. Idem in.7. inquit: Mille medica.i. citrus huius fructus non dŭ pomum medicum, sed citrum ab omnibus nominatum.

IX.

EX ACIDO CITRI SVCCO,

vulgo de acetositate citri.

℞.Succi acetositatis citri, lib.xii. decoque in uase uitreato super prunas cum facilitate usque dum consumatur tertia pars ipsius: deinde coletː & dimittatur donec clarificetur. Et accipe ex eo quod est clarum lib. vii. & funde super ipsum ex iulep claro & depurato li. v. & coquatur donec inspissetur: si autem æstas fuerit, dimittatur in sole donec eius acetositas consumatur.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus de acetositate citri est multum in usu, & debet fieri cum magna diligētia, apud nos generaliter faciŭt ipsum in hyemali tempore apud festum Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, quia illo tempore citri deferŭtur ex Ianua ad nos tunc faciunt syrupum.

X.

EX OMPHACIO, officinis de agresta.

Syrupus de agresta fit ut syrupus de acetositate citri, & quidam condiunt cum garyophyllis.

Com-

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus est in vsu. Auice. in. 5. cañ. habet unam aliam descriptionem, & est fere eadem. Etiam Franciscus de Pedemontium in cap. de cura male complexionis stomachi cũ materia simplicis, & compositæ habet vnam aliam descriptionem quæ eadem est cum illa. d. Auic.

Mesue dicit ꝙ modus operationis eius est sicut syrupi de acetositate cytri, & sic est ꝙ accipiantur libræ. xii. succi vuę acerbæ & decoquantur lento ignæ, vel ponantur ad solem vsq; ad consumptionem tertię partis: deinde coletur & dimittatur donec clarescat, tunc accipe ex eo. s. succo qñ erit clarus lib. vii. zucch. clarificati sicut iulep. lib. v. & coquant̃ simul vsque ad perfectam cocturam & seruentur.

Vuæ plura sunt genera, sed hic intelliguntur illæ, quæ in colore sunt citrinæ & ruffæ: & dicunt sapientes quod prædictæ vuæ debent esse ex illis ex quibus fit agresta. Albuchasim in trac. 2. docet modum extrahendi succum vuæ acerbę. Petrus de Cres. inquit, Agrestum fit duplex liquidũ & siccũ agrestum liquidum fit hoc modo, cum vuæ sunt acerbæ vsque ad debitum vel quasi peruenerint ad Augustum colliguntur, & pistantur, & in mastellum vel tinam vel aliud vas ponuntur ad solẽ, & in eis aliquid de sale ponatur: postquã duos dies vel tres ad solem steterint, accipitur succus & repositus vsui reseruatur: & quidam sal non ponunt, sed cũ eo melius reseruatur &c. ibi etiam docet facere agreste siccũ.

APPENDIX.

Huic affinem ex Omphacio componẽdi tum ab Aetio, tum ab Eegineta, tum etiam ab Actuario fusissime habemus, sicuti iamiam ordinatim oculis subijciemus, cum tamen Paulus atq; Aetius mellis ratione inscriptionem varient.

OMPHACOMELITIS præparatio, ex lib. v. cap. cxxxiii. Aetii.

Botri vuæ acerbæ accipiantur qui iam maturescere incipiunt: deinde in domo tẽperie moderata ad biduum vel triduum expandantur, & resiccati exprimantur, & liquor in vase vitreo excipiatur, & optimi mellis despumati pars vna ad tres succi partes admisceat̃, & ad dies aliquot ad solem exponat̃ hoc pharmacũ donec feruere desierit, acquieuerit: deinde in domo superiore seruetur ne putrescat. Hęc autẽ proportio tibi pro regula sit in optimo melle, & optimo vuarum acerbarum succo. Augebis autem, & minues quantitatem mellis pro tenuitate aut crassitie succi.

OMPHACOMELITIS breuissima concinnatio. ex lib. vii. cap. xv. Aeginetæ.

Vuæ immaturæ succi sextarios treis.
Mellis sextarium.
Mixta per quadraginta dies in solem exponito, siue igne decoquito.

Ex Actuario.

Succi vuæ acerbæ. libram. i.
Sacchari, lib. ii.

Verum bellissima est Aetij præparatio, quam alijs etiam nobiliorem fatemur, quamq; probe parari posse censemus, modo zuccharum mellis loco substituatur, vt Mesue Omphacium prorsus æmuletur.

XI.

DE GRANIS MYRTI.

℞. Succi granorum myrti purificati, lib. vii.
Zucchari albi, lib. v.
Fiat syrupus secundum artem.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus apud nos est in vsu. Myrtus est arbor, semen vero ipsius dr̃ myrtillus spẽs eius duæ sunt. s. alba & nigra idem posses dicere domestica & agrestis Domestica vero est myrtus quæ semen nigrũ habet. Agresti est cubebæ, quæ alio nomine myrtus alba appellatur, & ambæ sunt notæ.

APPENDIX.

Hunc belle expressit Aegineta lib. vii. cap. xv. ac myrteton appellat, ijs nimirum verbis.

Lyrteti præparatio.

Succi myrtorum sextarios treis.
Mellis sextatium.
Ad consumptionem vsque tertiæ partis decoquito,
At ipse ex melle facit, nam zuccharum nesciebat.

XII.

DE DATILIS, vulgo albelac.

℞. Albelac & enucleentur & cõterantur & coquantur vsque ad consumptionem duarum partium, & fiat syrupus cum zuccaro secundum artem.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus apud nos non est in vsu. Io. Sera. in suo antidotario habet unam aliam descriptionem albelac vel belac: ſm opinionem plurium doctorum sunt dactyli immaturi: alij dicunr ꝙ sunt anacardi, quod ignoro. Matt. Syl. inquit: Abelac est spẽs dactylorum, & sunt dactyli immaturi. i. acetosi. Nicol. Flor. in lib. 4. in cap. de squinantia dicit: Albelac . i. aldela. i. dactyli immaturi: & hæc communis est opinio.

XIII.

DE PAPAVER.

℞. Papaueris albi & nigri, & propriæ capitum eorum añ. ℥ . lx. & decoquantur in lib. iiii. aquæ pluuialis usq; dum redeat ad li. i. & . 5. & cum zuccari albi, & penidiorum, añ. ℥. iiii. & fiat syrupus.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus ſm intentionem doctorum non est ille quo utimur, sed ille quo utimur est syrupus de papauere compositus, cuius descriptionem idem describit, de quo infra. Nic. habet unã descriprionẽ, sed non est in usu. Auic. habet duas in. 5. cañ. sed nõ concordant cum ista nec in usu sunt. Miror ꝙ illud Lumen uel uerius tenebra apothecariorum posuerit descriptionem syrupi de papauere ex authoritate Mes. sed non concordat descriptio sua cum illa domini Mes. Rasis in lib. diuisionum in cap. medicinarum tussis, asthmatis, & saniei habet unam aliam descriptionem, sed non est eadẽ.

Papauer quando simpliciter repetitur de semine papaueris albi intelligitur, Macer inquit:

Dicunt uim gelidam siccamq; pauperis esse.
Tres illi tribuunt species, flos unius albus.
Alterius roseus, rubeus, pauensq; minoris.
Flos est, hanc uulgo dicunt agreste papauer.
Nobilior cunctis est semen quæ gerit album, & florem, hoc est notum.

XIIII.

BIZANTHINVS, uulgo syrupus Dinarij hoc est, de Bizantijs.

℞. Succi endiuiæ, succi appii, añ. lib. ii. succi lupuli, succi boraginis, aut buglossæ, añ. lib. i. bulliant ebullitione una, & despumentur & depurentur. Reci. eorum depuratorum li. iiii. zucchari tabarzet. i. albi lib. ii. 5. & coquatur cum facilitate donec fiet syrupus, & qñq; ad omnem partem succi depurati ponitur aceti boni albi & clari pars. 5. & quandoq; bulliãt in succis foliorum rosarum. ℥. ii. liquiritiæ. ℥. s. spicæ nadi. ʒ. ii. anisi, fœniculi, seminis apii, an. ʒ. iii. & est mirabilis.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus est in usu, sub noĩe syrupi de bizautiis, non aũt dicit̃ syrupus de bizautiis, quod in ipso blattæ bizantiæ ingrediuntur, sed potest dici de Bizantiis a loco quodã nominato Bizantium in confinio Macedoniæ, ut dicit Gentil. super. 5. can. Aui. Dios. aũt in cap. de purpura marina. i. blattabizantia ait, ꝙ Bizantiũ est quidam locus in quo primum inuenta fuit blattabicãtia: & ideo Bizantia a quodam loco põt appellari. Papias etiam dicit: Bizantium est urbs Thraciæ a Pausania rege Sparthanorum condita: post a Costantino principe in maius aucta, Constantinopolis nuncupata, est totius caput orientis. Ioan. Tortellius inquit: Bizãtium prima cum y græco, sequente. z. consonante penultima cum t, exili. & i, latino scribitur, urbs est Thraciæ maritima, a Pausania Sparthanorum rege prius condita, ut testatur Iustinus lib. suo epithomatis. 9. nunc uero Constantinopolis a Constantino Imperatore qui eam adauxit & exornauit uocatur. Idem etiam notat supplementum chronicarum lib. iiii. etiam alio uocabulo potest dici ꝙ Bizantium est genus denarii uel ducati. unde Guarinus Veronensis ait: Bizantium uel Bizante olim dicta est Constantinopolis, inde Bi-

zantiis Bizantia Bizantium, vel Bizanteus Bizantea Bizanteum.i. Constantinopolitanus, hinc etiam adhuc moneta istius ciuitatis dicitur hic Bizanteus vel hic Bizantius.& sic Mes.vult ꝙ per Bizantium intelligamus denarium. & hoc quia iste syrupus apud medicos est carissimus, & ẽt apud infirmos ꝑꝑ vtilitatẽ quę reperitur in ipso sicut Bizantii, vel denarii sunt charissimi apud homines: & iste syrupus potest fieri cum aceto & sine, sed sine aceto est magis in vsu.

Si aũt syrupum de bizantiis cum aceto facere volueris, addatur ꝙ qualibet lib.syrupi de bizantiis siue aceto li.s.aceti boni, & iterũ coquatur ꝙ tunc appellatur syrupus de bizantiis cum aceto, sed qñ doctor ordinat syrupum de bizantiis simpliciter de illo qui fit sine aceto ĩtelligiẽ,& illos succos qui in ipso ingrediunẽ, oportet cõseruare ꝑ totũ annum ad necessitatem trochiscorum de eupatorio ac aliorum.

XV.

ACETOSVS SIMPLEX.

℞.Zucchari boni albi lib. v. & funde super illud in vase lapideo aquæ fontiũ dulcis & claræ li.iiii.& decoquatẽ semper abiiciendo spumã eius, & sit ignis in quo coquitur prunarũ aut tenuis flãmæ sine fumo & decoque hoc modo donec clarificeẽ & diminuta sit aqua sicut medietas eius deide funde sup ipsum aceti vini albi clari li.ii.i leui & forti li.iiii. & in mediocri li.iii.& da ei post illud ꝑfectionẽ & cocturã.

COMMENT. MANLII.

Iste syrupus est multum in vsu.Mes.dicit: Sermo in syrupo acetoso dicẽs,ꝙ iã magnificata est iter verificatores virtus syrupi acetosi,& excellẽtia eius.s. in cõitate & posse ipsius in materias calidas & frigidas,& subtiles & grossas, & viscosas siue adhærentes &c. Iste est syrupus acetosus simplex.Gale.in lib.secreto. habet vnam descriptionem syrupi acetosi quo conseruatur sanitas corporis, sed non sunt idẽ. Auic.in.5.habet multas descriptiones, sed non sunt in vsu.

Acetum.i.oxos,oxi vero Græce est acutum.Serap.ca.de aceto ex authoritate Dios.dicit,quod infrigidat & stypticat & est bonũ stomacho,& prouocat appetitum.Petr. de Crescen.docet qualiter fit acetũ & de virtute est, Liber qui dicitur Albuchasis in tract. 2. in cap.de præparatione medicinarum quæ fit ex plantis inquit: Modus distillandi aquam ex squilla quæ occidit mures & quæ poniẽ in medicinis, ex qua fit syrupus acetosus:hic intelligitur quòd ex aqua distillata ex squilla debet fieri syrupus acetosus, sed ista non est intentio Mes. ipse dicit: Aceti vini albi clari, & non dicit aquam factam ex squillis, vt vult Albuchasis Gal. in suis secretis dicit:Satureli.i. acetum acetosum, & hoc est in cap. de strictura anthelitus & doloris stomachi.

APPENDIX.

Ex Galeni oxymelite hanc syrupi. acetati simplicis imaginẽ.Mes.belle sumpsit,cum in nullo differant, nisi quòd (vt ifra suo loco exponemus) mellis loco,saccharũ.Mes.accipit.

XVI.

ACETOSVS cum radicibus.

℞. Aquæ fontium claræ lib. x. & proiice super ipsam radicis fœniculi,apii, endiuiæ, an.℥.iii. anisi, seminis fœniculi, apii,an.℥. viii.seminis endiuiæ.℥. s. coquatur cum facilitate vsque dum veniat ad lib.v. tunc proiice super ipsam zucchari boni lib.iii.& clarificetur sicut prius: deinde funde super ipsum aceti boni quantitatem sufficientem iuxta modum superioris doctrinæ,& da vbi oportet.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus est in vsu, sed non vtimur sub nomine syrupi acetosi cũ radicibus generaliter faciũt & facere debẽt apothecarii sub nomine syrupi acetosi cõpositi, vel sub nomine syrupi de duabus radicibus,tñ Mes.habet tres radices,quod non est consonũ,sed error hic est ꝙ radices cões sunt ad numerum quinq; videlicet fœniculi, apii,petrosilii, brusci, & asparagi.de quarum ex istis quinq; nisi duæ ingrediuntur in isto syrupo,& ꝑpter id nominatur syrupus de duabus radicibus,endiuia vero non ponitur in numero istarum quinque.

XVII.

DE CANNIS.

℞.Succi granorũ dulcium lib.iii.aquæ malorũ de seni, aquæ canarũ zucchari,aut penidiorum,an.lib.i. s. & fiat syrupus.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus non est in vsu.Mes.habet syrupum de cannis s.de canna de aqua fit zuccharum, quidam mel cãne vocãt. hæc in Siciliç partibus reperitur. Sicilia insula est ꝓpe Sardiniam,ab orietẽ cingitur mari Hadriatico,a meridie Africo & ab occidente. forma cãnarum zucchari est sicut forma cannarum me illice foris & intus,sed canna melius dulcem gustum reddit:canna vero mellicæ habet contrarium.

Malum seni,siue mororum de seni sunt moroni grossi de quo fit diamoron.

XVIII.

DE PORTVLACA.

℞.Succi endiuiæ cocti & depurati lib.iiii.semin.portulacæ ℥.xii. terantur semina & fundantur super ea succus & dimittantur in vase lapideo per diem & noctem, & coquatur cũ facilitate vsq; ad medium,& addas zucchari lib.ii. fiat syrupus,& quandoq; additur aceti lib.i. aut succi malorum granatorum acetosorum lib.i.s.& fiat syrupus.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus non est valde in vsu,& põt fieri per duos modos, uidelicet si accipiatur succus endiuiæ coctus & depuratus & addas zuccharũ:tũc est syrupus de succo endiuiæ,si autem addas alia, tunc est syrupus de portulaca.

Portulaca secundum Circa instans habet maiorem efficaciam viridis quam sicca.Serap.cap.de portulaca nominatur herba stulta & parpitella, Hæc apud Dios. vocatur andrachine Macer ait, Andrachnis Græce quæ portulaca latine Dicitur,hæc uulgi pes pullimore uocatur.

XIX.

VIOLATVS, uulgo de Violis compositus.

℞.Violarum.℥.ii.
Cydoniorum, } an.* ʒ.viii.
Maluæ,
Iuiubarum, } an.* numero.xx.
Sebesten,

Coque cum* lib.vi.aquæ cucurbitæ, usq; ad tertiam partem,& cum † lib.i.s.Zucchari fiat syrupus.

* alii. vii.alii vi ci.i. † lii. xii

* Alii libr.7. † alii li.ii

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus est in usu, sub nomine syrupi de uiolis cõpositi,sed quãdo doctor simpliciter ponit, ℞. syrupi de uiolis, intelligiẽ de illo q̃ fit ex infusione violarũ,cuius descriptionẽ uide supra.Idẽ Mes. in sua practica in cap. sermo in aqua cicerũ, habet duas descriptiones, sed ista est nobilior illis.

Viola sñ Mes.est medicina temperata conueniens, & fit per eam male qualitatis permutatio & naturæ solutio melior est quæcunq; est ex primis, quam non inuenit calor resoluens uirtutem,aut pluuia dissipans.Isidorus inquit:Viola propter uim odoris nomẽ accepit,cuius genera sunt tria, & sunt hæc,purpurea,leucoe.i.alba,cheiri.i.uiola citrina dicta saracenica, & omnes sunt notæ. Secundum Circa instãs omni anno uiola debet renouari.

Malua.s.semen quod satis est notũ.Plin. ait: Maluæ satiuæ & syluestris duo sunt genera, amplitudine foliorũ discernuntur, maiorem Græci malopen uocant in satius, alterã a molliendo uentrem malachen uocant, e syluestribus cuius grande folium & radices albæ: althea uocatur ab excellentia affectus.Serap.ca.de malua dicit:Cubeze.i. malua. Aui. in.2.de cubeze cap.facit & inquit,quòd est spẽs maluæ,& dicũt quòd cubeze est syluestris,& maluchia est domestica,& cubeze quidem est species quædã quæ dicitur maluchia arborea,& ipsa est althea & est olus iudaicum,& non est longum quin sit species eius,& est melior quæ sit in ipsa &c.

XX.

DE IVIVBIS.

℞.Iuiubarum nũo*.lx.
Tragacanthi,
Cydoniorum,
Sem.Papaueris.
Melonis.
Lactucæ,an.ʒ.iii.
Capillorum ueneris.℥.i.
Seminis maluæ,
Violarum,an.ʒ.v.
Liquiritiæ,
Hordei mundi,an.ʒ.viii.

* Mendose prius libras. x. literarũ affinitate deceptus nam. 50. librã putauit, cũ numeri nota rectius exiftat.

Decoque in*lib.iiii.aquæ fontium,& cum lib.ii.zuccha
*alii li.vi. ri fiat syrupus.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus est in usu,& maxime scd'm istam descriptionem. Idem in sua practica in cap. de asthmate habet unam aliam descriptionem ex authoritate Hamech & est fere eadem, tamen ista est nobilior illa.

Iuiubæ apud Aui. in.6.can. meliores sunt maiores earũ Dios.nominat zinzifa,sed de forma ipsius nõ loquitur. Auẽzoar in ca.de fractura ossis causa doloris: dicit:Iuiube qui Arabice dicuntur aupini habet fructus sicut cornu; ꝙ apud omnes satis, est notum.

Capillus ueneris scd'm Mes.dicitur apud quosdã capill' fontium,& dicitur capillus hominis nemoralis,capillus ueneris uero est debilis in qua,& uirtutis eius cito tollitur.

XXI.

DE PAPAVERE.

℞.Papaueris albi & nigri,an.ʒ.l.capillorum ueneris.ʒ.xv. liquiritiæ.ʒ.v.iuiube nũo.xxx.seminis lactucę.ʒ.xl.seminis maluæ,seminis cydoniorũ,an.ʒ.vi.coquatur in li.iiii.aq' usq; ad duas,& cũ zucch.et penidiorũ, an.ʒ.viii. fiat syrupus.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus est ille qui nobilis scd'm plurimũ usu uenit. Suprapostia fuit alia descriptio ex authoritate eiusdẽ, sed non est ita in usu. Idem in ca.de tussi habet tres descriptiones sed sunt in usu, nec eædem.

Papauer sicut inuenitur in.7.simpl.apud.Gal.sunt multę spẽs. Nam inquit:Micon.i.papauer.s.album,micon ceratitis.i.papauer cornutum,nominatum quidẽ sic a fructu breuem cõnexionem habente,sicut fœnugræcum, ut assimilet cornu bouino uocatur: & est aliud quod dr̃ micõ heraclea .i.papauer herculeum,uocatur autem & spumosum:qm̃ totum album est, & spumosum paruum:ſm Circa instans semen papaueris & albi & nigri seruatur per decem annos.

XXII.

AQVA MVLSA, uulgo aqua mellis.

℞.Mellis boni & mundi & proprie cuius est color sicut color paleæ,& quod est inter tenue & spissum,et quod est boni odoris,& quod est modicæ acuitatis, et quod non est antiquũ,& sit eius lib.i.& pone ipsum in uase lapideo aut uitreato,& funde super ipsum aquæ fontis dulcis,& clare li. viii.& coque ipsum cũ facilitate,& auferatur spuma eius, & non dimittatur super ipsum multiplicari:immo quam cito apparet auferatur deinde coletur colatorio denso de pãno, & utere ſm ꝙ ipse docet.Et sunt ex hominibus qui aromatizant illam cũ speciebus alephangineis,sicut zingiber, croco,cinnamomo,mace,& similibus, & sunt qui aromatizant cum gallia muscata, ligno aloe, & similibus.

COMMEN. MANLII.

Mesue inquit, ꝙ posuerũt antiqui diuersitatẽ ĩ aqua mellis,qui locuti sunt de ipsa,& scripserunt ei iuuamenta plurima,quæ sunt in ea,quia sitim sedat, & multa alia,ut uidetur ibi,hæc apud nos est in usu:quidã existimãt ꝙ sit mellicratum,quod ignoro,quia idẽ aliud ca.facit de mellicrato, de quo infra etiam hydromel apud Grecos est aquam mellita. Rasis in.9.Almans.in cap.de cholica habet modum faciendi, hydromel,& est quasi idem. Auicẽ.in.5.can. habet duas descriptiones syrupi de fauis mellis,& idem est cum hydromelle ſm descriptionem Io.Serap.,& sic si legis utriusq; descriptiones uidebis ꝙ syrupus de fauis mellis apud Aui.cum hydromelle apud Ioan.Serap.sunt idem.

Mel scd'm Dios.est ros cœlestis quẽ apes colligũt. Isid. in ca.de escis dicit:Mel Græce appellatum est quod ab apibus nomẽ habere probatur.Nam apis Gręce mel esse dicitur &c.Mel scd'm intẽtionẽ Mes.Melior est quod colorem paleæ habet, & quod est inter tenue & spissum, & quod est boni odoris: scd'm autẽ Ser. bonum est cuius color tẽdit ad rubedinem,neq; est nimis liquidum,& qñ immisceris in eũ digitum adhæret digito & uenit cum eo, & melius quidẽ mel est mel ueris:deinde mel æstatis,mel uero hyemale est malum. Auic. laudat illud quod est uere dulcedinis, boni odoris declinantis ad acredinem,et ad rubedinem,et quod est ut palea in colore,quod non est subtile,uiscosum, quod non abscinditur, & melius est uernale: deinde æstiuum hyemale autem est malum. idem ait Serap.

APPENDIX.

Græcorũ quam plurimi,ne dicam omnes, nõ ineleganter mulsæ compositionem literis mandarunt: uerũ ex Aegineta tantum, ac Dioscoride rem oculis subiiciemus.

MVLSA hac ratione concinnatur, ex lib.i. cap.xcvi.Aeginetæ.

Aquæ octuplum melli miscetur, & quod nihil amplius spumæ eiiciat decoquitur, oportet autem spumam e medio simul atque exoritur, identidem tollere.

Aqua mulsa ex lib.v.cap.x.Dioscoridis.

Fit duabus pluuiæ aquæ ueteris ad unam mellis partem additis, & insolatis.Alii fontanã aquã adiiciunt, & ad tertias parteis decoquũt,& ita recundunt.Nec desunt qui Hydromeli appellãt,ꝙ a melle elutis aqua fauis confici soleat,sed meracius facere conuenit, Aliqui id coquunt.

Aqua Paulo cum Mesue est octupla,Dioscoridi uero dupla, quem Auicenna etiam imitatur.

XXIII.

OXYMELI simplex seu acetum mulsum, uulgo SECANIABIN purum.

℞.mellis boni li.ii.aceti boni lib.i. aquæ fontium claræ & dulcis lib.iiii & qñq; exigit dispõ ut addatur ad quantitatẽ aceti, sicut te scire fecimus in ca.de syrupo acetoso,& operatio est ut accipiatur mel & aqua; & abiiciat spuma eius; deinde fundat sup illud acetum & decoquat,& non dimittatur eleuari,& excrescere super ipsum spuma eius:imo auferatur oĩ hora & clarescat,& cũ coctum fuerit recõde.

COMMENTA. MANLII.

Iste scaniabin uel squingebin est in usu, sed nos utimur sub nomine oxymelis simplicis.Simon Ioan.dixit:Squingibin Arabicæ est syrupus acetosus siue mellinus, ꝙ est oximel:& sic sapientes hodierni faciunt oxymel simplex secundum istã descriptionem de secaniabin puro,et sic debet fieri.uide Nicola.in suo antidotario,nam habet scriptum oxymel simplex,quod idem est.

APPENDIX.

Antiquiores Græcorũ,Arabũ, ac Latinorũ OXYMELI uarie nimirum composuisse, omnibus ex eorum monumentis iã perspectum arbitror, unde nimis longum foret singulorũ placita breuibus hic recensere, uerum sat erit ex Principe GALENO. IIII. tuendæ Sanitatis,rem ab uerbum explicare, sic inquiens.

OXYMELI ita præparari debebit.

Quũ melli optimo super carbones spumã abstuleris,coniicies in ipsum aceti,tm̃,unde gustãti nec acidum nimis, nec dulce uidebit,ac denuo sup prunas coqs,quo ad plane unitę amborũ qualitates sint,nec appareat gustãti acetũ adhuc crudum.hinc ab igni depones, cũq; uti uoles, aquã ei miscebis,ita nimirũ tẽperãs ut uinũ.Ergo qui bibet, si nec de acore ei' quærit, nec dulcedine, assidue eo utatur,sin alter utro offendit,adiecto ꝙ desideratur,rursus id coques. Neq .n.eos ꝓbo,qui sub una quapiam mẽsura id conficiunt, qui mihi sit iis affecti uidentur, qui bibẽ tes oẽs similiter aquã uino miscere cẽsent,non aduertentes, quibusdã utique qui dilutiori insueuerunt, caput statim si uel pusillo meracius hauserint,tentari:quibusdam qui meraciore delectãtur,stomachum si dilutius biberint,subuerti.Quum igitur in uino tã familiari potione ista incidant,multo sane magis in Oxymelite,ut pote quam uinum tum minus familiari, tum magis forti,ipsa sequi par est. Satius ergo sit ex sumenti gustu, nõ nostro,Iudicium de modo facere, id esse sumentis naturæ conuenientissimum Oxymeli ratos,quod utiq; est iucũdissimum,proindeq; etiam utile,contra aduersissimum esse quod iniucundum.Ipsam tamen primam ipsorum mixtionem quo plurimis conueniat, talem esse oportet.

Vni aceti, parti,mellis a quo de tracta spuma sit,duplum est miscendũ:deinde ambo in leni igni coquenda donec eorum qualitates in unum coierint.ita enim nec acetum amplius crudum apparebit.

Cum aqua uero statim ita facies Oxymeli.

Melli quadruplũ optimæ aquæ miscebis, deincoques modico igni, quoad spumare desinat. Ac malũ quidẽ mel, multam egerit spumam, quo ẽt diutius coqui debebit. Optimũ uero, vt breuissimo tpe coquitur, ita minimum spumę, euomit, vnde nec pari ei coctione est opus: plurimũ certe quartam partem eius quod ab initio est inditũ, amittit: post uero dimidio aceti adiecto, rursus coquẽdũ, donec qualitatũ omnino fit unitas, nec acetum crudum etiam appareat.

Conficitur sane oxymeli, etiam tribus statim ab initio mixtis, ad hunc modum.

Aceti uni parti additur mellis duplum, & aquæ quadruplũ, atque hæc ad tertiam partem coquuntur, uel etiam quartã, spuma interim detracta. Quod si ualẽtius id facere studes, tantuudem iniicies aceti, quantum mellis.

XXIIII.

OXYMELI de radicibus, uulgo SECANIABIN de radicibus.

℞. Corticũ radicis apii, fœniculi, an. ℥. ii. seminis anisi, fœniculi, apii, an. ℥. i. mundentur cortices, et conterãtur, & ꝓiiciantur sup eas in uase lapideo aceti boni antiqui & albi lib. x. aquæ lib. xii. & dimittatur per diem ac noctem: deinde coquatur donec eius tertia cõsumatur, postea coletur & proiiciatur super ipsum mellis quod sit medietas eius: coquatur cum facilitate sicut superius diximus.

COMMENTA. MANLII.

Secaniabin sicut dictum fuit est oxymel, & propter secaniabin de radicibus est oxymel, et est quo moderni pro oxymele composito utuntur. Oxymel uero secundum Isidorũ appellatum, quod aceti & mellis permixta conficiatur materia unde & dulcedinem retinet & acorem. Idem in ca. de pleuresi habet unam aliam descriptionem ex authoritate Gal. & ibi habet mellis & zucchari sulemeni, idest illius regionis, sed non sunt idem nec utimur illa.

APPENDIX.

Bellissime Actuarius hanc ex radicum Oxymelite cõpõnẽ ad uerbum fere cum Mesue expressit, in hunc sane modũ

Mellis, lib. lv.	Croci. ℥. ii.
Aceti, lib. xv.	Radicum apii. ℥. ii.
Anisi. lib. i.	Radicum fœniculi, lib. i.

XXV.

DE MENTA inuentione nostra.

℞. Succi cydoniorum mucorum, & est sapor compositus ex dulci & acetoso, succi cydonioruũ dulciũ, succi granatorum acetosorum, & dulcium, & mucorum, an. lib. i. s. proiiciatur super eos mente siccæ lib. i. s. foliorum rosarũ. ℥. ii. & dimittantur per diem & noctem; deinde coquantur cum facilitate usq; ad medium, & cum mellis uel zucchari lib. ii. fiat syrupus & aromatizetur cum gallia muscata.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus est ille qui est in usu. idem habet unam aliã descriptionem, sed ista est excellẽtior priore. Aui. in. 5. can. habet unam descriptionem, sed non utimur illa.

Menta apud Diosc. uocatur Hedyosmon, mentæ autẽ genera sunt quinq; s. menta domestica quæ proprie hortulana dr̃ uel communis uel odorifera. & est alia syluatica quæ mentastrum siue calamenthum fluuiale dicitur: & est alia dicta balsamita, siue menta aquatica: & hæc iuxta aquas reperitur, & est alia cuius folia sunt nigriora aliis, & hæc dicitur menta Romana uel Saracenica, & est alia dicta menta non odorifera, & hoc est calamenthũ, & oĩa ista quinq; genera debent poni in unguento Marciaton, de quo infra.

XXVI.

DE ABSINTHIO.

℞. Absinthii Romani lib. s. foliorum rosarum. ℥. ii. spicæ. ʒ. iii. uini albi boni antiqui & odoriferi, succi cydoniorum, an. lib. ii. s. & dimittantur per diem & nocte in uase lapideo deinde coquantur cum facilitate usque ad medietatẽ, et cũ mellis lib. ii. fiat syrupus expertus & nobilis.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus est ille quo utimur, idem describit unã aliã descriptionem, sed ista est nobilior. Absinthium sm̃ eũdem Mesue est multiplex, sed illud quod intendimus nunc est absinthium Romanum. Isidorus ait: Absinthium Græcum nomen, cuius probabilius est quod in Põti regione nascitur. unde absinthium ponticum nominarur. Dios. absinthium est omnibus notum cuius probabilius est Põticum et Cappadocium nascens in monte. unde nomen accepit, Halyab. in practica uocat ipsum bulengi.

XXVII.

FUMARIE MAIOR, *officinis de Fnmo terræ maior.*

℞. Myrobalanorum citrinorum, chebulorum, an. ʒ. xx. boraginis uel buglossæ, uiolarum, absinthii, cuscutæ. an. ℥. i. liquiritiæ, rosarum, an. ℥. s. epithymi, polypodii, an. ʒ. vii. prunorum numero. c. passularum enucleatarum lib. s. tamarindorum. cassiæ fistulæ, an. ℥. ii. hæc omnia bulliant in aquæ lib. x. usq; dum deueniant ad lib. iii. & cum succi fumiterræ cocti & depurati, & zucchari an. lib. iii. fiat syrupus.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus de fumoterræ maior est ille qui est in usu. & habet maiorẽ efficaciã quã minor. Fumusterræ scd̃m eundẽ ponitur inter medicinas benedictas, sed de forma herbæ ipsius nõ loquitur, & hoc est, quia credo ꝙ sit nota oĩbus. Circa instans dicit: Fumusterræ dicit̃ quasi fumus a terra ĩ multa quãtitate emittit̃, dicitur autẽ fumusterræ, quia generatur a quadam grossa fumositate a terra resoluta. & quanto uiridior est tãto melior, & in sicco nulla est efficacia. Aui. in. 2. can. inquit. Fumusterræ melior est ille qui est uiridis, recẽs acutus, amarus &c. Mes. dicit: Boraginis uel buglossæ, q. d. pone unũ pro alio ex istis duobus quia in uirtute & spẽ fere conueniunt, ambæ confortant cor, sicut est notum.

XXVIII.

GLYCYRRHIZE, uulgo de Liquiritia.

℞. Liquiritiæ. ℥. ii. capillorum ueneris. ℥. i. hyssopi siccæ. ℥. s proiice super illud aquæ lib. iiii. & dimittãtur die et nocte: deinde coquantur usque ad mediam partẽ: deinde proiice super illud mellis & zucchari, & penidiorũ, an. ℥. viii. aquæ rosatæ. ℥. vi fiat syrupus & administretur.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus apud nos est multum in usu. Liquiritia uero apud Dios. uocatur glycyrrhiza. Gligoritia uero reperitur in multis libris de Græco translatis, quod est dictu dulcis radix, nam glycon dulcis, riza radix. Isid. inquit. Glycyrrhiza Græce ex eo dicta ꝙ dulcem radicem habeat eadem ad ipsos, quia sitientibus sitim sedat, hæc est satis nota. Gal. in. 7. simpl. ait: Ghus. i. liquiritia id quod est utile de hac plãta est succus radicis eius. Mes. habet in isto syrupo aquæ rosatæ, ꝙ sapientes uolunt intelligi aquam rosatam distillatã per alembicum. Quidã uero dixerunt quòd intelligitur de aqua quæ fit ex infusione rosarum, sed non est credendum.

XXIX.

DE HYSSOPO.

℞. Hyssopi siccæ radicum apii, petroselini, fœniculi, liquiritiæ. an. ʒ. c. hordei mundi. ℥. s. seminis maluæ, draganti, seminis cydoniorum, an. ʒ. iii. capillorum ueneris. ʒ. vi. iuiubarum, sebsten an. numero. xxx. passularum enucleatarum. ʒ. xii. ficuum siccarum, & dactylorum pinguium, an. numero. x. albarum penidiarum lib. ii. & fiat.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus est in usu, & maxime scd̃m istam descriptionem. Idẽ Mes. in capitulis de tussi habet quatuor uel quinque descriptiones syrupi de hyssopo, quarũ nulla cum ista concordat, nec etiam inter se.

Hyssopus sicca ad differentiam hyssopi humidæ dicitur, quæ est sordes aggregata super lanam. Isid. Hyssopus herba purgandis pulmonibus apta. unde & in ueteri testamento per hyssopi fasciculos aspergebãtur agni sanguine, quos mundare uolebant, de ipso uide supra in dia hyssopo.

XXX.

DE PRASSIO.

℞. Prasii. ℥. ii. hyssopi, capillorũ ueneris, an. ʒ. vi. liquiritiæ. calamẽthi, anisi, radicũ apii, fœniculi, an. ʒ. v. semin. maluę. fœnugræci. ireos, an. ʒ. iii. semi. lini. seminis cydoniorũ, an.

ʒ.ii.passularū enucleatarum.ʒ.ii.ficus siccas pingues numero.xv.penidiorum lib.ii.mellis boni despumati li.ii. & fiat.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus est in vsu,& maxime s̄m istam descriptionē. Idē in ca. de asthmate habet duas descriptiones ex authoritate Hamech,sed cum ista non concordant,nec in vsu sunt.

Prasium.i.marubium album. Pli.ait:Græci perison vocāt,alij linostropon,nōnulli philopede,aut philogares. Circa instans ait:Marrubium herba est quæ alio noīe prasium dr̄,folia eius medicinę cōpetunt , herba collecta,& in vmbroso loco suspēsa per annum seruari pōt.Et aliud prasium quod vocatur prasiū viride,& hoc secundū intentionē Nicolai est flos æris.Prasion apud Græcos est porrum : prasium vero est marrub.album,& est herba satis nota.

XXXI.

DE CALAMENTO, conferens spleneticis,

℞. Calaminthes Domesticæ , Syluestris, } ana.℥.ii.
Ligustici
Dauci,
* Schœnuanthus , } ana.ʒ.v.
Passularum enucleatarum,lib.s.
Mellis.lib.ii.
Fiat syrupus,

* Squinatū dicunt.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus est ille qui cōiter est in vsu , idem habet vnā aliam descriptionem,sed hæc est nobilior illa Gal.in lib. secreto.habet vnam aliam,sed non est eadem, nec est in vsu.

Calamenthum domesticum secundū modernos est vsuale.Circa instans calamenthum inquit,herba est quæ alio nomine nepita dicitur.

Calamenthum montanum melius est,quia est magis siccum,cū flores producit debet colligi.Dio.ait:Calamītham quā pulegiū agreste multi dicunt, & ipsa montuosa est &c. Calamenthum vero agreste s̄m intentionem Nicolai est nepita siue herba dicta a vulgo gattaria siue neuida. Nam sine dubio nepita est calamenthi species.vnde Macer:
Herbam quam neptam vulgari sæpe vocamus.
Hanc medici Græco calamenthi nomine dicunt.

XXXII.

DE EVPATORIO

℞. Radicū apij,fœniculi,endiuię,an.℥.ii.liquiritiæ,squinā- ti,cuscutæ,absinthij,rosarum,an.ʒ.xvi.capillorum veneris , *bedeguar,†suchaha,florum buglossæ aut radicum eius,anisi,fœniculi,eupatorij,an.ʒ.v.rheubarbari, masticis, ana.ʒ. iii.spicæ,asari,folij,an.ʒ.ii.coque in aquæ lib. viii. vsque ad tertiam.& cum lib.iiii. zucchari fiat syrupus addendo succi apij,endiuiæ,quantitatem sufficientem,& vsui reserua.

*i.spine alba. † i. spine Arabicæ.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus apud nos est multum in vsu , & magnificata est virtus eius,ut docet experientia, sed non solum in oppilationibus hepatis, vt in alijs proprietatibus,sed sunt qui faciunt , & qn̄ credunt aliqua facere nihil faciunt , & hoc est propter simplicia quæ in ipso ingrediuntur,vt ostendam.

Bedeguar siue bedeguard idē sunt,& est quā Dios. Acantis leuce vocat:sed apud Sera.est spina alba,de qua ipse Serap.scribit in litera b.bedeguar.& in litera s.scribit spina alba,quæ idē est similiter facit Aui.in.2.can.sed opīo ignorantiū apothecariorū multorū est ꝙ bedeguard sit quædam res similis spōgiæ q̄ nascitur sub quadam plāta quæ apud Dios. vocatur cinosbatus.i.rubus canis, & in ea aliqn̄ reperiūtur vermes:& sic meo tp̄e vidi multos eam ponere in isto syrupo loco bedeguard,sed decipiuntur.Nam vide Nico.Flor. in.lib.7.in cap.de cancro qui dicit:Dicunt quidam experimentatores ꝙ fiat puluis ex eriton qui oritur subrubum canis qui a quibusdā,sed nō recte ponitur pro bedeguard.Moderni generaliter in puluere qui fit contra botium gulæ habet bedeguard,sed litera nō est bona,quia prædictus puluis reperitur apud Rainaldum de Villa noua in ca. de botio gulæ,& ibi dicit.℞.spinæ rosarum,& credo quod sit illa spongia quę falso bedeguard dicit̄.Ille q̄ de nouo scripsit Lumē apothecariorū dicit ,ꝙ bedeguard est radix cardonis bene dicti masculi,quod non est credendum,sed vt veritati apertior sit via,hic volo scribere formam ueri bedeguard,& qd̄ debet administrari in isto syrupo secūdū Sera.ex authoritate Dios.qui dicit bedeguard.i.spina alba.Dios.nominat acāthis leuce,& in Græco est spina alba , & est planta quæ nascitur in montibus Zagial, & habet folia similia cameleūtæ albæ,nisi quia sunt strictiora & albiora, & super ea est simile borræ,& sunt spinosa , & habet stipitem longum duobus brachijs in grossitudine digiti pollicis vel plus : color eius est vergens ad albedinē,& super fumitates eius sunt capitella spinosa simili eritio marino , nisi quia sunt minora & oblonga,& flos eius est coloris purpurei,& semen eius est simile grano cartami , sed apud Dios. est simile grano ginco quod idem est,nisi quia est rotundius eo,& id quod administratur ex ipsius planta est radix, uide ergo si bedeguard est illa spongia vt volunt ignorantes.

Suchaha est ēt spēs cardonis & ē propinqua bedeguard. & est quā Dios.vocat acanthim Arabicam. i.spinam Arabicam & est similis supradictæ.i.similis bedeguar,nascitur spinosa & alba. Matt. Syl.vult ꝙ suchaha sit cameleunta alba , qd nō credo Nā Dios.& Sera.de vtraq; faciunt distincta capitula.Et secundū Christophorū de hone.suchaha est bedeguar,quod nō est,& secundū Lumē est radix cardonis bene dicti fœminæ,quod non reperio apud authores,sed sit qūocūq; suchaha apud Dios.est acāthis arabica.& secūdū Sera. est spina arabica. & secundū Rasim est megailē.& idē Sera. ex authoritate Gale.ait:Herba est similis plantæ bedeguar, nisi quia virtus eius desiccat & distipticat plus eo , & fructus & radix eis est fortior. secūdū Paulum suchaha est herba dulcis quæ extēditur super terram, & facit capita grossa prope radicē , & exeunt ex illis capitibus flores sanguinei, & sic est secūdum veritatem ꝙ suchaha est herba spinosa alba expādens se super terram cuius flos est in colore sanguinis,& hæc est proprie suchaha quæ administratur in ipso syrupo:radix eius vsui medicinæ competit.

Postq̄ dixi de bedeguar ac suchaha quæ sunt spēs cardonis.Etiam mea intentio est declarare quasdam alia spēs quę ponuntur in numero cardonum.Nam primo est cameleunta alba & nigra : sed de alba Sera. dicit ꝙ sunt homines qui nominant eam acaciam : & de nigra dicit ꝙ nominant eam hoīes cameleuntam propter varietatē florum eius, quia ex eis reperiuntur virides multum,& aliqui ad albedinem declinantes & aliqui ad cœlestem co lorem , & quidam ad rubedinē sanguinis secundū diuersitatem locorum in quibus nascunt̄.Et est alius cardus qui alio nomine scolimas vocatur.& iste apud quosdam est cardus dictus arcosof,sed ignoro verum.Serap.in suo cap.ait in fine capituli de cardo comeditur planta ista recens sicut comeduntur asparagi. Ego vero nec nego,nec affirmo ꝙ scolimas sit arcosof. i. artigiocho,sed nomen suum verum est chinera, aut alio nomine dicitur alcorsof, de quo vide Rasim in. ʒ.Almanso.qui virtutem eius describit,sed formam nō:tamen iste cardus est spinosus,cuius capita comeduntur referuntur de Ianua.Auic. in.2.can.dicit.Cheuchezred est gūma alcorsof.Io.Serap.in suo antidotario in fine inquit : Cancarzed.i. gūmi alcorsof. Auer.in.5.col.inquit : Harchaf.i. cardus alchi vult dicere artigiocho,& est alius cardus quo vtuntur homines ad gargellandum pannos & bireta & similia: & iste apud Dios.vocatur dipsacus,& a multis ignorātibus uirga pastoris:& est alius cardus dictus astaraticon, siue centum capita cœlestis coloris,& iste apud nos nascitur iuxta vias,& est alius qui dicitur cētum capita alba,& hæc est iryngus & est alius qui a modernis cardus benedictus appellatur, & iste est quē hodie herbam turcham vocant siue sedum, ut apud Diosc.siue eregeron,ut apud Plini.flos buglossæ,ut radicum eius: flos vero vt vult Papias dictus est quòd cito fluat, quasi fluor.Isidorus vero inquit : Flores nominantur quòd cito defluant de arboribus,quasi fluores quòd cito soluantur.

Folium.i.malabathrum in hac descriptione loco eius ponitur macis,vt dicit Auic.in.2.cano.cap. de folio,si vero in ipso non ingrederetur spica potest poni,sed quia spica non ingreditur ponitur macis.

XXXIII.
DE THYMO.

℞.Extremitatum thymi.℥.ii.calamenthi,mentæ ſiccæ, ana ʒ.v.ſeminum aniſi, fœniculi, apii,dauci, an.ʒ.iiii.paſſularũ enucleatarum.℥.iiii.& cum lib.ii.mellis fiat ſyrupus, & aromatizetur cum.ʒ.ii.galliæ muſcatæ.

COMMENTA. MANLII.

Iſte ſyrupus eſt in vſu. Thymus ſecundũ Iſido. appellatũ eſt quòd flos eius odorem refert de quo Virg. Redolentq; thymo fragrãtia mella.Pli.Thymũ flore ſato naſcit̃, nec durat niſi afflatu maris,pp thynium.n.quod in Attica regione abũdat,mel atticum ſummæ laudis in toto.mũdo eſt.Meſ.in ca.de hyſſopo quem vocat haſce inquit:Dicunt quidã quòd eſt hyſſopus hortenſis,& dicunt alij ꝙ eſt una ex ſpẽbus origani,& in fine formæ p̃dictæ plantæ ait:& planta eius ut dicitur eſt mater epithymi,ergo eſt thymus: nã ſine dubio haſce eſt thymus et flos ipſius eſt epithymus : quidam thymũ policariam maiorem vocant alij haſce. Meſue habet hic extremitatem thymi,& eſt melior pars plantæ eius.

XXXIIII.
DE EPITHYMO.

℞.Epithymi boni hortẽſis.ʒ.xx.myrrhæ, citrinorũ indorũ, an.ʒ.xv.cuſcutæ fumiterræ,an.ʒ.x.thymi,bugloſſæ, calamẽthi,emblici,bellerici,liquiritiæ,polypodij,agarici,ſticados an.ʒ.vi.roſarũ,ſeminis fœniculi,aniſi, an.ʒ.ii.s.prunorũ nume.xx.paſſularum enucleatarum. ℥.iiii. tamarindorũ. ℥. ii. s.zucchari lib.iii.rob.i.uini cocti lib.ii.& fiat ſyrupus.

COMMEN. MANLII.

Iſte ſyrupus eſt in vſu.Epithymũ uero ſm Meſ.eſt ex herbis ſupra creſcentibus alijs herbis, & eſt ſimile cuſcutæ: ſm Dioſ.epithymum eſt flos thymi ſimilis thymbrę.i.ſaturegiæ.Iſid.inbuit:Epithymam Græce,quod Latine dicit̃ flos thymi,nam flos Græce thymũ uocatur:eſt aũt flos thymbræ ſimilis.Circa inſtans,epithymũ flos, & nõ herba medicinæ competit,& qñ producit flores,colligi debent:Meſ.laudat ſubruffum cretenſe acuti odoris Aui.laudat Cretẽſe & Hieroſolymitanum,& eſt decliue ad rubedinem.

XXXV.
DE STOECHADE, vulgo de Sticados.

℞.Florum ſticados.ʒ.xxx.* haſce,calamenthi,origani, an. ʒ.x.aniſi,pyrethri,an.ʒ.vii. piperis lõgi.ʒ.iii. zingiberis.ʒ. ii.paſſularum enucleatarum. ℥.iiii. mellis lib.v.cõdias cum cinnamomi,calami aromatici, ſpicæ nardi,croci, zingiberis,piperis nigri & lũgi,an.ʒ.i.s.liga in pãno raro,& ſuſpẽde in ſyrupo,doſis eius eſt.℥.i.cum aqua decoctionis ſpicæ, & florum alchilil.i.chilchil,& eſt flos roris marini.

* Thymũ appellant.

COMMEN. MANLII.

Iſte ſyrupus eſt in vſu,maxime ſecundũ iſtam deſcriptio. idem Meſ.in cap.de ægritudinibus neruorum habet vnam aliam deſcriptionẽ ex authoritate Iudæi,& dicit ꝙ eſt medicina mirabilis conferens oĩbus ægritudinibus neruorũ, ſed nõ eſt eadẽ nec in vſu:tamen ibi habet ziniam qđ eſt iua ſiue chamæpityos, ut dictum fuit in electuario de iua.

Sticados ſecundum Meſue medici laudant Arabicum,& melior pars plantæ eſt flos poſt folia.Dioſc.dicit. Sticados ab inſula Galatiæ quæ ſticados dicitur nomẽ accepit in rei veritate illud ſticados quo moderni vtuntur non eſt verum ſticados de quo intelligunt Meſue & Auic. vt dictum fuit in confectione de ſticados.

XXXVI.
OENOMELI, ideſt unum mulſum,uulgo perperam Melicratum conditum.

℞. Vini boni antiqui lib.x.mellis boni & deſpumati lib.ii. proiice ſuper ea cinnamomi boni & ſubtilis. ʒ.v.ſpicæ aromaticę.ʒ.i.garyophy. zingiberis, ligni aloes, macis, ana.ʒ. iiii.†heil.ʒ.ii.croci.ʒ.i.s.tere contritione groſſa,& coletur cum colatorio groſſo de pãno, & aromatizetur cum muſci. ʒ.vnius tertia,ideſt ℈.i.

† Cardamomũ maiꝰ noĩant.

COMMEN. MANLII.

Melicratũ ſecundũ Dioſc.eſt mulſa & ipſe docet facere, ſed non hoc modo.Melicratum vero ſecundum.Simonẽ eſt vinũ ex melle & aqua factum & vocatur mulſa.ſ. ex tertia parte mellis.& duabus aquæ.differt autẽ.ab hydromelle eo quòd hydromel plus aquæ habeat quaſi ipſa ſit aqua mellita Melicratum uero eſt uinum ex melle,a craſis qđ eſt uinũ,& ipſa eſt mulſa. Iſid. inquit: Melicratũ vinum melle mixtum medius quaſi melleus, quia ex melle fit ſicut calamitas prò cadamitas,non eſt aqua mellis,vt quidam crediderunt.Nã ſupra etiam poſita fuit deſcriptio aquæ mellis.

APPENDIX.

Galenus.v.Sanitatis tuendę œnomeli compoſitionem probe edocet,cuius uerba in ſtudioſorum gratiã breuibus hic iamiam ſubnectere non grauabor.

Non vetem etiam nec ijs quæ melle (vina.n.enumerat) condiantur,ſenes v:i.maxime quibus ſuſpicio eſt calculi in renibus gignẽdi.aut podagrę alicuius,articularis ve morbi impetus futuri. Porro vinũ huiuſcemodi cõpõni aptiſsimũ fuerit Sabinũ,aut ſimile aliqđ. Coniiciatur aũt in id petroſelinũ, atq; id ſolũ articularibus ſatisfaciat. Iis qui calculo laborãt,ẽt aliquid betonicæ,& cẽſeri qui Galliis naſcit̃, eſt immiſcendum , uocant aũt herbam eam ſarxiphagon . Qui vero curioſius id medicamentũ cõponunt, etiam ſpicæ nardi aliquid iniiciunt. Sunt uero & alia quędã,quibus vrinas mouendi uis ineſt.Verum ſimplicem potionem, pleriq; ex vino melleq; conficiunt,adiecto rutæ,piperiſq; exiguo.

XXXVII.
CONDITVM ex cydonijs,vulgo Miua. citoniorum ſine ſpeciebus.

℞.Succi cytoniorum acetoſorum lib. xx. vini antiqui boni li.x.coquantur, cum facilitate uſq; dum conſumpta ſit eius tertia pars,ſemper auferendo ſpumam eius:deinde coletur & dimittatur reſidere & clareſcat. poſtea proijce ſup illud mellis boni & deſpumati lib.vi. & iterum bulliant & auferatur ſpuma eius, & coquatur uſq; dum habeat perfectam cocturam & reſeruetur.

COMMEN. MANLII.

Conditum de cytoniis ſecundũ intentio.Meſ. eſt miua: ſed ẽm Aui.& Gulie.Placen.eſt ſyrupus de cytoniis tamen Meſ.ponit etiã deſcriptionem ſyrupi de cytoniis qui aliud eſt.hæc.ſ.miua põt fieri cum ſpẽbus & ſine ſpeciebus,& ambæ ſunt in uſu,ſed iſta eſt miua cytoniorum ſine ſpẽbus. Raſis aũt in.9.Almanſo.in ca. de his quæ cõfortant ſtomachũ, & ciborum perficiunt digeſtionem,habet deſcriptionẽ miuæ,& ſyrupi acetoſi de cytonijs. Idẽ in li. diuiſionum in ca. de medicinis ſolutionis uentris:ait Cõfectio miuæ conſtrictiuæ,qui eſt ſyrupus de cytonijs.

Cytonium eſt pomum notum.Petr.de Creſcen.dicit:Coctanum ſiue cytonium eſt arbor nota : & ex eis quędã ſunt quæ faciũt pyra cytonia, & hæ arbores maiores ſunt: & minora hñt folia quędam ſunt arbores minores,& latiores habentes frondes quarum fructus ꝑprie uocãtur coctana. Papias ait Mala cydonia eẽ dicta ab oppido in inſula Cræta.

XXXVIII.
MIVA Cytoniorum cum ſpeciebus.

℞.Succi cytoniorum acetoſorum lib.xx.vini boni antiqui li.x. coquant̃ cũ facilitate uſq; dũ conſumpta ſit eius tertia pars,ſemper auferendo ſpumã eius:deinde colet̃, & dimittatur reſidere & clareſcat, & proiice ſup illud mellis boni & deſpumati li.vi.& iterũ bulliat & auferatur ſpuma eius, & proiiciantur ſuper illud ſpẽs alephanginæ ligatæ, panno ſuſpenſo ſuper illud medicamen, & ſunt proprie cinnamomi,& heil,an.ʒ.iii.garyophy.ʒ.ii.zingiberis,maſticis,an.ʒ. i.s.croci.ʒ.ii.ligni aloes,macis,an.ʒ.i.s.oĩa p̃ter crocum terantur contritione groſſa, & ſuſpendãtur in panno ſicut diximus omni hora fricando illud ſuper medicamine donec fiat ei ſpiſsitudo: deinde aromatizetur cum. ʒ. vnius tertia muſci hoc eſt.℈.i.& galliæ muſcatæ.ʒ.ii.& reſeruetur.

COMMENTA. MANLII.

Hæc vero eſt miua cytoniorum cum ſpeciebus, ſiue miua aromatizata.i.ꝙ ſupra miuam cytoniorum ſimplicem adduntur quædam aromata.i.quædam redolentia,& ſunt proprie illa q̃ in pãno ligantur,& de prædictis aromatibus aromatizantur,etiam quædam alia condita, ut eſt ſecacul conditum & alia huiuſmodi.

Heil

Heil ſicut dictũ fuit,ex authoritate. Serap. eſt cardamomũ maius:de quo miror ꝙ Aui.in pdicta cõfectione habet. cardamomũ maius & minus & heil.Chriſtoforus de hone. in prædicta cõfectione dixit,ꝙ heil eſt ſpẽs cardamomi quã non habemus hic,ſed loco eius aſſumit̃ cardamomũ maius, quaſi dicat ꝙ heil non eſt cardamomum maius:hoc affert in dubitationem. Guliel.Plãce. eodẽ loco habet cardamomũ maius & minus,& melegetam. etiam textus Gulielmi ſm opinionem Bartholomæi Montagnanæ eſt falſus. Nam ſicut dictum fuit ſupra in electuario de aromatibus cardamomum maius eſt melegeta, & ſic hodie gñaliter habetur opinio,quòd heil ſit cardamomũ maius,ſiue melegeta,q alio noĩe grana paradiſi uocantur.etiam Matth.Syl.in ca.de cardamomo errauit dicens ex authoritate Serap.ꝙ heil eſt cardamomum minus. Nam Ser. non dicit quòd heil ſit cardamomum minus: immo dicit quòd eſt maius, & ſic eſt.

XXXIX.

ACETVM Squilliticum, uel rectius Scillinum.

℞.Ex laminis ſquillæ, & proprie quæ ſunt mediæ inter corpus & corticem ipſius,quantitatem quam uolueris, & conſue eas ſeparatim in filo cum ſtilo ligneo, & dimitte ſiccari in umbra diebus. xl. poſt illud comminue eas in fruſta cum inciſorio ligneo,& pone ad omnem libram eius aceti boni albi lib. viii. & pone in uaſe uitreo ſtricti orificii, & ſtringe caput eius, & dimitte in ſole per alios dies xl.poſt illud cola & adminiſtra ubi oportet.

COMMENTA. MANLII.

Meſue inquit quòd cõcordati ſunt antiqui ſup iuuamẽta aceti ſquillitici ad ægritudines multas, deſcriptionẽ ipſius deſcribit etiam Sera.in ca.de ſquilla.& ſyrupũ de ſquilla,et multa alia. Liber qui dicitur Albuchaſim docet modũ præparandi, & deſiccandi, & de forma caſtrandi ſquillam, & conficiendi acetum ſquilliticum, & diſtillandi aquam ipſius, & de modo albificandi acetum ſquilliticum, & ſic de ſingulis: ſquilla dicitur cæpe muris eo ꝙ interficit mures.

APPENDIX

Græcorũ Dioſcorides.v.ca.18.Paulus Egineta.7.c.11. Actuarius capite de Liquoribus medicatis. Nicolaus Alexandrinns de cõpoſitione Medicamentorum cap.135.Cõſtantinus Cæſar .Arabum uero Auicennæ.5.cano.Filius Serapionis Albucaſis Seruitor uocatus.Latinornm inde,Columella.xiii.cap.34. Palladius in Iulio menſe cap.8. Plinius.xx.cap.9. Scyllinum Acetũ iiſdem fere uerbis abũde omnes exponunt uerum non ab re ſilentio eorum placita inuoluam, ne hæc eadem:ſæpius inculcemus, cum præſertim a Meſue parum, aut nihil differant:ſatis namq; duximus Locos indicaſſe.

XL.

OXYMEL SQVILLITICVM, deſcrlptione Democriti.

℞.Origani, hyſſopi ſiccæ* alhaſce, † cheiſim, cordumeni, ſticados, an.ʒ.v. coquãtur in tribus libris aquæ uſq; dũ deueniat ad lib.i.& pijce ſup ipſum mellis lib.ii. mellis paſſulati lib.s.ſucci alfeſcere.ʒ.v.aceti ſqllitici li.i.s.auferat̃ ſpuma eius omni hora,& coquatur ad perfectã decoctionem.

* Thymũ uolunt. † Liguſticũ uocãt.

COMMENTA. MANLII.

Oxymel Græce eſt ſyrupus acetoſus tam cum zuccharo factus quam cum melle: idem habet duas alias deſcriptiones, ſed non ſunt in uſu,ut eſt iſta, & ſunt qui faciunt ipm, ſed decipiuntur ut oſtendam.

Cheiſim.i.leuiſticũ hortulanũ, & eſt aliud cheiſim dictũ cãpeſtre,& iſtud eſt cordumeni,qđ apud ignorantes nõ eſt notũ.ſupra oſtendi ꝙ cordumenum eſt carui agreſte ſiue leuiſticũ:tamen opinio multorum eſt falſa,quia hic Meſue in iſto oxymelle habet cheiſim & cordumenũ: ergo non ſunt idẽ,ſed error eſt horũ qui nõ cognoſcunt ſpẽs leuiſtici, ſed ſecundũ modernorum ſententiã ſunt duæ ſpecies.ſ.hortulanũ & campeſtre hortulanum uero eſt illud quo cõiter utuntur campeſtre uero eſt cordumenum, & eſt leuiſticum campeſtre ſiue montanũ, & eſt ſemen quod reperitur ſub planta quæ dicitur peucedanum, & ſic eſt opinio herbaticorũ: tamen ſcias quando reperitur in confectione aliqua ubi ſolum ingrediatur cordumenũ,intelligitur de hortulano,ſed hic ambæ ſpecies debent poni.

Mel paſſulatum eſt medicamen,qđ fit ex melle & paſſulis expreſsis, ut oſtendi ſupra in confectione loch de pino.

Alfeſcera uel feſcera eſt uitis alba,quæ alio noĩe bryoniæ uocatur,ſiue ampleos leuce.ut apud Dioſc.Gal.in.6.ſimpl. inquit:Carinabiat.i.vitis alba,& dicit̃ alfeſire: hãc plantam quidam noĩant bryoniam,& quidam abradentes cutẽ, ſummitates eius comedũt in principio ſui hortus,ſicut mos ẽ.

EX GALENO.

XLI.

OXIMEL IVLIANI, ſecundum Galenum.ii.ad Glauconem in cura podagræ a bilioſo humore factæ.

℞.Foliorum rutæ,origani,ana.ʒ.iiii. radicis mandragoræ, anethi,ana.ʒ.ii.ireos.ʒ.i.agarici.ʒ.ii.tedæ pinguis lib.i. coccognidii,ʒ.iii.lacteridarũ,alipiados,ana.ʒ.s.polypo.ʒ.ii. folii,coſti,ſpicæ nardi:ana.ʒ.i.rheupontici.ʒ.i.ſquillæ interioris,cimarũ ebuli,ana.ʒ.iii.aſari.ʒ.i.canopi.ʒ.iii.epithymi,ellebori,acori,ana.ʒ.ii.hyſſopi,amomi,hyperici,cymini,ana. ʒ.i.aniſi,ʒ.ii.aceti acris,lib.i.mellis lib.ii.cõfice aũt hoc modo Lacterides & coſtum, coccognidium, & ſpicam nardi teres diligenter, cæteras aũt herbas infundes in aceto per dies tres, & poſtea coques donec media pars aceti decoquatur & tunc proiectis herbis mittes, et cum iterum decoctum fuerit ad ſpiſsitudinem mellis, ſupraſcriptas ſpecies tritas miſcebis, & utere ubi oportet.

COMMEN. MANLII.

Iſtud oxymel apud nos non eſt in uſu. Nicolaus in ſuo antidotario habet unam aliam deſcriptionem quæ quaſi eadem eſt. Alexander in cap. de catharticis ad podagram ex phlegmate, habet unam aliam quę eadem eſt, ſimplicia autem quæ declaranda ſunt declarabo.

Teda pinguis,eſt nomen quod apud ruſticos appellatur theia,& eſt lignum pingue pini,uel abietis,& utuntur ipſo ad faciendum lumen pro candelis.Sera.in cap. de pino inquit,ꝙ una eſt ſpecies pini, ex cuius ſudore extrahitur pix & cum ligno ſuo fit lumen ſicut cum cera.

Coccognidium ſicut dictum fuit, eſt ſemen mezereon.

Lacterides Io.Sera.in.7.ca. de laxatiuis ſimplicibus inquit: Lacterides eſt mendana,& dicit̃ fructus amarus.Hæc eſt quã Aui.in.2.cañ.uocat mehẽbethene: ergo eſt catapucia minor. Nã uide Sera.in pprio cap. de catapucia minore, qui inquit:Mẽdana.i.catapucia minor,& eſt planta quã multi cõputãt inter ſpecies lacticiniorũ,et hęc planta apud noſtros ruſticos dicitur cagarola, et in hortis abundat.

Alipiados ſcđm Nico.eſt coccognidium uel laureola,ꝙ non uidetur eſſe uerũ. Nam ſi conſideretur bene in prædicto oxymelle ingreditur coccognidium.i. ſemen mezereon:et etiam alipiados,quod non fieret ſi idem eſſet, ſed cõmuniter tenetur quòd alipiados ſit laureola.

Canopis ſecundum Nico. eſt Medianus cortex ſambuci.Similiter ait Gale.quidam crediderunt quòd eſſet canapis,quod non eſt. Nam etiam Alexander inquit; Canopis eſt cortex medianus ſambuci.

EX ANTONIO CERMISONO.

XLII.

ACETVM PASSVLATVM, ſecundum Anto.Cermiſonum in cap. de ægritudinibus capitis.

℞. Acetum uini non multum vinoſi lib.ii.paſſularum.ʒ.ii. bulliant uſque ad conſumptione tertiæ partis aceti: deinde coletur, et fortiter exprimantur paſſulæ:deinde iterum paſſulæ terantur in mortario, et fiat earum expreſsio, et acetum tali uſu reſerua.

COMMEN. MANLII.

Apud nos tale acetum non eſt in uſu.

EX PRACTICA MESVE.

XLIII.

Ad ægritudines Melancholicas in cap. de Soda frigida ab humore melancholico.

℞. Capillorũ ueneris, radicũ bugloſſæ domeſticæ et ſylueſtris,et florũ earũ,polypodii,epithymi,ana.ʒ.i.follicu.ſenę

chamæpityos, sticados, ana.ʒ.vii. chamædryos, squinanti, ellebori nigri, ana.ʒ.iii. fumiterræ.ʒ.viii. eupatorii.ʒ. iiii. succi pomorũ dulciũ.℥.viii. omnia præter epithymũ, & succũ pomorum bulliant in lib.iiii. aquę usque ad lib.ii. deinde bulliat in eo ebullitione una epithymum & coletur, & cũ succo pomorum, & lib.i. zucchari fiat syrupus.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus est preciosus ac dignissimus contra quartanam, & suo nomine ab apothecariis non est sic appellatũ, sed ad meliorem declarationem feci sub isto nomine, quia in Mediolano multi medici ordinant syrupum ad quartanam, sed apud apothecarios fit sub nomine syrupi de pomis compositi & idem est Franciscus de Pedemontium habet unam aliam descriptionem syrupi ad quartanam, quæ non est eadem, nec est in usu, sicut infra ostendam.

Buglossa est lingua bouis, & proprie domestica: syluestris uero buglossa est borago, cuius herba cibo apta et medicinę, flos, & folia, & semen, ac radix in isto syrupo debeut poni.

Pomum uero ab opimo.i.a copia.i.ubertate est dictum: inter alia poma Parisiana sunt magis laudata quam alia: post hæc est pomum dictum redolens.

XLIIII.

DE PSYLLIO, in cap. de phthisi.

℞.Spodii, seminũ portulacæ, seminis cytoniorum, papaueris, albi, ana.ʒ.ii. psyllii mundi.ʒ.v. succi arnoglossæ cocti & despumati.ʒ.xx. cancrorum fluuialium lotorum secundum doctrinam.ʒ.xx. decoquantur in libras.iii. aquæ usque ad lib.i. & cum lib.i. zucchari fiat syrupus.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus apud nos non est ualde in usu. Raynaldus de Villanoua in lib.4. in cap. de hectica, habet unam aliam descriptionẽ, sed nõ est eadẽ. Psylliũ uero est semen simile pulicibus, & laudabile est ad conseruãdum cãphoram, in bladis ac viis abũdat, & uulgari sermone linosella dicitur.

Arnoglossa ſm Papiam in litera a, inquit, ꝙ est quæ a latinis dicit̃ plantago.i.lingua agni, in litera p, ait: Plantago a Romanis dicta, ꝙ planta eius cito terræ adhęreat, herba quam Græci arnoglossam uocant. Macer:

Herbam quæ nostra lingua plantago uocatur,
Hanc arnoglossam Græcus uocat, est quia linguæ
Agninæ similis foliis plantaginis, huius
Sunt geminæ species, sed maior prima uocatur.
Altera uero minor, quam uulgo lantiolatam

Dicunt & sic est. Plantago uero maior secundum opionem modernorum est quam nostri rustici bletam syluestrẽ uocant: minor est quam falsi herbatici linguã caninã uocãt, sed decipiuntur, in pratis ambæ ac viis reperiuntur.

Cancer fluuialis est notus. Auicen. in secundo canonẽ dicit. Cancer fluuialis notus, est aliud cap. facit de cãcro marino, & ibi inquit: Cum dicitur cancer marinus, nolumus intelligere per hoc omnem cancrum maris, immo speciem cancri quę proprie habet omnia membra dura ut lapis.

XLV.

SABOR, in cap. de Mania, & Melancholia sanguinea.

℞.Succi buglossæ domesticæ, & syluestris, ana.lib.ii. succi pomorum dulcium redolentiũ lib.iiii. folliculorũ senæ.℥.iiii. croci.ʒ.ii zucchari tabarzeth.i.albi, lib.iii. fit aũt sic. senæ poiiciantur in succis per diem & noctem post contritionem eius: deinde bulliat ebullitione una aut duabus: deinde cum zuccharo fiat syrupus: crocus autem confricetur in panno, & eius decoctione & fiat.

COMMEN. MANLII.

Isto syrupo in partibus Mediolani vtuntur apothecarii: quidam crediderunt quòd esset syrupus de pomis compositus, sed aliud est. Ioan. Concoregius in cap. de mania & melancholia inquit: Sabor rex Medorũ qui ab hodiernis practicantibus penitus habetur in usu, quo ut plurimum utor, & in quo multam inueni utilitatem.

EX FRANCISCO PEDEMONTANO.

XLVI.

DE BERBERIS, in cap. de cura uomitus sanguinis.

℞.Spodii.ʒ.iiii.
Berberis.℥.iiii.
Vuæ acerbæ.℥.ii.
Cicoreæ.m̃.s.
Zucchari lib. ii.
Fiat syrupus secundum artem.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus non est in usu.

Berberis ẽ fructus rubicũdus satis notus apud Aui. in.2. cañ. uocat̃ amirberis, sed apud Diosc. uocatur oxiacanthos & est arbor minuta spinosa, habens fructũ rubicundum, & ex eo fructu a modernis conficitur lycium, & arbor ipsius uocatur darsisahan, ab aliis crispinus arbor: negant quidam quòd hæc arbor sit darsisahan, sed errant ut dictũ fuit. Petr. de crescen. inquit: Berberi sunt fructus cuiusdã arboris par uæ ualde spinosæ sicut arbor mali punici, idest arbor mali granati domestici, & sunt rotundi rubei, quasi subnigri sicut fructus spinæ albæ aliquantulum oblongi &c.

XLVII.

DE ENDIVIA, in cap. de cura male complexionis hepatis simplicis, & compositæ.

℞.Endiuiæ vtriusq; añ. m̃.i. seminũ cõium recentium.℥.ii. aceti albi.℥.ii. zucchari tabarzeth.i. albi lib.i. & syrupizet̃ cum aqua hordei & aromatizetur, cum sandali utriusque, & spodii ana.ʒ.i. & usui referua.

COMMENTA. MANLII.

Iste est syrupus de endiuia cõpositus ad differentiam simplicis qui fit ex succo & zuccharo sicut ostendam infra in tractatu de magistralibus. Gentilis scripsit unam aliam descriptionem, & secundum illam generaliter faciunt syrupum de endiuia compositum ſm Gentilem, cuius infra apparebit descriptio sunt quidam qui faciunt ipsum secundũ Franciscum quod etiam est laudabile.

Endiuia ſm Gal. in.8. simpl. est seris Diosc. uocat ipsam seridis, & ista est illa qua cõiter utuntur. Hic Frãciscus habet endiuiæ utriusq; quod intelligitur usualis & cicoreæ quæ flores azurinos habet. Auic. in cap. de endiuia in.2. canoait: quòd magis iuuatiua ex eis hepati est illa quę est magis amara. Ego existimo quòd ipsa sit cicorea, quia est magis amara & mirabiliter confert hepati.

XLVIII.

DE HEPATICA, in cap. de cura malæ complexionis Hepatis simplicis, & compositæ.

℞.Hepaticæ.m̃.i. lenticularum aquæ m̃.i. florũ cucurbitæ, uiolarum rosa.ana.℥.i. cimarum squinanti.ʒ.i. zucchari tabarzeth.i. albi lib.i. irroretur cum succo granatorum.℥. iiii. & aromatizetur cum sandali & spodii, ana.ʒ.i. & fiat.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus non est in usu.

Hepatica uero est herba nascẽs sup lapides semp madidos iuxta flumina et fontes sup extensa lapidibus Sera. ca. de hepatica ex authoritate Gal. inquit: nascit̃ in lapidibus humectatis, & cadit sup ea ros, & est sĩlis lenticulæ aquæ: hæc est illa quã Diosc. uocat lichenam. Circa instãs ait: Hepaticha herba, est & quãto maiora folia habet tãto melior est, & dicitur hepatica, quia principaliter est iuuatiua hepati Arabes uocant ipsam azezal saber. Rustici. nostri frigidariam dicunt.

Lẽticula aq̃ ſm Dios. sup aquã inuenit̃ natans, rotũda est sicut lẽticula, colorẽ viride habens. Sera. dicit: ꝙ ẽ ex ea marina, & ẽ ex ea aq̃ dulcis, sed illa q̃ est dulcis utit̃ utplurimũ.

XLIX.

DE NENVPHARE, in cap. de cura malæ complexionis Hepatis simplicis, & compositæ.

℞.Florũ nenupharis.℥.ii. ungulæ caballinæ aquaticæ, psyllii integri, acetosæ, ana.℥.i. seminum cõmuniũ.ʒ.ii. seminũ frigidorũ.℥.s. radicum fœniculi.℥.i. bulliãt in aqua hordei,

& addatur

et addat lib.i.zucchari,aceti albi,et ſucci granatorum.añ.℥ ii.& aromatizetur cum ſandali & ſpodii.añ.ʒ.i. & addatur parum ſpicæ ne frigiditate oppilationem inducat.

COMMENTA. MANLII.

Iſte ſyrupus non eſt ualde in uſu. Guliel.Pla.in ſuo tractatu de cõfectionibus hẽt unã aliã deſcriptionẽ, ſed nõ eſt eadem: ipſe Guliel.facit ſuã deſcriptionẽ ex decoctione florũ nenupharis incorporata cum zucchato & albumine ouorum. & fit ſyrupus ſecundũ artem: iſto modo ut docet Guliel. idem ait: Circa inſtans in cap. de nenuphare

Nenuphar.i. nymphea apud Dioſ. & naſcitur in aquis ſtãtibus ſicut dictum fuit: ſpecies eius ſunt duæ, ſcilicet una quæ in medio floris croceum habet colorẽ, et eſt proprie nenuphar ſiue ungula caballina: alia uero habet florem albũ, & iſta eſt nenuphar uſuale, & ambæ in aquis naſcuntur uide de ipſo in electuario de farfara.

Vngula caballina aquatica ẽ nenuphar ſcdm modernos quæ florem croceũ habet, & eius folia ad ſimilitudinem nenupharis albi, & iſta eſt illa quæ apud herbaticos farfara uocatur, nõ naſcitur aũt in uineis, ut quidã falſo crediderũt: immo hæc duo gña in aquis currentibus & non currẽtibus reperiunt. Hic Franciſcus habet ſemina cõ ia, ſed nõ ſpecificat ſi debent eſſe ſemina cõia maiora uel minora: ſed ſapientes uolunt ꝙ ſint ſemina cõia minora, frigida & ſunt hæc ſcilicet portulacæ, ſcariolæ, lactucæ, & endiuiæ.

Semina frigida ſimpli. intelliguntur ſemina communia maiora frigida quæ ſunt ad numerum quatuor ſcilicet melonis cucumeris, citrulli, & cucurbitæ, & ſic in iſto ſyrupo ſemina minora ac maiora frigida debent poni.

L.

AD QVARTANAM, INVENTIONE Pedemontani, in cap. de medicinis Febrium melancholicarum.

℞.Calendulæ leuẽ, pimpinellæ, lupuli quinq; folii, trifolii linguæ arietis, capillorũ ueneris, endiuiæ cũ radicibus boraginis, fumiterræ, radicũ bugloſſæ utriuſq; & florũ earũ, cicoreæ, hepaticæ, * bedeguar, quercalæ maioris & minoris, capparorum recentium, & corticum radicũ eorũ, corticum ſeminis tamariſci, ſcolopendriæ cũ radice añ.m̃.i. uiolarum, florũ boraginis, añ.℥.ii. prunorũ, ſebeſten, añ. numero.xxv. ſenæ cuſcutæ, thymi, epythimi, aniſi, fœniculi, añ. ℥.s. liquiritiæ paſſularum, ſtœcados, añ.℥.s. hordei mũdi pugillũ unum, ſeminũ cõium, corticum citri, añ.℥.ii. ſquinanti.ʒ.ii. quinq; radicum cõium reſidẽtium in aceto.℥ ii. prædicta bulliant in aquæ lib.vi. uſq; ad mediũ: deinde colentur, & colaturæ addatur ſucci bugloſſæ ſucci pomorũ dulcium, ana. lib.i.s. & diſſoluantur in eis zucchari lib. ii. & mellis roſati lib. s. aceti prædictarum radicum.℥. iiii. & aromatizetur cum ſandali.ʒ.i. garyophyllorum.ligni aloes, an. ʒ.s. & fiat ſyrupus ſecundum artem, & uſui reſerua.

* Spinam albam dicunt.

COMMENTA. MANLII.

Iſte ſyrupus ſcdm intentionem Franciſci eſt ſyrupus expertus ad quartanam, qui apud nos in uſu non eſt: maxime ſecundum iſtam deſcriptionem, ſed ſupra fuit poſita una deſcriptio huius ſyrupi, quæ confert quartanæ, & ille eſt quo utimur ſub nomine ſyrupi de pomis compoſiti, ſed quia in iſto Franciſci ingrediuntur quędam ſimplicia quæ declarata non ſunt ideo declarabo.

Calendula uel kalendula ſcdm Nico.& Manfredum de monte imperiali eſt herba dicta herba blãca, de qua Matth. Syl. ſpeciale facit ca. ex authoritate Plinii, & uocat ipſam charamos: quidã crediderũt ꝙ eſſet primula ueris ſiue herba paralyſis, ſed falſo. Nã ſcdm opinionẽ modernorũ uera chalendula eſt herba dicta apud nos herba blanca, in hortis reperit, cuius folia comedũtur ſicut aliorũ olerũ. Ioan. Anglicus in cap. de paralyſi dicit: Calendula.i. ſolſequium uel primula ueris: Idem in cap. de ſterilitate ait: Et calendula creſcit in hortis, portãs florẽ rubeum uel croceũ, de quo flore faciũt puellæ coronas, & in mulieribus in qbus aliqñ inflantur mamillæ propter retentionẽ mẽſtruorum, tũc dẽtur flores calendulæ cum ſpica & uino, quia tumorem ſedat & menſtrua prouocat.

Laureola ſcdm Matth.Syl. eſt primula ueris, ſed nõ ſcribit: de forma ipſius, ſed lauẽdula ſcdm modernos eſt plãta ſicut libanotides: cuius folia ſĩlia ſunt rori marino, ſed albiora cum flore purpureo paruo, apud nos in hortis reperitur, cum odore iocundo, hunc florem mulieres ponunt in pannis propter odorem ſuum.

Pimpinella eſt herba facta ſicut ſaxifragia, ſed minora folia habet: hęc apud omnes eſt nota.

Trifolium ſcdm Sera.ẽ handachocha, & ſpecies eius ſũt plures. Nam eſt trifolium trigonum, uel polyphylon quod latini trifolium odoratum dicunt, & eſt trifolium acutum, & eſt trifolium leporinũ, & eſt alia ſpecies a modernis dicta planta leonis, ſiue herba flaura, & ſic de ſingulis. Iſid. inquit: Trifolium eſt quod Græci triphyllum vocãt, quod ſit foliis trinis per ſingulas annotationes.

Lingua arietis, ſcdm Auic. ẽ duorum generũ.ſ. parua & magna: hęc eſt quam Dioſ. arnogloſſam uocat, ſiue alio nomine plantaginem, ſiue bletam ſylueſtrem, minor dicitur a falſis herbaticis lingua canis, ſed aliud eſt.

Quercula maior ſcdm Simonem Ianu. eſt chamępityos & interpretatur apud Gręcos infima pinus a cami, quod ẽ breue et pitheos qđ ẽ pinus, eo quod omnes ſpecies ipſius odorem pini habeant, hęc a modernis eſt uera iua quam Meſue in cap. de ægritudinibus neruorum laudat ſub nomine ziniam, et idem eſt.

Quercula minor eſt chamędrios, & non eſt chamæpityos, ut dicit Matth.Syl. Guliel. Pla. inquit Quercus terrę uel quercula minor eſt chamędryos, & eſt dicta infima quercus, a cami.i. infima & dris dria Gręce.i. quercus inde chamædryos.i. infima uel parua quercus, quia folia ſunt ſimilia foliis quercuum. In antidotario uniuerſali poſitum eſt triſogum.i. chamædryos. Plin. chamædryos eſt herba quã Latini querculã dicunt, Auic. in 2. cano. in cap. de chamædryos dicitur quod nominatur quercus terræ, & hæc ẽ quam hodie calamandrinam uulgariter uocant.

Quinq; radicum apothecarii generaliter debent ſcire ꝙ ꝑ quinq; radices cões intelliguntur radices fœniculi, apii, perroſelini, bruſci, & ſparagi, et ſic iſtæ quinq; poni debent in iſto ſyrupo. Radix autem ſecundum Iſidorum appellatur quod quaſi radiis quibuſdam fixa terris in profunda demergatur. Nam phyſici dicunt parem eſſe altitudinem radicũ et arborum, alii radicem a ſimilitudine radiorũ dictam putant uel ſi eradatur non repullulat.

EX NICOLAO.

LI.

DIAMORON, BATV.

℞.† Mororũ celſi lib.s. mororũ bati lib.i. mellis lib.s. ſapæ. ℥ iii. Confice ſic. ſuccum mororum cum melle & ſapa in uaſe æneo ſtãnato ad prunas leues ad perfectam decoctionẽ bullire deſine, cum autẽ ſcire uolueris ſi coctum ſi pone guttã ſup marmor, et inclinato marmore ſi ſe ut mel retinuerit coctum eſt, et tunc cola, et in ſtannato uaſe uſui reſerua.

† Nico. nõ ſic habet ſed hoc pacto legit ſucci mororum bati li.ii. mellis lib.i. ſape li.s. &c.

COMMEN. MANLII.

Diamorõ ſcdm intẽtionẽ Nicolai dicitur a moris celſi, batinum a moris rubi. Meſue in ſuo antidotario. in digeſtione de loch habet confectionem de moris: et dicit ꝙ eſt diamoron et ſic eſt. nã ſua deſcriptio cum iſta Nico. concordat ſed generaliter conficitur ſecundum iſtam deſcriptionem. ipſe Meſue in practica in cap. de ſinantia gutturis habet unam aliam deſcriptionem ex authoritate Alexandri; ſed non eſt in uſu. in eodem cap. habet unam aliam quam dicit diamoron, quam Gal. compoſuit, ſed nõ eſt in uſu. Gal. uero in tractatu ſexto de miemir deſcribit duas deſcriptiones: quarum unam ipſe compoſuit: aliam compoſuit Andromacus, ſed non ſunt uſuales.

Mora celſi ſunt fructus arboris ſic dictæ: et ex foliis huius arboris paſcuntur uermes qui gñant ſericum. Iſid. in ca. de noĩbus arborũ inquit. Sycomorus ſicut et morus græca nomina ſũ: dicta autẽ ſycomorus, eo ꝙ ſit foliis ſĩlis moro: hanc latini celſam appellãt ab altitudine, quia nõ ẽ breuis. ut morus. ſycomorus uero ſecũdũ ſentẽtiam modernorum

est nomen compositum: a siccos græce quod est ficus: & moro latine, & uocatur ficus fatua, siue ficus Pharaonis. Mes. loco eius habet mororum de seni: quod idem est.

Morus batus.i. mora. Mesue habet mororum dulcium: & idem sunt: & est rubus ferens mora, est aliud rubus canis: qui apud Diosc. cynosbatus uocatur: & est spina quæ nostro idiomate rosagna uocatur. Isidorus ait: Morus a græcis uocata quā latini rubū appellant. Gal. in. 6. simpl. inquit: Lamich est rubus. uel de bato qui dicitur rubus.

Sapa secundum compositorum est uinū coctum siue mustum coctum usq; ad consumptionem duarum partium. Mesue loco eius habet robi.i. carenū siue triplicatū: & dicitur carenū: eo q̄ feruendo parte careat tertia. Matth. Syl. inq. t: Sapa est mustum coctum ad consumptionem trium partiū.

Vas æneū.i. vas de eramine. Nico. uult q̄ prædictus syrupus fiat in uase æneo stānato, & hoc est quia generaliter apothecarii faciunt syrupos in caziis de ære q̄ non sunt stānatæ, & ibi coquūt, sed faciunt male, quia ille cibus vel potus qui coquitur & stat in illis uasis: si comeditur facit aliqñ incurrere elephantiā: & cancrum, & dolorē hepatis: & splenis: & malitiā cōplexionis. Isid. in cap. de uasis oleariis inquit: Lenticula modicum uas æneum uel argēteum quadrāgulum lateri aptum, quod & lechitum. est. n. vas olei quo reges & sacerdotes ungebantur a liniendo dictum.

LII.

RHODOMELI, uulgo MEL ROSATVM.

℞. Mellis albi despumati lib. x. succi rosarum recētiū lib. i. ponātur in caldario ad ignē, & cum bullire inceperit, uiridiū rosarum cū forficibus, uel cū cultello incisarū lib. iiii. addantur: & tandiu bulliant quousq; ad succi deueniant consumptionem, & dū bullierit semper agitetur cum spatula, & cum coctum fuerit in subtili uase recondatur.

COMMEN. MANLII.

Mel uerum rosatum scd'm intentionē Nicolai apud græcos appellatur rhodomel, quidā geleniabin uocant. Mes. in antidotario in distinctione de conditis habet unam aliā descriptionem, sed ista Nicolai est illa: qua gñaliter utimur, tamē inter ipsas est parua differētia. Circa instans in cap. de rosis. hēt unā aliam descriptionē: & eadē est. Isid. inquit: In cap. de potu. rhodomel, dicitur eo quod in succo rosæ mel admisceatur caleniabin: & chaliebnū reperio in practica Halyabatis p̄ geleniabin: & sunt rosæ conditæ: hodie uero p̄ geleniabin mel rosatū intelligūt si mel uiolatū facere uolueris eodē modo fit: sed nō est tantum in usu ut est rosatum.

LIII.

OXYZACCHAR, uulgo OXYSACCHARA.

℞. Zucchari lib. i. succi malorum granatorū ℥. viii. aceti ℥. iiii. ponātur super ignem in uase stannato, & tandiu bulliat cum spatula semp̄ agitādo donec ad quantitatē zucchari ueniat: & in pisside possit deportari ad modum electuarii.

COMMENTA. MANLII.

Oxyzacchara scd'm intētionē Nicolai dicitur ab oxi, qd̄ est acetum & zucchari ipse Nicolaus habet unā descriptionē quæ dicitur oxi, sed hæc dicitur ab acetoso succo malorū granatorum, sed in usu non uenit.

Malum granatum est pomum granatū: quod satis est notū. Papias inquit: Mala granata.i. punica dicta: q̄a interius grana habeant olentia quæ comedunt̄. & significant ecclesiam de multis gentibus congregatam, uel gratias habētes.

Acetum q̄ oxos dicit̄ Isid. in cap. de pou. Nicolaus vult quod oxyzacchara coquat̄ tātum quod possit ferri in pisside ad modū electuarii, sed nos gñaliter facimus ipsam ad formā syrupi, & nō ad formā electuarii. Isido. in cap. de uasis olearijs inquit. Pisides uascula unguentaria ex buxo facta. nam quod nos buxum græci pixum uocant.

EX RASI.

LIIII.

DE MYROBALANIS citrinis secundum Rasim in tractatu de ægritudinibus iuncturarum, in cap. de medicinis mundificantibus sanguinem & choleram.

℞. Myrobalanorum citrinorum. ʒ. centum, & ablue cū aqua calida, rheubarbari. ʒ. cētum, mitte in aquam frigidā, ita q̄ aqua supereemineat duobus digitis. postea in æstate pone ad solē p̄ quatuor dies. deinde aquā abiice iterum, & remaneant myrobalani & iterum mitte in aliā aquam & dimitte tandiu donec amittāt saporem suum & albescant, deinde aggrega primā & secundam aquam, & cum. ʒ. centum mannæ albæ quæ coque ad ignem, & remoue spumā donec fiat sicut iulep, & si uis acue eum cum scamonea, sup̄ qualibet lib. pone. ʒ. vnam scamoneæ, & super qualibet pone li. ℥. i. aquæ rosæ, & utere quando uolueris.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus non est in usu: credo quod sit ex cariorib9 aliis Myrobalani citrini magis sunt laudati illi qui in calore suo sunt citrini multæ citrinitates declinātes ad uiriditatē & in pondere sint graues & grossi, & cortex ipsorum sit spissus densus completus, ossa parua. Guliel. Placent. inquit. Myrobalani sunt quinque specierum, sed citrini sunt meliores omnibus aliis.

LV.

DE TVRBITH, secundum eundē in eodē tractatu, in capitulo de medicinis quæ purgant phlegma & crudos humores.

℞. Turbith lib. i. mitte in tribus libris aquæ frigidæ, & moretur una die ad solē: deinde cola, & deinde si saporē amiserit proiice, & aquam serua: sin autem appone aliam aquā, & iterum appone ad solem donec amittat saporem: postea aggrega illas duas aquas, & mitte lib. i. zucchari, & coq; donec fiat sicut iulep: educit multotiens humorem phlegmaticum & si uolueris citius facere coque ad ignem, quoniam est debilior a principio, sed postea non est ita clarus.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus non est in usu.

Turbith scd'm Mesue est radix herbæ cuius folia sunt sicut folia ferulæ minora tñ &c. Dios. de ipso cap. facit, sed non inuenitur sub noīe turbith, sed ipse uocat tripoliō: quāpropter miror q̄ Matth. Syl. de tripolion cap. facit, sed non cognouit quid esset, sed postquā ego aggregaui cap. de tripolion apud Diosc. cum cap. de turbith apud Sera. uidi quod idē sunt: scias quod flos ipsius mutat colorē suum ter in die: nā mane est albus, et in meridie declinat ad colorē purpureum, in uesperis uero fit rubeus.

EX AVICENNA.

LVI.

DE VVA, IN V. CANO.

℞. succi uuæ pōticæ stipticæ lib. vi. & decoquant̄ usq; ad tertiā, et fundatur sup̄ ipsum mellis lib. i. sumach radicis liquiritiæ, gallarum balaustiarum et superioris rosarū oium, an. sextarium unum et est. ʒ. vi. scd'm Gētilē croci. ʒ. ii. myrrhæ aluminis iameni, an. ʒ. i. decoquatur, et coletur, et potetur.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus apud nos nō est in usu. Franciscus de Pedemontium in cap. de solutione continuitatis stomachi et ulceribus, et ruptura, et eius cura, habet unam aliam descriptionem, sed ex authoritate Auic. et eadem est.

Vua pōtica styptica. s. in sapore nō autē intelligit̄ pontica ab illa regione, sed dr̄ et intelligitur ponticum, quia ponticum.i. fortem habet saporem. Petr. de crescen. docet modum cōseruationis uuarum, et de uirtutibus, et de apparatu uindemiæ, et de tempore uindemiandi, et sic de aliis.

LVII.

DE FRVCTIBVS.

℞. Succos cytoniorum, malorum, pirorum, granatorum, muzorum, sumach, zarur, et decoquāt leui igne donec ingrossētur: si autē uis dulcorare ipsum proiice super ipsum zucchari quantum uis, et bulli ipsum, et cola, et utere.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus nō est in usu Idē habet unā aliam descriptionem inferius, sed nō est eadē. Gal. in lib. secretorum habet unam aliam quæ eadem non est, nec aliquæ sunt usuales.

Fructus. Isid. in ca. de arboribus ait: q̄ fructus nomē accepit ab eminēte gutturis pte qua uescimur, inde et fruges.

Fructus

Fructus autem proprie dicuntur agrorum & arborum qui bus utimur: in animalibus uero abusiue & träslatiue uocari fructum dicimus.

Zarur ẽm Auicen.in.2.cañ. est noïatum triangulus latinorũ, & zarur est species quam noïant Græci telesimon, & seutabinũ, & quandoq; nominant eam malum syuestre. Zaror uel zarur ẽm sententiam modernorum est fructus similis piro in figura sua, sed est minor: quidã putauerunt ꝙ esset sorba, sed non est; uerum est ꝙ loco zarur ponitur sorba. Sera.in ca.de sorba ait: Zaror.i.faciens appetitũ. & est sorba, & ibi describit formã ipsius: si zarur sit sorba aut non, nõ nego, nec affirmo, sed unũ pro alio potest poni. Zaror ẽm Matth.Syl.est mespilũ siue auzarola uel tricoccum Gal. in 7.simpl. inquit: Mespilũ quod tricoccum noïatur eo ꝙ tria habeat ossula oïa intra se. Ioan. Arcu. in cap. de oppilatione hepatis inquit: Zaror.i.sorba Nicolaus Flor.in lib.4. de squinantia dicit: quòd zarur est mespila.

LVIII.

DE FRVCTIBVS, alius.

℞.Cydonia,
Mala,
Acetositatis citri,
Pyra,
Granata,
Agresta,

Et exprimatur aqua eorum omnium, & infundatur in ea aliquid de,
Sumach,
Zarur,
Alnabach,
Granis myrti,
* Ambiberberis, (*Alias Alpirberis.)

Et dimittatur die & nocte, & exprimatur & coletur & proiiciatur desuper mel, & decoquatur donec fiat ei spissitudo, & administretur.

COMMEN. MANLII.

Nõ est in usũ, sed quia ibi ingrediunt quædã simplicia q̃ nõ ingrediunt in alia descriptione: ego solũ illa declarabo.

Alnabach.i.nabach ẽm eundẽ in 2. cano. est fructus arboris dictæ sardar, & hæc est quã Dios. agrifoliũ uocat: cuius semen est simile piperi dulcis saporis. Idẽ aliud ca. facit de lothos, & dicit ꝙ caligarii rosum uocant. Io. Concoregius in cap. de capillis dealbandis & denigrandis inquit. ℞.foliorum rozi de quo præparantur coria, hæc non sunt agrifolium nec lothos, ut quidam uolunt. Serap. de nabach speciale cap. facit & inquit: Nabach est cortex similis cortici mori, & odoris boni, hoc non est cap. de uero nabach, sed est cap. de nascatimon, sicut patet si legis illud cap. de nabach apud eundem cum ca. de nascatimon apud Diosc. uidebis ꝙ idem sunt: sed textus Serap. ibi est falsus. Nam ipse Sera. in cap. de sadar inquit: Sadar est arbor, & fructus eius est nabach: ergo est agrifolium, & non est cortex, & hæc arbor nascitur in partibus Ianuensibus, semen est rubicundum maius pipere comestibile, & uocant ipsum herbatici laurum syluestrem.

Ambiberberis ẽm eundem in. 2. cañ. est azatarasch, & est ex eo rotũdum, rubeum, campestre, & nigrũ, longum, arenosum, aut montanũ, & est forte hæc arbor quam Dios. oxiachantos uocat, & est arbor dicta apud herbaticos cri spinus siue berberi, & satis sunt nota.

EX ANTONIO GVAINERIO.

LIX.

Sancti Ambrosii scd̃m magistrũ Antoniũ Guainerium. in cap.1. de febre tertiana pura interpollata, & eius cura. ℞.Parũ milii a cortice superiori depilati, quod pistum appellat, & decoqui facies in aqua donec crepetur, quia cito decoquitur deinde de tali bulliente brodio accipianẽ, uerbi gratia ℥.iiii. & imponantur ℥.ii. uini, et ita calidum bibatur, & mirabiliter sudorem prouocat, & sedat sitim.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus secundum intentionem dñi magistri Antonii, Mediolanenses tpe magis æstus utuntur eo, & cõiter appellant ipsum pistum uini, & sic adhuc generaliter utunẽ ipso, sicut ex notum apud ipsos.

Milium.s.milium quo utimur generaliter Sera. cap. de milio inquit ex authoritate Dios. ꝙ sunt duæ species, una earum est asperum habens granum, & est illud quod potest teri & a quo auferẽ cortex, sicut fit a rizi. & alia species est fortissimi & asperrimi grani, & non potest ab eo auferri cortex. Gal. in.7. simpl. inquit: Cenchrum.i. millium. hoc granum est de speciebus granorũ, & est simile panico, quòd notum est.

E IOAN. ANGLICO.

LX.

De Pimpinella, scd̃m Ioan. Anglicum, quæ alio nomine Rosa Anglica nominatur, in cap. de cura phthisis.

℞.Pimpinellæ, consolidæ maioris, consolidæ minoris, cõsolidæ mediæ, hyssopi recẽtis, pollitrichi, ceterach, adiantos, scariolæ, radicis ungulæ caballinæ aquaticæ.i. farfar. ana. m̃.i. capillorum ueneris. m̃.iii. uiolarũ. ʒ.ii. foliorum nenupharis, quatuor seminum frigidorum mundatorum, liquiritiæ mundæ, ana. ʒ.i. candi.i. zucchari candi, penidiorũ, medullæ, seminis bõbacis, seminis cytoniorum, boli ar. seminis lactucæ, portulacæ, papaueris albi, myrtillorum, succi liquiritiæ, ana. ℥.s. dragacanti, gummi arab. amyli, foliorum rosarum rubearum, spodii, sanguinis draconis, ana. ʒ. iii. seminis althææ, seminis maluæ, uuæ passæ mundatæ ab arillis .i.a granis pineanũ, caricarum.i. ficuũ, ana. ʒ.ii. hordei mundi lib.i. zucchari lib. iii. fiat syrupus cum aqua pluuiali, & bene clarificetur, & detur mane & sero.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus nõ est in usu. Pimpinella est herba cuius folia sunt similia saxifragiæ: sed minora hãc generaliter Lombardi in hortis habent. Matth. Syl. inquit: Pimpinella est herba multum similis saxifragiæ: unde uersus, Pimpinella pilos, saxifragia non habet illos.

Consolida maior est herba q̃ a uulgo anealcho dr̃. Dios. de ipsa cap. facit sub noïe symphytum: & ibi describit duas species: quarũ prima nascitur iuxta riuos, cuius flos est albus, radicem habet subnigram, & est illa quæ iuuamentum hẽt in medicina. Aui. in. 2. cañ. de ipsa cap. facit sub noïe sucutum, sed in arabico est symphytum, & sic apparet manifeste ꝙ illud ca. de sucutũ apud Aui. cum c. de symphyto apud Dios. sunt idẽ, sed ipse Aui. non habuit perfectam notitiam quid esset, quia dicit est semperuiua, & dicitur ꝙ ẽ species seminis mandragoræ, & dicitur aliud, nec Guliel. Placen. agnouit eam sicut patet in ca. de anagallo, & in ca. de sucuto. hanc quidam anagallicum consolidam uocant.

Cõsolida minor est herba habens folia similia arthriticæ sed nõ sunt ita nigra sicut arthriticæ, sed flos ipsius ẽ purpureus factus in modũ floris stœcados hæc herba in pratis ac uiis nascitur, hãc rustici Papiẽses, soda uulgariter uocant.

Cõsolida media, de ista pauci authores sermonẽ faciunt, sed uide de forma ipsius apud Manfredum de Monte Imperiali. si uero nõ poteris habere, ponatur loco eius radix consolidæ maioris in pondere.

Polytricum uel polytrichõ græce dictũ multarum comarum. nam græci trix comã seu capillum uocãt. Pli. polytricha distãt a gallitrichis: ꝙ iũcos habeant albos, & folia plura maiora, quæ frutice quoq; maiora sunt. Dios. inquit: Adianton siue gallitrichon, uel polytrichõ, sed aliud est, & sic ex isto syrupo possumus certificari, ꝙ adianton non est capillus ueneris, nec polytrichon: ut quidam uolunt.

Ceterach secundum modernorum sententiã est herba q̃ in muris humidis & in lapidibus nascitur, & secundum intentionem meam est species scolopendriæ, uerum moderni distinguunt aliter. ualet ꝙ ceterach est herba dicta apud herbaticos adorata & scolopendria lingua ceruina, infra apparebit descriptio syrupi de scolopendria, & ibi melius ostendam si Deus uoluerit.

Adiantũ. Dios. inquit: Adiantũ siue gallitrichon uel polytrichon, folia habet coriãdro similia scissa, in summitate habet ramos subtiles duos lõgitudine unius palmi nigros,

& non habet stipitem, nec florē, nec semen, hoc est cap. de capillo veneris sicut patet si legis capitulū de capillo uene ris apud Aui. et Sera. uidebis ꝙ idē sunt: sed moderni distin guunt ꝑ diuersas herbas. videlicet ꝙ aliud ē adiāton, aliud est capillus veneris, aliud est polytrichon, aliud est gallitrichon licet tres primæ species habeant quasi eādem uirtutē.

Bombax vel bombix secundum quosdam est uermis: qui facit sericum Papias inquit: Bombix græce vermis est, penultima producitur. Sera. inquit. Coton. i. bombax. Aui. in 2. cano. vocat ipsum Kotum & ait. quòd eius semen est cale factiuum lenitiuum. hoc est notum.

Althea ſm Gal. in. 7. est malua syluestris. Macer inquit: Altheam maluæ speciem nullus negat esse, Altheamque uo cānt illam quòd crescat in altum. Hanc ipsam dicunt euiscū quòd quasi uisco illius radix contrita matre videtur, A mul tisq; solet agrestis malua uocari.

L X I.

DE LILIO, in cap. superius citato.

℞. Radicum Enulæ campanæ, ireos, ana. ℥. i. hyssopi, cala mēti, adianthos. ana. m̄. i. succorum cauliū, gallitrichi, ana. ʒ. ii. caruium dactylorum, succi liquiritiæ. ana. ℥. i. mucillagi nis, seminis lini, & fœnugræci, ana. ℥. s. mellis despumati li. i. & si non abhorreat amara, tūc addatur de prasio. i. marru bio, & gramine, ana. ʒ. iii. & fiat.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus apud nos nō est in vsu, ſm intentionem Io. Anglici siue Cōpositoris est syrupus de lilio qui florē purpureum gerit, sed generaliter habetur opinio, ꝙ quando re peritur syrupus de lilio simpl͞r, de lilio albo intelligi debe at: tamen hic Ioannes habet syrupum de lilio, & ibi non ha bet nisi ireos quod est radix lilii cœlestis, & propter hoc dico ꝙ iste est syrupus lilii purpurei, si aliquis uoluerit facere syrupū de lilio albo infra apparebit eius descriptio.

Enulæ cāpanæ, non aūt est enula quæ elenium dicit̄; sed potius est quædā species panacis de qua Dios. ca. facit sub nomine panax, chironia dicitur, quia nascit̄ in mōte pelion folia habet amaraco siīa, & florem aurosum & radicem te nuem, hæc apud nos non est cognita.

Ireos apud Aui. in. 2. cano. est radix lilii cœlestis: vide er go ꝙ iste syrupus est uerus syrupus de lilio cœlesti, seu pur pureo gn̄aliter: moderni admirant̄ ꝙ Mes. in ca. de ireos di xerit, ireos duæ sunt spēs, una quæ florem habet purpureū, & alia quæ habet albū. Electio. habēs florē album melior est in omni re, hoc est ireos qui florem gerit albū est melior q̄ qui gerit purpureū, quod non reperit̄ esse verum. Circa in stans inquit: Lilium ē domesticum & syluestre, sed syluestre album gerit florem, purpureum efficacius est, & sic hodie pro lilio cœlesti, siue ireos accipitur radix lilii, quod florē purpureum facit, & non album, ut dicit Mesue.

Gallitrichon siue centrum galli est planta quam multi moderni uulgari noīe bozomo uocant, eius spēs sunt duæ una q̄ in hortis nascitur quæ comedit̄ sicut alia olera, alia nascit̄ in pratis & hæc est syluestris, & est illa quam rustici nostri uulgariter scarlezā dicunt, & ista secundū plures est nobilior in medicina quam hortulana. Circa instans dicit: Gallitrichum. i. centrum galli.

L X I I.

DIGESTIVVS, in cap. de cura Paralysis.

℞. Seminis fœniculi, petrosilii, dauci, anisi, saluiæ, origani, lauendulæ, primulæ ueris, betonicæ, sileris montani, stœcados, sanamundæ, abrotani, iuniperi, ana. m̄. i. zingiberis, pyrethri, costi, nigellæ, pipis nigri & longi, ozimi, rutæ siccæ, basiliconis, maioranæ, aristolochiæ rotundæ, baccarū lauri, sinapis, gētianæ, ana. ʒ. ii. pistent̄ & coquant̄, & colentur, & fiat syrupus cū melle quantū sufficit: uel cum lib. ii. mellis si uis, uel cū lib. i. si patiens sit robustus & rudis, tn̄ si patiens sit delicatus ponatur minus de abrotano. Et si uis adde ace tum squilliticum. Et uoco istum syrupum de sanamunda.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus non est in usu, ſm intentionē cōpositoris est syrupus digestiuus. Idē inferius ī ipsa descriptiōe ait. Voco istum syrupum de sanamunda. i. garyophillata de quo infra. Lauendula ſm Matth. Syl. est primula veris, sed non credo, q͞a in hoc possumus certificari ꝙ lauendula non sit primula ueris, quia in isto syrupo habet lauendulam & primu lam ueris, ꝙ si essent idem, non repeterentur.

Primula ueris ſm Nicolaum est herba sancti Petri, siue herba paralysis, quod idem est. Moderni uero ponunt quòd de hac reperiuntur maior & minor, & maior secundum ue ritatem est herba sancti Petri quæ oībus est nota: minor ue ro est illa quæ in pratis ac viis reperitur: cuius folia comeduntur sicut aliorum olerum. Et ista a uulgo dicitur herba margarita: ab aliis el primo fiore.

Sanamūda. i. garyophyl. nō est pes leporinus, ut quidam ignorantes herbatici uolunt, sed garyophillata, siue sanamūda, siue auātia ē herba siīs agrimoniæ: cuius radix odorē hēt garyophil. hæc apud nos nascitur iuxta hortos & in cāpis, hāc adolescentes suo tp̄e euellūt, & portant ipsam in manibus ꝑꝑ odorē, folia ipsius sunt illa quæ habēt efficaciā in medicina: de qua ait Circa instans, garyophyllata uel garyophillatum dicitur proprie quædam confectio ex garyo phyllis confecta: unde folia, & nō radices in medicinis ponuntur, & quanto est recens tanto melior est. Plin. aūt uocat ipsam gethim hic syrupus secundū intentionem Compositoris est syrupus de sanamunda. i. garyophyllata.

Ozimū. s. ozimū garyophyllatum, quod alio noīe alfelen gemisch uocat̄. Hic Ioā. Angl. in isto syrupo habet ozimū, & inferius habet basiliconem, quod idem est: tamē species ozimi sunt plures, & sic hic pro oximo possumus intelligere semen ozimi garyophyllati, & pro basilicone possumus intelligere herbam ipsam ozimi, uel quandam speciem ozi mi, ut est ozimum citratum. i. melissa.

L X I I I.

DE RAPHANO, in cap. de cura paralysis.

℞. radicum raphani, lapatii acuti, lilii, pæoniæ, ana partē. i. tēperentur cum uino & aceto per diem & noctem. Tunc ℞. saluiæ eupatorii, chamædrios, chamępityos, calamenti, pētaphylli, hyssopi, an̄. m̄. i. ānisi, marathri. i. fœniculi, carui, pæoniæ, ana. ʒ. i. acori, squinanti, ana. ʒ. ii. nucis muschatæ, cinnamomi, ana. ℥. s. foliorū boraginis. ℥. i. corticis fraxini, & arboris tremulæ, ana. ℥. s. mellis lib. i. decoquantur ista in aqua extinctionis ferri, & in tp̄e calido & in ætate iuuētutis posset addi scolopendria cum herbis prædictis.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus nō est in usu Dios. ca. de raphano inquit: Raphanū græci: nos uero radicem uocamus, eo ꝙ tota deorsū mittitur cum reliqua olera magis sursum prosiliant &c. infra ponit quòd est aliud genus raphani, quod multi aromarachion dicunt: & sic inuenitur apud Sera. in ca. de semine raphani ubi sic ait: sed raphanus agrestis quem Romani uo cant aromorachion Gal. in. 8. inquit: Raphanus. i. raphanīda. Isid. ait: Raphanum Græci, nos radicem uocamus, eo ꝙ totus deorsum mittitur.

Fraxinus est arbor satis nota. Pet. de Cre. inq̄t: Fraxinus est arbor satis magna, quę in pinguibus & humidis nemori bus delectat̄ eius lignū satis igni cōpetit, & est optimum ꝑ circulis uegetū, & tinarū, eius semen est factū admodū linguæ passerum, & propter id apud nos uocatur lingua auis.

Arbor tremula ſm opinionem plurium modernorū, est arbor granati syluestris, sed ſm opin. Bartholo. Montagna. aliud est: nā ipse Bartholomæus in suis consiliis, in consilio de regimine ardoris urinæ ꝑ medicinalia inq̄t, ibi administratio est trochiscorū de carabe, & proprie qui scribuntur nono Almanso. allega. cap. quorū descriptio hæc est. ℞. charabæ, gūmi arboris tremulæ, & est populus: sed in ueritate ille textus est falsus. Nam Matth. Syl. in literas inquit: Arbor tremula. i. arbor granati syluestris. Io. Arcula. in ca. de mictu sanguinis & saniei ait: Gūmi tremulæ arboris. i. granati syluestris. Rasis in suis synonimis in fine similiter ait.

LXIIII.

DE MEZEREON, in cap. de fluxu uentris.

℞. Radicū fœniculi, petrose. brusci, radicū pæoniæ, lapatii acuti, aristolochiæ ro. an̄. ʒ. i. hyssopi, pulegii, montani, pen taphylli, chamædrios, chamępithyos, chymi, rosarum, ana. m̄. i.

m̄.i.mentæ modicum,succorum boraginis,scabiosæ, fumiterre,an.ʒ.ii.feminis pæoniæ,anisi,marathri,carui, ana.℥.i. ameos.ʒ.s.cuscutæ.ʒ.vi.uisci quercini,epithymi, senæ, foliorũ stœcados arabici, an.℥.i.polypodii.ʒ.i.& si fit in æstate ponat inter herbas scolopendriæ,corticum genestræ, fraxini,an.℥.i.mexereon boni.℥.i.mellis rosati lib.i.s.fiat digestiuum q̃ uocetur syrupus mezerinus.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus apud nos non est in usu. Mezereon autem herba ē quæ apud Dios. uocat̄ chamælæa, & eius semen est coccognidiũ.Vide supra de ipso in electuario de mezereõ.

LXV.

DE RVBEA tinctorum in cap.de sterilitate.

℞. Artemisiæ,rubeæ maioris,sauinæ,an.lib.s.tñ sauina amara est,iõ potest poni in minori quantitate foliorum mentæ, foliorum absinthii:summitatum origani,&calaměthi,an.ʒ.ii.spicæ nardi.ʒ.i.squinanti ʒ.ii.calami aromatici.ʒ.iii.anisi maratri,carui,an.ʒ.i.sileris mõtani:ameos.an.ʒ.ii.pæoniæ, ʒ.s.mellis ro.lib.ii.fiat syrupus quo utatur mane & sero.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus non est in usu.Rubea autem maxime tinctorum est herba cuius radix usui medicinæ cõpetit. Dios. aũt de ipsa duo cap.facit.unũ sub nomine eritrodanũ aliud sub nomine rubea,& hæc herba apud rusticos dicit̄ rosa, & ab aliquibus dicitur uena tinctorũ, sed uena citrina aliud est.

LXVI.

MACEDONICVS, ibidem.

℞.Radicũ petroselini domestici,& macedonici,apii, fœniculi,aristolochiæ,ireos,lilii,enulæ campanæ, rubeæ maioris,an.m̄.s.artemisiæ,pulegii,calaměti,hyssopi, paticæ origani,diptami,solsequi,an.m̄.i.cinnamomi,anisi,carui, pæoniæ,dauci,marathri,ameos,an.ʒ.i.spicæ celti.ʒ.ii.spicæ nardi.ʒ.i.casiæ ligneæ,costi ana ʒ.s.liquiritiæ.ʒ.ii,mellis quòd sufficit & fiat.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus apud nos non est in usu;macedonicũ aũt est olusatrũ,& est ex speciebus apii,& est q̃ Dios. hipposelinũ uocat:alii apiũ agreste uocant; siue ut latini olusat melius est hortino,& albedius, radix est illi grossa & alba & mollis,folia hñs obrotũda & uirida,in capite plenũ est flore,in quo semě ē uiride & oblongũ & uiscidũ, aromaticũ habens odorē,radix eius odorata & alba & eustomaca est,nascit̄ in locis umbrosis humidis & in hortis, hæc herba cibis apta ē cruda & cocta comedit̄ sicut apiũ.Hec apud modernos Alexandrũ uocat̄.Nicolaus ēt dicit.Alexandrũ uel olusatrũ est macedonicũ seu petroselinũ macedonicum quòd idem est. Matth.Sylua.de ipso loquitur in capitulo de apio.

Solsequiũ s̄m Simo.Ianuē. a multis uocatur intuba, ergo est endiuia,nam intuba est nomen græcum: sed a latinis endiuia nuncupatur,Circa instans in cap.de spõsa solis ait; Sponsa solis,heliotropia, intuba, cicorea, dyonisia, solsequiũ idē sunt.Mat.Syl.in ca.de cicorea dicit cicorea latine uel spõsa solis uel solsequia,s̄m Nicolaum solsequiũ est mirasol.i.spõsa solis siue cicorea: hic textus Nicolai nõ uidet̄ sonare bene:q̃ mirasol.nõ ē cicorea, immo est pětadactylos.hæc uero planta ab aliquibus pentadactylis uocatur & ab aliis heliotropia. Io.uero Angli.seu Compositor in ca. de paralysi ait.Kalědula.i. solsequium uel primula ueris ergo ē herba dicta a uulgo herba planca: & hæc uidetur habere plura nõia., nam cicorea põt dici solsequiũ; helitropeia idem Kalendula idem;sed quia intětio Cõpositoris ē quòd solsequium sit Kalendula.ergo debemus eam ponere.

LXVII.

DE PVLEGIO, ibidem.

℞.Artemisiæ m̄.iii,sanamũdæ,calaměti,caprifolii, origani, pulegii, camomillæ, melissæ,costi, balaustiarum,sisymbrii, radicũ fœniculi,petroselini,leuistici,lapatii,radicũ lilii,capillorũ ueneris recětiũ, adiãthos,enulæ cãpanæ.an.m̄.i. marathri,feminis,petroselini,calami,aromatici, utriusq; stœcados anthos,thymi, epithimi, nucis mus. macis, sem.basilicõis,chamædryos,endiuiæ,pastinacæ, an.ʒ.ii. mellis li.ii. zucchari lib.ii.uini albi q̃r.i.s. fiat syrupus secũdum artem.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus non est in usu,secundum uero intentionem Compositoris, iste syrupus est de mente Albucasim qui ipsum describit in sua practica.

Pulegiũ autē herba est satis nota.Circa instans in ca. de pulegio ait:Pulegiũ in tẽpore florum colligitur, per annũ seruat̄.Dios.in ca.de diptamo dicit: Diptamũ multi dicunt pulegiũ agreste esse,sine dubio pulegiũ est spēs diptami sicut apparet apud Sera.in ca.de origano.Idē in cap. de calamento de pulegio loquit̄. Pli.inquit: Pulegiũ fœmina efficacior, est aũt flore purpureo,mas candidũ habet &c. syluestri ea quæ de domestico dicta est efficacior uis est q̃ simile est origano minoribus foliis q̃ satiuum, & a quibusdam diptamos uocatur; gustatum a pecore caprisque balatũ cõcitat.vñ quidã græci literas mutãtes ibeconõ vel bliconon uocauerunt:s̄m autē modernos pulegium regale est usuale:sed pulegium indum seu ceruinum est diptamum.

Sanamũda.i.garyophyllata seu assara baccara agrestis, siue auantia,ut inquit Compositor in cap.de uulneribus recentibus in carne & neruis:& hæc apud herbaticos dicitur pes leporinus sed non recte,uide in syrupo de sanamunda: quod de ipsa aliquid ostendam.

Caprifolium s̄m Nicolaũ est matrisilua,matrisilua aũt apud Dios.periclymenon uocatur: & ex foliis ipsius apud quosdam fit lyciũ:& est herba quæ iuxta hortos inuenitur: & est illa quam rustici uocant cezolo:infra in unguento de matrisilua melius ostendam,si Deus uoluerit.

Adianthos seu adiantos s̄m Dios.adiantũ siue gallitrichõ siue polytrichon est herba quę habet folia similia coriãdro scissa in summitate, habet ramos subtiles duos in longitudine unius palmi nigros,& nõ hẽt stipitē,neque florem,neque semen,hoc uidetur esse capitulum de capillo ueneris. Nã adiãtos seu polytrichon species sunt capilli ueneris. & sunt ex hominibus qui ponunt unũ pro alio. Hic Compositor in isto syrupo habet adiãtos,quod potest dici esse florē roris marini, uel põt dici adiãthos confectio de floribus roris marini,sed quia Compositor in isto syrupo iterum inferius habet anthos,ideo idem non sunt.

Anthos uero apud Grecos ē flos.vñ antos,idest flos roris marini,& adiãtos est spēs capilli ueneris, de qua uide Circa instans in ca.de errore marino, qui sic ait:cũ ãt reperit̄, Recip.anthos uel roris marini,debẽt poni flores,& sic est.

LXVIII.

COLVMBINVS, ibidem.

℞.Radicum fœniculi,petrosilii,hyssopi recentis,radicũ lilii,radicũ apii,capillorũ ueneris recentiũ,* ceterach,pollytrichi,adiantos,radicũ scabiosæ,buglossæ, ana. m̄. i. herbæ sancti Christophori,marusę,pedis columbini, pimpinellę, cõlolidę minoris,utriusq, lactis corticũ mori celsi, fumiterrę,† hipericõ,an.m̄.s.liquiritię mũdę.ʒ. i.maratri.florũ boraginis,florũ camomillę.sem.brusci, sem.sparagi.florũ uiolarũ,an.ʒ.i.zucc.li.ii.fiat syrupus quo utatur mane & sero.

* Asplenũ uocãt.

† Herba sancti Ioãnis vulgo.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus non est in usu, secundũ autem intentionem Cõpositoris curat omne apostema, & omnem inflationem tempore frigido, & a ueneno liberat, dicitur aũt syrupus columbinus a pede columbino qui ingreditur.

Pes aũt colũbinus,s̄m Sera. est amomum, sed hic alius intelligitur:apud modernos pes columbinus est herba, de quo infra in troch.diacoralli de forma ipsius apparebit.

Herba sancti Christophori,s̄m Nicolaũ est filius ante patrem uel oculus cõsulis.Secundum uero Mat.Syl.filius ante patrem est herba quę ex authoritate Plin.dicitur garyophyllon,& est herba faciens florē sicut buphtalmos: cuius stipites faciũt ramulos plurimos, sed ramus post natus excedit lõgitudine ante natũ,& ob hoc filius añ patrē uocat̄ similiter oculus Christi: hęc herba apud nos in pratis inuenit̄,sed flos eius nõ est ita,ut inquit Matth.Sylu. quia eius flos non est sicut buphtalmos: nam buphtalmos habet florē citrinũ similē flori camomillę, & oculus cõsulis habet florem nigrũ:ergo nõ cõueniũt,sed error est hic. Nam buphtalmos secundum antiquam translationem habebat flores.

nigros sicut habet oculus Christi, sed secundum translationem nostram buphtalmos siue oculus bouis habet flores citrinos, & oculus Christi seu herba sancti Christophori habet flores nigros, ut est notum.

Amaruscus seu amaracus, secundum Dios. & Pli. & Isid. est sampsucus quæ alio nomine maiorana uocatur. Secundum autem modernorũ opinionẽ amaracus est alachoen seu uchuen, ut apud Aui. in. 2. can. & est illa quæ a Dios. partheniũ dicitur: & apud Sera. matricaria, & sic credo quod intentio Compositoris sit quod amaruscus sit matricaria, quia in illa materia multum ualet.

EX PETRO TVSSIGNANA.

LXIX.

DE SCOLOPENDRIA, in cap. Ictericia.

℞. Scolopendriæ, linguę ceruinæ, endiuiæ, hepaticæ, absinthii, cicoreæ, ana. ℳ. s. cuscutæ. ʒ. i. seminum communium. s. maiorum, florum boraginis, buglossæ, ana. ℳ. i. capillorum veneris, radicum fœniculi, petrosilii, brusci, ana. ℳ. s. & cũ zuccharo fiat syrupus secundum artẽ qui aromatizetur cum isto puluere. ℞ folii, loco eius ponitur macis, spicæ nardi, laccæ, casiæ lignee, ana. ʒ. ii. ligentur in panno lineo & bulliant in syrupo & usui reserua.

COMMENTA. MANLII.

Scolopendria secundũ Sera. authoritate Dios. nominatẽ hoc nomine propter similitudinem cuiusdam uermis dicti scolopendria: & eius expositio est quatuordecim pedum, habet folia multa egredientia ex una radice, & nascitur in petris muris ædificiorum, & non habet stipitem, nec florẽ, nec semen, & folia eius sunt sicut folia polypodii & pars eius inferior est quasi rubea, & pars supior uiridis &c. hæc est quam Dios. asplenon uocat, & sic si legis bene illud capitulũ de asplenon apud Dios. cũ capitulo de scolopendria apud Serap. uidebis qđ idem sunt, sed moderni pro asplenon intelligunt ceterach, sed ego credo quod in tẽpore antiquo uera scolopendria erat ceterach quæ a modernis herba dorata uulgariter uocatur: & sic in isto syrupo pro scolopendria intelligitur ceterach siue herba dorata: alia uero scolopendria quæ inuenta fuit a modernis uocatur lingua ceruina: & ambæ in isto syrupo ingrediuntur.

Lingua ceruina secundum modernorum opinionem est uera scolopendria quæ folia magna, longa & lata habet ab uno latere rugosa: & hæc secundum herbaticos est uera scolopendria: alia uero species non habet cognitionẽ per scolopendriam, sed si tu uocas ceterach scolopendriam negãt, & falsa est opinio, ut ostensum fuit.

EX ANTIDOTARIO BARTHO. MONTAGNANA.

LXX.

DE SEBESTEEN.

℞. Sebesten ℥. ii. rubeæ tinctorum. ℥. s. anisi, cymini, liquiritiæ, sem. lactucæ, melonis, cucumeris, maluarũ, ana. ℥. ii. alchechẽgi, fœnugreci, stœcados, prassii, ana. ʒ. iii. sem. apii, ameos, sem. petroselini, radicũ tribuli marini, dauci, fœniculi, meu, ana. ʒ. ii. sanguinis ericii præparati, scordeon an. ʒ. v. lapis spongiæ, iudaici, corticũ auellanarũ ana. ʒ. vi. coquantur in lib. ii. aquæ usque ad cõsumptionẽ medietatis, deinde coleẽ, & colaturæ addaẽ aceti squillitici. ℥. ii. s. zucchari secundæ decoctionis lib. ii. s. coquatur lento igne, & fiat syrupus.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus apud nos in usu non est. Sebesten sicut dictum fuit in electuario de Sebesten: est quidam fructus sicut granũ oliuæ: hic fructus colligitur & exiccatur donec fiat passus, & sic utimur.

Tribuli ẽm Dios. grana sunt duo. siccus & humidus: sed humidus est ille quo nos utimur, & gerit semen ad modum castaneæ: & propter id a multis castaneolus dicitur: & dum sunt recentes comedũtur & dixit Mat. Syl. quod ex semine eius fit panis: nã ipse est dulcis & nutrit: & sic utimur loco panis tritici & apud Auicennam in. 2. can. uocatur haseK.

Ericius alius est marinus: alius est terrenus. Isido. ait. ericius animal spinis coopertum quod exinde dicitur nominatum eo ꝙ subrigit se qñ spinis suis claudiẽ quibus undique prætectum est contra insidias &c. Auic. in 2. can. dicit ericius syluestris est notus: & mõtanus est aldulduI habens spinas sagittales propinquus naturæ syluestris uel terreni. ille uero qui est marinus est spẽs habentiũ ostraca. Guliel. Pla. dicit: Ericius est trium specierum unus qui est natus: alius qui habet spinas sagittales, & appellaẽ porcus spinosus. & alius est marinus, & est spẽs piscium habentiũ ostracum, ille qui est notus est ille quẽ intelligere debemus: & de modo præparandi dicunt quidam sapientes quod modus præparandi est sicut modus sanguinis hirci.

Iudaicus. s. lapis qui dicitur iudaicus, cuius figura est similis glandi albus bonæ figuræ multum habens lineas angulatas in longitudine protendentes, & nominantur summitates laceratæ, & est lapis qui dissoluitur in aqua & non habet saporem, & dicitur iudaicus, quia in partibus iudeorum reperitur.

EX ANTIDOT. GVLIEL. PLACENTINI.

LXXI.

DE CICOREA.

℞. Foliorum cicoreæ. ℳ. i. foliorũ boraginis, lactucarũ, uiolarum, scariolæ, lingue bouinæ. i. buglossæ, acetosæ, bactisosere, & est herba cuius flos est cœlestis & eius semen est ut semen scariolæ agrestis, sed non est albũ, neq; nigrum, & nasciẽ in bladis, ut plurimum credo ꝙ sit scariola agrestis, ana. ℳ. s. rheubarbari. ʒ. ii. pistenẽ herbæ & coquanẽ in lib. iii. aquæ donec tertia pars consumpta fuerit & coleẽ, & ad dãtur in illa aqua lib. ii. zucchari: & cũ dissolutũ fuerit zuccharũ ad ignẽ cũ aqua iterum coleẽ & ponaẽ ad ignẽ cum rheubarbaro puluerizato & ligato in una petia, & sæpe exprimatur cum manu petia rheubarbari, tandiu permittatur decoqui ꝙ bene syrupizatũ fuerit totũ, & tunc ab igne deponatur & reseruetur.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus est ille quo utimur & maxime ẽm istam descriptionem: & sic adhuc in Mediolano utuntur ipso: & sic faciunt in aliis ciuitatibus: sed collegiũ nostrorum doctorũ Papiensium magis laudat unam descriptionẽ quam describit Nicolaus Florẽtinus, & dicũt, quòd illa Nicolai est nobilior ista Gulielmi & hoc est quia ipse Nicolaus hẽt plura simplicia in sua descriptione quã Gulielmus, & sic de rheubarbaro maiorem quantitatem habet Nicolaus quã Gulielmus. Si autem facere uolueris syrupum de cicorea secundũ Nicolaum infra apparebit eius descriptio.

Cicorea secundum quosdam est intuba, alii solsequium, sponsam solis uocant. Columella in libro de cultu hortorũ ait Cicorea iam teneris fundens lacticula fibris.

Pli. ait. Intubum erraticũ apud nos quidam ambulam appellãt. In AEgypto cicoriũ uocant &c. Cicorea uero secũdum Compositorẽ est rostrũ porcinum, & est herba cuius flos est cœlestis, & sic est secundum ueritatẽ, quod uera cicorea secundum sententiam Modernorũ habet flores azurinos, & est spẽs endiuiæ, de quibus Guliel. in isto syrupo nõ habet nisi tres species. s. cicoream, endiuiã, & scariolam, sed Nicolaus in sua descriptione habet sex, de qua infra.

Scariola etiam ẽ species endiuię uel cicoreę. Mattheus Syl. in cap. de lactuca inquit. ꝙ sunt eius tres species: una est quæ uocatur agrestis, quã græci sarraliam uocãt nam sine dubio sarralia secundum Isido. est lactuca agrestis, ut ait in cap. de oleribus, ubi inquit: Lactuca agrestis, est quã sarraliã nominamus, eo ꝙ dorsum eius in modũ serræ est, Simon Ianu. dicit Scariola ẽm Modernos est uelut lactuca agrestis, nisi quia in dorso costarũ habet spinas paruas. pro endiuia ponitur secundũ Serap. & Circa instans scariola est endiuia, & secundũ Petrum de Crescentiis. endiuia est scariola uel lactuca agrestis, infra in alia descriptione de speciebus endiuiæ si Deus uoluerit ostendam.

Bactisosere apud nostros authores non reperio aliquem de ipso loqui: sed secundum intentionem compositoris est quædã herba, cuius flos est cœlestis, & eius semẽ est ut se-

men scariolæ agrestis, sed non est album neq; nigrum, & na scitur in bladis ut plurimum, & credo q̃ sit scariola agrestis quid autem sit communiter ignoratur: sed secũdum plures est illa herba quæ in bladis reperitur quã nos uulgo moneghetam uocamus, & sic meo tempore uidi eã poni in isto syrupo, sed scđm plures sapientes errãt illi apothecarii qui ponunt ipsam. etiam male faciunt medici qui dimittũt ipsã poni, & hoc aduenit: quia nõ habent cognitionẽ quod spẽs endiuiæ uel scariolæ sint: sed scđm modernorum opinionẽ spẽs scariolæ sunt. vi. vel vii. de qbus tres uel quatuor sunt quæ faciunt florem cœlestem: & una de ipsis habet florem ac semen: vt dicit Compositor: & in bladis reperitur sicut monegheta. Verum existimauerunt aliqui quod moneghe ta sit bactisosere, eo quod apud tuscos ita uocetur: sed error est nec eorum sermo apud sapientes acceptatur. nã opinio Compositoris est aperte q̃ sit scariola agrestis: quæ similis est moneghetæ, ut innuere uidetur in præsenti loco. Si ergo Cõpositor credit q̃ bactisosere sit scariola agrestis, nos debemus intelligere scariolam agrestem quæ formã habet ut ipse docet & non moneghetam: quæ non habet odorem nec saporẽ: & pro bactisosere, siue scariola agresti intelligitur cicorea agre. siue scariola agrestis: quæ florem cœlestẽ gerit. Præterea omnes species endiuiæ uel scariolæ uel cicoreæ sunt laudatæ in isto syrupo.

LXXII.

DE OPPIO.

℞. Opii, pondus gra. iiii. iusquiami, põdus gr. viii. corticum mandragoræ gra. i. s. seminis apii ℈ iii. seminis papaueris, seminis lactucarũ, an. ℥. i. s. foliorum lactucarũ, endiuiæ, uel cicoreæ, an. ṁ. i. foliorum papaueris, mercurialis, an. ṁ. i. pistentur grosso modo, & bulliant in lib. iii. aquæ donec cõsumatur medietas, & coletur & addatur zuccharum & inspissetur & clarificetur, & reseruetur.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus in usu non est. Opium secundum Auic. in. 2. can. est succus papaueris nigri et Egyptii ipsum seminant. Macer in cap. de tribus generibus papaueris inquit:

Exuuiis teneris opium faciunt capitellis.
Incisa leuiter summa cute, lacq; quod inde
Defluit, excipiunt cocleis siccumq; reseruant.
Antidotis multis aptum uariisq; medelis.
Sunt qui contundunt cum lacte suo capitella.
De quibus expressum siccant in sole liquorem &c.

E RAYNALDO DE VILLA NOVA.

LXXIII.

DE PLANTAGINE, in lib. ii. cap. de Dysenteria hepatica & intestinorum.

℞. Succi plantaginis depurati. ℥. iiii. aquæ pluuialis uel rosarum quòd melius ẽ lib. i. spodii, nucis cypressi, balaustiæ, sumach, sanguinis draconis, gummi arabici, masticis, thuris, gallarum, hypoqstidos, lapidis hematitis, rasuræ eboris an. ʒ. ii. terantur omnia in prædicto succo & aqua rosi. usq; ad medietatem coquantur, & addito zuccharo fiat syrupus.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus apud nos non est in usu. Plãtago uero apud Auic. in. 2. can. uocatur lingua arietis, & sunt ei duæ spẽs scili. maior & minor, maior est quam rustici nostri bletam syluestrem dicũt, & minor est quinq; neruia, quæ alio nomine lanceola uocatur & hæc est illa quæ apud falsos herbaticos pro lingua canis habetur, sed errant. Dios. ait uocatur arnoglossa siue eptaplevros. i. septẽ costarũ. Serap. ait: Lisẽ alchamel. i. lingua arietis & dicitur arnoglossa, & eius expositio est lingua agni, ideo quod Græci nominant arnõ agnũ & glossam linguã, & dicitur etiam eptapleuron. i. habens septem costas: nam in folio eius sunt septem costæ: & epta in Græco est septem, & pleura. i. costa

EX NIC. FLOREN.

LXXIIII.

DE IVA secundum Nicolum Floren. in lib. iii. in cap. de Paralysi.

℞. Iuæ. ṁ. ii. saluiæ, maioranæ, rorismarini, polii, origani, calamenti, mentastri, pulegii, hyssopi, thymi, rutæ domesticæ & syluestris, betonicæ, serpilli an. ṁ. radicũ acori, aristolochiæ longæ & rotundæ, peucedani, ualerianæ bryoniæ, gentianæ, diptami an. ℥. s. radicum fœniculi, petrosilii, apii, sparagi, brusci. an. ℥. i. stœcados, anisi, fœniculi, leuistici, ameos carui, sileris montani anã. ʒ. iii. pyrethri. ℥. i. s. passularum ℥. ii. aquæ. & mellis quantum sufficit, & aromatizentur cum cinnamomo nuce muscata, & cubebis, & fiat. Iste enim syrupus in hac materia est optimus.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus non est in usu. Iua uero ut dictum fuit est uerum chamæpityos & nõ est chamædryos: ut quidã crediderunt generaliter tenetur quod iua non sit chamæpityos, sed errant. Nã ego uidi apud multos apothecarios in sacculis chamæpityos, sed nec in sapore, nec in odore, nec in forma nõ est chamæpityos, de quo loquũtur nostri authores, sed loco chamæpityos habent chamædrios: unũ p hoc dico si aspexeris illam iuã qua moderni utuntur pro iua muscata: uidebis q̃ in forma, & in reliquis est uerum chamæpityos.

Ioannes Anglicus in cap. de dolore iuncturarum ait: quòd prodest guttosis. unde uersus.

Si capias iuam guttam tollet tibi uiuam.

Serpillũ secũdum Plin. a serpendo putant dictum quòd in syluestri euenit: in petris maxime. Satiuum non serpit, sed ad palmi altitudinem crescit. Dios. serpillum siue ut alii herpillum: *Latini ut cicer erraticum uocãt &c.* folia & florem secundum Circa instans medicinæ competunt.

Valeriana idest phu.

Bryonia. i. cucurbita agrestis Papias ait: Ampelos leucos seu bryonia quam Latini albam uitem uocant: uide de ipsa in confectione de alsescera.

LXXV.

DE LILIO in lib. v. cap. de Bolismo.

℞. Flores lilii albi, & decoquantur in aqua non quidẽ soli quia nocent stomacho cum proprietate eorum, sed cũ aliis aromatibus corrigentibus malitiam eorum, & fiat syrupus cum zuccharo, & decoctio eorum secundum artem.

COMMENTA. MANLII.

Istius syrupi sicut inquit ibi Nicolus, nõ reperitur descriptio apud aliquos authores secundum intentionem ipsius potest fieri sicut ipse docet.

Lilium scilicet lilium albũ quod florem album gerit. Rosa anglica habet unam descriptionem syrupi de lilio, sed ibi non habet nisi ireos, idest lilium cœleste, & propter id ille est syrupus de ireos, ut dictum fuit. Macer ait.

Lilia iure sequi quæ nec specie nec odore
Credere creduntur, roseo colata decori.
Nec minus in multis hominum sunt apta medelis.
Eius radicis bulbus qui lilia profert &c.
Hoc lilium satis est notum.

LXXVI.

Optimus ad omnem hemorrosagiam undecunque fiat secundum eundem in libro. v. in cap. de præseruatione a sputo sanguinis & cura eius.

℞. Hypocystidos, cimolæ, boli armeni, acaciæ, coralli albi & rubei, mumiæ, psidiæ, gallæ, mentæ, balaustiæ, gummi arabi, draganti, symphiti, corrigiolæ, seminis arnoglossæ, sumach, radicum pẽtaphylli, sanguinis draconis. an. ℥. i. decoquantur in aqua pluuiali usque ad tertiam, & colentur & addantur lib. iii. zucchari, & fiat syrupus.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus apud nos non est in usu. sed secundum intentionem Nicoli est optimus in illa materia.

Chimolea secundum Dios. est gicimolia: cuius alia est alba atq; densa, alia purpurea. Apud Auic. uocatur lutũ chimolea: uide de ea supra, in confectione esdræ.

Psidia est cortex mali granati: sed psigia est storax liqda.

Symphytum de ipso dictũ fuit quòd est consolida maior, siue anagalicum: uide de ipso in syrupo de pimpinella.

Corrigiola. i. polygonia, siue cẽtũ nodia, siue uirga pastoris. Dios. uocat ipsam polygonos masculum: & ibi etiam describit aliã quæ dicit polygonos fœmina. Petrus de Cres.

inquit. Virga pastoris est cardus syluestris: ille textus non videtur bene sonare: nam virga pastoris non est cardus, vt ipse & alij dicunt. Nam si legis capitulum de polygonos Dios. cũ cap. de virga pastoris apud Sera. & Auic. videbis quòd idẽ est. Et idem Ioã. Sera. in ca. de lapide vocat ipsam dimirision, & hæc herba in vis multum reperitur. Matt. Syluaticus in cap. de dipsaco. i. cardo fullonum dicit: quod est virga pastoris: sed non recte. Quidam vocant corrigiolam sanguinariam, sed secundum aliquos sanguinaria est illa herba, quam hodie bursam pastoris vocamus, siue a vulgo herba gugiarolla.

LXXVII.

AROMATICVS, in eodem lib. cap. de Debilitate Digestionis.

℞. Cubebarum garyophyllorum, zinziberis, cinnamomi nucis muscatæ, cardamomi, macis, calami aromatici añ. ʒ. s. spicæ, masticis, asari, squinanti, folij. ana ʒ. vi. amomi, ameos, costi, cyperi, carpobalsami, xyloaloes ana. ʒ. iiii. suppistata infundãtur in vino albo veteri põderis lib. x. tribus diebus, deinde coquãt ad tertiã partẽ, & cũ frigescũt manibus fricenẽ & colenẽ, & cũ lib. iiii. mellis decoquãtur, in vase bene obturato reponantur, & cũ musco aromatizentur.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus non est in vsu. dicitur autem aromaticus propter species odoriferas quæ in eo ingrediũtur. Isidorus in capitulo de arboribus aromaticis inquit: Aromata sunt quæque fragantis odoris quæ India & Arabia mittit siue aliæ regiones. nomen autem aromata traxisse videtur, siue quod aris imposita diuinis inuocationibus apta videantur seu quod ipsa aeri inseri ac misceri probantur. nam quid est odor nisi aer contractus.

LXXVIII.

DE CICOREA, in eodem lib. cap. de oppilatione Hepatis.

℞. Endiuiæ domesticæ & syluestris, cicoreæ, taraxacon an. m̃. ii. cicerbitæ, hepaticæ, scariolæ, lactucæ, fumiterræ, lupinorũ. an. m̃. i. hordei non excorticati, alchechengi ana. ℥. i. liquiritiæ, capillorũ veneris, cetherach, polytrichi, adianti, cuscutæ, ana. ʒ. vi. radicum fœniculi. apij, sparagi an. ℥. ii. ferueant in aqua sufficiẽti, & colẽtur, & cũ zuccharo albo solido fiat syrupus, pro cuius, vnaquaq; libra ponatur ad coquendum. ʒ. iiii. rehu. electi, & ℈ iiii. spicæ ligatæ in petia rara quæ sæpe exprimaẽ donec syrupus sit p̃fecte decoctus dosis. ℥. iii. cũ aqua mulsionis seminũ cõmuniũ frigidorum.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus secundum colegium nostrorum doctorum Ticinensium est ille quo vti debemus: aliqui tamen magis laudant descriptionẽ Gulielmi Placẽti. & ea vtũtur sicuti Mediolanẽses qui discriptionẽ Guliel. præparãt. Ioã. Matt. gradi: in cap. de cura malarum dispositionũ hepatis habet vnã aliã descriptionẽ: quæ quasi idẽ est cũ illa Nicoli: licet aliqua simplicia mutauerit. aliqua omiserit: nunc vero intendo declarare oẽs species endiuiæ, cicoreæ vel scariolæ

Endiuia nomẽ latinum est post græcũ intuba, Arabes & post grecum vndebe dicunt. In hac uero uolo ostendere omnes spẽs cicoreę uel endiuię, uel scariolę: sed primo uolo ostẽdere illas spẽs: de quibus ipse Nicolus in proprio libro loquitur. nam in cap. de debilitate hepatis ait sic. dixit Auic. taraxacõ: quã Gẽtilis dicit esse cicerbitã. siue rostrũ porcinũ. & Guli. dixit ipsã esse cicoreã, & est illa species quę a multis uocatur. plãta leonis. hic textus Nicoli uideẽ corruptus. nam ipse Nicolus debeat dicere quod dens leonis quę est spẽs cicoreę & non planta leonis quæ est herba dicta flaura uel herba maura quæ odorem asphalti habet & hęc est spẽs trifolij quod est consonum. idem in cap. de oppilatione hepatis dicit. taraxacon est spẽs sponsę solis, & inferius in eodem cap. inquit; Rostrum porcinum est cicerbita &c. Habita opinione Nicoli sequiẽ opinio Ioannis Anglici in ca. discrasiæ calidę hepatis quæ est ꝙ al taraxacon est rostrũ porcinũ uel cicorea idẽ sentit in cap. de fistula, ulcere, cancro, & sanie oculorum.

Postquam ostendi uerba Nicoli & Ioannis Anglici de taraxacon & rosto porcino, etiam uolo ostendere opinionem aliorum: & dico quod species endiuiæ uel cicoreę sũt septem ad numerum, de quibus ipse Nicolus sex species in isto syrupo ponit. Gulielmus autem in sua descriptione nõ põnit nisi tres scilicet cicuream, scariolam, & bactisoseram, ut per ordinem ostendam.

Endiuia domestica. i. usualis est herba satis nota. syluestris uero potest dici quod sit crispinus herba cicorea uero secundum sententiam modernorum habet flores azurinos uertentes seipsos ad solẽ: quare sponsam solis, & solsequiũ uocauerũt de qua Circa instãs ait: Sponsa solis est cicorea uel intuba, uel solsequium, hęc ẽt satis est nota. Sera. in ca. de endiuia inquit: undebe sunt spẽs. nam est ex ea domestica & est scariola & est ex ea syluestris quę est taraxacon; & est tertia spẽs quæ diciẽ cãdarel & est amiron. ẽt sm Circa instans & Petrũ de Crescen. endiuia ẽ scariola. Gale. in. 8. simplicium dicit. seris idest endiuię, inferius dicit.

Condrinæ est species cicoreę, uel lactucę. Aui. in. 2. can. in ca. de indiuia ait. quod est ex ea syluestris & hortulana, & est duarum specierum, & magis iuuatiua ex eis hepati est illa quę est magis amara ego credo quod sit cicorea. idẽ aliud capitulum facit de taraxacon: & dicit quod est spẽs endiuiæ: etiam ista nota est.

Scariola uero secundũ Simo. Ia. est uelut lactuca agrestis, nisi quia in dorso costarũ habet spinas paruas, se Mattheus Syl. & Isidorus uolunt quod lactuca agrestis sit scariola ut dictũ fuit etiã hic dicã herba Isidori quæ in cap. de oleribus dicit, lactuca agrestis est quam sarraliam nominamus: eo quod dorsum eius in modu serræ est. Simon in hac errat. nam in ca. de scariola dicit, quod ipsa est uelut lactucam agrestis, & in capitulo de sarralia inquit. ex authoritate Isidori, quod sarralia est lactuca agrestis. & in fine dicit ꝙ est scariola, & sic uolunt multi moderni.

Cicerbita uero sicut dicit Nicolus est rostrum porcinũ, secundum Gulielmum est cicorea, & est herba cuius flos est cœlestis. Etiam reperiũtur duæ aliæ spẽs quæ florem cœlestẽ habẽt, & oẽs in bladis reperiũtur. Et sic si bene cõsideretur uidebis quod species endiuię uel cicoreę sunt sepẽ; & sunt istę uidelicet endiuia domestica. i. usualis. cicorea quæ ab omnibus nota est: rostrum porcinũ dens leoninus, differũt parũ inter se: scd̃m modernorũ opinionẽ in pratis reperiũtur cum flore croceo, nisi solum in folijs differunt. Post maturationem florem producunt quandam lanuginem albã quæ cum tangitur euolat, & alia est dicta crispinum a uulgo. & hæc apud quosdam est lactuca asini, quod non credo sicut patet si legis capitulum de anchusa apud Dios. uidebis ꝙ cum. cap. de crispino non conuenit, & est alia species quæ dicitur cicoriastrũ, & ẽ scariola quę in bladis reperitur, & omnes iste spẽs uocantur endiuia uel cicorea uel scariola. Et hę notę sunt apud sapientes.

Alchechengi seu chechengi est strignus agrestis, secundum Dios. & est herba proferens granum rubicundũ simile ceraso in uesica inclusum, citrina in colore, quę a multis uesicaria dicitur, sed apud Lombardos fiacco nominatur, & in uijs reperitur. Aduertendum est in descriptione præsentis syrupi quod in omnibus codicibus Nicoli quos uidi deficit dosis hordei & alchechengi ingredientium dictã descriptionem, quod credo accidisse errore scriptoris potius quam alia causa, sed ut haberetur modus dosandi prædicta duo simplicia, uolui conferre hanc descriptionẽ cũ illa quã ponit Io. Matthe. gradi, qui etiam prædictum syrupũ descripsit: & inueni eas in ordine põdere, & in omnibus alijs concordare, & ip̃m dosare prædicta duo simplica hoc modo: sumit. n. hordei non excorticati. ℥. ii. Alchechingi, capil. ueneris &c. scd̃m ordinẽ Nicoli ana. ʒ. vi. ideo & nos debemus ẽt proculdubio eo modo dosare illa duo, uidelicet hordei nõ excorticati. ℥. ii. alchechingi. ʒ vi. quanuis præter nostrã uoluntatem apposuerint impressores æquale pondus eorum. Nam si sumeremus. ℥. ii. chechingi excederet debitũ pondus, nec bene proportionaretur alius.

Ceterach, sicut dictum fuit in syrupo de scolopendria est herba quæ a modernis herba dorata dicitur.

Polytrichon est herba quæ in puteis & in locis humidis reperitur, vt dictum est supra in syrupo de pimpinella.

LXXIX.

DE FICVBVS, in eodem lib. in cap. de cura colice ex foece.

Recipe ficum albarum .℥.i. aquæ ℥.x. coquantur ad lentum ignem vsquequo venerint ad statum iulep de quo accipiatur omni die ℥.iii.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus apud nos non est in vsu. Ficus.i. carica. Serap. in cap. de ficu ex authoritate Gal. inquit: quod sunt ex eis domesticæ & syluestres & moutanã, & ex domesticis quædã sunt recẽtes, & quædã siccæ, virtus recentiũ est debilis, quia admiscet eis de humilitate, siccæ sunt meliores maxime carnosæ: syluestris vero ficus ſm quosdã vocat caprificus: & dicit Pli. ꝙ huius fructus nunquam maturescunt.

LXXX.

DE ARTEMISIA in lib. vi. in ca. de retentione menstruorum præter naturam.

℞. Artemisiæ.m̃.ii. pulegij, calamenti, mẽtastri, origani, melissæ, persicariæ, sauinæ, sansuci, chamædryos, psoratæ, chamæpityos, matricariæ, cum flore, centaureæ minoris rutæ, betonicæ, melissæ. ana. m̃.i. radicũ fœniculi, apij, petrosilij sparagi, brusci, saxifragiæ, enulæ, diptami, ciperi, rubeę, tinctorum, ireos, pæoniæ añ.ʒ.i. seminis iuniperi, leuistici, petrosellij, apij, anisi, nigellæ, carpobalsami, costi, asari, pyrethri, casiæ ligneæ, cordumeni, calami aromatici phu. añ.℥.s. conquassentur & infundant in aqua pluuiali sufficienti p diem & noctem. Postea decoquantur ad medietatis aquæ consumptionẽ, tunc deponatur ab igne, & dimittat donec aqua tepuerit: tunc manibus in ipsa aqua positis fricentur postea colentur, & in colatura addatur mellis vel zucchari quantum sufficit, & fiat syrupus, & si humor fuerit viscosus acetosetur cum aceto acuto vel squillitico & fiat syrupus aromatizatus cũ cinnamomo & nardo, cuius dosis sit. ℥.ii.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus apud Modernos in vsu non est: & maxime ſm istam descriptionem, sed illa descriptio qua vtimur est magistralis quam Moderni practicantes, maxime Papienses multum laudãt, & multũ valet ad ea quæ dicit Nicolaus Ioan. Matt. Gradi in ca. de prouocatione menstruorum habet vnam aliam descriptionem quæ ab hac non differt.

Artemisia ſm Circa instans est mater harbarum: cuius folia magis competunt vsui medicinæ quam radix, Dios. in cap. de Artemisia dicit: Artemisia tria sunt genera: vnum est quod vocatur artemisia monoclonos.i. mater herbarũ, quæ est fructuosa, & similis absinthio: folia pinguiora & maiora hñs, & hastas longas: nascitur in maritimis locis lapidosis & sabulosis: Altera artemisia tagetes cominatur quæ tenera est semen habẽs minutũ, & vnã hastam folijs plenam, & nos lingua latina vocamus thanasiam, vel secundũ quosdam athanasiam. Est & tertia arthemisia quæ leptafilos dicit: n scitur circa fossas & agros, flosculum eius si contriueris sansuci odorẽ habet. Gal. in .6. sim. ait: Berengesif.i. artemisia, sed textus Auic. in 2. can. non videtur multum cõsonus, quia ponit quod est abrotanum ꝙ communiter non creditur nisi sumpsisset abrotanum pro artemisia.

Melissa ſm modernorum sententiam est ozimum citratũ cuius folia odorem citri habent, etiam citraria dicitur: miror quod Nicolaus in isto syrupo habeat. ℞ melissæ: & inferius iterum replicat eandẽ, credo ꝗ sit error scriptoris, vt ostendam in alia litera.

Persicaria, idest herba sanctæ Mariæ: & est herba quæ habet folia similia persicis signata: apud nos iuxta hortos reperitur existimant quidam quod hæc sit zingiber caninum, vt videtur sentire Auic. in. 2. cano. etiam putauerunt quidam ꝙ ipsa sit piper aquæ.

Perforata.i. herba sancti Ioannis siue fugadæmonum, siue hypericon, & dicit pfo ata, quia folia eius habẽt foramina parua, in locis domesticis repitur. Auerrois in v. col. ait. Heufericon.i. hypericon, nelifricon: & quidam appellãt hanc herbam cordialem, eo ꝙ assimilatur cordi.

Matricaria etiam est artemisia: & est illa quam Dios. vocat leptaphyllos, sed Auic. in. 2. can. vocat ipsam vchuen aliquando alacoen, & hæc est quam Lombardi crispulam dicunt, de ipsa melius ostendam infra in cap. de trochiscis alindaracaron, si Deus voluerit.

Melissa vt dictum fuit, est ozimum citratũ, miror ꝙ Nicolaus in isto syrupo habet superius melissam, & inferius iterum habet melissam, sed existimo quod sit errore scriptoris. Nam Ioan. Matth. Gradi loco eius habet abug lissam.i. lactucam asini, sicut patet apud Auic. in. 2. can. in proprio cap. de abugillisse, & idem de ipsa quatuor cap. facit, vnũ sub noĩe abugillisse, aliud sub nomine heafelli, aliud sub noĩe lactucæ asini, aliud sub noĩe sciniar, & hæc apud Dios. vocatur ancusa. Sapientes vero existimant quod Nicolaus volebat dicere abugillisse: vt dicit Ioan. Matth. & dicunt quod loco eius potest poni lactucã vsualis.

Leuisticum apud Auic. vocat cheisim: & est semen satis notum, sed eius genera sunt duo.s. hortulanũ & campestre, hortulanum vero est proprium illud quod notum est, campestre ſm modernorum opinionem est cordumenum, siue carui agreste, & ambę in isto syrupo ingrediuntur.

Cordumenũ ſm Sera. est carui agreste, Ioan. Arculanus in cap. de epilepsia in electuario ꝙ valet ad omnem epilepsiam inquit ꝙ cordumenum est cardamomũ, sed mihi non placet liber qui dicit Albuchasis in tracta. 2. in ca. de forma stypticandi oleum ad faciendum oleum de lilio ait: Carui agreste & est cordumenũ. similiter ait, Gulel. Placen. in distinctione de theriaca vt dict um fuit, & hic pro cordumeno intelligit semẽ leuistici cãpestris, & hoc est semẽ ꝙ reperitur sub planta peucedani & hoc est ex secretis simpliciũ.

EX GENTILE DE FVLGINEO.

LXXXI.

DE ENDIVIA, inuentione Gentilis de Fulgineo.

℞ Succi endiuiæ, succi hepaticæ añ. lib. iii. clarificẽtur prædicti succi ad ignem vt expedit, rosarum violarũ, lenticulæ aquæ florum nenupharis, polytrichi añ.℥.s. capillorũ veneris, hordei mundi, seminum communium maiorũ frigidorum añ.℥.i. fiat syrupus cum zuccharo quantum sufficit, secundum artem, & atomatizetur cum sandalis albis & rube. & berberis, seminum cytoniorum, ligni aloes, cinnamo. corticum citri. añ.℈.i. & vsui reseruetur.

COMMENTA. MANLII.

Iste syrupus secundum plurimum est ille quo vtimur ꝓ syrupo de endiuia composito: tamen sunt qui faciunt ipsum ſm descriptionem quã superius posui ex authoritate Francisci de Pedemontium: & sic ambæ habent efficatiam. Hepatica est herba satis nota. Dios. vocat ipsam lichenam, vt dictum fuit in syrupo de hepatica.

DE OFFICINIS, vulgo MAGISTRALIS.

LXXXII.

AD MATRICEM.

℞ Matricariæ, carpobalsami, calami aromatici, xylobalsami, sileris montani, cassiæ ligneæ ana.ʒ.iiii. anisi, fœniculi, seminis carui, pulegij, origani, calamenti, rorismarini, serpillii añ.m̃.i. ligni aloes doronici, cinnamomi. añ.ʒ.ii. seminis agni casti, cuscutę añ.ʒ.iiii. radicum mãdragorę, iusquiami. añ.℥.s. mellis despumati quãtũ sufficit. fiat syrupus ſm artem dentur mulieribus habentibus malum stomachum frigidum, & ad passionem matricis mirabiliter valet.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus ſm istam descriptionem est in vsu in partibus Mediolanensibus, & debet fieri decoctio cum aqua ferrata ad põdus lib. viii. & lib. i. vini albi odoriferi & oĩa coquantur vsq; ad cõsumptionem medietatis Mattheus Syl. de ipsa loquitur in litera ferugo. matricaria est artemisia, & est illa quam Dios. vocat parthenion: sed Auic. vocat ipsam vchuẽ aliquando alacoen: quod idem est. & hæc est herba quam Lombardi crispulam vocant.

Agnus castus.s.semen notum est. Dios.inquit: Agnus si ue aligos latine alexandrina appellata Serap. de ipso duo cap. facit. vnum de arbore quod dicit agnus castus. aliud de piperella q̃ ē semē eius infra apparebit descriptio rroc. de agno casto: & ibi melius ostendã si domino placuerit.

LXXXIII.

DE ARTEMISIA.

℞.Florum Artemisiæ m̃ ii.calamēti,folij,saturegiæ, origani,thymi,tamarisci, stœcados ana m̃ i. florum camæmillæ, florũ melliloti,sansuci,anthos, ana ℥.i.blactæ bizantiæ, calami aromatici,añ ʒ.iii.spicæ celticæ.ʒ i.chamædryos, matricariæ minoris,bethonicæ: abrotani,ana m̃ s. acori,prasii, foliorũ rubeæ maiorũ,sileris montani añ.ʒ.i. assari,squinanti,anisi marathri,ameos,apij, añ ʒ. vi. fiat decoctio ex istis & cum melle quantum sufficit fiat syrupus.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus est ille qui generaliter in vsu est: tamen hodie inueni vnam aliã descriptionẽ q̃ describit Nico. Florentinus: quæ etiam est laudata apud nostros doctores, de qua vide supra: tñ vide vtranq; & elige quã volueris.

Artemisia.i.altilia berengesif. Papias ait: Artemisia ab inuentore dicta vt Plinio placet herba a Gētilibus Dianæ consecrata,nam græce arthemis Diana dicitur. Macer inquit in principio libelli sui.

Herbarum quasdam dicturus carmine vires.
Herbarum matri dedit Artemisia nomen.
Cui græcus sermo iustum puto ponere primo.
Huius opem fertur prior inuenisse Diana.
Arthemis græce quæ dicitur, indeq: nomen.

Herba tenent &c.sed Circa instans est mater herbarum.

Folium.i.malabathrũ, loco eius ponatur spica: aut macis saturegia.i.thymbra: Pli.inquit:Tymbra vero quæ sit cunicula hæc apud nos habet vocabulum,& aliud saturegia dicta in condimentario genere:seritur mense Februario.

Anthos græce est flos:vnde alosantos.i. salis flos,sed hic pantoos intelligit flos rorismarini, inde Nicolaus diãthos dicit:quia fit de florib.rorismarini ēt flos eius dicit̄ alchilil.

Matricaria minor secundum plurimum est secunda spēs artemisiæ. Dios.de forma ipsius describit, & hæc est illa quam hodie tenacetum, siue daneta vocant.

Abrotanum herba est satis nota.Io.Sera.in cap.de retentione menstruorum,& cura eius inquit Sanguasora est abrotanum in antidotario in decoctione ad hydropicos dicit Belengesif est sanguasora hic textus Serap. nõ videt̄ verus nã ipse vult ꝙ sanguasora,& abrotanũ &berengesif sint idē sed non est,quia berengesif.apud Gal.ac Simonem est artemisia,& non est abrotanum,vt dicit Io.Sera.ac Auic.

LXXXIIII.

CORDIALIS.

℞Melissæ buglossæ boraginis,endiuiæ,lactucæ.añ.m̃.ii.seminum communium frigidorum maiorũ,sandalorũ,rubeorum,acetosæ añ.℥.i.fiat decoctio cum aqua rosata, aquæ melissæ aquæ buglosæ,aquæ endiuiæ,aquæ boraginis, vini granatorum vini berberorum,agresti, succi,ráciorum añ.℥.vi. zucchari albi lib.vi.misce, & fiat syrupus secundum artem.

COMMEN. MANLII.

Iste syrupus in Papia non est valde in vsu sed in Mediolano magis:& sine dubio est cordialis:quia confortat cor & custodit pericula quæ accidunt in corde.

EX HIERONYMO DE CASALI.

LXXXV.

DE ACORO,secundum intentionem domini magistri Hieronymi de Casali physici clarisimi.

℞.Radicum acori.℥.iii.hyssopi, calamenti, origani siccæ, melissæ,buglossæ,añ.m̃.s.stœcados arabi. polypodij, pyrethri,boni ana ʒ.vii.piperis longi & nigri ana ʒ.iii. cinamomi fini, zingiber. fini, senæ bonæ ana ℥.s. myrob.chebulorum indorum, emblicorũ ana ʒ.i.s. sansuci,rutæ,betonicæ, pulegij, saluiæ ana.ʒ. vi. hasce, epithymi ana.℥.i. zucchari lib.iiii. fiat syrupus secundum artem.

COMEN. MANLII.

Iste syrupus a modernis practicantibus non est valde in vsu, sed tempore domini magistri Hieronymi magis erat in vsu & ipse laudat eum ad ægritudines neruorum, & ad multa alia. Acorus secundum Dios.est herba venerea vel aphrodisia vel piper apum. Pli. super hoc ait: quod semper in aquosis nascitur. Serap. dicit; Hueg.i. acorus & nominatur spatella:quidam vocant ipsum geliam,& ab aliis gladiolus palustris dicitur. Arabice vero nominatur huegi vel ogi: radix eius vsui medicinæ competit.

Hasce.i.thymus.Io.Sera. in ca.de retentione menstruorum dicit:Alsoura.i. alhasce,quod idem est.

DE OFFICINIS.

LXXXVI.

DE SCABIOSA.

℞Succi scabiosæ depurati lib. i. aquæ decoctionis hordei, capillorum veneris ana quantum sufficit, zucchari lib. ii. dissoluti in prædicto succo,& decoctione,cui addantur corallorum rubeorum tritorum ʒ.iii.ligatorum in pecia rara & ex eis fiat syrupus.

COMEN. MANLII.

Iste syrupus in partibus nostris nõ est valde in vsu.Scabiosa vero ē herba satis nota, sed miror qđ nostri authores de ipsa non loquuntur, tamen secundum intentionem Matthei Syl.dicit:Scabiosa Latinæ, Grecæ stibes vel stibeos: & ibi loquitur de scabiosa ex authoritate Dios. sub litera scabiosa ꝙ nõ reperitur.verum ꝙDios.ca.vnum facit de stibeos,sed ignoro quod illud sit de scabiosa, sed secundum intentionem Matthei,idem est.Concoregius in ca.de tussi in fine capituli inquit sic, sed quia scabiosa confert in hac passione & parũ de ea dicit̄ ab authorib⁹ideo hos versus nota.

Vrbanus per se nescit precium scabiosæ.
Nam purgat pectus quod comprimit ægra senectus.
Purgat pulmonem laterisq; simul regionem.
Rumpit apostemata,lenit virtute probata.
Emplastra foris necat antracem tribus horis.
Intus potatur,& sit vnus euacuatur.

LXXXVII.

DE BETONICA.

℞ Betonicæ m̃.i.rutæ,chelidoniæ,fragrariæ,eufragiæ, leuistici,pulegij,chamædryos,rorismarini, origani, foliorum lauri,saluiæ,hysopi,liquiritiæ,rubeæ tinctorum, garyophyllatæ.i.sanamũdæ ana m̃.s.semen anisi,anethi,ameos, petrosilij, lactucæ, ana ℥.i. s. rosarum, florum boraginis ana ℥.i. fiat ex ipsis decoctio,& cum zuccharo albo fiat syrupus.

COMEN MANLII.

Iste syrupus apud nos non est in vsu. Sed in Mediolano vtuntur ipso.

Betonica vero est herba satis nota. Dios. vocat ipsam betonicam. Sera. in ca. de betonica dicit plurimum ꝙ ex ea administratur sunt folia. Gal.in.7. simpl. dicit:Cestrum latine dictum betonica: Macer ait. Betonicam soliti sunt cestron dicere Græci.

Pli. vetones in Hyspania eam quæ Betonica dicitur in Gallia: in Italia autem sarratula,a Græcis cestron dicitur. Auer.in 5.col.ait:Alchison quę in latino dicitur betonica, & in Persica lingua berahuem.

Fragaria herba est ferens fragra, & granum ipsum s̄m Matth. Sylua. est granum acetosum,eius plãta similis pentaphylloni est qua propter Pli.in ca. de quinq; folio dicit, Quinq; folium fragra gignere,non quod illud sit quinq; folium quo nos vtimur in medicinis, sed ad eius similitudinē s.a numero foliorum quinq; folium appellauit apud nos vero fragra sunt fructus, qui quando maturescunt, rubicundi efficiuntur, & satis noti sunt.

Euphragia est herba quæ in pratis ac alibi inuenitur, & secundum Mattheum Sylua. est herba adhil, & laudat ipsam,quia medetur ęgritudinibus oculorum.

LXXXVIII.

DE LVPVLIS.

℞.Succi lupulorum lib.ii.
Succi fumiterræ lib.i.

Puri-

Purificentur ſucci,& cum lib. iii.zuccha. fiat ſyrupus.

COMMEN. MANLII.

Iſte ſyrupus apud nos non eſt in uſu. Lupulus uero ſecũdum Meſ. eſt ſpecies uolubilis, & eſt habens folia ſimilia citrullo: cuius flos eſt ſicut ampullæ adhærentes: ipſa uero planta dum eſt recens, in principio hortus ſui comeditur cima ipſius. Petrus de Creſcẽ.dicit: Humilus.i.leuertigo flos eius, propter ſiccationem maximam ſuam ſeruatur per longisſimum tempus in uirtute ſua: ita quod uulgaris opinio eſt quod nunquam putreſcat, & eſt acuti odoris, & fortis: hæc apud nos in hortis reperitur.

LXXXIX.

DE BVGLOSSA.

℞.Succi bugloſſæ,ſucci boraginis, ana.lib.ii.ſucci pomorũ dulcium. lib.i.s. folliculorũ ſenæ.ʒ.iiii. croci.ʒ.ii. folliculi ſenæ,& crocus ponantur in infuſione per diem & noctẽ in parũ aquæ,& cum illa infuſione fiat decoctio,& cum ſucco & lib.iii.zucchari,fiat ſyrupus ſecundum artem.

COMMENTA. MANLII.

Iſte ſyrupus in vſu nõ eſt apud nos. Bugloſſa uero herba ẽ ſatis nota. Gal.in 6.ſimpl. dicit:Liſen althaur.i. lingua bouis.Iſid.ait:Bugloſſa a Græcis dicta, eo qđ folia aſperima ad modũ linguæ bouis habeat. Auic.in.2. can.de ea loquitur in tribus locis,uidelicet in ca.de chenzauguen,& in ca.de lingua bouis, & in ca.de maru, & ſcđm quoſdam habetur opinio,qđ ipſe Auic.nõ cognouerit uerã bugloſſam.

XC.

DE SVCCO ENDIVIAE.

Rec.Succi endiuiæ depurati lib.viii.
Zucchari tabarzerh. lib.v.s.
Fiat ſyrupus ſecundum artem.

COMMENT. MANLII.

Iſte ſyrupus apud omnes generaliter eſt in uſu, & miror qđ deſcriptio ſua ab authoribus autẽticis nõ reperiat unde qñ doctor ordinat ſyrupum de endiuia ſimpliciter de iſto ſemp intelligitur, & eſt ſyrupus de endiuia ſimplex,uel ſyrupus de ſucco endiuiæ:ſupra poſitæ fuerũt duæ deſcripiones,ſed ſunt deſcriptiones ſyrupi de endiuia compoſiti.

XCI.

ROSATVS ex infuſione Roſarum ſiccarum.

Rec.Infuſionis Roſarum ſiccarum, } ana.lib. ii.
Zucchari, }
Coquatur & coletur, & fiat ſyrupus ſecundum artem.

COMMEN. MANLII.

Modus autem faciendi infuſionẽ roſarũ ſiccarũ eſt ſicut fit ex roſis uiridibus: cuius deſcriptionẽ ipſius ſuprapoſui. Et ſcias quod etiam iſta deſcriptione aliquando utimur: tamen raro, ſi eſſet aliquis qui uellet facere ſyrupum roſatũ ſolutiuũ uideat deſcriptionem ſuã apud Auic.in.3. cano.in fen.in.xxiiii.in cap.de ſolutiuis,ſed non eſt in uſu.

LVMIN. MAIORIS.

SECTIO SEXTA.

ROB, vel ROBVB,hoc eſt SAPAS,vel SVCCOS MEDICATOS continens.

EX MESVE.

I.

DE RIBES.

R ECIPE ſucci ribes lib.x.decoquatur cum faciliate uſque dum conſumatur tertia ipſius,deinde coletur,& dimittatur reſidere uſque dum clareſcat:deinde coquatur cum multa facilitate in uaſe uitreo uſque dum habeat ſpiſſitudinem, aut exponatur ſoli uſque dum pingueſcat & conſeruetur.

COMMENTA. MANLII.

Rob uero apud Arabes ẽ, ſuccus cuiuſdã fructus coctus ad ſpiſſitudinẽ ut ſeruari posſit. Auic. in 5. can.in 6.tracta. ponit differentiam quæ eſt inter ſyrupum & robub, & ait quod ſyrupi ſunt decoctiones, & ſucci inſpiſſati cũ dulcedine, & robub ſunt ſucci inſpiſſati per ſeipſos. Gale.in lib. ſecretorum in cap.de Phreneſi & tusſi ſicca,& febre cõclu ſa ait: Coagulatum & eſt rob:tamen ſcias quando ſimpliciter reperitur rob intelligitur muſtum coctum.

Ribes ſecundum Serap. eſt planta habens capreolos recentes rubeos ad uiriditatẽ tendẽtes.in fine cap.ait: Et putauerunt aliqui medicorum quod ſit illa quam nos nominamus acetoſam.i.lapaciũ: & putauerunt alii qđ ipſa ſit granum acetoſum qđ deferẽ ex coraſceni:& Guliel.Placẽ.ait, ribes.i.acetoſa uel acetoſella qđ nõ crediẽ. nam aliud eſt ribes,aliud eſt acetoſa. uerũ ẽ qđ ambæ uidẽtur habere eandem uirtutẽ:ſed non ſunt cædem.Aui.in.2.cano.in cap. de ribes ait.ineſt ei uirtꝰ acetoſitatis citri agreſtæ.Et fit in Damaſco ſyrupus de ribes qui deferẽ ad nos:& utimur ipſo.

II.

OMPHACON, vulgo de AGRESTA

Modus eius eſt ſicut,Rob de Ribes.

COMMENTA. MANLII.

In uſu non eſt.

III.

DE CORNIBVS,ualens ſicut Rob.de Agreſta.

Rec.Succi Corniũ,& propriẽ q̃bus eſt meditatio inter maturitatẽ,& acerbitatẽ,et operatio eius ẽ ſicut Rob de Ribes.

COMMENTA. MANLII.

Cornu eſt fructus ſimilis oliuæ,ſed oblongior apud nos in hortis naſcitur. hoc apud Dioſc.uocatur cranea arbor.i. cornea ſemen habet ſimile oliuæ ſed paulo oblõgius & uiride,quod cũ maturũ fuerit obruffi coloris ẽ.exiſtimãt quidam ꝙ iſte ſit fructus qui apud Auicen.in. 2. cano. uocatur mauran. Quid meth.1.ait.

Corna quæ & in duris hęrentia mora rubetis.
Et Virgilius.
Victum infelicem baccas, lapidoſaq; corna
Dant rami.

IIII.

DE SVMACH.

ROB de Sumach ualet ſicut Rob de Berberis, & eius operatio eſt ſicut Rob de Ribes.

COMMEN. MANLII.

Non eſt in uſu: ſumach ſm Auic. aliud eſt coraſceni: & aliud eſt ſeni minus coraſceno rubeũ:lentis ſimilitudinẽ habens, & eſt conueniens ei cui cõueniũt acacia,& roſa &c. Sera.ca.de Sumach dicit ex authoritate Dioſ.ſumach ſunt quidam qui nominãt ipſum adiuratio & eſt ſumach cibus in arabico,& eſt plãta quæ dicitur ros barſodiſtichos: & ẽ in arabico ſumach coriorum, & eſt arbor naſcens in locis ſaxoſis,cuius longitudo eſt duorũ brachiorũ, folia habens oblonga quorum color uergit ad rubedinem ſanguinis grana habet magnitudine lentiſci aliquantulum lata, iuuamentum eius eſt in cortice granorũ. Gal. melius quod eſt in tota arbore eſt cortex grani eius:& ſuccus eius,ſm Circainſtans eius granum per quatuor annos ſeruatur.

V.

DE MORIS SENI.

Rob de Moris ſeni immaturis ualet ſicut Rob de ſumach, & fit ſicut illud.

COMMENTA. MANLII.

Non eſt in uſu.

Peroratio in. IIII.V.& VI. Sectiones.

Sectioni de ſyrupis & robub ſecundum intentionem diui Meſuę & aliorũ doctorũ hoc loco finem imponimus: vertamus modo ſermonem noſtrum in ſectionem de decoctionibus. Illuminet igitur ſenſus & corda noſtra ille qui eſt lux,ueritas,& uita.

LVMIN. MAIORIS SECTIO SEPTIMA.

APOZEMATA, vel DECOCTIONES continens.

EX ANTIDOTARIO MESVAE. I.

ADIANTHI, vulgo capillorum veneris.

ECIPE Capi.vene.℥.i.s.fumiterræ.℥.i. lupuli, uiolarum ſiccarum ana .ʒ.viii. prunorũ numero. xl. iuiubæ numero xx. coquantur in lib.iii. aquæ cum facilitate uſq; dum redeant ad lib.i. & proiice in ea caſsiæ fiſtulæ mundatæ a cortice ſuo .℥.iii. tamarindorum ℥.ii. * ſiracoſt .℥.i. rheubarbari boni.ʒ. iii. fricetur manibus, & coletur, & propinetur ius in mane, & quandoque ponitur loco aquæ ſeri caprini ideſt aquæ lactis uel caſei lib.iiii.

*Mannam appellant.

COMMENTA. MANLII.

Decoctio uero eſt apozima diuerſarum medicinarum .ſ.aqua,in qua medicinæ coquuntur idẽ in cap. de tuſsi humida habet unã aliã deſcriptionẽ, ſed nõ eſt eadem. in fine decoctionis dicit. Et ſi uolueris accipe ex hac decoctione lib.ii.& cum meihueg. i.uino cocto, & zuccha.℥.x.fiat ſyrupus, & p iſta uerba quæ dicit Meſuæ exiſtimant quidam ꝙ ex illa decoctione põt fieri ſyrupus de capillo ueneris.

Capillus ueneris apud Auic.in.2.can.uocatur beſcegna ſcen,& dicit qđ eſt coriãdrũ putei,& Perſice eſt beſcegna ſcen: & Siriace eſt capillus porcinus: & arabicæ ẽ capillus algul. Iſidorus dicit: Capillum ueneris uocatũ,ſiue qđ elapſos poſt alopiciam capillos recreat,uel qđ capillorũ fluores coerceat, uel quod ſit uirgulis nigris leuibus cũ ſplẽdore quaſi capilli:eius ſpẽs ſecundum modernorum opinionẽ ſunt tres.ſ.capillus ueneris qui ſatis eſt notus: polytrichon quod herba eſt quæ in puteis reperiť: & adianton qđ ſimilitudinẽ habet capillorum ueneris,& hæc iuxta foſſos reperitur,& ſic iſte tres ſpẽs in uirtute differũt parũ ab inuicẽ.

Siracoſt eſt ſpecies mannæ ſicut apparet apud Aui.in.2. can.in ca.de manna. & dicitur quidam ſapientes ꝙ ſiracoſt eſt deterior aliis ſpeciebus mannæ.

EX RASI. II.

DE EPITHYMO, in.9.Almanſo. capitulo de melancholia.

℞.Myrob.indorum.ʒ.x. polypodii.ʒ.v. ſenæ.ʒ.ix. turbith ʒ.iiii. ſtœcados.ʒ.x.paſſularum enucleatarũ.ʒ.v. epithymi cretẽſis.ʒ.x. oĩa excepto epithymo in tribus libris aquæ coquenda ſunt donec ad unam librã & mediã redeant,& cum hoc factum fuerit addatur epithymum,& illico ab igne remoueãtur, & dimittãtur donec infrigidari ceperĩt:cũq; in frigidata fuerĩt manibus fricata colẽtur, ac uſui reſeruenť.

COMMENTA. MANLII.

Hæc decoctio de epithymo ẽm aliquos eſt illa de qua intellexit Raſis in hoc.9.in ca.de hemorrhoidibus & fiſtulis & ragadiis in fine cõfectionis de ſcoria ferri,cum dixit, cõficiatur cũ apozimate emblicorũ,ſicut in cap. de melancholia nominamus: ſed ſi bene cõſideremus iſta nõ eſt apozima ẽblicorũ,de quo Raſ.intelligit, q̃a ibi nõ ingrediũtur emblici.uerũ potius apozima de qua intelligere debemus, eſt illa quæ ponitur a Raſi. in fine dicti cap. de melãcholia. in deſcriptione electuarii. lætificãtis in qua ingrediunť myrobalani, chebuli,& emblici hoc mõ.℞.myr.cheb. emblic. añ.numero.xx.terantur,& in tribus lib. aquæ coquãtur donec ad unã redeãt,.& colẽtur, & profecto de iſto apozimate intelligere debemus,ut uolũt ſapientes, & eã ponere in dicta confectione de ſcoria ferri, & non decoctione de epithymo quæ nõ conueniret in caſu, licet,in declaratione dictæ confectionis dictum ſit debere intelligi decoctionem de epithymo ſuperius ſcriptam.

EX PETRO TVSSIGNANA. III.

COMMVNIS, in cap.de Paralyſi,tremore,tortura,& ſpaſmo de repletione.

℞.Hordei.℥.iiii.prunorum numero.xii.liquiritiæ,tamarindorũ, aniſi, fœniculi,añ.℥.s.aquæ lib. iii. bulliãt ſimul uſq; ad conſumptionem tertiæ partis lento igne, & conſeruet.

COMMENTA. MANLII.

Hæc decoctio apud nos eſt multũ in uſu, ſed ſunt ex hominibus qui faciunt ipſam per aliã ẽm uoluntatẽ decoctorum,& ſi ẽm iſtã deſcriptionẽ facere uolueris, addãtur in fine decoctionis iam dictæ bugloſſæ & boraginis ana parum & uſui reſerua:& quanto recentior tãto melior: in ampullis de uitro melius conſeruaŕ. Iſido.dicit:ꝙ ampulla eſt dicta quaſi ampla bulla. ſimilis eſt enim in rotunditate bullis quæ ſpumis aquarum fiunt,atq; ita inflantur uento.

EX BARTHO. MONTAGNANA. IIII.

PECTORALIS, in Antidotario.

℞.Caricarum pinguium .i. ficuũ ſiccarum .ʒ.vi. dactylorũ pinguiũ, praſsii,ſeminis apii, fœniculi paſſularũ, capil.ueneris,hyſſopi,liquiritiæ,ana ʒ.v. coquantur oĩa in lib.xiiii. aquæ uſque ad conſumptionem medietatis, & coletur, & fiat decoctio.

COMMEN. MANLII.

Hæc decoctio fit ex uariis intẽtionibus,ſunt quidam qui faciunt ipſam magiſtraliter,& ſunt quidam qui faciunt ipſã ẽm aliam deſcriptionem,ſicut eſt intentio medicorum.

LVMIN. MAIORIS SECTIO OCTAVA.

PASTILLOS, vel TROCHISCOS è quamplurimis continens.

EX MESVAE. I.

GALLIAE MVSCATAE.

℞.Xyloaloes crudi. boni,& electi.ʒ.v.
Ambræ,*.iii.
Moſchi boni.ʒ.i.
Glutinis tragãchanti,†

Aquæ roſatæ quantum ſufficit ad miſcendum ea. Fiant trochiſci ſimiles foliis myrti,& ſigillentur, & in uaſe uitri reponantur & adminiſtrentur. Apud alios diſſoluitur ambra in uaſe uitreo cum oleo de bẽn pauco,ac eo cætera cõficiunt.

*al. Partes. ii. et Syluii interpretatione.
†in aqua roſarum ſoluti.

COMMEN. MANLII.

AEC confectio apud apothecarios eſt multum in uſu, & maxime ſecundum iſtam deſcriptionem. Et dixerunt ſapiẽtes quod iſta deſcriptio debet poni in cõfectionibus ac electuariis quæ ſunt ex authoritate ipſius Meſue.Nicolaus in ſuo antido. habet aliam deſcriptionem confectionis galliæ muſcatæ quæ etiam eſt in uſu. Et ſapientes dixerunt quod etiam ſecundum illam deſcriptionem debet fieri, & adminiſtrari in confectionibus ac aliis quæ ſunt ex authoritate Nicolai. ſunt ex hominibus qui uocant trochis de gallia muſcata Meſue. & dicunt

dicunt quòd gallia dicitur a quadam prouincia sic nominata. Gulielmus Placentinus inquit: Gallia est quædam herba quæ gallia odorifera appellatur Serap.de gallia cap. facit: & dicit q est fuch. Rasis.in.9. Almansoris describit trochiscos muscatos: sed non sunt idem de quibus infra.

Trochiscus autem dicitur a trochos quod est rota: quia trochiscus est factus ad modum rotæ, Simon Ianuen.inqt: Trochiscus dictus a trochos græco:quod est rota vel aliqd simile rotundum: Mesue dicit quod fiant troc.similes folus myrti.hodierni apothecarii nō faciunt ipsos illo modo,sed faciunt ad modum rotæ currētis,ut est notum.Mesuę dicit, quod prædicti troc debent sigillari.liber autem qui dicitur Bulchasim. in tract.2.docet modum faciendi sigillum, quo sigillantur trochisci,& fit sigillum ex ligno ebani,aut buxi, aut eboris, aut alterius rei.

Oleum de ben.i.de granis ben quod uocatur balaninum & non muscellinum: ut quidam putauerunt. eius faciendi modum ponit Mesuæ: de quo infra.

APPENDIX.

Ambracani loco, Ambræ in hac compositione apud quā plurimos, uulgarem loquendi modum secutos, non inteleganter legitur Ambracani enim seu Ambracanum uel uulgaribus,Græcorum ἄμπαρ aut ἄμβαρ,Arabumq; Ambarum seu Ambra,ulla absq; controue.sia omnino existit. At cum hoc è Cucullatorum turbæ nōnulli, altiora forsan perscrutātes, minime adnotassent,non sine maximo errore biparti tam dictionē prorsus inepte finxerunt, atq; ambræ cāphoram addiderūt,mendose sic legentes,ambræ,cāphoræ, &c. quodq; absurdissimū fit, ne dū frigidę eorū rōnes, uerū res ipsa (ut alias abūde exponemus,) belle indicat. Nō.n.galliam muschatā sed uerius camphoratā perscribūt, cum tāta sit camphoræ uis,ut omni ex parte cōpositionem immutet.

II.

GALLIA SEBELLINAE.

℞.Foliorum rosarum recentium, & humidarum, quæ iam incipiunt reserare nodos.℥.i.s.terantur contritione ultima in mortario lapideo.deindę proiiciantur super illas.

* Aoes boni, & electi. (* al.Xyloaloes.)
Garyophyllorum,
Gummi,
Spicæ indæ,
Sandali citrini.ʒ.ii.
} ana.ʒ.i.s.
Ramich.ʒ.iii.

Quæ trita prius minutissime sicut alchohol,terantur cū rosis, & humectentur cum modico aquæ rosatæ infusionis gummi arabici,& iterū terantur.Deinde iterum humectentur,& terantur, & hoc fiat per diem unum. ultimo uero aromatizentur cum musci.ʒ.i. partibus duabus.i. ℈ ii.

Ambræ,
Camphoræ, } ana.† aur. s. († al.Aue.i. sed mēdose.)
Forma trochiscos, & sigilla.

COMMENTA. MANLII.

Confectio galliæ sebellinæ non est in usu: tamen ingreditur in confectione aromatici nardini,sed loco eius sunt qui ponunt galliam muscatam.

III.

GALLIAE ALEPHANGINAE, & eius interpretatio de aromatibus, & est illa de qua Antiqui considerant, & de qua plurimum loquuntur.

℞.Emblicorum bonorum abiectis ossibus.℥.iiii. conterantur contritione grossa, & ponantur in uase uitreo. & fundatur sup eos aquæ rosatæ bonæ & electæ infusionis rosarum siccarū & corticū citrorum li.s.& stringatē os uasis, & dimittatē p dies tres. deinde fundātur in eis aquæ prædictæ infusionis.℥.iiii.& in crastinum fiat similiter usquequo emblicorū uirtus in aqua impssa sit.tūc uero. Rec. ligni aloes boni.ʒ.viii.ramich.℥.i.s.rosarū.ʒ.x.garyophyllorū.ʒ.x.spicæ indæ.ʒ.iii.sandali citrini aromatici.ʒ.iiii.gūmi ara.ʒ.vi. terātē oia sicut alchohol.i.subtiliter sicut sunt atomi solares & fundatē super ea parū succi infusionis prædictæ emblicorum, & terantur cum eo usq; dum totum in eo paulatim fundatur.ultimo aromatizetur cum.ʒ.i. cāphorę & ambrę ʒ.ii.musci boni.ʒ.ii.fiant inde trochisci, & sigillentur sicut diximus, & ponantur in uase uitreo & administrentur.

COMMENTA. MANLII.

Hæc confectio istius galliæ,ſm intētionem Mesuæ. eius interpretatio est de aromatibus quæ apud nos est in usu. Liber qui dicitur Bulchasis docet modū faciēdi trochiscos de gallia & inquit: Si uis facere trochiscos alios de such.i. gallia.sed non sunt idem. infra ait. quando autem transiuerit super eos annus erit gallia bona. & quāto amplius tempus habuerit tāto erit gallia melior: & galliæ quatuor sunt species.s. gallia ex musco, & gallia ex uentribus, & ex corio, & ex aqua. Operatio galliæ ex musco est illa quam dixi, & iterabo operationem eius breuiter quando ramich fuerit siccum: & est quod accipias ex musco, & teras ipsum per se,& teras ramich p se:& cribra cū cribro mediocri,& proiice sup ipsum muscum, & malaxa in uase, quod arabice dicitur salachia cū oleo de cheiri,aut zabath,& fac trochiscos,& existimāt quidā sapientes quod isti trochisci sunt illud quod nos zebeth uocamus: Simon Ianuensis inquit: In litera gallia muscata dicebat Iudeus uocari zebeth arabicæ,nos seperam uocamus & cætera.

IIII.

DIARHODON.

℞.Foliorum rosarum rubearum aur.vi. spicæ aromaticæ.i. nardi aur.ii. liquiritiæ aur.iii.ligni aloes aur.ii. spodii aur. i.croci aur.s.masticis.drac.ii. confice cum uino albo,& fiat inde trochisci.

COMMENTA. MANLII.

Trochisci diarhodon ſm Mattheū Sylua. sunt trochisci de rosis tñ ſm intentionē Mesuę.aliud sunt troc. diarhodō, & aliud sunt troc. de rosis, ut apparebit. quod ipse Mesuę aliam descriptionem facit. & de hac debent fieri duæ descriptiones, quarum una est ista domini Mesuę, quę solum debet administrari in suis cōfectionibus ut est in diarhodō & in electuario de gemmis, & in aliis. Alia uero descriptio est ex authoritate Nicolai, & illa debet administrari in suis confectionibus, ut docet ipse Auic.in 5.can. hēt trochiscos de rosis nominatos diarhodō, sed non sunt in usu.

V.

DE ROSIS.

℞.Foliorum rosarū.ʒ.x. liquiritiæ,ʒ. v. spicæ aromaticę.i. nardi.ʒ.ii.s. confice cum uino albo, & si laxatiuum facere uolueris adde scamoneæ.dra.iii.& reseruentur.

COMMENTA. MANLII.

Isti troc.sunt illi quibus nos utimur.idem inferius habet unam aliam descriptionē, sed hæc est nobilior illa Auic.in 5.can. habet multas descriptiones, quarum prima descriptio est de rosis uniuersitatis: secunda est de rosis Asclepiadis:tertia est de rosis cū scamonea, & iste eædem sunt cum illis domini Musę addēdo scamoneā, ut dicit ipse: alii faciunt cū spodio alii cum spica,& sic de singulis, sed nō sunt in usu.Rasis.in.9. Alman.in cap.de his quæ confortant stomachum: & ciborum perficiūt digestionem, habet unam aliam descriptionem,& in.10.Alman.in cap.de quotidiana quæ uocatur phlegmatica, habet unam aliam descriptionē quam nominat de rosis completis, sed non est in usu.

VI.

DE ROSIS, ET EVPATORIO.

Rec.Foliorum rosarū.ʒ.viii. spicæ.ʒ.iii.* raued seni.ʒ.iiii. spodii.ʒ.i.s. liquiritiæ.ʒ.iii.s. & succi eupatorii.ʒ.x. fiant troc.cum terenıabin idest manna. (* Rhabarbaru .i dicunt.)

COMMEN. MANLII.

Hęc descriptio istorum trochiscorū de rosis,& de eupatorio apud nos est multū in usu:rosa flos est satis notū.Pli. ait: Rosa nascit spina uerius quam frutice,in cibo quoque proueniens illic etiam iocūdi odoris quamuis Augusti. Secundum Circainstans, rosa sicca & uiridis cōpetit usui medicinæ, & est magnæ efficaciæ: species autē rosæ sunt mul-

tæ: nam est rosa asini quæ neremisch dicitur siue pęonia,& est rosa regia.i. staphisagria, & est rosa vineę.i. flos spinæ albæ,& est rosa zamen.i.maluauisci.& est rosa Persica.i.rubea, quoniam a Persia habuit hortum, & est rosa canina idest planta in cuius radice nascitur fungus, ex quo fit hypoquistidos & est rosa marina quæ apud quosdam corona montis, siue rorismarini dicitur, & sic de singulis.

VII.

DE ROSIS.

℞.Rosarum.ʒ.iiii.ligni aloes.ʒ.ii.masticis.ʒ.i.s. spicæ nardi,cinnamomi cassiæ ligneæ, florum squinanti,absinthii romani ana.ʒ.i.fac trochis.ʒ.ii.cum uino antiquo & aqua de coctionis radicum.

COMMENTA. MANLII.

Ista uero descriptio apud nos non est in usu: sed illã qua utimur suprascripsi. Mesue inquit quod prædicti troch. debent fieri cum uino & aqua decoctionis radicum, sed non specificat quę sint illæ radices quæ debent poni: sed sapientes credunt qđ quãdo simpliciter reperiť radicũ, intelligiť de quinq; quæ sunt propriæ iste.s.fœniculi, apii,brusci,petrosellini,& sparagi,& sic istæ quinq; radices debẽt bullire in aqua, & de illa aqua quæ erit decoctio debent fieri prædicti troc.

VIII.

SVCH AHALERTIF, idest galliæ magnæ, seu regalis.

℞.Succi albelach lib.i.bulliat ebullitione una: deinde coletur & proiiciať super ipsum gallarum recentium contritarum cõtritione ultima.℥.iii.& bulliat donec fiant sicut mel currens, deinde.℞.foliorũ rosarũ.℥.s.cardamomi, linguæ auis.i.seminis frassini. garyophyllorum, nucis muscatæ, masticis, ligni aloes ana.ʒ.vii.s.darseni.ʒ.iii.sandali, mahazari.i.citrini.ʒ.v.croci.ʒ.v.gũmi arab.℥.i.terant & cribellentur,& misce cũ prædictis,& expande super marmore in uncto oleo amygdalarum donec siccet: deinde puluerizeť sicut alchohol, & aromatizetur cũ musci aur.s. deinde cũ aqua rosata fiant troc. subtiles,& siccentur in umbra.

COMMEN. MANLII.

Hæc descriptio istius galliæ non est in usu.Secundum intẽtionem Mesuæ est gallia magna,siue regalis.i. imperialis.

Albelach ẽm multos sunt dactyli immaturi. Suprapo sui syrupum de albelach & ibi ostendi quod Auic.in.2.can. in cap.de gallia inquit: Gallia uera est sinia facta ex emblicis: nunc autem qm illud est difficile sumitur pondus ipsorum de gallis & albellam, quòd est alberach, ut dicit Gentilis, & sunt propriæ dactyli immaturi.

Darseni est cinnamomum grossum, sed lumen apothecariorum, uel uerius tenebra exponit quod est cinnamomũ electum quod non est, sicut ostensum fuit supra in cõfectione de cinnamomo.

IX.

RAMICH.

℞.Succi herbæ acetosæ.℥.xvi.bulliat ebullitione una cũ.℥.i.rosarum,&.℥.ii.granorũ myrtillorum, & coletur, & misce cum eo gallarum recentium & humidarũ tritarum ultima contritione.℥.iii.& coquatur adhuc: deinde puluerizeť supra ea foliorũ rosarum.℥.i.sandali mahazari.i.citrini ℥.i. & quarta.ʒ.ii. gummi arabici.℥.i.s. carniũ sumach, spodii, an.ʒ.viii.succi agrestæ.ʒ.vii.succi granorũ myrti tritorum contritione ultima.ʒ.iiii.ligni aloes, garyophyllorum, macis, nucis muscatæ ana.ʒ.iiii. inuoluantur oĩa simul, & expande in scutella lapidea vsque dum siccentur. deinde tere sicut alchohol.i.subtiliter sicut atomi solis,& cũ camphoræ aur.i. & aqua rosata fac trochis. subtiles, & exicca in vmbra,& apud alios loco succi acetosæ ponitur succi citoniorum acetosorum immaturorum tantundem:& quidam sunt qui aromatizant cum musci drac. unius quarta.

COMMEN. MANLII.

Hæc cõfectio ramich, seu trochisci de ramich apud nos est multũ in usu,& utimur multũ in aliis cõfectionibus, sed descriptiones ipsius sunt diuersæ secũdum diuersitatẽ medicorum,nam eius descriptio reperitur etiam apud Serap. in suis simplicibus, qui sic ait. Ramich est gallia seu materia ex qua fit gallia, & dicit quod accipitur ex multis speciebus,& aliquando accipitur ex dactylis immaturis,& aliqñ accipiť ex gallis, & aliqñ accipitur ex corticibus granatorum & ex herbis asperis, & omnes species eius sunt frigidæ & stypticæ,& ipsum est radix such.i. gallię &c. inferius docet modum faciendi, sed non est similis isti Mesuæ.liber qui dicitur Albuchasis in tract.2. habet unam aliam descriptionem quæ fit ex passulis bonis rubeis, & aliis, sed non fit: nobilior uero omnium est hæc Domini Mesuæ.

Mesue inquit: Succi herbæ acetosæ.i.lapacii acuti,quidã crediderunt quod esset ribes, sed non est: si autem habere non poteris succum acetosæ,pone succum cytoniorum immaturorum ad pondus eorum.

X.

DE CAMPHORA.

℞. Foliorum rosarũ. ʒ.iiii.spodii.ʒ.ii. sandalo. citri.ʒ.ii.s. croci.ʒ.i.liquiritiæ.ʒ.ii.seminis citrulli, melonis.cucumeris,cucurbitæ,draganti,gummi ara.spice ana.ʒ. i.ligni aloes,cardamomi,amyli,cãphoræ ana.ʒ.i. partes duas scilicet. ℈.ii.zucchari tabarzet.i.albi,tereniabin.i.mannæ an. ʒ.iii. confice cum mucillagine psylii, & aqua rosata.

COMMENTA. MANLII.

Hi trochisci apud nos sunt in usu. & maxime secundum istam descriptionem.Auic.in.6.habet quinque descriptiones: sed non utimur illis.etiam Rasis in.10. Almansoris in cap.de febre hectica habet unam aliam descriptionem,sed non est in usu.

Camphora scđm Auic.& Serap.est gummi arboris, sed Serap. de ipsa melius loquitur dicens: quod camphora est gummi arboris nascens in partibus illis, & est gummi maculati coloris rubei:& lignum eius est album tenerũ, quasi uelit fieri nigrum, & camphora reperitur in corde ligni arboris in petiis ligni quæ sunt ibi intus extẽsæ. Auerro. in 5.colliget dicit. ambra est una ex speciebus. cãphoræ quæ oritur in fontibus maris.

Modus faciendi mucillaginem psyllii quod est semen factum ad modum pulicis, oportet quod accipiatur psyllium & mundetur a sordibus suis in pondere lib.i. & postea ponatur supra ipsum aquæ calidæ lib.iiii. aut minus, ẽm quod tu uolueris magis uel minus pinguem mucillaginem,& dimitte per noctem. in mane uero calefacias parum prædictum psyllium cum aqua: post hoc pone ipsum in petia, uel sacculo facto ex tela lini forti noua & grossa:& stringe os suum cum ligamento fortiter: ne aliquid de psyllio lubricet extra,deinde fortiter exprimatur tãtum quod ibi nihil de mucillagine remaneat, & utere ubi oportet.

XI.

DE RHEVBARBARO.

Recipe Raued boni.i. rheubarbari.dra.x. succi eupatorii.ʒ.iiii.rosarum.ʒ.iii.spicæ,anisi,rubeæ tinctorum, seminis apii, absinthii, asari ana.ʒ.i.amygdalarum amararum, drac.iiii. & fiant troch.aur.i.

COMMENTA. MANLII.

Hi trochisci apud nos sunt multũ in usu, & maximæ secundũ istam descriptionẽ Auic.in.5. can. habet unam aliã descriptionem quæ quasi idem est.Rasis in 9. Almanso. in cap. de dolore hepatis. habet troch.de raued.i.de rheubarbaro,sed non sunt in usu, Mesue non ponit cũ quo liquore debeant fieri isti troc. sed secundum quosdam debent componi cum succo de eupatorio, & sic conficiuntur.

XII.

DE SPODIO.

℞ Spodii.ʒ.iiii.rosarum rebearum.ʒ.vii.seminis portulacę succi liquiritiæ.ana.ʒ.ii.confice cum mucillagine psillii,& fac trochiscos.ʒ.i. & da cũ succo mali granati, & alii addiderunt quatuor seminum,gummi ara.draganti, croci. ana. ʒ.i.s.

COMMENTA. MANLII.

Isti troc.sũt ĩ usu, & maxime scđm istã descriptionẽ ipse Mesue

Mesue dicit.ꝙ debent fieri prędicti trochiſci ex illis quatuor rebus.inferius uero ait.qđ alii addiderūt quatuor ſeminū.i.quatuor ſemina cōmunia frigida maiora.gūmi ara. dragātū,& crocum,& ſic debent fieri,quia ſunt multæ efficaciæ.Aui. in.5. can. habet unā deſcriptionē & dicūt troc. de ſpodio cum tereniabin:& ſunt quaſi idē. Raſis in.9. Almanſo.in.ca. de fluxu uentris,habet,vnā aliā. & in decimo Almanſo.in c.de febribus.ex quibus accidit frigus & calor ſimiliter habet unam aliam.& in eodem tractatu.in cap.de febre hectica,habet unam aliam,ſed non ſunt in uſu.

Spodium ſm Auicē.in.2.cano. eſt radix cannarum aduſtarum.Auerr.autem in.5.colliget dicit:Tamē baiſir.i.ſpodium.ſpodium carbo eſt nodorum harundinum aduſtarum. nos uero loco ſpodii vtimur oſſe elephantis combuſto, de quo Circa inſtans ait : Spodium os eſt elephantis combuſtum. elephas habet oſſa ſolida, ut ſunt dentes: & illa non comburūtur,ſed ad diuerſa officia & artificia ſeruantur.ſophiſticatur ſæpe ex radice cuiuſdam cānæ cōbuſtæ quādoq; ex oſſibus cannis cōbuſtis: quandoq; ex marmore combuſto, ſed hoc nimis ponderoſum eſt.unde eligēdum eſt ſubalbidum & ualde leue & groſſum:quia in puluere facile adulteratur, & uix cognoſcitur.

XIII.

DE SPODIO.

℞.Roſarum rubearum.ʒ.xii.ſpodii.ʒ.x.ſeminis acetoſæ.ʒ. vi.ſeminis portulacæ, ſeminis coriandrorum *infuſorum in* aceto & torrefactorum,pulpæ ſumach ana.ʒ.ii.s. amyli aſſi, balauſtiarum, berberorum,ana.ʒ.ii. gummi arabi. aſſi ʒ.i.s.confice cum ſucco agreſtæ.

COMMENTA. MANLII.

Iſti troc.etiam in uſu ſunt.Auic.in.5.can. habet troc. de ſpodio cum ſemine acetoſæ,ſed idem non ſunt.

Coriandrum eſt ſemen ſatis notum. Infuſorum in aceto .i.præparatorū, modus torrefaciendi coriandrum oportet calefacere patellā ad ignē.deinde ſupra ſemen coriādri ponatur, & cum aliquo inſtrumento miſceatur. & hoc facias tantum ꝙ ſit bene torrefactum,& utere obi oportet.

Gummi arabicum ſm Ser.ex authoritate Dioſ. eſt gummi quod reperitur ſuper arbore acaciæ,ſicut aliȩ ſpēs gummi, & melius ex eo eſt illud qđ eſt ex hac arbore ꝙ eſt ſimile uermiculis i figura ſua, color eius eſt ſicut vitrū clarum, & non habet lignum.Modum aſſandi ipſum docet liber qui dicitur Bulchaſis in tract.2.& eius modus iſte eſt. Accipiatur gūmi arabicum & frāgatur in fruſta ad magnitudinem orobi,deinde accipiatur patella, & calefiat,& auferatur ab igne & ponatur ſuper eam gūmi arabicū, & miſceatur bene ſine intermiſſione donec albeſcat, & ſi non albeſcit prima uice fiat iterum, ut prius donec fiat album, eodum modo de dragacanto ac gummi amygdalarum dicendum eſt.

XIIII.

OXYACANTHAE, uulgo de BERBERIS.

℞.Berberorū,aut ſucci eorum,ſpodii, ſucci liquiritiæ,& ſeminis portulacæ ana.ʒ.iii. roſarū.ʒ.vi.ſpicæ, croci, amyli, draganti ana.ʒ.i.ſemi.citrulli.ʒ.iii.s. camphoræ.ʒ.s. cōfice cum tereniabin.i.manna.

COMMENTA. MANLII.

Iſti troch.apud nos ſunt in uſu: maxime ſm iſtam deſcriptionem, quia idem inferius deſcribit unam aliam deſcriptionem,ſed iſta eſt nobilior.Auic.in.5. can. habet ſeptem deſcriptiones quæ in uſu non ſunt.etiam Raſ.9. Almanſ. in cap. de dolore hepatis, habet unam aliam deſcriptionem quæ non eſt in uſu.

Berberi apud Aui.in.2.can.nominantur amirberis, & apud Dioſ.uocantur oxycanthos.i.ſpina acuta,& eſt arbor quæ in partibus noſtris iuxta aquas naſcit̄: eius fructus exprimit̄ & fit ex eo vinum,quod apud herbaticos dicī uinū de criſpino.Etiā apud modernos ex ſucco ipſius fit liciū,& ſm multos hæc eſt arbor mali granati ſylueſtris quȩ a Ser. darſiſahan uocatur.Sapientes habent hoc pro ſecreto.

Citrullus eſt cucumer:cuius forma longior & maior eſt noſtro,& ſunt qui loco eius ponūt ſemina cucumeris uſualis.Ille uero qui de nouo ſcripſit dicit ſem.citrul.an.ʒ.iii.s. ille textus huius tenebræ eſt falſus.Nā regula eſt inter medicos ac apothecarios, ꝙ ana ſignificat duas uel plures res eſſe acceptas ſed hic nō intelligitur niſi ſemen citrulli, qua propter illa dictio ana non conuenit.

XV.

DE ABSINTHIO.

℞.Roſarum.abſinthii,aniſi,ana.ʒ.ii.raued.i. rheubarbari, ſucci eupatorii, aſari, apii, amygdalarum amararum, ſpicæ,maſticis,folii.ana.ʒ.i. fac. troc.cum ſucco endiuiæ.

COMMENTA. MANLII.

Iſti troch. in uſu ſunt: & maxime ſecundum iſtam deſcriptionem.Auic.in.5.cano.habet duas deſcriptiones,ſed nulla earum eſt eadem huic.

Abſintihum ſm Dioſ. eſt notum: cuius probabilius eſt Ponticum & Capadocum naſcens in montibus: unde nomen accepit a terra.infra habentur duæ aliæ ſpecies.Pli.dicit: Plura ſunt eius genera,ſandonicum appellaт̄ a ciuitate Galliȩ ponticum de ponto,ubi pecora illo pingueſcunt.& ob id ſine felle reperiuntur, neq; aliud præſtantius multo Italico amarius, ſed medulla pontici dulcis, ſed illud abſinthium, quod hic intendimus eſt abſintium ponticum uel romanum uel commune, quod ſatis eſt notum.

Folium.i. malabatrum: raro inuenitur, ſed loco eius ponimus macem,aliquando ſpicam.

XVI.

DE EVPATORIO.

℞.Tereniabin.i.mannæ,ſucci eupatorii ana.℥.i.roſarū.℥.s. ſpicæ nardi.ʒ.iii.raued.i.reubarbari,aſari, aniſi, ana.ʒ.ii.s. ſpodii.ʒ.iii.fac troc.cum ſucco herbarum.*. *Eupatorii nēpe.

COMMENTA. MANLII.

Iſti troch. ſunt in uſu.Eupatorium uero ſm Guliel.Pla. & Circainſtans eſt ſaluia agreſtis,ſed hoc uidetur alienū a ſentētia Dioſ.nam dicit ipſe eupatorium uocant Græci radicem agrimoniæ:eo quod diuretica ſit ualde, etiam ſcđm eundem marrubium quidam eupatorium uocauerunt, ſed moderni diſtinxerunt per herbas. Gal.6.ſimp. inquit:Caſit .i.eupatorium,ſed melius eſt dicere gafith,quod idē ē. Meſue inquit:quod prædicti troch.debent fieri cū ſucco herbarum,ſed non ſpecificat cum quo ſucco herbarū fieri debeāt ſed ſm modernorum opinionē fieri debent cum ſuccis qui fiunt ex quatuor herbis, & ſunt propriȩ illæ quȩ ingrediuntur deſcriptionem ſyrupi de bizantiis: & ſunt iſtæ endiuiæ & apii.℥.i. lupuli & bugloſſæ uel boraginis.℥.s. & ſimul miſceātur,& fac troc. de eupatorio & alios:& qn̄ nō habemus prędictos ſuccos, loco eius ponaт̄ ſyrupus de bizātiis.

XVII.

DE ANISO.

℞.Aniſi,eupatorii,ana.ʒ.ii.ſeminis anethi,ſpicæ,maſticis, folii,abſinthii,aſari,apii,amygdalarum amararum.ana. ʒ.s. aloes ſuccotrini.ʒ.ii.confice cum ſucco abſinthii & apii.

COMMENTA. MANLII.

Iſti troch. ſunt in uſu: & maxime ſecundum iſtam deſcriptionem.Auic.in.5. can. habet unam aliam deſcriptionem quæ quaſi eadem eſt.

XVIII.

DE ANISO, alii ex decem ſimplicibus, uulgo de decum medicinis.

℞.Aniſi.ʒ.iiii.maſticis,ſpicæ, apii, abſintii romani, aſari, folii.ana.ʒ.i.amygdalarum amararum.ʒ.i.s. aloes boni. ʒ. ii.ſucci eupatorii.ʒ.iiii. confice cum decoctione abſinthii.

COMMENTA MANLII.

Iſtis trochiſ.utimur ſub noīe trochiſ.de decē medicinis, & nominaт̄ de decem medicinis, quia ibi nō ingrediūtur niſi decem ſimplicia ad numerū. Auic.in.5. can. quaſi in fine habet trochiſ. de decem medicinis,& idē ſunt.Oportet autem ſcire quod quando doctor ſimpliciter ordinat trochiſcos de aniſo, de prima deſcriptione intelligi oportet.

XIX.

DE LACCA.

℞.Laccæ mūdæ,ſucci liqritiæ,abſinthii,berberis, ſucci eupatorii,raued.i.rheubarbari,ariſtoloc. longæ, coſti,aſari,

amygdalarum amararum, rub. tinctorum, anisi, apii, squinanti ana.ʒ.i.fac trochisc. de.ʒ.i.

COMMEN. MANLII.

Isti troch. sunt in usu: maxime secundum istam descriptionem. Aui.in.5.can. habet unam aliam, sed eadem non est. Rasis in.9. Alman. in cap. de dolore hepatis habet unam aliam sed non vtimur illa.

Lacca vero est gummi rubicundum quo tincturæ fiunt arbor eius est in Arabia similis arbori myrrhæ: dixerunt quidā sapiētes qđ lacca nō debet poni in medicinis si ablu ta nō fuerit, & eius modū abluēdi ostēdi supra in cōfectione dialaccæ, & de prædicta decoctione pñt ēt fieri isti tro.

XX.

DE TERRA SIGILLATA,

ex inuentione nostra.

℞. Sanguinis draconis: gummi arab. asfi, ramich, foliorū ro sarum, & seminū earū, amyli, asfi, spodij, acaciæ, hypoquistidos, lapidis hematitis, balaustiæ, boli ar. terræ sigillatæ, sehedenegi, coralli rubei, charabæ ana.ʒ.ii. margaritarum draganti, papaueris nigri ana.ʒ.i.s. portulacæ assæ, cornu cerui, adusti, thuris gallarum, croci ana.ʒ.ii. fiant troch. cū aqua arno glossæ.

COMMETA. MANLII.

Isti trochi. sunt in usu. Terra sigillata secundum Diosc. & Auic. est terra rubea, sed hodie quidam utūtur una alia quæ est albi coloris, sed non est tantę uirtutis. Sera. in cap. de terra sigillata ait. quod est sigillum marinum: quidam sigillum laicæ uocant.

Semen rosæ secundum plurimum est illud semen, quod reperitur in fructu cinosbatu. Ioannes Anglicus in cap. de fluxu uentris in febre inquit: Anthema.i. semen rosarum Sehedenegi secundum Auic. est semen arboris canapis, ēt Serap. in cap. de canape dicit. schedenegi est canapis. si autē reperitur scriptū scedenegi sine h. non est idem, sed est la pis hematitis. Christophorus de honestis super hoc passu di cit. ꝙ sedenegi ē fumusterræ: sed hoc mihi nō multū placet quia si diceret sceheteregi bene eēt fumusterræ: sed Cōpositor dicit schedenegi, quòd est uerum semen canapis. & sic debet poni.

XXI.

COLOCYNTHIDOS, uulgo Alandahal. qui ponuntur in Hiera Hermetis & in aliis confectio nibus loco coloquintidæ.

℞. Pulpæ coloquintidæ albæ & leuis, & mundæ a granis ℥.x. incidantur cum incisorio incisione conuenienti, & fri centur cum.℥.i. olei rosati. deinde recipe draganti, gummi, bdellii. ana.ʒ.vi. infundanť cū aqua rosa. ꝑ dies quatuor, & conficiantur coloquintida incisa cum glutino eorum, & fiant in troch. & exicentur in umbra, deinde iterum terantur contritione bona, & iterum confice cum glutino eorū, & fiant troch. & administrentur.

COMMENTA. MANLII.

Isti troc. sunt in usu sub nomine trochiscorū Alandahal, & sub noīe troh. de coloquintida. & secundum intentionē ipsius debent poni de hiera hermetis & aliis confectionibus loco coloq̃ntidæ, & sic generaliter faciūt apothecarii.

Gūmi scilicet gūmi arabi. quidam crediderunt sed non recte quòd esset gummi bdellii.s. lachrymū eius, ꝙ non est.

XXII.

DE SANDALIS.

℞. Trium sandalorum ana.ʒ.viii. spodii, seminū cucumeris, cucurbitæ, citrulli, portulacæ ana ʒ.iiii. rosarum rub.ʒ.vii. camphoræ.ʒ.i. berberorum aut succi eius.ʒ. vi. boli arme. ʒ.iiii. confice cum aqua portulacæ.

COMMEN. MANLII.

Hos troc. nos nō habemus nec sunt ualde in usu. Mesue habet duas descriptiones: sed ista ē illa qua magis utimur.

Sādalus ſm Sera. deferť ex sim, & est albū rubeū & citri num, & idē Sera. ex authoritate Isaac ebē amrā inquit: Sādalū est lignū qđ deferť ex sim: & spēs eius sunt tres.s. albū rubeū, & citrinū, & omnes sandali cōpetūt usui medicinæ, & sic hic ꝑ trium sandalorū de illis tribus intelligitur.

XXIII.

DE CYPERIS.

℞. Zingiberis, heil.i. cardamomi maioris, nucis muscatæ, cubebæ, macis, garyophyllorum, gallię musc. ana. aur.i. corticū citri, masticis, florū squinanti, cyperi, spicæ, cinnamomi, emblicorum, extremitatum myrti, ana. aur.ii. & in alio musci, charat.ii. confice cum melle passularum & fiant.

COMMENTA. MANLII.

Isti trochisci sunt in usu. Cyperus ſm modernorum sētentiam, est iuncus triangularis in pratis ac iuxta fossas reperitur. Gale. in.7. simplicium inq̃t, Cyperi utiles maxime sūt radices. Circa instans in ca. de cypero ait: Est autem radix iunci triangularis quæ in transmaritimis partibus nascitur & eius radix cōpetit usui medicinæ, & ꝑ annū seruať. Halyabbas aūt in tertio practicæ. scripsit suadum pro cypero: Differentia aūt magna ē inter cyperū cupressum & cyprū quia cyperus est iuncus triangularis, cupressus ē arbor ex qua fiūt capsule sic odoriferæ, & gerit fructū dictū nux cupresi. Cyprus ēt est arbor q̃ apud arabes alchanna uocať. unde oleum de alchāna græce uero uocatur oleū cyprinū.

Charabes uel cherates siue chirat est pondus sumptum a semine xylocaracte siue siliqua. Isid. dicit. Siliqua uigesima pars solidi est ab arbore suum uocabulum tenens. charates oboli pars media est habens siliquam unam seminis. hinc latinitas semiobolū uocat. cherates autem græce latine siliqua cornu interpretatur. nos uero uocamus chirat pondus quatuor granorum hordei.

XXIIII.

DE CAPPARIBVS.

℞. Corticum capparis, seminis agni, casti, ana.ʒ.vi. nigellę calamēti, succi eupatorii, acori, amygdal. amararum, nasturtii, armoniaci, foliorū rutæ, aristolo. rotundæ ana.ʒ.ii. cyperi, scolopendriæ ana.ʒ.i. armoniacum dissoluatur in aceto, & aliarum rerum puluis conficiatur cum eo, sunt qui duplicant armoniacum & est melius.

COMMEN. MANLII.

Isti troc. apud nos sunt in usu: maxime ſm istā descriptionem Auic. in.5.can. habet unam aliam descriptionem, sed eadem non est, sed una descriptio quæ reperitur apud Rasim in.9. Almansoris. in. ca. de dolore splenis, uidetur quasi esse eadem.

Capparis secundum Circa instans cortices radices folia & flores competunt usui medicinæ, debet colligi cortex in uere & in umbra suspendi & desiccari, uel etiam ad solem per sex annos, in multa efficacia seruatur. Columella in libro de cultu hortorum ait.

Capparis & tristes enulæ ferulæque minaces.

XXV.

EX ELECTRO, officinis de CHARABE.

℞. Charabæ aur.vi. cornu cerui adusti, gūmi arabici, coralli adusti, draganti, acaciæ, hypoquistidos, balaustiæ, macis lacę, papaueris nigri asfi ana. aur.ii. thuris, croci, opii, an.ʒ. i.s. fac trochiscos cum mucillagine.* psyllii.

* Seminis aqua feruente macerati.

COMMENTA. MANLII.

Isti troch. sunt in usu, maxime secundū istam descriptionem. Rasis in.9. Almansoris. in cap. de mictu sanguinis & puris, habet unam aliam descriptionem, sed non est in usu apud nostros doctores.

Charabæ uel cacabre est gummi arboris ſm Aui. & Ser. dictæ haur romi, & ſm Diosc. est spēs populi arboris iuxta Rhodanum fluuium nascentis, ſm Simonem Ianuensem electrum est charabæ, & est gummi arboris dictæ agiros, apud Dios. & est spēs populi arboris Isido. in cap. de pino dicit in fine. huius arboris lachryma electrum gignit. Barthol. Montagnana, in consilio de regimine ardoris urinæ per medicinalia dicit, administratio est troc. de charabæ, et propriæ illorū qui scribunť.9. Alman. allegato ca. quorum descriptio hæc est. ℞ charabæ gūmi arboris tremulę, & est populus, hic textus Bartholomęi nō uideť securus. nam arbor tremula nō ē popul⁹, sed arbor mali granati syluestris. ut dicit Matt. Syl. charabæ autē dicit quasi rapiens paleas.

Corallus est arbor nascens in mari: & eius species ſcđm Auic.

Auic.sunt tres.s.albus rubeus & niger:& modus cōbustionis ipsorum est,ut docet Bulchasis in tracta.1.& est iste teratur coralli grosso mō:& ponantur in olla terrea, & ponātur in furno p noctem:si bene cōburuntur bene est:si nō aūt iterum ponantur donec comburantur & reseruentur.

APPENDIX.

Pastillū διὶ ἠλέκτρυ, seu ex succino inter alia,quæ Asclepiades ad Hœmoptoicos scripsit vii.medicamentorum per loca, cap.4.Galenus fusissime explicat,quē ad verbum Oribasius.Paulus lib.7.cap.12.Actuarius inde medi.compositione æmulantur quanquam Aegineta pondera nonnihil immutet,verum iam Galenum audiamus.

Pastillus est succino.

Psyllii mundi.ʒ.xlv.
Iridis illiricæ, Masticheș, Ramentorum succini, Croci, } singulorum.ʒ.xxx.
Opij.ʒ.xv.

Psyllium in aquam calidā coniectū macerari finito; atq; vbi viscosum, ac glutinosum de se in aquam deposuerit,liquorē exprimito, & cum eo pharmacum præparato in pastillos ipsum cogendo,ex quibus obo.iii.ad somnum dato. Sint autē aquæ sextarii. iii.in aliis exemplaribus psylliū ad triduum madescit: deinde bulliat ter donec coquitur,& ab igne ademptum rursus ad triduum sinitur, atq; tunc liquor ad pharmaci confectionem segregatur.

XXVI.

E VESICARIA,seu HALICACABO, vulgo de ALCHECHENGI.

℞.Granorū alchechengi.ʒ.iii.seminis citrulli, albathechæ cucurbitę an̄.ʒ.iii.s. boli armeni,gūmi arabi. thuris,sanguinis draconis, papaueris albi, amygdalarum amararū, succi liquiritiæ,draganti,amyli, granorū pini an̄.ʒ.vi. seminis apij,charabæ,boli iusquiami,opij an̄.ʒ.ii.& fiant troc.da ʒ.i.cum iulep,aut cum aqua mellis.

COMMEN. MANLII.

Isti trochisci sunt in usu: maxime secundum istam descriptionem, & possunt fieri cum opio & sine opio secundum voluntatē medicorū.Auic.in 5. can.habet duas descriptiones sed non sunt in usu. Etiam Rasis in libro diuisionum.in cura medicinarum urinæ habet unam aliam descriptionē quæ eadem non est, nec est in vsu.

Alchechēgi vero ē spēs solatri,sicut apparet apud Dios. in cap.de strychno. & ipsa est scd'a species strychni. i. solatri,eius granorum inuenitur in quadā re simili vesicæ rubicundum:& est id qđ a nostris rusticis fiaccho vulgariter dr, Halyabbas aūt in 4.ca.de electione granatorum scripsit cāquenegi pro alchechēgi. Simon Ian.dicit ꝙ:trochi.diaphysalidos sunt trochis.de alchechengi,quod non nego,nec affirmo, sicut ostensum fuit in philoantropos.

Albatheta, siue batheca,ut apud Auic.in 2. can. quid sit cōiter ignoratur.Guli.Lōbardus inquit: Batheca: est quædā spēs melonis, & si sic est ego existimo ꝙ sit anguria, & sine dubio sicut est,sicut reperitur apud Guainerium in ca. de tertiana cōtinua,& eius cura: qui inqt: Batheca est melon magnus qui a Venetis uocatur anguria.Auenzoar in c. de sahaphat.dicit. ℞ cucumerū saracenorum.i.anguriarū. Simon Ian.dicit:Batheca Arabica est melon magnus uiridis qui anguria a quibusdam dicitur,& sic est secundum modernorum opinionem,eius semen usui medicinæ cōpetit.

Bolus uel Boli quidā falso putauerunt qđ iste bolus nō debet hic ingredi & dicunt qđ ste bolus ar.qđ non credit. nā supra in pdictis trochis. hēt ℞.boli ar. & inferius iterū habet boli,quod indicat:quod idē nō sunt.Sapiētes uero exponūt ꝙ boli, sit terra rubea qua utuntur carpentarii ad signādū ligna.Auer.in 5.col.dicit.Halmogra i.bolus cū quo tingunt muri seu parietes.Itē Aggregator Patauinus dicit Bolū.i.sinopodia uel macra, lutū carpentariorū, vel lutum pictorum:& sic est:& hæc terra est quā Auic.uocat macra, & apud Dios.multa sinopodia.& apud Serap. dicit sinopodia, & sic si legis illa capitula videbis qđ eadem sunt. uerū moderni loco eius ponunt terram sigillatam rubeam, quia existimant, ipsam esse eius speciem.

Opium succus est papaueris nigri, ut dictum fuit: prædicti troch.possunt fieri cum opio: & sine opio si sine opio facere uolueris non diminuatur ex illa descriptione nisi opium:& tunc dicuntur trochis. de alchechengi sine opio, & debent fieri cum aqua mellis.

APPENDIX.

Trochisci διὰ φυσαλίδων, è vesicaria nēpe, seu ex halicacabo,ab AEgineta lib.7.cā.12.nec nō ab Actuario magna ex parte cum iam expositis Mesuæ cōueniētes,prorsus habentur. vt mox ex eorū descriptiōibus clarius hinc apparebit.

PAVLVS.

Seminis cucumeris satiui pelle exuti.℥.iiii.
Seminis alterci, Cicutæ, } singulorum.℥.ii.
Fœniculi, Seminis rumicis, Croci, Nucleorum pineorum Amygdalarum amararum, Opii, } vniuscuiusq;.℥.i.
Vesicariæ,sextar.iii.
Vini quantum opus est.

ACTVARIVS.

Lachrimæ papaueris, Seminis cucumeris, Seminis apij, Apollinaris herbæ, Fœniculi, Vesicariæ, } singulorum quadrans, idest.℥.iii.
Amygdalarum,triens.i.℥.iiii.
Croci, sextans.i.℥.ii.
Vini dulcis,quantum erat satis, ut hoc ueluti fermēto concrescat in pastillos.

Ad hæc GALENVS. V.Medicamentorū κατὰ γένη, seu per genera malumus,pastillorum historiam explicans, pastillos διὰ τῶν ἀλικακάβων.i. ex uesicaria,uel pluries, inculcat, uerum id alterius ab instituto considerationis existit.nam ea maxime ex eorum classe apparent,quæ corpori exterius admouentur.

EX PRACTICA MESVAE.

XXVII.

ALCADICON,in cap.de Polypo qui fit in naribus.

℞.Calcis nō extīctæ,arsenici citrini,an̄.ʒ.ii. colcothar, floris æris,aluminis,an̄.ʒ.i.gallarū,chichiæ,balaustiæ an̄.ʒ.s. tere ea in mortario ęneo.i.æraminis cum aceto forti,cōtritione vltima vsq; ad quinq; dies, deinde fiant ex eis troch. & conseruentur in vase uitreo in loco frigido.

COMMENTA. MANLII.

Isti trochis.apud nos nō sunt in vsu.Ioan.Sera.in cap.de alcola dicit.calidicon sunt troch.facti cum arsenico,&secūdum Almansorē dicūtur achali,quod recipit.tamen Mesuæ in sua descriptione nō habet chali.verum est ꝙ per vnā descriptionē quæ reperitur apud Dinum Florentinū ingreditur chali. de quo infra declarabo quip sit, si Deus voluerit.

Calcis scd'm Auic.in.2.can.per calcem significatur cineritas corporū lapidosorū & ostracorum natura: illa quidē quam non tetigit aqua & illa quā aqua tetigit:cum remanet extincta duobus diebus aut tribus, tunc non adurit immo calefacit:tamen abluta quidem est sicca &c.

Arsenicum scd'm Dios. nascitur in metallis vbi & sandaraca.verum optimū est latiores laminas habēs, & aureum colorem & venas separabiles a se, ut separari uideat mundum sine sorditie.tale in Helespōto nascitur, cuius genera sunt duo. vnū est æquales supradicto, & aliud fuscū: apud Auic.sunt tria genera.s. album,citrinum & rubeū. Album secundum modernorum opinionem est arsenicum crystallinum: rubeum est regazala .citrinum est auripigmentum vsuale, & omnia tria nota sunt.

Colcotar apud Aui.in.2. cano.in ca. de atramēto est vi-

triolū citrinū: & ibi ponitꝙ species uitrioli sunt quatuor.s. colcotar.i.citrinū calcadis. i.albū,calcantum.i.uiride, alsurit.i.rubeū. Ioannes Arculanus in cap.de febel dicit.colcotar vstū.i.uitriolum romanum, & hoc est notum.

Flos æris scd̄m intentionem Simonis nō est uiride æris sed moderni generaliter loco floris eris ponūt uiride æris. Serap.in cap.de ziniar inquit. Ziniar.i.ærugo æris siue uiride æs, quod idem est in capitulo uero de ære, & quæ ex eo fiunt. docet modum faciendi florem æris: de quo infra in emplastro apostolicon erit sermo.

Cachiæ credo qd̄ uult dicere acaciæ nam Dinus & alij loco eius habent acaciæ,nam et scd̄m Modernorum sententiam est succus prunellorum syluestrium, ut est notum.

XXVIII.

OROBI, in cap. de Vulneribus, & vlceribus gingiuarum.

℞.Farinæ Orobi quantum uolueris & misce cum ea tantum mellis ut confici possit ex eis sicut pasta dura, & fac troch. & pone super laterem, & mitte in furnum usq; dum maturantur, bonam faciunt nasci carnem.

COMMENTA. MANLII.

Isti trochisci apud nos nō sunt in usu. Rasis in octauo Almansoris.in cap. de morsibus uiperarū habet unam descriptionē troch.de eruo.i.de orobo,sed eadem non est de qua infra, orobus.i. eruū siue herba iudaica. de ipso uide supra in electuario de orobo. Rasis in lib.de experimentis,in ca. de medicinis quæ ornant faciem,dicit.ꝙ robus dicitur carthena. Bulchasis docet modum faciendi amydū ex orobo.

XXIX.

DE GARIOPHYLLIS, in cap. de fœtore Oris.

℞.Garyophyllorū,corticū citri,cyperi,spicæ,nucis musc. suchelemese.xyloaloes, cinnamomi, macis, heil, cubebæ, añ.ʒ.i.musci chirat.i.fac ex eis trochiscos, cum aqua malorum,& teneat in ore suo super cibum.

COMMENTA. MANLII.

Isti trochisci non sunt in usu. Aui.in.3.cap. de cura fœtoris oris habet descriptionem pilularum de garyophyll. de quibus infra. Garyophyllus uel charyllus est satis notus.

Suchelemese.i.galliæ muscatæ:sicut reperit apud Serap. in proprio cap.de gallia. Liber qui dicitur Bulchasis in tractatu.2.inquit, modus faciendi trochisc. de gallia, sed si uis facere trochisc.alios de such.i. gallia & sic arabes dicunt qd̄ such est confectio ex qua fit gallia, uel ipsa gallia, græcus uocat socum.

Chirat est pōdus granorū.iiii.hordei:ut dictū fuit supra.

XXX.

DE VIOLIS, in cap. de Asthmate.

℞.Foliorum uiolarum mediocriū in exiccatione & humectatione.ʒ.vi. turbith boni harundinei.ʒ.iiii.succi liquiritiæ,tereniabi.i.mānæ.añ.ʒ.ii.scamoneæ.ʒ.ii.& fiāt troch.

COMMENTA. MANLII.

Isti troc. sunt in usu,maxime scd̄m istam descriptionem. sunt uero ex hoibus qui faciunt troc. de uiolis secundum unam descriptionem, quam idē in cap. de turbith ponit ex authoritate Hamech: sed isti sunt nobiliores Ras.in lib. Diuisionum ca.de medicinis colicæ,habet duas descriptiones sed non sunt eædem,nec in usu sunt.

EX PETRO DE EBANO.

XXXI.

DE AGARICO, in cap.de Vomitu.

℞.Agarici boni uigorati.ʒ.v. zingiberis.ʒ.i. salisgēmæ.ʒ.i.s.masticis.ʒ.i.calami aro.ʒ.i.s.turbith.ʒ.ii.anisi.i.aceti.ʒ.ii fiant ex eis trochisci.da cum aqua calida.

COMMEN. MANLII.

Isti troch.apud nos nō sunt in usu: maxime scd̄m istā descriptionē. illa uero descriptio q̄ est magis usualis est una descriptio quā describit Mesue in lib.de Cōsolatione medicinarū in proprio cap.de agarico.qui sic inquit. & Gal. dixit fiant troc.ex eo.s.agarico cū uino infusionis zingiberis, in quo puluis ipsius sæpe submergaī, & fiet opatio eius cōpleta, & ex rebus sibi additis uigorantibus ipm est spica, & aqua casei,& ꝓprie sumpta ex capris. Gal.non ponit in ipsis salgēma, sed gn̄aliter moderni addunt cū infusione zingiberis parū salisgēmæ, & fiunt inde trochisci, et ad minus debent fieri tribus uicibus. & si prædicti troc. fiunt cum agar.prauo, tunc illi trochisc. in colore efficiuntur nigri, & quando fiunt cum agarico albo, leui. & frangibili, & dulci in primo gustu,tunc in colore sunt albi,& etiam sunt meliores. Dicunt quidam differentiam esse inter troch.de agarico,& agaricum trochiscatum, sed medicorū modernorū opinio est uera, ꝙ inter agaricum trochiscatum & troch. de agarico nulla sit differentia: maxime si fiant secundum descriptionem quam dixi de mente Gal. Scias etiam si loco infusionis zingiberis addas oxymel, & facias inde trochiscos,sicut priores:tunc uocatur agaricum trochiscatum cum oxymelle: cuius etiam est magnificata operatio. Democritus autem dicit ꝙ agaricus est medicina familiæ, q̄a ad singulas partes corporis cōmoditatem affert.

EX FRANCISCO DE PEDEMONTE.

XXXII.

DE SPICA, in cap. de medicinis apostematum stomachi.

℞.Florum squinanti, tapsiæ, ligni aloes, cinnamomi, rheubarbari añ.ʒ.iii. croci, myrrhæ,apij,anisi,piperis, costi añ. ʒ.i.seminis calami aromatici, spicæ nardi, añ.ʒ.iii.bdellii, subalbidi.ʒ.ii.masticis, storacis liquidæ añ.ʒ.i.armoniaci. ʒ.s.fiant trochisc.in pondere.ʒ.i.

COMMENTA. MANLII.

Isti troch. non sunt in usu. Rasis in.9.Almans.in cap. de dolore & apostemate stomachi: habet unam aliam descriptionem, & fere eadem est.

Spica.s.spica nardi,siue spica aromatica, siue spica auiū, ut dicit Auic. Macer inquit:

Esse gradu primo calidam siccamq; periti
Testantur spicam quæ dicitur indica nardus.

Isidorus: Nardus est herba spicosa, unde a Græcis nardos tacos appellata: quarum alia Indica, alia Siriaca uocatur non ꝙ in Siria nascatur, sed qd̄ mōs inuenitur alio latere rere Indiam spectat alio Siriā. Gal.in.8.simpl.inquit: Nardostochis.i. nardus spicatus, siue spica nardus celtica similis aliquantulum est secundum genus in uirtute prædictis. Nardus ora quæ in thilaricis & piricis nominatur, generatur quidem in Sicilia &c.

Tapsia dicitur quia primo in Tapso insula inuenta fuit: Arabes corruptæ dicunt tesfisiæ, ut apud Auic.in.2.can. & exponit quod est gūmi rutæ agrestis:& scd̄m Compositorē est setaragi,ut dicit in cap.de cura oppilationis splenis.

Setaragi uero, ut dictū est in triphera Saracenica est hiberidos.i.nasturtiū agreste siue senatiō. Rasis loco eius ibi dē hēt xylocasiæ.i.casiæ ligneæ. Tu uero considera ꝙ opinio Franc. est ꝙ tapsia sit seitaragi, & opio Gentillis ē ꝙ sit casia lignea.Credo qd̄ de ipsa nō inueniaī certitudo q̄d sit sed hodie sunt qui loco eius ponunt casiam ligneā, quidā senation,quidam rutā agrestē, ut dictū fuit supra in confectione anacardina conferrēs ad ægritudines neruorum.

Seminis calami puto qd̄ uult dicere calami aromatici: nam loco eius habet calami aromatici.

XXXIII.

DE SILIQVIS, in cap.de tenesmo.

℞.Gallarum,siliquarū nabati, fructus tamarisci, turris, balaustiæ añ.ʒ.i. gūmi arabici, opij añ.ʒ.s.fiant troc. cū aqua pluuiali ponderis.ʒ.ii.s.& usui reseruentur.

COMMENTA. MANLII.

Isti trochisci nō sunt in usu. Siliqua nabatia.i. septentrionali pte siue regione,& est fructus lōgus ad similitudinē fabæ magnæ,sed magis sunt lōgiores & grossiores, intus hn̄t semē ad modū casiæ fistulæ, & hic fructus deferī de Ianua ad nos,& uocamus ipm carobas: quidem uocant bazianas marinas, & eius arbor est spēs darsisahan. Isid.inquit. Silicon quā latini corrupte siliquā uocāt ideo a Græcis tale nomen accepit, eo ꝙ ligni eius fructus dulcis est: Sera.uocaī ipsam xylocaractā. Dios. siliqā.Gal. in.7.simpl. inqt: Ceratonia.i.arbor xylocaracte. Siliqua etiā est pōdus & ponde-

rat uigesimaquarta pars solidi.

XXXIIII.

DE ALVMINE, ibidem.

℞.Gallarum,alluminis, acaciæ, balaustiarum,corticis granatorum,succi hypoquistidos añ. partes æquales, terrantur & clysterizentur cum decoctione mediani corticis glandium,balaustiarum,& rosarum, & fiant inde troch.

COMEN. MANLII.

Isti trochis. non sunt in usu. Rasis in libro diuisionum in ca. de medicinis solutionis uentris habet unam aliam descriptionem quæ eadem est.

Aluminis s̃m Diosco. species sunt multæ: sed medicinæ tres sunt necessariæ.s.rotundũ,scissum, & liquidum: rotundum dicitur propter similitudinẽ zucchari:scissum.i. iamenum dictum a vulgo de pluma, liquidum. i. de roccha vel lypparinũ; quando vero simpl'r reperitur alumen, de scisso intelligitur,vt dicit Matt.Syl.in cap.de alumine, & per alumen scissum intelligitur alumen dictũ de pluma, qđ apud quosdam dicitur fiore de preda: & quando ipsum ponitur in oleo facit lumen sicut bombix,& non consumitur.

XXXV.

DE DACTYLIS, in cap. de cura hecticæ febris.

℞.Dactylorum immaturorũ.ʒ. ii. spodii armeni, aur.,iiii. rosarum.ʒ.vi.portulacæ, citrulli, cucurbitæ, charabæ añ. ʒ.iiii.fiant ex eis trochisci.

COMEN. MANLII.

Isti trochisci apud nos non sunt in vsu.Dactyli secundum Auic.& Petr.de Crescent.sunt fructus palmarum.Circa instans ait: Oxyphenicia.i. phœnicon Indi vel dactyli: dactylus apud medicos Venetos significat vnum bolũ casiæ.

EX NICOLAO.

XXXVI.

DIARHODON.

℞ Croci.* ℈ ii.gra.vii. camphoræ † gra. xii. rosarum viridium * ʒ.iiii.spodii †.ʒ.ii.sandali rubei *.ʒ.i.s.gr.vii.sandali albi † ʒ i. gran. xii. conficiantur sic in marmorea pila recentes rosæ sine intermissione terantur: deinde cæterarum subtilissimus puluis specierum superponatur, & cum sufficienti rhodomaste conficiantur, ad vltimum adhibeatur camphora:deinde troc. informẽtur, & ad vmbram exiccentur,& vsui reseruentur.

(* al.ʒ.iiii. † al.ʒ.i. * al.ʒ.xx. † al.ʒ.x. * al.ʒ.viii. † al.ʒ.vi.)

COMMEN. MANLII.

Trochiscus s̃m intentionem Nicolai est rotunda confectio,vt dictum fuit.Isti trochis. reperiuntur etiã in antidotario Mesuæ,sed non sunt idem,& propter id ambæ descriptiones debent fieri.Nam ista descriptio Nicolai nõ debet administrari,nisi solum in suis receptis, vt est in diamargariton,& in diarhodon:descriptio Mesue non debet administrari nisi in receptis suis,sed sunt quidam qui faciunt vnam pro alia; & non faciunt differentiam ponere troc. diarhodon descriptione Nicolai in receptis Mesuæ,& descriptione Mesuæ in receptis Nicolai,sed recte non faciunt.

Rhodostoma secundum Cõpositorem est aqua ros.quidã dixerunt quòd est mel rosatum,sed non credo,quia idem in descriptione pilularum de cinoglossa inquit:Temperentur cum rhodostomate.i.cum aqua ros.& sic est.

XXXVII.

DIAION, e violis,vulgo DIANI. seu DIAVI.

℞.Florũ violarum,albarum viridiũ.*.ʒ.v. amyli †. ʒ. iii. seminis papaueris albi *.ʒ.ii.&.℈. i. balsami †.℈. i. rheubarbari *.℈. i. seminis plantaginis †. ʒ. i. rhodomostomatis. i. aquæ rosæ quòd sufficit,confice ad modum præcedentium.

(*al.ʒ.xv. † al.ʒ.iii. *al.ʒ.vii. † al.ʒ.i. *al.ʒ.xv. † al.ʒ.iii.)

COMMEN. MANLII.

Isti trochisci secundũ intentionẽ Nicolai dicunt̃ a violis albis quæ ibi ingrediuntur, & sic debent fieri de violis albis,& debẽt poni in diamargariton, & p̃dictæ violæ apud Dios.vocantur leucis.nam leucos album interpretatur.

XXXVIII.

HEDYCROI, vulgo IDIOCRI.

℞.Amonij * ʒ.i.cinnamomi,croci,folij,myrrhę, casiæ lig. añ.† ʒ.s.spicę nardi *.℈ i. opobalsami, costi, squinãti,calami aromatici,xylobalsami,assari, phu, ana. † gr. xv. maratri,masticis ana.*.gr.x.tamarisci † gr.vi.vini ascalonis quòd sufficit.hæc omnia tere cum vino albo, trochiscos in forma,& cum fumo storacis sicca.

(*al.ʒ.vi. † al.ʒ.viii. *al ʒ.ii † al.ʒ.i.s. *al.ʒ.i. † al.ʒ.s.)

COMEN. MANLII.

Isti trochisci sunt in vsu,sed nõ multũ ingrediuntur in rubea trochiscata & in sotira. Gilib. de Angl. in cap. de cura arthritice secundum magistros habet vnam aliam descriptionem quæ eadem est, & dicuntur idiocria Compositore qui idiocritus dicebatur. Gul. Placentinus habet vnam aliam descriptionem quæ eadem est.

Vinum ascalonis secundũ Compositorem est vinũ optimum tendens parum ad rubedinem. Gilibertus eodẽ loco habet alcaloni.Gul.autem ait cõficiantur cum vino in quo dissoluta est storax sicca.i.calamita.

XXXIX.

CROCOMAGMATIS, vulgo corrupte CROCIMAGNETIS.

℞.Croci.ʒ.iii.rosarum, ameos,myrrhę,añ.ʒ.i.s.xyloaloes ℈.ii.informentur cum aqua ros.

COMMENTA. MANLII.

Isti trochisci sunt in vsu,quia ingrediunt̃ in rubea trochiscata & dicunt̃ a croco qui ibi ingreditur.Isid.inquit: Crocũ magna expressus aromatibus crocini vnguẽti atq; informato sedimine in pãnusculos fit,& ideo sic appellat̃. Auic. in.2.cañ.inquit:crocoma est fex olei de croco.reperit̃ etiã vna descriptio troc.croci magna,sed non est eadẽ,& ambæ debent fieri,sed vna ingredit̃ in rubea trochiscata, alia ingreditur in confectione diahyrundinis, vt ostensum fuit.

XL.

DIACORALLIVS, vulgo DIACORALLI.

℞.Coralli rubei,cinnamomi, myrrhæ, amomi, papaueris ana.ʒ.iij.squinanti,croci,ana. ʒ. ii.calami aro.xylobalsami, casiæ,folij,masticis,phu,polii mõtani,asari,pedis columbini ana.ʒ.i.de illis oĩbus facto puluere cũ vino tempera, & troc.pẽsantes solidos singulos in forma,& in vmbra sicca.

COMMEN. MANLII.

Isti trochisci sunt vsuales apud illos qui facere volũt theriacã quæ fit de mẽte Gal.Andromacus loco troc.diacoralli hẽt troc.alindaracaron ipse Gal.in tra.7.meimir.in ca.de expuitione sanguinis habet vnã aliam descriptionẽ: sed nõ est eadem,nec in theriaca illa descriptio debet poni

Amomũ semen est minutum,nigrũ, quod ab oriente defertur.Sera.in cap.de amomo dicit.aneuie.i. pes columbi, & est amomum.miror verbis Sera. nam in istis troc.ingredit̃ amomũ & pes columbinus.ergo non sunt idem.Verum est quòd pedis columbini sunt species quatuor, de quarum vna illarum potest dici quòd sit amomum.

Pes vero colũbinis s̃m Serap.est amomũ. secundum vero Modernorum opinionẽ est herba habens folia rotunda, parua, diuisa in magnis & paruis incisuris, stipites ipsius sunt subtilis coloris,subrubei,habẽtes nodos raros in q̃bus sunt duplicia folia,& semina tria vel quatuor vel quinque cõiuncta in medio eorũ sicut acus. Hæc apud nos nascitur in viis ac pratis.Auerrois in.5.col.dicit: Elnegat.i.pes colũbinus ẽ quatuor specierũ et parũ diuersificant̃ vna ab alia.

Solidus est pondus secundum Compositorem drachmæ vnius cum dimidia,etiam exagium est idem.vnde exagium a solido differt in nomine solo.

XLI.

DE TYRO.

Inuenias tyros longitudine vnius palmi,oculos rubeos habentes,& linguã mobilẽ,& cornua in modum grani frumẽti,caput & caudã tribus digitis mẽsuratis abscinde mediũ,qđ remanet excoria,& intestinis proiectis optime dulci aqua laua,& sic coquæ donec spinæ a cornibus separentur, & spinis proiectis caro in marmoreo mortario terat̃ & commisceatur tantundẽ de farina orobi,vel panis asfi,& cũ iure ipsorũ tẽpera,& fac trochiscos pẽsantes solidos singulos & diligentur siccentur in vmbra,& vsui reseruentur.

COMMENTA. MANLII.

Hos trochiscos apud nos habemus in vsu.

Tyrus autem est aïal,cuius forma est, vt dicit Nicolaus: eius spẽs sunt tres.s.tyrus,vipa,& idria.Andronicus inuentor istius aïalis scripsit etiã de forma ipsius, & ait. ꝙ theriaca non dr̃ nisi a tyro serpente. Auic.in.5.cano. ponit troch. de viperis,& ibi describit formã viperę,& idem est,de quo infra.Isi.in cap.de serpentibus dicit: Vipera dicta quod vi pariat:nam cũ venter eius ad partũ intumuerit catuli non expectantes naturã naturæ solutionem, corrosis eius lateribus vi erũpunt cũ matris interitu. Lucanus. Viperei coeũt abrupto corpore nati.Fertur aũt quod masculus ore inserto viperæ semen expuat.Ex vipera aũt fiunt pastilli qui theriaci vocant̃ a græcis. Nicolaus dicit. admisceat̃ cum tyro panis assus Andromacus & Aui. habent tortellas .i. tortellas de sceni:de cuius modo infra apparebit.

EX RASI.

XLII.

DE ERVO, in.8.Almanso.cap.de morsibus viperarum.

℞.Seminis andachochæ,aristolochiæ rotundæ, pigami, farinæ añ.partes æquales:ex istis tritis,& cum aceto commixtis fiant trochisci,de quibus pondus vnius aurei cum vncia vini veteris in potu tribuatur.

COMMEN. MANLII.

Isti troch.non sunt in vsu:suprapofita fuit una descriptio trochiscorũ de orobo.i.erui,sed eadẽ non est.Eruum apud Auic.est herba Iudaica,sed apud Dios. eruum est orobum.

Andachoche vel andachocha,vt apud Auic.& Serap.est trifolium: cuius alia est syluestris, & alia domestica, & alia est ægyptiaca,& fit ex seminæ eius panis.

Aristolochia rotunda dicit̃, ꝙ radicem rotundã habeat. Isid.inquit: Aristolochia dicitur ꝙ mulieribus fœtis optima sit:nam super fessa post partum matricem beneficio vaporis expurgat,& sunt duæ species: vna est rotunda dicta propter quòd rotundam radicem habeat:altera longa,quia longam radicem habeat. Dioscorides habet tertiã speciem quæ dicitur dermaticis.

Peganon,seu pigamum ſm Gal. in.8.simpl. est ruta syluestris.Macer in cap.de ruta, quasi in fine ait. Peganon in græca nostra quia ruta uocatur,sine dubio pigamum est ruta.Nam Græci peganon rutam dicunt. Item Circainstans in cap.de ruta ait:Rutæ duplex est maneries scilicet domestica & syluestris quæ pigamum dicitur, & cum inuenitur. ℞.pigami folia syluestris ponuntur cum semi. pigami semina collecta per quinque annos seruatur.

XLIII.

MVSCATI, in cap.de tremore cordis.

℞.Masticis, spicæ, nardi xyloaloes, cinnamomi, garyophyllorum,galliæ muscatæ,nucis muscatæ, cubebæ, cardamomi maioris, & ibelohe, corticis citri,oĩum añ. pondus vnius aurei,musci sextam.ʒ.i.ex istis omnibus cum vino redolente conspersis fiant trochisci.

COMMENTA. MANLII.

Hos trochiscos nõ habemus in vsu:supra habita est cõfectio galliæ muscatæ Mesuæ,et confectio galliæ muscatæ Nicolai,& secundum illas descriptiones facimus.

Ibelohe vel ibeleuche est cacula,vel cardamomũ minus, & est illa qua nos pro cardamomo magistraliter vtimur.

XLIIII.

DE OLIBANO, in.9.Almanso.cap. de passione cholerica.

℞.Boli corasceni.i.critensis insulæ thuris ana.ʒ.x.cucubæ, cardamomi ana.ʒ.ii.s.camphoræ, galliæ, garyophyllorum ana.sextam ʒ.i.fiant trochisci pondere aurei vnius.

COMMEN. MANLII.

Hos trochiscos nõ habemus ĩ usu.Rasis uero inquit: trochis.de olibano,sed nõ hẽt olibanũ:verũ loco eius hẽt thus, quod idẽ est:tñ quidã admirantur dicẽtes:si trochisci de olibano & trochisci de thure sunt idẽ:quare idem ponit etiam troc. & de thure. Vnde ad hoc dico quòd si doctor ordinat trochiscos de olibano nõ debent intelligi trochis.de thure: sitñ modo est dr̃ia inter pilulas de raued, & pilulas de rheubarbaro,sed moderni non habent cognitionem veram.

XLV.

DE AGNO CASTO, in cap.de dolore splenis.

℞.Seminis agni casti,seminis tamarisci ana.ʒ.x.seminis endiuiæ,seminis portulacę.ana.ʒ.v.ex his fiant trochis.de quibus quotidie detur vnus cum syrupo acetoso de zuccharo cuius pondus sit.ʒ.iij.

COMMEN. MANLII.

Isti troch. sunt in vsu multum apud nos. Franc. de Pedemõtium in ca. de cura oppilationis spenis habet uuã aliam descriptionem quæ est eadem.

Aguus castus ſm Sera. ex authoritate Dios. sunt ei duæ species,& dicit̃ chistos,eo ꝙ religiosi sternunt hanc plantã sub lectis ad refrenãdam libidinem, & noĩatur login ꝑpter duritiem virgarum eius, & est planta in magnitudine arborũ:nascitur prope aquas,et in locis aquestribus Gal. ait: Id quod administratur ex hac arbore in medicina sunt folia & semen est factum ad modũ piperis, & propter id vocatur piperella. Auer.in.5.coll.inquit:Pentasuer dicitur a persis arbor Habraam,& in Latino dicitur agnus castus.

XLVI.

DE BALAVSTIIS, in cap.de fluxu ventris.

℞.Gallarũ,siliquarũ nabati,seminis tamarisci, olibani, balaustiæ,oĩum ana.partes æquales, opii,gũmi arab. amborũ ana.partẽ mediam,informentur troch.pondere.ʒ.ii.

COMMEN. MANLII.

Hos trochiscos non habemus in vsu.Aui.in.5. can.habet vnã aliam descriptionẽ,sed non est eadem. Idem describit Alexander in cap.de troch.ad dysenteriam & dysenteria.

Balaustia vero apud Auic.in ca.2. cañ. est flos mali granati syluestris Persici aut Aegyptii. Aliud de ipsis capitulũ facit ĩ litera hasceh.Dio.in ca.de malo granato dicit: Agrestũ aũt malorũ flores græci balaustiõ vocauerunt, sed Gal. in.7.simpl.dicit cõtra in ca.de iulinar,qui sic inquit: Iulinar est flos mali granati syluestis, sicut balaustia est flos mali granati domestici:nã iulinar apud Arabes est Balaustia.Halyabbas aũt gñaliter scribit: sine dubio balaustia qua apothecarii vtunt̃,& flos mali granati domestici seu vsuali.

Siliqua nabathia.i.illius regionis, & est faba marina vel bazianæ maritimæ,vel charobiæ, vel charub, vel xylocaracta quæ idem sunt.Supra de ipsis dictũ fuit diffuse.

XLVII.

DE THVRE, in cap.de singultu.

Rec.Thuris.ʒ.s.enulæ.ʒ.iii.mentastri, foliorum rutæ siccæ, amyli,ana.ʒ.ii.seminis nemẽ.ʒ.iii.s. informentur ex his trochisci ponderis vnius aurei.

COMMENTA. MANLII.

Hos troch.nõ habemus in vsu.Diosc. in ca.de thure inquit:Thus est lachrimũ arboris,qđ Græce libanus dicit̃:qđ aũt de Arabia defert̃ candidũ est: quod vero de India subrufum,sed vtrunq; masculũ dicitur:est & tertiũ genus minutũ valde & rufum: de quo mannis maxime fit: ergo optimũ thus quod masculũ dicitur subalbidũ & rotundum.Isidorus thus masculum appellatur, eo quòd si natura rotundum in modum testiculorum generaliter. habetur opinio quòd olibanum & thus idem sint,& sic est uerum.

Nemen secundum Sera.in ca.de serpillo dicit. quòd nemẽ est serpillũ:sed Aui.vel trãslator ipsius errauit ĩ hoc in. 2.cano.vbi capitulũ facit de nemen,& exponit quòd est sysymbriũ,quod falsum est.Nam Ioan.Arculanus in ca. de cura cephaleæ tam calidæ quam frigidæ dicit.quod nemen est serpillum & non est sysymbrium.

XLVIII.

DE MYRRHA, in cap.de prouocatione menstruorum.

Recip.Myrrhæ.ʒ.iii.lupinorũ optime tritorũ. ʒ. v. foliorũ rutæ,mẽtastri,pulegii,cimini,rubeæ,assæ,serapini, opopanacis añ.ʒ.ii.informent̃ troc. põderãtes.ʒ.ii.ex quibus det̃ vnus in die cum aqua in qua semen iuniperi coctum fuerit.

COMMEN. MANLII.

Hos trochiscos habemus multũ in vsu.Gul.Plac. in suo tractatu de confectionibus hẽt unam aliam descriptionem quæ eadem est Bartholomæus Montagnana in suo anti-

dotario habet unā descriptionem troc. optimorum ad pro uocandum menstrua, & est eadē. Nico. Florentinus in sermone.6.in ca.de retentione menstruorum præternaturam inquit dixit.Alman.troch. de myrrha, & ibi describit eius descriptionem, quæ est eadem, nisi in una re, de qua infra etiam Alman.in libro diuisionum in ca. medicinarum menstruorum. & hæmorrhoidarum habet unam aliam descriptionem, sed prima est nobilior.

Myrrha latinum est, græcus smyrna dicit. scd͂m Auicen. myrrha est gumma currens super arborem in iameni quæ dimittitur donec congeletur.deinde colligitur sicut galbanū:& eius quidem alia est pura & alia adulterata. Melior est illa quæ ad albedinem declinat & rubedinem: non commixta ligno,& cuius arbor est boni odoris.

Lupinus ẜm Sera.ex lupinis sunt quidam qui dicuntur regales & quidā sunt domestici.& domestici comedūtur post eorum elixationē,& infunduntur in aqua pluribus diebus.

Rubea.s.rubea tinctorū: ita hn̄t alij doctores radix eius herbæ est id qd̄ est iuuatiuū in medicina.Pli. ait.Erithrodanis quā aliqui erenthodanū nocāt.nos rubeā qua tinguntur lanæ pellesq; perficiuntur in medicina vrinam ciet.

Assæ.s.assæ fœtidę nā Bartholomeus loco eius habet assæ fœtidæ quod idē est:In hac descriptione codices Nico. Floren.deprauati esse cernuntur.nam vbi debēt dicere assæ.s.fœtidæ scribitur assę,quod est thymus,sed hic error manifeste comprehendi potest esse scriptoris male intelligentis.debemus aūt ponere assam fœtidā,& non thymum. Rasis non ponit cum quo liquore debeant fieri. Bartho. dicit ꝙ debent fieri cum decoctione sauinæ secundum artem. & sic apud nos generaliter fit ex illa decoctione, etiam sunt q faciunt ipsos cum aqua decoctionis rubeæ tinctorum uel iuniperi,sed prima est nobilior.

XLIX.

DE TAMARISCO, vulgo de Alcarmescit, in lib diuisionum,cap.medicinarum splenis.

℞. Seminis alfagradi,seminis tamarischi,seminis endiuiæ an.ʒ.iij.scolopendriæ quartam vnius.s.drachmæ. fiant trochisci.aure.ij.sumatur cum syrupo acetoso.

COMMEN. MANLII.

Hos trochis.non habemus in vsu.Rasis noīat, troc.alcarmescit,sed ibi alcarmescit non ingrediē,sed loco eius habet semē tamarisci,ꝙ idē est.Aui. in. 2. cañ.inquit: CarmeziK est fructus tamarisci etiā Sera.in ca.de tamarisco idē dicit. vnde trochisci de carmescit.i.de tamarisco.

Alfagradi vel alfagadi est semen agni casti sicut reperiē apud Galenū in sexto de simplici medicina in proprio cap. de agno casto,& credo esse bene expositū, nam agnus castus in ista materia multum valet.

EX AVICENNA.

L.

ALINDARACARON, vel Alindaracon, in.5.cañ.anreos passim habet Auicenna.

℞.Corticū radicis darsisahā.ʒ.vi.supioris squināti.ʒ.xii.calami aromatici,costi,xylobalsami.i. assari, myrrhæ,amomi,polii montani oium,ana,ʒ.xxiiii.masticis.meruchil,& est alacoē alba,phu,ana.ʒ.vi.aristolochiæ rotūdę.ʒ.xx.rheubarbari,xylocassiæ,cinamomi ana.ʒ.x.spicæ indæ,folii,an.ʒ.xvi.croci.ʒ.xii.teratur totū & cribellet p se, & cōficiant cū uino odorifero antiquo declinante ad dulcedinē,& fiant trochisc. & exiccentur in umbra, & conseruentur sicut fit in trochis.de viperis.

COMMENTA. MANLII.

Hos trochis.habemus in usu maxime quādo facere volumus theriacā quæ est de mente Andromachi. Aui.ibi habet duas alias descriptiones,sed hæc ē prima: & ē nobilior aliis nā Io.Sera.Rasis,Guliel.Plā. isti omnes habēt primam descriptionē,sed Lumē apothecariorum vel verius tenebra, scripsit tertia descriptionē istius trochis. qui in vsu non est.

Galenus aūt loco troc.alindaracaron.i.Andromachi habet troc.diacoralli.supra in theriaca Aui. posui authores q scribūt istam theriacam,& in quo ca.describūt Darsisahan, est cortex radicis arboris mali granati syluestris, sed nec Aui.nec Gētilis cognouerūt certitudinaliter q̃d esset darsisahan.Ipse aūt Aui.in.2.cañ. ponit loco darsisahan fructus alienbuc.i.xylocaractæ,sed ꝑ illa uerba non cognouit quid esset,& Gentilis credidit ꝙ ꝑ darsisahan intelligereē darseni.i.cinnamomū,quod non est.nā Guliel.Pla.in p̄dictis trochiscis inquit,& intellige per darsisahan arborē habentem spinas magnas quæ appellatur spinum album. Præterea Sera.in ca.de darsisahan dicit ibi.quòd est arbor granati syluestris,& habet spinas. in fine cap.dicit, ingreditur in trochiscis theriacæ, & nominant eum in Barbaria aldai. Lumen malelucēs inquit,quòd darsisahan est arbor cornuta vel nespilli,quod est falsum,hæc arbor apud modernos dicitur crispinus siue amiberberis.i.spina acuta.

EmeruKit ẜm intētionē Auic.est alacoē alba.Andromachus habet amaracū.Ras.habet cotillam albam.Io.Sera.habet coen rubeā.Gul.Pla.habet flores cotillæ albæ,& dicit ꝙ appellatur anatellū fœtidū.Gal.hēt amaracū.Auic.in secūda descriptione habet alacoē, in tertia habet amaracon, & dicit,quòd est alacoē alba:hic possumus uidere si Andromachus cōpositor & Auic. uolūt quòd ipsa sit alacoen, siue uchuen,ut apud ip̄m Auic.in.2.cano. quid autem sit cōiter ignoraē.Lumen malelucēs hēt amaracū, & dicit ꝙ est maiorana,sed est falsum.Gentilis in tracta. de febribus dicit. Amaracū esse maioranā quę dicitur uchuen,sed non est maiorana quæ dr̄ sansucus.Matt.Syl.dicit:Alacoen.i.pes coruinus,quod est falsum:nā pes coruinus est solutiuus, & alacoen non:nec est camomilla ut quidā putauerunt, sed ueritas ē ꝙ alacoen,siue uchuen, siue partemō, ut apud Dio. siue matricaria idē sunt: & qui mihi non credit uideat bene ca.de uchuen apud Aui.cū cap.de partemō apud Dios. & cap.de matricaria apud Sera.& uidebit ꝙ idē sunt: præterea uide ꝙ Nicolaus Floren.in lib.7.in ca.de apostematibus emunctoriorum siue de bubonibus dicit:alacoen.i.matricaria,& sic est:& hæc est illa quæ a Lombardis crispula uocatur,& sic ista in prædictis troch.debet poni.

LI.

SQVILLAE.

Oportet ut eligāē de squillis humidis illa quæ est grauis, & non est magna,& non linias ipsam cū luto, qm̄ illud facit eam rancidam,& corrūpit ipsam. immo linias eam cum fermento,& assa eam in olla,donec coquatur, aut in furno iam calefacto,& extracto cinere eius, aut in patella de terra,super quam coquetur panis eius: cum ergo extrahetur inde,tunc sumatur interius eius leue,& teratur optime, & misceaē cū eo farina orobi recēs secundū uirtutem squillæ, & exitus eius. Andromachus uero miscebat cū parte una squillæ duas partes farinæ orobi, & alii æqualē mensuram cum ergo mixta est squilla cum farina orobi:tunc fac ex ea troc.subtiles,& unge manus tuas,& facias ex ea troch.cum oleo rosato,& exicca eos, & conserua eos sicut dicta inferius in descriptione de uiperis.

COMMENTA. MANLII.

Isti troch.sunt in usu apud illos qui faciūt tyriacā Squilla aūt ẜm Aui.est cæpe muris:eo quòd interficit mures. Rasis noīat prædictos trochis.trochis. squilliticos, & uult ꝙ sumatur squilla tp̄e messium,& oportet ꝙ squilla non sit minima neq; paruissima.Ras.ac Gulielmus uolunt quòd squillæ sit pars una,& farinæ media.etiā Aui. dicit quòd medici sui tp̄is accipiunt squillæ partes. ii. & farinæ orobi partem unam:sed Andromachus dicit contrarium. hoc est,ꝙ squillæ addere debemus duplum farinæ orobi,& sic fit.

LII.

DE VIPERIS.

Accipiaē uiperæ cū est finis ueris,& incipit æstas,& si fuerit uer hyemale,& dimittanē usq; quo cōsequatur æstas, & uiperæ quidē sunt serpentes capita habētes plana, quę sunt lata ꝓprie apud ꝓpinquitatē colli minuti subtilis ualde, quorū caudæ sunt curtæ strepitū facientes,& sonitū in incessu,& istis quidē trochiscis non conueniunt oēs uiperæ: immo flauæ,& de flauis fœminæ, & earū signū est quòd masculi in omni latere habent unū dentem,& fœminæ plures

vno, & oportet vt alienentur cornutæ & variæ, & aspides decliues ad albedinē, & non capiant ex piscinis & littoribus fluuiorum & aquarum, & neq; petrosæ: qm̄ in eis sunt quercinæ faciētes sitim: imo capiant in loco longinquo ab humorositate, et non capiant illæ q̄ sunt debilis motus: immo eligant illæ quæ sunt uelocis motus habentes caput eleuatum, & oportet ut non moreā cum capiuntur si poſe est, & abiiciantur a parte capitis eius quatuor digiti, & sir a parte caudæ ipsius, & ani eius: ꝙ si cucurrerit ex ea sanguis plurimus, & fuerit motus eius in illa dispōne plurimus, & mors ipsius tarda, tūc erit electa. Et si fuerit parui motus, & pauci sanguinis, velocis mortis, tunc erit mala, & de signis eius iterū est, vt sit motus eius velox & aspectus eius aspectus audaciæ & p̄sumptionis, & sit egressio fęcis eius ex postremo caudæ eius, cūq; mortua ē extrahanā uiscera eius, & ꝓprie fel ipsius, & abluat cū aqua & sale ablutione exquisitissime facta, deinde decoquantur ī aqua & sale. Et si cū ea fuerit anethū non erit malū in eo decoctione discoquēte cū qua leuis fiat collectio carnis eius ab osse ipsius, mundificetur ergo caro ipsius ab osse, & ꝓiiciatur in mortario, & teraā bene, & p̄cipiat illi qui facit illud ut odoret oleum balsami & sir inungat ipsum super digitos: cū ergo cōtrita ē misceat cū tortellis f̄m descriptiones diuersas & nō eligat supra descriptionē Andromachi. deinde fiāt ex ea trochi minuti subtiles, & exiccenā in umbra: & reponantur in repositorio, & oportet ut non cadat super eos radius sol.s oīno, neq; ante exiccationem, neq; post ipsam, sol nanq; destruit, et expoliat eos a uirtute appropriata carnibus uiperarum interficiente uenena quæ sunt ex morsione, & ebibita.

COMMEN. MANLII.

Isti troch. sunt de uipera. i. de tyro: & sic ꝓpter istam descriptionē istius troch. tyriaca deriuaā ab eis: quidā crediderunt qđ trochisci de uiperis nō eēnt troc. de tyro, sed errāt. Nam Andromachus vult ꝙ uipera sit hmōi: & vult ꝙ troc. de viperis sint troch. de tyro: eiusdē opinionis est. Haly. qui dicit ꝙ tyria debet esse in ætate adolescens sexu fœmina nō masculus, vide etiā supra ubi posita fuit descriptio trochi. de tyro quòd sunt idem. Andromachus & Rasis melius ostēdunt de forma viperæ, quā Auic. Rasis in tractatu tyriacæ inquit: sumantur uiperæ fœminæ quæ in hoc discernunā, ꝙ plures duobus habent dētes: masculi vero sexus duos tantū hn̄t dētes, ex quibus eligant illæ tantū quæ rufo uicinantur colori, & sunt cito mobiles caput frequēter agitātes, et quę sunt bonæ habitudinis, & pingues, oculos habētes rubeos & capita lata: quarū anus iuxta caudā inuenit: quę ī tēpore veris colligant in eius. s. medio ille tn̄ quæ in littoribus maris moranā, aut in lacubus, vel in locis q̄ aquæ salsæ vicinæ existunt: nequaquā accipiantur. sir ait Andromachus. Nicolus Flo. in lib. 4. in cap. de speciebus serpentū inquit: ex eis est serpens paruus dictus tyrus uel tyria: cuius est quædam spēs, quæ etiā tactu occidit. unde Gal. de theriaca ad Cæsarē ait: dictū est regina AEgypti q̄ interficit seipsam p impositionē manus sup tyriā, q̄ ipsa hora appositionis mortua, est & hoc uolūtarie fecit, q. a rex qui inuaserat regnū mittebat eā capere, & dicit Gal. ego vidi hāc tyriā in Alexandria & interficere feci eā sine mora, & postea iterū ait: De viperis ēt malis reperiunā aliquæ apud nos, & ex istis sunt q̄dā curtæ, & grossæ dictæ nostro idiomatæ scorzoni uel scurtii. Sias ꝙ prædicti tyri spēs sunt tres. quarū una uulgari noīe dicit uipera, alia dr̄ tyrus, alia hydria, in nostris partibus bonæ raro reperiuntur, immo hodie reperitur serpens dictus scurtius q̄ ꝓ tyro habetur, sed credo ꝙ hodie sint est hominibus qui faciunt theriacā absq; tyro, uerum tp̄e quo p̄dicti tyri non reperiebantur collegiū medicorū venetorū ordinauit unā descriptionem trochiscorum qui possunt poni in theriaca loco troc. de tyro, sed melius ē si poſe eēt ponere de tyro sed ad minus malū est ponere illos trochiscos, quorū modus iste est ℞. tortellarū de seni. i. panis assi. ʒ. iiii. s. farinę orobi ℥. xxii. s. tormentillæ, diptami, ana. ʒ. iiii. fiant trochisci ex eis cū uino in quo infusum sit gummi arab. & siccentur & reseruentur. Auic. dicit: Misceatur cū tortellis f̄m descriptiones diuersas. Nicolaus loco eius habet panem assum. Gul. Pla. habet ibi tortellas, & dicit. Per tortellas intelligas panem de frumento coctum, ut possit conteri, & in quo nō sit multū fermenti: immo vicinetur pani azimo, ita quòd nō habeat aliquid acetositatis in se: immo sit perfectæ exiccationis, teratur ille panis, vt alchool. i. subtiliter & reseruetur. moderni non faciunt ipsum f̄m illum modū: verum est quòd oportet quòd ipse sit panis azimus, sed fit cū decoctione masticis ac passularum, sicut ostendam infra in emplastro diaphœniconis, si Deus uoluerit.

LIII.

COCHION, administrati in mithridato.

℞. Passularum rubearum enucleatarum ʒ. iii. glutinis albotin. ʒ. iiii. squināti, myrrhæ. an. ʒ. xii. cinnamomi, bdellii subalbidi, blactæ bizantiæ, spicæ romanæ, casiæ, melliloti, cyperi, baccarum lauri ana. ʒ. iii. calami aromatici. ʒ. ix. croci. ʒ. i. bituminis iudaici. ʒ. ii. s.

COMMENTA. MANLII.

Hæc descriptio est sabor filii sehel in qua est additū bytumen iudaicū, & in descriptione alia est additū bytumen iudaicum, & in descriptione alia est additum darisahan: pondus. ʒ. ii. s. & in descriptione alia sunt additæ assari. ʒ. ii. s.

Isti troch. de cochion sunt in usu, apud illos q̄ facere uolunt mithridatum f̄m descriptionem cōem. Rasis. & Gulielmus loco eius habent theriacā diffusio. & idē est Auicē. uero inquit: ꝙ hæc descriptio est sapor filii sehel, in qua est additum bitumen iudaicū: & in descriptione alia darisahā. & in discriptione alia assarū. ista uero duo simplicia Rasis & Guliel. non habent. Auic. non ponit modū ipsos conficiendi: sed Rasis & Gul. dicunt. conficianā sic. ea quæ mollificari possunt in uino ueteri posita resoluātur donec liquida fiant. alia aūt oīa trita & cribellata cum eis iungantur, & cū melle despumato confecta & mixta reponantur. Gulielmus dicit: Medicinæ eius confectionis præter mel & uinū sunt xiiij. hoc enim electuarium. s. mithridatum sic confectum ponitur in omni re loco aureæ Alexandrinæ & Hadriani quæ ambæ in antidotario Nicolai ponuntur.

Bitumen iudaicum. i. asphaltum. nā alij habent loco eius asphaltū: quod idem est. Dios. autem inquit asphaltum. i. bitumen iudaicum, aliud aridum, aliud liquidum.

LIIII.

DE MEZEREON.

℞. Anisi, seminis apii, calamenti hortulani, mentæ, petroselini, ameos ana. ʒ. vi. opii, castorei, piperis albi, macropiperis, sisymbrii, myrrhæ, absinthij ana. ʒ. iiij. corticum casię. ʒ. xii. conficiantur cum melle, & fiant trochisci.

COMMENTA. MANLII.

Isti trochisci non sunt in usu, ipse Auic. habet unam aliā descriptionē, sed hæc est nobilior. Sed dubitatur cur isti trochisci dicantur de mezereon cū illorum descriptionē mezereon nō ingrediatur? Ad hoc potest dici ut quidā quòd ē nomen equi cum forsan. n. significat nomen cōponentis. Rasis aūt in. 9. Almansoris in cap. de hydropisi habet unam aliam descriptionem, & ipse habet mezereon.

LV.

DE RUBEA.

℞. Rubeæ. ʒ. xii. corticum radicum, capparis, aristolochiæ longæ, radicum liquiritiæ, ana. ʒ. i. conficiantur cum syrupo acetoso, & informentur trochis. ponderis. ʒ. i.

COMMENTA. MANLII.

Hos trochis. non habemus in usu.

Rubea. s. rubea tinctorū quidam uocant uenam tinctorū, & dr̄ rubea, quia radix eius est rubea vnde & in colorando lanas adhibetur, Gal. in. 6. simplicium. dicit salma. i. rubea hæc medicina est rubea qua utuntur tinctores. in septimo dicit coccus baphicas. i. rubea tinctorū. hæc medicina apud Lombardos dicitur roxani uel roxa.

LVI.

DE CUSCUTA.

℞. Seminis citrulli, semi. portula. semi. alchesabran, an̄. ʒ. iii. suchaha. i. achātis, arabicæ, bedoardi. i. spinæ albæ, fumiterrę an̄. ʒ. iiii. dragāti, amyli, gūmi an̄. ʒ. i. s. spodii, turbit, semi. cuscutæ, an̄. ʒ. iiii. tereniabin. ʒ. xxx. zuccha. alhusar. ʒ. xxx.

croci

croci.ʒ.iii.cõficiãt cũ aq. & melle & fiãt.tro.et adminiſtrẽt.

COMMEN. MANLII.

Hos trochiſcos nos habemus in uſu.

Cuſcute uero ẽ herba quæ inuolui t.Circa alias herbas, ſicut Circa linum,& ꝓpter id a multis podagra lini dr̃. Serap.in cap.de cuſcute dicit, ꝙ in latino uocat̃ thima. apud nos dicitur a uulgo grengo.eius forma eſt ſicut epythimi,

Alſcecheſabram uel ſecheſabram.idem Aui.in.2.can.habet ca.in litera o,quod dicit̃ oalmarã,ſed nõ declarat quid ſit.Gẽtilis ſup iſto uerbo dicit. quòd eſt herba ſimilis parietariæ:neq; p id credo quòd Gẽtilis cognouerit quid ſit,ſed uerum ſeſabran eſt ozimum carmenũ, ſicut reperitur apud Sera.in proprio ca.de ozimo carmeno, de quo ſupra eſt dictum in electuario quod dicitur lætificans.

Zuccharum alhuſar apud eundem in.2. can. habet quòd eſt manna cadens ſuper alhuſar,& eſt ſicut fruſta ſalis, & in ipſo quidem eſt cum abſterſione & reſolutione pōticitas & amaritudo,& de ipſo aliud eſt iamenum album, & aliud eſt agizium ad nigredinem declinans. aliud cap.facit de hauſu rũ,& dicit quòd ẽ arbor arabica armena, & eſt unũ de la cticiniis,& quidam dixerũt quòd deſurum eſt quædam ſpecies interficiens ſedentẽ in umbra eius, & hæc arbor uidet̃ habere ſimilitudinem cuiuſdam plantæ quæ apud Dioſ.uocatur taxus: ſub cuius umbra ſiquis dormierit aut ſederit ſtatim ſuperuenit periculum uitæ, ſicut dicit Auic. Sera.in cap. de zucchar o deſcribit formam zucchari alhuſar.

LVII.

STELLAE.

℞.Myrrhæ,caſtorei,ſpicæ nardi,caſsiæ ligneæ, terræ ſigillatæ, corticũ mãdragoræ an.ʒ.iiii.opii,croci,coſti,ſtellæ terræ an.ʒ.v.papaueris albi.ʒ.vi.dauci,aniſi,ſiſeleos, ſeminis iuſquiami albi,ſtoracis liquidæ ſeminis apii an.ʒ.viii.infunde gummas in uino odorifero,& tere medicinas,& cõfice cũ eo,& fac troch.ponderantes.ʒ.ſ. & exicẽtur in umbra.

COMMENTA. MANLII.

Hos troch.habemus in uſu,ſed non multum.Io.Sera.in ſuo antidotario habet unam aliã deſcriptionem quę eadem eſt. Etiam Bartho. Montagnana in ſuo antidotario habet unam aliam deſcriptionẽ quæ eadem eſt, ſed ſua deſcriptio in uno loco eſt falſa:credo tamẽ ꝙ hic fuerit error ſcriptoris, & infra oſtendam errorem ubi ſit. Raſis in lib. Diuiſio. in.cap. medicinarum ſtomachi, ponit hanc eandem deſcriptionem.Dominus Meſue in cap.de tuſsi humida ait. Gale. trochiſci cognominati aſſemus,& ſunt trochiſci ſtellæ,conferunt tuſsi iuuamentum ſublime.Matth.Syl.in litera t,ait. Trochiſci ſtellæ, & antiqui medici nominauerunt eos aliũ rola caneæ huiuſmodi non permittunt uitam recedere.

Stella terræ apud ipſum in.2.can.uocat̃ lutum ſamiũ, & ibi inquit ex authoritate Gal.nos utimur eo ex hoc, qđ nominatur ſtella ſamia. Ego aũt dico ꝙ hoĩbus uĩ ꝙ illud ſit talk: uerum de talk iam dixerũt ueridici ꝙ ipſum inuenit in terra Grecorum,in inſula Cypri in.3.can.in cap.de cura ſputi ſanguinis: iterũ ait lutum ſamium, & exiſtimauerunt quidam ꝙ nominat̃ Græce ſtella terrę, & nominibus noĩatur pluribus, & ṽr ꝙ ſit nomen altalk, & hæc eſt q̃ Dioſ. uocat giſſamiam, & eligenda eſt alba ualde.& leuis, ſiligę adhærens leuis,& aſpergens ſe ſuper chartã,& fragilis qualis eſt quã multi coleriõ dicũt:Duo ſunt genera eius unum quod p̃dictũ eſt, & alterum quod dicit̃ aſter placodes quod eſt laminoſum: ambo ueræ uirtutis ſunt: aſter uero placodes eſt dicta ſtella lata uel plana.Io.Sera.ibidem habet ſtellam terræ, ſed Bartho.dicit troch.ſtellæ,ſed nõ debet ſic dicere:imo debet dicere ſtella terræ, & hanc terrã multi moderni dicũt eſſe ſpeciem gypſi, eius ſimilitudo eſt ut alumẽ ſcariola, & hæc terra a multis a uulgo in Lombardia talcho uocatur, & ſic trochiſci de ſtella terræ ſunt trochi. de talcho.idem Auer.in.5.coll.dicit: Terra ſtellæ.i.talch.

LVIII.

DE croco,lib.iii ſeu.i.ca.de cura ſodæ abſq;materia aut aduſtione ſolis,& reliquis ex mã calida,aut ſanguinea.

℞.Croci aur.vii.myrrhæ aur.ii.expreſsionis agreſtæ,calcadis an.au.i.s.aluminis iameni.i.ſciſsi ſiue de pluma au.viii. colcothar.aur.v.medicinæ iſtæ bene puluerizatæ cum uino pontico temperentur, & ex eis troch.informentur.

COMMENTA. MANLII.

Hos troch. non habemus in uſu. Alia deſcriptio reperit̃ etiam in antidotario;Bartholomæi de Mõtagnana quæ eadem non eſt. Idem dñs Meſ.in ſua practica in ca.de hemicraniа calida inquit.Alexã.cõfectio troc. quibus fit linimẽtum ad hemicraniã idem ſunt,niſi in una re.& hoc eſt quod Aui.nõ habet gũmi ara.Meſ. uero habet, in reliquis rebus idem ſunt.Sed.inſurgit dubitatio ex eo ꝙ dñs Meſ.dicit in prac. ſua in cura ſodæ frigidæ hęc uerba formalia:eodẽ mõ trochiſci de croco dicti in antido. & tamen in antidotario nuſquã reperio illorũ deſcriptionẽ:tu igitur cõſidera. Matth.Syl.in.ca.de chalcitis dicit.Io. Meſ. in troch. de croco. ponit colcothar & calcadis.Gẽtilis in tractatu de febribus ait: Tro. de croco.i.ſieſ de croco nõ inuenitur propria deſcriptio,ſed neſcio cur hæc uerba protulerit.

Crocus.i.zafaran.Iſid. inquit: Crocum dictum ab oppido Ciliciæ quod uocatur coritium, quanquam & alibi naſcatur, ſed non tantum uel tale quale in Cilicia: unde & a potiori parte nomen accepit.

Agreſtũ aũt fit ex uuis imaturis,et põt appellari omphacium Dioſ. inquit: Omphacium eſt ſuccus uuarum albarũ ĩmaturarum q̃ uuæ ante dies caniculares colligendæ ſunt: Omphacium aũt põt capi multis modis:nã põt dici ꝙ omphacium eſt oleum quod fit ex oliuis ĩmaturis, ẽt põt dici ꝙ omphacium eſt ſuccus expreſſus. uel liquor amarus et acerbus. unde Gal.in li.dinamidiarũ dicit: Omphaciũ ſic fit acinis uuæ agreſtis expreſſis:carnes ipſarũ et nucloes in ſole ſiccatos tũdæ,et fac puluerẽ,et erit omphatiũ,ẽt fit ex fructu uitis immaturæ:exprimit̃ enim eius fructus antequã matura ſit,et ſuccus inde factus inſpiſſatur et reconditur.

Calcadis apud ipſum in.2.can.in ca. de atramento eſt uitriolum album, quidam crediderunt calcadis et colcothar idem eſſe,ſed non recte,nam in iſtis troch.poſſumus certificari, ꝙ idem non ſunt:uerum unum pro alio poteſt poni. Io.Sera. in cap.de eruptione ſanguinis ex matrice inquit, ꝙ calcadis eſt chalcanthũ:cuius color eſt uiridis, et quãdo antiquatur calcadis fit colcothar.Io.Arculanus in ca.de ungula ait:Quatuor ſunt ſpecies uitrioli .ſ. colcothar quod ẽ citrinum chalcanthum uiride,calcadis quod eſt album, alſurit rubeum: ſimiliter ait in cap.de atramento.

Colcothar.i.uitriolum citrinum apud ipſum in capi.de atramento.Et idem dicit Nicolaus.Io.Arculanus in ca. de ſebel dicit,quòd colcothar eſt uitriolum Romanum.

Vinum ponticum.i.forte uel acutum,non autem dicitur ponticũ a ponto inſula, ſed hic dicitur ponticum in ſaporẽ et idem dominus Meſue loco eius habet uinum forte aut acetum, quod tantum ualet.

LIX.

DE ELLEBORO, in.iiii.tertii cap.de cura opilationis accidentis in aure.

℞.Ellebori albi,aur.iii.nitri,aur.xvi.croci aur.iii.conſtringantur, et terantur cum aceto, et fiant inde troch.

COMMENTA. MANLII.

Hos trochiſcos non habemus in uſu.

Elleborus ſm Meſ.ẽ barba alfugi, et eius duæ ſunt ſp̃es. nam alius eſt albus,alius niger,et niger incolumior eſt albo.Gal. in lib.ad Partenianum dicit.ueratrum.i.elleborus Auer.in.5.col.dicit.condiſi.i.elleborus,ꝙ nõ uidetur uerũ ſicut patet per Dioſ.& Aui.qui de vtroq; faciunt capitula. elleborus uero apud teutonicos vocatur velax. ſi detur in potu de radice ipſius gallinis ĩterficit ipſas.de qua vide Sera.in ca.de elleboro nigro in fine ait.Meſarugie.elleborus albus eſt fortioris operationis quã niger, & timor ẽ ne ille qui ſumit elleborũ incurrat ſpaſmũ,& ipſe occidit colũbos qñ infunduntur fabæ aut frumẽtum in aqua in qua infunditur elleborus,& datur columbis aut pullis ad comedendũ.

LX.

DE BDELLIO, lib.iij.fen.xiiij.in cap.de cura apoſtematum durorum.

℞.Tritarũ roſarũ.ʒ.x.ſpice aromaticæ.ʒ.ii.myrrhæ.ʒ.i.co

sti.ʒ.i.s. mastici s.ʒ.i.amygdalarum amararum.ʒ.i. s.bdellii .ʒ.iii.terãtur medicinæ & dissoluatur bdellium cum uino, & conficiantur cum eo medicinæ, & fiant inde trochisci.

COMMENTA. MANLII.

Hos trochiscos nõ habemus in usu.Ras.in li.Diuisionum in cap.de ægritudinibus hepatis habet unã aliã descriptionem quæ eadem est.Bdellium uero est gũmi, quod satis notum est.Gal.in.6.simp.inquit mochol.i.bdellium, duæ sunt eius spẽs unum est fethelina & est magna & mollior altera,& eius uirtus ẽ mollificatiua.altera uero spẽs ẽ arabica.

LXI.

DE CARTA combusta,lib.iii.fen.xvi.cap.de cura excoriationis intestinorum,et ulcerum.

℞.Arsenici adusti.ʒ.x.corticis æris,aluminis iameni, gallarum,calcis quæ non est extincta,an.ʒ.xii.fiant ex eis trochisci cum succo arnogrossæ.i.plantaginis,quarum unusquisq; ponderet.ʒ.iiii.et parum ex eis administretur.

COMMENTA. MANLII.

Hos trochi.non habemus in usu, dicuntur aũt trochisci charta,licet illorum descriptionẽ charta non ingrediaṫ.idẽ uero in.2.cã.de charta ca.facit. idem in cap. de papyro ait. ꝙ ex ipsa quidem fiunt chartæ, et ipsa quidem est in potentia charta, et ꝙ ex ea adustum est.est uehementioris exiccationis.Dios.inquit.Papyrus.unde charta Alexãdrina fit, utilis est:Sera.in ca.de burchdi est notũ,et ex eo fiũt chartæ, et utuntur eo medici qñ uolunt dilatare orificia fistularum.idem Sera. ait.et Kirtas quidem cõbustum est fortioris operationis quã burchdi cõbustũ. Etiã dicit Gale. hæc herba nõ administraṫ in medicina sola.idem Sera.infra ait. Burdi vis.i. iuncus.hæc uero planta est quædam spẽs iunci in aquis nascẽtis, nõ autẽ intelligitur de charta in qua scribimus quę ex pãnis lineis fit,sed sapiẽtes credunt ꝙ hęc sit quædam herba in qua Arabes faciunt sextariola in quibus inuoluũt species, & quæ est quædam herba uiscosa nascens in palustribus. unde Auic.prima quarti.trac.2.cap.x.de curationibus febrium acutarum, sic inquit:Et si domus est ꝓximi ſ'poris ex quo linita fuerit luto, et ꝓprie illo in quo ponitur loco paleæ cottum, papyri tunc est melius.

Aes apud ipsum Aui.in.2.can.aliud est rubeũ ad citrinitatẽ declinãs,& est alcabrusi, quod est melius, & aliud est rubeum clarum,& alium rubeum ad nigredinem declinãs, & est genus æris ꝙ diciṫ talacon.Dios. Aes ustum ꝙ ali cal cucecumenon uocant.Serap.inquit. in cap. de ære. Dicit Ph̃s quidam faciunt ex ære uasa ad comedendum & bibẽdum in eis, & nocent eis ualde, & hoc notum est.

Troch.de cineribus.descriptio hoꝝ ab autoribus non reperitur, sed nostri medici clarissimi faciũt ipsos cõponere cũ spẽbus electuarii de cineribus,quorũ descriptio est posita ex authoritate Aui.& sic ordinant.℞.spẽrum completarum electuarii de cineribus.℥.i.cum uino albo odorifero q̃tum sufficit, fiant trochisci & siccentur: & usui reserua.

EX DINO FLORENTINO.

LXII.

ALCADICON, in suo tract.de compositionibus.

℞.Calcis uiuæ.ʒ.i.arsenici rubei,& citrin.chali,acaciæ an. ʒ.s.omnia hæc trita cõficiantur cum aqua quæ uocatur prima & in usu reserua.

COMMEN. MANLII.

Hos trochiscos non habemus in usu.ipse Dinus inferius describit unã aliam descriptionem, sed eadẽ nõ est cadicõ ut dictum fuit ex authoritate Ioan.Sera.sunt troch.facti ex arsenico: & ſm Almansorem dicuntur a chali quod recipit Nicolus Flor.in lib.7.in cap.de medicina diminutiua, carnis,siue corrosiua eius.habet unam aliam descriptionẽ que est ex authori.Gale. quæ eadem est.

Arsenicũ rubeũ.i.arsinagal. Nicolus loco eius habet auripigmentum rubeum,credo ꝙ idem est, & per arsenicum citrinũ intelligitur auripigmentũ citrinũ,seu usuale:et per arsenicum rubeum intelligitur arsenicum dictũ arsinagal.

Kali. uel alkali, ut habet Nicolus est quedã planta quæ in litoribus maris nasciṫ similis uermiculari.i. semperuiuæ minori,pinguis & salsa,& de cinere ipsius fit uitrum.Sera. in cap.de usnen inquit:Usnen est herba chali.Aui.in.2.can. de usnen cap.facit & dicit. quod est plurium specierum, & subtilior earum est alba,& nominatur stercus passerum,nõ est usneæ, ut quidam crediderunt. nam usneæ est res collecta super arbores glandium, & alias arbores.

Acacia ſm Aui.est succus alcharisti exiccatus,deinde in troch.mutatus, & melior ex ea est quæ est melioris odoris uiridis declinans ad nigredinem,põderosior & durior.Mesue loco eius habet chachie,quod idem est.

Aqua prima secũdum intentionem Compositoris sic fit. ℞.Calcem uiuam & chali.i.herbã usnẽ an.partes æquales, & terantur,& septulum præcedẽs ipsorum ex aqua eius ad misceatur, & sepulcũ præcedens ibi moretur quotidie agitando,& postea coletur & ex ea conficiantur.& fiãt troch. & reseruentur.Nicolus loco eius habet capitellũ cõmune, quod fit ex cenere fabarum.& stipitibus eius, & calcis uiuæ, & coletur ad modum lixiuii.

EX ANTID. BARTH. MONTAGNANA.

LXIII.

DE CHELIDONIA, pro ruptorio leui,est bonum.

℞.Succi radicũ chelidoniæ,urinæ pueri an.℥.iiii. calcis uiuæ.℥.iii.arsenici citrini.℥.i.ruptorii de capitello, bulliant simul succus, et urina:deinde super addatur calx, & coquaṫ ad ignem lignorum, usque ad consumptionem succi & urinæ, et reliqua addantur cum calce, & fiant trochisci.

COMMEN. MANLII.

Hos trochiscos nõ habemus in usu.idem inferius describit unam aliam descriptionem quam uocat trochiscos de chelidonia cauterizatiuos,sed idem non sunt nec in usu.

Chelidoniæ uero ſm Sera. in cap. de curcuma duæ sunt species.s.maior & minor,& dicit ꝙ nominantur hoc nomine eo ꝙ incipit apparere ante aduentum hyrundinũ,& desiccatur quando recedunt: putant aliqui etiam ꝙ sic nominetur,propterea ꝙ quando excæcantur pulli hyrundinum, defert eis mater hanc herbam, & dat eam illis in cibum,& redit uisus hyrundinibus:de qua etiam Io. Anglicus in ca. de sterilitate inquit: Et est hic notãdum ꝙ chelidonia dicitur quasi cœli donum,quia ipsa aufert maculam oculorum: et ideo hyrundo quærit eam quando pulli eius non uident, et matricẽ mũdificat,cõceptionẽ ꝑparata, hicteritiã curat, et scabiẽ succus eius suppositus curat et aufert.unde uersus

Hictericos per se sanat chelidonia succus.
Iniectus oculis maculas disrumpit eorum.
Aufert, et cancros qualiscunque capiatur.

Maior uero chelidonia est nota, minor est illa q̃ apud Arabes memitẽ apud memite dicitur. Leonar. de prædapalea in cap.de formica ait:Foliorum domini Dei.i.chelidoniæ.

Capitellum uero apud nos uocatur aqua forris saponariorum,lixiuium est de quo fit sapo, et eius cõpõ est diuersa,sed illum capitellũ quod ibi ingreditur fit hoc modo. ℞. aquæ primæ saponis lib.ii.bulliant longa ebullitione usque ad cõsumptionem tertiæ partis: deinde addatur calcis uiuę ℥.i.opii.℥.s.et decoquantur:deinde addatur auripigmentũ. ℥.s. et reserua, et de hac facias trochiscos de chelidonia.

EX ANTID. GULIELMI PLACEN.

LXIIII.

DE CALAMENTO.

℞. Eris usti.uitrioli de quo fit encaustrum ana.ʒ. vi. floris æris.ʒ.ii.salis armoniaci,baurach.i.salis rubei, seu aphronitri,arsenici sublimati an.ʒ.i.s.terantur et dimittantur sic ꝑ hebdomadam et fiant ex eis trochisci cum succo rutæ.

COMMEN. MANLII.

Hos trochi.in usu nõ habemus.Guliel.noiat istos trochiscos de calamẽto.i.calcãtho ꝙ est uitriolum, de quo fit encaustrũ,sed nõ rectæ:nã hæc cõfectio est sieſ de chalcanto sicut apparebit infra ex authoritate Ras. & uidebis ꝙ idẽ ẽ.

Flos æris non est uiride æris secundum Simonem Ianuẽ sem:uerum multi moderni loco eius ponunt uiride æs.Rasis loco eius habet ziniar.i.uiride æs, sed opinio Gulielmi est quòd flos æris & ziniar idem sunt,

Arsenicum sublimatum secundum quosdam est argentũ sublimatum.

ſublimatum. Liber qui dicitur Bulchaſis in lib. i. docet modum ſublimandi arſenicum uide ibi.

EX NICO. FLORENTINO.

LXV.

DE SCOLOPENDRIA, in. v. can. de oppilatione ſplenis.

℞. Scolopendriæ, hyſſopi, praſsii, fructus, tamariſci, corticũ radicum capparis an. ℥. s. ſemin. agni caſti, ſeminis rutæ, gẽtianæ, ariſtolochiæ rotundæ, florum geneſtræ ana. ʒ. ii. s. armoniaci diſſoluti in aceto ʒ. i. s. cum quo reliqua componãtur, & fiant trochiſci.

COMMEN. MANLII.

Iſti troch. in uſu nõ ſunt. Ioan. Serap. in ſuo antidotario habet unam aliam deſcriptionem, ſed eadem non eſt.

Scolopendria ut pluries dictum eſt: eſt lingua ceruina.

Geneſtra eſt frutex oĩbus nota. exiſtimant quidã ꝙ hæc apud Dioſ. dicitur ſpartus. eius ſemen affertur in folliculis ſicut faſeolus. Gal. in. 8. ſimpl. ait: Spargamum. i. geneſtra: infra de ipſa apparebit melius in unguento geneſtrato.

Armoniacũ gũmi eſt ſatis notum. Gal. in. 8. ſimpl. inquit: Armoniacum eſt gũmi daltala, quod eſt unum ex gummis arboris, idem in lib. ad Parthemianum ait: Armoniacum ẽ quaſi lachrymum herbæ, quæ Græce aſilius appellatur.

LXVI.

DE CICADIS, in. v. cap. de cura lapidis. per potionem.

℞. Milii ſolis, pentaphylonis, ſeminis urticæ, nucleorum ceraſorum, ſeminis naſturtii, petroſelini, Alexãdri. i. macedonici tartari uini albi an. ʒ. s. ſanguis hirci, cicadarũ an. ʒ. iii. galãgæ. ℥. i. olei mucellini, & nardini. i. de ſpica nardi, et balſami ana. ʒ. i. s. ſucci ſaxifragiæ. ʒ iii. miſce, & fiãt trochiſci, & ſiccentur in umbra.

COMMENTA. MANLII.

Hos trochiſcos non habemus in uſu. Cicadæ ſunt quædã animalia de quibus ſupra dixi: ex intentione Iſidori ac aliorum. Hic uero uolo dicere de mente Pli. ꝙ cicadæ non naſcuntur in raritate arborum, idcirco nõ ſunt Cirenis circa oppidum, nec in cãpis, nec in frigidis, aut umbroſis nemoribus, Eſt quædam & his locorum differentia in Mileſia regione paucis ſunt locis, ſed in Cefalenia nimis: quidã penuriam earum, & copiam dirimit: at in regio agro ſilent oẽs: ultra flumen in locis canunt pennarum illis natura quæ apibus, ſed pro corpore ampliores.

Vrtica eſt herba ſatis nota. Dioſ. dicit: Acalyphen ſiue ut alii ignida latine dicitur. Vrtica eius altera maior quæ & uſualis eſt, & ſimplex cũ tenui ſemine ac foliis minutis aſperis: altera agreſtis eſt denſioribus foliis atque latioribus nigrioribus. Etiam Auic. in. 2. can. ait: Calife. i. urticæ: eſt etiã alia urtica dicta mortua: & hæc apud modernos dicit̃ Angelica ſeu archangelica. & eſt alia dicta urtica mora: cuius folia magna ac nigriora ſunt, & hæc dicitur milemorbia ſiue herba ficaria, ſed a latinis dicitur ſcrofularia.

Tartarum generatur in uino in fundo: & lateribus vegetis: & eſt fæx vini uel aceti. Concoregius in cap. de ſurditate in ſpeciali, inquit: Tartari quod adheret in parietibus vegetis intrinſecis: hoc notum eſt.

Sanguis hirci, de ipſo dictum fuit: Nicolus nõ dicit hic ſi debet eſſe ꝑparatus aut non: ſed in hoc eſt regula ꝙ ipsũ nõ oportet adminiſtrari in aliquibus medicinis ſi ꝑparatus non fuerit, & modus eius eſt multiplex: ſupra dixi de ipſo ĩ electuario de cineribus ſm̃ intentionẽ plurium doctorũ, et hic iterũ uolo oſtẽdere de modo ipſius ex authoritate Io. Sera. in ca. de illis in quibus generatur lapis, & magnificat̃. qui ſic inquit: Medicamẽ cum ſanguine hyrci ad dolorẽ renum & lapidem & non eſt ei ſimile, & eſt mirabile, & modus eius iſte eſt: qñ incipit vua denigrari ſumat̃ olla noua a figulo, & fundatur in ea aqua, & ferueat donec auferat̃ ab ea terreſtreitas, deinde decolletur hyrcus, & accipiatur ex medio ſanguis qui currit ex eo in ollam, & nõ accipiat̃ primus ſanguis neq; poſtremus eius, & dimittamus ipſum donec coaguleţ, deinde incidamus ipſum in paruas partes eo exiſtẽte in concauitate ollæ, & cooperiamus ipſum cũ reti ſtricto, aut cum pãno ſubtili raro, & dimittamus ipſum ſub cœlo donec recipiat radios ſolis & lunæ, & dimittamus ipſum donec exiccet̃ bene, & caue ne ueniat ei humectatio ex rore, deinde teratur multum, & ferueţur, & detur ex eo coclearium unum cum decoctione dulcis aquæ. Idem Ioã. Serap. ait: Et ſm̃ illud quod dixit Filagrius in. 1. ſermonum ſuorum neceſſe eſt ut ſit hyrcus iuuenis in ætate ſua ex eis quibus aduenerũt quaſi quatuor anni, & ꝓiiciamus in hoc medicamine folium indum, & amomum, & ſpicam, & quę ſunt illis ſimilia donec aromatizetur odor eius.

Oleũ muſcellinum a muſco dictũ eſt, deſcriptio uero ipſius ſm̃ quoſdam ſapientes reperitur in antidotario Gal. qđ apud nos non eſt, tamen deſcriptio infra apparebit. quidã modernorum crediderũt: quòd oleum balaninum. i. de granis de been eſſet oleum muſcellinum, ſed non recte.

LXVII.

PHODILLORVM, in. vii. cap. de medicina diminutiua carnis, ſiue corroſiua eius.

℞. Succi radicũ aſphodillorum. ℥. s. calcis uiuæ. ʒ. ii. auripigmenti. ʒ. i. conficiant̃ & exicentur ad ſolẽ in mẽſe Auguſti.

COMMEN. MANLII.

Hos trochiſcos in uſu non habemus. dñs Magiſter Pet. Argilla. in cap. de medicinis corroſiuis habet unam aliã deſcriptionem, & idẽ eſt Aphodillus. Circainſtans phodillus eſt centum capita, cuius radix competit uſui medicinę, idẽ dicit Pet. de Creſ. ſed uterq; falſum dicit dicẽtes ꝙ aphodillus ſit centum capita. nam ſi uis uidere certitudinẽ uide in antidotario Gal. in quodam antidoto, quod incipit. Antidotum quod facit epilepticis. & ibi habet cẽtum capita & aphodillos, quod nõ eſſent ſi eſſent idem. ueritas autem eſt, aphodillus eſt herba dicta apud nos porrago propter ſimilitudinẽ foliorũ, & ſecũdũ Papiam aphodillus herba: quam latini albuciam vocant, & centum capita eſt una ſpecies iringi: ſicut patet apud Serap. in ſuo cap. de irringo.

LXVIII.

DE CALCE, ibidem.

℞. Calcem uiuam pulueriʒatam, & commiſce cum melle & commixta in olla noua, pone in clybano, & dimitte donec comburatur, & uſui referuetur.

COMMEN. MANLII.

Hos trochiſcos non habemus in uſu. Petrus Argillata in capitulo de medicinis corroſiuis, habet unam aliam deſcriptionem quæ eadem eſt.

Calx ſcd'm Gulielmum Placen. per calcem ſignificamus cinereitatem corporum lapidoſorum, & oſtracorum extinctam: & non extinctam. Auer. in 5. colliget. inquit: Almura ideſt calx uiua, & eſt calx lapis decoctus.

Peroratio in. viii. ſectionem.

Superno numine ducti cõpleuimus ſermonẽ in ſectionẽ trochiſcorum prolixam aliquantiſper uerum cõpendioſam ſupra modum. Erit uero nunc ſermo noſter circa diſtinctionem. Sief ſecundum mentem diui Ioan. Meſue, & Raſis.

LVMIN. MAIORIS SECTIO NONA.

ARIDA COLLIRIA, uulgo SIEF, continens. EX MESVE.

I.

CITRINVM, in Practica, cap. de Ophthalmia.

RECIPE Climiæ lotæ, deinde adustæ & extinctæ in lacte mulieris. ʒ. viii. ceruſæ lotæ. ʒ. xvi. cro. ʒ. iiii. opii. ʒ. i. dragachanti. ʒ. ii. aquæ pluuialis: quod ſufficit, utere cum albumine oui.

COMMEN. MANLII.

Sief uero apud nos eſt cõfectio ocularis formata ad modũ nuclei dactyli quę fricat̃ ſuper cotem cũ aliquo liquore conuenienti. hanc medicinam quidam collyrium uocant.

Clinia ſeu cadmia, ut apud Dioſ. dicit̃ ꝙ bona eſt cyprya

& botyriades, & quæ spissa fuerit Serap.cap. de climia inquit. Quod eius species sūt duæ, ē lapis repertus in cypro in cursibus aquarum, & est petrosa, & melior aliis speciebus climiæ, & alia generatur in fornacibus, & aggregatur in recto fornacis qñ purgatur æs, & generatur ex ære quando ponitur in fornace, & liquefit: nam resoluitur fumus ab eo, & adhæret parietibus fornacis in tecto eius &c. secūdū modernorum opinionē climia est fuligo, uel fumus qui adhæret superioribus partibus fornacis in purificatione auri uel argenti, uel aliorum. unde dicitur climia auri uel argenti, de qua uide in.2.can.Aui.qui cap.de utraque facit. ille lapis quem dicit Sera. credo quòd sit lapis dictus a uulgo calamina, seu calaminaris, de quo tingitur æs.

Modus aūt lauandi climiam. & adurēdi habetur in libro qui dr̃ Bulchasis in lib.1. in cap. de modo præparandi Katimiam.i.thutiam.nam climia est species thutiæ, & ꝑparatur sicut thutia: etiam Serap.in cap.de thutia habet modum lauandi thutiam, & dicit. Abluitur sic climia, lauatur etiā thutia similiter, & in ista materia lauatur ipsa cum aqua rosa.

Cerussa.i. biaccha quæ satis est nota. de modo abluendi docet Seruitor in suo li.& eius modus iste est. tere cerussā in aqua sæpe, & proiice supra aquam sæpe, & fiat hoc sępe tandiu ꝙ non appareat super aquam aliquid putredinis. deinde collige, sicca & referua, & bona cerussa est, quæ multū est candida, & partes eius sunt de se clare, & quando tangis eam digito inuenies partes eius leues sine asperitate.

II.

ROSATVM, ibidem.

℞ foliorum rosarum rubearum.ʒ.xv. croci.ʒ.viii. opii.ʒ.ii. spicæ indæ.ʒ.ii. gummi arab.ʒ. viii. aquæ pluuialis quātum sufficit.

EX RASI.

III.

ALBVM, in.9. Alman. cap. de ophthalmia.

℞. Cerusæ ablutæ.ʒ.x. sarcocollæ grossæ.ʒ.iii. draganti.ʒ.i. opii.ʒ.s. fiant ex eis formæ lenti similes.

COMMENTA. MANLII.

Istud sief apud nos non est multum in usu: & eius modus est duplex, uidelicet ꝙ ipsum possumus facere cum opio & sine opio, si cū opio facere uoluerimus addat de opio in pōdere, ut dicit Compositor: sin aūt sine opio facere uolueris non ponit aliquid opii. Mesue in cap. de ophthalmia habet multas descriptiones: quarum una est descriptio filii Zachariæ quæ eadem est nisi in una re & hoc est quòd Mesue habet amylum. Rasis uero non: in reliquis sunt idem.

Sarcocolla s̄m Auic. est gummi arboris spinosæ, & in ipsa est amaritudo: & melior ex ea est illa quæ ad citrinitatē declinat & est similis olibano.i. thuri: medici nostri dixerūt ꝙ hanc medicinā in collyriis non oportet ponere si nutrita non fuerit in lacte asinæ. Et eius modus iste est. Accipe de sarcocolla bona alba grossa, & pone eam in uase uitreo amplioris orificii, & mulge super eam lac asininū in quātitate pauca ne infundatur in ea, & liquefiat, sed remanet sic, & pone subito in sole, ut citò desiccetur, & quando erit sicca, oportet ut iterum mulgeas secundum quantitatē prioris, & semper caueas ne coperias eā lacte, ne acescat lac antequam desiccetur & destruatur, et fac ita quater: & cū hoc feceris sicca bene, & cōserua: et si nutrire uolueris in lacte mulieris eadem forma & modo facias

IIII.

DE THVRE, in.9. Almanso. cap. de ulceribus oculorum.

℞. Armoniaci, sarcocollæ. an.ʒ.s. thuris.ʒ.x. croci.ʒ.ii. cōficiantur cum mucillagine fœnugræci & fiant ex eis sief.

COMMEN. MANLII.

Istud sief non est ualde in usu. Mesue in cap. de uulneribus & ulceribus oculorum habet unam aliam descriptionem quæ eadem est.

Thus uero est olibanū de quo supra in troc. de olibano.

V.

DE PLVMBO, ibidem.

℞. Plūbi adusti, antimonii, thutiæ ablutæ, calcucecumenō, gummi arabi. draganti an.ʒ.viii. opii.ʒ.s. terantur & cum panno serícino.i. de serico qui sit subtilissimus cribellētur & conspergantur ex aqua pluuiali, & fiant ex eis sief.

COMMEN. MANLII.

Istud sief in usu non est. Mesue in cap. de uulneribus & ulceribus oculorum habet unam aliam ex authoritate filii Zachariæ.i. Rasis quæ eadem est.

Plumbum species est antimonii. Plini. uocat plumbum quandam ægritudinem oculi quæ curatur cum quadā herba quæ Græce dicit̄ molēdina: quod est dictu plūbago. Aui. in.2. dicit, Ala unoch & alahabar utrumq; est plumbum nigrum: in quo est substantia aquosa multa: quam congelauit frigus. Modum autem adustionis eius docet Bulchasis in li. 1. qui est iste. ℞. Laminas plumbeas, & pone in olla fictili, et proiice super eas parū sulphuris radendo ipsum sulphur super eas: deinde accipe alias laminas plumbi, & pone sup primas, & iterum radas super eas de sulphure: & iterū alias laminas super pone, & sulphur rade: & fac ita quousq; olla sit plena: deinde accende super eas ignem: & quando uideris plumbum inflammari oportet ꝙ commisceas cum uirga ferrea donec plumbum cōuertatur in cinerem: ita ꝙ nihil remaneat de substantia plumbi quin sit totum in cinerē conuersum: & quando erit ita aufer ab igne, & dimitte in frigidari, & oportet quòd ille qui hoc facit cooperiat faciē suam, nam odor multum nocet, & sic utere.

Antimonium uena est terræ similis plumbo, sed antimonium teritur & non funditur: plumbum uero funditur & non teritur. Dio. uocat ipsum stibium, & inquit. Stibius formosus est & lucidus, & qui radiosus apparet cum fractus fuerit, & gustu salsus, & fragilis nihil habens terosum aut sordidum hunc multi ophtalmon nominant. Hæc est medicina ocularis, quæ satis est nota.

Thutiæ uero nomen cadit super tres res. primo super id de quo Aui. in.2.can. proprium cap. facit sub nomine thutiæ. & Dios. sub nomine pompholix, cui sunt duæ spēs: una quarum dicitur pompholix a Diosco. alia spodium: quæ ab Auic. dicitur succudus, & ambæ sunt fuligo ex fumo eleuato in fornace in qua fit auricalcum, & eleuatur ille fumus a lapide calaminari: quo æs tingitur, & fit auricalcum. Moderni generaliter loco spodii utuntur osse elephantis combusto. Gal. in.8. simpl. dicit: Cadmia.i. thutia, de modo: ipsam abluendi uide Albuchasin in lib. primo.

Chalcucecamenon.i. æs ustum: & est nomen compositū a chalcos: quod est æs cecamenon incēsum. Dios. in cap. de ære dicit: Es ustum quod alii chalcucecumenō uocant. Circa instans, æs ustum.i. chalcecumenon. Auerr. in.5. col. ait: Chalcecumenon.i. æs ustum. idem ait Leonard. de predapalea in ca. de ulceribus putridis: & sic est secundum ueritatem: modum adustionis eius docet Dios. in proprio cap. de ære: & idem facit Sera.

VI.

RVBEVM, in.9. Almans. cap. de scabie, & sebel.

℞. Hæmatitis, colcotar combusti.i. uitrioli citrini an.ʒ.iii. æris usti.ʒ. ii. myrrhæ, croci, ana.ʒ.i. piperis lon.ʒ.s. cōspergantur ex uino ueteri, & fiant ex eis sief.

COMMENTA. MANLII.

Istud sief in usu nō est, & dr̃ rubeum a colore ipsius propter lapidem hæmatitem.i. sanguinarium qui ibi ingredit̄. Mesue in cap. de scabie oculorum habet unam aliam descriptionem, & loco hæmatitis habet sedenegi. quod idem est.

VII.

VIRIDE, in.9. Almans. cap. de ungula.

℞. Ziniar.ʒ.iii. colcotar usti.ʒ.vi. arsenici rubei, baurach, spumæ maris an.ʒ.i. salis armoniaci.ʒ.s. armonia.s. gummi.ʒ.ii. armoniacum in succo rutæ dissoluatur: & species ex eo conspergantur, & fiant ex eis sief. est enim mirabile.

COMMEN. MANLII.

Istud sief apud nos nō est in usu. Mesue in cap. de scabie oculorum habet unam descriptionem, & eadem est.

Ziniar.i. erugo æris Liber q dicit̄ Bulchasis in lib.i. docet modū faciēdi ipsum, & abluendi, & colligendi ex eo ꝙ est bonum. Auic. in.2. can. de ziniar ca. facit, & dicit spēs faciendi

ciedi ziniar sunt cum exasperatione æris in fæce aceti, & rotatione limaturę eius cum aceto, & sepultura ipsius in loco humoroso, & inclinatur uas æreum super uas in quo est acetū, & dimittatur quousq; in ipso fiat ziniar. Auer. in. 5. coll. dicit: Ziniar. i. uiride ęs, & sic est secundum ueritatem. Mes. loco eius habet florem æris, & idem non est: ut dicit Simon Ianuensis. uerum hodie unum pro alio ponitur.

Spumæ maris ſm Auic. & Sera. sunt quinq; spēs. Idem dicit Dios. ꝙ ipsam uocant Alcioniū, secundum Pli. qui, similiter uocat. Quatuor species tātum describit. Gal. in tract. 1. de meimir. in cap. descriptis in alopecia &c. ait adarcham, & in medio eorum est uocata spuma maris. Dinus Flo. in li. 2. in cap. de cura scrofularum dicit: Pumicis. i. spumæ maris sed non mihi placet. nam uera spuma maris est spissa, solida, grauis, habens odorem piscium putridorum, similis spōgię, & inuenitur in litoribus maris.

VIII.

DE CALCANTO. ibidem.

℞. Aeris usti, chalcanthi an. ʒ. s. ziniar. ʒ. ii. salis armoniaci, baurach, arsenici sublimati a. ʒ. i. terant, & per hebdomadā unā dimittant, deīde fiāt ex eis sief, & fricet ungula cū eis.

COMMENTA. MANLII.

Istud sief in usu non est. Gulielmus Lombardus (ut dictū fuit) describit trochi. de calāmentho. i. de calcanto, & idem sunt cum sief de calcanto, sed non recte. Nam aliud est sief, aliud est trochiscus, ut ostensum fuit.

Chalcanthum apud Aui. in ca. de atramento est uitriolū uiride. Idem facit aliud capitulum de chalcātho. Ioā. Arcu. in ca. de ungula dicit: Chalcanthum. i. uitriolū uiride. idem dicit Gal. in. 8. simp. & idem Gal. dicit. calcantos. i. æris flos & est nomē cōpositū a chalchas græce quod est æs, anthos uero flos, unde calcathos. i. æris flos, sed calcanthum est uitriolum uiride de quo fit encaustrum.

IX.

DE FELLIBVS, in. 9. Almans. cap. de aquæ descendente in oculum.

℞. Fellis gruis, fellis saboth, fellis hyrcinis, fellis accipitris, fellis aquilę, fellis perdicis omnium siccorum unum aut plura, sumantur quoq; pro omnibus. ʒ. x. istorum siccorum euphorbii, colloquintidę, serapini omnium an. i. trita aggregētur ex succo fœniculi teneri, & mittantur in oculos.

COMMEN. MANLII.

Istud sief non est ualde in usu, & hoc uenit quia simplicia quæ in eo ingrediuntur difficilia sunt inueniri tempore debito, aliter magis in usu esset. Mes. in ca. de debilitate uisus ait. inquit. Gale. fella omnia abstergunt oculum, & clarificant uisum, & eligantur ex animalibus. ibi dominus Mes. allegat quædam simplicia, quæ etiam in isto sief ingrediūtur, dequibus infra.

Grus est auis uolatilis, cuius forma omnibus nota est.

Saboth ē piscis, nā Mes. dicit, & ex piscibus est fel saboth quid sit generaliter ignorat. Bartho. Montagnana in suis cōsiliis in consilio de medicinis cōis iuuamenti ad nocumēta stomachi uisus & auditus, in quodam collyrio bono habet fellis saboth. & inquit. quod est piscis nominatus lucius, idē in consilio ad malam complexionem frigidam & humidam stomachi &c. dicit fellis piscis saboth, & est lucius uel uarolus. ista uerba non conueniunt esse idem, nā aliud est lucius aliud est uarolus, uerum autem est ꝙ ipse est uarolus, & est piscis nominatus labrax, & habet plura nomina secundum prouincias nam saboth apud Romanos uocatur spinula, a Venetis uariolus, & ab alius louacius.

Accipiter auis est q̄ nos in manu portamus in ciuitatib. ac aliis locis. Isid. ait: Accipiter dicit accipitris a capiendo ē. n. auis rapiēs alias, auis auida. ideoq; uocat accipiter hoc est raptor. quia rapit. siquis accipit ipsum, fertur aūt accipitres circa pullos suos impios esse. nā dū uiderint eos posse tentare uolatus nulla eis pbent escas sed uerberant pennis: & a nido præcipitant: atq; teneris compellunt ad prędam: ne forte adulti pigrescant. unde hæc auis satis nota est.

Aquila est auis ex uolatilibus, q̄ dñi Italici pro signo uictoriæ portant. Mesue idem laudat, hæc uero auis reperitur in partibus Indiæ, & iuxta litora oceani. etiā inuenit apud nos, tamē raro. Sera. facit capitulum de lapide aquilæ & inquit, ꝙ est lapis indus qui quando agitatur auditur intra ipsum lapillus alius, & minera eius est in montibus Indiæ inter chinoas & saradin, & græci nominant eum antarront, & expositio eius est alleuians partum.

Perdix auis est quæ genere eius conturnix nūcupatur. ē enim auis q̄ satis nota est. hæc apud Aui. in 2. can. vocat cubugi. Gētilis super 3. can. in cap. de cura lubricitatis stomachi ait: Cubugi. i. pdix. Simō Ianuē. ait: Cubugi dr: perdix & algel. Itē Matt. Sylua. in litera c. ait: Cubugi. i. perdix Io. Anglicus in cap. de debilitate visus, & cæcitate accidētali inquit. ℞. fellis galli, aut perdicis, aut fasiani q. vocatur alcubugi a Mes. & ꝙ cubugi sit capo seu gallus, & ex hoc colligi videtur. nam Aui. in 2. can. in cap. de harmel allegās verba Dios. dixit ꝙ ipsa trita cū melle & vino, & felle alcubugi & gallinarum, sed patere pōt legenti ꝙ Dios. in loco allegato non habet fel alcubugi, sed caponis Serap. vero etiā eodē loco ex verbo Dios. habet fellis galli. Item Dios. in c. de felle laudat fel cubugi. Serap. eodem loco auc. Dios. laudat fel galli ex quibus possumus comprehendere intentionem Aui. fuisse ꝙ cubugi sit capo, & Serap. ꝙ sit gallus, sed intellexit vt opinor de gallo syluestri, qui fasianus appellatur, quem aliqui dicunt esse cubugi, licet velit Simon ꝙ non sit capo, & Mesue quod nō sit gallus, nec perdix. Nā Mesue in capi. allegato scripsit cubugi, & galli, & perdicis, ex quo apparet quod secundum eum idem non sunt. tamen intentio Arabum est quòd cubugi, est algel aut perdix.

X.

MEMITHE, in Synonymis.

Fit hoc modo. exprimitur succus memithe, & in sole desiccatur, & ex eis informantur pilulæ in modum nuclei dactylorum, uel informantur magdaleones parui.

COMMENTA. MANLII.

Istud sief non est in vsu: tamen eius compō in alijs collyrijs multum operatur, Memithe vero scdm Sera. ex authoritate Dios. est succus herbæ eiusdem nominis quæ est similis in folijs suis herbæ spēi papaueris dicti ceratides. i. cornuti, nisi quia est in ea humiditas adhærens manui, & post propinqua terræ: & habet grauem odorem, & habet multū succum & color succi eius est similis colori croci. hæc apud Dios. sub isto nomine non reperitur. verum est ꝙ Dios. de ipsa facit cap. sub nomine glaucium; quod idē est: quid autē sit cōmuniter ignoratur, sed scdm estimationem modernorū est species chelidoniæ, & sine dubio hoc sonat. Nam Serap. in cap. de curcuma. i. chelidonia inquit: Minor chilidomon, & est memithe. Nicolus. Floren. in lib. 5. in cap. de hydropisi in speciali dicit memithe. i. volubilis minor, sed nō bene sonat hic textus. nam idem in 7. libr. in cap. de apostematibus emunctoriorum siue de bubonibus ait. Memithe. i. chelidonia, qu od recte dicit Io. Arculanus in cap. de cura cephaleæ, tam calidæ quam frigidæ dicit: Sief memithe. succus memithe, per decoctionē inspissatus uel ad solem, & est herba similis papaueri dicta glaucium, & est species chelidoniæ. Ille autem succus sic inspissatus dicitur sief, videlicet sief memithe, & est medicina ocularis. Itē Ioan. Anglicus in cap. de surditate & debilitate auditus ait: Succus memithe, idest chelidoniæ agrestis.

Guliel. Placen. ait: Memithe est simile glādibus coloris citrini, & est fructus cuiusdam herbæ quæ nascitur in litoribus aquarum. Idem dicit Aui. in 2. can. bulchasis in li. 2. docet modum exprimendi succum ex memithe, & ignorat de ipsa inuenire veritatē quid esset. Moderni vero hñt ipsā ꝓ cognitionē uerā, nā vt dictum fuit de mente Sera. ipse vult ꝙ sit chelidonia minor, & sic hodie gñaliter habet opinio q̄uis aliqui cōtradicāt dicentis ꝙ memithe non est chelidonia: nā chelidonia est calidę cōplexionis, memithe, vero frigidæ, quibus respōdetur, quòd & si chelidonia sit calidæ cōplexionis, ꝑpter hoc tñ non tollitur quin memithe sit spēs chelidoniæ uidelicet chelidonia minor. nā qui dicūt ꝙ chelidonia est calidæ complexionis forte intelliguut de chel-

donia maiorī,uel de eius succo uel radice, sed hoc nullā includit repugnantiam, ꝙ chelidonia minor non sit frigidæ uirtutis:non.n. repugnat in eadē spē esse indiuidua seu simplicia diuersæ complexionis: & hæc apud Lombardum reperitur in hortis hac locis aquosis, & est quam angelicam siue archangelam uulgo uocamus.Et sic si legis bene illa capi.uidebis ꝙ angelica est memithe in foliis,in colore,in radice,& in reliquis.Præterea in foliis multū similatur chelidoniæ maiori.

Peroratio in.ix.sectionem.

Habita sectione de sief cōsequenter elucubrabimus sectionem de pilulis secundum mentem diui Mesue & aliorū doctorū clarissimorū. Si modo tenues uires nostras paululum refocillauerit ipse Deus bonorum omnium largitor sine cuius nutu quæ fiunt omnia cassa atque irrita extant. Is igitur adiutor ac protector noster adsit.

LVMIN. MAIORIS SECTIO DECIMA.

CATAPOTIA, SEV PILVLAS CONTINENS.

EX MESVE.

I.

AL EPHANGI NAE, quarum iuterpretatio est de Aromatibus.

RECIPE cinnamo.cubebæ, ligni aloes, calami aromati.macis, nucis muscatæ, cardamomi garyophyll,asari,masticis, squināti, spicæ,carpobalsami, añ. ʒ.i.absinthii,succi, rosarū, añ.ʒ.v.teranī cōtritione grossa,& fundatur super ea quæ li.xii. & coquantur usq; ad consumptionem duarū partium: deinde fricentur manib.& colētur,et exprimatur aquositas eius. Et recipe aloes succotrini boni * lib.i.& lauetur in scutella lapidea uitreatā cum aqua pluuiali lauationibus † pluribus: deinde exiccetur & fundatur super ipsum expressionis prædictæ circiter lib.ii. & terantur in sole:deinde admisceantur cum aloe, myrrhę, masticis añ.ʒ.v.croci.ʒ.iii.tere contritione bona: deinde p̄dictæ expressionis residuum super ea fundatur, & conterātur usque dum siccentur., & fiant ex eis pilulæ in modum ciceris, & da ex eis añ.ʒ.ii.usque ad aur.ii.

* aliis potius augēdaꝰquā minuenda uidet aloe. † Multi nunc aloē lauāt cum aqua in qua rheō herbarum longo tēpore maduerit, alii cū brassicæ succo

COMMENTA. MANLII.

Istæ pilulæ apud medicos nostros sunt nobiles, & ipsis utuntur multum sub nomine pilularum alephanginearum, & de aromatibus quod idem est. Pilula autem a rotūditate dicitur:nā eius forma est ut pila qua luditur,etiam pōt dici ꝙ dicūtur pilulæ a pistando; nam ipse fiunt cum pistello in mortario cum multo labore:in aliquibus libris inuenit pilula ꝑ catapucia.Papias catapodia dicta,eo ꝙ modica potetur uel inglutiatur:& est pila.in libris de Græco translatis reperitur sæpe catapodia ꝑ cataputia. Sunt ex hoībus qui fortasse quæritabūt,quare inoleuit usus ꝙ pilulæ dentur in numero impari laxatiuæ.Ad hoc rñdet Conciliator differētia.49.circa medium dñę dicens,ꝙ illæ pilulæ debent agere. actionis aūt ratio sumitur a forma tanquam ab eo quod ipsius est principium sustentatiuū & non a materia. Impar uero habet rationem formæ,& multa alia dicit q̄ uideas.

Aloes succotrinus ꝯm ipsum Mes. est nobilior aliis speciebus aloes, & dicit succotrinū, quia fit in Succutri prouīcia, et hæc plaga apud Arabes uocatur zambaera. Isid.in ca. de herbis aro. ait.aloe herba amarissimi succi panacæ. Papias,aloe spēs aromatica amarissimi succi herba resistēs uermibꝰ,& putredini,si abluere uis aloem,qui ibi ingrediē fac ꝯm formam, quam tradit Mesue ibi. ꝯm quosdam prædictus aloes lotus debet poni in hiera.Gal.ac in aliis locis. sed supra ostendi per aliam uiam in hiera.Gal.ut docet Bulchasis in tractatu 2.qui inferius in cap.allega. inquit,& utere in medicinis laxatiuis, & in speciebus hieræ, & in aliis medicinis,in quibus aloes ingreditur.

II.

STOMACHICHAE, vulgo Stomaticæ.

℞.Hieræ picræ.s.hieræ simplicis Gal.ʒ.viii.triū myro. an. ʒ.iii.agari.ʒ.ii.turbith boni.ʒ.x.epithymi cretēsis,a.ʒ.ii s. salis indi.ʒ.ii.absinthij,scammoneæ a.ʒ.iii. penidiarū.ʒ.iij. & fac pilulas cum succo scariolarum.dosis eius est.ʒ.ii.

COMMEN. MANLII.

Istæ pilulæ ꝯm quosdam sunt illæ quibus utimur.Mes.autem ī distinctione de pilulis habet multa descriptiones sub nomine pilularum stomachicarum,& omnes differūt inter se.uerum omnes stomachum mundificant,& propter id sūt qui faciunt unam descriptionem pro alia. Moderni uero doctores laudant primam descriptionem & penultimam, ex his quæ in hac distinctione ponuntur.& sic infra apparebit alia descriptio.Mesue habet trium myrobalanorum qui sunt isti.s.citrini,chebuli, & indi.nam bellerici & emblici non computantur inter species myrobalanorum.quare idē & Serap. de illis tribus in uno capitulo loquuntur & de aliis separata faciunt capitula.

Scariola de ipsa dictum fuit in syrupo de cicorea.

III.

AGGREGATIVAE, ex inuentione nostra.

℞.Myrobalano.citrino℞,rauedseni.añ.ʒ.iiii. succi eupatorii,succi absinthii añ.ʒ.ii.scamoneæ anthio.coctæ in pomo. ʒ.v.chebulorū,indorū,agarici,colloquītidæ,polypodii,añ. ʒ.ii.turbith boni,aloes añ.ʒ.vi.masticis, rosarum,salis gemmæ,epithymi,anisi,zinzib.ana.ʒ.i. electuarii rosati. q. s. ad aggregationem,fiant pilulæ grossæ,da ʒ.i.uel aur.vnum.

COMMENTA. MANLII.

Istæ pilulæ sunt ex inuētione Mes.& sic ꝯm istam descriptionem sunt apud quosdam in usu,sed medici moderni laudant magis aliā descriptionem quæ dr̄ descriptio pilularum aggregatiuarum maiorū,& sic describam ipsas. Auic.in.5. can.habet unam descriptionem,& dicuntur pilulæ aggregatiuæ filii Hilgeben,sed idem non sunt:nec sunt in usu.

Scamonea anthiochena.i.illius prouinciæ.idem in c. de scamonea magis laudat Anthiochenam & Armenam, & laudat illam quæ est in colore clara sicut gummi subalbida, & si tangatur cum aqua uel saliua fiat sicut lac: & sit tenera ad frangendum & puluerizandum, & in pondere sit leuis. & sit in odore bona non grauis.remota uero ab his proprietatibus non est bona.Cōseruatur quoq; per annos. xx.uerū quanto antiquior,tanto nobilior.

IIII.

AGGREGATIVAE MAIORES.

℞.Bdellii,myrobala. nigrorū,belliricorū,emblicorū an. ʒ.iiii.turbith boni & electi.ʒ.xiii.seminis apii,fœnic.anisi, carui,ameos,origani,rosarū,seitaragi idi,harmel,hermodactili,salis indi,masticis,armon.spicæ,acori,añ.ʒ.i. zingibe. cinnamomi,cardamo.croci,colloquītidæ.ʒ.iii. cassię añ.ʒ. s.serapini.ʒ.iiii.penidiarū al.ʒ.iiii. aloes succotrini. ʒ. xv. cōfice cū suc.cauliū,et inunge manꝰ tuas cū oleo sābucino.

COMMEN. MANLII.

Istæ pilulæ apud nostros physicos sunt usuales. dicuntur autem maiores ad differentiam minorum, eo ꝙ plura simplicia ingrediātur.Suprapolita fuit alia descriptio pilularū ex inuentione sua,quæ etiam sunt laudatæ.

Seitaragi indū.uide de ipso in cōfectione trypheræ saracenicæ.Hæc est quā Dios.lepidum uocat,& ꝯm Paulum est hyberidos,secundū Pliniū hybederidā,q̄q̄ ficto nomine inuentioni eiꝰ assignato carmine.nascitur maxime circa ueteꝛa monumenta parietesq;,& occulta iterum flores semper folio nasturcii, caulæ cubitali, semine tamen paruo ut uix aspici possit,radici odor nasturtii,usus æstate efficacior. et recenti tantū. Hæc est quam Lombardi crisonem uocant.

Harmel.i.tertium genus rutæ, ꝯm Matthæum Sylu.harmel scriptum cum h.est semen cicutæ,& armel scriptum sine h.

ne h.est genus rutæ, eandem habet opiónem Lumen tenebrosú,quod harmel sic cicuta,sed falsum est. sed harmel cũ h.& sine h.est tertium genus rutæ.nam Diosc.in cap.de ruta quasi in fine ait. Alterũ genus rutæ quod nascitur in Macedonia & Galatia: quam molyn ciues appellant. Idem in fine ait.rutã multi armolam uocant, Sirij besasa, nascitur locis cultis.Aui.in.2.can.inquit:ruta syluestris uehemẽtioris est nigredinis quã alharmel cũ h. itẽ lege capitulum de harmel scriptum cum litera h. apud eundem est idem cum cap. de armola apud Diosc.idem.in.4.can.in capi. de curatione morsus uiperarum cum eo quod est sicut Canon ait. ruta syluestris, & non est alharmel ẽm quod existimauerunt q.dam: immo est species rutæ ipsius, & sic est sine dubio, sed Auer.in.5.col.ait: Alharmel.i. cicuta, quod falsum est nam ẽm plures sapientes creditur quod harmel cum h. & sine h. idem fit. & posibile non est quod harmel cum h.sit cicuta. nam Sera.de hermel cum h.capitulũ facit, cuius formã hic uolo describere.ut magis appareat ueritas. & hæc est. harmel ẽm Serap. nominatur moli,& nominant eam multi rutam syluestrem & est planta quæ egreditur ex una radice cum multis ramiculis,& habet folia longiora foliis rutæ alterius & meliora habentia grauem odorem, & habet florẽ album,& capitella maiora satis quã capitella rutæ domesticæ diuisa tribus diuisionibus,in quibus est semen amarum: cuius color est ad rubedinẽ decliuis.habet tres angulos, & est id quod de planta uenit in usum medicinę, & ipsum maturat & colligitur in autummo, & sic est si aggregaueris rutam syluestrem, quia utuntur moderni eadem est cum illa.

Sambac siue zambac.i. iesseminum, & fit oleum ex eius floribus,sicut infrà ostendam, si Deus uoluerit.

V.

DE EVPATORIO MAIORE.

℞.Myroba. citrinorũ,succi eupatorii, succi absintii ana.ʒ.iii.rauedseni.ʒ.iii.s.masticis.ʒ.i. croci.ʒ.s. aloes boni.ʒ.v. confice cum succo endiuiæ.dósis eius.ʒ.ii.cum aqua casei.

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas apud nos nõ habemus in usu: maxime scdm istam descriptionem:idem describit unam aliam descriptionem pilularum minorum,sed in usu non sunt.Aui.in.5.can. habet unam aliam descriptionem, sed eadem non est.

Eupatorium.i.gafit.Plin. eupatorium regiam habet authoritatem caulis lignosi nigricantis:hirsuti cubitalis:aliquã & amplioribus foliis per interualla quinq; ut canapis per margines incisis nigris,et ipsis plumosis radice superuacua.

VI.

DE RHEVBARBARO.

℞.Rauedseni.ʒ.iii.succi liquiritiæ, succi absinthii, masticis ana ʒ.i.myrob.citrinorũ.ʒ.iii.s.seminis fœniculi,apii ana.ʒ.s.troc.diarhodon.ʒ.iii.s.hieræ picræ.ʒ.x.confice cũ aqua fœniculi, & da.ʒ.ii. cum aqua casei calida in sero.

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas habemus in usu. Mesue inquit quod sunt pilulæ de rheubarbaro,sed loco rheubarbari habet rauedseni, quod idem est.Ergo possumus dicere qđ pilulæ de rheubarbaro, & pilulæ de raued idem sunt. Et sic meo tpe uidi apothecarios dare pilulas de rheubarbaro pro pilulis de raued, sed errant multum. nam si uides bene Mes.in hac distinctione de pilulis habet descriptionem pilularum de rheubarbaro quæ cõferunt ad febres antiquas: & pilularũ de rauedseni quæ cõferunt ad oppilationes splenis,quæ nec in uirtute nec in aliis cõcordant,& sic apothecarii, & etiam medicus debẽt scire differentias quæ sunt ipsis, & sic in multis aliis.

Rheubarbarum secundum Isido. est rheuponticum, sed non rectè, uide de eo in confectione de rauedseni.

VII.

DE HALICACABO, uulgo de Alchechengi, ex inuentione nostra.

℞.Absinthii & succi eius,& succi eupatorii,aloes,myrobala.citrinorum,masticis,croci,rauedseni,laccæ ablutæ,anisi, asari,cassiæ fistulæ,seminis fumiterræ ana.ʒ.ii.hieræ picræ.ʒ.iii.confice cum aqua solatri, & si est tussis cum febre pone uenarum liquiritiæ, sunt enim sanæ & expertæ.

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas habemus in usu, sed non multum. Occurrit hic dubitatio similis ei quæ occurrit in diacurcuma in quã licet dicatur curcuma,non tamẽ ingreditur curcuma, sic & in his pilulis licet non ingrediatur alchechengi: dicũtur tamen pilulæ de alchechengi, sed scdm quosdã possunt dici a Compositore,uel quod uitio scriptorum descriptio non est integra,uel potius quia cõficiuntur cum aqua solatri, quod est species alchechengi.

VIII.

INDE HALY.

℞.Miroba.nigrorum,ellebori nigri,polypodii, ana.dra.v. epithymi,stœcados ana.dra.vi.agarici,lapidis lazuli,loti.i. abluti,colloquintidæ,salis indi ana.dra.iiii.succi eupatorii, spicæ ana.ʒ.ii. gariophy.ʒ.i. hieræ picræ.ʒ.xii. fiant pilulæ cum succo apii,dosis eius est ana.ʒ.ii. usque ad aur.ii.

COMMEN. MANLII.

Has pilulas habemus in usu: dixerunt quidam quod dicuntur,indæ,quia in partibus Indiæ sunt magis in usu quam in partibus aliis:Alii dixerunt quod dicuntur indæ propter sal indum quod recipiũt, & per sal indum intelligitur sal nigrum:sed cũ caremus eo,sapiẽtes uolũt quòd loco eius ponamus sal rubeum quidam ponunt zuccharum candidum, sed non est ei proximum vt est sal rubeum.

IX.

DE SARCOCOLLA, albæ sunt.

℞.Sarcocollæ.ʒ.iii.turbith,ʒ.iiii.colloquintidæ, ʒ.i.s.zingiberis,ʒ.i.s.salis gemmę, ʒ.i.s. dissolue sarcocollã in aqua rosˌ & confice alia cum ea, & fiant pilulæ, sunt enim, sanæ & expertæ, dosis.ʒ.i.

COMMEN. MANLII.

Has pilulas habemus in usu.ipse Mes.in cap. de sarcocolla habet unam aliam descriptionem ex authoritate Halisenis, & idem sunt. Sarcocolla est gummi arboris quæ est sicut frutex & est spinosa: cuius rami sunt nodosi: & colligitur ex ea gummi: & est eius aliud album sicut thus et aliud subcitrinum.Electio,fortius est subcitrinum albo, & quod est amarius melius. Et modus nutriendi ipsam est quod infundatur in lacte asinæ per quatuor uel quinq; dies, & semper infundendo lac super eam: & hoc facias in scutella lapidea supra de hoc in quodam sief melius ostendi.

Sal gẽma.i.sal Cappadocũ.Mes.in cap.de spẽbus salis dicit:qđ sal gẽma est sicut crystallus scindibilis.Idẽ dicit Aui. in.2. can.in cap. de sale. quidam dixerunt quod sal gemma dicit: quia est clarũ ut gemma,& est uena terrę,& habet effectum salis armoniaci:de quo.Circa instans ait: Sal gẽma dicitur, quia gemmæ assimilatur, uel quia clarum est ut gẽma, & de eo fiunt suppositoria, ut est notum omnibus.

X.

FOETIDAE MAIORES.

℞.Serapini,armoniaci,opopanacis,bdellii,colloquintidę, harmel, aloes,epithymi ana.ʒ.v.hermodactylorũ,alscebran ana.ʒ.ii.scamoneæ.ʒ.iii.cinna.spicæ, croci, castorei an.ʒ.i. turbith.ʒ.iiii. zingi.ʒ.i.s. euphorbii.ʒ.i. partes.ii. dissoluatur gummi in aqua porri, & fiant pilulæ.da.ʒ.ii.

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas habemus in usu. Fœtidæ aũt dicuntur, quia fœtidos & corruptos humores educunt uel dicũt fœtidæ, quia ingrediũtur quędã fœtida.Idẽ.in ca.de ægritudinibus neruorũ habet quatuor descriptiones:quarum una est maiorum, & hæc est ex authoritate Gal. alia est minorũ, & credo qđ non sit ex authoritate eiusdẽ: postea aliæ duæ descriptiones sunt ex authoritate filii Zachariæ siue Rasis, & sic sine dubio Rasis in.9 Alman.in ca.de paralysi posuit pilulas fœtidas quas ipse composuit,sed non sunt in usu.Idẽ in lib. diuisio. habet unam aliam descriptionem.Auic.in.5.can.habet quatuor descriptiones quæ in usu non sunt.

Alscebran.i.scebran.Aui.in.2.can.dicit: Sebran quidem oritur in hortis hñs cannam subtilem æqualem & habet pilos & folia sunt sicut tarcon ẽm ꝙ existimo, & habet lac, sine dubio scebram habet lac,& est spẽs lacticiniorũ, sed non computatur inter septem spẽs tithymalorum quæ a Diosc.

& Sera.describuntur.Mes.ait: Alsebram est spés lacticiniorum & ē solutiuum rusticorū, & eius aliud est magnum habens radices rotundas & grossas, & aliud est paruum habēs radices subtiles,& est tenuis corticis: magnum est malum, paruum uero est illud quod eligitur, & melior pars plantæ ē cortex radicis eius, & lac eius est acutius & fortius. Hæc est quam nos esulā uocamus. nam Arabes uocant ipsam xebram.nos uero esulam. hæc apud nos in pratis ac aliis locis inuenitur.ē similis linariæ,sed ipsa nō habet lac. unde dicit. Esula lactescit,sine lacte linaria crescit.Et est medicina rusticorum:ut supra dixi.Differentia autem est inter scebram et scescebram. Nam scebram est esula, & scescebram est ozimum carmenum, de quo uide supra in dianasturtio.

XI.

SAGAPENI, uulgo de SERAPINO.

℞.Serapini,armoniaci,bdellii,opopanaci,aloes, castorei, harmel ana.ʒ.ii.colloquintidæ.ʒ.iii. fiant pilulæ cum aqua porri.

COMMENTA. MANLII.

Hæ pilulæ raro habentur in usu. illa uero descriptio quæ est magis in usu.est una alia quā idē inferius describit. Aui. in.5.can.habet unā aliam descriptionem,sed non est in usu.

Serapinum apud Dios.uocatur sagapenum,& est lachrymum ferulæ nascens in India. Eligendum est limpidum foris rufum intus album.odorem silphii.i. assæ fœtidæ & galbani habens gustum uiscidum.Mesue autem ait: Serapinū est gummi alescehundeg.& est arbor similis oleandro.i. nereon montano, & melius est cuius intra subrubreum & sub albidum,& quod habet odorem porrorum, & quod est facile resolubile in aqua, et quod est clarum. ibi Mesue docet de modo præparandi ipsum duobus modis.

XII.

DE EVPHORBIO.

℞.Euphorbii,colloquintidæ,agarici,bdellii,serapini an.ʒ.ii. aloes, succotrini.ʒ.v.fiant pilulæ cum aqua porri, potio est ana.ʒ.s. usque ad.i.

COMMEN. MANLII.

Has pilulas habemus in usu, maxime fm istā descriptioptionem.Auic.in.5.can. habet unam quæ eadem est in simplicibus,sed differt in uno uidelicet quia Mesue uult ꝙ conficiantur cum aqua porri Auic. uero cum aqua caulium.

Euphorbium secundum Mesue est gummi excedens omnia genera gummi in calefaciēdo,& subtiliando, & melius ex eo est leue frangibile habens colorem palearem et clarum, & quod est uehementis acredinis & odoris ualde acuti,& quod ē recens,super quòd iam præteriit annus.recens uero anni sui est sicut uenenum & ignis.

XIII.

DE RAVEDSENI.

℞.Rauedseni.ʒ.vii.armoniaci,serapini,bdellii ana.ʒ.x. lacca.ʒ.viii.opopanaci.ʒ.iiii.mezereon,gummi ara. an.ʒ.iiii. turbith.ʒ.x. spicæ nardi, polii montani, aloes ana.v.masticis.ʒ.ii.myrobala.citrinorum.ʒ.x. dissolue in uino gūmas, & fac pilulas, dosis eius est.ʒ.ii.cum aqua casei.

COMMENTA. MANLII.

Istæ pilulæ ab apothecariis tenentur confectæ: & sunt in usu,sub noīe pilularum de rauedseni.non aūt ista descriptio debet dari pro pilulis de rheubarbaro, quia licet rauedseni sit rheubarbarū, tamen pilulæ de rheubarbaro non sunt eędem ut dictum fuit supra. Rasis in.9. Almans. habet unam descriptionem. in cap.de hydropisi.sed non est in usu.

XIIII.

EX THYMELEA, uulgo de MEZEREON.

℞.Fol.meze.infusorum in aceto & exiccato.ʒ.v. myro.citrinorum.ʒ.iiii.chebulorum.ʒ.iii.cōfice cum tereniabin.i. manna, & tamarindis dissolutis in aqua endiuiæ.

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas habemus in usu.dicuntur autē de mezereon, quia ibi magis ingreditur mezereon quam aliud simplex. Christophorus de honestis inquit:Pilulæ de mezereō.i. de laureola,sed falsum est. nam mezereon ut dictum fuit in cōfectione almezereon non est laureola.

XV.

LVCIS MAIORES.

℞.Rosarum,uiolarum,absinthii, colloquintidę,turbith, cubebæ,calami aro.nucis muscatæ,spicæ,epithymi,carpobalsami, sileris,seminis rutæ,squināti,asari,masticis, garyoph. cinnamomi, anisi,fœniculi,apii,casiæ,croci, macis ana.ii. myrob.citrinorum,chebulorum indorum,emblicorum,bellericorum,rauedseni,an.ʒ.iiii.agarici,senæ,an.ʒ.v.euphragiæ.*.ʒ.vii.aloes succotrensis,ad pondus omnium, confice cum succo fœniculi, dosis eius est ana.ʒ.ii.usque ad.iii.

COMMEN. MANLII.

Istæ pilulæ apud nos sunt in usu.dicuntur aūt lucis, quia ualent ad oculos medēdos,uel dicuntur lucis: quia obscuritatem oculorum ,put sol noctem remouent,& de ipsis repe riuntur ibi maiores & minores, sed maiores sunt illæ quas nostri medici laudant. uerum sunt ex hominibus qui faciūt unam descriptionem pro alia,eo quòd in minoribus pauciores res ingrediuntur, & propter id ambas describam.

Euphragia est herba quæ apud nos in pratis reperitur,et est minuta herba mirabiliter medetur ægritudinibus oculorum,& propter id Mesue in sua practica in cap.allegato,uocat ipsam herbam adhil:fœniculus similiter ualet in illa materia. unde uersus.

Fœniculus,uerbena, rosa,chelidonia,ruta.
Ex istis fit aqua quæ lumina reddit acuta.

Et non est completus uersus nisi addatur capillus ueneris euphragia & betonica.

XVI.

LVCIS MINORES, in intentione maiorum.

℞.Xylobalsami,carpobalsami ana.ʒ.i. chelidoniæ.ʒ.v.rosarum, uiolarum, absinthii,euphragiæ ana.ʒ.iii.senæ, epithymi,myrobal.citrinorum, chebulorum indorum, bellericorum,emblicorum,agarici,colloquintidæ,squinanti,licii, lapidis lazuli ana.†.ʒ.ii.s.aloes boni ad pondus omnium confice cum succo fœniculi aut chelidoniæ. †.ʒ.i.a. prius.

COMMEN. MANLII.

Chelidonia fm Plinium genera sunt duo. Maior fruticoso caule folio pastinacę erraticæ amplior ipsa altitudine duorū cubitorū,color albus,flos luteus,minor folia hederæ rotundiora,minus candida,succus utriusque croceus,mordax,semen purpureum.florem aduentu hyrundinum discessu marcescunt.

Licium.Dios.est eligēdum intus colore rufo, & deforis nigro, quod diuisum brunum habet, stypticum est & coloris rufi & crocei apparet cum gustu amaro sicut est indicū quod et melius arbor: unde fit est lithios appellata, siue ex acanton folia buxo similia atq; spinosa generans: nascitur in dumosis locis cuius folia & grana, & radix in unum contunduntur, & ex aqua dulci coquuntur usq; ad crassitudinem.Apud Sera.uero sunt folia spinosa.& habet ramos lōgitudine duorum brachiorum.Pli.autem ait:Fit ex arbore spinosa fructu simile piperi pcipue amaritudinis foliis paruis.Auic.in.2.can.de ipso duo facit cap.unum quod incipit seluzeari:aliud quod incipit licium. Io.Sera.in antidotario in cap.de epithematibus ait:Licium.i.feilneragi.Liber qui dicit Bulchasis in tract.2.ait. Sūt qui faciūt licium ex radice arboris quę dicitur curtan. & species eius licii nominat cohaculem: & est quoddam quod affertur ex aliemem, & sunt qui faciūt licium fm hunc modum,ut ibi docet, neque per id cognoui quid sit. Gentilis super quintum Aui.in fine inquit: Bel est herba de qua fit licium, in uno alio loco super quodam passu quarti ait: Licium fit ex arbore spinosa quæ uocatur azarasch siue oxiacantos,quod est notum. Gulielmus Placen.ait:licium est succus granorum cabrosię uel cornastrelli. Nicolaus dicit:Liciū est succus de floribus caprifolii uel oculi lucidi.Idē in litera o, ait: Oculus lucidus .i.caprifolium uel matris sylua. uide ergo si bene considere tur capitulum Dios.de licio quod eius arbor est exacāthos, & fm Gentilem est azarasch, siue oxiacanthos.i.spina acuta:ergo licium fit ex arbore spinosa,quæ apud nos berberis uocatur: nam sine dubio est consonum, quia ut dictum fuit Gentilis.in uno loco allegato dicit quod bel est herba, sed

debet dicere arbor de qua fit licium. Bel uero apud Sera.ē arbor granati syluestris quod idem ē.& sic meo tempore uidi facere licium ex fructu arboris granati syuestris quæ proprie est berberis,quod apud Diosc.oxiacanthos dicitur, & hoc licium est optimum:uerum sunt ex hominibus qui faciunt licium,ut dicit Nicolaus de quadā herba quę mater syluarum uocatur, & hæc apud nos iuxta hortos nascitur: cuius folia sunt ex uno latere subalbida,& ab altero uiridia se adhærens,& inuoluens sæpius super alias plantas: & hæc a nostris rusticis dicitur scizo,sed est debilius priore:etiam sunt ex hominibus qui faciunt licium ex fructu nigro cuiusdam arbusti:quod quidam lustragū uocant: cuius folia sunt similia folijs buxi, ramuli recti quibus caueæ auricularum fiunt succo granorum expresso,& cocto: in quo etiam inuenitur idonea efficacia,ut habet licium primum &c.

XVII.

STOMACHICAE NOSTRAE, stomachum, & caput mundificant,& accipiuntur omni tempore.

℞. Turbith.ʒ.x.
Mastiches.ʒ.iiii. Rosarum.ʒ.iii.
Aloes optimi ad pondus oīum, confice cū succo absinthii.

COMMEN. MANLII.

Istæ pilulæ cum alia descriptione suprapos ita sunt illę quibus utimur.

XVIII.

EX TROCHISCIS COLOCYNTHIDOS vulgo pilulæ ALANDAHAL.

℞.Troch.alandahal.ʒ.x.
Salis gemmæ.ʒ.i.
Ladani.ʒ.xii.
Olei rosati,quantum sufficit,& sunt expertæ.

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas habemus in usu sub nomine pilularum alādahal siue Hermetis,& non debemus uti sub nomine pilularū alandahal,ut quidā credunt:nam uide quod Mesue in sua distinctione de pilulis habet pilulas alandahal Hermetis: & pilulas alandahal siue Hermetis.ergo differunt inter ipsas, & per trochi.alandahal intelligūtur trochi.de colloquintida:quorum descriptio superius est posita.

XIX.

DE AGARICO.

℞.Agarici, Hieræ picre.ʒ.iiii.
*Masticis,ana.ʒ.iii. Colocynthidos,
Radicis lilii cœlestis, Sarcocollæ,ana.ʒ.ii.
Prassii,ana.dra.i. Myrrhę.ʒ.i.
Turbith dra.v.
Confice cum robub,& est mustum coctum.

*Apud nōnullos Mes. exposito res non sine menda desiderat.

COMMEN. MANLII.

Istæ pilulæ sunt multum iu usu.Idem Mes.in ca. de asthmate habet unam aliam descriptionem quę eadem est.Aui. in.3.can.in fen.10.in c.de cura asthmatis habet unam aliam descriptionem,quæ eadem est.

Agarici autem uirtus est magnificata ut docet experientia:non solum in euacuando phlegma quòd a prædominio euacuat:uerum etiā alios humores pharmaco educibiles.

Lilium cœleste apud Aui.est ireos.Mesue in alia descriptione habet ireos,quod idem est.

XX.

DE TVRBITH, & dicuntur AVREAE.

℞.Turbith boni.ʒ.xvi.aloes.℥.i.s.masticis, rosarum,ana.ʒ. vii.myrobalanorum citrinorum.ʒ.x.croci.ʒ.iii.cōfice cum succo absinthii.

COMMEN. MANLII.

Has pilulas habemus in usu sub nomine pilularum turbitharum,etiam sunt in usu sub nomine pilularum aurearū Mesue:tamen quando medicus ordinat pilulas aureas intelligitur secundum descriptionem quę est de mente Nicolai. Ioannes Serap.in antidotario ait:Pilulæ albeen, & dicuntur pilulæ auri,sed non sunt in usu.

XXI.

DE LAPIDE LAZVLI.

℞.Lapidis lazuli abluti.ʒ.vi.epithymi,polypodii ana.ʒ. viii.scamonęę,ellebori nigri,salis indi ana.ʒ.ii.s.agarici.ʒ. viii.garyophyllorum,anisi,ana.ʒ.iiii.hieræ picræ.ʒ.xv.confice cum succo endiuiæ.

COMMEN. MANLII.

Has pilulas habemus in usu. Lapis lazuli secundum Sera.oportet quod eligatur color cuius est cœlestis multū, et est lenis sine asperitate & sine mixtione alterius lapidis, & qui non frangitur facile:& cuius frusta sunt magna. Mesue de ipso loquitur in cap.de lapide stellato Modus autē abluēdi eum dictus est supra, & sicut abluitur lapis lazuli: sic etiā abluitur lapis armenus.

XXII.

DE LAPIDE ARMENO.

℞.Lapidis armeni loti & præparati, hieræ picræ ana. ʒ.v. epithymi,polypodii ana. ʒ.viii. * scamoneæ coctæ in citonio.ʒ.iii.garyophyllorum.ʒ.ii.salis indi. ʒ. i.s.confice cum succo solatri,idest herbæ moræ uel morellæ.

*Diagrydion uocant.

COMMEN. MANLII.

Has pilulas habemus in usu,sed raro.Idem Mesue in capitulo de soda frigida ab humore melācholico habet unam aliam descriptionem quæ est ex authoritate Alexandri: sed non idem est.

Lapis armenus s̄m Mesuæ:melior est habens colorē medium inter uiridem & obscurum terreum & indum: & habet macularum distōnes uirides & nigras.Aui.ait: In ipso est aliquantulum azuli coloris, & non tamen est in colore azuli,& non est in eius soliditate.modus abluēdi ipsum est sicut abluitur lapis lazuli,cuius modus supra fuit positus.

APPENDIX.

Catapotia ex armeniaco lapide.Actuarius,nihil fere euarians & si pro polypodio agaricum habeat, ac pondera aliquantulum immutet,iis verbis pulcherrime pingit.

Hieræ amare.℥.s.
Epithymi.℥.s.
Agarici.℥.iiii.
Armeniaci lapidis.℥.s.
Scammonii.℥.i.
Garyophyllorum.gra.viii.
Trita excipiuntur citriorum succo, aut rosaceo melle, vel rhodomelle,modus est sicilliquus.

XXIII.

AD OMNES MORBOS catarrhi,coryzæ, & tussis catarrhalis.

℞.Myrrhę puræ.ʒ.vi.olibani.ʒ.v.opii,iusquiami an.ʒ. iiii. croci.ʒ.i.s.radicum linguæ canis.ʒ.iiii.s.fiant pilulæ & administrentur.

COMMEN. MANLII.

Iste pilulæ apud nobiles medicos sunt multum in usu sub nomine pilularum ad omnes morbos catarrhales. etiā sunt in usu sub nomine pilularum de cynoglossa, sed hoc est ex secretis medicinæ, & a multis cognitæ non sunt. Nicolaus habet unam aliam descriptionem,sed suę proprie uocantur pilulæ de cynoglossa:sed non sunt in usu,tamen infra apparebit earum descriptio.Etiam infra apparebit una alia descriptio pilularum quæ dicuntur pilulæ de alchaiber. i. de cynoglossa,sed non tenentur confectę.

Lingua canis.i.cynoglossa, & componit a cynos quod ē canis, & glossa ꝙ est lingua ide cynoglossa. i. lingua canis: Ioan.Angli.in ca.de scissuris labiorum inquit cynoglossa.i. lingua canis.Mes.nō ponit cum quo liquore debeant fieri, sed uidi ipsas confici ex succo radicis ipsius cynoglossæ.

XXIIII.

EX SAGAPENO, vulgo de SERAPINO.

℞.Serapini,armoniaci,opopanaci,bdellii an.ʒ.ii.s. seminis apii,ameos,† armel,anisi ana.ʒ.i.acori,* scitaragi indi calamenti,folii,centaureę,polii,costi, salis gemmæ ana.drac.s. aloes,drach.vi.colloquintidæ drach.v. fiant pilulæ & administrentur.

† Rutā syluestrē uolunt.
* Lepidiū appellant.

COMMEN. MANLII.

Istæ pilulæ sunt illæ quas nostri doctores laudant.suprapos ita fuit una alia descriptio ex authoritate eiusdem: sed non sunt ita laudatæ.

Armel uero ſcriptum ſine litera h. ſm Matthæum Sylu. eſt tertiũ genus rutæ,ſed harmel cum h.eſt cicuta, ſed falſo. nam harmel tam cum h. quam ſine h. idem importat ut dictum fuit ſupra,de forma ipſius in confectione pilularũ aggregati.maiorum apparebit.

Folium.i.malabathrum,loco eius a modernis multis macis ponitur,aut ſpica nardi.

Centaurea.ſ.centaurea minor.ſunt enim duæ ſpecies ſm Meſue,maior.ſ.& minor,inter quas diſtinguunt proprietates notæ.Electio minor melior eſt in omni re , cuius flores & crura colorẽ habent citrinũ paleareẽ,& melior pars plantę ſunt flores & ſemina ipſius, & melius tempus collectionis ipſius eſt primum æſtatis.

XXV.
DE BDELLIO MAIORE.

℞.Bdellii.ʒ.xii.ameos.ʒ.iii.chebulorum indorũ, belle.embli.venarum aduſtarũ,charabæ ana.ʒ. ii.s. infundatur bdellium in ſucco porri,& fac pilulas in modum ciceris.

COMMEN. MANLII.

Iſtæ pilulæ ſunt illæ quibus communiter utimur . dicuntur autem maiores ad differentiam minorum, eo quod plura ſimplicia ingrediantur. idem habet unam aliam deſcriptionem,& ſunt ex inuẽtione ſua,& hæc ſunt apud quoſdã in uſu.Io. Serap. ĩ ſuo antidotario habet tres deſcriptiões, ſed non ſunt in uſu.Raſis in.9. Alman.in cap.de hæmorrhoidibus & fiſtulis & rhagadiis quæ in ano fiunt , habet unam deſcriptionem,ſed idem non eſt.

Bdellium ſm Pli.in Britania naſcitur,cuius arbor eſt nigra magnitudiue oleæ foliis arboris &c.Dioſ. autem in Armenia illud naſci dicit . & laudat illud quod lucidum eſt & ſubalbidũ, lene,æqualiter cereũ,& quod facile mollĩt etc. Aui.diſtinguit,in iudaicum & mechium, & dicit quod ambo ſunt ex palmis ſylueſtribus. laudat autem illam ſpeciem quæ eſt clara & amari ſaporis,& eſt munda a lignis , & eſt facilis reſolutionis,boni odoris,cuius fumus , habet odorẽ picis , & cum antiquatĩ bdellium iudaicum egreditur a lenificatione ad exiccationem.Dinus Floren.in li.2.in ca.de cura ſcrofularum ait:Almugath.i.bdelliũ, quod falſum eſt , nam almugath ſiue mugath eſt radix granati ſylueſtris de qua Auic.in.2.can.ſpeciale facit cap.& redarguit, ſed male eos qui dicunt ꝙ eſt radix granati ſylueſtris.

Venarum aduſtarum notandum quod uena per uarias intentiones accipitur,de qua Gentilis in.3 .can.ſuper cap.de canonibus generalibus curationis ægritudinum oculorum inquit.quod uena aliqñ accipitur pro uena tinctorum. i.rubea tinctorum,aliqñ pro uena chelidoniæ,aliquãdo pro mineralibus terræ,aliqñ ſumitur uena pro uermibus terreſtribus,alii uero per uenas ĩtelligũt radices fœniculi et petroſellini &c. ſed in iſto loco per uenam aliud intelligitur:eſt enim litera corrupta.nam debet dicere auellanarum aduſtarum:ſicut teſtatur Matth.Syl.in litera uena . vbi ſic ait.uena eſt radix plantarum:vel uena corporis uerum eſt quod in antidotario Damaſceni.i.Meſue in receptione pilularũ de bdellio,ponitur uenarum aduſtarum:quod contingit ex errore ſcriptoris: quia debet dicere auellanarum aduſtarũ quæ omnibus notæ ſunt. Lumen apothecariorum dicit ꝙ debet dicere ueneriarum aduſtarum.i.radicum acori , ſed hoc falſum eſt ut patet ex ſententia Matthæi Syl. qui alterius eſt authoritatis quam iſtud fuſcum. Lumen,uel adhuc uerius tenebra.

XXVI.
DE BDELLIO, ex inuentione noſtra.

℞.Myrobalanorum nigrorum,emblicorum, bellericorum ana.ʒ.v.bdelli.ʒ.x.ſcoriæ ferri,ſeminis porri ana. ʒ. iii.coralli aduſti,charabæ,conculæ aduſtæ ana. ʒ. i.s. margaritarum.ʒ.s.confice cum aqua porri .

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas habemus in uſu ſed non tantum ut maiores. Corallus ſm Dioſ.arbor eſt quæ in fundo maris naſcitur,qñ autem ſimpliciter reperitur corallus de rubeo intelligitur. Modus autem aduſtionis ipſius talis eſt:oportet quod terãtur groſſo modo,& ponantur in olla terrea, & ponantur in furno per noctem:ſi bene comburitur bene eſt:ſi non iterũ: ponantur donec comburantur , & melior corallus eſt qui eſt ueræ rubedinis,& qui nulla aut pauca foramina habet.

XXVII.
EX COLOCYNTHIDE, vulgo de colloquintida.

℞.Colloquintidæ.ʒ.vi.myrobala. nigrorum , citrinorum , ſerapini bdellii,ſarcocolæ ana.ʒ.v.aloes.ʒ.vii. nigellæ, cymini carmen origani perſici,naſturtii albi,ſalis gẽmæ , * uiſci Romani ana.ʒ.i.infunde gũmas in aqua porri, & fac cũ cæteris pilulas. * Abſinthii Romani.

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas habemus in uſu,ſed non multum Colloquintida ſm intentionem Meſue eſt fel terræ,ſm uero intentionem Iſid.fel terræ proprie eſt centaurea.Idem ſentit Simõ Ianuen.Circa inſtans autem ait:Colloquintida pomum eſt cuiuſdam fructus in tranſmarinis partibus naſcẽtis circa regionem Hieruſalem,& cucurbita Alexandrina dicitur , & nota quod tam pomum quã fructus dicitur colloquintida .

Naſturtium album.i. naſturtium babylonicum. Auic.in 5.can.in mithridato inquit:Alſeis.i. naſturtium Babylonicum:& ſcd̃m Matthęum eſt naſturtium orientale: de eo dictum fuit ſupra in confectione mithridati .

Viſcum Romanum.i.glutem Romanum, & glutem Romanum apud Sera.eſt maſtix. Aui. maſtix alius eſt Romanus albus:& alius ennabati ad nigredinem declinans:& melior eſt ille qui eſt albus mundus & magnus.

XXVIII.
EX OPOPANACE, vulgo de opopanaco.

℞.Opopanaci,hermodactyli,ſerapini,bdellii, armoniaci, coloquintidæ an.ʒ.v.croci,caſtorei,myrrhæ,zingiberis,piperis,macropiperis,caſsiæ,myrobal.citrinorum,indorum, bellericorum,emblicorum ana.ʒ.i.ſcamoneæ.ʒ.ii. turbith, drac.iiii.aloes.ʒ.xii.infundantur gummi in aqua caulium , & fiant ex eis pilulæ.

COMMENT. MANLII.

Has pilulas habemus in uſu : maxime ſcd̃m iſtam deſcriptionẽ:ipſe in c.de paralyſi habet aliam deſcriptionem,ſed non eſt eadem,& Auic.in.5.can.habet aliam:& eſt eadem.

Opopanax ſm Meſ.eſt gummi plantæ cuiuſdam ſimilis ferulæ:cuius ſtipites eleuantur ſuper terram circiter cubitum uel duos:& melius ex eo eſt quod eſt citrinũ extra, et ſubalbidum intus:& quod eſt amarũ.Aui.ait, opopanax ẽ arbor quæ non eleuatur a terra,& ſimilantur ipſius folia foliis ficus idem in ca.de chemelcir ait:quod eſt in diſpoſitionibus alieuſir i.opopanacis,& aliquando uocatur alſoſir .

XXIX.
DE HERMODACTYLIS MAIOR.

℞.Hermodactylorum,aloes,myro.citrinorũ,turbith , colloquintidę,bdellii,ſerapini ana.ʒ.vi.caſtorei,ſarcocollę,euphorbii,opopanacis,harmel,apii,ana.ʒ .iii.croci.ʒ.i.s.cõfice cum ſucco caulium & fac pilulas.

COMMENTA. MANLII.

Iſtæ pilulæ ſunt illæ quibus utimur : dicuntur maiores ad differentiam minorum:eo quod plura ſimplicia ingrediuntur pilulas maiores quam minores: & ambæ ſunt in uſu . & ex inuentione ſua ſunt in uſu.Raſis in.9.Almanſ. habet unã aliam deſcriptionem:ſed apud nos non eſt in uſu:tamen infra deſcriptio ſua apparebit.

Hermodactylus ſecundum Meſue eſt radix herbæ montanæ & eius alius eſt longus ſicut digitus:& alius rotũdus eſt.ille de quo ipſe intelligit eſt alius albus:alius rubeus,& alius niger melior ex eis ẽ ille qui habet proprietates tres bonas . ſ. qui eſt albus & ueræ albedinis intra & extra : & qui eſt groſſus & qui eſt duritiei mediocris.Aui. in. 2. can. duo facit capi.unum de flore qui dicitur digitus Hermetis, aliud de hermodactyl. hæc apud nos in locis aquoſis naſcitur:ſed non eſt ualde utile.ille uero qui in montibus reperitur eſt nobilior . hæc radix utilis eſt quidem ægritudinibus iuncturarum.Gale.autem in cap. de medicinis Zenonis in ſuis experimentis in electuario de centaurea pro hermodactylo ſcripſit zurugen,quod idem eſt.

DE

XXX.
DE HERMODACTYLIS MINOR.
℞.Hermodactilorum.ʒ.v.scamoneæ.ʒ. ii. s. myrobalanorum citrinorum.ʒ.iii.rosarum.ʒ.ii.aloes.ʒ.x. confice cũ cathartico rosato.

COMMENTA. MANLII.

Istæ pilulæ ſm istam descriptionem non sunt in usu. potest autem dici ꝙ dicuntur minores, eo ꝙ pauciora simplicia ingrediantur ad differentiam maiorum, uel dicuntur minores quia habent minorem efficaciam.

Catharticum uero apud Græcos est purgatiuum. & ideo hic Mes. docet conficere prædictas pilulas cũ cathartico rosato. i. cum purgatiuo facto cum succo rosarũ, quod uocatur electuarium rosatum ex authoritate ipsius, sed electuarium de succo rosarum est ex authoritate. Nicolai, sed hic de illo quòd fit de mẽte Mesue debet intelligi & poni, & nõ aliud.

XXXI.
DE HERMODACTYLIS ex inuentione sua.
℞.Hermodactylorum, aloes ana.ʒ.v.myrobala. citrinorũ, turbith an.ʒ.iiii.zingiberis.ʒ.ii.fac pilulas cum electuario rosato, da ʒ.ii.

COMMENTA. MANLII.

Istæ pilulæ quæ sunt ex inuẽtione Mes. apud nostros medicos sunt multũ in usu: sunt.n.expertę ad ea quę dicit Mes. & sic etiam maiores sunt expertæ, sed minores non tãtum.

XXXII.
SEBELLIAE.
℞.Spicæ indæ.ʒ.v.spicæ Romanæ.ʒ.ii.raued, agarici, epithymi ana.ʒ.iii.croci.ʒ.ii.myrrhæ, cinnamomi, garyophyllorum, squinanti ana.ʒ.i.aloes.ʒ.x.fiant pilulæ cum uino antiquo, & da.ʒ.ii.cum vino permixto.

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas habemus aliquando in usu: secundum quosdam dicuntur sebeliæ a Compositore.

Spica Romana apud Aui. est spica celtica idẽ ait Sera. in cap. de spica. vide de ipsa in confectione de spica Romana.

EX PRACTICA MESVE.
XXXIII.
BECHICAE, vulgo BICHICHIAE.
in cap. de tussi sicca.
℞.Succi liquiritiæ, zucchari tabarzet, an. aur. vi. siue. ʒ. ix. amyli, dragacanti, amygdalarum dulcium ana.ʒ.iiii.confice cum mucillagine psyllii uel cytoniorum.

COMMEN. MANLII.

Has pilulas habemus in usu, maxime secundum hanc descriptionem. idem in cap. de raucedine uocis habet unã aliã descriptionem sed non est in usu. Rasis in nono Almansoris in cap. de tussi habet unam aliam descriptionem, & eadem est. Aui. in.ʒ.can. in fen.x. in cap. de cura tussis & sputo sanguinis, habet unam aliam descriptionem. sed nõ est eadem. Lumen maleluces describit unam descriptionem ex authoritate Mesue, sed falsa est descriptio sua in pondere, & non debent fieri.

Pilulæ autem bichichiæ uel bechias est compositio ad tussim, & earum forma est ut lupinus aut trochiscus, & tenentur sub lingua lambendo.

XXXIIII.
DE CROCO, in cap. de Raucedine uocis.
Rec. Croci.ʒ.iii.cubebæ dra.i.s.succi liquiritę, olibani, an. ʒ.i.fac pilulas cum rob.i.uino cocto & sint pilulæ magnæ, & teneat patiens unam sub lingua, & glutiat saliuam eius, & sunt expertæ.

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas non habemus in usu. Crocus.s. orientalis qui uulgo dicitur zaffaram. Ioan. Sera. in suo breuiario in cap. de ægritudinibus quæ generantur in auribus ait: Zaffaram .i. crocus orientalis. idem dicunt Arabes.

XXXV.

Cõferentes ad omnes rheumaticas passiones, & sunt de lib. Alexandri Medici, & eas describit Mesue in ca. de cura catarrhi, quarum hæc est permixtio.
℞.Myrrhæ.ʒ.iii.thuris masculi.ʒ.ii.s.opii, iusquiami, radicum, alcalchar siccę ana.drach.ii. confice cum succo alchazaber humidæ. da ex eis a tribus usq; ad.v.in sero, sunt enim mirabiles.

COMMENTA. MANLII.

Istæ pilulæ scd'm intentionem Mesue sunt ex authoritate Alexandri medici, & sic credo, quia idem in cap. de tussi ait Alexander. confectio pilularum ad tussim catarrhalem: et ẽ ex medicinis benedictis, & est ex secretis artis, & conferũt ad omnes ægritudines catarrhales, & uocantur pilulæ alchaiber: & dictæ sunt in cap. de catarrho. & sic est quòd hęc est descriptio pilularum de alchaiber, & quid sit alchaiber generaliter ignoratur. Io. Arculanus in ca. de catarrho ait: Pilulæ alchaiber ſm descriptionem Alexandri medici apud Mesue in fine cap. de catarrho sunt præstantissimæ. Et per alchaiber intelligitur cynoglossa siue lingua canis: et sic est secundum ueritatem. quod hæc est descriptio pilularum de cynoglossa: sed apud nos nõ sunt in usu. illa uero descriptio qua utimur est illa quam superius scripsi sub nomine pilularum ad omnes morbos catarrhi.

Alcalcachar siue calcachar est lingua canis siue cynoglossa & componitur a cynos græce quod est canis. & glossa quod est lingua. Et nota quod meo tẽpore uidi multos herbaticos uendentes ignorantibus apothecariis quinquerniã sententiæ plãtaginem minorem pro lingua canis, sed aliud est. hic uero per alcalcachar siccam intelligitur radix ipsius puluerizata ac contrita.

Alchazaber humida. i. recens, & est lingua canis seu cynoglossa, sed generaliter dubitant aliqui an alcalcachar & aleazaber sint idem, sed sine dubio idem sunt, uerum est ꝙ per alcalcachar intelligitur radix ipsius, & per alchazaber intelligitur succus ipsius. similiter i antidotario Nicolai in confectione pilularum de elaterio. Nicolaus dicit de elaterio quantum de pulueribus hoc est de puluere radicum elaterii: & est radix cucumeris asinini: postea ait: Confice cum succo sicydis. i. cum succo cucumeris asinini, tamen idem debet intelligi.

XXXVI.
DE STORACE, in ca. de tussi.
℞.Storacis liquidæ albæ, olibani, myrrhæ, succi liquiritię, opii, an.ʒ.iiii.fiant pilulæ sicut cicer. dosis eius est.ii.aut.iij.

COMMEN. MANLII.

Has pilulas non habemus in usu Rasis.9. Almans. in ca. de tussi, habet unam aliam descriptionem quæ eadem est. idem in lib. Diuisionum in ca. medicinarum tussis, asthmatis: & saniei, habet unam aliam descriptionem.

Storax liquida est satis nota.

XXXVII.
DE HIERA simplici Galeni.
℞.Specierum hierę picrę: Gale.℥.i.conficiantur cum melle dicto geleniabin quantum sufficit, & fiat magdaleon.

COMMENTA. MANLII.

Istæ pilulæ sunt multum in usu: descriptionem uero specierum uide supra in tractatu de electuariis, in loco ubi est hiera picra sicut dictum fuit de speciebus hierępicrę, fit cõfectio hierępicrę cum melle secundũ artem, & hæc dicitur a doctoribus hierapicra Gal. & quandoq; de prædictis speciebus completis cum geleniabin fit pasta bona: & tunc a doctoribus uocantur pilulæ de hiera Gale. seu de hiera simplici, & de istis debet intelligi quando simpliciter medicus ordinat hieram, infra apparebit una alia descriptio pilularũ de hiera composita, quæ etiam sunt in usu.

EX PETRO DE EBANO CONCILIATORE.
XXXVIII.
MASTICHINAE, in cap. de indigestione stomachi.
℞.Mastiches.ʒ.iiii.
Aloes electi.ʒ.x.
Agarici,* ʒ.iii. *Mendose prius. iiii. legebatur.
Confice cum succo altillæ, & fiant.

COMMENTA. MANLII.

Istæ pilulæ sunt illæ quas nostri doctores laudauerunt in multis proprietatibus. Francis. de Pedemontium in cap. de medicinis appetitus corrupti, ponit hãc eandẽ descriptio-

nẽ.Idẽ Franciſcus ĩ cap.de nocumentis digeſtionis, ex qui b⁹ eſt debilitas deſtructio & corruptio, & cura ei⁹ hẽt aliã, Meſue ĩ ſuo grabadin in ca.de caputpurgiis conferentibus ſodæ frigidæ, habet unam aliam deſcriprionem, & dicit ꝙ mundificant ſtomachum,& caput, & accipiuntur oĩ tempo re,& dicuntur pilulæ de maſtice,ſed non ſunt in uſu.

Altillia aut altimilia idẽ eſt.O quãta differẽtia reperitur ĩ hac maxime ab ignorãtib⁹ apothecariis ac medicis ut eſt Lumen malelucens nam ipſe dicit ꝙ altile eſt uinum uel ſapa uel rob:ꝙ falſum eſt.uerum ſi Conciliator diceret: conficiantur cum tile eſſet uinũ coctũ,ſed ait cũ ſucco altillię, ideſt artemiſiæ.nã iſtud uocabulum(ſicut dictum fuit mihi) eſt quaſi uulgare q̃ ĩ partibus Hyſpaniæ dicunt altimilia.i. artemiſia.Præterea Auic.in.5.can.in tyriaca Eſdræ inquit: Succi altiliæ & eſt albelengeſif,& dicitu r abrotanum ſylueſtre.ergo eſt artemiſia:nam belengeſif apud Gal. in. 6.ſimpli.eſt artemiſia.Præterea Conciliator ſeu Petrus de Ebano dicit quod cõpoſitio harum pilularum eſt medicina matricis uitioſæ & uiſcerum interiorum Artemiſia ad idẽ mirabiliter ualet,& ſic eſt ꝙ altillia eſt mater herbarum ſiue artemia,loco eius poteſt poni ſyrupus de ſtœchados.

EX FRANCISCO DE PEDEMON.

XXXIX.

De quatuor rebus,in cap.de dolore inteſtinorum & medicinæ eius,& ſunt expertiſsimæ.

℞. * Colloquintidæ, Sagapeni, Salis gemmæ, Diagridii cocti, ana.ʒ.ii.

Terantur & conficiantur cum ſucco porri.

*Trochiſcos alãdahal,eius loco paſſim ſubſtituendos ſtudio ſi nõ ignorentur.

COMMENTA. MANLII.

Iſtæ pilulæ non ſunt in uſu apud nos. dicuntur autem de quatuor rebus a quatuor ſimplicibus quæ in ipſis ingrediuntur ſine liquore.

XL.

DE BENEDICTA.

℞. Specierum benedictæ ſimplicis completarum. ʒ.vi. Fiant ex eis pilulæ cum geleniabin.i.melle roſato.

XLI.

DE SPICA, in cap.de hydropiſi.

℞.Spicæ.ʒ.iiii.
Agarici, Amomi, †Raued, Epithymi, Maſticis, Coſti, Chamædrios, ana.ʒ.iii.
Myrrhæ, Cinnami, Squinanti, Garyophyllorum, ana.ʒ.i.
Aloes.ʒ.viii.
Fiant pilulæ,

† Rhabarbarum uocant.

COMEN. MANLII.

Iſtæ pilulę non ſunt in uſu.Spica.ſ.ſpica nardi.Dioſ.nardus herba eſt ſpinoſa:nam a Gręcis nardoſtachios appellatur,eius genera ſunt duo:unum Indicum, & aliud Syriacũ, & non quia in Syria inuenitur:ideo nomẽ accepit,ſed quia mons ubi naſcitur,pars eius in Indiam porrigitur &c.

EX NICOLAO.

XLII.

Sine quibus eſſe nolo.

℞.Aloes optimi abluti & odoriferi.ʒ.xiiii.quinque myrobalanorum,rheubarbari maſticis,abſinthii,roſæ, uiolarum, ſenæ,agarici,cuſcutæ,ana.ʒ.i.temperentur cum ſucco fœniculi,in quo ſint, ſcamonęę bene tritę.ʒ. vi.s. admiſceantur ita tamen quod puluis ſcamoneæ per pannum in ipſo ſucco ſit expreſſus,& ſit tantum ſucci quod ſufficiat ad confectionem pilularum ad modum ciceris informentur manibus cũ oleo uiolato unctis, uel oleo communi abluto ſecundum doctrinam,& uſui reſerua.

COMMENTA. MANLII.

Pilulæ a rotunditate dicuntur:ſine quibus eſſe nolo propter magnam efficaciam & uirtutem quam habent ad purgandos humores: etiam ualet ad obſcuritatem oculorum. Giliber.de Anglia in cap.de ſcotomia & uertigine, habet unam aliam deſcriptionem quæ eſt conformis huic.Quinq; myrobalani ſunt proprie citrini,chebuli nigri.i.indi,emblici,bellerici,& ſic iſte quinq; ſpẽs debent intelligi per quinque myrobalanos:ſm enim quoſdam ſapientes. ſpecies myrobalanorum ſunt tantum tres.ſ.citrini, chebuli, & indi:nã alias duas ſpecies non computant inter myrobalanos.quare Meſue ſeparata de ipſis facit capitula. Moderni uero addiderunt bellericos & emblicos, & ſic per quinque myrobalanos,& de iſtis quinque intelligitur.unde uerſus.
Myrobalanorum ſpecies dic quinque bonorum,
Citrinus,chebulus,bellericus,emblicus indus.

Scamonea eſt ſolutiuum magnum antonomaſice. ſm intẽtionẽ Nicolai in iſtis pilulis debet eſſe bene trita, ſed ſm opinionem aliquorum doctorum debet eſſe groſſa,dum ponitur in pilulis ac electuariis,& inquiũt ꝙ ratio hæc eſt,primo quod ſcamonea eſt uenenoſa & eſt ualde nociua ſtomacho & furioſa. unde ſi bene trituraret intraret poroſitates ſtomachi & longo tempore ibi maneret: apothecarii uero moderni ſic faciunt,ſed loco eius ponunt diagrydium.i.ſcamoneam præparatam coctam in pomo cytonio. Antiqui dicebant diagrydium uel acrydium: moderni diagredium.

XLIII.

AVREAE.

℞.Aloes, Diagrydii,	ana.ʒ.v. alias.ʒ.x.
Roſarum, Seminis apii, Fœniculi, Aniſi,	ana.ʒ.ii.s. alias.ʒ.v.
*Maſtiches,	ana.ʒ.i.s. alias.s.iii.
Croci, Colloquintidæ interioris,	ana.ʒ.i. alias.ʒ.iii.

* Apud Nic.nõ habetur.

Informentur ad modum ciceris cum aqua infuſionis tragacanthæ.

COMMEN. MANLII.

Has pilulas habemus in uſu. dicuntur aũt aureæ, quia ſicut aurum inter omnia metalla p̃cioſius eſt, ſic iſtæ pilulæ, inter omnes alias p̃cioſæ habentur.Giliber.de Anglia.in c. de ſcotomia,& uertigine, habet unam aliam deſcriptionẽ quæ eadem eſt.ſuprapoſita fuit una deſcriptio ſub nomine pilularum de turbith, & ſunt de mente Meſue. quæ dicit ꝙ ſunt pilulæ aureæ,ſed non ſunt tantæ dignitatis ut iſtæ.

XLIIII.

DE CASTOREO.

℞.Caſtorei,pyrethri,opii,croci,zingiberis,euphorbii,elaterii,mabatematicon,leucopiperis,nigellæ,ſaxifragiæ,epithymi,ſpicæ nardi,ellebori albi,ana.ʒ.i. confice cum ſucco bletæ,in forma ad modum piperis.

COMMEN. MANLII.

Iſtę pilulæ non ſunt in uſu. Caſtoreum autem eſt animal ꝙ apud Serap.caſtor uocatur.Auic. autem ait: Caſtoreum eſt teſticulus animalis marini ꝙ ſubmergitur,& inuenitur par ſuſpenſum ex radice una ſicut duo fella uaccina exiccata:& habet corticem ſubtilem qui quolibet tactu frangitur. Electum ex eo eſt quod duo teſticuli ſunt ſimul adhęrentes partes:illud enim non adulteratum eſt,et eius quidem adulteratio fit ex opopanaco, & gummi confectis cum oleo & pauco caſtoreo,& deſiccatur in ueſica.

Elaterium eſt ſuccus cucumeris aſinini ſecundum Compoſitorem.idem dicit Dioſc.infra in pilulis de elaterio melius oſtendam.

Mabatematicon.i. ſuccus cauliculi agreſtis ſm Nicolaũ caulis uero agreſtis ſm Dioſ.naſcitur in locis maritimis et deſertis,albidior & longior domeſtico: & amarus quidam putant,ſed non recte ipſum eſſe condiſi ſeu ſtructium, de quo Circainſtans ſtructium eſt cauliculus agreſtis,ſed falſum

sum dicit idem ibi ait ubi inuenitur. ℞. mabatematicon succus ponitur qui sic appellatur, veritas tamen est quod mabathematicon est succus cauliculi agrestis, sed non est struthium idest condisi.

XLV.

HEPTAMERAE, vulgo quam corruptissime OPTOMERAE.

℞. Aloes, Diagrydij, ana.ʒ.ii. alias.ʒ.iiii.
Colloquintidæ interioris, Epithymi cretici, Agarici, *Chebuli, Mastiches, Absinthij, ana.ʒ.i. alias.ʒ.ii.

*Nic. non hēt, uerū hoc quam mendose addiderunt, ut so lū copositionē barbaræ inscriptioni facilius aptarent.

Temperentur cum succho strychni, & in modum ciceris informentur.

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas non habemus in usu. dicuntur autem optomeræ idest de octo rebus.

Strychnus secundum Dios. species habet quatuor. quarū prima est hortulana, odoris iocundi, hæc comeditur, & hæc est quam nos solatrum vocamus, aut morellam uulgo. Macer Herbam quam græci strychnum dixere, latini Maureolam dicunt, secundum Sera. solatrum est uua uulpis. secundū uero Mesue uua uulpis aliud est ut apparet apud ipsum in cap. de alfescera, sed maior pars sapientum tenet hanc opinionem quòd uua vulpis siue uua caniua sit strychnum seu solatrum.

XLVI.

STYPTICAE, ualent contra fluxum uentris.

℞. Myrtillorum, balaustiæ, psidiæ, symphyti, sanguinis draconis, boli ar. acaciæ, rosarum, tartari, hypoquistidos, sumach, croci, galliæ muscatæ, galangæ, cinnamomi, spodii, macis, gummi ara. ana.ʒ.i. opii thebaici.ʒ.s. temperentur cum succo cimarum myrtæ, uel lentisci, vel plantaginis, & fac pilulas in modum ciceris.

COMMENTA. MANLII.

Non sunt tamen in usu apud nos. Psidia.i. cortex granati, psigia vero est storax liquida.

Symphytum.i. consolida maior, seu anagallicum. Auic. in.2. canon. scribit succutum, sed & symphytum, dicit quod est semperuiua. & dicit quod est species seminis mandragoræ idem in.3. ca. in fen.x. in ca. de cura sputi sanguinis ait succutum & est semperuiua & dixit: Vir in quibusdam quæ aggregauit quod est species calamenti nascens inter lapides quæ teritur & commeditur cum sale, & nominatur nimusil albure syluestre, & in hoc est consideratio: neque per id Auicenna cognouit quid esset.

Lentiscus arbor est nota. Isid. in cap. de proprijs nominibus arborū ait: Lentiscus dicitur quod cuspis ipsius lētus sit & mollis nam lentū dicimus quicquid flexibile est. vnde & lentum uimen & uites. Virgilius & lente uites.i. flexibiles, cuius fructus oleum desudat cortex resinam quæ mastis appellatur. cuius plurima, & melior in Chio insula gignitur.

XLVII.

De quinque generibus myrobalanorum.

℞. Omnium mirobalanorū, agarici, diagrydii, colloquintidæ, senæ, ana ʒ.i.s. epithymi, turbith, anisi, marathri, masticis lapidis lazuli ana.ʒ.ii.s. gra. v. aloes.℥.i. conficiantur cum succo absinthij.

COMMEN. MANLII.

Has pilulas non habemus in usu. Bartho. Monta. in suo antidotario habet unam aliam descriptionem & eadem est. Nicolaus dicit quod sunt pilulæ de quinq; generibus myrobalanorum, postea ait. ℞. omnium myrobalanorum quod non est sic dicendum nam per quinq; myrobalanos intelliguntur citrini, chebuli, indi, emblici, & bel i ici, & per omnes myrobalano. intelliguntur sex. nam Serap. ponit seni quod non reperitur apud Mesue. uerum hodie per omnes myrobalanos quinque myrobala. intelligi volunt.s. citri chebu. indos, bellerici, & embli.

XLVIII.

ARTRTIICE, valent contra arthriticam, & podagram.

℞. Hermodactylorum, turbith, agarici, an.ʒ.iiii. cassię, spicæ garyophy. xylobalsami, carpobalsami, zingibe. masticis, fœniculi, anisi, saxifragiæ, seminis sparagi, brusci, rosæ, granorum solis, salis gemmæ an.ʒ.s. aloes ad pondus omnium conficiantur cum succo fœniculi, vel iuæ.

COMMEN. MANLII.

Has pilulas habemus in usu. dicūtur autē arthriticæ, quia ualent ad arthriticam passionē.i. ad passionē iuncturarum, non aūt dicuntur arthriticæ ab herba quæ arthritica dicitur cuius forma est sicut cōsolida minor cum flosculo cœlesti, iuxta uias hęc nascitur. Gilib. de Ang. in ca. de cura arthriticæ secundum magistros ait: Pilulæ arthriticæ magistrorum Salernitanorum, & idem sunt. Nicolus Flo. in lib.7. in cap. de præseruatione a doloribus iuncturarum ait: Pilulæ Salernitanorum quæ uocantur pilulæ arthriticæ, & idem sunt.

Iua.i. ziniam. Mes. laudat ipsam in cap. de ægritudinibus neruorū, generaliter apothecarii faciūt ipsas pilulas cū succo fœniculi, sed Gilibertus ac Nicolus laudāt magis succū iuæ, & est chamæpityos, sed hæc a multis cognita non est.

XLIX.

Ante cibum, & post.

℞. Masticis, granorum solis, croci, spicæ nardi, nucis muscatæ, garyophyllorum, macis, zingiberis, galangæ, iuniperi, api, petrosel. fœniculi, sparagi, brusci, cyperi, carui, cubebæ, xylobalsami, chamædryos, chamæpityos, thymi, epithymi senæ, costi, saxifragiæ, lapidis lyncis, pulegii, sileris montani, turbith, ameos, amomi, seminis anethi, portulacæ, lactucæ, zedoariæ an.℈.i. rheubarbari ad pondus omnium, aloes ad pondus rheubarbari, & omnium aliorum, conficiuntur cum vino veteri rubeo.

COMMEN. MANLII.

Istæ pilulæ apud nos non sunt in usu, sed secundum intentionem Luminis tenebrosi sunt in usu sub nomine pilularū imperalium, sed non rectæ: nam istæ nō sunt pilulæ imperiales quibus generaliter vtimur, vt est notum doctoribus ac apothecariis: illam uero descriptionem pilularum imperialium quibus utimur inferius subiungam.

L.

EXELATERIO, idest, ex succo cucumeris syluestris, uulgo quam mendose de electuario, seu elacterio.

℞. Aloes.℥.ii. masticis.℥.i. elaterij quantū de pulueribus.s.℥.iii. confice cū succo sicydis, vel cum succo actis uel chamæactis, & da.ʒ.iii. vel.v. suauiter enim soluunt, & principaliter melancholiā & phlegma purgant, secundario cholerā.

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas habemus in usu: tñ non multū sub nomine pilularum de cucumere asinino, nā elaterium est succus cucumeris asinini sicut apparet apud Dios. in proprio ca de elaterio. Præterea Sera. cap. de cucumere asinino ait: Elateriū fit ex fructu cucumeris amari in hūc modum. Accipe de cucumeribus istis anteq̃ ueniant ad plenam maturitatem & coacerua eos, & dimitte sic nocte una: postea in meridie pone coram te uas, & pone super cribrum non spissum & resupina super ipsum cultellū & fac sicut docet ibi Sera. & melius elaterium est illud quod uergit ad colorem albū leue, amarum, humidum, & quando appropinquatur lumini accēditur. Petrus de Cre. ait: Cucumer agrestis est herba nota: ex cuius succo fit elaterium. idem ait Circainstans, lacterides autem aliud est, ut apparet apud Dios. & est cataputia.

Sicydis.i. cucumeris Asinini, & hic intelligitur de radice ignorantes apothecarii mirantur quod elaterium sit succus cucumeris Asinini, & sicydis sit radis ipsius, & dicunt quod possibile non est quod in istis pilulis ingrediatur succus fructus cucumeris & radix ipsius, sed tales ignorant: nam experientia reperitur eadem in pilulis alchaiber.i. de cynoglossa: ut dictum fuit supra.

Actis.i. sambucus: chamæactis.i. ebulus quasi infima seu humilis actis ac chame q̄ est infimū, q. aūt dicit: Ebulus est

actis sambucus est chamæactis non dicit ueritatem, & hæc apud nostros rusticos lorex dicitur.

LI.

CYNOGLOTTICE, uulgo de cynoglossa.

Nō sic iacet hęc cōposi. apud Rheginū Nic. interpretem cū garyo. cinnamo. cozum præsertim omittat.

℞. Cynoglossæ, opii, seminis, iusquiami, ana. ʒ. iiij. myrrhæ, trogloditice. ʒ. vi. olibani. ʒ. v. gario. ʒ. ii. cinnamomū, cozū bri an. ʒ. ii. cōfice cum rhodostomate. i. cum aqua rosata, & formentur inde pilulæ admodum piperis, ex quibus. v. aut vii. eunti dormitum exhibeantur.

COMMENTA. MANLII.

Istæ pilulæ apud nos sunt ī usu, sed nō utimur ipsis scd'm istam descriptionē: illa uero descriptio qua utimur fuit posita supra sub noīe pilu. ad omnes morbos catharrales: etiā supra habita est una alia descriptio de mente Alexandri ut supra ostensum fuit. Gilibertus de Anglia in cap. de causis tussis, habet unam aliam descriptionem & eadem est.

Cynoglossa est herba dicta lingua canis similis cynoglossæ. i. plantagini maiori, nisi quia non sunt ei costæ apparentes in foliis eius, sed sunt leui a satis. hæc apud nos in pratis ac iuxta uias nascitur cum flore purpureo, tendente aliquantulum ad rubedinem. falsi autem herbatici ignorantibus apothecariis uendunt pro lingua canis quinque neruiā seu lanceolam, sed ignorantia est in utrisq;

Cozumbri. i. fæx storacis liquidæ. secundum Compositorē est storax rubea, seu timiama, seu thus Iudæorum in medio storacis calamitæ, aliquando cozumbrum inuenitur ei adhærens.

Myrra trodytica. i. myrrha troclites, siue simira, siue myrrha rotunda minuta optima ac odorifera. Circa instans ait: Myrrha gūmi est cuiusdam arboris: cuius eligenda est clara & citrina, uel subrussa, interius aliquantulum lucida et grossa, & alia est myrrha minuta, alia est crassa: et illa myrrha troclitem dicitur uel a loco, ut quidam dicunt dicitur myrrha troclidem, potest seruari per centum annos,

LII.

ARABICE.

℞. aloes. ℥. v. brioniæ, quinq; myrob. masticis, diagrydij, asari, rosarum ana. ʒ. viii. confice cum succo caulium, uel absinthij addendo croci. ʒ. i. castorei. ʒ. iii.

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas habemus in usu. Gilib. de Angl. in ca. de cura arthritice: scd'm magistros habet unā aliam descriptionē, & eadem est: illa uero descriptio quā scribit Lumē malelucens non est fienda, quia deficit crocus in pondere.

Brionia. i. cucurbita agrestis. hæc apud Diosc. uocatur ampelos leuce, uide de ipsa in confectione de alfescera.

LIII.

DE HIERA MAGNA.

℞. Specierum hieræ picræ magnæ. ʒ. iiij. cum mellæ rosato fiant pilulæ aut cum succo absinthij.

COMMEN. MANLII.

Istæ pilulæ sunt in usu sub noīe pilularum de hiera magna: quidā uocant ipsas de hiera cōposita: cuius descriptio fuit supius posita sub noīe hieræ picræ magnæ, & istæ omnes pilulæ supradictæ sunt de mente Nicolai.

EX ANTIDO. IOAN. SERAPIONIS.

LIIII.

AD febrem quartanam.

℞. Costi amari, spicæ, aromaticæ, chamedreos, cinnamomi, croci, asari, cimarum, squinãti, carpobalsami, amomi, scordeon, folii, aristolochiæ rotundæ, polii, masticis, garyophyllorū, gentianæ, ellebori nigri ana. ʒ. s. epithymi cretensis, agarici, polypodij. myrrhæ, an. ʒ. iii. aloes abluti. ʒ. ix. terantur & conficiantur.

CMMENTA. MANLII.

Has pilulas habemus in usu: & ualēt mirabiliter contra quartanā. idem Io. Sera. habet unā aliam descriptionē sed hæc est nobilior dixerunt quidā experimentatores, si accipiātur cū uino albo quatuor folia pentaphyllonis puluerizati, iuuāt & destruunt quartanam in matutinis tribus aut quatuor. Et si dentur de ipsis foliis tria ualent tertianariis, infra apparebit una alia descriptio harum pilularum, quæ etiam sunt optimæ.

EX RASI.

LV.

COMMVNES, in. 4. Almans. cap. de pestilentia, & eius cautela.

℞. Aloes. ʒ. iiii.
Croci,
Myrrhæ, } an. ʒ. ii.

Dentur ex eis in principio pestilentię.

COMMEN. MANLII.

Istæ pilulæ apud nos sunt in usu sub noīe pilularum cōiū. etiam sunt in usu sub noīe pilularū sine custodia. Aui. in lib. 4. in cap. de præseruatione a pestilentia habet unam aliam descriptionem, sed ipse non ponit dosim specierum. Franciscus de Pedemontium in cap. de cura passionum cordis ex aere pestilentiali habet unam aliam descriptionem sic dosando. ℞. aloes, croci, an. ʒ. ii. myrrhæ. ʒ. i. s. moderni generaliter faciunt ipsas ut docet Rasis, & debent confici cū uino albo claro subtili & odorifero Franciscus autem uult quod conficiantur cum aceto.

LVI.

CEPHALICE, uulgo COCHIE. in. 9. Alman. cap. de cephalęa, & hemicrania.

℞. Pulueris Picræ. ʒ. x.
Colloquintidæ. ʒ. iij. & tertiam.
scamoneæ. ʒ. ii. s.
Turbith,
Stœcados } an. ʒ. v.

Misce, & fiant pilulæ. & sunt doses decem.

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas habemus in usu maxime scd'm istā descriptionem, dicuntur aūt cochię. i. capitales cochos græce ꝙ est caput eo, quod mundificāt caput. apud Haliabatem pilulę cōcā sunt pilulæ cochiæ. Mesue in suo grabadin in cap. de caput purgijs conferentibus sodę frigidę habet unā aliā descriptionem quæ sunt ex authoritate filii Zachariæ, & est eadem in simplicibus, sed in pōdere nō ipse Mesue adiūgit pōdus stœcados & turbith. idē in ca. de soda ex aggregatione cholerae, & phlegmatis habet unā aliā descriptionem: quę est ex authoritate Gal. sed eadē nō est. Nicolaus habet unā aliam descriptionem quæ est de mente Rasis quæ in simplicibus eadem est, sed in pōdere aiungit ut Mesue. idē habet unam aliam quæ est de mente Gal. sed non est in usu. si uero intentio medicorū est quod ipse debeant fieri scd'm intētionē Rasis. nō oportet addere nec minuere dosim specierum, si uero intentio eorū sit aliter facias ut præcipiunt.

Picra. i. amara. o quanta diuersitas opionū inuenitur in hac puluere picrę uidelicet quia est illæ puluis picre quē intelligit Rasis gñaliter habetur opinio quod ipse sit puluis specierū hierę simplicis Gal. & sic uult Lumen malelucens sed non recte: quia Rasis in. 9. Alman. in cap. de dolore & apostemate stomachi habet unā descriptionem pulueris picrę, & hic est qui administrari debet in istis pilulis, & descriptio hęc est ℞. pulueris rosarū rubearū, spicæ, masticis, xylobalsami, carpobalsami, cinnamomi, xylocasię, asari, an. ʒ. i. s. aloes succotrensis ad duplū ponderis oīum, quod bene tritū cum alijs misceatur medicinis tritis, & hic est puluis de quo intelligitur. uerū est ꝙ ipsę descriptiones nō differunt nisi in una re. uidelicet quōd Rasis habet rosas. Gal. non, Ga. habet crocum. Rasis nō in reliquis cōcordāt.

Colloquintida. i. cucurbita deserti. Mesue loco eius habet trochiscos alandahal. ʒ. viii. Scamonea est succus cuiusdam speciei uolubilis. Rasis aūt scamoneam. Mes. habet scamoneam antiochenam coctam in cytonio. ergo est diagrydion, & prædictæ pilulæ secundum plurimum debent fieri cum succo absinthij, aut cum uino albo.

LVII.

DE HERMODACTYLIS, in. 9. Alman. cap. de podagra, & sciatica.

℞. Hermodactylorum, satyrion, meizara ana. ʒ. v. hierę picrę

picræ.ʒ.x.colloquintidæ,cẽtaureæ minoris,an.ʒ.v.euphorbii.ʒ.ii.turbith.ʒ.x.feiteragi indi.zingiberis, sinapis, piperis castorei, ana.ʒ.i. informentur ex eis pilulæ ex quibus a duabus.ʒ.&.s. ad tres sumantur.

COMMENTA. MANLII.

Istæ pilulæ apud nos nõ sunt in usu, ẽm istam descriptionem.idem in libro diuisionum circa finẽ habet unam aliam descriptionem quæ quasi eadẽ. est illa uero descriptio qua utimur est de mente Mesuæ ut ostensum fuit.Hermodactylus græce est dictus Hermetis digitus. Dios. de ipso uidet loqui sub noĩe coltico sicut apparet apud Serapio. cap. de hermodactylo. Satyrion est radix dicta ab Auic. testiculus uulpis Pli.ait Satyrionis duo sunt gña unũ longioribus foliis oleæ, caule quatuor digitorum, flore purpureo, radice gemina ad formam hominis testiculorum alterum uide apud eundem, de quo etiam dictum est in diasatyrion.

Mizaran.i.meizarã,& dicunt quidam quod est tapsia, ab aliquibus dicit esse mezereon, quod etiam uř uoluisse Ras. nã in descriptione pilularũ de hermodactylis in fine libri diuisionũ loco meizahara posuit mezereon.Aui.in.2. can. uocat ipsam mehezerengi, & dicit . est arbor sicut arbor scebrã.i.esulæ uerum tñ est lõgior, in cuius colore est cinereitas ad citrinitatem declinans, quidam uero hoĩes numerauerunt ipsam inter lacticinia.Sera.de hac dicit quod confert doloribus iuncturarum & articulorũ, & addit: & dixernnt quidam quod uiderunt in foliis huius plantæ id qđ dixi in arbore agie.& hoc est quòd qñ ponitur in fluuiis inebriat pisces,neque per id cognoui quid sit.Io.Arculanus in cap.de podagra dicit.Meizara.i.senæ quod Deus scit.

Sataragi indũ.i. agricardamum agreste. Rasis in lib. diuisionũ, ubi ut diximus scribit aliã descriptionem pilularũ de hermodactylis,loco feitaragi indi,posuit tapsiã indã: ex quo apparet ipsum uelle quòd feitaragi indũ sit tapsia inda. eandem opinionem habuit Francis.de Pedemontiũ in descriptione trochiscorum de spica,ut ostensum fuit supra.

EX AVICENNA.

LVIII.

DE TAPSIA, in.5.can.

℞.Serapini,armoniaci,euphorbii,bdellii, opopanacis ana. ʒ.i.aloes,epithymi,agarici ana.ʒ.i.s.aristolochiæ rotundæ. centaureæ minoris,castorei,an .ʒ.ii. macropiperis, zingiberis,cymini,ameos,seminis anisi,apii,mirrhæ, croci, ana. ʒ.i.myroba.citrinorum, hermodactylorum, almeheizahẽgi.an.ʒ.ii.s.sinapis,tapsiæ, pulueris colloquintidæ, ligni aloes,acori,salis indi.an.ʒ.i.confice cum aqua alchechengi. i.solatri minoris,& fiant inde pilulæ.

COMMEN. MANLII.

Has pilulas non habemus in usu: dicuntur de tapsia maiores ad differentiam minorũ, eo quod plura simplicia ingrediuntur:tapsia aũt est feitaragi, & est quam Dio sc. lepidium uocat & scďm Gal.est genus erucæ, & est agricardamum agreste.i.nasturtium aquaticum seu senation,ut ostensum fuit supra in triphera saracenica.

LIX.

DE DENDE, ibidem.

℞.Cinnamomi excorticati a cortice suo superiore: de quo proijciantur linguæ repertæ inter duo frusta granorũ:deinde succi liquiritiæ,agarici,albi,alcheiati, & herbæ eupatorii, absinthii, aloes, an.partes æquales: tere & confice cũ aqua apii, & informentur pilulæ paruæ,& ille qui de eis facit pilulas inungat manum suam oleo balsami odorifero.

COMMEN. MANLII.

Has pilulas non habemus in usu. Fran.de Pedemon. in cap.de dosi habet unã aliam descriptionem,quæ eadem est. Dende uel denden.scďm Auic.in.2.can.est quæ est sceni.ex ea est sicut fistici, alscetriæ est siřis alcherua rubea habens puncta nigra.& inda est minor alsceni, & maior alscetriæ, eius medulla est cineritia declinans ad citrinitatẽ.idem ait Serap.sed dicit: Aliud est sceni, & aliud non quidã amicus fideliter dixit mihi qđ histud granũ reperitur in Hyspania super arbore dicta scortanũ, & ipso ligno utũtur tinctores ad tingendum pannos:tamen Deus scit,scďm Frãciscũ est. species graminis uel cataputia quod ignoro: uerum aliqñ reperit:deinde ꝑ cataputia.i.cherua. Alcheiati alias cheiati. Franciscus loco eius hẽt alchechẽgi: ergo est solatrũ minus,sed Gẽtilus sup hoc canone dicit: Alcheiati.i.galbana.

LX.

DE GARYOPHYLLIS, in.3.fen.vi. cap. de cura fœtoris oris.

℞.Garyophyllorum galangæ an.ʒ.s. musci camphoræ ana danic.i.pyretri.ʒ.i.aloes.ʒ.iii.sinapis.ʒ.i. fiant pilulæ cum uino.

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas non habemus in usu.Mesue in eodẽ cap. habet troch.de garyophyllis Nico.Flo.in lib.3 in cap.de fœtore oris habet unam aliam descriptionem, & eadem est huic. Danic est pondus octo granorum hordei.

LXI.

DE SANDARACHA, in.3.fen.xvii.cap. de liquidis quæ ponuntur super eas,& quibus embrochantur.

℞.Sandarachæ,corticis ouorum,fumiterræ, seminis porri an.ʒ.iiii.salis armoniaci.ʒ.ii.scoriæ ferri.ʒ. iiii. fiant ex eis pilulæ sicut nabac.

COMMEN. MANLII.

Has pilulas non habemus in usu.Franciscus de Pedemõ. in cap. de hæmorrhoidibus & medicinis eius habet unam aliam descriptionem quæ est similis huic. Sandaracha uero secundum modernorum opinionem est uernix: non est autem auripigmentum rubeum ut dixerunt quidam,& arbor ferens uernicem iuniperus uocatur.

LXII.

EFVMARIA, uulgo de FVMOTERAE. in.4.fen.7.cap.de cura scabiei,& pruritus.

℞.Myrobal. Citrinorum, Chebulorum, Nigrorum, Aloes succotrensis.ʒ.vii. } ana.ʒ.v.
Scamoneæ.ʒ.v.

Sine cessatione conficiantur cum aqua fumiterræ,& dimittantur donec exicentur, & imbibantur uice altera, & dimittantur donec exicentur, & fiat illud tribus uicibus, et in omni uice fiat sicut sorbitio: deinde dimittatur donec inspissetur. & compactum fiat & fiant inde pilulæ.

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas habẽmus in usu.Nicolaus in suo antidotario habet unam aliam descriptionem quæ uidetur quasi esse eadem,sed hæc est qua utimur. Fumuterræ est herba quæ habet folia similia dauco, nisi quia sunt magis minuta & amariora, & habet radicem: cuius color uergit ad albedinem, hæc apud nos in uiis ac pratis & in rupibus inuenitur.Gal. in.6.simpl.dicit:Xeitarig.i. fumusterræ sicut in sapore xeiterig Arabes uocant ipsum scetheterig.

EX PETRO TVSSIGNANA.

LXIII.

DE OPIO, in cap. de phrenesi.

℞.Opii, Croci, Cassiæ ligneæ, } ana.ʒ.iiii.

Fiant pilulæ cum uino albo.

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas non habemus in usu.Opiũ est succus satis notum.Sera.in cap.de papauere ait:Gũmi uero papaueris nigri est opium.Liber qui dicitur Bulchasis docet modum ipsius:& dicit quod fit ex lacte papaueris nigri: Opium uero ab opos quòd est lachrimum nomen extrahit.

EX BARTH. MONTAGNA.

LXIIII.

DE RHEVPONTICO. in Ant.

℞. Succi cucumeris asinini, arthanite an.ʒ.i.s. rheuponti. ʒ.ii.aloes succotrini.ʒ.i.diagridii.℈.i.orobi,siseleos.spicæ, ligni aloes ana.℈.s.fiant pilulæ cum succo apii.

COMMENTA. MANLII.

Iste pillulæ apud nos non sunt in usu. Rheuponticũ uero est barba sirista, & est radix similis rheubarbaro, & propter id multi mercatores ignorantibus apothecariis uendunt mixtum unum, cũ al io, sed potest cognosci: quia rheubarbarum optimum quando masticatur causat saliuam rubeam similem tincturæ croci. rheuponticum uero habet cõtrarium dicitur autem rheuponticum a rheu, quod est radix, & ponticum, quia in pontico insula reperitur. Diosc. aũt ait: Rheuponticum nascitur in Bosphoro, & est radix similis centaureæ maiori. Sera. nec de rheupontico, nec rheubarbaro facit ca. uerum facit cap. de rheu. & dicit raued. i. rheu. & dicit idem quod dicit Diosc. de rheupontico, sed moderni per raued nõ intelligunt rheupõticũ, immo rheubarbarum, de quo uide Mesue in ca. proprio de rheubarbaro. Credo quod antiqui utebantur pro raued rheupontico.

Arthanita idest panis porcinus de quo infra in unguento de arthanita.

LV.
DE DIAMVSCO.

℞. Musci, myrrhæ an. ℈. iiii. stœcados, rubeæ tinctorum, pulegii, corticis citri, piperis longi, corticum casiæ ligneæ, corticum casiæ interioris, granorum pæoniæ, calami aro. an. ʒ. vi. spicæ. ʒ. s. fiant pilulæ cum succo artemisiæ. idest matris herbarum uel altiliæ.

COMMENT. MANLII.

Has pilulas non habemus in usu. idem in suis consiliis in consilio de præfocatione matricis ex nocumento ipsius habet unam aliam descriptionem, sed differt ab hac mater herbarum adoptata herba quæ anteptemis uocatur.

LVI.
ASSAIARET.

℞. Hieræ picræ. ℥. i.
Mastiches,
Myrobal. citrinorum, } ana. ʒ. iiii.
Aloes hepatici, * ℥. ii.
Fiant pilulæ cum syrupo de stœcade.

* Alii. ʒ. ii. medo-se corri-gunt.

COMMENTA. MANLII.

Has pilulas habemus in usu, & sunt ex autho. Auic. sicut reperitur in. 3. can. in fen. i. in ca. de canonibus utilibus curationis. nam ibi inquit. solutiua uero facilia ad purgandũ caput uel asceiaret sunt. ex quibus sumatur pilula magna ut paruum pondus operationem efficiat sufficiẽtem cum mora, & nõ noceat propter paruitatẽ suam iteratio, & dormiatur super ipsa ne destruant motus & uigiliæ eius operationẽ, & canon quidẽ in eis est aloes & hiera, deinde cadit in eis mastix ad confortandũ stomachũ, & recipiuntur in eis myrobalani ut prohibeant uaporẽ acutum &c. ipse Aui. nõ ponit dosim ipsarũ rerũ, sed Gentilis loco allegato ponit dosim ipsarum rerũ, & est sicut est dosis Bartholomæi, & sic generaliter secundum istam descriptionem conficiuntur.

LVII.
DE HIERA composita.

℞. Aloes hepatici. ʒ. xiii. cinnamomi. spicæ nardi, costi, squinanti, xylobalsa, xylocasiæ, masticis, asari, rosarum, cinnamomi, absinthii an. ʒ. i. agarici, colloquintidæ, turbith, bdelli mollis an. ʒ. i. fiant pilulæ cum syrupo de stœchade.

COMMENTA. MANLII.

Istæ pilulæ sunt in usu, tamẽ non ualde. Quidã apothecariorum dant pilulas de hiera magna pro pilulis de hiera cõposita, sed non sunt idem secundum intentionẽ Bartholomæi: ut patet si legis istã descriptionem de hiera composita cum descriptione de hiera magna quæ superius posita est.

Cinnamomi. i. cannella fina subtilis & electa: ut est notũ Hic Bartholomæus in ista descriptione pilularum de hiera composita ponit bis cinnamomum, cuius cãm ignoro, sed secundũ quosdam debet dicere cinnamum. i. cinnamomum grossum, aut potest dicere amomum, ut uolunt multi.

EX OFFICINIS, uulgo MAGISTRALES.

LVIII.
IMPERIALES.

℞. Cinnamomi, amomi, anisi, masticis, cardamomi, zingiberis, zedoariæ, macis, nucis muscatæ, garyophylorum, croci, cubebæ, ligni aloes, turbith, tereniabin. i. mannæ puræ, agarici, folliculorum senæ, spicæ nardi, quinq; myrobalanorum. an. ℈. i. rheubarbari ad pondus omnium, aloes succotrini ad pondus suprascriptarum receptarum, conficiantur cum syrupo rosato & uiolato quantum sufficit.

COMMENTA. MANLII.

Istas pilulas apud nos habemus in usu, maxime secundũ istam descriptionẽ, secundum quosdã dicuntur imperiales quia inuentæ fuerunt a quodã imperatore, uel dicuntur imperiales, quia sunt in usu multũ, apud reges tamen eius descriptionẽ ab authoribus non reppeti. uerũ secundũ quosdã istæ pilulæ dicuntur describi a Rainaldo de uillanoua, sed ego in practica Rainaldi qua utimur non repperi. Christophorus aũt de honestis posuit pilulas magistrales pro regibus inuentas, nec reperitur a quo authore sint descriptæ, tamen ibi describit suam descriptionẽ, & est eadem cum ista nisi solum in una re, & illa est spica nardi. secundũ aũt Lumen malelucens, pilulæ imperiales inueniuntur in Nico. sub nomine pilulæ, aliæ ante cibũ & post cibũ, sed uidetur eẽ falsus textus. nã illæ pilulæ quas describit. Nicolaus sub nomine pilulæ, aliæ ante cibũ & post cibũ non sint pilulæ imperiales quibus utuntur medici, Et si tu legis descriptionẽ pilularum imperialiũ uel pilularũ ante cibum, apud Lumen apothecariorum non sunt pilulæ imperiales, pilulę ante cibum, nec post cibum, sed istam descriptionem aggregaui cum multis aliis descriptionibus, & inueni eam optimã. Et sic secundum istam confici uolunt nostri medici.

LIX.
AD QVARTANAM.

℞. Sagapeni bene gummosi, colloquintidæ. an. ʒ. ii. diagrydii. ʒ. ii. salis gemmæ. ʒ. i. fiant pilulæ cum uino albo ad modum ciceris, capiat unam singulo die ad uiginti dies, saluo ꝙ non capiatur illa die qua febris uentura est.

COMMENTA. MANLII.

Istæ pilulæ ualent multum ad quartanam: uerum eius descriptiones sunt diuersæ & differunt inter se. Suprapostita fuit una alia descriptio quæ est de mente Ioan. Sera. sed ille non sunt ualde in usu Ioan. Mattheus gradi in sua practica habet unam aliam descriptionem, sed non est eadem.

Peroratio in. x. sectionem.

Aggregauimus in hac distinctione diuersarum descriptionum pilulas ex illustrium medicorum libris excerptas quæ deseruire possunt intentioni cuiuslibet practicantis. Transibimus nunc ad sectionem de suffuf & pulueribus si nos direxerit ille qui cœli condidit ornamenta.

LVMIN. MAIORIS.
SECTIO VNDECIMA.

PVLVERES, uulgo SVFFVF continens.

EX ANTIDOTARIO MESVE.

I.
DE LIGNO ALOES.

Ecipe ligni aloes. ʒ. iii. cardamomi, mentæ siccæ, spicæ, marmacur, cyperi, corticis citri, ana. ʒ. ii. galliæ, squinanti, an. ʒ. i. masticis, anisi, apii, an. drach. ii. zucchari ad pondus omnium, da cum miua.

COMEN. MANLII.

Suffuf autem istud in usu non est: ualet autem tantum dicere suffuf quantum puluis subtilissimus sicut alcohol.

Marmacur apud Auic. uocatur maru, & ibi distinguit in plures species, & secũdũ opinionẽ Iudei est marubiũ, sed si diceret

diceret marmacor esset melliffa siue citraria.

II.

AROMATICVM.

℞.Anisi aur.xii.seminis fœniculi au.iiii.liquiritiæ,zingiberis an.aur.iii.garyophyllorum, macis, cinnamomi,galangæ an.aur.ii.galliæ muscatæ aur.i.ligni aloes,corticis citri an.aur.i.s.musci boni.ʒ.i.quartam,zucchari tabarzeth.i.albi ad pondus omnium,zucchari nabet,idest zucchari candi di medium pondus omnium.

COMMEN. MANLII.

Non est in usu.

III.

IMPINGVATIVVM BONVM.

℞.Farinæ cicerum infusorum in lacte dulci & exiccatorũ, & iterum infusorum in lacte & exiccatorum, & sic fiat tersio:deinde coctorum ℥.vi.rizi abluti multotiens ℥.ii.tritici, & hordei excoriatorum & ablutorum multotiens exiccato rũ,& multotiens infusorum in lacte & exiccatorũ an.℥.iii. amygdalarum dulcium.℥.v.papaueris tortellarum de semi. i.panis asſi.an.℥.iiii.zucchari tabarzeth.lib.i.terantur & da ut sorbeat omni die mane.℥.iiii. postquam decoquitur cum lacte,aut cum aqua ciceris.

COMMEN. MANLII.

Rizum semen est notum.Græci uocant ipsum oriza granum.Auic.in 2.cano.uocat rizon. idem in 4.can. in Fen.6. inquit:cum alicui datur in potu cortex rizi : secundũ quod dixerũt quidã primorũ accidit statim dolor in ore & in lingua,& apostematur lingua eius : deinde extenditur dolor in umbilico & stomacho & intestinis eius & inflãmatur totũ corpus eius,& nominat eũ in uenenis,de cura uide ibi.

Triticum.i. frumentum. Isid.ait: Triticum uel a rritura dictum ꝙ purissimum horreo condatur, uel quia granum eius commolitur & teritur.

IIII.

DE GRANIS MYRTI.

℞.Granorum myrti,granorum granatorum acetosorũ tostorũ,an.ʒ.xx.cymini carmeni infusi die ac nocte in aceto, & exiccati,& coriandri sicci similiter infusi & exiccati, & torrefacti,& sauich,anabac,charub de spinis, sumach,glandium an.ʒ.x.curt,& tarathit an.ʒ.v.confice & da.

COMMENTA. MANLII.

Cyminum carmenum; secundum Serap. ex authoritate Rasis est cyminum agreste: & secundum Auic. est nigrum: & secundum Mattheum Syl est siseleos, sed non recte : uerum hodie loco siseleos ponitur.

Sauich.i.hordeum,& secundum Rasim est hordeum uel triticum fractum in parua frusta. Aui.in 2.inquit: Sauich iã dictum est in cap.tritici & hordei,in ca.uero de hordeo dicit.Aqua hordei est nutribilior sauich.Auer.in 6.coll. frumentum fractum post lotionem in aqua infusum:deinde coctum sauich uocatur.hæc est polenta. Nã ubicunq; in Dios. habetur polenta.Serap.eodẽ loco ex uerbo Dios. habet sauich,& hoc nomẽ cadit ſup multas res : nã põt fieri sauich ex siligine & ex cucurbita.Vnde Circa instans in capitulo de hordeo narrat.ex hordeo multa fiunt quę cõpetunt usui medicinæ scilicet polenta,far,& farina, & aqua polentæ fit ex farina & aqua,& sic de singulis.Moderni per sauich simpliciter uolunt intelligi hordeum immaturum.

Anabac siue nabach est fructus arboris dictæ apud Dio. agrifolium,& apud Auic.est fructus arboris dictæ sadar, & hic fructus plura nomina habet:nam Dios.uocat ipsum agri folium & lotos. Plin.lotos siue fabam græcam.Isidor.ait: Mella quam Greci loton appellant quæ uulgo propter formam & colorem faba Syriaca dicitur, quidam uocant ipsum granum anescem,& est fructus rubicundus quem nostri barbatici laurum syluestrem uocant quidam uocant iuiubas,syluestres,sed prima expositio est melior.uide de ipso in syrupo de fructibus.

Charub apud Arabes dicitur xylocaracta:ergo est siliqua siue baziana q̃ in maritimis partibus inuenit.Aui. in trochiscis alindaracaron.i. andromaci putauit,sed nõ recte ipsum esse darsisahan:& posuit xylocaractam ibi loco darsisahan, ꝙ est cortex buzee quod non creditur.

Curt.i.gummi arabicum, & eius arbor secundum Sera. est arbor acaciæ.Gentilis super tertio canonis in cura lubricitatis stomachi dicit.Alchott.i. acatia.uerum moderni eo carentes ueram acaciam faciunt ex fructu prunellorum syluestrum,& inuenitur idoneę uirtutis.

Tarathit est similis fungo quæ in radice plantæ dictæ barba hircina seu rosa canina nascitur: & fit ex eo hypoquistidos.apud Auic.uocatur hensistides.Ioan.Sera. in suo breuiario in cap.de ęgritudinibus quæ accidunt in naso dicit ꝙ hypoquistidos est barba hircina.

EX ANTID. BART. MONTA.

V.

CAPITALIS.

℞.Pulegii,calamenti,corticis citri,moioranæ, stœcados, betonicæ,sandaracæ,garyoph.an.ʒ.ii.misce & fiat puluis,et ponatur super caput in loco commissurę ægrotantis.

COMMENTA. MANLII.

Sandarax siue sandaraca secundum Moder. est uernix scriptorum,ut inquit Serap.

VI.

PRO OCVLIS.

℞.Siseleos,euphragiæ,fœnicoli,cubebarum,an.ʒ.s. granorum paradisi,macis,an.ʒ.i.cinnamomi cimini,an.ʒ.ii. foliorum rorismarini.℥.s.anisi.℥.s.misce & fiat puluis subtilis.

COMMEN. MANLII.

Grana paradisi est nux sarta, quę alio nomine melegeta uocatur,& est quam Auic.in 2.can.uocat cobzbague,& dicitur melegeta,eo ꝙ habet grana ad similitunem grani melicę hęc apud modernos uocatur heil & est cardamomum maius,ut ostensum fuit supra in electuario de gemmis.

EX RAINALDO DE VILLA NOVA.

VII.

PRO BOTIO, in lib. 2.cap.de botio gulę.

℞.Spongiæ marinę,paleæ marinę,ossis sæpiæ,piperis longi,& nigri,zingiberis,cinnamomi, salis gemmæ, pyrethri boni,gallarum,spinę rosarum an. omnium ℥.ii.hæc omnia puluerizentur excepta spongia marina, & palea quæ debet comburi,& cinis ex eis factus cum prædictis debet admisceri,& omnia debent cribrari, & da hoc puluere pluries in die teneat in ore,& in nocte.

COMMENTA. MANLII.

Iste puluis debet seruari in pisside ligni, uel in sacculo de corio,& debet cooperiri ne uirtutem eius amittat.

Iste puluis per me fuit expertus mirabiliter in illa materia ualere,& egomet de ipso feci plura experimenta. Verum iste puluis inuenitur etiam in antidotario Bartholomęi de Montagnana,sed non ualet tantum. idem inuenitur in antidotario Dini Florentini qui minus ualet.

Palea marina secundũ modernorũ opinionẽ est balla marina cuius forma est rotunda prout balla,& eius similitudo est sicut botra.& hæc inuenitur in partibus Ianuæ citra mare,& inuenitur super quadã planta quæ folia habet longa sicut corrigia & in fundo ipsius plantæ inuenitur quædã tuberositas grossa facta in modum fungi,& hæc apud multos mercatores spuma maris uocatur,& supra hãc plantã nascitur quidam globus in modũ pilæ rotundæ factus in colore supradicto, & hæc est palea marina seu balla marina: & est id quod de illa planta administratur,hãc quidã mercatores Ianuenses algam uocant,& hæc est quã Dios. alosathne insidens uocat,& modus adustionis ipsius est iste, incide eam minutim cum manibus in quantitate quã uolueris : deinde pone ipsam in olla terrea & ponatur in furno panis ꝑ duos dies & totidem noctes tantum quod in colore efficiatur nigra uerę nigredinis,postea depone & usui reserua, & eodẽ modo fit de spongia, uerum spongia non efficietur tam nigra in colore, immo parum ad rubedinem declinans.

Os sepiæ est os ꝙ inuenitur in corpore cuiusdã piscis sic

uocati.Isid.in cap.de piscisibus inquit sepia dicitur,quia sepibus interclusa facilius capitur.in cocundo obscenum genus.ore enim concipit sicut uipera. Circa instans ait:os sepiæ inuenitur in uentre sepiæ.

Spina rosarum,secundum modernorum opinionem est quædā res similis spongiæ quæ nascitur circa hortos super quadam planta quæ apud Dios.uocatur cynosbatus, & hæc est spongia quā utuntur aliquando in elcclesijs ad aspergendum aquam & est illa quæ a multis bedeguard uocatur, sed non recte.Dinus Florentinus loco eius habet bedeguard, quod credit esse idem sed non recte, etiam multi medicorum putant quod bedeguard sit illa spongia, sed errant ut ostensum fuit in syrupo de eupatorio.

EX NIC. FLORENTINO.

VIII.

CORDIALIS, confortans cor.in.iiii. capit.de syncopi.

℞. Lapidum pretiosorum iam pluries dictorum.ana.ʒ.ʃ. amborum corallorum an.ʒ.ii.ossis de corde cerui, spodii, limaturæ auri & argenti,charabæ,ana ʒ.ii.croci,xyloaloes ana.ʒ.i,cinnamomi electi drac.iii. & sunt qui addunt crystalli & ambræ ana.dra.ʃ.

COMMEN. MANLII.

Iste puluis secundum intentionem Nicoli est expertus ad confortandum cor Hodiernis tamen temporibus diuersimode fit iste puluis secundum diuersitatem regionum & descriptionem,per lapides uero prætiosos intellige fragmēta quinque lapidum pretiosorum positorum a diuo Mesue in electuario de gemmis.

EX OFFICINIS, uulgo magistralis.

IX.

ADPROVOCANDVM.

℞. Seminum pastinacæ,seminis napi,seminis raphani, seminis anisi,fœniculi,apij,anethi,an.ʒ.ii.rutæ farinæ cicerum,cinnamomi, sinapis, albæ,ana.ʒ.i. crystalli.ʒ.iiii.salis gēmæ,ʒ.iii.zucchari,℥.i. pulüerizentur hæc omnia subtiliter,& utatur sæpius cum brodio cicerum,& est expertus.

COMMEN. MANLII.

Pastinaca alio nomine baucio uocatur, eius semen usui medicinæ competit, Macer est pastinace uirtus in semine tantum & radice sua.

Napus scilicet napus domesticus qui alio nomine nauoni dicuntur.Pli.naporum duas differētias in medicina græci seruant angulosis foliorum caulibus florentes & quod bumon uocant.Diosco.autem in cap. de bumas inquit,bumas idest napicium & est ut rapæ radix quæ elixa comeditur ut est notum apud omnes secundum Bartholomæum Montagnanam in suo antidotario.

X.

SACCVLVS temperatus pro corde calido.

℞. Sandalorum amborum,rosarum,corallorum amborū, spodii,camphoræ,foliorum myrti, boraginis ana.ʒ.i.been albi & ru.corticum citri,nucis muscatæ,setæ,combustæ,spicæ,ossis de corde cerui,granæ tinctorum, foliorum lauri, garyophyl.zedoariæ,ligni aloes,ozimi,rorismarini, cubebarum,melissæ,ana.℈.i.musci gra.iiii.ambrę,croci,ana gra. iii.contundantur,& fiat sacculus.

COMMEN. MANLII.

Iste sacculus apud nos non est in usu, tamen nostri doct. laudant ipsum:nam scias quod sacculorum fiunt plura genera secundum diuersitatem infirmitatum,& propter id generaliter medici ordinant eos secundum suam uoluntatem,dicitur autem sacculus,quia illę res in uno sacculo ponuntur, & super dolorem apponuntur.

Grana tinctorū sunt grana dicta chermes, & sunt grana quibus utuntur tinctores ad tingendū scarlattum, & hoc est, quod apud Diosc.coccus infectiuus uocatur.inde de Domino dicitur ꝙ habebat uestem coccineam.i. de scarlatto.

XI.

Sacculus frigidus pro corde.

℞. Rosarum,buglossæ,florum boraginis ana.ʒ.ii.s.corticū citri,fol.myrti,corallorum amborū,coriandri præparati an. ʒ.i.s.camphoræ ℈.ii. sandolorum, utriusque ana.ʒ.i.s.misce,& fiat sacculus.

XII.

Sacculus carminatiuus pro stomacho,

℞.Seminis apij,anisi,siseleos,fœnicoli,apii macedonici,rutæ.s.seminis ipsius ana.m.s. origani,calamenti an.m.i.s.hysopi,pulegii,stœcados,rutæ,siccæ,chamædryos, chamæpityos an.m.i. absinthii. m.ii. calami aromatici, cinnamomi, frustorum garyophyllorum ana.ʒ.ii.macis ʒ.iii.contundantur omnia & fiat sacculus.

XIII.

Sacculus pro stomacho frigido.

℞.Pulueris mentæ,absinthii lambrusce, calamēti, pulegij, an.ʒ.ii.garyophyllorum.℈.iiii.nucis muscatæ,masticis,macis an.℈.ii.galangæ.ʒ.s.rosarum rubearum. coriandrorum præparatorum ana.℈.ii.galliæ muscatæ.ʒ.i.misce.

COMMEN. MANLII.

Menta est herba satis nota;maxime hortulana siue cōis. Pli.ait.Menta planta uel si nondum germinat spongia minus hæc humido gaudet,æstate uiret,hyeme flauescit, genus eius syluestre mentastrum est mētæ nomen suauis odoris apud græcos mutauit: cum alioquin minta uocaretur.

XIIII.

Sacculus pro stomacho.

℞.Ligni aloes,absinthii,calamenti betonicæ,masticis,thuris,cyperi,costi,cymini,fœnicoli,rosarum uiticellæ an.ʒ.i. cubebarum,masticis,cinnamomi, garyophyllorum, spicæ, nucis muscatæ,piperis albi & longi ana.ʒ.s.calami aroma. casiæ ligneæ corallorum rubeorum an.℈.ii.ex his puluerizatis fiat sacculus in forma scuti.

COMMEN. MANLII.

Viticella secundum Matth.Syl.est fescera siue fesire; ergo est bryonia quæ apud Dios.Ampelos leuce uocatur; sed secundum Simonem Ianuen.est fesiresin.i.uitis nigra, siue ampelos melania,ut apud Dios.in hac discordia nescio quid dicam,quia secundum intentionem Matth.Syl.est bryonia siue uitis alba:& secundum Simonem est uitis nigra; non igitur concordant:uerum secundum plures uiticella est uitis nigra,& est planta quæ iuxta hortos nascitur; & est quā Lombardi.Tanero uulgari nomine dicunt.

XV.

Sacculus ad fluxum uentris,super quo infirmus sedere debet.

℞.Origani,sumach,myrtillorum,coriādri,camemillæ.i. bebonigi.an.m.i.s.balaustiarum,corticum granatorum, hypoquistidos,seminis rosarum,ana.m.i.radicum tassi barbassi, cardonis,corticis & radicis mori,an.m.ii.cōtundantur cōtundenda & reliqua incidantur, & bulliant in uino nigro; deinde depone in sacculo,& fac ipsum sedere superius.

COMMENT. MANLII.

Tassus barbassus est planta omnibus nota hæc apud Dio. uocatur phosmos,sed apud Auic.in 2.cano. uocatur busiri. Isidorus phosmos, quam Latini herbam lucernarem uocant ab eo quod ad lycinia proficiat. hæc planta apud nos nascitur super muros & in campis, & uocant eam rustici Auidon siue Auion.

Cardo.s.cardus qui apud Dio. uocaē dipsacus: cuius frutex est spinosa,& iste frutex gerit quandā rē qua utūtur. fullones ad garzandū pannos & biretas.Gal.etiam in.6.simpl. pharmacorū dicit;Dipsacus.i.cardo Pet.de cre.inquit.Virga pastoris.i.cardus,sed falsum dicit,quia uirga pastoris est herba quæ uocatur corrigiola & differt multum,sicut patet apud Dio.ca.de dipsaco,& apud Ser.ca.de uirga pastoris.

XVI.

Pomum ex Laudano secundum Ioan.Concoregium,in cap.de Catarrho.

℞.Laudani.℥.i.ligni aloes, storacis, calamitæ,costi, spicæ, olibani,an.ʒ.s.nucis muscatæ,nucis cypressi,sandaracæ,an. ʒ.i.nigellæ,cinnamomi,garyophyllorum,an.ʒ.ii. galliæ muscatæ,myrrhæ,an.ʒ.s.ambræ.℈.i.musci gra.iii.uel.iiii.puluerizentur puluerizanda,& cum aqua rosata & uino odorifero,& modico ceræ fiat pomum.

COM-

COMMEN. MANLII.

Istud pomum est in usu, sed non ualde, Laudanum autem secundum Serap. colligitur ex una specie cussus. i. hæderæ, & inquit; ex hac quidem spē accipitur laudanum, quoniam quando capræ pascuntur ea, adhæret humiditas eius pilis earum, quia est sicut uiscus, quare apparet in cossis earū & in barbis & ideo sunt homines qui colligunt illā humiditatem, mundificant eā, & faciunt trochiscos & reponunt, & sunt homines qui accipiunt funes & trahunt super plantam istam, & quod adhæret eis de illa humiditate emungunt a fune & colligunt & faciunt trochiscos, & fortius ex laudano est illud quod est boni odoris coloris uergētis ad uirorē sub molli tactu, & quandoq; malaxatur adhæret manibus, & nō ē in eo sabulū, & non assimilatur resinæ pini, & cyprense ē huiusmodi; & qđ fit in terris Arabū & alibi est grossus &c. Gale. autem in libro secretorum in cap. ad omnes ægritudines inquit, Glutinis pilorum barbæ hirci. i. laudani, hæc herba in cypro inuenitur & uocant eam Ladam.

XVII.

Pomum odoriferum contra pestem secundum Bartho. Montagnana in suo antidotario.

℞. Storacis calamitæ, florum buglossæ, an. ℈. ii. garyophyllorum ʒ. i. ben albi & rubei, an. ℈. i. ligni aloes. ℈. ii. myrrhæ, calami aromatici: nucis muscatæ, spicæ, thuris, uernicis, masticis, an. ℈. i. ambræ, musci, an. ℈. s. charabæ, croci, an. ʒ. s. acedulæ. ℥. iii. camphoræ. ℈. ii. triasandalorum an. ʒ. i. rosrubearum. ʒ. iii. suc portulacæ, succi arancij, an. ℥. iiii. nenupharis, coriandri torrefacti, an. ʒ. ii. corallorum rubeorum, spodii, an. ʒ. s. syrupi de citro, boli armeni. an. ʒ. iiii. terræ sigillatæ ʒ. ii. misce omnia quæ puluerizanda sunt præter ambram & muscū quæ duo de per se puluerizentur, & postea admisceātur deinde recipe laudani infusi in aqua rosa. & aceti. ʒ. iiii. terebintinæ lotæ cum aqua rosa. quantum sufficit ad continuationem et mollificationē ad omnia ista, & fiat pomum.

COMMEN. MANLII.

Istud pomum est optimum contra pestem & est in usu Mesue in cap. de cura catarrhi describit tres descriptiones pomorum quæ cum prædicta non cōueniunt. Verum ibi habet quædam simplicia quæ difficilia sunt inueniri, sed quædam hic declarabo. Primo in prima descriptione habet fausel, quod est auellana inda. & sandali mahazari qui sunt sandali citrini. In secūda descriptione habet sandaracē quæ est uernix scriptorum, & habet bucur. i. zisenide, & secundum plures ista est alipta muscata. In tertia descriptione habet bucur seden, quod sunt plures est idem, tamē nō rectē, quia ibi dominus Mesuæ inquit. Bucur seden an. partes viii. ergo sunt duæ res, quarum bucur est alipta, & seden est sadaram siue algalia habens bonum odorem, tamen Deus scit.

Acedulæ uero nomen multis herbis attributum est in diuersis regionibus, nam acetosa acedula potest dici, idem trifolium acetosum, siue panis cuculi, siue aleluia idem. Macer autem de acedula speciale capitulum facit, inquit. Diximus acedulam quam Græcus dicit aizoon. ergo est semperuiua. Nam aizoon apud Dios. est semperuiua, & componitur ab ai quod est semper & zon quod est uiua. uerum secundum modernos acedula est acetosa, aut est idem in uirtute.

XVIII.

Trazea confortans stomachum secundum Franciscum de Pedemontium in capitulo de cura passionum cordis per compassionem ad stomachum.

℞. Coriādri præparati. ℥. ii. sem. melissæ. ℥. s. cinnamomi electi. ℥. i. zucch. tabarzet. ℥. iiii. puluerizētur & misceātur. dosis coclear unū post cibū nō sequēte potu, & ē sana & experta.

COMMEN. MANLII.

Trazea autem sunt plures facti ex uariis rebus, ut est notum apud apothecarios. Hæc apud apothecarios Papienses nō est i usu, sed in partibus Mediolanensibus ea utuntur, & ualet mirabiliter ad cōfortandum stomachum, infra apparebit una alia descriptio quæ ualet contra ardorem urinæ.

Coriandrum siue coliandrum est semē satis notum. Eius autem præparatio fit cum uino cytoniorum & aceto, ut ostensum fuit supra.

Melissa est herba quæ alio nomine citraria uocatur, eo q̄ folia ipsius odorem citri habent. hæc apud Diosc. uocatur mellisophyllos: quidam uocant eam bederangiam, & ab aliquibus ozimum citratum uocatur.

XIX.

Trazea ualens ardori urinæ, secūdum Nicolum Florē. in libro. 5. in cap. de ardore urinæ.

℞. Seminis cucumeris, cucurbitæ, citrulli, mellonis, portulacæ, maluæ, papaueris albi an. ʒ. i. draganti, gummi arabici uiolarum, amidi, spodii, boli armeni an. ʒ. 6. zucchari ad pōdus omnium.

COMMEN. MANLII.

Trazea est confectio reducta in puluere, & hæc est in usu apud illos qui patiūtur ardorem urinæ, supra est posita una alia descriptio: quę ualet ad confortandum stomachum, & utraque sunt usuales.

XX.

Medicamen de turbith, secundum Auic. in lib. 4. in fen. i. in cap. de cura phlegmaticæ.

℞. Zingiberis, masticis, amborum an. ʒ. x. turbit, sicut alcohol idest subtiliter triti. ʒ. x. zucchari tabarzet, idest, albi, quantum omnia & fiat.

COMMENTA. MANLII.

Istud medicamen est in usu, maxime secundum istam descriptionem Mesue in ca. de turbit inquit: Filius Zezar medicamen bonum de turbith, & est idem in simplicibus. Nicolus aūt Florentinus in lib. 2. in ca. de cura febris phlegmaticæ puræ per potionē habet unā aliā descriptionē, sed nō est eadē tamen parū differt & differunt solum. quia Auic. habet masticem. Nicolus aūt nō habet, idē Nicolus describit unā aliam descriptionem quę est fortior altera, sed nō est in usu.

XXI.

Puluis contra dolores post partum, magistralis.

℞. Corticum cassiæ fi. & cassiæ ligneę, cinnamomi, capillorum ueneris an. ʒ. ii. seminis anisi, passularum an. ʒ. iiii. terātur subtiliter, & detur cum uino albo; & est optimus.

XXII.

Puluis pro fluxu spermatis, expertus magistralis.

℞. Mentæ siccæ. ʒ. iii. seminis agni casti, radicū ireos an. ʒ. ii. seminis rutæ. ʒ. i. seminis lactucæ. ʒ. ii. s. zucchari albi ad pondus omnium, fiat puluis subtilis, de quo sumat cum uino albo coclear medium ante cibum per duas horas.

XXIII.

Puluis expertus ad epilepsiam puerorum.

℞. Coriandrorum præparatorum cum aceto & uino cytoniorum. ʒ. ii. seminis peoniæ, seminis portulacæ an. ʒ. i. ungularum asini ustarum. ʒ. iiii. misce & fiat puluis, & detur parum cum aqua rutæ.

COMMEN. MANLII.

Vngula asini in illa materia multū ualet, & modus adustionis ipsius est, quod ponatur in olla, & ponatur in furno panis, & dimittatur tātū quod eius assatio fit cōpleta. Sera. in c. de ungula ait, quidā uero existimantes hoc accipiūt ungulā asini & adurunt, & curant cum ea epilepsiā magnam.

XXIIII.

Puluis ad frangendum lapidem in uesica expertus.

℞. Millii solis, saxifragiæ, cinnamomi, capillorum ueneris, seminis anisi an. ʒ. s. liquiritiæ rasæ. ʒ. i. s. lapidis lyncis, lapidis iudaici an. ℈. i. seminis spargorum, seminis mellonis an. ʒ. i. misce & fiat puluis capiat cū modico uini albi odoriferi

XXV.

Puluis pro exitu intestini.

℞. Masticis, thuris, nucis, cupressi, antimonii, corticum granatorum, balaustiarum, glandium an. ʒ. ii. misce & fiat puluis & utere, & est bonns.

XXVI.

Puluis pro stomacho.

℞. Cinnamomi electi. ℥. i. s. zingiberis, piperis, liquiritiæ. an. ℥. s. piperis lōgi, garyophyllorū, galāgæ, macis, cardamomi melegetæ, nucis muscatæ. an. ʒ. i. spicæ. ʒ. s. misce & fiat puluis addēdo in hyeme. ℥. i. zucch. albi pro qualibet. ʒ. i. s. specierum, & in ęstate adde. ℥. i. zucchari pro. ʒ. i. specierū.

XXVII.

Puluis dulcis ordinatus per illustrissimum dominum Robertum Sanseuerinatem.

℞.Cinnamomi,garyophyllorum,corticum interiorum, cinnamomi,amomi,melegetæ,triũ piperum, zingiberis, folii, ligni aloes,macis,an.ʒ.s.cardamomi , cubebæ an.ʒ.i.spicæ nardi.℈.s.musci gra.iiii.nucis musc.ʒ. s.zucch.albi boni.℥. vi.foliorum lauri numero vi.misce,& fiat puluis subtilis.

XXVIII.

Puluis Galatinæ.

℞. Piperis lib.i.zingiberis fini lib.ii.cinnamomi.℥. ix.fusti garyophyllorum.℥.iiii.nucis muscatę.℥.iiii.misce.& fiat puluis subtilis:Iste uero fit ex speciebus aromaticis , ut est notus omnibus.inuenitur autem gelatina piscium quæ fit quãdo pisces coquuntur in aceto:& postea congelatur acetum cum quo coquuntur,& eodem modo fit cum carnibus.

XXIX.

Puluis piperatus communis.

℞.Piperis.lib.i.s.zingiberis fini.lib.iii. croci.infusi in uino rubeo per noctem.℥.i.& ʒ.i.misce,& fiat secundum artem.

XXX.

EPITHEMA pro corde,ex Antidotario Barthnlomei Montagnanæ.

℞.Aquarum buglossæ,acetosæ,an.℥.iii.aquarum florum salicis,rosarum,absinthii,graminis, melissæ, lãbruscæ,an.℥.ii. sperum cordialium temperatarum,credo ꝙ sit puluis cordialis aut fragmentorum cordia,ʒ. i.s.croci gra.viii. myrrhę,diptami,gentianę,ligni aloes,sandalorum citranorum, semi.alfelel gemisch,beẽ albi & rubei,hyacinthi, smaragdi, an.℈.s.succi lymonum:℥.iii.aceti.℥.i.uini maluatici.℥.v.misce.& fiat epithema.

COMMENTA. MANLII.

Epithema autem apud Græcos est superpositio siue emplastrum molle uel aquosum:apud nos epithema est medicamentum aquosum:quod stomacho cordi ac hepati supraponitur cum panno tincto ex chermes scilicet scarlatto, & eius modus est diuersus secũdũ diuersa loca ac infirmitates.

LVMIN. MAIORIS SECTIO DVODECIMA.

CEROTA, uulgo CERATOS continens. EX ANTID. MESVAE.

I.

OESYPATVM, uulgo HYSSOPI, descriptione Galeni.

℞.Ceræ citrinæ,* ℥.iii.	Croci,† ʒ.i.s.
Olei, Chamæmeli .	Terebenthinæ ℥.i.
Irini,an.℥.vi.	Resinæ.℥.s.
Masticħes.℥.i.	Hyssopi humidæ,*.ʒ.x.
Spicæ.ʒ.ii.s.	Fiat cerotum.

*Prius nõ habebantur. † Antea mendose. ʒ.i * Alij ʒ. lxxx.

COMMEN. MANLII.

ISTVD cerotum apud nos nõ est in usu : illa uero descriptio qua nos utimur est descriptio philagrii,de qua infra.

Ceræ citrinæ.i.usualis.Sera. laudat ex ea quæ est grossa mũda a sorde:& in cuius odorem est parum odoris mellis , & in colore eius est parum rubedinis,& illa quæ est alba per cocturam & pinguis est post ipsam.Reperitur etiam alia cera dicta propolis,& hæc est fex aluearis apum,quæ apud Arabes muz uocatur.

Oleum propriẹ sumpto uocabulo est omne oleum cuiuscunq; sit rei,ut oliuarum ac aliarum rerum descriptio olei camæmillæ infra apparebit.etiam descriptio olei irini subiungetur & est oleum de ireos,quod florẽ purpureũ gignit.

Resina s.resina pituina.i.pini.Pli.resinæ summæ spẽs sunt duæ,sicca & liquida,sicca e pino & picea fit liquida terebinto,larice,lentisco,cupresso.nam & hæc nascũtur in Asia & Assiria falluntur qui eãdem putant esse e picea atq; larice: picea enim pingue & tirso modo succosam fundi:larix gracilem & mellei liquoris uirus redolentẽ:medici liquida raro utuntur.Moderni pro pice liquida chitran accipiunt, & est gũmi quod egreditur ex arbore dicta serbin seu cedrus.

II.

Oesypus ut extrahatur,uel operatio Hyssopi humidæ.

℞. Lanarum ouium succidarum circiter lib.lx. & funde super eas aquæ fontium calidæ quantum sufficit ad infundendum,& dimitte per horas.viii.deinde bulliat ebullitione una, exprimatur aqua lanarũ & coletur aqua , & coquaẽ cũ facilitate in uase stãnato agitãdo semper fundum uasis cum ligno amplo ne recipiat de uestigio adustionis aliquid , & coquatur usque dum fiat sicut mel currens,& seruetur .

COMMENTA. MANLII.

Hæc est operatio hyssopi humidæ ad diffentiam hyssopi siccę,quæ est herba.de utraque Auic.in 2.can.facit ca.dicẽs ꝙ hyssopus humida est sordes aggregata super lamam ouiũ in Armenia,& sternitur super herbas tithymallorũ,& accipit uirtutes & lac earum,& fortasse est currens,ergo coquitur & præparatur ibi.Dios.autem hyssopi cerotum est quasi sordes ex succo lanarum succidarum,ut docet ipse ibi Plin. Hyssopum est sordes pecudum:sudorq; femorum, & aliarũ adhærens lanis hyssopum uocant melior maritis omnibus genitus fit pluribus modis,sed probatissimũ lana ab his partibus recenti capta,aut quibuscunque sordibus succidis &c. Melior autem est quæ non habet odorem astaros,& fit mollis quando tangitur sine asperitate:habens odorẽ lana succidæ & quando dissoluitur in coclea munda nõ apparebit ibi aliqua grossities, sicut apparet quando est adulteratum cũ cera,aut seuo dissoluto cum oleo:ut faciunt multi herbatici maligni . Liber qui dicitur Bulchasis quasi in fine docet modum seruandi zuccherach: idest hyssopum humidam.

APPENDIX.

Oesypum qua arte parandum Dios.lib.2.cap.84.elegantissime docet,cuius placita Aetius quoque lib.2.cap.120. non obscure perstringit,a Mesue sane longe diuersa.

III.

Oesypi ex philagrio, vulgo Hyssopi Descriptione Philagri.

℞.Croci.ʒ.v.bdellij,masticis,armoniaci,aloes,storacis liquidæ.an.ʒ.viii.ceræ citrinæ lib.i.terbentinæ.* ℥.i.s. medullæ cruris vaccæ,adipis anseris an.ʒ.xv.hyssopi humidæ lib. i.s.olei nardini quantũ sufficit,bdelliũ,armoniacũ, & aloes dissoluantur in aqua infusionis fœnugræci,& camęmillæ et cum cæteris fiat unguentum , & post philagriũ addiderunt expresionis squillæ.℥.iii.olibani.℥.i.sepi uituli.ʒ.xv. & in alio cerę lib.i.minus quarta,& est conueniens.

*Alimendose ʒ ii.s.

COMMEN. MANLII.

Hæc descriptio istius hyssopi ceroti descriptione Philagrii est illa quam laudant magis nostri doctores:& sic generaliter ista descriptione utuntur.

Vacca est animal quadrupes omnibus notum , & modus faciendi medullã ex cruribus est talis.Oportet primo ꝙ eligatur tẽpus in fine æstatis: quia in aliis temporibus reperiẽ in eis superfluitas sanguinis q̃ congelaẽ in loco cũ medulla, & nõ nouit hoc nisi ille qui assueuit frãgere ossa & extrahere medullas:& oẽs spẽs medullarũ sunt mollificatiuæ,resolutiuæ,& modus extrahẽdi ẽ,ꝙ accipias medullas recẽtes, & purges a sanguine ipsius.postea laueẽ cum aqua & dissoluaẽ ad ignẽ leuẽ:& dimitte donec liquefiat medulla:& coleẽ in uase:deinde accipi illud colatũ clarificatũ, & pone in uno alio uase terreo nouo,& qñ apparet sordes colligaẽ, & ibi dimittaẽ donec fiat rubea: deinde accipiaẽ qđ est desup ex puro eius,& qđ est in fundo,& non purũ abiiciaẽ.Aui.in 2. can.in ca de medullis laudat medullã uitulorũ & cerui,deinde thauri,& postea caprarũ,deinde ouiũ,& medulla qdẽ hircorũ cum testiculis,& thaurorũ propriæ non castratorũ est magis sicca,& medulla extremitatũ est magis pinguis.

Anser est auis;cuius genera sunt duo.s.domestica & syluestris.Domestica est qua generaliter utimur,quę moraẽ in

locis domesticis syluestris uero est illa quę in locis syluestribus moratur, & ambæ sunt notæ, & modum præparationis eius docet Bulchasis in tractat.3.qui iste est, Accipe adipē anseris quando est recenter occisa, & purga bene a pelliculis suis, & pone in olla noua terrea, capacitas sit dupla quātitati adipis & cooperi vas, & pone in sole calidissimo, & aufer quod dissoluetur, & pone in alio uase, & fac ita assidue ad illud clarificandum secundum quod egreditur ex eo donec nihil de eo remaneat. deinde accipe quod clarificatū fuerit, & repone in loco frigido, & vtere vbi oportet, & ille qui uult facere opus cum præparatione, oportet quod dissoluat eum in olla duplici secundum formam, ut ibi docet eadem fit præparatio de adipibus anatis.

IIII.

Oesypatum ex Paulo, uulgo hyssopi descriptione Pauli.
℞. Ammoniaci.ʒ.x.bdelli.ʒ.v.sigie.ʒ.iiii.croci.ʒ.i.s.aloes, mastichis olibani an.ʒ.ii.s.ceræ.* ʒ.iii.s.sepi & medullæ vituli.an.℥.ii.hyssopi humidæ.ʒ. xl.irileon quantum sufficit. *vn.iii.s.

COMMEN. MANLII.

Sigia, idest storax liquida, non est storax calamita, ut quidam dixerunt. Auic.in.2.can.inquit: Iubne est arbor sigiæ, ergo sigia est storax liquida, & hæc apud quosdam est mel storacis calamitæ. Item Circa instans ait in cap. de storace, storax alia calamita, alia liquida, quæ propriæ sigia dicitur storax autem liquida in Calabria reperitur, storax calamita non a calamo sed a calo quod est bonum dicitur, & micos quod est gutta, per decem annos seruatur.

Irileon.i.illirica: & est oleum de ireos, que florem purpureum gerit. nam Dios. in cap. de balano persico.i.ben: & est semen arboris ait. ꝙ ex eo.ʒ.i.bibita cum pusca splem siccat cū iri illirica mixtus, & in cataplasmatibus positus & mulsa adhibita dolores podagricos mitigat &c. Illirica mixtus. Sera. eodem loco ex verbo Diosco. habet ireos, quod idem est. Isid. iris illirica a similitudine iris cœlestis nomen accepit unde & a latinis arcumē dicitur iris, quod flos eius coloris uarietate eundem arcum cœlestem imitetur. Illirica autem dicitur, quia in illirico plurima nascitur.

APPENDIX.

Quanquam hæc cerati compositio Paulo inscribatur, non ignorandum tamen uaria admodum esse, quę libr. vii. cap.17. Aegineta in hunc sane modum bellissimi perscribit.
Liquidi hyssopi medicamenti præparatio.
Meliloti, triens.
Cardamomi, sextans.
Lanæ admodum sordidæ. ℥.vi.

Macerata in uini sextariis duobus, per triduum coquito donec pusillum relinquatur, his exemptis uino admisceatur olei quadrans, & denuo usq; ad maxime partis consumptionem elixato, uinoq; etiam tunc addatur.

Colophoniæ. } singulorum dextans.
Resinæ terebinthinæ. }

Sunt uero qui ceræ quoq; uncias.x.admisceant, & hyssopi herbæ unciam coquunt pariter cum aliis. Alij lanas uino abluunt desiccatasque uinum cum sordibus, quas etiam pinum appellant adiiciunt, ubi utendi est. ex eo ℥. tres inijciunt, & reliqua quemadmodum dictum est.

V.

Hyssopi Diatessaron Democriti.
℞. Cerę citrinę terebinthinæ an.ʒ.xii.olei irini.℥.iiii. hyssopi humidæ.℥.ii.s.& fiat ex eis vnguentum & administretur.

COMMENTA. MANLII.

Istud cerotum apud nos non est valde in usu. & sunt ex hominibus qui utuntur ipso sub nomine ceroti de hyssopo humida: dicitur autem diatessaron a tessara græce quod est quatuor: unde diatessaron, idest de quatuor rebus, idem dicitur de tyriaca diatessaron, Ioan. Anglicus in cap de dolore iuncturarum in cura guttæ melancholicæ habet unam aliam descriptionem quæ eadem est.

Hyssopus humida (ut dictam fuit) est quasi sordes & succus lanarum succidarum. Io. Anglicus ibi ait: Hyssopi humidæ.i.uiscositas lanæ & non lotæ prius: deinde decoque, & quod supernatat colligatur &c.

VI.

STOMACHICVM GALENI, uulgo Cerotum Gal. stomachum confortans, & emendans uitia stomachi.

℞. Rosarum rubearū.ʒ.xx.foliorū absinthii sicci.ʒ.xv.mastiscis,* ʒ.xv. spicæ indæ.ʒ.x.tere subtiliter, & accipe ceræ mūdæ.℥.iiii.olei rosati lib.i.s.dissoluantur in igne lauationibus pluribus in aqua rosata deinde iterū dissoluantur & lauentur in uino ueteri & succo cytoniorum & aceto pauco, deinde misceanē cū puluere rerū & fiat cerotū & administreē. *alii.ʒ.xx.

COMMEN. MANLII.

Istud cerotum secundū intentionem Mesuæ est de mente Gal. tamen apud ipsum Galenum, non reperi. hoc apud nos est multum in usu sub nomine ceroti Gal. emendantis uitia stomachi, non autem est unguentum stomachicum, vt quidā dixerunt. Et sunt ex hominibus qui uendunt unum pro alio sed non recte. Moderni doctores exhibent istud cerotum ad confortandum stomachum, addendo parum galliæ alephanginæ, inuenitur in ipso uirtus mirabilis.

APPENDIX.

GALENVS stomachica initio.viii.medicamentorum κατὰ τόπους, Pharmaca perscribens, hæc non ineleganter ad uerbum fere explicat, sic inquiens.

CERATVM quo assidue utor.

Ex aloe, & mastiche, & cera pontica amara, atq; unguento nardino constat: componitur autē hyeme, ad viii. drachmas ceræ, vncia una mensurali Romana unguenti nardini conjecta. Aestate autem ad vii. eadem unguenti proportione. Optimum autem vnguentum esse oportet, quale antea qui in sola Laodicea Asiæ præparabatur, nunc uero etiā in alijs Asianis urbibus cōponitur. Cera si non pontica amara tibi in prōptu sit. aliā ponticā coniice, & neq; illa præsente eā, quæ tyrrenica appellatur. Si uero neq; hæc adsit, aliā aliquā odoratā, & pinguem, si neq; talē habeas, eā quā habere potes lotam adde. Liquefiat autem in duplici uase, atq; ita refrigeratum, atq; erasum ceratū. cum tritis reliquis probe permisce, cum aloe uidelicet, & mastiche, sit autem utriusq; ʒ.i.& qnq; plus, non tamen vt sesquidrachmā trāsgrediaris. Quod si ampliori opus sit astrictione, nimirum debilitate tanta existente, vt cibum retinere non possint, omphacium pari pondere addatur, vt trium singulorum drachma sit una, mastiches vna, & tertia omphacii. Cæterum in cerati præparatione primum omphaciū misceatur: deinde etiam alia his uniantur. At uero quemadmodum, omphaciū, sic etiā absinthii succum admisceto, quandoq; etiā ambo, & tertiū insuper hypocysthidis, & quartū œnanthes, sic aūt appello vitiū syluestriū germen una cū floribus, ex quo succedētibus diebus uua fit. quin & rhois succū non raro admiscui, sed & cerati nardini copiam augere oportet, iuxta proportione numeri reliquorū pharmacorū, ita ut si quatuor drachmæ aliarū rerū accumulentur, triens sit nardini cerati, sextās quidē ceræ, sextans itē nardini unguenti, hoc est utriusque.ʒ. xvi.

Quod etiam iis uerbis. viii. Methodi Medendi cap.v. quam breuissime testatur.

Si uero q affligitur, cinctū non patitur, siue ob cōsuetudinem, siue delicias cingi recuset, licet cerato idē efficias. Est aūt in eiusmodi vsum optimum, quod ex cera fit tyrrenica in unguento nardino liquata, cui postquam refrigeratū est aloes, ac mastiches mollissimus puluis est admistus, debet autē singulorū hic esse modus, ceræ, ac nardi partes pares, aloes pars octaua, sic etiam & mastiches, vel (si placet,) huius paulo aliquid plus. Quod si cerato aliquid e sumptuosis (numerauit namq; tum spicata, tum foliata,) his unguentis admisceas, præstantius medicamentum habebis.

VII.

DIAPENTE.

℞. Ceræ citrinæ.℥. iii. sigiæ.i. storacis liquidæ.℥.i.partem tertiam, terebintinæ.℥.i. mucillaginis glutinis zanach.℥.v. olei irini quantum sufficit, & expertum est.

COMMEN. MANLII.

Istud cerotum est in usu, sed non multum.

Gluten zanach aliquādo gluten alchanah, quid autem sit

generaliter ignoratur . Ego autem testor nunquam uidisse authorem autenticum de ipso loqui uerum secũdum modernorum opinionem est colla piscium,quod a multis creditur,& a multis non,sed an sit idem aut non:infra in emplastro diaquilon magno, iterum de ipso ostendam .

VIII.

ALEXANDRINVM optimum stomachum confortat.

℞. Cimarũ absinthij, olibani,an.ʒ.x.ammoniaci: storacis, calamitæ, an.ʒ. xii.spicæ nardi ʒ.iii.ceræ ℥. iiii. olei camæmillæ quantum sufficit,olibanum,&armoniacum in uino sufficienti per diem & noctem infunde, absinthium autem & spicam tere & cribra: oleum uero, & ceram solue super ignem; & cum eis reliqua misce.

COMMEN. MANLII.

Istud cerotum apud practicantes Papienses non est multum in usu apud nos, sed apud Mediolanenses est multum in usu,& ualet multum in illa quę dicit dominus Mesuæ.

Absinthium, idest absinthium romanum, cimas,idest comas Isidorus in cap.de arboribus inquit: Cimas uocatas dicunt quasi comas.

IX.

DE SANDALIS.

℞.Rosarum rubearum ʒ.xii.sandalorum rubeorũ ʒ.x.sandali albi & citrini an.ʒ.vi.boli arme.ʒ.vii. spodi * ℥.iiii. camphoræ.an.ʒ.iii.ceræ albæ.ʒ.xxx.olei rosati libr.i.conficiantur & administrentur, & sunt qui lauant oleum & ceram prius & postea permiscent cum aliis, & est melius.

† alij.ʒ.iii.

COMMENTA. MANLII.

Istud cerotum est multum in usu sub duobus nominibus uidelicet sub nomine ceroti sandali,& sub nomine unguenti sandalini,sed communiter ordinatur sub nomine unguenti sandalini magis quam sub nomine ceroti dicitur autem sandalinum propter sandalos quos recipit.

X.

ALBVM GALENI.

℞. Ceræ albæ.℥.i.olei rosa.℥.iiii.& fit radix olei,oleũ omphacinum, aquæ fontium claræ & propriæ uehementis frigoris quantum sufficit.oleum multotiens bene lauetur lauationibus multis:& quanto magis elaboratur in lauando illud fit excellentius,ultimo uero conquassetur cum aceto albo claro & pauco, & seruetur.

COMMEN. MANLII.

Istud cerotum est multũ in usu sub nomine unguenti al. Gal. dicitur autem album,quia eius color est albus propter ceram quam recipit, & quanto albius tanto melius.

Cera alba,idest cera artificialis & fit est cera communi, cuius modus Venetis est notus: & de ipsa faciunt in multa quantitate, Liber qui dicitur Bulchasis in tractatu tertio dat duos modos faciendi ceram albam,sed non oportet scribere de modo ipsius, quia satis manifestus est.

Oleum rosatum quod fit factum ex oleo omphacino.i.ex oliuis immaturis. Isid. ait oleum spanum quod ex albis oliuis fit, quod a græcis omphacon appellatur. quod autem ex fuluis & non maturis fuerit expressum uiride appellatur, quod uero ex nimium maturis commune dicitur hoc ad nos defertur a partibus Ianuæ,& ibi uocant oleum omphacinum idest oleum de oliuis non maturis.

Aqua secundum Papiã est sapientia.Dios.de aquis duo capitula facit.vnũ de aqua marina,aliud de aquis omnibus, & sic ait:Aquarũ omniũ natura frigida & humida,aqua quę de lapide emanat leuior & limpidior est, & uentrem & urinam prouocat aqua quę de lapidibus argillosis emanat grauior est Auic.autem in primo lib.in fen.2.doctrina.2.in ca. de dispositionibus aquarũ ait: Aqua unum existit elementorum, quæ sola inter omnia elementa habet proprium, ut in eo ꝙ comeditur & bibitur.& ibi Auic. de aquis multum loquitur idem facit in.2.can.sed non tantum.Mesue ponit hic aquam fontium,sed moderni doctores magis laudant aquã rosatam & sic hodie generaliter fit & cerotum sandalinum & hæc multum sunt in usu pro renibus vngendis.

Ista suprascripta cerota reperiuntur in antidotario diui Mesuæ,& inferius apparebit alia descriptio quæ inuenitur in suo grabadin.

APPENDIX.

Hanc sane compositionẽ multis in locis,ne dicam.i.Simplicium cap.v.& vi. Sanitatis tuendę.GALENVS pulcherrimæ explicat. uerum x. methodi medendi cap.ix.rem omnem hoc pacto abunde prosequitur.

Incipiam autem ab eo medicamine quod omnium quæ humectent,ac refrigerent,est simplicissimum . quo etiã aduersus Erysipelata utor,& phlegmonas in pudendis,utique inter initia,priusquã depascẽs aliqua subindicetur putredo.

Debebit aũt ad id pręparata esse cera quã optima,& elota.sane optima fuerit,uel alba pontica,uel quæ ex atticis sit fauis.Esto aũt & rosaceũ,quod ex oleo fit a nonnullis uocato omphacino, ab aliis crudo, quodq; citra salem fit confectum.Maxime uero ad rem pertinebit,si & ipsum oleum tenuium prorsus sit partium, cuiusmodi sabinum est.Quum uti uoles ambo mista liquentur in uase duplici. Factoq; humido cerato(cuiusmodi.s.erit quod triplum,aut quadruplũ ad cerã rosaceũ habet) postq̃ ipsum fuerit refrigeratum, misceto ei paulatim in mortario tantum aquæ, quantum in se,dum cum eo mollitur,accipere possit.Expedit aũt & ceratũ ipsum prius admodũ esse refrigeratũ,atq; ẽt quæ huic admiscebitur aquã esse frigidissimã.Abunde aũt ceratũ refrigerabis,si quum modice coiuit,totũ uas in quo continetur,in aquã frigidissimam dimittas.Quod si aceti quoq; admodũ tenuis ac clari paululum adiicere uelis,utique magis adhuc tũ refrigerans,tũ humectans medicamentũ efficies. Nõ debebit aũt medicamẽtũ hoc eo usq; sup ægrũ corpus manere,dũ manifeste incaleat,sed assidue subinde mutari.

XI.

DE EVFORBIO, in cap.de spasmo.

℞. Olei de cinnamomo, aut olei antiqui lib.i.ceræ citrinæ .i.usualis.℥.ii.euforbii boni & recenti.℥.i.misce & fiat cerotum, & ungatur spasmatus locus & est mirabile.

COMMENTA. MANLII.

Istud cerotum non est multum in usu,Euphorbium uero est gummi excedens omnia genera gummi calefaciendo & subtiliando. Pli.ait,Rex Iuba inuenit herbam euphorbiam medici sui fratris nomine,cuius regis de ea uolumẽ extat, inuenit eã in mõte athlante.Spectatur folijs acãtis eius tãta est ut succus eius vel lõginquo recipiat incisa cõto suscipitur uetriculo hædino locato humor lactis uidet effluere.

APPENDIX.

Ex euphorbio ceratum ii.medicamẽtorũ per loca iuxta calcem, Galenus in hunc modum elegantissime pingit.

Sæpe uero,& ex tempore, ac improuiso pharmaca præparare coactus simpliciter Euphorbij in litione usus sum, modica cera cõpagis acquirendæ gratia adiecta.Sufficit autem in librã olei,siue sabini,siue alterius ei propinqui, ceræ quadrãtẽ iniicere,& euphorbij unciã vnã,atq; ex hoc dimidiã frontis partẽ illinere,vna cũ tẽporis uidelicet musculo.

EX ANTID. BARTH. MONTAGN.

XII.

Pro capite.

℞. Laudani.
Gummi elemi,
†Sandarachæ,
Olibani,
Storacis, Liquidæ, Siccæ
Resinæ pini,
} an.ad libitum.

† Vernici appellant.

Misce & fiat cerotum,potest addi mirrha,& esset fortius & hoc fac apud necessitatem.

COMMENTA. MANLII.

Istud cerotũ est in usu multũ apud chirurgicos. Gummi elemi apud nostros authores nõ reperio scriptũ aliquid de eo:tamen est notum omnibus:secundum quosdã est gummi cuiusdã arboris quæ reperitur in regione sic appellata. Alij dicunt ꝙ est gummi arboris dictæ elimus.Alii dicunt ꝙ est gummi cuiusdã arboris quæ repetitur in terris Indiæ:cuius

fructus linei appellantur. Alii dicūt, & hoc vidi scriptum in uno loco, ꝙ gummi elemi est gummi citri. nam sine dubio gummi elemi est coloris citrini, sed hoc non est affirmatum.

Storax liquida.i.figia. storax sicca.i.calamita: in isto ceroto debent poni storax liquida & sicca, idest calamita.

XIII. DE STORACE.

℞. Laudani, asphalti arthanitæ, myrrhæ, calami aromatici squinăti, ana.℥.s. ameos, amomi, an.℥.s. picis naualis.℥.viii. fiat ex eis cerotū ẜm artem & superaddatur storax calamita.

COMMENTA. MANLII.

Istud cerotum non est in usu. Storax ẜm Diosc. lachrymū est arboris eiusdem nominis: eligenda est autem storax quæ est rufa: & pinguis & resinæ similis frustatatim subalbida & odore plena & perseuerabilis, quæ cum malaxatione humiditatē dimittit ex se simile melli viscida naturaliter & odorata calefaciens. Aui. in. 2. can. tria ca. de storace facit: unū quod dicitur lubne.i. arbor figiæ, aliud de storace, & ibi ait ex mente Dios. ꝙ ipsa est spēs storacis, & apud quosdam est gūmi oliuæ, & ipsius quidē suffumigatio ponitur loco suffumigationis thuris in omni re: infra habet aliud ca. de storace & ibi ait: Storax humida alia est q̄ extrahiť ꝑ seipsam gūmi, & alia est q̄ extrahitur cū decoctione, per se aūt extracta est citrina, & qñ antiquatur declinat ad aureum colorem & est abundans, sed quæ extrahitur ex cortice est nigra.

Asphaltum ẜm Dio. est bitumen iudaicū, & eius aliud est aridum, aliud liquidum, sed aridū gignitur in Iudea, phenice, sydonia: quod est primum, & tundi pōt, vt cætera pigmēta: liquidū uero generatur in Babylonia & Apolonia & Sicilia. Reperitur autem innatans in fontibus: & infra scribit aliud genus: quod neq; ferrū, neq; aqua rūpere pōt: nisi tātum menstrua mulierū, aut sanguis hircorum, & si volueris rumpere, sic rumpe, tolle filū laneum & intinge eum in sanguine, & sic hincinde circūponendo. Plin. bituminis sulphuri proxima est natura. Est alius limus a Iudeæ lacu emergēs in Syria circa Sidonem oppidum maritimum, asphaltum vero quod & bitumen Iudaicum est, stercus dæmonis uocatur a quibusdam, & naphtha & petroleum vnius generis sunt. Bartho. Montag. in suis consilijs, in consilio de medicinis habentibus commune iuuamentum ad nocumenta stomachi uisus & auditus ait: est autē oleum de naphtha: oleum de petris factum, & oleum petroleum.

Pix naualis.i. pix vsualis, quæ nigra est, Pli. pix liquida in Europa teda coquitur naualibus muniendis multosque alios ad vsus, lignū eius cōcisum furnis undiq; igni extra circundato ferro: vt primus sudor aquæ modo fluat in canali, hæc in Syria cedrū uocatur uel cedria. cui tanta vis est vt in Aegypto corpora hominum defunctorum eo perfusa seruētur. Aui. pix est duarum specierum, una est marina, nigra, liquida, quæ ponitur in emplastris, & est de genere picis, & alia est montana syluestris, & syluestris alia est liquida, & est ex arbore aliembuc, & modis aliis pini.

XIIII. DE GALBANO, in consiliis conf. de præfocatione matricis ex nocumento ipsius.

℞. Galbani electi.℥.i. bdellij mollis & subalbidi.ʒ.ii. puluerum matricariæ.ʒ.i.s. myrrhæ.℈.s. dissoluatur galbanum in aceto & diligenter coletur: deinde superaddantur pulueres suprascripti & fiat cerotum.

COMMEN. MANLII.

Istud cerotum apud nos non est in usu. Ipse Bartholomæus in suo antidotario habet vnam aliam descriptionem, sed non est eadem, quia illa solum fit ex galbano extenso solum super uno corio in forma rotunda ad modum vnius nebulæ, galbanum uero gummi est satis notum.

Matricaria secundum Serap. est achauen. Et dicit de mēte Dios. ꝙ habet folia similia foliis coriandri, & florem album circumquaque & in medio citrinum. & habet grauem odorem & in sapore eius est amaritudo. hic Serap. allegat hæc uerba de mente Diosc. sed sub isto nomine non reperitur. uerum est quòd Diosc. de ipsa facit capitu. sub nomine Parthenion quod idem est.

EX RAINALDO DE VILLA NOVA. XV. AD HERNIAS, uulgo, ad CREPATOS cum pelle arietina, in li. ii. cap. de crepatura.

℞. Lithargyrij, opij, lapidis sedenegi.i. lapidis sanguinaris, sanguinis draconis, boli armeni, masticis, armoniaci, mumiæ, galbani, thuris, costi, lumbricorū terrestriū. an.ʒ.s. picis naualis.i. vsualis, colophoniæ, cerę, albę, & rubeę, an.ʒ.i. radicis consolidæ maioris, mediæ, & minoris an.ʒ.iii. rosarum, myrrhæ, aloes an. gr. xv. paleæ marinæ cōbustæ, gallæ, balaustiarum, aristolochiæ rotundæ an.ʒ.vi. visci quercini. ʒ.ii. sanguinis hominis rufi lib.i. minus quarta. conficiantur hoc modo. Accipe unam pellē hædinā vel arietinam cū omnibus pilis suis, & decoquatur quasi bulliēdo per totū diē, quousq; quasi tota liquefacta sit, & fiat sicut colla, & parum uel nihil de aqua ibi remaneat: deinde ex illa aqua accipe lib.i. optime cū staminea vel panno colatam, & adde cū eo viscum quercinum, & in olla noua lento igne fac liquefieri & bullire, & cum baculo semper & continue ducas. aut per aliū ducere facias, deinde lumbricos terrestres post cerā & picem addas: deinde adde terebintinæ.i. gūmi albotin.ʒ.ii. postea colophoniam, masticem, myrrham, armoniacū, & galbanum adde, & liquefac in simul, & cum baculo semper ducantur, & signum quādo erit coctum est, quod ponatur vna gutta ex eo super lapidem marmoreum, seu super cultellum oleo vnctum quod cum infrigidatum fuerit, si malaxetur & optime coaguletur, tunc signum est perfectæ decoctionis: sin autem lento igne bulliat, & fiat, & vsui referua.

COMMEN. MANLII.

Istud cerotum est illud quo generaliter utūtur doctores sub nomine ceroti ad crepatos, uel sub nomine ceroti cum pelle arietina: ibi Rainaldus dicit: ꝙ crepatura accidit sæpe iuuenibus & robustis: uiris qui uolunt nimis saltare vel currere uel maxima pondera portare, uel petras grossissimas iactare, vel eas uiriliter eleuare, vel ex nimio & alto clamore. Et Bar. Mont. in suo antido. habet unū emplastrū usuale ꝑ crepatis, sed idē nō est. uerū differunt parū. de quo infra. Gētilis in suis cōsiliis, in cōsilio primo hēt vnā aliā descriptionē, sed nō ē eadē: nec in usu apud nos ē. Moderni vero practicātes magis laudāt descriptionē Rainaldi q̄ alias.

Lytargyriū est nomen Cōpositū ex lithos quod est lapis, & giros quod est argentum. vnde lithargyriū.i. spuma argēti Dios. lithargyrium nascitur ex arena molopidinis, quæ cōbusta liquefit. & sic refunditur, multi ex argento hoc faciūt, & ex plumbo. melius est tamē Aticū, secundum Hyspanum tertium Siculum, quia ibi plumbū abundat rufum uero & limpidū cristis dicitur exalbidū argiritis. quia ex argento fit, aliud capitulum facit de spuma argenti, quæ ēt lithargyrios appellatur. Pl. spuma argenti genera eius sunt tria optima quæ cristi uocatur, q̄ & attica est hæc ex ipsa vena fit, Secundum argiritim vocant, quæ hyspanensis est. hæc ex argēto fit sicut dicit Dios. de litargyrio, alias duas spēs vide ibi.

Lumbrici terestres secundum Sera. sunt vermes qui qñ foditur terra, vel aratur inueniuntur, qñ ipsi teruntur & ponuntur super neruos incisos conferunt iuuamento manifesto. hi apud Aui. in. 2. can. uocātur caratin, & satis noti sunt.

Colophonia.i. pix græca. Aui. in. 2. can. in ca. de ratinigi ait: Ratinigi nominatur colophonia, & est gūma pini, & nominatur arbor eius in sceni alherē. Ioan. Sera. in suo breuiario in ca. de paralisi inquit: Gummi granorū uiridium quod nominatur ratenegi. ergo ratenegi est terebintina. idē in c. de asthmate ait. Accipe granorū pinearū super quas est ratinigi, verū hoc gummi cadit super oēs gummas, sed ratenegi magis conuenit esse colophoniam quam terebinthinam.

Cera rubea secundū quosdā est cera usualis, ẜm quosdā est cera qua utimur ad sigillandum literas, & hæc est opinio pluriū, quia ibi ingreditur cera alba.i. cera artificialis sicut est notū, & cera rubea.i. artificiata. & propter id si ponitur cera alba quæ est artificialis, non debet intelligi cera rubea quæ fit ex cynaprio, terebintina, & cera, & oleo ut est notū apud apothecarios, tamen non est firmum. uidelicet si cera rubea sit cera usualis: aut cera qua sigillantur literæ.

Consolida maior apud Diosc. vocatur symphytum. & ibi ponit ꝙ eius species sunt duæ, tamen apud Modernos inuenitur alia quæ media dicitur, & hæc raro apud nos inuenitur, sed sunt ex hominibus qui loco eius ponunt pondus, æquale maioris, sed si haberi poterit est melius.

Palea marina, idest balla marina, alij authores hanc non ponunt est autem quædam res rotunda sicut bora, quæ defertur a Ianua ad nos, & ibi eius herba algora uocatur. hæc balla ingreditur puluerem, qui fit cõtra botium gulæ; vt dictum fuit. & ibi melius ostendi.

Viscus quercinum. i. dabac ſm Diosc. lachrymus est arbor lenis & uiridis coloris deintus obtusum & nihil asperũ colligitur & de feminæ obrotundo quod in arbore drii. i. quercus nascitur, folia habẽs similia buxo. hoc semen primo tunditur & lauatur, & postea coquitur, multi uero illũ masticãdo conquassant. fit etiam ex arbore matiani, & de piro & ex diuersis arboribus, aliqñ & in radice arborum, & in frutice inuenitur Apud Auic. eius fructus est similis ciceri, nigro, non sinceræ rotunditatis, virgulatus, frangibilis, ex quo manus inuiscantur. eius aũt minera est arbor ferens glandes, & malus, & pirus: in quo sunt virtus aerea & aquea multiplicatæ valde, & qui ex eo bonus est recens planus coloris puri interius uiridis, exterius teritur & lauatur, deinde coquitur. Hodie multi apothecarii qui se omnia scire fatentur loco eius ponunt uiscum: quo utuntur nostri rustici ad capiendas aues, sed uerum uiscum quercinũ fit ex quodã fructu simili piro, qui reperitur ſup arbores ferẽtes glãdes, seu arbores quercus, & ꝑ id viscũ quercinũ appellatur, defertur a Venetis ad nos in formis rotundis, prout succus liquiritiæ.

Sanguinis hominis rufi. Bartholomæus habet sanguinis humani, & idem est: sed nostri doctores magis laudant sanguinem hominis rufi seu robusti quam non rufi, & oportet ꝙ extrahatur ab homine cholerico, quia est fortioris proprietatis in ista materia, & oportet ꝙ iste sanguis sit phlebotomatus in una scutella lapidea uitreata, & ibi dimittatur siccari tantum ꝙ ueniat sicut est sanguis draconis, postea vtere ubi oportet. Nicolaus Floren. in lib. iiii. in cap. de nocumentis prouenientibus ex sanguine hominis, & sanguinis & lactis congelatorum inquit: Sanguis hominis cholerici rufi extractus ab eo dum fuerit ab ira & furore semotus, si sumptus fuerit in cibo uel potu, quia ipse pro tunc est uehementis cholericitatis & inflammationis in stomacho existens, magnam efficit & acutam effumationem ad caput, & cura eius si non fuerit congelatus est uomitus, si uero fuerit congelatus educatur fluxu uentris.

EX LEONARDO de preda palea. Patauino.

XVI.

DE BDELLIO, in cap. de cura scrophularum.

℞. Ammoniaci, galbani, bdellii an. tantundẽ, cuius confectio est ut recipiãtur ex his tribus gummis partes æquales, & in aceto uini fortis vsq; ad tertiã diem dimittantur quousq; liquefiant, deinde adde parum sulphuris, & fiat cerotum.

COMMENTA MANLII.

Istud cerotum non est in usu, cerotum uero secundũ Mattheum Syluaticum dicitur a cera, quia omne cerotum recipit ceram uel aliquid loco ceræ: & sic istud dicitur cerotum non quòd recipiat ceram, sed loco eius habet gummas, quæ liquefiunt prout cera. Et nota secundum Saladinum, ꝙ sicut aloes vt plurimum est materia pilularum, ita cera vt plurimum cerotorum vel unguentorum est materia.

EX CONCILIATORE. DIF. CLXXXI.

XVII.

Coadunatiuum scissi cranei.

℞. Gũmi elemi. ℥. iii. resinæ. ℥. iiii. ceræ. ℥. vi. olei rosa. ℥. iii. s. armoniaci. ʒ. ii. terebinthinæ. ℥. iii. & ʒ. s. fiat unguentum.

XVIII.

Aliud consimilis intentionis.

℞. Gummi elemi. ℥. iii. opopanaci. ℥. ii. bdellii. ℥. s. resinæ pini ʒ. i. ceræ quantum sufficit. fiat unguentum.

Peroratio. in xii. sectionem.

Postquam expediuimus: duce Christo cerota, æquum est vt transeamus ad unguenta, si idem annuet.

LVMIN. MAIORIS SECTIO TERTIADECIMA.

VNGVENTA EX QVAMPLVRIMIS AVTHORIBVS CONTINENS.

EX ANTID. MESVE.

I.

DIAPHOENICON, uulgo DIAFINICON.

Ecipe adipis zirbi *antiqui mundi & colati & adipis uituli antiqui mundi & colati, an. lib. i. s. † colcothar. ℥. iiii. olei antiqui & lithargyrii mundi, an. libr. iii. terantur lithargyrium & colcothar cõtritione vltima, & mundentur per pannum subtilem & spissum: deinde terantur cum oleo & elaboretur in permixtione eorũ ante parum ex oleo addendo, & fiat illud: deinde coletur super illud adeps, & coquatur cum facilitate, agitando illud sine intermissione cum ramo palmarum & extremitate eius grossa, abiecta cute eius & sint rami super quorum incisione non præterierit spatium, & quotiens exhauritur humiditas rami a medicamine. iterum alterius humidi extremitate agitetur, necnon & aliorum ramorum partes humidiores incidantur in frusta & ponantur in medicamine: deinde mutentur dum exiccantur: & hoc fiat donec perficiatur eius decoctio, & fiat in termino horæ ignis aut sic vt prunæ aut flammæ tenuis.

* Suilli nẽpe non autẽ cervi ut non nulli Mesue mẽdose legunt modo nostro ex Gal. iamiam percurrit. † i. Calcteos.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum apud nos est multũ in usu. Vnguentum autem dicitur ab ungendo. Isid. in ca. de odoribus & unguẽtis inquit. Vnguentum vero est omne quod ex cõmuni oleo confectum aliarũ specierũ commixtione augetur odoris iocunditatem sumens & longius redolens: vnguenta autẽ quędam dicuntur a locis, vt telinum: cuius Iulius Cæsar meminit dicens, corpusq; suaui telino vngimur, hoc conficiebatur in insula Telo: quæ est una ex cicladibus, sunt & quædã ab inuentorũ nomine ut amaricinũ: nam quidam tradunt regium quendam puerum amaricinum nomine complura unguentorum genera ferentem casu prolapsum esse, & maiorem ex commixtione odorem creasse. vnde nũc optima vnguenta amariciana dicuntur: sunt autem ex genere florum.

Diaphœnicon dicitur a dia quod est cõfectio & phœnicõ. i. de dactylis: nam phœnicon est dactylus: tñ Mesue hẽt vnguentũ diaphœnicon, non aũt hoc dicitur a dactylis, sed potius a palma, ſm Matth. Syl. diaphœnicon uocatur vnguentum palmæ, quod diacalcadis dicitur: verum est ꝙ possunt sic dici. tamen meliue iterum scribit unguentum palmeum quod non est idem, & differunt inter se hoc vnguentum dicitur diaphœnicon, quia conficitur cum ramis palmæ.

Zirbus est pinguedo inuoluens intestina, & hæc pinguedo in terra nostra nominatur radicella.

APPENDIX.

Miraculosæ (vt singula alia,) unguẽtũ hoc GALENVS, inscriptione emplastri διὰ χαλκίτεως, iis verbis. i. Medicamen. κατὰ γένη, memoriæ tradidit.

DE AMPLASTRO PHARMACO DIACHALCITEOS.

Qua ratione seu industria composuerim emplastrũ διὰ χαλκίτεως, qđ a palma græce φοινικίνων appello, medicamen glutinãdis vlceribus, cicatrice obducendis, & phlegmonis curandis accõmodũ, vbi liquefactum humide cerati crassitudinẽ obtineat, vos quoq; animum exercere, Empiricis ac Thessali sectatoribus cũ inscitia ipsorũ relictis, qui optima pharmaca a Medicis inuẽta cõtrariis constare facultatibus ignorant exercere inq̃ ingeniũ, vt eisdẽ mecum usi methodis medicamenta possitis conficere, persuasi re ipsa maiores

nostros

noſtros ex ratione oĩa illa cõpoſuiſſe:cũ incidentia Empiricorum.Graeci vocant περίπτωσιν, nugatoria ſit Dicenda itaq; nunc iã eſt propoſiti medicamenti compoſitionis rõ. Oleum uetus,& Adeps digerendi vim obtinent.Chalcitis, & Palmæ ſuccus repellendi,aſtringendiq;.Ex his igiĩ phar macum compoſui,quo iam complures uti nouiſtis,ideo qđ omnibus ſui generis melius eſſe vſu & experientia compro barunt. etenim ratio compoſitionem inuenit. Experientia de inuẽtorum virtute decernit,ut etiam rationaliũ methodorum imperitis artificioſe confecta fidem faciant. Porro cum ſuperioribus medicamentis argenti ſpumam tempera ui,quæ nihil magni adeo momenti adferre poteſt, neq; repellentibus quod influit,neq; digerentibus quod iam parti culis phlegmone laborantibus infixum eſt, quippe ſiccandi virtutẽ habet, ſed non ualidam. Quare ipſam ceu aptũ medicamẽ in emplaſtri compoſitionem adiunxi, nam cum præ dictis incoquiĩ,donec conſiſtentiam quę nõ polluat,conſequatur.Adipẽ vero inſulſum,& quã maxime fieri licet uetu ſtiſsimũ eẽ conuenit,tum oleũ vetus ſimiliter, qđ cũ Suillo adipe quoquo mõ propinquã virtutem habere didiciſtis. licet adeps paulo maiorẽ emolliendi. calefaciẽdiq; vim obtineat. Audiſtis autẽ vetuſtate ipſa tenuiorum partiũ fieri & digerere prõptius eoq; phlegmonis quæ magnũ parti dolorem inferunt, magis blanda. ac mitia ſunt ipſa recentia. iis vero quæ tales non ſunt. cõmodiora vetuſta & quo phlegmone diuturnior,& cõtumacior, hoc magis veteta ꝓſunt. ac ſola curare valẽt,mõ pręterea nihil afflictæ parti influat. Quod ſi aliquid influxerit mixtam eſſe medicamenti quoq; virtutẽ oportet,cuiuſmodi hẽt a me cõpoſitũ pharmacũ, ac propterea Chalcitidem, & Palmã dirigentibus admiſcui, non ignarus paucas adeo phlegmonas diuturnas exiſtere, quibus nihil influat nã ob humores in eas confluentes diutinæ eſſe ſolẽt.porro dũ hæ incipiũt, & accreſcũt,aſtringẽtium refrigerantiumq; medicaminũ virtus recte præpollet ideoq; hoc emplaſton pharmacũ aduſq; humidi cerati ſpiſſitudinem liquefactum multis vtile reddiĩ, interim vino ad iecto,vel aceto,uel aqua illiqueſcẽs, nõnũquã ex oleo immaturo ὠμοτριβὲς appellãt,vel alio quodã aſtringẽte,quale eſt Hiſpaniæ,& Hiſtricũ,vel ex dulci aliquò aſtrictionis ex perte,vel etiam vetuſt o.egoquoq; myrteo, & melino, ubi ualidius aſtingere res poſtulabat,medicamẽtũ ſæpe liquæfeci.Hæc ipſius compoſitio tali ſymmetria conſtat.

Vetuſti adipis, quem inſtitores axungiam appellant ſint pondo duo.

Olei veteris,pondo tria.

Argenti ſpumæ,tantundem.

Chalcitidis,pondo vnciæ quatuor.

Hæc ita coquere oportet. Adipis membranulæ oẽs eximuntur,reliquum cõtunditur,vt facile liquari poſſit, mox ad ignem liqueſit,deinde per colũ diſtillatur ut purũ fiat:ni hilq; membranæ habeat,pondo duo prædicta pendens.Poſtea chalcitidis leuigatæ põdo triens cũ olei quadrãte adipi miſceĩ,his argenti ſpumæ põdo tria adiiciuntur, ac oĩa vbi ſimul in mortario coierint,cõiiciuntur in cacabũ, ac rudicula palmæ mouenĩ, ſufficiet autẽ ramus vnus maiuſculus. vt ſolida ligni parte mouẽdo vtaris in modũ ſpathæ dictæ, vocant.n.ſic quo confectutas mouent,& nos perſpicuitatis gratia ſimiliter nominabimus. Quod aũt ſolide parti contiguũ eſt,circũcidiĩ,& tenelli vtrinq; ꝓcedẽtes ramuſculi decerpti contundũtur,ſed cortice prius exuto.ut ſegmẽta iniecta pharmacũ ſucco ſuo imbuant, inficiãtq; proinde ſtatim ab initio ſpatha utendum eſt,ſed tenuia palmæ fragmenta iniicere oportet ubi medicamentũ cerato conſiſten tiam ſimilẽ habuerit,nã ſi prius inter initia immittas ſuccus ipſorũ quẽ manere volumus ex decoctione conſumetur, in ſuper ſpathæ ,quam medicamentum mouetur, pars intincta poſtquã inareſcit,ut propriũ ſuccũ nõ amplius ſeruet, amputata reiicitur, reliqua eſt vſui. Hæc rurſus quatenus medicamento intincta ſiccata fuerit,ſimil modo abſecatur, cõ ſtare aũt uobis arbitror qđ palmæ ramũ non multis diebus ante abſciſſum arbore eſſe oportet,quippe tẽporis interuallo areſcit, & ſuccũ amittit. pridie igitur ꝑ hyemem auferatur,æſtate eodem ipſe die quo coctutus eſt paharmacũ, ubi iam coctum puritatem,ut tactum non inquinet, acquiſierit medicamẽ;hoc emplaſtro utere ad ulcera, quæ cicatricem ægre ducunt. δυςεπούλωτα, græce uocantur, & ad cruenta oleo liquefactum,ſi tamen chalcitidis uncię ſex immittanĩ, quæ eſt ſelibra, medicamen ad magna uulnera glutinanda promptius,atq; ad ea quæ cicatricẽ ægræ ducũt, efficacius fiet.Hucuſq; GALENVS At inſuper nunc uinũ, nunc oleum tum Hiſpanum, tum Hiſtricum,tum Omphacinum, ſeu Omotribes, Latinis crudum ſeu immaturum uocitatũ: tum dulce:uerũ nec recens,nec uetuſtum:tum uetus, tum cicinum,tum roſaceum, nunc acetum, nunc hyoſcyamos, nunc ſuccus tũ mandragoræ, tũ ſolani,tum pſyllii,tum uuæ acerbæ,tum portulacæ:tum ſemperuiui,tum pomorum, tũ papaueris,meconiũ appellant,tũ glaucii,tum lactucæ,agreſtis nempe,ac hortenſis,quẽ uniuerſi græci huius tempeſtatis non θριδακινην, ſed θρίδακα nominant, agreſtem ſolam θριδακίνην uocitantes tum ſeteos, tum polygoni,tum trifolii,tum muris auriculæ tũ paluſtris lenticulæ, tũ ſeminis lini,ac chamæmeli,tum coriandri,nunc aqua & acetũ ſimul, nunc calx uiua,pro uariis medentium ſcopis belle iniiciuntur,ut fuſius inde ſtudioſi facillime colligent.

II.

Diaphœnicum Arabicum.

℞.Folioꝝ cheiri, ſaluiæ, triaphyllon acetoſi, acori an.lib.i. terantur cõtritione bona,& funde ſuper ea in uaſe lapideo olei roſati aut myrtini,& adipi zirbi antiqui & colati an.li. ii.ſ.dimitte ꝑ dies ix.deindẽ accipe myrrhæ mundæ, aloes ſuccotrenſis an.aur.viii, ſarcocollæ aur.vii.terantur & cribellentur & proiiciantur ſuper ea in uaſe alio lapideo,uini albi, aut ſucci, arnoglοſſæ longæ,i.plantaginis maioris, in quo cocta fuerint:ex foliis earundem herbarum an.℥.iii.& ſit uini aut ſucci, qđ fundiĩ ſuꝑ ea quãtitas ſufficiens ad diſſoluendũ ea,& dimitte per dies ſex; deinde redeas de herbas:& decoq; cum oleo,& adipe ebullitionibus duabus, & cola & exprime oleũ & adipẽ,&c. ℞.eius expreſsionis lib. iiii.ſ.lithargyrii mundi & triti contritione ultima lib.iii.& in alio li.iii.ſ.calcadis.i.uitrioli albi.℥.iiii.& terãtur & coquãtur:& ſicut ſuperius diximus in unguẽto diaphœnicon.

COMMENTA. MANLII.

Iſtud unguentum ſecundum intentionẽ Meſ. eſt unguentum diaphœnicon.poſtea ait:Quod hæc eſt deſcriptio arabica:& eſt unguentum arabicum. non autẽ dicitur arabicũ a gũmi arabico, ſed dicitur arabicum,quia in illis partibus fuit inuentum,& utuntur ipſo:ſed nos raro.

Cheiri arabice eſt planta,quæ flores citrinos ſeu aureos producit,& eſt uiola citrina.Auer.in.5.col.ait. alcheiri eſt uiola de romania.Sera.cheiri eſt planta nota, hñs diuerſitatem in ſpecie ſua,quæ a diuerſitate florum cognoſcitur, nã quædam habent album,quædam purpureum, & quædam citrinum,quæ habet citrinũ melior eſt & aptior in medicina, & hæc ſatis eſt nota.

Triaphyllon acetoſum.i.trifolium acetoſum quidam dicunt quod ẽ falſum,quia repetitur in Nicolao triaphyllon. Et ibi dicitur quod triaphyllon dicitur a uiridibus foliis rutæ quæ in eo ponuntur & dicũt ꝙ hic idem intelligitur, ſed ignoro.nam in aliquibus codicibus Meſ.antiquis inuenitur trifoliũ acetoſum,qđ melius eſt, & herba dicta aleluia ſiue panis cuculi,quæ in ſapore eſt acetoſo.Præterea uide apud Matth.Syl.in ca.de pane cuculi,quæ dicit de iſto trifolio.

III.

Κρατεως magnum, uulgo mendoſe, Ceraſeos magnum.

℞.Ammoniaci.℥.i.bdellii, olibani.ariſtolochiæ rotũdæ, ſar cocollæ,an.ʒ.v.myrrhæ,galbani,an.ʒ.iiii.lithar.ʒ.xv.aloes opopanacis an.ʒ.ii.ſ.floris æris.ʒ.iii.reſinæ.ʒ.iii.ceræ albæ ℥.ii.olei quantũ ſufficit,armoniacũ,& bdellium diſſoluãtur

in aceto, lithargirium teratur & decoquatur cū oleo donec liquefiat, & tunc remoueatur ab igne donec infrigideť purum, & proiice sup ipsum armoniacū, & bdellium dissoluta in aceto, & reduc ad ignem donec coaguleť, & post illud proiice super ipsum reliquas medicinas & administretur.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum apud nos nō est in usu sub isto nomine uerum ſm chirurgicos est in usu sub nomine unguenti apostolorū, & sic sine dubio si legis hanc descriptionē cū descriptione unguenti apostolorum: quam Aui. describit, uidebis ꝙ fere sunt idē. Petrus Argillata in ca. de medicinis mūdificatiuis uel abstersiuis, hēt unguentum apostolorum mundificatiuum, & est descriptio Aui. & in fine eius descriptionis ait: & si bulliat usq; ad ingrossationem uocat ipse Mesuæ cerafeos, & dominus Magister Antonius de Ianua gratia Dei quia mire rectificat ulcera maligna. Nicolus Floren. in lib. 7. in ca. de medicina abstersiua ait sic. Aliud de gummis ad mundificandum saniem grossam. ℞. galbani, armoniaci, resinæ, & terebentinæ, &c. postea ait conficiatur unguentum ex eis, & est unguentum apostolorum, & hoc unguentum qñ decoquitur donec nigrescat, uocatur a Mesuæ unguentum cerafeos, & a quibusdam uocatur gratia Dei, quia mirabiliter mundificat ulcera maligna, sed unguentum gratia Dei est aliud apud nos, de quo infra.

IIII.

DE ARTHANITA MAGNVM.

℞. Succi arthanitæ lib. iii. succi cucumeris asinini lib. i. olei irini lib. ii. butyri uaccini lib. i. pulpæ coloquintidæ. ℥. iiii. polypodii. ℥. vi. euphorbii. ℥. s. quæ terenda sunt tere, & submerge in succis & oleis & pone in uase uitreato stricti orifici, & stringe caput eius, & dimitte per dies. viii. deinde bulliat totū ebullitione una & coleť, & proiice super colaturā serapini aur. v. myrrhæ aur. ii. ita ꝙ resoluať prius in aceto uini, & aggrega oīa simul & bulliant, agitando semper cum fuste usq; ad succi fere consumptionē: tūc proiice sup ea ceræ. ℥. v. fellis uaccini aur. vi. ferueat cū eis usq; dum liquefiat cera: deinde pulueriza super ea sicut conterēdo scamoneæ aloes, mezereō. i. herbæ oliuellæ, colloquintidæ an. aur. v. euphorbii aur. ii. salis gēmæ aur. iii. turbith aur. v. piperis lōgi, zingiberis camemillę an. aur. ii. cōficianť et administrentur.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum est in usu, maxime secundum istam descriptionem quę magnum nuncupatur: paruum uero non tātum, idem Mes. in ca. de arthanita habet duas alias descriptiones, quæ idem sunt.

Arthanita ſm Aui. in. 2. can. est hoc buchormarien: tamē miror ꝙ idem in. 3. can. in fen. xvi. in cap. de cōpositione solutiuorum eius, qui hēt cholicā ex uentositate aut materia phlegmatica, de quibus fiūt clysteria, ponit ibi bochormarien & arthanitan. ergo falsus est textus secundi can. Rasis in. ix. Alman. in ca. de cholica idem habet. idē in ca. de apoplexia in clysteris idē habet. Aui. aūt. in. 2. can. dicit: Arbor Mariæ est buchormarien. & iā dictum est de ea: & est trium spētum, una spēs eius sine fructu & duæ cum fructu. ego nō intelligo quid uelit Aui. per talia uerba: nam arbor Mariæ est rosmarinus. & buchormariē secūdum ipsum est arthanita, ꝙ nō est possibile. error uero qui inuenitur in ipso apud me nunquam separabitur. hodie generaliter habetur opinio; quòd Rasis in illo loco errauerit ponere buchormariē & arthanitā sed non recte, quia in hac inuenitur differentia quæ reperitur inter scedenegi sine h, & inter schedenegi, cū h, similiter est differentia inter buthormarien scriptū cū litera t, & inter buchormariē scriptū cum litera c, nam ibi Rasis hēt buchormariē scriptū cū litera c, & hæc est arbor Mariæ siue rosmarinus. Si uero reperias buthormarien est vera arthanita: de qua uide Sera. in ca. de cyclamine, qui inquit: Buthormarien. i. cyclamē. in ca. uero de arbore Mariæ dicit: ꝙ est libanotis, ergo ē rosmarinus, & sic si bene legeris uidebis ꝙ buchormariē est arbor Mariæ: & buthormariē est cyclamen seu arthanita. Franciscus de Pedemontiū in ca. i. de dolore intestinorū & medicinis eius ait: Buchormarien est radix pyrethri uel maliterrę, ꝙ est falsum: nam buchormarien non est pytethrum: uerū si diceret buthormarien est malumterræ, sed non pyrethrum.

V.

DE ARTHANITA PARVVM.

℞. Succi arthanitæ, & uiscositatis quę mulgetur ex radice filicis, & succi chameľ. ana *. ℥. viii. succi extremitatum tamarisci. ℥. ii. olei irini lib. ii. hyssopi humidæ. ℥. v. armoniaci bdellii, an. ʒ. i. s. aceti quantum sufficit, cerę citrinæ. ℥. vi. corticis radicis capparorum. ℥. i. s. spicæ scilicet nardi. ʒ. iii. fiat sicut superius diximus. *al. ʒ. ii.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum de arthanita paruū non est in usu. Verum sunt ex hominibus qui faciunt unum pro alio, quia in isto pauciora simplicia ingrediuntur, sed non recte faciūt.

Filix ſcđm Isi. a singularitate folii dicta, deniq; ex una uirgula altitudine cubitali unū scissum folium gignitur res, applicata uelut penna Dios. aūt de ipsa duo facit cap. unum de dipteris, aliud de feliterō: secundum uero Mat. Syl. diptaris est polipodium, sed nō recte. nā si legis cap. de dipteri apud Dios. cum ca. de filice apud Sera. uidebis ꝙ idem sunt. ipse uero Sera. in uno cap. loquitur de masculo & fœmina. Aui. in. 2. can. duo capitula facit, unum de childaru, & aliud de sarace. hæc apud Dios. nascitur sine semine: sine flore, & sine hasta, sed quidam modernorum dixerunt, ꝙ in nocte sancti Io. aliqui uadunt ad locum ubi filix nascitur, & ibi stant per horas tres, & dicunt ꝙ cito in illa hora filix gerit florem, post semen: Deus melius scit.

Camenelis istud uocabulum est corruptū. nam quædam descriptiones dicunt cauhenzich, quædam camaelis, quædam chameactis quod melius est, & sic hodie habetur opinio ꝙ debeat dicere chameactis, ergo est ebulus, cuius ortus est iuxta fossos. Columella in lib. de cultu hortorum ait.

Parturit & rutilas ebuli creat uuida baccas.
Nam neq; sicca placet, nec quæ stagnata palude,
Perpetitur quærulæ semper conuitia ranæ.
Tum quæ sponte sua frondosas educat ulmos.

Hæc est species sambuci, & est quam nostri rustici Loricem dicunt.

VI.

ALHARIEL.

℞. Alhariel recētiuum. ʒ. x. axungię porcinæ. †. ʒ. xlv. terantur simul & dimittanť marcescere per dies. vii. deinde bulliant, & colentur, & seruetur unguentum in uitri uase, & administretur ubi oportet. † al. xxc. v. s.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum apud nos non est in usu: uerum ut dicunt, fuit, chirurgici utuntur ipso nomine ruptorii de cātaridibus. & dicūt ꝙ alhatiel sunt cantarides. sine dubio uidētur habere eandem uirtutem. Præterea in fine practicæ Dini Florentini uidelicet in antidotario habeť unguentū alhariel: & ibi ponit ad literam quòd sunt cantarides. ergo unguentum de alhariel est unguentum de cantaridibus. infra apparebit una alia descriptio sub nomine unguenti de cantaridibus, sed non erit eadem.

VII.

ROSATVM.

℞. Axungiæ porcinæ recentis quantitatem quam uolueris, & lauetur in aqua calida nouies, & tantundem cū aqua frigida lauatione ultima, deinde terantur cum ea rosarum rubearū recentiū quantum ipsa, & dimittantur marcescere per dies. vii. deinde coquātur cum facilitate, & colētur, & iterū tantundem rosarum terantur & dimittātur per alios septem dies, & fundantur super ipsum succi rosarum circiter parte. s. olei amygdalini partes. vi. & iterum coquatur cū facilitate usq; ad succi consumptionē, deinde reponatur & administretur & quandoq; disrumpitur in aqua rosata parum opii & proiicitur in decoctione, & est mirabile ubi oportet: & propriæ quando uigiliæ adsunt.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum est in usu dicitur aūt rosatum pp rosas quas recipit. Dios. rosa aquosa colore mixta ē, duę generantur in ea qualitates alternæ. s. styptica & amara flores autē eius

eius plus sunt styptici: & ideo plus desiccatiui.

Axungia porcina pinguedo est satis nota. Sera. ex authoritate Gal. ait in cap. de pinguedine. quando animal est humidum generatur in eo pinguedo: sicut porcus: & qñ est sic cum generatur in eo adeps sicut thaurus, capra, & alia quę habent cornua. Dios. in cap. de axungia cum tunica ait in illo cap. confectio quæ sine sale est pessariis miscetur axũgia porcina & ursina, conficitur sicut docet ibi.

APPENDIX.

Adipes est DIOSCORIDE odorandos nemo nõ pulcherrime didicit, unde prorsus hunc componendi modum originem traxisse arbitror, libro nempe. 2. cap. 86. Quem locum (si cura plupiunt,) studiosi percurrant.

VIII.

VIOLATVM.

Vnguentum uiolatum ualet sicut rosatũ, & confert pleuritidi, & inflammationi pectoris fit ut rosatum.

COMMENTA. MANLII.

Hoc apud nos non est in usu ut est rosatum.

IX.

BASILICON magnum.

℞. Ceræ albæ, resinæ pini. sepi uaccini, picis. s. naualis, glutinis, olibani, myrrhæ an. ℥. i. olei quantũ sufficit. in alio ceræ. ℥. vi. picis. ℥. iii. & aliorum an. ℥. i. s.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum est in usu: maxime secundum istam descriptionem, aliud uero quod minus non tantum. Aui. in. 5. can. habet duas descriptiones sicut habet Mesue: sed nõ cõcordant cum istis uerum differunt parum. dicitur autem basilicon. non quòd basilicon. i. ozimum ingrediatur. sed ẽm quosdam dicitur basilicon a suo Compositore. nam basilicon seu basilicon interpretatur regale seu imperiale, nam græci uasilea regem seu imperatorem dicunt. inde basilicon unguentum regale est tetrapharmacum.

Gluten olibani. i. thus: quidam autem crediderunt quòd per gluten olibani intelligerentur duæ res: uidelicet per gluten terebẽtina & per olibanum thus: & hoc approbant: quia Auic. ibidem habet loco eius glutinis alimbac. i. terebentina: sed ueritas est ꝙ per gluten olibani intelligitur solum thus quia satis est, notum sed Leonardus de preda palea: in cap. de cura ulcerum in generali. idem habet glutinum albotin & olibanum. ergo debemus ponere in isto unguento terebentinam, & thus: quia satis conueniunt: tamẽ ẽm intentionem Mesue solum thus debet poni.

X.

DE BDELLIO.

℞. Bdellij. ʒ. vi. euphorbij. ʒ. iiii. castorei. ʒ. iii. serapini. ʒ. iiii. ceræ. ʒ xv. olei sambucini, aut olei de cheiri. ʒ. x. bdelliũ & serapinũ dissoluanť in aqua rutæ agrestis, cetera liniantur, cum aqua calida, & fiat unguẽtum, & liniatur cũ eo.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentũ est in usu. Bdelliũ est gũmi arboris quæ nascitur in terris Arabũ: & melius ex eo est illud quod est amarũ clari coloris: & in se non habens ligna nec sordes.

XI.

PHILAGRIOS.

℞. Ceræ. ℥. iii. hyssopi humidæ, succi rutæ agrestis an. ℥. ii. euphorbii, piperis, armoniaci, croci, * olei balsami, castorei, glutinis, alimbac. s. terebentinæ, opopanaci, an. ʒ. ii. sigiæ. i. storacis liquidæ. ʒ. ii. s. olei quantum sufficit.

* al. Olibani idest thuris.

XII.

AVREVM.

℞. Ceræ citrinæ, ℥. vi. olei boni lib. ii. s. terebentinæ. ℥. ii. resinæ colophoniæ. i. picis græce an. ℥. i. s. olibani, masticis, an. ℥. i. croci. ʒ. i. misce & fiat unguentum.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum est in usu. Dicitur aũt unguentum aureum, quia est optimũ & excellentius inter alia unguenta, sicut ẽ aurũ preciosum inter metalla. Leonar. de preda palea in ca. de ulceribus ambulatiuis hẽt aliã descrip. sed non est eadẽ. Nico. Flor. in lib. 2. in ca. de maturatione uariolorum, & cura ipsarum post apparitionẽ, inquit sic, Et quandoq; confectio unguẽti de cerussa & litargyrij, & unguẽti rubei est bona ad ulcera uariolarum: & hoc unguentum est illud quod ponitur in antidotario: & hoc uocat ibi unguentum aureum: hoc ego ignoro, quia Auic. in. 5. can. habet unguentum rubeum, quod idem non est. Gilibertus de Anglia, in cap. de cura arthriticæ, scd̃m Magistros habet unam descriptionem unguenti aurei, sed non est eadem.

XIII.

DE CERVSSA.

℞. Cerussæ, merdasengi, an. ʒ. vi. plumbi adusti, scoriæ argẽti an. ʒ. iiij. masticis, olibani an. ʒ. ii. s. olei ros. & aceti. q. s. terantur in mortario, & ponatur prius oleum, post acetũ añ parũ infundendo, ita ꝙ sine intermissione teratur, nunc hoc nunc illud infundendo donec impinguatur. si autẽ eo indiget pruritum habens, argenti uiui. ʒ. v. adde & administra, & quandoq; apud necessitatem adde ziniar. ʒ. ii.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum est in usu: solum sub nomine unguenti de cerussa ad phlegma salsum: sed quando medicus ordinat unguentum de cerussa simpliciter, intelligitur una alia descriptio, quæ inferius apparebit. Bartholomæus Monta. in suo antidotario habet unam aliam descriptionem, sed non est eadem, nec in usu uenit.

Cerussa scd̃m Aui. est cinis plumbi, aut alaunoch: & tamen in ea quæ fit ex alaunoch: multũ elaborať in adurendo fit asreng, & acquirit superfluam subtiliationẽ: quandoq; uero fiũt oẽs cerussæ cum aceto, & quandoq. cum salibus: & quandoq; fiunt pluribus modis, scd̃m quòd scitur in libris huius artis. Leonardus de preda palea in cap. de inflãmationibus et uesicis inquit: Cerussa. i. balacca.

Merdasengi. i. lithargyrium: sicut inuenitur apud Auer. in. 5. coľ. Aui. in. 2. can. ait. Merdasen. est plumbum adustũ: ergo litargyriũ scd̃m Aui. est plumbum adustũ: tñ hic aliud intelligitur, quia ibi ingrediť merdasengi, & plumbum adustum, quæ idem non sunt. Leonardus de preda palea in ca. de inflammationibus & uesicis in quodam unguento inquit: Merdasengi. i. lithargiriũ & sic hodie loco merdasengi lithargyriũ ponũt. plumbum adustum: scd̃m Aui. in. 2. cã. est merdasen. i. lithargyrium, sed hic aliter intelligiť. Gaľ. in lib. secretorum in cap. de squinanti ait: Merdasengi. i. plumbum: plumbum uero uena est terræ similis antimonio ac litargyrio, & satis notum est. Et modus adustionis eius superius habitus est.

Scoria argẽti scd̃m Sera. ex authoritate Alcanzi est stercus argẽti, & est bona scabiei & pruritui: quidam lithargyrium putauerũt, ꝙ non est Liber q̃ dicit Bulchasis in tractatu primo inquit. Doctrina qualiter aduruntur scoria argenti & auri ex libro almeiamir: quibus utimur in collyriis. ℞. de scoria cabrusiæ quantum uis, & tere ipsam grosso modo & confice cum melle ipsam: & pone ipsam in uase fictili nouo, & fac ut ibi docet Aui. ĩ ca. de ære de alcabrusii loquiť.

Argentum uiuum, aliud est minerale, aliud artificiale: artificiale cõficitur ex minio & cinaprio. minerale autẽ inuenitur in mineris metallorum, & ꝓp id inter genera metallorum est positũ: quorum spẽs metallorũ scd̃m Isido. sũt septem. s. aurum, argentum, plũbum, stannum, æs argentum uiuum, & ferrum: quidam posuerũt argentũ sublimatũ, cerussam, & lithargyrium inter genera metallorum. Gilibertus de Anglia in cap. de cura lepræ in generali dicit, quòd fit de mercurio. i. argento uiuo: hoc autem conseruatur in uasis plumbeis, aut uitreis, aut in uasis de terra uitreata, aut in uesicis, quia alia uasa corrodit, & ipsum computatur inter uenenosas medicinas.

XIIII.

AEGYPTIACVM MAGNVM.

℞. Floris æris. aur. v. mellis † aur. xiii. aceti fortis. aur. vii. coque super ignem donec inspissetur, & sunt qui addunt in eo olibani masculi triti aur. ii. s.

† al. aur. xiiii.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum est in usu: maxime scd̃m istam descriptionẽ. Rasis in lib. diuisionũ in fine, in ca. de medicinis algebra, habet unã aliã descriptionem, quæ est quasi eadem

Leonard.de Predapalea in cap.de ulceribus profundis habet unam aliam descriptionem quæ eadem est. Forma autem istius unguenti,efficitur in colore rubeo.nam quando flos coquitur colorem rubeum acquirit.

APPENDIX.

EX GALENO sumptum dixerim ne dum.iii. Methodi Medendi: uerum maxime.ii. Medicamentorum per genera abũde uiridia emplastra perscribens. nec suis inscriptionibus Aegyptia seu fusca malumus, emplastra.iii.Medicamentorum κατὰ γένη, multum inturbant, cum potissimum ab his longe diuersa existant.

XV.

TRIPHARMACVM.

℞.Lithargirij triti,sicut alchohol.i.subtiliter, sicut atomi solares partem unã, & funde super ipsum nunc oleum, nũc acetum, & teratur. & adequætur,& propriæ quantum sufficit, & administretur.

CMMENTA. MANLII.

Istud unguentum sub isto noĩe non est in usu. uerum secundũ chirurgicos est in usu sub nomine unguẽti de lithargyrio: tamen inferius iterũ apparebit descriptio unguenti de lithargyrio, qua generaliter utimur: dicit aũt triapharmacũ a tribus medicinis quæ in ipso ingrediunt̃. Auic. in.5.can.habet descriptionẽ unguenti nigri, & eadẽ est huic.

XVI.

PSΩRICVM, uulgo alfesericon,Alexandri.

℞.Cerussæ,lithargyrij,alfesericon,aloes boni,croci argenti uiui extincti an.partes æquales: olei de oleandro,& aceti quantum sufficit, fiat sicut unguentum de cerussa.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum non est in usu. Aui.in.2.can.de ipso facit cap.sub nomine fasuricon,& dicit ꝙ est medicina ad scabiem,facta ex lithargyrio calcadis.i. uitrioli & aceto, sine dubio alfesericon ẽ medicamẽ cõpositũ:cuius descriptionẽ Mes.inferius describit, & si facere uolueris unguentum alfesericõ similiter oportet facere confectionẽ de alfesericõ.

Oleander apud Dios.uocatur nereon.Isido. ait: Rodandarum quod corrupte uulgo lorandrum uocatur ꝙ sit foliis lauri similis:florem habet ut rosæ, arbor uenenata: interficit.n.animalia,& medeẽ serpentũ uexationibus,descriptionẽ aũt olei ipsius describit Rasis,de qua infra erit sermo.

XVII.

PSΩRICVM medicamen compositum,uulgo Compositio alfesericon.

℞.Lithagyrij,albi, chalcanti.añ.partem unam, floris æris partẽ mediam: teranẽ cũ aceto uehemẽter forti in sole tempore æstiuo fere per diẽ unã semper ante modicũ addẽdo acetũ:deinde ponatur in uase uitreo, & stringatur os eius & sepeliatur in fimo diebus.xl.deinde administretur.

XVIII.

PALMEVM.

℞.Olei ueteris lib.iii. axungiæ ueteris depuratæ a sale lib. ii.lithargyrij.lib.iij.uitrioli.℥.iiii.cõficiant sic.oleũ & axungia mittant in stãnato supra ignẽ & liquefiant. deinde addatur lithargyriũ & uitriolũ, & ducanẽ cõtinue cũ tribus ramis palmæ,& accipe unum ramum palmarum minutatim incisum, & intromittatur, & tandiu bulliat supra ignẽ lentũ factum de lignis siccis donec infletur & redeat ad suum statum, & inspissetur, & densitatem habeat.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum non est in usu sub isto nomine, uerum est in usu apud chirurgicos sub nomine unguenti de colcotar.& sic sine dubio possunt uti sub isto noĩe: nam uide ꝙ Nic.Floren.in lib.7.in cap.de curatione phlegmonis inqt. Sic est emplastrum de colcotar: & est illud quod uocat Serap.in suo antidotario diapalmã. Leonardus de Predapalea.in ca.primo de phlegmone ait Vnguentũ de palma.i.de colcotar relatũ ab Auic.& sic est quod Aui.in.5. habet unguentum de calcadis, quod quasi idem est, de quo infra.

APPENDIX.

Idẽ cũ διὰ χαλκιτεως Galeni emplastro exit,cuius cõpositionem hac in sectione num.i.perpulchre monstrauimus.

EX PRACTICA MESVE.

XIX.

De flore æris,in cap. de uulneribus narium.

℞.Ceræ.℥.iiij. olei antiqui uel facti ex oliuis immaturis.i. olei omphacini.ʒ.xvi.floris ęris puluerizati sicut alchool.i. subtiliter.ʒ.ii.fiat ex eis,& utere cũ lycinio, & quãdoq; additur & minuitur ex flore æris,sc͞dm ꝙ exigit necessitas.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum non est in usu.Aui.i n.5.can. hẽt unam aliã descriptionem quæ eadẽ est nisi solũ in uno, & hoc est ꝙ Mesue nõ ponit resinam.Aui.uero sic.in reliquis idẽ sunt Ioannes Sera.in suo antidotario habet unguentũ de ziniar: quod.est idem cum unguento de flore æris apud Auic.

Flos æris.s͞m Simonẽ Ianuensem non est uiride æris.uerum hodie ponunt loco eius:quia reperitur in multis locis ubi unus doctor habet florẽ æris: in uno alio loco habet uiride æris.nam uide Rasim in sief de calcanto ubi habet ziniar.i.uiride æris. Gulielmus Placen.loco eius hẽt florem æris.Petrus de Argellata in ca.de medicinis mũdificatiuis uel abstersiuis in unguento apostolorum habet. ℞. uiride æris.Aui.in.5.idem habet.℞. floris æris.Item Ioannes Se. in suo antidotario habet unguẽtũ de Ziniar. Aui.in.5.can. habet unguentum de flore æris.ꝙ idẽ est. & sic hodie unũ pro alio ponunt.Serap.dat modum eius, sicut apparebit infra in emplastro apostolicon &c.

EX NICOLAO.

XX.

Alabastri nardi spicati.

℞.Sauinæ uiridis.℥.v. hedere terraneæ uiridis, millefolii artemisiæ,gallæ,cupressi,fœnugræci, herbæ benedictæ, seminis lini, rorismarini, omnium octo.℥.vi. pone hæc oĩa simul trita in aquæ sextari. xii. & dimitte macerari usque ad tertium diem. postea adde olei sextaria.v.diligẽter cũ cautela tãdiu coque usquequo ad oleũ ꝑueniat remota aqua. remoto uero ab igne, & colato per sacculũ nitidum adde ceræ.℥.vii,colophoniæ,terebentinæ,galbani, masticis, gũmi hædere,resinæ,olibani, myr. an.℥.v. storacis calamitæ, cozumbri,spicæ,nardi,omniũ triũ.an.lib.i. balsami.℥.iiii. q̃ terẽda sunt terræ, quę liquefaciẽda liquefac insimul mixtis oĩbus,diu agitãdo cũ spatula misce. deinde usui. reserua &c.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum alabastri est in usu.Appellatur aũt unguentũ alabastri nardi:non ꝙ alabastrũ ingrediatur.hodierni aũt utunẽ unguento alabastri,& in eo ponũt alabastrũ ꝙ est genus marmoris:sed non recte,quia ex meo iudicio alabrastrum in hoc non debet ingredi. nam hoc unguentũ inuenit in lib.7. Giliberti Anglici in ca. de retentione menstruorũ,quod alabastrũ nõ habet. Papias uero ait: Alabastrum genus marmoris, uñ fit uas in quo de intus unguenta cõseruanẽ,& ideo pro unguento ponitur. nã sine dubio hoc dicit alabastrũ,quia ipsum cõseruari debet in uno uase facto ex alabastro.Pręterea uide in passione domini nostri Iusu Christi sc͞dm Marcũ ubi dicitur.& cũ esset Iesus. Bethaniæ in domo Simonis leprosi & recũberet, uenit mulier hñs alabastrũ unguẽti nardi spicati preciosi, & fracto alabastro effudit super caput eius, & hoc est istud unguentum quo. utebanẽ Maria & Martha sorores, uñ ꝑ hoc uide apud.Leonardũ de Preda palea in ca. de casu & offensione propriæ doctrina ubi sic ait. Nota de unguẽto alabastro,ꝙ opatur mirabiliter in cõtusione & attritione, & casu, & offensione,ac etiã in uerberatis, & flagellatis, & tortis cũ tortura, & similibus, & uocaẽ unguentũ alabastrum nardi de spica nardi p̃ciosa,q̃a Romani a Hierl͞m attulerũt tp̃e quo dñs noster Iesu Christus crucifixus est. Bonum & probatũ in oĩbus febribus & rigoribus & calculosis doloribus lũborũ petrã de uesica rũpit.renũ dolorẽ aufert & hemicraneũ dolorẽ amputat, casibus matricis optime subuenit.Maria & Marthas sorores Lazari hoc unguẽto usę fuerũt oĩbus diebus uitæ suæ.Scias aũt ꝙ ueritas ẽ, hoc unguẽtũ dr̃ alabastrũ nardi spicati,q̃a cõseruaẽ in uase alabastro, & ꝑꝑ spicam nardi quam recipit. & dicũt sapientes, ꝙ hoc

potest dici vnguētum de spica nardi conseruato in uase alabastro. Sauinæ viridis: idest recentis.

Hedera apud Dios. vocatur cissos. Pli. hædera species habet tres: candidam, nigram, & elix. Et hæ in species alias diuiduntur Gal. in li. ad Parthenianū ait: Hedera nascitur in diuersis arboribus, parietibus, vel petris, & terra, sed hic intelligitur de illa quæ in terra reperitur, quæ satis est nota, de qua antiquitus coronobantur poetæ, unde Virgilius in bucolicis. Pastoris hedera crescentem ornate poetam.

Galla cupressi. s. fructus eius: qui aptus est in medicina. Isid. in ca. de propriis nominibus arborū inquit. Cupressus græce dicitur ꝙ caput eius a rotunditate in acumen erigit. vnde & canon vocatur. i. alta rotūditas, & hinc fructus eius conus, quia rotunditas, eius talis est ut conum imitetur vnde coniferæ cyparissi dicuntur: huius lignum cedro pene ꝓximam habet virtutem, tēplorū quoq; trabibus aptū: impenetrabili soliditate, nunq̄ oneri cedit, sed ea qua in principio fuerit firmitate perseuerat. Antiqui cupressi ramor pro pe rogum constituere solebant, uti odorem cadauerum dū vterentur comprimerent iocunditate odoris sui.

Millefoliū est herba quæ omnibus nota est. Dios. miriophyllos, siue ut latini millefoliū. i. supercilium veneris nascitur in palustribus locis, tirsum habet ex una radice mollem & subrufum, & quasi manibus linitū, & folia similia fœniculo. Pli. miriophyllon, quod nostri millefolium uocanr.

Herba benedicta secūdū cōpositorē est phu: quæ alio nomine valeriana uocatur. Simō vero Ianu. ait: Terra benedicta in antidotario olim in vnguēto alabastri, quod ignoro: verum est ꝙ Gilib. loco herbæ benedictæ hēt terram benedictam, sed Leona. habet herbā benedictam. ego uero ignoro: quid sit terra benedicta, sed herba benedicta est ualeriana: quā meo tempore vidi apponi in hoc vnguento.

Rosmarinus secūdū Dios. est libanotides, ſm uero Sera. est arbor Mariæ: de qua miror ꝙ ipse Sera. in suo breuiario in ca. de hæmorrhoidibus inquit: quòd arbor maria ē arthanita: quod non recte, dicit ab aliquibus corona montis uel montana, eius flores alchilil dicuntur: unde zuccharum alchilil idest de floribus rorismarini.

Sextarium vero secundū Compositorem. Aui. & Ser. est pondus sex drachmarum, & dauic duorum; secundum Gentilem est pondus. ʒ. vi. Leonar. idem inquit: sextarius est pōdus aur. iiii. aureus uero est quarta pars uncię, in uncia sunt octo drachmæ. Hodierni uero generaliter qn̄ reperiunt in receptis sextarium uini uel aquæ, intelligunt duas lib. cum dimidia, sed per sextariū piperis uel cinnamomi, sex drachmas intelligunt, Deus melius scit.

Colophonia. i. pix græca. Dinus Florē. in primo li. in ca. de eruptionibus exituralibus ait: Picis siccæ. i. picæ græce. Item Circainstans. colophonia. i. pix græca: est aūt gummi cuiusdā arboris quæ in Græcia reperitur: unde pix gręca dicitur, etiam reperitur in aliis locis. Pli. uocat eam briciam dicens Bricia fit e picea resina: in Hispania autē e picea nostris minime laudata: est. n. resinarum amara, & arida, graui odore: vnde resina frixa: pix bricia, pix romana, colophonia idem sunt.

Cozumbrū ſm Cōpositorē est censura Iudeorum, uel thimiamatis, uel thus Iudeorū. Leonar. ibidem inquit: Cozumbrū sunt fœces storacis liq̄de, ergo cozumbrū est storax rubea: qua utuntur Iudæi in Ecclesiis pro fumigatione. ēt cozumbrū pōt dici ꝙ interpretatur oē fumigium odoriferū.

Spica nardi. i. aromatica. istud uero vnguentum dicitur alabstrum nardi propter spicam nardi quā recipit in multa quantitate. & conseruare debes in uase facto ex marmore dicto alabastrum.

Balsamus. i. opobalsamū. nā opus est balsamus, uelut lac. & similiter opofici vocatur lac ficulneæ ab ipsa. Pli. autem ait: sed omnibus odoribus præfertur balsamū uni terrarum Iudeę concessum quondā in duobus tm̄ hortis utroq; regio altero iugerum. xx. non amplius, altero pauciorum, Ostendere arbusculum hāc vrbi imperatores Vespesiani. Clarum q; dictu a Pompeio magno, in triūpho arbores quoq; duximus, seruit nunc hæc & tributa pendit cum sua gente. In totum alia est natura quam nostri externiq; prodiderant: hoc præciosum est in nostris partibus raro inuenitur, sed infra describam quædam olea duæ possunt poni in omni loco vbi ingreditur balsamus.

XXI.

MARCIATON, vulgo Martiaton.

℞. Ceræ albæ * lib. ii. olei † lib. vii. rutæ * ℥. vii. maioranæ. ℥. vi. tamarisci. ℥. vi. esbrii, rorismarini, foliorū laurī an.* ℥. iii. sauinæ balsamitæ, lilifagi, ozimi, polii, calamenti, artemisiæ, enulæ betonicæ, branchæ vrsinæ, spergulæ, herbę uenti, pimpinellæ, agrimoniæ, absinthii, herbæ paralysis, herbæ sanctæ Mariæ, cimarum sambuci, herbæ crassulæ, millefolii, semper uiuæ, chamedryos, centū neruiæ, centaureæ, fragulæ, quinq; folii, terrait, † an ℥. iiii. s. radicū euisci, cymarum myrti * an. ℥. iii. fœnugrę. † ℥. i. s. butyri. * ℥. i. ʒ. ii. urticæ, violarum papaueris nigri, mentæ saracenicæ, & aliæ mentæ, lapacioli politrichi, carduncelli, matrissiluæ, maturellæ, herbæ muscatæ, aleluiæ, linguæ ceruinæ, crispulæ, camphoratæ, storacis calamitæ, medullæ ceruinæ † ana. ℥. s. adipis vrsi, adipis gallinæ, masticis ana. ℥. i. thuris. * ℥. s. olei nardini. † ʒ. ii. colligantur oēs herbæ in mēse madii: & in uno die aut in duobus si pōt ab hora tertia usq; ad meridiem, conficiantur sic. herbas tritas diebus septē in optimo odorifero uino infunde, octauo aūt die coquantur lento igne, & cū uinū aliquantulum incœperit consumari addatur supradictū oleū, & bulliant donec herbæ incipiant dimitti, deinde studiose colentur & ꝓiectis herbis iterum super ignē ponantur, & cum bullire in cœperit, ponatur storax, & cum modicū bullierit, ponatur butyrum, & axungia contusa, & oleū nardinū. i. de spica nardi, & mastix, & olibanū, & postea cera. Et cum cera liquefacta fuerit bene cū spatula semper agitando ab igne deponatur, & cum coagulatum fuerit in uase reponatur.

*al. lib. ix. † al. sext. vi. * al. lib. i. s. † al. li. i. s. * al. libr. i. † al. libr s. * al. vn. v. † al. vnci. iiii. * al. vn. ii. † al. vnc. i.

COMMENTA. MANLII.

Istud vnguentū martiaton dicitur a Martiatone peritissimo medico a quo fuit inuentum. hoc apud multos apothecarios i usu est, sed pauci sunt apothecarii qui ipsum faciāt, immo emunt a mercatoribus Ianuensibus, & hoc aduenit quia ibi ingrediuntur multa simplicia quæ difficilia sunt inueniri, sed ego cōsideraui dicens, si in partibus Ianuæ ac in aliis faciunt, nōne idem possumus cōponere nos? nam sine dubio idem nos possumus cōponere, & melius, quia ego fui in partibus Ianuæ & intertogaui apothecarios qui componunt prædictum unguentū, qui in multis simplicibus certant, & ponunt in eo quid pro quo. i. unam rem pro alia, sed ego taliter agā ꝙ nos & alii apothecarii facere poterūt. Gilibe. de Anglia in ca. de cura arthriticæ secundū Magistros hēt unā aliam descriptionē quæ eadē est. eandem hēt Leonardus de predepalea in cap. 1. de cōtusione & attritione.

Rutæ. s. rutæ domesticæ, hæc satis nota est. Secundū Circainstans: si quis est totus circundatus ruta uiridi secure potest accedere ad interficiendum basilicum, sed hoc credo ꝙ apud ipsum nunquam fuit probatum, nec apud me.

Maiorana herba est satis nota hæc est quam Dios. sampsucum uocat. Pli. amaracrū. Diocles medicus & Figulagrus appellauere, quod Aegyptus & Syria sampsucum. In hac sunt diuersæ opiniones. nam Giliber. loco eius habet armoniacū. Leonar. non habet maioranam nec armoniacum, & sic meo tempore uidi facere ipsum sine maiorana, & sine armoniaco, tamen fac ut tibi placet.

Tamariscus apud Dios. uocatur myrica. Pli. muricem in Italia nasci q̄ tamaricem vocāt, certū est Achaia, aut brion syluestrē insignē, & quod eam satiuam tm̄ ferat, cui gallæ similis fructus in Syria & Aegypto copiosus. Gale. in lib. ad Parthenianū inquit: Miricas fructuculū afferre mollē frāgibile, & veluti florē tm̄ Aegypto quidē similem gallæ. huius igit succus in aqua si fuerit coctus pædiculos occidit, & culices & pulices fugat, hæc apud nos iuxta aquas nascitur.

Febrium secundū Compositorē est flos saluiæ. secundum vero Mattheum Syl. est maiorana. quod non creditur. nam Leonar. loco eius habet flores saluiæ, quod idem est.

Balsamita idē habent alii, est mentha aquatica seu sisymbriū, in hac errauit trāslator. Aui. in. 2. can. in ca. de nemen

dicens, ꝙ nemē est sisymbriũ, quod non est. nã nemē apud Sera. est serpilium. Balsamita uero siue menta aquatica est herba habens folia similia folijs mentæ, sed maiora cũ flore cœlesti. iuxta aquas nascitur. Multi autem ignorantes apothecarij credunt sed non recte, ꝙ balsamita sit quædam herba inuoluens circa muros : quam nos uulgo balsaminam dicimus: sed aliud est: suum uero nomen de balsamina in latino est dictum momordica &c.

Lisifagus.i.saluia. unde Macer. Lisifagus græce, sed saluia dicta latinæ. Dios. elifagus aut lelifagus, aut fagnõ Pli. bechion quę & saluia dicit̃, alias tussilago. duo eius sunt genera, syluestris ubicunq; nascit̃ sub esse aquas credunt ita altera a quibusdam saluia appellatur similis uerbasco.

Calamentum est herba satis nota. Isidorus: menta agrestis quam Gręci calamentum, nostri uulgo neptam uocauerunt, est maioris uirtutis & uehemens in calore.

Branca ursina scd̃m Petrum de Crescentiis, calida est & humida in primo gradu uirtutem habet mulliẽdi scd̃m Moder. duæ sunt spẽs. Quarum una habet folia magna, sicut folia caulis: sed incisa. sicut brancha ursi. in medio eorũ est stipes: in cuius capite: sunt multi flores purpurei spinosi & cõclusi. hæc uero nascitur in mõtibus in locis umbrosis. Altera uero spẽs habet folia similia foliis parietariæ: sed longiora, & in ipsis foliis oriunt̃ flores cõclusi: sicut prioris purpurei, & qñ siccant̃ efficiũtur spinosi. hæc apud nos iuxta hortos inuenitur: ponitur hæc si habere non poteris priorem.

Spargula scd̃m compositorẽ est rubea tinctorum minor & sic hodie habetur similis opinio. Dios. uocat rubeam & inquit: Rubea quã alii erythrodanum latini, uero rubricam dicũt. herba est omnibus nota. eius spẽs sunt duæ: una agrestis: alia quæ appellat̃ sparthos: ramulos siue tirsos habens tenues: & quasi nodosa folia: per interualla distantia, atq; per singulas enodationes: ueluti stellarum imaginem mentientiam: fructus siue semen rotũdum est & uiride, dehinc rubrum, aut circa maturitatẽ: nigrũ, radicẽ habet tenuẽ & paruã & rubicũdam &c. hæc ẽ forma rubeæ tinctorũ, si aũt habere nõ poteris minorẽ, ponas maiorẽ. minor uero nõ ẽ illa herba quã nostri rustici Rasparellã dicũt, sed est aliud.

Herba uenti.s. herba uenti maior, & est parietaria eius species duæ sunt. s. maior & minor. maior uero est paritaria siue uitriola, siue alisinẽ uel rectius helxine, ut apud Dios. siue herba uitri, ut apud Auic. idem Circainstans ait: parietaria herba est quæ alio noĩe dicitur uitriola, quia optime uasa mundificat hoc apud nos in muris nascitur, & dicitur a uulgo ueraxiũ. minor uero est consolida minor habẽs florem sicut artritica, sed sunt purpurea, & dicunt sapientes: quòd utraque in hoc unguento debet poni.

Agrimonia herba est satis nota: apud nos in pratis reperitur. Dios. aũt inquit. agrimonia herba omnibus nota quę feraria minor dicit̃ nascit̃ in cãpis uel circa sepes, cuius radix græco nomine eupatorium dicitur, eo ꝙ diuretica sit ualde apud modernos. eupatoriũ ẽ aliud. Gal. in lib. ad parthenianũ de agrimonia, & eupatorio in uno ca. loquit̃ in fine uero ait. huius igitur radicem gręci eupatoriũ dicunt.

Herba paralysis scd̃m Compositore est herba sancti Petri, siue ut alii primula ueris: eius species sunt duę. s. maior & minor. maior uero est herba sancti Petri quę in hortis nascit̃ cũ foliis uiridibus parum incisis, hęc nota est oĩbus minor ẽ illa quã hodie generaliter herbã margaritam dicimus, cuiꝰ flos similis camomillę ẽ. huius ĩ pratis plurimũ ẽ.

Herba sanctæ Marię scd̃m eundem est persicaria: seu sanguis Christi. scd̃m uero Matthęum Syl. est herba ad albedinem tendens cũ foliis rugosis: sicut herba quę dicit̃ phlosinos. i. tassus barbasus: sed nõ recte dicit: quia si Compositor dicit ꝙ est persicaria eius forma nõ est, ut dicit Matthęus. Pręterea Leonardus ait. herba sanc. Marię siue ꝑsicaria, & sic est ẽm ueritatem & eius forma est: ꝙ habet folia similia foliis ꝑsici. intra quę sunt pũcta nigra: apud nos iuxta hortos nascit̃, inuenitur alia species quę caret maculis: sed hęc nõ est tante uirtutis: quidã uocant ipsam zingiber caninum alii persicaria cũ sigillo scd̃m. Petrum de Crescẽtiis: herba sanctę Marię est menta romana uel saracenica, quod falsum est: nam in isto unguento utrumq; ingreditur.

Sambucus est actis. Sera. ĩ ca. de sambuco inquit: Quod duæ sunt species, quorum una dicitur a græco actis, & in latino saboca, uult dicere sambucus. secũda nominat̃ in græco chamęatis, & est eius intentio terrena, uel infima actis, & in latino dicit̃ abolas, uult dicere ebulus, & ẽ arbor ebuli. uũ uersus. Sambucus est actis, sed ebulus est chamæactis.

Herba grassulæ scd̃m Compositorẽ est faba grassa: cuius spẽs sunt tres. s. crassula maior. i. faba grassa minor uero est uernicularis, media est cardus benedictus, sed Lumen uerius tenebra, apothecariorum exponit, ꝙ est uernicularis, sed falsum est. nam uera crassula est herba habens folia uiridia & pinguia: ut semperuiua cum flore tẽdenti ad albedinẽ. nascitur autem apud nos iuxta fossos: & est illa quã nostri rustici uulgo fabam græcam dicunt: sed non recte: quia aliud est, sed debent dicere fabam grossam. Infra apparebit oleum frigidissimũ uiride: & ibi melius certificabo, ꝙ crassula non est uernicularis, ut dicit Lumen malelucens.

Semperuiua apud Auic. uocatur succutum, sed non recte, quia succutũ est corruptum, & debet dici symphytum: ergo est cõsolida maior, sed ipse ignorauit quid esset. apud Dios. uocatur aizoon.

Diximus accidulam quam græcus dicit azoon.
Sic dici credunt sapor illi ꝙ sit aceti. Inferius idem ait.
Altera uero minor species est illius herbæ:
Quam semperuiuam dicunt, quoniam uiret omni.
Tempore barba iouis uulgari more uocatur.

Chamædryos est herba dicta apud nos calamandrina. Pli. chamædrys herba est quæ latine trizaga dicitur, aliqui chamacropeni: alii teucriam appellauere.

Centum neruia scd̃m Compositorẽ ac Giliber. est arnoglossa siue plãtago maior. hæc apud Aui. uocat̃ lingua arietis, & est herba quam nostri rustici Bletam syluestrem uocant. illud uero. Lumẽ fuscũ loco centum neruiæ habet cẽtauream, quod non recte actum est. nam in isto unguento ingreditur, & centum neruia, & centaurea.

Centaurea. s. minor, sed Lumen malelucens inquit: Centaurea. s. maior, sed non recte. nam uide ꝙ Mesue in cap. de centaurea ait: quòd eius species sunt duæ. s. maior & minor minor uero est melior in omni re. Isidorus centauream gręci uocant quę a chirone centauro fertur reperta, & eadẽ & limnosios, quia locis humectis nascitur eadem & fel terrę, propter amaritudinem dicta est.

Fragula est herba gerẽs fragra. Vnde Ouidius metamorphoseos. Montana quæ fragra legebant. & Virgilius. Qui legitis flores & humi nascentia fraga. Apud nos hęc nascitur iuxtas fossos: cuius fructus comedũtur in suo tempore.

Quinq; foliũ. i. pentaphyllon. Auic. in. 2. can. duo cap. facit, unũ de pentaphyllon. aliud de quinq; folio. quod idem est: dicit autem pẽtaphyllon a numero foliorum: quia per singulas adnodationes habet quinq; folia. Aui. in ca. de lacticinio ponit pentaphyllonem inter species eorum.

Tetrait seu herba tetrahit, ut dicit Leonar. scd̃m Gilib. herba Iudaica. Idem ait Cõpositor, sed multi hodierni apothecarii credunt ꝙ dicat torathit, sed non recte quia torathit est fungus nascens in radice rosę caninę siue barbæ hircinæ: ex quo fit hypoquistidos, & hoc multi ponunt qui errãt: nã aliud ẽ tetrait, aliud est torathit. Si uero Cõpositor uult ꝙ tetrait sit herba Iudaica: ergo est eruũ. nã Aui. in. 2. can. inquit: Herba iudaica. i. eruũ, & eruũ apud Dios. ẽ orobum: cuius aliud est pallidũ, aliud subrufum, & aliud albũ. Circainstans dicit: tetrait est herba iudaica: & sic est scd̃m ueritatẽ ꝙ tetrait est herba iudaica, siue eruum, siue orobũ, ergo est eruilia, aut illa herba quam rustici Elmocho uulgo dicunt. Ebiscus, idest maluauiscus seu althea. Auic. in. 2. cã. ait: Altheæ nomen in græco deriuatum est ex nomine plurium iuuamentorum.

Menta saracenica. i. menta romana seu nigra. Nam eius planta est nigra ad similitudinẽ saracenorũ: cuius folia maiora sunt quã mentæ hortulanæ: hæc apud nos iuxta aquas inuenit̃. Petrus de Crescentiis in ca. de mẽta ait: Mẽtæ tres sunt species: est enim quædã domestica, quæ propriæ hortulana

lana dicit: & est alia syluestris quæ mentastrum dicit & est menta quæ lōgiora,latiora,& acutiora hēt folia: & hæc est menta roma.uel saracenica;& uulgariter herba sanctæ Mariæ uocat, quod falsum est. nā supra in isto unguento posita fuit herba sanctæ Mariæ:ergo non est menta saracenica, ut inquit ipse.Hic Nico.dicit:& aliæ mentæ:idē dicunt alij, ut Gilib. & Leonar. & signāt alias species mētæ quas ipse non noīauit;nam spēs mentæ sunt quinq; de quibus tres noīauit: supra,alias duas non noīauit:sed illas quas intelligere debemus,& alias mentas,est menta cōis seu hortulana,& mentastrū.Et sic meo tpe vidi in hoc ponere quinq; species mentæ,quæ sunt menta hortulana siue cōis,vel odorifera:& syluatica,& est mentastrum: & est alia quæ dicitur saracenica siue romana:& est alia quæ dicitur aquatica siue balsamita: & est alia quæ dicitur menta non odorifera,& hoc est calamentum:& sic omnes istæ quinq; debent poni in isto vnguēto,sed lumen de quo supra inquit, ꝙ per alias mentas nō intelligitur nisi menta domestica, sed non recte,vt est notum apud omnes sapientes.

Polytrichum herba est minuta:cuius stipes vergit ad nigredinem,in puteis hanc vidi & in muris,ac in locis humidis,& hoc est satis notum.

Lapaciolum siue lapacioli s̄m Compositorem ac Gilib. est lapacium acutū: ergo est acetosa qua generaliter vtunt, & sic est quod illa acetosa qua vtimur est acutior omnibus lapaciorum speciebus.Macer ait.

Herba solet lapaci vulgo paritella vocari.

Illius species dicunt quatuor esse.Idē ait Dios.in cap.de lapacio Circa instās inquit: Lapaciorum triplex est maneries.s.lapacium rotundum,acutum,& domesticum, lapaciū folia habens acuta,efficacius est lapacio rotundo, minus efficax est lapacium domesticum, ꝙ folia habet aliquantulum lata & magna,vsui medicinæ competunt.

Carduncellus s̄m Gilibertū est cardus benedictus.idem dicit Cōpositor:ergo est quem Pli. erigeron siue senecion vocat:de qua Isidorus,erigonon a græcis dicitur, quod vere primo senescat.vnde & eam latini herbā senecionem vocant,nō intelligitur de senatione quod dicitur cressonum, sed de alia herba de qua Macer ait.

Erigeron græci senecio nosq; vocamus.
Quod canis similis videatur flore capillis.
Nascitur in muris & in hortis & tegolatis.

Hæc apud Dios.vocatur sedū,& apud Gal.in lib.ad parthenianum vocatur suedo,quā alii senition vocant.hæc vero est herba quæ in numero cardonū est.apud nos in hortis ac in muris inuenitur,& est quā Lombardi herbā Turcham vulgariter dicunt.

Matris silua s̄m cōpositorem est oculus lucidus seu caprifolium,de hac apud quosdam fit lycium,sed illud lycium est debile. Hæc verba apud nos iuxta hortos inuenitur, cuius folia sunt ab vno latere subalbida,& ab altero viridia: se adhærentes & inuoluētes sæpius super alias plantas,vt est notum.Et est quam Dios.periclymenon vocat,& nostri Cesoli vulgariter dicunt.

Maturella secundū cōpositorem est potentilla seu amantilla,ergo ē ualeriana seu phu.Matth.Syl.dicit: Martorella .i.valeriana: vel phu,vel herba gattæ.sed herba gattæ apud nos etiam habet aliam significationem: nam significat nepitam seu calamentum montanum, valeriana apud theutenicos dicitur thamaria.hæc herba omnibus nota est. Circa instans ait:Phu intelligitur radix in medicina. Lumen malelucens non posuit in sua descriptione maturellam, forsan, ignorauit quid esset.

Herba muscata.s.herba muscata maior.Leona.loco eius habet herbā garyophyllatā,sed non recte:Gilib.habet herbam muscatam,s̄m cōpositorem est maior & minor: maior autem facit actus & non redolet: minor non facit actus & redolet:quid autem sit cōiter ignoratur. nō.n.est iua muscata,vt quidam dicunt,nec eius forma est,vt dicit Lumen malelucens, veritas autem est quod herba muscata maior est herba dicta fecabrion,quæ folia habet minuta similia petrosellino aliqualiter pilosa, florem habet paruum tendentem ad rubedinem, & qñ flos decidit facit quandam rem ad similitudinem acus acutæ:vel ad similitudinē rostri ciconiæ hæc suo tpe dum est recens comeditur: in vijs ac pratis inuenitur:hanc vulgares rostrum ciconiæ uocant:& hāc meo tempore vidi ponere in hoc vnguento.

Aleluia idē dicit Leonar.Gilib. dicit: aleluia est species trifolii:& est herba acetosi saporis.ergo ē panis cuculi: vnde meo tpe vidi multos in hac errare:reperit aūt super arborem vlmi:quædā res similis uesicæ:& hæc apud malignos herbaticos panis cuculi uocat,sed nō recte,quia panis cuculi est aleluia:& est herba quæ saporē habet acetosum habēs tria folia sicut trifoliū: sed sunt parua & tripliciter diuisa, & in acumine cuiuslibet partis ē incisa:semina ipsius sunt in uaginis similibus cornibus:quę cum tangunt tpe maturationis euolant ab his semina sicut handachoche. i. trifolii: tendentia ad rubedinem:hæc raro in pratis inuenitur.

Lingua ceruina s̄m modernos est scolopendria: qua generaliter vtuntur.uide de ipsa in syrupo de scolopendria.

Crispula idem habet Leon.Gilib.dicit.crispula.i.oculus bouis:s̄m aūt Compositorē est herba cancri: quid aūt sit generaliter ignoratus, sed quia Gilib.dicit quod crispula est oculus bouis.ergo est quædam herba quæ apud Dios. uocatur buphtalmos:cuius folia sunt similia foliis marathri.i.foeniculi:flores habet nigros.Hic textus Diosc.est corruptus, debet.n.dicere, ꝙ habet flores citrinos plus flore camæmillæ,vt dicit Sera.ex uerbo Diosc.in cap.de cotula,quæ idem est.Aui.in.2.can.ait:Bichar & est illa quę uocatur cheusem s.oculus uaccæ, rosa eius est citrini coloris,rubea in medio grossior rosa camæmillæ:& sic est. uide ergo quod crispula ē oculus bouis seu buphtalmos siue cotula,& hæc apud nos in ciuitatibus,& in uiis nascitur.Rasis in libro aphorismorum:in libro quarto de dictis medicinis & cibariis inquit: Ladion. i. oculus bouis seu oculus uaccæ,ꝙ idem est. hanc nostri rustici cotulam dicunt.

Camphorata s̄m Compositorem est abrotanū syluestre, sed Lumē malelucens loco eius posuit camphoram: sed nō recte factum est.nam Gilib.ac Leonar.posuerunt camphoratam. i. abrotanum syluestre, cuius folia sunt similia foliis camæmillæ,loco eius uidi ponere abrotanum usuale.

Medulla ceruina seu cerui.Sera.in cap.de medulla ossiū inquit,& illa quæ est melior per experientiam est medulla ossis cerui, & post ipsam medulla uituli.Idem dicit Aui. in ca.de medullis.in.2.cano. Dios.ait:Medulla oīs recens sine sale mollitiuæ atq; mirificæ uirtutis est.inueterata sine sale sumpta recorporatiua efficitur, laxādo.uerum de omnibus medullis melior est ceruina:secundo uitulina.

Adeps ursi secundum Sera.facit oriri pilos in alopitia,& est conueniens scissuris quæ fiunt a frigore & apostematibus sanguineis.Auicen.ait:Adeps ursi & adeps anseris conferunt alopitiæ.

Adæps gallinæ nota est. Diosc.in cap.de axungia inquit, axungia oīs utilis est matrici maxime recēs anserina,uel gallinacea sine sale condita.nam salita contraria est matrici.

XXII.

ARAGON, officinis Aragon.

℞.Roris marini,maioranæ,radicis iari, serpilli,rutæ, radicis sicydis,an.℥.iiii s.foliorū lauri,saluiæ,sauinæ,an.℥.iii.pulicariæ maioris,pulicariæ minoris, ana.℥.iiii.bryoniæ.℥.iii. laureolæ.℥.ix.nepetæ.℥.vi. masticis,olibani,an.℥.vii. Pyrethri,euphorbii,zingiberis,piperis,an.℥.i. olei muscellini.℥. s.petrolei.℥.i.adipis vrsi,olei laurini,an.℥.iii. herbæ & radices colligant & in Maio,sicut dictū est. nā in mēse Iunii nō sunt apti nisi primus vel secundus dies, deinde fortiter tunsæ in mortario ponātur in oleo per septem dies,septimo vero die super ignem ponantur donec coquātur bene postea super saccū colentur,& tunc super ignem ponantur & cum inceperint bullire addātur butyri.℥.iiii.olei cōis lib.v.ceræ lib.i.℥.iii. & cera liquefacta ponatur petroleum & muscellinum,& ad vltimum mastix,& olibanum zingiber,& piper, & pyrethrum,tunc ab igne deponantur & recondantur.

COMMEN. MANLII.

Istud vnguentum est in usu. Aragon.i.adiutoriū.Gilibe.

de Angl.in ca.de dolore renum habet idemmet.Leonar.de preda palea.in capi.de cura casus & offensionis,ponit vng. aliud magistrale mirabile,qꝫ vocatur aragon:& est idem,nisi quod ipse non ponit pulicariā maiorem:nec minorem: in reliquis idem sunt. vnde meo tempore multos in hac uidi errare,& hoc est in pulicaria,de qua infra.

Radicum iari siue iarus est dragontea minor:& est quam Diosc.vocat aaron. Petr. de Crescentiis inquit: Iarus alio nōie dicitur barba aaron:uel pes vituli,quòd idem est.Gal. in sexto simplicium ait.Luf idest iarus aaron.

Radicum sicydis, idest radicum cucumeris asinini cuius sucus elaterium dicitur. Leonardus ibi dicit,radicum sicydis.i.cucumeris asinini.

Pulicaria maior apud græcos conisca vocatur, sed apud Diosc.conyza,cuius alia maior atq; odoris grauioris, alia minor & odoris iocundi, inter has alia est media grauioribus odorib⁹. Quorū prima appellata est ēt conyza lata siue vanitatis, uel ut latini armētalis. Itē scd'a uocat̄ libanotis, siue ut latini pix marina,uel sirifcarum media, appellatur ēt conyza cephaleos,siue ut latini thymus minor:maior & minor conyza folia oliuæ similia habēt, sed aspera & pinguia, minoris uero folia odorata sunt maioris vero grauis odoris,quæ etiā in frutice maior est.Diosf.ponit qđ species cōyzæ sunt tres,sed Plin.non ponit nisi duas, quid aūt sit cōiter ignoratur.secundum intentionē Luminis epothecariorum est elleborus, quod falsum est.nam gn̄aliter apud peritos tenetur qđ conyza sit pulicaria,ut inuenitur in. 7.simpl. apud Gal.& sic conyza est pulicaria:& secundū intentionē Diosf. tres sunt species.f.maior,minor,& media.Ipse autem Dio. dicit,quod media est cephaleos siue thymus minor, & thymus maior apud moder. est saturegia, ergo per pulicariam minorē intelligitur saturegia: & per pulicariam maiorem intelligitur conyza maior seu thymus maior.i.vsualis, & sic si bene consideretur uidebis qꝫ pulicaria maior est thymus & pulicaria minor est saturegia.

Pulicaria minor secundum intentionem Diosc. est sicut maior in foliis,sed est odoris grauioris,& sic est qđ pulicaria minor,idest saturegia seu thymbra habet maiorem odorem quā maior,in foliis idem sunt, & in uirtute sunt quasi idem,in partibus Romæ unus Græcus dixit mihi,quod pulicaria minor apud ipsos uocatur conyza seu thymbra:& fecit versiculos sic dicens.

Thymbra solet græce saturegia dicta latine.
Thymbra solet græce pulicaria dicta minore.

Thymus dictus hasce nos pulicariam maiorem nominamus,& sic meo tpe pro pulicaria maiori thymum vidi ponere:& pro pulicaria minoris saturegiam.

Laureola apud Diosf.vocat daphnoides.Sera.uero inter species lauri laureolā describit, & est quā dicit esse gar. est species alia quæ dlcit̄ daphnides,et est arbor parua,cuius altitudo est unius brachii,hēt uirgas multa subtiles medietate,supra quibus superius sunt folia, & uirgæ eius sunt facile frangibiles,& super ea est cortex fortiter adhærēs ligno, & folia eius sunt similia foliis lauri, nisi quia sunt molliora & tenaciora & ad frangendum difficiliora mordicantia & pungentia linguā & gulam exasperantia,& habet flores albos,& grana quando sunt matura fiunt nigra, & habet radicē nullius ualoris in medicina, nascitur in locis montuosis. Ioan.Angli.in ca.de paralysi dicit:Semen laureolæ, & uocatur coccognidium,quòd non est credendum.

Nepeta secundū Cōpositorē est calamentum montanū,sine dubio est consonum quòd nepeta sit calamentum, & est herba quæ a Lombardis Gattaria,seu neuidem dicitur.

XXIII.

DIALTHAEA.

℞.Radicū ebisci lib.ii.semi.lini,fœnugræci an.lib.i.squillæ ℥.vi.olei lib.iii.ceræ lib.i.terebinthinæ,gūmi hederæ,galbani an.℥.ii.colophoniæ,resinæ an.℥.vi. Nota uero quod si ita pnnat̄ radix.s.actis.i.sambuci,aut cyclaminis ualet ad consolidationem uulnerum,oēs radices bene abluantur & terantur,postea totū in lib.vii. aquæ ꝑ tres dies ponantur,& bulliant donec incipiant inspissari, paulatim ponantur in succo,cūq; exprimere volueris addatur aliquantulū aquæ feruētissimæ ab extractione illius succi,de succo istorū accipe lib.ii.& mitte in lib.iiii.olei,& bulliat usq; ad cōsumptionē succi,postea addat̄ cera,& cū liquefacta fuerit addantur terebintina,galbanū, & gūmi hederæ, ad ultimum ponat̄ puluis resinæ,colophoniæ,& coctum ab igne deponatur.

COMMEN. MANLII.

Istud vnguentum est multū in usu. Dialthea aūt a radice ebisci dicitur malasticū.i.mollificatiuū.Leon. de Preda palea in ca.de cura casus & offensionis inquit:Vnguentū malasticum dictum dialthea a radice illa ebisci, & est idem.

Ebiscus secundū compositorē est althea,seu malua agrestis.Isid.inquit:Althea est malua agrestis siue maluauiscus, sed althea quod in altū surgat, & ebiscus, quia glutinosa est dicit̄.Gal.in.7.simp.ait:Malma syluestris.i.althea.Leon. de preda palea in ca.de medicinis facientibus nasci carnem in speciali inquit. ℞.radicū herbæ quæ uocat̄ falcumen. aliter vocatur herba vngarica,& assimilatur maluauisco, & in foliis & in radice. secundum uero Compositorem vngarica est malua agrestis seu bismalua.

XXIIII.

CITRINVM, quod fit in pōmo citrino.

℞.Boracis.ʒ.ii.cāphoræ.ʒ.i.coralli albi.℥.s.amēti dulcis.℥.i.vmbilici marini,dragacanti albi, amidi,crystalli, anthali, dētali,olibani,albi nitri a.ʒ.iii.marmoris albi.ʒ.ii gersæ serpentariæ.ʒ.i.cerussæ cōis.℥.vi.hoc modo fit,tere dragacantum albū & umbilicos marinos in mortario marmore opistello ferreo,insimul cætera sigillatim in eodē mortario terantur,& cum panno subtilissimo cribellent̄, & cum axungię nouellæ porcinæ albissimæ lib.i.s.sepi caprini,uel pecorini.ʒ.i.s. axungiæ gallinaceæ.℥.i.confice sic.Caldariū plenum aqua super ignē bulliat,& cacabus cum axūgiis in caldario pēdeat in ipsa aqua ut de calore ipsius aquę axungiæ liquefiant,& liquefactæ per subtilem pannum colentur in catinum,& mox totus puluis apponatur præter camphorāt & boracem,cū spatula semper agitando,ut oīum bona fiat incorporatio:hoc facto in uno citro hoc est in uno pomo citrino cauato uel duobus ponantur,cum spatula semper agitādo,& cū inceperint bullire, iterū in caldario ponant̄, & cū spatula semper agitando pulueres camphoræ & boracis apponant̄,et donec incipiat frigescere agitentur, et cū infrigidatum fuerit recōdantur.Et nota qđ pro lib.i. pulueris,libras octo axungiæ ponere debemus.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum est in usu dicitur autē citrinū, quia coquitur in pomo quod citrū dicitur et non cedrus, non aūt dicitur citrinum a colore, ut quidā crediderunt,nā eius color est albus. Guliel. Lombardus in suo antidotario habet vnā descriptionem quæ idem est.Leonar.de preda palea.in cap.de eradicatione uestigiorum eandem ponit.Inuenitur aliud unguentum noīatum citrinum a colore, unde quando medicus simpliciter ordinat unguentū,citrinum, de illo intelligitur,sed qn̄ dicitur unguentum citrinum coctum in pomo citrino,de isto intelligitur.

Borax.i.capistrū auri.Ser.in ca.de borace inquit.Micar. .i.borax,& est ex speciebus saliū,et in sapore suo reperitur de sapore baurach,et habet cum eo parū amaritudinis, et est minerale.et artificiale,et minera eius est in riperiis maris.Idem Sera.ex authoritate Rasis ait:quod radix eius est vrina infantium,et intelligo eius quod est artificiale,et est gluten auri. hæc apud Diosc. uocatur chrysocolla, quæ in principio habet colorem uiridem ualde,melior est Armenia,secundo Macedonica et Cypria.eligenda uero est mūda sine lapide et sine terra.Aui.in.2.cano. duo facit ca. unū de eo quo aurum adhæret.aliud de tincar, et capistrū auri, eo quod cum ipso aurifabri aurum,ac alia metalla consolidant,secundum autem Circa instans, borax est gummi cuiusdam arboris quæ in partibus transmarinus nescitur;et in æstate effluit,hoc satis est notum.

Amentū dulce secūdum cōpositorem est gypsum coctū, quidam crediderunt quod esset quidam lapis albus qui de uitro cocto fit,sed ignoro. Sed si compositor uult quod sit

gypsum coctũ,ergo idem debet poni,& sic meo tempore ui di gypsum coctũ ponere,& modus coctionis eius est quòd ponatur gypsum super ignem, & ibi dimittatur tantum ꝙ in colore efficiatur album. sicut fit de alumine rochæ.

Vmbilici marini.i.belliricí marini eorum forma est quasi sicut forma umbilici hominis,& sunt lapides parui & albi, & inueniuntur in ripis marinis cohærentes sicut dentales deferuntur a Venetiis ad nos,& sunt noti.

Crystallus.s.lapis crystallus est de genere berilli ipsum enim reperitur in fluuiis. hoc notum est,eius puluis lac mu lieribus præbet. secũdũ Sera.crystallus est de genere vitri.

Anthali sunt ossa facta, sicut dentali vtcunq; maiora, sed non habent superficiem leuem sicut dentali, sed virgulam & totam albam.oriuntur sicut illi: & eandem habent virtutem,in partibus marinis inueniuntur.

Dentali sunt ossa satis alba,& sunt sicut canini dentes sed longiores & intus perforati & inanes.i.vacui,oriũtur in ca uernis lapidum existentium in profundo maris,& sunt noti.

Marmor albũ inter genera marmorea lapis alabastrũ est positũ, & hæc est opinio Cõpositoris. Itẽ vide apud Ioan. Angli.in cap.de lepra. ait enim sic.& aliqñ aliqui addunt de lapide alabastri,quod idẽ est cũ marmore albo. hic vero lapis nascitur in Alabastria Aegypti & Damasco. Isid.in cap. de marmoribus ait.Post lapidum genera veniemus ad marmora:Nã inter lapides & marmora differentia est. Nã marmora dicuntur eximii lapides,quæ maculis in coloribus cõ mendantur,marmor sermo græcus est a nitiditate vocatus, marmorũ colores & genera innumerabilia sunt.idẽ ibidem ait Alabastrides lapis candidus: inter tinctus uariis coloribus ex quo euangelici illius vnguẽti uasculũ fuit. cauantur .n.ad uasa unguentaria,quoniam optime seruare incorrupta dicit. nascitur circa Thebas Aegyptias,& Damascũ:Syriæ cæteris candidior, probatissimus uero in India &c.

Gersæ serpentariæ ẽm Cõpositorẽ est lac serpentariȩ,vel colubrariæ, vel viperinæ, quidam crediderunt quod esset cerussa cõis,sed non recte.nam ibi cerussa cõis ingreditur. Circainstans inquit:Cerussa est flos plũbi, siue gerse appellatur. Verum gerse dici posset cerussa si illud non subiungeret,sed hic dicit gerse serpentariæ, quod aliud est. Gilibertus aũt de Anglia in cap.de pilis,& rugis tollendis ait: Gerse fit, ex iaro uel de uiticella,sicut de serpentaria extrahitur succus radicis,& colatur,& ponitur ad solem,& cum recesserit aqua superior proiicitur,et ponitur aqua alia & residet & proiicitur,& sic fit quousq; substãtia exiccatur & est gersa calida & sicca, sed cerussa est frigida. meo tempore vidi facere gersam ex serpentaria minori, hoc modo puluis subtilissimus est radice ipsius conficitur cum aqua rosata,& ponitur ad solem donec aqua ex toto consumetur, & ita fit quater vel quinquies tantũ ꝙ eius puluis efficitur albus,& usui reseruatur, & uocatur gersæ serpẽtariæ, siue cerussa serpentariæ,idem potest fieri de serpentaria maiori.

XXV.
FVSCVM, seu nigrum.

℞. Olei lib.i.s.ceræ nouæ.℥.iiii. colophoniæ sepi porcini, gũmi arabici,serapini,picis naualis colatæ ana.℥.ii.masticis galbani,olibani,terebintinæ an.℥.i.confice sic.oleum in olla super ignem mittatur & bulliat,tunc apponatur cera,deinde colophonia,qua liquefacta ponatur pix naualis,postea gummi,serapini terebintinæ,ita tamen ut omnia terantur prius præter picem naualem & terebintinam.pul. masticis, & olibani, & cum spatula agitando semper omnia liquefiant, & bene coctum sit, deinde cum infrigidatum fuerit vsui reseruetur.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum apud nos est in usu. Fuscũ dicitur quia est nigrũ.Rasis in.7.Alman.in cap. de medicinis generantibus carnem ponit vnguentum nigrum, quo utendum est cũ uulnus est siccum & fuscum, sed non est idem.Nicolus Flo. in libr.7.in cap.de uulneribus euenientibus pectori habet aliã descriptionẽ huic conformem nisi in una re, & hoc est quod Nicolus habet armoniacũ. Nico.non Leonardus de Preda palea in ca.de cura vlcerũ in generali ponit vnguen. fuscum.i.nigrum & est idem.Idem habet Gilib.de Ang. in cap.de vulneribus capitis & eorum curis.

XXVI.
POPVLEON.

℞. Oculorum populi,lib.i.s.foliorum papaueris nigri,foliorum mãdragoræ,cimarum rubi tenerrimarum,;foliorum iusquiami,solatri,vermicularis lactucæ,bardanȩ,semperuiuȩ, violæ,scatuncelli,an.℥.iii.axungiæ nouellæ porcinæ,sine sale lib.iii. oculi populi per se bene pistentur, & magdaleones informentur,per duos dies dimittantur tertio vero die omnes herbæ supradictæ colligantur & per se bene terantur,& cum magdaleonibus iterum terantur, & misceantur, & formatis magdaleonibus per nouem dies reseruentur.postea uero magdaleones illi frustatim in caldario cum lib.ii. vini optimi odoriferi ponantur,& bulliant vsq; ad consumptionem uini cum spatula semper agitando, & postea per saccum bene expressum cola,& colatum dimitte infrigidari,& in uase reconde.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguẽtum est in usu.Dicitur autem populeon:quia fit de oculis arboris quæ populus nominatur: & fit in tẽpore ueris,Leonardus de Preda palea in cap.de inflationibus & uersicis habet idem,populus autem est arbor satis nota. eius species duæ sunt sicut patet per Diosc.qui de ipso duo facit cap.unum sub nomine agiros.aliud sub nomine populus.in cap. uero de agiros ait aliqui etiam perhibent eius lachrimum.i.gummi arboris in Rhodanũ distillatum,& coagulatum,& succinum facere. Hic uidetur quod hæc est arbor de qua fit charabe: nam sine dubio charabe est gummi arboris secundum Auicenna dictæ haur romanum quæ iuxta rhodanum est nascens.

Papauer nigrum.s.papauer qui gerit semen nigrum:nam inter papauer album & nigrum: in foliis est parua differentia, & sunt ex hominibus qui ponunt unum pro alio: nam non distinguunt nisi in semine tantum.Hodierni apothecarii: si nigrum habere non possunt,ponunt rubeum, sed non recte,& hæc est quæ a Diosc.anemonis vocatur, & a nostris rusticis dicitur rosella, sed hoc non conuenit,quia papauer nigrum est frigidum, & rubeum calidum.

Mãdragore.s.folia apud nos raro inuenitur,sed moderni herbatici reperiunt speciem unam mandragoræ in partibus Comi,& illa utũtur: & si hãc habere nõ possunt ponũt folia bryoniæ.Leonardus aũt ibi inquit,foliorũ mandragoræ, & loco eius fabæ inuersæ:faba uero inuersa apud Diosc. inter spẽs strychni describitur,& est tertius strychnus.i. solatrũ.

Rubus alius batus ferens mora: alius rubus canis, qui apud Diosc.cynosbatus uocatur,sed hic intelligitur de rubo qui fert mora.

Iusquiamus.i.dens equinus siue symphoniaca, & est herba quæ in sterquilinis locis inuenitur, apud nos iuxta hortos ac in ciuitatibus inuenitur hanc papienses uulgo herbam pinulam dicunt.

Vermicularis secundum Compositorẽ est semperuiua minor,quidam portulacam agrestem uocant.hæc apud Diosc. aizoon minus uocatur, nascitur in parietibus, in ciuitatibus,& super tecta: hæc nota est.

Bardana secundum Compositorem est illapheos seu lappa quidam lappagonem maiorem dicunt. Isidorus ait:Lappa dicta,quod habeat caulem ingentem per terram dispositam,hæc a græcis philoantropos vocatur, supra de ipso dictum est in filoantropo antidoto.

Scatoncellus ẽm Cõpositorẽ est umbilicus veneris. Idẽ dicit Leonar.de Preda palea ibidem:sed hodierni apothecarii:maxime ignorantes loco eius ponunt illum cardũ qui a Diosc. vocatur dipsacus: cuius frutex est spinosa, habens folia sĩlia lactucæ,& hoc vtunẽ fullones ad garzandũ pãnos & bireta:& sic meo tp̃e uidi multos ipsum ponere,sed errãt nã ut dictum fuit. Nicolus compositor uult quod scatuncellus sit umbilicus ueneris.Idẽ dicit Leonardus, & sic est secundum ueritatẽ hæc a Diosc.vocatur cotilidon. apud nos nascitur in tectis domorũ, & ecclesiarum,ac aliis locis, & vocant ipsum uulgo herbã rotundellam, aut cimbalariam.

XXVII.

AGRIPPAE.

℞.Bryoniæ.i.cucurbitæ agrestis lib.ii.radicis sicydis.i. cucumeris asinini lib.i.squillę.℥.vi.ireos.℥.iij.radicis filicis.℥. ii.radi.ebuli.ʒ.ii.tribuli marini.℥.ii. oẽs radices ter uel qua ter abluant,& terant ĩ pila marmorea,& ĩ li.iiii.olei de leuco uel lẽtiscini ponãtur ꝑ duos dies.iii.die superponant et tandiu bulliant donec incipiant radices dimitti: postea ponantur in sacco, & exprimendo colentur, & cum colata fuerint iterũ super ignem mittantur, & cũ bullire inceperint ponant.℥.xv.ceræ albissimæ,liquefacta cera ab igne deponatur,& dum infrigidatũ fuerit, collige in uase & serua.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum est in usu:dicitur autem agrippa, quia Agrippa rex utebatur, uel quia ab eo, uel eius causa, fuit inuentum Leonardus de preda palea in cap. cura casus & offensionis habet idem.

Ebulus est species sambuci, & est chamæactis, de forma ipsius apparebit infra in unguento ebulino.

Tribulus marinus.i.cicer imperiale.hic apud Auic.in.2. can. uocatur hasech:eius species duæ sunt, scilicet domesticus & agrestis, sed ille qui hic intelligitur est ille qui fert quedã fructũ ad sĩtitudinẽ castaneæ,& propter id multi uocant ipsum castaneolũ, & isti fructus abundant in locis uicinis sanctæ Mariæ de monte, & ibi uocantur lagani ab incolis, & sunt primo uiridis coloris: deinde nigrescunt, & habent angulos acutos: apud nos idem inueniũtur ultra padum,maxime in aquis & hic fructus piscatoribus nocet.eo quòd inuoluitur circa rete, & pisces fugiunt.

Oleum de leuco.i.oleum album de oliuis: nã leucos græce album interpretatur, & tale est oleum antiquum, quia quanto oleum est antiquius tanto albius est, in hac sunt diuersæ opiniones:nam secundum multos non debet ingredi nisi oleum de leuco.i.albũ:sed in ista descriptione habet oleum de leuco,uel lentiscinum,& hæc litera ut puto fuit super addita.nam in codicibus Nicolai uetustis non reperitur nisi oleum de leuco uerum hodie generaliter ponunt oleum de lentisco, sed non recte faciunt.

Lentiscus aũt arbor est quæ in nostris partibus non reperitur,immo nisi in Chio insula: huius arboris lachrymũ mastix est,ut uolunt moderni.Sera.in cap.de terebinto de lentisco loquitur.in isto unguento ingreditur oleum de leuco. i.album uel lentiscinum.i.de granis lentisci, sed melius est ponere solum de leuco,ut dictũ fuit,si tamẽ ponere uolueris oleum de lentisco.Modum ipsius inuenies apud Diosc. sub noie olei schinini,huius modus est sicut olei laurini.s. de semine ipsius: in Chio insula fit in multa quãtitatem, et utuntur ipso in conuiuijs loco olei oliuarum, & ad faciendum lumen hoc defertur de Ianua ad nos,sed raro utimur.

EX GALENO.

XXVIII.

DIAPOMPHOLYGOS.

℞.Pulueris plũbi usti,lauati,pompholigos, olibani ana.℥. iii.absinthij.ʒ.ii.ceræ.℥. iii.olei rosati.ʒ. v. vuæ lupinæ, ex fructu succi quòd sufficit, & coques & facies unguentum.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum non est in usu sub noie unguenti pompholigi:imo apud chirurgicos est in usu sub noie unguenti de thutia: nam pompholigos aut põphilix est thutia, sicut patet si legis capitulum de pomphilix apud Diosc.cũ cap.de thutia apud Serap.& Aui.uidebis quòd idem sunt, sed Dinus Florentinus in suo antidotario habet prædictum unguentum, & inquit:Pompholigos uel spodium,quod non est benedictum (ut iam dixi) ipse Gal. in lib. Secretorum in ca.de conseruanda sanitate oculi inquit: Alceonie, idest thutia inda.idem in octauo de simplicibus ait: Chatimia.i. thutia, unde per hoc dico quod unguentum diapompholigos est unguentum de thutia.

Vua lupina.i.solatrũ scdm modernos non est stafisagria, ut quidã crediderunt, miror quod Mesue in ca.de alfesera dicat.nascuntur super ea botri,sicut botri uuarũ, & uocantur uuæ lupinæ, sed apud modernos non recte.nam uua lupina apud Sera.in cap.de solatro est idem. Auer. in.5. coll. inquit: Hupne phatahalep.i.uua uulpis quæ in latino nominatur uua canina,hæc herba.s.uua uulpis uel maurella.Praeterea Aui.in ca. de chechingi ait: Virtus eius est proxima uirtuti uuæ lupinæ: & proprie uirtus foliorum eius. nam sine dubio chechengi est species solatri siue uuæ lupinæ: ꝙ idem est. Item Circainstans strychnum uua lupina solatrũ morella idem est,& sic ex meo iudicio dico quod uua lupina est solatrum quæ apud Diosc.strychnus uocatur. a uulgo dicitur herba mora. Papias ait Vua lupina dicta quòd semẽ eius uuæ simile est hæc strychnos græce dicitur.

EX ANTI. IOAN. SERAPIONIS.

XXIX.

DE ZINIAR.

℞.Ziniar.ʒ.ii.

Ceræ, } ana.ʒ.v.
Resinæ pini, }

Misce, & liquefiat cum oleo, & administretur.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum non est in usu. Hoc unguentum uidetur concordare cum unguento de flore æris quòd scribit in 5.cano. Aui. & sic sine dubio idem est.

Ziniar autem secundum intentionem Simonis Ian. non est flos æris,ut apparet in cap.de ærugine æris, & in ca. de flore ęris. ergo unguentum de ziniar,nõ debet eẽ unguentum de flore æris, sed moderni generaliter loco floris æris ponunt ziniar.i.uiride æris, & sic si consideras intentionẽ Aui.ac Sera.uidebis quod ziniar & flos æris idem sunt. Io. Angli.in cap.de ulceribus nasi dicit ziniar.i.uiride æris,sciniar aũt est ancusa.i.lactuca asini, ut apud Aui.in.2. cano.

EX RASI.

XXX.

DE MELLE, in.7.ad Almans. capitulo de carbunculis.

℞.Sarcocollæ, mellis, partes æquales deinde sarcocolla puluerizata cum melle misceatur & recondatur.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum non est in usu. Dubitant nostri chirurgici an istud unguentum sit unguentum de melle an de sarcocolla quòd ignoro, quia scdm intentionem Rasis est de melle,& sic credo, quia istud unguentum inuenitur apud Nicolaum Flo.in lib.6.in ca.de ademul & forunculo spina siue claua ubi ponit unguentum de melle, quod idem est.

EX ANTID. AVICENNAE.

XXXI.

DE FLORE AERIS.

℞.Floris æris.ʒ.ii.ceræ,resinæ an.ʒ.v.teratur flos æris & liquefiant reliquæ medicinæ cum oleo, mensura quæ est necessaria, & proijciatur de superflos æris, & commoueatur donec æquetur,et administretur.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum nõ est in usu. Mesue in suo grabadin describit unã aliam descriptionem, sed non est idem. ut dictũ fuit:tamen differt parum.Io.Angl. in cap.de ulceribus nasi habet idem,sed nõ est sĩle, immo est idem cum illo Mesue.Io.Ser.in suo antidotario: habet unguentum de ziniar, quod idem est in omnibus, et secundum intentionẽ utriusque flos æris, et ziniar idem sunt.

XXXII.

DE CHALCANTHO, uulgo de calcadis.

℞.Adipis zirbi.s.pinguedinis seu pãniculi cooperientis intestina antiqui lib.iii.olei antiqui li.iii.calcadis.℥.iiii.liquefiat adeps,et teratur calcadis,& misceatur cum lib.iii.olei, et terantur lib.iii.lithargyrii,et misceantur cum eis,et cum adipe in mortario, deinde ponatur in frixorio mundo, et permisce ea cum spatula quæ sit abscisa ex palma, donec æquetur et administretur.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentũ in usu non est secũdum Leonardum de

preda palea in ca.de phlegmone, est unguentum de palma nam ibi inquit: Vnguentum de palma.i.de colcothar relatū ab Aui.in suo antidotario.

Calcadis vero apud Auic.in secundo can.in cap.de atramēto est vitriolum album. Leonardus loco calcadis habet vitriolum supra fuit positum unguentum palmeum, quod idem non est.

XXXIII.
RVBEVM.

℞.Lithargyrij cōtriti & cribellati eminan.i.olei oliuæ lib. ii.aceti lib.x.concutiantur donec,coagulentur, & ponātur super ipsa postquā coagulantur lib.i.de venis tinctorum.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum non est in usu: ſm intentionem Nicoli Florentini est unguentū aureum: tamen Mes.ponit unguentum aureum ꝙ idem non est, ut ostensum fuit. Leon. de preda palea.in ca.de medicinis faciētibus nasci carnem: habet idem quod est huic conforme.

Emina secundū ipsum Aui.maxime romana est.℥. xx.sed emina Italica & ægyptiaca est.℥.xvi.& sic secūdum modernos emina est.℥.xvi.

Vena tinctorum secundū intentio.Auic.est rubea tinctorū, quidā crediderunt ipsam esse venā citrinā sed nō recte, ſm intentionem Nicolai vena tinctorum est rubea tinctorum, & uena citrina est radix celidoniæ, seu curcuma.

XXXIIII.
APOSTOLORVM.

℞.Terebintinæ, ceræ albæ, resinæ pini an.ʒ.xiiii.opopanaci, floris æris an.ʒ.ii.armoniaci.ʒ.xiiii. aristolochiæ longæ, thuris masculi an.ʒ.vi.myrrhæ, galbani an.ʒ.iiii.bdellii.ʒ. vi.lithargyrii.ʒ.ix.infundatur bdellium in aceto vini, & coquantur in æstate cū duabus lib.olei.& in hyeme cū lib. iii.

COMMEN. MANLII.

Istud vnguentum ſm intentionē Auic.est unguentū apostolicon, & noiatur vnguētum ueneris, & dr̄ quod est medicina.xii.apostolorū.Pet.Argillata chirurgicus, in ca.de medicinis mūdificatiuis & abstersiuis habet idem in fine uero eius descriptionis inquit: Vocat ipsum Mes.cerasеos & magister Anto.de Ianua.gratia dei.quia mire rectificat ulcera maligna, ut dictum fuit in unguento ceraseos. Leon.de preda palea in cap.de ulceribus uirulentis habet idē & est simile, & sic apud nos est multum in usu.

Flos æris loco eius.Pet.Argillata habet viride æris, ergo est ziniar, & sic moderni uiride æris in ipso ponunt.

XXXV.
DE CALCE, in 4.can.Fen.4.ca.de medicinis, quæ sunt ad combustionem, secundum intentionem secundam.

℞.Calcem, & abluatur septies donec separetur eius acuitas tota: deinde cōquassetē cū oleo rosato aut oleo oliuæ, & pauca cera si indiget ea, & fortasse addūtur super ipsum chimolea & albumen oui, & parum uini, & fiat unguentum.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentū nō est in usu: idem habet vnā aliā descriptionē ibi subsequentē: & utraq; est optima contra combustionē ignis.Barto.Monta.in suo antido.hēt idem Leon.de preda palea in ca. de combustione ignis vel aquæ uel olei, ponit unguentum mirabile de calce quo usus fui in abbate, quē afflauit fulmen, & ille abbas erat de Villa Carariæ Paduanensi, & cōbustus erat ab una parte integre per mediū corporis, & per mammillam cordis, & destruxit ferrum id fulmen absque læsione uagine, & cōbussit camisiam absque læsione aliorum pannorum, & ante ipsum a latere mortuus est unus suus famulus, & mortui sunt duo canes distantes per xx.pedes & plus. ℞.calcem uiuam & decies extinctam in aqua feruentissima, & postea exiccatam sparsa aqua cum pecia & exiccatam calcem ad vmbram referua, & tempore quo uolueris uti, utere vt ibi docet.

EX GVIL. VARIGNANA.
XXXVI.
COMITISSAE, in ca.20.de his quæ a communi natura magis sistunt menstrua mulierum.

℞.Corticū medianorum castaneorū & glādium & arboris glandiū, myrtinorū, caudæ caballinæ, gallarum, corticum fabarum, acinorū uuarū, sorbellarum siccarum, mespillorum maturorū, radicū chelidoniæ, foliorum prunorū syluestriū ana terantur grosso mō, & coquantur in aqua plantaginis, & colentur.℞.ergo tunc ceram quantum uis & dissolue illam cū oleo myrtino, & laua eā nouies cum prædicta aqua semper innouando aquam qualibet uice.Post hoc. ℞.iterum cortices prædictorum.i.castanearum, & glādium & arboris glandium ana partem unam, cineris ossium cruris bouis, myrtillorū, acinorum uuarum ana partem mediam: terātur & fiat puluis.℞.ergo huius pulueris partes duas, trochiscorum de charabe partem unam, misceantur & cū prædicta cera, & oleo myrtino, & oleo masticino ana q.s. fiat unguentum, ex quo cum expedit renes & pecten, & omnes partes circunstantes inungantur.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum est multum in usu maxime ſm descriptionem istius authoris: hoc multi moderni faciunt per aliam uiam, sed ista descriptio est nobilior alijs, quia inuentor primus istius unguēti fuit Gul.qui ibi sic ait: Ego uero in restrictione menstruorum mirabilem habeo experientiā cū hoc unguento: quod propria industria inueni pro comitissa Vadræ: ipsa.n.prægnans existens propter pressurā gentium sibi factam in festo sancti Grisogoni iā inceperat abortiri, & sanguis & aqua iam in magna quantitate egressa fuerant: perunxit ergo se tm̄ semel cum ipso, & sanata est, parcum conseruans ut debuit: & postea semper propterea uocaui ipsum unguentū comitissæ, & cum ipso etiā postea plurimas alias sanaui, & si ex eo etiā renes a sursum usq; deorsum inungantur, sistit hæmorrhoides, & ibi ponit duo experimenta mirabilia in restrictione menstruorū: magister. Io. Concore.in ca. de partu innaturali, hēt idē: sed istud est nobilius.Nicolus Flo.in li.6.in ca. dę fluxu humiditatū a matrice, ponit unguentum utile quo utebatur ducissa Austrię. & a quibusdam dicitur unguentum comitissæ & est idē, sed Nicolus non fuit primus inuentor: magister Anto. Guain. in ca.de approximandis ab intra: & cura superfluitatis menstruorum ab hæmorrhoidibus matricis prouenientibus seu rupturæ uenæ frigidæ describit hoc idem: scias quod multi hodierni medici ac apothecarii quærebant prædictum Vnguentum in Guil.Lombardo: & hoc aduenit, quia non habuerunt cognitionem.Gui.de Varignana.

Castanea fructus ē satis notus: Isi.ait: Castaneā lati.a græco appellant uocabulo: hanc.n. græci castaneam uocant ꝑꝑ quod fructus eius gemini in modū testiculorum intra folliculum reconditi sunt, qui dum eiiciuntur quasi castrantur.

Glans nota est. Serap. de glande & castanea in uno cap. loquitur. sicut etiam Auicenna.in secundo can. Gulielmus inquit: & glandium hoc est mediani corticis glādium, sicut habet Nicolus.

Arbor glandis seu glandium nota est omnibus. Gulielm. inquit: Et arbor glādium.i. corticum medianorum arboris glandium siue quercus. Nicolus loco arboris glandium inquit: Et iterum cupularum glandium, sed hoc Guliel. non habet: uerum est quod hodierni cupulas glandium in ipso ponunt, quæ sunt laudatæ.

Cauda caballina est cauda equina, & est quam Diosc. hippurim uocat.Nicolus loco eius habet caudā equinam: quæ idem est.Sera.in ca.de cauda equina inquit: aliquādo uero egreditur a muris in quibus nascitur, & declinat inferius propter similitudinem foliorum quæ sunt sicut coma, ut uideatur uelut cauda pendens in muro, & propter hoc sic nominatur. Moderni autē duas ponunt species una est maior & asperior qua tornitores scifos poliunt, & alia tornatilia: aliquando asprella dicitur, aliquando troxia Guliel. Lombardus ait: Cauda equi est asprella: hæc apud nos in fossis ac iuxta aquas inuenitur.

Faba.s.corticū ipsarū.Isid.in ca. de leguminibus inquit: Faba græca etymologia a uescēdo uocabulū sumpsit, quasi faga, fage.n.græce comedere dicitur, primū enim homines hoc legumine usi sunt: cuius species sunt duæ, quarum alte-

ra cõis, altera ægyptia, faba frisa dicta, eo quod eam hoĩes frendant.i.frangant, & molendo cõminuant: ipse Isido. describit fabã græcã inter species leguminis: sed secundũ modernorum opinionem faba græca est fructus cuiusdã arboris magnæ, quæ apud Dios. agrifolium vocatur.

Acini vuæ secundum quosdam sunt acini vuæ dictæ lambruscæ: quia habet maiorem stipticitatem quam aliæ. Nicolus & magister Antonius Guainerius loco acinorum vuarum habent arillorum vuarum, ergo sunt grana vuæ, seu semina quæ magis laudata sunt.

Sorba vero apud Ser. est zarur. sed apud modernos non recte, uerum est quod ponunt unum pro alio, & eius arbor sicut narrat Sera. est spinosa: cuius formam uide in electuario de sorbis. Gal. in. 8. simpliciũ ait. nix. i. sorba. arbor eius fructus a multis dicitur omnia.

Mespilla secundũ Dios. semen hẽt rotundũ & minutũ maciano simile, tria ossa habẽs, unde & triconũ dicitur, & alia quæ in Hispania nascitur, quã multi epinelidam uocant, semen rotundum habens hoc aptum est ad edẽ dum, & stypticum, & tarde maturescit. & hæc apud Sera. est ca. de sorba. & sic si legis ca. de mespilla apud Dios. cũ ca. de sorba apud Sera. uidebis quod idem est. Isid. ait mespilla arbor spinosa, fructui similis malorum, sed paulo breuiore. unde & appellata qđ pilulæ formam habeant eius poma. Gul. Cõpositor. & magister Antonius Guainerius ponunt mespila, sed Nicolus habet mespilam, & sic hodie nespulã in eo ponunt.

Pruna syluestria secundũ modernoꝝ opinionẽ sunt fructus ex quo acacia fit, de qua liber qui dicitur Bulchasis inquit: Modus extrahẽdi succum prunoꝝ syluestrium ex quo fit acatia, Lumen malelucens loco eius habet folia pini syluestris, sed non recte: quia Compositor & Nicolus habent folia prunorũ syluestrium. Compositor aũt Nicolus & magister Ant. Guainerius non ponunt dosim ipsarum rerum, tamen notum est quod quando dicitur ana, significat æquale: & sic in prædicto unguento idem intelligitur, & potest fieri in magna quantitate, & in parua, sed magis fit in magna quam parua. Si vero facere uolueris istud unguentum de manipulis duobus pro qualibet rerum supra dictarum dosi, ceræ ac aliarum rerum ostendam infra.

Plantago herba est satis nota, Compositor ait: Coquantur in aqua plantaginis. Nicolus inquit. Coquanť in succo vel decoctione plãtaginis, cera. s. cera usualis, Compositor & alii inquiũt. ceræ quantum vis, hoc est quantum oportet. supra dixi quod ana significat æquale, & si prædictum unguẽtum facere uolueris de manipulis duobus cuiuslibet prædictarum rerum debet poni lib. i. & ℥. iiii. ceræ nouæ, & dissolue ipsam, ut docet Compositor.

Olei myrtillorum descriptionem docet dñs Mes. in trac. de oleis, de quo infra Cõpositor, nec alij non ponunt dosim istius olei, sed gñaliter ponitur tantum olei quantum ceræ. postea dicit ceræ quantum uis, & dissolue illam cum oleo myrtino, & laua eam nouies cum prædicta aqua semper innouando aquam qualibet uice. Nicolus dicit semper innouando eam unaquaq; uice, accipiẽdo de ipsa oĩ vice portionem eius sufficientem ad lauandum, & hoc facto ℞. vt dicit Compositor ana. i. æqualiter Compositor ait. ana partem vnam. s. rerũ supradictarũ, & debent esse pro qualibet. ʒ. ii. & per partem mediã quæ ponitur inferius, intelligitur. ℥. i.

Troc. de charabe. descriptio inueniť in pluribus authoribus, ut dictum fuit, sed generaliter faciunt secundũ descriptionẽ Mes. quam superius posui, dicitur aũt charabe quasi rapiens paleas, & est gũmi arboris dictæ haur romanũ. Ioa. Ang. in ca. de feb. ethica ait: Charabe, & est charabe idem ꝙ vernix, sed charabe idẽ quod ambra. pondus eorũ debet esse, ℥. iii. ʒ. vi. Oportet iterũ addere oleũ myrtinũ, & oleũ masticinũ, sed Compositor non dicit: Si debẽt esse lota aut nõ Nicolus aũt ait: Oleo myrtino loto. additio eis oleo masticino non loto. quidam tñ lauant ipsum simul cũ illis post ꝗ oĩa sunt simul cõmixta, & confecto unguento quo unguẽto ungantur renes a sursum vsq; deorsum dosis vero istorũ duorum oleorũ. s. myrtini & masticini. i. de mastice debent esse an. lib. ii. & ʒ. iii. & fiat istud unguentum debet confici cum optima diligẽtia propter optimam vtilitatem quæ in ipso inuenitur.

EX ANTID. DINI FLOREN.
XXXVII.
PSILOTRVM.

℞. Calcis fortis supra quã ponatur septuplũ aquæ, & ꝑ tres dies sic dimissa coletur, postea in hac aqua. vi. partis calcis ponatur, & per tres dies morentur. his gestis sexta pars arsenici citrini in prædicta aqua mittatur & tandiu ad solẽ dimittatur donec pẽna immissa depiletur, cum extrahitur vero locus fricetur. id enim cito abradit pilos.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum non est in usu. Liber qui dicitur Bulchasis in tractatu primo scribit modũ psilotri noti, sed non est idem, uerum superius posuit modum faciendi medicinam depilantem pilos una hora, & hoc uidetur esse melius vnguẽtum psilotrum pro psilotro, intelligitur medicamen depilatorium.

EX IOAN. ANGLICO.
XXXVIII.
GENESTRICVM commune capit. decura quartanæ.

℞. Florum genestræ. ʒ. vi. butyri Maii. s. facti de mẽse Maii, vel alterius, si hoc haberi nõ posset, axungiæ porcinæ recẽtis lib. i. ceræ modicũ. uel fiat liquidũ, uel potest cõfici cum oleo camæmillæ, & tunc cera plus ualebit. ibi conterantur flores cum istis prædictis uel cum aliquo istorum, & tunc ista per x. dies continue agitando, & ad solem ponendo, & tunc ultimo ponantur in patella ferrea ad ignem, & dissoluantur, & liquefiat pinguedo uel butyrum, & tunc deponatur ab igne, & cito post coletur per medium panni linei bene comprimendo, & erit unguentum.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentũ apud nos non est in usu. Idem in eodem cap. describit duas alias descriptiones quæ idem non sunt. ego uero solã scripsi istam descriptionem: quia Compositor intitulat ipsum unguentum Genestricum commune. Genestra aũt frutex est omnibus not. hic apud Dios. uocatur spartus. Pli. genistæ vinculi vsum præstant. flores apibus gratissimi, dubito an hæc sit quã græci authores Sarton vocant quidam myricam vocant, sed non myricem. Mes. inquit: Albrachin est capistrũ arboris, & est arbor montana: super cuius stipitem eleuatur densitas fustium multæ rectitudinis, & dũ plicantur, non patiuntur fracturas. unde ligantur ex eis arbores, & producunt flores figuræ lunaris citrinitatis multæ, & profert folliculos secundum semitam orobi habentes semina distincta sicut lens, sed in lingua latina genestra siue myrica appellatur. Electio ultra marina est melior, & omnes quæ in partibus orientalibus oriuntur. Gal. in 8. simpl. ait, Spargamum. i. genestra.

XXXIX.
DE TALPA, in cap. de cura lepræ.

℞. Talpam combustam, cortices auellanarum, nucum maiorum, castanearum, & cum his apes & muscas, & omnia ista cõburantur, deinde recipe capillorum ueneris recẽtiũ, spicæ nardi, laudani, bulliant omnia in oleo laurino, & addatur cera, & fiat unguentum.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentũ non est in usu. Talpa aial est quod vocať irbea, & est notum. Papias inquit: Talpa dicitur quod sit dãnata cecitate perpetua. est. n. absq; oculis terram semper fodiens, quæ græce dicitur talfas. Isid. in ca. de minutis animalibus inquit: Talpa dicta quod sit damnata cœcitate perpetua & tenebris: est. n. absque oculis, semper terram fodit, & humum egerit, & radices subter frugibus comedit: quam græci assalan uocat: comburatur aũt istud animal ut comburitur lepus: cuius modus patuit supra.

Apes sunt positæ ĩter minuta aĩalia, & hæ notæ sunt Isid. inquit: Apes aũt dictæ uel quod se pedibus inuicem alligẽt, uel pro eo qđ sine pedibus nascantur: nã postea & pedes & pennas accipiũt, hæ solertes ĩ gñandi mellis officio assignatas incolunt sedes: domicilia inenarrabili arte componunt

ex uariis floribus fauum condunt,textisq; ceris in minera, prole casta replent exercitũ, & reges habent,prelia mouēt, fumum fugiunt,tumultu exasperantur:has plerique experti sunt nasci de boue & cadaueribus nam pro his creandis uitulorum occisorum carnes uerberantur, ut ex putrefacto cruore uermes creentur: quæ postea efficiuntur apes,proprie tamē apes uocantur orte de bobus:sicut crabrones de equis,fuci de mulis,uespæ de asinis.Dios.in cap.de melle inquit:Mel est ros cœlestis,quem apes colligunt.

Musca apud omnes nota est.Isido.musca ex græco uenit. sicut & mus,hæc sicut & apes necatæ in aqua aliquotiens post.i.horæ spatium reuiuiscunt: reperitur alia species muscæ quæ uocatur cynomia apud Græcos,& est musca canina: nam cynos græce canis uocatur.

XL.

DE CASTOREO, in cap.de spasmo.

℞.Piperis nigri,castorei,euphorbii ana.℥.ii.pyrethri,costi amari.an.℥.ii.costum resoluatur in.ʒ.iii.uini albi per unam diem & noctem in crastino addantur.℥.iiii.olei, & bulliant vsque ad consumptionem uini,& postea addantur pulueres & fiat unguentum.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum apud nos non est in usu: verum secundum intentionem Compositoris est expertum in illa materia. ipse vero in principio non dicitur quod istud sit unguentum de castoreo . immo in fine eius descriptionis ait, & fiat unguentum : ꝙ ego uoco unguentum castorinum.

XLI.

EBVLINVM, in cap.de dolore iuncturarum.

℞. Foliorum ebuli.M.iii.coquantur in aqua diu deinde extrahantur & conterantur sicut si deberent comedi,& pistētur in mortario,& tunc modicum axungiæ porci vel butyri de Maio,& flores genestræ misceantur, ut per medium panni lini extrahantur,& erit unguentum optimum in causa frigida,sicut ego probaui in vno podagrico & sciatico pingui ualde,nec valuit sibi aliquid aliud.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum non est in usu : tamen secundum intentionem Compositoris est mirabile in illa materia.

Ebulus autem est species sambuci:vnde uersus.

Sambucus est actis sed ebulus est chameactis:de quo Sera. in ca.de ebulo,de utraq; loquitur,& ibi describit de forma ipsorum dicens,quod illa species quæ dicitur chameactis est minor prima,& habet ramos magis herbæ pertinentes quadratos,in quibus sunt multi nodi,& folia inuicem distātia in singulis nodis similia foliis amygdalæ in sumitatibus suis,nisi quia habet venas,& sunt longiora eis habentia graue m odorem,& in sumitatibus ramorum sunt capitella seu coronæ similes coronæ supradictæ speciei, & flos similiter, & habet radicem longam in grossitudine digiti, & apud nos in uiis ac in multis locis nascitur, & vocant ipsum rustici Lorex.

XLII.

QVERCINVM, ibidem.

℞. Visci quercini,rubeæ minoris,ebuli & mediani, corticis sambuci, an.℥.s.coquantur in aqua camæmillina, & fiat vnguentum quercinum: est in secretissimum.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum non est in usu . Viscum autem quercinum uel uiscus secundum Serap.ex aut.Diosc.melior ex eo est nouus qui est similis in colore suo porris, exterius uero subrubeus sine asperitate, & sine furfureitate,& fit ex fructu rotundo qui nascitur in arbore glandium.idem Sera.dicit,reperitur autem in arbore malorum & pirorum : & in aliis multis arboribus.Ego uero uidi prædictum fructũ qui est in grossitudine ciceris, & parum plus:etiam sunt ex hominibus qui dixerunt,quod inuenitur aliquãdo eius fructus in magnitudine piri parui,& aliquando in magnitudine ciceris, sed parum plus secundum diuersorũ locorum varietatem, & nascitur super quercum,cuius folia sunt citrina,longiora.& paruiora, & inuenitur in Hyspania : Compositor in fine descriptionis istius unguenti ait: & tamen loco uisci quercini potest poni viscum alterius arboris, & est quoddã viride inter ramos arboris nascens,& per totum annum est viride,& habet baccas & grana sicut solatrum,& folia talia qualia crassula maior, sed sunt strictiora, & valet in omni gutta fomentata & emplastrata & inuncta ut satis uidi, & uiscum quercinum est optimum in epilepsia , & uocatur ab Auic.in.2.can.cap.de corallis,lignum crucis.

EX PETRO TVSSIGNANA.

XLIII.

DE EVPHORBIO, in cap.de paralysi,tremore,tortura,& spasmo ex repletione.

℞. Olei antiqui multum lib.i.ceræ rubeæ.℥.ii.liquefiat cera cum oleo ad ignem,& proiiciantur desuper euphorbii.℥.i. castorei.℥.s.& fiat unguentum.

COMMENTA. MANLII.

Hoc enim mirabile est in passionibus neruorum : apud nos in usu est.

APPENDIX.

Medicamentum διεύφορβίον ex euphorbio nempe, GALENVS.bellissime III. Medicamentorum per genera composuit, in hunc sane modum.

Euphorbii pars una.
Ceræ tres.
Olei duodecim.

Ceram quidem euphorbii triplicatam, oleũ uero ipsius ceræ quadruplum esse conuenit. & hæc est simplicissima compositionis symmetria,uerum (modo plura uelint,) studiosi locum consulant.

EX ANTID. BART. MONTAGNANA.

XLIIII.

DE CORTICIBVS castanearum.

℞. Olei de mastice lib.i.olei myrtini,cytoniorum,ana.℥.vi. masticis,acaciæ,sanguis draconis an.ʒ.i.corallorum rubeorum.℥.i.charabæ,terræ sigillatæ ana .℥.i.corticum castanearum,scoriæ ferri præparatæ,videlicet in aceto,ut ostensum fuit an.℥.ii.s.resinæ pini.℥.i. ceræ quantum sufficit, & fiat unguentum .

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum non est in usu: maxime apud nos. Castanea est fructus omnibus notus.Serap.de castanea & glande in uno cap.loquitur.Apud Auic.de castanea non inuenitur cap.immo de ipsa loquitur in cap.de glande.glans enim generale est uocabulũ ad plures fructus sicut ad castaneas nuces &c. vnde nucem dicimus iuglandem quasi iouis glandem cui est dicata.Petr.de Crescen.in lib.5.in cap. de natura arborum,& de utilitate fructuum ipsorum inquit: Castanea est arbor nota:& earum quædam domesticæ , quædam syluestres,& domesticæ quædam mediocres fructus facientes quæ castaneæ dicuntur:& quędam faciunt fructus ualde grossos,quos Mediolanenses marrones uocant uulgariter.

XLV.

PRO VERMIBVS.

℞. Succi persicariæ, absinthii,abrotani,centaureæ minoris, maliterræ, foliorum persici, foliorum lupinorum, radicum ebuli, corticum granatorum ana.ʒ.i. porrorum non transplantatorum,sunt porri dicti purixilli.℥.ii.nasturtii aquatici lib.i.aceti fortissimi.℥.iiii.ceræ quantum sufficit, fiat unguentum.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum est in usu,tamen non ualde.idem Compositor describit duas alias descriptiones,sed hanc opinantur esse nobiliorem aliis.

Persicaria secundum Nicolaum est herba sanctæ Mariæ, cuius folia sunt similia foliis persicorum,nascens iuxta hortos,eius species duæ sunt: quarum vna in medio foliorum habet maculam fuscam . alia vero est absq; macula , sed prima & melior est quam persicariam cum sigillo vocant.

Malum terræ est cyclamen aut buthormarien. Nasturtiũ aquaticum.i.senation. hoc apud Auicenna in secundo can. uocatur pupilla oculi . de nasturtio aquatico vide supra in dianasturtio.

XLVI.

DE MVCILLAGINIBVS.

℞. Mucillaginis, fœnugræci, seminis lini, altheæ, an. lib. s. coquantur omnia donec inspissentur, & quando coquitur, semper aspergatur cum aceto, deinde sumatur lib. s. merdasengi .i. lithargyrij, & coquatur in lib. i. olei sisamini, lento igne. deinde proiiciatur super ipsum mucillago, & proiiciatur super marmor, & malaxetur cum manu, & fiat unguentum mollificatiuum & lenitiuum.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum de mucillaginibus ſm modernos est diaquilon, & sic sunt ex hominibus qui faciunt istam descriptionem sub nomine diaquilon sine gummis: nam Mat. Syl: in litera diaquilon ait, Diaquilon est male scriptum, & debet dicere diachylon .i. compositio facta cum succis vel mucillaginibus. Præterea Io. Serap. in suo antidotario inquit: Vnguentum de mucillaginibus, & est diaquilon. idem dicit Gentilis super quintum cano. Aui. infra apparebit emplastrum diaquilon magnum, & ibi melius ostendam.

XLVII.

PECTORALE.

℞. Pinguedinis anatis, pinguedinis gallinæ an. ℥. i. s. butyri recentis. ℥. i. croci. ʒ. i. olei violati. ℥. ii. ceræ albæ. ℥. vii. fiat unguentum molle quod postea lauetur duabus uicibus cum aqua hordei tepida.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum est multum in usu: sed sunt ex hominibus qui faciunt ipsum secundum istam descriptionē: & sunt ex hominibus qui faciunt ipsum secundū aliam descriptionem, tamen moderni doctores laudant istam descriptionē adiungendo in ipso mucillaginis, fœnugræci, & seminis lini, an. ʒ. v. Mesue in cap. de asinate habet vnam aliam descriptionem, quæ satis laudata est ut apparet in cap. alleg. infra apparebit vna alia descriptio.

XLVIII.

DE ELLEBORO mirabile ad tineam.

℞. Olei laurini. ℥. ii. myrrhæ, ellebori albi an. ʒ. i. s. lithargyrii. ʒ. ii. ceræ. ʒ. ii. misce & fiat unguentum molle.

COMMENT. MANLII.

Istud unguentum non est in usu apud nos. Elleborus ſm Mesue est barba alsugi: ſm Auer. in. 5. col. elleborus est condisi, quod non creditur. verum multi moderni cōputant condisi inter species ellebori, eo quod sternutationem commouet, tamen nostri doctores non ponunt species ellebori nisi duas .s. album & nigrum, quia satis noti sunt. infra in oleo de euphorbio ostendam melius, & condisi non est elleborus. secundum intentionem Mesue. quando niger nascitur apud radices arboris fructuosæ sunt fructus eius solutiui. Papias inquit. Anticira est insula vbi abundat elleborus ad capitis purgationem necessarium: & ponitur pro elleboro antiqua parte templi quæ ortus respicit. hęc ab aliquibus dicitur velax, & ab aliquibus dicitur strannudella, eo ꝙ puluis ipsius in naribus positus sternutationem commouet.

XLIX.

DE SEMPERVIVA.

℞. Olei uiolarum, olei rosarum an. ℥. i. pinguedinis anseris. ʒ. vi. succi semperuiuæ. ℥. iii. bulliant usque ad consumptionem succi postea adde croci. ℈. i. & fiat unguentum.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum non est in usu. Semperuiua .s. maior secūdum Circainstans dicitur: quia semper viridis reperitur. Auic. in. 2. inquit: Semperuiua est sucutum. in ca. vero de sucuto inquit: Sucutū dicitur quod est semperuiua, & dicitur quod est species seminis mandragoræ, sed non rectè, quia illud ca. de sucuto est corruptum. nam apud Arabes est symphytum. ergo est consolida maior, & sic si legis illud ca. de sucuto apud Auic. in cap. de symphyto apud Diosc. videbis quod idem sunt. semperuiua apud Dios. vocatur aizoon Maius dicitur quod omni tēpore folia uiridia habet, dicitur & buphthalmon quod non est. nam buphthalmon est oculus bouis, aut zophthalmon, aut ambrosia, quod non est. Aliud facit cap. de aizoon minori, & hæc est uermicularis, & ambæ notæ sunt. aizoon vero est proprie nomen suum, quia cō ponitur ab aliquod est semper, & zon quod est viua. unde semperuiua dicitur, quia semper folia viridia habet nascitur super tegulas plurimum, & in locis quibus stercora proiecta fuere, & alibi.

L

DE SVCCO Enulæ.

℞. Succi radicum enulæ, lapacii an. ℥. vi. salis nitri, sarcocollæ, merdasengi .i. lithargyrij, masti. an. ℥. s. vitrioli, aluminis iameni, an. ʒ. i. s. argenti viui mortificati. ʒ. ii. butyri. ʒ. v. terebentinæ. ℥. iii. picis naualis. ℥. ii. & fiat unguentum, butyrum, & terebentina dissoluantur simul: deinde cum eis incorporentur species omnes: & vltimo omnio cū succis bulliant lento igne vsq; ad cōsumptionē succorum, & reserua.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum non est in usu. Enula est herba omnibus nota, vide de ea in electuario de enula.

Salnitrum ſm Moder. opinionem est sal quòd ignem accendere facit, & est sal quo Bombardarii vtuntur: nascitur in muris ueteribus, quòd quidam florem parietis uocant. Liber qui dicitur Bulchasis in tra. 2. ponit operationē salis alchali, & est sal nitrū, quod ingreditur in medicinis multis, & hoc sal vt docet ibi, fit ex cinere cuiusdā herbæ quæ vocatur chali, seu vsnen, vt apud Serap. & est stercus passerum.

Argentū uiuum inter metalla est computatum, mortificatur autem argentum viuum cum saliua secundum artem. Auic. in. 4. can. in fen. vi. de argento viuo loquitur dicens, quod plurimi qui bibunt ipsum non læduntur eo, egreditur enim cum dispositione sua per inferiorem regionē &c. Nicolus autem Floren. in lib. iiii. ad ultimum inquit: Argentū viuum interius cum sumitur sicut est ſm plurimum nullam aut paruam efficit læsionem, & per hanc causam existimauerunt quidam quod argentum uiuum non sit in numero venenorum: verum ueritas est, quod est uenenum: immo vt dicitur multa uenena ex eo conficiuntur, & si maneret in spacio sufficiēti, & non egrederetur velociter, interficeret, vt fuit de quodam apothecario qui sitiens in nocte bibit argentum viuum, & mane mortuus est, & ipsum quidem extinctum cum saliua deterioris est uenenositatis.

LI.

DE AMYLO.

℞. Olei sambucini. ℥. i. olei uiolati rosati, ana. ℥. i. s. cerussæ. ʒ. x. thuris, masticis, ana. ʒ. i. campboræ. ℈. i. amyli. ʒ. x. aquę rosarum. ℥. i. albumina duorum ouorum, ceræ. ℥. v. coquantur simul oleum & cera. deinde addantur species aliæ propter infrigidationem, postea incorporentur simul albumina, & ultimo addantur boliarmeni. ʒ. x. diligenter agitando cum spatula. & fiat.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum nō est in usu. Amylū .i. amydum Gal. in. lib. ad Parthenianum inquit: Amylum omnibus notum est: est. n. quasi medulla frumenti: nā apud nos amylū est succus frumenti in aqua diu macerati colatus & desiccatus. Amydū autē apud apothecarios nostros non est ualde in usu: sed in partibus Venetiarum apothecarii magis utūtur in faciēdo quandā mixturam quę fit ex zucchαro albo, aqua rosa. & amido: & hæc tria bene coquuntur simul addendo si erit necessitas parū olei amygdalarū dulcium recentium, & fiat inde confectio in morsellis: quam Veneti Sauoniam vocant.

Oleum sambucinum .i. oleum ꝙ fit ex floribus zambac, cuius descriptio inferius apparebit.

LII.

DE TEREBENTHINA.

℞. Pulueris serpentarię. ʒ. i. sarcocollæ ablutæ. ʒ. ii. s. sandaracæ. ℈. iiii. thutiæ ꝑparatæ videlicet, vt docet Bulchasis. ℈. ii. terebenthinæ lotæ cū aqua fumiterræ lib. iiii. s. camphorę ℈. s. unguenti de succo enulæ. ℥. vi. misce, & fiat unguen.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentū apud nos nō est in usu. Terebenthina lachrymū est arboris satis notū. hanc quidam uulgo largaū uocant. Moderni multi cōputant abiectū inter spēs terebenthinæ, eo ꝙ manibus cito inuiscatur, & arbor autē terebenthinæ

thinæ botin dicitur; & eius fructus granum uiride. Matth. autem Syluaticus in litera t, inquit: Terebenthina est gummi arboris quæ uocatur terebinthus. idem in litera g, dicit gummi albotin. i. lacca: uide ergo q sibiipsi contra dicit.

Serpentaria .i. dragontea maior seu colubrina; vide de ipsa in hiera Hermetis.

Sarcocolla abluta, i. lota aut nutrita in aqua rosata aut in lactæ asinæ vel mulierum, vt ostensum fuit.

Vnguentum de succo enulę, i. helenii: eius descriptio fuit posita superius secundum ipsum.

L I I I.

VIRIDE secundum Chirurgiam.

℞. Chelidoniæ, leuistici, herbæ centrigalli, lilifagi. i. saluiæ an. M. s. myrrhæ. ʒ. iiii. ceræ, terebentinæ, an. lib. i. pinguedinis anatis lib. iiii. olei communis lib. vii. aloes. ℥. v. fiat ung.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum apud nos non est in usu: tamen secundum intentionem Compositoris est quoddam unguentum uiride quo utuntur chirurgici.

Centrūgalli. i. galli crista: & est quā gallitricum uocamus reperitur ex eo domesticum & syluestre: de quo uide supra.

EX ANTI. GVLIEL. PLACENTINI.

LIIII.

DE CERVSSA.

℞. Cerusæ. ʒ. v. lithargyrij. ʒ. ii. scoriæ argenti aur. i. dragan ti. ʒ. i. terantur & cribellentur & sumatur ceræ albæ. ℥. i. liquefiat cum. ʒ. iii. olei rosati, & proiiciantur, & incorporen tur medicinæ in mortario: remouet enim excoriationem & adustionem ignis.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum est multum in usu: sed hodierni apothecarii non faciunt ipsum ꝟm istam descriptionem illa uero descriptio qua generaliter utuntur pro unguento de cerussa cocto: fit solum ex cerussæ & olei rosati ana partibus æqualibus, & ambo bulliāt ad ignem leuem & fiat ex eo pasta in magdaleonibus, & usu referuetur: quidam addunt in ipso parum litargyrii, sed raro Leonar. de preda Palea in ca. de medicinis consolidatiuis ponit cerotum siue unguentum durum de cerussa coctum cū sepo castrati, istud est uerum unguentum, de cerussa coctum si adminuatur sepum, in reliquis est idem cum descriptione quæ oībus cōiter est in usu, & hoc satis est notum. reperitur alia descriptio quæ dr̄ a multis unguentum de cerussa crudū, & a multis dicitur unguentum album, et ab aliquibus dicit̄ unguentū de biaccha crudum, & ambæ descriptiones sunt in usu, sed hæc descriptio infra apparebit pro unguento albo, quod idem est.

Cerussa. i. biaccha, & est ærugo plumbi, apud Auic. in. 2. can. est cinis plūbi, aut alaunoch: quod idem est ꝟm Circa instans cerussa est flos plumbi siue gersa. gersa etiā fit ex succo serpentariæ sicut: dictum fuit in unguento marciatonis.

EX RAINALDO DE VILLA NOVA.

L V.

PRO capite puerorum, cōtrā grossam, & crustossam scabiem, in lib. ii. cap. de scabie, seu pruritu.

℞. Butyri recentis, terebentinæ, axungiæ gallinæ recentis, olei uiolati ana. ℥. i. ceræ, q. s. & fiat unguen. quo ungatur caput ter in die, & post supponatur folium siclæ. i. bletæ, aut brasicæ. i. caulis.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum est in usu, sed non ualde, sed uere a me fuit probatum contra crustam & scabiem puerorum mirabiliter ualere utendo ipso, ut docet compositor.

EX NICO. FLORENTINO.

L VI.

DE CICVTA, in lib. v. cap. de duritie splenis.

℞. De tota herba cicutæ, ℥. vi. armoniaci. dimittantur nouē diebus in aceto nono die bulliant ad ignem donec armoniacum bene dissoluatur. postea colentur per pannum fortem, & illa liquositas iterum bulliat, & addito oleo & cera fiat unguentum. Est enim potissimum contra omnem duritiem.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum apud nos non est in usu. Magister Pet. Argil. in ca. de duritie splenis habet unum quod idem est.

Cicuta uero aut succharam est herba satis no. apud Dios. uocatur conios, hastas habet nodosas sicut marathrum, folia similia ferulæ, sed angusta apud Aui. in. 2. cano. uocatur succharam, & inquit sic. inquit Dios. crus huius plantę est sicut crus ferulæ, & folia eius sunt sicut folia cucumeris. Hic textus Aui. est corruptus, quia debet dicere hastas habet nodosas sicut marathrum, folia similia ferulæ sicut dicit Dios. Liber qui dicitur Bulchasis in tracta. 2. inquit: Forma extrahendi succum ex succharam. i. iusquiamo, quod falsum est: nam Serap. in cap. de cicuta ait, succharam sic nominatur apud medicos, sed Arabes nominant eam scicharam vel zuccharam, & sic est quod zuccharam vel succharam est cicuta. Idem Serap. in fine eius capituli, inquit. Et quādo ponitur cicuta super testiculos puerorum non dimittit cresce re eos. melior autem ex hac planta est illa quæ nascitur in Creta, & in Chio, & in Attica, etiam apud nos in multis locis hæc reperitur. vnde si fricaueris folia ipsius recentia graue m odorem referunt &c.

Armoniacum lachrymum seu gummi est satis notum. Nicolus: & magister Petrus Argillata non ponunt dosim armoniaci, sed si ipsum facere volueris. adde. ʒ. iiii. armoniaci, & confice, vt ipse Nicolus docet.

L V I I.

DE RANIS, in lib. vii. cap. de curatione dolorum iuncturarum per medicinas conferentes a proprietate.

℞. Ranarum fluuialium euisceratarum & excorticatarum quōd nolueris, & laua eas nouies in aqua dulci & olla lapidea in solo sufficienti coquantur usq; ad consumptionem vel dissolutionem carnium earum. postea colentur per pannum rarum fortiter manibus exprimendo carnes earum. hoc enim oleum pedibus vnctum, & iuncturis optime confert, etiam locis cancrosis inunctum.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum apud nostros doctores est in usu, tamen non ualde. sed utuntur magis medici Mediolanenses, quia in ipso inueniunt mirabilem experientiam in illa materia. verum est quod hæc descriptio non est illa quæ in usu est. nam Nicolus dicit: quod est unguentum de ranis. infra vero dicit. hoc. n. oleum pedibus iunctum, & iuncturis optime confert. ergo descriptio Nicolai reducitur ad modum olei vel admodum apozimatis, sed melius est fieri unguentum de ranis. secundum intentionem Petri de Tusignana positam apud eum in cap. de podagra sciatica & arthritica. quorum hæc est descriptio. ℞. sepi ranarum. ℥. i. s. butyri, agrippæ. s. vnguenti de agrippa ana. ℥. i. olei camæmillæ, olei anethi, olei costini ana. ℥. ii. olei rosati. ℥. iiii. vitrioli. ℥. ii. ceræ albæ. ℥. i. euphorbii. ℥. i. resinę. ℥. ii. & misce fiat unguentū, & ungatur locus. Hæc vero descriptio a modernis doctoribus pro unguento magis laudata est quam illa Nicoli. uerum infra apparebit vna alia descriptio quæ est magistralis. & hæc est illa quæ ab omnibus vsitatur de qua infra.

Rana ꝟm quosdam est de genere piscium quę satis notæ sunt omnibus Ipse Nico. in li. 4. in ca. de speciebus serpentū facit ca. de ranis & buffonibus. & inquit: Buffo est de speciebus ranarum, & rana magna a quibusdam dicta botrax, & est turpis aspectus, ventrem habens latum & grossum & cutem durissimam difficiliter penetrabilem, & color eius declinat ad citrinitatem obscuram & oculi eius sunt valde lucentes &c. Idē in ca. de animalibus aquaticis venenosis inquit: Et ex eis est rana quædam rubea maligna inuadens animalia per transeuntia vt mordeat ea, & si non possit mordere insufflat ad ipsa sicut buffo insufflatione nociua. sine dubio species ranarum sunt multæ, sed non vtimur nisi quadā specie earum quæ morantur in paludibus, quæ note sunt.

L V I I I.

DIVINVM, optimum, in lib. vii. cap. de medicina generatiua carnis.

℞. Pimpinellę, verbenæ, betonicæ an. M. i. teranī et bulliāt

in vino optimo albo vsq; ad consūptionē quartæ partis vini. deinde coletur, & post colationem sumatur tota substantia dictarum herbarum, & ponatur in sacculo de panno lineo, & fortiter stringendo p̄matur cum torculari vel baculis supra aliquod vas, donec tota substantia herbarum cadat in eo, deinde. ℞. de tota substantia herbarum & terebenthinæ ana. ℥. vi. ceræ uirginis albæ. ʒ. iiii. & pone in uase terreo nouo ad ignem donec dissoluantur, & misceantur cum dicta substantia herbarum: deinde supermittatur masticis. ʒ. i. & lactis mulieris. ʒ. ii. & bulliant omnia sufficienter donec sit coctum, quod cognoscitur quando modicum ex eo proiectum in aqua frigida adhæret digito tangentis.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum apud nos est in usu, sed non ualet: sed q̄uis nō sit ualde in usu apud nos, forsan eo in aliis locis magis utuntur. Leo. de Preda palea in trac. de neruis in ca. de uulneribus, ponit unguentum diuinum a Deo datum: & est magistrale: ibi habet vnam descriptionem, sed non est idē.

Verbena seu berbena est herba quę apud Dios. hierebotanum uocat: quidam uocant ipsam sacram herbam quæ sagmē. i. sanctimē antiquitus dicebatur: eo quod pagani in sacrificiis, & omnibus expiationibus ea vtebantur. hæc autē herba inde nomen accepit quod sacerdotes, eam purificationibus adhibere consueuerūt: in Pasionario habetur, quod si medicus visitando infirmū ipsam in manu portauerit, ægroto insciente: & dicet ægroto qualiter habes: si ęger dicet, bene, sanabitur, & si dicet male, morietur, hæc apud nos in ciuitatibus nascitur: hanc quidam rustici herbam sancti Ioannis uocant, sed non recte. Papias berbena herba sagmen dicitur dicta quasi pura. Hæc & hierebotane dicitur græce.

L I X.

DE LILIO, seu de radice lilii, in lib. vii. ca. de sudationibus.

℞. Radicis lilii in aqua decoctæ, & optimæ tritæ. ℥. i. incorporentur cum. ℥. i. axungiæ recentis liquefactæ, & cola, & cum. ℥. i. aquæ rosatæ: deinde super addantur cerussæ puluerizatæ. ʒ. ii. pulueris masticis, olibani, ana. ʒ. s. camphoræ. ʒ. i. & optime incorporentur & usui reseruetur.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum non est in usu: maxime apud nos Lilium planta est: cuius species sunt multæ: de qua Serap. in suo capitu. loquitur.

L X.

ALBVM, in lib. vii. cap. de combustione ignis vel rei ardentis, aquæ feruentis, uel olei, vel similium.

℞. Olei rosati. ʒ. iiii. ceræ albæ. ʒ. ii. cerussæ quantum sufficit ad incorporandum & inspissandum, & in fine addantur duo albumina oui.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum est multum in usu: verum est quod sunt ex hominibus qui utuntur ipso sub illo nomine: quidā utuntur sub nomine unguenti de biacca crudi: aut de cerussa crudi ad differentiam cocti, quod superius scripsi. Rasis in libr. de Diuisionibus in cap. de adustione inquit: Cōfert adustioni ignis vnguentum de calce, & unguentum de cerussa, & magis vltimum, quod experti sumus, ad hoc est unguentum album, & cum est res magna, plurima indiget phlebotomia ex latere diuerso aut opposito: deinde curetur cum vnguento albo: nolo quod intelligatur per unguentum album, quod est factum de cerussa & oleo rosato & cera, & non de pluribus. idem hodierni faciunt.

L X I.

DE CANTARIDIBVS, in. vii. cap. de saphati, tinea, & aliis pustulis capitis.

℞. Cantaridarū purgatarū puluerizatarū. ℥. ii. sulphuris. ℥. s. corticum nucis. s. nucis communis dictæ carea basilica seu regalis. ℥. ii. sinapis, myrrhæ, an. ʒ. i. mellis & aceti quantum sufficit, & fiat, & teneatur super locum per unum diem, postea eo amoto superponantur folia siclæ. i. bletæ vel cauliū.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum non est in usu apud nos. Gilib. de Anglia in cap. de paralysi habet idem, sed nōn est omnino simile. Hoc unguentum secundum intentionem Dini Florentini est unguētum alhariel. hanc intentionem habent hodierni chirurgici, & eius descriptionem describit Mesue in suo antidotario de quo uide supra.

Cantarides secundum Nicolaū sunt muscæ uirides, quarum ortus est in frumentis ac aliis locis secundum intentionem Compositoris debent esse purgatæ, videlicet a malitia sua: Dios. inquit: Cantarides virtutem habent putrefactiuā, sunt autem bonæ ad repositionem. in triticea segete colligūtur, quæ missæ in uase fictili, & desuper ligato panno imponuntur super cacabum vbi acetum bulliat, ut uapore aceti bullientis eædem inclusæ necentur: quæ postea lino inseruntur vel in uase non picato. i. uitreato reponuntur: meliores autem sunt uariæ grossæ & longiores, quæ super testam positæ combustę uirtutem habent stypticam. Liber qui dicitur Bulchasis. i. Seruitor in trac. 3. docet formam colligendi cātarides, & reponendi eas, sed eius forma non est, vt docet Dios. ipse uero loco aceti ponit oleum vetus. Moderni vero ponunt acetum & non oleum.

EX LEONARDO DE PREDA PALEA.

L X I I.

DE PLVMBO, in cap. de herisipila.

℞. Plumbi usti cum sulphure secundum Seruitorem. ℥. ii. litargyrij. ℥. ii. cerussæ, antimonii, ana. vnc. i. olei rosati quantum sufficit, fiat unguentum molle.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum est in usu: maxime secundum istam descriptionem. Idem in cap. de cura cancri habet idem. Idem in cap. de ulceribus ambulatiuis habet idem. Sed vterq; ab isto differt. Plumbum uero apud Aui. uocatur alaunoch, & alhabar: ustum uero cum sulphure secundum Seruitorem superius in quadam Sief ostendi.

LXIII.

DE LITARGYRIO, in ca. de pruna, & igne persico.

℞. Pulueris lithargyrii. ℥. ii. cerussæ. i. biacchæ. ℥. s. olei rosati & aceti ana quantum sufficit, fiat unguentum in catia decoctum ad ignem, sed melius adhuc est, ut fiat in mortario sine decoctione.

COMMENT. MANLII.

Istud unguentum est in usu: maxime secundum istam descriptionem. Petrus Argillata in. j. ca. de phlegmone habet idem & est simile, nisi quod deficit acetum. Rasis in. 7. Alman. in cap. de his quæ ulcera consolidant, & in ulceribus multam habentibus humorositatem, carnem generāt, & ipsorum remouent humorositatem: habet idem, sed non est in usu: idem habet Guliel. Placentinus.

Lithargyrium secundum Dio. est scoria argenti: idem est secundum Pli. eius vero species sunt multæ, quia quædam species eius est quæ fit ex plumbo, & quædam fit ex argento & quædam fit ex auro, & quædam ex eis est nigri coloris, & quædam aurei: quæ quidem melior est cæteris. nam unguenta quæ fiunt ex tali lithargyrio, declinant ad albedinem, & sunt nobilissime bonitatis: sed si lithargyrium fuerit nigrum aut habens in se aliquid plumbi, erit vnguentum quod fiet ex eo nigrum & turpe hoc est satis notum.

LXIIII.

DIABVTION, ibidem.

℞. Minium indicum & terram nigram, de quibus tribus pingunt pictores an. ℥. s. olei. ℥. iii. salis communis bene pistati. ʒ. ii. pone hæc omnia ad ignem in catia lento igne semper cum spatula agitando, & decoquatur donec ad formam quamuis vt reducatur, & maxime ad formam ceroti.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum diabution non est in usu. Auic. in li. 4. in fen. 2. in cap. de curatione prunæ & ignis persici in fine cap. inquit, cum ergo quiescit inflammatio, & remanent ulcera, curentur cum eis quæ sunt sicut emplastra de merdasengi. i. de lithargyrio. & emplastra diabuticiaron. Auic. ibi non ponit descriptionem sed solum de ipso loquitur. & si facere ipsum uolueris, descriptionem habebis.

Mi-

Minium est res rubea qua pictores vtuntur. Gal. in li. ad Parthenianum inquit: Armenianum vel minium optimum dicimus quod est leue, æquale ceruleum, frangibile, sine lapidibus vires habet crisocolle hoc apud Diosc. vocatur armenium. nam ibi Dios. dicit idem quod dixit Gal. sed Simõ non cognonit ipsum.

Endicum siue indicum est quędam res qua vtuntur pictores ad pingendum colorem turchinum, & eius color tẽdit quasi ad cœlestem. Pictores de ipso habẽt cognitionẽ, quia eo utuntur. & hoc notum est, & fit de flore cuiusdam herbæ quæ Arabice dicitur nil quo panni tinguntur. Macer uocat ipsum osatim. unde uersus.

Osatis a græcis est uulgo guaido uocatus.
Non Modicum quæstum præbens tinctoribus herba.

Moderni existimant ipsum esse uerum gualdum seu telassam, & est herba cum qua tingitur blauetum.

LXV.

DE CANCRIS fluuialibus, in ca. de cura cancri.

℞. De cineribus cancrorum fluuialium recentiũ, & de climia auri, & de aqua solatri quod sufficit, fiat unguentum pe roptime ducendo in mortario de plumbo cum pistello aut super tabulam plumbeam.

COMMEN. MANLII.

Istud vnguentum non est in usu. Cancri maxime fluuiales noti sunt. Liber qui dicitur Bulcasis. i. Seruitor in trac. 3. ponit formam comburendi sartas. i. cancros, & ait: Accipe cancros fluuiales uiuos quãdo sol fuerit in signo arietis. xiii. die mẽsis, intelligo lunaris, & pone in furno panis quo usq; comburantur, & non conuertantur in cinerem.

Climia auri ẽm Aui. melior est illa quæ aurea est ut cinci nus glaciei cineritii coloris recẽs, & laminosa grossior. Guliel. Lomba. inquit: Climia auri ẽ superfluitas quæ adhæret parietibus vasis in quo purificatur aurum. climia argẽti est superfluitas quæ adhæret vasi in quo purificatur argentum vltimo fit clinia ex ære, & marchesita est sicut climia auri.

LXVI.

DE DRAGANTIBVS, in cap. de medicinis facientibus nasci carnem.

℞. Draganti. ℥. s. & ponatur ad mollificandũ in aqua calida ad tantam quantitatem ut reduci possit ad formã collæ. nã istud vnguentum est ualde conglutinatiuum. & si uis potes addere de sanguine draconis, & sarcocollæ ana parum.

COMMENTA. MANLII.

Istud vnguentum non est in usu secundum intentionem. Luminis malelucentis. hoc unguentum non reperitur ab authoribus.

Dragantum gumma est quæ apud Dios. vocatur tragacãthum. sed apud Sera. dragagantum. Plin. ait: Tragacanthum est spinæ albæ radice multum plantata apud Medos & Caucasum nascitur. Eligendum est tragantum album & limpidum & lucidum & dulce & leue, hoc satis est notum.

LXVII.

INCARNATIVVM Aesculapii, cap. de incarnatiuis in generali.

℞. Herbæ dictæ licii, quæ herba est tãtæ proprietatis quod cæcatis pullis, harũdines tangunt oculos cum dictis foliis, & faciunt cum dicta herba reuidere, & dicta herba reducatur ad formam pulueris, & resinæ pini ana. ℥. ii. olei & ceræ quantum sufficit, & fiat vnguentum, quoniam est mirabile.

COMMEN. MANLII.

Istud vnguentũ nõn est in usu, sed ẽm intentionẽ Leona. est ex authoritate Aesculapii primi medici, qđ ualet mirabiliter in illa materia, & est certũ quod Aesculapius primus medicus fuit inuentor medicinæ vt existimant hodierni. Isido. inquit: Medicinæ aũt artis author ac repertor apud græcos perhibetur Apollo. hãc filius eius Aesculapius laude & opere ampliauit. sed postq̃ fulminis ictu Aesculapius interiit, interdicta fertur medendi cura, & ars simul cum autho re defecit. Latuitq; per annos pene quingentos usq; ad tps Artaxerxis Regis Persarum, tunc eam reuocauit ad lucem Hippocrates Asclepio patre genitus in insula Choo.

Licium apud moder. fit ex succo fructus arboris q̃ darsisaham dicitur. quidam hanc uocant bugiam sicut Mat. Sylr. in litera. p. qui ait: Puluis bugiæ. i. puluis de radice arboris berberis: ipse Leon. in ca. de undimia inquit. Licium est succus fructus cornastrelli, de ipso uero uide supra i descriptione pil ularum lucis minorum, ubi melius fuit ostensum.

LXVIII.

DE FLORIBVS salicis, ibidem.

℞. Florum salicis uel succi foliorũ ipsius. ℥. ii. lachrymi, uel terebinthinæ loco eius. ℥. ii. aspalti, uernicis humidæ ana. ʒ. i. colophoniæ. i. picis græce drach. ii. olei & ceræ q. s. & fiat vnguentum.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum non est in usu. Salix aũt est arbor quæ in aquosis locis semper nascitur ut est notum oĩbus. Sera. in c. de salice dicit. Quod flos & rosa ipsius administrant ab oĩbus medicis in vnguentis desiccatiuis. Isido. ait: Salix dicta quod celeriter saliat. hoc est uelociter crescat, arbor lenta vitibus habilis uinciẽdis. Aui. in. 2. can. tria de ipso facit ca. vnum sub nomine ata, & ibi dicit quod est algarab dicta in ca. de gami. aliud ca. facit de garab. quo est salix nel species eius, & aliud sub nomine salicis, hæc apud Græcos itea uocatur Circainstans ait: Salix cortex & flores & folia, usui medicinæ competunt Pet. de Crescen. dicit: Salix est arbor nota sic dicta: eo quia eius planta in altũ salit. Pli. salicis fructus ante maturitatem in areuam abit.

Lachrymum. i. lachrymũ arboris balsami. nã ipse Leon. in ca. de fistulis ait: Olei vitii seu lachrymum, ꝙ idẽ est: uel terebenthinæ loco lachrymi sine dubio ẽm intentionem Cõpositoris lachrymum est opobalsamum, quia ipse dicit ꝙ loco eius ponitur terebenthina vt faciunt multi alii.

LXIX.

DE PVLEGIO, ibidem.

℞. Succi pulegii montani, succi calamenti, succi centaureæ vel pul. istorum, ana. ℥. i. olei myrtini, & ceræ quantum sufficit, & fiat.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum nõ est in vsu. Pulegium herba est satis nota. maxime pulegium commune. i. pulegium regale. Isid. inquit: Pulegium apud indos pipere preciosius est. Circainstans ait: Pulegium in tempore florum colligitur, per annũ seruatur: folia cum floribus abiectis stipitibus in medicina ponuntur gliconium etiam est pulegium.

LXX.

DE CENTAVREA, in cap. de medicinis consolidatiuis.

℞. Centaureæ minoris. ℥. i. aristolochiæ lon. ℥. v. venæ tinctorum. i. rubeę tinctorum, laccæ, an. ʒ. ii. terebenthinæ. ℥. i. olei masticis. ℥. i. ceræ. q. s. fiat vnguentum.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum non est in usu. Centaurea uero herba est nota. Io. Angli. in cap. de fluxu ventris ponit uersus, de centaurea quod ipse optime, ualet in hæmorroidibus.

Centaurea iuuat neruos pectusq;, secundũi. i. secundinã
Eiicit, & vulnus solidat, uisum meliorat.
Incisas carnes radix contrita reducit.
Tussibus atq; sciæ ualet & muliebria ducit,
Si desiccetur & post bene puluerizetur.
Stringit hæmorrhoidas oleo si commisceatur.

Pli. inquit: Centaurea hac dicitur curatus chiron cum Herculis exceptus hospitio pertractanti arma, sagitta ei excidisset in pedem: quare aliqui chiromou appellant: alia est centaurea maior, sed ista non est nota, nec fuit in tempore Macri. nam Macer inquit.

Sunt centaureæ species maiorq; minorq;.
Vt supradictis dixi de pluribus herbis.
Sed quia per paucas species est cognita maior.
Hanc præter mittens uires narrabo minoris.
Quam notam cunctis credo uulgaribus ipsis.
Apud nos in locis aquosis nascitur.

LXXI.

CITRINVM, ibidem.

℞. Terebẽtinæ. ℥. ii. cerussæ. ℥. i. olei myrtini. ℥. ii. argẽti viui

cum saliua extincti.ʒ.s.ceræ quantum sufficit,& fiat vnguentum in mortario sine igne propter argentum viuū ne saliat.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum est in usu, sed sunt ex hominibus qui componunt per alium modum:dicitur autē citrinum, quia eius color efficitur citrinus.Gul.Lōbar.habet idem sed nō est in usu: inuenitur aliud vnguentum dictum citrinū. quia coquitur in pomo citrino,sed hoc non habet colorem citrinum:immo eius color tendit ad albedinem: cuius vnguenti descriptio superius ostensa fuit: infra apparebit vna alia descriptio quæ generaliter vsui uenit &c.

LXXII.

DE HEDERA, in ca.de combustione ignis, vel aquæ,vel olei.

℞. Granorum & foliorum hederæ,& pistentur peroptime & extrahatur succus,olei communis ana partes æquales,ceræ albæ quantum sufficit:omnia in simul decoquantur vsque ad consumptionem succi: & postea proiiciatur supra acetum album & malaxetur illud vnguentum.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum non est in usu.Hedera apud Auic.in.2. can.vocatur cussus,& sunt eius spēs tres.s. nigra,alba,& rubea,& oēs sunt acres stipticæ, & una quidem specierū eius est quiddam quod nominatur laudanum, & cussus quidē in radice laudanum,aut aliud, ambo.n.sunt propinquarum dispositionū:Sera.de hedera loquitur in ca.de volubili in fine eiusdem capituli inquit:Eedem.i. laudanū colligitur ex vna specie cussus & nominatur laudanum apud Diosc. hedera vocatur cissos,& dicit quod multę sunt species,sed tria sunt genera.s.alba nigra & elix. Hæc ab Aui.dicitur rubea, alba vero semen affert album nigrum aut croceum, q̄ multi dionysiam vocant,elix uero non habet semen.ibi a Dios. cōfunditur sermo de hedera volubili,hypoquistidos & laudano: ex quo uidetur textus falsus.nā hypoquistidos non est hedera,nec est species eius.vide Sera.de hypoquistidos separatū ca.facit,& illud qđ dicit Dios.in ca.de cissos.idē dicit Sera.ex authoritate ipsius in ca.de hypoquistidos,& si bene cōsideretur uidebis quod ille textus Dios.est corruptus.Gale. in.7.simpl.inquit:Cissus vel laudanum.infra ait: Cissus vel hedera.Idem in lib.ad Partenianum inquit: Hedera nascit in diuersis arboribus parietibus vel petris uel in terra.Isid. hedera dicta quod arboribus raptando adhereat: dicitur etiam hedera,quia libenter a capris editur,vel dicitur hedera,eo ꝙ hedis lactis abundantiam in escam teneris prębeat.

LXXIII.

DE VITRO, in capitulo de eradicatione uestigiorum.

℞.Vnum collū anghiestaræ uitrii albi,& accēdatur in igne & extinguatur nouies in succo lymonum, & hoc facto uitrum subtilissime tere,& loco ipsius ualet spuma uitri,& est melius si haberi potest: si aūt non pōt accipite supradictum vitrum.℥.ii.pulueris sandalorum alborum, pul. cystal. ana: ʒ.i.& diu omnia super porfidum.i.lapidem quēdam sic uocatum bene ducantur cum aqua lymonum, donec tuscias unguentum extendibile super locum qñ volueris extendere.

COMMENTA. MANLII.

Istud vnguentum non est in usu. Collum vnum aughiestaræ dicitur vulgari nomine, sed a latinis dicitur insula,& hic est sermo Venetorum & astantium regionum.

Vitrum maxime album est laudabile,secundum Auic.vitrum est inter lapides sicut stultus inter homines:species autem uitri sunt multæ,nam est uitrum album,rubeum, citrinum,uiride & azurinum,sed nobilior cunctis est illud quod colorem habet album.

LXXIIII.

DE SANDARACA, in capitulo de cura vulnerum.

℞. Ceræ albæ.℥.iii. terebinthinæ lotæ.℥.viii. masticis.℥.i.s. sandarachæ,sarcocollæ,turis an.ʒ.vii.misce & fiat unguentum malaxando in forti aceto, vel in bono uino montano albo,& habeas ipsum pro secreto, quia bonam operationem facit in omnibus membris carniformibus,& neruosis.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum non est in usu. Sed Leonar. habuit ipsum pro secreto.

Sandaracha secundum Dios.in eisdem locis nascitur, in quibus aurumpigmentum. Eligenda quoque est quæ colore est rufa valde & facile terribilis,munda, colorem cynabrij habens,hanc multi græci crediderunt esse aurumpigmentū rubeum,sed non recte. nam apud arabes sandaracha est uernix,& idem est apud Moder. Item Serap.in cap.de vernice ait: Sandarax.i.uernix. Item Ioan.Angl.in capi.de reuma tę ait: Vernix quæ uocatur sandaracha penultima genitiuī prædutta, quia ipsa breuiata uel correpta, tunc est idem quòd auripigmentum. vnde uersus.

Est sandaracha uernix medicorum non tinctorum.

Sandaracha.s.auripigmentum rubeum vel citrinum:quia color citrinus aliquando vocatur rubeus apud græcos, sed non recte vt dictum fuit.

LXXV.

DE VVLPE, ibidem.

℞. Iuniperi,terebinthinæ sublimatæ an.℥.vi.axungiæ porci.℥.ii.pyrethri,gentianæ,piperis lon.baccarum lauri, aristolochiæ rotun. castorei, myrrhæ,salis an.ʒ. ii.adipis ursi, adipis gatti,adipis tassi,mellis crudi,ceræ rubeæ an.ʒ.ii.armon. assæ fœtidæ,galbani, serapini, olei petrolei an.ʒ.i.euphorbii,nigellæ,sinapis,laudani,masticis olei cōmunis an. ℥.i.s.omnia suo modo terantur & ponātur in uulpe ad ignē & coquatur bene donec uulpes bene cōsumpta sit cū oībus supradictis rebus,& fac ung.ſm artem ex ingenio mirabile.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum apud apothecarios Moder.Papien.nō est in usu,sed Mediola.utuntur ipso, magister Pet. Argilla. in ca.de podagra siue gutta frigida ponit unguen.de uulpe ipsius Mesue ℞. uulpem integram interioribus euulsis, & pone in uase cū aqua calida uino & oleo, & ultra hoc pone in isto uasse saluiā,roremmarinum, iuniperum, anethū, origanum,& maioranam,omnia ista bulliant usq; ad uini consumptionem & aquæ,tantum bulliant,quod caro uulpis ab osse separetur,& postea in cocleari exprimatur & coletur: & ex ista colatura fiat vnguentum hæc descriptio magistri Pet. uidetur esse oleum vulpinum,quæ est de mente Mes. sed apud nos aliud est unguētū de uulpe,aliud est oleū vulpinū.uerum quidā sapientes dixerunt,ꝙ si addatur in illa colatura ceræ quātitas cōueniens,pōt dici unguentū de uulpe.

Vulpes apud Arabes uocatur taleb. Auic.in.2. can.narrat virtutem suam dicens, quod quando uulpes coquuntur in aqua,& embrocantur iuncturæ dolorosæ ex ea confert uehementer &c.

LXXVI.

IRINVM, ob colorem in cap.de ulceribus uirulentis.

℞.Olei irini.i.facti de foliis liliorum cœlestium.℥.ii. ponatur dictum oleum in bacili bene terso & mundo.deinde ℞.salis armoniaci.℥.i.s.& frica tādiu in oleo,donec illud oleum remaneat cœlestis coloris,deinde recipe resinæ pini,& terebinthinæ an.℥.i.pul.indici.℥.s.& ceræ.q.s.& fiat unguentū.

COMMEN. MANLII.

Istud vnguentum non est in usu, infra apparebit aliud unguen. quod uocatur de ireos, sed istud fit ex puluere radicis ireos,de quo infra.

EX PETRO ARGILLATA.

LXXVII.

DE MINIO, in cap.i.de phlegmone.

℞. Minij.ʒ.i.olei rosa.uel myrtini secundum quem uis ʒ.ii. secundum quantitatem quam uis facere:misceantur omnia in cazola & bulliant ad ignem cum paruo & lento igne usque ad consumptionem olei,& semper misce cum spatula ne aduratur,& fiat vnguentum in bona forma.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum non est in usu apud chirurgicos ac alios Leonar. de preda palea in cap.de medicinis consolidatiuis ponit cerotum de minio,& est idem.

Minium uero apud Auic.in.2.can.uocatur sirengi. Sera. vero

vero vocat ipsum minium. & inquit. Astengia. miniũ. Alexander Paulus, & Alchindus dicunt quòd ipsum est azarcõ & alii dicũt quòd est afrẽgi, & fit ex plumbo qñ ponitur in igne & inflatur & fit rubeum, pictores eo multum utuntur.

LXXVIII.

DE IREOS, in cap. de medicinis facientibus nasci carnem.

℞. Seui uacci. ℥. vi. olei rosa. ℥. iii. ceræ. ℥. ii. radicũ ireos. ℥. i. thuris masticis, sarcocollæ, aloes, succotrini, aristolochię rotundæ an. ℥. i. terebinthinæ. ʒ. ii. & fiat unguentum.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum non est in vsu Bariho. Montagnana in suo antidotario habet idem. Leon. de preda palea in cap. allega. habet vnguentum irinum, quod est factum de oleo irino facto de floribus liliorum cœlestium.

Ireos uero est radix lilii cœlestis. Sera. in cap. de lilio inquit. quod habet stipitem super quẽ est flos habens colores diuersos. & sunt albus citrinus, purpureus, & cœlestis, & ꝓpter diuersitatem istorum colorũ nominatur ireos. i. arcus dæmonis. i. ab illo arcu dæmonis qui apparet in aere tempore pluuioso, & habet radices duras, nodosas, quæ habẽt odorem bonum. & hæc satis est nota.

LXXIX.

GRATIA DEI, ibidem.

℞. Ceræ albæ, resinæ pini, armoniaci an. ℥. vi. terebenthinæ. ℥. iii. galbani, olibani, masticis, myrrhæ claræ an. ℥. s. aristolochiæ rotundæ. ʒ. ii. terenda terantur & infundantur in uino in quo decocta fuerint betonicæ, verbenæ, consolidæ maioris, & minoris cẽtaureæ, pimpinellæ, hypericon, herbæ gratia Dei, bauciæ an. M. i. & postea extrahantur & malaxẽtur cum lacte mulieris. hoc unguentum generat carnem & cõsolidat, & est commune ad omnia uulnera.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum generaliter est in usu, sed moderni nõ componunt ipsum secundũ istã descriptionem. illa uero descriptio qua utuntur est magistralis quæ ab authoribus non reperiť, sed hodierni chirurgici mirabiliter istã descriptionẽ laudant, quia mirabiliter genera carnem & cõsolidat: & est cõe ad omnia uulnera, Fasciculus medicinæ in sua anatomia habet idem, sed non est simile: inutilis diuersitas inter multos est in hoc unguẽto. nã quidã dicunt quòd diciť gratia Dei. i. a Deo datũ. Alii dicunt quod diciť gratia Dei, a quadã herba quæ gratia Dei vocatur quæ eius cõponem intrat: cuius formam infra ostendam, & sine dubio est consonũ quòd debeat dici unguẽtũ gratia Dei, ab illa herba q̃ recipit, ut dicimus unguẽtum de lithargyrio a lithargyrio qđ recipit: & sic de singulis: sed quia hæc descriptio in usu non est ualde: hoc aduenit quia pauci inuenerũt eius descriptione. infra uero apparebit alia descriptio quæ est magistralis: hoc unguentum apud quosdam dicitur vnguentũ cerasеos.

Herba gratia Dei apud Moder. herbaticos uulgo sic est uocata, & est herba: cuius lõgitudo est unius palmi, aut parum plus: folia habet similia hyssopo: florem habet inter folia paruum: cuius color tendit de bicoloribus ad album & purpureum sicut herba quæ dicitur uolubilis quæ in uineis nascitur: radicem habet paruam et paucã. apud nos in pratis ualde abundat, & cognoscitur propter saporem foliorũ: nam folia ipsius habent amaritudinem, prout centaurea minor aut parum plus.

LXXX.

DE CLIMIA, in cap. de medicinis cicatrizatiuis.

℞. Climiæ adustæ, colcotar adusti, an. ℥. ii. cerussæ, lithargyrii an. ℥. iiii. puluerizenť, & cum oleo myrtino & aceto uini granatoꝝ & uino styptico. i. forti misceanť, & fiat unguẽtũ.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum nõ est in usu. Climia uero ẽm Moder. est res sicut fuligo quæ adhæret superioribus partibus fornacis in depuratione auri, & tunc dicitur climia auri uel argenti, tunc dicitur climia argẽti uel aliorum. & modũ eius adustionis docet liber qui dicitur Bulchasis in. 1. tracta.

Colcotar est uitriolum citrinum. Gal. in lib. Secre. in ca. ad omnes ægritudines dicit quòd est atramentũ albũ ergo est vitriolum album, sed nõ recte. Io. Angli. in ca. de ulceribus & vulneribus nasi ait: Colcotar. i. atramentũ citrinũ, & ita dicit Aui. in ca. de attramẽto: nos uero loco eius uitriolum viride generaliter, aut vitriolum Romanum ponimus.

LXXXI.

DE VERMIBVS incarnatiuum, in cap. de medicinis incarnatiuis.

℞. Vniusq; cõsolidæ, pilosellæ, utriusq; plantaginis, an. M. i. uermiũ terrestriũ. ℥. vi. terantur oĩa & ponantur in libr. i. s. olei cõis per septẽ dies. deinde bulliant modicũ, & coletur & exprimať, & tunc addatur seui arietini mundati lib. i. picis naualis. ℥. vi. picis græce. ℥. iii. armoniaci, galbani, opopanaci terebenthinæ, an. ℥. i. thuris, masticis, an. ℥. s. dissoluanť gummi in aceto, et fiat unguentũ, quod mirabiliter ualet.

COMMENT. MANLII.

Istud vnguentum nõ est in vsu. Vermes s. terrestres sunt, multum laudati. Isido. in ca. de uermibus inquit: Vermis est aĩal quod plerũq; de carne, vel de ligno, vel de quacunq; re terrena sine ullo cõcubitu gignitur: licet nõnunquam & de ouis nascantur ut scorpio: sunt autem uermes, aut terræ, aut aquæ, aut aeris, aut carnium, aut frondium, aut lignorũ, aut vestimentorũ. O quanta admiratio est quòd in corpore humano generanť lumbrici longitudinis duodecim brachiorũ: & isti vermes apud quosdam uocantur solea piscis. Ser. de vermibus duo fecit capitula, vnum de lũbricis terrestribus ubi dicit: *Isculi vel lumbrici terreni*. Aliud de vermiculis uasorum quos dicit esse *uermiculos paruos*, qui quando tanguntur inuolunt seipsos & *sunt* virides. Aui. in 2. can. vocat ipsos charathin, & sunt lumbrici terrestres. Leonar. de Preda palea in ca. de medicinis & soli latiuis inquit: Puluis uenæ terræ. i. lumbrici terrestris, hi satis noti sunt.

Pilosella herba est satis nota: diciť aũt pilosella ꝑꝑ abundantiam pilorum quos in foliis habet ego nõ inueni authorem autenticũ qui de ipsa speciale faceret ca. sed apud Moder. pilosella est herba, nascens in locis lapidosis siccis cũ foliis quæ expanduntť super faciem terrę. & super ipsa folia habet pilos ab vno latere, & ab alio cũ flore rubeo: hic a multis dum est recens comeditur. Existimauerũt quidam quòd hæc sit quam Aui. in. 2. can. vocat fistulam, sed nõ approbo.

LXXXII.

DE MATRISSYLVA in cap. de fractura cranei. s. ossis capitis.

℞. Ex matrissylua recenti, & fac ipsam bullire in vino usq; ad cõsumptionem medietatis, deinde coletur, & in ipsa colatura addatur oleum & cera, & bulliat vsq; ad consumptionem, & pone super duram matrem.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum non est in usu. Leonar. de preda palea in cap. de cura vlcerum in generali habet idem, sed non est conforme: verum differt parum. hoc unguentum videtur esse idem cum uno emplastro quod describit Nicolaus Flor. sub nomine emplastri bouini quo communiter vtuntur: cuius descriptio inferius apparebit.

Matrisylua apud Diosc. vocatur periclimenon siue splenion, siue splenaria, & ẹst herba seu frutex, dictũ fuit supra in unguento marriatonis. Leonar. inquit: Matrissylua. i. caprifolium idem dicit Nicolaus de hac multi faciunt liciũ, sed est deterior in bonitate aliis speciebus licii.

Olei. s. olei. oliuæ, ceræ. s. usualis: hic Magister Petrus nõ ponit dosim de istis duabus rebus, sed Leonard. ponit olei communis, ℥. vi. ceræ ℥. iiii. Nicolaus vero ponit ceræ citrinæ, terebenthinæ, an. ʒ. iiii. olei rosati, ʒ. ii. magister Petrus non habet resinam nec terebenthinam. Leon. habet resinæ terebenthinæ an. ℥. iii. bulliant omnia ad consumptionẽ medietatis succi, & fiat unguentum.

LXXXIII.

DE VESPERTILIONIBVS, in cap. de podagra, siue gutta frigida.

℞. Vespertiliones numero decem, & pone in caldario, & cooperi cum aqua pluuiali, & coque usq; ad medi. consumptionem aquæ & cola, fiat unguentum &c.

COMMENT. MANLII.

Istud unguentū non est in usu. Vespertilio est animal qđ de nocte uolat. Aui. in. 2. can. de vespertilione sic ait: Dicitꝙ scrirazirac est lac eius, & dicitur ꝙ est urina eius. Lafrācus chirurgicus in ca. de panno. lentiginibus gutta rosacea cicatricibus ulcerum, & eorum cura inquit: Puluis paruorum murium siue vespertilionum, quod idem est.

LXXXIIII.

DE FORMICIS, ibidem.

℞. Terræ formicarū cum ouis & toto. ℥. iii. farinę hordei et fabarū an. ℥. rosarum. ℥. s. maluæ, mandragoræ an. ʒ. vi. coq; rosas maluam & mādragoram in tribus libris aquæ usq; ad medietatē, & cola, & confice cū reliquis medicinis in mortario pulueriżatis, addendo tria albumina ouorū & vtere.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum non est in usu. Formica est aīal paruū oībus notum, etiam formica aliqñ accipitur ꝓ quadam ægritudine, de qua Aui. in. 4. can. in fen. 3. ca. de formica miliari inquit: Formica est pustula, aut pustulæ quæ ægrediūtur & faciunt accidere apostema purum, & ambulant, & fortasse, vlcerant, & fortasse resoluuntur, & tu iam sciuisti causam cuiusq; illorum, & color quidem formicæ ad citrinitatem est decliuis, & est inflāmata cum suba verrucali & rotunda, & ſm plurimum habent radicē latam, nisi quædam spēs eius acruhaurod, & est radicis paruæ quasi sit pendens, & sentitin omni formica sicut punctura formicæ &c. Leon. de Preda palea, in cap. de formica inquit: Formica dicitur esse pustula parua granata de cholera adusta denominata sic tali noīe per formam coloris citrini, & per quantitatem paruitatis, & similitudinem illius animalis apparet. s. in colore formicæ citrinæ. & paruitate illius animalius & pūctione.

Postquam dixi de formica quæ pustula uocatur, nunc uero uolo narrare de natura quę inuenitur in formica nā Isid. inter minuta animalia computat ipsam, & inquit: Formica dicitur eo ꝙ fera micas farris, cuius solertia multa est, prouidet enim in futurum, & præparat in æstate quod hieme comedat, in messe autem eligit triticum, ordeum non tangit dum pluit & super frumentum totum eiicit. dicuntur in Aethiopia esse formicæ ad formam canis, quæ harenas aureas pedibus eruunt, quas custodiunt ne auferantur, captantesq; ad necem persequuntur.

EX OFFICINIS, vulgo MAGISTRALES.

LXXXV.

DE ADIPIBVS.

℞. Olei camæmillæ, olei vio. an. ℥. vi. butyri recentis, adipis gallinæ. an. lib. i. ceræ quantum sufficit.

COMMEN. MANLII.

In usu est.

LXXXVI.

GRATIA DEI.

℞. Galbani, opopanacis, viride æris, thuris, aristolochiæ lōgæ mastici s, myrrhæ ana. ℥. i. armoniaci. ℥. ii. ʒ. ii. ceræ. ℥. viii. olei communis, litargyrii an. ℥. xviii. bdelli. ℥. ii adamantis, calamitæ, lapidis hæmatitis an. ʒ. i. cōficiantur secundum artem addendo ℥. vi. terebenthinæ. ʒ. iiii. abiezi, & fiat in magdaleonibus, ut est notum.

COMMEN. MANLII.

Istud unguētum est in usu generaliter, uerum est ꝙ sunt ex hominibus qui componūt ipsum ſm istam descriptionē, & sunt ex hominibus qui componunt per aliam descriptionem secundū diuersitatem locorum, quando autem hoc facis, eius color est tripliciter: Scias autē ꝙ hodierni chirurgici laudant unguentū gratia Dei secundum descriptionē Petri Argillatæ, & illud uocatur unguentum gratia Dei, ꝓpter herbam gtatia Dei, quam recipit de quo supra.

Thus dicitur a uulgo, incenso. Circainstans ait olibanū idē est quod thus. gūmi est cuiusdam arboris. iuxta Alexandriā nascit qđ Alexandrinū dicit, & est melius & purius. nascitur ēt iuxta Damascenum, & Damascenū dicitur, qđ est albū purū, & inuenit thus grossum, quòd thus masculū dr.

Adamas. s. lapis adamas. Sera. in ca. de lapide adamas dicit, quòd lapis adamas est mes fluminis in quo est lapis de mes, & est flumen ad quod nunquam iuit aliquis nisi Alexāder, & est in finibus corascen, & color eius approximat colori salis armoniaci, nō est lapis magnes, ut quidam putauerunt. Simon Ianuen. ait: Adamas lapis durissimus, inter preciosas gemmas computatus, sex angulos habens ferruginei coloris, quod multi mentiti sunt non posse frangi nisi cum hircino sanguine: aut plūbo, quod auri fabri experti negant aliquando adamas magnes vocatur, sed falso.

Calamita. s. lapis calamita quæ a multis vulgari nomine sic est vocata, sed apud Dios. vocatur lapis magnes, & est lapis qui inuenitur circa litus oceani apud trogoditas, & in India ab inuentore sic uocatus. iste est lapis qui attrahit ferrum sicut est notum omnibus. Aui. in. 2. can. inquit. magnes est lapis qui attrahit ferrum, cū ergo aduritur fit ematites, dāt mihi admirationē verba Aui. dicentis, quòd qñ magnes aduritur fit ematites. s. lapis ematites, qđ ignoro, quia lapis ematites est in colore rubeo, & magnes nigro, quod nō cōuenit nisi forte ut arbitror acqreret illū colorē ex adustiōe.

Abietinum est gūmi abietis, & est sicut terebintina, sed non est ita subtilis, ut est notū. Isid. in cap. de propriis nominibus arborum inquit: Abies dicta quòd præceteris arboribus longe eat, & in excelsum promineat: de qua Virg. ait.

Et casus abies visura marinos.

Quia ex ea arbores nauium fiunt. hanc quidam gallicū vocant propter candorem. Pet. de Crescē. dicit. Abies picea, & arexes, seu larices quasi eædem arbores sunt.

LXXXVII.

STAPHISAGRIVM.

℞. Staphisagriæ, saponis mollis an. ℥. ii. axungiæ porcinæ. ℥. iii. argenti viui extincti. ℥. i. s. misce, & fiat vnguentum.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum est in usu sub nomine vnguenti staphisagrii: aut sub nomine unguenti pro piatolis, aut pro pediculis, aut pro soldatis, quod idem est.

Staphisagria aūt secūdū Sera. est granū capitis, & ē dicta passula montana. Aui. in. 2. can. ait: Staphisagria est vua passula mōtana, & est granū capitis, in monte Libano inuenit de eo plurimum, & est granū nigrū sicut cicer nigrum. Circainstans inquit: Staphisagria quæ ēt caput purgiū dicit: semen & herba simili noīe appellanī. dicitur. n. caputpurgiū, quia caput purgat: multæ est efficaciæ: semē vsui medicinæ competit per decem annos durat Isid. staphisagria, hoc est herba quinq; digitorum: huius semen &c.

LXXXVIII.

DE ANTHERA MAGNVM.

℞. Antheræ. ʒ. vi. rosarum rub. balaustiarum, corticum granatorum, gallarū, nucis cypressi, gummi arab. myrrhæ, myrtillorum draganti, terræ sigil. coriandrorum præpararorum boliar. sandalorum rub. an. ʒ. iiii. sanguinis draco. masticis, thuris hypoqstidos an. ʒ. iii. s. acacię. sumach an. ʒ. v. bdellii, spodii, corallorum rub. an. ʒ. ii. camphoræ. ℈. i. copularū glādiū. ʒ. vi. charabæ, seminis, plantaginis, an. ʒ. iiii. olei rosa. li. i. olei myrtillorum, olei cytoniorum, olei masti. an. ℥. vi. misce, & fiat unguentum secundum artem.

COMMEN. MANLII.

Istud unguētum est in usu: sed sunt ex hominibus qui cōponunt ipsum secundum istam descriptionem, & sunt ex hominibus qui componunt ipsum per aliam: tamen ista descriptio apud hodiernos doctores multum est laudata, & sunt ex hominibus qui uocāt hoc unguentum constrictiuum: infra apparebit una alia descriptio.

Anthera aūt secundum communem opinionem est semē cuisdam fructus qui dicitur a uulgo gratacul. Io. Anglicus in ca. de fluxu ventris in febre inquit Anthera. i. semen rosarum idem dicit in cap. de cura fluxus sangu. Circainstans anthera dicitur flos rosæ: est autem quoddam quod reperitur inter rosam: eius fructus apud Auic. in. 2. can. vocatur rubus: cuius fructus est sicut oliua habens interius lanam. idē Sera. in ca. de rubeo inquit: Sed rubus canis est maior rubo satis: nam assimilatur in magnitudine sua arboribus. & folia eius sunt latiora foliis myrti: in ramis eius sunt spinæ duræ habet florem album, & fructus eius est oblongus similis

nucleo oliuæ:qui quando maturauerit fit rubeus, & habet interius simile lanæ: qui quando desiccatur aufert quod interius est: & hæc est planta quæ apud Dios. uocatur cynosbatus: in cuius summitate nascitur quædam res similis spongiæ:& in ea interdū uermes inueniuntur. & hæc apud ignorantes spina alba seu bedeguard uocatur.

LXXXIX.
DE ANTHERA MINVS.

℞.Olei rosati.℥.vi.ceræ,antheræ,an.℥.i.acaciæ.ʒ.iiij. sandalorū rub.rosā.rub.an.ʒ.ii.boli ar.ʒ.i.misce, & fiat unguētū.

XC.
Rubeum Camphoratum.

℞.Olei rosati lib.i.&.℥.viii.litargy.℥.ii.minij.℥.iii.s.cerussæ.℥.i.s.thutiæ,camphoræ,ana.ʒ.iii.ceræ.℥.ii.in æstate,& in hyeme.℥.i.fiat unguentum in mortario plumbeo cum pistello plumbeo, & sunt qui addunt chimoleæ.ʒ.vi.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentum est in usu: maxime apud chirurgicos: dicitur autem unguentum rubeum camphoratum, ad differentiam alterius descriptionis quod dicitur album.

Camphora autem apud Sera.& Aui. est gummi arboris, ut dictum fuit: sed scd'm Circainstans camphora est succus cuiusdam herbæ quæ in fine ueris colligitur, & teritur, & succus eius exprimitur:quod fœculētum est residet,& abiiscitur, quod purum est & liquidum retinetur,& soli exponitur & desiccatur, & reducitur in substantia camphoræ. Io. Angli. in ca.de sterilitate ait: similiter camphora frequēter odorata multū impedit erectionē: & ideo dicitur in uersu. communi. Camphora per nares castrat odore mares.

XCI.
DE CAMPHORA ALBVM.

℞.Olei rosati lib.i.ceræ nouæ albæ.℥.iii.cerussæ.℥.xii. albumina ouorum numero.vi.in quibus dissolutæ sint.ʒ.ii.camphore cum aqua rosata,& fiat unguentum secundum artem.

XCII.
PECTORALE.

℞. Mucillaginis psylli,dragacanti, gummi ar.seminis lini, fœnugræci ana.℥.i.pinguedinis gallinæ,medullæ uituli, butyri recentis loti cum aqua uiolarum,ana.℥.i.s.olei uiolati, olei amygdalarum dulcium, ana.℥.i.cerę albæ quantum sufficit, & fiat unguentum molle pro pectore.

COMMENTA. MANLII.

Istud unguentū est illud quo generaliter utuntur: uerū supra est posita una alia descriptio, quæ est ex authoritate Bartholo.Montag.sed non est idem:uerum ꝙ hodierni authores laudant etiam illam sed in usu non est tantum hæc descriptio in partibus Mediolanensibus est multum in usu.

XCIII.
DE LAPACIO.

℞.Olei uiolati.℥.vi.ceræ uirginis.℥.ii.succi lapacii in aceto infusi.℥.vi.cerussæ,lithargirii, ana.℥.ii.&.ʒ.ii. camphoræ.ʒ.ii.misce,& fiat unguentum, & lauetur cum aqua solatri,& optimum est.

COMMEN. MANLII.

Istud unguentum est in usu: maxime scd'm istam descriptionem: eius autem descriptionem non repperi ab authoribus.uerum est ꝙ Petrus Argillata in cap. de corrosionibus capillorum laudat unguentum unum factum de succo lapacii scriptum ab ipso,ut inquit: infra in cap. de tinea:ego autem uidi prædictum cap.totum, & prædictum unguentum non repperi, uerum,est ꝙ ipse in illo cap. describit duo unguenta, & in utroque illorum ingreditur succus lapacii,sed non habeo certitudinem si sint de lapacio, aut non: lapacium autem est rumex, quod apud omnes notum est.

XCIIII.
PRO STOMACHO.

℞.Masticis.℥.i.aloes.℈.ii.garyophyllorum, cinnamomi, calami aro.ana.℈.iiii.aquæ rosæ,& uini cytoniorum ana.ʒ.iii. olei masti.ʒ.iiii.ceræ quantum sufficit, & fiat unguentum, quod est bonum & expertum.

COMMEN. MANLII.

In usu est.

XCV.
CITRINVM usuale, quod in colorem citrinum efficitur.

℞.Terebentinæ,olei communis ana.℥.vi.rasæ pini.℥.iiii.ceræ citrinæ.℥.iiii.s.gummi elemi.℥.s.misce, & fiat unguentū secundum artem.

XCVI.
AD SCABIEM, quo si plantæ pedum, et manum ungantur, omnem scabiem delet.

℞.Olei laurini.℥.iii.thuris albi,ceræ mundæ,ana.ʒ.ii.argenti uiui mortificati cum saliua.℥.ii. pinguedinis porci mundi.℥.v.salis communis triti.℥.viii.succi plantaginis,& fumi terræ ad libitum omnia misceantur, & fiat unguentum, & est mirabile.

XCVII.
MOLLITIVVM,quo utuntur Veneti.

℞.Mucillaginis altheæ,mucillaginis fœnugræci,mucillaginis seminis lini an.℥.vi.lithargyrii auri lib.ii. terebentinæ, medullæ cruris uaccæ an.vn.iii.ceræ.vn.iiii.ireos puluerizati,olei seminis lini lib.ii.s.misce,& fiat unguentum in bona forma.

Peroratio in.xiii.sectionem.

Vtilis tractatus de unguentis coadiuuante uniuersi orbis conditore fœliciter expletus est. Sequitur nunc tractatus de emplastris super antidotarium domini Mesue ac aliorū doctorum in sacra medicina scribentium.

LVMIN. MAIORIS,
SECTIO QVARTADECIMA.
EMPLASTRA CONTINENS. EX ANTID. MESVE.

I.
DIACHYLON,uulgo DIAQVILON magnum.

ECIPE lithargirii mūdi triti et cribellati.℥.xii.olei irini .i.de ireos,& camęmellini,& anethini an.vn. viii. mucillaginis seminis lini, mucillaginis fœnugræci, & radicū altheæ, & mucillaginis ficuum pinguium,mucillaginis passularum,& succi ireos, & succi squillæ,& hyssopi humidæ, et glutinis alchanach an.ʒ.xii.s. terebēthinæ.un.iii.resinæ pini,& ceræ citrinæ ana.vn.ii.cōficiant hoc modo: lithargyrium & suprascripta olea diu in mortario lapideo cum pistello ferreo conquassetur per spatium mediæ horæ, deinde bulliant super ignem leuem cum facilitate semper agitando cum spatula donec coaguletur totum,tunc deponatur ab igne & dimittatur infrigidari: deinde.℞.mucillagines ac alia & simul iterum bulliant donec efficiantur eius forma dura deinde ab igne deponatur:& ponatur super marmor,& fiat in magdaleonibus.inquit:Filius Zachariæ,acquiritur ei ex decoctione ut descendat a mollitiæ, & accedat ad spissitudinem unguentorum, & liniatur in panno, & superponatur ubi oportet.

COMMEN. MANLII.

Istud emplastrum est in usu maxime,scd'm istā descriptionem.ipse autem Mes.intitulat hoc emplastrum diaquilon, sed scd'm Moder.opinionem debet dicere diachilon.i.cōpositio facta ex mucillaginibus & succis, & propter hoc a multis dicitur cerotum de mucillaginibus sine gummis.& sic si bene legis expositiones nostrorum doctorū uidebis ꝙ emplastrum diaquilon magnum, & cerotum de mucillaginibus,& unguētum diaquilon sine gummis idem sunt, et qui non credit uideat in antido.Io.Sera. quod dicit.unguētum de mucillaginibus,& est diaquilon.idem dicit Gentilis sup quintum can.Aui. Magister Petrus Argill. in cap. de scro-

fulis:ponit unguentũ diaquilon,quod idem est.& ibi docet ipsum cõficere cum gũmis,de quo infra,supra est positũ un guentum de mucillaginibus ex authoritate Bart.Montag. quod põt fieri pro diaquilon sine gummis. Scias aũt ꝙ generaliter apothecarii maxime, apud nos faciunt emplastra in forma molli,& cerota in forma dura.de quo apothecarii Neapolitani admirantur,quia ipsi faciunt contrariũ.nã emplastra faciunt in forma dura & cerota in forma molli. Leonar.de Preda palea.in ca.de ulceribus profundis ponit emplastrum diafinicon descriptione Alexandri,sed dicitur emplastrum.i.dura confectio,eadem est opinio Nicolai.

Gluten alchanach.siue alchamach, siue alcanach quid sit generaliter ignoratur:uere nũq̃ uide nec audiui ab aliquo uidisse authorẽ autenticum de eo mentionem facere. uerũ secundũ consuetudinẽ apothecariorũ est colla pisciũ,quod non nego,nec affirmo.certe in partibus Romæ dictum fuit mihi ꝙ in rei ueritate gluten alchanach est quidam uiscus qui reperitur in Arabia sup arborẽ assæ fætidæ,tamẽ Deus scit.Magister Pet.Argil.qui sæpe & sæpius utitur isto unguento quod ipse describit in ca.alle.& ibi loco glutinis al chanach ponit uiscũ cũ quo capiuntur aues,sed nos intelligimus uiscũ quercinũ quod conuenit in isto casu,tamẽ ego nõ affirmo quid sit,sed generaliter loco eius ponitur colla pisciũ,sed intẽtio nostrorũ chirurgicorũ uiscus quercinus ẽt ualet.Si autem facere uolueris unguentũ diaquilon seu emplastrũ de mucillaginibus cũ gũmis oportet facere, ut docet magister Pet.Argi.in ca.alle.ubi sic ait.in fine descriptionis dicens.conficiatur sicut ipse Mesue docet in antidotario.& sic cum istis addatur bdellium,serapinum,armonia cum an.ʒ.i.erit diaquilon gummatum siue cum gummis,tu uero scias si ponas supra unguentum diaquilon sine gummis,aut cerotum de mucillaginibus sine gummis illas tres gummas quas nominauit,tũc erit diaquilon cum gummis.

APPENDIX.

Medicamentum διὰ χυλῶν,ex succis nempe, a Menecrate inuentum,hunc in modum Damocrates(ut GALENVS vii.Medicamentorum per genera testatur)numeris trimetris non ineleganter cecinit.

DAMOCRATES.

Præfati igitur,quod tandem pacto uulnera.
A phlegmone secura recte glutines:
Posthac agemus quo modo cum phlegmone
Ostedit ipsa,curare queas commode.
... in musculo laso,uel neruo quopiam
Vel & propinqua quando ossi membranula
P... a diem post quartum continuus dolor.
... phlegmone febresque cum symptomatis
... a uigilia,tum delirio,& siti
Ac siccitate linguæ,crescantque omnia.
... uotidie uergant magis ad deterius.
... r fœculenta sanies tenuis,uulnera &
Rubeant,propinqua item patiantur corpora
... itensiones,phlegmonas,œdemata,
... as,uariis tunc abstine cataplasmatis
Qui mos iuuenibus est facere,quo phlegmonum
... tatus effugientes non dent calumniis
Occasionem.at arti qui fidit suæ.
Lum timere pariter cum ægrotantibus
Oportet,haud expectantem dum uicerit
Natura,uel fortuna quædam iuuerit.
L... go pares,quibus consului affectibus
Quod & podagricis medicamentum conuenit
Aegris impositum,quo tu cupias tempore
Spatio quidem promptam agilitatem corpori
... gignit,ipsum nec cito permiserit
... s,nec facile crebris angi insultibus.
M... bos initio prohibet increscere,
... git autem uigentes mos decrescere,
... ad alia descendas facile medicamina.
... unc pharmaci in modum fit compositio.
Lithargyri læuissimi chrysitidis
... minas duas miscens,quatuor axungiæ.
Valde uetustæ,annosæ atque crassissimæ
Et non olentis,non nigræ,non asperæ:
Sic nanque sumet pharmacum efficaciam.
Liquatæ diligenter figlina axungiæ,
Membranulas salemque mox deponito
In uas aliud ipsa percolans amplius:
Adiectoque oleo,rursus cura ferueat,
Non omne pones oleum,sed partes duas,
Tertia manebit in expedito condita,
Si sit necessum iungere,ne absit longius.
Vteris omnino per hiemem,cum inditum
Medicamini oleum crassum longo tempore
Euaserit,lithargyrum & feruentibus
Inspergito,leui igne & assiduo coquas
Spatha mouens,quæ potior est ex picea
Cum cœperit mediocri coctum tempore
Medicamen hoc emplastri spissitudinem
Nec non fœtorem simili pacto pharmaci,
Ab igne cacabum confestim deponito,
Curans per æstatem pauxillo durius,
Sed hieme molliusculum,non inquinaus tamen.
Moueto,quoad modice ita refrixerit:
Sic deinde rursus manibus durioribus
Totum subactum, ex olla transferri iube
Cum poscet usus,iterum ualide mollies,
Mollique pelliculæ diligenter illines
Permagna superaccommodamus splenia.
Si quando hoc emplastrum efficacius
Desideres ac neruos crassos musculos,
Durasque mammas, atque articulos insuper
Tumentes fieri,pondo radicum indito
Agrestis maluæ,purarum ac recentium
Sectarum in partes digiti crassitudine
Ac longitudine,in olla feruentibus.
At cum madorem totum,& uires pharmacum
Ex igne deposuerit colo traiice
Maluæ radiculam,leuem & lithargyron
Inspersum coquito,ut dixit prius, reponito &
Simili modo rursus,eodemque utitor.
Vtriusque tenere istud uirtutes ait
Inuentor Menecrates medicaminis
Primus,uir equidem erga artem affectus optimi
Etenim recentia seruat cirra phlegmonem
Vulnera,eadem diuisa glutino
Iungere,tum phlegmone obsessa ulcera
Nimis,medicari & uulneratos musculos
Persuasit,sine quodam alio,quæ succurrere
Possunt,cataplasmatis,fomentis,spongiis.
At omnia,quæ facere confirmaui prius
Medicamen ex lithargyro,& axungia
Facit.optimum uero pessum diutinis
Recentibusque uteri inflammationibus
Implere caua dilutum rosaceo
Vel myrteo bono,& cicatricem addere.
Summatim omne cataplasma necnon pharmacum
Extrinsecus quod ipsis super infunditur.
Superfluum esse dicit isto utentibus.
Profecto dignum scriptione est pharmacum
Iam & fidem promittit inuidis.
Hunc in modum ipsum præparari dictitat.
Septem æstiuis olei libras,temporibus
Indes,alias eius dimidium repperi
Pinguis,recentis pariter & axungiæ.
Sed hieme,sicut tradit, conficies nouem.
At sex læuissimi modo lithargyri,
Fœnigræci adhibet dimidium sextarii,
Et seminis tantundem † combusti lini, † Mũdati ex uetusto codice legendum.
Maluæque agrestis pondo statuebat tria
Radicis,etiamnum cui succus sit recens
Coquere ex aquæ sextariis bis quatuor.
Ollæ orificio amplo recenti fictili
Maluæ radix purgata,concisa itidem

Et tenuis,& contusa ut fuerit indita,
Mox adde fœnigræci elutum probe
Liniq; semen, cum iam succum emiscerint
Et spissitudinem habeant expressum linteo
Succum teneto libras implens quatuor,
Miscensq; oleum totum incoquito carbonibus.
Cum uero tenues bullulæ ex maioribus
Crebræq;, in iis quæ cacabus tenet,emerserint,
Lithargyrium læuem protinus aspergito,
Igniq; non acri,sed assiduo coque
Dum succus una cum pingui fit torridus.
Medicamen appareat emplastrum melinum
Boni coloris,amolyntum, sed non nimis
Durum:uetustis hoc qui inuenit pharmacis.
Vocabat ipsum non absurde διάχυλῶν

ALIVD.

Et hoc eodem prodit genere pharmacum
Aliis licet misturis ipsum præparent,
Affectibus quos retuli,prorsus benefacit.
Summatim omnibus, & crudis,& quæ coqui
Mutariq; facile nequeant, ingueant, ingentia
Et musculorum, & membranarum uulnera
Persanat,ipsorum nam facile subuenit
Punctibus,arthriticis iniectum item omnibus
Infestatos iam mitigabit diutino
Dolore. Sumit picis quam siccissimæ
Libras duas,ceræq; totidem ponticæ
Puræ,terebenthinæ liquidæ libras duas
Mannæq; & thuris ueri unam pondo libram
At selibram, uel hac pauxillulo minus
Albi,recentis,ualde pinguis butyri,
Reliqua liquato acri igne, & assiduo simul:
Vbi cernis digitos pharmacum non amplius
Inquinare,cacabum a flamma deponito,
Mannam liquatis inde sic aspergito
Mouens medicamentum ualde rudicula,
Sic refrigeratum,& mollitum reponito,
Huic copiosum,tum recens rosaceum
Contemperans, ad caua,& carnis indiga
Adeo ulcera utere, tendonumq; phlegmonas,
Tum quæ non facile in pus mutantur candidum.

Et hæc Damocrates.

Quæ omnia quam breuissime Paulus lib. vii. cap. xvij. iis uerbis perstrinxit.

Spumæ argenti lib.sex.

Olei { Estate / Hieme } libræ { vii. / ix.

Fœnugræci, sextarius dimidiatus.

Seminis lini,semisextarius.

Altheæ, libræ tres.

Althæam,ac semina in aquæ sextarij.xx. decoquito, donec parum relinquatur ex ipso, inde succi libris quatuor ad mixtis oleo decoque,tantisper dum bullæ desierint: deinde leuissima argenti spuma imperſa,igni clemente usque dum manus non inquinet elixato.

II
DE GRANIS LAVRI.

℞.Olibani,masticis,myrrhæ,an.℥.i.grano. lauri.℥.ii. cyperi,costi.an.℥.s.mellis colati.q.s.ad aggregandum & extendatur in pãno,& calidum superponatur ubi oportet: sit aũt tripliciter cyperum,& de stercore uaccarum aut caprarum sicco ad põdus omnium.inuenitur mirabile ad hydropisim.

COMMEN. MANLII.

Istud emplastrum est in usu, tamen non ualde. Petrus de Crescen.inquit:Laurus est arbor satis magna:cuius frondes sunt latę & longę, & folia semper uiridia & odorifera ualde,quę arbor baccas facit quę sunt fructus parui nigri quorum magnitudo est sicut auellanæ paruæ super quas sunt cortices nigri subtiles qui compressione franguntur in duas partes, & ille sunt quę competunt medicinæ.

APPENDIX.

Compònem διὰ δαφνίδων uel ex baccis Lauri malumus. VI.Medicamentorum per genera,Emplastra, Græcis διαφορητικὰ atq; ἐπισπαστικὰ uocitata,explicans: similiter etiã VII. inter Malagmata Asclepiadis,nec nõ lib.Medicamentorum per loca. IX.cap.III.GALENVS non inepte, quanquam ab hac Mesue longe diuersam, ostendit.

III.
DE GALLIA.

℞.Galliæ muscatæ,squinanti,an.ʒ.i.s.ramich,sumach, acaciæ,hypoquistidos.laudani, gallarũ nõ perforatarũ, calami aro.rosarum & seminis eius, quod anthera a multis modernis dicit̃,sandalorũ albo.& rub.masticis,xyloaloes, garyo. spicæ nardi, olibani,myrrhæ,costi,cyperi,absinthij.an.ʒ.ii. fiat eorum cõtritio bona:deinde accipe succi foliorum myrhę humidæ,foliorũ lauri, aquæ ros. & uini pontici an.℥.i. s. & submerge in eis calefactis tortellarum de seni.ʒ.iij. dactylorum siccorũ nume.xii.dimittantur per diem & noctẽ: deinde terantur,& fiat sicut puluis,et misceatur cũ miuæ aromaticæ.i.cum spẽbus.℥.iii.aut.iiij.gũmi asſi.s.gũmi ar.ʒ.vii.coquantur omnia lento igne usq; ad spissitudinem mellis: deinde aggrega cum puluere rerum & tere diu in mortario, donec fiat totum uiscosum: deinde lini ex eo super lamina & suffumiga cum ligno aloes & epithimetur cum eo.

COMMENTA. MANLII.

Istud emplastrum non est in usu: dixerunt aũt ꝙ appellatur emplastrũ de gallia ꝓpter troch. de gallia quos recipit. Alii dixerunt ꝙ dicitur de gallia, quia in Gallia prouincia repertũ fuit,& utuntur ipso Bartho.Montag.in suo antido. habet unguentum de gallia muscata,quod in usu non est.Ramich uero est quædam confectio facta ex uarijs rebus et reducta ad formam troch.sicut apparuit supra.

Galla.s.galla asiana, gallarũ aliæ sunt perforatæ,aliæ nõ sed non perforatæ sunt magis laudatæ in medicinis quam perforatæ. Circainstans ait: Galla est fructus quercus:quędã inuenitur grossa & leuis & perforata quæ modicũ ualet: aliæ reperiuntur in Asia & Africa:& dicuntur asianæ, quia paruæ sunt, & non perforatæ: quæ uero inter eas inueniuntur grossiores, meliores sunt.

Tortellę de seni.i.panis assi, siue panis biscotellus: eius modũ ostendam infra in cõfectione emplastri diaphænicõ.

Vinum ponticum.i.forte: nam ponticus est sapor dictus fortis:potest etiam dici ponticum ab insula quadam sic nominata sed non est ad propositum.

IIII.
Relatum ad Andromachum.

℞. Sepi arietini,picis,an.ʒ.xviii.gũmi pini.℥.viii.ꝙ ex Aui. restituendũ censemus,auripigmẽti rubei & citrini aluminis scissi,calcis non extinctæ an.ʒ.xv.armoniaci.† ʒ.ii.dissoluatur armoniacum cum uino rubeo, & dissoluatur in igne,& dissoluantur cum eo olei lib.ii. & puluerizanda puluerizentur, & aggrega omnia simul ẽm decentem modum præparationis eius,& utere ubi oportet expansum in lamina. † al.vn.ii.

COMMEN. MANLII.

Istud emplastrum non est in usu. Aurumpigmentum latinum nomen est ab aureo colore.Isid.in cap. de coloribus inquit: Arsenicum quod latini ob colorem auripigmentum uocant, sine dubio auripigmentum & arsenicum eiusdem sunt generis, sicut patet si legis cap. de arseni apud Dios. in cap. de auripigmento apud Sera.uidebis ꝙ idem sunt: species autem arsenici uel auripigmenti:ẽm Dios.sunt duæ.s.rubeum & citrinum: sed secundum Aui.sunt tres.s.album, citrinum, & rubeum: de quo uide supra. Liber qui uocatur Bulchasis in lib.1. docet modum comburendi & albificandi auripigmentum, & sublimandi ipsum,& comburendi & uertendi citrinum in rubeum: & de sublimatione arsenici, & de modo uertendi arsenicum citrinum in rubeum.

APPENDIX.

Idem.v.can. Aui.non ineleganter perscribit,uerum in simplicibus, ac ponderibus non nihil euariat.

V.
SINAPINVM DEMOCRITI.

℞.Ficuum siccarum pinguium partem unam, et infunde in aqua tepida per diem et noctẽ,tunc exprime fortiter ut n

lus humor in eis remaneat: deinde sinapi tritam cum aceto cum eis misceas diligẽter diu cõmiscẽdo, et fit sinapis pars una,& ficuũ pars alia,si uehemẽtioris uirtutis facere uolueris pone de sinapi partes duas: si aũt minus ex ficubus partes tres, & ex sinapi partem unam.qñ autem applicatur loco dimittatur in eo.& auferatur anteq̃ uulneretur locus,& proprie qñ solum calefacere oportet,& qñq; dimittitur donec uulneretur,& proprie qñ profundarum materierum exclusionẽ quæris sicut in talibus:in defectu uero sinapis squibalæ caprinæ ponantur pridie in aceto infusæ, & est ad hydropisim & duritiem & dolorem splenis efficax. & qñq; additur in eis fimus columbarum agrestium, & radix enulæ, & semen nasturtii, & grana lauri, & confert ad frigidas & uentosas ægritudines uiscerum & splenis & hydropisim & similia, & est expertum ab antiquis medicis.

COMMENTA. MANLII.

Istud emplastrũ apud nos non est multũ in usu.D.Rasis in lib.Diui.in ca.de sciatica & dolore iuncturæ anchæ, habet etiam hoc emplastrum.Synapis autem semen est satis notũ. Columella in lib.de cultu hortorum inquit.Seq; lacessenti fletũ fractura synapis.hæc apud Arabes cardeldel dicit̃. Sera.autem in ca. de synapi ex authoritate Diosc.inquit:Eligẽdum est illud quod non est siccum nimis neq; extenuatum habens granum grossum,et qñ frangitur est album interius & est humidum. nam istud tale nouum est bonum.

Squibalæ caprinæ apud authores non inuenitur cap. sub hoc nomine, sed squibale apud græcos stercora sunt. unde per squibalas caprinas intelliguntur stercora caprarum, & sub isto uocabulo Aui.& alii de eis loquuntur.

Colũbi agrestes ẽm multorum sententiam sunt columbi quos rustici fauacios dicunt,quorũ ortus sunt in arboribus. d.Rasis in lib.1.aphori.inquit:Alchenebir.i.columbæ syluestres.Extimauerũt quidam quòd columbus syluestris sit ille qui apud Aui.2. can.dicitur guarescen: sed non est certum.

APPENDIX.

SINAPISMI præparatio ab Aegineta li. vii.cap.xix. ad uerbum sic perpulchre explicatur.

Ficus aridæ pridie aqua tepida irrigandæ sunt, Postero die prævalidæ exprimendo strenue leuigandæ, deinde acre sinapi,cuiusmodi Syriacum,& Aegiptium est priuatim conterendum,affuso illarum diluto, & massa cõfecta miscendũ. Siquidem uiolentius uoluerimus exulcerare,duas partes sinapis cum una ficuum temperabimus: si uero mitius,econtrario,sin mediocriter,æquis partibus utraq; confundemus. cæterũ sinapi ante contritionem aceto dilutum,quemadmodum aliqui faciũt, inefficatius redditur. Atqui a sinapis purgatione,& lauacri usu,si dolor intẽsus,rubórue locus suffunditur,& pustulæ oboriuntur,linteum succo maluæ, aut fœnugræci cum rosaceo irriguũ applicemus, deinde rosaceo cerato addita cerussa utemur. In dissolutis uero in quibus sensus oblæsus est multũ diuq; aduertere oportet animum, detegendo,& speculando subinde partẽ, non sentientes & enim,sæpenumero supra modum miscere exusti sunt, & caprarum baccæ cum aceto cataplasmatis instar illitæ efficaciores quã sinapi sũt, potissimũ in his q̃ laborãt Coxẽdice.

VI.

DIAPHOENICON Alexandri.

℞.Dactylorum uicinorum maturitati sine obsibus.℥. v. tortellarum de seni.℥.i. cytoniorum & proprie carnium eorũ decoctorũ in uino styptico.i.forti.℥.i.s.storacis, calamitę, masticis, laudani an.ʒ.iiii.acaciæ,succi agrestæ, florum uuarum agrestium,rosarum,sandalorum citrinorum,marchasitæ,ramich,myrrhæ,aloes an.ʒ.iiii.ceræ.℥.iiii. olei ro. ℥.xv. uini pontici quantum sufficit ad infundendum infundenda: & confice ipsum secundum artem, & lini ex eo super laminam,& cum xyloaloe suffumiga & superpone.

COMMENTA. MANLII.

Istud emplastrum est multum in usu, maxime scd̃m istam descriptionem quæ est de mente Alexandri. ipse uero Mesue describit unam aliam descriptionem, sed non est tantæ utilitatis ut est ista, tamen infra apparebit.

Tortellæ de seni. i. panis assus. & ab aliquibus uocatur panis azimus,& ab aliis biscotellus,& eius modus est multiplex scd̃m diuersa loca. nam scd̃m quosdam est panis biscoctus factus de flore farinæ, de illa cõtrata uel de illa regione quæ dicit̃ Seni.Io. Mat. Gradi. in cap. de fluxu uentris in generali inquit: Huic quoq; addatur pani biscoctus de Syria.sup.qñ intendimus facere cõfectionẽ ad modũ emplastri ad magis incorporandũ.nam talis panis sic biscoctus infundit̃ in uino uel aceto:& cũ pulueribus facta expresione reducitur ad formã emplastri,& talis panis biscoctus appellatur tortellæ de seni.& a Mes.ponũtur in emplastro diaphœniconis, siue dubio tortellæ de seni in emplastro diaphœn.intrãt, sed eius modus non est,ut docet Io. Mat.Gradi,& ignoratur quid sit Guli.Placen.in troc.de uiperis docet modũ faciendi, ut ostensum fuit ibidem:tamẽ melius infra iterum ostendam Mat.autem Syl. inquit: Pasime.i.tortelle panis azimi biscocte de seni.i. de terra Hierusalẽ: qm̃ ibi Arabes impastant eas cum aqua decoctionis masticis, passularum,uerum sunt ex hoĩbus qui solum impastant cum aqua decoctionis masticis:sed non recte. nam hodierni maxime sapiẽtes impastãt ut dixi.& eius modus est ꝙ accipiatur farinæ frumenti purgatæ a furfure quantitas q̃ uolueris,& impastetur ea cum aqua decoctionis masticis & passularum quãtum oportet. & fiat ex eis panis in forma panis qui manducatur, & decoque in furno tantum ꝙ in colore efficiatur niger,& quod facilius teratur,& postea utere ubi opertet. Isid.panis azimus est panis non fermentatus. nam azimus est sine fermento sincerus acrizimus,leuiter fermentatus,quasi acroazimus.Flores uuæ agrestis sunt flores labruscæ, & hæc est quam Diosc. œnanthium uocat. Mat. Syl. in ca.de œnantio inquit:Ex authoritate Diosc.œnantium flos est uitis agrestis, quæ cum fecerit flores colligendi sunt & desiccandi: & alio nomine uocatur uitis,flores eius optime redolent, & siccantur in umbra, & in testa reponendi sunt melius nascitur in Syria. idũ in litera.I.ait: Inanitum.i.flos lãbruscæ: & est flos uitis agrestis.idẽ dicit in litera massatis.

Marchasita est lapis qui ab aliquibus uocatur luminaris, eo ꝙ percussus ferro ignem emittit, dominus Mesue in ca. de lapide stellato de ipso loquit̃,& hic est lapis qui a Diosc. uocatur lapis pyrites, & dicitur a pyr quod est ignis: quia percussus ferro ignem emittit.

VII.

DIAPHOENICON, confortatiuum stomachi.

Prius fiat cerotũ cũ cerę.℥.ii.olei rosa. olei nardini an.℥.iiij.deinde.℞.dactylorũ siccorũ nu.xl.tortellarum de seni.i.panis usti.ʒ.v.deinde funde biduo in uino odorifero,& accipe carnium cytoniorũ decoctorum in uino.ʒ.viii.& tere cũ dactylis cõtritione ultima,& misceantur cum ceroto,& cõtundãtur in mortario donec aggregẽtur,deinde ꝑiice super ea masticis, olibani,absinthii,Romani sicci an.ʒ.ii.s. ligni aloes macis, myrrhæ, aloes,spicæ,acaciæ, * gallię, ramich,calami aro.an.ʒ.i.laudani.ʒ.ii.& iterũ conterant̃ donec ꝑmisceantur,deinde lini sup lamina ex eo,& suffumiga cũ xyloaloe,& pone super stomachum & hepar & uiscera. de meliori autem operatione est ut mastix, & laudanum cũ cera & oleis misceantur,& sic cum cæteris emplastrũ fiat.

Gallæ quercus [illegible]gendum.

COMMENT. MANLII.

Istud emplastrum est in usu:sed non tantũ ut prædictum, quod dicitur esse ex descriptione Alexandri:dicitur aũt emplastrum diaphœnicon.i.de dactylis. species autem dactylorum ẽm modernorum opinionem duæ sunt.s. domestici & syluestres, domestici autem sunt fructus ex palmis domesticis, & isti sunt noti.syluestres uero sunt dactyli dicti acetosi,& isti sunt tamarindi, ut allegat dominus Mesue in ca. de tamarindis.eius arbor a multis alcori uocatur. unde Io. Serap.in cap.de debilitate hæpatis inquit.oleum de calcala .i.oleum de floribus dactylorum.

APPENDIX.

Emplastrum διὰ χαλκίτεως GALENI,ab his maxime diuersum in unguentis numero.1.abunde scripsimus.

VIII.

Fili Zachariæ.

℞.Ceræ citrinæ.℥.iii.medullæ cruris uaccę,adipis gallinæ, mucillaginis

mucillaginis, semi.lini,an.℥.iii.olei de lino.q.s.si autem fortius facere volueris adde mucillaginis altheæ,& mucillaginis fœnugreci partes conuenientes,& pro oleo de lino ponatur oleũ de cheiri citrina.i.de uiola citrina vel utrunq; & si adhuc fortius facere volueris adde hyssopi humidę,& glutinis danaham quantum de una mucillaginum,& miraberis effectum ad ea quæ diximus.

COMMENTA. MANLII.

Istud emplastrum apud medicos Papienses nõ est multũ in usu.immo est in usu apud medicos Mediola. quia in ipso inuenitur virtus mirabilis. nã lenit duritiẽ nodositatum & iuncturarum,& multa alia operatur. Gluten autem danahã vel zanach.de ipso uide in emplastro diachylon supra.

VIII.

DE ALLIIS, Alexandri.

℞. Spicarũ alii mundatarũ.℥.iii.s.storacis, aloes boni, bdellii an.℥.iii.terebenthinæ.℥.iiii.axungiæ porcinæ recẽtis, adipis anseris an.℥.v.masticis,oliba.an.℥.i.s.euphorbii.℥.i.croci.℥.s.ceræ citrinæ.℥.xii.olei nardini.i.de spica nardi,& vini odoriferi an.quantum sufficit.

COMMENTA. MANLII.

Istud emplastrum non est in usu Allium autem dicitur ꝙ oleat,maxime allium domesticũ,& est illud quod intelligitur,quando simpliciter ponitur, & est aliud allium quod agreste uocatur,& istud appellatur scordeon seu tyriaca rusticorum.Sera.in cap.de allio ex authoritate Dios.inquit:allium aliud est domesticum & aliud agreste,& est quoddam ex eo quod inuenitur *in Babylonia* quod non *est diuisum* in dentibus &c. *Columella* in libro de cultu hortorum inquit:*Alia quæ in fractis spicis & olentia &c.*

IX.

RELATVM ad Aristarchum.

℞.Ceræ citrinæ.℥.i.terebinthinæ.℥.vi.axungiæ porcinæ recentis,adipis anseris,medullæ curis vaccæ ana.℥.iiii.bdellii myrrhæ,olibani,storacis,opopana. aloes,masticis ana.℥.i.s. armoniaci.℥.iii.colophoniæ.℥.vii. aluminis quod a uulgo de pluma uocatur.℥.i.spicæ.ʒ.vi.folii,calami aro.euphorbii granorũ lauri an.ʒ.vii.olei balsami lib.i.olei nardini & vini odoriferi.q.suf.confice sicut sæpe narrauimus & utere.

COMMEN. MANLII.

Istud emplastrum apud medicos Papienses non est multum usuale,sed apud medicos Mediolanenses magis.

X.

DE MELLILOTO.

℞.Melliloti.℥.vi.florum camæmil.fœnugr.granorũ lauri,radicũ altheæ, absinthij an.ʒ.iii.semi.apii, cordumeni, ireos cyperi,ameos,anisi.i.semi. fœniculi romani, spicæ, casiæ an.ʒ.i.s.sampsuchi.ʒ.iii.ammoniaci.ʒ.x. stora. bdellij.an.ʒ.v.terebinthinæ.℥.i.s.ficuum pinguium numero.xii.sæpi caprini,resinæ an.℥.ii.s.ceræ.℥.vi.olei sampsuchini, & olei de spica.q.s.aque decoctionis fœnugræci,& camęmillæ & melliloti.q.s.ad infundendum,infusione diligenti misceantur & conficiantur,& epithimetur cum eo.

COMMENTA. MANLII.

Istud emplastrum est in vsu apud oẽs maxime ẽm istã descriptionem. quia inuenitur in ipso mirabile iuuamentum ad oẽm duritiem quæ est in stomacho & ad multa alia.Bart. Montagn.in suis consiliis in consilio de indigestione habet hanc descriptionẽ,sed non est oĩno similis nec usualis Ioan. Concore.in cap.de spasmo & thetano & cuzez ponit emplastrum etiã mollitiuum competens,& est emplastrum de melliloto. ponitur a Mesue in suo antid.& sic ista descriptio Mesue est nobilior aliis.Mellilotũ aũt est nomen compositum a melli & lothos quod est trifolium.vnde mellilotũ inter species trifolii enumeratur,quidam sertulã campanã uocant,eo ꝙ serto antiqui coronabantur,& propter id uocatur etiam corona regia.Sera.in ca.de melliloto ex authoritate Isaac eben amram inquit.Elchilelmelich est herba quę habet folia rotũda uiridia & ramuli eius sunt subtiles multũ: & folia rara & fructus habens vaginas subtiles rotundas sicut virgæ puerorũ paruulorum,& sunt in eis grana pauca glauci coloris rotũda maiora granis *synapis*, & quod de ipsa administratur sunt illæ uaginæ,cũ eo quod est in eis ex granis,miror ꝙ hodierni generaliter ista herba nõ utuntur nisi floribus & non seminibus ut uult Isaac, et Auerr.in.5. coll.ait:Alchelilacmelec.i.mellilotũ,vel corona regia.Circainstans ait:Mellilotum herba est:cuius semen simili nomine appellatur corona regia,semina cũ ipsis cornibus colliguntur:per quatuor annos seruatur,semen cum cortice in medicinis ponitur.ob quod miror vt dictũ fuit quia apothecarii id non faciunt,hæc autẽ herba apud nos in ciuitatibus inuenitur cum flore croceo boni odoris ut est notum.

Cordumeni.i.carui agreste, & alio nomine a Romanis charda uocatur:sed apud nos cheibim campestre dicitur.

Sampsucus ẽm Dios.a Siculis amaracus nominatur herba est ramosa: multas uirgas super terram spansas habens cum foliis paruis & rotundis non dissimilibus neptæ.i. calamento montano:& hæc est herba quæ a nobis maiorana vocatur quæ nota est.

APPENDIX.

Malagma διὰ μελιλώτου Asclepiadæ,Hieraticon inscriptũ, necnon paulo inferius Andromachi.viii. Medicamentorũ κατὰ τόπους, ca.5.apud GALENVM, a Mesue emplastro longe diuersum legitur. Aegineta insuper ex Meliloto Malagma lib.7.cap.17.haud quaquam omittit.Quorum compositiones de industria silentio inuoluere placuit,cum satis duxerim hæc indicasse.

XI.

Mistura ad uulnera.

℞.Gariophyllatæ,radicum artemisiæ, pimpinellæ, camæmillæ,pentaphyllonis,uiolarum,herbæ uenti,caulis rubei, canapis renatæ,omnium ana.M.i.rubeæ quantum de omnibus. hæc omnia bulliant in uino vsque ad medietatem:postea cola & colaturæ adde tertiam partem mellis,& cum eo bulliat: deinde cola & usui reserua.

COMMENTA. MANLII.

Garyophyllata herba est similis agrimoniæ: cuius radix odorem gariophyllorum refert. hæc apud nos iuxta fossos inuenitur,& a multis sanamunda uocatur, & apud herbaticos dicitur pes leporinus, quod falsum est.

Herba uenti.s.herba venti maior quæ parietaria uocatur minor autem uocatur consolida minor,ut dictum fuit supra in unguento martiaton.Parietaria autem apud Auic.in.2. can.uocatur herba uitri,sed apud Dios.vocatur helxine aut parthenion quod falsum est, quia parthenion apud ipsum est herba quæ a modernis uchuen uocatur: & apud Serap. matricaria,& sic si legis cap.de parthenion apud Dios.cum ca.de matricaria apud Ser. uidebis quòd idem est.ergo parthenion non est parietaria. hæc parietaria apud nos nascitur in tectis,& uocant eam rustici ueraggium.

Caules rubei sunt caules sic nominati, qui eorum color rubeus est:in hortis inueniuntur: quorum folia & stipites rubrorum habent colorem.

Canapis renata.i.syluestris,& ẽm quosdam iste textus est corruptus: quia debet dicere canapis syluestris aut summitates canapis: Dinus aĩt Florent.in suo antidot.habet eandem mixturam:& loco eius habet summitates canapis.

Rubea.s.rubea tinctorum: de qua diximus supra.

EX NICOLAO.

XII.

APOSTOLICON.

℞.Lithargyrij.* ℥.vi.ceræ ru.colophoniæ,an.† ℥.ii.ppolei, visci quercini,an.*℥.i.armoniaci,lapidis calamina.an.†ʒ.vi. masticis olibani,mũmiæ,an.*℥.i.terebinthinæ,galbani,bdellii,myrrhæ,chalcucecaumeni,sarcocollæ,lepidos calcis, diptami,aristol.lon.prasii viridis,opopanacis,an. † ʒ.iii.conficitur sic,galbanũ,armoniacũ, & opopanacum aliquantulũ contusa ponantur in uino una nocte, ita ut bene cooperiantur & mane bulliant donec liquefiant,& per captiam colentur,& iterũ bulliant ad consumptionem vini,deinde lythargyriũ in subtilissimũ puluerem redactum cũ sufficienti oleo in caldario distemperetur,& super ignem mittatur,& cum spatula agitando tandiu bulliat donec superpositum lapidi in modum ceræ inspissetur, & statim addatur cera, qua

* alias. ʒ. xviii.
† al. ʒ. vi.
* al.ʒ.iii.
† al.ʒ.i.
* al.ʒ.i.s.
† al.ʒ.i.

liquefacta addaṫ colophoniæ: postea addaṫ mastix, olibanū, & myrrha, & facto interuallo ponaṫ bdelliū, & uiscus quercinus, liquefacto uisco ponatur terebinthina, ea liquefacta ponatur caldarium in terra, & tūc gummæ in ipso caldario paulatim ponantur, iterum super ignem ponantur & cum spatula agitando aliquantulum dimittantur bullire: postea addatur sarcocolla, deinde lapis calaminaris, facto interuallo ponatur flos æris & lepidos calcis, post hæc chalcucecaumenon non semper cum spatula agitando, donec aliquantulum rubere inceperit, ad ultimum diptamum & aristolochia rotunda: deinde infundantur in aqua frigida, & ab aqua abstractum manibus exprimēdo & malaxando ita tractetur ut tota aqua inde exeat, & inūctis manibus oleo laurino magdaleones informentur, & usui reseruentur.

COMMEN. MANLII.

Emplastrum dicitur dura confectio. Apostolicon. i. supra positū uel supra missum interpretatur. Gilib. de Ang. in ca. de uulneribus in partibus interioribus habet unam aliam descriptionem quæ eadem est: hoc emplastrum est in usu.

Propoleum uel propoleos fm Compositorem est fauus siue cera. Gilib. ibidem dicit, ꝙ propoleos est cera alba: sed hoc non approbatur a sapientibus: nam propoleos est sordicies aluneariorum apum quæ uocatur mum: quod patet per Diosc. qui de cera propolei singulare facit ca. & inquit quod utilis est rufa, & odorata sicut storax, & mollis non ualde: quam manibus si uolueris duces ut storacem. hæc uidetur esse cera quæ apud Aui. in. 2. can. uocatur mum, ubi sic inquit, ꝙ mum purum est paries domorum apum: in quibus faciūt oua & pullos, & adducunt eis mel, & mum quidem nigrum est sordes fenestrarum intrinsecarum & forinsecarum. Aue. in. 5. col. ait: Alumen. i. cera citrina. Sera. in cap. de cera, de ipso mum loquiṫ, & inquiṫ ex authoritate Diosc. sed mum est superfluitas & sordes quā apes proiiciūt extra domicilia suā, & reperitur in aluearijs, & melius mum ē illud quod est rubei coloris, odoris boni simile storaci non dure substantiæ: sed pōt malaxari sicut storax. hæc est sordes uasorū apū quæ inuenitur in orificijs aluearīorū ipsarum apum: & hanc uidi ponere in dicto emplastro non inconuenienter nam emplastrum ex ea redditur attractiuum, ut uult Compositor.

Viscus quercinus lachrymum est arboris lene, & uiridis coloris, intus obrufum & nihil asperum habens, supra de ipso melius ostensum fuit in unguento quercino.

Lapis calaminaris fm Compositorem est lapis magnes. Gilibertus ibidē dicit: Lapidis calaminaris. i. calamitæ quæ apud modernos ignoratur communiter, quia lapis calaminaris non est lapis calamitæ. i. magnes: immo lapis calaminaris est lapis qui a uulgo calamina dicitur, quo tingitur æs: in antidotario uero uniuersali in eodem emplastro est positum giro. i. lapis calaminaris, lapis uero calamitæ est lapis qui attrahit ferrum. secundum intentionem Simonis Ianuēsis lapis calaminaris est species thutiæ, sicut apparet in cap. de cadmia: & apud nos est notum ꝙ lapis calaminaris, & lapis calamitæ idem non sunt.

Chalcucechaumenon. i. æs vstū. Gilib. ibidem dicit. Calcecumenon. i. æris vsti. Dio. in ca. de ære vsto dicit: ꝙ alii calcucechaumenon vocant, & sic est.

Lapidos calcis uel lapidos calcu. i. squamma æris inueniṫ aūt in aliquibus descriptionibus istius emplastri scriptum lapis calcis, sed debet dicere lapidos calcis, quia Gilib. ibidē dicit Lepidos calcis. i. batturæ æris. Diosc. in ca. de lepida dicit bona est q̄ ex acutis ciprinis fit, quæ & patia diciṫ aut elitis nugax quæ ex tenero æramine fit. hæc apud arabes tubel uocatur, seu squāma, seu batturæ æris, seu cuiusq; metalli: Circainstās dicit: Ferri ferrugo & squāma ferri eiusdē sunt uirtutis. idem dicit Matth. Syl. tñ aliud est ærugo, aliud ferrugo, & aliud squamma uel scolia. nam squamma uel scoria est illud latū uel tenue qđ euolat percussionē a ferro ferrugo est quæ per excoctione liquescit a ferro, alia vide ibi.

Prassiū uiride fm Compositorem est flos æris. prassium autem album est marrubium, flos aūt æris apud multos est uiride eris. sed fm Simonem Ianuen. aliud est uiride æris, aliud est flos æris, uerū hodie pro flore æris uiride æris, ponitur. inuenitur autem in antido. Io. Sera. unguentum di ziniar. i. uiride æris. Auic. in. 5. can. habet unguentum de flore æris, quod idem est. ergo flos æris & uiridæ æris idem sunt. vt ostensum fuit supra. uerum est ꝙ Sera. in lib. de aggregatione simplicium facit ca. de ziniar. i. ærugine æris, siue uiride æris: & aliud ca. facit de æræ, & quæ ex eo fiunt. Et ibi docet modum faciendi florem æris, & inquit flos æris fit secundum hunc modum: quando liquefit æs in botis metallorum & extrahitur a climia & est in botis aliquantulum terræ incēsæ de subtus in fundo & æs purificatum dimittitur currere in loco ubi colatur. tūc purificatores eius proiiciunt super ipsum aquam dulcē donec coaguletur: & faciūt hoc donec infrigidetur, & est aqua clara: ex hoc ergo quod accidit æri ex aggregatione partium adinuicem fit hæc substantia, & est flos æris. alia uide ibi.

XIII.

OXYCROCEVM.

℞. Croci, picis naualis, colophoniæ, ceræ* an. ℥. iiii. terebinthinæ, galbani, armoniaci, myrrhæ, olibani, masti.† an. ℥. i. & ʒ. iii. aceti phialam, Nic. habet, fiat aūt hoc modo galbanum & armoniacum contusa in sufficienti aceto ponātur per noctem, & mane ponantur ad ignē usq; ad liquefactionē & liquefacta colentur per catiam paruā, & coquātur iterum vt aliquantulum cōsumetur. tuuc addatur pix naualis bene colata. liquefacta pice adde cerā, & ea liquefacta addatur colophonia & terebinthina: interuallo facto ponatur mastix, olibanū, & myrrha, & semper cū spatula agitādo, ad ultimum cum fuerit bene coctum in aqua frigida infundantur, & ab aqua extracta manibus exprimantur ut aqua inde exeat & super marmor iunctum oleo laurino cum puluere croci superposito malaxetur, & factis magdaleonibus usui recondaṫ.

* al. viii. xii. † al. viii.

COMMEN. MANLII.

Istud emplastrū est in usu, & maxime fm istā descriptionem. dicitur aūt oxycroceū ab oxy quod est acetum, & croceū a croco dicitur, ualet proprie ad fracturā ossium & ad dolorem eorum & ad multa alia. Gilib. de Anglia in ca. de uulneribus in partibus interioribus habet unā aliam descriptionem quæ idem est. Barth. Montag. in suo antido. habet unam aliam: sed nō est similis huic nec in usu est. crocus aūt de quo intelligitur est crocus orientalis seu communis, qui a uulgo zaffran dicitur. Papias ait: Crocus dicitur ab oppido Ciliciæ quod uocatur coricium.

EX RASI.

XIIII.

DE CASEO, in lib. de ægritudinibus iuncturarum ca. de cura propria lapideitatis.

℞. Caseū antiquo longi tpis, & nasturtiū & pulueriza simul postea accipe pedes porci antiqui salsi & coq;, & cum illa aqua accipe nasturtiū & misce caseū & fac emplastrū super iuncturas lapideas, & rumpetur cutis & exibit uenrositas omnis, & sic patiens sanabitur, & expertus sum illud sæpe.

COMMENTA. MANLII.

Istud emplastrū nō est in usu. Caseus fm Aui. in. 2. can. q̄n que ex sero, & est ille qui noīatur recoctā nátura, recēs uero est frigidus & humidus in tertio, & salitus antiquus est calidus & siccus in eo. Isid. in ca. de escis ait: Caseus uocaṫ, ꝙ careat sero quasi carenum.

EX AVICENNA.

XV.

MIRABILE, Andromachi. in. 5. can.

℞. Granorū quæ inueniunṫ in fructu plantæ quæ dṙ aumeli, baurach rubei. i. salis rubei, salis armoniaci, aristol. cretice, & radicis cucumeris asinini, & gūmmi albotin omnium an. aur. xx. piperis, macropiperis, armonia. amomi, xylobalsami an. au. x. rhuris masculi, myr. resinæ siccæ, aldabac frigidæ an. aur. x. lactis arboris mori aur. x. ceræ, au. xxx. & adipis capræ aur. xv. amurcæ olei de lilio. q. s. ad conficiendum medicinam. terātur medicinæ siccæ & fricentur etiam & inungat qui fricat eas manus suas, ex amurca olei de lilio. vt cū permixta fuerint omnia bene reponanṫ & reseruenṫ, & cū necesse fuerit uti eo ad auferendā laxitudinem, tunc sumaṫ de eo. ℥. iii. & adipis anatis. ℥. iii. & olei de alcanna. ℥. iii. &

permisceantur

permisceantur & administretur.

COMMENTA. MANLII.

Istud emplastrum non est in usu, huic Auic. dicit. ℞. Granorũ quæ inueniũtur in fructu plãtæ quæ dicitur au meli: sed non dicit quæ planta sit. uerũ ipse in. 2. can. de ea capitulũ facit dicens. ꝙ aumeli est oleũ dulce ualde spissum sicut mel, & spissius eo extrahitur ex crure arboris q̃ est in terra Nurciæ dulcis, & fit ex eo oleum, & cũ eo admiscetur etiã oleũ de flore eius. & nominatur aumel & oleũ mellis, & melius ex eo est quod est magis clarũ & spissum, & antiquius &c. neq; per id cognoui quid sit. Isi. inquit. oleamella nascitur in Palmaria Syriæ ciuitate ex eo ita appellata, ꝙ ex tunc oleum defluat in crassitudine mellis saporis suauis.

Aldabach siue dabach est uiscus quercinus: sicut apparet apud Sera. in ca. de visco. Idẽ dicit Aui. in suis synonymis.

Amurca olei de lilio. i. fex olei de lilio Dios. inquit Amurca fæx est olei nigra & aquosa cũ præmitur: quæ coqui solet ad mellis spissitudinem, & sic uetustatem accepit. Leon. de preda palea in ca. de cura scrofularum inquit: Amurca olei antiqui. i. fæx olei. Itẽ Io. Angli. in ca. de paralysi dicit: Fæx olei oliuarum quæ uocatur amurca. Serap. in cap. de oliuis dicit: amurca olei quando coquitur in uase æris cabrusci quousque ingrossetur. & fiat sicut mel.

Oleum de alcanna. i. oleum de cyprino: vnde oleum de al cana. i. oleum cyprinum: & modus eius infra apparebit.

XVI.

AVREVM, in. 4. fen. 4. cap. de curatione eorum quæ sunt difficilis consolidationis.

℞. Merdasengi aurei boni, eminam vnã, ceræ, & radicis almezereon an. aur. xxxvi. floris æris. aur. xviii. limaturæ auri tritæ, limaturæ almerdasengi, an. aur. xl. olei antiqui lib. iii. ponantur super ipsum in primis merdasengi, & aurũ, & flos æris: deinde reliquæ medicinæ, & iterũ sumatur ostracum furnorũ, & cinis uenarum, & plumbum cõbustum ablutum, & fiat ex eis emplastrum cum oleo myrtino, & oportet. vt. sit illud oleum inspissatum cum merdasengi, v. g. ℥. i. & aceti acuti, in triplo ipsius, & ex oleo, aut oleo myrtino, aut oleo anethi. ℥. i. moueantur cum facilitate donec resoluatur merdasengi, & inspissetur, & nõ aduraẽ & aceruati de eis cortices æris, & flos æris, & calx abluta sine exquisitione fiat ex eis puluis, & antecedat, & liniat ea cũ melle: deinde pulue rizetur super hunc puluerem contritum æris partes. ii. ceræ x. dissoluantur digitis in sole, & administretur aut cerussæ & aluminis an. partes. viii. corticum æris, salis gẽmæ, thuris floris æris, corticũ granatorũ oĩum an. partes, ii. calcis partem. i. ceræ partẽ. x. olei myrtini. q. s. & iterum merdasengi olei an. lib. i. gallarum non perforatarum, aristolochiæ an. ℥. i. armoniaci. ℥. i. minuti thuris. ℥. ii. fiat ex eis linimentum super ignem, & moueatur cum radice cannæ.

COMMEN. MANLII.

Istud emplastrum non est in usu: dicitur aũt emplastrum aureũ ab auro, eo ꝙ limatura auri ingreditur: nõ dicitur autẽ lythargyrio, auri, vt quidã crediderunt: aurum autẽ inter metalla est positũ. Pli. ait: Auro effuso inest argentum vario pondere alibi dena, alibi octaua parte, in uno tamen galliæ metallo quod uocant albucrarense tricesima sexta porcio inuenitur: ubicunque vna argenti portio est: electrum uocatur &c. electrũ etiam uocatur succinum. i. chacabre. Circainstans ait: aurũ temperatius est aliis metallis, aurum de uena terræ fit per decoctionem: & in decoctione id quod superfluum est ab auro separatur, & cathimia seu spuma auri uocatur. Sera. in cap. de auro inquit. Limatura auri confert cardiacæ melancholicæ. infra ait: & dixerunt antiqui, quando accipitur anulus aureus aut argenteus, & ponitur in igne, & cauterizantur cum eo alæ columbarum ueniunt cito, & libenter ad turrim suam, & non separantur ab ea.

Merdasengi aureum. i. lithargyrium aureum: nam merdasengi apud Auer. in. 5. col. est lithargyrium: idem dicit Io. Angl. in ca. de ulceribus & uulneribus nasi inde merdasengi aureum. i. lithargyrium aureum, infra in isto emplastro habet almerdasengi: credo ꝙ sit lithargyrium argenti.

Almezereon. i. mezereon.

EX ANTID. BART. MONTAGN.

XVII.

DE VIOLIS.

℞. Violarum siccarum. ʒ. vi. rosarum. ʒ. ii. s. spicæ, masticis an. ʒ. i. florum camæmillæ. i. bebonigi, melliloti. i. coronæ regiæ farinæ hordei, seminis altheæ an. ʒ. x. farinæ seminis lini. vn. i. squinanti, cyperi, calami aro. an. ʒ. i. fiat emplastrum cum aqua communi quod applicetur omni die semel.

XVIII.

DE EVPATORIO.

℞. Eupatorii. M. ii. camæmillæ, melliloti, an. M. s. cyperi, masticis, squinanti, spicæ an. ʒ. i. sandali albi & rubei, calami aromatici, absinthii an. ℈. ii. spodii. ℈. i. mucillaginis altheæ. vnc. iii. olei de mastice, de spica, farinæ hordei, an. vnc. ii. aceti parum & fiat emplastrum cum decoctione eupatorii.

COMMENTA. MANLII.

Istud emplastrum non est in usu. Eupatorium autẽ est herba quæ apud Arabes gafit uocatur, secundum uero Circainstans eupatorium est saluia agrestis, quod non est, ut ostensum fuit supra in confectione de eupatorio.

XIX.

VSVALE pro crepatis.

℞. Picis naualis. i. usualis. vn. iiii. lithargyrii, armoniaci, galbani, masticis ana. vnc. ii. ceræ albæ & rubeæ, colophoniæ, aloes, aristolochiæ longę & rotundę, an. vnc. iii. uisci quercini, boli ar. an. vnc. vi. gypsi, myrrhæ, thuris an. vnc. s. glutinis albotin loti cũ aceto vnc. iii. lumbricorũ terrestriũ. vnc. iiii. radicis cõsolidæ maioris & minoris, an. ℥. s. mumiæ, sanguinis draconis, bdellii, an. vnc. i. pellis arietinæ a pilis mũdatę & frustatim incisæ partẽ vnã, sanguinis humani lib. i. & cõficitur sic: bulliat pellis in aqua quousq; fit liquefacta: postea supra addantur prædictæ glutinis scriptorum glutinis caprini, glutinis piscium an. vn. ii. bene incorporentur omnia & cæteris gummis liquefactis simul & pulueribus additis fiat emplastrum & malaxetur cum oleo myrtino & fiant magdaleones, & ponantur in uase terreo vel æreo, & usui seruentur, & cum opus fuerit super corio extendantur.

COMMEN. MANLII.

Istud emplastrum ẽm intentionem Cõpositoris est usuale pro crepatis: & est illud quo utimur uerum supra est positum cerotum ad crepatos cum pelle arietina: & secundum illam descriptionẽ a multis fit: sed quia etiam ista descriptio est laudata in illa materia eam scripsi, & fac illam descriptionem quæ tibi placet, quoniam ambæ sunt optimæ.

Gluten scriptorum secundum multos est cola quæ uocatur taurocolla, quæ fit de coriis: sed Nico. Flo. in li, 7. in ca. de curatione herniæ siue ramicis inquit: Addatur glutẽ carpentariorum. i. quo ligna connectuntur ad inuicem, & glutinis scriptorum, alias piscatorum. i. collæ de piscibus: ergo gluten scriptorum secundum intentionem Nicoli est colla piscium: sed secundum intentionem Bartholomæi aliud est, quia in isto emplastro utrunq; ponitur, ergo non sunt idẽ.

XX.

DE CRVSTA PANIS.

℞. Masticis, mentæ, spodij, corallorum rub. sandalorũ rub. & alborum an. ʒ. i. crustæ panis assi infusæ in aceto per mediam horam. vnc. ii. olei de mastice, & cytoniorum ana. vnc. i. farinæ hordei. q. s. & fiat emplastrum.

COMMEN. MANLII.

Istud emplastrum apud nos non est in usu. Panis autẽ ẽm Auic. in. 2. can. oportet ꝙ sit panis mũdus salitus, massam habens confectam fermentatus coctus bene in tanor ultime una nocte permanens, & non comedatur calidus sicut est electio panis de simula nutribilior est aliis, & eius nutrimentum est melius, sed est tardioris penetrationis.

EX LEONAR. de preda palea.

XXI.

DE CARICIS, in cap. de cura carbunculi.

℞. Caricarũ bene pinguiũ & siccarũ lib. i. sinapis. ℥. iii. farinę fœnugræci, & semi lini an. ℥. i. bdellii, armoniaci, galbani, an. ℥. i. dissoluanẽ gũmæ in oleo liliorum, & postea simul oĩa misceanẽ pinguedinibus prius colatis, & fiat emplastrũ ad

dendo farinæ hordei quod sufficit ad inspissandum.

COMMENTA. MANLII.

Istud emplastrum apud chirurgicos est multum in usu, sub nomine emplastri de ficubus, nam caricæ sunt ficus siccę pingues de quibus Io. Angli. in cap. de lapide renum inquit fiat emplastrum de caricis. i. de ficubus siccis. Ficus autem pro morbo uocantur durities ulcerosæ habentes in se grana sicut ficus, hæc apud quosdam ueram verucam idest porrus uocatur.

XXII.

DE PENTADACTYLIS, in cap. de medicinis maturatiuis.

℞. Granorum mirasolis mundatorum nu. xxx. amygdalarum dulcium nu. xx. foliorum rutæ, cicutæ, cœlidoniæ an. M. ii. axungiæ porci. ℥. iii. olei communis quod sufficit, & fiat emplastrum secundum artem.

COMMENTA. MANLII.

Istud emplastrum non est in usu: sed ſm intẽtionem Leo. est mirabile in illa materia. ipse uero Leonar. inquit: Emplastrum pentadactylis: & postea dicit. ℞. mirasolis. s. granorum ipsius, & idẽ est. Idẽ in ca. de ulceribus putridis inquit. alcherua. i. mirasol. ergo est catapautia maior. libro uero qui dicitur Bulchasis. i. Seruitor in tract. 2. ponit formam excoriandi grana alcheruæ, & ut inquit ipse, est catapautia maior siue pentadactylus &c. eius autem species duæ sunt. s. maior & minor, de qua Sera. duo ca. facit. vnum in quo dicit catapautia maior est arbor sicut ficus, cuius semẽ est factũ ad modum zechiaron, quæ inueniuntur sub uentre bestiarum. maior vero est planta habens folia longa in longitudine unius digiti aut duorum. & ambæ in hortis nascuntur. & minor apud rusticos herba chagorola uocatur, & ambæ sunt noiæ Mesue de utrisque loquitur. in cap. de albemeluch. Dios. autem uocat eam cici siue sisamum agrestem.

Cicuta autem herba est quæ apud Dios. conios uocatur, & apud Auic. succharam sed ipse ignorauit eam, ut dictum est in unguento de cicuta. Isido. cicuta autem est dicta ꝙ inter cannarum nodos lateat. In indicis stagnis nasci harundines calamiq; dicuntur: ex quorum radicibus expressum sua uissimum succum bibant. unde & Varro ait.

Indica non magnum in arbore crescit harundo.
Illius, & lentis præmitur radicibus humor.
Dulcia cui nequeunt succo concedere mella.

EX PETRO ARGILLATA.

XXIII.

DE CENTAVREA, in cap. de fractura cranei.

℞. Centaureæ minoris. M. vi. temperentur per unam noctẽ in uino albo, deinde coquantur vsq; ad consumptionem medietatis vini, deinde coletur, & colatura bulliat usque ad mellis spissitudinem, de qua accipias. ℥. i. ceræ nouæ uirginis. ʒ. ii. lactis mulieris. ℥. ii. terebinthinæ lib. i. ceræ nouę. ℥. iii. resinæ. ℥. i. s. thuris, masticis, gummi arab. ana. ʒ. misce, & fiat emplastrum, & mirabiliter ualet.

COMMENT. MANLII.

Istud emplastrum apud nos non est in usu.

Centaurea autem maxime minor est herba quæ satis est nota. Sera. autem duo ca. facit, unum de centaurea maiore, aliud de minore, sed maior apud nos non inuenitur, nec inuenta fuit tempore Macri. Minor uero nascitur in locis aquosis, & est similis herbæ hypericon, aut pulegio montano. habet virgam longam quadratam unius palmi, & florem rubeum vergentem ad purpureitatẽ similem flore plantæ quæ dicitur ambes, & habet folia parua oblonga sicut folia rutæ, & semen sicut granum frumenti, & habet radicem paruam in qua nullum est iuuamentum. Idem in fine sui libri de uirtute centaureæ loquitur.

Lac mulieris ſm Auic. 2. canon. in cap. de lacte ait. Lac quod melius est omnibus est lac muliebre, & melius est qđ est ubere sugendo bibitur aut sicut mulgetur. & melius ipsius est quod uehementis albedinis æqualis essentiæ quod super vnguem distillatũ figitur & nõ currit & est pastus animalis ipsius planta bone, & non est in ipso sapor extraneus declinans ad acetositatem, aut amaritudinem, aut acredinem, aut odor extraneus horribilis.

XXIIII.

DE BETONICA, ibidem.

℞. Succi betonicæ, succi plantaginis, succi apii, colatorum an. lib. i. resinæ, ceræ nouæ, an. vnc. iii. terebinthinæ lib. i. coquantur primo usque ad succorum consumptionem, vltimo addatur terebinthina, & fiat emplastrum.

COMMENTA. MANLII.

Istud emplastrũ est in usu, maxime apud Mediolanenses: Betonica vero est herba quæ apud Diosc. uetonica uocatur. Auer. in. 5. coll. inquit: Alchison quæ in latino dicitur, bethonica, & in Persica lingua herabuem. Apud quosdã dicitur etiam lingua bubali, & ab aliquibus dicitur lingua equi. vide supra de syrupo de betonica, quia ẽt aliquid de ea ostendi. Hæc est herba quæ apud nos in pratis inuenitur.

EX NICOLAO FLORENTINO.

XXV.

BOVINVM, in. 7. cap. de cura fracturæ cranei.

℞. Matrissyluæ recentis, vel passæ, vel etiam siccæ ad libitũ & decoque in optimo vino donec minuatur tertia pars ipsius, deinde coletur, & tunc habeas terebinthinæ, ceræ citrinæ, an. ℥. iiii. olei rosati. ʒ. ii. liquefiant, & coletur supradictũ uinum: deinde tandiu cum ipso uino ducatur cum spatula donec infrigidatum fuerit, & tunc collige & utere.

COMMEN. MANLII.

Istud emplastrum secundum Nicolum est emplastrũ bonum quo cõmuniter utimur: ego vero existimo quòd istud emplastrum sit in usu in partibus Florentiæ sub noie emplastri bouini, sed apud nos est unguentũ matrissyluæ, & sic si legis istud emplastrum bouinum cum unguento matrissyluæ: quod supra positum fuit, uidebis, quòd quasi idem sunt.

EX GALENO.

XXVI.

DE ADIPIBVS, Galeni.

℞. Adipis agni, adipis porci, ursi, uituli, cerui, hirci, asini syluestris, anatis, gallinæ, vulturis. ana omnium. ℥. i. olei sisamini, olei de cherua, olei lentiscini, medullæ cruris vaccini, olei amygdalarum amararum, ceræ albæ. omnium. an. ℥. s. ceræ rubeæ, butyri vaccini, omnium ana lib. i. liquefiat, & coletur & administretur.

COMMEN. MANLII.

Istud emplastum non est in usu. uerum loco eius utimur vnguento quod appellatur unguentum de adipibus: de quo uide supra.

Agnus autem, ac porcus, vrsus, vitulus, ceruus, hircus, sunt animalia quæ omnibus nota sunt.

Asinus syluestris: de asino syluestri nullum authorẽ inuenio mẽtionẽ facere. Aui. uero in. 2. ca. facit ca. de asino, sed nõ dicit, an sit domesticus an syl. & dicit ꝙ cinis carnis asini & hepatis eius locũ non ualet superpositus fissuris frigoris.

Vultur est auis maligna quæ alias aues offendit ungulis ipsius ac cum rostro ut est notum apud aucupes. Papias inquit: Vultur a uolatu tardo nominata dicitur, idem infra vultures, sicut & aquilæ ultra maria cadauera sentiunt.

Oleum sisaminum. i. de granis sisami, oleum de cherua. i. de pentadactylo seu catapautia maiori oleum lentiscinum. i. de granis lentisci quæ in insula Chio inuenitur: & secundum multos gummi ipsius arboris mastix appellatur &c.

Peroratio in. xiiii. sectionem.

Expleta sectione de Vnguentis, emplastris, ac Cerotis, eam quæ ultima est iuxta ordinem pręmissum sectionem de Oleis aggrediemur: si nos oleo gratiæ suæ perfuderit Dominus cuius influxu deficiente in nihilum tendunt uniuersa quæ exacta huic operi nostro finem statuemus, ad alia forsan non uiliora accessuri.

LVMI.

LVMIN. MAIORIS SECTIO DECIMAQVINTA, OLEA EX QVAM PLVRIMIS AVTORIBVS CONTINENS.

EX ANTIDO. MESVAE.

I.

LEVM de amygdalis dulcibus oleum de amygdalis amaris, oleum de nucibus, oleum de auellanis, oleum de chrysoumelis, oleum de persicis, oleum de been, oleum de cherua, oleum de carthamo, oleum de nuce indica, oleum de cerasis, oleum de amachaleb, oleum de granis citri & citrangulorum, oleum de fisticis, & oleum de pineis & sic de singulis.

COMMENTA. MANLII.

Oleorum genera sunt multiplicia, quædam sunt quæ ab ipsis feminibus fiunt: & hæc sunt simplicia sicut oleum de amygdalis dulcibus ac amaris ac alia supradicta, quædā sunt composita quę artificialiter per impositionem medicinarū in oleo antiquo fiunt: non oportet.n. narrare modum & formam faciendi olea supradicta: fiunt.n. per expressionem eorum, ut docet Mesue: ad quem si necesse fuerit recurratur. hæc autem olea plurimis nota sunt.

Amygdala dulcis dicitur ad differentiam amaræ. Amygdalus autem arbor est: eius folia, fructus & gummi medicinæ competunt.

Amygdala amara aptior est in medicina, sed dulcis esui. Pet. de cresc. ait: Amygdalus est arbor satis nota. eius quidē diuersitates in fructibus duæ sunt: quoniā quædā faciunt fructus dulces, quædam amaros. Dulces esui hominum in cibū competunt: amari quia sunt calidiores magis cōpetunt vsui medicinæ. Item quædam sunt ualde grossum & durū habentes corticem, quædam subtilem, & quædam amygdala est lōga, quædam quasi rotunda, & quædam grossa, quædam parua eligendæ sunt grossum rotundum, & subtilem corticem seu testam habentes: amant aerem clarissimum.

Nux grossa.i. usualis, uidelicet illa quę comeditur de qua fit oleum quo aliquando utimur pro faciendo lumen loco olei seminis lini, aliquando vtimur in cibarijs loco olei oliuæ: & hæc nux est illa quæ apud Dios. vocatur carea basilica .i. alexandrina: quam multi persicam dicunt: quidam vocant ipsam nucē regalem quæ idem est. Pet. de Cre. inquit: Nux a nocendo dicta, eo ꝙ eius vmbra noceat aliis arboribus. Io. Angl. in ca. de discrasia calida hepatis laudat ipsam, & facit versiculos sic.

Nux homini salus est si sumitur vt medicina.
Si velut esca datur non est salus immo ruina.

Auellana autem est fructus satis notus: maxime auellana usualis. Isid. ait: Auellanæ ab auellano Campanię oppido vbi abundāt cognominatæ sunt: hæ a Græcis ponticæ appellantur, eo ꝙ circa ponticū mare abundant. Auellana aliqñ pro pondere sumitur Io. Angl. in ca. de discrasia calida hepatis laudat auellana, & est versiculus sic.

Dic auellanas hepati semper fore sanas.
Sanāt rheumaticos frigidos & hydropicos .s. qñ assantur.

Idem in ca. de passionibus stomachi ait: Dico tātum hic de auellanis, ꝙ inter fructus, post ficus & uuas sunt meliores.

Chrysomila apud nos est fructus similis persicis & cōputant ipsam inter gña ipsius. Pet. de cresc. uocat ipsam moniacham, & ait: Moniacus est arbor quædā quasi similis pruno, sed est magis nodosa, & eius fructus est magnitudinis oīum prunorum, sed similis fructui persicornm in forma, est tñ val de odoriferum & in colore auri. Bartho. Montag. in cōsilio de exiccatione & consumptione hæmorrhoidarū, & restrictione immoderati cursus earū inquit: Approbatū est oleū de chrysomilis, & sunt fructus parui persicis aliqualiter similes coloris aurei cum maturescunt, & ideo noiantur chrysomila a chrys græce quod est aurum, & milon malum. unde chrysomilla quasi aurea mala, ex quorū nucleis tale perficitur oleum, ut dicit Mes. Gal. in li. 2. de alim. ait: Armeniacis & præcociis .i. chrysomilis. Isi. armeniacum dicit ꝙ primum genus eius ab Armenia sit adductnm.

Persica fructus sunt satis noti. Pli. aūt a regionibus distinguit eius gña. Pet. de Cres. ait: Persicus, est arbor nota, quæ parua est: cito tamen crescit, & paruo tempore uiuit.

Ben. s. de granis been. hoc oleum a multis ignorantibus dicitur muscellinum: sed non recte. nam muscellinum dicitur a musco. Mes. de ipso facit capitulum & inquit: Been est granum almesus: & eius aliud magnum, aliud paruum. magnum aūt est in magnitudine fructus auellanæ triangulatū, paruum vero est sicut cicer: & utrūque habet medullam vnctuosam leuem & albam, & hoc apud Dios. uocatur balanus persicus, cuius semen est semini arboris simile miristico .i. tamarisco, ut habet Sera. in eodem ca. ex uerba Dios. Auic. in 2. can. de been duo facit ca. unum de ben scriptum cum uno e tātum, & hoc est granum ben. aliud scribit cum duobus e, & istæ sunt illæ radices quibus gñaliter utimur pro been albo & rubeo. Io. Ang. in ca. de sterilitate inquit: Oleū de ben .i. de pipere albo est optimum in illo casu. item Dinus Flo. in li. 2. in ca. de cura apostematis duri inqt: Oleū de been .i. cataputia *illa* alba grossa quam speciarii piper albū uocant, hic tex. est falsus. nam *oleum* de been non est de cataputia, nec aromatarii eius semen vocant piper album etiā opinio Luminis maleluce ntis est ꝙ been sit semē cataputiæ, qđ nō est: quia uide ꝙ hic Mes. docet modū faciendi oleū de beē, & oleum de cherua .i. cataputia, ergo non sunt idem, nec est piper album, quia piper album apud omnes est notū, & uocatur leucopiper, de quo infra in oleo de piperibus, descriptio ipsius olei inuenitur. idem reperitur apud Dios. sub nomine olei balanini, quod conficitur ut amygdalinum.

Cherua .i. cataputia maior. Mes. de ipsa facit capitulum sub noīe albemesuch, & dicit ꝙ est granum regum, & est ex eo aliud magnum aliud paruum & dicitur ꝙ magnum est cherua, magnum & paruum competunt usui medicinæ. Auice. in 2. can. in ca. de oleis inquit: Oleum de cherua est bonū lentiginibus & panno. idem in quinto habet duas descriptiones de hoc oleo, est unum compositum quod in usu non venit. Aliud simplex quo magis vtimur. hic possumus uidere veritatem ꝙ been non est cataputia ut dicunt multi, cherua autē apud Diosc. uocatur cici siue sisamus agrestis, sed apud Sera. uocatur cataputia maior, & ab aliquibus dicitur pēta dactylus, & ab aliis mirasol, & ab aliquibus custos horti, & ab aliquibus solsequia, minor uero est sicut planta habens folia longa, & in hortis nascitur.

Nux indica .i. nux magna quæ de India uenit. apud Auic. nux indica est neregil, & bona ex ea est recens, vehementis albedinis, & aqua quæ in ipsa est, est suauis, & cum in ipsa nō inuenitur aqua significatur ꝙ est antiqua, & oportet quidē ut ab ea tollatur cortex medullæ eius. hanc nucem ego vidi tantæ magnitudinis ꝙ ex ea potest formari uasculum quod impleatur unum loco cantari.

De cerasis habitus fuit supra sermo diffusus. Recurre lector ad id loci.

Machaleb sēm Nicolaū est granum cerasi syluestris, & de eo in prioribus abunde diximus in Esdræ descriptione.

Citrus sēm Dios. est arbor cui oībus partibus suis non una eademq; virtus continetur: & hoc est pomū dictū citrū de acetositate cuius cōficitur syrupus in tempore hyemali qui appellatur syrupus de acetositate citri. Non est aūt cedrus ut quidam crediderunt. nam Dios. aliud facit capi. de cedro cuius gūmi a moder. alchitram seu pix liquida dicitur. Mes. inquit hic, oleū de granis citri & citrangulorum .i. citroniolorum, inferius habet oleum de pomis citranguli, & hoc est pomum apud moder. dictum arancius.

Fistici .i. pistacia. Dios. inquit: Pistacia quæ ī Syria nascū-

tur similia strobylibus.i.pineis sunt Aui.fisticum natura dicitur quod est uehementiores caliditatis quā nux & amygdala,& est calidum in fine secundi,& est in ipso humiditas,& existimauerunt:quidam quòd est frigidum sed errauerunt.

Pinus arbor nota est,cuius fructus pineæ dicuntur.Dios. pineæ ex nucleis fortissimus cibus est & humores optimos gignit.Aui.in.2.can.inquit:Geloum est granū pini maioris & est melioris nutrimēti q̃ nux, sed est tardioris digestiōis. infra aliud facit ca.de grano pini,sed si bene cōsideretur,videtur quod illud ca.de geloum sit ca.de auellana maiori.

APPENDIX.

Cum oleum ex amygdalis,nempe dulcibus, ueluti quidā typus aliorum oleorū, quæ tum ex nucleis, tum ex seminibus extrahuntur, existat.non ab re censemus hic ad verbum ex Mes. compositionem explicare,hunc in modum sese habēs.

Amygdalæ dulces cortice lignoso, & cute membranosa purgatæ,plurimum teruntur,in offas coguntur,horas circiter quinq; loco calido continent, vel in vase duplici hora vna coquuntur,aut sub calente arena,aut cinere,sacculo inuolutæ,& pānis,aliquandiu fouentur.Postea rursus terunt, & sacculo cōclusæ torculari exprimuntur, vel tritæ amygdalæ in vase quo maza subigūtur in aere calido, pauca calida identidem affusa.Hisq; modis oleū exprimes largius torculari quod assere inferno sit cauato,& decliui versus emissariū:superno aūt pro cauitatis magnitudine, & forma gibbosus,ut undiq; ceu sigillo quodam amygdalæ æqualiter exprimantur. Quo etiā pacto quā facillime subsequentia extrahi posse memoriæ tradidit,Ex amygdalis amaris,Ex nucibus, *καρύινον*, Græcis vocitatum. Ex auellanis. Ex chrysomelis Ex persicis. *Balaninū*, *vulgo de ben appellatum*. Ricinum Græcis *κίκινον*, *officinis de cherua nuncupatum*.Ex Cnico, vulgo de carthamo Ex nuce Indica. Ex cerasis. Ex nucleis cerasi syluestris,vulgo de amachaleb.Ex seminibus citri,arācii, uulgo citrangulorū. Ex pistacis seu fisticis.Ex strobilis seu pineis Interim tñ non ignorandum huius olei compositionem paululum diuersam Græcis authoribus fieri, præsertim Dioscoridi qui lib.1.ca.39.sic componit.

Se modius ex amygdalis dulcibus uel amaris repurgatis, siccatisque, in pila, ligneo pistillo leniter tunditur in offas Aquæ,quæ ferbuerit,sextarius adiicitur, & ubi dimidia hora humorem hauserit, vehementius,quam antea,tunditur, mox tabellis præmitur,& quod digitis hæsit,concha excipitur pressis nucibus rursum hemina aquę inspergitur,& postquam ebiberint,idem opus prosequendum, singulas heminas reddunt singuli modii.

II.

LAVRINVM.

℞.De granis lauri maturis quantū volueris, & dum adhuc sunt recētia tere in pila,& fac bullire cum aqua in caldario: deinde exprime in zainari plano hano nō habēte concauū, & collige ex aqua qđ supnatat oleū: deinde iterū exprime grana contrita in zainari habenti vacuū,& infunde aquā calidā & collige oleū,& repone & administra ubi oportet.

Oleum. { Ex baccis viridibus terebinti,vulgo de granis viridibus. Ex schino,idest ex lentisci baccis,nō autem de stincho, vt prius mēdose legebatur. } eodem modo param[9].

COMMEN. MANLII.

Istud oleū est in vsu ꝓ oleo de baccis lauri. idē est in usu pro oleo de urbagis:eius descriptionē idē Dios.describit.

Laurus arbor est satis nota:eius granū apud Aui. est granum:ademest.hoc granum est satis notum melius de ipso ostensum fuit supra in electuario de baccis lauri.

Granum uiride secundum Aui.in.2.can.est fructus arboris terebinthi.vnde terebinthina colligitur.Matthæus autē Syl.in litera g,ait:Gūmi albotin.i.lacca,quod ignoro: vide supra in vng.de terebinthina,quia sibi ipsi contradicit, non est autem resina vt quidam putauerunt.

Stinchus secundum Diosc. est animal, quod in India inuenitur:vide de ipso in electuario de stincho.

APPENDIX.

Varie ex lauri baccis oleum apud Dios.lib.1.ca.48. parari studiosi non ignorent,his nempe verbis.

Maturæ lauri baccæ in aqua coquuntur,si quidem ex obducto cortice quandam pinguedinem reddūt,quæ manibus expressa,concha excipitur.

Alii omphacinum prius oleum cypiro iunco odorato,& calamo inspissant:deinde mollia lauri folia concoquunt.

Alij etiam baccas,donec oleum odorem contraxerit. Alij styracem,& myrtum addunt.

Optima laurus ad id latifolia,& montana.

Ad hæc Actuarius non inepte,merum,ac syncerum oleū vt extrahatur,edocet,sic inquiens.

Quidam baccas lauri solum citra mistionem aliam molliunt,& ita Prælo, vel Fisco oleum exprimunt. hoc autem merum est,& sincerum.

Hocq; utilius cum Dio.censemus,cum simplex laurinum maxime laudet,recens,viride amarissimum,& acre.

III.

DE BALSAMO.

Fit ex plāta longitudinis cubiti vnius aut duorū ad plus simili rutæ agrestis, cortici cuius si acciderit scarificatio aut scapellatio ex parte ortus solis fluūt sicut lachrymæ pinguedinis & est dimel balsen. i. pinguedo balsamis et qñq; accipiunt palmites plantæ in principio Veris & terunt in pila, & coquūt in aqua,& exprimunt in zainari, & vocatur oleū balsami, & quandoq; terunt palmites & funditur super eos oleum antiquum & ponitur in sole diebus.xl.deinde coquitur in duplici uase,& iterum innouātur in eo alij palmites & ita tertio,deinde colatur & reconditur.

COMMEN. MANLII.

Hoc oleum secundum istam descriptionem est illud quo vtimur:sed apud nos non potest confici,quia eius planta nō reperitur in partibus nostris.

Balsamus autem sm Aui.est arbor ægyptij,nascens in loco qui dicitur oculus solis, sed quia in partibus nostris prædictum oleum nō potest confici:hodierni doctores composuerunt olea quæ debent administrari in omnibus locis vbi ingreditur balsamus: & docto.isti sunt Pet.de Ebano Gul. Placen.etiam Bartho. Montagna. scripsit modum faciendi balsamum artificiosum: quod in omni probatione valet vt balsamus:de quo infra.

APPENDIX

Nostram studiosi consulant(modo plura desiderent) Theriaces Fabricam,cum mihi hæc abunde pertractentur.

IIII.

Oleum de granis sisami,oleum de semine lini, oleum de granis papaueris,oleum de semine lactucæ,oleum de semine cucurbitæ,oleum de semine citrulli,cucumeris, & melonis,hæc omnia fiunt eodem modo.

COMMEN. MANLII.

Istud oleū quod fit de granis sisami ingrediūtur in multis cōfectionibus:sed hodierni apothecarij nō cognoscūt ipm: Ego uero habui prædictū semē delatum est Venetiis,& fieri feci prædictum oleū,sicut oleum de amygdalis, & inueni eum optimū & in cibis delicatissimū, & in colore clarū vñ ꝓ hoc dico quod bonū esset quod oēs idē facerent & vterentur vbi oportet.Pli.ait:sisama ab indis uenit ex ea oleum faciūt: color eius est cādidus Matt.Syl.in litera f,ait:Fefudegi.i.confectio de melle sicut penidie, & i lingua nr̃a vocatur sisami.

Oleū de semine.lini est in usu: & est duplex.vnū qđ solū fit ex semine ipsius:& hoc dr̃ oleū linosæ purū qđ aptum est esui aliud fit cum aqua: tñ non multum. & hoc dicitur oleū linosæ compositum.hoc lucernæ aptum est.Isi.in ca.de linis ait. Linum ex terra specie nitenti oritur deflexumq; nomē eius ex græco:nam linū græci linarin dicunt,siue quod sit molle & lene:hoc oleum a quibusdam dicitur oleum lineleon.

APPENDIX.

Quanq̃ hic iā exposita,vt amygdalinū,extrahantur nō ignorandū tñ inter cætera tantū sesami semē varie prius excorticādum,vt ex Mes. colligere liquet, ad uerbum sic inquiēs.

Sesami

Sesami semen ab excrementis purgatum, aqua parum salsa irrigetur: manibus fricetur, iterum irrigetur, donec madefiat, siccetur, modice assetur, saculo aspero multū diuque cōfricando excorticetur, corticibus expurgetur, molatur in farinam, oleum, ut ex Amygdalis exprimatur. Ex eodem semine (addidit,) non excorticato, sed assato, & moli to in farinam, oleum quoq;, ut prius, extrahitur.

V.

ROSATVM completum.

℞. Oleum de oliuis, aut oleum sisaminum recens, & lauetur cum aqua fontium lauationibus pluribus, deinde accipe folia rosarum rubea recentium contusarum quantitatem sufficientem, & sepelias in oleo ꝙ modo lauasti, & reconde in uase uitreo, & obtura orificium eius & exponas soli dies.vii. deinde coque in uase duplici per horas tres, deinde fac permutationē foliorū rosarū, & utere aliis recētibus, & dimitte ꝑ alios dies. vii. deinde exerce coctionē in eo sicut fecisti prius, & fac denuo permutationem foliorū rosarū, & proiice sup illud aquæ infusionis rosarum quā tradidimus, in cap. de syrupis, sicut est quantitas olei & stringe orificiū uasis, & dimitte in sole ꝑ dies xl. deinde scola, & iterum ex pone soli, & dimitte tēpore extēso & utere ubi oportet.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum apud nos est multum in usu, secundum aūt intentionem Mesue est oleū rosatum cōpletū. ipse enim docet facere ipsum tribus modis: sed solum scripsi unum modū quia ab hodiernis in usu non est f̄m illum modū: Nicolaus habet oleū rosaceū.i. rosatum, quod magis apud modernos in usu est, uerū est quod sunt ex hominibus qui accipiūt foliorum rosarum recentium, & comminuunt cum forficibus quantitatem quam uoluerint, & superponunt oleum commune, & exponunt soli per dies.xl. deinde administrāt ubi oportet Circainstans in cap. de rosis inquit: Oleum rosatum sic fit quidam decoquunt rosas cū oleo & colant & reseruant. alii terunt rosas uirides, & ponunt in oleo. & in uase uitreo soli per.50. dies exponūt. & hoc optimū est. Dios. autem habet oleum rosa. sed nō est. idem uerum ipse docet ipsum componere tribus modis, ut facit Mesuæ.

APPENDIX.

Vltra Dioscoridem lib.1. cap.52. Aetius lib.1. rosaceum oleum his uerbis bellissime componit.

Accipitur floris rosarum rubearum exunguium, & per diem ac noctē siccatatū quadrās, olei omphacini sextarius unus, rosis iniectis, os uasis occludere oportet, intrinsecus linteolo, forinsecus pellicula, propter imbres repētinos, & insolare ad dies.40. atq; ita excolatum reponere, uasis super tabulas locatis in domo temperata. Quidā alia quædā rosis adiiciunt. Verū optima est præparatio ex solis rosis, & oleo cōstans. Alii non insolant, sed uas in puteū aquæ frigidæ ad dies 40. suspēdūt. propterea ꝙ ex frigore (addit Paulus, hæc oīa lib.7. cap.20. & Aetio perscribens) amænus, ac gratus odor cōseruetur. Aliqui in terram hoc ipsum fodiūt.

VI.

CHAMAEMELLINVM, uulgo camomillinum.

Oleum camæmellinum est oleum benedictum, & modus operationis eius est sicut olei rosati præter quam oportet ut fiat cum oleo de oliuis completo, aut oleo sisamino cum illis modis præparationum quos diximus.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum est in usu, sed eius modus apud modernos si est idem, ut docet Mesue, uerū est quod faciunt ipsum sicut dixi de oleo rosato. Mesue inquit: quod oleum camæmellinum est oleum benedictum. Io. Anglicus in cap. de dolore iuncturarum ait. Item in gutta indurata ualet oleum camæmillinum in quo coquantur flores hyacinti crescentis in campis. uoco istud oleum hyacinthi.

APPENDIX.

Ex primo Aetii libro, Paulus non inepte.7. cap.20. chamæmillinum præparat. uerum non ab re Aetium sequemur, cuius uerba hæc existunt.

Olei dulcis sextarius Italicus unus, florem chamæmelidiē unū pręsiccatorū sextans, in uas mittunt, cuius osculum raro linteolo integitur, quo perspirationem habet oleum, & sic per dies.40. insolantur. Etenim si non perfletur, ac transpiret chamæmellinum oleum, odorem garo similem acquirit. Post insolationem seruare ipsum oportet ex colatum, uase locato in tabulis in domo temperata.

Ad hæc actuarius flores, camæmelli prorsus eligendos hac compositione pulcherrime admonet.

Chamæmeli flores lutei, sine ambientibus candidis foliis, pondere sextantis in libram olei demerguntur, & uitreo, uase linteolo cooperto.40. dies sole sinūtur illustrari.

VII.

VIOLATVM.

Modus operationis eius est sicut olei ro. excepto quod debet fieri cum oleo rudi, aut amygdalino, aut sisamino cum illis modis operationum quos enarrauimus.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum est in usu secundum intentionem Mes. fit sicut rosatum, excepto quod debet fieri cum oleo rudi.i. oleo de oliuis immaturis, quod onfacinum appellatur. nam idē in ca. de oleo ro. inquit: Rudis aūt materia est ex oliuis. qui bus nondum accidit completo & maturatio. Præterea Simon Ianuensis inquit. oleum uiolaceum.i. de uiolis ex omphacino oleo fieri debet, & sic intelligendum est pro oleo rudi oleum oliuarum immaturarum.

Viola autem flos est satis notus Bulchasis.i. Seruitor in tract.2. in cap. de modo desiccandi uiolas dicit: qui uult colorem & odorem earum seruare sicut est uiolæ montium: sunt meliores hortulanis, & lib.x. ex recentibus conuertuntur ad unam quando siccæ fuerint.

APPENDIX.

Inter alios Græcorum Egineta, ἰατὸν hoc est, uiolaceum abunde his uerbis.7. cap.20. exponit.

Iatum, alii quidem purpurarum, aliqui uero crocinorum, alii albarum uiolarum, unguibus detractis, foliorum vncias tres, in olei omphacini, Italicos sextarios quinque iniicientes, præparant, & accurate, ne liberius euaporet, vndiq; constringentes.x. diebus insolare solent. ter ipsa post triduum commutantes, perinde atque lilia: ad conseruandum praterea pauca quædam exacte arida immittunt.

VIII.

ANETHINVM.

Modus operationis eius est sicut olei chamæmeli.

COMMEN. MANLII.

Istud oleū est in usu: & modus eius apud modernos est, accipiantur flores anethi, & similitudinē habet cū fœniculo & assimilatur plantæ ipsius, & ponātur flores cum oleo, & exponantur soli per.xl. dies. deinde utere ubi oportet.

APPENDIX.

Aetius lib.i. oleum anethinum elegantissime hunc in modum præparat.

Anethinum ex anethi coma fit adhuc uirente, prius quā semen solidum reddatur, & acre inutile enim ad usum hūc fit floribus abiectis. Resecare autem mollia tantum germina, & vnciæ vnius pondere expansa, ad sextariū Italicum vnum olei dulcis iniicere oportet. & osculum uasis probe obturare, & diebus.xl. insolare.

Confici autem potest (Aegineta.vii. ca. xx. addidit,) pro temporis ratione anethinum, ubi insolatur denegatur copia, aridi nāq; anethi comā cū oleo ī diplomate uasculo elixātes utunt̄, & chamæmelino cōsimiliter. Minoris uero efficacię hęc sunt iis, q̃ ex uiridibꝰ cōficiūt, ꝑsertim insolatis.

IX.

DE LILIO compositum, uulgo cum speciebus.

℞. Ex foliis liliorum.℥.ix. masticis, calami aroma. costi, carpobalsami, an.℥.i. garyophyl. cinnamomi electi, an.℥.s. croci.ʒ.iii. oīa præter folia liliorū infundant̄ in aqua sufficienti, & dimittant̄ die ac nocte: postea bulliant ebullitione una, aut duabus: deinde proiice olei sisamini super ea, aut olei de oliuis cōpletis lib.ii. & pone in uase uitreo cū foliis liliorū, & dimitte in sole ꝑ dies.xl. deinde cola & administra.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleū est in usu sub nomine olei liliorū cum specie-

bus:aut sub nomine olei de liliis compositi ad differentiam alterius descriptionis secũdum quam fit oleum de liliis simplex cuius descriptio inuenitur in antidotario Io.Serap.de qua infra.Diosc.habet idẽ sub nomine olei susini.i.de liliis.

APPENDIX.

Lilinum,quod alii,cum in susis maxime in promptu, tum aliis tum prægnantibus(vt Aetius lib.i.clare expressit,) ad partum facilitandũ,olim esset susinũ appellant,apud Diosc. lib.i.ca.lxi.pulcherrime tẽperat:cuius placita in unum quã breuissime Paulus Aegine.li.7.ca.xx.his uerbis pstrinxit.

Sumito olei sextarios,calami odorati libras quinq;,myrrhæ,quincuncem,cardamomi libras tres, foliorum lilii detractis unguibus refrigeratorum librã,cinnamumi quadrantem,croci cilicii,quincuncem. Præparationem uniuersam in treis iniectiones diducito.Primũ,myrrham. & calamum uino p quinq; dies macerata,ter in die agitemus, post hæc oleo quam minimum decoquamus.

Secundo, cardamomum aqua maceratum per triduum cum mouebimus pari rursum ratione cum oleo ad horam vnam simul elixemus:quibus deinde exemptis oleo puro liliorum tertiam partem iniiciamus & lapso iam triduo his quoq; exemptis tertiam liliorũ aliam partem iniicito : quã iterum post triduum exemptis, ac proiectis primis, ultimã liliorum tertiam partem cum croco leuigatã immitte, transactis tribus aliis diebus oleo detracto, cinnamomum contusum indito. Loco huius aruabon,uel casiæ duplum, uel carpesium iniice,& reponito.

X.

IRINVM.

℞.Radicum ireos quantitatem aliquam,& florum eius duplum, & aquæ decoctionis radicum eius q.s.Et funde super ea olei sisamini, aut de oliuis maturis quantum oportet, & decoque in duplici uase:deinde permuta radices & folia liliorum,& fac ut diximus de oleo rosato.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum est in usu sub nõie olei de ireos,aut irini,aut liliorum purpureorum:nam oleum irinum est oleum factũ cum radice ireos: & est radix lilii quod purpureum florem gerit.Gal.inquit:Ireos ad similitudinem iris quem in cœlo videmus dicitur: & hinc cognominatur: quoniã illa plures & dissimiles habet colores,sic & varios,& differentes mitti flores:aliqui.n.sunt albi,aliqui cerulei,& aliqui purpurei. Vnde Virg.de iri loquens ait.

Mille trahens uarios aduerso sole colores.

XI.

LEVCOII, officinis de cheiri.

Oleum de cheiri,quod est ex cheiri citrina est melius & subtilus:deinde quod ex alba:est autẽ oleum de cheiri resolutiuum sedatiuum dolorum qui fiunt in neruis & iuncturis & pectore,renibus,& uesica,& eius modus est sicut olei de camæmilla.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum est in usu,& debet fieri : quia ingreditur in multis locis.

Cheiri autem est uiola citrina dicta apud quosdam saracenica.Auer.in.5.col.inquit:Alcheiri, idest uiola de romania hæc apud nos in hortis ac bladis inuenitur.Aui.in.3.cã. in fen.xxii.cap.de potionibus ad solutionem faciendam, & de illis quę conferũt eis inquit: albesed,de quo dixit quidã quod est alcheiri rubea.Hic tex.Auic.apud Arabes est corruptus.nam albesed est corallus,sicut apparet apud Sera.in proprio cap.de corallo.Nicolaus Flo.in lib.7.in ca.de cura dolorum iuncturarum in speciali,& propriæ sciatici inquit. Dixit Gal.medicamen confectum cum cheira citrina pluries dissoluit apostemata dura accidentia in articulis. Idem ibi ait. inquit. Diosc. hæc est descriptio medicaminis cheirini citrini qualiter debet fieri & debet ĩtelligi de flore eius, qui & appellatur cheiri rufa,& appellatur bassad.Similiter textus Nicoli est corruptus dicentis quòd cheiri rufa appellatur bassad.nam uide in omnibus libris de Arabico translatis in latinum,& uidebis quòd bassad est corallus:& alcheiri est uiola citrina,quæ satis est nota.

XII.

E MELLILOTO.

Confert sicut oleum chamæmelinum, & fit sicut illud.

COMMEN. MANLII.

Oleum de melliloto non est in usu. Melilotum autem cõponitur a melli,& lothos quod est trifolium : nã sine dubio melilotum est species trifolii, & dicitur quòd est trifolium odoratum,ut dictum fuit in emplastro de melliloto.

XIII.

NYMPHATVM, officinis de nenuphare.

Confert sicut oleum uiolatum,& fit sicut illud.

COMMEN. MANLII.

Apud nos est in usu. Sed componunt ipsum ex floribus neunupharis, & oleo omphacino posito soli per dies. 40. & postea utuntur.

Nenuphar autẽ apud Diosc.uocatur nimphea siue ut alii cacabus ueneris.i.papauer palustre siue ut latini alga palustris secundum Auice.est caulis aquæ de nenuphare vide in electuario de farfara: quia ibi clare determinatũ est de eo.

XIIII.

MELINVM, uulgo de CYTONIIS.

℞. Carnium cytoniorũ tritorum,cũ cortice suo,quibus media accidit maturatio,& succi eorum ana partes æquales,olei ex oliuis incõpletis.q.s.pone in uase uitreo per dies. xv. ad solẽ,deinde coq; in vase duplici per horas quatuor, post illud fiat permutatio cytoniorũ, & succi eorum & fiat sicut diximus bis vel ter,deinde cola & reconde.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum est in vsu. Cytonium autem fructus est satis notus:existimãt autem quidam ꝙ istud oleum sit illud quod a Diosc.mellinum dicitur.

APPENDIX.

Melinum (vt Aetij verbis vtar lib.I.) ex malis cydonijs paratur,fit etiam ex aliis malis corium habẽtibus acerbius, & odoratius hoc modo.

Adimitur pediculus ad exortum,& festuca ad fundũ, & pars interior una cum seminis granis, deinde secantur mala una cum adhærente cuticula. Nam in ipsa & odoris gratia,& adstringẽdi vis continetur.fiunt autem parua frusta, quorum quadrans in olei omphacini sextarium iniicitur, & insolata ad dies 40.reponuntur.

XV.

MYRTINVM.

Fit sicut oleum de cytoniis.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum apud nos est in usu. Myrtus vero est arbor cuius semen myrtillus dicitur. eius species sm moder. duæ sunt.s.albus & niger.albus autẽ cubeba,seu myrtus agrestis, niger est ille quo utimur generaliter.Isid.ait: myrtus amari dicta:eo quòd magis littorea arbor sit.vnde& Virgilius.

Littora myrtetis letissima & amãtes littora myrte.Hinc est quod a græcis myrene dicitur. Medicorum aũt libri hãc arborem aptã scribunt mulierum necessitatibus plurimis.

APPENDIX.

Myrteum Dioscorides lib.I.ca.47.hunc in modum bellissime parandum edocet.

E myrto nigra syluestri, aut satiua, foliorum mollissima quæque tusa præmuntur.Succo pares omphacini olei portiones adiiciuntur,subiectisq; carbonibus inferuescunt,donec concoquantur.Innatans oleum deraditur.

Sed longe facilior hæc compositio.

Tenera folia contusa coquũtur in oleo,& aqua, & quod in natat, eximitur.

Priuatim alii directa in oleum folia in sole macerant.

Alii prius oleum inspissant malicorio, cupresso, cypiro, & iunco odorato.Efficacius est amarum gustu,& oleosum, viride,translucens,& olens myrtum.

Insuper Aetius lib.i. vinum odoratum adstringens addidit ac varie concoquit,sic inquiens.

Fit & hoc foliis myrti uiridibus põdere sextantis,in olei Omphacini sextariũ Italicũ vnũ iniectis, addita vini odo-

rati adstringentis quarta, sextarii parte. Coquuntur hæc ad lentam prunam, donec folia arefiant, ac cõfringãtur, & uinum consumetur: Deinde oleum purum excolatur, & uitreo uase excipitur, ac reponitur.

XVI.

EX POMIS mandragorę, uulgo de pomis Iabrol.

℞. Expressionis eorũ completorũ, & olei sisamini ana partes æquales, decoque in uase duplici usq; ad succi consumptionem, deinde cola & reconde in uase cum eiusdem succi expressione, sicut quartæ partis & utere.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum non est in usu. Nicolaus in suo antidotario habet hoc oleum, sed non est omnino idem.

Pomum iabrol est pomum mandragoræ scd̃m intentionem Mesuæ. Aui. in. 2. cano. inquit: Iabrol est radix mandragoræ syluestris, & est radix oĩs mandragoræ magna similis formæ hoĩs, & pp hoc nominatur mandragora. est enim nomen imaginis naturalis. s. sicut planta existẽs in forma hominis. hic textus Aui. est falsus. nam mandragora non est sicut forma hominis, ut apparet apud Dios. & Sera. Præterea. Petr. de Crescẽ. inquit. mandragora non determinatur ab authoribus, cuius duæ sunt spẽs. s. masculus & fœmina, & quidam ut Aui. & alii dicũt fœminã formatam esse ad modum fœminæ, masculum ad modum uiri, quod falsum est, & sic certum est quod mandragora non est in similitudine formæ hoĩs. uerũ Itali herbatici, & maxime falsificatores accipiunt radicem brioniæ, & cũ certis instrumentis faciũt quãdam imaginẽ ad similitudinem forme hoĩs, & dicunt ꝙ illa est uera mãdragora, quibus nõ credit. Sera. in cap. de mandragora, narrat de pomo ipsius de mente Rasis. & ibidẽ dicit. dixerunt mihi quidam ex antiquis Babyloniæ ꝙ puella quædam comedit quinq; poma mandragoræ, & cecidit sincopizata, & facta est tota rubicunda, & quidam supueniens effudit super caput aquam nimis totiens donec surrexit.

XVII.

ENVLATVM, uulgo de enula.

℞. Radicis enulæ contusæ & succi eius radicis, & olei sisamini ana partes æquales uini odoriferi partem. ʒ. fac sicut diximus in oleo myrcino. Alius modus operationes est: ad de permixtioni prædictę foliorum lauri, cordumeni. i. cheisim hortulani, spicæ indæ, calami aromatici ana sextam partem unius & decoque sicut diximus.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum non est in usu. Enula est herba satis nota.

XVIII.

DE CINNAMOMO.

Cõfert sicut oleum de enula, & modus operationis eius est sicut illius.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum non est in usu. Dios. habet descriptionem huius olei, sed non est eadem huic.

Cinnamomi autem scd̃m Serap. est species sunt plures sicut apparet in suo cap. Macer. autem inquit: Cinnama tres species dicuntur habere.

Sed harum est preciosa magis quæ plus subtilis habetur. Et quæ plus mordet mixta dulcedine linguam &c. Secundum intentionẽ Macri eius species sunt tres. sed scd̃m Ser. sunt plures. Io. Anglicus in cap. de passionibus stomachi inquit: Item utantur homines frequenter cinnamomo, quia os redolere facit & ualet contra rheuma frigidum, & pręseruat a corruptione humorũ & ideo dicit. Cur morietur homo, qui sumit de cinnamomo supposito bono regimine.

XIX.

RVTACEVM, officinis de ruta.

Modus operationis eius, est sicut olei myrtini.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum ẽm intentionem Mesuæ fit sicut oleum myrtinum. fit autẽ sicut oleũ de cytoniis hoc est quod accipiat foliorum rutæ, & succi eorum ana partes æquales: olei oliuarum incompletarum, quantum sufficit ponantur hæc tria in uase per dies. xv. & obturetur os eius: deinde coque in uase duplici ꝑ horas quatuor: postea colẽtur fortiter manibus comprimendo & bis uel ter hoc reiteretur: deinde cola & reconde.

Ruta autem herba est satis nota.

APPENDIX.

Rutaceum quam breuissime Actuarius hoc pacto præparat Comarum rutæ, & foliorum diu, noctuq; decoctorum, vncia, olei libra, anethini, modo soli exponitur.

XX.

NARDINVM BENEDICTVM.

℞. Spicæ aromaticæ. ℥. iij. uini & aquæ, ana. ℥. ii. s. olei sisamini. ℥. vi. decoquatur in uase duplici lento igne quasi per horas quatuor, & frequenter moueatur omni hora.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum est in usu: maxime ẽm istam descriptionem uerum est ꝙ Mesue ponit quod ipsum potest fieri duobus modis: sed primus est magis in usu: si aũt facere uolueris iuxta secundum modum infra apparebit.

Olei aũt nardini. i. de spica nardi: seu spica aromatica. Aui. in. 5. can. hẽt unam descriptionẽ, sed nõ est idẽ. Rasis in. 9. Alman. in cap. de dolore stomachi prouenientе ex apostemate indurato ponit oleũ nardinum, sed non est in usu. Dios. ait, Oleũ nardinũ diuerse conficitur cum folio malabathri & sine isto miscetur. Io. Angli. in ca. de modo abluendĩ oleum, hẽt descriptionem huius olei, sed non est similis.

Oleum sisaminum. i. oleum quod fit ex granis sisami: cuius modus supius fuit positus. sed non oportebat ꝙ D. Mesue diceret oleũ sisaminũ, quia hodierni apothecarii apud nos generaliter ponunt loco olei sisamini, oleũ oliuarum pro hoc oleo conficiendo, sed errant errore maximo.

XXI.

NARDINVM ALTERVM.

℞. Spicæ indæ. vnc. iii. sampsuci, xyloaloes, enulæ folii indi, calami aro. foliorũ lauri, cyperi, squinanti, cordumeni, an. vnc. i. s. proiiciant super ea prius quã fuerint cõtrita uini & aquæ fontis. q. s. olei sisamini lib. vi. deinde fiat sicut primũ, & coquatur horis sex, & agitetur omni hora.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum scd̃m istam descriptionem apud nos non est in usu: idem Mesue ponit quòd ipsum potest fieri per tertiũ modum, sed non est in usu.

APPENDIX.

Pulchre. admodum, quanquam uarie, NARDINVM oleum Aetius lib. i. memoriæ prodidit, quæ non ascribimus cum satis duxerim locum adnotasse.

XXII.

MASTICHINVM.

℞. Masticis. vnc. iii. olei sisamini Kist. i. coque in uase duplici. Secundus modus operationis eius est. ℞. olei rosati. ℥. ii. masticis. vnc. iii. uini boni. vnc. viii. decoque sicut primum ad uini consumptionem.

Istud oleum est in usu: ẽm intentionẽ Mesuæ põt ipsum confici duobus modis, sed primus apud nos non est in usu immo secundus est ille quo generaliter utimur. Auic. in. 5. can. habet unam descriptionem, quæ est eadem cum prima.

Mastix uero gummi est satis notam. Isid. mastix arboris lentisci guta est: melior aũt in Chio insula gignitur, odoris boni. Secundum Gal. mastix est gluten Romanum.

Chist est pondus ẽm modernorum opi. libra. i. cum dimidia. Aui. in. 5. can. in tract. de põderibus inquit: Chist apud gentes quæ lingua gręca loquũtur cognitum est: super mensuram uero non conueniunt omnes: & illud est: quoniam quidam eorum utuntur alia quam utantur alii. Chist enim apud Romanos cap. lib. i. s. & sextam. quare est. vnc. xx. & chist Italicum lib. i. s. & lib. est. vn. xii.

APPENDIX.

Mastichinũ, nunc simplicissimum nunc magis uarium Aegineta lib. vii. cap. xx. egregie parat hæc proferens.

Mastichinum simplicissimum hoc modo paratur. Masticһes in Chio insula natæ uncia, Omphacini oleo sextario Italico permiscetur, & in olla decoquitur: nonnulli uero absinthii, & styracis cuius libet unciã adiicere cõsueuerũt.

Magis uarium.

Olei sextarii quinquaginta. Enulæ cãpanæ lib. quinq; xylobalsami libræ decem, florum iunci rotundi libræ quinq; cardamomi libræ septem, masticheś libræ quinq;, xylomastiches libræ octo, terebenthinæ libræ tres, absinthii cum libra, uini odorati sextarii quinq; aquæ sextarii decem, macerata in uino res aridę ante tridiuũ cõmiscent oleo, & aqua & elixantur horis sex, tũq; mastiche, & terebentina iniiciũtur & exacte commixta, & infrigidata deporantur, & transfusa reponuntur.

XXIII.

STYRACINVM, officinis de Storace.

℞. Olei sisamini. ℥. xii. storacis. ℥. iii. fiat sicut oleum mastichinum: deinde coletur & administretur.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum non est in usu idem Auic. in. 5. cano. habet unam aliam descriptionem quæ eadem est, Dios. habet descriptum huius. sed non est eadem.

Storax. s. storax calamitæ quæ satis est nota. Mes. in suo grabadin in cap. de ægritudinibus neruorũ hẽt duas descriptiones olei de sigia, & est storax liq. da, sed non sunt in usu.

APPENDIX.

Styracinum ex Aetio lib. i. simplicissime sic paratur, olei dulcis optimi, sextarius unus.

Styracis pinguis sextans.

Coquuntur in duplici uase, donec styrax uim suam in oleum deponat.

XXIIII.

COSTINVM.

℞. Costi amari. ℥. ii. cassiæ ligneæ. ℥. i. extremitatũ sampsuci ℥. viii. uini odoriferi. q. s. ad infundendum noctibus duabus olei sisamini lib. iii. decoquat̃ sicut oleũ nardinũ horis sex.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum est in usu. Aui. in. 5. cano. habet duas descriptiones, sed non sunt eædem.

Costum uero est radix amara.

XXV.

CIPRINVM, uulgo de ALCHANNA.

℞. Florum alchannæ. ℥. iiii. olei antiqui. ℥. x. fiat sicut oleum ros. In defectu autem florum fiat cum foliis, & iteretur decoctio eius cum modico uini.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum non est multũ in usu. Dios. habet aliam descriptionem sub nomine olei cyprini, ꝙ idem est. nam oleũ de alchanna apud Arabes est oleum cyprinũ apud græcos, Idem Dios. aliud de ipso facit cap. sub nomine cypri arboris, cuius folia sunt oliuæ similia, sed uiridiora & paulo grossiora, & semen nigrũ, & florem albũ geminat cũ odore bono. apud Moder. duæ sunt spẽs. s. alba & rubea alba uero ẽm existimationẽ pluriũ modernorum est frutex sicut arborosa quæ iuxta hortos ac in campis inuenitur, & est quam nostri rustici Ceuerox uulgariter dicunt, de cuius flore mulieres inficiunt capillos, rubea uero apud nos non inuenitur.

APPENDIX.

Cyprinum Dioscorides lib. i. ca. 64. Aetius li. i. Aegineta li. vi. ca. xx. nec non actuarius, uariæ præparant, spissamentum potius quam oleum, nuncupandum.

XXVI.

SAMPSVCHINVM, uulgo de SANSVCO,
Fit oleum myrtinum.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum non est in usu. Dios. habet unam aliam descriptionem, sed non est eadem huic.

Oleum uero sampsuchinum est oleũ de maiorana. Diosc. inquit: sampsuchus a siculis amaracus nominatur. Idem dicit Pli. sed secundum Aui. amaracus est alacoen siue uchuẽ, ut apparet apud eundẽ. in. 5. cano. in trochiscos andaracharon, uerum generaliter hodierni habent opinionem quod amaracus sit maiorana. uerum contraria est opinio Simonis Ianuensis in cap. de alacoen Isido. dicit sampsuchus est quem latini amaracum uocant, cuius nomine usus est Virgilius etiam ad Venerem referens.

Vbi mollis amaracus illam.

Floribus, & dulci aspirans amplectitur umbra.

Vnde & nomen traxit amaracus a puero cuiusdam regis, qui casu lapsus, dum ferret unguenta, nomen, & gratissimum ex effusione unguenti odorem creauit.

APPENDIX.

Legantissime Dioscorides lib. i. cap. 57. (quæ etiam ad uerbum actuarius reperit,) Sampsuchinũ his uerbis miscet, atq; componit. serpilli, cassiæ, abrotani, florum sisymbrii, frondium, myrti, sampsuchi, singulæ portiones, quadam pro uiribus singulorum coniectatione una tunduntur, atque ijs omphacini olei modus adiicitur, qui madentium uires non euincat. Hæc post quatriduum exprimuntur. Denuo alia simili mensura, & æquali tempore macerata pręmuntur: ita enim ualidius reddi solet. Eligi oportet sampsuchum colore nigrum, plurimum redolens mediocriter acre.

XXVII.

Ex Thymælea, officinis de mezereon.

℞. Foliorum mezereon. ℥. iiij. & proijce super ea aquæ dulcis lib. i. dimitte die ac nocte, deinde fundantur super ipsum lactis dulcis & recentis. ℥. vi. olei sisamini. ℥. viij. coquantur usque ad lactis & aquæ consumptionem, deinde coletur & reponatur.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum est in usu, & debet fieri ẽm istam descriptionem. Idem in ca. de mezereon habet unã aliam descriptionẽ sed non est eadem huic. Leonardus de Preda palea in ca. de fistulis, habet unam aliam descriptionem quæ est eadem.

Mezereon apud Dios. uocatur chamælea siue cocognidium ut dictum fuit in electuario de mezereon.

XXVIII.

DE THYMO, uulgo de HASCE, oleum (nescio unde, sericinum uocitatum.)

℞. Hascæ. ℥. iiij. zingiberis. ℥. i. s. funde super ea in uase uitreato succi extremitatũ halascæ. ℥. iiii. olei sisamini. ℥. xiiii. aquæ dulcis quantum sufficit. decoq; usque ad aquæ consumptionem. Modus alius. ℞. olei sisamini, & succi halascæ & lactis uaccini recentis ana. lib. ii. albarum penidiarum. ℥. v. zingiberis albi. ʒ. xii. decoquantur usque ad succi & lactis consumptionem & administretur.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum non est in usu scd'm autem in tentionẽ Mes. oleum de hasce est oleum sericinum, & sic credo. quia. Io. Serap. in suo antidotario inquit; oleũ alsek. in fine descriptionis ait, coquatur donec consumetur aqua, & remaneat oleum sericinum, & ibi docet ipsum facere duobus modis, ut facit Mesue. Aui. in. 5. can. habet tres descriptiones. Mesue uero dicit. ℞. hasce. Ioa. Serap. dicit alsek. Aui. hasce. si hæc tria idem sunt est thimus: si autem nõ, est hyssopus usualis. nam in isto oleo primo hẽt hasce, inferius habet extremitatem hasce. i. thymi: & sic quidam sapiẽtes dixerunt quod per hasce intelligit̃ hyssopus: & per halasce thimus. Mesuæ ponit in alia descriptione penidios, unde Io Serap. inquit: In descriptione alia non dicitur uaccinum, & dicitur quod illud accipitur ex penidis.

APPENDIX.

Ex uaria, ac obscura huius compositionis inscriptione, sponte studiosis uaria, ac nõ obscura olea sese offerunt. Cum hoc oleum nonnullis de hasce, ex thymo nempe, seu de halasce, uł ex hyssopo dicamus, Arabice inscribatur, aliis (forsan rectius ut autumant,) de Alhasech, ac si ex Tribulo diximus, nẽpe terrestri. Vñ, ne augurium potius, quam iudicium, quæ nam exhistis uerior existat, afferamus, non iniuria poterit q̃sq; iuxta modũ a Mesue iam expositũ, uł ex thymo, uł ex hyssopo, uł ex tribulo oleũ ꝑpulchre sibi parare.

XXIX.

SICYONIVM officinis de cucumere asinino.

℞. Succi cucumerum eius completorum olei sisamini an. vnc. vi. coque usque ad consumptionem succi & utere.

Modus alius. ℞. Succi radicum eius, & radicum eius cõtritarum ana. vnc. vi. olei sisamini lib. i. coquatur sicut diximus, & administretur.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum est in usu.tamen non multum.Diosco.habet unam aliam descriptionem sub nomine olei sicyonii. i.olei de radice cucumeris asinini: eius succus apud eundem electerium dicitur Mes.in ca.de cucumere asinino inquit: Cucumer asininus est fructus sicut cucumer paruus qui satis est notus. & melior pars eius plantæ est fructus ipsius, & propriæ eius completi succus,& post ipsum radix,& melior fructus eius est cõpletus citrinus iam expoliatus a uiriditate, & qui est ueræ amaritudinis,& cuius succus est albus habẽs sicut de pinguedine aliquid. Incompletus uero est malus, & melius,tempus operationis eius est finis æstatis, & collectionis radicis eius est finis ueris.

Operatio succi. ℞. ex succo eorum quantitatem quã volueris, & propriæ quando citrinescunt: & sunt maturitatis completæ, & fiat extractio succi cũ facilitate non cum compressione & expressione laboriosa, & exiccentur sicut exiccatur scamonea & aloes, & conseruatur succus eius triennio.& est administrandus post sex menses.

APPENDIX.

Σικυώνιον ἀπὸ τοῦ σικύου ἀγρίου,a cucumere agresti vocitatum,Græcorum Aetius.Paulus,atq; Actuarius varia componunt.uerum cum Aegineta triplicẽ Sicyonii compositionem afferat,absurdũ haud censemus,hic ad uerbũ ex lib.vii. ca.xx.eius placita referre,hunc sane in modum.

Sicyonium simplex.

Præparatur illud ex radice cucumeris *syluestris refrigerata*,vnciis duabus, in olei Italici sextarium *iniectis*, & *in cacabo decoctis*.

Sicyonium compositum.

Olei sextarii decem.
Cucumeris agrestis radicis derasæ libra.
Serpilli, Melilioti, } singulorum.℥.sex.
Tædarum picearum pinguium Althææ. } sing.quincunx.
Scolopendrii.℥.sex.
Fœnugræci,sextarii duo.

Præmaceratur fœnugræcũ aqua primo diem vnam: deinde colatur,& immittuntur dictis cum oleo,& uini sextariis duobus,omnibusque decoctis adiiciuntur medullæ ceruinæ cum olei momento leuigatæ.℥. quatuor, adipis gallinarum totidem,ac denuo colatũ oleum alio uase recõdito.Nec desunt qui ipsum post decoctionem dies.xl.insolant.
Elaterii succi sextarios tres.

Sycionium aliud efficacius.

Aristolochiæ Rotundæ, Longæ
Styracis,
Inulæ campanæ,
Hyssopi,
Ireos,
Colocynthidis,
Pulegii,
Origani,
Cyperi,
Dendrolibani,
Centaurii,
Daphnophilorum,
} vniuscuiusq; sextantem.
Olei,sextarios quinq;.
Mixta,usque dum succi exiguum relinquatur decoque.

Quanquam non ignorandum a iam exposito varium ac diuersum σικυώνιον, Dioscoridi inscribi,nempe ἀπὸ τῆς σικυωνίας,Peloponensi regio, in qua laudatissimum habebaẽ. Cum oĩno aliter ac præsertim sine syluestris cucumeris radicibus,componatur.ut iam ex eius compositione clarus fiet.

In lebetem oris lati stãno inductũ fundit olei alibi,quod crudæ oliuæ reddiderunt,cõgius unus,aquæ congius semis. Leui id igne coquit,leuiter mouendo. At ubi bis efferbuit, & subtracto igne refrixit, innatans oleum concha tollitur & adiecta noua aqua conferuescit, & reliquis, ut diximus, peractis reponitur.In Sicyonia maxime fieri consueuit, Sycyonii,inde accepto cognomine.

XXX.

DE POMIS Citreis,uel Aranciis, uulgo de pomis Citrangulis.

℞.Poma citrãgulorum numero. xii. & sint propiæ antiqua & pone ea ĩtegra ĩ uase uitreato:funde super ea olei de oliuis.aut olei sisamini.℥.xxvi.aut plus secundum magnitudinẽ & paruitatẽ citrangulorum, & aquæ fontis, & aquæ maris an.lib.i.coquaẽ ad consumptionem aquæ: deinde funde sup ipsum aquæ dulcis claræ lib.i.s.& proiice super ea penidiarum albarum.ʒ.viii.decoquæ vsq; ad aquæ consumptionem & administreẽ in potibus & cibis & pulmentis de farina.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum non est in usu. Superius fuit positũ oleũ de granis citri & citrangulorum, & hoc est de pomis citrangulis:& de hoc pomo testatur Simon Ianuensis qđ nunquã inuenit aliquem de eo mentionẽ fecisse:sed ẜm Modernorũ opinionem est pomũ dictum aranciũ.Matth.Syl.inquit:Pomũ aranciæ.i.citrangulũ uel citroniolum:nam hoc pomum in colore est citrinũ.Aui.in lib.i.in fen.ii.doctrina.iii.ca.ii. de significationibus coloris urinæ inquit, ex coloribus vrinæ sunt gradus citrinitatis sicut palearis: deinde citrinus post flauus,deinde rufus postea citrãgularis, postea igneus qui tincturæ croci assimilatur.

Vas figuli.i.terra argillæ:Isido.in ca. de uasis escariis ait: Vas dictum a uescendo,quod in eo escæ apponantur: cuius diminutiuum uasculũ quasi uesculũ.Mes.habet in uase figuli .i.de argilla,siue terra figuli,vñ uasa fiunt dicta ab argis ubi primo ipsa uasa factã sunt.Papias argilla terra humida ab argis dicta,apud quos primum ex ea uasa facta sunt.

XXXI.

DE CROCO.

℞.Croci.℥.i.myrrhæ puræ.ʒ.iiii.cordumeni.ʒ.ix.calami aromatici.ʒ.viii.infundãtur medicinæ in aceto diebus quinque præter cordumenum.die sexta proiiciatur super eã cordumenũ & dimittaẽ die una.deinde fundatur sup ea olei li. i.s.& coquatur lento igne usque ad aceti consumptionem, & sunt qui loco aceti uinum ponunt.

CMMENTA. MANLII.

Istud oleum est in usu,tñ nõ multum Aui.in.5.can.habet unam aliam descriptionẽ,sed non est eadem huic. Crocus.i. zaffaran,& est crocus orientalis seu cõis inuenitur alius crocus qui hortulanus dicitur,& hic est carthamus.

APPENDIX.

CROCINVM Dioscorides præsertim lib. i.capit.63. nec non Paulus Aegineta lib.i.capi.20.quam laudatissime componunt.

XXXII.

DE PIPERIBVS.

℞.Trium piperum an.℥.iii.chebulorum,bellericorũ,emblicorum,indorum,an.ʒ.v.radicũ apii,fœniculi an.ʒ.iii.s.ferapini,opopanaci,iusquiami albi ana.ʒ.ii.s.turbith albi boni. ʒ.xii.zingiberis.ʒ.iii.caulis recentis,hasech humidi,foliorũ rutæ humidæ,quãtum de singulis capi põt.decoquantur oĩa post contritionẽ earũ cũ aqua lib.xxiiii.usque ad tertiã partem,deinde coletur & proiiciantur super ea olei de cherua eminæ.ii.& coquatur usque ad consumptionẽ aquæ, & sunt ex hominibus qui addunt in eo ireos. ʒ. vi. tapsiæ.ʒ.ii.anisi cordumeni an.ʒ.i.s.calami.aro.ʒ.ii.s.spicæ indæ.ʒ.i.expressionis alascæ,sextaria tria, & administretur ubi oportet, & sunt qui loco olei de cherua ponũt oleũ irinum. i. de ireos, aut oleum de cheiri.i.de uiola citrina, aut oleũ de amygdalis amaris,aut ex omnibus partes conuenientes.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleũ est in usu: maxime apud Mediolanenses. diciẽ autẽ de piperibus propter tria genera piperis quæ in eo ingrediuntur, & sunt propriæ albi dicti leuci,nigri dicti melani longi dicti macri.& hæc tria genera nota sunt apothecariis,sed apud medicos nõ tãtũ;q̃a opinio multorũ medicorũ est quod piper albũ sit cataputia,aut granum ben,quod non est credendum. Et ego summe admiror qđ doctores supra-

dicti in descriptione olei de ben fint decepti in rectam faci li cum habeant capi. speciale & clarissimum a Sera. qui hæc tria genera apertissime declarat.

Hascæ humidæ. i. recentis & est thymus, nam inuenitur in aliquibus codicibus Mes. ubi dicitur hascæ humidi. ergo hascę est uerus thymus: sicut apparet apud Ser. in ca. de thymo quidam dixerunt ꝙ est hyssopus: Deus uero nouit.

Oleum de cherua est oleũ ꝙ fit ex semine, ꝙ dicitur granum regum siue cataputia maior: vt apparet supra.

Emina secundum Aui. in. 5. can. in ca. de ponderibus emina italica & ægyptiaca est. ℥. xvi. & emina romana est. ℥. xx. Papias ait: Emina appendit librã unam. quæ geminata sextarium facit habet drachmas centum.

Tapsia ſm Dios. dicitur tapsia, quia primo in insula Tapso fuit inuenta ab Aui. vocatur thexifixie, & dicit quod est gũmi ruthę agrestis, & ſm Halyabatem tapsia est ruta agrestis. Auer. in. 5. colliget: inquit: Tapsia. i. gũmi rutæ agrestis ſm quosdam medicos. quidam praue crediderunt quod esset rubea tinctorum: sed non recte. uerum est quod tapsia secundũ Simonẽ ex authoritate Pauli est rubea tinctorum sed aliud est. Auic. in. 4. can. in ca. de cura alguada & albaras in quodã medicamen habet tapsiam & rubeã tinctorum: quod non esset si essent idẽ. sunt ex hominibus qui loco tapsiæ ponunt rutam syluę. & sunt ex hominibus qui ponunt cassiam ligneam, & sunt ex hominibus qui ponunt lepidium, ꝙ est genus erucæ siue seitaragi indi.

Sextarium secundum Aui. in. 5. can. in ca. de ponderibus est ℥. vi. idẽ dicit Gentilis super illum passum. Moder. vero generaliter opinantur quod sextarium sit pondus duarum librarum cum dimidia: maxime quando inuenitur sextariũ uini vel aquæ uel succi. si uero inuenitur sextarium cinnamomi aut piperis intelligitur pondus drachmarum sex. in hoc sunt diuersæ opinionis.

XXXIII.

DE EVPHORBIO.

℞. Euphorbii. ℥. s. olei de cheiri. i. olei quod fit ex viola citrina. ℥. v. vini odoriferi. ℥. v. decoq; usq; ad vini cõsumptionem & utere.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum est in usu. Mes. ponit quod istud oleum põt fieri duobus modis, & sic est, quod sunt ex hominibus qui faciunt ipsum secundum primum modum, & sunt qui faciunt ipsum secundum alium modum. uerum nostri doctores magis laudant secundum modum quam primum. Aui. in. 5. can. habet unã aliam descriptionem quæ videtur esse eadem cũ secunda descriptione, & sic aliam describam.

XXXIIII.

DE EVPHORBIO, secundum alium modum.

℞. Staphisagriæ, condisi an. ℥. iiii. pyrethri. ʒ. vi. calamenti montani, succi. ʒ. xii. costi. ʒ. x. castorei. ʒ. v. tere decoque in uase uitreo cum uini odoriferi lib. iii. s. postquam infusa fuerint in eo diebus duobus usq; ad mediũ uini, deinde frica manibus in fricatione uehemẽti, & cola & fundes super ipsum olei de cheiri. i. de uiola citrina, aut olei sisamini lib. i. s. & decoque usq; ad cõsumptionẽm uini. deinde proiice super ipsum euphorbij recentis, & albi. ʒ. iiii. trita cõtritione ultima, & coquatur cum eo & utatur.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleũ est illud quod magis laudant nostri doctores.

Euphorbium vero est gummi satis notum.

Staphisagria ſm Auic. in 7. can. est uua passa montana & est granum capitis, & in monte Libano inuenitur de ea plurimum & est granum nigrum: sicut cicer nigrum, & hæc ab aliquibus dicitur pedicularia, eo ꝙ pediculos occidit.

Condex. i. condisi: & est id quod Dios. uocat struthium: & sunt radices quibus utuntur lanarii ad suffumigandum lanas ſm intentionem Dios. ego nunquam potui scire quid esset: virtutem etiam habet ad prouocandum sternutationem, & propter id multi crediderunt ipsum esse elleborum album, sed nõ recte sicut patet per Dios. propterea Macer vocat id struthium & inquit, quod non minus prouocat id sternutationem quã elleborus albus. Dinus aũt Flo. in lib. ii. in ca. de cura scrophularũ inquit: Cõdisi. i. ellebor⁹ albus, qđ falsum est. idẽ dicit. Auer. in. 5. col. unde etiam Aui. in. 4. can. in fen. vi. in summa secũda venenorũ ex plãtis ꝗ. ait: de cõdisi & elleboro albo. ergo idẽ nõ sunt. uerũ hodierni putãt ipsum esse speciem elebori, & loco eius põt poni elleborus eo carẽtes, & nullo modo audeant huiusmodi interius propinare.

APPENDIX

Quanquam GALENVS passim pro uariis medendi scopis euphorbinũ oleum preparet, ueruntamen quam simplicissime. ii. Medicamentorum κατὰ τόπους, iuxta calcem, in hunc modum componit.

Nimirum ad librã olei unam, euphorbij uncia dimidia, si ualidum euphorbium existat. Verum in corporibus molli, ac tenero sensu præditis, etiam si minus quam dimidiam vnciam inieceris, melius res procedet.

XXXV.

VVLPINVM.

℞. Vulpem integrã cuius interiora sint euulsa & pone in uase & funde super ipsam aquæ fontium, & aquæ marinæ ana. †Kist. i. olei antiqui clar. Kist. ii. s. decoque lento igne cum salis. ℥. iii. usq; ad aquæ consumptionẽ: deinde pone in uase & proiice super ipsam herbæ anethi, & alasce. i. thymi, ana. lib. i. & funde sup ea aquæ dulcis, ubi coctus fuerit ex eisdẽ herbis ana manipulus unus, decoq; sicut prius usq; ad aquæ consumptionem, & administretur, est. n. mirabile, & qñque præter oleũ coquitur uulpes in aqua fontium & aqua salsa (& sit aquæ quantitas multa) cum eisdem herbis, & administretur lauando in tina & est efficax: hoc quoq; non prætermittimus, ꝙ uulpes tandiu debet coqui siue in faciẽdo oleũ siue aquam ad abluendum, donec sic cocta sit ut eius artus omnes laxentur & dissoluantur. †al Kistã

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum est multum in usu: Io. Angli. in ca. de dolore iuncturarum inquit: Oleum vulpinum est medicamen vltimum ad arteticam & podagrã & dolorẽ renum & dorsi qđ ita fit ut docet. D. Mes. Petrus Argil. in cap. de podagra siue gutta frigida ponit unguentum de uulpe ipsius Mes. ℞. vulpem integram euulsis interioribus, & pone in uase cũ aqua salita uino & oleo, & ultra hoc pone in isto uase saluiam, rorem marinum, iuniperum, anethum, origanum, & maiorana; oĩa ista bulliant, ut docet ipse ibidẽ. miror ob talia uerba. Nam primo Mes. non ponit unguentum de vulpe Præterea descriptio olei vulpini non est eadem: sed uide supra in vnguẽto de vulpe, uulpes uero apud Arabes dicitur thaleb. Gal. narrat virtutem ipsius dicens, quod oleum in quo decoquitur vulpes cõfert multum doloribus iuncturarum. & multi medicorum ponunt ipsam viuam in uase cum oleo & decoquunt: quidam ponunt eam mortuam, sed hoc oleum non est plus resolutiuum, quam oleũ in quo coquitur adeb: nam quando coquitur in oleo est uirtus eius resolutiua multum, & nos quidem diximus quod medicinæ quæ hoc faciũt attrahunt ab interioribus corporis.

APPENDIX.

Vulpes in oleo apud GALENVM. xi simpliciũ, totæ coquuntur, nonnullosq; sic Arthriticos curare uoluit, partim uiuas uulpes in lebetem in gentem iniicientes, partim etiam mortuas, atq; hyœnam. totã oleo ut uulpes, in coctã nõ inefficacius idem posse affirmat. quod etiam Aetius lib. ii. in ca. cxciii. his uerbis abunde prosequitur.

Hyœna uiua in oleo cocta, velut de vulpe (eadem quæ iã ex Gal. habuimus, ad uerbum explicans,) dictum est, oleum discussoriũ efficit. Arthriticis utilissimũ. Vsus fiat ueluti de vulpe indicauimus, in lib. ii. ca. clxiiii. nempe. Ex hyœna oleum ad arthriticos.

XXXVI.

DE SCORPIONIBVS.

℞. Scorpiones circiter. xx. vel plus uel minus secundũ quãtitatem eorum. & pone in uase uitreo, & funde super eos olei amygdalarum an. lib. ii. & stringe caput uasis, & dimittę in sole diebus xxx. deinde cola. & utere.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum est in usu. Mes. docet ipsum componere duobus modis. Et sic sunt ex hominibus qui cõponunt ipsum secundum

cundum primum modū.sed nostri doctores magis laudant secundam descriptionem quam primā,& sic illam describā.

XXXVII.

DE SCORPIONIBVS, secundum alium modum.

℞. Aristolochiæ rotū. gentianæ,cyperi,corticū radicis capparis,ana.℥.i.funde super ea olei amygdalarum amararum, Kist.i.& pone in sole.xx.diebus:deinde proiice super ea ex scorpionibus a.x.usque ad.xv.& iterum stringe orificium uasis,& dimitte in sole per dies.xxx.deinde cola & reserue tur est enim mirabile.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum maxime secundum istam descriptionem est illud quod magis laudant nostri doctores. uide etiam apud Rasim in lib.de diuisionibus in ca.medicinarum urinæ vnā descriptionem quæ eadem huic est.Io.Anglicus in cap. de lapide renum habet hanc descriptionem. Scorpiones autem satis noti sunt supra narraui de ipsis in ca. de tyriaca quæ ualet contra scorpiones.

XXXVIII.

EX VIPERIS, uulgo de Serpentibus.

℞.Ex serpentibus nigris circiter lib.ii.& sint serpentes nigri,integri,& funde super eos olei sisamini Kist.i.s.& pone in uase terreo vitreato stricti orificii,& sigilla orificium uasis,& decoque lento igne usque dum dissoluantur serpentes,& caueat sibi operator a uapore eius, & cum coctum fuerit dimittatur infrigidari,& recondatur in uase uitreo, & administretur liniendo cum penna.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum non est in usu.Serpens autem accipit nomē quia occultis accessibus serpit.Aui.in.5.can. habet unā aliā descriptionē quæ est similis huic.idem habet Leona.de præda palea in ca.de fistulis.Gilibertus de Anglia in ca.de paralysi habet unam aliam descriptionem,sed non est similis isti: species autē serpentū multæ sunt.Aui.in.2.can.de serpente facit cap.sed ibi non narrat eius species.uerū idem in quarto in fen.vi.in ca.de speciebus serpentū de ipsis loquitur & narrat de morsu basilici.i.reguli:qui habet coronā: cuius lō gitudo est duorum palmorū,& caput est acutū ualde & oculi eius sunt rubei,& color eius ad nigredinem,& citrinitatē decliuis est,qui adurit totū super quod incedit,& non oritur in circuitu cauernæ eius aliquid,& cum apponitur habitationi eius auis,moritur ipsa auis,& fm plurimū qui tangit eum cum uirga moritur,& est mediante uirga. & propter illud iam tetigit illum miles quidam cum lancea sua, & statim mortuus est miles,& animal eius, & tetigit ipse labiū equi,quare mortuus est equus,& miles,& hi quidē serpentes multiplicantur in terra arob,& nubiæ.uerum de numero serpentum primi ordinis reponuntur species quædā draconis interficientiū sicut basiliscus flatu eorū, de quorū numero fuerunt dracones,de quibus recitat Arist.in lib.de proprietatibus elementorum,& plantarū,quod tpe Regis Philippi erant in duobus montibus inter quos mōtes erat posita uia ducens ad ciuitatē,& quotquot per illā uiā transibant qn erant inter illos duos montes moriebantur,& tunc Socrates ingeniatus est ad mortem ipsorum, & fecit fieri caueam uitream,& intrans in eam illuc perrexit, & uidit illos quorum flatu inficiebatur aer:per cuius respirationē, & contactum inficiebant transeuntes,& moriebantur. dicunt etiam quidam, quod regulus serpens interficit suo sibillo,& suo visu.regulus etiam est auis paruissima omnibus nota nullius effectus ad opera medicinæ.

XXXIX.

DE RANIS.

℞.Ranarum aquaticarū capita circiter.℥.vi. & funde super ea in uase vitreo olei sisamini Kist.s.& obtura orificium uasis. decoq; sicut diximus in oleo Serpentino ex multis autē rebus fiunt olea secundum hūc modum: quę rerum ex quibus fiunt uirtutem habent, de quibus multi ex scriptoribus scripserunt in quibus sermonem non extendimus.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum non est valde in usu.Io.Angli.in ca.de dolore iuncturarum habet descriptionem huius olei,species aūt ranarū multæ sunt Aui.in.2.can.de ipsis loquitur,sed non distinguit species earū,uerū idem in.4.can.in fen.vi.in tract. 2.de uenenis ebibitis quæ sunt ex animalibus loquitur de ranis lacunalibus uiridibus,& marinis rubeis,& de ranis citrinis,& ibi loquitur de venenositate quæ est in ipsis. nam sine dubio omnes ranæ sunt uenenosæ.Serap.in cap.de ranis inquit ex authoritate Diosc.ranæ quæ sunt in paludibus quādo coquuntur cū sale,& oleo,& administrantur in cibo sunt bezaar uenenis,nam bezaar est tyriaca contra uenenū bezoar est lapis contra uenenū.Isid.in cap.de piscibus inquit. ranæ garrulitate uocatæ eo,quod circa genitales strepunt paludes.& sonos uocis importunis clamoribus reddunt. ex his quædam aquaticæ dicuntur,quædam palustres quædam rubetæ ob id quia in uepribus uiuunt grandiores cunctarum: aliæ calamites uocantur: quoniam inter harundines, & fructices uiuunt,minutæ omnium, & uiridissimæ mutæ, & sine uoce sunt,agridulæ ranæ paruæ in sicco,uel agris morantes unde,& nuncupatę,negant quidam canes latrare, quibus in offa rana uiua fuerit data.

XL.

DE OVIS.

℞. Vitella ouorum elixatorum circiter. xxx. & comminue ea manibus, & pone in sartagine lapidea, & frige super ignem mouendo cum ligneo,aut ferreo cocleari, donec rubescant, & resoluatur ab eis oleum, & tunc exprime ea cum cocleari,& manabit abunde.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum non est in usu:secundum intentionem Mes. potest componi tribus modis.Leonard.de Præda palea in cap.de fistulis habet etiam hanc descriptionem.

Quorum species sunt plures.Auic.in.2.can.ait oua nota sunt,& meliora ex eis sunt oua gallinæ recentia, & melius quod in eis est,est uitellus,& melius eorum artificium est, ut non cum alio congelentur.Gale.autem inquit. oua quæ eligimus sunt oua gallinarum:non ergo oportet, quod narremus naturam aliorum ouorum.

XLI.

DE FRVMENTO.

Pone frumentum super laminam ferream ignitam non multum,& comprime,& manabit oleum. secundus modus ponatur frumentum excorticatum in uase sublimationis,& fiat sicut dicemus:in oleo Philosophorum.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum est in usu Leonar.de Præda palea in cap. de fistulis habet huius olei descriptionem.Frumentū.i.triticū. Isid.ait:frumenta sunt propriæ quæ aristas habent, fruges autem reliqua frumēta autem uel fruges a fruendo hoc est a uescendo dicta sunt. nam frumen.dicitur summa pars gulæ primitiæ quæ sunt de frugibus percipiuntur.triticum vel a trictura,dictum,quod purissimum horreo condatur, vel quia granum eius commollitur,& teritur.

XLII.

SINAPINVM.

Fit ut oleum de Frumento.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleū est in usu:fm intentionem Mes. eius operatio est sicut operatio olei de frumento. ego autem uidi fieri oleum de sinapi sicut fit oleum de amygdalis sinapis autem duæ sunt species.s.nigra,& alba nigra autē est illa quæ intelligitur quando simpliciter ponitur,& utraq; nota est.

APPENDIX.

Sinapinum sic quam breuissime Actuario paratur.

Sinapi fracto,aqua feruenti perfuso,dein additur oleum & simul exprimitur.

Facit ad inueteratos dolores,ex alto id ꝙ infestat euocans.

XLIII.

DE IVNIPERO.

℞.Ex lignis iuniperi quātitatē sufficientem, & scinde in frusta,& imple ex eis dolium magnum uitreatū interius,cuius orificiū sit arctū,& fac foueam in terra,& præpara parietes

eius cum terra figuli: deinde pone ollam vitreatam ex directo in fundo foueæ habentem orificium amplum, & cooperiatur lamina ferrea subtili perforata foraminibus multis sicut cribatorium tritici ita quod lamina undiq; ollæ orificiū cooperiat deinde super laminam præparet orificium dolii ex inuerso, & præparetur cum terra figuli, ut nihil ex utrisque orificiis respiret: post illud accende ignē super totū corpus dolii, & dimitte ardere sic per horas duas, manebit.n. ex arte ac oleū, quòd reconde, & administra ubi oportet.

CMMENTA. MANLII.

Istud oleum est in usu Leonardus de Præda palea in ca. de fistulis, habet etiam hanc eandem descriptionem.

Iuniperus autem apud Auic. est cupressus syluestris, & eius quidem alia est parua, alia magna, & arbor multiplicatur in terris Romanorum, & occidente, & assumuntur ex ea ligna ad fabricas magnas, & granum ipsius apud eundem uocatur abel, sed ille textus est corruptus: nam abel est sauina quæ uocatur bracteos, & sic si bene legis illud cap. de abel apud Aui. videbis quod est falsum. nam Ser. in ca. de iunipero inquit ex authoritate Dios. iuniperus est una ex speciebus cupressi masculi. & oēs sunt quatuor species, & sunt iuniperus. i. pinus indus, & abel. i. sauina, & serbin, & gar: uidelicet iuniperus qua nominatur arconas, & gūmi ipsius secūdū Mod. opinionē est sandaracha, seu uernix scriptorū.

Terra figuli. i. terra seu argilla. unde uasa fiunt. Isidor. in cap. de pulueribus, & glebis terre inquit. Argilla ab argis uocata apud quos primum ex ea, uasa confecta sunt Creta ab insula creta ubi melior est. Io. Angli. in ca. de sterilitate ait. Argilla Anglicæ clei, & est terra rubea uiscosa & tenax.

XLIIII.
FRAXININVM.

Valet sicut oleum de Iunipero, & confert spleni, & fit sicut illud.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum apud nos non est in usu.

Fraxinus autem est arbor satis nota, eius semen apud Modernos dicitur lingua auis de fraxino: apud nostros doctores reperiuntur uariæ opiniones, quidā uolunt (ut Mattheus Sylua.) quod hæc arbor sit illa quæ ab Auic. in. 2. can. dicitur arbor cimicum, sed non recte: verum Mattheus Sylua. inquit dirdam vel dirdar est arbor cimicum siue fraxinus quod falsum est. nam dirdar est ptelea, & ptelea apud græcos est vlmus & sic est, quod dirdar: siue arbor cimicum est ulmus: fraxinus autem secundum Isid. uocari fertur quòd magis in asperis locis montanisque fragis nascitur. hinc per deriuationem fraxinus sicut a monte montanus.

XLV.
DE GAGATE, sacratum.

℞. Ex lapidibus gagatis quantum uis, & fac ex eis sicut diximus in oleo de iunipero. secundus modus est cum opere sublimationis, vt dicemus.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum non est in usu: secundum intentionem Mesuæ est oleam quòd fit ex lapidibus qui gagates dicuntur, & ipsum est oleum sacratum.

Gagates autem secundum Dio. est lapis qui inuenitur in licia circa ripam quæ ganges appellatur, color niger, & aridus, & quasi luminosus mediocriter, leuis ualde. Et est melior qui facile exarserit igne: & odorem aspalti habens. secundum Pli. optimus est qui ad lucernam accenditur. quidam extimauerunt ipsum esse oleum petroleum, alii dixerunt, quod est carabe, sed aliud est.

XLVI.
PHILOSOPHORVM.

℞. Ex lateribus antiquis multæ antiquitatis, & propriæ factis e terra rubea, & cōminue eos in frusta, & accēde super eos ignem carbonū sine fumo usque dū inflammentur, & rubeāt, deinde submerge eos in cōca plena oleo de alchechil aut oleo antiquo claro vsq; dū imbibantur imbibitione ultima & pone in cazola, & permitte exiccari per se, post illud comminue eos cōminutióne ultima. & pone in cazola, & sigilla orificiū cazolę cum orificio alēbici, & sigilla cum luto alchymistarum, & pone in fornace, cuius ignis sint prunæ & coquatur vsq; dum distillet oleum, & tu ordinabis vas sub rostro alembici in quo fluat oleum, deinde reconde illud & stringe orificium uasis in quo recondis, & administra ubi oportet, & quanto antiquius tanto melius.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum est in usu, sed oportet ipsum fieri cum bona diligentia: secundum intentionem Mesuæ est oleum in quo concordati sunt antiqui, & uerificauerunt esse oleū secretorum iuuamentorum. Alii illud oleum sapientiæ dixerunt, & alii oleum benedictum, & alii diuinum, alii uero sanctum, & a pluribus oleum perfecti magisterii uocatū est, ipse Mesue in sua distinctione de oleis ponit duas alias descriptiones olei quæ uocantur oleum benedictum: & sunt oleum camæmillæ, & oleum nardinum, & hoc quia sunt olea multæ utilitatis, sed propriæ oleum benedictum est oleum philosophorum. nam uide apud Rasim in suo tract. de oleis qui habet oleum benedictum, & est idem in fine uero eius descriptionis inquit, hoc oleum est de secretis philosophorū, & ualet sicut oleum balsami. Liber qui dicitur Bulchasis. i. Seruitor in tract. 2. habet unam aliam descriptionem quæ eadem est cum ista. uerum Mes. dicit quod accipiantur ex lateribus antiqs multe antiquitatis. Albuchasis autem inquit.

Accipe lateres rubeos nouos quos aqua non tetigit. Leonardus de Præda palea in cap. de fistulis, habet unam aliam descriptionem quæ est similis huic quam ponit Mesue Ioa. Anglicus in cap. de dolore iūcturarum ait petroleum. & est oleum benedictum factum de lateribus, tamen fœtidum est, sed summe penetratiuum.

Oleum alchichil. i. oleum quod fit ex floribus rorismarini. Bulchasis. i. Seruitor habet oleum uetustissimū. Leonardus habet oleum oliuæ, uel oleum antiquum clarum, si uero componere vis cum oleo de alchichil, accipiantur florum alchichil. i. rorismarini. ℥. x. & proiiciantur in li. i. s. olei oliuæ, aut sisamini & dimittatur soli donec accipiat uirtutem rorismarini & postea coletur & administretur.

EX PETRO DE EBANO.

XLVII.
BALSAMINVM, in capitulo de ægritudinibus cordis.

℞. Myrrhæ electæ, aloes hepatici, spicæ nardi, sanguinis draconis, thuris, mumiæ, opopanacis, bdellii, carpobalsami, armoniaci, * sarcocollæ, croci, masticis, gummi aro. storacis liquidæ. † ana. ℥. ii. laudani electi, * succi castorei ana. ℥. ii. s. musci. ℥. s. terebenthinæ ad pondus singularium rerum misce omnia hæc puluerizando cum terebentina, & pone hoc totum in alembico, & ingeniose distilla. est enim ars sicut de aqua rosata, & postea usui reseruetur.

*al. Sagapeni. † al. vnc. ii. *al. sicci castorei. vncia ii. s.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum est illud quod meo tempore uidi componere, & uidi ipsum poni in tyriaca: mithridato: diacurcuma. aurea alexandrina ac aliis confectionibus in quibus ingredit̄ balsamus: uerū supra fuit posita una alia descriptio olei qđ ex ligno balsami manat, & illa est nobilior ista, sed quia illud apud nos non potest fieri nostri doctores cōposuerint descriptiones olei cum tanta diligētia quod potest poni in omni loco ubi ingreditur balsamus, & sic ista descriptio magis est laudata q̄ aliæ descriptiones si autem secundum istā descriptionem facere uolueris infra apparebit alia descriptio ex authoritate Guliel. Placen. & oleum quod fit secundūm illam descriptionem potest poni in omni loco ubi ingreditur balsamus: etiam ostendam facere balsamum artificiosum sicut docet Bartholomæus Montagnana. Succi castorei. hæc litera est corrupta. debet enim dicere sicci castorei, aut castorei sicci: quod idem est. Castoreum autem est animal quod uocatur castor. Gal. in lib. ad Parthenianū inquit. castoreum animaliculum quadrupedis & castor appellatur testiculus eius.

EX

EX NICOLAO.
XLVIII.
FRIGIDISSMVM, uiride.

℞. Olei communis albi vel abluti lib. iii. cimarum rubi tenerrimarum, foliorum uiolarum, vermicularis, cimbalariæ, semperuiuæ, solatri, foliorũ papaueris, iusquiami, mandragoræ crassulæ maioris, portulacæ, lactucæ, bardanæ, omnium ana. ℥. iii. hæc oĩa simul terantur, & in supradicto oleo mittantur per tres dies post tres uero dies super ignem ponantur & usq; ad spissitudinem bulliant postea colentur bene expressa cum panno: deinde iterum in stannato vase ponantur super ignem, & bulliant ad succi consumptionem, tunc ab igne deponantur, & residere permittantur, & illud clarum quod supernatat colligatur, & vsui reseruetur.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum non est iu usu: dicitur oleum frigidissimum viride ab herbis frigidis, & uiribus quæ in ipso ingrediuntur, & sic ipsas herbas quæ difficiles sunt declarabo.

Vermicularis secundum Compositorem est semperuiua minor, aut portulaca agrestis, in tectis domorum nascitur, secundum autem Lumen malelucens est crassula: quod falsum est; quia in isto oleo utrunque ingreditur. Macer ait, Semperuiua minor species est istius herbæ. Quam semperuiuam dicunt: quoniam viret omni tempore. Barba iouis vulgari more uocatur secundum intentionem. Macri barba iouis est semperuiua minor. secundum uero Matth. Syl. barba iouis est herculis, uel bonades. i. stœcados citrinum. secũdum autem Nicolaum est stœcados citrinum seu santonicum marinum. ergo est herba marina. i. herba lumbricorũ. Aduertendum est autem quod Macer non dicit ipsam vocari barbam iouis nisi a uulgaribus, sed Deus hoc nouit.

Cimbalaria vmbilicus veneris scantuncellus idem apud Diosc. vocatur cotilidon, siue ut alii cimbalion, siue ut latini vmbilicus veneris: hæc est herba quæ folia habet rotunda, & lata, quæ in maris nascitur, & est quam nostri rustici herbam Rotundellam vulgariter dicunt.

Grassula maior secundum compositorem est faba grossa, secundum aliquos est semperuiua maior, sed non recte: nam in isto oleo possumus certificari, quod idem non sunt, quia in hoc ambæ ingrediuntur. Crassulæ vero species tres sunt s. maior minor & media. maior uero est herba quæ habet folia virida, & pinguiora, vt semperuiua, & florem tẽdentem ad albedinem. nascitur autem apud nos iuxta fossos, & hæc est faba grassa. minor vero est vermicularis. & media secundum Copositorem est cardus benedictus.

EX ANTID. IOAN. SERAPIONIS.
XLIX.
DE LILIIS, Purum.

℞. Ex liliis albis mundatis ℥. ii. s. proiiciantur in lib. iii. olei sisamini, & maneant donec accipiant virtutem liliorum, & coletur & administretur.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum est illud quod apud nos est in vsu sub nomine olei de liliis puri: aut simplicis. Guliel. Placen. in suo antidotario habet oleũ de liliis simplex, quod idem est. supra fuit positum oleum de liliis compositum, quod etiam est in vsu, sed non tantum.

APPENDIX.

Hanc ne dum puram, uerum simplicissimam compositionem lib. primo Actius hunc in modum bellissime explicat.

Liliaceum, siue susinum, aut lirinon oleum, fit ex albis lilii foliis exanguibus, & solum iniectis, citra ipsorum croceum filamentum, ad sextarium Italicum olei dulcissimi põdere sextantis, siccare autem etiam hæc oportet in vmbra per diem, ac noctem. Deinde vasi iniicere, & diligẽter obturata insolare per triduum. Deinde excolare: & alium sextantem foliorum immittere prioribus videlicet velut inutilibus eiectis. Ternis enim alterationibus folia iniicere expedit, quare ubi rursus per triduum insolaueris, rursusq; ex colaueris, tertium sextantem liliorum immites similiterq; per triduum insolabis, & sic excolatum in umbra repones. Siquis enim mox a principio sexcuncem foliorum immittat putrefacta oleum fœtidum reddent.

L.
DARSISAHAN.

℞. Se lib. & est darsisahan. ℥. vi. cassiæ ligneæ. ℥. viii. costi. ℥. iiii. cinnamomi. ℥. v. calami aroma. ℥. ii. olei li. vii. s. decoquatur omnia bene lento igne, & coletur, & administretur.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum: non est in usu Darsisahan uero est arbor quæ apud Disc. vocatur aspalium; vt dictum fuit in confectione de chifodea.

EX RASI.
LI.
FOENVGRAECI, in tractatu de oleis.

℞. Fœnugræci lib. i. elaterii li. viii. cyperi lib. ii. calami aro. lib. j. pone in oleo per decem dies quotidie moue ter, & exprime oleum & reserua.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum nõ est in usu. Dios. habet unam aliam descriptionem sub nomine olei telini, sed non est simile huic.

Fœnugræci farinam multi buceron. aut egloceras: aut loton appellauerunt; vide apud Gal. in octauo simplicium, qđ telinum est fœnugræcum, & ista nomina non sunt referenda farinæ, sed ipsi fœnugreco. bucerũ enim sonat bouis cornu: egloceron vero capræ cornu. nam semina ipsius in corniculis similibus faseolis sunt, & hoc semen notum est. inuenitur apud nos quædam herba quæ multum sibi assimilatur in foliis & in reliquis, & hæc apud quosdam dicitur capricornu, & de hoc semine multi falsi herbatici vendunt aromatariis ignorantibus loco fœnugræci, sed errant.

Electuarium siue elateriũ, ut apud Dios. & est succus cucumeris asinini. vide supra vbi positæ fuerunt pilulæ de elaterio & ibi melius ostensum fuit.

LII.
EX SALIVNCA, vulgo salmenta.

℞. Salmentam, & pista, & pone in aqua, coq; & pone oleũ, & coq; ad ignem & serua colatum.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum non est in usu. secundum intentionem Rasis est oleum de salmenta, sed textus est corruptus. debet. n. dicere oleum de saliunca. i. spica celtica. secundum Matthæũ Syl. sed non recte: quia Dic f. ac Pli. de saliunca speciale faciunt cap. & est aliud, sed secundum plurimum loco saliuncæ spica celtica ponitur, & sic hodie herbatici vendunt apothecariis saliuncam pro spica celtica; quæ idem non est, ut dictum fuit: tamen potest poni loco eius, licet sit debilior. hanc teutonici, & aliæ gentes apud quas nascitur saliuncam vulgari nomine appellant. nascitur apud teutonicos plurima. in alpibus Italiæ, & in montibus Pireneis, in desertis, & asperis summitatibus montium, & est cibus caprearum siue damarum.

LIII.
DE OLEANDRO.

℞. Succi oleandri lib. i. rosarum lib. s. olei omphacini lib. ii. coque donec consumetur succus cola, & serua. nam valet scabiei, & aufert eam omnino.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum non est in usu.

Oleander autem ẽm Aui. in. 2. can. est syluestris, & fluuialis, & ipse computat ipsum inter species venenosorum. idẽ in quarto in fen. 6. in cap. summa. 2. venenorum ex plantis inquit oleander plurimum interficit homines, & animalia, & hæc planta est quã Diosc. nereon uocat. hæc plura nomina habet. nã ab aliquibus dicitur neredendron, & ab aliis redodendron, & ab aliis lorandrũ, & ab aliis rododaphne & ab aliis nereo. eius folia sunt similia amygdalæ. sed maiora, & pinguiora, & florem habet similem rosæ, in locis, maritimis nascitur. Leona. de preda palea, in ca. de pruno, & igne persico inquit oleum de dandro. i. de oleandro.

Oleum omphacinũ. i. oleum de oliuis non maturis. Auic. in. 2. can. in cap. de oliuis inquit oleum qũq; exprimitur ex oliuis ultimæ maturis, & oleũ omphacinũ est illud quod expressum est ex immaturis & qñque exprimitur ex oliuis ru.

beis mediis inter immaturas,& vltime maturas.

EX ANTIDO. AVICENNAE.
LIIII.
DE VSNEA.

℞.Vsneæ sextaria.v.costi.ʒ.x.cassiæ ligneæ.calami.aro.an. ʒ.iii.marmacor.ʒ.ii.storacis calamitæ.ʒ.v.olei myrtini li. i. s.terantur medicinæ,& infundantur in aceto, & dimittatur tribus diebus continuis, & coquantur cũ oleo donec consumetur acetum,& remaneat oleũ,& coletur & recondatur.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum non est in usu,de usnea uide in electuario de vsnea:quia ibi ample determinatum est.

Marmacor.i.melissa,quidam crediderunt esse marrubiũ, sed non recte.nam vide Sera.in ca.de melissa qui inquit. bederangiæ.i.turungẽ,& dicitur marmacor.i.melissa.Auic.in 2.can.in cap.de maru, inquit Maru dicunt indi, quod sunt species plures. est enim quædam species eius quæ est boni odoris,& est marmacor ibi ipse Auic.in plures species distinguit.Leonar.de preda palea in cap.de ademenul inquit. semen almaru idest semen buglossæ siue linguæ bouis sine dubio almaru est eius species, sed pro marmacor intelligitur melissa siue ozymum citratum.

EX IOAN. ANGLICO.
LV.

De Staphisagria,in ca.de cura tinnitus Aurium.

℞.Staphisagriç.℥.i.s.coquatur in succo rutæ,vel in aqua foeniculi,deinde apponatur oleum laurinum,uel nardinum ad pondus.℥.vi. vel lib.i.coquatur vsq; ad cõsumptionem quartæ partis,& coletur,& fiat oleum de Staphisagria.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum nõ est in usu.Staphisagria apud Auic.est vua passa montana & est granum capitis. Dios. staphisagria quã latini pediculariam vocant,& nominatur hoc nomine quia interficit pediculos, & lendines. quidam vocant ipsam caput purgium,& quod caput a pediculis purgat.

LVI.

DE LAVDANO, in lib.v.capitulo de modo abluendi oleum.

℞.Laudani.℥.i.olei laurini lib.i.conficiantur simul,& est oleum de laudano simplex ꝙ valet in confortatione stomachi mollificati,& capillos cadentes detinet.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum non est in usu.Idem in capit.de lepra habet hoc oleum.Laudanum autem est notum.

EX ANTID. BARTH. MONTAG.
LVII.
BALSAMINVM.

℞.Terebentinæ lib.i.thuris albi.℥.iiii.gũmi elemi.℥.vi. granorum lauri.i.baccarũ lauri.℥.iiii.masticis,galangæ, garyophillorum,cinnamomi,zedoariæ,nucis muscatæ,cubebæ ligni aloes bene triti an.℥.i.omnia simul mixta ponãtur ad distillãdum primo cum lento igne.& prima aqua dicitur aqua balsami iterum pone aliam,& sic fac ter,& tunc veniet balsamus in omni probatione, sed quanto plus distillatus fuerit tanto erit fortior,serua in uase bene obturato.

COMMEN. MANLII.

Iste est modus artificii balsami secundum quem secundũ intentionem Bartholomei veniet balsamus in omni probatione prout balsamus naturalis.verum supra est positum oleum balsaminum quod apud nostros doct.satis est laudatũ. si autem illam descriptionem facere nolueris,fac istam Bartho.si autem istam Batholomei facere nolueris, fac descriptionem Guliel.de qua infra.

EX GVLIEL. PLACENTINO.
LVIII.
BALSAMINVM.

℞.Myrrhæ,carpobalsami, nucis indæ an.℥.s. hypericon. ʒ. ii.terantur grosso modo,& misceantur cum.℥.v.olei, vel.℥. i.s.largati,& in fine addãtur gra.v.musci.& gra.iii.ambræ. &.℥. i. olei de lateribus hoc enim loco ba[illegible] poni in omni loco,facit enim operationes,vt bals[illegible]

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum maxime secundum istam descriptionem potest poni in omni loco ubi balsamus ingreditur, & se[illegible]dum intentionem Guliel. facit operationes,ut balsamus. [illegible]erum ipse Guliel.describit duas alias descriptiones olei quod ponitur loco balsami,sed secundum intentionem suam ac Moder.doctorum ex illis tribus hæc est nobilior : sed ipse Guliel.non ponit qualiter ipsum oleum debeat componi, uerũ est,quod in secunda descriptione melius docet, & est quod omnia bene terantur, & malaxentur adinuicem in mortario,& ponantur in uase alembici,& distillentur ut aqua rosacea.Lumen malelucens habet unam descriptionem secundum intentionem Guliel.sed ipse Guliel.non scripsit talem descriptionem in suo antidota.

Alargatum.i.largatum, & est uulgare uocabulum, sed a latinis terebintina nuncupatur, & non resina. nam in multis locis ubi ipsa inuenitur uocatur largatum.

Oleum de lateribus. i. oleum philosophorum seu oleum benedictum.eius enim descriptionem describit idem,& est similis descriptioni quæ inuenitur in antidotario Mesue:de qua supra.

EX LEONAR. de Præda palea.
LIX.

DE CALCE, in capitulo de curatione corruptiouis ossis.

℞.Calcis viuæ unum frustum integrum antequam extinguatur,& infundatur in oleo communi donec extinguatur,& calx in puluere reducatur. & postea pone in alembico uitreo & distilletur, & emanabit oleum, quòd uocatur oleum calcinum.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum non est in usu:tamen secundum intẽtionem Compositoris valet mirabiliter in illa materia.

Calx secundum Sera.ex authoritate Dios. quædã est quæ fit ex conchiliis marinis,& quædam quæ fit ex lapidibus,& & quædam fit ex marmore, quoniam hæc comburuntur in igne donec fiunt alba interius,& exterius,& fiunt calx,sed melior omnibus est calx quæ fit ex marmore.

EX PETRO ARGILLATA.
LX.

DE TARTARO in cap.de his quæ abstergunt faciem.

℞.Tartarum puluerizatum, & funde in aceto postea ponatur in pano lini:deinde ponatur in stupis balneatis, & ponatur sub cineribus, postea ponatur in scutella vitreata per tres dies ita tamen quod scutella stet plicata, & distillabit quædam humiditas magna vergens in subruffum, & hoc est oleum de tartaro.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum est in usu:maxime apud prostitutas,eo quod ex ipso liniant faciem.Dinus Flor.in suo antido.habet hoc: sed lumen tenebrosum inquit.quod hoc oleum est magistrale quod falsum est.

Tartatum uero secundum Nicolaum est lapis uini apud nos uulgariter dicitur greppola. Leonard. de Preda palea in capi.de remotione carnis superfluæ inquit:pul.tartari.i. foecis uini adhærentis parieti uidelicet uasis ubi collocatur vinum quia uulgari sermone dicitur Greppola, de hoc inuenitur album & rubeum, sed album magis ad faciendum hoc est laudatum.

EX OFFICINIS, vulgo Olea magistralia.
LXI.

DE HYPERICO, mirabile.

℞.Summitatum hyperici.℥.iii.infundãtur in vino odorifero tribus diebus,& noctibus: deinde bulliãt in duplici uase .i.in balneo mariæ bene obturato, & fiat expressio fortis postea.℞ totidem hyperici bene cõtusi,& infundantur in supraſcripto vino trib⁹diebus,& noctibus:deinde addant.terében.

rebenthinæ.℥.iii.olei antiqui.℥.vi.croci.℈.i.& misceátur,& c quantur in bocia in duplici uase ad consumptionem vini:deinde reseruetur in uase vitreo.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum non est multum in usu. Hypericon autē herba est satis nota,quæ a Dios.uocatur hypericon Aui.inquit hypericon nominatur arabice alharib,& nominatur syriacę uua dæmonis. Dios.de hypericon facit tria capitula, & distinguit ipsas species. unum facit sub nomine asquiron. aliud sub nomine corim:quod est rapa rustica. aliud de hypericon.sed Sera.iu cap.de omnibus loquitur,sed illud hypericon quo utimur habet folia parua, & in eis foramina minuta,& fuga dæmonū:apud nos in ciuitatibus nascitur.

LXII.

DE SVLPHVRE.

℞. Sulphuris citrini,terebenthinæ,an.℥.iii.uini boni. ℥. iii. olei rosati lib.i.bulliant omnia ad consumptionem uini lento igne & fiat oleum de sulphure.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum est in usu:maxime apud Mediolanenses.

Sulphur citrinum.i.usuale,quod satis est notum. Dios.dicit sulphur eligendum uiuū colorem habens limpidum, & resplendens,& perlucidum, & sine lapide: quod missum in focum.uiridem,& pinguem colorem facit. nascitur in melosda & liparia.istud est capitulum de sulphure uiuo: quòd hic non debet intelligi,de ipso uide in diasulphur.

APPENDIX.

Et sulphure insuper oleum nonnullis sic prope paratur.

Sulphur ignē non expertum,uel flauissimū inter vrendū fumū crassum remittit,excipiendum campana uitrea,aut silicea,in qua ex uapore crasso oleū concretū distillat in uas planū capax,in cuius medio sulphur uasculo conditū uritur.

Aliis trito sulphuri per aquam uitæ incensam ginea consumitur substantia, post reliquum distillatur, ut oleum philosophorum.

LXIII.

DE CAPPARIBVS.

℞. Corticum radicum capparorum. ʒ.viij.ireos, agni casti,tamarisci an.ʒ.iiij.olei communis libr.ij.uini.℥. iiij.hæc omnia bulliant simul usque ad consumptionem uini, deinde coletur,& reseruetur.

COMMENTA. MANLII.

Istud oleum est multū in usu.Miror tamen ex quo apud docto.& Moder.& antiquos erat multū usuale: quod eius descriptio apud authorem authenticū non inueniatur.verū liber qui dicitur Aggregator Paduensis inquit. in illo cap. ubi hoc ualet. oleum de capparibus ponit Gal.ad Glauconem. ego autem miratus fui,quia legi omnia cap.Gal. quæ sunt adGlauconem,& id non reperiri,tamen ista descriptio fuit approbata in duritie splenis:quod multum valet.

Cappares siue Kappares noti sunt.Serap.autem in ca.de cappare inquit.in fine ex authoritate Rasis.attulit mihi quidam amicus meus confectionem quandam capparum recētium, & cum comedissem ex eis,induxerunt mihi tenasmonem,&consueui facere clystere ad sciaticam cum succo capparum,& iuuat multum.

Tamariscum est arbor satis nota.Dios.dicit. myrice.i.tamariscus. Isido. myrice quam latini tamariciam uocant ex amaritudine nominata gustus.n.eius nimis amarus est: hæc arbor in solitudine,& saxosa humo nascitur, ex qua etiam arbore maleficiis artis mynisteria.i.odia concitari dicūtur.

LXIIII.

MOSCATVM officinis Muscellinum.

℞. Olei communis lib.vi.aquæ lib.iii.folii,spicæ, costi, masticis ana.℥.i.s.storacis calamitæ,croci,myrrhæ,casiæ lignea,xylobalsami,au.ʒ.vi.garyophyl.carpobalsami, bdellii a.ʒ.iiii. muscillaginis.℥.i.alii dicuut,quod debet dicere muscillaginis.ʒ.i.neregil.ʒ.ii.hæc omnia terantur grosso modo & bulliant simul ad consumptionem aquæ deinde coletur, & reponatur in uase bene obturato.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum est in usu;dicitur autem muscellinū propter muscum quod recipit.quidā praue putauerūt hoc esse oleū balaninum.i.de granis been, sed rectè, ille uero qui dedit mihi istam descriptionem istius olei:dixit ꝙ ipsum inuenit in antidotario Galeni,& dixit quod Gale.cōposuit ipsum.

Neregil.i.nux indica secundum Sera.in cap.de nuce indica, ut dictum est supra.

LXV.

DE CASTOREO bonum, & expertum.

℞. Castorei,storacis,calamitæ,galbani,euphorbii. casiæ ligneæ,croci, opopanacis,carpobalsami,spicæ nardi, costi. an.ʒ.ii.cyperi, squinanti, piperis longi,bracteos, pyrethri, piperis nigri an.ʒ.ii.s.olei oliuarum lib.iii.vini albi & boni,lib.ii.bulliant omnia simul ad consumptionem vini, deinde exprime,& reseruetur.

COMMEN. MANLII.

Istud oleum est in usu:ualet enim in omnibus ægritudinibus,& confert tremori, & tetano, & doloribus neruorum,& iuncturarum.

Castoreum autem secundum Serap.sunt testiculi animalis,quòd castor appellatur,uide de ipso in diacastoreo.

Bratteos.i.sauina, sicut apparet apud Serap.in cap. de iunipero. idem est secundum intentionem Macri.

LXVI.

IASMINVM seu SAMBVCINVM, uulgo quam mendose sambucinum.

℞. Florum Sambrach.℥.ii.ponantur in li.i.olei oliuarum,& dimittantur in sole per dies quinque: deinde bulliant cum lento igne,postea colentur,& usui reseruentur in ampulla.

COMMEN. MANLII.

Istud oleū est in usu.Sambach uel zambach idem est: sed apud Sera.uocatur iesseminum,& inquit.iesemin.i.zambac. quoddam ex eo est album habens florē,& quoddā citrinum & citrinū est minus in caliditate,& siccitate quam albū, & similiter est minus in operatione sua,& citrinum reperitur in Babylonia est etiā species alia ex eo cuius flos est cœlestis coloris:ſm intentionē Sera.huius tres sunt species, sed apud nos credo,quod non reperiatur nisi albū, & a uulgo nominatur gesemin.Bulchasis.i.seruitor in lib.2.ca.de modo colligendi herbas medicinales ait.zambach.i.iesemini. Itē Christoph.Barzicius in.cap.de cura cephaleæ ait.& Rasis laudat epithima ex oleo sambucino, & fiat ex floribus sambuci siue gessimini.Aui.in.5.cano.in tracta.de colliriis. in collirio quoddam sic ait: collirium iuuamentum factum cum iensemini,& ait.℞.acaciæ,& succi sambach. uide hic, quod loco iensemini hēt sambac,quod idem est. Gale.in.7. simplicium ait,leuconia.i.iesuminū.Auer.in.5.col. gesemini,idest uiola ultramarina,apud nos in hortis reperitur.

LXVII.

PVERORVM, pro doloribus optimum & expertum.

℞. Olei aneti,olei camæmillæ an.℥.vi.olei rutæ, storacis liquidæ an.℥.iii.pul.cimini.℥.ii.bulliant omnia una ebullitione:deinde coletur,& usui reseruetur:& quando oportuerit ungatur locus dolorosus,& expertum est.

LXVIII.

ATRAMENTVM uulgare, officinis ENCAVSTRVM nigrum.

℞. Aquæ pluuialis bocalia.64.galletti rupti lib.vi. coquantur ad consumptionem medietatis, tunc addantur gummi arabi.lib.iiii.vitreoli pisti lib.iii.misce,& fiat secundū artē.

COMMEN. MANLII.

ENCAVSTRVM autē scriptorum multis modis conficitur.nam Diosc.in cap.de atramento scriptorum inquit,quod fit tedarum lignis cuius unciis tribus una admiscetur gummi,conficitur præterea ex ligno resinæ,& ex pictorum fauilla.eius enim centum & xx.ʒ.accipiunt gummi & taurini glutinis.ʒ.vi.& atramenti sutorii.ʒ.i.s.& adaptātur admixta stypticis medicaminibus quæ dissenteriæ cōueniunt.Itē Diosc.aliud ca.facit de atramento sutorū:quod foditur in metallis.Plin.atramentum sutorū,quod calcantum

vocant est uitriolum uiride de quo fit encaustrum. Papias autem dicit atramenntum dictum, quod fit atrum: cuius species picturæ, & quottidiano usui necessaria est huius uas atramentum dicitur. Auic. in. 2. can. de atramento facit cap. & facit differentiam inter atramenta alba, & rubea, & citrina, & uiridia, & inter colcotar, & calcadis, & calchantum, & alsuriæ nam colcotar est uitriolum citrinum, calcadis est album: chalcanthum est uiride, & alsuriæ est rubeum.

LIX.

CASSIA FISTVLA pro Clysteribus.

℞. Prunorum viridium lib. iiii. tamarindorum lib. ii. pas sularum. ℥. vi. liquiritiæ. ℥. ii. violarum, capillorum veneris bletæ, centaureæ minoris, mercurialis, maluæ ana. M. ii. s. hordei lib. i. bulliant hæc oia in. xvi. lib. aquæ: usque ad consumptionem medietatis: deinde fiat bona contritio, & infusio supradictarum rerum, & aquæ cui aque calidæ distemperentur cassiæ fistulæ extractæ lib. vi. mellis despumati li. xii. & omnia simul ponautur ad ignem, & coquantur usque ad spissitudinem mellis, & usu reseruetur.

COMMEN. MANLII.

Hæc descriptio istius confectionis est multũ in usu. Ego non reperi aliquem authorem authenticum ponere eius descriptionem, sed uidi aliquos eam componere secundum istam descriptionem, uerum sunt ex hominibus qui faciunt secundum istam descriptionem & sunt qui faciunt secuudũ aliam secundum diuersa loca, & dicitur pro clysteriis, eo quod ea ut plurimum ponitur in clysteriis, eo quod ipsa ponitur quodam instrumento facto de corio. Matt. Syl. dicit: clystere est quoddam instrumentum medicorum omnibus notum: & secundum aliquos debet dicere clystere per l, a clepo clepis quod est furor furaris, & stercus. inde hoc clystere huius clysteriis, uel clysterium est instrumentum quod stercus infirmi in uentre induratum facit exire: sic dictum clystere: quasi clepens. i. furans stercus uel dicitur clystere quasi colus stercoris, quia per ipsum colatur stercus extrinsecus, uel dicitur clystere a cleo cles quod est inclinari: quia stercus facit inclinari. Ista habentur in Catholicon. in litera cly. uel dicitur cristere per r, secundum quosdam, & componitur a crisi, & tergo tergis. nam crisis habet tria significata scilicet, aurum iudaicum, & secretum. unde cristere componitur a crisi quod est secretum; & tergo: inde cristere idest secreta tersio.

LXX.

Ad frangendum Lapidem in Renibus.

Si queratur quanta sit uirtus cuiusdam auis quæ nominatur trigulus in frangendo lapidem in renibus, dicatur, quòd est æstimata magni ualoris, & hanc auem allegat Ioãnes Sera. in suo breuiario in ca. de illis in quibus generatur lapis, & magnificatur, & sic inquit: ad frangendum lapidẽ in uesica est auis quæ nominatur atruguldutis. Est enim auis in forma sua minor reliquis auibus, præter auem quæ nominatur basilica, cuius intentio est regulus. Ita Rainaldus de Villa noua. in ca. de uitio lapidis in renibus, & in uesica laudat eam mirabiliter. Et sic meo tempore uidi in ipsa mirabilem experientiam in illa ægritudine, & existimo, quod ista sit illa auis ab Aui. in. 2. can. uocatur safuruhum, & dicit, quòd est auis cuius nomen est hoc nomen in Francia sed an sit illa, aut non melius idem declarat in. 3. can. in fen. xviii. in cap. de medicinis comminuentibus lapidem: ubi sic ait, & melior omnium est auis quæ græce nominatur tragulidos, & auis est de genere paruarum minor omnibus auibus excepta aue regia, & color corporis eius est inter uiridem, & cineritium & citrinum, & super alas eius sunt pennæ aureæ, & super caudam ipsius sunt alba puncta: & plurimum apparitionis eius est in hyeme, & apud piscinas, & apud parietes. & ipsius uolatus apud parietes nõ est fixio: immo uolat parũ, & cantat, & garrit semper, & mouet caudã, & ipsa comeditur cruda sicut est, ꝙ melius est, & comeditur elixata, & assata, & salitur & reseruatur, ut caro salita, & quandoq; aduritur sicut est in furno qui non sit cum illa caliditate. s. cum quantitate qua dominetur ei adustio. & destruatur uirtus, & sit in uitreato uase, & secundum modũ qui dictus est ad scorpiones &c. hæc uero est auis quæ apud nos multum inuenitur in æstate, ac hyeme. uerum in æstate non uadit in ciuitates, immo in hyeme uolat in ciuitatibus & piscinis, & eius forma est, sicut dixit Auicen. & hæc auis apud Lombardos uulgo cauda tremula uocatur, & ab aliquibus beuerina.

PERORATIO in xv. Sectionem ac uniuersum opus.

HAEC DISTINCTIO de oleis tractatum nostrum concludit, in quo aggregauimus ex uariis authorum uoluminibus ea quæ intentioni cuiuslibet practicantis satisfacere, ac eis subseruientibus apothecariis necessaria uidebantur. Piissimi Saluatoris: ac eiusdem gloriosæ matris auxilio mediante quibus infinitas habeo gratias, nunc equum est ut parum quiescamus, ut quiete restaurati, ad alia non minus utilia accingamur.

FINIS.

TABVLA LVMINARIS MAIORIS IN XV. DIVISI SECTIONES, IN QVARVM SINGVLA,

primus numerus medicaminis compositionem: secundus uero folium indicat.

SECTIONVM NOMINA.

PRIMA sectio Electuaria ac confectiones e quam plurimis selecta authoribus continet.

E practica Mesuæ.

E Conciliatore

E Francisco de Pedemontium.

Ex Nicolao

SECVNDA SECTIO Conditorum Genere secundum Mesuæ continet.

TERTIA SECTIO Eligmata seu illinctus, officinis Loch, e Mesuæ, ac aliis continet.

QVARTA SECTIO Zulapia, uel cum officinis Iulebos, seu Iulepos, e Mesuæ continet.

QVINTA SECTIO Serapia, uel ut uulgo Syrupus ex quam plurimis authoribus.

SEXTA SECTIO, Rob, vel Robub, hoc est sapas vel succos medicatos continet.

SEPTIMA SECTIO Apozemata, vel decoctiones continet.

OCTAVA SECTIO Pastillos, vel Trochiscos, continet.

NONA SECTIO. Arida Colliria, uulgo Sief continet.

Ex Nicolao

QVARTADECIMA SEctio, Emplastra continet.

DECIMAQVINTA SECT. Olea ex Mesue Antidotario continet.

Explicit Luminare maius, nunc ad maiorẽ perfectionem redactũ, ſummo ſtudio & cura peritiſsimi medici Nicolai mutonis Lucenſis: qui multorum excellentiſsimorũ doctorum medicinas inſeruit, ut uere prius, Luminare minus, hoc nunc, Luminare maius, appellari poſſit, cum copioſiſsimo indice, ad minima quæq; in ipſo contenta reperienda.

LVMEN APOTHECARIORVM OLIM NON INFELICITER AEDITVM a ſubtiliſsimo Artium & Medicinæ doctore domino magiſtro Quirico de Auguſtis de Torthona: nunc uero ſummis vigilijs quàm accuratiſsime caſtigatum.

PROOEMIVM.

MIHI ipſi cogitanti quid memoria dignū mea hac iuuenili ætate commemorarem, uenit in mentem hoc præſens inſtitutum: ne ocioſe uita hæc noſtra trāſeat. Comperi fere materiam omnem occupatam eē ab illuſtribus doctoribus: tam antiquis quā modernis. Et ni tuæ petitiones Ioan. Fran. mi optime frater meam incidiſſent in mentem profecto tenera hæc ætas ſine labore decurrebat, & ſine honore, & fama conſumebatur. quare gloria tibi erit qui me ſopitum excitaſti, & inertem tuis arduis petitionibus acceleraſti. Audias igitur quid Quirico Auguſto fratri tuo ſcribere coegiſti. Hoc.n. meo in opuſculo cōpōnes oēs deſcribam quæ aromatariis neceſſariæ ſunt, quęque cōiter fiunt declarando obſcura uocabula: tam Græca, quā Arabica, & Latina, quæ ab antiquis doctoribus obſcuro ſermone tradita ſunt. Materia.n. utilis & neceſſaria. Heu ſummam ignauiam. Infiniti quidem errores & mortiferi ſolent ſæpe accidere apothecariorum quorūdam imperitia, & uocabulorum obſcuritate. Quanta ue infamia dominis medicis, & uiris egregie doctis inde eueniat excogitari uix pōt, qui credentes inſtrumenta ſanitatis ritę cōpoſita eſſe, ægro ſalutem promittunt. Sperantes huius artis artifices diſpenſas ſuas ſm mentem Meſ. diſpenſare. Et ipſi auſu temerario. Quid pro. Quo addunt & tunc medicinæ uirtus diuerſificatur. ut princeps medicorum ſcribit Auic. 5. can. ca. de tyriaca. Et cōſequenter uulgi infamiam apothecariorū ignauia medici incurrunt. Tu.n. hoc meo opuſculo non indiges, cū huius artis tandiu & doctrina & experientia comprobatus fueris. Sed uolui tibi tanquam cariori digniorięq; ad corrigendum deſtinare. Quare illum excutias, abiiciasq;, ſi quid in eo ſuperfluum comperies: demum illum in lucem adire permittas, ut tuo ingenio libelliq; doctrina rudes te imitari ponētur. Qui ſoles tua prudentia non ſolū apothecarios ſed & nouos medicos in ordinādo dirigere. Vale diu felix.

Opus in quinq; ac decē diſtōnes partiř. Prima erit de cōfectionibus aromaticis. Et continet deſcriptiones. XXII. Quarum prima eſt.

ELectuarium de gemmis, Meſue, cuius iuuamentum eſt magnum ad ęgritudines cerebri, cordis ſtomachi, hepatis, & matricis frigidas, & nos ſumus experiti: inquit Meſ. bonitatem eius ad tremorem, cordis, & ſyncopim, & debilitatem ſtomachi, & quando aliquis triſtatur, & neſcit radicem, & ei qui diligit ſolitudinem, & ſunt eo uſi reges & magnates, trahit enim eos in conſequentiam bonorum morum, & nobilium, & dilatat animam, & facit corporis odorem & colorem bonum.

℞. Albarum margaritarum. ʒ.ii. fragmentorū, zaphiri, hyacinti, ſardinis, granatoꝝ, ferrzegi.i. ſmeraldi. an. ʒ.i.s. zedoarię, doronigi, corticū citri, maſticis, ſe. alphelenſemiſc.i. ozimi garyophyllati an. ʒ.ii. corallorū rubeorū, charabæ, limaturæ eboris ana. ℈.ii. been albi & rubei, ſunt quedā radices quæ de Armenia deferunř, garyophyl. zingiberis, piperis lōgi, croci, ſpicæ, folij, he il.i. cardamomum maius an. ʒ.i. Trochiſcorum diarrhodon, ligni al. an. ʒ.v. cinnamomi, galan. zurūbet ē radix aromatica an. ʒ.i.s. foliorū auri & arg. an. au. i.s. ℈.ii. & gra.v. Muſci boni. ʒ.s. Ambrę. ʒ.ii. Puluerizētur & reſeruentur in uaſe uitreato & obturetur os uaſis.

In hac cōpoſitione multa ſunt uidēda pro clariori ipſius doctrina. Primo qd ſit Radix eſt. n. lapis rubeus ſpiſſus cū ſuba peruia ſeu trāſparente. & diciř ꝙ eius uirtus eſt q̄ accēdit animū ad gaudiū & acuit ingeniū: iō merito in hoc electuario poſitum eſt. Sed quia cognitio huius lapidis non eſt apud apothecarios: iō loco ipſius ponuntur rubini. Et hoc conſonū eſt cuidā receptæ inuētę in vno antiquiſsimo Meſ. quę dicebat quinq; generū fragmentorū cōium pcioſoꝝ. & ſic erit litera bona: quia ſi ſcriptū reperires quinq; generum fragmentoꝝ cōium pcioſoꝝ de quiuq; ſupradictis deberes intelligere. ſ. de Zaphiri, Hyacinti, Rubini, Smeraldi, Granatę, fragmentis. & non de aliquibus alijs. De Al. ſcias ꝙ al per ſe nihil ſignat niſi articulum. ſ. hoc. Nā vbi nos dicimus hoc, Arabes dicūt al. & ideo qñ al miſcetur cū aliqua dictio ne ſignat articulū in illa dictione. vt alhaſe.i. lo thimo. &c. Feleniemuſc. dña eſt de eo inter doctores, quidā dñt ꝙ eſt ozimum garyophillatū. & illud eſt ſemen citrinū odoriferū qđ colligitur a baſilicone habente folia minuta. & hęc opīo vero eſt. Alii vero dicunt qđ eſt ſemen meliſſæ. Alij qđ eſt cinnamomū quę duę opīones a doctoribus reprobanř & prima teneř. Prætioſa fragmenta & mineralia cū in aliqua cōpōne intrant ſunt ultimate cōterenda vſquequo poſsint per ſatis ſpiſſam telā tranſire. hac ēt oēs lapides: vt coralli, lapis iudaicus. & ita ea adminiſtrare vt docet, noſq; monet Aui. cū lapidē iudaicum incalculo iubet dari illum ſuper cotem vel lapidē molarē ducere iubet vt magis ſubtilis ſit. igiř nun q̄ in triturando eos feſſus ſis: quia quanto ſubtiliores tanto perfectiores exiſtunt. Zurumbet non eſt zedoaria: ut Matt. Syl. exponit. cū Aui. 2. can. diuerſa de eis faciat capitula. ſed zurūbet eſt quædam radix ſimilis cypero groſsior zedoaria intus ſub citrini odore aromatica & ſapore acuto: minꝰ tñ zedoaria: ſed ſi caremꝰ ea, loco ipſiꝰ. zedoariā ponimꝰ.

In Pandectis ſcribitur alfelēgemize.i. ozimum garyophyllatū & in Meſ. alfeſemic.

De aureo pōdere dña eſt īter doctores de eo & magna, quidam dicunt ut Gentilis ꝙ eſt pondus. ʒ.i.s. & hoc affirmat Simon Ian. Alii dicūt ꝙ eſt vij. pars unciæ. Sed cōis & & oībus aliis medicinis non ſolutiuis ieē eſt qđ ʒ.i.s. In medicinis vero ſolutiuis ſi reperiř idē eſt qđ vij. pars vnciæ ꝙ nō plus, Inſup quia cōfectio hæc & ſequentes pp laſciuiam hominū fieri ſolent in morſellis: q̄titas ſpērum ad zuccharū declarāda eſt. Ideo ad oēm librā.i. zucchari apponi debet. ℥. i. ſpērum eribellataꝝ: cribellataꝝ dico pp ſimplicia q̄ cribellari nō poſſunt vt amygdalę, dactyli, ſemina oia &c. Ad oēm vero li.i. mellis ſpērū cribellatarū, ut ſupra. ℥.iii. Et hoc mō faciēdo, hñt dñi medici & ægri virtutē medicinarū a doctoribus limitatā. Secus aūt faciūt apothecarij noſtri tpis auaritia ducti, ꝙ ignoſcat illis Deus &c. nota inſuper ꝙ Meſ. dicit: cōfice cū melle emblicorū & colatura geleniabin. Ideo ſi forte illa facere vis: ſcias ꝙ mel emblicorū hoc mō fit. ℞. myrob. emblic. ℥.ii. aquæ cōis lib.ii. terantur ſubtiliter dicti myrobalani & infundanř per dies. viii. in dicta aqua poſtea bulliant vſq; ad conſumptionē medietatis: deinde colentur cū pāno lineo manibus exprimendo, & in dicta colatura addař mellis boni lib.i. & bulliāt ſimul vſq; ad cōſumptionē aquę & coctionē mellis, & reſerueř hoc.n. dř mel emblicorū. Accipe ergo mel emblicorum, geleniabin.i. mel roſatū. an. lib.s. ſupraſcriptarū ſpērum. ℥.iii. & ſimul miſce, & habebis electuarium de gemmis in forma liquida ut ſcribit Meſ. & doſis eſt ab aureo medio vſq; ad aureum unum. De gelenia bin inter doct. eſt differentia. nam Aui. 5. can. ca. de conditis

dicit: ꝙ geleniabin idem est quod rosa cõdita siue cum melle siue cum zuccharo. Et fit tam zuccharũ rosa.quam mel rosatum: ſm eum appellari poteſt geleniabin: & hoc idem tenet Halyabbas. Rasis uero.3. Almanſ. dicit: Geleniabin eſt mel roſatum. Quas opiniones reprobat Matt. Syl. dicens: ꝙ geleniabin idem eſt quod mel roſatum. Sed ſeleniabin.i. zuccharum roſatum: geleniabin.i. ſyrupus roſatus, & hæc opinio ab aliis omnibus doctoribus tenetur. Igitur gelenia bin.ſ.mel roſatum &c. & hoc de electuario de gemmis.

Deſcriptio. II.

DIAMVSCVM dulce Meſue facies ad pulſum cordis & ægritudines melancholicas & ad eum qui triſtatur ſine cauſa, & confert ad ægritudines cerebri ſicut eſt uertigo, & epilepſia, & tortura, & paralyſis, & ad ægritudines pulmonis & difficultati anhelitus.

℞. Croci, doronigi, zedoariæ, ligni alo. macis, an.ʒ.ii. albarũ, margari. ſetæ crudæ aduſtę, charabę, coralli rub. an.ʒ.ii.s. galliæ muſc. ozimi citrariæ.i. meliſſæ, an.ʒ.ii.s. been albi & rubei, folii, ſpicæ, garyophyl. an.ʒ.i. zingib. cubebæ, piperis lon. an.ʒ.i.s. muſci boni.℈.ii. pulueriezentur & conficiantur cũ melle crudo ꝙ fit quadruplũ ponderis oĩum hoc eſt ꝙ dicit Meſ. in hac cõpoſitione, & doſis eius eſt a.ʒ.i. uſq; ad.ii.

Circa hanc deſcriptionẽ. Nota de ſeta cruda aduſta. Accipe de folliculis ſerici noui qui nondũ pertranſeũt annũ, & aperi, & extrahe uermes quos intꝰ reperies mortuos, & mũda peroptime: deinde pone in olla noua dictos folliculos: q̃ coopertorio lapideo bñ tegat: deinde in furno ponatur, & tñ permittatur ꝙ poſsint puluerizari: deinde extrahãtur & uſui reſeruent. Hæc.n. cõbuſtio fit vt deſiccet, ac ut conteri poſsit. In una alia cõfectione infra repies ſubtiliter incidat eſt ẽt ut bene terat: igitur ꝑ hoc intelligas ꝙ uterq; modus laudatur. Tñ ego nõ ſoleo hoc in electuario nec in aliis cõfectionibus cordialibus ſetã cõburere, ſed ſubtiliter incidere. Sed ſi cõburere uis ut uerba Meſ. ſonãt. Caueas ꝙ illa aduſtio nõ ſit incinerãs: immo prudẽter fieri debet, & taliter ꝙ ſericũ ſolũ ſit pulueriezabile & remaneat ſeta ſm formam ſuã: dicit ẽt crudæ, quia per coctionẽ virtus eius extrahitur &c. De ozimo. Qñ.n. in cõpoſitionibus reperies ſcriptum ozimi garyophyllati: tunc idẽ eſt ꝙ ſemen baſiliconis citrinũ. Si uero ozimi ſimpliciter idẽ eſt ꝙ ſemen baſiliconis nigrũ, & hoc colligitur a planta baſiliconis habẽte folia lata. Citrinũ uero a plãta faciẽte parua folia, & hæc eſt ipſorum dña. Citrinũ.n. magis aromaticũ eſt & cordiale magiſq; calidum. Varia reperitur in litera de citiaria. Vna.n. dicit ut ꝑ ſcripſi & hæc bona eſt: & idem eſt quod meliſſa. alia.n. dicit citrati & alia ciriaci & ambæ corruptæ. Hic bene aduertendum eſt de behen. Behen enim ſcriptum duplici ee, & cum h, idem eſt quòd radix alba & rub. quæ ambæ portantur de partibus Armeniæ. Sed ben ſcriptum ſolum cũ uno e, & ſine h, idem eſt quod ſemen cataputiæ: quare bene nota literas ipſas cum in cõpoſito reperies. Spica: aliquãdo.n. reperitur ſcriptũ ſpicæ nardi uel ſpicæ indæ, & ambo idem ſunt: aliquando ſpicæ Romanæ, uel ſpicæ celticæ: & hęc duo idem ſunt. quare &c Mel crudum eſt quod non eſt coctum: Igitur ſi modo deſcripto a Meſue facere uis. Accipe mellis puri lib.i. ſupraſcriptarum ſpecierum.℥.iii. & permiſce: & ſic habes mentẽ authoris.ſ. mel crudũ qđ eſt quadruplũ pon deris omnium. Si uero non habes mel purũ: potes hoc mõ facere. Accipias unã quantitatẽ mellis quàm uolueris & pone ad ignẽ ad bulliendũ, & ſemp illud deſpumabis quouſq; mundũ ſit: deinde ab igne amoueatur, & poſt frigidationẽ ſupraſcripta ſpecierũ quantitas apponatur: & hoc modo habes mel crudum & a ſuperfluitatibus depuratum. Alii uero dicunt quòd mel crudum eſt illud quod manibus abſq; igne exprimendo a fauo mellis habetur & extrahitur: & hæc opinio non omnino ſine ratione eſt fundata, uel illud uel præſcriptum accipias quia conueniunt. Sed quia cõfectio hæc communiter fit In forma ſolida accipias zucch. cocti libr.i. ſupraſcriptarum ſpecierum.℥.i. & facias in morſellis.

In Pande. dicitur ozimum. i. baſilicon ſed falſo. herengemiſch ar. ozimum græce Latine baſilicon garyophyl. non ergo ſcribatur p.c.

Deſcriptio. III.

DIAMVSCVM amarõ ualens ad omnia ea quæ dicta ſunt de diamuſco dulci, & ad exſiccandũ humiditates ſtomachi putrefactiones eius.

℞. Supraſcriptarũ ſpecierũ diamuſci dulcis quantitatẽ omnem ſupraſcriptã, & his addas abſinthii roſarũ.ſ. rube. ana.ʒ. iii. aloes optimi.i. ſuccotrini ablut.℥.s. Meſ. dicit.ʒ.iiii. caſtorei Keiſim.i. leuiſtici, an.ʒ.i. cinnamo.ʒ.ii.s. & confice cum melle crudo quòd ſit quadruplũ ponderis oĩum.ſ. qđ ſit quadruplũ ad ſummã ſpecierũ, & facias ut ſupra tibi monſtraui uel in forma ſolida uel melli &c. & doſis eſt dicta ſupra.

Aloes ſuccotrinũ dicitur aloes optimũ. quia inter oẽs aľs ſpẽs aloes eſt melius. Et lauatur hoc mõ. teratur quantitas aloes tibi neceſſaria, & rorabis illũ aqua pluuiali uel endi. hæc.n. lotio fit ut ipſius acuitas amoueatur, hæc confortatio augeatur donec tñ ab aqua ſit madeſactũ: deinde ſoli exponatur ad deſiccandũ, & permittatur uſquequo poſsit denuo puluerizari: deinde iterũ contere, & cũ ꝑdicta aqua irrora & ſoli exponas. Et illud idẽ tertio facias: demũ poſt exiccationẽ reſerua & utere illo. De aloe iterũ eſt notandũ qđ ſunt qui illũ cõburũt, quẽ ponere nolunt in hac cõfectione, & nõ lauant, dicentes qđ per cõbuſtionẽ amouetur ſua gũmoſitas ꝑ quã laxabat & ſtomachũ debilitabat: & ꝑ hoc magis ei appropriatur alia uirtus & alia operatio q̃ eſt confortare: & ideo tunc melius confortat. Et ob hoc notandũ eſt, quod ſi aloes datur ad laxandum non comburitur, nec lauatur. Sed ſi ad confortandum uel abluitur uel comburitur quanquam combuſtio ipſius de raro fiat. Modus comburendi eſt: ponatur in olla munda & ſuper prunas permittatur donec aduratur. Semen leuiſtici in compoſitionibus apponendum eſt. Non autem planta neque radix neque folia.

Deſcriptio. IIII.

DIAGALANGA Meſ. ualẽs cõtra morbos uentoſitatũ groſſarũ & acetoſam eructationẽ: & eſt medicina experta ad malitiam digeſtionis, & bonificat operationes ſtomachi, & hepatis frigidorũ: immo emendat defectionẽ ipſorũ.

℞. Galãgæ, ligni al. an.ʒ.vi. garyophy. macis, Keiſim.i. ſemi. leuiſtici an.ʒ.ii. zingi. macropi.i. piperis lon. cinnam. piperis albi. an.ʒ.i.s. calamenti ſicci, mẽtæ.ſ. domeſticæ ſiccæ an. ʒ.i. heil.i. cardamomi maioris, ſpicæ, ſem. apij, fœniculi, aniſi, carui an.ʒ.i. calami aro.ʒ.i.s. pulueriezentur oĩa ſupraſcripta debito mõ: zucchari tabarzeth.i. albi uel illius ꝓuinciæ. ʒ.x. mellis colati & deſpumati.℥.x. Et fiat confectio decoquendo mel & zuccharum debito mõ. Sed quia cõ ter fit in morſellis: accipe lib.i. zucchari, & poſt decoctionem & aliqualẽ infrigidationem adde ſupraſcriptarum ſpecierum.℥.i. & ſic facias in ſequentibus, & doſis eſt an.ʒ.ii. uſq; ad au.ii.

Meſ. dicit zucchari tabarzeth vnc.x. mellis deſpumati quantum ſuffi

Intelligendũ quòd in omnibus confectionibus & cõpoſitionibus cordialibus. ſtomachicis, hepaticis & breuiter exceptis in medicinis uomitiuis: ſemper apponendum eſt cinnamomum ſubtile. In uomitiuis uero groſſum apponendũ eſt: eo quòd illud uomitum prouocat, parumque ſuſtinet de decoctione & contritione & minus ſubtile iterum ſuſtinet.

Qñ ſimpliciter piper deſcriptũ in compoſitionibus reperitur, de pipere uſuali ſeu nigro intelligendũ eſt. Calamentum & menta ſicca in hac compoſitione ponuntur, quia ſiccioris ſunt complexionis. Et de menta domeſtica & calamento montano eſt intelligendum, non de aquatico.

Nonnũquã cõtinget apothecario reperire in quibuſdã cõpõnibus mel tabarzet. Ideo declarabo quid illud ſit. Et dico quòd eſt mel album de cœlo cadens admodum roris. Et eſt albius quàm ſit mel apũ, & quaſi tendit ad naturã zucchari. Sed quia illo caremus, loco eius ponimus mel albũ vel zuccharum ſecundæ coctæ. Et hoc mel tabarzet ponitur a Meſ. in confectione de zingibere. diſtinctione quarta circa finẽ.

Deſcriptio. V.

AROMATICVM roſatũ deſcriptione Gabrieles, ualet cõtra ſtomachi defectionẽ: & oĩa nutricationis membra ꝯfortat: & eſt ꝯtra ſtomachi humiditatem & mollificationẽ medicamen expertũ, & oẽm putrefactionem in eo corrigit cerebrum & cor conſortat, appetitum excitat, digeſtionem procurat, conualeſcentibus, & debilibus mire ſubuenit.

℞. Roſarum rubearũ.ʒ.xv. liquiritiæ raſæ & mundæ.ʒ.vii. ligni aloes boni, ſandalorũ macoziri.i. citrini, an.ʒ.iii. cinnamomi electi.℥.v. macis. garyophy. an.ʒ.ii.s. gummi ara. dragacan-

In Meſue antiquo habetur.ʒ.ii. ambræ ſcrupu.ii.

gacathi an.ʒ.ii.& partes duas alterius.ʒ.i.℈.ii. nucis musc. cardamomi .s.maioris & minoris, galangæ, an.ʒ.i.spicæ.℈.ii.musci.℈.ii.ambræ.ʒ.s.syr.rosati & de corticibus citri an. lib.i.& fiat electuariũ puluerizatis prius puluerizãdis. Si in forma solida facias ut in suprascriptis tibi ostẽdi.Accipiẽdo li.i.zucchari &.℥.i.specierũ &c.& dosis est a.ʒ.iii.usq; ad.v.

Duplex solet litera reperiri in ac recepta de sandalis,una enim dicit sandali mazucchari.Alia sandali masurnæ.Et una & altera potest stare quia idem est quod sandali citrini, sed sunt qui exponunt & dicunt ꝙ idem est quòd sandali rubei, & expositio hæc falsa est:& prima uera.Quid autem intelligatur per duas partes alterius drachmæ ut author suprapo- nit.Dico ꝙ duæ partes unius drachmæ sunt.℈.ii.cum qualibet drachma ex tribus scropulis constet.

In confectione de cinnamomo hoc melius declarare uidetur.

Aduertendum bene est adhuc propter communem apothecariorum errorem.Quod in quibusdam compositionibus in quibus scriptum reperitur Cardamomi tunc & maius & minus apponenda sunt,& de eis intelligendum est,sin uero de maiori solum intelligas. Et hæc fuit & est opinio Gentilis super quintum Auic.Et de hoc multi errores occurrerunt imperitia apothecariorum.

Descriptio. VI.

DIACYMINVM Mes.contra stomachi & uiscerũ uẽtositatem,digestionẽ ꝓcurat,stomachũ & uiscera calefacit.

℞. Cymini per diẽ in aceto infusi & exiccati.ʒ.x. zingi. cinnamomi,an.℥.s.garyophyllorum, ligni aloes,macis,ana. ʒ.ii.s.galangæ piperis longi,cardamomi.s.maioris & minoris an.ʒ.ii.musci.℈.s.puluerizentur puluerizanda, mellis cocti & despumati lib.i.&.℥.iiii.fiat confectio in forma liquida,sed quia communiter fit in forma solida facias ut supra ostensum in aliis est &c.dosis est a.ʒ.iii. usque ad.iiii.

Variæ.n.reperiuntur receptæ de hac cõpõne, sed ista est melior & in usu:Reperitur qñq; magnus error in hac cõpositione apud apothecarios & medicos: Aliqui.n. habent in suis receptis Cymini carmeni,& apothecarii dicunt ꝙ carmeni,nihil aliud est q̃ prouincia in qua dictũ cyminũ nascit̃ ut v.g.opii thebaici &c. Sed multum errant ut uideri põt a Mattheo Syl.ca.de cymino.ubi dicit ꝙ cyminum carmenum idem est quod sisileos,& sisileos.i.siler mõtanum.Causa autẽ quare infunditur cyminum in aceto per diẽ est: quia acetũ addit sibi in uirtute profundationis & incisionis, & temperat eius calorem aliqualiter. Nota insuper ꝙ contritio medicinarum huius confectionis non debet esse subtilis sed grossa.Cũ intentio ipsius medicinæ non sit nisi ꝙ sit fortius in resoluendo & euacuando uẽtositatem: ꝙ si ultimate contereretur uentositatẽ non resolueret sed per urinã educeret &c.hoc declarat Aui.in.5.can.cap.de diacymino &c.

Descriptio. VII.

DIAMBRA Mes. est medicina sublimis. cerebrum & cor confortans,& stomachum, & omnia membra:digestionem procurat,& utentem eo lætificat: & membra nutricationis calefacit:senibus quoq; conuenit & frigidis natura & mulieribus & ægritudinibus matricum.

℞. Cinnamomi,doronici,garyophyl.macis,nucis mus.folii, galangæ,an.ʒ.ii.spicæ,cardamomi maioris & minoris an. ʒ.i.zingiberis.ʒ.i.s.sandali citrini,ligni al.piperis lon.an.ʒ. ii.ambræ.ʒ.i.s.musci.ʒ.s.puluerizentur puluerizanda.Et cõfice cum syrupo rosato facto cum aqua ros.i.cum iulep rosato,& sit eius qnantitas lib.i.&.℥.iiii.s.sed communiter fit in forma solida ut supra &c. & dosis eius est.ʒ.iii.vel.iiii.

Circa pscripta & sequentia unũ generale est notandũ ꝙ species huius confectionis & oẽs species medicinarũ cõfortantiũ mẽbra & aperientium oppilationes debẽt subtiliter puluerizari:& eo maxime si ad longinqua membra confortanda debent transire. Non tamen ultimate. Vltima.n. contritio perdit uirtutem aromaticæ,sed media fit inter ultimã & subtilem.Et si nostro tẽpore hæ cõfectiones fiant in morsellis: maior operatio tamen & efficacior ut plurimum fit ab electuario quam a confectione preparata,ut superiores. Et hoc multis rationibus.Prima propter meliorẽ fermentationem quæ fit aromatum in electuarijs quæ fieri põt in confectionibus.Secũda quia de aromatibus plus ponitur in electuario construendo quam in confectione.

Tertia:quia melius & facilius euaporat & transit uirtus electuarii ad membra remota quam uirtus confectionis assumptæ ut in passionibus pectoris & cerebri.Et hoc uerificari potest in omnibus confectionibus & electuariis.

Descriptio. VIII.

DIACORALLI magistralis mirabiliter ualens ad cõfortationem cordis,& stomachi, & maxime cum ex longa ægritudine & calida sunt debilitata.

℞.Specierum diarhodon abbatis.ʒ.iii.corallorum utriusq; fragmentorum preciosorum,margaritarum an.ʒ.s.puluerizentur subtiliter,& additis.℥.vii.s. zucchari dissoluti in aqua rosa.fiat confectio in morsellis.

Intelligendũ quòd quando scribitur fragmentorum preciosorum absolute de quinq; descriptionibus supra in electuario de gemmis est intelligendum & non de aliquibus aliis.Secundo etiam est intelligendum ꝙ quando dicitur specierum diarhodon abbatis uel specierum triasandalorũ vel aliarum specierum de ipsis complete intelligendum est .i.de ipsis secundum integram descriptionem positam a doctoribus,non ut quidam fatui dicebant:qui cum scriptũ inuenerunt diarhodon abbatis illas sine musco ponebant dicentes quòd illa erat doctoris intentio & fatuæ.

Descriptio. IX.

TRIASANDALI Nico.taliter dicti a tribus generibus sandalorum qui descriptionẽ ingrediuntur.Dantur proprie cõtra calorẽ hepatis & stomachi,phthisicis & ictericis.

℞.Sandalorũ alborũ,rub.citrinorũ,zucchari albi an. solidos duos.i.an.ʒ.iii.rheubarbari,spodii.s.de cãna,succi liquiritiæ, semi.portulacæ.s. domesticæ an. solidum.i.s.i.ʒ.ii.gra. xv.amydi,gummi arab. dragacanthi, sem. melonum, semi. cucumeris,sem.citrulli,sem.cucurbite,sem.scariolæ.an.solidum.i.ideſt.ʒ.i.s.camphoræ.℈.i.s.rosarum rub.℥.i.s.puluerizentur subtiliter,syrupi rosati,lib.ii.& fiat electuarium, sed communiter fiat in forma ut supra scilicet solida.

Solidus.n.idẽ est quod.ʒ.i.s.& oẽs doctores affirmant & exagiũ idẽ ẽt est,& non differt a solido nisi solum nomine. Oĩa simplicia ex quibus confectiones electuaria & cõpõnes oẽs cõponuntur non sunt simul terẽda:sed quælibet simplex medicina per se conterenda est puluerizanda. Et ratio est quia oĩa non sunt eiusdẽ cõplexionis & subɫæ. Immo quædã sustinẽt multum de contritione,& quædã minus. Cinnamomum.n. & macis sunt raræ substantiæ: garyophylli uero & gummæ sunt densioris substantię. Quapropter ut ex contritione uirtus ipsorum non deperdatur,omnia & per se debent puluerizari:quod secus faciunt apothecarii nostri temporis & male.Ideo nimirum si composita non habent uirtutem a doctoribus limitatam. Et hoc idem in decoctionibus est aduertendum ut in tractatu syruporum te scire faciam.

Descriptio. X.

ELECTVARIVM de aromatibus Mes.qđ scripsit Gale.expertorũ iuuamẽtorũ ad causas stomachi,& hepatis, & ægritudines in eis factas ex phlegmate grosso,& uẽtositate digestionem cõfortat,inflationẽ remouet, & morbos ex ea factos curat.Retardet canos,colorẽ efficit bonũ: & oris,& sudoris oderẽ.Renes quoq; calefacit & coitũ excitat Acidos ructus curat,& fastidium & abominationem remouet.

℞. Ligni aloes crudi.i.non cocti,rosarum.an.aur.xii. ideſt. ʒ.xviii.galliæ muscatæ,doronigi,piperis lon.nucis muscatę mẽtæ siccæ,spicæ,casiæ ligneæ,macis,garyophy.macis cinnamomi,assari,an.aur.iii.ideſt.ʒ.iiii.s.calami aromatici aureos.iiii.ideſt.ʒ.vi.croci,cardamomi.s.maioris,cardamomi minoris.i.melegetæ,trium sandalorum,rheubarbari, cubebæ,costi,zingiberis,seminis fœniculi, semi. anisi, Keisim.i. leuistici ana aur.ii.s.ideſt.ʒ.iii.℈.ii.gra.v. zucchari.℥.vi.miuæ aromaticæ.i.miuæ cydoniorum cum speciebus lib.i.mellis cocti & despumati lib.i.&.℥.ii.& fiat electuarium puluerizatis prius puluerizandis.Sed si in morsellis facere uis,facias ut supra:dosis eius est a.ʒ.ii.usq; ad aur.iii.

Lignum aloes crudum est illud quod non est coctũ, Arabes.n.solẽt ipsum decoquere antequam illud ad nos uenire permittant: decoquendo illud in aqua per quã decoctionẽ

quædam humiditas quæ in illo erat seu gũmositas amouetur quæ natans est super aquã: illam reseruant: deinde mittunt ad nos illud coctum. quod est sine anima, & nullã habet virtutem uel bene paucã, & ob hoc author dicit: crudi. Cognoscitur ꝙ sit crudum hoc modo. Nam si in igne ponitur emittit quandam humiditatem aromaticam, quæ illud a combustione prohibet. secundo si in aqua proiiciatur subito fundũ petit propter ipsius grauitatem, & talis est eius cognitio.

Descriptio. XI.

DIARHODON abbatis Nicolai a rosis quæ ibi intrãt plus quã de aliis spẽbus, nomẽ accepit abbatis ab abbate de curia cõpositum: datur ꝓprie ictericis, hepaticis, phthisicis, hecticis, & cardiacis qui patiuntur ex calore, & ad calefactionẽ stomachi, pulmonis & totius corporis & conualescẽtibus ex lõgis & acutis ægritudinibus mirabiliter auxiliaṫ.

℞. Sandalorũ alborum, sandalorũ rubeorũ, an. ʒ. ii. s. dragacanthi, gũmi arab. spodii, an. ℈. ii. assari, spicæ masti. cardamomi. s. maioris & minoris, croci, xyloaloes. i. lignialoes, garyophyl. galliæ musc. anisi. s. sem. marathri. s. sem. fœniculi cinnamo. succi liquiri. rheubarbari, sem. basiliconis, berberis, scariolæ. s. seminis, seminis portulacæ. s. domesticæ, semi. papaue. albi, sem. citrulli, sem. melonũ, sem. cucumeris, sem. cucurbitæ an. ℈. i. ossis de corde cerui, margaritarũ. an. ∈. s. zucchari cãdi, rosarũ. s. rubearũ an. ℥. i. & ʒ. iii. cãphoræ tertiam partẽ vnius. ℈. & gr. vii. musci gra. iii. s. pulueriżentur pulueriżãda subtiliter. Et cũ li. i. s. syrupi facti cũ aqua ros. i. cũ iulep rosato fiat confectio Et si in forma solida facere vis modum habes supra descriptũ & dosis est a ʒ. ii. usq; ad. iii.

Nico. dicit ꝙ hæc cõfectio debet dari cũ rhodostomate vł cũ frigida, ut igitur oĩs pars clara sit scias ꝙ cũ rhodostomate. i. cũ decoctione rosarũ, uel cũ frigida. i. uel cũ decoctione facta cũ frigidis. Sed decoctio hæc hoc tp̃e nõ est in usu, sed loco ipsius datur cũ syrupo ros. De spodio inter doctores magna est cõtrouersia. Quidã. n. dicunt ꝙ est radix cannæ ultra marinæ adustæ: quidã uero ꝙ est spica cuiusdã arbusculi in Alexãdria crescentis. Alii ꝙ est fuligo quæ in domibus inuenitur in quibus funduntur metalla: quæ postquã cecidit a tecto dr̃ spodiũ, quę uero remanet dicitur põpholix. Nõnulli uero dicunt ꝙ est cinis qui inuenitur super fornaces argẽtariorũ qui lauatur ut ferrugo. Quæ oẽs opiniones abiiciendæ sunt tanquã friuolæ: & dicendũ ꝙ spodiũ est os elephantes cõbustum. Elephas ossa habet solida ut sunt dentes, & illa non comburuntur, sed ad diuersa accidentia seruantur. Sed illa quæ medullam habent comburuntur, & cõbusta spodium de canna dicitur. & hæc uera est opinio.

Si spodiũ est res cuius origo nos latet, res tamen adusta uidetur. Auicen. dicit radices cannarum adustarum. Spodium est species thuciæ.

Descriptio. XII.

CONFECTIO de storace magistralis. Illa Mes. & Nicola. non est in usu propter opium.

℞. Passularum electarũ & ultimate contritarum. ℥. i. liquiritiæ. rasæ & mundæ. ʒ. vi. ligni alo. nucis musc. cinnamomi electi an. ʒ. i. s. storacis. s. calamitæ. ℈. v. boli armeloti & præparati. ʒ. iii. pulueriżentur subtiliter oĩa, & cum. ℥. xv. zucchari dissoluti in aqua betonicę & foliorum uiolarum fiat confectio in morsellis faciendo omnem morsellum de. ʒ. ii.

Confectio. n. nihil aliud est quàm cõpositio diuersorum. Modus lauandi & præparandi bolum armenũ talis est. Accipe de eo quantitatẽ quàm uolueris & tere subtiliter: postea infundatur super eum quantitas aquæ rosę qua irroretur: deinde in umbra permittatur exiccari: & iterum post exiccationẽ conteratur, & aqua ros. irroretur, & ter ut primo hoc fiat postea reseruatur: illud enim dicitur lotum & pręparatum.

Storax simpliciter si scriptum reperiatur de storace calamitæ, intelligendum est tanquam de perfectiori.

Descriptio. XIII.

CONFECTIO de cinnamomo Mes. sana & experta ad humorositatem stomachi & putrefactionẽ in eo, phlegma digerit, & digestionem procurat.

℞. Cinnamomi subtilis & electi. i. cannellæ. ʒ. xv. siue darseni. i. cinnamomi grossi, cymini tnulę. s. radicis an. ʒ. iiii. dicit Mes. ℥. s. galangæ. ʒ. vii. garyophy. piperis lon. cardamomi. s. maioris, zingiberis, heil. i. cardamomi minoris, & est melegeta, macis, nucis musc. ligni aloes an. ʒ. iii. croci. ʒ. i. zuccharitabarzet. i. albi. ℥. v. musci. ʒ. i. partes duas. i. ℈. ii. pulueriżẽtur subtiliter oĩa, mellis colati li. i. & ℥. iiii. fiat ꝯfectio, & sit ĩ forma solida, ut supra tibi ostẽsũ ẽ. dosis est a. ʒ. i. usq; ad. v.

Cõfectio hæc licet in usu nõ sit: tñ quia in ea apothecarii solent dubitare. igitur qñ in una cõpositione scriptum reperis darseni per se, semper debes apponere cinnamomũ electum, si uero darseni & cinnamomi ut in superiori uidisti, utrunq; s. & subtile & grossum est ponendum: nec auscultes illos dicentes ꝙ per darseni intelligit macis. hæc enim opinio reprobata est a Christoph. de honestis super Mes.

Secũdo est intelligendũ ꝙ cũ reperis in una recepta heil ꝑ se: de cardamomo maiori semper est intelligẽdũ: Si uero cardamomũ ꝑ se reperiaṫ ẽt de maiori est intelligẽdũ. Si uero ambo reperiãtur ut in superiori. Et maiorẽ & minorẽ debes apponere. Non aũt garyophyllos ut quidã fatui dicunt.

In aromatico Rasis dixit ubi reperitur cardamomũ intelligendũ est de maiori & minori, & in rosata & diarhodõ comuni.

Descriptio. XIIII.

ROSATA nouella Nico. dr̃ rosata a rosis: nouella respectu ueteris q̃ recipiebat sulphur uiuũ uomitũ & subuersionẽ stomachi aufert, debilitatẽ & sitim reprimit defectis ex lõga ifirmitate mire subuenit, & sudoris diaphore. cõpescit.

℞. Rosarũ liqui. zucchari. s. albi an. ℥. i. ʒ. i. & ℈. ii. s. cinnam. ʒ. ii. ℈. ii. gr. ii. garyophy. spicæ nardi. galangę, zingibe. nucis musc. zedoariæ, storacis. s. calamitæ, cardamomi. s. maioris & minoris, apii. s. sem. an. ℈. i. gr. viii. pulueriżentur pulueriżãda mellis cocti & despumati li. i. & ℥. viii. & fiat in forma liquida. Si uero in forma solida facias ut supra te assuefeci.

Nardi si reperiatur scriptum in aliqua compositione ut in hac communiter reperitur: de spica nardi intelligendum est. Non autem de compositione cuiusdam unguenti preciosi ut quidam dementes ausi sunt dicere.

Descriptio. XV.

DIADRAGACANTHVM frigidũ Nicolai a dragãto nomẽ accepit, sanat oẽ uitiũ pectoris & pulmonis, qđ fit a calore & siccitate, & confert maxime phthisicis, hecticis pleureticis, peripleumõicis, & ad oẽm tussim q̃ fit ex caliditate uel siccitate. Ad oẽm linguæ & gutturis alperitatẽ, cũ uero sumitur, tãdiu in ore teneatur donec ibi dissoluaṫ.

℞. Dragacanti albi. ℥. ii. gũmi arab. ℥. i. & ʒ. ii. amydi. ʒ. s. liquiritiæ. ʒ. ii. sem. melonis, sem. cucumeris, sem. citrulli, se. cucurbitæ an. ʒ. ii. penidiarũ. ℥. iii. cãphoræ. ℈. s. syrupi uiolati. i. iulep uiolati li. ii. contundantur subtiliter omnia: deinde permisceantur bene in mortario paulatine miscendo & reseruetur. Sed hoc cõmuniter fit in forma solida hoc modo.

De cõpõne ista est intelligẽdũ, ꝙ cum fit in forma solida nõ debet fieri vt de superioribus tibi dixi. s. accipiẽdo spẽrũ ℥. i. zucchari li. i. eo quia paucæ spẽs cribellatæ in ea intrant. Sed de eis supra descriptis debes accipere. ℥. iii. zucchari li. i. & facere in morsellis. Tm̃. n. zuccharum ꝙ ꝓdictæ spẽs possunt simul teneri debet apponi & non plus. Igitur præscripta regula ab apothecariis tenenda est. Et ego oppositũ uidi semper facere ab eis: quanquã sæpe ac sæpius a me moniti essent. Oẽs docto. cõueniunt ꝙ gũmæ debẽt dissolui in cõfectionibus: in quibus intrant & non cõteri eo quia pulueriżari non possunt: & pistando uirtus illorum deperditur: quare cũ in aliqua confectione intrant dissolui debent in aqua appropriata: in ista. n. dissoluantur cum parum aquæ uiolarum in aliis uero cum aliis aquis ẽm diuersas intentiones.

Descriptio. XVI.

DIARHODON descriptione cõmuni Mes. conferẽs ad dolorem stomachi, & hepatis & puncturã in eis a caliditate & acuitate choleræ citrinæ faciens digerere cibum; & est ex conferentibus stomacho & hepati debilibus.

℞. Rosarũ rubearũ. ʒ. xxx. trochiscorũ diarhodon, trochiscorũ de spodio, liquiri. an. ℥. s. garyophyl. galliæ musc. an. ʒ. iii. spodii, croci, masticis, berberis, ligni al. an. ʒ. ii. sandalorũ alborum, sandalorum rub. sandalorum citrinorum, an. ʒ. iii. assari, spicæ indæ, macis, cardamomi. s. maioris & minoris, sem. portulacæ, sem. lactucæ, sem. scariolæ, sem. citrulli, se. melonum, sem. cucumeris. sem. cucurbitæ, margaritarum albarum alselengemisch. i. ozimi, rasuræ eboris. dragacanthi, gummi arab. ana. ʒ. i. camphoræ. ʒ. i. s. musci. ℈. s. pulueriżentur subtiliter pulueriżãda. Confice cũ li. iii, & ℥. iiii. syrupi facti

Mes. dicit ʒ. iiii.

facti ex rof.& aqua rofata,dofis eft an.ʒ.ii. ufq; ad aur. Sed in forma folida fieri folet ut fupra.

Syrupus factus ex rof.& aqua rofata cũ quo debet confici hæc cõfectio fi in forma liquida facere volumus hoc modo fit.℞.rofarũ uiridium li.ii.ponaẽ in uafe uitreato ftricti orificii.& fuper eas infundantur feruentis aquæ ro.li.v.con ftringatur orificiũ uafis,& ꝑmittatur infrigidari: deinde dictæ rof.bene manibus exprimãtur:& duæ aliæ libræ rofarũ uiridiũ accipiãtur,& ꝑdicta aqua rof.calefiat bene & itetũ fupra eas ponatur:deinde coletur & exprimatur:deinde ite rũ & tertio hoc fiat innouãdo rofas & aq̃ calefaciendo:dein de coletur.Accipe dictã colaturã,& adde li.iiii.zucchari cla rificati,fiat fyrupus de quo fit fuprafcripta cõfectio.De mufco & opio in medicinis parũ ponitur : mufcus.n.in modica quãtitate eft magnæ qualitatis & operationis, opium fimili ter.Et ideo fufficit parũ aponere:ne in magna quãtitate noceat,aut operationes aliarũ medicinarũ corrũpat,aut occul tet.Et ficut de opio & mufco exemplifico: ita & de aliis medicinis fortibus eft intelligẽdũ.Nota hæc de ꝯtritione fpẽrum electuariorum & confectionũ.Nã quæ fpẽs q̃ ponuntur in electuariis confortantibus aperiẽtibus uel alterantibus: vel alterantibus & confortantibus fubtiliter debent conteri.Cã eft quia non alterant nec confortant nifi attrahantur : & ideo ad hoc ut alterent membrũ,uel confortent, indigẽt ut attracta a mẽbris pofsint penetrare:facilis aũt penetratio fit per contritionem multã.Secus aũt eft de medicina foluti ua. Nam ipfa manens quieta in ftomacho ẽm cõem opinionem euaporat ad membra,ꝗ fi attraherentur a membris effet malum. Et ideo groffo modo debent conteri, & hoc refpectu fubtilis, nec citius debito tranfeat a ftomacho, & hoc notato habes perfectam doctrinam conterendorum.

Defcriptio. XVII.

AROMATICVM rofatum Mef.ftomachum & cor cõfortat,humiditatem uifcerum exiccat,appetitum excitat,& digeftionem confortat.Vomitum & naufeam fedat.

Mef. dicit drach.iiii. ℞.Foliorum rofarum rubearum.ʒ.i.s.ligni aloes, macis,garyophyllotum,trochifcorum diarhodon,galliæ mufc.ana.ʒ. ii.s.liquiritiæ mundę.ʒ.i.cinnamomi fubtilis & electi.ʒ.iii. galangæ,zingi.nucis mufc.an.ʒ.ii.s.heil.i.cardamomi maioris,fpicæ ana.ʒ.i.puluerizentur fubtiliter,& cum fyrupo ro: & de corticibus citri ana.℥.viii.fiat confectio. aromatizando illam cum.℈.s.optimi mufci.Sed in forma folida fieri folet ut fupra dofis eft a.ʒ.iii.ufque ad v.

Si rofarum in aliqua compõne fcriptum reperis fine determinatione tunc de rubeis intelligendum eft tanquam de perfectiotibus & melioribus.Hic & pro hac compofitione & pro antefcriptis & infra fcribendis eft notandum quòd defcriptiones trochifcorum in ipfis ingredientes infra defcribentur in fumma.4.quæ de trochifcis tantum erit.

Defcriptio. XVIII.

AROMATICVM rofatum minus Mefue, ftomachum & cor confottans,& eorum inflammationes fedans.

Mef. dicit ʒ.iiii. ℞.Rofarum rubea.ʒ.x.ligni aloes,fandali macoziri.i. citrini an.ʒ.ii.cinnamomi electi.℥.s.mafti.℥.i.& ℈.i.ambræ.℈.ii. mufci.℈.i.puluerizentur fubtiliter & cum.℥.x.fyr.rof. fiat in forma liquida.In forma folida fit ut fupra,de cæteris dixi.

Inuenitur in hac cõpõne magna diuerfitas literę;aliqua.n. dicit ut in fupiori annotaui,& bñ litera ftat. In aliquo Mef. fcriptum reperitur mafticis exagiũ vnũ, & hæc litera corrupta eft,quia fuperior tenenda eft. Infuper intelligendum ꝗ fi aliqua in cõpõne fcriptũ reperies fandali:de fandalis citrinis eft intelligendũ,cum meliores fint,eo ꝗ participãt de utraq; natura:& quoddã mediũ funt inter albos & rubeos.Si vero reperiatur fandalorum:de oĩbus fandalis intelligas.

Defcriptio. XIX.

AROMATICVM mufcatũ Mef.cõfert fyncopi,& tremori cordis,& confortat cerebrum & cor, & confert epilepfiæ & præfocationi matricis,& facit oris odorem bonum.

℞.Ligni aloes.ʒ.vi.darfeni.i.cinnamomi fini uel fubtilis ʒ.x.ambræ.ʒ.iii.mufci boni.℈.ii. puluerizentur fubtiliter, & cum lib.i.fyrupi rofati fiat confectio. Si in forma folida, vt fupra oftendi facias.

De mufco nota quòd uim fuam & odorem amittit fi cum fpeciebus aromaticis conferuatur feu ponitur, & uirtus fua amiffa recuperatur fi in cloacha ponatur odorem tecuperat quem amiferat ex permixtione aromaticorũ Conferuatur autem fi in fuo folliculo tenetur uel in ampulla uitrea, & cum eo permifcetur plumbum in parua fruftra incifum, fed ab aromatibus elongetur.Medicinæ fimplices plures ponũtur in compofita,eo quia ex his fimplicibus fiat una uirtus communis quæ in nulla fimplici inueniebatur.

Defcriptio. XX.

AROMATICVM garyophyllatũ Mef. ftomachum & cor confortat,naufeam & uomitum fedat. & ualet contrafactionem in partibus ftomachi : membra uero nutritionis calefacit,& uentofitates diffoluit & carminat.

℞.Garyophyllo.ʒ.vii.macis,zedoariæ,galangæ,fandali,macoziti.i.citrini,trochifcorum,diarhodon,cinnamomi,ligni aloes,fpicæ indæ,piperis lon.heil.i.cardamomi maioris ana ʒ.i.rofarum.f.rub.vnc.s.liquiritiæ,galliæ mufcatæ an.ʒ.ii.folii,cubebæ an.partes tres.ʒ.vnius.i.℈.ii.& gr.v. ambræ.ʒ.i. mufci.℈.s.puluerizentur fubtiliter omnia, & cum libr.i.& vnc.ii.fyrupi citrini.i.iulep rofati fiat confectio, fed in forma folida ut fupra faciendum eft. Mef. dicit ʒ.viii.

De folio inter doctores magna eft differentia,& ꝯtrouerfia.Quidã.n.dicunt quòd eft quædã herba nafcens in aquis dulcibus abfq; radice:& fuper eas natat queadmodũ lẽtigo aquæ.Alii quòd eft arbufcum nafcẽs in India, & folia ipfius eft folium. Alii uero dicunt, & hæc opinio tenetur,ꝗ funt folia garyophyl.& fic res eft.Partes tres unius dra.funt duo ℈.& gra.v.Nam diuidendo drachmam per.iiii. omnis pars erit gra.xv.& fic ter multiplicandũ. xv.erunt.ii.℈. & gra.v. Cum.℈.moder.refultet fiue fint gra.xx.quare &c.

Defctiptio. XXI.

AROMATICVM nardinum Mef. ftomachum & hepar & uifcera confortat,& renes,& ueficã, & addit defiderium coeundi,oris & fudoris odorẽ bonum facit,& confortat anhelitũ,& facit digeftionẽ cibi,& refoluit vẽtofitates.

℞. Spicæ indæ.ʒ.ii.rofarũ.f.rub.vnc.s. liquiritiæ.ʒ. ii.s. galliæ, febelinæ,& eft quædam confectio quæ fit in trochifcis,cubebæ,ligni alo.macis,garyophyllorum,folii indi.cinnamomi,anifi, corticum citri.trochifcorum diarhodon an. ʒ.i.& ℈.i.pinearum purgatarum, amygdalarum purgatarũ & excorticatarum an.ʒ.v.dragacanti,gummi arab.an.ʒ.ii. mufci.℈.ii.puluerizentur fubtiliter & conficiantur cum li.i. & vnc.fyrupi rof.& fit in morfellis ut fupra. drach.iii.

Purgentur pineæ,& amygd.hoc mõ. Accipitur bacilonũ fub quo fit ignis carbonũ & in eo ponunẽ amygda. & pineæ excorticatæ feu mundæ a fubtili cortice,& manibus ducunẽ hinc & inde vfquequo fint bene calidæ & illa caliditate con fumitur illud humidũ corruptũ.Alio ẽt modo fieri põt cum amygdalis & pineis ponanẽ.m.iii.uel.iiii.ẽm ipforũ quantitatẽ furfutis,& bene fupra dictũ ignẽ oĩa fimul uolue quoufque bene calefactæ fint,& ab illo furfure amouetur illa ranceitas & pure.f.fine malo fapore reddunẽ:& hic modus melior eft.Sebeliæ eft quædam compõ quæ defcribitur infra in trac.trochifcorum quæ a Mef.gallia febelinæ appellatur & dicitur.Item notandũ eft ꝗ in ꝑfcriptis compõnibus in quibus Mef.fcribit,& confice cũ fyrupo rof.uult quòd cõponãtur cum iulep rofato,quia perfectior eft & magis confortatiuum.igitur exponas confice cum fyrupo rof.f.facto ex aqua rof.uel.i.cum iulep.rofa.& hæc eft authoris intentio.

Defcriptio. XXII.

ELECTVARIVM de citro Mefuæ confortans ftomachum & procurans digeftionem & odorem oris facit bonum, groffas uentofitates expellit,& confortat cor.

℞. Corticum citri aur.xx.i.ʒ.xxx.garyophy.ligni alo.cinnamomi,macis,galangæ ana.ii. mufci.ʒ.s. cardamomi.f. maioris & minoris,zingi.an.ʒ.i.puluerizentur hæc non multum fubtiliter.mellis cocti defpuma.℥.viii.et fiat confectio. Sed fieri folet in forma folida ut fupra dofis eft.vnc.s.

Vellẽ etiam poftquàm prouinciã hanc accepi Ioan. Francifce mi,partem omnem apothecarijs neceffariam declarare,ne illi fua ignorantia ad tenebras exteriores ducerẽtur.

Contingit nonunq̃ ad eos accedere viros & hoies afflictos ſtomachi dolore petentes ab eis ſuffragium. Ipſi pietate moti exhibent vel aromaticum, uel diacyminum, vel dianiſum non ultra conſiderantes de hora exhibitionis, quæ res qnq; ducit ægrũ ad non parua pericula. Et pp indocti me audiãt, notentq; digeſtionem hanc. Confectiones quæ dantur, aut danť ad digerendum materiam facientem ægritudinẽ & de oppilãdum, ac ad confortandum membrũ ut tria ſandali, & tunc dari debent ante cibũ ſaltem per horas quatuor vt poſſint a natura pparari, & ad loca neceſſaria tranſmitti. Si vero pp ſtomachum aut propter proſtrationẽ appetitus dantur, tunc parum ante cibum dandę ſunt. Si vero propter virtutem digeſtiuam exhibentur, immediate poſt prandiũ exhibendæ ſunt. Si uero dantur ad confortationem cerebri & uirtutis aïalis poſt prãdium & poſt cenam per longum tempus ſaltem per duas horas dandæ ſunt. Si uero ad cordis cõfortationem debent dari circa mediam noctem & tenendæ ſunt multum in ore vt paulatine reſoluantur. Si uero ad reſolutionem ventoſitatis ſtomacho vacuo a cibo & ſuperfluitatibus mundato exhibeantur. Et in hoc aduertendum eſt ꝙ nullo mõ exhibeantur, neq; tyriaca, neq; confectiones aperitiuæ ſeu diureticæ cibo exiſtente in ſtomacho vel in ipſo repleto malis humoribus Igitur conſuetudo Vercellenſium quæ eſt accipere tyriacam cum aqua ardenti pp nauſeam vituperatur. Ac corruptela Italicorum qui eam cum maluatico aſſumunt. Et ratio eſt, quia cibus indigeſtus ac ſuperfluitates malorum humorum ducũtur ſubtilitate maluatici vel aquæ ardẽtis ad hepar & opilationem faciunt: & ad prauas ægritudines homines præcipitant. quare &c.

Huius electuarii ſpecies ſunt ſatis groſſæ terendæ cũ ſua virtus ſit in confortando ſtomachum & non tranſit ipſum. ſed uẽtoſitates reſoluit. & hoc propter cauſas aſsignatas in recepta diacymini.

Modus accipiendi cortices citri, & aliorum pomorum ſuauem & aromaticum habentium odorem, hoc mõ facias. igiť qui uult vti corticibus pomorum citri in compõnibus eligat poma quæ habeant acetoſitatẽ maiorẽ intrinſecus eo quia cortices eorum ſunt magis odoriferi, & oportet ꝙ excorientur illa die qua collecta ſunt ab arbore, terãtur ergo primo bene cum mantili aſpero, & mundo, & excorientur cũ cultello acutæ acutiei paulatim & leuiter, ne accipiatur ex carne cum cortice, & ſimili modo oportet fieri de cydoniis & aliis pomis. deinde in umbra exiccentur.

Nota ꝙ iſta oïa electuaria dulcia ſupra deſcripta per annum integrũ ſeruantur & ultra oïa alia pter electuariũ quo utuntur reges & prelati, qđ non põt diu ſeruari, eo quia ranceſcit, ſed ſolum per dies xv. vel p menſem ad plus ſeruatur.

Et ex his habentur deſcriptiones cõfectionum delectabilium cum ſua declaratione, & eſt finis primæ diſtinctionis.

Incipit Secunda diſtinctio: quę eſt de electuariis amaris, & continet 26. deſcriptiones. Quarum prima eſt.

Tyriaca Andromachi quæ eſt ſublimior medicinarum compoſitarum, & melior earum pp multitudines ſui iuuamenti & proprie in venenis quæ ſunt & puncturis, ſicut ſerpentũ & ſcorpionis, & canis rabidi, & venenis ebibitis interficientibus. Et ad ægritudines phlegmaticas & melancholicas, & ad febres earum, & ad ventoſitates malignas & paraliſim, & apoplexiam, & ad epilepſiam, & torturam, & tremorẽ, & ad eũ qui ſecum loquitur, & maniam, & ad leprã proprie & albaras. Et confortat cor, & acuit ſenſus, & confortat ſtomachũ, & alleuiat anhelitũ, & delet pulſum cordis, & retinet ſputũ ſanguinis. Et confert ad plures dolores renũ & veſicæ ex quacunq; cã ſint. & frangit lapidẽ pprie in ueſica, & confert ad ulcerã inteſtinoꝶ & durities ĩtrinſecas in hepate & ſplene, & melior deſcriptionũ huius medicinæ eſt deſcriptio radicalis Andromachi, & ẽ illa quæ fieri deberet: quãuis aliqui apothecarii noſtri tp̃is illã Galeni faciant, hanc aũt deſcriptionem repperi in quodã libello Gentilis de venenis, quẽ ut ipſe teſtať habuit & extraxit a quodam libello Andromachi propria manu ſcripto &c.

℞. Trochiſcorũ ſquillæ li. i. trochiſcorum viperę, trochiſcorũ alindaracharon. i. Andromachi, pipe. nigri, opii thebaici an. ℥. vi. cinnamomi, ſeminis napi. i. ſylueſtris, ſcordeon. i. alliorꝶ ſylueſtriũ, roſarum rubearũ, ireos. i. lilii cœleſtis. ſ. radicis, agarici, ſucci liqui. balſami. i. liquoris emanãtis a ſtipite, myrrhæ, croci, zingib. rheubarbari, pẽtaphyllonis. i. quinq; folii, calamenti mõtani, praſſii. i. marubii, doronici, & aliqui ponũt ſem. macedonici, & aliqui petroſellini, ſtęcados, arabici, coſti, piperis lon. pipe. albi, pulegii, olibani, ſquinãti, terebintinæ, caſsiæ ligneæ, ſpicæ nardi, polii montani, naſturtii an. ℥. i. s. ſtoracis liquidæ, ſe. apii, ſiſeleos. i. ſileris montani, ſemẽ accipiẽdũ eſt, ameos, chamedryos, chamepityos, hypoquiſtidos, ſpicæ celticæ, ſcheæ mõtanæ, folii gentianæ, radix ſumitur, ſe. feni. terrę ſigillatæ, colcotar aduſti. i. uitrioli, amomi, acori. ſ. radicis, carpobalſami. i. ſemẽ ſ. balſami hypericon. i. perforatæ uel herbæ ſancti Ioan. rubeæ tinctorũ, valerianæ. ſ. radicis an. ℥. ii. gummi arabici, cardumeni, aniſi achatiæ, dauci. i. paſtinacæ ſylueſtris, ſemen accipitur ã. ℥. ii. bdelii, ſubalbidi, bedeguar, albezard, aſpalti, opopanacis, cẽtaureæ minoris, ariſtolochiæ. ſ. rotundæ an. ℥. s. caſtorii, ſerapini an. ℥. i. diſſoluantur gummæ prædictæ in uino albo odorifero. q. ſ. Mellis cocti & deſpumati. rub. i. & lib. xxiii. quod eſt pro oï lib. i. mellis. ℥. iii. ſpẽrum prædictarũ, & hoc noluit bonus Andromachus, & apponi debẽt ſi tyriaca dẽt habere virtutẽ deſcriptã a doctorib⁹. doſis aũt exhibẽda de tyriaca ĩ unaquaq; ægritudine diuerſa ẽ ſm diuerſitates ægritudinũ.

In hac deſcriptione mulra ſunt intelligenda. Et primo de opio thebaico. dicitur. n. opium thebaicum. quia factum & collectum eſt Thebis, quia illud eſt melius & perfectius quocunq: alio opio ubicunq; collecto: & eſt minoris periculi & timoris uſus eius.

De calamento dicitur montanum, & ponitur hoc, quia habet maiorem caliditatem & ſiccitatem quam calamẽtum fluuiale quod naſcitur iuxta aquas.

Stœcados arabici. dicitur arabici quia in Arabia oritur, & illud melius eſt, & in illis partibus multũ colligitur. Sed nos utimur ſtœcados, quod quidem colligitur in prouincia Romana, & eſt perfectum.

Loco chamæpithyos ſi non haberetur, accipi poteſt iua muſcata, qđ a Meſ. in cap. de ægritudinibus neruorum appellatur zirzen.

Hypoquiſtidos ſuccus eſt barbæ hircinæ, & ille ponitur non herba: non ſolum in hac compõne, ſed in omnibus medicinis in quibus ſimpliciter reperies ſcriptum hypoquiſtidos: & qui herbam ponunt male, immo peſſime faciunt.

Centaurea de minori intelligẽdũ eſt, & illa in medicinis adminiſtrať, quia ſi ſimpľr reperitur, de ea eſt intelligendũ. Et radix accipi debet non herba ut quidam rudes faciunt.

Vitriolum ſeu colcotar hoc modo aduritur. Accipe de eo quantitatem quam volueris & pone in patella ad ignem & continue ſub ea inſuffletur donec igniatur, & continue vitriolum uoluatur, & tantum hoc fiat ꝙ eius naturalis color mutetur, & tunc moueatur, quia aduſtum eſt.

Species iſte tyriacæ debent ſubtiliter teri ſeu puluerizari, & bene cribellari per ſubtilem & ſpiſſum ſetacium ut melius & citius res ſimul fermentari poſſint, vt Meſ. & Auic. ſcribunt cap. de tyriaca.

Puluerizabile. n. eſt quod comminuibile vel diuiſibile eſt in partes paruas, & eſt aliud quam frangibile.

Vtilitas autem puluerizationis, eſt quia facit penetrare virtutes medicinarum ad partes, ad quas non penetrarent.

Aetates. n. tyriacę ſunt quatuor. prima dicitur infantia, & incipit a die compõis uſq; ad ſex menſes. ſecunda pubertas quæ incipit poſt illud tempus & durat uſq; ad 10. annos. tertia adoleſcentia, & incipit poſt illud & durat uſq; ad 20. annos. quarta ſenectus, & incipit poſt illud & durat uſq; ad 40. annos poſt illud expoliatur a virtute tyriacæ.

In uaſe plũbi tyriaca debet poni vel conſeruari vel argẽti: in alio. n. uaſe poſita facit quadã ferruginem, q̃ appellatur ziniar, & conſumitur humiditas eius naturalis & neceſſaria in tyriaca, quare in plũbo bene ꝯſeruať. Et uas in quo ponitur nũ dẽt repleri, ſed ſaltẽ tertia pars uaſis dẽt eſſe vacua vt

medicinæ

medicinæ possint respirare & exhalare ne sese suffocent.

Descriptio. II.

TYRIACA Gal.quæ communiter fit,licet non fit tantæ perfectioni quantæ est præscripta Andro.

℞.Trochi.de squilla lib.iii.piperis lon.lib.ii.& ℥.iii.trochi. tyr.li.i.s.trochi.diacoralli li.i.s.xylo.i.ligni balsa.℥.iiii.&.s. opii thebaici.i.illius prouinciæ,agarici,rosarũ,ireos.i.radi. lilii cœlestis,leuistici,scordeon.i.allii syluestris,se. rapæ syluestris,cinnamo.opobalsami an.℥.vii.s.rheubarbari,spicæ nardi,costi,squinanti,croci zingib.casfiæ ligneæ,storacis calamitæ,myrrhæ,terebinthinę,calamenti montani,thuris,diptami,stœcados arabici,polii,montani,pentaphylon,piperis,an.℥.vi.folii petrosilii,gummi arabi. chalcantiii vsti.i.vitrioli,serapini,terræ sigil.rubeæ,hypoquistidos.i.suc.barbæ hirci.spicæ,celticæ,acori.s.radicum,chamædryos,gentianę s.radicis,sitræ.i.valerianæ,carpobalsami.i. sem.balsami an. ℥.iiii.s.se.apii,ameos,amomi,se.fœniculi,carui,sileris,montani,semen accipitur nasturtii,anisi,hypericõ.an.℥.iiii.s.mumiæ,castorei,opapanaci,asphalti,galbani, centaureæ minoris.s.radicis,aristolo.s.longæ,dauci an.℥.ii.&.ʒ.vi.est pastinaca syluestris.s.seminis,mellis cocti & despumati Rubrica v.& li.v.quod est oĩ pro oĩ li.i.mellis ℥.iii spẽrum.Sed apothecarii auaritia ducti hoc tpe solum ponunt li.iiii.spẽrum pro Rubrica.i.mellis,& male faciunt, & ob hoc tyriaca nõ habet uirtutes a doctoribus descriptas, quare semp ponas. ℥.iii.spẽrum pro oĩ lib.i.mellis. Et prescriptum mel fit coctũ bona coctione.Crocus vero & hypoquistidos per se puluerizẽtur ac uitriolum,gummæ vero in optimo uino albo dissoluantur,alia uero oĩa simul.Mel uero infrigidatum, terebenthina,& hypoquistidos intus ponantur deinde oẽs aliæ species Crocus uero infundatur in uno boccali optimi uini nigri,& dimittatur per tres dies, deinde cum dicto vino in tyriaca ponatur,vitriolum uero in uino dissoluatur & in tyriaca ponatur, & simul misceantur. Sunt qui addunt galleti subtiliter pulueriza ti.℥.s.vt tyriaca maiore nigredinem habeat.Sed hoc ego non laudo,cum extra mentem Galeni & omnium doctorum fuerit,& nunc præsentium sit.

Hoc nomen tyriaca est nomen impositum ab effectu, idẽ .n.est dicere tyriaca qđ conferens venenis serpentũ & aliarum medicinarum uenenosarum.Et ideo hoc nomen habet duas partes.s.tyri & significat serpentem,& aca quod significat medicinas uenenosas, cum componitur. igitur tyriaca est nomen ꝙ signĩat rem quæ iuuat in uenenis serpentum & medicinarum uenenosarum, & est uocata tyriaca a carne tyri.

Agaricus ireos,& radix acori ponuntur in hoc recepto, & in aliis quia habent in se uirtutem conseruandi alias medicinas ne cito corrumpantur,& augent earum uirtutes. & sic piper conseruat & zingiber a corruptione.

Anacardi corrumpunt uirtutem trochiscorũ tyr. Dictiq; trochisci debent esse parui & bene compressi si conseruari debent,& nõ debẽt exiccari in sole. Sol.n.habet virtutẽ dissoluendi & destruendi virtutẽ carnium tyri & uiperarum.

Tyriaca nõ debet dari nisi sit fermẽtata,& fermentatio fit in tempore vi.mensium. Quid autem sit fermentatio nota. Nam compositum habens unam formam & uirtutem resultantem ex simplicium compositione significat,hoc uocabulum fermentata.

Vinum in tyriaca ponitur primo ut per ipsum fiat medicinarum conseruatio & cõmixtio.secundo ut per ipsum cõfortetur cor,& est contra uenenum in exhibitione tyriacæ istæ conditiones sunt seruandæ.Primo ꝙ sit fermentata Secundo ꝙ detur sanis in parua quantitate & raro. Tertio ꝙ non detur in tempore calido,sed in temperato uel frigido. Quarto ꝙ non detur pueris usq; ad xiiii.annos. Quinto ꝙ non exhibeatur in complexione calida nec in homine parato inflammari. Sexto ꝙ non detur stomacho repleto cibo. Et hæ sunt conditiones attendendæ in exhibitione tyriacæ.

Duæ præscriptæ descriptiones tyriacæ per annos.xxx.ac etiam usque ad.xl.annos seruantur, dummodo sint conuenienter debitæ factæ.

Descriptio. III.

MITHRIDATVM Nicolai.mater omniũ antidotorum,siue a Mithridate rege dictum qui ipsum composuit faciens ad oẽs passiones capitis uirorum uel mulierũ si fuerunt ex infrigidatis & maxime melancholicis & timidis, epilepticis, & hemicranicis,& dolorem cilii patiẽtibus & lachrymãtibus.oculis,& ad oĩa capitis uitia uel aurium sub uenit dentium doloribus, & palato, & omnibus uitiis oris maxillarum medetur si super locum dolentem ponatur, & iterũ ad modũ emplastri ponatur in tpibus,vnde fit discursio.Squinantiam soluit,apoplecticis,tussientibus, asthmaticis,æmoptoicis,peripleumonicis,& oĩbus doloribus qui intra corpus humanũ fiunt.Succurrit iliacis, dysentericis, & lientericis optimum si detur cũ decoctione balaustiæ,extensiouem humerũ thetanos siue spasmos patientes & paralyticos sine mora curat.diaphragmati & hypocondriis subuenit,renibus & uesicæ opitulaꝛ,calculos frangit,menstrua ꝑuocat, omniaq; uitia matricis excludit,scliorio sim patientibus & podagricis singulis præsidiũ est,præcipue datur contra venena oĩa.Reprimit uenenatos morsus siue rabidi canis seu cuiuscunq; reptilis impositum siue bibitum,cum magna admiratione emendat. Quotidianariis & quartanariis etiã ante horam accessionis datum mirifice prodest &c.

℞.Garyophillorum,storacis calamitæ, spicæ nardi, xylobalsami.i.ligni balsami,orobi,lentisci.i.laccæ.alia litera habet leuistici,dragacanti,masticis,galbani,gũmi cedri, & qa nõ habemus loco eius ponimus gummi iuniperi,aspalti,castorei,ossei, gummi hederæ, bdellii,terræ sigillatæ,meliloti, laudani, opopanacis,armoniaci,opii,liquiritiæ,sulfuris viui,nitri.i.salnitri,hypoq̃stidos,achatię,rosarũ,chamędryos, hypericon,abrotani,pœoniæ,heleni.i.enulæ,origani,hyssopi,rami cedri,quia non reperiuntur loco ipsoꝝ ponitur flos & folia sanien.quidam uero ramusculos iuniperi,sed sanien melius est daphnidem. i.laurus aristolochiæ lon. epithymi, peucedani,centaureæ.s.minoris,rorismarini,radicũ, iringo rum,balaustiarum,squillæ,cimarum myrti,iusquiami, cortícum granatorum,anisi,raphani, carpobalsami.s.semi.balsami,cymini,cardamomi.s.maioris,sem.fœniculi,sisileos.i.sileris montani semen accipit:se.apii,ameos,petrosilii. s.herbæ rutæ.i.herbæ,se.papaue.nigri:alia litera hẽt albi, dauci, naseos.i.sem.git.i.lapæ,se.rapæ,synapis albæ, alia litera habet synapis usualis, macropiperis.i.pipe.longi,ozimi,amomi an.ʒ.iii.acori.i.radicis ilaseos.i.berbenæ,panis porcini. i.cyclaminis,philis.i.capparis,zucchozariæ.i.floris agni casti,cornu cerui an.℈.iiii.balsami.i.liquoris emanantis ab arbore balsami,cinnamomi,croci,zingib.costi,squinanti,terebinthinæ,myrrhæ,olibani,casfiæ ligneæ,agarici, spicæ celticæ,ireos reupõtici.assari,prassii,diptami,colloquintidæ,silsei.i.cõsolidæ minoris,stœcados,artemisiæ,calamenti.s. mõtani,scordeon.i.allii syluestris,leucopiperis.i. piperis albi, camepityos melanopiperis.i.piperis nigri,pẽtaphylon, petrosellini,idest.s.petrosellii,semi.anagodan.i.sumach.malabatri.i.folij idi, cardamomi.s.minoris,i.meligete an.℈.iiii. baccarum lauri.℈.i.gra.vii.vini uetustissimi.ʒ.ii.puluerizentur subtiliter omnia.Sed gummæ dissoluantur in optimo uino albo:quemadmodum dictum est in tyriaca, mellis cocti & despumati lib.viii.& ℥.ii.& fiat in bona forma.

Laudanum non est terribile:immo si laboretur in eius trituratione prius corrumpetur quam fiat malaxabile.ideo debet dissolui & liquefieri in uino quemadmodum gũmæ:laudanum res est cap.& sic in primo gradu.

Insuper scias ꝙ oẽs gũmæ parũ sustinent de contritione, & oẽs medicinæ subtilis substãtiæ & acutæ & raræ,sicut scamonea,aloes,& oẽs medicinæ inflãmabiles:sicut gummę vt bdellium & serapinum. Et rõ est,quia per triturationem acquiritur inflãmatio, quæ inflãmatio fit per motũ qui motus calefacit.Et hoc quia istæ medicinæ sunt aptæ inflammationi rõne substantiæ & subtilitatis, & ex hac inflãmatione & motu duo fiunt. Vnum quia partes subtiles euolant. Aliud quia ipsa intensa contritio corrumpit substantiam earum.

Aristolochię oẽs spẽs & de trituratione & decoctione rẽ plenam sustinet. Ana.n.est dictio arabica, & tantum importat in linga latina:quantum æqualiter.Radix ireos debet in vmbra exiccari & incidi in parua frusta. Et in filo infilari.

& partes seu frustra separata esse debēt: ita ꝙ una pars nō tāgat aliā & reseruetur. Peucedani colligi debēt de mēse Nouem. Spica uero celtica colligi debet de mense Iulii. Vnum vſe in oībus cōpositis est intelligendum de ethimologia uocabuli. Medicinis .n. compositis imponūtur nomina varia. Qnq;.n.a medicina quæ est basis denominatur. Sicut dyacidonitem, a carnibus cydoniorū. Aliqñ a quantitare licet nō sit basis, sicut diaphinicon a fenichiis dactylis. Aliqñ a componente sicut philonium a Philone medico, & Mitridatū a Mitridate rege. Aliqñ ab effectu cōi, sicut benedicta, quia ab oībus sumētibus benedicitur. Aliqñ a ꝓpriis effectibus. Sicut blanca: quia blancos.s. albos purgat humores. Aliqñ a similitudine, ut diacurcuma, quia similatur radici curcumæ. Aliqñ a loco ut syrupus de byssantiis, Byssantium quidē est locus in confinibus Macedoniç. Aliqñ a quantitare medicinę & authore cōponente, sicut dicit diarhodon abbatis, diarhodon dicitur a rosis: abbatis, quia Abbas quidā cōposuit. Aliqñ ex effectu, & authore ut ygia græca ygia.i. saluatrix græca quia græci eam inuenerunt. Aliqñ ex medicina & similitudiue, sicut opopyra.i. succus similis igni. Aliqñ a numero medicinarum, ut tyriaca diatesseron.i. de quatuor rebus. Aliqñ a loco in quo aliqua suarum medicinarum fuerit collecta, sicut medicina asuledario scripta in ca. de lepra, asuledati est mons quidam super cuius lapides mingunt hirci montani, & ibi colligitur. Et quia tantum duodecim modi sunt hic positi, tamē plurimum sunt alii modi impositionis: qui apud nos sunt noti, & qui ignoti: & qui procedunt a uoluntate hominis: ideo omnes describi non possunt.

Istæ species subtiliter etiam sunt puluerizandæ, & cribellandæ. Nā cribellatio & puluerizatio subtilis duo facit primo quia transeunt ad loca remotissima. secundo a calore nostro alterantur & præparantur. Mithridatum si canonice & secundum artem factum est, durat usq; ad annos quadraginta in sua uirtute & bonitate.

Descriptio. IIII.

AVREA Alexādrina Nico. aurea dicta ab auro qđ ingreditur eius descriptionē, uel ab auro, ꝓp eius excellētiam. sicut.n. aurū præexcellit oīb' metallis, sic hæc medicina aliis in multis passionibus. Alexandrina ab Alexandro peritissimo philosopho inuentore. ualet proprie ad oē capitis vitiū ex frigiditate. & ad oēm rheumaticam passionem quæ a capite, ad oculos, aures, & gingiuas descendit. & ad grauedinem omnium membrorum quæ fit de eodem humore.

℞. Assari, iusquiami, carpobalsa.i. seminis plantæ, balsami an. ʒ.ii.s. garyophy. opii, myrrhæ, cyperi an. ʒ.ii. balsami.i. liquoris emanantis ab arbore balsami, cinnamo. folii, zedoariæ, zingib. costi corallorum rub. casiæ lign. euphorbii, dragacanthi, thuris, stora. calamitę, spicæ celticæ, quā pro saliūca ponimus, meu.i. se. anethi syluestris, uel fistre, cardamomi.i. maioris & mi. siselei sinapis, saxifragiæ sem. ane. se. anisi ana. ʒ.i. ligni alo. rheubarba. aliptæ muscatæ, castorei, spicæ nar. galangæ, opopana. anacardi. masti. sulphuris uiui, pœoniæ, iringorum, rosarum.s. rubearū, thymi, achori.s. radicis, pulegii: aristolochiæ rotun. alia litera habet lōgæ, gentianæ corticum mādragoræ, chamedryos, ualerianæ.s. radicis, baccarum lauri, ameos, dauci, macropiperis i. piperis lon. leucopiperis.i. piperis al. xylobalsa.i. ligni balsami, carui, amomi, petrosilii.i. sem. petrosellii, rutæ.s. seminis, leuistici. se. sinoni.i. petrosellii agre. an. ʒ.s. auri cocti, argenti meri, albarum margaritarum, blattæ byssantiæ, ossis de corde cer. an. ℈.i. gra. xiii. limaturæ eboris, calami aro. pyrethri ana. gra. viii. puluerizanda puluerizentur additis libris. ii. mellis cocti & despumati, fiat confectio in bona forma, detur in modum auellanæ eunti dormitum cū uino calido non febricitantibus, febricitantibus uero cum aqua calida.

Opium quod fit in nostris partibus ex capitibus papaueris nigri fieri debet in mense Maii uel Aprilis, & ita opium thebaicū illo in tempore fieri debet. De meu magna inter doctores est differentia. quidā dīt qđ est peucedanū, & hæc opinio ab oībus reprobatur. Alii quod est radix cuiusdam herbæ nascētis in India, & falsa ēt est. Sed meu idem est qđ semen anethi syluestris. Si nō habetur loco eius ponitur semē aneti domestici hoc uoluit Christof. de hone. Pro balsamo ponitur terebenthina subtilis, uel oleū laurinū, uel oleū balsaminum: uel gummi hederæ, uel qdam compō olei, quæ describetur infra ī recepta diacurcumæ. De aristolochia absolute scripta appaiet magna cōtrouersia inter doctores, q̄dam dicunt ꝙ de rotunda est intelligendū, quidā uero de lōga, dicentes ꝙ una est perfectior, alii uero aliam. Qui uero longā dicūt esse perfectiorē, intelligunt in calefaciēdo, magisq; terrestris est quæ rotūda. Qui uero rotunda perfectiorē dīt, est: quia subtilior aptiorq; ad aperiendū est quā longa. Cū igitur absolute scripta inuenit, de rotunda intelligatur. Quia illa prōptior est ad oēs operatiōes & melior &c. Radices oēs in autumno sunt colligendę, & cyperi mensæ Octobris. Et nota ꝙ si radices alicuius herbæ uel arboris colligantur: tunc debent colligi quando flores habent.

Descriptio. V.

IVSTINVM Nicolai, taliter dictum, quia a Iustino Imperatore primo fuit inuentum, præcipue datur calculosis & patientibus dolorem illi, ualet stranguriç, & dyssuriæ, & his qui mingunt mucos.

℞. Cinnamomi, costi, foli, spicæ nar. casiæ lig. aristolo. lon. aristolochiæ rotun. enulæ.s. radicis, hyssopi, pulegii, artemisiæ, pentaphylonis, leucopiperis.i. piperis longi, albi, orobi. i. arbiliæ. Nota qđ frequens usus eius facit mingere sanguinē peti oselli.s. sem. leuistici, macedonici, sem. urtice, millii solis.i. anisi syluestris, saxifrag. iuniperi.s. seminis, semi. asparagi, fileris montani, apii.s. sem. anethi.s. seminis, rutæ agrestis.s. seminis, loco eius poni pōt domesticę: se. citri, se. fœn. anisi, baccarū lauri an. ʒ.i.s. puluerizentur oīa subtilissime. Mellis cocti & despuma. lib. ii. & fiat electuarium.

Nota ꝙ hoc electuarium solum per annum seruaē. De costo qñ in receptis scriptū reperitur absolute, de costo amaro intelligēdum est. Nec ausculites dicentes dulce costū reperiri. Nam illos oīno vituperat Symon Ianuen. hoc modo dicens, Inuenitur autē in multis locis costum dulce scriptū ī cōfectionibus, sed nec uidi nec audiui, ab aliquo dici. Sed quidā empirici dicūt costum dulce esse radicē enulæ artificiose paratam. Igitur & si in receptis inueniatur scriptū costum dulce, amarum ponatur, cum illud dulce in rerū natura non sit. Duæ tn̄ reperiuntur diuersitates costi. vnus.n. est Indus & est rufus seu subniger, & alter Arabicus qui est albus & est tēperatior, & illo utimur, quare nota, & hoc oēs clamāt doctores. A nullo.n. reperies dulce costum scribi de doctoribus medicinæ, quare acquiescant tantis authoribus viri hi ignari dicentes costum dulce reperiri. De saxifragia est controuersia inter apothecarios. multi.n. ignorātes pro ea ponunt quādam herbam habentem folia similia fere chelidoniæ siue pimpinellæ, minus tn̄ lara, & habentem radicē grassam & errant. nam illa est pastinaca syluestris. Sed uera saxifragia est quædam herba nascens in montibus adhærens saxis, quę herba facit plantam multis foliis subtilissimis, subtilitatis fere capillorum longitudinis digiti, & hæc uere saxifragia est, & illa in medicinis debet apponi & non alia & ex hoc apparet corruptela apothecariorum, quare non habetur uirtus medicinæ a doctoribus limitata.

Descriptio. VI.

ELECTVARIVM de baccis lauri. Rasis. 9. Almā. ca. colica, & appellat confectionem non electuarium, mirabiliter valens in doloribus stomachi & intestinorum & a uentositate factis, datur præcipue in dolore colico a ventositate facto & per os & in clysteribus apponitur.

℞. Foliorum rutæ sicco. ʒ.x. ameos, cimini, nigel, cheisim. i. sem. leuistici. origani carui, amygdalarum amararum, piper. nigr. macropiperis.i. piperis longi, mentastri, dauci, acori. baccarum lauri, castorei an. ʒ.ii. serapini. ℥.s. opopanacis. ʒ. iii. puluerizentur puluerizanda non multum subtiliter vt dictum est de dyacimino, mellis cocti & despumati ad pondus omnium, & est. ℥.v. & ʒ.v. gummę uero dissoluantur in aqua rutæ. & facias in bona forma. Et nota ꝙ Rasis dicit ꝙ nō habet parem in resoluendo uentositatem.

Ruta quæ in hac compōne intrat ac in oībus aliis debet exiccari cum mensura, & hoc ideo, quoniā si exiccatur ve-

hementer est calidissimæ complexionis, et eius calefactio est ultra mensurã: Et si non exiccatur debito modo, remanet in ea humiditas superflua, quæ prohibet eam digeri & uentositatem facit. quare in ipsius exiccatione diligentia habenda est. Et debet in umbra exiccari, non autem in sole ut quidam empirici faciunt. De nigella multi sunt qui errant ponentes in receptis semen quoddam cinerulentum odoriferum satis triangulare pro ipsa nigella, & errant. Sed nigella est quoddam semen nigrum clarum, aromaticum multum, faciens folia fere similia fumiterræ, & id in medicinis apponendum est. Origanum colligendum est in mense Iulii postquam sol tendit ad occasum. s. in uesperis. Non autem in mane ante solis ortum ut quidam fatui faciunt.

Mel & omnes medicinę triplici causa coquunt. primo ut mundificetur ut mel, quia coquitur ut sua impuritas remoueatur. secũdo ut expellamus aliquã substantiã nostro proposito repugnãtẽ, ut multa decoctio cauliũ. quæ illos stypticos facit. tertio ut uirtus ipsius in oleo uel aqua transeat.

Descriptio. VII.

DIACALAMENTVM Nicolai a calamento dictum ualet pcipue ad oẽ uitiũ pectoris ex frigiditate, & maxima his qui sunt senili ętate, ualet tussiẽtibus ex frigida cã.

℞. Calamẽti syluestris, pulegii, hyssopi, melanopiperis. i. piperis nigri, siseleos, sileris mõtani. i. seminis, seminis petrosilii an. ʒ. iiii. & ℈. ii. leuisti. ʒ. i. & ℈. i. semi. apii ℈. i. ameos thymi, anethi. s. seminis, cinnamomi, zingi. an. ℈. ii. puluerizentur omnia subtiliter, mellis, cocti & despumati lib. i. et ℥. iiii. & fiat electuarium, & detur post prandium & cœnã.

Calamentum quod in hac compõne ingreditur, debet esse syluestre, eo ꝙ magis cõfortatiuum & abstersiuũ est quã domesticum. In mense Iulii & Augusti ista semina colligenda sunt. s. semẽ petrosellii: laureolæ, catapuciæ, rutæ, fœniculi, caulis, milii solis, lactucæ, pastinacæ rapæ, & similium.

Anethum si simpľr scriptũ reperiatur semper de semine est intelligendũ, non de herba, ut est cõmunis corruptela.

Descriptio. VIII.

DIACALAMENTVM Mes. de mente Gal. conferens ad ægritudines frigida membrũ nutritionis, & ad malitiam digestionis, & facit penetrare cibum qui non posset penetrare ad hepar: & ad corpus reliquum, & hæc est eius proprietas, & confert rigori febrium, & emplastratum & inunctum in spina est ex maxime subtiliantibus humiditates grossas & uiscosas, & ex resoluentibus uentositates, & confert singultui uehementi frigido & uentoso, cuius difficilis est resolutio. & prouocat urinam & menstrua.

℞. Calamenti mõtani & fluuialis, siseleos. i. sileris mõtani, semi petrosilii, ana. ʒ. vi. zingi. ʒ. iii. seminis apii, extremitatum alasce. i. thymi ana. ʒ. ii. Heisim. i. leuistici. ʒ. vi. piperis. s. nigri. ℥. i. s. puluerizentur omnia subtiliter, mellis cocti & despumati lib. ii. & fiat electuarium: dosis eius est. ʒ. i.

Calamentũ tam montanum quã fluuiale colligendum est in mense Iulii, & exiccandum est in umbra: exiccatio. n. facta in sole operationẽ eius debilitat, & eo tempore colligitur pulegium. Quinq; de causis medicinæ miscentur simul. Primo ut uirtus earum fortificetur: & hac de causa scamonea miscetur cum medicinis aloeticis, & zingiber cum turbith. Secundo ut cito faciat alias medicinas transire ad locũ debitum, & sic crocus admiscetur auro & argento: aurum. n. & argentum sua ponderositate ad intestina descendunt, nec ad uenas possunt penetrare: & crocus facit eas ad cor penetrare. Tertio miscemus ut cito medicina non transeat ad uenas, ut cum uolumus hepar deoppilare per diuretica, quia illa sunt cito penetrãtia ad uenas permiscemus aliã medicinam ut raphanum. Raphanus. n. habet proprietatem attrahendi humores ad stomachum. Quarto ut una per aliã stabilitetur: & sic miscemus cum uiolis, uel cum cassia fistula myrobalanos. Quinto ut malitiam alterius remoueat uel impediat, ut zingiber cum scamonea iunctum: scamonea enim debilitat stomachum, & zingiber confortat.

Mes. dicit dra. xii.

Descriptio IX.

DIANISVM Mes. ualet grossæ uentositati stomachi & frigiditati & abundantiæ phlegmatis crudi in ipso.

℞. Anisi, ʒ. xx. liquiritiæ, masticis an. ℥. i. carui, macis, galangæ, zingiberis, seminis, fœniculi, cinnamomi an. ʒ. v. triũ piperũ. s. piperis albi nigri & longi, calamenti. s. montani, pirethri, cassiæ ligneæ an. ʒ. ii. heil. i. cardamo. maioris, garyophyllorum, cubebarum croci, spicæ. ʒ. i. s. zucchari. ℥. ii. puluerizentur ista satis subtiliter: mellis lib. iii. & fiat electuarium in bona forma.

Mes dicit an. ʒ. viii.

Notandum quòd in electuariis de melle ac de zucchαro, semper in eis species aromaticæ ponendæ sunt post eorum aliqualem infrigidationem quia si ponerentur de melle uel de zuccharo existente adhuc ad ignem ut quidam mente capti faciunt, uirtus aromatum perderetur &c. Fœniculi & anisi cum simpliciter scripti reperiuntur in confectionibus uel electuariis: de ipsorum seminibus est intelligendum cum ea magis ad usum medicinæ conueniant.

Descriptio. X.

DIATRION pipereon Mesuæ qđ calefacit stomachũ & uentrem. remouet dolorẽ eorum ex humiditatibus phlegmaticis multis & crudis, & mundificat stomachum ab ipsis, & ualet contra acidos ructos, & digestione procurat.

℞. Trium piperum. s. albi, longi, & nigri an. ʒ. v. zingiberis, hasce. i. thymi, anisi an. ʒ. ii. spicę, ameos, amomi cinnamomi an. ʒ. i. cassiæ ligneæ, seminis apii, siseleos. i. sileris mõtani, seminis assari, enulæ siccæ. s. radicis ana. ʒ. s. puluerizentur omnia satis subtiliter: mellis colati cocti & despuma. ℥. viii. fiat electuarium, dosis est a. ʒ. i. usque ad. ʒ. ii.

Piper album non est illud quod est paruum contractum, et ꝙ habet corticem grossum. Sed est *illud* qđ est magnum grauis põderis sine cõtractione *subtilissimi corticis*. Et illud plus confortat stomachum q̃ duæ aliæ *spẽs*. Enula debet eẽ sicca: eo quia maioris est desiccationis quã qñ est recẽs. Cassia qñ in libris authorum reperitur absolute scripta, considerandum est si compositio illa in qua intrat est solutiua uel lenitiua & tunc debemus ponere cassiam fistulam. Si autem nõ est solutiua nec lenitiua, sed calefactiua confortatiua uel aperitiua oppilationum: tunc debemus ponere cassiam ligneam, & hoc fit de generali regula & documento.

Descriptio. XI.

DIACVRCVMA magna Mes. cõferens ad ægritudines antiquas & chacheã & hydropisim iuuamentũ manifestum, & eradicat ægritudines hepatis & splenis chronicas quæ iam induratæ sunt, & cõfert ad fœtiditatem coloris & corruptionẽ stomachi, & humiditatẽ frigidã & uẽtositates grossas in eis, & dolori renũ et uesicæ, & urinã prouocat.

℞. Croci, assari, sem. petrosilii, dauci, anisi, sem. apii. an. ℥. s. rauedseni. i. rehubar. meu. i. semi. anethi syluestris. Aliqui dicũt ꝙ radix est efficacior, spicæ nardi an. ʒ. vi. costi, myrrhæ, cassiæ ligneæ, squinanti, carpobalsami. i. semi. balsami, rubeæ tinctorum, succi absinthii, succi eupatorii, olei balsami. i. liquoris emanantis ab arbore balsami ana. ʒ. ii. calami aro. cinnamomi an. ʒ. i. s. scordeon. i. alii syluestris, scolopendriæ, succi liquiritiæ an. ʒ. ii. s. dragacanthi. ʒ. i. puluerizẽtur subtiliter omnia mellis despumati & cocti lib. iii. & fiat electuarium in bona forma: dosis eius est a. ʒ. i. usque ad. iii.

Mes. dicit ʒ. iiii.

Dicitur diacurcuma, quia color assimilatur curcumæ, uel dicitur a croco qui crocus apud Græcos dicitur crocõ qui, in ea ingreditur in bona quantitate. Et quia uocabulum est corruptũ dicitur diacurcuma. Sed debet dicere diacrocon. Insuper nota ꝙ omnes medicinæ confortantes hepar, & ualentes hepati debent bene teri & subtiliter cribellari.

Balsamus est liquor emanãs a stipite illius arbusculi, & dicit̃ opobalsamũ, et oleũ balsami, uel balsamum absolute. Et quia perfectum & uerum non nisi cum difficultate haberi potest. igitur loco eius ponitur istud oleum hoc modo factũ: ꝙ discribitur a Guliel. Placen. dicente quo habet uirtutẽ balsami, & ponitur in omni compositione in qua balsamum intrat loco ipsius. Modus faciendi oleũ illud talis est.

℞. Terebentinæ lib. ii. olei communis lib. iii. olei laurini. ℥. xvi. cinnamomi. ℥. iii. euphorbii. garyophyllorum, baccarũ lauri, gummi hederæ, serapini, galba. aroma. opopanacis, an. ℥. i. thuris, masti. ana. ℥. ii. terantur terenda & distillentur ad alembicum lento igne, & reserua.

Descriptio. XII.

DIALACCA magna Mes. conferens ad debilitatem stomachi, & hepatis, & ægritudines factas in eis, oppilationes hepatis aperit, & omnem duritiem resoluit, lapidem renum & uesicæ frangit, urinam prouocat, & est ad hydropisim & cachexiam medicina sublimis.

℞. Laccæ ablutæ rauedseni. i. rheubarbari an. ℥. iii. spicę nardi, masticis, sem. apii, cimarũ, squinanti. i. extremitatum squinanti, absinthii, succi, eupatorii, ameos, sauinæ, amygdalarũ amararũ, costi amari, myrrhæ, rubeæ tinctorum, sem. fœniculi, anisi, assari, aristo. s. rotundæ, gentianæ. s. radicis, croci, cinnamomi, hissopi siccæ, cassiæ ligneæ, bdellii, an. ℥. i. s. piperis. s. nigri, zingib. an. ℥. i. infunde myrrhã & bdellium in uino & cætera tere subtiliter & cõfice cũ lib. i. & ℥. viii. mellis colati cocti & despumati, dosis eius est ab aur. i. usq; ad. ii.

Modus lauandi laccã, ponit a pandectis ca. proprio de lacca in hunc modũ. Tere gũmam laccę, & laua illam in mortario postq̃ bene pistata fuerit lauationibus pluribus ex aqua fontis, in qua bullierint aristo. longæ & squinanti ana. partes æquales, & tãdiu lauetur cũ hac aqua, ꝙ clarescat semper cum pistello agitando, deinde dimittatur residere postea coletur aqua & in umbra permittat̃ desiccari, quæ desiccata reseruet̃, & hic est modus. Et ex ista lotione lacca acquirit subtilitatem, & apertionẽ maiorem. Medicinarum ablutio fit quinq; de causis. Primo ut acuitasque in medicina est auferatur. & hoc mõ abluitur calx. Secundo ut sordes remoueãtur & abiiciantur, et hoc modo abluitur oleum & cera. Tertio ut possit melius cõteri, & hoc modo abluit̃ thutia. Quarto ut eius malitia auferatur, & hoc modo lauatur lapis lazuli, ut remoueat̃ quædam uirtus nauseatiua, et compressiua sola remaneat. Quinto ut acquirat maiorem subtilitatem, et hoc modo lauet̃ lacca quæ efficitur subtilior ad aperiẽdũ.

Descriptio. XIII.

CONFECTIO anacardina Mes. & est cõfectio sapientum, & eorum qui desiderant scire. Acuit. enim intellectum & subtiliat sensum, & memoriam reparat, & confert dolori stomachi & uentris a frigiditate facto, et clarificat sanguinem, & colorem bonum facit.

℞. Piperis, macropiperis. i. piperis lon. myroba. Kebulorũ. emblicorum, bellerico. indorum, uidebedust. i. castorei ana. ℥. ii. costi, anacardi, zucchari tabarzet. i. zucchari. al. burungi. i. nigellæ, baccarum lauri. an. ℥. vi. cyperi. ℥. s. Tere anacardos per se deinde medicinas alias & cõfice cum butyro uaccino & melle an. lib. proiiciendo primo butyrum, postea mel, deinde alias medicinas subtiliter pulnerizatas, datur post sex menses, & dosis eius est. ℥. ii. cum aqua fœniculi & apii, & caueat assumens a labore ira, coitu, & ebrietate.

Oẽs mirobalani ponuntur in hac cõfectione ad frangendum malitiam anacardorũ. Nisi. n. illi ponerẽtur, ipsorũ malitia oẽs alias medicinas corrũperent. igitur in hoc bene aduertãt apothecarii. Anacardi sunt fructus cuiusdã arboris, qui hñt similitudinem cum corde auium paruarum habentes intrinsecus rubedinem quandã ad similitudinem sanguinis, & nascuntur in Sicilia in montibus igneis qui cõtinue cõburunt, & ab ipsis denominatur confectio anacardina. Et nota ꝙ isti fructus dum sunt recẽtes condiunt̃ cũ melle hoc modo. Liquefacto melle in eo ponuntur, et illud tale mel uocatur mel anacardinum, & habetur in usu absq; dictis anacardis. Et aliqñ ingreditur in electuariis ut inferius apparebit. Et illud tale mel habet intẽsiorem gradum caloris et siccitatis q̃ mel purũ, quia anacardi sunt calidi & sicci in quarto gradu. Nec sunt pediculi elephantis, ut quidã false dicũt. Burungi de eo est magna inter doctores differẽtia. Christof. de honestis super illũ passum exponit ꝙ est nigella, & ꝙ nigella, est semen nigrũ odoriferum. Gentilis uero exponens illam confectionem inquit. burũgi sunt grana similia piperi quæ non habemus, sed illorum loco ſm quosdã ponitur cataputia. alii uero dicunt quod est quædam herba habens folia similia rutæ faciens semen in uaginis similem nasturtii q̃ mordent linguam. Sed prima opinio est melior, magisq; ad mentem authoris, cum nigella cerebrum confortet, humiditatemq; ipsius desiccet queadmodum confectionis uirtus est quare nigella poneuda est &c.

Descriptio. XIIII.

CONFECTIO de scoria ferri Rasis. 9. Almans. cap. de hæmorrhoidibus. quam dicit mirabiliter ualere pro cõstringendo fluxu immoderato hæmorrhohidarum, retinens etiã fluxum exuberantem menstruorum in mulieribus, afferens etiam iuuamentum in fluxibus uentris chronicis, & datur inquit ipse omni mane ad quantitatem castaneæ.

℞. Myrobalanorũ emblicorum, nigrorũ. i. indorum, bellerici. ana. ℥. s. spicæ, squinãti, cyperi, zingi. pipe. s. nigri, ameos, oliba. ana. ℥. ii. scoriæ ferri pparatæ. ℥. i. s. pulnerizentur oĩa subtilissime, & conficiantur cum melle disp. quod sit coctũ cum apozimate emblico. ℥. x. & fiat in bona forma.

Præparat̃ scoria fer. hoc modo. Accipe scoriã fer. quantitatem q̃ uolueris, & eam infunde in aceto fortissimo p hebdomadam. omni die acetum mutando, postea proiiciatur in per laminam ignitam & torrefiat, deinde subtilissime pulnerizetur & reserua, hæc enim est ipsius preparatio quare &c. Mel cum apozimate emblicorum hoc modo fit.

℞. Myrobalanorum Kebulorum, & emblic. ana. ℥. xx. terantur & in tribus libris aquæ coquantur donec ad unam remaneat, & postea coletur, in colatura uero ponatur mellis boni lib. i. deinde bulliant donec aqua a melle consumpta sit. Et hoc facto habes mel cum apozimate emblicorum quod in hac confectione ingreditur.

Descriptio XV.

ELECTVARIVM de cineribus Aui. fen. decimaoctaua tertii. ca. xix. ꝙ dicit esse medicamen forte, & ab ipso expertum in comminuendo lapidem renum, & conuenieus etiam lapidi uesicæ extrahens ipsum.

℞. Cineris, uitri, cineris scorpionum, cineris radicum caulium, nabati sunt caules non transplantati, cineris leporis, lapidis spongiæ, sanguinis hir. exiccati, & pparati, cineris corticum ouorum a quo pullus egressus fuerit, lapidis iudaici, gummi nucis. s. usualis, acori. s. radicis, ana. ℥. i. seminis petrosilii, dauci. i. semẽ pastinacę syluestris, pulegii, gummi ara. seminis altheæ piperis. s. nigri. ana. ℥. i. s. pulnerizentur omnia subtilissime, mellis cocti & despumati. ℥. x. & fiat electuarium quod bene obturetur: ac sæpe cum spatula cõmisceatur, & dosis eius est usque ad au. ii. cum aqua tribulorum decoctorum cum cineribus nigris.

Vitrum cõburitur hoc mõ. Teratur bene deinde reponatur in crucibulo uel capt ia ferri, & pone super prunas semper insufflãdo donec rubeũ fiat, deinde ab igne remoueat̃. Si erit incineratũ, bene est. Aliter iterũ ponat̃ super prunas insufflet̃, & nõ desinas sic facere donec incineretur & de eo utere. Scorpiones hoc modo comburũtur. Accipe scorpiones uiuos, qualitatẽ quã uolueris & pone in olla noua, claude eã lutãdo illã. cũ pasta uel cum terra, & pone illã in furno calido, & dimitte illã p diẽ et noctem, deinde extrahe, & cinerẽ ipsorum habebis. Caules nabati. i. caules trãsplantati hoc modo cõburentur, extrahe radices a terra, mũdent̃ ab oĩ imunditia, deinde infrusta incidantur & ponantur in olla, & cooperiatur olla coopertorio pforato, ita ut fumus possit exire, & ponantur in furno, & dimittãtur per totum diem, in sero remoueant̃ & reperies in dicta olla tãquã carbones postea dictos carbones tere bene, & in alia olla parua repone, & cooperi luto eam, & reponat̃ in furno, & dimitte p diẽ & noctem, et tãtum ac tã sæpe hoc facias ꝙ carbones in cinerẽ alpũ esse cõuersum reperies, et de illo utere. Modus incinerãdi leporẽ. Accipe leporẽ uiuũ et decolla illũ, & repone in olla noua cũ toto sanguine, et pelle bene obturãdo ollã, deinde ponatur in furno, et tm̃ dimittat̃ ꝙ incineretur, et dicta cinere utere in electuario suprascripto. Cortices ouorum hoc modo incinerẽtur. Accipe cortices oui a quo pullus egressus fuit, et bene pistentur, deinde ponant̃ in olla noua quæ bene obturata, sit ponantur in furno et dimittantur per noctem in mane. si sunt incineratæ bene est, sin autem bene in furno dimittantur usquequo sint incineratæ. et nota ꝙ quãto amplius coquuntur: tanto magis albiores reddunt̃ et incinerant̃, et de eis utere. Sera. author pandectarũ uult ꝙ differentia sit inter dauci et baucię

& dicit ꝙ dauci est pastinaca syluestris,bauciæ vero pastina ca domestica.Auic.uero & Mes. inter eas nullā differentiā faciunt tñ in vso est,& tenetur opinio pandectarum, & Sera. Sanguis hirci in hoc electuario ingrediens hoc mō præparandus est.Accipe hircum quatuor annorū in diebus canicularibus, qui sunt dies caniculares infra describentur in rob nucū,& nutriatur saxifrag.fœni.apio,petro. puleg. hedera,squinanto,genestra,capil.ven. polytricho uel lupulis. Potetur vero optimo vino,& si ad aliqualē acetositatē tenderet,melius esset, semperq; in sole teneatur,& hoc modo nutriatur saltim per dies quadraginta, deinde cū incipit vrina eius denigrari,sumatur olla noua, & fundat̄ in ea aqua, & ferueat donec auferatur ab ea terreitas quæ in ea est.

Deinde decolletur hircus,& accipiat̄ ex medio sanguine qui currit ex eo in olla,& nō accipiat̄ primus sanguis neq; postremus,& non moueat̄ donec coaguletur,deinde incidatur in partes duas coexistente in concauitate ollæ,& cooperiatur cū rete stricto,aut cū panno subtili raro. Et dimittat̄ sub cœlo donec recipiat radios solis,& lunæ, & dimittatur ipsum donec exiccet̄ bene:& caue ne adueniat ei humectatio ex rore.Nec decollandus est nisi sanus sit hircus,& ex dicto sanguine vtere in oī medicina, & in oī loco in quo scriptum reperis sanguis hirci.In collectione mineraliū tres cōditiones considerandæ sunt. primo eligātur a mineris notis & famosis.secundo ꝙ non sit admixtum ꝙ impediat eius cognitionē.tertio quòd nō habeat substantiam transmutatam.

Descriptio. XVI.

DIASATYRION Mesue seu confectio testiculorum vulpis, & est secunda descriptio, quæ est melior, & in vsu,faciens ad erectionem virgæ,& multiplicans sperma & desiderium coeundi.

℞.Secacul albi & mundi elixati.i.cocti in aqua cicerū, quorum eiecta sit aqua prima li.i.satyriorum. i.testiculorū uulpis qui abscinduntur a pătre suo.i.a stypite suo, et elixatorū in aqua dicta.℥.viii.radicum rapha.s.syluestris.℥.iii.luf. plani.i.serpentariæ vel dragonteæ.℥.ii.teratur hæc oīa & infundantur sup eis lactis vaccini uel ouini quantitas quæ superemineat radicibus duobus digitis,olei sisamini, butyri vaccini recentis an.℥.iiii.coquantur hæc oīa cū facilitate usq; ad spissitudinem,& si adhuc radices nō bene coctæ sint, fundantur iterū super eas ex lacte & oleo & butyro an. partes æquales usq; dū perfecte coquantur,post hoc infunde super hoc totū mellis boni & despumati,li.vi.succi cepæ humidę. i.recentis lib.i.s.decoq; oīa simul usq; ad perfectam cōctionem, & post hoc remoueantur ab igne, & proiice super ea puluerem hunc:cuius hæc est permix. ℞. caudarū stinci cū renibus & semine.i.ab vmbilico infra.℥.i.seminis,crucæ,zingi.albi & mundi,been albi & rube.linguæ auis.i.semi.fraxini semi.nastur.cinnamo.piperis long. bauciæ.seminis pastinacæ domesticæ,synapis.s.semi.napi.sem.asparagi,an.℥.s.cōficiantur cū eis,his primo subtiliter puluerizatis. vltimo vero ponantur hæc alia in medicina prædicta pinearum mun. lib.i.s.phisticorum mundatorum.℥.x.cerebellorum passerū ℥.ii.pistētur tria hæc subtilissime oīa per se, deinde bene cōmisceantur simul,& in fine aromatizētur cum.ʒ.i.musci boni,& dosis eius est ab.℥.s.usq; ad ℥.i.cum bono vino puro & pauco,& sumitur in sero cum itur dormitum.

De secacul inter doctores est diuersitas. Author pădec. & Mes.dicunt,quod secacul idē est quod iringus, & iringus idem quod secacul.Simon uero Ian.Sera.in lib. de simplici medici.in.7.lib.sui breuiarii.& Aui. dicūt quod secacul est radix sicut zingiber quæ apportatur ab India,uerū in vsu ē, & accipit̄ iringus pro secacul,quia eo caremus. Aliqui dñt quòd secacul est sigillum sanctæ Mariæ. Quare prima aqua ciceris abijcitur & in secūdā lauātur satyriones & secacul, quia prima est abstersiua prohibens inflationem & ventositatem generari. secunda uero est multum uentosa & inflatiua, & cum hoc portatiua aliarum medicinarū ad genitalia mēbra. Stincus est quoddā animal simile lacertæ degens in ripis aquarū s̄m flumen Nili. In hac confectione pro omni li.i.mellis cocti & despumati ponendę sunt.℥.iii.specierum cribellatarum,si habere debet uirtutem a Mes.scriptam. Iringus & tassus barbassus colligendi sunt in mense Octob.Incidenter hoc notandum est.quòd hoc electuariū duplici rōne solet dari hominibus. primo exhibetur corporibus exiccatis ad humectandum,& tunc debemus exibere de eo.℥.s. in mane per horas quatuor uel duas ad minus, ante prandium datur. & secundo ad augmentum coitus & uirilis membri, erectionem.& tunc ipsum exhibere debemus uespere ante cœnam per duas horas cum modico uini subtilis & odoriferi: complexio dicti electuarii est temperata inter calidum & frigidum,humida tamen ad secundum gradum.

Descriptio. XVII.

DIAIRIS Nicolai,sic dicitur a radice illa quæ ireos uocatur,prodest dispniacis, orthonicis, & tussientibus ex phlegmate grosso, & uocē deperditam restaurat si fuerit ex frigiditate &c.

℞.Radicum ireos.℥.i.pulegii,hyssopi,liquiritiæ an.ʒ.vi. amygdalarum.s.amararum,dragacanti,pinearum, cinnamomi,zingib.piperis an.ʒ.iii.caricarum carnium,dactylorum, passularum enucleatarū an. ʒ.iii.s. storacis rub.ʒ.ii. &.℈.i. puluerizentur subtiliter omnia, mellis cocti & despumati lib.i.s.et fiat electuarium.

Hyssopi si simpliciter scriptum reperiatur de herba sicca est,intelligendum,et in umbra exiccandum est & nō solum ipsum,sed omnes herbæ aromaticæ.sol.n.aromaticitatem illam resoluere facit:uirtutem destruit. Pineæ et amygdalæ nisi sint recētes antequam in confectionibus et electuariis pectoralibus ponantur semper debent purgari ut supra ostēsum est,aliter rauceitas sua nocet pectori,et tussim prouocat:quare bene notent apothecarii in hoc et aduertant.

Descriptio. XVIII.

DIAPENIDION Nicolai. sic dicitur a penidiis, quæ ibi intrant plusquā de aliis speciebus:valet ad omne vitium pulmonis et tussis,ad raucedinem uocis factam ex siccitate,et phthisicis subuenit.

℞.Penidiarum.ʒ.xvi.s.pinearum amygdalarum pręparata. hoc est mundatarum,sem.papaueris.al.ana.ʒ.iii.℈.i. garyophy.cinnam.zingib.succi liquiri.dragan.gummi arabi. amydi,se.citrulli,se.melonum,se.cucumeris,se.cucurbitæ mūdatorum an.ʒ.i.s.cāphoræ tertiam partem vnius.℈.i. gra.vii. syrupi uiolati.q.s. puluerizentur subtiliter puluerizanda, et conterantur cōterenda,deinde confice sic.In lib.i.aquæ florum uiolarum.℥.iii.bulliant donec aqua aliquantulum inficiatur,postea coletur et colaturæ addatur lib.i.zucchari, et bulliant donec incipiant inspissari.Tūc addatur pineæ, amygdalæ,et suprascripta semina, unumquodq; per se bene contusum,cum spatula semper mouendo.deinde addantur penidii subtiliter puluerizati,et cū liquefacti fuerint illud grossum quod supernatat cum cacia despumetur, et iterum in mortario proiiciatur,et bene terendo,et cōmiscendo,deinde camphora admisceatur.Ad vltimum puluis suprascriptarum specierum cum supradicto syrupo in mortario semper agitādo moueatur,donec incorporetur. demum reseruetur in uase vitreato.

Gummę ingredietes in hac cōpositione dissolui possunt in aqua florum uiolarū,uel in decoctione præscripta a Nicolao. et pineæ etiam et amygdalæ cum altero prædictorū humectari possunt ad hoc ut bene conterantur.

Desciptio. XIX.

DIADRAGACANTVM calidum Nicolai.Taliter dictū a dragacāto quod recipit, et dicit̄ calidū ad dr̄iam diadragacanthi frigidi alterius descriptionis.datur autē in strictura pectoris facta a materia frigida grossa et uiscosa.

℞.Dragacāthi triduo in aqua temperati li.i.hyssopi, pinearum,amygdalarū mundatarū et excorticatarū sem. lini asfi. an.℥.iii.fœnugræci.s.semi.cinnamo.an.℥.ii.zingiberis,liquiritiæ.s.radix,succi liquiritiæ.an.℥.i.puluerizentur subtiliter puluerizanda,et conterantur,cōterenda,et confice sic, dragacantum infusum in aqua per linteolum extorque et cū li.ii.et ℥.viii.mellis cocti usq; ad spissitudinē lēto igne semper cum spatula agitando misceatur,deinde additis pineis,amygdalis, semi.lini et fœnugręci ab igne deponantur, et puluis suprascriptarum specierum addatur,et usui seruetur.

Modus assandi semina lini in eo intrantia talis est.accipe patellam vel bernacium, & super ignem multũ calefacias postquã bene fuerit calefactũ remoue ab igne, & intus ponas lini semina semp mouẽdo vsq; quo sint assata,& si tũc bene assata non sunt,iterum uas calefiat amotis seminibus,deinde ab igne remoto iterũ semina suprapónantur semp mouendo usquequo sint bene assata,deinde reserua, & ſm hãc doctrinã oĩa alia semina debent assari.Lini semen assatur ut amoueatur humiditas superflua & uiscositas, & plus assari debet quã alia semina. Ideo nota ꝙ oĩa semina per se assanda sunt, eo quia aliquod semen multũ assandum est propter eius uiscositatem multam ut lini semen,& psyllii,quoddam minus propter eius paucam humiditatem ut semen anisi,& cymini,& hmõi,quare bene notent apothecarii. Confectiones hæ amaræ per duos annos conseruãtur,tyriaca vero magna longiori tempore seruatur,ut in ipsa scripsi.

Descriptio. XX.

TRYPHERA magna Nicolai cũ opio & sine opio quæ taliter dicta est,quia magnã utilitatẽ, & fructũ mulieribus confert.Datur contra dolorem stomachi virorũ & mulierũ cũ aqua in qua cocta sint semina fœniculi anisi,& masticis, datur contra uitium matricis ex frigiditate si distemperata bibatur cum uino in quo cocta sit artemisia, prouocat etiã menstrua si ex ea cum artemisia bene trita & cum oleo muscelino cõmixta fiat pessarium ex bõbice quod ex istis inunctum in vulua mulieris immittatur,et prouocat etiam menstrua mulieri non concipienti si detur cum vino in quo cocta sit mandragora, uel sambucus, miro mõ prodest pueris qui non possunt dormire,& in nocte nimis garriunt distemperata cũ lacte mulieris in modũ ciceris & bibita prodest.

℞.Cinnamomi,galangæ,garyoph.spicæ nardi,zedoariæ,zingiberis,costi,storacis calamitæ, calami aro. cyperi ireos. s. radicis,peucedani,corticum mandragoræ,spicæ celticæ, acori,rosarum.s.rubearum piperis.s.nigri, anisi seminis apij, seminis petrosillii,seminis fœniculi,macedonici.i.apij mõtani,dauci,ozimi,iusquiami,cymini.diptami,an.ʒ.i.puluerizentur subtiliter omnia,mellis cocti & despumati lib.i.&℥. ii. & hoc modo faciendo nihil addendo uel minuendo erit tryphera sine opio.Si uero cum opio facere uis, addas prædictis omnibus opij thebaici.ʒ. ii. & cũ opio tryphera erit. Sed in hac patria mulieres volunt illam in zuccharo. Accipias igitur suprascriptarum specierum sine opio.℥. i.zuc. li. i.& facias,& datur in modum castaneæ.

Confectio hæc danda est a stomacho vacuo, & differenda ẽ comestio vsquequo de ea facta sit digestio,& dictæ species subtilissime sunt terendæ ac puluerizandæ. Dicitur.n. compositio hæc tryphera.i.hominem iuuenem reddens.

Nota ꝙ q̃uis in multis cõfectionibus reperies scriptum mellis cocti,ꝙ tamen etiam cum melle crudo & mũdo possunt confectiones fieri, & illud habet minus de spissitudine,& magis de penetratione.Igitur ab authoribus sæpe inuenies scriptũ mellis cocti,& qñq; mellis crudi, ut per hoc intelligas,ꝙ utrunque potes ponere,& conuenienter.

Descriptio. XXI.

DIAOLIBANVM Nicolai dictum ab olibano ingredientè descriptionem, ualet ad omnes capiti passiones. lachrymas potenter stringit dolorem hemicraneum & superciliorum sanat,& squinantiam curat &c.

℞.Castorei,opij,thebaici,iusquiami.an.ʒ.ii.cassiæ lig.ʒ.i.et ℈.i.folij,croci,thuris an.ʒ.s.rheupontici,amomi.an.℈.ii.s. pæoniæ.s.radicis,macropiperis.i.piper longum,storacis,calamitæ,an.ʒ.s.myrrhę.℈.ii.gra.v.spicę,pyrethri,euphorbij, leucopiperis,i.piperis al.ana.℈.i.gra.xv. puluerizentur subtiliter omnia,mellis cocti & despumati.℥.viii.& fiat electuarium in bona forma.

De iusquiamo cum scriptum reperitur semper de semine & non de herba est intelligendum, herba enim maioris est venenositatis quam sit semen.

Peonia si simpliciter scribatur de radice intelligendũ est: cũ illa magis vsui medicinæ cõueniat quã folia uel semina.

Descriptio. XXII.

REQVIES Nicolai. Sic dicta eo ꝙ requiẽ patientibus præstet & somnum,& maxime typicæ febriẽtibus quotidianarijs:tertianarijs, quaternarijs acutis & peracutis &c.

℞.Rosarum.s.rub.violarum an.ʒ.iii.opij,iusquiami.s.seminis papa.albi,corticum mandragoræ,scariolæ,seminis lactucæ,seminis portulacæ,psyllij.s.seminis nucis musc. cinnamomi,zucchari an.ʒ.i.s.sandalorum alb.sandalorum rub sandalorum citrinorum,spodij.s.de canna,dragacãti.an.℈.ii. gra. v.puluerizentur subtiliter pulnerizanda mellis cocti & despumati lib.i.&.℥.iiii.& fiat electuarium.

Ista compositio a multis corrupte & male componitur, multi enim addunt & in suis receptis reperiũt ultra præscripta Miconis:& exponunt ꝙ est papauer nigrum & false. nã idem est ꝙ papauer album, ut uult Gentilis super quintum can.sed litera debet stare ut præscripsi.

Vsus istorum opiatorum nõ debet esse nisi transactis sex mensibus. Et inueterata ultra,sex annos non uigorose electuaria hæc operantur,immo declinant ab eius virtute,maxime stupefactus seu opiata.

Descriptio. XXIII.

ZAZENEA Mesue,experta ad dolorem stomachi a frigiditate factum,& ad omnes dolores factos a simili causa, & a uentositate grossa,& ad dolorem colicæ, & difficultatem urinæ,& dolorem dentium,& ad uentositates matricum, & confert iuuamentum maximum ad sterilitatem bibita,& supposita cum lana & oleo de lilio.

℞. Castorei, myrrhæ, opij piperis,macropiperis.i.piperis longi,galbani,costi cinnamomi.phu.i.valerianæ,meu. i. seminis anethi Syluestris. Aliqui dicũt quod radix est ponenda & non semen,dauci,assari,croci,an.ʒ.i.puluerizẽtur subtiliter omnia,mellis cocti & despumati lib.s. & fiat electuarium in bona forma,dosis eius est aur.i.

Mel ponitur in ista medicina. & non solum in ista, sed in omnibus alijs triplici ratione. Primo ut placet horribilitatem medicinarum.Secundo ut mundificet & resoluat. Tertio ut conseruet species sua uiscositate.

Stupefactio est dispositio inducta in membro a frigiditate:per quam,membrum,non sentit,aut obtuse sentit.

Descriptio. XXIIII.

ATANASIA Mesue sic dicta, quia hominẽ a morte præseruat,confert ad dolorem hepatis & splenis,& oppillationi in eis,& ad dolorem stomachi,& ad asthma, & ad tussim antiquam, & mundificat pectus, & ad fluxum uentris antiquum & ad dyssenteriam,& ad fluxum sanguinis,& est in sedatione doloris sicut Philonium, & confert ad dolorem renum & hæmorrohoidarum, & Galenus quidem præcepit misceri in confectione hac hepar adib. ualet.n.sua proprietate ad morbos hepatis.

℞.Croci,opij,myrrhæ,castorei,iusquiami,costi,carui,seminis papaueris nigri,spicæ,eupatorij,hepatis adib.i.lupi,cornu dextrum capræ uel cerui.ana.ʒ.i.puluerizẽtur subtiliter omnia mellis cocti & despumati lib.s.& fiat electuarium in bona forma.

Hepar adip.i.lupi præparatur hoc modo & conseruatur, primo debet optime lauari cum uino albo optimo, & bene mundari ab omnibus immunditijs,deinde saliatur seu aspergatur sandalis citrinis bene & subtiliter puluerizatis, deinde permittatur exiccari,demum inuoluatur absinthio, omni hebdomada absinthium mutando.

Lupi uero intestinum hoc modo præparatur & conseruatur, lauetur optimo uino albo, deinde tumefiat & ponatur ad exiccandum,sed caueatur a fumo, & puluere, deinde etiam in absinthio inuoluatur, & reseruetur,ualet .n.colica mirabiliter.

Descriptio. XXV.

PHILONIVM Persicum Mes.in sua pra.ca.de sputo sanguinis in fine capituli. quod dicit esse uehementis uirtutis ad emanationem sanguinis undecunque & screatum eius cum tussi:& sine tussi,& ad superfluitatẽ menstruorum dolorosam.& hæmorrhoidarum,& ad egestionem sanguineã, & ad mulieres prægnantes:quibus erumpũtur menstrua,& conseruat fœtum in matricibus earum.

℞.Papaueris albi.s.seminis,iusquiami.s.semi.ana.ʒ.xx.terræ si

ræ sigillatæ,opii,an.ʒ.x.scehedengi.i.semi.canapis,croci, an.ʒ.v.castorei spicæ,euphorbii,pyrethri,margaritarũ non perforatarum charabæ,zedoariæ,doronici,ramich.est quædam compositio infra descripta an.ʒ.i.camphoræ.℈.i.puluerizentur subtiliter oĩa,mellis rosati colati lib. ii. & fiat electuarium in bona forma,dosis est a.ʒ.s.usq; ad.ʒ.i. cum succo arnoglossæ,aut cum aqua rosata & modico uini puri.

Differentia.n.est in scedenegi et scehendegi, scedenegi .n.idẽ est q̃d lapis hæmathitis.scehendegi.i.semen canapis, quare bene cõsiderãdæ sũt literæ in oĩ cõpõne et uocabulo.

Castoreũ.n.in hac compõne ponĩ,ut prohibeat cõgelationẽ ab opio.Margaritę uero ad confortationẽ mẽbrorum principalium,p̄p læsionem opii.Margaritæ a natura perforatę,meliores sunt quã non p̄foratæ.Et rõ est:quia per illud foramen sup̄fluitates ipsarũ nõ sunt consumptæ,et purgatæ.

Philonium enim dicitur a Compositore,quia Philon medicus illud composuit.

Descriptio. XXVI.

PHILONIVM Mes.descriptione prima, quæ in vsu est:quod est expertorum iuuamẽtorum in sedatione dolorũ ex separatione a casibus mortis,et proprie dolori stomachi a frigiditate facto,aut humore crudo,aut a uentositate grossa extendente,et sedat dolorem colicæ,et uiscerũ, et dolorẽ renũ,et matricũ,et dolorẽ laterũ, et præfocationem anhelitus,et difficultatẽ urinæ.et singultum vehementem.

℞.Piperis albi,iusquiami.s.seminis an.ʒ.xx.opii.ʒ.x.croci. ʒ.v.spicæ.pyrethri, castorei an,ʒ.i.puluerizẽtur omnia subtilissime,mellis cocti colati et despumati li.ii, et ℥.xi. et fiat confectio in bona forma.

Medicinæ aũt omnes opiatæ quomodo stupefaciunt.Nota.omne enim membrum sentiens habet quandam mensurã frigoris terminati,cum suo calido,in quo frigore,si fiat additio in ceta mensura membrorum stupefit, et hoc modo medicinæ omnes opiatæ stupefaciunt.

Contritio.n.medicinarum oĩum stupefacientium debet esse subtilissima, ad hoc ꝙ possit p paruas venas penetrare ad ardua loca,aliter.n.mẽbrum ab eis non posset stupefieri, neq; sensus ipsius obtundi.In actu practico,notent iuuenes medici, et nõ solum de hac cõpositione,sed de omnibus narcoticis et stupefactiuis, tam simplicibus q̃ cõpositis. Quod si intentio medici est somnium prouocare; illa danda sunt post cœnam in sero,transacta hora.Cum autem intendimus sedare dolores,seu fluxum sanguinis prohibere,non nisi vacuo stomaco a cibo et superfluitatibus sunt exhibenda.Neque post per quinque horas est cibus assumendus, et sic de tyriaca noua intelligitur. Et his imponitur finis distinctioni secundæ,quæ fuit de medicinis amaris etc.

Incipit tertia distinctio quę est de medicinis solutiuis,et continet descriptiones 51. Quarum prima est.

HIERAPICRA Mes.de mẽte Gal.hiera.s.sacra, picra.i.amara:habet.n.nomẽ amaritudinis, et est medicina sublimis,in qua aggregantur virtutes et operationes nobiles.est. n. subtiliatiua et resolutiua materierũ malarum grossarum et uiscosarum, et exiccatiua earũ quæ imbibitæ sunt in poris & angustationibus,sicut imbibitur in spongia, & perficitur ab ea solutio bona & conueniens, & est calefactiua & aperitiua oppillationum & absterfiua, & uirtus huius medicinæ affert iuuamenta multa experta ad ægritudines capitis,stomachi,hepatis,iuncturarum,renum, & matricum,& membrorum frigidas.

℞.Cinnamo.masti.assari,spicæ,carpobalsa.croci,xylobalsami.i.ligni balsa.casiæ lig.an.ʒ.i.Aloes succotrini.℥.ii.mellis colati & despu.℥.iii.fiat electuarium in bona forma.

Quantitas mellis in hac cõpositione debet esse pauca.s. specierum & mellis an.partes æquales,eo quia mel frangit virtutem aloes.Et non solum de hac compositione est intelligendum sed & de omnibus aliis in quibus aloes est basis. Basis in medicina dicitur illa medicina simplex,cuius operatio principaliter quæritur in medicina composita.Et per cõsequens operationem,cuius aliæ medicinæ intendunt, sicut finem,& ipsa est efficiens principale.Et sic ratio essendi basim est ratio finis intenti.Vel illud dicitur basis in medicina per quod laudes medicinę ei conueniunt.quare bene nota. Hiera non exhibenda est ilico cum est facta, & hoc contra indoctos medicos & ignaros apothecarios. Albucasis enim uult quod postquã est facta sepeliatur per sex menses in hordeo vt fermentetur, & debet confici in mense Iulii vel Iunii,& non in frumento, quia calore æstatis & frumenti corrumperetur. Cuius contrarium faciunt apothecarii nostri temporis. De aloe succotrino & hepatico differentia est inter doctores.Aui.Mes.& quidam alii laudant succotrinum. Halyabas hepaticum.Igitur nota quod aloes hepaticũ magis est solutiuum,& hoc est ꝙ Halyabas dicere uoluit. Sed in aliis succotrinum hepaticũ in bonitate superat. Et ideo cum aloes simpliciter scriptum reperitur, de succotrino est intelligendum tanquam de perfectiori.

Descriptio. II.

HIERA simplex Gal.7.therapenticæ.quæ est illa quæ in usu est.Et de qua intelligunt doctores, cui tantas laudes attribuunt.Sicut in anteposita hiera dictũ fuit, & dicunt ꝙ dosis est, ʒ. i. ꝙ non intelligant de præscripta satis patet,eo quia de ea exhibui & exhibere vidi a famosis doctoribus. ℥. i.& aliquando.ʒ.x.& parum operabatur.

℞.Cinnam.masti.assari,spicæ nardi,croci, xylobalsa.i.ligni balsami ana.ʒ.i.aloes succotrini.ʒ.c.mellis colati & despumati.ʒ.c.& sex,ita ꝙ est æqualis quantitas cum speciebus & hæc descriptio hieræ quæ fieri debet non alia.

Si reperiatur scriptum hiera simplex,uel hierapicra Galeni,uel hiera ex octo rebus, uel hierapicra,uel hiera, semper de nunc præscripta est intelligendum,non de alia.

Hieræ omnes seruari possunt a sex mensibus vsq; ad quatuor annos in sua bonitate. Cum uero dictum tempus transeunt,a bonitate & perfectione declinant &c.

Descriptio. III.

HIERA cõposita Gal.quæ in clysteriis apponitur, & põt etiã per os exhiberi, & est descriptio Nicolai.Quæ facit ad diuersas capitis passiones,& ad auriũ & oculorum distemperantiã,stomachũ quoq; optime purgat, causas hepatis emendat, splenis durities remouet et extenuat,renibus & uesicæ proficit,& matricis distẽperantiã emendat &c.

℞.Cinnamo.spicæ,croci,squinanti,assari,casiæ lig.xylobalsa.i.ligni balsami,carpobalsa. i. semi. balsami:uiolarum, absinthii,epithymi,agari.rosarum turbith,colloquin. masti. an.ʒ. ii. aloes electi.℥.iiii.puluerizent subtiliter oĩa. Mellis colati & despumati. ℥.viii. ꝙ est ad põdus spẽrũ & confice.

Squinantum per se terendum est puluerizandum,eo quia multum sustinet de cõtritione & si permisceretur cum aliis medicinis ad puluerizandum ante ipsius puluerizationem euanesceret virtus aliarum medicinarum, & bonitas deperderetur per se conterendum est. Hieræ species sunt omnes subtilissime terendæ,vt sua subtilitate virtus aloes transeat per angustas vias,& hoc uoluit Albuchasis particula quinta cap.hieræ antiquæ,cum dicit & unaquęq; pars teratur & cũ panno serico triconizetur,& puluis in aliquo vase vitreo reponatur.Mel in electuariis solutiuis parum uel nihil decoquendum est. mel enim quanto magis coctum tanto magis restrictiuũ, ac etiã quia per coctionem magis viscosum redditur:mel enim coctum magis nutrit & minus laxat.

Descriptio. IIII.

BENEDICTA Nicolai, sic dicta quoniam ab omnibus a quibus sumitur benedicitur, si detur habentibus infirmitates contra quas inuenta fuit,ualet ad guttam arthriticã & podagram ex frigiditate,& renes & uesicam purgat.

℞.Esulæ,turbith,zucch.an.ʒ.x,diagrydii,hermodactylo.rosarum an.ʒ.v.garyophyllorum,spicæ nardi, croci, apii saxifragiæ,p iperis longi, cardamomi, amomi,salisgẽmæ, zingiberis,galangæ,macis,carui,fœniculi.s.semi.agarici,seminis asparagi,polypodii,milii,solis,brusci,an.ʒ.i. puluerizentur subtiliter omnia,mellis colati & despumati lib.iii.& fiat electuariũ in bona forma.Aliqui addunt huic descriptioni,masticis,ameos,lapidis lincis ana.ʒ.i.

Benedicta dicitur ab effectu, & ab eo denominatur,quia

bonum effectum inducit. vnde ab omnibus sumentibus benedicitur. Fœniculi, si simpliciter scriptum inuenitur de semine ipsius intelligendum est, nõ autem de radice, neq; de herba, ut fol. 5. supra etiam scripsi.

Sextaria multiplicia sunt & diuersificantur sm diuersitatẽ rerũ. Si.n. dicitur aquæ sextariũ vnum: tunc idem est ꝙ li. ii. s. Si aũt vini sextarium vnum idem est quod lib. ii. ℥. viii. Si uero sextarium unum olei, & idẽ est ꝙ lib. i. ultimo sæpe inuenitur sextarium unum mellis, & idem est ꝙ lib. iii. quare nota has differentias, quia sæpe vidi errores contingere in cõpõne medicinarũ, & non a uulgaribus apothecariis.

Descriptio. V.

ELECTVARIVM indum Mes. maius, educens solutione superfluitates humoꝶ & proprie phlegmaticoꝶ & putridorũ a stomacho, & a membris nutritionis, uẽtositatẽ grossam in eis resoluit, & morbos factos ab eorũ exuberantia cura, sicut est dolor stomachi, & uiscerũ & colica, & dolores renum: & educit materias quæ sunt in iuncturis.

℞. Cinnamomi, garyophyllorũ spicæ, rosarũ, casiæ, macis, cyperi an. ℥. s. sandalorũ citrinorũ. ʒ. ii. s. ligni aloes nu. musc. an. ʒ. ii. turbith albi & boni. ʒ. i. zuccha. al. pe. an. ʒ. xx. galangæ, heil. i. cardamomi, maioris cardamo. s. minoris. i. melegetæ, assari, masti. an. ʒ. i. s. diagrydii. ʒ. xii. oĩa hæc fricẽtur manibus cũ oleo amygdalarũ dulciũ, deinde accipe succi cydoniorum, succi granatorũ, succi apii, succi fœni. an. lib. s. puluerizentur pulueriзãda satis grosso modo. Mellis colati & despumati lib. iii. s. misce, & fiat electuariũ in bona forma.

De cass. hoc est notandum, ꝙ secundum doctrinam supra tibi datam in diatrion pipereon, casia fistula ponenda est, cũ sit electuarium solutiuum. Nec cas. lig. hoc in electuario est ponenda, ꝙ tamen secus esse quidam tenent. Ego enim apponi facio casiam fistulam. Cum nullum solutiuum sine lenitiuo esse debeat, ut uolunt doctores.

Nota ꝙ doctores non ponunt in electuariis a remotis at trahentibus penidios in suis receptis, sed duntaxat in illis quorum intentio est a stomacho & intestinis, & uenis magnis attrahere, ut in diaphœnicon, & hoc electuario.

Assarum cum simpliciter scriptum reperitur radix ipsius ponenda est, quia radix melior pars est plantæ.

Licet Mes. in litera ponat ꝙ dosis huius electuarii est usque ad aureos tres, hoc intelligendum est quando ad lib. i. mellis ponuntur. ℥. iii. ut apothecarii nostri tẽporis faciunt, & male, maior quantitas dari potest.

Descriptio. VI.

ELECTVARIVM indum minus Mesue habens intentionem maioris.

℞. Turbith albi & gũmi. ʒ. c. zucchari. ʒ. c. macis, garyophylloꝶ, piperis, zingib. cinnamo. heil. i. cardamomi maioris, nucis musc. an. ʒ. vii. scamoneæ. ʒ. xii. puluerizẽtur omnia satis grosso modo, mellis colati & despu. lib. ii. & ℥. ii. misce, & fiat electuarium liquefaciendo zuccharum cum melle.

Nota hic unum generale intelligendum in oĩ cõposito ꝙ cũ scamonea acuitur. Medicina.n. qñq; fit in principio veris, & acuitur ut per totum annum possit seruari & dari qñ uolumus. Et tunc cũ scamonea nõ cocta acuenda est ne sua virtus longa mora debilitetur. Nec timetur eius malitia eo quia per temporis diuturnitatem satis aufertur: Aliqñ aũt acuitur, medicina, non quæ dẽt diu conseruari; sed quæ infra tres uel quatuor dies debet exhiberi. Et tũc cum scamonea cocta debet acui, ut sua malitia coctura remoueatur. Et idẽ intelligas tam in electuariis quam pilulis & cõfectionibus.

Si simpliciter scriptũ reperiatur electuarium indum, de minori est intelligendũ tanquã de meliori & perfectiori, & si non de perfectiori, saltem de eo ꝙ magis est in usu.

Insuper nota ꝙ Mes. acuit hoc electuariũ cũ scamonea, et & nõ cũ diagrydio. eo qa intentio est ꝙ longe tpe conseruetur. Si uero dare illũ intendimus oĩ die, acuatur cũ diagrydio & nõ cum scamonea propter causam supra assignatam.

Descriptio. VII.

CONFECTIO amech Mes. prima, quæ ĩ usu ẽ, & ualet oĩ passioni quæ fit ex phlegmate salso & cholera, & ꝓprie q̃ est sicut ipetigo & scabies, lepra, & cãcer corrodẽs, & fistia.

℞. Myrobalanoꝶ citrinorũ. ℥. iiii. Kebulorũ, nigroꝶ. i. indorũ, rheubar. boni an. ℥. ii. agatici, colloquintidæ, polypodii an. ʒ. xviii. absinthii, hasce. i. thymi. senæ an. ℥. i. & in alio an. ℥. vi. violaꝶ. ʒ. xv. epithymi. ℥. ii. anisi. s. semi. fœniculi. s. se. rosarũ an. ʒ. vi. succi fumiterrę lib. i. prunorum num. lx. passularum enucleatarum. ℥. vi. infundantur hæc oĩa in aqua casei quantitate sufficienti, prius tñ oĩa sint simul contusa. Et ponantur in vitreato uase stricti orificii, & obturetur os eius. Et dimittatur per dies quinq;: deinde bulliant ebullitione una, & fricentur manibus, postmodũ colentur, & tali colaturæ infrascripta addantur casiæ fistulæ mundæ. ℥. iiii. tamarindorum. ℥. v. tereniabin. ℥. ii. non inuenitur apud nos, sed loco eius ponitur manna. Fricentur manibus, & dissoluãtur cũ decoctione prędictã: deinde colentur. Et proiiciantur super ipsum zucchari albi li. i. s. scamoneæ. ℥. i. s. confringatur seu puluerizetur satis grosso mõ. Et hæc oĩa simul coquãtur donec habeat spissitudinem mellis: deinde puluerizentur super istud myrobalanorum citrinorum, chebulorum, indorũ an. ℥. s. bellericorũ, emblicorum, rheubar. fumiter. ana. ʒ. iii. uel herba, uel succus poni debet, semi. anisi, spicæ. s. nardi an. ʒ. ii. Et in uase uitreo ponantur & reseruentur.

Tereniabin est spẽs mannæ, quæ apud nos non reperitur, sed loco ipsius accipimus mãnã. Est.n. tereniabin ros qui de nocte cadit in quibusdã partibus. Aegypti super frondes aliquarum arborum, & sic colligitur. In ista confectione intelligẽdum est, ꝙ author coquit scamoneã ut amoueat malitiã eius, eo quia si præparata esset non deberet decoqui, sed reseruari: deinde puluerizare eã debito mõ: & cum aliis rebus puluerizatis opponi, ꝙ si decoqueretur virtus solutiua ipsius deperderetur. Incidẽter de aqua lactis hic intelligendũ ꝙ ponitur ad serenum, ut eius acuitas remoueat: frigida.n. assumenda est. Et quæ in usu est: est aqua lactis capræ.

Descriptio. VIII.

ELECTVARIVM elescof Mes. Quod educit superfluitates a toto corpore, & expellit ventositatem & valet ad iuncturarum dolorem, & laterum, & colicam, & mundificat renes & uesicam, & addit in coitu.

℞. Scamonea antiochiæ, turbith albi an. ʒ vi. garyophyllorum, cinnamomi, zingiberis, myrobalanorum emblicorum, nucis musca. polypodii an. ʒ. ii. s. zucchari albi. ʒ. vi. puluerizentur omnia grosso satis modo: mellis despumati lib. i. misce, & fiat electuarium in bona forma.

Scamonea dicitur antiochia. i. illius prouinciæ, eo quia melior & perfectior est. Insuper nota ꝙ si in medicinis solutiuis reperis scriptum scamoneæ, intelligendum est de præparata nisi in duobus sequentibus casibus. Primo si in dicto electuario coquatur, ut in cõfectione amech, & electuario rosa. & tunc scamonea ponatur non cocta, quia coquendo præparatur. Secũdo si illud compositum longo tempore reseruari debeat, & hoc modo nõ præparata ponitur propter causam supra allegatã. In aliis vero si reperitur litera Mes. suppleatur & dicatur scamoneæ. s. coctæ.

Descriptio. IX.

DIACATOLICON Nicolai. Quod datur in acutis & peracutis, quia mollificat, digerit, & confortat, & ualet hepaticis, & spleneticis.

℞. Foliorũ senæ, casiæ fistulæ, tamarindorũ an. ℥. ii. rheubarbari, uiolarum, polypodii, anisi semi. an. ℥. i. liquiritiæ, seminum cõium frigidorum, penidiarum. an. ʒ. ii. puluerizentur puluerizanda. Dissoluantur tamarindi & casia fistula cum aqua decoctionis infrascriptarum rerum, polypodii, liquiritiæ, prunorum, seminis anisi, fœniculi. s. sem. ana parum zucchari albi lib. ii. & fiat electuarium in bona forma.

Species electuariorum solutiuorum sunt grosso mõ conterendę, & per satis rarum cribrum transire debent. Et non solũ electuaria solutiua, sed & confectiones solutiuæ, ut diarob & diacartamum. Et grossa hæc puluerizatio duplici causa fit. Primo ut diu in stumacho maneant, & ibidem diu operentur. Secundo ut uirtus eorum cito non erubescat, & ne sua subtilitate ad membra transirent, quia maximum nocumentum inducerent ut supra declaraui.

Medicinæ solutiuæ dñr, eo quia habent corruptos humores

res ſoluere.i.educere & euacuare.

Deſcriptio. X.

ELECTVARIVM roſatum Meſ. Solutione educens choleram ſine moleſtia, & ualet ad ægritudines ex ea factas: & ad ægritudines iuncturarum calidas, & ad ſodam calidam & uerriginem. Ad oculorum dolores, & ad ictericitiam citrinam, & eſt ſanum & expertum.

℞.Succi roſarũ rube.cõpletarũ.ſ.in maturitate lib.iiii. zucchari tabarzeth.i.illius regionis li.i.s.tereniabin puri et recentis: loco ipſius ponitur mãna.ʒ.vi. ſcamonea antiochię.ʒ.i.s.cõteratur groſſo ſatis modo:coquantur oĩa ſuper prunas vſq; dũ mellis habeat ſpiſsitudinẽ: deinde proiice ſuper illud trochiſcorũ de ſpodio.ʒ.i.galliæ muſ. croci an.ȝ.ii. trochiſcorũ de berberis.ʒ.s.& repone ĩ uaſe uitreo & reſerua.

Succi roſarũ cõpletarum eo quia roſæ ſeu ſuccus earum magis eſt ſolutiuus quã ſuccus cõpletarũ, & ideo explicauit de completis, & nulli ſunt apothecarii ad hoc aduertentes.

Nota inſuper quòd de hoc electuario reformari debent pilulæ aggregatiuæ Mæſuæ ex inuentione noſtra, & pilulæ de hermodactylis minores, et pilulæ de hermodactylis inuentione noſtra ipſius Meſuæ. Non cum electuario de ſucco roſarum, ut quidam beſtiales faciunt.

Deſcriptio. XI.

ELECTVARIVM de ſucco roſarum Nicolai, ab eodem ſucco dictum. expertũ contra guttam calidam, choleram rubeam purgat, & cõualeſcẽtibus ex ægritudine tertianariis et quotidianariis, mirifice prodeſt purgando eos ſine moleſtia, & reliquias malorũ humorũ potẽter educit.

℞.Zucchari albi, ſucci roſa.an.lib.i.&.ʒ.iiii.ſandalorum alb.citri.rubeo.an.ȝ.vi.ſpodii.ſ.de canna.ȝ.iii. diagrydii.ʒ.i.s.camphoræ.℈.i. Miſce, et fiat electuarium in bona forma, pulueriżando prius pulueriżanda.

Succus roſarum hoc modo fit. Accipiãtur roſæ cõpletæ, & poſt earum collectionẽ permittanẽ ꝑ diẽ: deinde in marmoreo uaſe cũ piſtello ligneo bene terant: deinde in pecia inuoluãtur, & in torculari ad exprimendũ ponant: poſtea colet, & in uitreato uaſe reponatur, & ſoli ꝑ aliquos dies permittat: deinde a reſiſtentia ſeu fæce facta amoueat, ponendo in alio uaſe, & ſup eũ ponat parũ olei oliuarũ, & reſerua. Conſeruat enim in ſua bonitate per annos duos &c.

Electuariũ.n.idẽ eſt quòd electũ ex uariis: quia ex multis & uariis rebus electuaria cõficiuntur. Et electuariũ dicitur oĩs cõpõ non reducta ad ſoliditatem, ſiue cũ zuc. ſiue cũ melle fiat. Cõfectio uero dr̃ qñ dureſcit, et in dura forma fit.

Deſcriptio. XII.

DIASENE Nico. Sic dicit, quia plus de ſena ingredit deſcriptionẽ quàm de aliis ſpẽb⁹. Valet ꝓprie melãcholicis maniacis, cardiacis, et triſtibus, quartanariis et ſpleneticis.

℞.Folliculorũ ſenæ.ȝ.iii.auellanarũ aſſatarum .nu.50.ſerici cõbuſti.ȝ.ii.lapidis arm.ȝ.i.lapidis lazuli loti.ȝ.iii.zucchari.ʒ.vi.cinnamomi.ʒ.i.garyophyllorum, galangę, piper. ſpicæ, ozimi.ſ.ſeminis baſiliconis, zingiberis, folii, cardamomi.ſ.maioris et minoris, croci, zedoariæ, floris roriſmarini, macropiper.i.piperis longi an.ȝ.ii. pulueriżentur ſubtiliter omnia. Mellis colati et deſpumati lib.ii. et fiat electuarium in bona forma hoc modo. Auellanę ſubtiliter conterantur: deinde ad bulliendum cum melle ponantur, ſemper ſpumam a melle amouendo: poſt uero aliqualem coctionem mellis remoueantur ab igne. Et ſpecies ponantur.

Lapis lazuli & lapis armenus hoc modo lauãtur: terant ambo ꝑ ſe ſubtiliſsime: deinde accipe mortariũ lapideum, et proiice ipſorum alterũ, et aquã clarã in eo, et cum piſtello agitando ſiſ miſceant: et hoc facto ꝑ aliquod tempus permitte reſidentiã facere, et primam aquam abiicias, et ſic ter facias, ſemper aquam innouando. Poſtea loco aquæ claræ accipias aquã roſa. et ſic facias ut de cõi aqua dixi. Et tantum cum dicta aqua lauet qđ aqua remaneat clara. Et tunc ipſorũ perfecta erit lotio, ſed per ſe conteri debẽt et lauari.

De ſerico, nota qđ ſericũ qđ apponit in medicinis cordialibus ꝓ cõfortatione cordis, nullo mõ debet cõburi, ſed minutiſsime incidi et teri. Quod uero ponit in medicinis ad materiæ conſumptionem, ut in hoc electuario ponitur: tunc comburendum eſt. Modus combuſtionis poſitus eſt ſupra fol.i. ibi recurras.

Deſcriptio. XIII.

CONFECTIO de manna Meſ. de mente Gal. Solutionem facilẽ efficiens, et educẽs cholerã citrinam ſine moleſtia: et ualet ad ægritudines ex ea factas: et eſt medicina delectabilis ſaporis: cuius ꝑmixtio remanet pure et recẽtis li.i.ſcamoneæ anti ochenæ.ʒ.i. ſucci roſa.lib.i. diſſoluat mãna cũ ſucco roſa. et coquant ſimul debito mõ vſq; ad ſpiſsitudinem mellis: deinde remoueant ab igne, & ponatur ſup illud maſticis pulueriżati.ȝ.iii. et reſeruetur. Inquit Gal. oſtẽdit cõpoſitio huius medicinæ nobilitatem eius, eſt.n. cõpoſita ex partibus conuenientibus complexione & proprietate.

Tereniabin ſyracoſt et manna inter ſe differunt, nec ſunt ſpecies ut quidam dicunt. Immo differunt & ſecundum patriam, & ſecundum locum in quem cadũt, & ſecundum uirtutem & complexionem ſyracoſt: enim et tereniabin calidiores & humidiores ſunt manna, ſed quia ad nos non portantur, ideo ipſorum loco ponimus mannam.

Quidam doctores uolunt quòd diagrydium & non ſcamonea hoc in loco ponatur. Sed ſua; ſemper pace ſalua: ſi poneretur & decoqueretur, uirtus ſolutiua fere in totum deperderetur. Coctio.n. eſt præparatio dictæ ſcamoneę: quare illa non diagrydium eſt ponenda.

Deſcriptio. XIIII.

ELECTVARIVM de pſylio Meſ. Solutione educens choleram citrinam: & conferens ad febres difficiles, et ad ſodam & uertiginem, quæ fiunt a fumis cholericis.

℞.Succi bugloſ. domeſticæ & ſylueſtris, ſucci endiuiæ ſucci apii, oĩum coctorum et deſpumatorũ, an.lib.ii. ꝓiice ſup ipſis cuſcu. aniſi, folliculorũ ſenæ an.ȝ.s.capil.uene.m̃.i. ſucci fumiterræ.ʒ.iii.aſſari.ʒ.iiii.ſpicæ.ȝ.ii infundantur hęc oĩa in dictis ſuccis per diem ac noctẽ, deinde bulliant bullitione & una: poſt dictã ebullitionẽ proiiciatur ſuper ea vio.ʒ.iii.epith.ʒ.ii.& iterũ alia bulliant ebullitione: deinde oĩa colentur & bene exprimant. & in dicta colatura ponat ſem. pſylii.ʒ.iii.& permittatur per diẽ & noctẽ omni hora: tamen agitando illud cũ ſpatula: deinde exprimatur uiſcoſitas eius tota: deinde accipiantur huius uiſcoſitatis lib. iiii. et proiiciantur ſuper eam zucchari albi lib.ii.s. ſcamoneæ coctæ in pomo.ʒ.iii.s.coquant omnia ſimul cum facilitate: poſt uerum coctionem addantur trochiſcorum diarhodon, trochiſco rum de ſpodio rheubar.an.ʒ.i.trochi.de berberis.ʒ.s. pulueriżentur hæc ſatis ſubtiliter & miſceantur & reſeruentur in uitreato uaſe: & doſis eſt a.ȝ.iii.vſquę ad aur. iii.

Violę ſi ſimpl'r ſcriptæ aliquę in compoſito reperiantur de ipſis ſiccis intelligendũ eſt, quę colligẽdæ ſunt in menſe Martii, exiccandæque in vmbra, & reſeruandæ in loco ſicco: humiditas.n.in eis putrefactionem inducit.

Sunt aliqui textus qui dicunt ſcamoneæ nõ coctæ: & hęc litera magis conſona eſt, quia ponẽdo ſcamoneam coctam & illam iterum decoquendo uirtus ſolutiua deperditur. Sed nota quòd quando præparata coquitur: intentio eſt ut illud electuarium ſit lenitiuum et non ſolutiuum. Potes igitur cum in his electuariis reperies hãc literam.ſ. Diagrydii, & iubet illud iterato decoquere loco ipſius ſcamoneam ponere, et coquere, uel diagrydium pulueriżare groſſo modo: et cum aliis ſpeciebus in fine in electuario ponere ſine coctione: et altero duorum modorum facias &c.

Deſcriptio. XV.

MICLETA Nicolai.i.expecta: ualet proprie ad hæmorrhoidas et ad uentris tortionem et rugitum lienteriæ, & diſenteriæ: & optima eſt omni ſolutioni uentris.

℞.Myrobalano.citrinorũ, indorum, chebulorum mundatorum & aſſatorũ an.ȝ.ii.s.cimini, aniſi, marathri.i.ſemen foeniculi an.ȝ.i.s.bellericorũ, embli. aſſatorũ an.ȝ.ii. naſturtii.ȝ.ii.s.ameos, carui an.ȝ.i.s.infundant hæc oĩa in fortiſsimo aceto per diẽ & noctẽ: deinde extrahantur, & exiccari permittant: deinde pulueriżẽtur ſpodii, balauſtiarũ, maſticis, ſumach, gũmi ara.an.ȝ.i.& gra.xv. fricentur hæc oĩa manibus cum oleo roſ. Et poſtea pulueriżentur ſubtiliter. & cũ lib.i.&.ʒ.iii. ſyrupi myrrini: fiat electuarium in bona forma.

Myrobalani omnes assantur hoc modo. Infundanť myrobalani qui assari debent in succi cydoniorum uel granatorum deinde linteo exicca eos: postea madefiant in oleo rof. uel masticino: deinde eos assa super patellam ferream bene calefactam semper ducendo & mouendo. Et anteq̃ incipiāt nigre fieri ab igne siue a patella calida, amoueātur ne cōburātur. & sic funt assati, & hoc modo in usu administrantur.

Sex sunt modi præparationis medicinarum. primus est coctio. secundus contritio. tertius adustio quartus ablutio. quintus congelatio. sextus commixtio. et causam omnium historum hoc in libello reperies descriptam.

Descrptio. XVI.

DIAPHOENICON Mes. & est confectio de dactylis quā scripsit filius Zezar: conferens ad febres compositas. & chronicas, & est medicina securitatis, & confert ad colicā, & dolorem uentris, & humorem crudum & frigora.

℞. Dactylorū heyron infusorum in aceto tribus diebus & noctibus. ʒ. c. penidiarū sihari. i. facti ex zuccha. albo infuso in aqua decoctionis hordei. ʒ. i. amygdalarum mundatarum. ʒ. xxx. turbith. ʒ. xxxv. scamoneæ. ʒ. xii. s. preparatæ, zingi. piperis lon. foliorum rutę siccorum, cinnamo. macis, ligni alo. semi. anisi, fœniculi. s. seminis, dauci, galangæ an. ʒ. ii. s. conterantur subtiliter, dactyli penidii, & amygdalæ. Cætera uero puluerizentur non multum subtiliter. Mellis colati & despumati lib. i. & ℥. i. s. fiat electuarium.

Dactyli heyron, dicuntur heyron ab illa regione in qua dactyli multum abundant, & qui in ea nascuntur, sunt meliores omnibus aliis aliarum regionum. Alii uero dicunt quòd est una maneries dactylorum quæ melior est: quemadmodum sunt pruna damas. quæ meliora sunt aliis prunis: & una & altera opinio bona est.

Penidii et dactyli hac in compositione ponuntur, ut inuiscent & ingrossent medicinas solutiuas, ne ad longinqua penetrent & hac de causa ponunť in hac compositione a Mes. & in omnibus aliis medicinis solutiuis in quibus ponūtur.

De hac cōpōne uaria reperiť litera, & paucissimi sunt apothecarii qui usq; adeo cōpositionem hanc rite cōposuerint ob literæ uarietatem. reperio. n. in aliquibus Mes. scriptū sihari. in aliis sihant, in aliis sihati: in quibusdam sahiri in aliis sichari: & in aliis syhari & syhari: quæ omnes corrupte sunt præter illam quæ penidiarū syhari dicit, & multipliciter exponitur. Quidā. n. dicūt ꝙ penidii sihari sunt penidii facti ex zuccharo illius puinciæ, & quod sihari est pro uincia & hæc falsa est. Alii. dicunt ꝙ sunt penidii qui fiūt ex zucchato prius infuso in aqua hordei: cū fier idē fit ꝙ hordeū: & tunc illo mō facti, sic appellandi sunt, magis lenitiui sunt et abstersiui, minusque uiscosi et oppilatiui. Aliā expō est: ꝙ sihari idē est ꝙ solidi albi & leues: & hi fiunt ex bono zuccharo: & duæ hę opiniones bonæ sunt, sed prima magis ad mentē doctoris & fuit & est mea opio Igitur cum cōpositionem hanc facere uis, accipe zuccharum album et infunde in aqua decoctionis hordei per horas sex: deinde zuccharum coque illa in aqua, et penidios fac: & habetis perfectā et uerā descriptionē diaphœniconis, ſm authoris mentem.

Penidii fiunt ex solo zuccha. ultimate ducto, & ex longa & continua ductione, & manibus pertractatione dealbantur, & de bono zucc. faciendi sunt, non de puluere zucchari ut quidam faciunt apothecarii.

Diaphœnicon dicitur a fenichiis. i. dactylis: de quibus plus intrat quam de aliis medicinis: basis tamen non sunt in hac medicina. Sed turbith & scamonea sunt basis.

Descriptio. XVII.

DIAPRVNIS nō solutiuū Nicolai. Datur acutas et pacutas patiētibus. et maxime causoni et synochę, in principio, in augmēto, et statuæ ægritudinis, et sine diagrydio pōt exhiberi in omni hora diei: cū diagrydio uero in hora matutinali, & cum cautela: quoniam est solutiuum forte.

℞. Prunorū damascenorū quātitatem quā uolueris aquæ claræ in quantitate cōuenienti, qua dicta pruna cooperiantur. Ponātur duo hæc in uase ad ignē, & tandiu bulliant usquequo dissolui uideātur, & dissoluti ab igne deponātur: deinde in cribro perforato ponātur, et tādiu manibus fricenť, ꝙ pulpa dictorū prunorū transeat, et solum ossa et cortices remaneant, deinde de dicta pasta accipe lib. i. zuccha. lib. ii. aquæ in qua cocta sunt pruna lib. vi. uiolarū. ℥. s. bulliāt leui ebullitione in dicta aqua: deinde coletur, et in ea colatura ponať zuccharū et pasta prunorū pręscripta, et usquequo ad spissitudinē oīa ueniant simul bulliant semper agitando, et tūc addātur cassiæ fistulæ, tamarindorum an. ℥. i. duo hæc dissolui debēt cū aqua prunorū in qua uiolæ bullierint. Postea tandiu simul bulliant usquequo reducantur ad perfectā coctionē, et electuarii habeant formā, et ab igne remota in frigidari pmittātur: demū infrascriptæ spēs sup ꝑiiciantur.

℞. sandalorū alb. sandalorū rube. spodii, rheubar. cinnamomi an. ʒ. iii. violarū rof. semi. portulacæ, scariolæ, berberorū, succi liquiritiæ, dragacāthi an. ʒ. ii. semi. citrulli, melonū. s. seminis, semi. cucurbitæ mundato. an. ʒ. i. puluerizētur oīa satis subtiliter et bene pmisceanť. Et habes diaprunis.

Descriptio. XVIII.

DIAPRVNIS solutiuum. ℞. diaprunis non solutiui cōpositi in omnibus ut supra lib. ii. diagrydii. ℥. ii. misce, & sic habes diaprunis solutiuum Aliqui textus habent, & si laxatiuum facere uolueris, ponatur in unaquaquę lib. ʒ. vii. diagrydii quando ab igne deponitur.

Pruna et oēs fructus colligēdi sunt qn iā maturitatē acceperunt, et anteq̃ cadāt ab arbore: et sic debent conseruari.

Pruna ex quibus suprascripta cōpō fit, debēt esse mediocris maturitatis, non multū matura uel muza. Muzum autē proprie diciť, cuius sapor est cōpositus ex dulci & acetoso.

Descriptio. XIX.

DIACASSIA inuentione mea, quę est lenitiua uentris et lenis, et est medicina pro delicatis: carens acuitate et mordicatione, et omni excessu ledente.

℞. Cassiæ mundæ et electæ lib. ii. tamarindo rū. ℥. i. prunorum nu. xii. uiolarum, hordei, anisi, polypodii, cartami, liquiritiæ, capil. uene. thimi, epithymi an. m̄. s. passularū. ℥. i. semi. fœni ℥. ii. semi. portulacæ, seminis maluarum an. ʒ. iii. cinnamomi. ℥. s. misceantur et confringanť omnia grosso modo, et ebulliant in lib. xii. aquæ secundum artem: deinde colentur manibus exprimendo: de qua colatura, cassiæ et tamarindi extrahautur, & dissoluantur: Et addatur lib. i. zucchari: deinde coquantur, et usq; ad formam electuarii reducantur lento igne cum spatula semper agitando.

Drachma nomen est ponderis, et ponderat nonam partem vnciæ. et sic accipiebat antiquitas, & illa est uera drachma. Moder. uero octauum partem uncię pro drachma accipiunt, quæ est scropuli tres. Et drachma græce idem est quod manipulus uel fasciculus moder.

Grana ex qbus medicinæ pōderanť debēt esse grana uel hordei uel frumenti. Si. n. sunt frumēti debet illud granū eē a superiore cortice mundatū: Si uero hordei, illud granum esse debet cū cortice: et sic habebis debitū ordinē pōderū.

Quo ergo in omnibus descriptionibus Mes. & Nicolai ubi dicunt. ʒ. iiii. istę pōnit. vnc. & ubi dicūt. ʒ. vii. ponit ℥. i. & ideo in multis locis in margine reperitis doses Mesue & Nico. & Venetiis fit more antiquo.

Descriptio. XX.

CASSIA FISTVLA pro clysteribus magistralis.

℞. Florum uiolarum, foliorū earum, maluarū, mercurialis, bletarū, parietariæ an. m̄. i. absinthii romani, m̄. s. omniū uiridium: fiat omnium decoctio in sufficienti quantitatē aquæ secundum artem, postea colentur manibus exprimendo de qua colatura cassia extrahatur, qua extracta, pro omni lib. i. dictæ cassię addatur mellis electi lib. s. & coquatur vsquę ad spissitudinem, & reseruetur.

Herbæ omnes præscriptæ ex quibus decoctio hæc fieri debet uirides esse debēt, eo quià sunt magis lenitiuæ. Si uero haberi non possunt, siccæ ponantur.

De absinthio nota, quòd ipsum diuersificatur secundum diuersitatem loci et patriæ in quibus oriť. Ideo qn dicitur: et reperitur in receptis absinthii romani: hoc est, quia illud est melius aliis, una tamen & eadem est species. Sed quia illud haberi non pōt, eligať illud ꝙ in montibus et locis saxosis oritur quia melius est q̃ qđ nascitur in locis humidis & umbrosi et colligi debet in Iulii mense, et umbra exiccari.

Inter enema et clyster dña est. Nam clyster est instrumentum quod decoctio in intestinis impellitur. Enema autem est ipsa decoctio et medicina quę iniicitur.

Descri-

Descriptio. XXI.

DIAROB cum turbith & rheubarbaro magistralis, quę est confectio delectabilis in forma solida, & euacuat choleram & phlegma, & humores uiscosos putridos a stomacho, & a partibus remotis & iuncturis.

℞.Zingiberis.ʒ.s.galangæ, piperis longi, cardamomi.s. maioris & minoris, an.℈.i.croci.℈.i. macis.℈.s. turbith albi & gummosi.ʒ.x.rheubar. boni & electi.℥.s. diagrydii infusi in aqua ros. per diem unum.ʒ.s.zucchari boni.℥.xvi. & fiat confectio in morsellis faciendo omnem morsellum de drach.vi.& hæc est eius dosis.

Pondera communia ex quibus medicinæ commensurantur et ponderantur sunt sex. primo libræ: cuius talis est figura lib.secundo unciæ et talis est figura.℥.tertio drachma, & talis est.ʒ.quarto scropulus,& talis est ℈.quinto granum,& talis est gra.Manipulus,& talis est M.& his sex ponderibus communiter omnes mensuræ mensurantur medicinarum

Descriptio. XXII.

DIAROB sine rheubarbaro magistralis.Cum uirtute superioris, plus tamen euacuans phlegma quam Colerã.

℞.Turbith albi gummosi.℥.i.zingiberis.℥.s. cinnamo.garyophyllorum an.ʒ.ii. galangæ,piperis longi,macis an. ʒ.i. diagrydii.℥.s.zuch.albi.lib.i.fiat confectio in morsellis dissoluendo zuccharum cum uino cydoniorum et aqua simplici,& si omne morsellum de.℥.s.pulverizando hæc solutiuorum more &c.Inter antiquos modernos de ponderibus est differentia.Ideo intelligendum quòd libra modernorum constat & resultat ex xii.℥.vncia constat ex viii.drachma ex iii.℈.scropulus ex gr.xx. & sic medicinæ a medicis & apothecariis commensurantur hoc tempore.

Descriptio. XXIII.

DIACARTAMVM magistrale ualens in euacuatione choleræ, phlegmatis.

℞.Medullæ cartami.ʒ.i. & ℈.i. specierũ diadragacanthi frigidi ℈.ii.carnium cydoniorum.ʒ.ii.s.zingiberis albi.℈.i. turbith.electi.℈.ii.diagry.℈.ii.&.ʒ.i.mannæ granatæ: mellis ros.an.℥.i. zucch. alb.℥.vi. et fiat confectio in morsellis uel in forma manus christi:de ℥.s.pro singulo.Cuius est dos.

Dosis.n.est limitata mẽsura uel quãtitas simplicis uel cõpositæ medicinæ solutiuę uel nõ solutiuę, q̃ de se apta nata est facere sufficiẽtẽ operationẽ non diminutã nec superfluã.

Carnes cydoniorum.i. pulpa cydoniorũ debent subtiliter conteri cũ cartamo a quo amotus sit cortex exterior:& hoc mõ dicit̃ medulla,deinde ambo debent dissolui cũ melle rosato & mãna & zuccharo fere cocto bene miscere,in fine uero spẽs præscriptæ misceri debent, & confectio fieri.

Medicinæ omnes solutiuæ conseruantur per duos annos in sua bonitate & solutione: elapso uero dicto tempore amittunt uirtutem suam solutiuam.

Descriptio. XXIIII.

PILVLAE alephangine Mes.quæ dicũtur pilulæ de aromatibus: & ualent ad dolorem stomachi ꝓpter phlegma,& sunt uehemẽtis iuuamẽti in mundificãdo stomachum & cerebrum,& instrã sensuũ ab humoribus grossis & putridis.

℞.Cincamomi,cubebæ, ligni aloes, calami aroma.macis, nucis muscatæ, cardamo.s.maioris & minoris, garyophyllorũ, assari,masticis,squinanti, spicæ, carpobalsami an.ʒ.i. absinthii sicci, rosarũ ana.ʒ.v. terantur hæc oĩa contritione grossa,& fundant̃ super ea aquę lib.xii. & coquantur usque ad consumptionem duarũ partium: deinde frizentur manibus,& colentur exprimendo aquositatem eius: postea accipe aloes succotri lib.i.lauet̃ in scutella lapidea uitreata lauationibus pluribus cũ aqua pluuiali. Postea remota aqua ꝓiiciatur sup eũ de prædicta decoctione lib.ii. & ponatur ĩ sole,& permittat̃ desiccari omni die cum spatula agitando: deinde post ipsius exiccationẽ conterant̃ subtiliter, puluerizent̃ myrrhę,aloes,masticis an.ʒ.v.croci.ʒ.iii.Et ea ꝑmisce cũ aloe loto,& tere cõtritione bona. Et postea residuũ decoctiõis expressiõis adde, & soli expone oĩ die cõmiscẽdo cũ spatula,& tm̃ ꝑmittant̃ stare ꝙ exiccatæ sit, et serua.

Istæ pilulæ nõ possunt confici nisi semel in anno. s.pilulæ alephãgię,in ęstate.s.in mense Iunii & Iulii: & sic tm̃ ista spẽs pilularũ ꝑ annũ conseruatur in sua uirtute, et nõ plus.

Magna diuersitas reperitur in Mes. de dosi rosarũ et absinthii:quidam ponunt an.℥.v.quidam uero an.ʒ et ista litera uerior & melior est.Nam rosæ ponũtur ut expellant malitiam caliditatis aloes a stomacho & capite absinthium uero ut aggreget sua stypticitate partes lassatas ab aloe: quare.ʒ.v.est dosis quæ in dicta recepta apponi debet.

Aloes lauatur cum aqua pluuiali propter hanc causam, quia illa subtilior est quàm communis: ideoque magis penetrat per omnes partes aloes quàm posset communis facere propter grossitiem suæ substantiæ: quare cũ illa lauetur.

Aloes lauatur hoc mõ. Accipe de aloe succotrino mũdo cito frangatur & boni sit odoris quantitatem quam uolueris,bene terat̃ & cribelletur:deinde ꝓiiciatur in scutella lapidea uitreata & roret̃ aloes ex aqua pluuiali: donec imbibat̃ ab ea per totũ:deinde soli exponatur,et exiccari ꝑmittat̃ ab illa aqua. Et cũ desiccatũ fuerit:iterũ terat̃ & scd̃o:& iterũ ĩbibat̃ ex aqua pluuiali, & dimitte siccari sicut prius.

Descriptio. XXV.

PILVLAE masticinæ. Petri de Abano sup additionibus factis Mesuæ,ca. de medicinis appetitus corrupti. in fine capituli. Quæ præseruant stomachum ab omni læsione intrinseca nec permittunt humores putrefieri in eo, & multas alias laudes eis attribuit.

℞.Masticis boni.ʒ.s. aloes electi.ʒ.x. agarici boni.ʒ.iii. confice cnm succo altilæ.i.cum uino cocto uel sapa uel rob quòd idem sunt prius puluerizatis omnibus.

Dña.n.est inter rob, robub, & syrupum. Nã rob.idẽ est ꝙ uinũ ultimate decoctũ.Robub idẽ ẽ ꝙ succus inspissatus uel caliditate soli uel ab igne.Syrupus uero ẽ decoctio inspissata ab igne cum qua ponit̃ zuccharũ uel mel uel sapa.

Descriptio. XXVI.

PILVLAE aureæ Nicolai:sic dictæ ꝑꝑ earũ excellẽtiã: ꝓprie purgant caput,lumen oculorũ acuunt, uẽtositatẽ stomachi,et ĩtestinorũ expellũt, et sine molestia purgãt.

℞.Aloes electi,diagrydii an.ʒ.v.rosarũ,semi.apii an.ʒ.ii. s.semi. anisi,semi.fœniculi an.ʒ.i.s.croci, interioris colloquintidæ,masticis,an.ʒ.i.puluerizẽtur no multũ subtiliter, & formentur pilulæ cum aqua infusionis dragacanthi.

Dicuntur pilulæ aureæ per metaphorã, quia sicut aurum preciosius est cæteris metallis:ita istæ pilulæ ad complendos effectus ad quos faciẽdo dant̃ sunt præciosiores aliis cõparatis ad suos effectus cõplẽdos,& multũ in usu habentur.

De colloquintida inter docto. est dña:multi ponunt quãdo reperiunt interiora colloquintidæ & semina & pulpam ut uult Circainstans & malefaciunt. Alii uero ponunt pulpam sine semine,ut alii omnes scribunt doctores:& isti melius faciunt & sic communiter ab omnibus ponitur ut seruitor de modo præparationis ponit:sic Mesuæ in descriptione trochiscorum alandal iubet illam a granis mundari.

Descriptio. XXVII.

PILVLAE turbithathæ & dicunt̃ aureæ Mesuæ:quæ choleram & phlegma sine molestia purgant stomachum & hepar confortant, & digestionem procurant: turbithathæ a turbith, & sunt primæ quæ sunt in usu.

℞.Turbith boni.ʒ.xvi.aloes.℥.i.s. masticis, rosarum an.ʒ. vii.myrobalanorum citrinorum.ʒ.x.croci.ʒ.iii. puluerizentur,& confice cum succo absinthii.

In istis pilulis non ponitur zingiber, & hoc est ut debiliores sint & a longe non trahant: ꝙ secus facerent si in eis poneretur zingiber enim permixtum cum turbith fortificat ipsius solutionem, & facit quòd a longinquo attrahat.

Descriptio. XXVIII.

PILVLAE aggregatiuæ ex inuentione Mes.descriptione nostra ut ipse inquit. Expertorum iuuamentorum ad febres antiquas:& ad febres diuersitatis,& ad ægritudines capitis,stomachi, & hepatis:& educũt putrefactiones utriusq;choleræ,& phlegmatũ,& mũdificãt instrã sensuum.

℞.Mirobalanorũ citrinorum,rauedseni,an.℥.s.succi eupatorii, succi absinthii an.ʒ.ii.diagrydii.ʒ.vi. chebulorũ indorũ agarici,colloqntidæ,polipodii an.ʒ.ii. turbith boni, aloes ana.ʒ.vi masticis, rosarum, salis gemmæ,epithymi, anisi,

zingiberis an.ʒ.i.misce, & reformentur cum electuario rosato omnibus prius puluerizatis.

Nota quòd succi intrantes in istis & aliis pilulis seu confectionibus hoc modo fiunt, accipiatur absinthium et bene conteratur deinde in pecia rara inuoluatur: postea cum torculari exprimatur, & absque alia colatura in uesica ponatur & soli ad exiccandum permittatur: si enim parte grossa colaretur in uesica nihil remaneret, eo quia pars aquea a sole cõsumeretur, & vt de absinthio dico, ita & de aliis omnibus herbis intelligatur &c. & per annum conseruatur.

Nota quòd istæ pilulæ & pilulæ de hermodactylis descriptione nostra Mesuæ: & de hermodactylis minores reformantur cum electuario rosato, quanquam quidam ignari apothecarii reforment cum electuario de succo rosarum, & ualde errant, & hoc auaritia ducti.

Nota insuper quòd simpliciter scriptum reperis pilularum aggregatiuarum de istis supra descriptis est intelligendum, quæ sunt perfectiores aliis magisque correctæ.

Descriptio. XXIX.

PILVLAE de fumoterræ Auic.li.4.fen.7.ca.de scabiei cura. Valentes ad pruritum & scabiem, & ad ægritudines de materia adusta.

℞.Myrobalanorũ citrinorũ, chebulorum, nigrorum, indorũ, an.ʒ.v. aloes succotri.ʒ.vii. scamoneæ.ʒ.v. puluerizent omnia non multum subtiliter. Et confice cum aqua fumiterræ irrorãdo ea & dimittant donec exiccẽtur, & imbibant uice altera, et dimittant donec exiccẽtur, & fiat tribus uicibus sic, & in omni uice fiat sicut sorbitio: deinde dimittantur donec inspissent, & cõpactum fiat, & fiant inde pilulæ.

Hic intelligendum est, & in omnibus aliis locis in quibus scribuntur Myrobalani quòd solum cortices amotis ossibus accipi debent myrobalanorum.

Modus faciendi suprascriptarum pilularum fere uidetur obscurus, sed hoc modo fieri debent: terantur præscripta in eis: deinde irrorentur aqua fumiterræ: in tantum quod omnes partes ipsarum penetrent: deinde in sole ad exiccandũ ponantur & ante perfectam exiccationem, sed post aliqualem suctionem iterum aqua fumiterræ irrorentur & soli exponantur, & hoc ter fiat: ultimo in sole exponantur, & tantum permittantur donec pilularum formam accipere possint: deinde remoueantur & conseruentur.

Descriptio. XXX.

PILVLAE de mezereõ Mes. quę sunt mirabiles ad hydropisim, educunt aquam citrinam, & sunt expertæ.

℞.Foliorũ mezereon præparatorũ.ʒ.v. myrobalanorũ citrinorũ.ʒ.iiii. chebulorũ.ʒ.iii: misce & puluerizẽtur oĩa nõ multũ subtiliter. Et cõfice cũ aqua endiuię, in qua dissoluti sint tamarindi, & tereniabĩ.i.mãna an.ʒ.i. et fiat massa.

Mezereon pręparatur hoc modo infundatur in fortissimo aceto & per diẽ dimittatur, et exiccari permittatur: deinde conteratur, & administretur. Hoc enim modo præparatur ut fero sitas & inflammatio quæ in eo est amoueatur: parum enim sustinet de decoctione, & laboriosa contritio uirtutem eius destruit & resoluit.

Descriptio. XXXI.

PILVLAE de hiera simplici Gal. septimo therap.ca. 12. Quæ sunt sublimes, & laudes earum sunt dictæ superius in capit. de hiera.

℞.Specierum hieræ simplicis. Gal.℥.i. Et conficiantur cũ melle rosato, & fiat massa. Nec aliud est addendũ nec diminuendũ, & hoc modo Gal. describit loco allegato supra.

Necessitas cõpositionis pilularum fuit: quia medici uolẽtes dare substantiã medicinæ in forma, in qua diu moretur in stomacho oportuit eas aptare in forma pilularum: cum solidum magis in stomacho stet, quã quæq; alia forma.

Descriptio. XXXII.

PILVLAE de hiera composita siue de hiera cum agarico magistrales, quę sunt maxime iuuamenti solutione educentes vtramque coleram, & phlegma, & humores uiscosos & putridos, & earum proprietas est mundificans cerebrum & membra sensuum.

℞.Specierũ hieræ simplicis Galeni, agarici trochiscati ana ℥.s. aloes boni subtiliter puluerizati, seu contriti ℥.i. misce cum melle ros. & fiant pilulę seu massa.

Hoc meo libello notandum est, quòd aliquibus in descriptionibus & compositionibus reperitur terant, & in aliquibus conterant. Illa differentia est inter tero & contero. Terere.n. idem est ꝙ rem aliquam diuidere ꝑ partes grossas. Conterere uero idem est quod rem diuidere per partes subtilissimas. Ideo qñ intẽdo species subtilissime teri debere, scribo conterantur. Qñ uero uolo quòd grosso modo puluerizent, dico & scribo terantur: quare et insuprascriptis et infrascriptis compositionibus ad hæc bene aduertatur.

Descriptio. XXXIII.

PILVLAE fœtidæ maiores Mes. quæ expellũt humores grossos, & cõferunt ad dolorẽ iuncturarũ, & podagræ, & ad oẽm dolorem ex humore crudo, & ad dolorẽ stomachi & colicam, & ad albaras, morpheam, & lepram.

℞.Serapini, armoniaci, opopanaci, bdellii, colloqntidæ, harmel.i. semi. cicutæ, aloes, epithymi ana.ʒ.v. alsebram.i. esulę: colligẽda est in mẽse Octobris, hermodactylo an.ʒ.ii. scamoneæ.f. preparatæ.ʒ.iii. cinnamo. spicæ, croci, castorei an.ʒ.i. turbith.℥.s. zingibe.ʒ.i.s. euphorbii.℈.ii. teantur oĩa & gummæ dissoluanrur in aqua porri, & fiãt pilulæ.f. massa. Mes.dicit ʒ.iiii.

Nota de mente authoris pandectarũ ꝙ harmel scriptum cum h, idem signat quod semen cicutæ: quando uero scribitur cum a, idẽ quod semen rutæ. Ex hoc igitur intelligas ꝙ diuersus modus scribendi diuersificat nomen uocabuli: quare semper respiciendæ sunt literæ, & syllabæ, uocabulum componentes in medicina scriptum: eo ꝙ uariatur secundum uarietatem compositionis literarũ: quare bene nota.

Descriptio. XXXIIII.

PILVLAE foetide minores Mesuæ, & sunt eiusdem uirtutis cum maioribus.

℞.Serapini, armonia. opopanaci, bdellii, myrrhæ, an.ʒ.v. turbith.ʒ.x. colloquintidę.ʒ.vi. dissoluantur gummæ in aqua porri &c. terantur, & cum ea conficiantur.

Vnum generale hic nota, & incidenter, ꝙ illud quod de natura sua est aromaticum quãto est aromaticius, tanto melius, & quod est fœtidum, quanto fœtidius tanto melius, excepto aloe. Sitr etiam omne quod debet habere aliquem saporem, quanto in suo sapore est intensius, tanto melius, excepto oleo. Nam cum sit de natura rerum amaritudinem habentium quanto minus amarum tanto laudabilius &c.

Gũmę dissoluunt in aqua porri uel ĩ aceto uel in aliquo alio liquore hoc mõ: infundunt in aqua uel aceto ꝑ noctẽ, & debet acetũ uel aqua esse in tanta copia ꝙ eas tegat: in mane si gummæ totam biberunt aquam uel acetum & duræ sint adiungatur ipsorum alterum: & postea accipias eas & fricabis manibus super setaciũ, qua fricatione, bona transibit suba: paleæ uero & imũditiæ remanebunt, et tũc utere.

Descriptio. XXXV.

PILVLAE de sarcocolla Mes. in ca. de sarcocolla & in antidotario: solutione educentes phlegma, & conferunt ad ægritudines phlegmaticas.

℞.Sarcocollæ pręparatę.ʒ.iii. turbith.℥.s. interioris colloquintidæ, zingiberis an.ʒ.i.s. salis gẽme.ʒ.i. dissolue sarcocollam in aqua rosata: cætera terantur, & cum ea fiat massa. Mes.dicit ʒ.iiii.

Sarcocolla hoc modo præparatur. infundatur in lacte asinæ per dies quinque, semper & omni die lac innouando, & primum abiiciendo, demum dissoluatur in aqua rosata, ut in superioris pilulis tibi monstraui.

Descriptio. XXXVI.

PILVLAE de bdellio maiores Mes. expte ad fluxũ hæmorrhoidarũ & ulcerũ in eis, & ad fluxum menstruorũ.

℞.Bdellii.℥.i.s. ameos, chebulorum, indorum, bellericorum, emblicorum, uenenarum adustarum.i. radicis acori, charabæ, an.ʒ.ii.s. Infundatur Bdellium in succo porri, cætera terantur, & cum eo fiat massa. Et dentur pilulæ in modum ciceris & cætera.

De porro nota, quoddam est porrum capitatũ.i. transplãtatũ & esui illud cõpetit. Aliud est sectile.i. non transplãtatũ, et illud usui medicinæ cõpetit: igit de isto fit succus de quo istę pil. reformant: et ex his ẽt fit aqua vł ꝑ sublimationem

ne vel per decoctionem, & iste ultimus modus magis mihi placet. de qua reformantur & dissoluantur gummæ intrantes in pilulis fœtidis: quare nota.

Diuersitas magna reperitur in receptis harum pilularũ Mes.fere oẽs dicũt uenarum adustarũ.Et hãc literam reprobat Matth.Syl.in synonymis ponitur sub cap.690.dicẽs qđ est error scriptoris,& ꝙ debet dicere auellanarũ adustarũ: Sed salua semper pace, in errore est.Sed debet dicere uenериarum adustarũ,ut in quodã antiquissimo Mes. scriptum reperi.Et ꝙ sic dicere debeat,patet eo quia ueneriæ.i.acorus .s.radix, quæ radix supra aliquem portata illum conseruat a fluxu sanguinis,ut ipse ponit ca.281.quare seipm corrigat.

Radix acori hoc modo aduritur: post ipsius exiccationẽ per grossa satis frusta incidatur deinde super laminã ferreã ignitam incessanter reuoluatur, donec & quousque color eius de toto mutetur,& tunc remoueatur,quia adusta est.

Descriptio. XXXVII.

PILVLAE lucis Mes.maiores:quæ addũt in uisũ, & corroborant eum,& abstergunt instrumenta sensuum,& expelluut superfluitates,& custodiunt sanitatem corporis.

℞.Rosarũ uiolarũ,absinthii coloquintidæ, turbith, cucubæ,calami,arom.nucis mus.spicæ,epithymi, carpobalsami, xylobalsami.i.ligni balsami, sileris,montani,sem. rutæ squinanti,assari,masticis,garyophy.cinnamomi, anisi,fœniculi, .s.seminis apij.s.seminis cassiæ ligneæ, croci,macis, an.ʒ.ii. myrobalano.citrinorũ,chebulorũ indorũ,bellericorũ, emblicorũ,rauedseni.i.rheubarbari an.℥.s.agarici, senæ, an.ʒ. v.euphragiæ.ʒ.vi.aloes succotrini ad pondus omniũ.Terãtur omnia,& conficiãtur cum succo fœniculi,& fiat massa.

De colloquintida,pauci sunt q in receptis ponant colloquintidã,fundantes se super dictũ Mes.in descriptione trochiscorũ alandal,qui dicit.Trochisci alandal qui ponũtur in hiera Hermetis & in aliis confectionibus loco colloquintidæ:ac ẽt propter suã uenenositatẽ dicunt non esse ausi in receptis ponere.Alii uero ponũt colloquintidã & nõ trochiscos alandal dicẽtes ꝙ magis solutiua est & ꝙ a doctoribus ponitur in cõpositionibus tanq̃ calcar, ut ẽt faciunt diagrydiũ,& sic his rationibus uarii uarias cõpositiones faciunt. Ego uero soleo hoc fieri facere, si in receptis authorũ reperio, considero si in eis,ipsius malitiã frangentia sunt posita uel non:si sic audacter illã apponi facio, ut in ista recepta,si non loco ipsius pono trochiscos alandal.Et hoc est quod dicit bonus Mes. & propter hoc in hiera Hermetis posuit in qua multæ & multæ sunt medicinæ uenenosæ & paucæ earum uenenositatem corrigentes & tu hoc considera.

Descriptio. XXXVIII.

PILVLAE de hermodactylis maiores Mesuæ expertæ ad dolorem iuncturarum & podagræ frigidæ.

℞.Hermodactylorũ,aloes,myroba.citrinorum,turbith, colloqntidę,bdellii,serapini an.ʒ.vi.castorei,sarcocol.euphorbij,opopa.harmel.i.sem.cicutæ,se.apii.ana.ʒ.iiii.cro.ʒ.i.s. Conterantur omnia,& cum succo caulium fiat massa &c.

Colloquintida anteq̃ in cõposito ponatur debet ultimate cõteri ut iubet Mes.in ca. de rectificatione medicinarũ per triturationẽ.Cũ dicit,oportet ꝙ colloquintida ultime puluerizetur,nec sit contentus aliquis in trituratione eius.

De contritione iterũ nota,ꝙ dupliciter est:quædã.n.multa quædam pauca.Multa contritio fit duabus de causis.Primo ut per illam contritionẽ remoueatur malitia medicinæ quàm faceret si grossa esset,& ob hoc bene conteritur pulpa colloquintidæ. Secunda est,quia membrũ quod curare uolumus,est situatum in remotis partibus,& ideo bene cõterendæ sunt medicinæ renum & hepatis.Grossa uero contritio fit duabus de causis:una est ut ultimata cõtritione uirtus medicinæ,& operatio eius propria corrumpatur,ut scamonea, si in vltimo conteratur deperdit uirtutem solutiuam.Secunda est ut multo tempore remaneat in stomacho & iuuet digestionem,uel magis attrahat,& sic medicinę stomachæ & solutiuæ grosso modo conteruntur.

Descriptio. XXXIX.

PILVLAE de rheubar.Mesuę:conferentes ad febres antiquas ex diuersis generatas humoribus viscosis & putridis multarum putredinum,& ad dolorem hepatis,& principium hydropisis.

℞.Rauedseni.i.rheubar.ʒ.iii.succi liquiritiæ. succi absinthii masticis an.ʒ.i.myroba.citrinorũ.ʒ.iii.s.sem.apij, sem. fœniculi ana.ʒ.s.trochiscorum diarhodon.ʒ.iii.s. specierũ hieræ picræ.i.hieræ simplicis.ʒ.x.Terantur terenda,& conficiantur in magdaleone cum aqua fœniculi.

Pro reformatione pilularum.Nota ꝙ nisi pilulæ reformentur cum aliqua re uiscosa,non possunt simul teneri ut faciunt istæ pilulæ cochiæ,quæ reformantur cum uino albo. Ideo si istæ reformarentur cũ syrupo acetoso uel cum oxymelle simplici, non esset inconueniens, ut pilulæ cochiæ cum melle rosato. Igitur ut dico de istis, & de aliis etiam intelligas,quæ cum aqua uel uino reformantur &c.

Descriptio. XL.

PILVLAE de hermodactylis minores Mes.experte ad dolorem iuncturarum,& podagræ calidæ.

℞.Hermodactylorum.ʒ.v.scamoneæ.ʒ.ii.s.s.præparatæ myrobala. citri.ʒ.iii. rosarum.ʒ.ii.aloes.ʒ.x. Confice cum cathartico.i.cum electuario rosato,terendo prius terenda.

Catharticum.i.purgatiuum ut doctores exponunt igitur catharticum rosatum idem est quod purgatiuum factum cũ succo rosarum. Et sic electuarium rosatum dici potest catharticum rosatum. Verum ego magis laudo reformari debere cum electuario rosato,quia illud magis benignum est & minori uenenositate participat.

Descriptio. XLI.

PILVLAE indæ Mes.quarũ iuuamentũ est ultimum ad ægritudines melancholicas,& ad cancrũ,& lepram,& morpheã nigrã difficilẽ:& sunt bonæ melancholiæ,& timori,& ad dolorẽ splenis,& ictéritiã splenalem, & ad quartanam.

℞. Myrobala.nigrorũ.i.indorum,ellebori nigri, polypodij ana.ʒ.v.epithymi,stœcados an.ʒ.vi.lapidis lazuli loti. Modus lauãdi supra ostẽsus est:colloquintidæ,salis,indi.an.℥.s. succi eupatorii,spicæ an.ʒ.ii. garyophyl.ʒ.i. specierũ hieræ picræ.i.simplicis.℥.i.s.terãtur,& fiat massa cum succo apii.

Nota ꝙ pilulæ oẽs conseruanẽ cum bona earũ uirtute & operatione usq; ad sex mẽses.Et debẽt teneri in magdaleonibus & non in puluere,quia non conseruantur, immo nullam uel remissam faciunt operationem,& nõ debẽt conseruari in loco excessiuæ calido,nec prope ignẽ,nec ad solem, quia in excessiuã duritiẽ & lapideitatẽ cõuerterẽtur,& tũc nullo mõ debent apothecarii eas exhibere,eo quia si darẽt, torquerent corpus, & nullã penitus operationẽ facerent.

Descriptio. XLII.

PILVLAE sine quibus esse nolo Nico.taliter dictæ propter summam efficaciam, mirabiliter a cholera phlegmate & melancholia purgant,& ualent propriæ ad cataractas,& obscuritates oculorum,uisum custodientes,& aurium dolorem sanant,& iliosis mirabiliter conferunt.

℞.Aloes electi abluti.s.cum aqua communi.ʒ.xiii.myrobalanorũ citri.chebul.bellericorũ,emblicorum,indorũ,rheubarbari,rosarũ,masticis,absinthii,uiolarũ, senæ.s. folliculi, agari.cuscutæ.an.ʒ.i.terantur hæc omnia,deinde accipe scamoneæ.s.præparatæ subtiliter puluerizatæ.ʒ.vi.s.ligetur in petia dicta scamonea: deinde infundatur in succo fœniculi, quantitate qua pilulæ possint reformari: deinde exprimatur dicta scamonea,manibus prius tamen inunctis oleo uiolato uel communi. Et tantum dicta scamonea exprimatur & manibus pertractetur, ꝙ in lactis similitudinẽ a panno exeat tota eius humiditas,& de illa expressione pilulæ formentur:abiiciendo quod intra peciam de scamonea remanebit. Succum fœniculi cum expressione facta de scamonea accipiendo & pilulas formando.

Aloes quando simpliciter ponitur pro succotrino & de succotrino intelligitur,ut ponit Mat.Syl.ca. proprio &c.

Pilulæ a pila dicuntur. quia sicut pila est rotunda, ita pilulæ debent esse rotundæ.

Pilulæ quare dantur in forma rotũda.Est quia figura sphærica non tãgit planũ nisi in puncto.Sed concauum ipsum tãgit undiq; qñ ergo pilula ponitur in stomacho quod est concauum ipsa, æqualiter tangitur a qualibet parte stomachi:

& ideo undiq; & in omni sui parte ad actum reducitur propter calorem stomachi:& ideo ipsa in qualibet sui parte reducta ad actum attrahit undiq; æqualiter a membris omnibus:ideo datur & dari debet in forma rotunda.

Descriptio. XLIII.

PILVLAE cochiæ Nicolai probare ad hemicraneum dolorem,& ad dolorem stomachi,& iliorum.

℞.Aloes,scamoneæ.s.præparatæ absinthij,pulpæ colloquintidæ,an. masticis dimidium unius prædictorum conficiantur,cum succo absinthij, uel fœniculi,vel solatri.

Quare enim hæ pilulæ dicuntur chochiæ.Cochiæ.i.capitales a cochos quod est caput.

Pilulæ quare dantur in impari numero est. Pythagoras enim posuit in impari numero uirtutem multam: & dixit numerum imparem masculum: igitur perfectiorem. Et ob hoc uulgares sequentes eum credunt ꝙ dando eas in numero impari sit maior perfectio, & multi errant. Numerus enim non est principium actionis & passionis, ut.5.Meta. comment. 2. Et ideo facta dosi conuenienti medicinæ potest formari numerus pilularum par & impar &c.

Descriptio. XLIIII.

PILVLAE cochiæ Almansoris.i. capitales. cochos.n. græce idem est quod caput latine:caput.n.mirabiliter mundificant,& maxime ab humoribus grossis & frigidis,conferunt cephaleæ, & hemicraneæ.

℞. Specierum hieræ simplicis.ʒ.x. coloquintidæ.ʒ.iii.℈.i. scamoneæ præparatæ.ʒ.ii.s.turbit,stœcados, an.ʒ.v.terantur hæc,& conficiantur cum uino albo.

Pilulæ fuerunt inuentæ:primo propter earum minorem displicentiam in gustu, cum uniuersaliter componantur ex rebus amaris:secundo ut magis a remotis attrahant, quanto enim medicina longiori tempore stat in stomacho, tanto magis a longinquioribus attrahit.

Descriptio. XLV.

PILVLAE arabicæ Nico.contra omnem dolorem capitis purgantes mirabiliter omnes humores,generantes letitiam,& mentem acuentes,uisum,auditum, & memoriam restaurantes:scotomiā,vertiginem,oculos, dētes gingiuas stomachum, splenem purgant,omnibus his conferentes.

℞.Aloes electi.℥.iiii.bryoniæ.i.radicis cucurbitæ saluaticę quinque generum myrobalanorum, masticis,diagrydij, asari,rosarum an.ʒ.i.croci.ʒ.i.castorei.ʒ.iii.Terātur omnia, & conficiantur cum succo fœniculi vel absinthij.

Si in pilularum descriptione reperitur scriptum scamonea suppleatur.i.præparata.Nec ullo modo non præparata ponatur, quia longa mora non potest præparari, ut *in* electuariis supra declaraui, eo quia earum uirtus non transit sex menses.Sed semper diagrydium est ponendum.

Descriptio. XLVI.

PILVLAE assaieret Aui.in.1.fen.tertii in ca.de canonibus uniuersalibus curationis capitis,& exponitur a Gentili in hunc modum,quæ faciliter sine molestia caput purgant & mundificant.

℞.Pulueris hieræ.i.specierum hierę simplicis.ʒ.ii.myrobalanorum citri.masticis an.ʒ.i.aloes boni.℥.s. Terantur & cum uino optimo fiat pilulæ seu massa.

De myrobalanis nota ꝙ aliquando reperitur scriptum in receptis myrobalanorum absolutæ:& tunc de omnibus myrobalanis est intelligendum.s.de quinq; generibus myrobalanorū.Si uero scriptū reperiaꝰ myrobalani absolutæ:de citrinis est intelligēdū,tanq̄ de melioribus & perfectioribus.

Descriptio. XLVII.

PILVLAE stomachichæ Mes.descriptione sua,q̄ inquit, dari & accipi possunt omni tēpore,& sunt illæ quæ sunt in usu,quæ caput & stomachum miro modo mundificant.

℞. Turbith.ʒ.x.masticis.℥.s.rosa.ʒ.iii.aloes optimi.ʒ. xvii. quod est ad pondus omnium.Terantur & conficiantur cum succo absinthii,& reserua.

Tres alias descriptiones pilularum stomachicharum ponit Mesuæ,quas uide si placet.

Hic nota,ꝙ si zingiber cū turbith poneretur fortificaret opationē eius.Nā turbith sui uirtute, & de se phlegma subtile trahit, sed si cum eo zingiber admiscetur fortificando ipsum facit quòd attrahit etiam phlegma grossum.

Descriptio. XLVIII.

PILVLAE imperiales magistrales:& sunt illæ quæ sunt in usu,& bonæ ad digestionē, & uirtutem digestiuam confortandam,mundificantes stomachum ab omnibus putridis & prauis humoribus,& dicuntur imperiales, uel quia fuerunt a quodam Imperatore inuentæ, uel quia sunt multum in usu apud reges & principes.

℞.Nucis mus.spicæ,croci,ligni aloes,cardamomi.s.maioris & minoris,garyophy.amomi,cinnamomi, zingiberis galangæ zedoariæ,cubebarum,macis,anisi, masticis, fœniculi.s. sem.carpobalsami,quinq; generū myrobalano. turbith electi,mannæ, agarici,senę.s.folliculi ana.ʒ.s.rheubarbari, ad pondus omnium scilicet.ʒ.xiii.s.aloes ad pondus omnium .s.ʒ.xxvii.Terantur omnia & aloes de per se: deinde conficiantur cum optimo uino albo, & inunctis manibus cum oleo laurino reformentur,& reseruentur.

Senæ cum simpliciter scriptum reperitur in compositis solutiuis uel lenitiuis: de folliculus semper est intelligendum cum magis solutiui & meliores sint.

Descriptio. XLIX.

PILVLAE communes Aui.prima fen. quarti tractatu. iiii.ca.v.& sunt de illis ex quibus fit præseruatio & euasio a pestilentia, & consimilem descriptionem posuit Rasis in iiii.Almans.in cap.de pestilentia & eius cautela.

℞.Aloes electi.ʒ.ii.myrrhæ,croci an.ʒ.i.Terantur, & cum uino optimo fiant pilulæ.

Pilulæ oēs præscriptæ & infra scribendæ exhibendæ nō sunt immediatæ post ipsarū cōpositionem:sed saltim standū est per quindecim dies,ut possint simul commisceri. Et tūc agent operationem suam ratione compositionis.Secus aūt faciunt si ante dictum tempus exhibeantur:utrum autem in illo tēpore fermentētur,& nunquid dici possit uera fermētatio.Satis in quæstiuncula mea de narcoticis per longum processum declaraui:qui uidere uult ad illam recurrat.

Descriptio L.

PILVLAE de agarico Mes.mundificantes pectus ab humoribus grossis & putridis,& conferentes asthmati,& tussi antiquæ.

℞.Agarici electi masti.an.ʒ.iii.radicis lilii cœlestis.i.ireos, prasij.an.ʒ.i.turbit. ʒ.v.spērū hierę picræ.i.simplicis.ʒ.iiii. coloq̄ntidæ,sarcocollæ a.ʒ.ii.myrrhæ.℥.i.teranꝰ oīa, & cōficianꝰ cū uino cocto.i.cū sapa vel rob vel tila, ꝙ idē signat.

In istis pilulis soleo apponi facere loco agarici agaricū trochiscatū,eo quia in eis sunt mulræ medicinæ uenenosæ, & feræ nullæ sunt medicinæ earum uentositatem refrangētes:& ideo refractæ esse debent medicinæ apponendæ, ut sunt trochisci alandal,& agaricus trochiscatus, & tu nota.

Descriptio. LI.

PILVLAE bihichiæ Mes.in sua de appropriatis cap. de cura tussis siccæ,quę sunt fiendæ sicut lupini, & tenendæ sub lingua,conferentes raucedini uocis, & asperitati, & tussi calidæ & siccæ.

℞.Succi liquiritiæ,zucchari albi, ana.ʒ.ii.amydi, dragacanthi,amygdalarum dulciū excorticatarum ana.ʒ.iii.s.terantur oīa,& cum mucillagine seminis cydoniorum fiat massa.

Species omnium pilularum grosso modo sunt terendæ, & per raram stamineam transiri debent, & melior est sua operatio. & a longinquioribus partibus atrahunt:ratio supra est assignata in electuariis solutiuis.

Ex his finis fit tertiæ distinctioni,quæ fuit de medicinis solutiuis.Cū igꝛ nō minori iactura Io.Frā.mi.pilulæ ab apothecariis exhibeanꝰ q̄ cōfectiones.Si tpe debito non exhibentur:ideo modū exhibitionis inscribam, ne sua imperitia ac temeritate uiri ad aliquas graues ægritudines incurrant.

Pilulæ q̄ dantur quantum nunc nostro proposito spectat aut dantur ad euacuandū aliqualē materiā in stomacho existentē,& tunc dari debent ante cœnam immediate.Aut ad euacuandum aliquam humiditatē cerebri:& tunc post cœnā per duas horas saltē exhibēdæ sunt,& hoc intelligatur de pilulis. nō scamoneatis,& leuibus,ut masticinæ,elephangi-

næ,de hiera.f.&c.Aut dantur ad purgandum humorem loco medicinę,& tunc dari debent facta digestione cibi in stomacho,& post eas tardandus est cibus saltem per horas sex, & hoc modo doctores exhiberi iubent.

Incipit quarta distinctio,quæ est de trochiscis, & continet xxxi. descriptiones. Quarum prima est.

TROCHISCI Diarhodon Mes.quorũ iuuamentum est magnum ad febres antiquas, & febres permixtionum,& febres phlegmaticas,& febres in quibus corrumpitur forma.

℞.Foliorum rosarum rubearum aureos.vi.i.ʒ.ix.spicæ aureos.ii.i.ʒ.iii.liquiritiæ aureos.iii.i.ʒ.iiii.s.ligni aloes aur. ii.i.ʒ.iii.spodii.de canna aureum.i.idest.ʒ.i.s.croci aureũ. s.i.℈.ii.& gr.v.masticis.ʒ.ii.conterantur omnia, & conficiantur cum uino albo optimo in forma pilularum, sed in medio deprimantur.

Quid sit trochiscus nota.Est trochiscus compositio quædam ex diuersis pulueribus & speciebus mediante aliquo liquore aggregatis,& dicitur trochiscus a trochos quod est rota,quia trochiscus est similis rotæ currus.

Descriptio. II.

TROCHISCI de rosis minores Mes.solutiui, qui stomochum,& hepar confortant, & conferunt febri hecticæ euacuando & abstergendo humorositatem stomachi.

℞.Foliorum rosarum.ʒ.x.liquiritiæ.ʒ.v.spicæ.ʒ.ii.s.scamoneæ præparatæ.ʒ.iii.conterantur hæc,& conficiantur cum uino albo optimo.

Quare autem trochisci fiant est ut medicinæ possint melius conseruari:acquirunt etiam ista permixtione aliquam uirtutẽ confortandi quam prius per naturam non habebât.

Descriptio. III.

TROCHISCI de rosis maiores Mes.plurimorum iuuamentorum,quorum maius est ad dolorem stomachi, & malitiam digestionis, & eis propriæ quibus corrumpitur forma & principia hydropisis,& ad febres antiquas.

℞.Foliorũ rosarũ.℥.s.ligni aloes.ʒ.ii. masti.ʒ.s. absinthij, spicæ,cinnamomi, cassiæ ligneæ, florum squinanti an.ʒ.i. conterantur,& fiant trochisci cum uino albo optimo.

De floribus squinanti nota.Non enim ad nos portantur, sed ipsorum loco ponimus rami partem.

Descriptio. IIII.

TROCHISCI de eupatorio & rosis Mesuæ:expertorum iuuamentorum ad febres antiquas & compositas,& ad dolorem hepatis,& opilationem,& icteritiam.

℞.Foliorum rosarum.℥.i.spicæ.ʒ.iii.rauedseni.i.rheubarbari.℥.i.spodii.ʒ.i.s.liquiritiæ.ʒ.iij.s.succi eupatorii.ʒ.x. tereniabin, & accipitur eius loco manna dissoluta in succo prę scripto.ʒ.ii.& fiant trochisci.Conterendo prius omnia.

Liquiritia si simpliciter scripta reperitur, de radice sicca semper intelligitur,de qua duæ tantum partes, usui medicinæ conueniunt.f.radix & succus.

Descriptio. V.

TROCHISCI de rheubarbaro Mesuæ conferentes ad dolorem hepatis, & oppilationem ipsius, & ad apostemata eius & antiquas ægrytudines in ipso, & hydropisim,& corruptionem formæ & icteritiam.

℞.Raued.boni.i.rheubarbari.ʒ.x. succi eupatorii.℥.s. rosarum.ʒ.iii.spicæ anisi.f.seminis,rubeæ tinctorum, sem.apii, absinthii,assari, an.ʒ.i. amygdalarum amararum.℥.s. conterantur,& fiant trochisci de aureo uno pro singulo.

Nota ꝙ isti trochisci quia nõ possunt reformari cum suprascriptis humiditatibus in ipsis ingredientibus: iõ addat de succo eupatorii intantum ꝙ reformari possint, & quẽad modum dixi de istis:ita de cęteris intelligatur sequentibus.

Descriptio. VI.

TROCHISCI de camphora Mes. ualentes ad febres multæ inflãmationis, & sitim uehementẽ,& incẽsionẽ cholerę rubeæ,ebullitionẽ sanguinis, & sup calefactionẽ stomachi, & hepatis,& icteritiã,& cõferũt hecticis et phthisicis.

℞.Foliorũ rosarum.℥.s. spodii de canna.ʒ.ii. sandalorum citrinorum.ʒ.ii.s.croci.ʒ.i.seminis citrulli,seminis. cucumeris,sem.mellonis,sem.cucurbitæ,dragacanthi,gummi.f. arabici,spicæ, an.ʒ.i. ligni aloes, cardamomi.f. maioris, & minoris amydi, camphoræ an. ℈.ii. zucchari albi, tereniabin,loco eius accipitur manna an.ʒ.iii.conterantur,& conficiantur cum mucillagine psylli facti in aqua rosata.

Ad faciẽdum mucillaginem psyllii accipiẽdum est.℥.i.seminis.&.℥.iiii.aquæ,& nõ solũ de hoc semine intelligas.sed de omni re de qua mucillaginẽ facere intendis Nota insup ꝙ sunt quidã ignari apothecarii qui frangũt dictum semen ad faciendũ mucillaginẽ, & male: eo quia interior & medullaris pars est calida: superior uero est frigidissima. hoc in loco quèrimus infrigidationẽ,& hẽremus intẽtissimã calefactionẽ,& nõ solũ cõfrangẽdũ nõ est: sed nec diu in aqua debet dimitti pp causam supra allegatam de confractione.

Descriptio. VII.

TROCHISCI de spodio Mes. qui sunt ultimi ad febres acutas,& inflammationem stomachi,& hepatis, & ad sitim uehementem.

℞.Spodi.℥.s.rosarum rubearũ.ʒ.vii.sem. portulacæ, succi liquiritiæ an.ʒ.ii.quatuor seminum communium frigidorũ maiorum,gummi arabici,dragacanthi,croci an.ʒ.i.s.conterantur omnia & fac trochischos cum mucillagine psyllii.

Quatuor semina cõia frigida maiora sunt ista:semen melonum,cucumeris,cucurbitæ,& citrulli: quare si quatuor semina cõia maiora scripta reperianẽ,suprascripta ponantur.

Confice cum mucillagine psyllii,uel cydoniorum,uel alterius cuiussuis,& est intelligendum quòd fieri debet in aqua communi: & hoc intelligas in omnibus in quibus non specificatur liquor, in quo fieri debet &c.

Sunt qui in istis trochiscis nõ ponũt nisi quatuor res a succo liquiritiæ supra.Sed non sunt tãtæ uirtutis,quare ponenda sunt alia quatuor,& fiant ut supra & erunt efficacissimi.

Descriptio. VIII.

TROCHISCI de spodio cũ semine acetosæ Mes. cõferẽtes ad febres cholericas cũ quibus est solutio uẽtris,& sedãt inflãmationẽ stomachi,& hepatis, & sitim continuam.

℞. Rosarũ rubearum.℥.i.s. spodii.ʒ.x.sem. acetosæ.ʒ.vi.se. portulacæ,seminum coriandrorum præparatorum & torrefactorũ,sumach.an.ʒ.ii.s.amydi,assi,berberorum, balaustiarum ana.ʒ.ii. gummi ara.assi.ʒ.i.s. conterantur omnia, & conficiantur cum succo agreste.i.cum succo uuæ acerbæ.

Modus assandi gummã arabicam & oẽs gummas: gũmæ franguntur in frusta ad magnitudinem ciceris:deinde accipe patellam uel bernacium,ut calefac forti calefactione,deinde ab igne remota ponantur supra gummæ,& sine intermissione misceantur: & super dictam laminam calidam semper miscendo permittantur donec albescant,& si illa caliditas non sufficit,calefiat denuo remotis tamen gummis: deinde calefactis,supra gummæ ponantur, & misceantur donec albescant & albefactæ remoueantur,quia assate sunt,& hoc modo facias de omnibus gummis.

Coriandrorum semina hoc modo præparantur: bene cũ aqua communi lauentur,ut ab eis puluis amoueatur: deinde ab aqua extrahantur:& supra ea infundatur acetũ fortissimũ,& in eo dimittantur per dies nouẽ,& omni die ea mouendo, & elapsis nouem diebus ab aceto remoueantur, soli ad exiccandum apponantur, & sic præparati dicuntur. Sed unum nota ꝙ bene exiccari ab aceto permittantur,aliter acquirerent malum saporem.

Semina coriandrorum hoc modo torrefiũt Calefiat bernacium uel patella ad ignem mediocri caliditate:deinde supra semina ponantur quæ torrefieri debent, & sic supra ponantur,& ducantur hinc & inde donec calorem undiq; sentiant.f.per omnem eius substantiam: deinde remoueantur & hoc modo omnia semina torrefiunt.

Præparantur autem coriandrorũ semina,ut quędã uenenositas quæ in eis est amoueatur.Torrefiunt ut magis stypti ca reddantur. Torrefactio enim idem est quod semicoctio.

Amydum assatur ut fiunt gummæ, ducendo super laminam bene calidam.Et cum incipit eius naturalis color alterari,remouetur,& assum est.

Descriptio. IX.

TROCHISCI de berberis Mes. primi: q. sunt i usu boni ab febres inflãmatiuas, extinguũt .n. eas, & sitim angustiosã. ℞. Berberorum, aut succi eius, spodii, succi liquiritiæ, sem. portulacæ, an. ʒ .iii. rosarum. ʒ. vi. spicæ, croci, amydi, dragacanthi an. ʒ .i. sem. citrulli. ʒ .iii. s. camphoræ. ʒ. s. conterãtur omnia & conficiantur cum. ʒ .ii. mannæ dissolutæ in succo berberorum. Et si succus non reperitur, dissoluantur cum decoctione ipsorum, & reformentur.

Gummi si simpliciter scriptum reperiatur, de gumma arabica est semper intelligendum.

Trochisci a pilulis in tribus diuersificantur. s. quantitate operatione, & exhibitione. In quantitate diuersificantur, eo quia in maiori quantitatẽ formãtur. Vnde trochisci semper debent formari ad quantitatẽ. ʒ .i. vt dictũ est de trochiscis de tyro, pilulæ .n. a remotis trahunt trochisci uero nõ at trahunt, tertio diuersificãtur in exhibitione, quia trochisci semper debẽt exhiberi cũ aliquo liquore uel succo habente respectũ ad proprietatem trochiscorum, non autem pilulæ.

Descriptio. X.

TROCHISCI de absinthio Mesuæ: qui conferunt febribus antiquis, & aperiunt oppilationes hepatis, & stomachi & confortant stomachum, & conferunt dolori membrorum nutricationis, & confortant appetitum.

℞. Absinthij sicci, rosarũ, anisi, an. ʒ .ii. raued .i. rheubar. succi eupatorii, assari, amygd. amararum, spicæ, masticis, folii, an. ʒ .i. conterantur, & fiant trochisci cum succo endiuiæ.

Necessitas & causa cõpositionis trochiscorũ est cõseruatio alicuius rei lõgo tpe, & cõmoditas portãdi. Alia est, q̃a medici aliq̃n uolebant dare aliquas res cum tota substantia & puras, & hoc modo præparari iusserunt. Alii uero dicunt quòd trochisci fiunt vt medicinæ possint melius conseruari: acquirunt etiam aliquam uirtutem confortatiuam per artem quam prius per naturam non potuerunt habere.

Descriptio. XI.

TROCHISCI de alchechengi Mes. mirabiliter conferentes ad ulcera in renibus, & uesica, & dolorẽ q̃n mingit. ℞. Granorum alchechengi. ʒ .iii. sem. citrullorum, sem. albathecæ, sem. cucurbitæ an. ʒ .iii. s. boli armeni, gummi arabici, thuris, sanguinis draconis, sem. papaueris albi, amygdalarum amararum, succi liquiritiæ, dragacanthi, amydi, granorum pini, ana. ʒ .vi. sem. apii, charabæ, boli .i. terræ sigillatę, iusquiami, opii, an. ʒ .ii. conterantur omnia, & conficiantur cum aqua mellis, uel iulep uiolato.

Batecæ semen, est semen cuiusdã mellonis indi uiridis ad similitudinẽ cucumeris bene maturi, qđ anguria alio nomine appellatur, sed si semen illorũ non reperitur apud nos ipsorum loco accipere possumus semina mellonum nostrorũ.

Amygdalæ amaræ & quatuor semina ponuntur in hac descriptione trochiscorũ hac ratione bolus .n. armenus & sanguis draconis habẽt stationẽ & morã in primis uenis & sua uirtute illas non transcendunt, sed quia in hoc casu indigemus ꝙ ad consolidandũ cũ sua stypticitate ad uesicã uadant, & per se non possunt: ideo posuit author amygdalas & semina frigida ut penetrationem faciant, & ad locũ ducant.

De bolo nota, quòd bolus idem est quòd terra sigillata, quæ in multis proprietatibus est similis bolo armeno, & adhuc habet excellentiorem uirtutem & operationem.

Descriptio. XII.

TROCHISCI de capparibus Mesuæ: resoluentes duritiem splenis & uentositatem.

℞. Corticum radicum capparorum, sem. agni casti. an. ʒ .vi. nigellæ, calamenti, succi eupatorii, acori. s. radicis, amygdalarum amararum, nasturtii, foliorum rutæ, aristolochiæ rotundæ an. ʒ .ii. cyperi, scolopendriæ, ana. ʒ .i. armoniaci. ℥. s. dissoluatur armoniacum cum aceto forti, & cum dicto aceto trochisci reformentur conterendo omnia alia.

Capparorum radix & genestræ flores colligendi sunt in mense Decembris.

Trochisci ꝯseruãtur usq; ad sex menses, & debent formari in forma rotunda, & depressi in medio, & habent bonã uirtutem, & cum transeunt dictum tempus amittunt uirtutẽ & hoc de omnibus trochiscis est intelligendum. Exceptis trochiscis stellæ qui conseruantur usq; ad duos annos.

Descriptio. XIII.

TROCHISCI de eupatorio Mes. conferentes ad febres antiquas, & rigorem earum, oppilationem hepatis & splenis aperiunt, & sunt medicina bona apostematum in ipsis & ictericis, & principio hydropisis.

℞. Tereniabin si est. si non, loco eius accipitur manna, succi eupatorii, an. ℥ .i. rosarum. ℥. s. spicæ. ʒ .iii. raued .i. rheubarbari, assari, anisi, an. ʒ .ii. s. spodii. ʒ .iii. s. conterantur omnia & fiant trochisci cum succis herbarum, & reseruetur.

Succi herbarum sunt succi ex quibus componitur syrupus de bizantiis. Et sunt quatuor. s. succi endiuiæ, succi apii, succi lupulorum, succi boraginis uel buglossæ: & ex his succis dicti trochisci reformentur, quòd si haberi non possent ipsorum loco accipere possemus syrupum de byzantiis.

Descriptio. XIIII.

TROCHSCI de charabe Mesuæ abscindentes sanguinem de omni emanationis eius.

℞. Charabæ. ʒ .vi. cornu cerui adusti, gummi arabici adusti, corallorum adustorũ, dragacãthi, hypoquistidos, balaustię, ma. laccæ, papaue. nigri assi. an. ʒ .ii. thu. cro. opii ana. ʒ .i. s. cõterantur omnia, & fiant trochisci cũ mucillagine psyllii.

Modus cõburendi oẽs gũmas & cornu cerui & corallos talis est. Terantur & ponantur in olla terrea, & ponanť in furno, & dimittãtur ꝑ totã noctẽ: si quod posuisti siue coralli uel cornu cerui uel gũmæ sunt cõbustæ extrahe, aliter iterũ in sequenti nocte in furno apponantur, & tm̃ apponanť ꝙ cõburantur & reserua, & habes cõbustionis modum. Et hoc modo conchilia oĩa cõburuntur, & ossa animaliũ &c.

Operatio ignis in medicinis est triplex, q̃dam .n. torrefiunt, & cognoscũtur q̃n sunt torrefactæ, quia cum calor penetrauit totam substantiam medicinę: tunc operatio est perfecta, & per illã remouetur q̃dam parua humiditas quæ in medicina erat. Secũda operatio est assatio per quam remouetur pars humida & uiscosa subtiliatur ut in semine lini, ipsius assatio cognoscitur, quia q̃n incipit in superficie colorẽ mutare, & ad contrariũ quod ante erat reducitur assata est. Tertia operatio est cõbustio, & hoc fit transmutando uirtutem unã: & fortificando aliã, ut in rheubarbaro & myrobalanis: q̃n comburuntur pars subtilis solutiua debilitatur, & terrestris styptica augetur. Et ipsius combustio cognoscitur quando naturalem & proprium colorem in tota ipsius substantia deperdit, & alium acquirit, tunc combusta est. Et hoc notent bene apothecarii.

Medicina sex de causis aduritur. Prima ut eius acuitas amoueatur, vt de uitriolo, Secũdo ut per adustionẽ acuitas acquiratur, & sic lapides aduruntur, & in calcẽ transmutantur. Tertia q̃n ipsa est ualde grossa, propter quod ipsa ad partes remotas non põt penetrare nisi subtilietur, ut cornu cerui. Quarta ut melius possit conteri ut sericũ. Quinta vt malitia medicinæ remoueatur, & sic scorpiones adurũtur. Sexta causa ut humiditas superflua consumetur, & sic myrobalani & omnes medicinæ quæ dantur contra fluxum uentris aduruntur, ut auferatur gummositas illa per quã laxabant.

Papauer si simpliciter scriptum reperitur semper de albo intelligatur: & de semine non de alia parte plantæ. Modus uero assationes eius est sicut cætera semina: supra in diadragacantho calido, clare modum reperies.

Descriptio. XV.

TROCHISCI de myrrha Rasis in .9. Almanso. cap. de prouocatione menstruorum, optimi & efficaces in prouocatione menstruorum.

℞. Myrrhæ. ʒ .iii. lupinorum optime tritorum. ʒ .v. foliorũ rutæ, mentastri, pulegii, cimini, rubeæ tinctorum, asæ .i. asæ fœtidæ, serapini, opopanaci an. ʒ .ii. conterantur omnia, & conficiantur trochisci cum aqua in qua bullierint & coctæ fuerint. ʒ .ii. seminis iuniperi.

Notent apothecarij ut suis erroribus corrigantur. Nã reperitur in receptis asa simplici s. scriptũ, & idẽ est qđ asa fœtida. Et assa duplici ss. idem est quod thymus: quare hãc notate differentiã. Et ideo in cõpositione multi errant ponen

tes thymum pro assa fœtida.

Si reperitur scriptum in receptis simpliciter rubeæ uel rubea, semper debes intelligere de rubea tinctorum quæ est quædam radix, cum qua tinctores in rubeum tingunt.

Descriptio. XVI.

TROCHISCI de terra sigillata Mes. inuentione nostra qui sunt in usu: ultimi iuuamenti ad sputũ & ad egressionẽ sanguinis, & propriæ sumpti cũ aqua arnoglossæ, & leniti super frontem sedant fluxum sanguinis, ex naribus & liniti super matricem sedant fluxum menstruorum, & quandoque inijciuntur in matricem, & in uesicam, & liniuntur partes pectinis, & omne membrum emanationis sanguinis.

℞. Sanguinis draconis, gummi arab. assi, ramich. i. cuiusdã cõpositionis infra describendæ, foliorum rosarum, seminũ earum s. rosarum, amydi assi, spodii, achaciæ, lapidis hæmatitis, eufistides. i. hypoquistidos, balaustiæ, boli armeni, seu luti armeni quod idem est: terræ sigillatæ, sehedengi. i. seminis canapis, coralli s. rubei, charabæ, an. ʒ. ii. margaritarum, dragachanthi, papaueris nigri, an. ʒ. i. s. se. portulacæ assæ, cornu cerui usti, thuris, gallarũ, croci, ana. ʒ. ii. conterantur oĩa & fiant trochisci cum aqua arnoglossæ. i. cum aqua plantaginis & hi sunt sine opio. Sed si cum opio facere vis, addas suprascriptis opii thebaici. ʒ. ii.

Differentia est inter sedenagi & schedengi, sedenagi est lapis hæmatitis, schedengi vero idem est quod semen canapis, contrariæ tamen opinionis fuerunt Gentilis & Christophorus de Honestis exponentes de mente aliquorum quod est fumus terræ, sehedengi non semen canapis. Ego uero appono facio dictum semen cum magis hoc in casu conueniat.

Varia est opinio inter homines de semine rosæ: quidam . n. dñt quod semina rosæ sunt quædam grana quæ reperiuntur inclusa in illa parua grossitiæ q̃ sustinet folia rosæ, & sunt pilosa. Quidam dñt quod nõ illa, sed illa sunt quæ reperiuntur in medio rosæ habentia colorem glaucũ, & ista opinio est falsa. Nã illa a doctoribus appellatur anthera. Prima ergo opinio est vera, eo quod semen alicuius dicitur esse: illud quo seminato producit sibi simile, sed hoc facit illud semen pilosum grossitudinis grossi milii nõ rotundũ, sed cõpressum, qđ reperiť a piẽdo illã paruã grossitiẽ, ut supra dictũ est, & uulgo dicitur grataculo. Et colligendũ est de mẽse Maii vel Apri.

In receptis quando simpliciter scriptum reperitur coralli rubei apponendi sunt, de eis intelligendo, & non de aliis. Si uero scriptum reperiatur corallorum, et de rubeis & albis est intelligendum.

Hypoquistidos, idest succus ipsius herbæ in medicinis apponitur ut supra dixi: qui fieri debet in mense Aprilis & Maii, & vsui reseruari.

Descriptio. XVII.

TROCHISCI de aniso Mes. qui auferunt febres antiquas, & aperiũt oppilationes, & emendãt malitias hepatis.

℞. Anisi s. seminis, eupatorii an. ʒ. ii. seminis anethi, spicæ, masticis, folii, absinthii, assari, apii s. seminis, amygdalarum amararum an. ʒ. s. aloes. ʒ. ii. conterantur omnia, & fiant trochisci cum succo absinthii.

Amygdalarum si simpliciter scriptæ reperiantur & absolute, tũc de amaris est intelligẽdum, & nõ de aliis nisi exprimanť. Eo quia dulces cõpetũt esui. Amaræ vero usui medicię.

Medicinæ quę sumuntur a superfluitatibus animalium debent sumi ab animalibus viuentibus sanis, et temporeveris, vt cornu cerui &c.

Descriptio. XVIII.

TROCHISCI de agarico extracti ex dictis Mes. cap. de agarico, & sunt incolumes, & hoc modo agaricus cõiter præparatur & dicitur agaricus trochiscatus cuius magnificata ẽ operatio. De quo Democritus dixit, qđ est medicina familiæ, quia ad singulas partes corporis cõmoditatẽ affert.

℞. Agarici electi & mundi. ℥. i. s. salis gemmæ. ℥. s. zingiberis mundi. ʒ. i. ℈. i. conterantur omnia, & cũ oxymelle simplici fiãt trochisci uel in pasta permittanť.

Aliqui sunt qui hãc compositionẽ faciunt, & relinquunt in pasta, & dicunt quod tũc appellari debet agaricus trochiscatus. Si uero reformantur ad formam trochisci, quod tũc appellandi sunt trochisci de agarico. Sed ipsorum salua pace sub quacunq; forma appellari possunt & agaricus trochiscatus, et trochisci de agarico.

Descriptio. XIX.

TROCHISCI alandal Mes. qui ponũtur in hiera Hermetis, & in aliis confectionibus loco colloquintidæ, & sic generaliter faciunt apothecarii.

℞. Colloquintidæ albæ & bonæ mundatæ a granis interioribus. ʒ. x. incidatur cũ incisorio incisione minuta, & fricetur, manibus prius tamen inunctis cum oleo rosato: deinde accipe dragacanthi, gummi arabi. bdellii an. ʒ. s. & gra. xv. aquæ rosatæ. ℥. iiii. infundantur præscriptæ gummæ in dicta aqua, & dimittantur per dies quatuor, & cum dictis mucillaginibus fiãt trochisci de dicta colloquintida subtiliter incisa, et exiccentur in vmbra. Deinde iterum terantur coutritione bona, & iterum cõfice cum glutine eorum, & facias trochiscos, & iterum exicca in umbra, & reserua.

Gummæ colligendæ sunt antequam indurentur & minorentur, quia si non colliguntur illo tempore reducuntur in puluerem, & virtus ipsarum deperditur.

Quare autem medicinæ coagulentur est vt virtus calida quæ in eis est extinguatur uel in totum remoueatur.

Descriptio. XX.

TROCHISCI diacoralli Nicolai, qui ingrediuntur descriptionem tyriacæ de mente Galeni.

℞. Coralli rubei, cinnamomi, myrrhæ, amomi, pápaueris albi. an. ℥. s. squinanti, croci. an. ʒ. ii. calami aromatici. xylobalsami, cassiæ ligneæ, folii, masticis, polii, fu. i. valerianæ, assari, pedis columbini. an. ʒ. i. Conterantur omnia, & cum vino optimo formentur trochisci de solido uno pro symbolo.

Hic incidenter est notandum quod habens defectum appetitus nunquam debet vti croco, & hæc est regula generalis, quoniam malum fastidium generat. hoc Ioannes de sancto Amando in fine opusculi sui dicit.

Descriptio. XXI.

TROCHISCI de tyro Nicolai, qui etiam in magna tyriaca Galeni ingrediũtur, & inde sortita est nomen tyriaca.

℞. Tyros longitudinis unius palmi existentes, oculos habentes rubeos, & linguam mobilem, & cornua in modum grani frumenti. Caput & caudam tribus digitis mensuratis abscinde medium quod remanet excoria. Et intestinis proiectis optime dulci aqua laua, & in dicta aqua pura & munda coq; donec spinæ a carnibus separẽtur, postea spinis proiectis carnẽ in marmoreo mortario tere. Et cõmixta eiusdẽ ponderis farina orobi uel panis frumenti, assi cum iure suo tempera, & fac inde trochiscos, & reserua.

Trochisci isti non debent esse multæ quantitatis, & bene in medio sunt cõprimendi, & in vmbra exiccandi. Et in sua bonitate & uirtute per annum seruantur & non plus.

Descriptio. XXII.

TROCHISCI de squilla Nicolai qui etiam ingrediũtur compositionem tyriacæ.

℞. Squillam integram, & diuide interiorem, & posteriorẽ partem abiiciendo, mediam vero partem inuolue in pasta fermentata, & in furno coq;, cocta abstrahatur depasta, teratur in mortario bene, & tantundem farinæ orobi adde, & exinde trochiscos reforma cũ uino vel melle puro & mundo & in umbra exiccentur. Et si deest orobum tantundem panis assi subtilissime triti pone.

Mel purum & electum hoc modo cognoscitur & habet sex conditiones prout infrascriptum. Primo debet esse vernale, quia illud melius est hyemali. Secundo quod sit rubeum. Tertio quod sit graue, unde quod in fundo est melius est. Quarto quod sit dulce, quia quanto dulcius tanto melius. Quinto quod sit densum quia quanto densius tanto perfectius. Item mel apum melius est quam mel cannæ.

Cõmemorare insuper, quod infra tãgetur, quod squilla cũ cultello ferreo non est incidẽda, nec interior & exterior pars accipiẽda, cã aũt infra assignabiť iu tractatu syrupo℞, & loch.

Descriptio. XXIII.

TROCHISCI Alindaracarõ. i. Andromachi Aui. 5. cã. & est tertia descriptio, qui ingrediuntur cõpositionẽ tyria-

cæ magnæ Andromachi.

℞. Asseliber.i.arboris cornutæ uel mespillũ ʒ.vi. squinanti ℥.i.calami aromatici,myrrhę,assari,xylobalsami.an.ʒ.vi.cinnamomi,amomi.an.ʒ.iii.cassiæ ligneæ.ʒ.vi.amaracon. i.maioranæ.ʒ.xx.spicæ indæ.ʒ.xvi.polii.ʒ.vi.myr.℥.iii.ma. ʒ.vi. cro.℥.i.s.cõterantur oĩa ꝑ se,& fiãt trochis. cum uino albo.

Species trochiscorum omnium subtilissime conterendæ sunt,& per spissum setatium transeundæ, ut melius per omnia membra transire possint & per paruas venas.

Asselibet dicit Gentilis ꝙ ignoratur quid sit, sed eius loco dẽt poni xylocarates,xylocarates not.i. arbor cornuta q̃ est arbor portans cornales vel mespilos loco summitatis alteri⁹ accipi põt,ut ab antiq̃s doctorib⁹ colligere potuit &c.

Descriptio. XXIIII.

TROCHISCI de vipera Aui.5.can. qui sunt trochisci de tyro qui ingrediuntur tyriacã, Rasis tñ & Andromachus melius ostendunt de forma viperæ quam faciat Auic.

℞. Viperas nouiter captas, & abiiciant̃ a parte capitis eius quatuor digiti, & similiter a parte caudæ ipsius,medium vero qđ remanet cõseruet̃,& aperiatur, & extrahãtur viscera eius,& ꝓpriæ fel eius.Et bene abluatur cũ aqua salita ablutione exquisitissima,hoc facto decoquantur in aqua bene salita,& cũ eis addatur anethũ,& coquãtur leui coctione,donec leuis fiat collectio carnis ab osse ipsarũ, & carnes earũ in mortario lapideo bene pistent̃,deinde misceãtur cũ quãtitate æquali tortellarũ de seni bene contritarũ, & fiant trochisci cũ iure earũ,& qui eos facere vult ungat digitos suos oleo balsami,et fiant trochisci parui bene cõpressi,qui exiccentur in umbra,ꝑ annũ cõseruantur, et administrẽtur &c.

Vipera de qua suprascripti trochisci fieri debẽt debet habere has cõditiones. Primo dẽt habere planũ & latũ, apud propinquitatẽ colli debet esse minuta & subtilis ualde. Cauda curta strepitũ faciens & sonitũ in incessũ,uel oxymotu, & aspectus eius prosumptuosus & audax & flaua & de flauis fœmina. Cuius cognitio est, quia masculi hñt unũ dẽtem in oĩ latere,& fœminæ plures,& capi debent in loco sicco,humidæ.n.sunt malæ,et sint velocis motus,tenentes caput altũ ac eleuatũ,& ut capiunt̃,illico incidatur pars capitis & caudæ ſm quantitatẽ in trochiscis dictam, & si ab eis currit sanguis plurimus fuerit motus eius in illa dispositiõe plurimus & mors ipsius tarda, tunc scias ꝙ est electa. Ex vipera igitur suprascripta signa habentia trochisci fieri debent.

Trochisci sint parui,immo minuti,subtiles,exiccentur in vmbra & reponãtur. Custodiantur etiam a radiis solaribus ante et post exiccationem. Sol enim destruit,et priuat eos a uirtute appropriata carnibus uiperarum &c.

Descriptio. XXV.

GALLIA muscata Mes.quæ cerebrum & cor confortat, & ingreditur in descriptionibus medicinarum, & facit corporis & oris odorem bonum.

℞. Xyloaloes crudi.i.ligni aloes crudi.ʒ.v.ambræ.ʒ.iii.musci boni.ʒ.i.gũmi dragacanthi liquefacti in aqua rosata. q.s. & fiant trochisci conterendo conterenda,& sigillentur.

Muscus.n.& ambra terẽda nõ sunt,nec puluerizanda.sed dissoluenda sunt cum aqua, eo quia puluerizando euaporat uirtus sua ut de gummis,dixi in recepta diadragacanthi.

Descriptio. XXVI.

GALLIA sebelia Mes. quæ stomachum & cor cõfortat, & hepar debilitat,et ingreditur in medicinis magnis.

℞. Foliorum rosarum recentium et humidarum quæ iam incipiunt reserare nodos.i.quæ quasi sunt completæ,dilatatæ. ℥.i.s.terantur contritione ultima in mortario lapideo, deinde accipi ligni aloes boni et electi, garyophyl. gummi arabi.spicæ indæ.an.ʒ.i.s.sãdalorum citrinorum.ʒ.ii.ramich.i. cuiusdam compositionis.ʒ.iii.Terantur omnia hæc subtilissimæ,et misceantur cum suprascriptis rosis, et simul pistando bene misceantur humectando omnia cum pauco aquæ rosæ infusionis gummi arabici,et iterum terantur,deinde iterum humectentur et terantur,et hoc facias per totam unam diẽ, postea aromatizẽtur cum ℈.ii.musci, ambræ,et camphoræ, an.aureũ mediũ.i.℈.ii.et ʒ.v.et fiant trochisci,et sigillentur.

Galliæ omnes species sunt subtilissime terendæ, et per spissum cribrum transeundæ, ut ipsarum confortatio ad longinqua membra penetrare possit.

Ista compositio est illa quę intrat in aroma.nardino Mes. et de ista intelligitur cũ scriptũ reperitur gallia sebelia etc.

Descriptio. XXVII.

GALLIA alefangina Mes.de qua plurimi loquuntur cerebrum,cor,stomachum,et hepar confortans,et omnia mẽbra nutritionis,et linitur super neruos debiles,et confortat eos,et ingreditur in medicinis magnis.

℞. Myrobalanorum emblicorum abiectis ossibus. ℥.iii.conterantur contritione grossa,et ponantur in uase vitreo stricti orificii,et super eos fundatur aquæ rosæ li.s.in qua prius fuerit infusum per diem et noctem rosarum siccarũ,et corticũ citri.an.ʒ.ii.et stringatur os uasis, et dimittat̃ ꝑ dies tres deinde iterũ infundantur.℥.iiii. aquæ rosæ præparatæ ut supra super eos,et iterum per triduum dimittatur, postea et tertio iter℞.℥.iiii.de dicta aqua ros.ꝑparata ut supra suꝑ eos ponatur,et per triduum dimittatur obturãdo os uasis ut supra usquequo uirtus in dicta aqua rosata myrobalanorum relicta sit:deinde colentur,et aquæ reseruentur,postea accipiatur ligni aloes boni.℥.i. Ramich. i. illius compositionis ℥.i.s.rosarũ.ʒ.x.garyophyl.℥.x.spicæ indæ.ʒ.iii. sandali citrini aromatici.i. odoriferi.℥.s.gũmi arabi.ʒ.vi. Terantur oĩa subtilissime,et fundatur paulatim super eos de suprascripta aqua ro.colata a myrobalanis et intantum conterantur, ꝙ dicta aqua tota permisceatur cum dictis pulueribus,ultimo uero aromatizetur cum camphoræ.ʒ.i.ambrę.ʒ.ii.musci boni.ʒ.i.et fiant inde trochisci,et sigillentur.

Si ſm doctrinam tibi supra datam non uelles camphorã dissoluere,sed puluerizare,tũc ne tota circum mortario deperdatur hoc modo facias,primo sic, in dicto mortario pistabis duas uel tres amygdalas a quibus exit quædã unctuositas,quæ circũuoluta mortario, non permittit camphoram mortario adhærere,pistatis amygdalis abiiciãtur,et cãphora itra ponatur et pistetur,et sic nihil de ea deperditur, hæc an notare uolui propter iuuenes, quanquam ego antiquos quandoq; in hoc errare uiderim,et non sine risu etc.

Descriptio. XXVIII.

GALLIA magna,siue regalis,seu zucha alertif.Mes.quę stomachum,cor,& hepar, & omnia membra nutritiua confortat,appetitum excitat.& digestionem procurat.

℞. Succi albelah lib.i.bulliat ebullitione vna,deinde coletur & proiiciatur super ipsum, gallarum recentium contritarum contritione vltima ℥.iii.& simul bulliant donec fiant sicut mel.deinde accipe rosarum.℥. i. cardamomi.s.maioris & minoris,linguæ auis.i.sem.fraxini,garyophyl. nucis musca.masticis,ligni aloes.an. ʒ.vii.s.darseni.i.cinnamomi electi.ʒ.iii. sandali mazachari. i. citrini. ʒ.v.croci. ʒ.s.gummi ara.℥.i.Terantur contritione subtilissima, & cribellentur, deinde misce cum prædicto succo,postea expandantur omnia hæc mixta super marmor inunctum oleo amygdalarum, & dimittantur donec siccentur,deinde puluerizentur subtilissime,& aromatizentur cum aureo.s.musci dissoluti in aqua ros.& cum dicta aqua fiant trochisci, qui exiccentur in vmbra.& sigillentur & reseruentur.

Inter doctores magna est diuersitas de albelah, quidã.n. dicunt ꝙ est flos palmæ: ut Aui.quidam ꝙ est species dactylorum.Alii ꝙ sunt dactyli immaturi,& hæc opinio uera est: Sed quia non portantur nostra in patriam ita uirides,ꝙ succus ab eis extrahi possit,igitur hoc modo faciẽdum est.Accipias dactylos immaturos quantitatem quã uolueris, ut libras duas bene pistentur vel minutissime incidãtur, & post incisionem apponantur ad ignẽ cum lib.duabus aquæ cõis. & permittantur simul bullire donec aqua remaneat in lib. s.deinde dicti dactyli exprimantur bene in pecia vel staminea,& succositas ab eis exiens reseruetur, & utatur in confectione.& hoc facias si succum dactylorum habere non potes,ꝙ si haberi põt succus magis conueniens esset: quanquã .n.ab ipsa decoctione uirtus ipsorum extrahatur, tñ per dictam decoctionem de virtute eius indubie resoluitur.

Descriptio. XXIX.

CONFECTIO seu trochisci ramich. Mes.quæ est medicina

dicina composita, & recipitur in aliis medicinis,& confortat stomachum,cor,& hepar,& ualet ad lubricitatem uiscerum, & intestinorum,& sedat acuitatem , & sistit fluxum cholericum, & uomitum.

In Mesue etiã antiquo habetur et succi granatorũ myrthi un.4. ʒ.iste forte carebat mirtillis ideo hoc mõ scripsit.

℞.Succi acetosæ uel cydoniorum.℥.xvi.rosarũ.℥.i.granorum myrti.℥.ii.bulliant simul ebullitione una, postea colentur, & colaturæ misceantur gallarũ recentiũ & humidarum contritarũ contritione ultima.℥.iii.& iterũ coquanť, dein de pulnerizẽtur super ea foliorum rosarum.℥.i. sandali mazachari.i.citrini.ʒ.x. gũmi arab.ʒ.s.sumach , spodii de canna.an.ʒ.viii. succi agrestæ.ʒ.vii. succi granatorũ mytillorũ tritorũ ultima cõtritione.an.℥.s. ligni aloes , garyophyllo. macis nucis musc.an.℥.s. misceantur omnia simul in scutella lapidea,& illic permittanť donec exiccenť. Postea pulnerizentur subtilissime, & cũ.ʒ.i.s. camphoræ dissolutæ in aqua rosata fiant trochisci.ad pondus.ʒ.i.&c.reserua.

Hic multi hæsitant propter falsitatem literæ , una enim litera dicit succi granorum,myrtyllorũ, & illa falsa est.Sed dicere debet ut præscripsi.s.succi granatorum,myrtillorum tritorum , & sic bene,fiat,& in hac patria fieri possunt &c.

Descriptio. XXX.

TORTELLAE de seni secũdum Mattheum.Syl. quæ ingrediuntur descriptionem trochiscorum de uipera , & in emplastro diaphœniconis, & in aliis descriptionibus .

℞.Farinæ tritici bene purgatæ a tritico seu furfuræ lib.i.im pastetur cum aqua infusionis masticis , ponendo pro omni vnc.i.aquæ communis.ʒ.i.masticis electi, & de dicta farina fiant placentæ paruæ quæ in furno decoquantur , & coctæ puluerizentur,& cum prædicta aqua iterum reformẽtur ad formam trochiscorum & decoquantur,postea reseruentur.

Appellať compositio hæc tortella de seni nam tortella.i. panis azimus bis coctus, de seni de terra Hierusalẽ : qm ibi Arabes ipastãt eas cũ aqua masticis,habes igitur ex his modum faciendi & ethymologiã uocabuli tortellarũ de seni.

Descriptio. XXXI.

MODVS sigillandi trochiscos.

℞. Assides duas planas longitudinis & latitudinis æquales quæ sint ex forti ligno & plano. Et dictas assides concauabis ad formam unius trochisci , & concauatio sit profunda secundum quòd intendis ꝙ trochisci remaneant grossi , & illa concauatio sit æqualis in dictis duabus assidibus. Et postquàm feceris pastam tuorum trochiscorum inunge dictam concauationem quæ in assidibus est oleo amygdalarum dulcium deinde impleas pasta,& postea dictas assides æquabis,& ambas fortiter comprimes, & quod superfluum erit amouebis, & ita habes trochiscos factos.

Sed sunt qui uolunt aliquod signũ uel figuram in trochiscis imprimere.Igitur scribas quicquid tibi uidetur in dictis cõcauitatibus,& istud idẽ in trochiscis imprimetur.Et hic ẽ modus sigillandi omnes trochiscos.Et his præscriptis & intellectis finis ẽ quartæ distinctioni quę ẽ de trochiscis.

Incipit quinta distinctio quæ est de pulueribus.Et continet 11.descriptiones. Quarum prima est.

PVLVIS pro epithymate cordis magistralis. Et ego eam fieri facio.

℞.Florũ buglossæ,florum boraginis, florum melissæ an. M.s. sandalorũ omnium rosarum rubearum. an. ʒ.ii.doronigi,been albi & rubei,Karabe, ossis de corde cerui.an.℈.iiii. corticum citri,sem.acetosæ ligni, aloes , garyophyllorum an. ʒ.i.s.croci.℈.s.margaritarum.ʒ.s.musci.gra. iii.camphoræ gra.vi.fragmentorum pretiosorum omnium ʒ.i. corallorum vtriusq; spodii an.ʒ.s. conterantur omnia per se, deinde misceantur & usui reseruentur.

Flores omnes in umbra exiccari debent . Nam si in sole exiccarentur pars uirtutis ipsorum deperderetur: sol enim resoluit partes subtiles & uaporosas . Apparet & quibusdam extraneum quòd in hac compositione frigida & quæ ad infrigidandum facta est crocus apponatur . Sed hoc factum est,ut dirigat uirtutem aliarum medicinarum ad cor, & sic instruit Auic.fen.quarta primi cap.2.&c.

Descriptio. II.

PVLVIS cordialis magistralis.

℞.Corallorum vtriusq;terræ sigillatæ an.ʒ.s.rasuræ eboris, cornu cerui an.ʒ.ii.margaritarum,ʒ.i.seminum coriandrorum præparatorum,spodii,rosarũ an.℈.ii.seminis acetosæ , fragmentorũ preciosorum omnium, ossis de corde cerui , ana.ʒ.s.zucchari albi.℥.iij.foliorum auri & argenti numero.xxv.conterantur oĩa per se subtilissime & reseruentur.

In hac compositione zucchacharum apponitur duplici causa primo ut sit magis gustu delectabilis . secundo ut citius a natura attrahatur.

Præscripta autem quomodo cor confortent uel ratione nutrimenti uel qualitatis uel occultæ proprietatis in quæstione mea de remouentibus uenenositatem & malitiam narcoticorum a membris principalibus subtiliter excussi. Quantũ uero ad locũ istum pertinet . dico ꝙ agũt & rõne qualitatis,& rõne proprietatis occultæ , & hoc magis &c.

Descriptio. III.

PVLVIS contra uermes magistralis.

℞.Cornu cerui vsti,granellæ præparatę,diptami,semi. caulium, sem.acetosæ, seminum coriandrorum præparatorum sem.portulacæ ossis de corde cerui ana.ʒ.s. fragmentorum preciosorum omnium.ʒ.i. rheubarbari electi.ʒ.i.s. foliorum auri numero.7 .seminis leuistici.℈.iiij.conterantur omnia subtilissimæ & reseruetur.

Grauella hoc modo præparatur. Mundetur ab omni immunditia , & super eam proiiciatur tantum acetum quòd cooperiatur , & omni die acetum permutetur , & hoc fiat per dies nouem,deinde extrahatur ab aceto , & super assidem dilatetur & permittatur in umbra exiccari.

Descriptio. IIII.

PVLVIS pro bocio Montagnanæ efficax multum.

℞.Auellanę spongiæ,combustæ, paleæ, marinæ.i. balæ marinæ,chartæ combustæ,ossis sepiæ,sem.plantaginis.ana.℥.s. trium pipereon.s.albi,longi, & nigri, zingiberis, salis gemmæ,pumicis,lapis est perforatus , nucis muscatę, gallarum aristolochiæ lon.cinnamo. ellebori albi ellebori nigri,ana. ʒ.ii.limaturæ acus præparatæ , cineris corticũ ouorum an. ʒ.s.Conteranť subtilissime, & detur oĩ die.ʒ.i. cũ aqua saluiæ ꝑ duas horas ante cibum , & uidebis optimum effectũ.

Spongia hoc modo comburitur. primo bene lauetur & purgetur a lapilis interioribus. deinde in furno temperato exiccetur,deinde comburatur, & cognoscitur eius combustio quando omnis eius pars puluerizari potest, & hoc modo comburitur charta.Causa quare hæc duo comburuntur est, ut sint magis corrosiua & penetratiua.

Modus incinerandi cortices ouorum positus est supra in electuario de cineribus.

Limatura uero acus præparatur eo modo quo scoria ferri,ut in electuario de scoria ferri ostenditur.

Descriptio. V.

PVLVIS nucis magistralis pro stomacho.

℞.Cinnamomi subtilis et electi.ʒ.ii.zingiberis galangę,an. ʒ.i.garyophyl. nucis musc. cardamomi.s. maioris & minoris, cubebæ, piperis lon. ana.℈.i. zucch. albi.ʒ. vi. misce & fiat puluis,pistando prius species, deinde zuccharum ad faciendum compositionem hanc bonam pro omni.℥.i.specierũ appoui debet.℥.i.zucchari si perfecta & bona esse debet.

Descriptio. VI.

PVLVIS senę Montagnanæ in antidotario, educens cũ facilitate melancholiã et cholerã adustã, mundificans cerebrum,& mẽbra sensuum, et aperit oppilationes uiscerum .

℞.Folliculorũ senæ.℥.i.zin.macis,an.ʒ.iii.cinnam. tartari, an.ʒ.s.teranť oĩa satis grosso mõ , et dosis eius est.ʒ.i. &c. Folliculi ponẽdi sunt ĩ hac cõpositiõe q̃a meliores toti⁹ plãtę magisq; solutiui.In foliis uero uirt⁹ ẽ debilis ualde &c.

Descriptio. VII.

PVLVIS senæ magis soluens magistralis, habens uirtutem superioris plus tamen solutiuus propter diagrydium debet tamen exhiberi in minori dosi.

℞.Folliculorũ senæ.℥.ix.tartari.℥.iiii.macis.ʒ.iii.cinna.ʒ.i. s.salis idi.℥.s.diagrydii.ʒ.s.teranť oĩa et fiat pul.dosis.ẽ.ʒ.s.

Tartarum quod apponi debet in hac compositione est tartarum, uini albi, eo quia magis solutiuum est & penetratiuum quam tartarum uini nigri.

Decriptio. VIII.

PVLVIS pro mingentibus in lecto Montagnanæ efficax multum.

℞. Stomachorum gallinarum præparatorũ.℥.s. agrimoniæ ℥.i. cineris heritii cõbusti.ʒ.iii. conteranť oĩa, & detur patienti.ʒ.i.cũ pauco uini uel brodii quando uadit dormitum.

Stomachi gallinarum hoc mõ preparanť. Accipe aquam capitelli calidã.i.lisciuii quantitatẽ conuenientẽ, & infundas stomachos gallinarũ vel caponũ per horã, postea ablue duabus uel tribus uicibus, deinde abiecto lisciuio infunde in uino nigro sicut dictum est de aqua. Et iterum infunde in aquas, ut supra: & iterũ infunde in uino, ut dictũ est abluendo, postea ponantur in furno a quo nouiter panis fuerit extractus, & permittantur exiccari, & reseruentur vsui &c.

Hieritium comburitur eo modo quo lepus comburitur. Modus cõbustionis positus est in electuario de cineribus.

Descriptio. IX.

PVLVIS restrictiuus magistralis.

℞. Boli armeni lib.i. myrtillorum lib.s. sanguinis draconis. ℥.iij. thuris, masticis, an.℥.i. rosarũ rubearũ, balaustiarũ an. ℥.ii. conterantur omnia subtilissime, & usui reseruentur.

Oẽs spẽs puluerũ in hac spuma supra descripta subtilissime sunt cõterendæ & ꝑ spissum setaciũ sunt trãseundæ, &c.

Descriptio. X.

PVLVIS pro sacculo capitis magistralis. Qui etiã põt, sine sacculo apponi sup caput in loco cõmissuræ coronalis, in pauca cum quantitate, & alternatis uicibus, & potest etiam diuersificari scdm diuersitatem dispositionis capitis.

℞. Florum camo. stoecados, maioranæ. an. M.s. macis, masticis, cubebarum, nucis mosc. corticũ citri. rosſ. an. ʒ.i. corallorum rub. ℈.ii. salis usti. ℈.iiii. conterantur hæc, & in petia suantur, & capiti approximentur.

Quãtitas suprascriptarũ & infrascriptarũ spẽrũ in sacculis apponẽda est.i.℥.pro singulo, vł.℥.i.s.ad plus, forma sacculi capitis debet eẽ quadrata ad latitudinẽ palmæ manus sacculus uero pro corde debet habere formam cordis &c.

Descriptio. XI.

PVLVIS pro sacculo cordis magistralis, qui satis tẽperatus est, põt tñ fieri & magis calidus & frigidus etiam secundum exigentiam & diuersitatem dispositionis cordis.

℞. Florum bor. buglossæ, melissæ, an. M.i. rosarum rub. M.i. florũ camemillæ, anthos. an. M.s. sandalorũ oĩum. been al. & rubei, ossis de corde cerui. an. ʒ.i. corallorum rub. sem. acetosæ, corticum citri an. ʒ.s. ligni aloes, garyophy. an. ℈.ii. misce, & oĩa grosso modo puluerizentur, & usui reseruentur.

Duæ ꝑscriptæ cõpositiones spẽrũ sunt terendæ grosso mõ, & per cribrũ medicinarũ transeundæ, ut cõmodius possint in saculis stare, ac ut uirtus ipsarum longiori tẽpore duret. Et sic finis imponiť qntę distinctioni q̃ fuit de pulueribus.

De pulueribus fuit opinio qřorundam quòd uirtus earum duraret vsque ad sex menses: sed huic opinioni ego nõ adhereo eo quia in spatio sex mensium uirtutes puluerum resoluuntur, & efficiuntur debiles. Igitur dicas quòd per duos menses conseruantur in bonitate sua & non plus.

Incipit sexta distinctio quæ est de loch. Et continet nouem descriptiones. Quarum prima est.

LOCH de pino Mesuę. conferens ad tussim antiquam ad asthma, & sputi uiscositatem, & constrictionem anhelitus.

℞. Granorum pini mundatorum & recentium.ʒ.xxx. amygdalarum dulcium excorticatarum, auellanarum assatarum, dragacanthi gummi arabi. liquiritiæ.ſ. radicis, succi liquiritiæ, amyli, capil. ven. radicũ lilii cœlestis.i. ireos. an. ℥.s. carnium dactylorum heyron.i. illius prouinciæ.ʒ.xxxv. amygdalarũ amararum etiã excorticatarũ.ʒ.iii. mellis passularũ, zuc. tabarzeth, butyri recentis. an.℥.s. mellis tabarzet, quid sit supra declaratum est li.i. & ℥.v.s. & fiat loch, mel coquendo & depurando.

Auellanæ assantur quemadmodum semina, igitur facias ut supra tibi ostendi de seminibus, & hoc modo habes doctrinam assationis earum. Assantur autem quoniam assatæ maturant catarrhum, sed cortex interior abiicitur, & hoc modo assando remouetur quædam superflua humiditas.

Dragacanthum, quod ponitur in omni loch præparatur hoc modo. Accipiatur mellis & aquæ, an. quantum sufficit, & in eis infundatur dragacanthum, & permittatur, deinde per setacium fricando transeatur, & hoc modo utatur & sic facias de omnibus gummis in loch intrantibus.

Nucleus si simpliciter scribiť, de nucleo pini intelligiť q̃dam uero alii de nucleo oliuę intelligũt. Aui. uero. 2. can. de nucleo dactyli ĩtellexit. Sed pria opinio uerior et melior ẽ.

Mel. passulatum fit hoc mõ. Exprimantur passulæ donec ex eis exeat succus, et accipe de dicto succo partẽ unã, mellis ꝑtes duas, uidelicet succi passularũ.℥.i. mellis.℥.ii. misce, & bulliant simul vsq; ad consumptionem succi, & tunc erit mel passulatũ. Et hoc mõ ostendit facere Gal. mel. myrtinũ quòd fit ex duabus ꝑtibus mellis & una myrtillorum.ſ. succi In suo antidotario minori in confectione, quæ incipit. Confectio mellis myrtini Quod si succus earum haberi nõ põt, hoc modo facias, passularum.℥.ii. aquæ.℥.vi. bulliant simul vsq; fere ad consumptionem aquæ, deinde exprime passulas & adde duplum mellis, & coquę & erit mel passulatum.

Varia reperitur litera in hac cõpositione, quædã.n. dicit ut supra aunotatum est, & ista litera bona est. Alia uero dicit mel cannæ.q.ſ. & idẽ est ꝙ puluis zucchari, eo quia puluis ille extrahitur ex cannis, & condensari nõ põt, & antiqui mel cannæ appellabant. Alia uero dicit zucchari tabarzet & idem significat ꝙ zuccharum illius regionis quod est albissimum, purum, et bene coctum, uerum quia non cognoscitur ipsorum diuersitas accipitur zuccharum me deræ.

Descriptio. II.

LOCH de papauere seu diapapauer Mes. Conferens ad tussim calidam, et pectoris asperitatem, et cuius sputum est tenue ingens ingrossatione & immaturatione, & confert ad febrem calidam, et dolorem pectoris, & pleurisim.

℞. Seminis papaueris al.ʒ.xxv. amygdalarum dulcium excorticatarũ, granorũ pini, gummi arab. dragacanthi, succi liquiritiæ, an.℥.x. amydi.℥.s. sem. portulacæ, seminis lactucæ, seminis cydoniorum, ana.℥.s. croci.ʒ.i. penidiarum albarum.℥.iiii. syrupi de papauere hoc modo facti lib.i. & fiat loch in bona forma.

Syrupus iste debet hoc mõ fieri. ℞. capita papaueris albi & nigri, & an. M.s. sem. lact. uiolarũ an. ʒ.i. bulliãt hæc in libris.iiii. aquæ secũdum artem, deinde colentur, & additis lib.ii. zucchari fiat syrupus, de quo fiat loch præscriptum.

Descriptio. III.

LOCH sanum & expertum Mes. conferens ad tussim & raucedinẽ uocis, quæ est propter frigiditatem, & phlegma grossum quod in pectore contineatur & pulmone.

℞. Cinnamo. hyssopi siccæ, liquiritiæ, an.℥.s. iuiubarũ, sebesten, ana numero. xxx. passularũ enucleatarũ, ficuũ siccarum dactylorum pinguiũ ana.℥.ii. fœnugræ. ireos.ſ. radicis calamenti.ſ. montani, sem. lini. ana.℥.i. hæc oĩa coquantur ſm artem in lib.iiii. aquæ vsq; ad consumptionem medietatis, deinde colentur, & in colatura addantur penidiarum lib.ii. & coquanť vsq; ad spissitudinẽ mellis, deinde proiiciantur super eis pinearum mundatarum.ʒ.v. amygdalarũ mundatarum, liquiritiæ, dragacanthi, gummi arabici preparati ut supra. amydi, an.ʒ.iii. ireos.ʒ.ii. misce oĩa simul, prius tñ bene contusis conterendis, & pulueri zatis puluerizandis, et reducantur ad formam loch, bene omnia commiscendo.

Coqui secundum artem est plus et minus res bullire secundum quod sui natura plus et minus sustinent de decoctione. Quæ uero sint illa quę sustineãt multum de decoctione, q uæ uero minus in ultima distinctione declarabitur pro nunc his sis contentis.

Descriptio. IIII.

LOCH ad asthma. Mes. bonum etiam ad constrictionem anhelitus, et ad tussim antiquã, et subtiliat humo. ẽ grossum

℞. Squillæ

℞.Squillæ assatę.℥.s.ireos.f.radicis.ʒ.ii.hyssopi,prasi.an.ʒ.i.myrrhæ,croci,an.ʒ.i.mellis cocti & bene despumati.℥.ii. & fiat loch prius conterendo subtilitet præscripta.

Modus assandi squillam talis est.Accipe cepæ squillæ mediocris magnitudinis,& amoue cortices exteriores & interiores obiiciendo ambas. Quæ uero in medio sunt inuoluas in pasta hordei,& fit pasta grossa grossitudinis digiti, deinde ponantur in furno,tādiu dimittatur, ꝙ pasta effecta sit rubea,deinde extrahe,& dimitte infrigidari,post infrigidationem aperiatur. si bene assata est, contere subtiliter,& utere.Aliter, iterum inuoluas in alia pasta,& in furno ponas,& tantum hoc facias quòd bene assata sit.nam nisi bene assentur,remanet in eis acuitas mala, quare nocent stomacho & uentri ualde,uomitumq; & nauseam faciunt.

Mel,nota ꝙ bene despumari dēt in quacūq; cōpōne ponatur,& maxime in loch,& ꝯfectionibus pectoralibus, eo ꝗa qñ spuma ab eo nō est ablata,facit tussim,& laxat uētrē,quare nocent apothecarii,quia qñq; sunt cā magni detrimenti.

Descriptio. V.

LOCH de squilla Mes.qđ est medicamē iuuamēti magni eis quibus materia grossa & uiscosa & difficilis maturationis exuberat ī mēbris anhelitus,reddēs eā facilē ad expellēdū,& ꝓfert difficultati anhelit⁹ & dolori pectoris, & late℞.

℞.Succi squillę,mells colati & bene despumati an.℥.vi.misce,& simul coq; usq; ad formam loch, & reseruetur.

Modus extrahendi succū a squilla talis est.Mūdetꝰ squilla a supioribus,& interioribus corticibus,quia uenenosæ,sūt & mediæ sumantur.Et bene inuoluanꝰ in pasta factā cū farina hordei uel siliginis,vł frumēti,nō aūt ex luto ut quidā fatui faciūt.Et notāter dictū est ī pasta hordei siligis,uel frumēti,nō aūt in luto.Lutū.n.hēt sorditiē,immo addūt in uirtute earū,& subtiliāt & mūdificant ipsas,& post inuolutionē in dicta pasta ponantur in furno tēperate calido,& ꝑmittanꝰ usq; ad coctură pastæ in qua laminę squillę sunt,deinde extrahanꝰ,& abiecta pasta accipianꝰ laminæ squillæ ita calidę,& ꝓiicianꝰ in mortario lapideo prius calefacto,& pistello ligneo bene pistenꝰ,nō aūt cū pistello ferri, ferrum.n.facit eis rubiginē quæ rubigo uenenosa ē, & post ꝑfectā pistationē cōfestim ante infrigidationē ipsarū in subtili petia inuoluantur,& exprimanꝰ fortiter,& sic succū habebis. Nec infrigidari ꝑmittanꝰ,eo quia infrigidatæ succus haberi non posset propter maximā uiscositatem quā facerēt &c. Quod si squilla careremus,apponi potest loco eius raphanus.

Descriptio. VI.

LOCH de pulmone uulpis magistralis.Et Mes.cap.de phthisi ponit ipsum de mēte Gal.Auic. ē t.13.ca.de cura ulcerū pectoris,& est ex medicinis mirabilis iuuamēti aggregantibus uirtutē cōfortationis & mūdificationis pulmonis.

℞.Succi liqui.pulmonis uulpis præparati,sem.fœniculi,capil.ve.an.℥.i.mellis lib.i.coquantur, beneq; despumentur, & commisceantur &c.prius bene conterendo.

Pulmo uulpis hoc mō præparatur & cōseruatur,mundetur per optime ab oībus suis immūditiis,deinde illum bene laues cū aqua uitæ,& postea illum aspergas zuccharo optimo bene puluerizato,deinde ꝑmittatur exiccari in stupha uel furno leuiter calido.Et post ipsius exiccationē inuoluatur in absinthio,conseruat.n.illū a corrosione uermiū.Alio modo conseruari & præparari pōt hoc mō.Accipe pulmones uulpis numero.vi.scindantur per uenas & cannas, postea abluantur cum uino albo dulci & calido & odorifero, quatuor uel quinque uicibus per horam pro qualibet uice, postea exiccentur in absinthio.& modus iste melior est.

Descriptio. VII.

LOCH de althea magistralis.Cōferēs mirabiłr in plenitudine pectoris,& pulmōis,facilitādo sputū, abstergēdo & rescindēdo materias grossas,& prohibēdo ab apostemate.

℞.Radicū altheæ quantū placet,lauenꝰ optime,& a ligno interiori mūdentur.Postea incidantur per transuersum minutissimæ,& coquantur in aqua cōpleta decoctione,postea optime pistenꝰ, deinde stamignentur cū sua decoctione, si per se non possent manibus transire fortiter cōprimanꝰ: de hac colatura accipe lib.iiii.mellis bñ despumati li.ii.liqui. mundæ & bene puluerizatæ.℥.vi.passularum bene contusarum.℥.iii.pulmonis uulpis sem. cotti.ana.℈.iiii. Conterantur omnia subtilissime & misceantur, & bulliant usque quo habeant formam loch,& in fine post aliqualem infrigidationem apponantur præscriptæ species &c.

Species omnes in loch intrantes debent subtilissime cōteri,& per spissum setacium transiri,& non tantum species loch,sed omnes medicinæ pectorales. Loch omnes in sua bonitate per duos annos seruantur propriæ delectabiles, horribiles uero usque ad tres annos seruari possunt.

Descriptio. VIII.

MIXTVRA pectoralis per me composita.

℞.Zucchari uiolati,zucchari buglossati,zucchari boraginati,manuschristi uiolati,an.℥.iiii.diairis zuccha.penidiarum, dragacanthi.an.℥.vi.diacalamenti,loch de althæa an.℥.ii.misce,& cum syrup.uiol.fiat mixtura, & reseruetur.

In ista cōpōne est notandū ꝙ si debitā formā habere debet, necesse est ꝙ manuschristi, penidii, diadragacanthi & diairi,subtilissime prius per se terantur,deinde cum aliis rebus misceantur, & cum syrupo prædicto humectentur.

Descriptio. IX.

MIXTVRA cordialis per me composita.

℞.Diaboraginati,diabuglossati,zucchari uiol.ana.℥.iii.zuccha.rosa.vnc.ii.amaræ natæ vnc.vi.zuc.candidi.vnc.ii.conteratur subtilissime zuccharū candidum,deinde omnia misceantur & cum syrupo de acetositate citri fiat mixtura.

Candi si simpliciter scriptum reperiatur, uel candi uiolati uel rosati.Illud est zuccharum rosatum uel uiolatum induratum quod reperitur in fundo uasis ubi reconditur iulep rosatum,& de eo est intelligendum.

Ista componentia hanc mixturam debent multum bene commisceri in mortario semper & paulatim syrupum addendo, donec ipsorum debita fuerit facta permixtio.Et sic sit conclusum de sexta distinctione quæ fuit de loch &c.

Incipit septima distinctio quæ est de syrupis. Et continet 46. descriptiones. Quarum prima est.

SYRVPVS acetosus simplex Mes.cuius iam magnificata est uirtus,& excellentia in communitate, & posse ipsius in materias calidas,& frigidas,& subtiles & grossas & uiscosas siue adhærentes.

℞.Zuccha.li.v.aquæ lib.iiii.& cū ea clarificeꝰ zuccharum, quo clarificato cū igne lēto semꝑ spumā abiiciendo,deinde proiiciatur suꝑ illud aceti uini albi lib.ii.in leui & forti partes quatuor .s.lib.iiii.& in mediocri partes tres.s.li.iii.& da ei post illud perfectionem decoctionis.Sed usitatus modus est ponere lib.ii.aceti & facere syrupum,& hic in usu est.

Multi dubitant in hac recepta,& apparet eis ambiguum id quod Mes. dicit,& referunt illud forte, & illud debile, & illud leue ad acetum.Et non debet referri ad acetum,sed ad uirtutem syrupi. Et sic clara est litera.

Descriptio. II.

SYRVPVS magistralis de duabus radicibus efficax & conueniēs in digerēdo materias mixtas cholericas & phlegmaticas,usus tamen eius est plus ad materiam phlegmaticam,aperit etiam oppilationem splenis & renum.

℞.Radicū petrosilii,radicū fœniculi an.M.i.bene lauenꝰ, & a ligno interiori mūdentur,& abradantur,deinde bulliāt in lib.viii.aquæ usq; ad consumptionē medietatis, deinde colētur,& ꝓdictæ colaturæ addantur zucch. clarificati li.ii. & bulliant usq; ad perfectā decoctionē & formam syrupi.

In isto syru.sunt qui ponūt radicē apii loco radici petrosillii.Sed quia apiū hēt ī se hāc ꝓprietatē ꝙ epilepsiā mouet ideo mihi suspectū est,& loco ipsius poni facio petrosilliū.

Descriptio. III.

SYRVPVS rosatus Mes.ex infusione, conueniēs ad extinguendā sitim in febribus acutis,& ad remittendum excessum caliditatis in eis,confortans stomachum relaxatum, & hepar super calefactum,& cor,resistens putredini,& conueniens tempore pestilentiæ,& resides uenenositati.

℞.Aquæ infusionis rosarum lib.iiii.zucchari clarificati lib.

iii.misce,& fiat syrupus, coquendo debito modo.

Modus infusionis rosarum talis est. Accipe foliorum rosarum uiridiũ mundatarũ li.vi.ponantur in uase uitreato stricti orificii.& super eas fundantur aquæ feruentis lib.xv. & stringatĩ orificiũ uasis,& dimittantĩ p horas.ix.deinde coletĩ & bene rosæ exprimantĩ.& postea abiiciantĩ. Et iterũ tãtundẽ foliorum rosarũ recẽtiũ in dicto uase ponatur,& supradicta aqua colata quæ denuo fuerit calefacta ꝓiiciatur,& obturetur,& ꝑmittatĩ ut supra.& iterũ tertio hoc fiat, deinde coletĩ,& si reseruare uolueris apponatĩ ad solẽ per dies. 40. in uase uitreo stricti orificii,& distilletur parũ olei oliuarũ in orificio eius,postmodũ reserua,de dicta infusione accipe q̃n uolueris,ponendo æqualẽ quantitatem zucchari cũ ea.

Descriptio. IIII.

SYRVPVS rosatus ex infusione rosarum siccarum magistralis mirabiliter confortans & stypticans.

℞.Infusionis rosarum siccarum,zucchari clarificati ana. lib.ii.misce & fiat syrupus coquendo debito modo.

Infusio rosarum siccarum fit ut infusio rosarũ uiridiũ hoc excepto,ꝙ loco uiridium ponuntur rosæ siccæ, sed secundum eandem quantitatem,tam de rosis quam de aqua.

Omnes syrupi restringentes,ut syrupus rosatus,de granatis,de myrtis, & cæteri constrictiui debent bene decoqui lenitiui uero ut uiolarum econtrario.

Descriptio. V.

SYRVPVS de endi.magistralis qui in usu est ualens præcipue ad super calefactiones hepatis, cordis, & aliorum membrorum nutritiuorum,& generaliter confert cuilibet complexioni calidæ.

℞.Foliorum endi.hepaticæ,capil.uene.an. M.iii. dianthos. M.ii.radicum endi.aquæ endi.ana.lib.i.bulliant autem hæc ẜm artem in li.xviii.aquæ ad consumptionem duarum partium, deinde colentur,& colaturæ addantur zuccha.clarificati lib.vi. & fiat syrupus coquendo debito modo.

Nota hic unũ uniuersale,ꝙ si uis facere syrupũ magis clarum tunc cũ decoctione debes zuccharũ clarificare,sed tũc syrupus nõ est tantæ uirtutis,ideo semper zuccharum per se clarificari soleo facere,deinde decoctionem supra addo.

Descriptio. VI.

SYRVPVS de end.cuius inuẽtor fuit Gẽtilis de fulgineo quẽ manu ꝓpria eius descriptũ ego iã uidi efficacior & melior ꝓscripto,ualens ad suprascripta.& ultra illud est aliqualiter ꝓpitiuus oppilationũ,& ꝯfortatiuus mẽbroꝶ debilitatorũ a mala cõplexione calida, illam notabiliter remouendo:est etiam digestiuus materieꝶ cholericaꝶ acutarũ.

℞.Succi end.succi hepa.an.li.iii. clarificentur seu purgenĩ ꝓdicti succi ad ignẽ ut expediat rosarũ,uiol.lenticulæ,aquæ florũ nenupharis,polytrichi,an.℥.s.capil. ve.hordei mundi seminũ cõium frigidorum maio.an.℥.i. bulliant omnia hæc ẜm artẽ in lib.vi.aquæ usq; ad cõsumptionẽ tertiæ partis deinde colentur & colaturæ addantur zucch.clarificati.li.iiii. & fiat syrupus qui aromatizetur cũ infrascriptis subtili mõ puluerizatis,sandalorũ alboꝶ,sandalorũ ru.berberorũ seminum cydonio.ligni alo.cinna.corticũ citri.an.℈.i.subtiliter puluerizentur,& syrupus aromatizetur,est.n.efficacior.

Aromatizatio dupliciter fieri põt.Primo ꝙ postquã syrupus ꝑfecte coctus est,ꝓiiciantur ea ex quibus debet aromatizari,& permittantur solũ una ebullitione bullire, deinde ab igne remoueantur, & reseruẽtur.Alio mõ,postquam syrupus perfecte coctus est & ab igne remotus, p̃nt aromata ex quibus aromatizari debet intus apponi,simul lõgo tẽpore concutiendo misceri, & sic uirtutem accipit earum, & hoc modo aromatizatio fit,uterq; modus est laudabilis.

Descriptio. VII.

SYRVPVS de succo acetosæ Mes.cõferẽs febribus cholericis,& inflammationi stomachi, & confortat cor calidũ & stomachum,& est conueniens febribus pestilentialibus.

℞.Succi acetosæ purificati lib.iii.zucchari clarificati lib.ii. & fiat syrupus debito modo coquendo.

In syrupis unũ ṽle nota.Syrupi.n.aut cũ zuc.aut cũ melle,aut cũ sapa fiunt,syrupus qui de zucc.fit melius debet decoqui quã qui cũ melle cõponitur,cũ mel sit magis conseruatiuũ & minus corruptibile.Et ideo syrup.cũ melle factus diutius ꝯseruat. Syrupus factus de melle,quãto minus decoquitĩ tãto magis laxat,& quãto plus coquitĩ tãto plus restringit.Syrupi in ęstate magis coquẽdi sunt quã in hyeme & oĩ tempore syrupus quanto magis coquitur tanto melior est.

Descriptio. VIII.

SYRVPVS de agresta Mes.conferens uomitui & solutioni cholericæ,& inflammationi stomachi,& siti laboriosæ,& febribus colericis,& confortat stomachos prægnãtiũ qui facile recipiunt superfluitates,& ualet contra uenena.

℞. Succi uuæ acerbæ lib.xii.decoquãtur lento igne usq; ad consumptionem tertiæ partis,deinde colentur,& postea dimittantur donec clarescant.Accipe igitur de eo claro libr. vii.zucchari clarificati lib.v.Et simul coquantur usq; ad perfectam coctionem, & reseruentur.

Succus iste extrahi debet ex uuis citrinis declinãtibus ad rubedinẽ nõ maturis,collectis ultima hebdomada Iulii & post ipsaꝶ collectionẽ stẽt ꝑ tres dies,deinde succ⁹ extrahatur anteq̃ hebdomada illa trãseat,quia elapsa illa hebdomada stella canis abscõditur,& succus nõ est tãtę perfectionis.

Insuper incidenter hoc est notandum, ꝙ illa quæ dantur pro fluxu uentris ad constringendum,debent exhiberi statim ante cibum. Quæ uero propter uomitum dantur, immediatæ sumpto cibo danda sunt.

Descriptio. IX.

SYRVPVS de papauere Mes.cõferens catarrho, & tussi quæ uigilare facit,& faciens ad somnum,& ad sitim extinguendam,& etiam lenitiuus partiũ pectoris & pulmonis.

℞.Seminis papaueris nigri.an.ʒ.l.capil.ve.ʒ.xv.liquiritiæ. ʒ.x.iuiubarum num.xx.sem.lactucæ.ʒ. lx.sem.cydoniorum ʒ.vi.Coquantur omnia in lib.iiii. aquæ pluuialis usque ad consumptionem medietatis,deinde colentur, & cum zuccha.clarificati,& penidiarum an.℥.viii. fiat syrupus addendo uini cocti seu sapæ.℥.vi.

Semina oĩa mucillaginẽ faciẽtia nõ sũt sic ad bulliẽdũ seu decoquẽdũ cũ aliis rebus ponẽda,sed sunt in pecia liganda demũ ad bulliendũ ponẽda,& sic uirtus earũ in syrupo transit,ut uiscositas,quæ syrupum uiscosum reddere, retinetur.

Sapa in hoc syrupo ponitur ut dirigat uirtutem aliarum medicinarum ad pectus,sapa.n. multum pectori amicatur.

Descriptio. X.

SYRVPVS de succo endi.magistralis, ualens principaliter ad omnes supercalefactiones hepatis, & aliorum membrorum nutritiuorum.

℞.Succi endi.purificati lib.iiii.zucchari clarificati lib.ii.& ℥.viii.& fiat syrupus debito modo omnia decoquendo.

Succi oĩum herbarũ cõseruãtur per annũ,& nõ ultra si supra eos ponatĩ parũ olei oliuarũ,& bene sint clarificati,ut in syrupo de bizantiis ostendetur,& apponẽdi sunt in uase uitri uel saltem uitreato,demũ transacto anno sunt abiiciẽdi.

Descriptio. XI.

OXYZACCHARA Nicolai sic dicta ab oxy,quod est acetum, & zuccharo,ualens tertianę acutæ & quartanæ non uere, purgans choleram in stomacho existentem.

℞.Zucchari li.i.succi malorũ granatorũ.℥.viii. aceti.℥.iiii. ponantur oĩa ad ignẽ,& tandiu bulliant cũ spatula semper agitãdo,& spumã remouẽdo,donec ad formã syru. redeat.

Hoc in loco zuccharũ non clarificatur,si aũt illud clarificare uis saltem tm̃ bulliat,ꝙ aqua consumetur antequã aceto ꝑmisceatur,q̃ postq̃ cõsumpta erit,acetũ & succus granatorum ponantur,& hoc fit ut aceti uirtus non deperdatur.

Descriptio. XII.

SYRVPVS de pomis simplex.Mes. confortans cor debile,& sanans syncopim, & tremorem cordis.

℞.Succi pomorũ dulciũ,succi pomorũ acetosorũ an. lib.v. bulliãt ambo simul usq; ad cõsumptionẽ medietatis,deinde in eis infundantur seta tincta in Kermes.i.in gra.℥.s. & dimittatur in eis per dies duos usq; dũ clarescãt,deĩde colenĩ & colaturæ addatur zucch.clarificati lib.iii.& fiat syrupus.

Seta tincta in Kermes, nota ꝙ Kermes scriptũ cum r idẽ est quod granũ cũ quo seta tingitur,scriptum uero cũ s,Kesmes,idẽ est quod passulæ,hoc bene nota, quia diuersitas literæ

terræ diuersificat rem.

Omnes syrupi facti ex succis, semper zuccharum debent recipere clarificatum,& coctũ per se,postea uero succi sunt addendi. & ratio est, quia per longam ebullitionem succi uirtus deperditur, & hoc intelligas de succis fructuum & uinis aromaticis, quia hi parum sustinent de decoctione.

Succi uero radicum quanto decoquuntur tanto puriores redduntur. Herbarum uero succi mediocrem sustinent decoctionem, & illa mediocri purificantur.

Pomum simpliciter si scriptum reperiatur, de malo est intelligendum, ut Matth.Syl.scribit.

Descriptio. XIII.

SYRVPVS de pomis compositus Mes. in sua practica ca. de soda frigid a ab humore melancholico, conferens ad sodam dictam,& quartanæ, & oppilationi splenis,& omni ægritudini de melancholia, & est expertus.

℞.Capil.ve.radicũ buglossæ domesticæ,radicũ buglossę syluestris,foliorum ambarum,polypodii, epythymi, an.℥.i. folliculi senæ,chamypithyos, camæ. stœcados an.ʒ.vii. camædryos squinan.ellebo.nigri.an.ʒ.iii. fumiterræ.℥.i.eupatorii.℥.s.succi pomorum dulcium.℥. viii. omnia præscripta præter epithymũ,succum pomorum, et capil. ven. bulliant in lib.iiii.aquæ vsque ad consumptionem medietatis, deinde bulliant cum eis ebullitione una epithymum, & capilli ueneri postea colentur & cum succo pomorum, & zucchari clarificati lib.ii.fiat syrupus debito modo decoquendo.

Zuccharum quod in syrupus ingreditur semper debet clarificari & purgari,& non solum in syrupis, sed in omnibus compositis in quibus zuccharum intrat. Modus igitur clarificandi talis est. quòd pro omni lib. zucch. accipienda sunt duo albumina ouorum uel vnum ad minus, & lib.i. aquæ & simul aqua & albumina ouorum manibus sunt concutienda. Illa concusione multa spuma resultabit.& quanto magis concutientur tanto maior fiet. In illa igitur spuma & aqua proiicias tuum zuccharum, & igne exponatur, & diu bullire permittatur, vsque ad consumptionem medietatis. deinde per staminiam panni bene lotam illa colabis, & sic erit zucch. clarificatum. Sed si vis clarificari syrupos & iulep sine albuminibus ouorum, ita ꝙ remaneant clarissimi & aurei coloris,dũ coquunť,ponať i uase succi granatorũ acetosorũ i fine decoctionis.℥.i.s.mirabiliter.n.clarificat

Et idem facit parum uini boni electi quando granatorum non habetur.

Descriptio. XIIII.

SYRVPVS de myrtis magistralis, ualens præcipue contra omnem fluxum uentris antiquum,& maxime excoriatiuum,& contra omnem fluxum sanguinis a renibus,uel a pectore, uel amatrice.

℞. Granatorum myrtillorum, carnium cydoniorum, sumach,acaciæ,rosarum,an.℥.i.spodii,hypoquistidos. an.ʒ.ii. masticis.ʒ.s. bulliant hæc omnia in lib.iii. aquæ secundùm artem vsq; ad consumptionẽ tertiæ partis, deinde colentur & colaturæ addanť zucchari clarificati lib.i. & fiat syrupus.

Syrupus de myrtis Mesuæ non fit, eo quia succus myrtillorum haberi non potest apud nos,quòd si haberi posset melior & perfectior isto esset.

Descriptio. XV.

MEL uiolatum Nic. Quod ualet tepide febrientibus, corpus humectat & relaxat,& ualet ad siccitatem pectoris.

℞.Mellis electi & purificati lib.x. uiolarum. lib.v. bulliant duo hæc simul leui ebullitione,deinde colentur,coquantur postea ad debitam coctionem & referuentur.

Mel de quo fit mel rosatum & uiolatum anteꝗ uiolæ uel rosæ in eo ponanť debet bene purgari ponendo in eo aquã & bulliendo cum ea debet continue despumari, demum, cum aqua per decoctionem fere est consumpta, uiolæ uel rosæ sunt intus ponendæ, & post pusillum colari, debet,deinde in integrum decoqui, & hoc modo mel purificatur.

Descriptio. XVI.

MEL rosatum Nicolai, stomachum confortans & mundificans, & est digestiuum materierum phlegmaticarum in stomacho,& mesceraica contentarum.

℞.Mellis purificati lib.x.succi rosarum recentiũ.lib.i.ponantur in chacabo ad ignem, & cum bullire inceperint,uiridium rosarum cum forficibus uel cum cultello incisarum lib.iiii.addantur, & tandiu bulliant,quousque ad succi deueniant consumptionem, & dum bullierint, semper agitetur cum spatula,& cum coctum fuerit recondatur.

Et ſm istum modum deberet fieri etiam mel uiolatum supraſcriptum, sed apothecarii hodierni temporis auaritia ducti,nec hoc,nec illud,hoc modo faciunt,sed accipiunt solum mel & rosas ut supra de uiolato dictum est. Quidã sunt qui ad purificandum mel non faciunt ut supra ostensum est. Sed illud clarificant cũ ouis quemadmodum dixi de zucchаro.& hic modus non est,inutilis facias modo ut ibi placet.

Descriptio. XVII.

SYRVPVS de acetositate citri Mes.cuius iuuamentum est magnum in extinguendo inflammationes cholerae rubeæ, & febres inflammatiuas uehementes, & confert ebrietati, uertigni & siti uehementi.

℞. Succi acetositatis citri lib.xii. Decoquantur in uase uitreato super prunas vsq; ad consumptionem tertiæ partis deide coletur, et permittať clarescere,postea accipe ex eo claro lib.vii.zuc. albi clarificati lib.v. misceantur simul, & coquantur ad ignem vsque ad perfectam coctionem.

Ego aũt aliter soleo fieri facere,& pauci sunt apothecarii qui sciãt illud facere:immo fere oẽs errant facientes hũc syrupum: quia diu in formã syrupi non põt stare,sed congelatur tanquam gelu, & hoc aduenit imperitiam facentium. Sic igitur est.faciẽdũ.Accipiať acetositas citri, & ipsam in pecia subtili & spissa ponas, leuiterq; peciã exprimas non uiolenter exiet liquor clarus non mucillaginosus. Accipe igitur de dicto liquore ꝗtitatẽ dictã zucch. al.bene clarificati & debito modo cocti quantitatẽ ut supra. & cum eo pone acetositatem,& soli exponas. Sol.n. cõsumet paruo tpe humiditatẽ & superfluã acetositatis, & remanebit clarũ & lustr. tanꝗ aqua:hoc.n. mõ Cipriani faciũt,& ab eis accepi.

Nota quòd Mes. dicit accipe de iulep claro & depurato .i.accipe de zuccharo clarificato & iulepizato, non autem de iulep intelligit, ut quidam apothecarii fatue credunt.

Descriptio. XVIII.

OXYMEL simplex Mes.cõferẽs in materieb' phlegmaticis grossis,et uiscosis,subtiliãdo,incidẽdo,et abstergẽdo, apiendo & diuidẽdo,& digerit materias febriũ longi tpis.

℞.Mellis boni lib.ii.aquæ fontiũ lib.iiii.misceanť duo hæc, & bulliant lento & claro igne vsq; fere ad consumptionem aquæ,deinde his addať aceti boni lib.i. decoquantur vsque ad perfectam decoctionem, et referuetur in uitreato uase.

Secaniabin.i.syrupus factus ex melle, aceto, & aqua.

Squingibin est syrupus factus ex aqua, aceto, & zucch.

Hyeleniabin est quod aqua mellis.

Descriptio. XIX.

SYRVPVS uiolatus cõpositus Mes. conferens tussi calidę,et pleuresi,digerit enim materiã subtilẽ,cholericam, & est alteratiuus malæ complexionis, calidæ.& siccæ.

℞.Violarum.℥.ii.sem. cydoniorum, sem. maluæ. an.℥.i. iuiubarum, sebesten, an. numero.xx. Coquantur hæc cum lib.vi. aquæ cucurbitæ secundum artem vsque ad consumptionem tertiæ partis, zucchari clarificati lib.i.et.s. et fiat syrupus debito modo decoquendo.

Aqua cucurbitæ fit incidendo cucurbitas in grossa frusta,deinde ponantur in alembico, et aqua extrahatur.

Descriptio. XX.

SYRVPVS de iuiubis Mes.cõferẽs ad raucedinẽ uocis,et tussim, et pleuresim.

℞.Iuiubarum numero.40.et plures textus habent lib.x. uiolarum,sem.maluarum,an.ʒ.v.capil.vene.℥.i. sem. cydoniorum,sem.papaueris albi, sem. mellonum, sem. lactucæ, dragacanthi.an.ʒ.iii. liquiritiæ, hordei mundi excorticati. an.℥.i.decoquantur in lib.iiij. aquæ fontium secundum artem, uel aquæ pluuialis vsque ad consumptionem medietatis, deinde colentur, et colaturæ addantur zucchari clarificati lib.ii.et fiat syrupus debito modo decoquendo.

In hac cõpositione fere oẽs textus sunt corrupti,litera.n.

multorum dicit iuiubarum lib. x. Quod hæc litera falsa sit, apparet cum dicit, coquantur in lib.iiii.aquæ non.n.possibi le est, cum maior sit quantitas iuiubarum quam aquæ.

Dicit insuper in aqua fontis coqui debere, eo quia post pluuialem subtilior est, & penetrationi aptior aqua fontis, infra de aqua pluuiali multa dicentur.

De hordeo, nota ꝙ author uult ꝙ excorticetur, amoto enim cortice exteriori tollitur uirtus eius abstersiua, & remanet uirtus lenitiua cum aliquali siccitate.

Descriptio. XXI.

SYRVPVS de scabiosa magistralis, de qua scabiosa nota uersus.

Vrbanus per se nescit pretium scabiosæ.
Nam purgat pectus, comprimit ægra senectus.
Pulmonem lateris similiter & regionem.
Rumpit apostemata, lenit uirtute probata.
Emplastrata foris necat antracem tribus horis.
Intus potatur, & sic vulnus euacuatur.

℞. Hordei mundi a cortice superiori. M.ii. radicū scabiosæ. M.i. corallorū rubeorū. ʒ.ii. aquæ pluuialis lib. x. bulliant oīa simul usq; ad crepaturā hordei & cocturā radicis deinde colentur exprimendo, cui colaturæ & expressioni addatur succi scabiosæ lib.i. Et iterū cū prædictis bulliat succus usq; ad ipsius purificationem, deinde coletur, & his addatur zuccha. clari. lib. ii. puluis corallorum rubeorum. ʒ.ii. coquantur usq; ad perfectam coctionem & reserueentur.

De aqua pluuiali & de corallis in isto syru. cū restringāt & syrupus iste dilatat partem pectoris, ratio dicetur in syrupo de liquiritia, ubi ponitur aqua ros. quia eadem est rō.

Descriptio. XXII.

IVLEP Mes. conueniens ad extinguendam sitim in febribus acutis, & ad remittēdum excessum caliditatis in eis, confortatiuum stomachi relaxati & hepatis super calefacti. & cordis, & resistens putredini.

℞. Aquæ rosæ lib.iii. zucchari albi clarificati & cocti lib. ii. & fiat iulep lento igne, debito modo coquendo & leuiter.

Apothecarii nostri temporis non faciunt hoc mō, sed clarificatō zuccha. cum aqua cōi, cum propinquum est coctioni, addunt pro oī li.i. zucchari aquæ rosæ ℥. ii. & iste non est modus, & ideo non habetur utilitas a doctoribus posita, & hoc propter auaritiam apothecariorum.

Quoties.n. scriptū reperitur iulep absolutæ, de iulep rosato semper est intelligēdū tanq̄ de perfectiori & meliori.

Descriptio. XXIII.

IVLEP violatū Mes. conueniens acute febrientibus, & habentibus hepar calefactum & cor, & confert asperitati cannæ, & gutturis, & pleurisi, & tussi siccæ.

℞. Aquæ florum uiolarum lib.iii. zucchari albi clari & cocti lib.ii. misce, & fiat iulep.

Iulep omnes sunt parum decoquendi, eo quia si multum decoquuntur candescunt. Nec propter leuē eius coctionē timetur eorū corruptio, eo quia aqua est aromatica & eos a corruptione conseruat. Et nota ꝙ dico ꝙ non sunt multum decoquendi: coquendi tamen sunt.

Differt syrupus a iulep dupliciter. primo, quia syrupus lōge melius decoquit̄ q̄ iulep. secundo, quia iulep absq; alicuius rei commixtione decoquitur, secus autem syrupus.

Descriptio. XXIIII.

SYRVPVS violatus ex īfusione Mes. ꝯueniēs ut supra.

℞. Aquæ infusionis uiolarum li.v. zuccha. clarificati lib.iiii. misce & coquantur cum facilitate, & reseruentur.

Modus infusionis uiolarum hoc modo fit. Accipe uiolarum recentium lib.vi. ponantur in uase uitreato stricti orificii, & postea fundantur super eas aquæ pluuialis bullientis lib.xv. & stringatur orificium uasis, deinde permittatur per horas nouem. His elapsis colentur aliqualiter exprimendo, denuo in uase prædicto tantum de floribus uiolarum recentium ponatur, & denuo eadem aqua bene calefacta super eas, mittatur, et stringatur orificium uasis. & sic. per horas ix, dimittatur, & iterum tertio hoc fiat seruando modū bis per te seruatum, & dimittatur per horas nouem & postquam aqua infrigidata fuerit, coletur a uiolis. & si illam conseruare uolueris ponatur in uase uitreato stricti orificii, & distilletur parum olei in orificio eius & stringatur caput eius, deinde soli exponatur per dies. 40. deinde remoueatur & conseruetur.

Violæ sunt colligendæ in Mense Martii, et de eis syrupū facias, & omnia alia necessaria.

Syrupus uiolatus si simpliciter reperiatur scriptū de syrupo isto, ex infusione semper intelligēdum non de cōposito.

Descriptio. XXV.

SYRVPVS de granatis Mes. ualens contra febres cholericas & phlegmaticas multæ inflammationis.

℞. Vini gra. dulcium & acetosorum, an. lib. v. coquantur simul usq; ad consumptionem medietatis, & dimittantur postea per duos dies dum clarescant & resideant, postea remotis a residentia colentur, & his addantur zucchari clarificati lib.iii. & coquātur ad formam syrupi, & in medio coctionis addantur setæ tinctæ in Kermes .i. in grana. ʒ .ii. & permittatur usquequo facta sit perfecta decoctio.

Vinum granatorū fit: Accipiendo grana granati mūdata a corticibus, inuoluuntur pecia, & sub torculari ponuntur, & exprimuntur, & facta expressione, colatura colatur & in ampullis ponitur, & soli exponitur per aliquos dies, deinde a residentia seu fœce mundatur, & post modum oleum oliuarum super illud apponitur & reseruatur bene, per annos tres conseruātur in bonitate.

Hic notandum ꝙ zuccharum quod ingreditur in isto syrupo debet esse ab aqua de toto purgatū, ita ꝙ in eo nulla uel bene pauca sit aqua quando vinum prædictum granatorum cum eo miscetur, eo quia si longa coctione cū aqua coqueretur, uirtus eius deperderetur.

Descriptio. XXVI.

OXYMEL squilliticum Mes. uirtuosum cōtra materias frigidas, difficiles, & submersas in locis difficilis eradicationis, & eructationem acetosam.

℞. Mellis despumati & purificati lib.iii. aceti squillitici lib. ii. coquantur vsq; ad perfectam coctionem & reseruentur.

Ad purificandum mel debet esse dupla quātitas aquæ ad mel, ut mellis lib.iii. aquæ communis lib.vi. & simul debent bullire usq; ad consumptionem medietatis, semper spumam abiiciendo, et hoc modo purificatur.

Modus faciēdi acetū squilliticū talis est. Accipe laminas squillę quæ in medio sunt abiiciēdo primas & ultimas, quia venenosæ & malæ. primæ sunt venenosæ, quia et sunt multū calidæ. Interiores vero sunt abiiciendę, quia mortiferę sunt nimia frigiditate. Mediæ uero sunt temperatæ. Diuidenda est igitur squilla, & tot tunicæ sunt ab exteriori parte abiiciēdę, qt̄. interiori, & mediæ reseruandę. Accipe igit̄ de mediocrib⁹ q̄titatē quā uolueris, & sue eas ī filo cū stilo ligneo, & sit distātia inter eas & dimitte siccare sic in umbra ꝑ dies 40. postea icide eas ī frusta mediocria, cū incisorio ligneo.

Et pone ad oēm libram dictarum corticum squillæ aceti albi boni lib.viii. & ambo pone in uase uitreato stricti orificij, & obturetur os eius, et exponatur soli per dies.40. post illud cola & reserua administrando vbi oportet.

Incisio & perforatio squillę cum instrumento ligneo est, ne insurgat ex ferro in ea rubigo, quā excitat sui acuitate, et ob hoc doctores dubitātes, cū instrumēto ligneo fieri faciunt &c. Miua hæc sine speciebus durat in sua uirtute per annum, & forte per annos duos.

Descriptio. XXVII.

MIVA cydoniorum sine speciebus Mes. cuius iuuamēta inferius in ca. de miua cydonioꝶ cum speciebus dicētur.

℞. Succi cydonioꝶ acetosorū lib.xx. vini boni lib.x. coquātur omnia cum facilitate simul usquequo consumpta sit tertia pars, semper auferendo spumam, deinde colentur, et residere permittantur, demum residentia amoueatur, deinde addatur mellis despumati & purificati lib.vi. coquātur usq; ad perfectam coctionem & reseruentur.

Succus seu vinū cydonioꝶ hoc mō fit. Cydonia cum gratusia raspantur usq; ad interiorem aīam, deinde pecia inuoluunt̄, et cū torculari exprimunt̄, & colatura præparatur vt vinū granatoꝶ: durat.n. in eius virute per annos tres &c.

Nota

Nota hic, ꝙ in condiendo radices, faciendo syrupo cum succis, apponenda est magna quãtitas mellis, quia eos cõseruat. Et sic in condendo radices ponitur quadruplum mellis.

Descriptio. XXVIII.

SYRVPVS de bizantiis Mes. sine aceto: faciens ad febres oppillationum, & febres cholericas & phlegmaticas, quarum difficilis est eradicatio, & ad ictéritiam.

℞. Succi endiuiæ, succi apii an. lib. ii. succi lupulorũ, succi boraginis, uel succi buglossæ. an. lib. i. bene depurẽt, deinde bulliãt in eis foliorũ rosarũ ℥. ii. liquiritiæ ℥. s. spicæ ʒ. ii. semi. anisi, fœniculi, se. apii. an. ʒ. iii. postea colentur. Accipe igitur de prædicta colatura lib. iiii. zucchari boni & clarificati lib. ii. s. & coquantur cum facilitate oĩa simul, donec ad formã syrupi coquantur, reseruentur, & hic erit syrupus de bizantiis sine aceto. Si vero facere volueris dictum syrupũ cũ aceto, addas ad oẽm partem succorum depuratorum aceti albi boni & clari partem mediam. Cum igitur in dicto syrupo apposueris li. iiii. succoꝝ in quibus fuerint bullitæ res præscriptæ, ponas aceti lib. ii. Et erit syrupus de bizantiis, cum aceto, nihil vltrã erit addendum vel minuendum.

Syruporũ conseruatio.

Hic multi laborãt apothecarii & diuersimode, vt succos conseruare possint, & non tm̃ istos, sed oẽs alios. Quidam vero post expressionem, dictorũ succorum bullire ad ignẽ eos faciunt, deinde reseruant, & hoc mõ corrumpũtur. Alii post expressionem & colaturam factam cum staminia ad solem ponunt, & facta residentia, remouent illos a residentia, deinde reseruant, & hoc mõ etiam corrumpuntur. Ego vero post expressionem illos colari facio per staminiam, deinde iterum colari facio per sacculum factum ex tela spissa, ac si clarificarem syrupum, in tantum, ꝙ pars grossa superflua hoc mõ purificatur. Et qñ non transit propter partẽ spissam claudentem sacculum, tunc vacuo sacculum & bene lauo, deinde repono succum, & sic facio donec totũ sit colatum; deinde in ampulla pono, & supra pono parum olei oliuarũ, deinde soli expono per dies xv. & si residentiam aliquam faciunt, illam amoueo, & illos sic colatos reseruo, non solum per annum, sed per annos & menses. Et sic facio de vino granatorum, & cydoniorum, semper ponendo oleum, illud. n. a putrefactione conseruat. & tu bene nota.

Succi enim isti & similes herbarum in uasis vitreatis vel vitri conseruari debent. Liquores uero oculorum debent reseruari in vase æneo.

Hic nota, ꝙ succi hi, & oĩum herbarũ, solum per annum cõseruantur in sua bonitate, si cũ oleo ut supra aptẽt & nõ plus, quare in capite anni debẽt succi de nouo fieri, & antiqui alterius anni abiici, cum iam oẽm virtutẽ suã amiserint.

Descriptio. XXIX.

SYRVPVS de menta Mes. inuentione nostra, & est ille qui in vsu est: ualet ad confortandum stomachum relaxatum, & frigidum, uomitum, fluxum uentris lubrificatiuum & singultum sedat.

℞. Succi cydoniorum muzorum & dulcium, succi granatorum acetosorum dulcium & muzorum. an. lib. i. s. proiiciatur super eos mentæ siccæ lib. i. s. foliorum rosarum. ℥. ii. & simul dimittantur per diem & noctem. deinde coquantur cũ facilitate usque ad medium. i. mediocri decoctione, deinde colentur, & his addantur zucc. clarificati lib. ii. & fiat syrupus debito modo coquendo.

Syrupus nihil aliud est quã decoctio, uel succus inspissatus cum aliqua re dulci. s. vel cum melle, uel zuccharo, u el sapa, succus aũt est rob. Rob enim est succus inspissatus per decoctionem ab igne uel sole sine aliqua re dulci, & hæc est ipsorum differentia.

Muzum enim proprie dicitur, cuius sapor est compositus ex dulci & acetoso.

In hoc syrupo sunt qui loco zucchari ponũt mel. Ego. n. zuccharũ magis laudo, cũ ad maiores intentiones cũ zucch. factus cõueniat, maioreq; temperantiã habeat. Vbi vero intenderemus calefactionẽ maiorem, cum melle fieri potest.

Descriptio. XXX.

SYRVPVS de fumoterræ Mes. maior, qui in usu est, stomachum & hepar confortans, oppilationem aperit, & morbos cutis curat, et proprie quoꝝ materia sunt humores salsi aut adusti, sicut est scabies, impetigo, & serpigo, & lepra.

℞. Myrobalano. citrino. Kebulorum, an. ℥. ii. s. florum boraginis vel buglossæ, uiolarum, absinthii, cuscutæ, an. ℥. i. liqui. rosarũ, an. ℥. s. epithymi, polypodii, ana. ʒ. vii. prunorũ nu. c. passularũ lib. s. tamarindorũ, cassiæ fistu. an. ℥. ii. Hæc oĩa bulliant sm̃ artem in lib. x. aquæ usq; ad perfectã coctionem. i. vsquequo veniant ad lib. iii. Cassia & tamarindis exceptis, deinde colentur, cum qua colatura dissoluantur cassia & tamarindi, deinde addantur zucchari clarificati, succi fumiterræ depurati, an. lib. iii. & coquantur ad formam syrupi.

Cum dicitur bulliant in aqua, tunc de aqua communi est intelligendum. s. uel pluuiali, vel fontis, & non solum in hoc syrupo, sed in omnibus aliis compositionibus, in quibus absolute reperitur bulliant in aqua.

Fuit opinio multorũ, ꝙ in hac recepta rosæ nõ essent apponendæ, & dicunt, ꝙ fuit error scriptoris, qui scribere debebat liquiritię rasæ, & scripsit rosæ. sed salua pace ipsorum, dico ꝙ rosæ apponẽdæ sunt, & author illas apposuit, ut ipsarum uirtute, reprimatur acuitas multarum medicinarum in ista compositione intrantium &c.

Descriptio. XXXI.

SYRVPVS de prasio Mes. conferens senibus, & frigidis natura, & ægritudinibus quæ fiũt in pectoribus eorum, & tussi antiquæ, et asthmati a phlegmate grosso & putrido.

℞. Prasii ℥. ii. hyssopi, capi. ve. an. ʒ. vi. liquiritiæ, calamẽti, seminis anisi, radicum apii, fœniculi. s. seminis. an. ʒ. v. seminis maluæ, fœnugræci, ireos, an. ʒ. iii. seminis cydonio. ana. ʒ. ii. passularum. ℥. ii. ficus siccæ pingues numer. xv. bulliant hæc omnia secundum artẽ in lib. x. aquæ vsq; ad consumptionem medietatis, deinde colentur, & his addantur penidiarum lib. ii mellis purificati lib. ii. & fiat syrupus debito modo coquendo.

De prasio nota, ꝙ in hoc syrupo ponẽda est herba prasii nõ succus. Electuariũ uero fieri dẽt ex succo, non de herba.

Varia reperitur litera in diuersis Mes. de hoc syrupo. In aliquibus. n. basis huius syrupi est radix fœni. & apii. In aliquibus ficus. In aliquibus hyssopi. In aliquibus capil. ve. Et si sic non debet appellari syrupus de prasio, quia alia & alia est intẽtio quã ponit Mes. Sed recepta dẽt stare ut suprascripta est. Et sic erit intentio syrupi de prasio secundum Mes.

Descriptio. XXXII.

SYRVPVS de absinthio Mes. conferens ad casum appetitus, & debilitatem stomachi, et mollificationem uiscerum, & debilitatem hepatis, & dolorem.

℞. Absinthii romani lib. s. foliorum rosa. ℥. ii. spicæ ʒ. iii. infundãtur hæc oĩa per diem & noctem, in uini albi boni antiqui odoriferi, succi cydo. an. lib. ii. s. ponendo in lapideo uase, deinde coquãtur cum facilitate vsq; ad consumptionem medietatis, deinde colẽtur, & colaturæ addantur mellis bene purificati lib. ii. & fiat syrupus debito modo coquendo.

In vna compõne si inuenit una res, cuius plures sint spẽs quã illarum rerum debemus intelligere. ver. gr. cum scribit spicæ uel rosarum &c. dico ꝙ debemus intelligere speciem præualentem aliis, in uirtute, vt de spica nardi quæ melior est, & de rosa rub. quia illa præualet albæ in virtute.

Descriptio. XXXIII.

SYRVPVS de epithymo Mes. choleram nigram, & humores adustos cum uirtute expellens, & morbos ex eis factos curat, & confert proprie eis qui parati sunt ad lepram, & qui cancrum patiũtur, & ulcera fraudulenta, & scabiem.

℞. Epithymi boni hortensis ʒ. xx. myroba. citri. indorum an. ʒ. xv. cuscutæ, fumiterræ, an. ʒ. x. thymi, calamenti, buglossæ. s. herbæ, myrobalano. emblico. bellericorum, liquiritiæ, polypodii, agarici, stœchados. ana. ʒ. vi. rosa. sem. fęniculi, semi. anisi, an. ʒ. ii. s. prunorum num. xx. passularum enucleatarum ℥. iiii. tamarindorum ℥. ii. s. bulliant hæc omnia tamarindis exceptis in lib. xv. aquæ secundum artem usq; ad consumptionem medietatis, deinde colentur, & cum prædicta colatura dissoluantur tamarindi, deinde addantur zuccha. clarificati lib. iii. rob. i. uini cocti seu sape lib. ii. & fiat syrupus debito modo coctus.

Epithymi hortensis.dicitur hortensis. eo quia hortēse minus:uigorosum est quā quo d in montibus nascitur,& consequenter minorem habet malitiam.Et hoc scribit Sauonarola in sua practica.capit.de hydropisi ascilite.de succo radicis ireos,& ru vide.& Auic.lib.2.cap.6.vbi dicit, quod res syluestres sunt omnibus domesticis fortiores, & de syluestribus montanæ sunt fortiores.

Passulæ in hoc syrupo ponuntur vt vigorent operationē epithymi, & remoueāt malitiam ipsius,quæ timetur ex sua nitrositate,& vt conforrent operationem myrobalanorum, & remoueant, ab eis malitiam hanc quæ est vt non remaneant in villis stomachi & intestinorum.

Folia colligenda sunt, quando habent quantitatem debitam,& non sunt parata ad casum,& non amiserunt colorem suum proprium.

Descriptio. XXXIIII.

SYRVPVS de thymo,conferens ægritudinibus pectoris,& pulmonis frigidi stomachi & hepatis, & confert frigoribus quæ fiunt in hyeme,& frigida complexione.

℞.Extremitatum thymi.℥.ii.calamenti,mēthæ siccæ.an.ʒ. v.anisi,fœniculi.f.seminum,apii,dauci an.ʒ.s. passularum enucleatarum.i.ab omni immundiria purgatarum.℥.iiii. bulliant hæc omnia ſm artem in lib. x. aquæ usq; ad cōsumptionem medietatis,deinde colentur,& colaturæ addantur mellis purificati lib.ii.& fiat syrupus debito modo coquēdo: & aromatizetur cum galliæ.ʒ.ii.

Si in receptis reperitur gallia absolute scripta, de gallia magna est intelligendū tāquam de digniori & perfectiori. Passulæ in hoc syrupo ponūtur ut corrigant & vigorent virtutem thymi,quemadmodū de epithymo supra dictum est.

Descriptio. XXXV.

Syrupus de artemisia magistralis:efficax & multū valens in prouocatione menstruorum.

℞.Artemisiæ,capil.ve.sauinæ,camædryos,chamæpithyos, origani,ozymi,sampsuchi,calamenti,scolopendriæ,betonicæ,scabiosæ,hypericon,cyperi,squinanti,lupuli,polypodii, gētianæ,rubeæ tincto.an.m.i.spicæ,assari,rhymi,epithymi, camo.rosarum uiolarum,an.℥.i.sandalorum ru. seminum cōmunium frigidorum maiorum,an.℥.s.se.apii,se.fœni.sem.petrosilii,ameos,carui,iuniperi,mylii solis,rutę,an.ʒ.ii.f.seminis,bulliant omnia hæc in aqua sufficientis,quantitatis secūdum artem,& stent prius in ea infusa per horas.x.cinnamo. ʒ.i.s.serapini,armonia.an.ʒ.s.dictæ gummæ ligentur in pecia.Et omnia simul bulliant usq; ad consumptionem medietatis,deinde colentur,& colaturæ,addantur mellis purificati lib.vi.& fiat syrupus debito modo coquendo.

Coqui ſm artem hoc modo intelligitur. Est.n.aliqua medicina quæ multum sustinet de decoctione, ut sunt radices. Aliquæ minus illa,ut sunt,stipites plantarum. Aliquæ iterū minus,& sunt folia.Aliquę adhuc minus,& sunt fructus.Aliquæ iterum minus,& sunt semina. Aliquæ minus & minus, & sunt flores. Igitur cum tu decoquere vis aliquem syrupū vel aliquam decoctionem primo ponas ad bulliendum radices,secundo stipites plantarum.tertio folia.quarto fructus. quinto semē.sexto flores,& hoc mō coques ſm artem. Ista regula non generalis est,sed ab ea excipiuntur quædam herbæ & semina,ut inferius declarabitur ubi numerabuntur,& semina,& herbæ parum sustinentia de decoctione, sed hanc regulam posui,quia sic ut in pluribus euenit,& fieri debet, inferius clarius dicetur,declarabiturq; sigillatim quæ medicinæ sustineant,& quæ non &c.

Semina omnia colligenda sunt quando sunt matura,quia tunc aquositas propria ab eis est separata.

Descriptio. XXXVI.

DIAMORON Mes. conueniens ad apata gutturis & uuluæ,& ad omnia genera præfocationum.

℞.Succi mororum dulcium.i.domesticatarum,succi mororum de se.i.mororum ru.i.saluaticorum,an.lib.i.s.rob.i.vini.cocti,mellis purifica.an. lib.i. coquātur omnia simul usq; ad mellis spissitudinem,& reseruetur.

Rob idē est quod sapa seu vinum vltimate decoctū. Rob aūt proprie est quicunq; succus inspissatus uel caliditate solis uel ignis.unde litera Mes.in distinctione sexta ubi loquitur de speciebus robub quæ dicit rob, est corrūpta ex defectu translationis, debet enim dicere robub, igitur quando Mes.dicit rob.i.robub suppleatur.

Descriptio. XXXVII.

DIACARIDION seu rob nucum Mes.conferens eis quibus a capite ad pectus catarrhus acutus & subtilis defluit ad cannam pulmonis, & est causa apatum & præfocationum & mortis,& est ad hoc medicamen sublime.

℞.Succi exteriorum corticum nucum in diebus canicularibus lib.iiii.Decoque ipsum ebullitione vna, deinde adde mellis purificati lib. ii. & coque usque ad spissitudinem mellis,& reserua.

Nota ꝙ rob durat per duos annos in sua bonitate & perfectione ut uoluerunt antiqui: moderni uero dicunt per annum solum, sed durat & plus & minus secundum ipsorum succorum purificationem.

Nux simpliciter prolata uel scripta, semper de nuce communi intelligatur.

Dies caniculares, sunt dies in quibus apparet quædam stella meridionalis.Canis appellata ab astrologis,in matutinis apparet,& solis ortū antecedit, & hoc est in medio æstatis.Incipit aūt caniculare tp̄s.x.die Iulii uel circa, & durat usq; ad 20.Augusti:ita ꝙ in summa dicti dies sunt 34.seu 40. Illis igitur diebus nuces colligendæ sunt ꝓ hac compōne.

Dies,quidam dicuntur naturales,quidam artificiales:naturales dies sunt a prima hora vsq; ad 24.artificiales vero ab ortu solis usque ad occasum.

Descriptio. XXXVIII.

MIVA cydoniornm cum speciebus Mes.stomachum & hepar & oīa uiscera conforrans, & appetitum excitans, & digestionem procurans, uomitum & uentris solutionem sedans, & est medicina experta & famosa.

℞.Succi cydoniorū acetosorum li xx.uini boni lib.x.Coquantur oīa cum facilitate: donec consumpta sit eius tertia pars,semper auferendo spumā:deinde colentur, & permittātur residere & facta residētia,ab ea amoueatur: deinde addant mellis purificati lib.vi.Et iterum bulliant semper auferendo spumam eius.Demum proiiciantur super ipsis infrascriptæ spēs ligatę in subtili pecia q̄ fuerint grosso mō cōfractę:& dimittantur usquequo fuerit facta perfecta decoctio, & reductio,ad formam syrupi,uidelicet cinnamo.heil.i.cardamomi,an.ʒ.iii.garyophyl.ʒ.ii.zingiberis,masticis an.ʒ.i. s.croci.ʒ.ii.ligni aloes.macis, an.ʒ.i.s. oīa præter crocum terantur contritione grossa:crocus uero permittatur ut est deinde inde ligentur in pecia ut supra:& permittātur simul bullire,postea iterum peciū in qua ligata sunt aromata præscripta,in bocali si uis dimittere potes & post perfectam coctionem aromatizetur cum musci boni.℈.i. galliæ mus.ʒ.ii. & reserua in uitreato uase bene obturato.

Miua hæc aromatica durat per annos tres in sua virtute & bonitate.

Species p̄scriptæ ad bulliendū non sunt ponendæ usq; fere facta sit decoctio, uel sit bene propinquū coctiōi, eo quia ista parum sustinent de decoctione, & hoc bene nota.

Descriptio. XXXIX.

SYRVPVS de stœcados Mes.expertus ad omnes ægritudines neruorum frigidas,sicut est paralysis,epilepsis,spasmus,tremor,& torrura.

℞.Florū stœcados ʒ.xxx.assæ. i. thymi calamenti, origani.an.ʒ.x.anisi.f.semi.pyrethri, an.ʒ.vii.zingibe.ʒ.ii.passularum ℥. s. & plures textus habent ℥.iiii. bulliant hæc ſm artem in aqua sufficientis quantitatis secundum artem usq; ad consumptionem tertię partis:postea coletur,& colaturę addantur mellis purificati lib. v. & fiat syrupus debito modo coquendo. Et facta quasi perfecta coctione, uel parum distante a decoctione, ponantur hæc grosso modo confracta in pecia ligata,uidelicet cinnamomi, calami aromatici, spicæ,croci,zingiberis,piperis nigri, piperis longi,an.ʒ.i. s.& reseruentur in uitreato uase: in quo si uis peciam potes relinquere in qua sunt aromata.

Bulliāt in aqua sufficētis quātitatis. Nota ꝙ ista sufficiēs

quantitas diuersificatur multum: nam quando sunt res quæ multũ sustinent de decoctione: tunc pro omni.m̃.i.ipsarum apponi debent aquæ bocales quatuor. Si uero mediocrem, medietatem: si parum, bocalem unum tantum. Si uero men suretur vnciis, debes pro omni libra rerum, ponere lib.vi. aquæ si multum sustinent de decoctione: si mediocrem lib. iii. si parum lib.i.s. Et ideo caueant uiri in manibus rudium apothecariorum se ponentes, & domini medici bene considerent, quis apothecarius sit, qui suas ordinationes dispensat, quia si ignarus, ne & animæ & honori suo parcat.

Descriptio. XL.

SYRVPVS de corticibus citri Mes. qui confortat stomachum, & facit oris odorem bonum.

℞ Corticum pomorum citri recentium lib.i. seræ tinctæ in Kermes.℥.s. in grana, corticum cydoniorum lib.s. Decoquantur in aquę fontium lib. v. vsque ad consumptionem duarum partium: deinde addatur zucchari clarificati & cocti lib.i. coquantur vsque ad formam syrupi, & in fine aromatizetur cum musci gra.iiij.

Aduerte hic, quòd cortices cydoniorum debent poni in fine quasi decoctionis, eo quia parum sustinent de decoctione, & hoc ratione aromaticitatis suæ.

Ad clarificandum zuccharum apponenda est pro omni lib.i. zucchari, aquæ communis lib.i. dicta quantitate bene clarificatur & purgatur &c.

Descriptio. XLI.

SYRVPVS de radicibus compositus magistralis, conferens ad febres antiquas, & diuidit, & abstergit choleram grossam, & phlegma, apperit oppilationes omnes, & proprie stomachi, hepatis, & splenis, & prouocat urinam.

℞. Radicum apij, fœniculi, petrosilii, endiuiæ ana. m̃.i. de radicibus intelligitur, seminis apii, fœniculi, anisi, ameos, asparagi, an.℥.s. de seminibus intelligitur, aceti boni lib.ii. Omnia præter acetum bulliant in lib. xx. aquę vsque ad perfectam coctionem: deinde colentur, & colaturæ addantur mellis purificati lib. iiij. & aceti quantitas præscripta, & coquantur ad perfectã coctionem, & appellatur syrupus iste de radicibus cum aceto. Si uero facere ut illum sine aceto remoueas acetum, & erit factum.

Triplex fuit necessitas syruporum compositionis. Prima fuit conseruatio uirtutum rerum in toto anno. Secunda exhibitionis rerum in forma potabili, uolendo uirtutem rei præter eius substantiam. Tertia propter infirmos qui non possunt sumere medicinas nisi in hac forma, & propter has causas syrupi reperti sunt.

Radices antequàm exiccentur bene lauãdæ sunt, et ab interiori ligno mundandæ: deinde ad solem siccari debent, reseruandæ quę a fumo & humiditate sunt, & ita fere omnes herbæ exiccantur & conseruantur. flores uero in umbra.

Radices simpliciter prolatæ sunt.v.nu.s. radix fœniculi, apij, petrosilij, brusci, & asparagi.

Semina quatuor frigidã communia minora sunt ista, semẽ endiuiæ, lactucæ, scariolæ: portulacæ: ideo si simplr scriptum reperiatur, seminum communium frigidorum minorum, de istis intelligatur. Si uero scriptum reperiatur quatuor seminum communium calidorum ista maiorum ponantur, semen anisi, fœniculi, carui, ameos, quia illa sunt. Semina uero quatuor communia minora calida sunt, ista, semẽ apii, petrosilii, cimini, nasturtii. Ideo si simpliciter scribatur quatuor semina cõia minora calida, de istis intelligit.

Syrupus factus cum melle simplr melius ualet quã factus cum zuccharo. & quadruplex est causa. Prima est, quia mel cum sit uiscosum melius cõseruat medicinas cõponẽtes syrupũ quàm zuccharũ. Scd'a ratio, quia mel magis mundificat materias, tegitq; horribilitatẽ medicinarũ quàm zuccharũ. Tertia, quia mel est dulcius. Quarta, cã quia melius digerit quam zuccharum, et licet syrupus factus cũ melle melior sit ad digerendum & mundificandum: tamen ad infrigidandũ & cõfortandum melius ualet syrupus factus cum zuccharo quàm cum melle. Vnde si intendimus digerere, abstergere, calefacere, & mundificare fortiter: debemus facere syrupũ cum melle si infrigidare, confortare, leuiterq; aperire cum zuccharo bono: si vtrũq; fiat, cum utroq;. Ideo notent ignari & trouantuli apothecarii qui suos syrupos propter auaritiã cum faciunt. Maior.n. intentio syrupi est cõfortare, infrigidare, & leuiter digerere quàm aliud facere: quare &c.

Descriptio. XLII.

SYRVPVS de hyssopo Mes. conferens asthmati, & tussi, dolori pectoris, et laterum.

℞. Hyssopi siccæ, radicum apii, radicum fœniculi, radicũ petrosili, liquiritiæ, an.ʒ.x. hordei mundi.℥.s. semi. maluæ dragacãthi, semi. cydoniorum an.ʒ.iij. capil. uene.ʒ.vi. iuiubæ, sebesten an.nu.xxx. passularum.℥.i.s. ficuum siccatum, dactylorum pinguium ana. nume. x. coquantur omnia secundum artem in aqua sufficientis quantitatis, in aqua.s. pluuiali vsq; ad consumptionem duarum partium: deinde colentur, & colaturæ addantur albarum penidiatum lib.ii. & fiat syrupus debito modo coctus.

Radices colligendæ sunt cum folia ceciderunt quia tunc et natura & uirtus foliorum reuertitur ad radicem: et tunc fortior est uirtus radicis. Radix si simpliciter scripta reperitur, in compositis de rafano domestico est intelligendum. Sic enim & Romani & Græci hodie accipiunt.

Syrupi oẽs isti.s. violatus, de hyssopo, de scabiosa, de liquiritia, de prasio, de iuiubis, & omnes decoctiones pectorales cum aqua pluuiali faciendi sunt: non cum aqua communi, & ratio est, quia aqua pluuialis est magis subtilis: & ratione subtilitatis magis penetratiua, facitq; uirtutes aliarum medicinarum ad partes pectoris penetrare: quæ cum alia aqua non penetrarent. Et ad dominum Auic. dicentẽ ꝙ aqua pluuialis ratione subtilitatis suæ substantiæ citius putrefit: dico, quòd uerum dicit, et hoc propter impressionẽ aeris ab extra sed ab intra secus est: quare bene nota.

Albarum dicit author penidiarum, eo quia penidii fieri debent ex zuccharo albo, non cum puluere rubeo, ut quidam faciunt apothecarii nostri temporis.

Descriptio. XLIII.

SYRVPVS de liquiritia Mesuæ, conferens tussi antiq̃ & mundificat pectus, & pulmonem a materia phlegmatica, quę tñ non sit multæ quantitatis, tenacitatis, et uiscositatis.

℞. Liquiritiæ rasæ et mundę.℥.ii capil. ven.℥.i. hyssopi siccæ.℥.i. proiice super his aquæ pluuialis lib.iiii. et dimitte per diem et noctem: deinde coquantur secundum artem vsque ad consumptionem medietatis, deinde colentur, & colaturæ addantur, mellis purificati, zucchari clarificati, penidiarum ana.℥.viii. aquæ ros.℥.vi. bulliant et coquantur usque ad formam syrupi, & reseruetur.

Hic notandũ ꝙ absurdum vr̃ quòd in isto syrupo author ponat aquam rosatã cũ ipsa restringat, & hic syrupus debet dilatare partes pectoris, et hoc non solũ vr̃ contra rõnem, sed est etiam contra facientes hunc syrupum, eo quia nulli sunt qui aquam rosatam in eo ponant. Ad hoc dicendũ ꝙ recte ponitur, & qui non ponunt, multum errant. et ratio est: nã ad hoc ꝙ syrupus iste ualeat tussi antiq̃uæ, et pulmonẽ et pectus mundificet, non solum oportet ꝙ in eo sint dilatãtia partes pectoris, lenientia et maturantia catarrhũ, ut per liquiritiam, capillos ueneris, & hyssopum fit. Sed etiam necesse est, quod in eo sint ea quæ partes relaxatas adunent, et uirtutem expulsiuam confortent atq; refocillent et fortificent, et hoc fit ꝑ aquã rosatam: igit̃ rationabiliter ponit̃.

Tribus modis uel altero trium modorũ cognoscitur qñ syrupus est coctus. Primo qñ accipitur cum spatula distillat continue sicut oleum. Secundo quando adhæret spatulæ. Tertio si ponatur super unguem una gutta, si remanet et non discurrit huc uel illuc. est uera cognitio coctionis.

Descriptio. XLIIII.

SYRVPVS de eupatorio Mes. conferens febribus antiquis, et proprie eis quibus corrumpitur forma stomachi & hepatis, oppilationes aperit, et confert frigiditati, et mollificationi, et uentositati in eis, & inceptioni hydropisis.

℞. Radicũ apii, radicum fœniculi, radicũ endiuię, liquiritię, squinanti, cuscutæ, absinthii, rosarũ, an.ʒ.ii. capillorũ ueneris, bedeguar.i. radicis cardonis bñdicti masculi, sucaha .i. radicis cardonis bñdicti fœminę, florũ buglossæ, anisi.s.

ſemi.fœniculi.ſ.ſemi.eupatorii.an.ʒ.v.raued.i.rheubarbari,maſti.ana.ʒ.iii.ſpicæ,aſſari folii ana.ʒ.ii.coquãtur in lib.viii.aquæ ſm artem vſq; ad conſumptionem tertiæ partis: deinde colentur,et colaturæ addantur zucchari clarificati li.iiij.ſucci,apii ſucci endiuiæ depurati ana lib.iii.&.℥.ii.℈.iii.& gra.xii.& fiat ſyrupus debito modo coquendo.

De bedeguar et ſucaha eſt magna diuerſitas inter doctores Aui.Matth.Sylua.Dioſ. Simon Ianuen.Plinius & Gentilis exponunt quòd eſt ſpina alba. Gentilis etiam exponẽs receptã Sotiræ quæ.5.cano.deſcribitur,dicit iterũ ꝙ eſt maneries ſpinæ,pro qua cõiter ſumitur alba ſpina. Et infra eo lib.pro expoſitione pilularum dicit,& bedeguar eſt modus ſpinæ,& creditur quòd ſit ſpina alba.hoc eſt quòd a doctoribus elicere potuit:qui confuſe loquuntur, qui dato quòd ſit ſpina alba, non ponunt quam partem ipſius plantæ apponere debeamus. Communiter apothecarii ponunt quandam rem habentem ſimilitudinem ſpongiæ, quæ reperitur adhærere plantæ roſæ ſylueſtris, & dicunt eſſe bedeguar, &c.

Succaha de ſucaha dicit Simon Ianuen. ꝙ eſt nomẽ arabicum,& idem importat ꝙ ſpina arabica, & hoc idem dicit Gal.Raſis,Halyab.Matt.Syl. Paulus uero uolẽs oſtendere q̃d ſit,dicit.Sucaha eſt herba dulcis quę extendit ſup terrã & facit capita groſſa:et flores ſanguinei coloris, ſed hæc apud nos reperit.Alii uero dicũt ꝙ ſucaha eſt bedeguar, & bedeguar eſt ſucaha, & ſic exponunt ignotũ per ignotum.

Alii uero poſtponentes tantorum uirorũ ambiguitates, ſolent hoc in ſyrupo apponi facere Iuncos marinos, & radices cardonis benedicti, & dicunt, quòd duo hæc uidentur de mente authoris,cum *illa* ſint aperitiua vrinæ, confortatiua hepatis,quæ omnia quæruntur a ſyrupo de eupatorio, & quòd reperiunt experimento bene eis ſuccedere &c.

Sed & hi & illi à ueritate ſunt multũ diſtãtes. Igĩ ſcias ꝙ bedeguar eſt radix cardonis bñdicti,q̃ maſculus dicitur, nullũ florẽ faciens nec tirſum, ſed folia extẽdunt ſup terrã & folia ſtrictiora,ſunt, & breuiora ſucaha.magiſq; inciſa.

Sucaha uero eſt radix cardonis bñdicti florem facientis cũ groſſo capite cũ paruo tirſo:imnò a radice non extenditur per longitudinem ſpannæ ſed eleuatur, et in futura & propinqua pluuia conſtringitur,& in ſereno dialatatur: differt a ſuperiori cardone per folia, tirſum & florem. Apud nos non reperiuntur uel raro duo hi cardones, ſed portantur a montibus Belinzonæ in confinibus Theutonicorum et Ducis Mediolani in montibus & ſaxis oriuntur, & hæc eſt uera expoſitio et declaratio bedeguar, & ſucaha &c. & duæ hæ radices in hoc ſyrupo ponuntur,& non aliud &c.

Pauci inſuper ſunt qui hunc ſyrupum ſciant facere. Meſue.n.dicit,fiat ſyrupus cum ſucci apii & endiuiæ quantitatate ſufficienti, nulli ſunt qui hanc ſufficientem quantitatẽ eligere ſciant.Igitur nota,per hanc ſufficientem quantitatem intelligit proportionatã quantitatem zucchari ad ſuccos:quemadmodum proportionauit & poſuit in ſyrupo de bizantiis.ſ. ſucci lib.iiii.zucchari lib.ii.s.quod eſt pro omni lib.zucchari,ſucci depurati.℥.xix.cum.ʒ.i.℈.i.gran.xvi.nec plus nec minus.Illo igitur modo proportionando, reſultat ſucci quantitas præſcripta ſupra,nec plus nec minus:& hæc fuit & eſt opinio doctoris:quare bene nota,quia pauci ſunt facientes hunc ſyrupum ſecundum rationem.

Flores colligendi ſunt quando perfecte ſunt maturi, & antequàm cadant, & antequàm dimittant colorem ſuum &c. & ſic ſumma ſyruporum in his concludit &c.

Deſcriptio. XLV.

DECOCTIO pectoralis magiſtralis, leniens pectus & conferens ad tuſſim,& raucedinem uocis.

℞.Hyſſopi ſiccæ,capil. uene. ficuum, dactylorum, ſebeſten,paſſularum,hordei,liquiritiæ ana partes æquales, bulliant,hæc in aqua ſufficientis quantitatis ſecundum artem; deinde colentur & reſeruentur.

In hac decoctione ſunt qui his addunt, ireos, ſed ego quanquam pectoralis ſit,non laudo illam apponendam eſſe propter eius horribilitatem & malum ſaporem.

Deſcriptio. XLVI.

DECOCTIO cõis,quę in acutis febribus et aliis paſſionibus calidis,& tempore calido eſt multum in uſu ad diſtemperandum medicinas quæ in his temporibus & paſſionibus aſſumuntur:uariantur autem iſtæ decoctiones a medicis peritis ſecũdum diuerſitatem ægritudinum magis & minus calidarum,& in exigentia diſpoſitionum.

℞.Prunorũ tamarindorũ,paſſularum,uiolarum, liquiritiæ,hordei ana partes ęquales, bulliant hæc in aqua ſufficiẽtis quantitatis ſecundũ artem, & colentur,& reſerua.

Decoctiones iſtæ & omnes aliæ per tres uel quatuor dies conſeruantur & non plus: & maxime in æſtate, & inter oẽs hoc incidenter dicam de infuſione facta in aqua lactis ſeu caſei, quia minus conſeruatur quia niſi per unum uel per duos dies conſeruari poteſt.

Syrupi uero conſeruantur ſi ſunt de melle per duos annos.Si uero de zuccharo & bene cocti & in uaſe bene obturato per annum durant.

De conſeruatione iulep. Scias quòd iulep aquoſum & male decoctum pauco tẽpore conſeruatur, & maxime tpe æſtatis.Iulep.uero bene coctũ per annum ſeruatur & non plus ſub forma iulep.Et hic concluditur ac completur ſumma ſeptima quæ fuit de ſyrupis, & decoctionibus, & iulep.

Incipit octaua diſtinctio,quæ eſt de unguentis,& continet xxiii.deſcriptiones. Quarum prima eſt.

VNGVENTVM ſtomachicum inuentione magiſtri patris, mei, confortans ſtomachum, & ualens in paſſionibus frigidis eius, et doloribus factis a uẽtoſitate,et ad debilitatem uirtutis digeſtiuæ,appetitum excitans,& digeſtionem procurans.

℞.Olei nardini.i.ſpicæ, olei maſti.olei camæmillæ, olei mentæ,olei de abſinthio an.℥.ii.olei.cydonio.℥.iij.olei roſ.℥.ii.s.macis,maſti.garyophyllorum, nucis muſcatæ, cardamomi.ſ.maioris & minoris,galangæ,ligni aloes an.ʒ.ii.corallorum rub. ſeminum coriandrorum præparatorũ,roſarũ ru.an.ʒ.ii.s. ſummitatum abſinthii, mentæ,florum camæmillæ, ſummitatum, ſquinanti ana.ʒ.i.s. conterantur omnia ſubtiliſsime, & cum pauco ceræ fiat unguentum medium, tenens inter duritiem et mollitiem. Addendo panis bruſtulati prius in aceto infuſi et bene expreſsi.℥.s.

In omni unguento ſpecies debent ſubtiliſsime conteri. Niſi.n. bene puluerizentur non poſſet uirtus earum per poros penetrare,nec a calore præparari.

Neceſsitas unguentorum et emplaſtratorũ oleorũ fuit, ut rei alicuius uirtus applicaret̃ in ſuba adhęrenti et non ſtatim ſolubili.ſcd̃o,quia medicinæ ſimplices non faciebant effectũ.tertio propter debilitatem medicinarum ſimpliciũ.

Deſcriptio. II.

VNGVENTVM ſandalinum Meſuæ, ꝙ cerotum ab eo dicitur ultimum,ad ſedandum inflãmationes & apata calida,& ſup calefactiones, quæ fiunt in ſtomacho et hepate.

℞.Roſarum.℥.i.s. ſandalorum rubeorum.ʒ.x. ſandalorum rub.ſandalorum alborum, ſandalorum citrinorum an.ʒ.vi.boli armeni.ʒ.vii.ſpodii.℥.s.cãphoræ.ʒ.ii.ceræ albæ.ʒ.xxx.olei roſ.lib.i.Liquefiant ſimul oleum et cera: deinde lauentur cum aqua frigidiſsima pluribus uicibus:deinde præſcriptæ ſpecies ponantur.

Si vis facere unguẽtum in forma ſatis dura, debes ponere pro omni.℥.i.olei ſpecierum.ʒ.iii. ceræ.ʒ.ii.s. Si uero molle,pro omni.℥.i.olei.ʒ.ii.ceræ et.ʒ.ii.ſpecierum,et iſta eſt,doſis ſpecierum olei et ceræ ad faciendum unguenta.

Deſcriptio. III.

VNGVENTVM Galeni Meſuæ: et ab eo appellatur cerotum ultimum infrigidatione, ualens ad febres acutas & ſodam calidam pulſatiuam.

℞.Ceræ albæ, lib.i.olei roſa.lib.iii. et ſit factum ex oleo omphacino.i.ex oliuis ĩmaturis.Liquefiãt oĩa ſimul:deinde lauent̃ cum aqua frigidiſsima lauationibus pluribus uſque quo bene albeſcat. Et q̃to magis lauat̃ tãto fit pfectior. In fine uero conquaſſetur ſeu lauetur cum pauco aceti boni.

Iſtud unguentũ ego lauari ſoleo facere cũ aqua roſacea loco aquæ communis, & eſt magis confortatiuum renum

Vnguentū ab emplastro differt:eo quia unguentū est magis tenerū siue liquidū seu liquabile,sed emplastrum est solidum,licet vtrunq; cum oleo & cera componantur &c.

Descriptio. IIII.

VNGVENTVM populeon Nic. taliter dictum quia fit de oculis populi,& ualet contra calorem febris acutæ, & his qui dormire nequeunt inunctis temporibus,& pulsibus,& plantis manuum,& pedum.

℞.Oculorum populi lib.i.s.papaueris rubei,foliorū mādragoræ,cimarum rubei tenerrimarum foliorum iusquiami,solatri,vermicularis,lactucæ,semperuiuę,bardenæ,uiolarum umblici ueneris an.vnc.iii.axungiæ nouellæ porcinæ sine sale li.ii.oculi populi p se bene pistentur:& iterū postea cum axungia repistentur,& magdaleones formētur, & per duos dies sic dimittantur.Tertia uero diæ herbæ per se bene terātur:deinde his addas magdaleones,& simul ante terantur: & postea iterū omnia in magdaleonibus reducantur,& permittātur per dies nouem,& elapso termino,dicti magdaleones in caldario uel captiā cum li.i.optimi uini reponantur, & simul ad ignem bulliant,usq; ad uini consumptionem,semper cum spatula agitando.Et postea colentur per sacculum & colatum permitte infrigidari,& ultimo in uase reconde.

Oculi populi in mense Aprilis sunt colligendi,& cū axūgia miscendi, & conseruandi sunt usq; in mensem Maii, cū axungia eos miscendi usquequo aliæ herbæ colligentur.

De foliis mandragoræ nota,quia apud nos non reperiuntur,sed ipsorum loco apponimus uel cortices mandragoræ, uel papauer nigrum, uel iusquiamum.

Descriptio. V.

VNGVENTVM citrinum seu mundificatiuum magistrale,quod in usu est.

℞.Terebinthinæ bene lotæ in aqua hordei li.s.uitellos ouorum nu.vi.mellis rosati.vnc.iiii.farinæ hordei quantum sufficit, & fiat unguentum in bona forma sine igne.

Terebinthina lauatur in aqua hordei,primum ut infrigidetur: deinde ut magis abstersiua reddatur & minus uiscosa.Multis aliis modis diuersificatur hoc unguentum a chirurgicis,sed iste præualet aliis.

Descripriptio. VI.

VNGVENTVM ægyptiacum Mesuæ, conferens ad uulnera antiqua, & fistulas quæ indigent mundificatione, abstergit enim ea,& mundificat a carne mortua.

℞.Floris æris.ʒ.v.mellis.ʒ.iiii.aceti fortissimi.ʒ.vi. Coque super ignem donec inspissetur:deinde ab eo ablato,ad de olibani bene puluerizati.ʒ.ii.s.terendo supra terenda.

Hoc unguentum duobus modis fit: qui enim uolunt illud multum corrosiuum, faciunt ipsum sine olibano.Qui uero mediocriter, olibanum ponunt.

Descriptio. VII.

VNGVENTVM apostolorum Aui.5.can.tract.11. qd in usu est,rectificans cum facilitate fistulas difficiles & scrophulas paruas,nec est aliquid simile ei,& mundificat uulnera ex carne mortua & plus ea consolidat, & dicitur quòd est medicina.xii.apostolorum.

℞. Terebinthinæ, ceræ albæ,resinæ pini, an.ʒ.iiii. armo.ʒ. xiiii.opopa.ʒ.ii.floris æris.ʒ.ii.aristolo.lon.thuris an.ʒ.vi. myrrhæ, galba.an.℥.s. bdellii.ʒ.vi. lithargy.ʒ.ix. infundantur bdellium & aliæ gummæ in aceto forti & dissoluantur: cætera uero conterantur, & fiat unguentum addendo olei lib.ii.in æstate,& in hyeme lib.iii.

Oleum,si simpliciter scriptum reperiatur, de oleo oliuarum semper est intelligendum: quod oleum est materia omnium oleorum,ut in tract.de oleis manifeste apparebit.

Descriptio. VIII.

VNGVENTVM basiliconis magnum Mesuæ, ꝙ confert uulneribus, in quibus est calefactio,& proprie in uulneribus neruosis: mundificat enim & incarnat ea.

℞.Ceræ albæ,resinæ pini,sepi uaccini,olibani, myrrhæ, picis græce.i.colophoniæ,an.℥.i.s.picis.℥.iii.olei cōis libr.ii. conterantur conterenda,& fiat unguentum in bona forma.

Pix si simpliciter scripta reperiatur,semp de nauali intelligatur.Si uero pix græca,de colophonia semper intelligit.

Descriptio. IX.

VNGVENTVM de cerussa crudum magistrale conferens ad adustionem ignis & excoriationem.

℞.Cerussæ lib.i.s.olei rosa.lib.ii.& vnc.iiii.lithargyrii.℥.i.s. conterantur omnia subtilissime,& fiat unguentum in mortario bene omnia miscendo.

Et hic est communis modus. Ego uero soleo lauari facere cerussam & lithargyrium cum aqua ros. ea enim lotione remouetur ab eis acuitas & mordicatio.

Descriptio. X.

VNGVENTVM de cerussa coctum magistrale, conueniens quibuscunq; malis complexionibus calidis, factis caliditate solis,uel quomodolibet, & fricationi seu excoriationi,cum calefactione mala.

℞. Cerussæ lib.i.s.lithargy.vnc.i.s.olei rosa.li.ii.& vnc.iii. ceræ albæ vnc.iii.conterantur oīa subtilissime,& fiat unguē tū decoquendo illud lēto igne usq; ad perfectā coctionem semp cū spatula agitando,& in magdaleonibus reducatur.

Parum aceti potest apponi ut magis alteret, & sine aceto vt supra fieri potest, & tunc conuenit in omnibus membris,non autem cum aceto,quia in locis neruosis noceret, & in uulneribus profundis.

Descriptio. XI.

VNGVENTVM de dragacanthis magistrale.

℞.Gummæ dragacanthi mundæ vnc.iiii.aquæ florum uiolarum lib.ii.infundatur in ea gumma per horas.xii.postea stamignetur,& addatur olei uiolati, olei amygdalarum dulcium,ceræ albæ an.lib.i.liquefiant oleum & cera:deinde apponatur gumma ipsius infrigidatis, & misceantur.

Vnguentum hoc nisi ingenio fiat,nunquam bonā formā habere potest,sed stat in magdaleonibus grossitudinis fabæ Igitur hoc modo facias,post liquefactionem ceræ & olei, & ipsorum infrigidationem.Addas gummam stamignatam paulatine illam stangelizando,ac si uelles stangelizare manuschristi,& non cesses addere gummam & stangelizare, donec habeat bonam formam,& quanto magis elaborabis in ducendo, tanto meliorem formam accipiet.

Descriptio. XII.

VNGVENTVM pectorale magistrale, lenitiuum, & humefactiuum pectoris, & pulmonis,conferens tussi siccæ, & siccati gutturis & pectoris,si cum ipso partes extrinsecæ pectoris ubi costæ situantur inunguntur.

℞. Olei amygdalarū dulciū vnc.iiii. olei camæmillæ, olei uiolarū an.℥.iii.butyri recentis.vnc.vi.adipis gallinæ vnc. ii adipis anatis.℥.ii.ireos subtiliter puluerizati.ʒ.i.croci.ʒ. s.ceræ albæ.vnc.iii.misce,& fiat unguentū,omnia simul liquefaciendo,in fine uero ireos & crocus ponantur: deinde lauetur.iii.vel.iiii.lotionibus cum aqua hordei tepida.

Butyrum,melius uaccinum,& cum medicinis ponitur.i. ad opus medicinæ datur,debet esse sine sale,& conseruatur usque ad sex menses,uel usque ad annum ad plus.

Adeps gallinæ debet esse recens & non antiquatū, amittit.n.complexionē & uirtutem,& efficitur rancidū,& amittit temperamentum,& liquefactum melius conseruatur.

Adeps anatis & anseris quanto antiquiores tanto meliores sunt,& cum in medicinis administrantur, nullo modo sale condendi sunt.

Pinguedines omnes si aspergantur zuccharo subtiliter puluerizato diu conseruantur absq; corruptione: hoc ego sæpe uidi & experimēto approbaui:pinguedines enim quę pro usu medicinæ,sunt nullo modo salæ salandæ sunt, sed modo prædicto præparandæ: quare &c.

Descriptio. XIII.

VNGVENTVM commitissæ Gulielmi de Variguana in sua practica ca.de his quæ communi natura magis sistunt menstrua mulierum,quòd in usu est.

℞. Corticū medianorum arboris glandium, myrtillorum, caudę caballinæ,gallarum,corticum fabarū,acinorum,alias arillorum,uuarū,sorbellarū siccarum,acinorum mespillorū immaturorum,radicum chelidoniæ,foliorū pini syluestris, ana.M.i. terantur & coquantur in aqua plantaginis perfecta coctione:deinde colent,postea accipe ceræ, olei myrt.

vnc.vii.s.liquefiant simul,& lauentur in prædicta colatura nonies semper colaturã innouando quãq; uice postea accipe corticum mediatorum castanearum,corticum medianorum arboris glandium gallarum, an.℥.i.cineris crurum ossis bouis,myrtillorum,acinorum siue arillorum uuarum an. ℥.s.trochiscorum de charabe.℥.ii.olei myrtini lib.ii.s. & aliqui addunt oleum masticinum,puluerizentur subtiliter puluerizanda.Et cum prædicta cera lota cum suprascripta decoctione fiat unguentum.

Per cortices fabarum author intelligit corticẽ in quàm fabæ oriuntur,crescunt & maturantur scilicet illa regula.

Modus lauandi cerã talis est:primo debet cera ad ignem liquefieri:deinde in aqua mũda ab oĩ sapore debet proiici: & in aqua illa debet manibus malaxari,& aqua a cera manibus exprimi,deinde ad ignẽ debet liquefieri,& in aqua mũda proiici,ut prius,& sic iterum atq; iterũ est faciendum, quousq; aqua sine sapore exeat,& tũc erit signum lotionis.

Descriptio. XIIII.

VNGVENTVM Montagnanæ pro uermibus in antidotario suorum consiliorum quòd in usu est.

℞. Centaureæ minoris,absinthij, lupinorum ana.ʒ.s.ligni aloes,cornu cerui usti,diptami,an.ʒ.ii.aloes ad pondus omniũ,quod erit.ʒ.vii.s.olei absinthij.℥.iiii.fellis tauri.℥.ii. ceræ.℥.i.conterantur omnia conterenda, & fiat unguentum.

Lauatur enim cera duplici causa. Primo vt acuitas sua amoueatur.Secundo ut acquirat uirtutem quam non habet & quam habet deperdat,ut in ungueuto comitissæ, quia lauatur ut efficiatur stiptica.

Si scriptũ reperiť ceræ lotæ,tunc dicta cera lauãda est in aqua cõi,aliter lauetur in decoctione de qua describitur.

Descriptio. XV.

VNGVENTVM Mesuæ pro scabie.

℞.Axũgiæ mũdæ a tela sua.℥.v.olei laurini,argenti uiui extincti ceræ mũdæ,turis bene puluerizati an.℥.ii.salis.℥. viii. succi plantaginis, succi fumiter.an.℥.vi.cõfice sic,cerã oleũ laurinum,& axungiam pone in captia ad ignem cum succis & bulliant donec omnia simul liquefiant,deinde adde salẽ, olibanum,& masticem,& bulliant omnia simul usq; ad consumptionem succi,postea deponantur ab igne,& addatur argentum uiuum extinctum,ut supra, & utere.

Axungia porci melius conseruatur liquefacta, & adeps renum caprarum hoc etiam modo melius conseruatur.

Argentum uiuum,hoc modo extinguitur & præparatur.

Accipiatur argentũ uiuum,& ponatur in una ampulla uitri, ut supra,& ponatur tanta saliua ꝙ cooperiatur, deinde cõcutiatur tantum sub & suprã semper saliuã addendo ꝙ totum confrangatur,ita quòd possit aspergi tanquam lac, & partibus cui imponitur adhęreat, & hoc modo extinctum erit,aliter tantum concutiatur,quòd in illã formã ueniat.

Descriptio. XVI.

VNGVENTVM pro scabie aliud pro pueris & prægnantibus & delicatis, Montagnanæ.

℞. Terebinthinæ bene lotæ.℥.iiii.butyri loti.℥.ii.sal.℥.i.succi citrangulorum,uitellos ouorum an.nu.iii.olei rosׄ.℥.i.misceantur omnia simul, & fiat unguentum.

Sal, si simpliciter scriptum reperiatur in compositionibus, semper de communi sale est intelligendum.

Terebinthina & butyrũ lauandi sunt in aqua cõi, & sic facias de omni alia re lauanda in aqua cũ solũ dicitur lauetur, & non exprimatur,cum qua re,cũ cõmuni aqua lauãda est.

Descriptio. XVII.

VNGVENTVM de arthanita magnũ Mes.quo ungitur uenter & lumen & ilia,& solutione soluit catarrhũ, & ungitur ex eo stomachus & facit uomere, & educit uermes & confert hydropisi,& solutione educit aquam citrinam, & est propinandum non ualentibus sumere medicinam.

℞.Succi arthanitæ.i.ciclaminis uel panis porcini li.iii.succi cucum.asinini lib.i.olei irini lib.ii.butyri uaccini li.i.pulpæ colloquinti.℥.iii.polypo.℥.vi.euphor.℥.s.quæ sunt terenda tere, & submerge in succis & oleis,& pone in uase uitreo stricti orificij,& stringe caput eius, & permitte ꝑ dies octo,deinde bulliant oẽs ebullitione una & colẽtur:deinde proiiciantur super colaturam,serapini aur.v.myrrhæ aur.ii. duo hæc dissoluantur prius in forti aceto: deinde ꝓiciant̃ in dicta colatura,& bulliãt simul semper agitando cũ spatula usq; fere ad succorũ consumptionem,& tũc proiice super eã ceræ.℥.v.fellis uaccini aur.vi.ferueat cũ eis usq; dũ liquefiat cera:deinde pulueriza super id scamoneæ,aloes,mezereon,calloquintida an.aur.v.salisgemmæ aur.iii.euphorbii. aur.ii.turbith.aur.v.piperis lon.zing. camæmillæ an.aur.ii. misceantur omnia bene ut permisceantur & utere.

Modus extrahendi succũ a cucumere asinino talis est.Accipiant̃ in fine Iulii in diebus canicularibus & in mẽse Augusti,qñ sunt citrini,quia illi sunt maturi,& ponantur in uase,& permittãtur per noctẽ:deinde forẽtur cultello acuto. Exiet aquositas quędã clara & subera pulposa.Illa aquositas colligatur cum spongia uel bombice & abiiciatur.& substãtia pulposa reseruetur, & utatur ad libitum ponendo illam ad solem,& permittatur exiccari donec possit educi ad formam trochiscorum: deinde remoueatur,& reseruetur.

Descriptio. XVIII.

VNGVENTVM dialthæa magistrale, ualens proprie ad dolorem pectoris ad frigiditate & pleuresi, & super pectus inunctum sanat omnia loca,infrigidata calefacere mollificat, & humectat.

℞.Radicum altheæ.M.iii.sem.lini, sem.fœnugræci, cæpe squillæ,an.lib.s.ex his fiant mucillagines in communi aqua, de quibus accipe lib.vi.olei communis lib.iiii. ceræ lib.ii. terebinthinæ.℥.vi.gummi hederæ,galbani,ana.℥.i.butyri.℥. viii.resinæ pini,colophonię,an.vnc.iiii.medullę bouis.vnc. vi.croci.ʒ.ii.sepi uaccini lib.s.& fiat unguentum, dissoluendo gummas in aceto forti.

In receptis qñ reperitur scriptũ olei loti.Modus lauandi talis est:primo ponatur oleũ in uase mũdo stricti orificii,& supra fundatur aqua clara calidissima: deinde abiiciatur aqua,& totiens reiteretur proiectio dictæ aquæ feruentis, quod finaliter exeat eiusdẽ coloris & saporis sicut ante proiectionem: & tunc oleum erit mundum.Et nota quando fit debet lauari in uno uase ꝙ sit in fundo foratum ut aqua possit exire,oleũ.n.remanet semper super aquam & natat,quia est corpus aereum.Ideo quanto leuior,tanto melior &c.

Descriptio. XIX.

VNGVENTVM marciatõ Nic.in suo magno antidota.Et quanquã hoc unguentũ & duo sequẽtia nõ multũ sint in usu,tñ quia in eis sunt multæ difficultates,ideo declarare proposui,qđ facit ad dolorẽ & frigiditatẽ capitis, & pectoris,& stomachi,& ad sclyrosim, & splenis, & hepatis, & ad ilii dolorẽ,subueniẽs paraliticis,sciaticis,nephreticis,& podagricis,tumores reprimit:& contra oẽs dolores medetur.

℞. Ceræ albæ lib.ii.olei cõis lib.viii.rorismarini, foliorum lauri an.℥.i.rutæ.℥.vii.amarici.i.maioranæ.℥.vi. esbrij.i.floris saluiæ,saui.balsamitæ.i.mentæ aquaticæ, lilifagi.i.syluestr. ozimi,polii,calamẽti,artemisiæ,enulæ, betonicæ, branchæ ursinæ,spergulæ.i.parietariæ,pimpinellæ,agrimoniæ,absinthii,herbæ paralysis,herbæ sanctæ Mariæ, cimarũ sambuci, crassulæ.i.uermicularis:aliqui uero fabam grossam, dicunt, millefolii,semperuiuæ,camedrei.i.chamædryos,centaureæ .s.maioris,fragrariæ.i.herbæ portantis fragras,quinque folii,herbæ tetrait.i.orobi an.℥.iiii.s. euisci, radicis.i.radicis altheæ,cimini,myrte.i.folia myrti an.℥.iiii. fœnugræci.℥.i. s.butyri.℥.i.&.ʒ.ii.urticæ,uiolarũ, papaueris nigri, mẽtę saracenicæ:alterius mẽtæ.i.mẽtę domesticę,polytrici,lapacioli.i.lapacij acuti,cardũcelli.i.cardonis benedicti,matrissyluæ maturæ.i.caprifolii,herbæ muscatæ,aleluia.i.panis cuculi linguæ ceruinæ.i.scolopẽdriæ,crispulæ,cãphoræ, storacis calamitæ,medullæ cerui.an.℥.s.adipis vrsi,gallinacei,masticis an.℥.i.thuris.vnc.s.olei nardini vnc.ii.herbæ omnes præscriptæ colligantur in medietate mensis Maii,& oẽs in una die uel duobus diebus,& ab hora tertiarũ usq; ad meridiẽ. Conficiatur sic herbæ terãtur subtiliter,infundãtur per dies vii.in optimo vino odorifero octaua uero die ad lẽtũ ignẽ ponantur.Et cum uinum aliquantulum erit consumptũ addatur his oleũ prædictum.& bulliant donec incipiant diminui:deinde cum diligentia colentur,& proiectis herbis ite

rum super ignē ponantur. Et cū inceperint bullire pone storacem, & cū modicum bullierint pone butyrum, & axungias, & pinguedines suprascriptas aliquantulum tonsas & oleū nardinū, & masticē, & olibanum, & postea ceram, semper cū spatula agitando, & cū cera liquefacta fuerit ab igne deponatur & cum coagulatum fuerit reseruetur in uase.

Paralysis herba est cuius folia incipiunt tempore hyemis q̃ se extēdunt in terra, quasi alba, & crispa, hñs florem albū.

Herba sanctæ Mariæ est quædam herba ad albedinem tendens rugosis foliis aliqui persicariam dicunt.

Mēta saracenica, habet folia longiora & acutiora quàm menta domestica seu hortensis: mentæ enim plures sunt species, ut Matth. Syl. cap. 543. ostendit.

Herbæ musc. hæc herba est illa herba quæ se expādit per terram, odorē hñs musci, quæ satis assimilatur agrimoniæ, sed est minor ea, quidā dicūt ꝙ est ualeriana, & quidā ꝙ est rostrū ciconiæ. Inter unguentū & emplastrum est dr̃ia. Nā ad compositionem unguenti, requiritur cera & oleum: in emplastris autem non est expediens semper ponere ceram.

Descriptio. XX.

VNGVENTVM aragon Nic. ualens ad dolorē ex frigiditate, ad spasmū, & tetanon, ad dolorē ilii & renū, arthriticis & sciaticis multū ꝓdest, & quartanariis si spina inūgat an. horā accessiōis mirifice ꝓdest, dēt tñ sēp bñ calefieri.

℞. Roris marini, maioranæ, radicū iari. i. serpentariȩ serpilli, rutæ, radicū ficidæ. i. cucumeris asinini an. ℥. iii. s. foliorū lauri, saluiæ, sauinæ an. ℥. iii. polycariæ maioris & mino. i. ellebori albi & nigri. ℥. ix. aliqui dicūt ꝙ polycaria maior est thymus & polycaria minor est satureia, bryoniæ. i. radicis cucurbitæ saluaticæ. ℥. iii. laureolæ. ℥. ix. nepitæ li. s. masti. olibani an. ʒ. vii. pyrethri, euphorbii, zingib. pipe. an. ℥. i. olei muscellini. ℥. s. olei petrolei. ℥. i. adipis ursi, olei lautini an. ℥. iii. butyri. ℥. iii. olei cōis li. v. ceræ li. i. Herbæ & radices colligant̄ tpe & hora scripta in p̄dicto unguento, lauentur, & mūdent̄, & subtilient̄: deinde cōterant̄, & per vii. dies in oleo infundant̄: octaua uero die sup ignē ponant̄, & coquant̄ usq; ad pfectam coctionē: postea p sacculū colent̄ fortiter exprimēdo: deinde dicta colatura super ignem ponat̄, & cū bullire ceperit, addat̄ oleū laurinum, butyrum, & adeps, ac cera, qua liquefacta: adde petroleum & muscellinum: & postea masticem & olibanum, zingiber, piper & euphorbium, & pyrethrum, & post ab igne deponatur, & recondatur.

Inter doctores magna est dr̃ia de laureola & mezereon: nam eædem sunt, & falsæ, Nam mezereon est planta lacticinia, & dicitur alio nomine oliuella: laureola uero est arbustum, & non habet lac, sed folia laureolæ sunt similia lauro.

Policaria est herba quæ habet folia, similia oliuæ, sed aspera, & pinguia, & uiscosa: & sunt duarū spērum. s. maior & minor: maior est grauis odoris, & in fine frutice maior est: uirgas hñs lōgitudine cubitis duobus. Minor uero unius pedis lōgitudine porrecta, florem fragilem, & mellinū hñs collorem, amarum saporē: & cū floruerit flores uelut capillos facit. Radix ipsa est inutilis, sed quia nr̃o hoc in clymate non reperitur: nec cognitio habet̄: ideo loco ipsorū ponit̄ elleborus albus, & niger: & aliqui loco polycariæ maioris ponūt thymū maiorē usualē: & loco minoris ponūt saturegiā.

De oleo muscellino magna inter doctores est cōtentio: quidam. n. dicunt quòd dicitur muscellinum, quia in eius cōpositione intrat muscum: item muscellinū uocatur, quia fit ex humiditate inuenta in tuberositatibus ulmi. Item muscellinum uocant multi oleum de ben. i. de semine cataputiæ.

Alii uero hoc mō oleū muscellinū faciunt s̄m hāc receptā, & ponitur a Galeno in suo antidotario & istud est in usu.

℞. Olei li. iiii. aquæ lib. ii. folii, spicæ, costi, macis, an. ℥. i. storacis calamitæ, myrrhæ, croci, cassiæ ligneæ an. ʒ. vi. garyophyllorum, bdellii ana. ℥. s. nucis indæ, musci ana. ʒ. ii. conquassentur: deinde bulliant simul usq; ad consumptionem aquæ deindæ colentur: & reseruentur: aliqui superaddunt huic descriptioni xylobalsamum & carpobalsamum.

Descriptio. XXI.

VNGVENTVM Agrippæ Nicolai in magno antidotario. quo Agtippa rex Iudeorum utebatur, ualet ad hydropysim, & ad oēs tumores in quacunque parte corporis fuerint, & ad neruos indignatos, urinā ꝓuocat, & inunctū sup uentrē laxat, & dolori renum ex frigida causa optime facit.

℞. Bryoniæ. i. radicis cucurbitæ syluestris li. i. radicum ebuli, spēs est sambuci faciens quædam semina nigra fœtentia, tribuli marini an. unc. ii. radicū sacyde. i. cucum. asinini li. i. squillæ, unc. vi. ireos. i. lilii cœlestis un. iii. radi. filicis. un. ii. Oēs radices ter uel quater bene lauentur & in pila marmorea bñ terantur, olei lentisci li. iiii. ponātur in dicto oleo, & per dies viii. permittantur. Nona vero die ad ignē ponātur omnia hæc, & tandiu bulliant, quòd radices diuidātur: deinde ponantur in sacco exprimendo & colando, et cum colatum fuerit ad ignem ponatur, et cum fuerit debite fere coctum, intus proiiciantur ceræ albȩ, unc. v. et liquefacta cera ab igne deponatur, et post infrigidationem reseruetur.

Antidotarium est quodlibet includēs diuersas descriptiones medicinarum ad diuersas et uarias passiones, dr̃ antidotarium. i. contra uitium datum, quia contra ægritudines principaliter. Vel aliter antidotarium dicitur. i. contra datum, ab anti quòd est cōtra, inde dicitur antidotarium quòd est liber continens experimenta contra morbos data.

Tribuli marini sunt quidā fructus nascentes in aqua cornua hñtes, & intus hñt quandā medullam ad similitudinē castaneæ, et isti gallici pauperes solent super pileos suos portare. Botim est duarū spērum domestica et syluestris, domestica est arbor terebinthinæ. Et syluestris lentiscus arbor in montibus nascens. ex cuius semine fit oleum lentisci: et si haberi non potest, eius loco ponitur olei masticis, vel terebinthina, vel oleum de leuco. i. album, antiquum.

Descriptio. XXII.

VNGVENTVM marciaton: ꝙ in usu cōiter habetur Nicol. vt supra habens uirtutes vnguenti marciaton suprascripti.

℞. Foliorum lauri li. iii. rutæ lib. ii. s. amarici. i. maioranæ lib. ii. torismarini li. i. s. foliorum myrti li. i. esbrii. i. floris saluiæ, balsamitæ. i. mentæ aquaticæ, ozimi ana li. s. butyri, vnc. v. masticis, storacis calamitæ, medullæ ceruinæ, adipis ursi, adipis gallinæ ana vnc. i. thuris vnc. ii. s. olei nardini vnc. i. olei uiridis. s. ex oliuis immaturis lib. vi. & fiat unguentum prout in unguento alio marciaton tibi ostendi.

Oleum uiride est oleum omphacinum. i. oleum oliuarum immaturarum, & dicitur a uirendo, eo quia maiorem uiriditatem habet quam cætera olea simplicia.

Descriptio. XXIII.

VNGVENTVM staphisagriæ magistrale.

℞. Axungiæ, saponis mollis, staphisagriæ an. vnc. iiii. olei linosæ vnc. iii. argēti uiui extincti vn. ii. cōterantur subtiliter conterēda, et misceātur: valet hoc unguentū ad interficiendū uermes seu pediculos capitis palpebrarū et inguinum.

Axungia si simpliciter scripta reperiatur, semper de axūgia porcina est intelligendum. Hic utiliter est notandum, ꝙ stomachus et hepar non debent aliquo unguento ungi, aut aliquod emplastrū vel cerotum supra eos ponendū est, post cibum quia attrahendo calorem a loco digestionis impediret cibi digestionem, et naturā a sua digestione seu operatione diuerteret. Vnguenta emplastra et cerota ut plurimum conseruātur per annū in sua uirtute et bonitate, et nō plus, quia elapso anno paulatine humiditas eorū naturalis deperditur, et terrestreitas acquiritur, quare notēt apothecarij, & hic completur distinctio octaua quæ fuit unguentorum.

Incipit IX. distinctio, quæ est de emplastris, et continet vi. descriptiones. Quarum prima est.

EMPLASTRVM de meliloto Mesue mollificans omnem duritiem quæ fit in stomacho, & hepate, & splene, et omnibus uisceribus.

℞. Meliloti vnc. vi. florum camæmil. fœnugræci. s. seminis, baccarum lauri, radicum altheæ, absin. ana ʒ. iii. se. apii, cordumeni. i. carui agre. ireos. s. radicis, cyperi, ameos spicæ, cassiæ ligneæ, an. vnc. i. s. sampsuci. i. maioranæ ʒ. iii. aromatici. ʒ. x. storacis, bdellii, an. ʒ. v. terebinthinæ. ℥. i. s. ficuū pinguium nu. xii. sepi caprini, resinæ ana vnc. ii. s. ceræ vnc.

vi.olei sampsuci.i.maioranæ,olei spicę an.li.ii.conficiatᷓ sic. Ex semine fœnugræci,radice altheæ & ficuum fiant mucilagines in aqua decoctionis alterius fœnugræci, camæmil.& meliloti an.q.s. & de dicta decoctione ēt gūmæ præscriptæ dissoluantur.Cætera uero puluerizētur,& additis oleis,cera & adipibus fiat emplastrum. Potes ēt alio modo facere, decoquere radices altheæ,& ficus in pscripta decoctiōe,& post ipsarū perfectam coctionem bene illa pistare,&gūmas in decoctione dissoluere: cætera uero puluerizare: deinde cū oleis pdictis ꝙ remāsit de decoctione miscere,& his addere & radices & ficus & gūmas dissolutas, & iterum simul tm̄ bullire ꝙ decoctio consumpta sit: postea adde flores,& leui bullitione bulliāt: deinde terebinthina resina colata sepum & cera ponantur & bulliant usq; ad liquefactionē ceræ: deinde ab igne deponantnr, et puluis suprascriptarum rerum addatur,& bene oīa misceantur & referuētur, & hic melior erit modus quanquam etiam superior sit bonus.

Ea quæ in emplastris ponuntur non multum sunt conterenda, eo quia uirtus ipsius solum agit in membrum quòd tangit,& diu uirtus eius durat.Et debet esse emplastrū grossum quando super locum ægrum ponitur.

Aliqui emperici apothecarii puluerizant semen lauri exteriori cortice non amoto & male:quare in quocunque loco ponuntur,semper a superiori cortice mundentur.

Cordumeni.i.carui agreste.Sed si haberi non posit,eius loco apponi possunt carui domestici.

Descriptio. II.

EMPLASTRVM Galeni positū à Mes. emendans uitia stomachi,confortans stomachū,& emendans eius uitia quæ ex frigiditate fiunt,confortans digestionem, & appetitum procurans,& confortans hepar, & sedans dolorem eorum.

℞. Rosarum ℨ.xx.foliorum absinthii sicci.ℨ.xv. masticis ℨ.xx.spicæ indæ.i.spicæ nardi.ℨ.x. terantur seu conterantur hæc,deinde accipe ceræ mundæ ℥.iiii.olei rosa.li.i.s. dissoluantur duo hæc ad ignem & lauentur post earū coagulationem cum aqua rosa.lauationibus pluribus:deinde iterū dissoluantur:& post congelationē lauentur in uino ueteri,succo cydoniorum & parum aceti:deinde misceantur cum puluere rerum suprascriptarum,& fiat emplastrum.

Modus iste est bonus, sed ego soleo illum lauari facere post prædictas lotiones in uino optimo nigro ut maiorem stypticitatem iterum habeat & confortationem.

Descriptio. III.

EMPLASTRVM diaphœnicon Mes.est confortatiuum stomachi & hepatis in quibus accidit uehemens debilitas, & uiscerum,quibus accidit lubricitas & mollificatio,& cōfert ad fluxum ventris, & ad fluxum hepaticum.

℞.Ceræ.℥.ii.olei nardini,olei ros.an.℥.iiii.masti.ℨ.ii.s.laudani.ℨ.i.puluerizentur puluerizāda, & liquefacta cera cum oleis misceantur,& reducantur ad formā ceroti:deinde accipe dactylorum siccorum num.xl. tortellarum de seni.ℨ.v. duo hæc fundanᷓ per duos dies in optimo uino nigro subtiliter incisa & tortellæ confractæ,carnium cydoniorū coctorum in uino.℥.i.terantur dactyli contritione vltima, carnes cydoniorū & tortellæ de seni oīa per se:deinde iterum insimul,deinde misceanᷓ cū suprascripto ceroto,& contundantur in mortario donec aggregenᷓ: deinde piiciantur super ea,olibani,absinthii sicci an.ℨ.ii.s.ligni alo. macis,myrrhæ, alo.loti,spicæ,acaciæ,galliæ mus.ramich,calami aro.an.ℨ.i. puluerizentur subtiliter hæc:deinde cum aliis rebus misceātur,& conterantur in mortario bene donec omnia commisceantur,& fiant in unum,formam habens emplastri.

Calamus uel calami si simpliciter scriptum reperiatur,de calamo aromatico semper est intelligendum.

Aloes quòd ingreditur in emplastris,unguentis et cerotis semper debet esse lotum, cum magis confortatiuum sit, magisq; desiccatiuum,& minus mordicatiuum.

Descriptio. IIII.

EMPLASTRVM de granis lauri Mesue cōferens ad dolores ex frigiditate factos et uentositate, & proprie ad dolorem uentris & stomachi, & renum, & matricum, et uesicæ, & aliorum uiscerum.

℞.Olibani,masticis,myrrhæ an.℥.i.granorum lauri.℥.ii. cyperi,costi,an.℥.s.mellis cocti li.i.s.conterantur, oīa præscripta,& reducantur cum melle ad formam emplastri, et si uis emplastrum ualere in hydropisi, his pscriptis omnibꝰ addas cyperi.℥.i.s.stercoris caprarum, uel uaccarum sicci puluerizati.vnc.vii.s.quòd est ad pondus omnium, mellis lib.ii.est enim multum cōueniens, ut a Mesue uideri potest eo loco.

Ad faciendū emplm̄ cū melle p omni li.i.mellis dare debes.℥.iiii. spērum cribellatarum si debitā formā habere dēt.

Mel in emplastris nullo mō coquendū est,eo quia coctura multum tenax ipsum facit: ideo ponatur in eis crudum.

Descriptio. V.

EMPLASTRVM Montag.contra fluxū ꝙ in vsu est,ualens in oībus fluxibus antiquis diaricis,& ex eo calido totū myracha scuto oris stomachi usq; ad ilia & femur.

℞.Eupatorii.M.i.squinanti.M.ii.spicæ indæ quartā partem.M.i.masticis,macis an.vnc.s.ligni al.ℨ.iii.myro. embl. chebu.assatorum an.vnc.i.boli arm.lapidis hematitis,terræ sigil.an.ℨ.vii.sem.corian.præparatorum vnc.i.s.spodii.ℨ.ii. rosarum.vnc.i.farinæ hordei.vnc.ii.spērum triasandalorum sine camphora.vnc.s.scoriæ ferri præparatæ.ℨ.i. olei masticis,olei myrtillorum an.li.i.s.contundatur subtiliter eupatorium. Cætera uero puluerizentur, & fiat emplastrum in bona forma.Mirabiliter enim ualet in fluxu uentris.

Camphoram non iussit apponi spēbus triasandalorū hic in emplastro intrantibus propter intensam ipsius frigiditatem.Intestina enim sunt debilis caloris,nec multum frigida sunt apponenda circa ea regulariter operando.

Descriptio. VI.

EMPLASTRVM de crusta panis Montagn. valet in uomitu puerorum,& in non potentibus cibum retinere,multum in usu est: quòd actu calidum in omni uomitu sedat eū in media hora.

℞.Masticis,mentæ,spodii,corall.rub.sanda. albo. sandal. rube.an.ℨ.i. crustæ panis assi & infusi in aceto per mediam horam.vnc.ii.olei masticis,olei cydoniorum an. vnc.i.farinæ hordei.vnc.i.s.cōteratur subtilissime panis.Cætera puluerizentur:deinde misceantur,&fiat emplastrum sine igne.

Vtiliter hic est notandū ꝙ membris principalibus & maxime cordi & stomacho nullo modo apponēda sunt frigida actu quanuis potētialiter,uirtualiter frigida sint:sed aliqualiter sunt tepefacienda,& proprie pueris.quare bene notetur hic ut queant instruere medicamenta accipientes, quia quando domini medici inaduertenter non explicant de forma approximationis, doctus apothecarius supplere potest. Et his emplastrorum communiū distinctio completur quæ fuit ix. distinctio.

Incipit distin.X. quæ est de cerotis,et continet nouem descriptiones. Quarum prima est.

CEROTVM diachylon magnum Mes. quod ab eo appellatur emplastrum, verum quia communiter fit ad formam ceroti, ideo in eorum summa ponam, expertum ad resolutionem, & ad maturationem omnis duritiei.

℞.Litargyrii mundi triti & cribel.li.i. olei irini,olei camæmil.olei anethi an. ℥.viii.mucila.s.lini,mucilag.s.fœnugræci,mucillaginis radicum altheæ, mucillagi. ficuum pinguium,mucillag.passularum,succi ireos, succi squillæ,hyssopi humidæ,glutinis alzanach an.ℨ.xii.s.terebintinę vnc.iii. resinæ pini,ceræ citrinæ,an.vnc.ii.confice hoc modo.Accipe lithargyrium & suprascripta olea, & diu in mortario lapideo cum pistello ferreo conquassentur, & elaboretur in eorum conquassatione per mediam horam saltem: deinde bulliant super ignem cum facilitate semper, & incessanter agitando cum spatula, donec coaguletur lithargyrium, tūc deponantur ab igne,et permittantur infrigidari: deinde accipe mucillagines, gluten, succum,& hyssopum,& terebinthinam, & inter eos aliquali ebullitione bulliant: deinde in mortario cum lithargyrio & oleis prædicta ponantur,et cum pistello tantum conquassentur, donec condecens fiat eorum permixtio.

Tunc iterū oīa reponanᷓ super ignem,& cera addita tantum

tum coquantur,quòd ad debitam formã ueniant.f.quòd habeant folidiorem coctionem quam habere debeat unguentum,et nihil ultra ne aduratur.

Sunt qui male fcribunt et proferunt hãc compofitionem et dicunt diaquilon et male,debet enim fcribi diachylon.i. compofitio facta cum fuccis et mucillaginibus qui funt ficut fuccus.Nam chylus.i. fuccus.

De alzanach inter doctores magna eft cõtrouerfia: quidã dicũt ꝙ eft mucilago radicis enule,et hoc fatis cõfonũ eft: eo quia ẽ mollificatiua & refolutiua. Alii dñt ꝙ eft mucillago radicis altheæ,et fcribũt alzanach.Nec hoc remotũ eft a ꝓfonãtia, cum et illa fit mollificatiua,refolutiua,& maturatiua.Nõnulli alii dñt ꝙ eft mucilago radicis ariftol. & hoc ẽt de apparẽtia hẽt,cũ & illa ualeat in refoluendis apoftematibus,& in extrahendo offa fracta,& fcribunt alkanach. Sunt & alii dicẽtes ꝙ eft colla pifcis,quia Mat.Syl.dicit ꝙ alchanach eft nomẽ cuiufdã pifcis,& alibi,ꝙ eft fpẽs cuiufdã pifcis.& alibi ꝙ eft quoddã genus pifcis:q̃ uero colla fit remanet in decifũ,& nifi cõpofitũ hoc hẽret in fe attractionẽ potẽtẽ,fane magis adhærerẽ fcdæ opĩoni & dimitterẽ hãc collã:Sed q̃a medici cõpõnẽ hãc attractiuã dñt, ut experimento iã cõprobatũ eft,& extractio nõ fit nifi mediante hac colla igit poni facere potes collã pifcis diffoluẽdo illã prius in aqua,& hoc idem faciunt cõiter practicantes in apothecis.

Defcriptio. II.

DIACHYLON minus Mef.cuius iuuamentum eft ad apoftemata dura,& ad duritiem hepatis,et fplenis,et ftomachi et ad omnem duritiem,et fcrophulas excorticatiuas et in omni fluxu hepatico et proprie cum emplaftratur.

Puluis radicis ireos.℥.i.Accipe ergo lythargyrium et puluе ireos,et diu in mortario agitentur, et ut fupra tibi often di in alio facias.Commemorando ꝙ coctio fit media inter unguentum et cerotum.

In oĩ cõpõne in qua intrant lythargyriũ et mucillagines poft coctionẽ lithargyrii cum oleo,antequàm mucilagines ponantur,femper debemus expectari infrigidatiõne uel faltem tepefactionem olei in quo eft lythargyrium Si.n.ipfis feruentibus apponerentur mucilagines, adeo excrefceret fuper captiam ꝙ maior pars in ignem perderetur. Et hoc fæpe uidi contingere famulis apothecariorũ non expertis & tũc iudicabam illos indoctos huius artis,& qui fe magiftros effe dicebant,ineptifsimi difcipuli effe comperiebantur.

Defcriptio. III.

CEROTVM ꝓ renibus meo ingenio repertũ:utile atque mirabile ad prohibendum aborfum in mulierẽ p̃gnãte uidi de eo utilia experimẽta,& maxime in Illuftrifsima nũc quondam comitiffa Brixiæ in partibus ultramontanis uxore illuftrisfimi Philippi dñi de Sabaudia quæ habuit duos aborfus approximato ceroto,aliquo tempore portauit. Et illo femel relicto iterum ad aborfum uenit.In multisq; aliis matronis & mulieribus, illum compofui dum Illuftrifsimę fuæ dominationi feruirem anno.1480.

℞. Mafticis electi.℥.i.laudani.ʒ.vi. ceræ citrinæ.℥.s.biftortæ,nucum cuprefsi, hypoquiftidos, achaciæ, fanguinis dra.rofarum rub.corallorum rubeorum,fandal.mentæ ficcæ feminum coriandrorum præparatorum,galliæ muf.terræ figillatæ,an.ʒ.ii.olei oliuarum incompletarum lib.iii.pulrierizentur, pulrierizanda,& fiat cerotum in bona forma,quòd fi tenax non eft addatur parum terebinthinæ.

Cerotũ dr̃.a cera,quia oẽ cerotum recipit ceram,uel aliquid loco ceræ,& eft quoddam mediũ inter unguentum,& emplaftrum,fpifsius unguento,& liquabilibus emplaftro.

Defcriptio. IIII.

CEROTVM de gummis Mefue.

℞.Galbani.℥.i.armoniaci.℥.ii.uiridis æris.ʒ.ii.arifto.longæ, arifto.rotundæ,thuris,opopanaci,mafticis,ceræ, an.℥.i.olei oliuarum.℥. viii.lithargyrii aur.li.i.s.myrrhæ vnc.i.bdellii. ℥.ii.lapidis calamitæ,lapidis hematitis, an.ʒ.i.puluerizentur pulrierizanda,& gummæ in aceto diffoluantur, et fiat cerotum in bona forma.

Lithargyriũ fi fimpl̃r fcriptum reperiatur, de lithargyrio auri intelligat,quãquã Circa inftãs aliter fentiat,dicit.n.ꝙ lithargyrium.f.fæx ftãni in ufu eft,& cõiter eo utimur, & fit ꝓ excoctionem,cũ fit ftãnum ex uena terræ, & hoc ue rum eft ꝙ eo uti debemus quando intendimus multum infrigidare.

Defcriptio. V.

CEROTVM de laudano magiftrale mirabilis iuuamẽti pro ftomacho infrigidato,& debilitato: cõfortans uirtutem digeftiuam,& ualens in pasfionibus frigidis eius, & remouens dolores factos a uentofitate digeftiua.

℞.Mẽte,rofaꝝ,abfin.lig.aloes,maft.cinn.fpicę nardi,myrtillorum an.ʒ.iii.garyoph.galangæ,nucis mu.macis,zing.galliæ muf.cofti an.ʒ.ii.s.cyperi, calami aro.oliba.aloes, myrrhæ,corallorum ru.an.ʒ.i.zedoariæ,terræ figil.abrotani,cẽtonici,centaureæ maio.an.ʒ.i.s.laudani boni.℥.ix.ceræ citrinæ li.ii.terebin.℥.viii.liquefiant cera terebinthina,& laudanum fimul: deinde fuprafcriptæ aliæ fpecies apponantur.

Aliq̃n fcriptũ repies mẽtæ ficcæ,& abfin.ficci,& aliq̃n mẽtæ & abfin. fimpl̃r,q̃reret aliquis quid in diuerfitate dicta ẽ faciẽdũ.Iõ in hoc dico ꝙ autores fꝑ intelligũt de ipfis ficcis quãuis aliq̃n nõ exprimãt, & aliq̃n fic,& ꝑpter expſsionem uolunt poftmodũ te intelligere de ficcis,& ideo expſſerunt in aliquibus mẽtæ uel abfinthii ficci id ꝙ uolunt ꝙ tu in cæteris intelligas.Nam q̃n uolunt dictarum humiditatẽ herbarum,dicunt fucci abfinthii uel fucci mẽtę:quare bene nota.

Defcriptio. VI.

CEROTVM pro crepatis.Gentilis in fuis confiliis, confilio primo:preciofifsimum & expertum,ꝙ in ufu eft, & eft confolidatiuum dydimi dilatati: per quem inteftina defcendunt ad offeum fiue burfam tefticulorum.

℞.Picis liquidæ,colophoniæ,ceræ,arifto.lon.arifto.rotũ. uermiũ terreftriũ,aloes an.ʒ.iiii lithargyrij,armon.opopanaci,galbani,mafticis,bdellii fumach.an.℥.i.terebinthinę,ferapini,confolidæ maio.cõfolidę min.an.℥.i.ufci quercini,lapidis hemathitis,olybani,gypfi,myrrhæ, thuris an.℥.s.gallarũ,nucũ cuprefsi,boli ar.hypoquiftidos,mũmiæ an.℥.vi.fanguinis dra.℥.vii fanguinis humani li.ii. ꝯfice fic accipe pellẽ arietis cum pilis inde remotis. coquatur in aqua tandiu donec tota liquefiat,& poftea permitte aquã infrigidare & refidere:deinde accipe fpecies bene tritas & cribellatas & gũmas, prius tamen diffoluantur in aceto fortifsimo, quæ diffolutæ fanguine cõmifceantur,& hæc oĩa permifce in colatura aquæ arietis pellis in cacabo, & fac ut fimul bulliant donec ad nigredinem & formam ceroti ueniant & utere.

Sanguis humanus debet extrahi ab homine fano fanguineæ complexionis,& poft extractionem debet in ceroto ilico poni, eo quia longa ipfius extractio corruptionem inducit. Aliqui uolunt quòd prius exiccetur.

Defcriptio. VII.

CEROTVM ꝓ coftis magiftrale ualens ꝑprie ad dolorẽ pectoris ex frigiditate,mollificãs et fanãs loca ĩfrigidata.

℞.Mafticis,galbani,opopanaci,ferapini,armoniaci,thuris, picis naualis,hyffopi humidæ,an.℥.ii.terebinthi.ceræ,abfin. fœnugræci.f.fem.camæmil.an.℥.i.croci.℥.s.mucilaginis fœnugræci,mucilaginis fem.lini,mucilaginis altheæ,an.℥.ii.s. mifce.& ex his fiat cerotum diffoluendo prius gummas in aqua decoctionis altheæ,fœnugræci,& feminis lini,pulrierizando etiam pulrierizanda,reducatur ad formam ceroti.

Camæmillæ fi fimpliciter fcripta in compofitis reperiatur,femper de flore eft intelligendum.

Mucilago altheæ fi fimpliciter fcribatur uel fcriptum reperiatur,de radice facienda eft ut doctores uolunt.

Defcriptio. VIII.

CEROTVM oxycrocij Nic.in magno antid.ex aceto & croco nomen habet,ualet p̃cipue ad fracturas ofsiũ,& ad membra,quæ dolore aliquo affliguntur, & apoftemata dura in quacunq; parte corporis fuerint remollit & diffoluit.

℞.Croci,picis,colophoniæ,ceræ an.℥.iiii. terebin. galbani, armo.myrrhæ,olibani,aloes:aliqui textus nõ hñt aloẽ, mafticis.an.℥.i.ʒ.iii.cõficiantur fic. Galbanũ & armoniacũ aliq̃tulũ cõtufa ponanť in fufficiẽti q̃titate aceti ꝑ noctẽ: mane uero ponanť ad ignẽ ufq; ad liq̃factiõnẽ dimittẽdo:poft liq̃factiõnẽ colenť & iterũ decoquãtur donec acetũ cõfumetur, & tunc addatur picis naualis liquefactæ & colatæ,cera, co-

lophonia,& terebinthina,& interuallo facto ponat mastix olibanum,myrrha,& aloes semper cum spatula agitando. Ad ultimum cum coctum fuerit in aqua frigida funde,& ex tracto ab aqua manibus exprimatur ut tota aqua exeat. Et super marmor unctum oleo laurino puluere croci superposito malaxetur. Et factis magdaleonibus reseruetur.

De croco hoc in ceroto a uariis diuersimode ponitur,quidam post perfectam coctionem ceroti, & postquàm amotũ est ab igne. Crocum intus ponunt,& cum aliis rebus bene incorporant & modus iste magis a doctoribus laudatur. Alii uero supradicto modo faciunt nec inutilis est.

Descriptio. IX.

CEROTVM de mucillaginibus magistrale: lenitiuum & mollificatiuum omnis duritiei.

℞.Mucillaginis altheæ,mucillaginis fœnugræci, mucillaginis seminis lini.an.℥.vi.bdellii,armoniaci, opopanaci,an.℥.ii.olei de lilio,fæcis olei linosæ,an.℥.iii.lithargyrii,terebinthinæ,an.℥.iiii.storacis.℥.ii.picis naualis.℥.iiii. ceræ nouæ lib.ii.medullæ bouis, uel sæpi castrati.℥.iii. puluerizentur pulụerizanda,& ex his fiat cerotum in bona forma.

Nota ꝙ qñ storax simplr reperitur,de calamita est intelligendum,cũ melior sit aliis spẽbus.Nã calamita idẽ est ꝙ bona gutta,a calos ꝙ est bonũ,& mitos ꝙ est gutta. Et hic cõpletur decima distĩõ quo fuit de cerotis in usu existentibus.

Incipit XI. distinctio,quæ est de oleis, & continet xxx.descriptiones. Quarum prima est.

OLEVM spicæ Mes.seu nardinum,& est scđa descriptio,multoꝝ iuuamentorũ,& ꝓprie ad oẽs ægritudines frigiditatis & uentositatis,& proprie neruorum,stomachi,hepatis,splenis,renum uesicæ,& matricis,& confert dolori auris uentoso,& dolori capitis,& hemicraniæ secundum omnem formam administrationis.

℞.Spicæ indæ.℥.iii.sampsuci.i.maioranæ.℥.ii. xyloa.i. ligni aloes,enulæ.s.radicis,folii indi,calami aro.foliorum lauri, cyperi,squinanti,cordumeni.i.carui agrestis an.℥.s.confrangantur oĩa grosso modo,& fundantur super ea uini & aquæ ana tantum ꝙ prædictæ res cooperiantur,olei sisamini li.vi. decoquãtur in duplici uase per horas sex lento igne,deinde sine colatura,oĩa in uase reponantur & obturetur os uasis.

Oleũ oliuarũ est materia oĩum oleorum,& de noiatione olei hẽtur,& intelligit de oleo oliuaꝝ,& non de alio oleo.

Compositio huius olei est praeciosissima.Sed raro fit propter penuriam folii ueri. Et propter auaritiam emptorum nolentium debitum precium soluere.

Oleum silaminum non fit,quia grana sisami non reperiuntur apud nos,sed loco ipsius accipi potest oleum amygdalarum dulcium,uel illud quod inferius describetur.

Descriptio. II.

OLEVM spicæ magistrale:& hoc cõiter fit,& supplet uicem superius quòd propter penuriam folii ueri non fit.

℞.Spicæ nardi.℥.ii.spicæ celticæ.℥.i. stœcados vnc.s.maiora.vnc.s.nucis musc.cinnamo.an.ʒ. vi. masticis.ʒ.ii. calami aroma.croci an.ʒ.s.succi saluiæ,uini optimi,aquæ fontis,an. vnc.vi.olei communis lib.vi. confrangantur omnia similiter,& coquantur in duplici uase lento igne usq; ad consumptionem uini,aquæ,& succi:deinde reseruetur.

Oĩa olea debẽt coqui in duplici uase & lẽto igne,eo quia oleũ faciliter est resolubile,& magno calore inflãmaret, & uirtus deperderetur:iõ doctores uolũt & iusserũt hãc decoctionẽ.Modus aũt tritus est.Sed si artificiale uas ad hoc non haberemus,possemus accipe urceũ petrę uel stãni cooptũ, & in eo oleũ & alia ponere:deinde dictũ urceũ infunderẽ i cacabo aq̃ pleno,& sub eo ignẽ facere & ex ebullitione aq̃, oleũ ꝙ aq̃ nõ tangit decoquerẽt: & hic est modus optimus.

Dicitur oleum spicæ & spica in eo intrante,eo quia spica est basis in oleo.

Descriptio. III.

OLEVM sisaminũ magistrale:quod fit qñ haberi non potest oleum de granis sisami,tamen si haberi possent melius esset:modus cõpositionis eius esset,sicut olei de amygdalis, & eius iuuamenta sunt,quia impinguat,& addit in spermate & lenit durities,& asperitates,& clarificat uocem,& lenit guttur,& est materia multorum oleorum.

℞.Musci.ʒ.i.ligni aloes.ʒ.s.nucis muscatæ, & garyophyllorum, macis,spicæ.cardamomi.s.maioris & minoris, galliæ musca. cubebæ, calami aromatici, ana.℈.i. olei communis lib.i.bulliant in duplici uase,& reponantur.

Istud oleum ingreditur in multis medicinis, & quia ad nos non affertur:quanquàm multi & false dicant quod uerum apportatur,hanc compõnem loco ipsius solent medici dispensare quæ in uirtute est ipsius. Et si hanc non uis facere, & aliud habere non potest,ipsorum loco accipies oleum amygdalarum dulcium,ꝙ in uirtute est,illius, ut omnis medicorum tenet scola,sed recens esse debet nõ rãcidũ.

Descriptio. IIII.

OLEVM cydoniorum Mes. stomachum & membra nutritionis,confortans,& neruos quibus accidit laxitas,& prohibet multitudinem sudoris.

℞.Carnium cydoniorum tritorum cũ cortice suo quibus media accidit maturatio,succi cydoniorum cum cortice in complete maturatorũ an.℥.vi. olei ex oliuis immaturis lib. iii.tria hæc ponantur in uase uitreo,& soli exponantur per dies.xv.uase obturato:deinde coquãtur in duplici uase per horas quatuor:deinde colẽtur cum pecia exprimẽdo, et colaturæ iterum addantur cydonia: & sucus eorum quantitate suprascripta.Et soli per tantum tempus dimittãtur,deinde in duplici uase,ut supra coquantur: deinde exprimãtur. Et iterum tertio & cydonia & succus colaturæ addantur,et soli exponantur,& tempore dicto iterum dimitantur: postea ultime coquantur,& coletur & reseruetur.

Si oleum de oliuis immaturis haberi non posset,loco ipsius accipi potest oleum completum, & ter uel quater lauari potest in aqua, & ita aliqualiter ad uirtutem olei incompleti approximabitur.Modus lauandi positus est supra.

Descriptio. V.

OLEVM masticis Mesue secundum ,quod in usu est confortans stomachum, neruos,hepar,& iuncturas: & lenit apostemata dura, & sedat dolores.

℞.Olei rosa.lib.i.masticis.℥.iii.uini boni ℥.iiii.& in alio.℥. viii.decoquantur omnia in duplici uase, vsque ad consumptionem uini & reseruetur.

Vinum cũ quo fieri debet illud oleum debet esse uinum rubeum,eo quia magis stypticum & confortatiuum est.

Descriptio. VI.

OLEVM liliorum compositum secundum Mes.in usu est: separatiuum dolorum quæ fiunt a frigiditate,& confert dolori pectoris, dolori matricum, & frigiditati eius,& calefacit renes, & uesicam, & confert colicæ.

℞.Folii liliorum alborũ.℥.ix.masticis, calami aroma. costi,carpobalsami an.℥.i.garyoph.cinnamomi ana.℥.s.croci. ʒ.iii.omnia grosso modo conterantur & proiiciantur super eis lib.ii. aquæ foliis liliorum remotis & dimittatur per diem ac noctẽ:postea oĩa simul bulliant tribus uel quatuor ebullitionibus:deinde pone olei oliuarum uel sisamini sup ea lib.ii. de tribus ebullitionibus iterum bulliant: deinde ponantur in uase uitreo cum foliis liliorum, & dimitte in sole per dies.xl.deinde cola & administra. Istud oleum qñ quę fit ex lilio cœlesti.s.ireos,& tũc illud est magis resolutiuum,calefactiuum,penetratiuum.Factum uero ex lilio albo est magis,sedatiuum,& lenitiuum,& maturatiuum.

Descriptio. VII.

OLEVM costinũ Mes. neruos & lacertos calefaciẽs & aperiens oppilationes eorũ,& cõfortãs oĩa mẽbra neruosa,& cõfert stõ & hepati,& confortat capillos prohibẽs caniciem & faciens colorem & odorem corporis bonum.

℞.Costi amari.℥.ii.cassiæ ligneæ.℥.i.summitatum maiora. ℥.viii.uini odoriferi li.ii.cõfrangant oĩa pdicta, & infundãtur in uino per noctes duas:deinde accipe olei sisamini lib. iii.decoquãtur oĩa in duplici uase per horas sex & reserua.

Hic nota ꝙ autor dicit costi amari,ex his uerbis posset q̃s credere ꝙ sit aliud costũ igit intelligas ex suis dictis ꝙ te instruit ꝙ nõ accipias de adulterato, sed de nãli ꝙ amarũ est, & cum

& cum his etiam nota quę supra de costo tibi dixi.

Descriptio. VIII.

OLEVM uulpinum Mes.& est medicamen nobile ultimum ad arthriticam & podagram & dolorē renū & dorsi. ℞.Vulpem integrā, cuius interiora sint euulsa, & pone in uase,& funde super ipsam aquę fontium & aquę marinę an. kist.i.idest li.i.s.olei antiqui clari,kist.ii.s.idest libr.iii.℥.ix. Et simul omnia decoquantur lento igne cum sale.℥.iii.& coquantur usq; ad aquæ consumptionem: deinde permuta in alio uase,& proiice super ipsa,anethi,alhasce.i.thymum an. lib.i.& funde super ea aquæ dulcis decoctionis prædictarū. herbarum lib.ii.& decoque sicut prius usque ad aquæ consumptionem, & carnis ab ossibus & neruis separationem: deinde colentur omnia fortiter exprimendo & reseruetur.

De aqua marina.Nā si illam habere non potes loco eius apponas aquam bene salitam, & cum hoc ꝙ bene salita sit iterum quantitatem salis in receptis descriptam apponas. Aqua marina ante quartum diem putrefit & fœtet. Sed ad eam conseruandum per mensem ponatur seu misceatur cū ea parum aquæ uitæ:aqua enim uitæ est bona conseruatrix: eo quia resistit contra omnem putrefactionem.Et ultra hoc conseruat encaustrum ne a magno frigore congeletur, ut sæpe ego expertus sum hoc incidenter.

Sal si simpliciter scribatur uel scriptum reperiatur semper de usuali & communi intelligatur.

Kist enim idem est ꝙ lib.i.s.vel cotilæ duæ.Et cotila est. ℥.ix.vt uolunt doctores.

Descriptio. IX.

OLEVM scorpionum fm Mes.ꝙ lapidē in renibus & uesica frangit & expellit eū,& proprie in renibus,femore, & super collum uesicæ inunctum & iniectum per uirgam. ℞.Aristolochiæ rotun. gentianæ, cyperi,corticum radicis cappari,an.℥.i.funde super ea grosso modo confracta, olei amygdalarum amararū Kist.i.idest lib.i.s.& pone in sole uiginti diebus stringendo orificium uasis: deinde proiice super ea scorpiones x v. & iterum stringe orificium uasis, & dimitte in sole per dies xxx.deinde coletur & reponatur.

Istud oleum quanquā Mes.iubeat absq; coctione illud facere,tamen ut uirtus istarum rerum in oleo mellis transeat laudarem quòd antequām soli exponerentur cum oleo ad ignem tribus uel quatuor ebullitionibus & plus bullirent, ea quia in eo sunt multa de decoctione multum sustinētia.

Descriptio. X.

OLEVM irinum Mes.abstersiuum,resolutiuum,maturatiuum,& sedatiuum dolorum frigidorum, subtiliatiuum, & maturatiuum materierum in pectore & pulmone existētium,& confert doloribus iuncturarum,& lenit duritiės earū,& apostemata dura & scrophulas,& cōfert dolori & frigiditati matricis,& spasmo,& dolori auris,& fętori nariū. ℞.Radicū ireos.℥.ii.floris eius.℥.iii.aquæ decoctionis radicū eius lib.i.olei oliuarū li.ii.bulliāt in duplici uase vsq; ad aquæ cōsumptionem:deinde cola,& permuta radices & flores,& aq̃ decoctionis,& hoc bis fiat,deīde cola & reserua.

Oleum istud est illud quod intrat in unguento arthanitæ Mesue supra descripto.

Descriptio. XI.

OLEVM de capparibus magistrale:conueniens & approbatum in duritiebus splenis.

℞.Corticum radicum capparorum.℥.i.seminis agni casti, scolopēdriæ,cyperi,tamarisci,an.ʒ.ii.rutæ.ʒ.i. olei oliuarū lib.i.aceti,uini optimi an.℥.ii.misce, & confrangantur omnia grosso modo:& coquantur in duplici uase usq; ad consumptionem uini & aceti:deinde colentur & repone.

Multæ aliæ descriptiones huius olei reperiunť a doctoribus descriptæ,sed ista melior est,& lōga experiētia ꝓbata.

Descriptio. XII.

OLEVM myrtillorum Ioannis de sancto Amando,stomachum,cor,& neruos confortans.

℞.Myrtillorū li.i.confrangātur,uini optimi li.iii. olei cōis li.ii.misce,& simul bulliant in duplici uase usq; ad consumptionem uini,deinde colenť.Et iterū myrtilli & uinū secundum eandem quantitatem cum dicto oleo ad coquēdum ponantur & iterum tertio fiat: deinde coletur & reseruetur.

In hoc oleo apponi debet uinū rubeum ut adiuuentur in stypticitate & melius fit.Non fit illud Mes.quia succus myrtillorū ad nos nō portatur,ꝙ si haberi posset modus faciēdi est,sicut olei cydoniorum,ut supra ostensum est:quare &c.

Descriptio. XIII.

OLEVM Rosatū Mes.& est primus modus cōfortatiuum,resolutiuū cōueniēter,lenitiuū,& sedatiuū. Rude uero est extinctiuum inflāmationum,& confortatiuum,& aggregatiuum,& ꝓhibitiuū cursuū.Et differt cōpletū a rudi quia materia cōpleti est oleū ex oliuis cōpletis,& folia rosarū cōpletaꝝ.Materia aūt rudis est:ex oliuis quibus nondū accidit maturatio & ex foliis rosarum non completarum. ℞.Olei oliuarum non cōpletæ maturitatis,uel oleū oliuaꝝ cōpletarum li.i.lauetur lauationibus pluribus cū aqua fontium,rosarū rubearum completarum recentium contusarū. ℥.iiii.infundantur in præscripto oleo loto,& reconde in uase uitreo,& obtura os eius,& expone soli per dies.vii.deinde coq; in uase duplici ꝑ horas tres deinde fac permutationem rosarum recentiū contusaꝝ,premas fortiter manibus exprimendo,& soli exponas per dies septē:deinde coq; in duplici uase per horas tres:& iterū cola manibus exprimēdo, fac denuo, & tertio permutationem rosarum, ut supra:& ultimo proiice super eas aquæ infusionis rosarū, quā tradidimus in cap.de syrupo ex infusione rosarū li.i.& stringe orificium uasis,& dimitte in sole per dies xl.deinde cola exprimendo:& abiicias rosas,& iterum soli exponas,& permittas usque quo aqua sit consumpta & reserua.

Aqua īfusionis q̃ intrat ī hoc oleo,fit quēadmodū tibi ostēdi supra tract.syruporum de infusione rosarū ꝓ syrupo rosa.

Descriptio. XIIII.

OLEVM rosatum Mes.secundū habens uirtutem superioris, efficitur tamen aliqualiter solutiuū uirtute succi. ℞.Succi rosaꝝ,aquæ infusionis rosarum,an.lib.i.s.olei loti, ut supra lib.iii.folioꝝ rosarum contusarum lib.i.reconde in uase uitreo,& expone soli per dies septem sicut in anteriori diximus:deinde coquanť in duplici uase per horas tres, postea colentur manibus exprimendo:deinde adde iterum suprascriptam quantitatem rosarum,succi & infusionis, & facias ut supra ponendo in sole & decoquendo tempore dicto:deinde cola,ultimo uero oleum solum cum succo rosarum & aqua infusionis earum in dosi præscripta recondantur in uase:& exponatur soli per dies xl.deinde reseruetur.

Isto modo raro fit:sed hoc modo oleum factum est solutiuum & est illud de quo intelligit Auic. quando dixit.2. lib. capitulum de rosis,quòd oleum rosatum soluit uentrem.

Nota quòd rosæ ex quibus fit oleum rosatum & syrupus rosatus &c. necessario colligendæ sunt in mense Aprilis uel Maii & in umbra exiccandæ,quæ exiccandæ sunt.

Descriptio. XV.

OLEVM camæmil.Mes.benedictū,expertorum iuuamentorū,sedatiuū dolorū,& resolutiuum,& est in eo ꝓhibitio cursus materierū propter stypticitatem eius modicā,& ꝯfortat neruos,& neruosa oīa,& confert doloribus eorum: ℞.Olei oliuarū cōpletæ maturitatis li.i.florum camæmillæ ℥.iiii.infundanť in dicto oleo,& soli exponanť per dies tres deinde in duplici uase coquanť per horas tres: deinde colētur manibus cōprimendo,& hoc fiat ter semper flores ꝑmutando:deinde ultimo adde dictam quantitatē florū aquæ infusionis,florum camæmillæ lib.i.& pone in uase uitreo, & obturetur orificiū uasis,& exponať soli ꝑ dies xl.deinde cola manibus cōprimendo,& floris abiicias, & colatura iterū soli exponatur,et ꝑmittať vsquequo aqua tota sit ꝯsumpta.

Infusio florum camæmil.fit eodem modo quo fit infusio rosarum accipiendo flores camæmillæ loco rosarum, et secundum eandem quantitatem et aquæ et florum.

Descriptio. XVI.

OLEVM uiolarum Mes. inflammationes sedans ubicunque sint,& lenit asperitates pectoris & pulmonis, & sedat apostemata calida,& pleuresim.

℞.Olei oliuarum immaturarum lib.i.uiolarum.℥.iiii. scilicet uiridium contusaꝝ, reponantur in uase uitreo,et soli

exponantur per dies.vii.deinde bulliant in duplici uase per horas tres:postea colent manibus cōprimendo, & hoc fiat bis semp nouas uiolas mutando, soli exponēdo, & decoquē do ut supra. Vltimo uero colaturæ adde uiolas nouas quātitatē dictā, & super his adde aq̃ infusionis uiolarum lib.i.& stringe orificium uasis, & expone soli per dies xl. deinde cola manibus exprimendo, & iterū in dicto uase exponatur, dimittatur & permittatur usquequo aqua consumpta sit.

Infusio uiolarū debet fieri ut supra ostēdi in syrupo uiolato ex infusione. Accipitur igit de illa aqua & fit illud oleū.

Descriptio. XVII.

OLEVM de anetho Mes. sedatiuum dolorum, resolutiuum, prouocatiuum sudoris, conferens rigori febris, inuncta spina, prouocans somnum, & confert dolori capitis.

℞. Olei oliuarum lib.i.florum anethi.℥.iiii. reponantur in uase uitreo, & decoquantur ut in superiore tibi dixi ter per mutando flores, & ter decoquendo ut supra: ultimo adde aquæ infusionis anethi lib.i.& soli exponas per tempus tibi in superiori dictum, & omnia facias de isto, quemadmodum de alio superiori monstraui.

Modus infusionis florum anethi est ut infusio rosarum & uiolarum nec plus nec minus, nisi quòd loco uiolarum uel rosarum ponitur anethum.

Descriptio. XVIII.

OLEVM liliorum simplex Mesue: habens uirtutem compositi superioris, est enim fortioris uirtutis & operationis quam oleum camæmillinum.

℞. Olei oliuarum lib.i.florum liliorum alborum.℥.iiii.reponantur in uase uitreo, & soli exponantur, & modo eo facias ac de decoctione & de permutatione florum & coctione & de aqua infusionis: quemadmodum fecisti in oleo camæmillino & anethino, nec addendo, nec diminuendo, præter quam oportet quòd citrinitas eorum tota abiiciatur.

Infusionis modus flo℞ lilio℞ albo℞ est ut infusio rosarū & uiola℞: accipiēdo duntaxat folia florū liliorum alborum.

Descriptio. XIX.

OLEVM sambucinum Mesue leniens & mundificans cutim, & confert doloribus neruorum, & confortat eos.

℞. Olei li.i.florum sambuci in mense Maii collecti.℥. iiii.facias etiam de isto, eo modo quo fit oleum camæmillinum, anethinum, liliorum in omnibus tam de permutatione quā de decoctione & soli expositione & infusionis additione.

Modus infusionis florum sambuci fit ut infusio præscriptorum florum ut rosarum & uiolarum &c.

Insup nota ꝙ oēs pscripti flores debēt eē uirides, & de ipsis uiridib⁹ ē intelligēdū. Iō semel in anno fieri pōt & nō plus.

Descriptio. XX.

OLEVM rutæ Mes. renes uesicam, & matricem calefaciens & confert doloribus eorum, & dolori laterum.

℞. Foliorū rutæ, succi earum an.℥.iii.olei oliuarū in cōpletarum li.iii.tria hæc reponant in uase uitreo stricti orificii, & obturet os eius, & soli per dies xv. exponant: deinde per horas quatuor in duplici uase coquātur: postea colent forti ter manibus comprimendo, & secundo & tertio hoc reiteretur: demum decoquatur, per tempus ut supra seruetur.

De oleo nota ꝙ aliud est nouum, aliud est uetus, illud qđ est nouū, calefacit calefactione tēperata & humectat: uetus uero est calidum magis: magisq; rosolubile. Igitur cū olea temperata facere uis uel parum calida: oleum nouum accipere debes. Cum uero calida, tunc uetus accipere potes.

Et hic nota quòd omne oleum cum quo hæc olea fiunt debet carere omni malo sapore.

Descriptio. XXI.

OLEVM mentæ magistrale, stomacho debili frigido & nauseanti miro modo subueniens, ipsum refocillans, & omnem eius iniuriam detergens. Nauseam & uomitum sedans, digestionum confortans, & appetitum procurans, soluens sclirosim & duritiem apostematum.

℞. Foliorum mentæ, succi eius an.℥.iiii.olei oliuarum cōpletarum lib.iii. Tria hæc reponantur in uase uitreo, & soli exponantur per dies xv. os uasis obturādo: deinde bulliant p quatuor horas, deinde colentur manibus fortiter exprimendo, & hoc idem ter reiteratur semper modo prædicto faciendo deinde cola, & reserua.

Istud oleum a Mes. non describitur, sed sic communiter ab omnibus practicantibus fieri solet.

Descriptio. XXII.

OLEVM de absinthio magistrale, calefaciens & cōfortans mēbra frigida, corroborans stomachum & excitans appetitum mortuum oppilationes aperiens, & morbos oppilationum a causa frigida curans, uermes interficiens, & educens, si unguentis & emplastris contra ipsos apponatur.

℞. Summitatum absinthii, succi eius an.℥.iiii.olei oliuarū lib.iii.& de his facias prout superius tibi monstraui, & de decoctione, permutatione, & expositione ad solem.

Oleū q̃nq; fit ex oliuis cōplete maturis, & illud oleū dī cōpletū. Aliq̃n fit ex oliuis immaturis, & illud dicitur, rude uel omphacinū, & magis stipticū est, et frigidum cōpleto.

Descriptio. XXIII.

OLEVM saluiæ magistrale. Alteratiuum male complexionis frigidæ, conferens membris paralyticatis, & mitigans morsum uenenosum strigonis marini.

℞. Foliorum saluiæ, succi eius an.℥.iiii. olei oliuarum li.iii.& facias prout in oleo rutæ, mentæ, & absin. tibi ostensum est de decoctione & expositione ad solem, & trina permutatione succi & herbæ &c.

Mō hoc potes facere ex oībus herbis oleū, & illud oleū habebit uirtutē illius herbæ. Sed fieri debēt olea ex herbis ī mense Maii ut pluribus, eo q̃a tunc maiori uirtute uigent.

Descriptio. XXIIII.

OLEVM de floribus papaueris, Mesue, sedans dolores calidos, & faciens, principaliter ad somnum prouocandum, quando causa uigiliarum est mala complexio calida ab ascensione uaporum acutorum ad caput si ex ipso inungantur tempora. nares aures, & tota frons.

℞. Florū foliorū, & capitum papaueris uiridium contusorum.℥.iiii. olei oliuarum incōpleti lib.i.reponātur duo hæc in uase uitreo, & obturet os uasis, & soli exponat per dies septem, deinde bulliant in duplici uase per horas tres: postea colentur manibus fortiter exprimēdo, & hoc fiat bis sp noua folia, capita, & flores innouādo, standoq; ad solem & bulliēdo ad ignem ut supra. Tertio uero colaturæ adde supra scripta quantitatē foliorū florum, etc. contusorum ut supra. Et his addas aquæ infusionis papaueris libram.i. et stringe orificium uasis et expone soli per dies xl. deinde cola manibus exprimendo, et iterum in dicto uase reponantur, et soli exponant, et ibi pmittātur vsq; ad consumptionē aq̄.

Istud oleum fieri etiam potest ex solo semine per expressionem, ut fit oleum amygdalarum et seminum.

Infusio papaueris fit ut infusio uiolarum, excepto quòd in illo solum flores accipimus: in isto uero flores, folia, et capita omniū.℥.iiii. et cōfranguntur in reliquis fit ut in illa.

Descriptio. XXV.

OLEVM cucurbitæ Mes. alteratiuum malæ cōplexionis calidę excessiuę: unde conuenit superfluæ caliditati renū, et quasi est cōsimilis uirtutis et operationis cum ol. uio.

℞. Succi rasuræ tenerrimæ, cucurbitæ, florum eius an.℥.iiii. olei oliuarum incompleti lib. iii. tria hæc reponantur in uase uitreo, et facias prout ostendi tibi in oleo mentæ et absinthii tam de decoctione, quàm de expositione ad solem et permutatione succi et rasuræ etc.

Olea omnia frigida perfectiora fiunt cum oleo incompleto, quàm cum completo, et si pur cum completo fiunt, lauari debent cum aqua fontis bis. uel ter. Calida uero olea fieri debent cum oleo completo absque lotione.

Potest etiam fieri oleo ex semine cucurbitæ per expressionem quemadmodum fiunt alia omnia ex seminibus, et erit superiori temperatior, et naturæ magis conformis.

Descriptio. XXVI.

OLEVM de nenuphare Mesue conueniens quasi cum oleo de papauere, non est tamen tantæ stupefactionis, sæpe tamen cum quærimus somnum prouocare permiscemus ad inuicem oleum, hoc cum oleo de papauere, est etiam alteratiuum malæ complexionis calidæ ubicunq; reperiatur.

℞. Olei

℞.Olei oliuarum immaturarum lib.i.florum nenupha.uiridiũ contusorũ ℥.iiii.reponantur in vase vitreo,& facias pro ut de oleo uiolato tibi dixi,& de positione ad solem, & de coctione,& de permutatione,& de additione infusionis.

Infusio nenupharis fit:sicut infusio uiolarum vel rosarum nec plus nec minus.

Ex omnibus floribus fieri potest oleum & habet virtutẽ florum,& fit ut de floribus uiolarum tibi monstraui, sed accipi debent cum sunt completæ maturitatis,& cum non deperderunt naturalem suum colorem.

Descriptio. XXVII.

OLEVM amygdalarum dulcium Mes.leniens asperitatẽ gutturis, & pulmonis & partium omnium exteriorum, & omnes durities & siccitates membrorum,& iuncturarũ, & prodest hecticis, & impinguat & augmentat sperma,& Iniectum confert ardori uuluæ & uesicæ.

℞.Amygdalarũ quãtitatẽ quã uolueris:cõtere eas bene, uel mole eas ad molã,& ipsis bene molitis repone ĩ patella sub qua fit ignis clarus,& eas in dicta patella reuolue manibus, vsquequo dicta pasta sit bene calida:deinde dicta pasta inuoluatur in tela postea in expressorio ponatur,& bene cõprimatur,& stet sub eo aliquã'r,deinde iterũ ad molam ponas ad remolendũ, & postea in patella iterũ ad bene calefaciendum ponatur demũ post calefactionem peciis inuoluatur, & iterum exprimatur,& tunc habebis totum oleum.

Alios modos ponit Mesue,sed iste magis vsitatus est.

Sunt q. sub.ilẽ corticẽ ab amygdala remouẽt anteq̃ oleũ faciãt,easq; mãdãt ab ĩmunditiæ,& modus iste bonus est,& oleũ magis pfectum.Sed inertia detenti pauci sunt qui hoc faciant. Modo igitur præscripto de oleo amygdalarum fiũt omnia olea per quæ expressionem fiunt ut de nucleis persicorum,de chrysomillis,& oleo amygdalarum amararum.

Descriptio. XXVIII.

OLEVM laurinũ magistrale,conueniens oĩ male cõplexioni frigidę materiali,cõferẽs doloribus hepatis,hemicraniæ,& neruorũ,& iuncturarũ factis a cã frigida,& conferẽs dolori stomachi,colico,renum,matricis, splenis, & viscerum,& cum simili causa uel uentositate grossa factis.

℞.Baccarum lauri quantitatem quã uolueris, mundentur a superiori cortice,& macinentur bene ad macinam oleariorum,deinde calefiat illa pasta in cacabo, semper in manibus agitãdo sub quo fit ignis,deinde inuoluatur in pecia, & sub expressorio ponatur,& bene prematur, & iterato remacinetur,& calefiat,& exprimatur,& habebis oleum.

Alio modo docet facere Mes.hoc oleum bulliendo in aqua dictæ baccaræ, & pinguedo super natans pro ipso oleo accipitur,uide ab eo,sed modus superior est melior.

Ex multis seminibus,& ex multis nucleis fructuũ olea fieri possunt,sed quia in usu nõ sunt sermonẽ nõ feci.Olea nucum amygdalarũ amararum,auellanæ, chrysomillæ,de persicis,de nuce inda,de cerasis,de granis citri,de phisticis & pineis de lino,de sem.p.pa.de sem.lactu.de sem.cucurb. de semine fœnugræ.fieri possunt, & fiunt per expressionem mõ quo fiunt,olea amygdalarum uel dulcium uel amararum.

Descriptio. XXIX.

OLEVM amygdala.magistrale hñs virtutem olei amygdalarum superius descripti,immo in omnibus excellentius.

℞.Amygdalarum excortica.lib.iiii.uel li.ii. si uis exiccenẽ bene ab aqua in bacilono sub quo fit ignis carbonũ, deinde bene pistenẽ,post bonam contusionẽ ponantur in bacilone dicto & bene calefiant,manibus semp ducẽdo,deinde recolligantur in unã massam,& si teneri per se nõ possent,parum aquæ uiolarũ aspergatur usquequo de eis fieri aliquid possit ad modũ pastoni.semper tñ manibus ducẽdo.postea inclinato bacilone ad unam põnem sub quo remoueatur ignis massam dictam manibus cõprimes. quẽadmodum mulieres solent facere cum pannos suos in lisciuiam, & post aliqualem fricationem cum sapone illos exprimũt, & hoc sæpe facias. Et sic extrahes pro omni lib.i.amygdalarum ℥.iiii.olei, hoc ego sæpe fieri feci pro illustrissima N.quõdam dña Brixiæ.

Oleũ amygdalarũ si simpl'r scriptũ reperiatur & absq; determinatione,semp de oleo amygdala℞ dul.est intelligẽdũ.

Descriptio. XXX.

OLEVM tartari magistrale, & est quo mulieres liniunt facies suas,abstergit enim faciem mirabiliter.

℞.Tartari quãtitatem quã uolueris ponatur super prunas, & tñ permittatur ꝙ totũ inflammetur & rubeat,postea ponatur in sacculo lineo, & pone dictũ sacculũ in loco humido sicut penu,& sub sacculo ponaẽ uel ampulla uel cyathus. quod.n.exiet ab oleum tartari ab omnibus solet appellari.

Hoc oleũ põt fieri tã de tartaro albo.s.vini albi quãvini rubei.Et sunt qui alio mõ faciũt.s.puluerizãdo tartarũ subtiliter,deinde ĩ sacculo telæ reponũt,& ipsum sacculũ, & tartarũ irrorãt aceto,deinde sub prunis ponũt, & relinquũt vsq; quo nigrescit,deinde extrahunt illud a sacculo, & iterũ puluerizãt:& aceto aspgũt,& sub prunis ponũt,& post ipsi' nigredinẽ sacculũ accipiũt,& ĩ penu ponũt liquor erit vt supra

Quinq; modis habeẽ diuersitas oleo℞,quædã.n. olea fiũt per expressionem,ut oliuarũ,& amygdalarum,quædam per impressionem,ut oleum camæmillæ,& de absintio,quædam per resolutionem, ut oleum ouorũ, & frumenti.quædã per sublimationem,ut oleum philosophorum,uel de lateribus, quædam vero per emanationem,ut oleum balsami.

Et iterum oleorum triplex est diuersitas,quædam.n.sunt frigida,ut rosatum violatum,quædam temperata, ut amygdalarum dul.recens eo, quia elapso mense rancescit, & sic sua temperies deperditur,& calida fit,ideo dixi recens. Et quædam calida,ut rutaceum,costinum,uulpinum.

Olea frigida quãto recẽtiora tãto meliora,cũ trãseũt tres menses virtus ipsorũ perdiẽ,& calida fiunt. Temperata vero usque ad sex menses sunt in sua bonitate.Calida vero seu calefacientia quanto antiquiora tanto meliora.Et sic habes distinctionem oleorum quæ fuit undecima in ordine.

Incipit distinctio XII. quæ est de artificio ceræ.Et continet sex modos præparationis. Quarum prima est.

CERA enim quid sit,& qũo a melle separetur qũo fiat a doctoribus,lõgo & claro sermone ptractatũ est,ita ut et mulieres,& rustici magistri effecti sint.Igr̃ de ipsius artificio scribere restabat.A cera igiẽ rubea faciã initiũ.

Modus primus.Ad faciendum ceram rubeam.

℞.Ceræ lib.i.terebintinę subtilis ℥.iii.in ęstate,in hyeme. ℥.iiii.cinaprii super lapidem pictorum bene triti, olei oliuarum.an.℥.i.liquefiat cera, & terebentina ad ignem, demum remoueantur, & post aliqualem infrigidationem addatur oleũ,& cinaprium beneq; simul misceantur,& reseruetur.

Oleum enim cum cera ponitur,ut ceram simul tenere faciat quæ a cinaprio separatur, & frangibilis redditur, ac ut cinaprium melius conteratur.

Sũt q. loco cinaprii ad faciẽdũ rubeã cerã ponũt miniũ, & fieri põt,sed triplũ poniẽ de minio,vt,p oĩ lib.ceræ,minii bene triti cum oleo ut supra ℥.iii.uel duas ad minus addas.

Modus.ii.Ad faciendum ceram viridem.

℞.Ceræ lib.i.viridis æris triti ut supra. olei oliuarum,an.℥.i.liquefiat cera, & post aliqualem infrigidationem addatur viride æs,& oleum,& bene misceantur,& viridis fiet.

Si dictã cerã tenacẽ facere uis adde quãtitatẽ terebinthinæ suprascriptã in cera rubea.Terebinthina.n.in cera poniẽ ut p ipsam tenax reddaẽ.Ac q.a aliqñ de ipsa fiunt imagines, vt facilius a formis in aqua madefactis separetur.quare &c.

Modus.iii.Ad faciendum ceram nigram.

℞.Ceræ lib.i.terræ tritæ:vt supra.olei oliua.an.℥.i.liquefiat cera, & post aliqualem infrigidationem addantur terra nigra,& oleum,& reserua.

Si dictam ceram nigram tenacem facere uis, addas quantitatem terebinthinæ supra tibi notatam.

Modus.iiii.Ad faciendum seu dealbandum ceram.

℞.Ceræ quãtitatẽ quã uolueris,aquæ claræ partes duas.Misceantur duo hæc,& calefiat aqua ad ignem clarũ vsquequo cera sit liquefacta,deinde paululũ permittãtur quiescere donec tota cera natet super faciẽ aquæ, deinde accipe uas aliquod uitreatum,cuius pars exterior sit lenis,& madefac eũ in aqua frigida.deinde infundaẽ fere medietas eius in cera

liquefacta, & extrahe cũ cera q̃ sibi adhæret & permitte ceram illam infrigidare, deinde separa eam a uase: & tm̃ hoc facias ꝙ tota cera ab aqua fuerit extracta, deinde dictam ceram taliter formatam soli exponas, & rori in mense Maii, & illã sæpe uoluas, et tm̃ permittatur, ꝙ fiat alba ut cerusa. Sunt aũt quidã alii qui illam dealbãt in tribus diebus seruã do prædictum modum, sed expectãt in mense Iulii qñ sol est in maiori calore, & quia cera illa subtilis est faciliterq; a caliditate solis posset liqfieri, aspgẽda ẽ aqua mũdabis in die.

Modus.v.Dealbandi ceram.

℞.Ceræ quantitatem quam uolueris, aquæ claræ partes duas, bulliant & simul coquantur donec nigrescat aqua. Et tunc proiice aquam illam, & pone aliam, & ita sæpe fiat donec fiat alba, deinde collige ceram & reserua.

Multis aliis modis potest cera dealbari, sed prescripti duo modi sunt communiores ac meliores.

Insuper, nota, quòd cera põt omnem colorem accipere tingendo eam cum re tingente ad colorem quem intendis facere, seruando modo in cera rubea, & uiridi tibi declaratum, & de quantitate tam rei quam olei & contritione &c.

Modus.vi.laborandi dictam ceram. modus & mensura, longitudinis secundum diuersitatem ponderum.

℞.Cereum de rub.ix debet esse bra.iiii.& quar.ii.Cereũ de rub.viii.debet esset de br.iiii.& quarta media.Cereũ de ru. vii.debet esse bra.iiii.Cereũ de rub.vi debet esse de bra.iii. & quar.iii.Cereũ de rub.v.debet esse de bra.iii.& tertiis ii. Cereũ de rub.iiii.debet esse de bra.iii.& tertiis.i.Cereũ de rub.iii.debet esse de bra.iii.Cereũ de rub.ii.debet esse bra. ii.& quar.iii.s.Cereũ de li.xl.debet esse de bra. ii. & quar. iii.Cereũ de li.xxx.dẽt esse de bra.ii.quar.ii.Cereũ de li.xx. debet esse bra.i.& quar.ii.s.& digitis.ii. Cereum de li.xvi. debet esse de bra.ii.Cereũ de li.xii.dẽt esse de bra.ii.minus digitis.iiii.Cereũ de li.viii.debet esse de quar.vi.s.Cereum de li.v.debet esse de quar.v.s.Cereum de lib.iiii.debet esse de bra.i.& quar.s.Cereũ de li.iii.debet esse de bra.i.Cereũ de li.ii.s.dẽt esse de bra.i.quar.iii.s.Cereũ de li.ii.debet.esse de bra.i.& quar.iii.Cereũ de lib.i.s.debet esse de bra.i.& tertiis.ii.Cereũ de li.i.debet esse de bra.i.& quar.i. Cereũ de lib.s.debet esse de bra.i.Cereũ de.℥.viii.debet esse bra. i.& digitis.ii.Cereũ de.℥.iiii.dẽt esse de quar.iii.&.s.et dig. ii.Cereũ.de.℥.iii.debet esse de quar.iii.& digi.ii. Cereũ de. ℥.ii.debet esse de quar.iii.Cereũ.de.℥.i. debet esse de quar. ii.& digi.iii. Cereũ de.℥.s.debet esse de quar.i.s.& digitis. ii.Cereum de di.iiii.debet esse de quar.i.s. Cereũ de di.iii. debet esse de quar.i.& digitis.iii.Cereũ de di.ii.debet esse de quar.i.digitis.ii.Cereũ de di.i.debet esse de quar.& digito uno.Mẽsurę istę intelligẽdę sunt ac mẽsuradæ cũ brachiis pãni, & nõ solũ itelligẽdæ sũt de cereis rotũdis, sed de quadratis, diuersificant tamẽ quãdoq; ẽm diuersitatẽ opinionũ, sed hic est cõis & proportionatus modus ab oĩbus usitatus.

Nota insuper, ꝙ qñq; ceram laborãtes, uel inaduertẽtia uel in aliquo alio casu faciũt, uel summitatẽ, uel postremã cerei nimis grossam, ut igitur errorem suum corrigere possint abradunt cultello partẽ illam superfluam, cuius modus non laudatur. Sed accipienda est altera cera feruens, & super partem illam superfluam cum illo proiicienda, & totiẽs est reiterãda, ꝙ pars illa amota sit, & sic error corrigeẽ.

Et nota, ꝙ parũ dẽt esse dña in magnitudine seu in grossitie de parte infinita & suprema si ẽm rõnẽ laboratũ ẽ cereũ.

Apponunẽ qñq; rotũda cerea, ut dispendiũ euiteẽ. Igiẽ talis ẽ modus. Amoueaẽ cera in supiori parte ceri antiqui usque ad lyciniũ p quartã unã & lyciniũ antiquũ cũ nouo bñ ligeẽ, ita, ut si eũ fune suspẽdaẽ nõ laxeẽ, deinde ĩuoluaẽ charta tãte altitudinis q̃te cereũ eẽ dẽt, & ĩ dicta uacuitate cera liquefacta cũ captia ponaẽ usquequo uacuitas plena sit deinde duæ, uel tres manus ceræ sup totũ cerũ addanẽ. Et sic nouiter totũ factũ eẽ apparebit. Modus hic ab oĩbus usitatus ẽ. Et in hoc concluditur.xii. distõ quæ fuit de artificio ceræ.

Incipit distinctio XIII.q̃ est de artificio zucchari. Et continet.xxx. & unum modum laborationis.

EX zucchâro multa fiunt q̃ in hoc meo libello non describentur. Cũ iã trita sint, & rudes in his sint edocti. Sed q̃ fiunt, & non ab oĩbus modus faciẽdi sciẽ, declarabitur ut artificiũ zucchari oĩbus pateat huius opusculi beneficio.

Modus primus. Ad faciendum coriandros solidos.

℞.Coriãdri mũdi seu solidi fiunt ex zuccharo sub quo poniẽ semen coriandri pparatũ, ut supra, & bñ exiccatũ oi humiditate, & in principio usq; fere ad finẽ poniẽ zuccharũ bñ coctũ, in fine uero p tres uel quatuor manus exhibeẽ lenis coctionis, ut maiorẽ rotũditatẽ accipere possint, fiãtq; magis solidi. Dicti coriãdri bene siccãdi & fricandi manibus sunt, & nõ solũ in fine, sed in oĩ additione zucchari, eo quia inde duriores redduntur, nec ita faciliter ab humiditatibus denigranẽ, & molles reddunẽ, & tunc ab oĩbus artificium laudatur, & hæc est ꝯsuetudo Ianuensiũ q̃ ab oĩbus approbatur.

Modus.ii.Ad faciendum coriandros crispos.

Tegaẽ semẽ coriãdrorũ zuccharo manibus fortiter fricãdo uſquequo hẽat mediocrẽ magnitudinẽ dãdo semper zuccharæ satis fortis cocturæ, deinde accipiaẽ captia forata paruo foramine in fundo, & zuccharo ĩpleaẽ, & ab alto zuccharũ dictis coriandris piiciatur sup bacilonũ ducẽdo sub, & supra hinc, & indè, & si zuccharũ fortis coctæ a principio usq; ad finem, & bñ exiccenẽ ducendo bacilonum, ut supra Zuccharum datur bene coctum, ut crispum durare diu possit ac ut tantum simul non adhæreãt quantum adhærent si leuiter decoqueretur, & hoc est ꝙ bene docti apothecarii faciunt.

Modus.iii.Ad conficiendum cinnamomum.

℞.Cinnamomũ excorticatũ a superiori cortice, & p parua fila incidaẽ, & ĩ bacilone ponaẽ, ac zucchaꝝ supra ipsum piiciatur cũ captia paruo foramine forata. Et in principio. ut puta per tres manus zucchaꝝ sit leuis coctionis. postmodũ usq; in fine fortis, bacilonum ducendo, ut in coriandris crispis dixi, & tantum hoc continuetur, ꝙ grossi reddantur.

Sũt qui post primã piectionẽ zucchari aspergũt dictũ cinnamomũ incisum zingibere puluerizato, ut fiãt magis mordicatiui, & gustui fortiores, sed modus ille non mihi placet, sed ut linguæ mordẽtes sint, dẽnt fieri ex bono cinnamomo, nec infundendũ est in aqua, ut quidã fatui faciũt, ut facilius incidaẽ, eo quia illa ĩfusio tollit oĩno saporem cinnamomi.

Modus.iiii.Ad conficiendum amygdalas.

℞.Amygdalas, & bñ cũ panno aspero frica, beneq; in bacilono exicca, & ab oĩ immũditia mũda, demũ zucchaꝝ fortis coctionis sup eas piice cũ captiæ forato bacilonũ huc & illuc ducẽdo incessanter sub quo fit ignis carbonũ, bñq; exiccentur, & tm̃ hoc fiat, ꝙ bene tegãtur, & quanto plus continuatur dicta ductio baciloni, tanto solidiores redduntur.

Sunt qui cõficiunt amygdalas cum cortice, & hoc mõ ꝯfectæ lõgiori tpe durant nec rancescunt. Sunt uero quia superiori cortice mundant, & sic conficiunt cum zuccharo. Alii qui illas diuidunt in duas partes, & cõficiunt, illasq; crispas faciunt. Modus uero faciendi in decoctione zucchari, & ductione baciloni est, ut de coriandris crispis tibi monstraui.

Modus.v.ad condendum rancettos.

℞. Corticemranciorum pparatorum quantitatem quàm uolueris, & super eas proiice zuccharum cum captiæ forato bene coctum & facias quemadmodum de cinnamomo dixi: & de proiectione zucchari & ductione baciloni.

Cortices arãcioꝝ hoc mõ pparantur. Infundantur in aqua mũda, & pmittãtur p dies.ix.oĩ die aq̃ innouãdo: ultimoue ro bulliant in aq̃ x.uel xii.ebullitionibus: deinde ab igne remotis remoueatur pars alba q̃ cortici adhæret, & incidãtur p lõgũ in satis minuta frusta, & infundantur in zuccharo liquefacto & cocto per diem & noctẽ: deinde in eo bulliant leui ebullitione, postmodum extrahantur & desiccari permittantur quæ desiccatæ modo quo supra conficiantur, & hoc modo præparantur, & amaritudo ab eis remouetur.

Modus vi. Ad conficiendum garyophyllos.

℞. Garyophyllos & exicca, beneq; munda ab oĩbus immunditiis: deinde zucchaꝝ cũ captię forato sup eos piice fortis factis cocturæ. Et si illos crispos faceruis, facias ut de coriãdris crispis tibi dixi deducendo bacilonũ. Si uero solidos vt de amygdalis tibi mõstraui, et idem intelligas de rancettis.

Ad faciẽdũ cõfectionẽ bene crispas dẽt eẽ foramẽ captię paruũ, et zuccharum debet dari æqualr, et uniformiter, et

quanto ab alto plus proiicitur tanto melius, nec permittendæ sunt guttæ super eas cadere: illæ enim opus destruent.

Modus.vii Ad faciendum anisos.

℞.Semina anisorũ bene mũdata li.ii.& super ea proiice zuccharũ leuis coctionis in principio, & bene manibus ducant ꝑ bacilonũ usquequo fere sint cooperta beneq; exiccentur ad oẽm manũ zucchari,& hoc cõtinuetur usq; in finẽ, si solidos anisos facere vis. Si uero crispos, postquã coopta erunt da zuccharũ cũ captiæ forato,& ab alto proiice,& sit fortis cocturæ, deinde duc bacilonum, ut in coriandris crispis tibi dixi, & hoc facias vsq; ad debitam ipsorum magnitudinem.

Anisi quanto paruiores, tanto pulchriores: & quanto duriores, tanto laudabiliores: duri.n.fiunt, & non solum anisi, sed & cæteræ aliẹ confectiones si bene siccentur ad omnem zucchari additionem, quare bene hoc notetur.

Modus.viii.Ad conficiendum pineas.

℞. Pinearũ bene mundatarũ quãtitatẽ quã uolueris,& sup eas ꝓiice zucch.cũ captiæ forato bonæ cocturæ a principio usq; ad finẽ,& duc bacilonũ ꝓut in coriãdris crispis tibi mõstraui. Si uero solidos facere uis, facias ꝓut de amygdalis tibi mõstraui,& de ꝓfectione zucchari,& ductione bacilone.

Nota ꝙ hæc confectio parum durat, eo quia rancescunt pineæ,& antequam conficiantur est aduertendum ne rancidæ sint cognoscũtur autem quia sunt nigræ,& mali saporis, purgandæ sunt cum furfure, ut supra tibi ostendi.

Nota insuper, ꝙ sunt qui in prima exhibitione zucchari ponunt albumen oui bene conquassatum cum zuccharo nõ multum calido, ne albumen coqueretur, hoc faciũt. eo quia cum difficultate zuccharum eis adhæret propter oleagineitatem quæ in eis est,& hic modus non uituperatur.

Modus ix.Ad cõficiendum auellanas.

℞.Auellanarũ quantitatẽ q̃ uolueris,& facias ꝓut de amygdalis tibi monstraui,& crispas, & solidas faciendo seruãdo modum in istis, sicut de amygdalis tibi dedi. Auellanæ antequam conficiantur debẽt bene duci in bacillono, & calefieri ad hoc, ꝙ subtilis cortex eis adhærens remoueatur. Si.n. permitteretur, zuccharũ faciliter ab eis remoueretur &c.

Modus x.Ad cõficiendum muscardinos.

℞.Cinnamomi subtilis,& ele.& bene puluerizati ʒ.ii. musci optimi dissoluti cum paucissima aqua ro.℈. s. misce duo hæc in bacilono, & super eis proiice zuccharum bene coctum beneq;,& incessanter manibus zuccharum, & species ducantur,& bene exiccentur,& totiens hoc fiat, ꝙ ad grossitudinem semi.papau.veniant, in fine dando per duas manus zuccharum leuis coctionis ut rotundi fiant.

Muscardini nisi cũ difficultate corpus accipiũt. Sed sagax apothecarius,& sollicitus immiscendo manibus zuccharũ, & species cito eos format. post uero duas, uel tres manus zucchari cribellandi sunt, aquam cribellatione exeunt muscardini grossitudinis pũtæ acus,& puluis reseruetur, & alii qui iam corpus sumpserunt expleantur. Feci ego semel facere ab uno famulo bene docto,& præsens steti, & illos cito,& optime perfecit. Sed ante perfectionẽ dimisit pellem manus ad bacilonum,& pauca quæ remansit desiccata erat.

Insuper nota, ꝙ qñ ꝑscriptæ oẽs cõfectiones in bacilono fiunt, debet esse sub eo ignis carbonum accensus sine fumo, non autem lignorũ, ut iam a quibusdam fatuis uidi facere.

Modus.xi.Ad faciendum pignocatam.

℞.Zucchari clarificati,& coctionis non perfectæ lib.i. Stãgezetur optime cũ baculo amota captia ab igne,& post longam eius ductionem addantur pineæ mundæ.℥.iiii. Et simul misceantur, deinde zuccharum perfecte coquatur, & si dura coctio, deinde in morsellis incidatur.

Pignocata si longo tempore conseruari debet apponenda est quantitas præscripta pinearum. Si uero pauco tempore apponi potest lib.s.pinearum pro omni lib.i.zucchari.

Modus.xii.Ad faciendum morsellatam albam.

℞.Zucchari clarificati,& coctionis nõ ꝑfectæ li.i. Stangezetur optime cũ baculo,& post lõgã eius ductionẽ addant zingib.minutim incisi ʒ.ii. deinde zuccharũ ꝑfecte coquat,& ĩ morsellis incidat. Sunt aũt multi q̃ maiorẽ q̃titatẽ zingib. ꝑ lib.i.zucchari ponunt, ut fortior sit, sed cõis,& ab oĩbus usitata dosis est ʒ.ii. zingiberis pro omni lib.i.zucchari.

Modus.xii.Zingiberata.

℞.Zingib.mũdi & ele.℥.s.cinnam.fini ʒ.ii. macis garyophyllo.an.ʒ.i. puluerizẽtur hæc subtiliter, & adde zucchari clarificati,& bene cocti lib.ii.& fiat confectio in morsellis.

Confectio hæc est multũ delectabilis gustui, sed nõ est alba,& fit ĩ multis bonis urbibꝰ. Sed in hac nr̃a vrbe nõ ẽ ĩ usu.

Modus.xiiii.Ad faciẽdũ fructꝰ,& aĩalia oĩa ex zuccharo.

℞.Zucchari quãtitatẽ quã volueris,& pulueriza, deĩde post subtilẽ puluerizationẽ impastẽt cũ albuminibus ouorũ quãtitate sufficiẽti in tñ ꝙ formã pastæ habeat, deinde unganẽ formæ cũ oleo amygdalarũ dul. & de dicta pasta formæ impleanẽ, postea simul cõprimãtur,& sic erũt aĩalia, uel fructꝰ facti,& sic oĩa fieri pñt dũmõ formæ habeat, deinde ponanẽ in stupha ad siccandum, demum pingatur ſm colorem suum.

Sunt quidam alii qui impastant zuccharum cum gumma dragacanti facta in aqua ros.& qui aspergũt formas farina, & hoc fieri potest. sed superior modus melior est.

Modus.xv.Ad faciendum penidios.

℞.Zucchari li.ii. infundãtur in aqua ꝑ noctẽ, deinde coquãtur cũ illa aqua absq; aliqua alia clarificatione, prius tñ colẽtur,& sit coctio dura. postquã coctionẽ ꝓiiciantur sup marmor inunctũ oleo amygda.dul. deinde ducaẽ ad ferrũ antequã infrigidetur,& quãto longiori tp̃e ducuntur, tãto albiores fiunt, deinde forpice incidantur,& in stupha reseruẽtur.

Sunt aũt qui ponũt pro oĩ lib.i.zucchari ℥.s.amydi puluerizati post mediam zucchari coctionem vel in fine, & hoc ut zuccharum non candeat, & modus ille non uituperatur.

In aqua aũt zuccharum ponĩẽ, vt viscositatẽ acquirat, qua mediãte possit ad ferrũ trahi, qua trahitiõe albi penidii fiãt.

Zuccharũ quãto ꝑfectius tãto longiori tp̃e in aqua ꝑmittatur ĩfusum. Quãto uero grossum magis, ac rubeũ, tãto minori tp̃e relinquẽdũ est in aqua,& hoc not. zuccharũ.n. grossum,& rubeũ, multũ de uiscositate habet, iõ parũ in aqua ꝑmittatur. Album uero paucam hẽt, humiditatem, ideo ad illam acquirendã quæ necessaria est ad hoc ꝙ trahi ad ferrum possit, in aqua infusum stare debet,& longo tempore.

Zuccharum in omnibus suprascriptis confectionibus clarificari debet. In ista autem non clarificatur, sed tantummodo colatur, ut a superfluis,& immunditiis mundetur.

Modus.xvi.Ad faciendum manuschristi rosatum.

℞.Zucchari clarificati,& ab aqua consumpti li.i. aquæ ros. lib.s.misce, & bulliant duo simul usq; ad aquæ consumptionem,& zucchari fortem coctionem, deinde proiice super marmor aspersum farina subtili & reserua.

Sunt qui ungunt marmor ex oleo amygdalarum loco farinæ. Nec hic modus mihi placet.

Scias insup ꝙ zuccharũ ex quo fit manuschristi nõ multũ stãgezatur: longa.n.stãgezatio ꝓhibet zuccharũ cãdescere etc.

Modus.xvii.Ad faciendum manuschristi uiolatum.

℞.Zucchari clarificati,& ab aqua cõsumpti li.i.aquæ florũ violarum lib.s.misce,& fiat, ut præscripto tibi monstraui.

Nota insup, ꝙ apothecarii nostri tp̃is solũ.℥.iii.aquæ florũ uiolarũ & rosarum pro li. i.zucchari ponunt ad faciendũ tam manuschristi uiolatũ quã rosatũ,& tunc pauca uirtus in eo est, ideo quãtitas illa apponenda est supra a me descipta.

Potest etiam fieri manuschristi buglossatum & boraginatum,& fiant ut præscripti permutando solum aqua & loco aquæ rosarum ponatur aqua florum buglossæ, uel florum boraginis cum quantitate zucchari præscripta.

Modus.xviii.Ad faciendum manuschristi perlarum.

℞.Zucchari clarificati,& ab aqua consumpti li.i.aquæ rosarum lib.s.misce hæc duo,& simul bulliant usq; ad aquæ consumptionem & zucchari duram coctionem. In fine uero addatur margaritarum subtilissime puluerizatarum ℥.s.& proiiciatur super marmor aspersum. ut supra.& reseruetur.

Sunt aũt quidam apothecarii, immo fere oẽs qui solũ ʒ.i.margaritarũ ꝑ oĩ li.i.zuc. ponunt,& hoc ꝑꝑ ipsarum penuriã, ac emptores nolũt soluere & male, nulla.n.minor quantitas apponenda est quam ℥.s.pro omni lib.i.zucchari.

Modus.xix.Ad faciendum manuschristi cum fragmentis.

℞.Zucchari clarificati ab aqua consumpti li.i.aquẹ rosarũ li.

s. bulliant duo hæc simul usq; ad consumptionē aq. & durā coctionem zucchari deinde in fine addanē fragmentorum pciosorum oium subtilissime contritorū.ʒ.iii. margaritarum.ʒ. i.misce,& piiciatur super marmor,& reseruetur in stupha.

Modus.xx. Ad faciendum sauouiam.

℞.Zucchari clarificati,& ab aqua cōsumpti li.i.aquæ ros. ℥.iiii.amydi puluerizati.℥.iiii.bulliāt oia simul vsq; ad aquę cōsumptionē,& zucchari durā coctionē, deinde in fine addantur zingi. subtilissime incisi.ʒ.ii. et proiiciatur sup marmor,& detur ei forma manuschristi,sed latior, & maior sit.

Hæc ↄfectio fit apud curiales et dnos Venetos,et his i locis multū i u su ē.Multūq; delectabilis ē gustui ac nutritiua.

Modus. xxi. Ad dandum colorem rubeum zuccharo.

℞.Braxili subtilissime raspati.℥.i. aluminis rochæ.ʒ.s. aq.℥. vi.infundanē duo hæc ī pecia ligata in dicta aq p dies sex.deinde calefiāt ad ignē leuiter,et cū aqua zuccharū coquatur.

Modus.xxii.Ad faciendum colorem uiridem zuccharo.

℞.Succum caulium,uel succum bletæ, uel succum foliorum ireos,& cum altero eorum zuccharum coquatur.

Modus.xxiii. Ad faciendum colorem cœlestinum,uel nigrum zuccharum.

℞.Indici,gūmi, dragacāthi,an.℥.s.vini nigri.℥.vi.ligenē in pecia duo hæc subtiliter puluerizata. & infundanē i uino per dies sex : deinde cum dicto uino zuccharo coquantur, prius tamen ad ignem cum dictis rebus aliqualiter calefiat

Modus.xxiiii.Ad faciendum colorem glaucum.

℞.Croci.ʒ.ii.aquæ lib.i. infundanē in ea p diem & noctē. deinde aliqualiter calefiāt simul, postea colentur,& cum dicta aqua zuccharum coquatur,uel accipe succum florum nascentium in paludibus qui sunt glauci, & est opinio quorūdam, quòd sint flores, acori, & cum eo coque zuccharum, est.n.glaucum pulcherrimum,non tamen ita boni odoris.

Modus.xxv.Ad faciendum colorem turchinum.

℞.Indici.ʒ.ii.cerussæ.ʒ.s.calcis uiuæ.ʒ.i. puluerizenē, & in pecia ligētur,ac infundanē ī li.i.aq p diē & noctē:deinde sit ad ignē aliquaťr calefiāt, et cū dicta aq zuccharū coquaē.

Modus xxvi. Ad faciendum colorem morellum

℞.Succi florū ireos,& cum eo zuccharū coquaē, & si illo tpe non reperiē,accipe M.i. incisionū corii morelli ex quo fiunt pilæ lusoriæ,& bursæ,& pone in aqua dum incipit bullire,& permittatur bullire tribus,uel quatuor ebullitionibꝰ deinde coletur aqua ab illis incisionibus,& cum dicta aqua coquatur zuccharum,& sic potes facere de rubeis incisionibus si rubeum colorem facere uis absq; braxili.

Modus.xxvii.Ad faciendum marzapanum.

℞.Amyg. dul. mundata. & subtiliter cōtritarum li. s.zucchari bene etiam puluerizati, deinde iterum cum amygdalis bene commixti lib.i. aquæ rosatum.q.s. & fiat pasta quæ extendatur super ubiatas. & in furno coquatur.

Sunt autem qui non ponunt nisi.℥.iiii.amygdalarum pro omni lib.i. zucchari quidam plus, & quidam minus, & hoc fieri potest ad placitum sumentis seu comedentis.

Fiunt aliqn sine ubiatis marzapani hoc modo: facta pasta extendatur super incissorium zuccharo aspersum, & in tegula sine igne ponatur,& supraponatur testum cum igne, et post coctionem superioris partis reuoluatur, & ita fiat, & tunc non cognoscetur pars superior ab inferiori.

Etiam fiūt marzapani, si proiicianē super marmor,ut manuschristi,& hoc mō fiunt,coquantur zuccharū ac si manuschristi facere uelles, & in eo piiciantur amygdalæ ultimo cōtritæ,& bene cum zuccharo misceātur:deinde iterū zuccharum coquantur, postmodū super marmor farina aspersum proiiciantur,sed primus & secundus modus melior est.

Modus.xxviii.Ad faciendum zuccharum rosatum.

℞.Sūmitates florum rosarum rubearum incompletę maturitatis.℥.iii. permittantur post earum collectionem saltē p diem:deinde in lapideo uase ultimate cōterantur:postea addde eis zucchari lib.i.& bene pistādo pmisceātur: deinde reponantur in uase uitreato,& cooperiatur charta,demū soli exponatur & per mēse tres pmittatur, oī die ipsum miscendo,deinde remoueatur,& reseruetur,& hoc mō fit zuccharum,uiolatum, buglossatū, et boraginatū permutando solū flores,& in reliquis præscriptus modus seruandus est.

Nota,insuper, ꝙ de floribus pscriptis solū summitas accipienda est alia uero pars abiicienda,quia nimis dura. Et fila illa quæ in floribus boraginis reperiuntur abiicienda sunt.

Modus.xxix.Ad faciendam codognatam.

℞.Poma cydonia a superiori cortice & ab interiori aīa mūdata,& p ignē cū pauco uino ī pasta reducta li.xii. zucchari clarificati,& ab aqua cōsumpti li.viii. misce & coquātur oia simul,semp agitando donec cocta sint, & in scatulis reseruet.Hæc.n.est uera dosis zucchari q̄ in codognata apponenda est.alii ponūt æqualē q̄titatē zucchari, & pastæ, nec modꝰ iste laudaē. Pasta igiē dicta anteq̄ cū ea zuccharū misceaē staminiāda ē cū bacili forato ad hoc ꝙ ipsa subtilis sit.

Semperque ducenda est cum baculo dum ad ignem est ad decoquendum.Ipsius autem coctio cognoscitur cum ipsa tota a bacilono ducendo se leuat, nec ab igne remouenda est nisi ipsa separetur a bacilono,quia tunc est signum copturæ,et hoc idem intelligas de amarenata.

Modus.xxx.Ad faciendam amarenatam.

℞.Amarenas,non dulce, & cum pauco uino ad bulliendum pone.post uero crepaturam earū colentur a succo suo, deinde manibus fricando transeant per bacilonum foratum,et exiet pulpa,& arili seu nuclei, & cortices remanebunt.Accipe igitur de dicta pasta li.xii.zucch. clarificati,& ab aqua consumpti li.viii.misce,& bulliāt simul semper cū baculo agitando,donec a bacilono leuētur, & reseruentur.

Nota ꝙ hoc mō fit cōfectio delectabilis seu cornalina accipiendo cornalos,& faciēdo, ut de amarenata supra monstraui,& de bullitione cum uino, & colatura, & positione zucchari.Est.n.cōfectio delectabilis multum ac restrictiua.

Modus.xxxi. Ad faciendum zeleam amarenarum.

℞.Succi pdicti amarenarū li.viii.zuccha. clarificati, & ab aq̄ cōsumpti li.ii.misce & bulliāt vsq; ad cōgelationē, semp cū baculo ducēdo,et reserueē. Est.n.utilis ad sitim extinguēdā.et si q̄s loco saporis aliq̄d uti uellet appetitū incitat &c.

Sunt q. hoc idē faciūt de succis cydoniorū, & decoquūt illū ad zaleæ formā.alii uero ad syrupi formā, et utroq; mō fieti pōt,& in multis ægritudinibus ualet.Et hic finis iponitur tertiædecimæ distōni quæ fuit de artificio zucchari &c.

Incipit XIIII. distinctio quæ est de decoctione medicinarum.Et continet partes tres.

PRIMA est de medicinis quæ multum sustinēt de decoctione.Secunda est de medicinis quæ parum sustinent de decoctione.Tertia est de medicinis quæ mediocrem sustinent coctionem.

Hæc distō nō minus utilis est quàm necessaria.Nisi.n.medicinæ debito modo coquātur,quæ cōpositū faciūt,sane uirtus cōpositi a doctoribus limitata nō resultabit.igiē ut hunc errorem amoueam distinctionem hanc annotaui, in qua & uniuersalem & particularem doctrinam comperies.

MEDICINAE quæ multū sustinēt de decoctione sūt istæ aristolochia,oēs spēs,fœniculus,& herba,& radix apii, & radix & herba petrosilii, & herba,& radix brusci, enulę ireos,gentiana,squinantū,colloquintida,hermodactyli,cucumer asininus, cētaureæ oēs,lapis armenus, lapis, stellatus,sarcocolla,serapi.euphor.opopanacū, oēs spēs serpētariæ,duo ellebori, radix pœoniæ, milium solis,cicera,orobus,baccare,gramē cardones oēs plātago.sēperuiua,cauda eq̄na,raphanus,cortices capparorū,cortices mandragoræ, cortices granatorū,spēs oēs,salis aluminis,rheu. rubea tinctorū.diptamus,achacia,hypoquistidos,cornu cerui,castoreum,oēs succi herbarum,radices oēs nō aro. oīa habentia multā humiditatem,& frigiditatem,staphisagria,lupuli,faseoli,semē canapis,berberi, stipites arborum & plantarum minus tamen quàm radices,& plusq̄ folia coquenda sunt.

MEDICINAE quæ parum sustinēt decoctione, sunt istæ.māna,aqua lactis,rosæ,uio.stœcados, epithymū.s. psyllii,capi.ve.scamo.folium indum,flores genestræ,cardamomi,garyophylli,piper oē,rheubar.cinnam.maiorana saturegia,anthos,basilicon,mellilotum,camæmilla serpillum,origanū,sand.oēs,muscus,ambra,cāphora, ameos, amomi,nigel.s.altheæ:quatuor.s.frigida maiora.s.papa. albi & nigri, ozimum,

ozimũ,carpobal.cũ tota plãta,cortices citri,cortices cydoniorum, calamus aromaticus opiũ acetũ,aqua rosarũ,aqua uio. flores nenu. buglossæ,flores boraginis,oẽs ẽt flores,oia aromatica,omnia haben tia uirtutẽ in superficie,lignũ aloes,omnia facilis resolutionis &c.

MEDICINAE quæ mediocrẽ sustinent decoctionẽ sunt istę calamentum,menta,saluia,betonica,folia omnia,semina omnia, ui nũ,granatorum,unum cydoniorum,herba papau.utriusq; succi her barum aromaticarum,aloes,tamarindi,succus rosarum, succus violarum, absinthium,fumus terræ,eupatorium,hyssopus,pruna, assarum,lupuli,colloquintidæ,turbith,agaricus,polypo.squil.ireos, senæ,mezereon,cyclamẽ.s.genestræ,iusquiami,sauina, scabiosa, pæonia,dauci carui,leui.petrosil.fœn.anisi,cymini,asparagi,apiũ.s.semẽ sem.rutę sem.lini,se.fœnugræci,se.portu.se.lactucæ,se.scario.se. endiu.sem.acetosæ,& herba,se.urticæ,se.coriãdrorũ,hordeum, myrtilli,cubebæ.s.iuniperi,iuiubæ,balaustiæ,tassus barbas. herba, menta, endi.scolopendria,cicorea,tamariscus, saxifragia,laurus,nenupha. hepatica,artemisia,pimpinella,parietaria,hypericon,costum,zedoaria,zingiber,radix liquiritiæ,& succus Et sic concluditur 14.distinctio decoctione medicinarum.

Incipit. XV. & ultima distinctio quæ est de contritione medicinarum. Et continet partes tres.

PRIMA est de medicinis q̃ multum sustinent de contritione. Secunda de medicinis quæ parum sustinent de contritione. Tertia est de medicinis q̃ mediocrem sustinent cõtritionem. Hæc distinctio non minus est utilis q̃ præcedens, & si intellecta fuerit,& executioni mandata, authorum compositiones uirtutem suam a compositore limitatam in recipientem imprimunt, ad laudem altissimi qui sua benignitate opus nostrum dirigat.

MEDICINAE q̃ multũ sustinent de cõtritione *sunt istæ* aristolochiæ oẽs,squinãtũ,enula,ireos,scoria ferri,nitrũ, cortices,ouorum,scorpiones,sandali oẽs,margaritæ,opiũ, papauer album & nigrum.s.semẽ,aloes,colloquintida,cortices capparorũ,cortices granatorũ,& rheuponticũ,rubea tinctorũ costũ,diptamum, sang.drac. cornu ceruí,ossis sepiæ,ebur,aurũ,argẽtum,plumbum ustum,cartamus,sem.iusquiami,hermodactyli,cucumer asininus, centaureę omnes,serpentariæ omnes,duo ellebori,radix pæoniæ,milium solis, semina lini,sem.fœnugræ.berberi,quatuor semina frigida maiora,staphysagria,sem.coriandrorum, lupini,faseoli.s.canapis,cicera.orobos,hordeũ,baccæ lauri,pineæ,amygdalæ,auellanæ,dactylli, passulæ, ficus myrtilli.s.iuniperi,balaustiæ,gramen,omnes cortices plantarum,sauina,cardones oẽs semperuiua,cauda equina,raphanus, lignum aloes,cortices mãdragoræ,batitura æris,marchesita,cerussa, lithargyrium,miniũ, argentum sublimatum,arsenicũ,coralli utriusque,lapis lazuli,lapis iudaicus,lapis lyncis,crystallus,magnes,cinaprium,marmor,sulphur terra sigi.uitriolum, flos æris, auripigmentum,species omnes salis,omnia alumina:lapides omnes, fragmenta omnia,præciosa oia numeralia,species tyriacæ,spẽs mithridati, medicinæ cõpositæ,de oppilatiuæ,medicinæ cõpositæ hepaticæ, medicinæ pro renibus: species trochiscorum,medicinæ oẽs stupefacientes:species hieræ:species loch,medicinę pectorales,omnia metalla.

MEDICINAE parũ sustinẽtes de contritione sunt istæ. scamonea.nigella capil.ven.aloes,rosæ,uiolæ,sarcocolla, serapinũ, euphorbiũ,opop.mezereõ,flores genestræ,flores camæ.mellilotũ,anethum,cardamomũ,absinthiũ,stœca.epithymũ,semina psyllii, casiæ lig.pi.p oẽ,camphora,ambra,muscus,succus ros.cortices citri, cortices cydonio.senæ, thymus, oia uina aromatica,oẽs gummæ,ameos, amomũ,ozimum, calamus arom.laudanum,oẽs spẽs aromaticæ,oia quorum uirtus facile resoluitur:oia debilia,& raræ texturæ,oia quę habẽt uirtutem in superficie,omnia intensæ caliditatis & siccitatis.

MEDICINAE q̃ mediocrẽ sustinẽt contritionẽ sunt istæ,ruta,spicæ oẽs,oia semina,cyminum,myrobalani oẽs,rheub.fumus,terræ,eupatorium,hyssopus,assarũ,lupuli,turbith,agaricus, polypodiũ squilla,semina urticæ,acetosa,nastur.garyophylli, nux mus. cubebæ siclæ,scolopendria,cicorea,tamariscus,serpillum,saxifragia, laurus hepatica.artemisia,pimpinella,parietaria,ireos,cyclamen, se.genestræ,scabiosa,se.pœoniæ,dauci,carui,leuistici,petrosillii, fœni.anisi asparagi,apii rutæ.s.hypericon zedoaria,zingiber,hepar,adhib, intestinum lupi,pulmo uulpis,stomacha.galliuarum,medicinę omnes solutiuæ, pilulæ omnes,medicinæ stomatichæ, diaciminum, dianisum,diatrion pipereon:omnia folia præter ipsa aromatica:omnia fere semina præter aromatica.Et sic finem operi imponimus.

Hæc.n.sunt Ioan.Francisce mi frater optimæ quę paruitate ingenii,mei a uariis librorũ uoluminibus elicere potui.Nõ ut te his doctiorem redderem,meum.n.non est Mineruam instruere:sed ut tuis uotis obtẽperarem.Multamq; alia scribere proposueram: sed dubitans loquacitate damnari:his finem imposui.Nosti tu homines nostri temporis,prolixitas eos tedio afficit:quanquam utilis:& necessaria.Malui igitur taciturnitate suis ambagibus damnari quam loquacitate.Vale igitur diu felix:& Quirici fratris tui memento.

TABVLA DISTINctionũ ac descriptionũ oĩum istius libri.Continet enim quinq; & decem distinctiones.

FINIS.

THESAVRVS AROMATARIORVM PAVLI SVARDI.

Recens singulari diligentia recognitus: ad clarissimos dominos Mediolanenses Colegii Physicos, Salutem.

CVM animaduerterem colendissimi doctores quamplures in nõnullis aromatariorum apothecis errores ignorantia committi (quod in animarum simul, & corporum humanorum, summum damnum fore dubitandum non est) eosque corrigere non nisi honestum ac iustum esse uideretur: quare tum amicorum præcibus: tum pietate motus (diuino prius inuocato auxilio, sine quo omnia uana, testante diuo authore nostro Mesue, sanat, solus languores Deus) opusculum hoc hincinde authentice eligendo componere decreui, in quo compositionum omnium in communi practica existentium uirtutem, modum tempus eligẽdi omnia, quæ eis pertinentia declarantur, serie alphabetica omnia ordinando, correctionibus, emendationibusque uestris me submittendo, quibus summe debeo & sicut charitate mouero: ita Deus sublimis benignitate sua in sanitate nos conseruare dignetur, qui sit benedictus in secula seculorum.

VREA Alexandrina Nicolai aurea dicta est ab auro. Alexandrina ab Alexandro peritissimo philosopho a quo fuit inuenta, ualet proprie ad omne uitium capitis ex frigiditate, & maxime ad omnem decursionem rheumatis quæ fit de capite ad oculos, ad gingiuas, ad aures, & ad grauedinem omnium membrorũ quę fit de eodem humore. cuius permixtio.

℞. Assari.	Sulphuris uiui.
Carpobalsami.i.se.plantæ.	Radicum pœoniæ.
Iusquiami.an.ʒ.ii.s.	Radicum iringi.
Garyophyllorum.	Rosarum rubearum.
Opii. Myrrhæ.	Thymi.
Radicum cyperi.an.ʒ.ii.	Radicum acori.
Balsami.i.liquor emanãs ab arbore balsami.	Pulegij.
	Aristolochiæ longæ.
Cinnamomi. Folii.	Gentianæ.
Zedoariæ.	Corticum mandragoræ.
Zingiberis.	Chamædryos.
Costi.	Radicum ualerianæ.
Coralli albi & rubei,	Baccarum lauri.
Cassiæ ligneæ.	Seminis ameos.
Euphorbii.	Seminis dauci.
Dragacanthi. Thurris,	Macropiperis.i.piper longũ.
Storacis calamitæ.	Leucopiper.i.piper album.
Spicæ celticæ.	Xylobalsa.i.lignum balsami.
Meu.i.radix.	Seminis carui.
Cardamomi maio.& mino.	Amomi, ana ʒ.s.
Semen sileris montani.	Albarum margaritarum.
Radicum saxifragiæ.	Seminis rutæ.
Seminis synapis.	Seminis leuistici.
Seminis anethi.	Sinoni idest se. macedonicum an.ʒ.s.
Seminis anisi.ana ʒ.i.	
Ligni aloes.	Auri purificati, idest in foliis collecti.
Rheubarbari ana ʒ.s.	
Seminis petrosilii.	Argenti meri.an.gra.xiiii.
Aliptæ muscatæ.	Bletę bizantiæ.
Castorei.	Ossis de corde cerui.ana.gra. xiiii.
Spicæ nardi.	
Galangæ.	Rasuræ eboris.
Opopanaci.	Calami aromatici.
Anacardi Masticis.	Pyrethri.an.gra.viii.

Meu apud pandectas est anethũ agreste, & nõ est peucedanum, Syl. dicit radix est ĩ vsu.

Puluerizanda puluerizentur, & cum mellis despumati q.su. fiat confectio in bona forma & da post sex menses cum uino albo calido ad modum auellanæ in sero quando uadit dormitum.

Sinoni secundum Simonem Ianuensem, & sm Diof. est semen petrosillium agreste, & in libro pandectarum est semen macedonici, opinio mea est semen macedonicum.

Opium qđ fit in nostris partibus ex capitibus papaueris nigri, fieri debet de Mẽse Maii, uel de mense Aprilis, & ita opium thebaicum in illo tpe fieri debet in partibus Thebis.

De meu Sera.in ca.de meu dicit, habet radicem non subtilem, cuius aliquæ partes diuidũtur in plures, quarum quædam sunt tortuosæ, & quædam rectæ, longæ habent odorem bonum, & radix eius est quæ administratur, postea iterum ait ex auhtorit. Gal. radix huius herbæ est ea in quo est iuuamentum, similiter ait Circainstans.

Pro balsamo ponit terebinthina subtilis, uel oleum laurinum: uel oleum balsaminũ, uel gũmi hederæ, uel quædam compõ olei quæ describitur in recepta diacurcumæ in isto.

Radices omnes in autumno sunt colligendæ, & cyperi de mense Octobris

Et nota, ꝙ si radices alicuius herbæ, uel arboris colliguntur, tunc debet colligi quando nõ habent flores. Si vero folia quando floes habent.

ATHANASIA magna Mes. conferens ad dolorem capitis, & splenis, & oppilationem in eis, & dolorem stomachi & asthma, & tussi antique, & mundificat pectus, & fluxũ ventris antiquum, dysenteriam, & ad fluxum sanguinis, & est in sedatione dolorum sicut philonium, & confert ad dolorem renum, & hæmorrhoidarũ, & Gal. præcepit misceri hepar adip.i.hepar lupi. ualet enim proprietate sua ad morbos hepatis, cuius permixtio.

℞. Croci.	carui.
Opij.	Semen papaueris nigri.
Myrrhæ.	Spicæ nardi.
Castorei.	Eupatorii.
Seminis iusquiami.	Hepar adip.i.hepar lup.
Costi.an.ʒ.iiii.	Cornu dextri capræ. ana ʒ.iiii.
Cordumeni, idest semen	

Quæ sunt puluerizanda puluerizentur, cętera liquæfiant cum melle despumato q.s. fiat confectio, & post sex menses, dosis eius est ab aureo medio usq; ad aureũ unum cum uino suaui, & dulci, aut cum rob, & succo endiuiæ, & apii.

Hepar adip.i.hepar lupi præparatur hoc mõ, & conseruatur. primo debet optime lauari cum uino albo optimo, & bene mundari ab omnibus immunditiis: deinde saletur seu aspergatur sandalis citrinis bene, & subtiliter puluerizatis: deinde permittatur exiccari: demum inuoluatur absinthio, & ponatur in una scatulla in loco sicco cũ dicto absinthio, omni hebdomada absinthium mutando.

Lupi. uero intestinum hoc mõ præpatur, & conseruatur, lauetur cum optimo uino albo: deinde tumefiat, & ponatur ad exiccandũ, sed caueat a fumo, & puluere: deinde ẽt in absinthio inuoluatur, & reserueẽ. ualet. n. ĩ colica mirabiliter.

ANACARDINA Mes. est confectio sapientũ & eorũ q desiderant scire. acuit. n. intellectum subtilizat sensum: memoriã recuperat & cõfert dolori stomachi, & uentris, a frigiditate facto, & clarificat sanguinẽ, & colorem bonũ facit.

℞. Piperis nigri.	Myrobalanorum bel. an.ʒ.ii.
Macropiperis.i.piper longũ.	Zucchari taba.idest zuccha. album.
Myrobalanorum Kebu,	
Myrobalanorum emblicorum.	Burungi.i.nigella.an.ʒ.vi.

Myrobalanorum ind.
Vini de beduft.i.castoreum ana.ʒ.ii.
Costi.
Anacardi.ana.ʒ.vi.
Baccarum lauri ana.ʒ.vi.
Radicum cyperi. ʒ.iii.

Tere anacardos per se:deinde alias medicinas cõfice cũ butyro vaccino,& melle despumato,an.lib.i.proiiciẽdo primo butyrũ purgatum postea mel despumatum: deinde alias medicinas subtiliter puluerizatas,& da post sex menses, & caueat sumẽs a labore,ira,coitu,& ebrietate, dosis est.ʒ.ii.

Omnes myrobalani ponantur in hac confectione ad frangendum malitiam anacardorum: nisi enim illi ponerentur, ipsorum malitiæ omnes alias medicinas corrumperent,quare in hac bene aduertant apothecarii.

In pandectis dicit quòd arbor ꝓ ducẽs ipsum dicitur pediculus elephantis. Sy & panđectæ de mente Se. aliter sentiunt.

Anacardi sunt fructus cuiusdam arboris qui habent similitudinẽ cordis auiũ paruarũ habentes intrinsecus rubedinẽ quandã ad similitudinẽ sanguinis,& nascuntur in Cicilia in montibus igneis qui continue cõburunt,& ab ipsis denominatur cõfectio anacardina,& nota ꝙ isti fructus dum sunt recentes condiuntur cũ melle hoc mõ.liquefacto melle in eo, ponantur anacardi,& diu morentur in eo,illud tale mel uocatur mel anacardũ,habetur in usu absq; dictis anacardis,& aliqñ ingreditur in electuariis, ut inferius apparebit, & illud tale mel habet intensiorem gradum caloris,& siccitatis quam mel purum,quia anacardi sunt calidi,& sicci in.4.gradu.nec sunt pediculi elephantis,vt quidam fatui dicunt.

Burungi,de eo est magna differentia. Christophorus de honestis super illũ passum exponit,ꝙ est nigella,& ꝙ nigella est semẽ nigrũ odoriferũ.Gentilis uero exponẽs illã confectionẽ inquit.burungi sunt grana silia piperi quæ non habemus,sed illorũ loco ƒm quosdam ponitur cataputia. Alii uero dicunt,ꝙ est quædam herba habens folia similia rutæ faciens semen in uaginis silẽ nasturtio quæ mordet linguam sed prima opinio est melior magisq; ad mentẽ authoris, cũ nigella cerebrũ confortet,humiditateq; ipsis deficcet, quẽadmodũ confectionis uirtus est quare nigella ponenda est.

ATHANASIA .i.immortalis,Nicolai, ualet proprie contra fluxum sanguinis mulieris data cũ succo plantaginis,qui succus debet duci super lapidem molarẽ,cum lapide hæmathitis donec in sanguinis uertatur colorẽ,& cum tali succo medicina distemperata detur.& etiam suppositoriũ de eadẽ medicina inunctũ,& in uulua immissum sanguinẽ stringit, hoc idẽ facit hæmoptoicis, uentris etiã fluxũ mirabiliter sedat,fluxũ sanguinis ex naribus cũ pẽtaphylo soluta,& frõte illinita:siue naribus immissa cũ oĩ celeritate sistit lieterícis cũ apozimate balaustiæ nõ modice auxiliat,cuius ꝓmixtio.

℞. Cinnamomi.	Macropiperis ana.ʒ.s.
Cassiæ fist.an.ʒ.iii.gr.viii.	Myrrhæ.
Storacis calamitæ.	Lapis hæmathitis.
Croci.	Sanguinis draconis.
Phu.i.radicum ualerianæ.	Coralli rubei.
Betonicæ.	Mummiæ.
Iusquiami.i.semen.	Costi.
Sifeleos.i.sileris montani,	Boli armeni.
Semen apii.	Simphyti.i.consolida ma.
Semen dau.	Acori.i.radicum.
Semen anisi.	Assari.i.radicum.
Opii.an.ʒ.i.s.gra.iii.	Mandragoræ.i.radicum.
Spicæ.	Polii montani.
Folii.	Baccarum lauri an.ʒ.s.
Castorei an.ʒ.s.	Leucopiperis
Meu.i.radix.	Petrosilii an.ʒ.s.

Mellis.q.s.dosis eius est.ʒ.iii.& da post sex menses, hæc confectio sæpius liberat hominem ab extremis mortis.

ANTIDOTVM Nicolai.i.contra datum hæmagogũ.i.sanguinem menstrualem ducens,ualet ad multas passiones mulierum,ad matricem,quæ non usu purgantur purgat mirabiliter,menstrua educit,fœtum in utero occidit,& postea extrahit,& post partum quæ non sunt purgata purgat,& ad salutẽ perducit,petrã in uesicam rumpit,& purgat urinã,mouet strangurià,sanat hepatis emphrasim, curat sclyrosim in splenẽ sanat,& ad oĩa interiora magnũ bonũ facit,& ad stomachi indigestionẽ,& eos sanat qui colicã patiunt,nephreticis prodest,hoc autẽ qui biberit sanitatem obtinebit, vel aliqñ hæmorrhoidas prouocat, uiam totius corporis aperit & fœtum mortuum,& secundinam educit, & uesicam purgat,stomachum calidum facit,uentositatem consumit,uomitum cõpescit,tamen in mulieribus nihil inuenitur fortius ad oĩa quæ illis sunt utilia,propter quod cauendũ est patientibus hæmorrhoidas,aut fluxum uentris, aut dissenteriam.

℞. Radicum assari.	Orobi.i.moco ℈.i.
Radicum acori. Amomi.	Stipteræ.i.aluminis plumæ scrop.ii.
Seminis triplicis.	Pyrethri.℈.ii.gr.xiiii.
Marathri.s.semen fœniculi. an.℈.i.gr.vi.	Piperis nigri ʒ.i.℈.ii.gr.vi.
Seminis anisi ℈.ii.	Seminis rutæ.℈.ii.gr.xiiii.
Aristolochiæ longæ.	Spicæ nardi
Artemisiæ.	Pulegii.an.℈.ii.gr.xiiii.
Cassiæ fistulæ ana. scrop.ii. gra.xiiii.	Radicum pœoniæ scrop.i. gra.vii.
Centaureæ mi.℈.i.gr.vi.	Radicum cyperi ℈.i.
Dauci cretici.i. pastinaca hortensis ℈.ii.	Smiitus .i. betonica ℈.ii.
	Squinanti ℈.i. gr.xiiii.
Ellebori nigri ℈.i.	Garyophyllorum ℈.ii.
Foliorum lauri scrop. i. s. gra.iii.	Radicum capparis
	Cymini
Liquiritiæ rasæ.ʒ.i.℈.i.	Zingiberis ana.℈.i.
Lupini.ʒ.ii.	Seminis apii.
Melanthii.i.git, & nascitur in frumentis ℈.ii.	Sauinæ an.℈.ii.gr.xiii.
	Xylobalsa. scrop.i.gr.xiiii.
Myrrhæ ℈.ii.gr.xiiii.	Macedonici ℈.ii.gra.xiiii.

Mellis.q.s.detur ad modum auellanæ maioris cum aqua calida post balneum si cum febre est: si uero sine febre cum uino ueteri,aut mulsa dabis,dosis est ʒ.iiii.

AROMATICVM rosatum descriptione.Gabrielis Mes. ualet contra defectionem stomachi,& omnia nutritionis mẽbra confortat,& est contra stomachi humiditatem, & mollificationem,& omnem corruptionem in eo corrigit,cor cõfortat, appetitum excitat, digestionem procurat conualescentibus & debilibus mire subuenit, cuius permixtio.

Rosarum rubearum ʒ.xv.	Gummi arabici.
Liquiritiæ rasæ.ʒ.vii.	Dragacanthi an.ʒ.ii.℈.ii.
Ligni aloes.	Nucis muscatæ
Sandali mazachari.i.citrini an.ʒ.iii.	Cardamomi
	Galangæ an.ʒ.i.
Cinnamomi electi ʒ.v.	Spicæ nardi ℈.ii.
Macis	Musci ℈.i.
Garyophyllorum ana drac. ii.s.	Ambræ ℈.ii.

Syrupi rosati,& de corticibus citri quantum sufficit, & fiat confectio, dosis est.ʒ.ii.

AROMATICVM rosatum Mesuæ,stomachum,& cor confortat,humiditatem uiscerum exiccat:appetitum excitat,& digestionem confortat, uomitum,& nauseam sedat.

℞.Rosarum rubearum ʒ.i.s.	Macis
Ligni aloes ʒ.ii.s.	Garyophyllorum an.ʒ.ii.s.
Trochiscorum diarhodon	Zingiberis.
Galliæ musc.an.ʒ.ii.s.	Nucis musc.an.ʒ.ii.s.
Liquiritiæ rosæ.ʒ.viii.	Heil.i.cardamomi maius.
Cinnamomi electi.ʒ.iii.	Spice nardi an.ʒ.i.
Galangæ.ʒ.ii.s.	

Puluerizentur subtiliter, & cum syrupo rosato,& de corticibus citri,ana.℥.viii. aromatizando illas cum ℈.s. optimi musci: sed in forma solida fieri solent,ut supra.

Si rosarum in aliqua compositione scriptum reperies, sine determinatione est de rubeis intelligendum, tanquam de melioribus,& perfectioribus.

Hic,& pro hac compositione: & pro ante scriptis & infra scribendis est notandum,quòd descriptio trochiscorum in istis ingredientibus infra describitur, in descriptionibus de trochiscis tantum erit.

AROMATICVM Rosatum minus Mesuæ stomachum, & cor confortans,& eorum inflammationes sedans.

℞. Rosa-

℞.Rosarum rubearum.ʒ.x.	Cinnamomi electi.ʒ.iiii.
Ligni aloes	Masticis.ʒ.i.℈.i.
Sandali masurne.i.citrini.	Ambræ ℈.ii.
ana.ʒ.ii.	Musci ℈.i.

Pulverizent subtiliter,& cũ syru.ros.fiat cõfectio & si in for. solida fit, ut supra diximus inuenitur in hac cõpóne magna diuersitas literæ aliqñ.n.dicit:ut in superiori annotaui & bene litera stat. in aliquo Mes.scriptũ reperitur masticis exagiũ unũ,& hic litera corrupta est,quia supior tenẽda ẽ.

Insuper intelligendũ,ꝙ si in aliqua compositioue scriptũ reperis sandali,de sandalis citrinis est intelligendum, cum meliores sint,eo quia participant de utraq; natura,& quoddam medium sunt inter albos & rubeos. Si uero reperiatur sandalorum,de omnibus sandalis intelligas.

Aromati.ros.minus,dr̃ minus,q̃a minus simplicia intrãt.

AROMATICVM musca. Mes. confert syncopi,& tremori cordis,& cõfortat cerebrũ,& cor,& ꝓfert epilepsiæ,& ꝓfocationi matricis,& facit oris odorẽ bonũ,cuius permixtio.

℞. Ligni aloes.ʒ. vii.	Ambræ ʒ.iii.
Darseni.i.cinnamo.fini.ʒ.x.	Musci boni ℈.ii.

Pulverizentur subtiliter, & cum syrupo rosato fiat confectio,si in forma solida,fac,ut supra ostendi.

De musco:nota ꝙ uim suã ac odorẽ amittit si cum spẽbus aromaticis cõseruatur seu ponatur,& uirtus sua amissa recuperat,si in cloacha ponat,& odorẽ recuperat quẽ amiserat ex ꝑmixtione aromaticorũ,cõseruatur aũt si in suo folliculo tenet,uel in ampulla uitrea,& cũ eo permiscetur plumbum in parua frusta incisum,sed ab aromatibus elongetur.

Medicinæ simplices plures ponuntur in composita, eo quia ex his simplicibus fiat una uirtus communis quæ in nulla simplici inueniebatur.

AROMATICVM garyophyl. Mes. stomachum,& cor confortat,nauseã,& uomitum sedat,& ualet cõtra putrificationẽ in partibus stomachi,mẽbra naturæ nutritionibus calefacit,uentositatem dissoluit, & carminat, cuius permixtio.

℞. Garyophyllorum ʒ.vii.	Heil.i.cardamomum maius.ʒ.i.
Macis,	
Zedoariæ.	Rosarum rubearum.ʒ.iiii.
Galangæ,	Liquiritiæ rasæ,
Sandali mazachari.i.citri.	Galliæ muscatæ an.ʒ.ii.
Trochiscorum diarhodon,	Folii,
Cinnamomi,	Cubebæ an.partes.ii.ʒ. vnius.i.℈.ii.
Ligni aloes,	
Spicæ indæ,	Musci ℈.s.
Piperis longi an.ʒ.i.	Ambræ.ʒ.i.

Pulverizentur subtiliter oĩa, & cum syrupo citrino q.s. fiat confectio,& si in forma solida facere uis, fac, ut supra.

De folio inter doctores magna est differẽtia, & cõtrouersia quidam dñt,ꝙ est quædã herba nascens in aquis dulcibus absq; radice, & super eas natat queadmodum lenrigo aquæ alii ꝙ est arbusculum nascens in India,& folia ipsius dñt, ꝙ est folium,alii uero dicunt, ꝙ sunt folia garyophylli.

Partes duæ unius drach. sunt duo scropuli nã diuidendo drachmam per quatuor,omnis pars erit gr.xv. & sic ter multiplicando quindecim,erunt duo scropuli & gr.v.Cum scropulus medicinarum resultet siue sit grana uiginti.

AROMATICVM nardinũ Mes.ualet ad stomachum, & hepar,& uiscera confortat, & renes, & uesicam calefacit, & addit desiderium coeundi,oris, & sudoris odorem bonum facit, & confortat anhelitum, & facit digestionem cibi & resoluit uentositates,cuius permixtio.

℞. Spicæ indæ.ʒ.ii.	Seminis anisi.
Rosarum rubearum.ʒ.iiii.	Corticum citri.
Liquiritiæ rasæ.ʒ.ii.s.	Trochiscorum diarhodon an.ʒ.℈.i.
Galliæ muscatæ.i. quædam Compositio;	Pinearum purgatarum,
Cubebæ,	Amygdalarum purgatarum. & excorticatarũ ana.ʒ.v.
Ligni aloes, Macis.	
Garyophyllorum,	Dragacanthi,
Folii indi.	Gummi arabici an.ʒ.ii.
Cinnamomi an.ʒ.i.℈.i.	Musci. scrop.s.

Pulverizentur subtiliter & conficiantur cũ syrupo rosa. quantum sufficit,& fiat utsupra.

Purganẽ pineæ,& amygdalæ hoc mõ. accipiatur bacilonum sub quo sit ignis carbonum,& in eo ponantur amygdalæ,& pineæ excorticatæ seu mundæ a subtili cortice, & manibus ducatur hinc & inde usquequo sint bene calidæ, & illa caliditate consumitur illud dimidium corruptum.

Alio etiã mõ fieri potest cũ amygdalis, & pineis: ponantur m̃.iii.vel.iiii ꝭm ipsorum quantitatẽ furfuris frumenti, & bñ super dictũ ignem oĩa simul uolue, quousq; bene calefacta sint, & de illo furfure amouetur illa rancitas, & puræ fiunt sine malo sapore reductæ,& hic modus melior est.

Sebeliæ est quædã cõpositio quæ describetur infra in tractatu trochiscorum,quæ a Mesue gallia sabelia appellatur.

Item notandum est, ꝙ in præscriptis compositionibus in quibus Mes.scribit,& confice cum syrupo ros. uult, quòd componatur cum iulep rosato, quia perfectior est: & magis confortatiuum igitur exponas, cum syrupo ros.s.facto cum aqua infusionis rosarum vel uiolarum.

ATRAMENTVM bonum pro scribendo.

℞. Galletti rupti grosso mõ lib.viii. aq̃ pluuialis, aut uinacii lib.lx.& dimittatur galletum simul in aqua,aut uino per dies quinq;,postea bulliat usq; ad cõsumptionẽ medietatis siue sit aqua,siue uinũ consumetur quarta pars,& postea dimittatur frigescere,& postea addatur.Gũmi arabici li.iiii. Vitrioli romani lib.vi.& iterum bulliat parum, & sic fit.

ATRAMENTVM bonum factum ad solem in carmine scriptum ℞.

Vncia gallæ,mediaq; sit uncia gummi.
Vitreoli pars quarta,his addas octo falerni.
Hæc tribus ad solem uitreo suspende diebus.
Noctibus & totidem,sub aperto desine coelo.

ACETVM squilliticum Mes. confortat gingiuam laxam, & putridã,& confirmat dentes motos, & similiter collutio ex eo,& eius potus,similiter est medicina magna foetori oris,faciens ipsum odoriferum,& sanat dolorẽ stomachi, & adiuuat ad digestionem,& usus eius ꝭm oẽm modum administrationis ipsius cõfortat corpus cui accidit laxitas,et mollificatio,& colorem bonum efficit,dosis, potio aceti ipsius est a.ʒ.v.vsq; ad.ʒ.xii,& oxymellis eius ab aur. vi. usque ad ℥.iii. & trochiscorum eius a.ʒ.ii.usq; ad.ʒ.iiii,

℞.Laminas squillæ q̃ in medio sunt abiiciẽdo primas,& ultimas,quia uenenosæ,& malæ.primæ sunt uenenosę,q̃a sunt ẽt multum calidę interiores uero sunt abiiciendæ,quia mortiferæ sunt nimia frigiditate,mediæ uero sunt temperatæ.diuidenda est igiẽ squilla,& tot tunicę sunt ab exteriori parte abiiciẽdæ,quot in interiori,& mediæ reseruãdæ. Accipe igitur de melioribus q̃titatẽ quã uolueris & sue eas in filo cũ stilo ligneo & sit distãtia inter eas,& dimitte eas siccare in umbra per dies 40.postea incide eas in frusta cũ incisorio ligneo in frusta mediocria,& pone ad oẽm librã dictarũ corticũ squillę aceti albi,& boni li.viii.& ambo pone in uase uitreato stricti orificii,& obturetur os eius,& exponatur soli per dies 40.post illud cola,& reserua administrãdo ubi opꝫ.

Incisio,& foratio sq̃llę cũ instr̃o ligneo est,ne insurgat ex ferro in ea rubigo quã excitat sui acuitate, & ad hoc doctores dubitantes cum instrumento de ligno fieri faciunt &c.

AQVA ad asthma secundum Rasim.

℞. Ficuum siccarum ʒ.x.	Capilli ueneris,
Dactylorum,	Liquiritiæ rasæ,
Seminis apii,	Hyssopi siccæ,
Seminis foeniculi an.ʒ.v.	Prasiỹ an.ʒ.v.

Coquantur oĩa in lib.iii.aquæ & bulliant simul usq; ad consumptionem duarum partium,& coletur,& de dicta colatura da bibere. ℥.iiii.pro uice de summo mane loco syrupi.

AQVA constrictiua magistralis.

℞. Prunorum syluestr.	Sorbarum,
Cydoniorum,	Granorum myrti,
Mespillarum immaturarum,	Florum auedoni,

Plantaginis an. partes æquales,& distilla ad lambicum.

AQVA ad oculos rubentes, & lachrymantes experta, & bona.

℞. zucchari albi,	Aloes hepatici an.ʒ.v.

Thutiæ præparatæ ℈.s.	Aquæ rosæ.
Camphoræ. gra.ii.	Aquæ fœniculi.an.ʒ.iiii.
Vini albi clari.	

Misce in vna ampulla uitri,& desuper liga peciam unam lini subtilis, & de dicta aqua asperge in oculis.

AQVA ad inflammationem membri bona & experta.

℞.Aquæ plantaginis.	Cerussæ.
Aquæ portulacæ.	Lithargyrii subtiliter pulueriza
Aquæ vermicularis.	ti ana ʒ.iiii.
ana ʒ.ii.	Camphoræ, gra.iii.

Misce omnia simul, & balnea pluries in die cum pecia lini subtilis ubi est inflammatio.

BENEDICTA simplex Nicolai, & dr̃ benedicta: quia ab oĩbus a quibus sumitur benedicitur, maxime si detur habentibus infirmitates contra quas inuenta fuit. valet ad guttam arteticam,& podagram ex frigiditate,renes & vesicam purgat,peripleumonicos,stomatichos, hepaticos curat, cuius permixtio.

℞.Esulæ ʒ.ii.	Salis gemmæ,
Turbith albi & gummosi,	Galangæ,
Zucchari albi.an.ʒ.x.	Macis,
Diagrydii,	Seminis carui,
Hermodactylo.	Seminis sparagi,
Rosarum rubearum.an.ʒ.v.	Lithospermaton.i. miliũ solis
Garyophyllorum,	Amomi,
Spicæ nardi,	Piperis longi,
Zingiberis,	Polypodii,
Croci,	Cardamomi,
Seminis petrosilij,	Masticis,
Seminis apii,	Seminis ameos,
Radicum saxifragiæ,an.ʒ.i.	Lapidis lyncis. an.ʒ.i.

Puluerizentur subtiliter, & cum melle colato & despumato q.s.fiat electuarium,dosis est ʒ.iiii.vsq; ad ʒ.viii.

Benedicta dr̃ ab effectu,& ab eo denoĩatur, quia bonum effectum inducit,unde ab oĩbus sumentibus benedicitur.

Fœniculi si simpliciter inuenitur de semine ipsius intelligendum est,non autem de radice neque de herba.

Sextaria multiplicia sunt, & diuersificantur ſm̃ diuersitatem rerum:si.n.dicitur aquæ sext.vnum,tunc idem est quod lib.ii.s.Si aũt uini sexta.vnum,idem est quod lib.ii. vn.viii. Si uero sexta.unum olei,& idem est quod lib.i.Vltimo ſępe inuenitur sexta.unum mellis, & idem est quod lib.iii.quare nota has differentias: quia sæpe uidi errores contingere in compõne medicinarum, & non à vulgaribus aromatariis.

CONDITVM de secacul Mesue renes calefacit, & coitum excitat, ventositatem stomachi dissoluit. Et modus operationis eius est.

℞.Radices earum albas grossas,& teneras, & radãtur cortices eius cineritii,& elixentur, & mundentur a uenis interiorib.& incidantͬ in frusta, sicut est mensura pollicis,& ponatͬ in eis uacuitatibus arundinosis frustũ zingibe. humectati:sicut dicemus in ca.de zingib.cõdito, & gra.i.humectatũ, et accipiantͬ ad oẽ pondus eorum mellis pondera tria.Et alii ponunt mellis põdera duo, & zucchari põdus.i. post coctũ fuerit cũ facilitate, et ꝓiiciantͬ ſup illud ſpẽrum alephanginæ partes conueniẽtes & dosis eius est.ʒ.i. vel.ii.

CONDITVM de acoris Mesue,ualet ad ægritudines cerebri,et neruorum,et modus eius est,sicut secacul cõditum additum ad omnem partem eius secacul boni partes.ii.

CONDITVM de baucia Mesue ualet sicut secacul,& eius modus est sicut secacul.

CONDITA de cydoniis Mesue fluxum uentris, et uomitum sistunt:stomachum uero confortant,& digestionem.

℞.Cydonia magna mũda a putrefactione,& mundentur a cortice suo,& granis interiorib.et incidantur in frusta cõuenientia,& decoquantͬ cũ iulep multæ aquositatis, & post diẽ unũ decoquantur cum alio iulep,quod est uicinum ꝑfectæ coctioni vsq; dũ perficiatur in eis decoctio: deinde aromatizentur cũ musco, & ponantͬ in uase uitreo,& sepeliantur cũ iulep in quo decocta fuerunt.Et quidã decoquunt cũ melle.Et quidã cũ uino cocto decoquunt.& quidã super cõdunt cum speciebus aromaticis & alia. Et alii faciunt alia.

CONDITVM de citro Mesue stomachum, & cor cõfortat,& digestionem facit,& bonum oris odorem.

℞.Corticũ citri mundatorum a corticib. suis et propriis magnorũ sicut sunt uiolæ manus quantitatẽ quã uolueris,et fundatur super eos liscinii clari quantitas in qua submergãtͬ et mutetur super eos usq; ad nouem dies semel in die aquã deinde post illud mittatur super eos aqua clara tm̃ usq; donec dulces fiant,& abscindatͬ amaritudo eorũ,tunc uero eliꝫentur in aqua fontiũ plurima in uase mundo usquedũ teneresc ant, deinde exprimantur donec fluat aquositas eorum, post illud infundatur super eos in uase lapideo iulep quantitas aliqua qua submergantur,& sic dimittantur per diẽ & noctem,et fit iulep ex zuccharo albo,& aqua q̃ sit triplũ ipsius: deinde coquantur cũ facilitate vsq; ad modũ penidii,tũc uero separentur cortices citri a zuccharo,& recõdantur in uase uitreato,& condiantur cum iulep rosato,cuius decoctio sit sicut nabit,ita ꝙ una superficies sit laminarum citri, & alia iulep,& reconde,& da post mensem. Et sunt qui aromatizant cum ambra, & musco &c.

CONDITVM de zingibere Mesue confert ad frigiditatem,& stomachi mollificationem, et malitiã digestionis,& corruptionem ipsius,et acetosam eructuationẽ, et lenitatẽ uiscerum,et multitudinem uentositatum, faciens cibum cito penetrare ad hepar,et totum corpus,et modus eius est.

℞.Zingiberis recentis si haberi põt,uel saltẽ humectati partem unã,mellis boni partes tres zucchari partem unam,coquantur sicut secacul: Et quidam accipiunt secacul,et zingiberis humectati an.partem unã.et fit delicatius.Et quidã superconditũt cum ſpẽbus alephanginæ.Et quidã faciũt alia, modus autem humectationis eius est sicut diximus de Kebulis,& proprie,ut infundantur in aqua:deinde sepeliantur in harena.Et fit zingiber album,mundum, et recens.

CONFECTIO de zingibere Mes.valens sicut superius diximus.Accipe zucch.albi partes octo, mellis tabarzet partes quatuor, zingib. boni puluerizati puluerizatione ultima sicut alcohol partes tres,aquæ infusionis zingib.q.s.distemperetur zuccharum cum aqua, et melle,et coquantur usquedũ sufficit:deinde proiiciatur super illud puluis zingiberis et agitetur,et incorporetur cum eo & administretur.

CONDITVM de piris Mesue, stomachum,et cor cõfortans,& modus condiendi ea est sicut cydoniorum.

CONDITVM de pomis Mesue cor confortans, syncopim,et cordis pulsum sedans. Et modus condiendi est sicut cydoniorum.

CONDITVM de persicis Mesue stomachum calidum & cor confortans, sitim reprimens, oris fœtorẽ abscindẽs. Et modus condiendi est sicut cydoniorum.

CONDITVM de Kebulis Mesue stomachũ confortans, & appetitum prouocans, digestionem procurans, sensus & rõnem uigorans,uisum clarificans,utentes eis in iuuentute conseruans.Et modus cõdiendi est,ut accipias ex eis humidis si haberi pñt uel saltem humectatis ſm̃ artem qua humectari pñt quantitatem quam uolueris,et cũ stylo punge eos undiq;,et decoq; eos in aqua cũ facilitate usquedũ teneresc ãt:post hoc dimitte ipsos super tabulam, et exprime aquã illorũ,et submerge illos in aquã mellis :et dimitte eos per duos dies:tunc uero decoque eos igne lẽto cum facilitate, & postq̃ decocti fuerint reconde eos in uase uitreo, & submerge eos in melle decoctionis eorũ. Et da post sex mẽses.

Ars alia auxiliatur ipsos in humectãdo hoc modo. Infundantur in aqua plurima, et exponantur radiis solaribus per dies octo,deinde accipe uas magnum sicut dolium, uel saltẽ fiat fouea magna sub terra in loco humido, ubi intus multam harenam humidam ponas in qua disiunctim sepeliãtur sæpe ac ſępe aquam superfundendo,et innouando harenam de quinque in quinque, aut de quatuor in quatuor diebus usquedum tumefiant,et humectentur.

CONDITVM de myrobala. emblicis Mes. stomachum cõfortans,et humiditatẽ ipsius abscindẽs, et ꝑparans ipsum ꝑparatione, qua partes, et uirtutes eius aggregentur in ipsum.Et modus condiendi eos est.Accipe ex eis quãtitatem quam uolueris.& infunde super eos aquam, et expone soli quousque

quousq; tumescant, et humectent, post exprime in aqua mellis, et dimitte per duos dies, deide coq; cũ facilitate: postq̃ cocti fuerint dimitte eos ĩfrigidare, et adde cũ melle tabarzet, sicut cũ quarta parte totius, et recõde. Quidã uero sup condiunt cũ spẽbus aromaticis, sicut est cinnamomum, et gallia, et cardamomũ crocum muscum et similia etc.

Conditvm de citro alio mõ Aui. in. 5. can. conueniẽs ad debilitatẽ stomachi, et digerit cibũ. Sumatĩ citrũ recens, & incidatĩ sm longitudinem in quatuor partes totũ citrũ, et mundetĩ iterius totũ acetosum, & proiiciatur in liurello testeo: et ĩfundatĩ ex aqua dulci clara cũ sale grosso albo septẽ diebus donec stringatur: deinde septẽ diebus aliis sine sale: ĩmo cũ aqua donec alteretur color eius, et fit albũ illud qđ est exterius, sicut quod est interius, et gustetĩ aqua tã diu donec nõ sit in ea salsedo: et sumantĩ mellis boni pars. i. aquæ partes duæ sm quãtitatem quæ cooperiat citrũ, et proiiciatĩ in uase, et decoquatur leni igue duabus horis, deinde tollatur ab aqua, et melle: et in mane sumatur mel, et ferueat, et tollatur spuma eius, et proiiciatur in eo citrum, et ferueat bullitione una: & tollatur, et reducatur citrum in liurello et puluerizẽtur super ipsum istæ medicinæ ad oẽs duas eminas citri, croci, & heil, & cardamomi, omnium an. aur. i. garyophyllorum & cinnamo. ãmborum an. aur. s. Musci sexta & medietas sextæ. ℥. i. Tere has medicinas, & pulueriza super citrum ex utroque latere eius, & proiiciatur in uase, & proiiciatur super ipsum mel, & administretur.

Conditvm de citro. Descriptione alia Aui. 5. can. Sumãtur de citris media matura æqualis supficiei longa, et scindãtur in longũ: & fiant de unoquoq; citro quatuor frusta: & infundantĩ in liurello testeo nouo: & illud fit in Kenini. primo qñ sol ingreditĩ Capricornũ. Et melius quod fit de eis est in anno vehementis frigoris: qm̃ quanto plus cõgelatĩ super ea aqua est magis indurans ea, & sunt magis remanentia: deinde abluãtur in oĩ die bis: postquã fricata sunt cũ sale grosso: & mundificentur, & reducantĩ ad aquã frigidã usquequo trãseant super ea tres hebdomadæ: deinde extrahãtur ex aqua, & fundantĩ sup planũ aliquod, ut tabula, & mũdificetĩ cũ cultello, si iã aliquid cõputruit ex eis, & reducãtur ad aquã dulcẽ, & abluantur in extremitatibus diei cũ facilitate donec prætereant super ea xl. dies deinde extrahantur ab aqua & abluãtur ab oĩbus quæ adueniũt eis ex putrefactione, et corrosione, & dimittantĩ die & nocte donec auferatĩ ab eis humorositas: deinde ponantur quasi in mane in uase habẽte latũ caput: aut patella munda, & effundatur super ea tantum aquæ quod ipsa cooperiat, & puluerizetĩ super ea de zuccharo contrito quantũ est tertiũ pondus citro℞, & decoquantĩ igne leni & misceantur cũ spatula: deinde extrahantĩ, & abstergantur, & mundificentur & ponantĩ super planũ, vt est tabula, & dimittantur duobus diebus continuis, deinde reducantur ad patellã, & proiiciantur super ea de zuccharo quãtũ est medietas ponderis citro℞, & aquæ quæ cooperiat ea: et si superfluat quatuor digitis cõiunctis, decoquantur lento igne sicut coxisti ea prius: & caue in hoc ne corrũpantur in igne: qm̃ sunt debiliora eo℞ quæ condirentur. Et sit mens tua: & intellectus tuus totus ad ea: quia ignem accendis sub eis, ut sit ignis lenis et quietus. Deinde extrahantur & expãdantur super tabulã, et dimittãtur tribus diebus continuis, & noctibus suis: & a die quarto mundẽtur, & mũdificẽtur cũ capite cultelli: & reducãtur ad uas, & fundatur super ea mellis collati quãtitas quæ cooperiat ea: et superfluat quatuor digitis, et decoquãtur lento igne quinq; horis, aut sex donec uideatur mel egredi sup illud qđ apparet de citro, sicut similitudo margaritarũ, & ingrossetur mel ingrossatiõe aliqua deinde auferantĩ ab igne & infrigidentĩ, & sumãntur spicæ, & garyophylli, & cinnamomi, & zingiberis, & cardamomi, & macropiperis, & girboc: oĩum ana pars. i. & sit põdus oĩum quãtitas medietatis decimæ ponderis citrorũ. Et est ut sint duo sextaria ꝓ unaquaq; emina citrorũ: & terantur grossæ. & ponantur in uase uiridi uitriato: & puluerizentur in eo res parua de medicina: & fundatur desuper citra quantitatẽ tunicæ unius, deinde puluerizentur super ea medicinæ: & fiat cũ eis ita donec cõpleantĩ ambo simul: deinde fundantĩ sup ea ĩ patella de reliq̃is mellis donec cooꝑiat ea & supfluat quatuor digitis, & stringatĩ caput uasis, & ponatĩ ĩ loco: ĩ quo nõ adueniat ei frig⁹: neq; humorositas. Et scias q̃signũ maturitatis citri ẽ ei⁹ submersio ĩ liurello sub aq̃ &c.

Cydonia condita. 5. can. Auic. quæ conueniunt ad cõfortandũ stomachũ & stringunt naturam, & ad malitiam digestionis, & uomitum propter causam oris stomachi. Sumantur cydonia bona magna, & mundentur interius & excorticentur & incidantur in frustra, & decoquantur cum aqua, & mellæ: & sint aquæ partes ii. & mellis pars i. Quidam uero decoquũt ea cũ uino & melle, & est melior operatio: & infrigidentur. & in die secundo decoquantur cũ melle solo: deinde expandãtur in liurello, & puluerizẽtur super ea medicinæ prædictæ in citris, et fundatur sup ea mel & ferueĩ.

Cydonia condita. Descriptione alia. 5. can. Aui. quæ cõferunt ad debilitatẽ stomachi & solutionẽ uentris. Sumantĩ de cydoniis matura & incidantur in quatuor frustra et mundetur qđ est in interiore parte eorũ ex granis & abstergantĩ interiora eo℞ cũ mantili de lino, & fundantur super ea mellis pars. i. et aquæ partes quatuor cũ quantitate q̃ cooperiat cydonia, & ferueant duabus ebullitionibus aut tribus: deinde colentur, et reducantur ad uas, et fundãtur sup ea mellis despumati pars. i. et aquæ pars. i. et bulliant ebullitionibus duabus aut tribus: deinde colentur et expandantur sũp planũ aliqđ ut est tabula, et dimittantĩ donec exiccetĩ qđ in eis ẽ de humorositate: deinde abstergantĩ & reducantĩ ad vas, et fundatĩ sup ea mellis quãtitas quæ submergat ea, et emineat quatuor digitis coniunctis, et ebulliant ebullitione una, et puluerizentur super ea spẽs quas diximus in operatione citro℞, et ponantur in uase uitreato uiridi, et oppiletur stricte caput eius quidam uero medici non proiiciunt super ea de speciebus nisi de cardamomo et garyophyllis et crocũ.

Conditvm de cucurbitis magistrale quę conueniunt stomachis calidis, et sitim extinguunt. Accipe cucurbitas longas natas uersus ortum solis nõ nimis teneras nec nimis duras et rade corticem earum desuper, et incide in frustra magna sicut palmã manus, et munda molliculam interius, et postea infunde eas in aqua feruentissima per nouem dies et noctes semper mutando quotidie aquam feruentissimam semel in die, postea accipe dictas cucurbitas, et pone in melle colato et despumato, aut zuccharum album clarificatum non nimis calidum, et ibi dimittas per octo dies, et postea permuta in alio melle colato et despumato, aut zucch. clarificato, et sit bene coctum sicut iulep, et caue quòd mel aut zuccharum non remaneat aquosum, et ponantur in uase uitreato et cooperiatur os eius. Et sunt aliqui qui aromatizãt cum speciebus aromaticis, aut musco, etc.

Cornelina confectio delectabilis et multum constrictiua, et fit sicut marenatum nec plus nec minus tam in forma solida quam in forma zele.

Confectio hamech primæ descriptionis Mes. quæ in usu est, ualet omni passioni quæ fit ex cholera et phlegmate salso quę est sicut impetigo, scabies, lepra, cancer corrodens et similia, et est cõfectio medicaminis, et medicina sublimis iuuamenti: cuius permixtio.

℞. Myrobalanorum citrinorum. ℥. iiii.	Agarici albi. an. ʒ. xviii.
	Absinthii.
Myroba. chebulorum.	Assæ. i. thymus.
Myroba. indorum.	Follicu. se. an. ʒ. viii. in alia. ʒ. vi.
Rheubar. electi. an. ℥. ii.	Succi fumiterræ lib. i.
Colloq̃ntidę iterioris albę.	Prũnorum numero. lx.
Polypodii uiridis.	Passularum ℥. vi.

Infundantur hæc omnia in aqua casei quantitate sufficiẽti et ponantur in uase uitreo stricti orificii et obturetur os eius et dimittatur per dies quinq;: deinde bulliant ebullitione una, pòstmodum coletur et in tali colatura addatur.

Tamarindorum ℥. v.	Tereniabin. i. manna ℥. ii.

Fricentur manibus et dissoluantur cum decoctione prædicta: deinde colentur et proiiciantur super istis.

Zucchari lib. i. s.	Scamonę ℥. i. s.

Et hæc omnia simul coquantur donec habeat spissitudinem mellis: deinde puluerizentur super illud.

Myrobalanorum citrinorũ,	Rheubarbari,
Myrobala.chebulorum,	Sem.fumiterræ.an.ʒ.iii.
Myroba.indorum an.ʒ.iiii.	Seminis anisi,
Myrobala.emblicorum,	Spicæ indæ an.ʒ.ii.
Myrobala.bellericorum,	Dosis ei⁹ ē.ʒ.ii.vsq; ad au.ii.

Tereniabin est species mannæ quæ apud nos non reperitur, sed loco ipsius accipimus mannam:est.n.tereniabin ros quæ de nocte cadit in quibusdam partibus Aegypti super frõdes aliquarum arborum, & sic colligitur, ut habetur in sacra scriptura. Exodi in capitulo 16.

In ista confectione intelligendum est ꝙ autor coquit scamoneam ut amoueat malitiam eius, eo quia non est præparata, ꝙ si præparata esset non deberet decoqui, sed reseruari secundum canonem medicinę:deinde puluerizare eam grosso modo, & cum aliis rebus puluerizatis apponi, ꝙ si decoqueretur uirtus solutiua ipsius deperderetur.

Incidenter de aqua lactis hic intelligendum quòd ponitur aqua lactis capræ, quòd melior est &c.

Confectio de manna Mesuæ de mente Galeni est medicina nobilis operationis & bonæ solutionem enim efficit facilem & educit choleram citrinam sine molestia, & ualet ad ægritudines factas ex ea & est medicina delectabilis boni saporis, cuius permixtio.

℞.Mannæ puræ & recentis lib.i. scamoneæ antiochiæ. ℥.i.Dissoluatur manna cum succo rosarum rubearum, & sit succi quantitas conueniens circiter li.i.& coquatur cum facilitate donec habuerit sufficientem coctionem:deinde pone super illud masticis.ʒ.iii.& da.ʒ.iiii.

Inquit Galeni ostendit compositio huius medicinæ nobilitatem eius, est enim composita ex partibus conuenientibus complexione & proprietate.

Tereniabin synacost & manna inter se differunt: nec est mãna ut quidã dĩt: in uno differunt & ẽm patriã, & ẽm locũ in quẽ cadunt, & ẽm uirtutẽ & cõplexionẽ: syracost.n.& tereniabin calidiores & humidiores sunt manua, sed quia ad nos non portantur, ideo ipsorum loco ponimus mannam.

Quidam doctores uolunt quòd diagrydium & non scamonea hoc in loco ponatur. Sed sua semper pace salua si poneretur & decoqueretur uirtus solutiua fere in totum deperderetur: coctio enim est præparatio dictæ scamoneæ, quia illa non diagrydium est ponendum.

Confectio de storace magistralis, illa Mesuæ & Nicol.non est in usu propter opium: ualet.n.& confert ad superabundantem fluxum cholericum uentris & phlegmaticis & ad tenasmon factum a frigiditate:cuius permixtio.

℞. Passularum electarum & vltime contritarum.℥.i.	Cinnamomi electi.ʒ.i.s.
	Storacis calamitæ.scrop.v.
Liquiritiæ rasæ.ʒ.vi.	Boli armeni loti & præparati. ʒ.iii.
Ligni aloes,	
Nucis muscatæ an.ʒ.i.s.	

Puluerizentur subtiliter oĩa & cũ zucch.℥.xv. dissoluti in aqua betonicæ & foliorũ uiolarũ fiat cõfectio in morsellis.

Confectio.n.nihil aliud est quam cõpositio diuersorum.

Modus lauandi & ꝑparandi bolũ armenũ talis est. Accipe de eo quantitatẽ quã uolueris, & tere subtiliter, postea infundatur super eũ quantitas aquæ ros.qua irroretur: deinde in umbra permittatur exiccari, & iterum post exiccationẽ conteratur, & aqua ros. irroretur, & ter ut primo hoc fiat postea reserua:illud enim dicitur lotum & præparatum.

Storacis simpliciter si scriptum reperietur, de storace calamita intelligendum est.

Confectio de cinnamomo Mes. quæ est medicina sana & experta ad humorositatem stomachi & putrefactionem in eo phlegma digerit, & digestionem attrahit.

℞. Cinnamomi subtilis electi. ʒ.xv.	Cardamomi an.ʒ.iii.
	Zingiberis,
Darseni.i.cinnamomi grossi	Heil.i.cardamomum minus & est melegeta,
Cimini,	
Radicum enulæ an.ʒ.iiii.	Macis,
Galangæ.ʒ.iiii.	Nucis muscatæ,
Garyophyllorum	Ligni aloes an.ʒ.iiii.
Piperis longi,	Croci.ʒ.i.
Zucchari tabarzet idest albi. ℥.v.	Musci.ʒ.i. partes duas idest scrop. ii.

Puluerizentur subtiliter oĩa. Mellis despumati & colati q.s.& fiat cõfectio in forma solida, ut supra tibi ostensum est.

Cõfectio hęc licet in usu nõ sit tñ quia in ea aromatarii solent dubitare:igitur nota ꝙ cum in una cõpositione scriptũ reperies darseni ꝑ se, semper debes apponere cinnamomũ electũ.si uero & darseni & cinnamomi ut in superiori uidisti utrunq;.s.subtile & grossum est ponendum, nec auscultes illos dicentes, ꝙ per darseni intelligitur macis. hæc.n. opinio reprobata est a Christophoro de honestis super Mesuæ.

Scd'o est intelligẽdum ꝙ cũ reperies in una recepta heil per se: de cardamomo maiori semper est intelligẽdũ:si uero cardamomũ ꝑ se reperiatur, ẽt de maiori est intelligendũ: si uero ambo reperiãtur, ut in superiori, & maiorem debes apponere:non autem garyophyllos ut quidam dicunt.

Cassia fistulatũ pro clysteris magistrale, ualet ad mundificandum sanguinem, & compescit omnem acuitatem, & sedat sitim, & mundificat stomachum, & educit choleram & phlegma, & operatur sine nocumento, & resoluit apostemata & confert calefactioni:cuius permixtio.

℞.Florum uiolarum,	Bletarum,
Matrum uiolarũ.i.herba,	Parietariæ an.M.i.
Maluarum,	Absinthii romani.M.s.
Mercurialis an. M.i.	

Oĩum uiridiũ:fiat ex his decoctio in sufficienti quãtitate aqua: postea coletur manibus exprimendo, de qua colatura dissoluatur cassiæ extractæ lib.i.mellis electi lib.s. & coquatur usque ad consummationem decoctionis & reseruetur.

Herbæ omnes præscriptæ ex quibus decoctio hæc fieri debet uirides esse debent, eo quia sunt magis lenitiuæ: si uero haberi non possint, siccæ ponantur.

De absinthio nota ꝙ ipsum diuersificatur ẽm diuersitatem loci & patriæ, in quibus orĩt:ideo qñ dicitur & reperitur in receptis absinthii romani, hoc est quia illud est melius aliis: una tñ & eadem est species, sed quia illud haberi non põt, eligatur illud quod in montibus & locis saxosis oritur, quia melius est quã qui nascitur in locis humidis & umbrosis. & colligi debet in Mẽse Iulii, & in umbra exiccari. Inter enema & clystere differentia est:nam clystere est instrumentum quo decoctio in intestinis impellitur: enema autem est ipsa decoctio, & medicina quæ iniicitur.

Cassia fistulatum de melle & de zuccharo sic fit.

℞. Prunorum nu.xxx.	Seminis anisi an.ʒ.ii.
Violarum,	Medullæ cassiæ lib.ii.s.
Tamarindorum,	Mellis lib.iiii.s.

Et fiat electuarium, & ad faciendum de zuccharo loco mellis accipe zucchari candi.℥.iiii.

Mannæ electæ. ℥.ii.

Et nota quòd decoctio debet fieri de prunis uiolis & anisis suprascriptis.

Cassia fistulatum alia magistralis, valet cuius ꝑmixtio.

℞. Pulpæ cassiæ,	Tamarindorum. ℥.vi.
Pulpæ prunorum damasceno-rum an.lib.i.	Mellis lib.iii.

Cassia & tamarindi dissoluantur cum decoctione maluarum matrum uiolarum & mercurialis in quo sint coctæ pruno damascenorum quantum sufficit.

Codognata de zucch.sine spẽbus sic fit:ualet sumentibus ante cibum ad confortandum & fortificandum stomachũ, et sumendo post cibũ ad restringendũ fluxum sumentibus per horam ante cibũ:& similiter post cibũ immediate.

℞.Poma cydonia a cortice supiori & ab aĩa interiori mundata, & cũ pauco uino uermilio antiquo cocta & in magdaleones reducta lib.viii.zucch.boni & clarificati lib.vi.

Et ꝙ sint ab aqua cõsumati misce & coquantur oĩa simul semper agitando cũ spatula donec cocta sint & serua hæc est .n.uera dosis zucch. quæ in codognata apponenda est, alii ponunt æquale, sed prima melior est, & debet stangezari cũ bacculo super ignem hinc & inde vsquequo cocta sit.

Conditum de cydoniis cũ perlis magistrale stomachũ & cor confortat, & fortificat & uentrem stringit mirabiliter:

ter: cuius permixtio.

℞.Seminis coriandrorum præparatorum,	Margaritarum non perforatarum ℈.i.
Radicum cyperi,	Zucchari albi lib.ii.
Cinnamomi fini ana.ʒ.i.	

Et fiat cõfectio in forma manuſchriſti cũ uino cydoniorũ.

CEROTVM Galeni emendans uitia ſtomachi Meſue ſtomachum confortat quæ ex frigiditate fiunt præparans & confortans appetitum & digeſtionem cibi & cõfortans hepar & ſedans dolorem eorum.

℞.Roſarum rubearum.	Tere ſubtiliter & accipe ceræ nouæ.℥.iiii.
Foliorum abſinthii ſicci,	
Maſticis.ana.ʒ.xx.	Olei roſati lib.i.℥.vi.
Spicæ indæ.ʒ.x.	

Diſſoluantur oleum & cera ad ignem, & lauetur lauationibus pluribus cum aqua roſata: deinde iterum lauetur cũ uino uermilio ueteri & ſucco cydoniorum & pauco aceti deinde miſce cum ſpeciebus ſupraſcriptis.

CEROTVM hyſſopi deſcriptione Philagrii. Meſue expertum ad dolorem ſplenis ſtomachi & hepatis & duritiã in eis & dolorem matricum, & apoſtemata in eis linitũ exterius, uel etiam ſuppoſitum in lana. & valet ad durities & nodoſitates quæ ſunt in ipſis: cuius permixtio.

℞.Croci.ʒ.v.	Ceræ citrinæ.lib.i.
Bdellii,	Terebinthinæ.℥.i.s.
Maſticis,	Medullæ cruris vaccæ,
Armoniaci,	Adipis anſeris an.ʒ.xv.
Storacis liquidæ,	Hyſſopi humidæ lib.i.℥.vi.
Aloes.ana.ʒ.viii.	

Bdellium aromaticum & aloes diſſoluantur in aqua infuſionis fœnugræci & florum camæmillæ, et cum cæteris fiat cerotum, & poſt Philagrium addiderunt expreſsionis ſquillæ ℥.iii.olibani.℥.i. ſepi uituli.ʒ.xv. in alio ceræ nouæ lib.i. minus quarta, & eſt conuenientius.

CEROTVM oxycrocii ſecundum Nicolaum maiorem in antidotario, valet ad fracturas coſtarum, fracturas oſſiũ & mirabiliter confortat & ratificat.

Croci,	Galbani.ana.℥.i.s.
Picis naualis,	Armoniaci,
Colophoniæ, ideſt picis græcæ,	Myrrhæ,
	Olibani,
Ceræ citrinæ.ana.vnc.iiii.	Aloes,
Terebinthinæ,	Maſticis.ana vnc.i.s.

Conficiantur ſic: galbanum armoniacum aliquantulum contuſum ponatur in aceto per diem & noctem: mane uero ponatur ad ignẽ uſq; ad liquefactionem diuidendo: poſt liquefactionẽ coleť, & iterũ coquatur uſquequo acetũ conſumetur: & tunc addantur pix naualis liquefacta & colata, cera, colophonia, & terebintina: & interuallo facto ponantur maſtix, olibanum, myrrha, & aloes ſemper cum ſpatula agitando, ad ultimum cum coctum fuerit in aqua frigida ponatur: & extracto ad aqua manibus exprimatur ut tota aqua exeat, & ſuper marmor unctum oleo laurino puluerem croci ſuperpoſitũ malaxeť, & factis magdaleonibus reſeruetur.

De croco hoc in ceroto a uariis diuerſimode ponitur, q̃dam poſt perfectam coctionem, & poſtquã amotum eſt ab igne crocum intus ponunt, & cum aliis rebus bene incorporant: & modus iſte magis a doctoribus laudatur: alii uero ſupra dicto modo faciunt nec inutilis eſt.

CEROTVM pro coſti magiſtrale, cuius permixtio.

℞. Maſticis,	Ceræ nouæ,
Galbani,	Abſinthii,
Opopanaci,	Seminis fœnugræci,
Serapini,	Florum camæmillæ. an.vnc.i.
Armoniaci,	Croci.ʒ.iiii.
Picis naualis,	Mucillaginis fœnugræci,
Hyſſopi humidæ,	Mucillaginis ſeminis lini,
Thuris ana.vnc.ii.	Mucillaginis altheæ.ana. vnc. ii.& ʒ.iiii.
Terebentinæ.vnc.i.	

Miſce & ex his fiat cerotũ diſſoluendo prius gummas in aqua decoctionis altheæ fœnugræci & ſemin. lini, puluerizando etiam pulurizanda reducantur ad formam ceroti.

Camæmillæ ſi ſimpliciter ſcribatur uel ſcriptum reperiatur, ſemper de flore eſt intelligendum.

Mucillago altheæ ſi ſimpliciter ſcribitur uel ſcriptum reperitur, de radice facienda eſt, ut doctores uolunt.

CEROTVM hyſſopi deſcriptione Pauli Meſ. ualet ut diximus in deſcriptione Philagri cerotũ, cuius permixtio.

℞.Armoniaci.ʒ.x.	Aloes,
Bdellii.ʒ.v.	Olibani.ana.ʒ.ii.s.
Sigea, ideſt ſtoràcis liquidæ. ʒ.iiii.	Ceræ nouę.ʒ.iii.s.
	Sepi uituli,
Croci.ʒ.i.s.	Medullæ uituli ana.vnc.ii.
Maſticis.ʒ.ii.s.	Hyſſopi humidæ.ʒ.xl.

Ireleon.i.olei nardini quantum ſufficit, & fiat cerotum.

CEROTVM pro renibus magiſtrale repertum utile atq; mirabile ad prohibendum aborſum in muliere prægnante uidi de eo utilia experimẽta & maxime in illuſtriſsima nũc quondam comitiſſa Brixiæ in partibus ultramontanis uxore illuſtriſsimi Philippi dñi de Sabaudia q̃ habuit duos aborſus, et approximato ceroto aliquo ſuo tp̃e portauit, et illo ſemel relicto iterũ ad aborſum uenit in multiſq; aliis matronis & mulieribus illudq; ualde opauit: cuius permixtio.

℞.Maſticis electi vnc.i.	Corallorum rubeorum,
Laudani.ʒ.vi.	Sandalorum,
Ceræ citrinæ.ʒ.iiii.	Mente ſiccæ,
Radicum biſtortæ,	Seminis coriandrorum præparatorum,
Nucum cupreſsi,	
Succi hypoquiſtidos,	Galliæ muſcatæ,
Sanguinis draconis,	Terræ ſigillatæ.ana.ʒ.ii.
Roſarum rubearum,	Olei oliuarum completarum lib.iii.
Acatiæ.ana.ʒ.ii.	

Pulucrizentur pulucrizanda, & fiat cerotũ in bona forma & ꝙ ſit tenax, & ſi nõ eſt tenax abdatur parũ terebinthinæ.

Cerotum dicitur a cera quia oẽ cerotum recipit cerã uel aliquod loco ceræ: & eſt quoddam medium inter unguentũ & emplaſtrum, ſpiſsius unguento & liquabilius emplaſtro.

CEROTVM pro crepatis Gentilis in ſuis conſiliis conſilio primo præcioſiſsimum & expertum: & eſt in uſu in diuerſis partibus: cuius permixtio.

℞.Picis liquidæ,	Serapini,
Colophoniæ, ideſt picis græcæ,	Conſolidæ maioris,
	Conſolidæ minõ.ana. vnc.i.
Ceræ citrinæ,	Gallarum,
Ariſtolochiæ longæ,	Nucum cupreſsi,
Ariſtolochiæ rotundæ,	Boli armeni,
Vermium terreſtrium,	Succi hypoquiſtidos,
Aloes.ana.vnc.iiii.	Mummiæ ana.vnc.vi.
Lithargyrii aurei,	Thuris,
Armoniaci,	Viſci quercini,
Opopanaci,	Lapidis hematitis,
Galbani,	Olibani,
Maſticis,	Gypſi,
Bdellii,	Myrrhæ.ana.ʒ.iiii.
Sumach,	Sanguinis draco. vnc.vii.
Terebenthinæ ana.vnc.i.	Sanguinis humani lib.ii.

Confice ſic. Accipe pellem arietinam cum pilis inde remotis coquatur in aqua tam diu donec tota liqueſiat: & poſtea permitte aquam infrigidari & reſidere, deinde accipe ſpẽs bene tritas & cribellatas, et gummæ prius tm̃ diſſoluãtur in aceto fortiſsimo quæ diſſolutæ ſanguine commiſceantur: & hæc omnia permiſce in colatura aquæ pellis arietis in cacabo fac ut ſimul bulliant donec ad nigredinem & formam ceroti ueniant & utere.

Sanguinis humanus debet extrahi ab homine ſano, ſanæ complexionis, & poſt extractionem debet in ceroto ilico poni, eo quia longa ipſius extractio corruptionem inducit.

CEROTVM de mucillaginibus magiſtrale, ualet ad mollificandum, reſoluendum, maturandum omnem duritiem & inflationem, & eſt expertum.

℞.Mucillaginis altheæ,	Mucillaginis ſeminis lini, ana.vnc.vi.
Mucillaginis fœnugræci,	
Fœcis olei linoſæ.vnc.iii.	Bdellii,
Lithargyrii,	Armoniaci,

Opopanaci ana.℥.ii.	Picis naualis.℥.iiii.
Olei de lilio.℥.iii.	Ceræ nouæ lib.ii.
Terebinthinæ.℥.iiii.	Medullæ bouis uel sepi castrati.℥.iii.
Storacis liquidæ.℥.ii.	

Puluerizentur pulverizanda,& ex his fiat cerotum in bona forma.

Nota ꝙ quando storax simpliciter reperitur,de calamita est intelligendum cum melior sit aliis speciebus, nam calamita idem est quod bona gutta,a calos quod est bonum, & mitos quod est gutta,ex his completur.

CEROTVM aliud ad crepatos de pelle arietina secundum Rainaldum de Villanoua in libro. 2.in cap.de crepatura cap.trigesimo,& est multum in usu:cuius permixtio.

℞.Lithargyrii aurei.	Ceræ albæ.
Opii.	Ceræ rubeæ.ana.ʒ.i.
Sedenegi.i.lapis hematitis siue sanguinaris.	Radicum consolidæ maioris.
	Radicum consolidæ madianæ.
Sanguinis draconis,	Radicum consolidæ minoris. ana.ʒ.iii.
Boli armeni.	
Masticis,	Rosarum rubearum.
Armoniaci,	Myrrhæ.
Mummiæ	Aloes.ana.gra.xv.
Galbani.	Pallæ marinæ. i. balæ marinæ. combustæ.
Thuris.	
Costi.	Balaustiarum.
Lumbricorũ terrrestium. ana.ʒ.s.	Aristolochiæ rotundæ.
	Gallæ,ana.ʒ.vi.
Picis naualis usualis.	Visci quercini.ʒ.ii.
Picis græcæ.i.colophoniæ. ana.ʒ.i.	Sanguinis hominis. rufi.ʒ.ix.

Conficiatur hoc modo. Accipe pellem unam hædinam uel arietinam cum omnibus pilis suis, & decoquatur quasi bulliendo per totum diem:quousq; tota liquefacta sit:& fiat sicut colla,& parũ uel nihil de aqua ibi remaneat.deinde ex illa aqua accipe lib.i.optime cum staminea uel panno colatam: & adde cum eo uiscum quercinum,& in olla noua lento igne fac liquefieri & bullire,& cõ bacculo semp & continue ducas, aut per alium ducere facias: deinde lumbricos terrestres,post cerã & picẽ addas: deinde adde terebinthinæ.i.gummi albotin.ʒ.ii.postea colophoniã,masticem,myrrham,armoniacũ,& galbanũ adde,& liquefac insimul, & cũ baculo semper ducantur:& signũ qñ erit coctũ est ꝙ ponatᷣ vna gutta ex eo super lapidẽ marmoreũ, seu super cultellũ oleo unctum quod cũ infrigidatum fuerit, si malaxetur & optime coaguletur,tũc signũ est perfecte coctionis: sin aũt lento igne bulliat, & fiat, & usui reserua in pelle pecorina vel arietina.Et istud cerotũ est illud quo generaliter utuntᷣ doctores sub noĩe ceroti ad crepatos,uel sub noĩe ceroti cũ pelle arietina.ibi Rainaldus dicit, ꝙ crepatura accidit sepe in mulieribus & robustis uiris, qui uolunt nimis saltare uel currere,uel maxima pondera portare,uel petras grossissimas iactare, uel eas uiriliter eleuare, uel ex nimio & alto clamore.Et Bartho.Montagna in suo antidotario hẽt unum emplastrum usuale pro crepatis,sed idem non est uerum differunt parum de quo infra.Gentilis in suis consiliis in consilio primo habet unam descriptionem desuper istud. scriptã prout patet,sed non est eadem,sed ista est plus in usu.

CEROTVM de laudano magistrale, ualet ad stomachũ & omnia membra mirabiliter.

℞.Mentæ siccæ.	Zedoariæ.
Rosarum rubearum.	Myrtillorum ana.ʒ.iii.
Absinthi sicci.	Garyophyllorum.
Ligni aloes.	Galangæ.
Masticis.	Nucis muscatæ.
Cinnamomi.	Macis.
Spicæ nardi.	Zingiberis.
Cyperi.	Galliæ muscatæ.
Calami aromatici.	Costi.ana.ʒ ii.s.
Olibani.	Terræ sigillatæ.
Aloes.	Centonici.
Corallorum rubeorum.	Centauræ maioris.
Myrrhæ.ana.ʒ.i.	Abrotani.an.ʒ.i.s.
Laudani boni.℥.viii.	Terebinthinæ.℥.viii.
Ceræ citrinæ lib.ii.	

Liquefiant terebinthina,& cera,& laudanum simul:dein de suprascriptæ species simul apponantur.

Aliquando reperies scriptum mentæ siccæ, & absinthii sicci,& aliquando mentæ & absinthii simpliciter.Quæreret aliquis quid in diuersitate dicta est faciendum . In hoc dico ꝙ authores semper intelligunt de ipsis siccis, quamuis aliquado non exprimant,& aliqñ sic: & pp expositionem uolunt postmodũ intelligere de siccis: & ideo expresserunt in aliquibus mẽte uel absinthii sicci id quod uolunt:ꝙ tu in ceteris intelligas:nã qñ uolunt dictarum humiditatem herbarum,dicunt succi mentæ uel succi absinthii,quare bene &c.

DIACHYLON magnum Mes.siue cerotum,quòd ambo appellantur emplastrum, uerum quia communiter fit ad formam ceroti : ideo in eorum summa ponam, ualet ad resoluendum et ad maturandum oẽm duritiem & inflationem,& est expertum, cuius permixtio.

℞.Litargyrii subtiliter triti.lib.i.	Mucillaginis seminis fœnugræci.
Olei irini.	Mucillaginis ficuum pinguium.
Olei camæmillæ.	
Olei anethi.an.℥.viii.	Mucillaginis passularum.
Mucillaginis seminis lini ʒ.xii.s.	Succi ireos.ana.ʒ.xii.s.
	Terebinthinæ ʒ.iii.
Hyssopi humidæ.	Raxæ pini.
Glutinis alchanach.	Ceræ citrinæ ana.unc.ii.
Succi squillæ.an.ʒ.xii.s.	

Confice hoc modo.Accipe lithargyrium & suprascripta olea & diu in mortario lapideo cum pistello ferreo cõquassentur,& elaboretur in eorum conquassatione per mediam horam saltim,deinde bulliant super ignem cũ facilitate semper,& incussant agitando cum spatula donec coaguletur lithargyrium tunc deponatur ab igne & permittatur infrigidari:deinde accipe mucillagines,gluten succum,& hyssopũ humidum, terebinthinam:et inter eos aliquali ebullitione bulliant,deinde in mortario cum litargyrio & oleis prædicta ponantur,& cum pistello tantum conquassentur,donec condecens fiat eorum permixtio.Tunc iterum oĩa reponantur super ignem,& cera addita tantum coquantur, quòd ad debitam formam ueniant.s. quòd habeant solidiorem coctionẽ,qualiter habere debet ungẽ.et nihil ultra ne aduratᷣ.

Istud emplastrum est in usu, maxime ẜm istam descriptionem:ipse aũt Mes.intitulat hoc emplastrum diachylon ,sed ẜm modernoꝝ opionem debet dicere diachylon.i.compositio facta ex mucillaginibus & succis pp hoc a multis dicitur cerotum de mucillaginibus sine gũmis,aut diachylon sine gummis:et sic si bene legis expositores nostrorum doctorum,uidebis quòd emplastrum diachylon magnũ,et cerotũ de mucillaginibus, et ungnentum diachylon sine gummis idem sunt:et qui non credit,uideat in antidotario.Io.Sera. qđ dicit unguentũ de mucillaginibus, et est diachylon, idẽ dicit Gẽtilis super.5.Aui.Magister Pet.de argilla. in ca.de scrophulis,ponit unguentũ diachylon,qđ idem est,et ibi docet ipsum conficere cum gũmis,de quo infra.Supra est positum unguentum de mucillaginibus ex authoritate Bar.Mõtagnanæ,qđ põt fieri pro diachylon sine gummis: Scias aũt quòd generaliter aromatarii maxime apud nos faciunt emplastra in forma molli,et cerota in forma solida,de quo aromatarii Neapolitani admirantur,quia ipsi faciunt cõtrariũ: nã emplastra faciũt in forma dura,et cerota in forma molli. Leonar.de preda palea in ca. de ulceribus profundis ponit emplastrum diaphœnicon descriptione Alexandri,sed dicitur emplastrum.i.dura confectio,eadem est opinio Nicoli.

Gluten alchanach siue alchamach siue alzanach quid sit generaliter ignoratᷣ:uere nunquã uidi nec audiui ab aliquo vidisse autorẽ autenticũ de eo mentionẽ facere:uerũ ẜm cõsuetudinẽ aromatarioꝝ ẽ colla pisciũ qđ nõ nego nec affirmo.certe i partibus Romæ dictũ fuit, qđ in rei ueritate glutẽ alchanach est quidam uiscus qui reperitur in Arabia sup arborem assæ fœtidæ, tamen Deus scit. Magister Petrus de Argil. qui sæpe et sæpius utitur isto unguẽto, quod ipse de

scribit in cap.allegato.& ibi loco glutinis alchanach ponit uiscum cum quo capiuntur aues: sed nos intelligimus uiscũ quercinum, quod conuenit in isto casu: tamen non affirmo quid sit generaliter, loco eius ponitur colla piscium, sed intentio nostrorum chirurgycorum uiscus quærcinus etiã ualet. Si aũt facere uolueris unguentum diachylon, seu emplastrum de mucillaginibus cum gummis, oportet facere ut docet magister Petrus de Argillata in cap.allegato. ubi sic ait in fine descriptionis, dicens, conficiatur sicut ipse Mes. docet in antidotario, & si cum istis addatur bdellium, armoniacum, & serapinum, an.℥.i. erit diachylon gummatum sine cũ gummis: tu uero scias si ponas supra unguentum diachylon sine gũmis, aut cerotũ de mucillaginibus sine gummis illas tres gummas quas nominaui, tunc erit diachylon cũ gũmis.

DIACHILON minus Mes. siue cerotum dissoluens & maturans tumores a caliditate factos & apostemata calida; cuius permixtio est hæc.

℞. Mucillaginis fœnugræci.	Mucillaginis altheæ.℥.i.
Mucillaginis seminis lini. ana.℥.i	Fiãt dicti mucillagines in aqua decoctionis meliloti,

℞. Lithargyrii subtilissimæ puluerizati ℥.i.s.
Olei camæmillæ,
Olei irini.ana.℥.i.s.
Pulueris radicis ireos.℥.i.

Accipe ergo olea, & lithargyrium, & pulueriza ireos, & diu in mortario agitentur, & ut tibi ostendi in alio facias, commemorando, ꝙ coctio sit inter unguentum & cerotum.

In omni compositione in qua intrant lithargyriũ & mucillagines, post coctionem lithargyrii cum oleo, antequam mucillagines ponantur, semper debemus expectare infrigidationem uel saltem tepefactionem olei in quo est lithargyrium: si enim ipsis feruentibus apponerentur, mucillagines adeo excrescerent super captiam, quòd maior pars in ignem perderetur, & hoc sæpe uidi contingere famulis aromatariorum nõ expertis, & etiam a multis qui se magistros esse dicebant.

DIACHYLON paruum Mes. maturans & dissoluens tumores a caliditate factos, & apostemata calida.

℞. Litargyrii ℥.vi.	Mucillaginis semi.lini.
Olei ueteris clari lib.i.	Mucillaginis radicũ maluæ, ana.℥.ii.
Mucillaginis psylii.℥.iiii.	
Mucillaginis iusquiami.℥.i.s.	

Et eius operatio est sicut operatio alterius.

DECOTIO communis sic fit.

℞. Prunorum.	Liquiritiæ rasæ.
Tamarindorum.	Hordei mundi. ana partes æquales,
Passularum,	
Violarum,	

Bulliant hæc omnia in aqua infusionis quantitatis sufficientis secundum artem: deinde coletur, & reseruetur.

DECOCTIO pectoralis magistralis sic fit: cui⁹ pmixtio,

℞. Hissopi siccæ.	Passularum.
Capillorum ueneris.	Hordei mundi.
Ficuum.	Liquiritiæ rasæ. ana partes æquales.
Dactylorum.	
Sebesten.	

Bulliant hæc in aqua quantitatis sufficentis secundum artem, & coletur, & seruetur.

In hac decoctione sunt aliqui qui addunt ireos, sed quãquã pectoralis sit ego nõ laudo illum apponendum esse propter eius horribilitatem & malum saporem.

Decoctiones istæ & omnes aliæ per tres uel quatuor dies conseruantur & non plus & maxime in æstate: & inter oẽs hic incidenter dicam de infusione facta in aqua lactis seu casei, quia minus cõseruatur, quia uix per unum uel duos dies conseruari potest.

Syrupi uero conseruatur si sunt de melle per duos annos si uero de zucchαro & bene cocti & in uase bene obturati per annum durant, aliter uix possunt durare.

De conseruatione iulep scias quod iulep aquosum & male decoctũ pauco tpe conseruatur: & maxime tpe æstatis: iulep uero bñ coctũ ꝑ annũ seruat̃ & nõ plus sub forma iulep.

DECOCTIO carminatiua magistralis, quæ ualet contra omnes uentositates.

℞. Seminis anisi.	Ameos.
Seminis fœniculi,	Cymini.
Dauci,	Polypodii.ana partes æquales.
Carui.	

Bulliant in aqua secundum artem ut dictum est in aliis decoctionibus,

DECOCTIO constrictiua sic est, & sic fit.

℞. Corticum granatorum	Azimorum uuarum, idest granellæ.
Balaustiarum,	
Myrtyllorum.	Sorbarum siccarum.
Nucum cupressi,	Nespillarum immaturarum siccarum.
Gallarum,	
Cupularum glandium	Caudæ equinæ.ana partes æquales,
Sumach.	
Achaciæ.	

Bulliant in aqua plantaginis ꝟm artem, & de dicta decoctione da ubi oportet: & multum ualet ad restringendum.

DIABVGLOSSATVM Mesue ualet ad confortandum cor, maniacis & melãcholicis confert, syncopim & tremorem cordis aufert, & modus eius est. Accipe florum buglossæ bene mundatorum.℥.iiii.zucchari albi lib.i. Et expone soli, & fac sicut in cap.de zucchαro rosato.

DIABORAGINATVM Mesue, ualet ad confortandum cor, maniacis & melancholicis confert, syncopim, & tremorem cordis aufert.

℞. Florum boraginis.℥.iiii. Zuccharri albi lib.i.

Contundantur in mortario lapideo & exponantur soli ut dictum est in zucchαro rosato, in isto sic fit.

DIAMVSCVS dulcis Mes. faciens ad pulsum cordis, & ægritudines melancholicas, & ad eum qui tristatur sine causa, & confert ad ægritudines cerebri, sicut est uertigo, & epilepsia, & paralysis, & ad ægritudines pulmonis & difficultati anhelitus: cuius permixtio hæc est.

℞. Croci.	Ozimi citrati.ʒ.ii.s.
Doronici.	Been albi.
Zedoariæ.	Been rubei,
Ligni aloes.	Folii.
Macis an.ʒ.ii.	Garyophyllorum.
Albarum margaritarum.	Spicæ.ana ʒ.i.
Setæ crudæ parum adustæ.	Zingiberis.
Karabæ.	Cubebæ.
Corali rubei.an.ʒ.ii.s.	Piperis longi.ana.ʒ.i.s.
Galliæ muscatæ.ʒ.ii.s.	Musci boni.℈.ii.

Confice cum melle crudo ꝙ sit quadruplum ponderis omniũ: & pone in uase uitreo. Et sit dosis eius.ʒ.i.usq; ad.ʒ.ii.

Si autem hanc confectionem amaram facere uolueris ualentior efficietur ad ea quæ diximus, & ad exiccandum humiditates stomachi & putrefactiones in eis, & propriæ si addatur in permixtione eius.

Rosarum rubearum,	Keisim, idest semen leuistici.ʒ.i.
Absinthii.ana.ʒ.iii.	

Aloes optime abluti.ʒ.iiii. Cinnamomi electi.ʒ.ii.s.
Castorei.ʒ.i.

Puluerizanda puluerizentur subtiliter, & fiat electuarium in bona forma.

Circa hanc descriptionem nota ꝙ de seta cruda parũ adusta sic aduritur. Accipe de folliculis serici noui qui nondũ ꝑtrãsiuerint annum unũ, & aperi, & extrahe uermes quos intus reperies mortuos, & mũda per optime: deinde pone in olla noua dictos folliculos, quæ coopertorio lapideo bene tegatur: deinde in furno ponatur, & tantũ permittantur qđ possint puluerizari: deinde extrahãtur & usui reseruentur: hæc.n.cõbustio fit ut desiccent̃ ac ut conteri possint. In una alia cõfectione infra reperies subtiliter incidantur, & ẽt ut bene terant, igitur per hoc intelligas ꝙ uterq; modus laudatur. Tamen ego non soleo hoc in electuario nec in aliis cõfectionibus cordialibus setam comburere, sed subtiliter incidere, sed si cõburere uis ut uerba Mes. sonãt, caueas ꝙ illa adustio nõ sit incinerans: immo prudẽter fieri dẽt, & taliter ꝙ sericũ solum sit puluerizabile, & remaneat seta secundum

formam suam, dicit etiam crudæ, quia per coctionem uirtus eius extrahitur.

De ozimo qñ enim in compõnibus reperies scriptum ozimi garyophyllati: tunc idem est quod semen basiliconis citrinum, si uero ozimi simplr idem est quod semen basiliconis nigrum, & hoc colligitur a planta basilicouis habens folia lata. Citrinum uero a planta faciens parua folia. & hæc est ipsorum differentia. Citrinum.n. magis aromaticum est, & cordiale, magisque calidum. igitur in hac compositione ubi dicit ozimi citrati: tunc ponere debes de ozimo citrino, quia odorem habet de citro: prout per experientiam uideri potest, fricando eum manibus: dico de semine, & sic nostri aromatarii communiter utuntur.

Hic bene aduertendum est de been scriptum per deplex ee, been sunt duæ radices, alba, & rubea, & debẽt scribi per duplex ee, & non per unum e, neq; per h, prout patet in secundo lib. Auic. cap. 86.

Spica, aliquãdo enim reperitur scriptum spicæ nardi uel spicæ indæ, & ambæ idem sunt, aliquando spicæ romanæ uel spicæ celticæ, & hæ duæ idem sunt.

Mel crudum est quod non est coctum: igitur si modo descripto a Mesue facere uis, accipe mellis puri li.i. suprascriptarum spẽrum ℥.iii. & permisce, & sic habes mentem autoris, ẽm mel crudum quod est quadruplũ põderis oĩum, si uero non hẽs mel purum, potes hoc modo facere. Accipias unam quantitatẽ mellis quantũ uolueris, et pone ad ignem ad bulliendum, et semper illum despumabis quousq; coctũ sit, deinde ab igne remoueatur, & post infrigidationem suprascripta spẽrum quantitas apponatur: & hoc modo habebis mel crudum, & a superfluitatibus depuratum: alii uero dñt ꝙ mel crudum est illud quod manibus absq; igne exprimitur: a fauo mellis, & hæc opinio non omnino sine ratione est fundata, uel illum, uel præscriptum accipias, quia conueniunt, & si in forma solida facere uis, fac ut supra.

Aloes succotrinum dicitur aloes optimum, quia inter oẽs alias spẽs aloes est melius, & lauetur hoc modo. Teraẽ quantitas aloes tibi necessaria, & rorabis illum aqua pluuiali uel aqua endiuiæ. Hæc.n. lotio fit ut ipsius acuitas amoueatur & confortatio augeatur, donec totum ab aqua sit madefactum, deinde soli exponatur ad desiccandum, & permittatur usquequo possit denuo puluerizari. deinde iterum conterere & quantitate de prædicta aqua iterum irrora, & soli exponas, & illud idem secũdo & tertio facias: demum post exiccationem reserua & utere illo.

De aloe iterum est notandum, ꝙ aliqui sunt qui illum cõburunt qñ ponere uolunt in hac confectione, & non lauant dicentes, quod per combustionem amoueẽ sua gummositas per quã laxabat, & stomachum debilitabat: et ꝑꝑ hoc magis appropriaẽ alia uirtus, & alia operatio quæ est confortare: immo melius confortat. Et ad hoc notandum est ꝙ si aloes datur ad laxandum, non cõburitur nec lauatur, sed si ad confortandum, uel abluitur uel comburitur, quanquàm combustio ipsius de raro fiat. Modus comburendi est, ponatur in olla munda, & super prunas permittatur donec aduratur.

Semen leuistici in compositionibus apponendum est, nõ planta, neque radix, neque folia.

Diagalanga Mesue, ualet contra morbos uentositatum grossarum, & acetosam eructationem medicina experta, & ad malitiam digestionis, & bonificat operationes stomachi, & hepatis frigidi, imo emẽdat defectionẽ ipsorũ.

℞. Galangæ,	Piperis albi. ana. ℥.i.s.
Ligni aloes. ana. ℥.vi.	Calamenti,
Garyophyllorum,	Mentæ siccæ domesticæ,
Macis,	Heil.i. cardamomum maius.
Keisim, idest semen leuistici ana. ℥.ii.	Spicæ,
	Seminis apii,
Zingiberis,	Seminis fœniculi,
Macropiperis.i. piper longum,	Seminis anisi,
	Seminis carui. ana. ℥.i.
Cinnamomi,	Calami aromatici. ℥.i.s.

Pulueriζentur omnia suprascripta debito modo, zucch. tabarzet.i. albi uel illius prouinciæ. ℥.x. Et fiat confectio de coquendo quantum sufficit, & fiat dosis eius est. ℥.ii. usque ad aur.ii. si autem in forma solida fac ut dixi.

Intelligendum ꝙ in omnibus confectionibus & compositionibus cordialibus stomatichis, hepaticis, & breuiter in quibuscunque, exceptis in medicinis uomitiuis, semper apponendum est cinnamomũ subtile. In uomitiuis uero grossum apponẽdũ ẽ eo ꝙ illud uomitũ ꝓuocat, parũq; sustinet de decoctione & cõtritione, & minus subtile iterũ sustinet.

Quando simpliciter piper descriptum in compositionibus reperitur, de pipere usuali est.

Calamentũ & menta sicca in hac compõne ponuntur, qa ficcioris sunt complexionis. Et de menta domestica & calamento montano est intelligendum, non de aquatico.

Nonnunquam continget aromatario reperire in quibusdam compõne mel tabarzet: ideo declarabo quid illud sit, & dico ꝙ est mel album, de cœlo cadens ad modum roris, & est albus, & aliqualiter densius quàm sit apum, ꝙ quasi tẽdit ad naturam zucchari. sed quia illo caremus loco eius ponimus mel album uel zuccharum secundæ decoctionis. Et hoc mel tabarzet ponitur a Mesue in confectione de zingibere. distinctione quarta circa finem.

Diacyminum bonum Mesue primæ descriptionis, ualet contra stomachum & uiscerum uentositatem digestionem procurat, stomachum & uiscera calefacit.

℞. Zingiberis,	Macis. s. ii.
Cinnamomi. ana. ℥.iiii.	Galangæ,
Garyophyllorum,	Piperis longi,
Ligni aloes. ana. ℥.ii.	Cardamomi maioris, & minoris. ana. ℥.ii.
Cimini infusi in aceto per tres dies & noctes. ℥.x.	Musci scrop. s.

Puluerizentur puluerizanda, & cum melle quantum sufficit fiat confectio: et si in forma solida facere uis, fac ut supra dixi in aliis receptis.

Variæ reperiuntur receptæ de hac confectione, sed ista est melior et in usu. Reperitur qnq; magnus error in hac compõne apud aromatarios & medicos. Aliqui.n. hñt in suis receptis cymini carmeni, & aromatarii dicunt ꝙ carmeni nihil aliud est quàm prouincia in qua dictum cyminũ nascitur ut v.gr. opii thebaici &c. Sed multum errant ut uideri potest a Matth. Sylua. cap. de cymino ubi dicit, ꝙ cyminum carmenum idem est siseleos.i. siler montanum. Causa autem quare infunditur cyminum in aceto per diem est, quia acetum addit sibi in uirtute profundationis, & incisionis, & temperat eius calorem aliqualiter.

Nota insuper ꝙ contritio medicinarum huius confectionis non debet esse subtilis sed grossa, cũ intentio ipsius medicinæ non sit nisi ꝙ sit fortis in resoluendo & euacuando uentositatem. Quod si ultimatæ conterantur, uentositatem non resoluerent, sed per urinam educerent. hoc declaret Auic. 5. canone cap. de diacymino.

Diambra Mes. est medicina sublimis, cerebrum confortans, & stomachum & oĩa membra, & digestionem procurat, & membra nutritionis calefacit, senibus quoq; cõuenit & frigidis natura, & mulierib. & ægritudinib. matricis.

℞. Cinnamomi,	Folii,
Doronici,	Galangæ. ana. ℥.iii.
Garyophyllorum,	Spicæ. ℥.i.
Cardamomi maioris & minoris. ana. ℥.i.	Sandali citrini,
	Ligni aloes,
Zingiberis. ℥.i.s.	Piperis longi. ana. ℥.ii.
Macis,	Ambræ. aur. i.
Nucis muscatæ,	Musci. ℥.s.

Puluerizentur puluerizanda, & confice cum syrupo rosato facto cum aqua infusionis rosarum, idest cum iulep rosato, & si facere uis in forma solida, fac ut supra tibi ostẽdi in aliis confectionibus, dosis est ℥.iii.

Diambra diciẽ ab ambra ingrediente in bona quantitate hoc apud medicos ẽ multũ in usu, & maxime ista descriptio.

Circa ꝑscripta & sequentia unum generale est notandũ, ꝙ spẽs huius confectionis. & oẽs species medicinarum confortantium membra, & aperientium oppilationes, debent subtiliter puluerizari. & eo maxime si ad longinqua mẽbra

confortanda debent transire, non autem utilitate. vltima enim contritio perdit uirtutẽ medicinæ aromaticæ, sed media fit inter ultimã & subtilẽ. Et si nostro tpe hæc confectiones fiant in morsellis, maior operatio tñ & efficacior ut plurimum fit ab electuario q̃ a cõfectione pparata ut superior, & hoc multis rationibus. Prima pp meliorem fermentationem q̃ fit aromatum in electuariis quæ fieri non põt in confectionibus. Secunda quia de aromatibus plus ponitur in electuario construendo quã in confectione. Tertia quia melius & facilius euaporat, & transit uirtus electuarii ad membra remota, quã uirtus confectionis assumptæ in passionibus pectoris & cerebri, & hoc uerificari potest in omnibus confectionibus et electuariis.

DIACORALLI magistralis ualet &c.

℞. Specierum diarhodon abbatis.ʒ.iii.	Fragmentorum præciosorũ.
Corallorum alborum,	Margaritarum non perforatarum.ana.℥.s.
Corallorum rub.ana.℥.s.	

Pulueri zentur subtiliter & addantur zucchari dissoluti in aqua ros. vnc. vii.s. Et fiat confectio in morsellis.

Intelligendum ꝙ qñ scribitur fragmentorum præciosorum absolutæ, de quinque descriptis in electuario de gẽmis est intelligendum, & non de aliquibus aliis.

Secundo ẽt est intelligendum ꝙ qñ dicitur specierũ diarhodon abbatis, uel spẽrum triasandalorum uel aliarum specierum, de ipsis complete intelligendum est. i. de ipsis secundum integram descriptionem positam a doctoribus, non ut quidam fatui dicebant, qui cum scriptum inuenerunt specierum diarhodon abbatis, illas sine musco ponebant, dicentes quòd illa erat doctorum intentio & fatue.

DIARHODON abbatis Nicolai & dicitur a rosis q̃ ibi intrant plus quàm de aliis spẽbus. Abbatis, ab abbate de curia factum, detur propriæ ictericis, hepaticis, & phthisicis, hecticis, & cardiacis qui patiuntur ex calore, conualescentibus ex longis & acutis ægritudinibus calidis.

℞. Dragacanthi,	Seminis scariolæ,
Gummi arabici,	Sem portulacæ dome.
Spodii.ana.℈.ii.	Seminis maluæ,
Sandalorum alborum,	Seminis lactucæ,
Sandalo.rub.ana.ʒ.ii.s.	Seminis papaueris albi,
Assari,	Seminis cydoniorum,
Spicæ,	Seminis citrulli,
Masticis,	Seminis mellonis,
Cardamomi maioris & minoris,	Sem.cucumeris,
	Seminis cucurbitæ. ana.℈.i.
Croci,	Ossis de corde cerui,
Xyloaloes.i.lignum aloes,	Margaritarum.ana.℈.s.
Garyophyllorum,	Zucchari candi
Galliæ muscatæ,	Rosarum rubearum, ana.vnc. i.ʒ.iiii.
Seminis anisi,	
Maratri.i.semen fœniculi,	Succi liquiritiæ,
Cinnamomi,	Rheubarbari.ana.scrop.i.
Seminis basiliconis,	Camphoræ.gra.vii.
Berberorum,	Musci, gra.iii.s.

Puluerizentur puluerizanda subtiliter, & cum syrupo rosato quantũ sufficit fiat, & si in forma solida facere uis, modum supra descriptum habes.

Nicolaus dicit ꝙ hæc confectio debet dari cũ rhodostomate uel cum frigida: vt igitur omnis pars clara fit, scias ꝙ rhodostomate. i. cũ decoctione rosarum, uel cum frigida. i. cum decoctione facta cũ frigidis. Sed decoctio hæc hoc tpe non est in usu: sed loco ipsius datur cum syrupo rosato.

DIARHODON descriptione cõi Mes. confert ad dolorem stomachi & hepatis, & puncturam in eis, & caliditatẽ & acuitatem cholere citrinæ, faciens digerere cibum & est ex confectionibus stomachi & hepatis debilibus.

℞. Trochiscorum diarhodon.ʒ.iiii.	Croci,	ana.ʒ.iii.	Seminis citrulli,
Rosarum rub.ʒ.xxx.	Masticis,	Assari. idest radicum.	Seminis melonis,
Garyophyllorum,	Ligni aloes.ana.ʒ.ii.	Spicæ,	Seminis cucumeris,
Galliæ muscatæ.ana.ʒ.iii.	Sandalorum alborum,	Macis,	Seminis cucurbitæ,
Spodii,	Sandalorum rubeorum,	Cardamomi maioris & minoris.ana.ʒ.i.	Margaritarum albarum,
	Sandalorum citrinorum,	Trochiscorum de spodio	Alfelengemisch.i. ozimũ,
		Liquiritiæ rasæ ana ʒ.iiii.	Rasuræ eboris.ana. ʒ.i.
		Seminis portulacæ,	Dragacanthi,
		Seminis lactucæ,	Gummi arabici.ana.ʒ.i.
		Seminis scariolæ,	Camphoræ.ʒ.i.s.
			Musci.℈.s.

Puluerizentur subtiliter puluerizanda, & cum syrupo rosa. quantum sufficit fiat confectio. Si in forma solida facere uis, fac ut supra ostendi.

Syrupus factus ex rosis rubeis, & aqua rosata cũ quo debet confici hæc confectio: si in forma liquida facere uolueris hoc modo fiat. Accipe rosarum rube. uiridium lib ii. ponas in uase uitreo stricti orificii, & super eas infundas feruẽtis aquæ rosatæ lib.v. & constringatur orificium uasis & permittatur infrigidari: deinde dictæ rosæ bene manibus exprimantur: & duæ aliæ libræ rosarum uiridium accipiantur, & pdicta aqua rosata calefiat bene: & iterum supra eas ponãt: deinde coletur, post infrigidationẽ manibus exprimẽdo rosas & in dicta colatura addantur zuc. lib. iiii. & clarificetur cum suprascripta aqua rosata, & fiat syrupus de quo fit supra scriptum confectum & fiendo infusio ter esset melius.

De musco & opio in medicinis parum ponitur, muscus .n. in modica quãtitate est magnæ qualitatis & operationis opium sĩr. Et immo sufficit parum apponere, ne in magna quantitate noceat, aut operationes aliarum medicinarum corrumpat, aut occultet. Et sicut de opio & musco exemplifico, ita & de aliis medicinis fortibus est intelligẽdum. Nota hic de contritione spẽrum electuariorum & confectionum. Nam spẽs quæ ponuntur in electuariis confortantib. aperientibus uel alterantibus & confortantibus, subtiliter debent conteri. Causa est, quia non alterant nec confortant nisi attrahantur, & immo ad hoc ut alterent membrum uel confortent indigent ut attracta a membris possint penetrare. Facilius aũt penetratio fit per contritionem multam: secus autem est de medicina solutiua. Nam ipsa manens quieta in stomacho secundum cõem opinionem euaporat ad mẽbra, ꝙ si attraheretur a membris esset malum: & ideo grosso modo debet conteri, & hoc respectu subtilis, ne citius debito transeat a stomacho, & hoc notato, habes perfectã doctrinam conterendorum.

DIADRAGACANTHVM frigidum Nicolai a dragacãtho nomen accipit: valet ad omne uitium pulmonis & pectoris quod fit ex calore, maxime phthisicis, hecticis, pleuriticis, peripneumonicis ad omnem tussim quæ fit ex caliditate, & siccitate, & ad omnem linguæ asperitatem & gutturis, cum uero sumuntur tandiu in ore teneantur donec parum per ibi dissoluatur.

℞. Amydi.ʒ.iiii.	Seminis melonis,
Dragacanthi.℥.ii.	Seminis cucumeris,
Gummi arab.℥.i.ʒ.ii.	Seminis cucurbitæ,
Liquiritiæ rasæ.ʒ.ii.	Seminis citrulli.ana.ʒ.ii.
Penidii.℥.iii.	Camphoræ.℈.s.

Syrupi albi Gal.i. iulep uiolati lib.ii. contundantur subtiliter oĩa. deinde permisceantur bene in mortario paulatine miscendo illam confectionem cum iulep & reseruetur. Sed hæc communiter fit in forma solida hoc modo.

De compõne ista est intelligendum, ꝙ cum fit in forma solida non debet fieri de superioribus ut tibi dixi accipiendo spẽrum. vnc. i. zucch. li. i. eo quia pauce spẽs cribellatæ in ea intrant. Sed de supra descriptis debes accipere. vnc. iii. spẽrum, zucch, lib. i. & facere in morsellis: tñ. n. zuccharum ꝙ prædictæ spẽs possint simul teneri debet apponi & non plus: igitur prescripta regula ab aromatariis tenenda est. Et oppositum uidi semper facere ab eis: quanquam sæpe ac sepius a magistris moniti essent.

Omnes doctores conueniunt quod gummæ debẽt dissolui in confectionib. in quibus intrant & non cõteri: eo quia

puluerizari non possunt, & pistando virtus illarum deperditur: quare cum in aliqua confectione intrant, dissolui debent in aqua appropriata, in ista enim dissoluantur cum parum aquæ violarum: in aliis vero cum aliis aquis secũdum diuersas intentiones.

DIADRAGACANTVM calidum Nicolai: valet tussientibus ex frigido phlegmate, & non valentibus eiicere, astmaticis, emophthicis, anhelosis, suspiriosis, peripneumonicis, pleureticis, & ad omnem coarctionem pectoris, stomachum confortat, digestionem procurat.

℞. Dragacanthi triduo in aqua temperati lib.i.	Seminis fœnugræci.
Hyssopi.	Cinnamomi. ana.ʒ.ii.
Amygdalarum amararum. & excorticatarum.	Seminis lini assi. ℥.iii.
Pinearum, ana ℥.iii.	Zingiberis.
	Liquiritiæ rasæ.
	Succi liquiritiæ, ana. ℥.i.

Puluerizentur subtiliter puluerizanda, & cõterantur cõterenda, cõfice sic. Dragacãthum infusum in aqua per linteolum extorque, & cũ li.ii.℥.viii.mellis cocti vsque ad spissitudinem lento igne semper cum spatula agitando misceatur: deinde addantur pineæ amygdalæ, semen lini & fœnugræci ab igne deponatur, & puluis suprascriptarum specierum addatur, & vsui reseruetur.

Modus assandi semina lini in eo intrantia talis est. Accipe patellam vel bernaciũ & super ignem multũ calefacias, postq̃ bene calefactũ fuerit remoue ab igne, & intus ponas semina lini semper mouendo vsquequo sint assata. Et si tunc bene assata non sunt, iterum vas calefiat amotis seminibus: deinde ab igne remoto iterum semina supraponant semper remouendo vsquequo sint bene assata: deinde reserua: & secundum hanc doctrinam omnia alia semina debent assari.

Semẽ lini assatur ut amoueatur humiditas superflua & viscositas, & plus assari dẽt quã alia semina. Ideo nota ꝙ oĩa semina per se assanda sunt: eo quia aliqđ semen multũ assandũ est pp eius uiscositatem multam, ut semen lini & psyllii: quædam minus pp eius paucam humiditatem, ut semen anisi & ozimi & huiusmodi, quare bene notent aromatarii.

Confectiones hæ amaræ p duos annos seruantur oẽs: tyriaca vero magna longiore tpe seruatur ut in ipsa scripsi.

DIACALAMENTVM Nicolai dictum est a calamentho præcipuæ ad omne uitium pectoris & capitis ex frigiditate, maximæ his qui sunt in senili ætate, ualet etiam tussientibus ex frigida causa & quartanariis, si ex eo utũtur accepto post prandium & post cœnam, in sero cum uino, frigiditatem & dolorem stomachi amputat: ventositatem immaturam excludit, calculos frangit, menstrua imperat, quartanariis & quotidianariis cum duobus scropulis diagrydii & euphorbii idem in modum nucis ponticæ an. duas horas accessionis cum apozimate pigami uel roris marini sumptum mirabiliter liberat.

℞. Pulegii.	ʒ.iii.℈.ii.
Calamenti syluestris.	Seminis leuistici.ʒ.i.℈.i.
Hyssopi sicci.	Seminis apii.℈.i.
Melanopiperis.i.piper nigrum.	Seminis ameos.
	Thymi.
Seminis siseleos.i.siler montanum.	Seminis anethi.
	Cinnamomi.
Seminis petrosilii.ana.	Zingiberis.an.ʒ.ii.

Puluerizentur omnia debito modo, & cum melle quantum sufficit fiat confectio.

Calamentum quod in hac compositione ingreditur debet esse syluestre, eo quia magis confortatiuum & abstersiuum est quam domesticum.

In mense Iulii & Augusti ista semina colligenda sunt.s. semẽ petrosillii, laureolæ, cataputiæ, rutæ, fœniculi, caulis milium solis, lactucæ, portulacæ, pastinacæ, rapæ, & similium.

Anethũ si simpliciter scriptũ reperitur, semper de semine est intelligendum non de herba, ut est cõmunis corruptela.

DIACALAMENTVM Mesue descriptione Gale. conferens ad ægritudines frigidas membrorum, nutritionis, & ad malitiam digestionis. & facit penetrare cibum qui nõ põt penetrare ad hepar & corpus reliquum: & est hæc eius ꝓprietas, & confert rigori febriũ, & emplastrarũ & inunctũ in spina, & est ex maxime subtiliãtibus humores grossos & uiscosos, & ex resoluentibus uentositates: & confert singultui uehementi frigido & uentoso uel acetoso, quorum difficilis est resolutio, & prouocat urinam & menstrua.

℞. Calamenti montani & fluuialis.	Seminis apii.
Seminis siseleos, idest siler montanum.	Extremitatum alase, idest thymus.ana.ʒ.ii.
Sem.petrosillii.an.ʒ.vi.	Keisim.i.leuisticus.ʒ.vi.
Zingiberis.ʒ.iii.	Piperis nigri ʒ.xii.

Puluerizentur omnia & cum melle quantum sufficit fiat electuarium, dosis est.ʒ.i.

Calamenthum tam montanum quã fluuiale colligendum est in mẽse Iullii, & exicccãdũ est ĩ umbra, exiccatio. n. facta in sole opationẽ eius debilitat, & eo tpe colligitur pulegiũ.

Quinq; de causis medicinæ miscent̃ simul. Primo ut uirtus earũ fortificetur, & hac de cã scamonea miscetur cũ medicinis aloeticis, & zingiber cũ turbith. Secundo ut cito faciat alias medicinas transire ad locũ debitũ: & sic crocus ad miscetur auro & argento: aurum. n. & argentum sua ponderositate ad intestina descendunt nec ad uenas possunt penetrare: & crocus facit eas ad cor penetrare. Tertio miscemus ut cito medicina non transeat ad uenas ut cũ uolumus hepar deoppillare per diuretica: quia illa sunt cito penetrãtia ad uenas permiscemus aliam medicinã ut raphanum. Raphanus.n.hẽt proprietatẽ attrahẽdi humores ad stomachũ. Quarto ut una per aliã debilitetur, & sic miscemus cũ uiolis uel cũ cassia fistula myrobalanos. Quinto ut malitiam alterius remoueat uel impediat ut zingiber cum scamonea, scamonea.n.multũ debilitat stomachum, & zingi. cõfortat.

DIACODION Mes. & est confectio de iecur: & modus confectionis de iecur ſm intentio. Gale. & diacodion purũ conferens eis quibus ex capite ad pectus & ad pulmonẽ subtilis catarrhi defluunt, & sunt causa tussis & insomnietatis.

℞. Decem capita papaueris albi in quibus sit mediocritas inter paruitatem & magnitudinem & humiditatem & exiccationem & proiiciatur super ea sextarium unũ aquæ, & sit aqua pluuialis. Et si sint humida plus quã sicca, dimittantur die ac nocte, si sunt ficciora dimittantur plus. Tunc coq; ea usq; dũ discocta sint, & aquæ duæ partes sint consumptę, tũc vero cola succum eius. Et restat post illud duplex consideratio quoniã si catharrus subtilis fuerit & timetur fluxus eius ad pectus & pulmonẽ & cannam, & timentur uigiliæ, oportet tũc ut misceatur ex rob quantitas quę sit medietas aquę. & coquatur super ignem in quo non sit flamma, neq; fumus, sed super prunas tantum. Et non conuenit in hac intentione mel quantũ mel est ex habentibus acumen. quare est subtiliatiuum, & est propter hoc quod intendimus: & quãtum est materia subtilis ualet, & mel est ex subtiliantibus. Cum autem plenitudo continetur in thorace & pulmone, & uelis medicamen fieri abstersiuum: tũc mel conuenientius est: quoniã dormire facit, & materias quæ sunt in pectore ad expellendum habilitat. Et qñq; fit medicamen ex vtriusq;, qñ cadunt in occupatione duplicis intentionis: & est dosis.℥.i. & plᵘ & minus ſm ꝙ exigit dispositio. Et oportet, ut teneat eam patiens in ore suo, & traiiciatur inde modicũ quod dissoluatur ex ea in saliua. Si autem uelis ut sit retentiuum naturæ eruptionis sanguinis a locis qui sunt sup diaphragma, & ab aliis locis manationis, & a partibus uiscerum: tunc ad unamquãque lib. ipsius proiiciantur achaciæ rubeæ, heufistidos, croci, myrrhæ, balaustiæ an.ʒ.i. & ramich.ʒ.iiii. & administretur. Et sunt qui ponunt in idem iecur pro loco mellis penidias. Et sunt qui ponũt zuccharum. Et quandoq; exigit dispositio ægritudinis quæ est multæ caliditatis & acuitatis ut fiat medicamẽ ex papauere nigro & sint eius capita vsq; 50. Et quandoque ex albo & nigro.. Et loco mellis ponitur zuccharum penidiæ.

DIASPOLITICON de speciebus grossis. Auice. in 5. lib. & uocatur diacyminum grossum, facit ad uentositates frigidas, & facietatem nauseatiuam, & resoluit uẽtositates, & cõfert ei qui non digerit cibum: cuius hæc est permixtio.

Reci.

℞. Baurach.i.salnitrum partem mediam. Cymini carmeni infusi in aceto & torrefacti. Piperis albi. Piperis longi. Foliorum rutæ oium ana partem unam. Et hoc quidē fit scdm duas descriptiones:quandoq; .n.fit ex partibus çqualibus in oibus suis compōnibus.s.cymini,piperis, rutæ, & baurach: & iste modus soluit naturam ualde : & qñq; permiscetur de spēbus reliquis quantitas æqualis, & de baurach medietas huius quantitatis, & eligitur de cymino carmenum & infunditur in aceto forti,deinde torrefit.& fit piper album: & illud ideo qm̄ ipsum confortat stomachum plusquàm duę aliæ spēs.s.piper longum,& piper nigrū : & hoc est illud qđ non est paruum,uidelicet contractum, &.n.eius cortex est grossus : immo est ex illo quod dicitur grauis ponderis, & eligatur de eo magnum & sanum & baurach. Fiat ergo medicina ad illum cuius natura retinetur cum baurach dico nitrum naurnacon & est rubeum, & quando feceris ipsam ad illum:cuius natura est soluta, administrabis baurach aliud, & sit illud ꝙ de eo proiicies medietas quantitatis uniuscuiusq; medicinarum quas diximus: & folia rutæ iterum. Sint ergo sicca cum mensura, & illud ideo qm̄ si exiccētur uehementer,sunt calidæ complexionis,& est calefactio eorū ultra mensuram,& si non exiccentur uehementer,remanet in eis humiditas superflua q̄ non consequitur ultimationē digestionis:quapropter nō destruitur eius inflatio in aliquo. Et hæ quatuor spēs qñq; permiscent̄ cum melle dēspumato, & qñq; non permiscentur cum aliquo,& reseruantur per se absq; melle. Cū ergo ipsæ sunt necessariæ proiiciantur in aqua hordei,aut in cibo alio conueniente, & hæc medicina sumit̄ sola ante cibū & post cibum : et illa q̄ ꝑmiscetur cum melle despumato est magis conueniens in hac dispōne:& illud ideo qm̄ ipsa destruit inflationē oino,& oportet iterum ut sit mel, bonum qñ non est necessarium ut sit hæc medicina nisi fortis in resoluendo uentositatem & euacuet cū fortitudine. Et oportet ut scias quòd qñ uis ut eius euacuatio plus sit,contritio medicinarum non sit subtilis sed grossa:et illud ideo qm̄ scio hominem qui contriuit hanc medicinam contritione ultima : qm̄ non seruauit illud quod ego dixi. quare non soluit naturam oino: immo prouocauit fortiter, & uenit ad nos mirās & q̄rens de causa in hoc: et illud ideo qm̄ ipse existimabat quòd in corpore illius uiri esset proprietas q̄ esset in causa:in hoc quod accidit, postquā ego feci scire eum quod causa in illo esset dispositio cōpositionis eius:tunc composuit eam sero sicut præcepi ei,& completa est eius operatio, & oportet ut seruetur hic determinatio in compositione reliquarum medicinarum.

Dianisi Mesue, ualet ad uentositatem grossam & frigiditatē q̄ est in stomacho & tussi diuterne: cuius permixtio.

℞. Seminis anisi.ʒ.xx.	Garyophyllorum.ʒ.i.s.
Liquiritiæ rasæ,	Zingiberis,
Masticis ana.ʒ.viii.	Seminis fœniculi,
Carui idest semen,	Cinnamomi ana.℥.v.
Macis,	Piperis albi,
Galangæ ana.℥.v.	Piperis nigri,
Calamenti montani,	Piperis longi.ana.ʒ.ii.
Pyrethri,	Cubebarum,
Cassiæ ligneæ.ana.ʒ.ii.	Croci,
Heil,idest cardamomum maius ʒ.i.s.	Spicæ.ana.ʒ.i.s.
	Zucchari.ʒ.xvi.

Puluerizentur ista satis subtiliter & cum melle despumato quantum sufficit fiat confectio:dosis est.ʒ.ii.

Notandum quod in electuariis de melle & de zuccharo semper in eis species aromaticæ ponendæ sunt post earum aliqualem infrigidationem, quia si ponerentur, melle uel zuccharo existente adhuc ad ignem,ut quidam faciunt, uirtus aromatum perderetur.

Fœniculi et anisi cum simpliciter scriptum reperiūtur in confectionib.uel electua.iis,de ipsorum seminib.est intelligendum:cum ea magis ad usum medicinæ conueniant.

Diatrion pipereon Mesue descriptione cōi quod calefacit stomachum et uētrem, et remouet dolorem eius ex humiditate phlegmatica multa & cruda, et mundificat eum ab ipsis, et ualet ꝯtra acerbos ructus, et digestionē ꝓcurat.

℞. Piperis albi,	Amomi,
Piperis nigri,	Cinnamomi ana.ʒ.i.
Piperis longi.ana.ʒ.ii.	Casiæ ligneæ,
Zingiberis,	Seminis apii,
Assæ.i.thymus,	Siseleos.i.siler montanum.
Anisi.i.semen.ana.ʒ.ii.	Assari, ideſt radicum,
Spicæ,	Radicum enulæ siccæ,
Seminis ameos.ana.ʒ.i.	ana.ʒ.s.

Mellis quantum sufficit & fiat confectio : dosis eius est ʒ.i.usque ad ʒ.ii.

Piper album non est illud quod est paruum, contractum & quod habet corticem grossum, sed est illud quod est magnum grauis ponderis, sine contractione subtilissimi corticis. Et illud plus confert stomacho quàm duæ aliæ species.

Enula debet esse sicca, eo quia maioris est desiccationis quam quando est recens.

Casia qñ in libris autorū reperitur absolutæ scripta considerãda est,si compō illa in qua intrat est solutiua uel lenitiua,& tunc debemus ponere casiam fistulam. Si autē non est solutiua nec lenitiua.s.calefactiua,confortatiua, uel operatiua oppilationum : tūc debemus ponere casiam ligneā, & hoc fit de generali regula & documento.

Diacvrcvma magna Mesue conferens ad ægritudines antiquas hydropisi iuuamentum manifestum, & eradicat ægritudines hepatis,et chronicas quæ iā induratæ sunt, & confert ad febrietatem caloris & corruptionis stomachi,et humiditatem frigidam,et uentositates grossas in eis, & dolori renum et uesicæ,et urinam prouocat.

℞. Croci,	Carpobalsami,
Radicum assari,	Rubeæ tinctorum,
Seminis petrosilij,	Succi absinthii,
Seminis dauci,	Succi eupatorii,
Seminis anisi,	Olei balsami.ana.ʒ.ii.
Seminis apii. ana ʒ.iiii.	Calami aromatici,
Rauedseni.i.rheubarba.	Cinnamomi.ana.ʒ.i.s.
Meu,	Scordeon,idest allium. sylueſtre,
Spicæ nardi.ana.ʒ.vi.	Scolopendriæ,
Costi,	Succi liquiritiæ.ana.ʒ.ii.s.
Myrrhæ,	Dragacanthi.ʒ.i.
Casiæ ligneæ,	
Squinanti.ana.ʒ.ii.	

Puluerizentur omnia subtiliter & cum melle quantum sufficit & fiat electuarium:dosis est.ʒ.i.vel.ii.

Diacurcuma dicitur, quia color assimilatur curcumæ, uel dicitur a croco, quia crocus apud Græcos dicitur crocon,qui in ea ingreditur in bona quātitate. Et quia uocabulum est corruptū dñt diacurcuma,sed dēt dicere diacrocon.

Insuper nota ꝙ oēs medicinæ confortantes hepar & ualentes hepati debent bene teri & subtiliter cribellari.

Balsamus est liquor emanans a stipite illius arbusculæ,& dicitur opobalsamum.

Oleum ꝙ ponitur loco balsami, & est nobilius secūdum Gulielmum Placentinum.

℞. Myrrhæ,	Nucis indæ.ʒ.iiii.
Carpobalsami.i.semen balsami.ana.ʒ.iiii.	Hypericon, idest perforata. ʒ.ii.

Terantur grosso modo, & misceantur cum.℥.v.olei uel. ℥.i.ʒ.iiii.terebinthinæ siue largati, & in fine addātur musci gra.v.ambrę.gra.iii.olei de lateribus.vnc.i.Hoc enim loco balsami potest poni in omni loco, facit enim operationes ut balsamus.Istud oleum maxime secundū istam descriptionem potest poni in omni loco ubi balsamus ingreditur, & secundum intentionem Gulielmi facit operationes, ut balsamus:uerū ipse Gulielmus describit duas alias descriptiones olei quod ponitur loco balsami, sed secundum intentionem suam ac modernorum doctorum ex illis tribus hæc est nobilior,sed ipse Gulielmus non ponit qualiter ipsum oleū debeat componi : uerum est ꝙ in secunda descriptione melius docet,& est ꝙ omnia bene terantur & malaxentur deinde in mortario.& ponantur in uase alembici & distillentur ut aqua ros. Secunda recepta est posita in diacurcuma magna Mesue : prout uidere poteris.

Dialacca magna Mesue conferens ad debilitatem stomachi & hepatis, & ægritudines frigidas factas in eis. Oppilationes hepatis aperit, & omnem duritiem resoluit, lapidem renum, & uesicæ frangit, vrinam prouocat: & est ad hydropisim & cachexiam medicina sublimis.

℞.Gummi laccæ ablutæ,	Rubeæ tinctorum,
Rauedseni.i.rheubarbari	Seminis fœniculi
ana.ʒ.iii.	Seminis anisi,
Spicæ nardi,	Radicum assari,
Masticis,	Aristolochiæ rotundæ,
Seminis apii,	Gentianæ,
Cimarum squinanti,	Croci,
Absinthii,	Cinnamomi,
Succi eupatorii,	Hyssopi siccæ,
Seminis ameos,	Casiæ ligneæ,
Sauinæ,	Cimarum squinanti,
Amygdalarum amararum,	Bdellii.ana.ʒ.i.s.
Costi amari,	Piperis nigri,
Myrrhæ.ana.ʒ.i.s.	Zingiberis.ana.ʒ.i.

Infunde bdellium & myrrham in uino, cætera teræ subtiliter & confice cum melle despumato, & colato, quantum sufficit fiat, dosis est aur.i.vsque aur.ii.

Modus lauandi laccam ponitur a Pandectis in capitulo proprio de lacca in hunc modum. Tere gummã laccæ & laua illã in mortario postq̃ bene pistata fuerit & lauationib. pluribus ex aqua fontis in qua bulliant aristolochiæ longæ & squinanti ana.partes æquales, & tandiu lauetur cum hac aqua quod clarescat semper cum pistello agitando: deinde dimittatr residere: postea colet aqua & in umbra ꝑmittatur desiccari, quæ desiccata reseruetur, & hic est modus. Et ex ista lotione lacca acquirit subtilitatẽ & apertionẽ maiorẽ.

Medicinarum ablutio fit quinq; de causis. Primo ut acuitas q̃ in medicina est auferatur, & hoc modo abluitur calx. Secundo ut sordes remoueãtur, & abiiciantur, & hoc modo abluitur oleum. Tertio ut posint melius cõteri, & hoc modo abluitur thutia. Quarto ut eius malitia auferatur, & hoc modo lauatr lapis lazuli ut remoueatur q̃dam uirtus nauseatiua, & compresiua sola remaneat. Quinto ut acquirat maiorem subtilitatem, & hoc modo lauatur lacca quæ efficitur subtilior ad aperiendum.

Diasatyrion Mesue secundæ descriptionis ista est in usu, & uocatur confectio testiculorum vulpis, & est melior quàm prima, faciens erectionem uirgæ & multiplicãs sperma & desiderium coeundi.

℞.Secacul albi & mundi elixati in aqua cicerum, quorũ eiecta fuerit prima aqua: lib.i.satyrion.i.testiculi vulpis.℥.viii.radicis raphani.℥.iii.lusplani.i.serpentaria uel dragontea.℥.ii.terantur & fundatur sup ea lactis uaccini, aut ouini quantitas q̃ supernatet duobus digitis, et olei sisamini, & butyri vaccini recentis ana ℥.iiii. & coq; cum facilitate usque ad spissitudinem, et si adhuc radices non bene decoctæ sunt fundantur sup eas ex lacte & oleo et butyro usq; dum perfectæ decoctæ sint: et prius hæc infunde sup hoc totum mellis boni & despumati li.vi.succi cepæ humidæ lib.i.s. decoque oĩa simul usq; ad perfectã coctionem: tũc.n.depone ab igne & proiice & super ea puluerem: cuius permixtio hæc est.

℞.Seminis erucæ,	Seminis nasturtii,
Zingiberis,	Cinnamomi,
Been albi,	Piperis longi,
Been rubei,	Bauciæ.i.semen pastinacæ domesticæ,
Linguæ auis, idest semen fraxini.ana.ʒ.iiii.	Seminis napi,
Caudarum stinci cum renibus & sumine.ʒ.viii.	Seminis sparagi,
	Se.synapis.ana.ʒ.iiii.

Et conficiatur cum eis: vltimo uero ponatur in medicamine pinearum mundatarum lib.i.s. phisticorum mundatorum.℥.x.cerebellorum passerum vnc.ii.Conficiantur oĩa bene et aromatizentur cum.ʒ.i. boni musci & usui reserua. Hæc confectio est illa qua nos utimur, & maxime secundũ istam descriptionem. Nicol.in suo antidotario habet unam aliam descriptionem, sed non fit apud nos.

Secacul secundum Modernos est sigillum sanctæ Mariæ & non iringus, ut quidam herbolarii uolunt: quare Serapio aliud capitulum facit de secacul, aliud de iringo. Præterea uide Serapionem in 7.ca. de conditis qui inquit, ꝙ secacul est radix sicut zingiber, & asportatur ex India, & fit ex eo ingiba dum est recens, & sic est scd̃m ueritatem ꝙ secacul scd̃m modernos habet radicem similem zingiberi, & hæc est quæ nostro idiomate vulgariter zonozello uocatur in partibus nostris, & in multa quantitate reperitur.

Cicer ſm̃ Serapio. ex authoritate Galeni, cicerum tria sunt gña, sunt.n.alba, & nigra, et est alia species quæ dicitur Kersenue, & cicera minuta quæ dñr Kersenue sunt alba, & assimilãtur orobo, & nigra nominantur chubes. & Plinius inquit, arietinum ciceris genus quod capiti arietis assimilatur, quod cæteris magis diureticum creditur esse & agreste est, & erraticum, et columbinũ, quod aliqui uenereũ dixerunt, candidum rotundũ, leue, arietino minus. Cicer erraticum apud Diosco.uocatur a quibusdam serpillum. Gal.in 6.de simplicibus inquit: Cicera sunt species leguminum.

Testiculi vulpis sunt satyrion. Dioscorides de satyrione tria capitula facit sub litera satyrion. & alibi capitulum de orchis, & ibi ponit duas spẽs: quod etiam inter species satyrionis sunt in numero, et hoc apud Auicennam uocatur testiculus canis, alibi cinosorchin, idest canis testiculi.

Quare prima aqua ciceris abiiciatur, et in secunda lauẽtur satyriones & secacul, quia prima est abstersiua prohibẽs inflationem & uentositatem generari. secunda uero est multum uentosa & inflatiua & comportatiua aliarum medicinarum ad genitalia membra.

Stincus est quoddam animal simile lacertæ degens in ripis aquarũ iuxta flumen Nili. In hac confectione pro omni lib.i.mellis cocti & despumati ponendæ sunt vnc.iii. spẽrũ cribellatarum, si habere debet uirtutem a Mesue scriptam.

Iringus, et tassus barbassus colligendæ sunt in mense Octobris.

Incidenter hic notandum est, hoc electuarium duplici ratione solet dari hominibus. Primo exhibetur corporib.exiccatis ad humectandum: & tunc debemus exhibere de eo.℥.s.in mane per horas quatuor uel duas ad minus ante prandium. Datur & secundo ad augmentum coitus et uirilis mẽbri erectionem, & tunc ipsum exhibere debemus uespere ante cœnam per duas horas cum modico uini subtilis et odoriferi. Complexio dicti electuarii est temperata inter calidum & frigidum: humida tamen ad secundum gradum.

Diairis de melle Nicolai dicitur a radice illa q̃ ireos appellatur, prodest dispnoicis arteriaticis, tussientibus, uocẽ perditã restaurat si fuerit ex frigiditate: cuius ꝑmixtio.

℞.Ireos.℥.i.	Cinnamomi,
Pulegii,	Zingiberis,
Hyssopi,	Piperis ana.ʒ.iii.
Liquiritiæ rasæ.ana.ʒ.vi.	Caricarum.i.ficuum.
Dragacanthi,	Carnium dactylorum,
Amygdalarum,	Passularum.ana.ʒ.iii.s.
Pinearum.ana.ʒ.iii.	Storacis rubeę.ʒ.ii.℈.i.

Puluerizentur puluerizanda subtiliter omnia, & cum melle despumato et cocto fiat confectio: dosis est.ʒ.ii.usque ad.ʒ.iiii.

Hyssopi si simpliciter scriptum reperiatur, de herba sicca est intelligendũ, & in umbra exiccandum est, & non solum ipsum, sed omnes herbæ aromaticæ. Sol enim aromaticitatem illam resoluere facit & uirtutem destruit.

Pineæ, & amygdalæ nisi sint recentes antequàm in confectionibus & electuariis pectoralibus ponantur semper debent purgari, ut supra ostensum est, aliter rancitas sua nocet pectori, & tussim prouocat: quare bene notent aromatarii, & in hoc aduertant.

Diapenidion dicitur a penidiis quæ ibi intrant plus quàm de aliis speciebus, ſm Nicolaum ualet cõtra omne uitium pulmonis, & tussis, & ad raucedinem uocis factam ex siccitate, & tussientibus peripleumonicis & pleureticis.

℞. Penidiorum.ʒ.xvi.s.	Seminis papaueris albi ana ʒ.iii.℈.i.
Pinearum præparatarum & mundatarum,	Garyophyllorum,

Cinnamomi. Seminis citrulli.
Succi liquiritiæ. Seminis melonis.
Zingibe.ana.ʒ.i.s. gra.viii. Seminis cucurbitæ mundatorum.
Dragacanthi. Seminis cucumeris. an.ʒ.i.s.gra.viii.
Gummi arabici.
Amydi.

Camphoræ tertiam partem unius scropuli. Syrupi uiolati.q.s.puluerizentur subtiliter puluerizanda,& conterantur conterenda:deinde confice sic.In lib.i.℥.iii.aquæ uiolarum bulliant donec aqua aliquantulum inficiatur: postea coleť, & colaturæ addatur libr.i.zucchari, & bulliant donec incipiant inspissari. Tunc addantur pineæ & quatuor suprascripta,semina,unumquodq; per se bene cõtusum cum spatula semper mouendo, deinde addantur penidii subtiliter puluerizati,& cum liquefacti fuerint,illud grossum quod supernatat cum captia despumetur,& iterum in mortario proiiciatur,& bene terendo & commiscendo,ad ultimum puluis suprascriptarum cum supradicto syrupo in mortario semper agitando moueatur, donec incorporetur, demum reseruetur in uase uitreato.

DIAOLIBANVM Nicolai & dicitur ab olibano quod ibi ponitur,lachrymas oculorum potenter constringit, dolorem hemicraneum & cilii sanat,fauces rheumaticis & arterias lenit,emophthoicis & tussientibus medetur, uomitum compescit,dolorem stomachi & nauseam aufert, peripneumonicis,pleureticis subuenit, gonorrheam & satyriasim emendat,et menstrua sanguinis sistit.

Castorei. Radicum pœoniæ.
Opii thebaici. Macropiperis.i.piper long.
Iusquiami.ana.ʒ.iiii.
Cassiæ fistulæ.ʒ.ii.℈.ii. Storacis calamitæ.
Folii. Myrrhæ.an.ʒ.i.
Croci. Spicæ.
Thuris.ana.ʒ.i.s. Pyrethri.
Reupontici. Euphorbii.
Amomi.ana.ʒ.i. ℈.ii. Leucopiperis,idest piper album.ana.℈.ii.s.

Puluerizentur subtiliter omnia, & cum melle quantum sufficit fiat confectio in bona forma.

De iusquiamo cum scriptum reperitur, semper de semine,& non de herba est intelligendum, herba enim maioris est uenenositatis quam sit semen.

Pœoniæ si simpliciter scribitur, de radicæ est intelligendum cum illa magis vsui medicinæ conueniat quam folia vel semina.

DIACORI Mes. in cap.ægritudinis neruorum. Et est cõfectio conditi ad ægritudines neruoꝝ frigidas mirabilis. ℞.Secacul.Pinearum mundatarum. Radicũ acori,an.lib.i.s.Et fint secacul,& acori elixata,et expressa,& misce cũ eis. præter pineas mellis despumati,lib.x. & decoq; lento igne usque dum spissitudinem acquirant: deinde deponatur ab igne, & proiiciantur super ipsum pineæ, & misceantur ad inuicem,post hoc pulueriza super ea piperis ℥.i.

Piperis longi, Nucis muscatæ.
Garyophyllorum, Galangæ.
Zingiberis. Cardamomi ana ʒ.iii.
Macis ana ʒ.iiii.

Dosi eius.℥.i.mane & sero.

DIAMORVSION Mes. est medicina multarum utilitatum,sicut diacurcuma magna,& experta,et efficax nimis & propriæ ad dolorem stomachi propter frigiditatem factũ, & humorem crudum & ad ægritudines splenis,et hepatis, et chronicas factas in ipsis propter hydropisim.

℞.Croci. Cimini carmeni.
Radicum acori.ana.ʒ.ii. Carpobalsami.
Myrrhæ.ʒ.iii. Florum squinanti.
Baccarum lauri. ʒ.ii.s. Seminis apii.ana.ʒ.i.
Seminis anisi,
Dauci, Cordumeni.i.carui agre.
Cinnamomi. Spicæ.
Cassiæ ligneæ. Mentæ siccæ.
Marmacur.i.marubinm in pandectis. Piperis longi,
Piperis albi.
Ameos. Piperis nigri.ana.ʒ.i.
Costi.

Mellis despumati,& colati quantum sufficit,& fiat confectio,dosis eius est,ʒ.i.usq; ad.ii.

DIACOSTVM Mes.ualet ad dolorem uiscerum & oppilationum in eis ad principium hydropisis.

℞.Costi amari. Rauedseni,idest rheubarbarum.ʒ.iii.
Cassiæ ligneæ.
Cinnamomi ana.ʒ.v. Radicum assari.ʒ.iiii.
Seminis apii. Croci,
Seminis anisi. Aristolochiæ.
Cimarum squinanti. ana.ʒ.iii. Myrrhæ.ana.ʒ.ii.

Mellis quantum sufficit,& fiat confectio.

DIASVLPHVR Mes.confert febribus antiquis, et melancholicis,et phlegmaticis,et cõstrictioni anhelitus,et antiquæ tussi,et eis,qui habent pectus saniosum,et confert iuuamentum manifestum ad duritiem splenis,et hydropisim, et prouocat urinam, et frangit lapidem, et confert morsui uenenoso,et eis qui timent potasse uenenum.

Piperis albi. Agrestæ.ʒ.viii.
Piperis longi.an.ʒ.vi. Rutæ.
Sulphuris citrini. Costi,ana.ʒ.vi.
Thuris. Opii.
Meu. Corticum mandragorę. ana.ʒ.iii.
Iusquiami albi.
Myrrhæ. Croci.ʒ.ii.s.
Storacis cala.ana.ʒ.viii. Cassiæ ligneæ.ʒ.v.
Cordumeni.i.carui.

Confice cum melle despumato,et utere post sex menses, dosis eius est.ʒ.ii.vsq; ad.ʒ.iii.

DIACVBEBE confectio. in thesauro pauperum in cap. de oppilatione hepatis,et in usu a paucis diebus citra.

℞.Cubebarum. Quatuor seminum maiorum frigidorum.
Ozimi,idest semen,ana. ʒ.iiii.s. Spodii.
Sandalorum alborum. Rasuræ eboris,ana.ʒ.i.s.
Sandalorum rubeorum. Seminis endiuiæ.
Sandalorum citri.an.ʒ.ii.s. Seminis portulacæ.ana.ʒ.i.

Pistentur omnia subtiliter, et cum zuccharo q.s.fiat electuarium secundum artem tibi ostensam.

Addendo in hoc electuario ĩ magistrale rheubarbari electi infusi.ʒ.iiii.& misceatur in suprascripto electuario arte, et ingenio, ne uirtus infusionis rheubarbari huius depdať.

DIARHEVBARBARVM Nico. valet ad defectionem hepatis,et oppillationem eius, et uentositati uiscerum, digestibilitati.

℞.Costi. Radicum assari.
Croci. Myrrhæ.
Cinnamomi. Aristolochiæ longæ & ro.
Spicæ indæ ana.℥.i. Squinanti.ana.ʒ.iiii.
Cassiæ ligneæ.ʒ.iiii. Rheubarbari elec.ʒ.iiii.

Mellis quantum sufficit et fiat confectio.

DIAPAPAVER Nico. dicitur a papauere albo, quod intrat, ualet contra uitium pectoris, & pulmonis, cuius permixtio.

Succi liquiritiæ Seminis cucumeris.
Dragacanthi. Seminis cucurbitæ.
Gummi arabici. Seminis lactucæ.
Seminis papaueris albi. Seminis maluæ.ana.ʒ.i.
Penidii.ana.ʒ.vi.℈.ii. Amydi.
Amygdalarum.ʒ.ii.℈.ii. Seminis cydoniorum.
Seminis melonis. Semini: portulacæ,ana
Seminis citrulli.ana.ʒ.i. ʒ.i.℈.ii.

Syrupi uiolati quantum sufficit,et fiat confectio.

DIACORI magistralis ualet ad paralysim, epilepsiam, & torturam oris,et ad frigiditatem stomachi,ad omnem passionem corporis ex causa frigida. Cuius permixtio.

℞. Acori sicci,et mund. ℥.iii. Zingiberis.
Piperis longi.

Piperis nigri ana. ℥.i.s.	Nucis muscatæ.
Seminis pæoniæ.	Garyophyllorum.
Radicum pæoniæ.	Cinnamomi.
Carui, idest semen.	Galangæ.
Seminis ameos	Zedoariæ.
Stœchados citrini,	Castorei ana.ʒ.iiii.
Saluiæ.	Seminis ozi.idest semen Basiliconis.
Petrosilii.i.semen.	Hyssopi siccæ.
Rutæ an.ʒ.iiii.	Pyrethri ana.ʒ.ii.
Aristolochiæ longæ.	

Puluerizentur oīa subtiliter,& cū lib.v.℥. iiii. mellis co-cti,& despumati fiat cōfectio in bona forma, dosis est.ʒ.ii.

DIACATOLICON lassatiuum in Nicolao maiori uniuersaliter pōt dari in oībus ægritudinibus: in quibus est fienda quasi uniuersaliter solutio uentris, datur,& sanis constipatis ad conseruationem sanitatis, datur indifferenter ante cibum,& post sine nutritione alicuius, purgat melancholiam,choleram,& phlegma, mundificat sanguinē, et expellit uentositatē uentris, & pectoris,& lenit intestina.

℞.Folliculorum senæ.	Penidii.
Casiæ nouiter extractæ & mundæ.	Zucchari candi. ana.ʒ.vi.
Tamarindorum. ana.℥.ii.	Seminis anisi.
Rheubarbari.	Seminum communium. ana.ʒ.iiii.
Violarum ana.℥.i.alibi. ℥.i.s.	Polypodii.℥.i.
Liquiritiæ rasæ.ʒ.vi.	Zucchari.lib.ii.

Fac hoc modo, casia & tamarindi extrahantur, cum modico altero polypodio, & fiat decoctio, & extrahatur casia, & tamariudi, cætera puluerizentur, & cum lib.ii. zucchari fiat electuarium in bona forma.

Species electuariorum solutiuorum sunt grosso modo conterendæ, & per sedatium rarum transiri debent,& non solum electuaria solutiua, sed & confectiones solutiuæ. vt diarob,ei diacartamum.Et grossa hæc puluerizatio dupli ci causa fit. Primo ut diu in stomacho maneant, & ibidem diu operentur.Secundo ut uirtus eius cito non euanescat, & ne sua subtilitate ad membra transirent, quia maximum nocumentum inducerent, ut supra declaraui.

Medicinæ solutiuæ dicuntur, eo quia habent corruptos humores soluere, idest educere,& euacuare.

DIASENAE Nic. dicitur a senæ quæ ibi recipitur plusquàm de aliis speciebus,ualent propriē melancholicis,maniacis,cardiacis:tristibus. Cuius permixtio.

℞.Folliculorum senæ.℥.iii.	Spicæ.
Auellanarum assata.numero.50.	Ozimi.i.semen basilici.
	Zingiberis.
Serici combusti.ʒ.ii.	Folii.
Lapidis armeni.ʒ.i.	Cardamomi scilicet maioris & minoris.
Lapidis lazuli amborum lotorum.ʒ.ii.	Croci.
Zucchari.℥.vi.	Zedoariæ.
Cinnamomi.℥.i.	Florum roris marini.
Garyophyllorum.	Macropiperis.i.piper longum ana.ʒ.ii.
Galangæ.	
Piperis ana.ʒ.ii.	

Puluerizentur oīa subtiliter,& cū lib.ii.mellis colati, & despumati fiat electuariū in bona forma hoc modo. Auellanæ subtiliter cōterantur.deinde ad bulliendū cum melle ponantur,semper spumā a melle amouendo,post uero aliqualem coctionem mel remoueatur ab igne, & spēs ponantur.

Lapis lazuli,& lapis armenus hoc modo lauant.Terātur ambo per se subtilissimæ: deinde accipe mortariū lapideū & proiice ipsorum alterum,& aquam claram in eo, & cum pistello agitando simul misceātur, & hoc facto per aliquod tps permitte residentiā facere, & primā aquam abiicias,& sic ter facias semper aquā innouando, postea loco aquæ claræ accipias aquam rosatā, & sic facias vt de eorum aqua dixi. Et tm̄ cum dicta aqua lauentur,quod aqua remaneat clara,& tunc ipsorum perfecta erit lotio,sed per se conteri debent,et lauari.

De serico uero quod scriptū est, quòd apponatur in medicinis cordialibus pro cōfortatiuo cordis nullo modo debet comburi,sed minutissime incidi,et teri.

Quod uero ponitur in medicinis ad materiæ cōsumptionem,ut in hoc electuario ponitur,tunc comburendum est. Modus combustionis positus est supra in diamusco dulci.

DIAPHOENICON Mesue, confectio de dactylis, uocatur, conferens ad febres compositas,& chronicas,& est medicina securitatis, confert ad colicam,& dolorem uentris & humorem crudum & frigora, et solutiuum facile, et conueniens.

℞. Dactylorum hyeron infusorum in aceto tribus diebus,& noctibus ʒ.c.siue drachmas centum.

Penidiorum fichari, idest facti de zuccharo albo infuso in aqua decoctionis hordei.ʒ.50.

Amygdalarum mundatarū ʒ.xxx.	Cinnamomi,
	Macis,
Turbith.ʒ.xxxv.	Ligni aloes,
Scamoneæ præparatę.ʒ.xii.	Seminis anisi,
Zingiberis,	Seminis fœniculi,
Piperis longi,	Seminis dauci,
Foliorum rubeorum siccorum ana.ʒ.ii.s.	Galangæ.ana.ʒ.ii.s.

Conterantur subtiliter dactyli penidii, & amygdalæ,cætera uero puluerizentur non multum subtiliter. Mellis despumati,et colati quantum sufficit, & fiat electuarium.

Dactyli heyron, dicuntur heyron ab illa regione in qua dactyli multum abundant, & qui in ea nascuntur sunt meliores omnibus aliis aliarum regionum. Alii uero dicūt,ꝙ est una maneries dactylorum quæ melior est,quemadmodū sunt pruna damascena quæ meliora sunt aliis prunis, et una & altera opinio bona est.

Penidii, et dactyli in hac compositione ponuntur ut inuiscentur,et ingrossent medicinas solutiuas, ne ad longinqua penetrent, & hac de causa ponuntur in hac compositione a Mesue, & in omnibus aliis medicinis solutiuis in quibus ponuntur.

De hac compositione uaria reperitur litera, & paucissimi sunt aromatarii qui vsque adeo compositionem hanc rite composuerint ob literæ uarietatem. reperio.n.in aliquibus Mesuæ scriptum fiari, in aliis fian,in alio fiati, in quibusdam sachari, in aliis fichari,& in aliis fichari, & fyari, quæ omnes corruptæ sunt præter illam quæ penidiarum fihari dicit, & multipliciter exponitur.

Quidam enim dicunt, quòd penidii fihari sunt penidii facti ex zuccharo illius prouinciæ, & quod fihari est prouincia, & hæc falsā est.Alii dicunt quòd sunt penidii, qui fiunt ex zuccharo prius infuso in aqua hordei, cum fier idē fit quòd hordeum, & tunc illo modo facti sic appellandi sunt, magisque lenitiui sunt,et abstersiui,minusque uiscosi, & oppilatiui.

Alia expositio est, ꝙ fihari idē est quod solidi albi,et leues & hi fiūt ex bono zuccharo, & duæ hæ opiniones bonæ sunt sed secunda magis ad mentem doctoris, & fuit, & est mea opinio.Igitur cum compositionem hanc facere uis,accipe zuccharum album,& infunde in aqua decoctionis hordei per horas sex: deinde zuccharum coque illa in aqua, & penidios fac, & habebis perfectam, & ueram descriptionem diaphœniconis secundum authoris mentem.

Penidii fiunt ex zuccharo solido ultimate decocto,& ex longa,& continua ductione, & manibus pertractatione de albantur, & de bono zuccharo faciendi sunt non de puluere zucchari, ut quidam faciunt aromatarii.

Diaphœnicon dicitur a phœnichiis,idest dactylis de quibus plus intrant quàm de aliis medicinis, tamen non sunt in hac medicina.Sed turbith, & scamonea sunt basis.

DIAPRVNIS non solutiui Nico. & dicitur diaprunis, siue diamuscum, quia pruna damascena ibi intrant, ualet proprie acutas patientibus, & per acutas maxime causon & synoche in principio, augmento, & statu ægritudinis.

℞.Prunorū damascenorū quantitatē quam uolueris nō per

perfecte maturatorum,sed propinquorum maturationi, aquæ claræ,ꝙ posſint bullire,coque donec mollescant:deinde pone ad cribrũ,ut trãseant,& ſupius remaneant oſſa, & cortices. In aqua uero decoctionis dictorum prunorũ adde uiola℞. ℥.i. & bulliãt iterũ:deinde cola dictã dcoctionẽ, & ſyrupiza cũ li.ii.zuc.in quo ſuppone de pulpa prunorũ li.i.

Caſſiæ nouiter extractæ.Tamarindorum.an.℥.i.

Coque totum uſq; ad mediocrem ſpiſſitudinem ſemper cum ſpatula agitando poſtea adde hos pulueres.

℞.Sandalorum alborum	Berberorum.
Sandalorum rubeorum	Succi liquiritiæ.
Spodii.	Dragachanthi ana ʒ.ii.
Rheubarbari.	Seminis citrulli.
Cinnamomi ana.ʒ.iii.	Seminis melonis.
Violarum.	Sem.cucurbitæ, mundatorum,
Roſarum.	ana.ʒ.i.
Seminis ſcariolæ.ana.ʒ.ii.	

Pulverizentur omnia ſatis ſubtiliter,& permiſceantur, & habebis diaprunis non ſolutiui.

Et ſi laſſatiuum facere uolueris,adde pro qualibet libra iſtius electuarii diagridii.ʒ.vii.

Pruna & omnes fructus colligendi ſunt quando iam maturitatem acceperunt,& antequam cadant ab arbore,& ſic debent conſeruari.

Pruna ex quibus ſupraſcripta compoſitio fit,debent eſſe mediocris maturitatis,non multum matura,uel muza.

Muzum autem propriæ dicitur,cuius ſapor eſt compoſitus ex dulci,& acetoſo.

DIACASSIAE magiſtralis.

℞.Caſſiæ mundæ & elec. lib.ii.	Capil ue.an.M.s.
	Tamarindorum.℥.i.
Prunorum nu.xii.	Thimi.
Violarum.	Epithymi.an.M.s.
Hordei.	Paſſularum.℥.s.
Seminis aniſi.	Seminis fœniculi.ʒ.ii.
Polypodii.	Seminis portulacæ.
Cartami.	Seminis maluarum ana.ʒ.iii.
Liquiritiæ.	Cinnamomi.ʒ.iiii.

Miſceantur & confrangãtur omnia groſſo modo,& bulliant in lib.xii.aquæ ſm artem:deinde colent manibus exprimendo,de qua colatura caſſiæ,& tamarindi extrahant, & diſſoluantur.Et addatur zucchari lib.i.deinde coquantur uſq; ad formam electuarii,reducantur lento igne cum ſpatula ſemper agitando.

Drachma nomẽ eſt põderis, & ponderat nonam partem unciæ,& ſic accipiebatur antiquitus, & illa eſt uera drachma,moderni uero octauam partem unciæ pro drachma accipiunt quæ eſt ſcropuli tres,& drachma græce idem eſt ꝙ manipulus uel faſciculus modernorum.

Grana ex quibus medicinæ ponderãtur debent eſſe grana hordei,uel frumenti,ſi.n.ſunt frumenti,debet illud granum eſſe à ſuperiori cortice mundatum.ſi uero hordei, illud granum eſſe debet cum cortice,& ſic habebis debitum ordinem ponderum.

DIACARTMI magiſtrale.

℞.Medullæ cartami.ʒ.i.℈.i.	Turbith electi.℈.i.
Specierum diadragacanthi frigidi.℈.ii.	Diagrydii.ʒ.i.℈.ii.
	Mannæ granatæ.
Carnium cidyoniorum ʒ.ii.℈.i.s.	Mellis roſati.ana.ʒ.viii.
	Zucchari albi.℥.vi.
Zingiberis albi.℈.i.	

Et fiat confectio in morſellis,uel in forma manuſchriſti de.ʒ.iii.pro ſingulo cuius eſt doſis.

Doſis enim eſt limitata menſura, & quantitas ſimplicis, uel compoſitæ medicinæ ſolutiuæ,uel non ſolutiuæ,de ſe apta nata eſt facere ſufficientem operationem, non diminutam,nec ſuperfluam.

Carnes cydoniorum.i.pulpa cydoniorum debent ſubtiliter tẽteri cum cartamo à quo amotus ſit cortex exterior & hoc modo dicitur medulla:deinde ambo debent diſſolui cum melle roſa.& manna,& zuccha.fere cocto bene miſceri,in fine uero addantur ſpecies præſcriptæ,quæ miſceri debent,& confectio fieri.

Medicinę omnes ſolutiuæ conſeruantur per duos annos in ſua bonitate,& ſolutione,elapſo uero dicto tempore amittunt uirtutem ſuam ſolutiuam.

DIAROB cum turbith magiſtrale,& cũ rheubar. ualet & eſt cõfortatiuũ ſolutione educit,humores phlegmaticos groſſos,& uiſcoſos,& à remotis,& iuncturis propriæ.& ipſum quidem mundificat ſtomachũ,& expellit ab eo ſuperfluitates adhærẽtes in uiis eius, & mũdificat pectus à phlate groſſo,& putrido,& educit a iuncturis & locis neruoſis & anchis humorem groſſum,& uiſcoſum , & eſt medicina ad dolores iuncturarũ,& uſus eius præſeruata lepra, ab infectionib. phlegmatis,ſicut eſt morphea,& baras, eſt enim medicina bona febrium phlegmaticarum, is autem qui ſumit ipſum,timeat,auſtrum,& abhorreat piſces.

Cuius permixtio hæc eſt.

℞.Turbith albi,& gummo.ʒ.x.	Macis.℈.s.
	Rheubarbari boni & electi. ʒ.iiii.
Zingiberis albi.ʒ.v.	
Galangæ.	Diagridii infuſi in aqua ro. per diem.ʒ.s.
Piperis longi.	
Cardamomi maioris & minoris.	Zucchari boni. ℥.xvi.
Croci ana.℈.i.	

Et fiat confectio in morſellis,doſis eius eſt.ʒ.vi.

Pondera communia ex quibus medicinæ cõmenſurant, & ponderantur ſunt ſex.primo libra,cuius , talis eſt figura lib.ſecundo unciæ,& talis eſt figura.℥.tertio.ʒ. & talis ẽ.ʒ. quarto ſcropulus,& talis eſt.℈.quinto granũ & talis ẽ gra. ſexto Manipulus & talis eſt. M.& his ſex ponderibus cõiter omnes menſuræ menſurantur medicinarum.

DIAROB cum turbith ſine rheubarbaro magiſtralis ualet &c.

℞.Turbith albi & gũmo. ʒ.viii.	Galangæ.
	Piperis longi.
Zingiberis.ʒ.iiii.	Macis ana.ʒ.i.
Cinnamomi.	Diagrydii.ʒ.iiii.
Garyophyllorum. ana.ʒ.ii.	Zucchari lib.i.

Et fiat confectio in morſellis de.ʒ.iiii.pro quolibet morſello diſſoluendo zuccha.in uino cydoniorum,& aqua ſimplici pulverizando ſolutiuorum hoc more &c.

Inter antiquos & modernos de põderibus eſt differẽtia, iõ indigedũ,ꝙ libra modernoꝝ cõſtat , & reſultat ex.℥.xii. uncia conſtat ex.ʒ.viii.drachma ex.℈. iii.ſcropulus ex gra. xx.& ſic medicinæ a medicis commenſurantur hoc tpe.

DIAMARGARITON Nic.& dicitur a duobus generibus margaritarum perforatarum,& non perforatarum quę ibi intrant.ualet cardiacis triſtibus,& ad oẽm cordis debilitatem ſtomachi,patientibus faſtidium aufert , digeſtionẽ procurat,aſthmaticis, diſpnoicis opitulatur , & ptiſicos & eos qui ex longa ægritudine ſunt extenuati reſanat.

℞.Garyophyllorum	Margaritarum non perforatarum.
Cinnamomi.	
Spicæ.	Margaritarum perforatarum.
Galangæ.	
Ligni aloes.	Zingiberis.
Liquiritiæ.	Oſſis de corde cerui.
Trochiſcorum diarhodõ.	Raſuræ eboris.
Trochiſcorum diani. ana.ʒ.i.s.	Blattæ bizantiæ.ana.ʒ.s.
	Muſci.
Nucis muſcatæ.	Ambræ.
Macis.	Cardamomi.
Aliptæ muſcatæ.	Seminis leuiſtici.
Rheubarbari.	Seminis baſilici.ana.℈.i.
Zedoariç.	minus gra.ii.
Storacis calamitæ.an.ʒ.i. Camphoræ.gra.vi.	

Mellis roſati quãtum ſufficit,detẽ in æſtate cũ rodoſtomatæ,uel cum frigida,in hieme cum uino mane,& meridiæ.

DIAMARGARITON Auicennæ ualet mulieribus ipſum.n.rectificat diſpoſitionem matricis earum & diſpoſitionem ſtomachorũ earũ,& oportet, ut uehemens ſit ſtudium

in stomachis earum, quare confortentur cum eis quæ sunt geleniabin cum xyloaloe, & mastice, & similibus, & electuaria facta cum zuccharo plurimo cum speciebus aromaticis, in quibus enim est multa caliditas cũ emplastris stypticis calefacientibus aromaticis, cuius permixtio.

℞. Margaritarum non perforatarum.	Zedoariæ.
Pyrethri ana. ʒ.i.	Doronici.
Zingiberis.	Seminis apii.
Masticis. an. ʒ.iiii.	Tapsiæ.
Been albi.	Cinnamomi.
Been rubei.	Nucis muscatæ.
Piperis.	Macis ana. ʒ.ii.
Macropiperis, ana. ʒ.iii.	Cinnamomi. ʒ.v.

Zucchari sublimis quantum omnia, & plus fiat cõfectio in morsellis, & etiam in forma electuarii potest fieri.

DIACARIDION seu rob nucum Mesuæ cõferens eis quibus a capite ad pectus catarrhus acutus, & subtilis defluit, & ad cannam pulmonis, & est causa apostematum, & præfocationum mortis, & est ad hoc medicamen sublime. Et eius modus est:

℞. Succi corticum exteriorum nucum in diebus canicularibus li.iii. decoq; ipsũ ebullitione una, deinde adde mellis purificati li.ii. & coq; usq; ad spissitudinem mel. & reserua.

Nota ꝙ rob durat per duos annos in sua bonitate, & perfectione ut uoluerunt antiqui, moderni uero dicũt per annum solum, sed durat plus & minus secundum ipsorum succorum purificationem.

Nux simpliciter prolata uel scripta semper de nuce communi intelligatur.

Dies caniculares sunt dies in quibus apparet quædã stella meridionalis, canis appellata ab astrologis, in matutinis apparet & solis ortũ ãtecedit, & hoc ẽ ĩ medio æstatis. Incipit aũt caniculare tẽpus decima die Iulii uel circa, & durat usq; ad dies xx. Augu. ita ꝙ in summa dicti dies sunt nu. xl. illis igitur diebus nuces colligẽdæ sunt pro hac cõpositione.

Dies quidam dicuntur naturales, quidã artificiales, naturales dies sunt a prima hora usq; ad. xxiiii. artificiales uero ab ortu solis usq; ad occasum.

Et post illud nobis occurrẽt intentiones quatuor. nã pro pueris & mulieribus, & humidis natura sufficit medicamen sic factum; & quando est in principio aliquid de stypticitate habentibus misceri oportet. sicut sunt rosæ & balaustiæ, & quando in statu est ægritudo crocus, & myrrha miscenda sunt, in declinatiõe uero baurach, & sal armoniacus, & similia. est enim medicamen sublime, & expertum.

ELECTVARIVM de gemmis Mesuæ iuuamẽtum est magnum ad ægritudines cerebri, cordis, stomachi, & hepatis, & matricis mulieris frigidæ, & nos fecimus experimentum bonum, & ualet ad tremorem cordis, & sincopim, & debilitatem stomachi: & quando quis tristatur, & nescit radicem, & ei qui diligit solitudinem, & facit corporis colorem, & odorem bonum.

℞. Albarum margaritarum. ʒ.ii.	Garyophyllorum. ana. ʒ.i.
Fragmentorum zaphiri.	Zingiberis.
Hyacinti.	Piperis longi.
Sardinis quod est quidam lapis praeciosus.	Croci.
Granatorum.	Spicæ.
Ferugegi idest smeraldi. ana. ʒ.i.s.	Folii.
Zedoariæ.	Heil. i. cardamomum maius. ana. ʒ.i.
Doronici.	Trochiscorum diarhodon.
Corticum citri.	Ligni aloes. ana. ʒ.v.
Seminis salphelengemisc. i. ozymi garyophyllati.	Cinnamomi.
Macis. ana. ʒ.ii.	Galangæ.
Corallorum rubeorum.	Zurumbet ex radix aromatica ana ʒ.i.s.
Carabæ.	Foliorum auri & argenti ana. ℈.ii. gra.v.
Limaturæ ebo. ana. ℈.ii.	Musci boni. ʒ.s.
Been albi & rubei.	Ambræ. ʒ.ii.

Pulnerizentur & reseruẽtur in uase uitreo, & obturetur os uasis.

In hac compositione multa sunt uidenda pro clariori ipsius doctrina. Primo quid sit sardonis. est .n. lapis rubeus spissus cum substantia per uia seu transparente, & dicitur ꝙ eius uirtus est quæ accẽdit animũ ad gaudium, & acuit ingenium. ideò merito in hoc electuario positũ est. Sed quia cognitio huius lapidis non est apud aromatarios: ideo loco ipsius ponuntur rubini. Et hoc consonum est cuidam receptæ inuentæ in uno antiquissimo Mesuæ, quæ dicebat quinque generum fragmentorum cõmunium præciosorũ, & sic erit litera bona. Quia si scriptum reperies quinq; generum fragmentorũ cõium pratiosorum de quinq; supradictis deberes intelligere. s. de zaphyri, hycinti, rubini, smeraldi, granatæ fragmentis, & non de aliquibus aliis.

De al, scias ꝙ de per se nihil significat nisi articulum scilicet hoc. Nam ubi nos dicimus hoc: arabes dicunt al. Et iõ quando almiscetur cum aliqua dictione significat articulũ in illa dictione ut alhase, idest thymus &c.

Felengemisch differentia est de eo inter doctores, quidã dicunt ꝙ est ozimum garyophyllatum & illud est, semen citrinum odoriferum quod colligitur a basilicone habẽte folia minuta, & hæc opinio uera est. Alii uero dicunt, ꝙ est semen melissæ. Alii ꝙ est cinnamomũ, quæ duæ opiniones a doctoribus reprobantur, & prima tenetur.

Prætiosa fragmenta, & mineralia sunt cum in aliqua cõpositione intrant ultimate conterenda, usquequo possunt per satis spissam telam transire, ac etiam oẽs lapides, ut coralli, lapis iudaicus, & ita ea administrare ut docet, nosque monet Aui. cũ lapidẽ iudaicũ in carulo alias calculo iubet dari illum super cotẽ, uel lapidẽ molarẽ ducere iubet ut magis subtilior sit. Igitur nunquã in triturando eos fessus sis, quia quanto subtiliores, tanto perfectiores existunt.

Zurũbet nõ est zedoaria, ut Matt. Syl. exponit. cũ Auic. 2. cano. diuersa de eis faciat capitula. Sed zurũbet est quædam radix similis cypero, grossior zedoaria; intus subcitrina, odore aromatica, & sapore, acuto: minus tamen zedoaria, sed si caremus ea loco ipsius zedoariam ponimus.

De aureo põdere dicendum est, inter doctores de eo est magna differentia, quidam dicunt, ut Gentilis, ꝙ est põdus de. ʒ.i.s & hoc affirmat Simon Ianuensis. Alii dicunt, ꝙ est septima pars unciæ. Sed communis & uera decisio est, ꝙ si inueniatur aureum. i. ut in hoc loco. & in oĩbus aliis medicinis non solutiuis idem est ꝙ. ʒ.i.s. in medicinis uero solutiuis, si reperiatur idẽ est ꝙ septima pars unciæ, & nõ plus.

Insuper quia cõfectio hęc, & sequentes propter lasciuiã hominum fieri solent in morsellis, quantitas spẽrum ad zuccharum declaranda est. Ideo ad oẽm li. i. zucchari apponi debet. ℥.i. spẽrum cribellatarum. Cribellatarũ dico propter simplicia quæ cribellari non possunt, ut amygdalæ, dactyli, semina oĩa. Ad oẽm uero lib. i. mellis specierum cribellatarum, ut supra. ℥.iii. Et hoc modo faciendo habent domini medici, & ægri uirtutem medicinarum a doctoribus limitatam. Secus autem faciunt aromatarii nostri temporis auaritia ducti, quod ignoscat illis Deus.

Nota insuper ꝙ Mes. dicit, cõfice cũ melle emblicorum & colatura geleniabin. Iõ si in forma illa facere uis: scias ꝙ mel emblicorum hoc modo fit.

℞. Myrobalanorum emblicorũ. ℥.ii. aquę cõmunis li. ii. Terantur subtiliter dicti myrobalani, & infundantur per dies viii. in dicta aqua, postea bulliant usq; ad consumptionẽ medietatis: deinde colentur cũ panno lineo bene manibus exprimẽdo: & in dicta colatura addatur mellis boni li. i. bulliant simul usq; ad cõsumptionem aquæ & coctionẽ mellis, & reseruetur. hoc. n. dicunt mel emblicorum. Accipe ergo mellis emblicorum geleniabin. i. mel rosatũ ana. lib. s. supra scriptarum spẽrum. ℥.iii. & simul misce. & habebis electuarium de gemmis in forma liquida ut scribit Mes.

De geleniabin inter doctores est discordia. nã Aui. 5. cano. c. de conditis dicit, ꝙ geleniabin idẽ est quod rosa cõdita, siue cũ melle, siue cũ zuccharo, & sic tã zuccharũ rosatũ quam mel rosatum secũdum eum appellari potest geleniabin:

bin:& hoc idē tenet Halyabas Rasis uero tertio Almanso. dicit geleniabin est mel rosatū. Quas opiniones reprobat Matth. Syl. dicens ꝙ geleniabin idē est ꝙ mel rosatum. Sed selemabin. i. zuccharū rosatū, gelemabin. i. syrupus rosatus, & hæc opinio ab aliis oībus doctoribus tenetur. Igitur gelemabin. i. mel rosatū &c. Et hæc de electuario de gemmis.

Electvarivm Conciliatoris in cap. differentiarū. xcvi. cor letificat, & confortat, mirabiliter ualet. ut pate t in libro Conciliatoris.

℞. Succi pomorum dul.	Spicæ nardi ana. ʒ. ii.
Despumati, & sint poma redolentia.	Florum boraginis.
	Rosarum rubearum.
Succi buglossæ despumati ana. ʒ. v.	Been albi & rubei.
	Corallorum rubeorum.
Doronici.	Limaturæ eboris. ana. ʒ. iiii.
Corticum citri. ana. ʒ. iii.	Spodii. ʒ. iii.
Galliæ muscatæ.	Setæ crudæ minutim incisæ.
Macis.	Croci ana. ʒ. ii.
Charabæ.	Myrobalanorum omnium ana. ʒ. iii.
Ossis de corde cerui.	
Sandalorum rubeorum. ana. ʒ. iii.	Berillorum.
	Smeraldorum.
Seminis basiliconis.	Hyacintorum.
Folii	Sardani.
Myrtillorum.	Zaphirorum.
Melissæ.	Granatarum ana. ʒ. i.
Seminis coriandrorum præparatorum.	Albarū margaritarum. ʒ. iii.
	Limaturæ auri.
Cinnamomi,	Limaturæ argenti. ana. ʒ. ii.
Galangæ.	Ambræ.
Zedoariæ.	Camphoræ. an. ℈. v.
Ligni aloes crudi.	Musci. ʒ. i.

Misce, & fiat electuarium arte, & ingenio ori laudabile cum zuccharo albo quantum sufficit.

Electvarivm de aromatibus Mesuæ quod scripsit Galenus expertorum iuuamentorum ad causas stomachi, & hepatis, & ægritudines in eis factas ex phlegmate grosso, & uentositate. Digestionem cōfortat Inflammationem remouet, & morbos ex ea factos curat: Retardat canos: Colorem efficit bonum, & oris, & sudoris odorem reddit bonum. Renes quoq; calefacit, & coitum excitat. Acidos ructus curat, & fastidium, & abominationem remouet.

℞. Ligni aloes crudi non cocti.	
Rosarum rubearum ana. aur. xii.	
Galliæ muscatæ.	Croci.
Doronici.	Cardamomum. s. maius.
Piperis longi.	Cardamomum minus. i. melegeta.
Nucis muscatæ.	
Mentæ siccæ.	Trium sandalorum.
Spicæ.	Rheubarbari.
Cassiæ ligneæ.	Cubebæ. Costi.
Macis.	Zingiberis.
Garyophyllorum.	Seminis fœniculi.
Masticis.	Seminis anisi.
Cinnamomi.	Keisim. i. seminis leuistici. ana aur. ii.
Radicum assari an. aur. iii.	
Calami aroma. aur. iiii.	Zucchari. ℥. vi.

Miuæ aromaticæ. i. minæ cydoniorum cum speciebus li. i. Mellis despumati. q. s. & fiat electuariū, puluerizatis prius puluerizandis. Sed si in morsellis facere uis, facies ut supra: dosis eius est ab ℥. ii. usque ad aureos. iii.

Lignum aloes crudū est illud quod non est coctū. Arabes enim solēt ipsum decoquere antequàm illum ad nos uenire permittant, decoquēdo illū in aqua, per quā decoctionem quædā humiditas quæ in illo errat seu gūmositas amouetur, quæ natans super aquam, illam reseruant: deinde mitunt ad nos illud coctum quod est sine anima, & nullā habet uirtutem, uel bene paucā, & ob hoc author dicit crudi Cognoscit ꝙ sit crudū hoc modo nam si in igne ponit emittit quandam humiditatē aromaticam quæ illū a combustione prohibet. Secundo si in aqua proiiciatur, subito fundum petit propter ipsius grauitatem. & talis est eius cognitio.

Electvarivm de baccis lauri. Rasis. 9. Almansoris c. de colica. ualet ad colicam, & iliacam passionem, & doloribus intestinorum ex causa frigida uel uentosa.

℞. Foliorum rutæ siccorum ʒ. x.	Acori. ana. ʒ. ii.
	Keisim. i. semen leuistici.
Seminis ameos.	Origani.
Cimini.	Amygdalarum ama.
Nigellæ. ana. ʒ. ii.	Carui. ana ʒ. ii.
Piperis nigri.	Baccarum lauri.
Macropiperis. i. piperis longi.	Castorei. ana. ʒ. ii.
	Serapini. ʒ. iiii.
Mentastri.	Opopanacis. ʒ. iii.
Dauci.	

Puluerizentur puluerizanda non multum subtiliter, ut dictum est de diacimino. Mellis cocti, & despumati ad pondus omniū, & est ℥. v. ʒ. v. gummæ uerò dissoluātur in aqua rutæ, & facies in bona forma.

Et nota, quòd Rasis dicit, quòd non habet partem in resoluendo uentositatem.

Ruta q̄ in hac cōpōne intrat ac in oībus aliis debet exiccari cū mensura, & hoc ideo qm̄ si exiccatur uehementer, est calidissimę cōplexionis, & eius calefactio est ultra mēsurā. Et si non exiccatur debito modo, remanet in ea humiditas superflua quæ prohibet eā digeri, & uentositatē facit: quare in ipsius exiccatione diligentia habēda est. Et debet in umbra exiccari, non aūt in sole, ut quidā imperiti faciūt.

De nigella multi sunt qui errant ponentes in receptis semen quoddā cinerulentum odoriferum satis triangulare pro ipsa nigella & errant. Sed nigella est quoddā semen nigrum clarum aromaticū multum faciens folia fere similia fumoterræ, & id in medicinis apponendum est.

Origanum colligendum est in mense Iulii postquam sol tendit ad occasum. s. in uesperis. Non autem in mane ante solis ortum, ut quidam fatui faciunt.

Mel & oēs medic inæ triplici causa coquuntur. primo ut mūdificēt mel: quia coquit, ut sua impuritas remoueat. secundo ut expellamus aliquam subam nostro proposito repugnantē, ut multa decoctio caulium q̄ illos stipticos facit. tertio, ut uirtus ipsius in oleo. uel aqua transeat &c.

Electvarivm de citro Mesuæ inuentione nostra confortans stomachum, & procurans digestionē, & odorē oris facit bonum, grossas uentositates expellit, & cor cōfortat Cuius permixtio hæc est.

℞. Corticum citri aur. xx. idest. ʒ. xxx.	Galangæ. ʒ. ii.
	Musci. ʒ. s.
Garyophyllorum.	Cardamomi maioris, & minoris.
Ligni aloes.	
Cinnamomi.	Zingiberis. ana. ʒ. i.
Macis ana. ʒ. ii.	

Puluerizentur hæc non multum subtiliter mellis cocti, & despumati ℥. viii. & fiat confectio, ut fieri solet in forma solida, ut supra.

Vellem tandē postquā prouinciā hanc accepi Ioannes Francisce mi partē oēm aromatariis necessarium declarare, ne illi sua ignorantia ad tenebras exteriores ducerētur. Cōtingit nōnunquam ad eos accedere uiros, & hoīes afflictos stomachi dolore, petentes ab eis suffragiū. Ipsi pietate moti exhibent, uel aromaticū, uel diaciminū uel dianisum, non ultra cōsiderantes de hora exhibitionis, quæ res aliqū ducit egrum ad non parua pericula. Ea propter indocti me audiant, notent quę distinctionem hanc.

Confectiones quæ danē aut ad digerendum materiā facientem ægritudinem, & deoppilandū, ac ad confortandū mēbrū, ut triasandali, tunc dari debent ante cibū saltim per horas quatuor, ut possint a natura præparari, & ad loca necessaria transmitti. Si uero propter stomachū, aut propter prostrationem appetentis dātur, tunc parū ante cibū dādæ sunt. Si uero propter uirtutem digestiuā exhibētur: immediate post prandium exhibendæ sunt. Si uero danē ad cōfortationem cerebri, & uirtutis aīalis, post prandium, & post cœnā per lōgum tēpus saltim per duas horas dandę sunt. Si uero ad cordis confortationem, debent dari circa mediam

noctem, & tenendæ ſunt multum in ore, ut paulatine, reſoluantur. Si uero ad reſolutionem uentoſitatis, ſtomacho uacuo, & a cibo, & ſuperfluitatibus mundato exhibeantur; Et in hoc aduertendum eſt, quòd nullo modo exhibeantur, neq; tyriaca, neq; confectiones aperitiuæ ſeu diureticæ, cibo exiſtente in ſtomacho uel in ipſo repleto malis humoribus. Igitur cõſuetudo. Vercelleſiũ, quæ eſt accipere tyriacã cum aqua ardenti propter nauſeam, uituperantur. Ac corruptela italicorum, qui eam cum maluatico aſſumunt. Et ratio eſt, quia cibus indigeſtus ac ſuperfluitates malorum humorum ducuntur ſubtilitate maluatici, uel aquæ ardẽtis ad hepar, & oppilationem faciunt, & ad prauas ægritudines homines præcipitant, quare.

Cuius electuarii ſpecies ſunt ſatis groſſæ terendæ, cum ſua uirtus ſit in confortando ſtomachum, & non tranſit ipſum, ſed uentoſitates reſoluit & hoc propter cauſas aſsignatas in recepta diacymini.

Modus accipiendi cortices citri, & aliorum pomorũ ſuauem, & aromaticũ habentiũ odorẽ hoc modo facies igitur qui uult uti corticibus pomorum citri in compõnibus eligat poma quæ habeant ácetoſitatẽ maiorem intrinſecus eo quia cortices eorum ſunt magis odoriferi, & oportet, ꝙ excoriẽtur illa die qua collecta ſunt ab arbore, tergãtur ergo primo bene cum mantili aſpero, & mundo, & excorientur cũ cultello acute acutiei paulatim, & leuiter, ne accipiatur ex carne cum cortice, & ſimili modo oportet fieri de cydoniis, & aliis pomis: deinde in umbra exiccentur.

Nota ꝙ iſta oĩa electuaria dulcia ſeruantur per annũ in tegrũ, & ultra, & oĩa alia præter electuariũ quo utuntur reges, & ꝓlati, ꝙ non põt diu ſeruari, eo quia ranceſcit. ſed ſolum per dies quindecim, uel per menſem ad plus ſeruatur.

ELECTVARIVM de cineri. Aui. fen. decima octaua tertii c. 19.

℞. Cineris uitri	ana. ʒ. i.
Cineris ſcorpionum.	Lapidis iudaici,
Cineris radicum caulium nabati, ſunt caules tranſplantati.	Gummi nucis,
	Radicum acori. anã. ʒ. i.
	Seminis Petroſillii.
Cineris leporis,	Dauci. i. ſemen paſtinacæ ſylueſtris.
Lapidis ſpongiæ,	
Sanguinis hirci exiccati, & præparati.	Pulegii,
	Gummi arabici.
Cineris corticum oui a quo pullus egreſſus fuit	Seminis altheæ,
	Piperi, ana. ʒ. i. s.

Puluerizentur omnia ſubtiliſsime, mellis cocti, & deſpumati. ℥. x. & fiat electuarium, quod bene obturetur, ac ſæpe cũ ſpatula commiſceatur.

Vitrũ cõburitur hoc mõ: terat̃ bene: deinde reponatur ĩ crucibulo uel captia ferri, & pone ſuꝑ prunas ſemper inſufflãdo donec rubeũ fiat: deinde ab igne remoueatur. ſi erit ĩ cineratũ bene ẽ, aliter iterũ ponatur ſuꝑ prunas, & inſuffletur, & nõ deſinas ſic facere donec incineret̃, & de eo utere.

Scorpiones hoc modo comburentur. Accipe ſcorpiones uiuos quantitatem quàm uolueris, & pone in olla noua, & claude eam, lutãdo illam cum paſta, uel cum terra, & pone illam in furno calido, & dimitte per diem, & noctem: deinde extrahe, & cinerem ipſorum habebis.

Caules nabati. i. caules nõ trãſplantati hoc mõ cõburuntur. Extrahe radices a terra, mundentur ab omni immunditia: deinde in fruſta incidantur, & põnatur in olla, & cooperiatur olla coopertorio perforato: ita ut fumus poſsit exire & ponatur ĩ furno, & dimittatur per totũ diẽ, in ſero remoueatur, & reperies in dicta olla tãquam carbones, poſtea dictos carbones tere bene, & in alia olla parua repone, cooperi lutando eã, & repone eã in furno, & dimitte per diem, & noctem, & tantum ac tam ſæpe hoc facias, ꝙ carbones in cinerem album eſſe conuerſos reperies, & de illo utere.

Modus incinerandi leporẽ Accipe leporẽ uiuum, & decolla illũ, & repone in olla noua cũ toto ſanguine, & pelle bene obturãdo ollã Deinde ponat̃ in furno, & tm̃ dimittat̃ ꝙ incineret̃, & dicto cinere utere ĩ electuario ſupraſcripto.

Cortices ouorum hoc mõ incinerentur. Accipe cortices ouorũ a quibus pullus egreſſus fuit, bene piſtentur: deinde ponantur in olla noua quæ bene obturata ſit, & ponatur in furno, & dimittatur per noctẽ. in mane ſi ſint incinerate bene eſt, ſin autem in furno dimittatur uſquequo ſint incineratæ: & nota, ꝙ quanto magis coquuntur tãto magis albiores redduntur, & incinerantur, & de eis utere.

Gummi uero nucis ſecundum quoſdam eſt fungus qui reperitur ſuper arbores diuerſas, cuius color eſt ad ſimilitudinẽ ſpongiæ, ſed non recte ſentiunt. quia illa res uocatur narcotica nucis gũmi uero nucis ſm̃ ueritatẽ eſt gũmi quod reperit̃ ſuper arbores ferentes nuces, ſed in partibus noſtris non reperiuntur, ego aũt uidi prædictũ gũmi quod in colore eſt ſimilis colori myrrhæ groſſæ, ſed odorem non habet, defertur de Apulia ad nos, & in illis partibus inuenitur.

Auicenna dicit, ꝙ dóſis iſtius electuarii ſit uſq; ad aur. ii. ideſt. ʒ. iii. & ſupra cum aqua tribulotũ decoctorum. ſ. tribulorũ marinorum quos ipſe in ſecundo uocat haſek, & ſunt qui nominant ipſos uulgo caſtaneolos lacus.

Serapio, & author Pãdectarum uolunt, ꝙ differentia ſit inter dauci, & bauciæ, & dicunt, ꝙ dauci eſt paſtinaca ſylueſtris, bauciæ uero paſtinaca domeſtica Auic. uero, & Meſ. inter eas nullam differentiam faciunt. Tamen in uſu eſt, & tenetur opinio pandectarum, & Serapionis.

Sanguis hirci in hoc electuario ingrediẽs hoc modo pręparandus eſt. Accipe hircũ. iiii. annorũ in diebus canicularibus. Qui ſint dies caniculares infra deſcribẽtur in diacaridion, nutriatur ſaxifragia, fœni. apio, petroſillio, pulegio, hedera, ſquinanto, geneſtra, capil. ue. polytricho, uel lupulis, & potetur optimo uino, & ſi ad aliqualem acetoſitatem tẽderet, melius eſſet, ſemperq; in ſole teneat̃, & hoc mõ nutriatur ſaltim per dies xl. deinde cũ incipit urina eius denigrari, ſumatur olla noua, & fundatur in ea, aqua, & ferueat donec auferat̃ ab ea terreitas quæ in ea eſt. Deinde decolletur hircus, & accipiat̃ ex medio ſanguine q̃ currit ex eo in ollã, & non accipiatur primus ſanguis, neq; poſtremus, & non amoueat̃ donec coaguleť; deinde incidatur in parte. ii. eo exñte ĩ cõcauitate ollæ, & cooperiat̃ cũ rute ſtricto, aut cũ panno ſubtili raro. & dimittatur ſub diuo donec recipiat radios ſolis, & lunæ, & dimittatur ipſum donec exiccet̃ bene, & caue ne adueniat ei humectatio ex rore. Nec decollãdus ẽ niſi ſan' ſit hirc', & ex dicto ſanguine utere in oĩ medicina, & in oĩ loco, in quo ſcriptum reperis ſanguinis hirci.

In collectione mineraliũ tres conditiones conſiderandę ſunt. Primo eligantur à mineris notis, & famoſis. Secundo ꝙ non ſit admixtum quod impediat eius cognitionem. Tertio quòd non habeat ſubſtantiam tranſmutatam.

EGETEA Meſue experta ad dolorẽ ſtomachi a frigiditate factum, & oẽs dolores factos ex ſimili cauſa, & a uentoſitate groſſa, & ad dolorẽ colicæ, & difficultatẽ urinæ, & dolorem dentiũ, & ad uentoſitates matricum, & confert, iuuamentum maximum ad ſterilitatẽ bibitum, & ſuppoſita cum lana, & oleo de lilio. Cuius permixtio hæc eſt.

℞. Caſtorei,	Coſti,
Myrrhæ,	Cinnamomi,
Opii,	Phu. i. ualerianæ,
Piperis,	Meu.
Macropiperis, ideſt piper longum.	Danci,
	Aſſari,
Galbani,	Croci. ana. ʒ. i.

Puluerizentur omnia ſubtiliter, & cum lib. s. mellis cocti, & deſpumati fiat electuarium in bona forma.

Mel ponitur in iſta medicina, & non ſolum in iſta: ſed in omnibus aliis triplici ratione.

Primo ut placet horribilitatẽ medicinarum Scd̃o ut mũdificet, & reſoluat. Tertio ut conſeruet ſpẽs ſua uiſcoſitate.

Stupefactio eſt diſpoſitio inducta in membro a frigiditate, per quam membrum non ſentit, aut obtuſe ſentit.

ELECTVARIVM Indum maius Meſ. ſolutione educens humorum ſuperfluitates, & proprie phlematicorum, & putridorũ a ſtomacho a membris nutritionis uentoſitatẽ groſſam in eis reſoluit, & morbos factos ab eorum exuberãtia curat, ſicut eſt dolor ſtomachi, & uiſcerũ, & colica, & dolore renum, & educit materias quæ ſunt in iũcturis, & cõferc

iuuamentum manifestũ doloribus earũ.Cuius est pmixtio:

℞. Cinnamomi,	Turbith albi,& gummosi.ʒ.i.
Garyophyllorum,	Zucchari albi,
Spicæ,	Penidiarum, an.ʒ.xx.
Rosarum rubearum,	Galangæ,
Cassiæ,	Heil.i.cardamomum maius.
Macis,	Cardamomum.s.minoris id-
Cyperi.an.ʒ.iiii.	est melegeta.
Sandalorum citrinorũ.ʒ.ii.s.	Assari,
Ligni aloes,	Masticis, an.ʒ.i.s.
Nucis muscatæ,an.ʒ.ii.	Diagrydii.ʒ.xii.

Oĩa hęc fricentur manibus cũ oleo amygdalarum dulciũ: deinde accipe.Succi cydonio.Succi granatorũ. Succi apii. Succi fœnicu.an.li.s.Puluerizentur puluerizanda satis grosso modo mellis despumati lib.iii.s.misce, & decoquatur cũ succis, & fiat electuarium in bona forma: dosis est aur.iii.

De cassia hic est notandum, ꝙ secundum doctrinam supra tibi datam in forma.Cassia fistula ponenda est cum sit electuarium solutiuum. Nec cassia lignea in electuario est ponenda ꝙ tamen secus esse quidam tenent. Ego etenim apponi facio cassiam fistulam,cum nullum solutiuum sine lenitiuo esse debeat,ut uolunt doctores.

Nota ꝙ doctores non ponunt in electuariis a remotis attrahentibus penidios in suis receptis, sed duntaxat in illis quorum intentio est a stomacho,& intestinis, & venis magnis attrahere ut in diaphœnicone,& hoc electuario.

Assarum cum simpliciter scriptum reperitur, radix ipsius ponenda est,quia radix melior pars est plantæ.

Licet Mesue in litera ponat,ꝙ dosis huius electuarii est, usque ad aur.iii.hic intelligendum est quando ad lib.i. mellis ponuntur.℥.iii.specierum,sicut ego hic annotaui. Sed si ponuntur.℥.ii.vt aromatarii nostri temporis faciunt,& male,maior quantitas dari potest.

Electvarivm indum minus Mesue habens intentionem maioris. Cuius permixtio.

℞. Turbith al. & gummosi.℥.c.	Zingiberis,
	Cinnamomi,
Zucchari.ʒ.c.	Heil.i.cardamo.maius,
Macis,	Nucis musca. an.ʒ.vii.
Garyophyllorum,	Scamoneæ.ʒ.xii.
Piperis an.ʒ.vii.	

Púluerizentur omnia satis grosso modo:mellis colati,& despumati lib.ii.℥.ii.misce,& fiat electuarium liquefaciendo zuccharum cum melle.

Nota hic unũ gñale intelligendũ in oĩ cõpositione quod scamonea acuitur.Medicina.n.quandoq; fit in principio ueris,& acuitur,ut per totum annum possit seruari,& dari qñ uolumus. Et tunc cum scamonea non cocta acuenda est,ne sua uirtus lõga mora debilitetur.Nec timeť eius malitia,eo quia per tpis diuturnitatem satis aufertur. Aliquando autẽ acuitur medicina non quæ debet diu conseruari, sed quæ infra.iii.vel.iiii.dies debet exhiberi.Et tunc cũ scamonea cocta debet acui,ut sua malitia coctura moueatur. Et idem intelligas tã in electuariis quàm in pilulis, & confectionibus. Insuper nota, ꝙ Mesue acuit hoc electuarium cũ scamonea & non cũ diagrydio,eo quia intentio est, ꝙ lõgo tpe seruetur,si uero dare illud intendimus,omni die acuať cũ diagrydio,& non cũ scamonea propter causam supra assignatam.

Electvarivm elescoph Mes.quod educit superfluitates a toto corpore,& expellit uentositatem,& ualet a diũcturarum dolorẽ,& laterũ,& colicam.Et mundificat renes & uesicam,& addit in coitu.Cuius permixtio hæc est.

℞.Scamoneæ antiochiæ,	Zingiberis,
Turbith albi, & gummosi, an.ʒ.vi.	Mirobalanorum emblico.
	Nucis muscatæ,
Garyophyllorum,	Polypodii an.ʒ.ii.s.
Cinnamomi an.ʒ.ii.s.	Zucchari albi.ʒ.vi.

Puluerizentur omnia grosso satis modo, mellis despumati lib.i.misce,& fiat electuarium in bona forma.

Scamonea dicitur antiochia.i.illius ꝓuinciæ, eo quia melior & perfectior est quã quæ reperitur in aliis prouinciis.

Insuper nota, ꝙ & si in medicinis solutiuis reperis scriptum scamoneæ,ꝙ intelligendum est de præparata, nisi in duobus sequentibus casibus.Primo nisi in dicto electuario coquatur,ut in confectione amech,& electuario rosato, & tunc scamonea ponatur non cocta,quia coquendo præparatur.Secundo, nisi illud compositum longo tempore reseruari debeat,& hoc modo præparata ponatur propter causam supra allegatam. In aliis uero si reperitur litera Mes. suppleatur & dicatur scamoneæ scilicet coctæ.

Electvarivm rosatũ Mes.solutiuum solutione educens cholerã sine molestia,& ualet adiuncturarum ægritudines calidas,& ad sodam calidã,& uertiginẽ oculorum dolores,& icteritiam citrinam,& est expertũ.Cuius permixtio.

℞.Succi rosarũ rubearũ cõpletarũ.s.in maturitate li.iiii.

Tereniabin puri,& recentis loco ipsius ponuntur mannæ.vnc.vi.Scamoneæ antiochiæ.℥.i.s.

Zucchari tabarzet.i.illius regionis.lib.i.s.

Conteratur grosso satis modo. Coquantur omnia super prunas usq; dum mellis habet spissitudinem:deinde proiice super illud. Trochiscorum de spod.vnc.i.Croci.ʒ.ii.

Galliæ muscatæ.ʒ.ii. Trochiscorũ de berbe.ʒ.iiii.

Et repone in uase uitreato,& reserua.

Succi rosarũ cõpletarũ,eo quia rosæ seu succus earum magis est solutiuus q̃ succus incõpletarũ, & ideo explicauit de completis,& nulli sunt aromatarii qui ad hoc aduertant.

Nota insuper,ꝙ cum hoc electuario reformari debent pilulæ aggregatiuæ Mesue ex inuentione nostra, & pilulæ de hermodactylis minores,& pilulæ de hermodactylis inuentione nostra ipsius Mesuæ, non enim electuario de succo rosarum, ut quidam bestiales faciunt.

Electvarivm de succo rosarum Nic. solutiuũ educens cholerã sine molestia,& ualet ad ægritudines calidas, & est expertum contra guttam calidam,choleram rubeam: purgat conualescentes ab ægritudinibus quartanariis, tertianariis,& quotidianariis,de salso phlegmate purgat, & reliquias malorum humorum potenter educit q̃ remanserunt post ægritudinẽ,uel ut quidam uolunt si admisceatur medietas bñdictæ purgat reliquias q̃ remanserunt post medicinã.

℞. Succi rosarum rubearum.	Spodii de canna.ʒ.iii.
Zucchari al.an.lib.i.℥.iiii.	Diagrydii.℥.i.ʒ.iiii.
Trium sandalorum,an.ʒ.vi.	Camphoræ.℈.i.

Misce & fiat electuarium:dosis est.ʒ.i.vsq;.ʒ.viii.puluerizando prius puluerizanda.

Succus rosarũ hoc modo fiat.Accipiantur rosæ cõpletæ, & post earũ collectionẽ permittãtur per diẽ:deinde in mortario marmoreo pistentur cũ pistello ligneo, & bene terantur:inde in pecia inuoluãtur,& in torculo exprimanť,& colentur,& in uase uitreo reponantur, per aliquos dies pmittantur:deinde residentia seu fex facta amoueatur ponendo in alio uase,& super eum ponatur parum olei oliuarum, & reserua,conseruatur enim bonitate sua per duos annos.

Electuarium enim idem est quod electum ex uariis, quia ex multis, & uariis, rebus electuaria conficiuntur, & electuarium dicitur omnis compositio non reducta ad soliditatem,siue cum zuccharo,siue cum melle fiat. Confectio uero dicitur quando durescit,& in dura forma fit.

Electvarivm de scoria ferri. Rasis.9. Almansoris in capitulo de hemorrhoidibus, & ualet ad sanguinem per partem inferiorem.

℞.Myrobalanorum indorũ,	Radicum cyperi,
Myrobalanorum emblicorũ,	Zingiberis,
Myrobalanorum bellericorum,an.ʒ.s.	Piperis nigri,
	Seminis ameos,
Spicæ indæ,	Olibani an.ʒ.ii.
Squinanti an.ʒ.ii.	Scoriæ ferri præpa.ʒ.i.s.

Puluerizentur omnia subtilissime, & conficiantur cum melle despumato quod sufficit, & fit coctum cum apozimate emblicorum.vnc.x.& fiat.

Præparatur scoria ferri hoc modo. Accipe scoriam ferri quantitatem quam uolueris,& eam infunde in aceto fortissimo per hebdomadam omni die acetum mutando, postea proiiciatur super laminam ignitam,& torrefiat: deinde subtilissime puluerizetur, & reserua.

Mel cum apozimate emblicorum hoc modo fit.

℞.Myrobalanorum,Kebulorum,& emblicorũ.an.ʒ.xx. terantur,et in tribus libris aquæ coquantur donec ad unam libram remaneat, et postea coletur, et in colatura ponatur mellis boni lib.i.deinde bulliant donec aqua a melle consu mata sit,et hoc facto habes mel cum apozimate emblicorũ quod in hac confectione ingreditur.

ELECTVARIVM de seminibus Mes. sedans dolorẽ uisce- rum,ex vẽtositate factos, oppilationes aperit lubricitatem a malitia digestionis curat.

℞.Seminis fœniculi,
Cymini,
Seminis carui,an.ʒ.vi.
Keisim.i.semen leuistici,
Cinnamomi fini ʒ.iii.
Garyophyllorum ʒ.iiii.
Anisi,
Dauci,
Ameos,
Apii,
Amomi infusorum in aceto per diẽ,et noctem,et exiccatorum.an.ʒ.vi.
Cardamomi,
Spicæ indæ.an.ʒ.iiii.
Siseleos,
Zingiberis,
Macropiperis,idest piper longum,
Galangæ,an.ʒ.v.

Mellis.q.s.et quandoque ponitur in eo zucchari duplum ponderis omnium,et fac sicut suffus,et est sanum etc.

ELECTVARIVM de passulis Auicennæ.Et existimauit Galenus quod esset medicamen compositum ex medicinis conuenientibus cum suis proprietatibus hepati.

℞. Passularum enucleatarum.ʒ.xxv.
Croci.ʒ.s.
Calami aromatici.ʒ.ii.
Bdellii iudaici.ʒ.ii.s.
Cinnamomi.ʒ.ii.
Casiæ ligneæ.ʒ.s.
Spicæ indæ.ʒ.iii.
Squinanti.ʒ.ii.s.
Myrrhæ,
Terebenthinæ.an.ʒ.iiii.
Darsisahan.an.ʒ.ii.
Mellis despumati.ʒ.xvi.

Vini quantum sufficit,et fiat electuarium.

Darsisahan,ſm Serapi. est arbor granati sylue. quæ apud Dioscoridem uocatur aspalinũ.uide Galenum, ꝙ loco darsisahan habet limaturam aspalei quod idem est.

ELECTVARIVM pliris arcoticon Nicolai pliris.i. completa medicina arcoticon. i.principium interpretatur, ualet tristibus melancholicis, ualet etiam ad magnam stomachi debilitatem,& cordis.i.syncopi,memoriam reparat,sensum acuit,epilepticis analeticis prodest, & omnem cerebri debilitatem reparat.

℞.Garyophyllorum,
Cinnamomi,
Ligni aloes,
Galangæ,
Spicæ indæ,
Nucis muscatæ,
Zingiberis,
Spodii,
Squinanti,
Cyperi,
Rosarum rubearum,
Violarum siccarum.an.ʒ.i.
Folii.gra.xv.
Liquiritiæ,
Storacis calamitæ.
Masticis,
Sampsuchi.i.maioranæ,
Balsamitæ. i. menta aquatica,
Semiuis basiliconis,
Cardamomi,
Piperis albi,
Myrtyllorum,
Corticum citri.an.℈.ii.
Lapidum preciosorum,
Been albi,
Been rubei,
Corallorum rubeorum,
Corallorum alborum,
Setæ parum combustę.an.℈.i. gra.xii.s.
Musci.gra.vii.s.
Camphoræ.gra.v.

Syrupi rosati quantum sufficit,& fiat.

Item nota,ꝙ in aliis inueni piper longum pro pipere albo.℈.ii.gra.xv.& alibi inueni gemmarum,& margaritarum loco lapidũ preciosoꝝ cum aliis dosis,& sic de singulis &c.

ELECTVARIVM de psyllio Mes.solutione educens choleram citrinam,& confert ad febres difficiles, et uehementes,& ad sodã,& uertiginem quę fiunt a fumis cholericis,et cõfert ad calefactionẽ hepatis ex itinere. Cuius permixtio.

Succi buglossæ syl.& dome.
Succi endiuiæ,
Succi apii coctorum,& despumatorum, & colatorum an.lib.ii. & proiice super ipsos.
Cuscutæ.ʒ.iiii.
Seminis anisi.
Folliculorum senæ.ana ʒ.iiii.
Capilli ueneris.man.i.
Succi fumiterræ.℥.iii.
Radicum assari.ʒ.iiii.
Spicæ indæ.ʒ.ii.

Infundantur oia in suprascriptis succis die ac nocte: deinde bulliant ebullitione una,& proiiciantur super ea violaꝝ viridium uel siccarum ℥.iii.Epithymi.℥.ii.Et bulliant adhuc ebullitione una alia parua:deinde colentur, et exprimãtur, & in colatura ponantur psyllii.i.semen ℥.iiii.Et dimittatur die ac nocte oi hora agitando cum spatula:deinde exprimatur uiscositas facta:deinde accipiãtur huius uiscositatis lib. iiii.& proiiciantur super ea zucchari albi li.ii.s.Scamoneæ coctæ in pomo ℥.iii.s.coquatur cum facilitate,& postquam coctum fuerit proiiciantur super ipsum hi pulueres.

Trochiscorum diarhodon
Trochiscorum de spodio.
Rauedseni,idest rheubarbarum.an.℥.i.
Trochiscorum de berberis. drach.iiii.

Puluerizentur hæc satis subtiliter,et misceantur simul,& reseruentur in uase uitreato,ꝯ qui poneret diagrydium in pulueribus melius esset quam bulliendo in succis dosis eius est.ʒ.iii.usq; ad aur.iii.Et uocauit hamech confectionẽ hãc electuarium trochiscorum,sunt alij qui addunt aceti lib.i.s. Succi uiolarum lib.i.Et est medicamentum nobile.

Violæ si simpliciter scriptæ in compõne reperiuntur , de ipsis siccis intelligendum est,quæ colligendæ sunt in mense Martii , exiccatio fit in umbra , & reseruandæ sunt in loco sicco in humido enim in eis putrefactionem inducit.

Sunt aliqui textus qui dicunt , scamoneæ non coctæ , et hæc litera magis consona est:quia ponendo scamoneam coctam,et illam iterum decoquendo uirtus solutiua deperditur,sed nota,ꝙ quando præparata coquitur intentio est , ut illud electuarium sit lenitiuum,et non solutiuum : quando igitur in his electuariis reperis hanc literam. s.scamoneam ponere,et coque uel diagridium,puluerizare grosso modo. et cum aliis speciebus in fine in electuario ponere sine coctione,et altero duorum modorum facias.

ELECTVARIVM quo utuntur reges , et prælati Mesue , & est bonum , et expertum , et confortat stomachum ,cor, pectus,et cerebrum.Cuius permixtio.

℞.Pinearum mundatarum . vnc.v.
Amygdalarum munda.℥.v.
Zucchari albi lib.iiii.
Aquæ rosæ.lib.i.s.
Olei rosati.
Olei amygdalarum dulcium recentis.an.℥.iii.
Cinnamomi elect.ʒ.iiii.s.
Garyophyllorum.ʒ.iii.
Ligni aloes.ʒ.iiii.
Sandali citrini.ʒ.iii.
Ambræ bonæ.ʒ.i.
Musci boni ʒ.vnius sextam.

Misce omnia , puluerizentur quæ sunt puluerizanda , & fiat electuarium in bona forma.

ELECTVARIVM de pomis Mes. bonum ad debilitatem cordis,& stomachi,& confortat digestionem.

Carnium pomorum dulcium,& redolentium mundatorum,& incisorum per frustra.lib.vi.
Zucchari albi lib.v.
Aquæ rosæ.lib.ii.
Sandali citrini.
Garyophyllorum.ʒ.iiii.
Ligni aloes.ʒ.v.
Cinnamomi electi.ʒ.iiii.s.
Ambræ.ʒ.ii.
Musci boni.℈.i.

Hoc etiam modo fit electuarium de pomis acetosis , & electuarium de pomis paruis & aromaticis dulcibus.

ELECTVARIVM de sorbis Mes.confortans stomachum, & sedans solutionem fortem.

℞.Carnium sorbarum immaturarum,& vicinarum maturitati,& elixatarum in aqua rosæ rubeæ quæ prius decoctæ fuerint,et corticum granatorum,an.lib.iiii. Mellis aut zucchari albi lib.ii.s.coquatur usq; ad spissitudinem , & recondo in uase uitreato:dosis est ℥.i.pro uice.

ELECTVARIVM ad scabiem,& pruritum carnis in tract. 5.Alm. in ca.de pruritu,scabiæ,& magnis pustulis.

℞. Myrobalanorum citrinorum ℥.ii.
Folliculorum senæ.
Fumiterræ.an.℥.i.

Succi absinthii quantum ad eorũ sufficit consperſionem, aliquotiẽs aũt additur huic medicinæ absinthii quantũ quarta pars myrobalanorum , & conficiantur oia cum melle , & sumatur ex ea quotidie quantum est auellanæ magnitudo.

Istud electuariũ nõ est in usu,sed gñaliter loco huius electuarii vtimur unguento quodam pro scabie,cuius compo-

ctio nota est aromatariis.

Auellana aliquñ sumitur pro fructu, aliquando pro pondere, ut apud Auic. in distinctione de ponderibus, & est pondus auri unius, ergo est. ʒ.i. & semis unius drachmæ, ut dicit Simon Ianuensis. Auellana uero pro fructu secundum Isid. dicitur ab Auellano campaniæ oppido ubi abundant, hæc a græcis ponticæ appellantur, eo quod circa ponticum mare abundant. Rasis dicit quòd de prædicto electuario datur quantum est auellanæ magnitudo, auellana apud Auic. est sicut granum lauri, ut dicitur in suo capitulo.

ELECTVARIVM ad restaurationem humiditatis secundum Nico. Cuius permixtio.

℞. Liquiritiæ rasæ,	an. ʒ.iiii.
Rosarum rubearum,	Cinnamomi. ℥.i.
Zucchari an. ℥.ii.	Storacis calamitæ.
Dragacanthi,	Zingiberis an. ʒ.ii.
Gummi arabici an. ℥.i.	Croci drach.i.
Sandali albi,	Penidii. ℥.ii.
Sandali citrini an. ʒ.vi.	Quatuor seminũ. M. frigidorum. an. ʒ.iiii.
Papaueris albi. ℥.i.s.	Seminis cydoniorum. ʒ.iii.
Succi liquiritiæ,	Amygdalarum,
Amydi,	Pinearum,
Seminis portulacæ,	Berberis,
Seminis lactucæ,	Sebesten.
Seminis scariolæ, an. ℥.s.	Seminis maluæ,
Spodii,	Violarum. an. ℥.i.
Garyophyllorum,	
Florum uuarum syluestrium,	

Syrupi rosati quantum sufficit.

ELECTVARIVM almezereõ Mesuæ ex inuentione nostra quod est medicamen benedictum ad hydropisim, solutione enim educit aquam citrinam cum fortitudine.

℞. Foliorum almezereõ præparatorum. ʒ.x.	Carnium cydoniorum elixatorum in aceto. ʒ.lxxx.
Zucchari tabarzet. ʒ.lxxx.	Tereniabin.i. manna. ʒ.lx.
Aquæ casei infusionis agarici. ʒ.xxx.	Olei almezereon. ʒ.xii.

Dissoluatur zuccharum, & tereniabin in aqua casei prædicta, & misceantur cum carne cydoniorum, & coquantur cũ facilitate vsquedum mellis habeat spissitudinem, & inuoluatur puluis foliorum almezereon cum oleo iam dicto, & conficiantur cum eis. Et sit dosis eius ʒ.iiii.

ELECTVARIVM de persicis Mesuæ, confortans stomachum, sitim extinguens, & ardorem stomachi mitigans, & oris fœtorem amputans. Cuius permixtio.

℞. Carnium persicorum mediocrium inter maturitatem & acerbitatẽ, & mũdatorum a corticibus suis. Succi persicorum, an. lib. iii. Zucchari tabarzet lib. ii. Terantur persica, ut sint sicut medulla, & exerceas in eis decoctionem cum syrupo sicut diximus in confectione de cydoniis, & cum coctum fuerit puluerizentur super ipsum ualet.

℞. Ligni aloes. ʒ.ii.	Macis drach. iiii.
Cinnamomi,	Sandali citrini. ʒ.ii.
Cubebæ, an. ʒ.iiii.	Musci. ℈.s.

Et aliquando fit sine speciebus, & est sanum & expertum.

De emplastris.

EMPLASTRVM de melliloto Mesuæ, mollificans omnem duritiem quæ est in hepate, splene, stomacho & in uisceribus.

℞. Florum melliloti ℥.vi.	Cassiæ ligneæ. ʒ.i.s.
Florum camẹmillæ,	Sampsuci, idest maioranæ. ʒ.iii.
Seminis fœnugræci,	Armoniaci. ʒ.x.
Baccarum lauri,	Storacis,
Radicum altheæ.	Bdellii. an. ʒ.v.
Absinthii. an. ʒ.iii.	Terebinthinæ. ℥.i.s.
Seminis apii,	Ficuum pinguium numero. xi.
Cordumeni, idest carui agrestis,	Sepi caprini,
Radicum ireos.	Resinæ an. ℥.ii.s.
Cyperi,	Ceræ. ℥.vi.
Ameos,	Olei sampsuci, idest maioranæ,
Spicæ an. ʒ.i.s.	Olei spicæ ana lib. ii.

Conficiatur sic ex semi. fœnugræci, radice althæa, & ficubus fiant mucillagines in aqua decoctionis alterius fœnugræci camæmillæ, & melliloti an. q. s. & de dicta decoctione etiam gummæ præscripte dissoluantur. Cætera uero puluerizentur, & additis, oleis, cera, & adipibus fiat emplastrum.

Potes etiam alio modo facere decoquere, radicẽ altheæ, & ficus in præscripta decoctione, & post ipsarũ perfectam coctionem bene illas pistare, & gũmas in decoctione dissoluere. Cætera uero puluerizare; deinde cum oleis prædictis quod remansit, de decoctione misce, & his addere, & radices, & ficus, & gummas dissolutas, & iterũ simul tantũ bullire, ꝙ decoctio consumpta sit, postea adde flores, & leui bullitione bulliant: deinde terebenthina, resina, colata, sæpi, & cera ponantur, & bulliant usq; ad liquefactionem ceræ: deinde ab igne deponantur, & puluis suprascriptarum rerum addatur, & bene omnia misceantur, & reseruetur. Et hic melior erit modus: quanquam etiam superior sit bonus.

Ea quæ in emplastris ponuntur non multum sunt conterenda, eo quia uirtus ipsius solum agit in membrum quod tangit, & diu uirtus eius durat. Et debet esse emplastrum, grossum, quando super locum ægrum ponitur.

Aliqui imperiti aromatarii puluerizant semen lauri exteriori cortice non amoto, & male, quia quo in loco ponuntur, semper a superiori cortice mundentur.

Cordumeni.i. carui agreste. Sed si haberi non potes, eius loco apponi possunt carui domestici.

EMPLASTRVM diaphœnicon Mes. confortans stomachum, & hepar mirabiliter, in quibus accidit uehemens debilitas, & uiscera in quibus accidit lubricitas, & mollificatio, & confert ad fluxum uentris, & ad fluxum hepaticum. In primis fiat cerotum. Cuius permixtio.

℞. Ceræ. ℥.ii.	Dactylorum siccorum numero xl.
Olei rosati,	
Olei nardini. an. ℥.iiii.	Tortellarum de seni. ʒ.x.

Deinde infunde biduo in uino odorifero, & accipe carnes cydoniorũ decoctoꝝ in uino. ʒ.viii. & tere cũ dactylis cũ contritione ultima, & misceantur cũ ceroto, & cõtundantur in mortario donec aggregẽtur: deinde proiice super ea.

℞. Masticis,	Aloes loti.
Olibani,	Spicæ,
Absinthii romani sicci ana ʒ.ii.s.	Acaciæ,
	Galliæ muscatæ,
Ligni aloes,	Calami aromatici,
Macis,	Ramich. an. ʒ.i.
Myrrhæ an. ʒ.i.	Laudani. ʒ.ii.

Et iterum conterantur donec permisceantur: deinde lini super lamina ex eo: deinde suffumiga cum ligno aloes, & pone super stomachum, & hepar, & uiscera. Et de meliori operatione est vt mastix, & olibanum cum cera, & oleis misceantur, & sic cum cæteris fiat emplastrum.

Calamus uel calami si simpliciter scriptum reperiatur, de calamo aromatico semper est intelligendum.

Aloes quod ingreditur in emplastris, unguentis, & cerotis, semper debet esse lotum, cum magis confortatiuum sit magisq; desiccatiuum, & minus mordicatiuum &c.

EMPLASTRVM de granis lauri Mes. conferens ad dolores a frigiditate, & uentositate factos, & proprie ad dolorem uentris, & stomachi, & renum, & matricum, & uesicæ, & aliorum uiscerum. Cuius permixtio hæc est.

℞. Olibani,	Granorum lauri vnc. ii.
Masticis,	Cyperi,
Myrrhæ ana vnc. i.	Costi, ana vnc. s.

Mellis colati. q. s. ad aggregandum, & extendatur in panno, & calidũ supponatur ubi oportet. Si autẽ triplicatur in eo cyperum, & ponatur de stercore caprarum, aut uaccarũ sicco ad pondus oĩum, inuenitur mirabile ad hydropisim.

Ad faciendum emplastrũ cũ melle pro oĩ li.i. mellis dare debes. ℥.iiii. specierũ cribellatarũ si debitã formã habere debet. Mel in emplastris nullo mõ coquendum est, eo quia coctura multũ tenax ipsum facit, ideo ponatur in eis crudum.

EMPLASTRVM Montagnanæ contra fluxum quod

in usu est. Cuius permixtio hæc est.

℞. Eupatorii.M.i.	Teræ sigillatæ.ʒ.vi.
Squinanti.M.ii.	Seminum coriãdrorum præ paratorum.℥.i.s.
Spicæ indæ quartam partem manip.vnius,	Spodii.ʒ.ii.
Masticis,	Rosarum.℥.i.
Macis an.ʒ.iiii.	Farinæ hordei.℥.ii.
Ligni aloes.ʒ.iii.	Specierũ triasandalorum sine Camphora.ʒ.iiii.
Mirobal.emblico.	Scoriæ ferri præparatæ.ʒ.i.
Myrobal.Kebulorum,	Olei myrtillorum,
Assatorum an.℥.i.	Olei masticis ana lib.i.s.
Boli armeni,	
Lapidis hæmathitis an.ʒ.vi.	

Conteratur subtiliter eupatorium. Cætera uero pulueri zentur,& fiat emplastrum in bona forma. Mirabiliter .n. ualet in fluxu uentris.

Camphoram.n.non iussit apponi in speciebus triasandalorum hoc in emplasto intrantibus propter intensam ipsius frigiditatem intestina enim debilis caloris,nec multum frigida sunt apponenda circa regulariter operando.

Emplastrvm de crusta panis Montagnanæ,ualet in uomitu puerorum, & sic non potentibus cibum retinere multum in usu est.Cuius permixtio.

℞. Masticis,	Crustæ panis assi,& infusi in aceto per mediam horam vnc.ii.
Mentæ,	
Spodij,	
Corallorum rubeorum,	Olei masticis,
Sandalorum alborum,	Olei cydoniorum an.℥.i.
Sandalorum rub.an.ʒ.i.	Farinæ hordei.℥.i.s.

Conterantur subtilissime crustæ panis,cætera puluerizen tur:deinde misceantur,& fiat emplastrum sine igne.

Vtiliter hic est notandũ,ꝙ membris principalibus,& maxime cordi,& stomacho nullo modo apponenda sunt frigida actu:quãuis potentialiter, & virtualiter frigida sunt, sed aliqualiter sunt tepefacienda proprie pueris,quare bene notetur hoc,ut queant instruere medicamenta accipiẽtia,quia qñ domini medici in aduertentia non expediant de forma approximationis,& doctus aromatarius supplere potest.

Emplastrvm filii Zachariæ Mesuæ,quòd lenit duritiẽ, & nodositatem iuncturarum,& lenit pectus & habilitat materias in eo, & pulmonẽ,difficilis expulsionis.Cuius permixtio hæc est.

Ceræ citrinæ,	Adipis gallinæ,
Medullæ cruris uaccæ,	Mucillaginis seminis lini
Adipis anatit an.℥.iii.	an.℥.iii.

Olei de lilio.q.s.Si aũt fortius facere uolueris adde mucillaginis altheæ,& mucillaginis fœnugræci partes conuenientes,& pro oleo de lilio ponatur oleum de keiri citrino, vel utrunq;.Et si adhuc fortius facere uolueris adde hyssopi humidæ,& glutinis zanaba inquantum de una mucillaginum, & miraberis effectum eius ad ea quæ diximus &c.

Emplastrvm contra morbum magistrale.

Axungiæ porci.℥.iiii.	Crecentis frumenti,
Caput allei numero.i.	Farinæ frumenti an.M.i.
Puluis synapis ru.M.i.	

Misce cũ aqua putei.℥.iii.olei camæmillæ,& fiat emplastrũ.

Emplastrvm ad extrahendũ codexellas magistrale.

℞. Radicum altheæ.℥.iiii.	Terebenthinæ.℥.iii.
Farinæ frumenti,	Albuminum oui numero.ii.
Farinæ linosæ an.℥.iii.	Ficuum siccorum nume.vi.
Farinæ hordei,	Cepæ lilii numero.iiii.
Farinæ synapis rub.ana.℥.ii.	

Et emplastrum secundum artem.

Emplastrvm ad pleuresim Mesue.

℞. Radicum altheæ.M.i.	Florum melliloti,
Farinæ hordei.℥.iiii.	Violarum an.ʒ.iiii.
Florum camæmillæ.℥.i.	

Bulliant primo radices altheæ,& bene pistentur, & postea bulliant simul, & coquantur,& in fine addatur.Olei car mæmillæ.Olei uiolati Olei amygdalarum dulcium an.ʒ.ii.

Misce,& fiat emplastrum secundum artẽ in bona forma, & sunt qui addunt in fine butyri recentis.ʒ.iiii.

Emplatrvm ad crepatos magistrale.

℞. Sanguinis draconis,	Pulueris balaustiarum.
Thuris an.ʒ.ii.	ʒ.viii.
Boli armeni.ʒ.iiii.	Farinæ cicergiarũ.ʒ.xvi.
Masticis.ʒ.iii.	

Et fiat emplastrum cum decoctione camæmillæ,absinthii & balaustiarum quantum sufficit.

Emplastrvm ad morsum scorpionum magistrale.

℞. Castorei,	Assæ,
Serapini,	Sulphuris,
Fimi columbini,	Cymini,
Mentastri,	Picis naualis,
Pulegii an.ʒ.iiii.	Olei scorpionum an.ʒ.iiii.

Misce, & fiat emplastrum in bona forma secundum artem &c.

Epithema pro corde magistrale.

℞. Aquæ endiuiæ,	Been rubei,
Aquæ buglossæ,	Doronici an.ʒ.i.
Aquæ rosæ,	Spodii,
Aquæ melissæ an.℥.ii.	Camphoræ an.ʒ.s.
Aceti fortis.ʒ.iiii.	Croci an.℈.i.
Sandalorum rubeorum,	Ossis de corde cerui,
Rosarum rubearum,	Setæ combustæ gra.vi.
Sandalorum alborum,	Misce & fiat epithema,
Been albi an.ʒ.i.	

Epithema pro hepate magistrale.

Aqua solatri,	Rosarum rubearum.ʒ.i.
Aquæ endiuiæ,	Spodii,
Aquæ rosæ,an.℥.ii.	Camphoræ ana.ʒ.s.
Sandalorum alborum,	Aceti fortis.ʒ.iiii.
Sandalorum rub.an.ʒ.i.	

Misce & fiat epithema pro hepate.

Philonivm ex inuentione prima Mesuæ, manifestorum iuuamentorum,& expertorũ in sedatione dolorum, & separatione a casibus mortis,& proprie dolori stomachi a frigiditate facto,aut humore crudo, aut a uentositate grossa extendente.Et sedat dolorem colicæ, & uiscerum, & dolorem renum, & matricum,& dolorem laterem, & præfocationem anhelitus,& difficultatem urinæ, & singultum uehementem, & est in usu primæ descriptionis in autidotario.

℞. Piperis albi,	Spicæ,
Seminis iusquiami ana.ʒ.xx.	Pyrethri,
Opii.ʒ.x.	Castorei an.ʒ.i.
Croci.ʒ.v.	

Puluerizentur omnia subtilissime,& cum lib.ii.℥.xi.mellis cocti,& despumati fiat confectio in bona forma, dosis eius est sicut cicer,aut faba parua cum eo quod conuenit ex potibus. Et sunt cui ponunt musci ℈.i. Medicinæ autẽ omnes qũo stupefaciant nota. Omne.n.membrum sentiens habet quandam mensuram frigoris terminati cum suo calido: in quo frigore si fiat additio in certa mensura membrum stupefit, & hoc modo medicinæ omnes opiatæ stupefaciunt.

Contritio enim medicinarum omnium stupefacientium debet esse subtilissima ad hoc,ꝙ possit per paruas uenas penetrare,& ardua loca,aliter enim membrum ab eis non posset stupefieri, neq; sensus obtundi.

In actu practico notent iuuenes medici,& non solum de hac compositione, sed de omnibus narcoticis & stupefactiuis,tam simplicibus quam compositis.Quod si intentio medici est somnum prouocare:illa danda sunt post cœnam in sero transacta hora.Cum autem intendimus sedare dolores seu fluxum sanguinis prohibere,non nisi uacuo stomacho a cibo & superfluitatibus sunt exhibenda. Neque post per quinque horas est cibus assumendus, & sic de tyriaca noua intelligatur.

Philonivm persicum & est in ca.de sputo sanguinis Mesuæ est uehemẽtis uirtutis ad manationem sanguinis undecunq; & screatum eius cum tussi & sine tussi, & ualet ad superfluitatẽ menstruorum dolorosam,& hemorrhoidarum & egestionem sanguineã,& ad mulieres prægnãtes quibus erumpuntur menstrua,& conseruat fœtus in matricibus ea rum

rum.Cuius permixtio hæc eſt.

℞.Terræ ſigillatæ.	Euphorbii.
Opii.an.ʒ.x.	Pyrethri.
Seminis papaueris albi.	Margaritarum non perfo.
Semi.iuſquiami.an.ʒ.xx.	Karabe.
Scehedenegi, ideſt ſemen canapis.	Zedoariæ,
	Doronici.
Croci. an.ʒ.v.	Ramich .i. quædam cõpoſitio infra deſcripta. an.ʒ.i.
Caſtorei,	
Spicæ.an.ʒ.i.	Camphoræ.℈.i.

Puluerizentur ſubtiliter omnia cum mellis roſati colati lib.ii.& fiat electuarium in bona forma.

Differentia enim eſt inter ſcedenegi & ſcehedenegi:ſcedenegi idem eſt quod lapis hemathitis:ſcehedenegi.i.ſemẽ canapis:quare bene conſiderandæ ſunt literæ in omni cõpoſitione & uocabulo.

Caſtoreum enim in hac compoſitione ponitur ut prohibeat congelationem ab opio.

Margaritæ uero ad confortationem membrorum principalium propter læſionem opii.

Margaritæ a natura perforatæ meliore ſunt quam non perforatæ. Et ratio eſt quia per illud foramen ſuperfluitates ipſarum ſunt conſumptæ & purgatæ.

Philonium enim dicitur a cõpoſitore,quia Philon medicus illum compoſuit.

GALLIA Muſcata Meſue:quæ cerebrum,& cor confortat, & ingreditur in permixtionibus medicinarum,& facit corporis & oris odorem bonum.

℞.Xyloaloes crudi.i.lignum	Ambræ.ʒ.iii.
Aloes.ʒ.v.	Muſci boni.ʒ.i.

Glutinis dragacanthi facti in aqua roſata quantum ſufficit,& fiant trochiſci contere ndo conterenda & ſigillentur.

Muſcus enim & ambra terenda non ſunt, nec puluerizanda, ſed diſſoluenda ſunt cum aqua eo quia puluerizando euaporat uirtus ſua ut de gummis dixi in recepta diadragacanthi.

GALLIA ſebeliæ Meſue ſtomachum & cor confortat, & hepar debile, & ingreditur in medicinis magnis. Cuius permixtio hæc eſt.

℞. Foliorũ roſarũ recentium & humidarũ quæ iam incipiũt reſerare nodos.i.quæ quaſi ſunt cõplete dilatatæ.℥.i.ſ. teranẽ cõtritione ultima ĩ mortario lapideo:deĩde accipe.

Ligni aloes boni & electi,	Spicæ indæ.an.ʒ.i.ſ.
Garyophyllorum.	Sandalorum citrinorum.
Gummi arabici.	drach.ii.

Ramich,ideſt quędam compoſitio.ʒ.iii.

Terantur oĩa hæc ſubtiliſsime & miſceãtur cũ ſupraſcriptis roſis,& ſimul piſtando bene miſceanẽ, humectãdo oĩa cũ parũ aquæ roſæ infuſionis gũmi arabici : et iterũ teranẽ deinde iterũ humectenẽ & terãtur,& hoc facias ꝑ totũ unũ diẽ:poſtea aromatizenẽ cũ ℈.ii.muſci, ambræ, & cãphoræ an.aureo medio.i.℈.ii.gra.v. et fiant trochiſci & ſigillẽtur.

Galliæ omnes ſpecies ſunt ſubtiliſsime terendæ & per ſpiſsum cribrum tranſeundæ ut ipſarum confortatio ad longinqua membra penetrarẽ poſsit.

Iſta compoſitio eſt illa quæ intrat in aromatico nardino. Meſ. Et qua intelligitur,cũ ſcriptũ reperiẽ gallia ſebelia.

GALLIA alephangina Meſue : et eſt eius interpretatio aromatizatum. Et eſt illa de qua antiqui conſiderant, & de qua plurimum loquuntur:cerebrum,cor,ſtomachum, & hepar confortat,& omnia membra nutritionis. Et linitur ſuper neruos debiles,& confortat eos,& ingreditur in medicinis magnis,et hoc eſt,quod intelleximus.

℞.Myroba.emblic.boni℞.abiectis oſsibus.ʒ.iiii.conterantur contritione groſſa,& ponãtur in uaſe uitreo, et fundantur ſuper eos aquæ roſatæ bonæ & electæ infuſionis roſarũ ſiccarũ & corticum citrorũ lib.s.& ſtringatur os uaſis & dimittatur per tres dies : deinde fundantur in eis aquæ prædictæ infuſionis.℥.iiii. et in craſtinum fiat ſimiliter uſquequo emblicorum uirtus in aqua impreſſa ſit. Tũc uero.

℞.Roſarum.	Ligni aloes boni.ʒ.viii.
Garyophyllorum.an.ʒ.x	Ramich,ideſt quædam compoſitio.℥.i.ſ.
Spicæ indæ.ʒ.iii.	Sãdali citrini aromatici.ʒ.iii.
	Gummi arabici.ʒ.vi.

Terantur omnia ſicut alcohol ſicut dixi & fundatur ſuper ea parum ſucci infuſionis prędictæ emblicorum,& conterantur cum eo uſq; dum totũ in eo paulatim fundatur,ultimo uero aromatizetur cum.ʒ.i.camphoræ & ambræ.ʒ.ii. muſci boni.ʒ.ii.fiant inde trochiſci: & ſigillentur ſicut diximus & ponantur in uaſe uitreo & adminiſtrentur &c.

Si tñ doctrinam tibi ſupra datã nõ uelles cãphorã puluerizate diſſoluere,ſed tũc ne tota circũ mortariũ deꝑdaẽ, hoc mõ facias. Primo in dicto mortario piſtabis duas uel tres amygdalas,a qbus exit qdam unctuoſitas, q circũuoluta mortario nõ ꝑmittit cãphorã mortario adhærere,piſtatæ amygdalæ abiiciãtur,et cãphora intro ponaẽ et piſteẽ,et ſic nihil de ea deꝑditur, hoc annotare uolui ꝑꝑ iuuenes:quando ego antiquos qñq; in hoc errare uideri,et nõ ſũt ſine riſu

GALLIA magna ſiue regalis,ſeu zucchaleruf Meſ. uʒ.

℞. Succi albelach li.i.bulliat ebullitione una: deinde coleẽ & ꝓiiciãtur ſuper ipſum gallarum cõtritarum contritione ultima.℥.iii.et ſimul bulliant, donec fiant ſicut mel,deinde.

℞.Roſarum rubearum.℥.i.	Maſticis.an.ʒ.vii.ſ.
Cardamomi.ſ.ma.et mi.	Darſeni,ideſt cinnamomi,
Linguæ auis.i.ſemen fraxini,	electi.ʒ.v.
Garyophyllorum,	Sãdali mazachari.i. citr.ʒ.v.
Nucis muſcatæ.	Croci.ʒ.ſ.
Ligni aloes,	Gummi arabici.℥.i.

Terantur cõtritione ſubtiliſsima & cribellentur:deinde miſce cum prædicto ſucco,poſtea expãdantur oĩa hæc mixta ſuper marmor inũctũ oleo amygdalarũ et dimittaẽ donec ſicceẽ:deinde puluerizeẽ ſubtiliſsime & aromatizeẽ cũ. ʒ.ſ.muſci diſſoluti in aqua roſata, et cũ dicta aqua fiãt trochiſci qui exiccentur in umbra,& ſigillentur & reſeruẽtur.

Inter doctores magna eſt diuerſitas de albelach: quidam enim dicũt ꝙ eſt flos palmæ ut Auicẽna:quidã ꝙ eſt ſpecies dactylorũ.Alii ꝙ ſunt dactili imaturi, et hæc opinio uera ẽ. Sed quia nõ portantur in noſtra patria ita uirides ꝙ ſuccus ab eis extrahi poſsit:igitur hoc modo faciẽdũ eſt. Accipias dactylos immaturos quãtitatem q uolueris ut li.ii.bene piſtẽtur,uel minutiſsime incidãtur,& poſt inciſionẽ apponãtur ad ignẽ cũ lib.ii.aquæ cõis, et permittãtur ſimul bullire donec aqua remaneãt in lib.ſ. deinde dicti dactyli exprimãtur bene in pecia uel ſtaminia,et ſuccoſitas ab eis exiens reſerueẽ,et utaẽ in hac cõfectione,& hoc facias ſi ſuccũ dactylorũ hẽre nõ potes,ꝙ ſi haberi põt ſuccus magis cõueniẽs eſſet qquam ab ipſa decoctione uirtus ipſorũ extrahatur, tñ per dictã decoctionẽ de uirtute eius indubie reſoluitur &c.

HOMORVSIA in.5.can.Auic. quia confert ad debilitatem hepatis & ſplenis,et duritiem eorum,et aperit oppilationẽ et prouocat urinam, & frãgit lapidẽ in renibus, & iuuamentum eius in inceptione hydropiſis eſt magnum.

℞.Seminis dauci.	Piperis longi.
Cimini carmeni,	Coſti,
Xylobalſami.	Piperis albi.an.ʒ.ſ.
Caſsiæ ligneæ,	Myrrhæ.ʒ.iii.
Cordumeni,	Baccarum lauri numero.x.
Floris ſquinanti,	Acori,
Seminis apii.an.ʒ.i.	Croci. an.ʒ.ii.

Mellis deſpumati quantum ſufficit,et fiat confectio et da ad quantitatem auellanæ cum aqua tepida.

HIERAPICRA Galeni Meſue: ſiue de mente Galeni. Et uirtus quidẽ huius medicinæ affert iuuamẽta multa expta ad ægritudines capitis & ſtomachi et hepatis et iuncturarũ et renũ et matricũ et mẽbrorũ frigidas,et educit humiditates generatas ĩ eis et putredines.Cuius ꝑmixtio hæc ẽ.

℞.Cinnamomi,	Croci,
Aſſari, Maſticis,	Xylobalſami.i. lignũ balſami,
Carpobalſami.	Caſsiæ ligneæ.an.ʒ.i.ſ.
Spicæ.an.ʒ.i.	Aloes ſuccotrini.℥.ii.

Mellis colati & deſpumati.℥.iiii. & fiat electuarium in bona forma.Doſis eſt.a.ʒ.iii.uſque ad.℥.i.

Quantitas mellis in hac compoſitione debet eẽ pauca.ſ.

ſpecierum et mellis an.partes æquales.Eo quia mel frangit uirtutem aloes,et non ſolum de hac compoſitione eſt intelligendum,ſed et de omnibus aliis in quibus aloes eſt baſis.

Baſis in medicina dicitur illa medicina ſimplex cuius operatio principaliter quæritur in medicina cõpoſita: et per cõſequens operationem:cuius aliæ medicinæ intendunt ſicut finem,et ipſa eſt efficiens principale. Et ſic ratio eſſendi baſis eſt ratio finis intenti.Vel illud dicitur baſis in medicina per quod laudes medicinæ ei conueniunt:quare bene nota.

Hiera.n.exhibenda eſt illico quod eſt facta, et hoc cõtra indoctos medicos et ignaros aromatarios.Albumaſar enim uult ꝙ poſtq̃ eſt facta ſepeliatur per ſex mẽſes in hordeo ut fermentetur,et debet confici in menſe Iulii uel Iunii,et nõ in frumento,quia calore æſtatis et frumenti corrumperetur:cuius contrarium faciunt aromatarii noſtri temporis.

De aloe ſuccotrino et hepatico differentia eſt inter doctores.Auic.Meſue,et quidam alii laudant ſuccotrinũ. Halyabbas hepaticum. Igitur uero ꝙ aloes hepaticum magis eſt ſolutiuum,et hoc eſt quòd Halyabbas dicere vult.Sed in aliis ſuccotrinum hepaticum in bonitate ſuperat. Et ideo cum aloes ſimpliciter ſcriptum,reperitur,de ſuccotrino eſt intelligendum tanquam de perfectiori.

Hiera ſimplex Gal.7.terapeuticæ,quæ eſt illa quæ in uſu eſt,et de qua intelligunt doctores cũ tantas laudes contribuunt et dicunt ꝙ doſis eſt.ʒ.i.ꝙ non intelligant de pſcripta ſatis patet,eo quia de ea exhibui et exhibere uidi a famoſis doctoribus.℥.i.et qñq;.ʒ.x.et parum operabatur. Et uirtus quidẽ huius medicinæ affert iuuamenta multa experta ad ęgritudines capitis et ſtomachi et hepatis et iuncturarũ et renũ et matricũ et mẽbrorũ frigidas,et educit humiditates generatas in eis et putredines.Cuius pmixtio hæc ẽ.

℞.Cinnamomi,
Maſticis,
Aſſari,
Spicæ nardi,
Croci an.ʒ.i.
Xylobalſami, ideſt lignum balſami.ʒ.i.
Aloes ſuccotrini.ʒ.c.ſeu centum,

Mellis colati et deſpumati.ʒ.centum et ſex. Ita quod eſt æqualis quantitatis cum ſpeciebus,et hæc eſt deſcriptio hieræ quæ fieri debet non alia:doſis.ʒ.iiii.uſque ad ʒ.viii.

Si reperitur ſcriptum hiera ſimplex,uel hierapicra Gal. uel hiera ex octo rebus,uel hierapicra,ſemper de nunc præſcripta eſt intelligendum non de alia.

Hieræ omnes ſeruari poſſunt a ſex menſibus uſq; ad quatuor annos in ſua bonitate.Cum uero demum tempus tranſeunt,a bonitate et perfectione declinant etc.

Hiera compoſita Gal.quæ in clyſteriis apponitur, et eſt deſcriptio Nicolai,ualet et facit ad diuerſas capitis paſſiones, et aurium et oculorum diſtemperantiam,ſtomachũ optime purgat,cauſas hepatis emendat,ſplenis duritiem et diuerſitatem remouet et extenuat,renibus et ueſicæ proficit,et matricis diſtemperantiam emendat.

℞.Cinnamomi,
Croci,
Squinanti,
Aſſari,
Caſsiæ ligneæ,
Xylobalſami, ideſt lignum balſami,
Carpobalſami, ideſt ſemen balſami,
Violarum an.ʒ.ii.
Spicæ,
Abſinthii,
Epithymi,
Agarici,
Roſarum rubearum,
Turbith albi et gummoſi,
Coloquintidæ,
Maſticis,an.ʒ.ii.
Aloes electi.℥.iiii.

Puluerizentur ſubtiliter omnia, mellis colati et deſpumati.℥.viii.quod eſt ad pondus ſpecierum,et confice etc.

Squinantum per ſe terendum eſt et puluerizandum, eo quia multum ſuſtinet de contritione, et ſi permiſceretur cũ aliis medicinis ad puluerizandum,ante ipſius puluerizationem euaneſceret uirtus aliarum medicinarum, et bonitatem deperderent,per ſe ergo conterendum eſt.

Hieræ ſpẽs ſunt oẽs ſubtiliſsime terendæ ut ſua ſubtilitate uirtus aloes tranſeat per anguſtas uias:et hoc uoluit Albucaſis particula.5.ca.de hiera antiqua,cũ dicit.Et unaquæque pars teratur,et cũ panno ſerico triconizet,et puluis in aliquo uaſe uitreo reponatur doſis eſt.ʒ.iiii.uſq; ad.ʒ.viii.

Mel in electuariis ſolutiuis parũ uel nihil decoquendum eſt:mel enim quanto minus coctum tanto magis laxatiuum, & quanto magis coctum tanto magis reſtrictiuum:ac etiam quia per coctionem magis uiſcoſum redditur. Mel enim coctum magis nutrit & minus laxat.

Hieralogodion ſm Auic.Et eſt confectio benedicta plurimi iuuamenti mundificans corpus ab ultimis extremitatibus ſuis cum ſolutione in qua non eſt labor omnium humorum & ſuperfluitatũ,& cõfert ad ægritudines capitis & dolorẽ,& hemicraniã,& cephaleam,& ouum & galeam & uertiginẽ & algueſgues,& maniam,& epilepſiã & timorem,& paralyſim & mollificationẽ,immo ad apoplexiam,& totum illud accepta in puluere,ſicut dictum eſt de ſcelithe, & eſt melior illo plurimũ, & cõfert ad dolores auris & oculi,& confortat ſtomachum,& aperit oppilationes hepatis, & ꝓuocat menſtrua,& remouet difficultatem anhelitus, & confert ad quartanã,& oẽs paſsiones phlegmaticas crudas & febres antiquas & ualet ad dolores iũcturarum,& podagram,& uenam ſciaticam.Et eſt utilis ad tyriã & alopiciam & ulcera antiqua in capite & alia,& ad baras, & morpheã, & impetiginẽ,& excoriationẽ,& lepram,et ad ſcrophulas, & apoſtemata frigida, et cancros. Cuius permixtio.

℞.Pulpæ coloquintidæ ʒ.v.
Squillæ aſſatæ,
Agarici,
Scamoneæ,
Ellebori nigri,
Armoniaci,
Scordeon ana.ʒ.iiii.s.et in deſcriptione alia an.ʒ.ii.s.
Haſcæ,
Hypericon,
Folii indi,
Praſsii,
Caſsiæ ligneæ,
Polii montani,
Melanopiperis,ideſt piper nigrum,
Macropiperis, ideſt piper longum,
Leucopiperis, ideſt piper album an.ʒ.ii.
Croci,
Cinnamomi,
Opopanaci,
Polypodii,
Serapini,
Caſtorei,
Seminis petroſillii,
Myrrhæ,
Ariſtolochiæ longæ,
Succi abſinthii,
Euphorbii,
Spicæ,
Amomi,
Zingiberis an.ʒ.ii.
Gentianæ,
Stœcados an.ʒ.i.s.
Epithymi,
Camædryos,
Bdellii,
Aloes an.ʒ.iii.

Mellis deſpumati q.ſ.doſis integra aur.iiii.cum aqua tepida et melle,aut cum decoctione epithymi et paſſularum enucleatarum,doſis ʒ.ii.uſq; ad.ʒ.iiii.

Hiera hermetis Meſue:et eſt hiera luſ ſuper qua expectatur fiducia iuuamentorum multorum expertorum,et proprie ad dolorem capitis,et hemicraniam, et uertiginem, et paralyſim,et epilepſiam,et tremorem, et torturam. Et educit ſuperfluitates,et proprie humorum groſſorum,et uiſcoſorum,et ſubtilium a capite et neruis et iuncturis,et ſtomacho et toto corpore. Et confert iuuamentum manifeſtum doloribus iuncturarum,et renum,et colicæ difficili et dolori matricum.Cuius permixtio hæc eſt.

℞.Aloes.℥.i.
Trochiſcorum alandal. aureos numero viii. ideſt ʒ.xii.
Turbith albi et gummoſi,
Agarici albi,
Vtriuſq; luſ.i.dragonteæ et ſerpentariæ,
Radicum ireos albi,
Serapini,
Myrobal.citrinorum,
Myrobal.chebulorum,
Myrobal.indorum an.ʒ.i.s.
Zingiberis,
Cinnamomi an.ʒ.i.
Maſticis,
Bdellii,
Ellebori nigri,
Euphorbii,
Aſſari.i.radix,
Caſsiæ ligneæ,
Salis indi,
Caſtorei,
Croci,
Seminis apii,
Keiſim.i.ſemen leuiſtici,
Seminis mezereon,
Stœcados an.ʒ.i.
Squillæ aſſatæ.ʒ.ii.s.
Scamoneæ bonæ.ʒ.ii.

Et fiat oĩum contritio bona Gũmi autẽ ponãtur in uino odorifero, et inuoluatur puluis in ſucco cucumeris aſinini quan-

quantitate qua bene inuoluatur,& exiccetur,& iterum denuo inuoluatur in prædicto succo & pauco oleo nucum, & iterum siccetur & conficiatur totum cum melle despumato quantitate qua fiat totum sicut pasta, & detur post sex menses. Dosis eius est ʒ.i.usq; ad ʒ.ii.&c.

IVSTINVM Imperatoris Nicolai,dicitur a Iustino Imperatore,quia illud composuit,ualet proprie calculosis & ad ilii dolorem,contra stranguriam & dysuriam & ad muchos mingentes. Cuius permixtio hæc est.

℞.Cinnamomi,	Saxifragiæ,
Costi,	Iuniperi.s.semen,
Folii,	Seminis sparagi,
Spicæ nardi,	Sileris montani,
Casfiæ ligneæ,	Seminis apii,
Aristolochiæ longæ & rotundæ,	Seminis anethi,
Enulæ.s.radix,	Rutæ agrestis,scilicet semen loco eius poni potest domestica.
Hyssopi,	
Pulegii,	Orobi,idest mocus similatur eruiliæ. Nota ꝙ frequens vsus eius facit mingere sanguinem.
Artemisiæ,	
Pentaphylon,	
Leucopiperis,idest piper album,	Sem.petrosillii.an.ʒ.i.s.
Leuistici,	Seminis citri,
Macedonici,	Seminis fœniculi,
Seminis vrticæ,	Anisi,
Milii solis.i.miliũ syluestre,	Baccarum lauri.an.ʒ.i.s.

Puluerizentur omnia subtilissime,mellis cocti & despumati libr.ii. & fiat electuarium. Et nota ꝙ hoc electuarium solum per annum seruatur.

De costo,si in receptis scriptũ reperitur absolute, de costo amarum intelligendum est.Nec auscultes dicentes dulce costum reperiri.Nam illos omnino uituperat Simon Ianuen.hoc modo dicens.Inuenitur aũt in multis locis costũ dulce scriptũ in confectionibus,sed nec uidi nec audiui ab aliquo dici,sed qđ imperiti dñt costũ dulce esse,radix ẽ enulæ artificiosæ ꝑparata:igitur & si in receptis inueniatur scriptũ costum dulce amarum,ponatur, cum illud dulce in rerũ natura non sit.Duæ tñ reperiuntur diuersitates costi: unum .n.est indicum & est rufum violẽtum est,& arabicum quod album est & temperatius & illo utimur:quare nota, & hoc omnes clamant doctores. A nullo.n.reperies dulce costum scribi de doctoribus medicinę:quare quiescant tãtis authoritatibus uiri hi ignari dicentes costum dulce reperiri.

De saxifragia est cõtrouersia inter aromatarios.multi. n. ignorantes pro ea ponunt quãdam herbam habentem folia similia fere chelidoniæ siue pimpinellæ: minus tñ lata & habentẽ radicẽ grossam & errãt.nã illa est pastinaca syluestris. Sed uera saxifragia est quædã herba nascẽs in mõtibus Aronæ adhærens saxibus:quæ herba facit plantã cũ multis foliis subtilissimis, subtilitatis fere capillo℞ longitudinis digiti, & hæc uera saxifragia est:& illa in medicinis debet apponi & nõ alia,& ex hoc apparet corruptella aromatario℞,quia non habetur uirtus medicinæ a doctoribus limitata &c.

IVLEP rosatũ Mes.ualens & conferens adustioni febriũ & uehementiæ sitis & inflammationi stomachi & pectoris. Cuius permixtio hæc est.

℞.Aquæ rosæ lib.iii.zuccha.albi clarificati.lib.ii.& fiat iulep lento igne debito modo decoquendo, & leuiter clarificato cum aqua rosa.

Aromatarii nostri tpis non faciunt hoc modo,sed clarificato zuccharo cum aqua communi, cum propinqua est coctioni,addunt pro omni lib.i.zucchari,aquæ rosæ ℥.ii.& iste non est modus,& ideo nõ habetur vtilitas a doctoribus posita,& hoc propter auaritiam aromatariorum.

Quotiens enim scriptum reperitur iulep de rosato semper est intelligendum tanquam de perfectiori & meliori.

IVLEP uiolatum Mes.conferens ad febrem, & inflammationem,& asperitatem pectoris,& tussim,& pleuresim, & eius operatio est sicut iulep rosatum.

℞.Aquæ florum uiolarum li.iii. zucchari albi & clarificati cum aqua uiolarum lib.ii.& fiat iulep.

Iulep omnes sunt parum decoquendi,eo quia si multum decoquuntur candescunt,nec propter leuem eius coctionẽ timetur eorũ corruptio,eo quia aqua est aromatica, et eos a corruptione conseruat.Et nota ꝙ dico,ꝙ nõ sunt multum decoquendi,coquendi tamen sunt.

Differt syrupus a iulep dupliciter. Primo, quia syrupus longe melius decoquitur quam iulep. Secundo, quia iulep absq; alicuius rei commixtione decoquitur:secus autẽ syrupus.Et sic fiunt iulep &c.

IVLEP de iuiubis Mesue ualet ad asperitatem pectoris ac tussim, & ingrossat sputum subtile, & facit facilem eius expulsionem, & confert raucedini e pleuresi. Cuius permixtio hæc est.

℞.Iuiubarum magnarum & pinguium numero.c. Et decoq; in lib.iiii.aquæ usq; dum remaneant lib.ii.& cum lib.i. zucchari fiat iulep in bona forma &c.

CATHARTICVM imperiale Nicolai.i. laxatiuum, pro imperatoribus uel aliis delicatis hominibus inuentum:ducit enim sine læsione: præcipue ualet pinguibus hominibus qui semper sunt constipati: ualet etiam iliosis, uentositatem stomachi & intestinorum habentibus optime caput purgat, & de toto corpore utranq; choleram,quietam educit.Cuius permixtio hæc est.

℞.Diagrydii.	Cinnamomi,
Myrobal.citrinorum.	Spicæ nardi,
Hermodactylorum.	Saxifragiæ,
Zucchari an.ʒ.iiii.s.	Polypodii.an.ʒ.ii.
Garyophyllorum,	Macropiperis,idest piper longum.
Zingiberis,	
Spicæ celticæ.an.ʒ.i.s.	Cardamomi.
Melanopiperis.i.piper nig℞	Amomi.an.ʒ.i.s.

Mellis quantum sufficit,sumatur cum uino uel cum aqua calida mane & sero dosis est ʒ.iiii.

LITONTRIPON Nicolai,pertundens lapidem interpretatur:hoc lapidem frãgit et expellit si in renibus uel uesica fiunt:hac utens medicina nec dolorem ilii nec lapidis uitium incurrit.Cuius permixtio.

℞.Spicæ nardi,	Seminis urticæ,
Zingiberis,	Seminis citri an.ʒ.i.& gr.xv.
Xlobalsami,	Folii,
Acori,	Croci,
Cinnamomi,	Squinanti,
Peucedani,	Casfiæ ligneæ,
Meu,	Bdellii,
Melanopiperis.i.pip nigrũ	Masticis,
Leucopiperis.i.piper albũ,	Radicum ireos,
Saxifragię.an.ʒ.ii.	Amomi,
Carpobalsami,	Seminis leuistici,
Garyophyllorum,	Seminis grana solis,
Costi,	Seminis petrosillini,
Rheupontici,	Sileris montani,
Liquiritiæ rasæ,	Sinoni.i.petrosillii agrestis.
Cyperi,	Cardamomi,
Dragacanthi,	Anethi.i.semen,
Alexandri.i.macedonici,	Euphorbii,
Chamædryos,	Lapidis lyncis,
Seminis apii,	Olei nardini,
Seminis sparagi,	Olei muscellini,an.℈.i.minus gana.iiii.
Seminis basiliconis,an.ʒ.i. gra.xv.	

Mellis despumati quantum sufficit: detur quando opus fuerit cum uino calido.

LAETIFICANS Rasis.9.Almans.in ca.de melancholica:in diebus uero quibus quiescit æger debet sumere ex electuario quod uocatur lætificaus,lætificat cor & animum,& oris & sudoris odorem bonum facit. Cuius permixtio.

℞.Seminis melissæ,	Cinnamomi,
Corticum citri,	Nucis muscatæ,
Garyophyllorum,	Cardamomi maioris,
Galliæ muscatæ,	Neremisch.
Masticis,	Been albi,
Croci orientalis,	Been rubei,

Zedoariæ.	phyllati, ana partes æquales.
Doronici.	Musci quantum est decima pars unius.
Seminis ozimi maioris.	
Seminis ozymi garyo-	

Deinde sumantur chebuli.xx.emblici.xxx.Et terantur in tribus libris aquæ & coquantur ad consumptionem duarũ partium,& colentur in colatura uero addatur mellis despumati lib.i. deinde bulliant usq; ad consumptionem aquæ. Postea ex hoc melle conficiantur prædictæ species,quod tamen in pondere fit ad triplum ad species, de quo cum necesse fuerit ad magnitudinem auellanæ sumendum est: hoc enim medicamen lætitiam & coloris pulchritudinem,& digestionis bonitatem operatur,& retardat canos.

Neremisch apud Aui.in.2.can. ca.5 20. & flos & cortex & capita similant maci,sed est minus rubeus ad citrinitatẽ, declinans & est aromaticus &c.neq; per id cognoui q̃d sit.

Permutatio neremisch in eodem cap.& loco eius ponitur quarta ponderis ipsius de zingibere,& medietas ponderis eius de phisticis,& sexta ponderis ipsius de spica.

Simon Ianuẽ inquit neremisch,sed in arabico neremisch est,ut Aui.describit,sed nec Simon vr̃ cognouisse q̃d esset.

Matthæus Sylu.dicit,ꝙ neremisch est semẽ rosæ asini uel flos ipsius. Aui.in suis simplicibus in fine antidotarii ait Neremisch.i.musaha & est flos peonię uel peonia,& sic credo esse bene expositum: nã sicut dictum est,Matth.Sylu.dicit, quòd neremisch est flos rosæ asini.Auer.uero in.5.colli. dicit:Peonia.i.rosa asinorum.Præterea uide apud Io.Arculanum in cap. de melancholia,qui describit prædictum electuarium est authoritate Rasis,& ibi inquit:Neremisch.i.semen peoniæ. Barth. Montagn. habet loco neremisch peoniam quæ idem est.Gentilis uero super.5.can.Aui. ignorauit quid esset neremisch.Dicit enim ibi ꝙ Cõciliator dicit falsum in cap.de colica, dum dicit, ꝙ neremisch est semen peoniæ,& sic ego reperi apud Conciliatorem differentia ducentesimanona,quæ est penultima omnium suarum differentiarũ,dicit enim ibi:Neremisch.j.peonia, & sic ex meo iudicio Conciliator & alii bene dixerunt,sed Gentilis non bene dicit sicut ostendi supra per supradictos autores,quòd uerum neremisch est flos peoniæ uel semen ipsius.Pręterea uide etiam quòd Rasis in electuario de nucleis fructuum habet seminis peoniæ. & Auicenna in eadem confectione habet neremisch, quod idem est.

Loch de pino Mesue conferens ad tussim antiquam, & asthma, & sputi uiscoso,& constrictionem anhelitus. Cuius permixtio.

℞ Granorum pini mundatorum & recẽtium.ʒ.xxx.	Radicum lilii cœlestis, idest ireos.ʒ.iiii.
Amygdalarum dulcium ex corticatarum,	Carnium dactylorum heyron, idest dactylis illius prouinciæ.ʒ.xxxv.
Auellanarum assatarum,	Amygdalarum amararum et excorticatarum.ʒ.iii.
Dragacanthi,	Mellis passularum,
Gummi arabici,	Zucchari tabarzet,
Liquiritiæ rasæ,	Butyri recentis.an.ʒ.iiii.
Succi liquiritiæ,	
Amyli,idest amydi,	
Capillorum uene.an.ʒ.iiii.	

Mel tabarzet quid sit supra declaratum est lib.i. &.℥.v.s. fiat loch, mel coquendo & depurando.

Auellanæ assantur quemadmodum semina. Igitur facias ut supra tibi ostendi de seminibus, & hoc modo habes doctrinam assationis earum, assantur autem quoniam assatæ maturant catarrhum.Sed cortex interior abiicitur, & hoc modo assando remouetur quædam superflua humiditas.

Dragacantum quod ponitur in omni loch præparatur hoc modo.Accipiatur mellis & aquæ ana.q.s.& infundatur dragacanthum & permittatur per totam noctem usque in mane, & si deest aqua addatur,deinde per sedatiũ fricando transeatur,& hoc modo utitor,& si facias de omnibus gummis in loch intrantibus.

Nucleus si simplr̃ scribitur, de nucleo pini intelligiẽ quidã uero alii de nucleo oliuę ĩtelligũt. Aui.uero.2.cã. de nucleo dactyli intellexit.Sed prima opio uerior & melior est,

Mel passulatum fit hoc modo. Exprimantur passulæ donec ex eis exeat succus,& accipe de dicto succo partẽ unã, mellis partes duas,uidelicet succi passularũ.℥.i. mellis.℥.ii. misce,& bulliãt simul usq; ad cõsumptionẽ succi, & tũc erit mel passulatum. Et hoc modo ostẽdi facere Gal. mel myrtinum ꝙ fit ex duabus partibus mellis & una myrtillorum .s.succi. In suo antidotario minori in cõfectione quæ incipit.Cõfectio mellis myrtini,Quod si succus earũ haberi nõ potest hoc modo facias.Passularũ.℥.ii.aquæ.℥.vi. bulliant simul usq; fere ad cõsumptionẽ aquæ, deinde exprime passulas & adde duplum mellis & coque,& erit mel passulatum.

Varia reperitur litera in hac cõpõne,quædam.n. dicit ut supra annotatum est,& ista litera bona est. Alia uero dicit, mel cãnæ.q.s.& idem est quod puluis zucchari,eo quia puluis ille extrahitur ex cãnis & condensari nõ põt,& antiqui mel cannæ appellabant. Alia uero dicit zucchari tabarzet. & idem significat quod zuccharum illius regionis q̃d est albissimum,purum,& bene coctum,uerũ quia non cognoscitur ipsorum diuersitas accipitur zuccharum mederæ &c.

Loch de papauere Mes.& ẽ diapapauer, conferens ad tussim calidã,& pectoris asperitatẽ,& cuius sputũ ẽ tenue, & indiget maturatiõe,& ĩgrossatiõe.Et cõfert ad febrẽ calidã,& dolorẽ pectoris & pleuresim.Cuius ꝑmixtio hęc est.

℞.Seminis papaueris albi.ʒ.xxv.	Amydi,
Amygdalarum dulcium ex corticatarum.	Seminis portulacæ.
Granorum pini,	Seminis lactucæ,
Gummi arabici,	Seminis cydoniorum, ana.ʒ.iiii.
Dragacanthi,	Croci.ʒ.i.
Succi liquiritiæ.an.ʒ.x.	Penidiarum albarum ℥.iiii.

Syrupi de papauere hoc modo facti lib. i. & fiat loch in bona forma.

Syrupus iste hoc modo fieri debet.

℞.Capita papaueris albi & nigri,an.M.s.seminis lactucę florum uiolarum,ana.℥.i.bulliant hæc in li.iiii. aquæ secundum artem:deinde colentur & addantur lib.ii.zucchari:fiat syrupus de quo fiat loch præscriptum.

Loch de squilla Mes. Et est medicamen iuuamenti magni eius quibus materia grossa & uiscosa & difficilis maturationis exuberat in membris anhelitus reddens eam facilem ad expellendum, & confert difficultati anhelitus,& dolori pectoris,& laterum. Cuius permixtio hæc est.

℞.Succi squillæ, mellis colati & bene despumati.an.℥.vi. Misce,& simul coq; usq; ad formam loch & reseruerur.

Modus extrahendi succũ a squilla talis est. Mũdeẽ squilla a superioribus & interioribus corticibus: q̃a uenenosæ et mediæ sumantur: & bene inuoluatur in pasta facta cũ farina hordei uel siliginis uel frumenti:nõ aũt ex luto ut quidã fatui faciũt.Et notãter dictũ est in pasta hordei,silliginis uel fruměti,nõ aũt in luto.Lutum.n.ĩ sorditiẽ eius adir. sed farinæ dictæ nõ hñt sorditiẽ:immo addũt in uirtute earũ & subtiliãt & mũdificant ipsas:& post inuolutionem de dicta pasta ponãtur in furno tẽperate calido,et permittãtur usq; ad cocturã pastæ in qua laminæ squillæ sunt: deinde extrahãtur, et abiecta pasta accipiãtur laminæ squillæ ita calidæ et piiciãtur in mortario lapideo prius calefacto et pistello ligneo bene pistẽtur nõ aũt cũ pistello ferri,ferrum.n.facit eis rubiginẽ,quæ rubigo uenenosa est,et post perfectã pistationẽ cõfestim ante infrigidationem ipsarũ in subtili pecia inuoluãtur et exprimãtur fortiter,et sic succũ habebis.Nec infrigidari permittantur: eo quia infrigidatę succus haberi nõ posset propter maximam uiscositatẽ quam facerẽt &c. Q̃d si squilla careremus apponi põt loco eius rafanus etc.

Loch sanum et expertum Mes. et est ex inuentione nostra:conferens ad tussim:et ad raucedinem uocis quæ est propter frigiditatem: et phlegma grossum quod continetur in pectore pulmone. Cuius permixtio hęc est.

℞.Cinnamomi,	Sebesten.an.ʒ.xxx.
Hyssopi siccæ,	Passularum enucleatarum,
Liquiritiæ rasæ.an.ʒ.iiii.	Ficuum siccarum,
Iuiubarum.	Dactylorũ pinguium. an.ʒ.ii.

Fœnu-

Foenugræci.ʒ.v.	Radicum ireos.
Capillorum ueneris.M.i.	Calamenthi.f.montani.
Anisi,	Seminis lini ana.ʒ.iiii.
Seminis foeniculi,	

Hæc omnia coquantur secundum artem in lib.iiii. aquę vsque ad consumptionem medietatis: deinde colentur, & in colatura addantur Penidiarum lib.ii. Et coquantur usque ad spissitudinem mellis deinde proiiciantur super eis.

Pinearum mũdatarum.ʒ.v.	Gummi arabici præparati ut
Liquiritiæ.	supra.
Amygdalarum mundata.	Amydi.an.ʒ.iii.
Dragacanthi an.ʒ.iii.	Radicum ireos.ʒ.ii.

Misce omnia simul: prius tamen bene contusis conterendis et pulverizatis pulverizandis,& reducantur ad formam loch,bene omnia commiscendo. Dosis eius a.ʒ.v. vsque ad ʒ.x.Et sumatur lambendo &c.

Coqui secundum artem est plus & minus res bullire secundum quod sui natura & plus & minus sustinent de decoctione.Quæ uero sint illa quæ sustineant multum de decoctione: quæ uero minus, in ultima distinctione declarabitur,pro nunc his sis contentus.

Loch ad asthmata Mesue bonum ad constrictionem anhelitus:& ad tussim antiquam.& subtiliat humorem grossum. Cuius permixtio est hæc.

℞.Squillæ assatæ.℥.iiii.	Prasii.ʒ.i.
Radicum ireos.ʒ.ii.	Myrrhæ,
Hyssopi,	Croci. ana.ʒ.s.

Mellis cocti & bene despumati.℥.ii.s. & fiat loch prius conterendo subtiliter præscripta.

Modus assandi squillã talis est, Accipe cæpe squillæ mediocris magnitudinis & amoue cortices exteriores & interiores abiiciendo ambas.Quæ uero in medio sunt inuoluas in pasta hordei,& fit pasta grossa grossitudinis digiti. deinde ponatur in furno & tandiu dimittatur quòd pasta effecta si rubea: deinde extrahe & dimitte infrigidare: post infrigidationem aperiatur, si bene assata est contere subtiliter & utere.Aliter,iterum inuoluas in alia pasta & in furno ponas: & tantum hoc facias quod bene assata sit. Nam nisi bene assentur remanet in eis acuitas mala qua nocent stomacho & uentri ualde uomitumque & nauseam faciunt.

Mel nota quòd bene despumari debet in quacũque compositione ponatur: & maxime in loch & confectionibus pectoralibus: eo quia quando spuma ab eo non est ablata facit tussim & laxat uentrem.quare notent aromatarii: quia aliquando sunt causa magni detrimenti &c.

Loch de pulmone uulpis magistrale: ualet asthmaticis empyicis,dyspniæ, orthomiæ, & tussientibus ex causa frigida.Cuius permixtio hæc est.

℞.Radicum ireos.	ana.℈.ii.
Liquiritiæ rasæ.	Zingiberis.
Hyssopi siccæ.	Ficuum siccorum.
Dragacanthi.an.ʒ.i.	Dactylorum.
Pulegii.	Cubebarum.
Cinnamomi.	Seminis urticæ.
Amygdalarum dulcium.	Seminis anisi.an.℈.ii.

Pulmonis uulpis.ʒ.vi. præparati. Zucchari dissoluti in decoctione capillorum ueneris.Liquiritiæ.Hyssopi.& Pulegii.vnc.vi.& fiat loch.

Pulmo uulpis hòc modo præparatur & conseruatur,mũdetur peroptime ab omnibus suis immunditiis: deinde illum bene laues cum aqua uitæ:& postea illum aspergas zuccharo optimo bene pulverizato: deinde exiccari in stupha uel furno leniter calido.Et post ipsius exiccationem inuoluatur in absinthio & reseruetur in loco sicco. Absinthium .n.conseruat illum a corrosione uermium.

Alio modo conseruari & præparari potest hoc modo Accipe pulmones uulpis numero. vi. scindantur per uenas & cannas, postea abluantur cum uino albo dulci & calido & odorifero quater uel quinque uicibus per horam pro quali bet uice: postea exiccentur in furno leuiter calido & usui reseruentur in absinthio: & modus iste melior est.

Loch de aliis Mesue, quòd confert tussi phlegmaticæ & maturat materiam eius bonum & expertum.

℞.Alliorum mundatorum lib.s.Et elixa ea in aqua decoctionis cicerum & hyssopi siccæ usque dum sint bene discocta:deinde colentur & terantur alia sicut medulla,& proiice super ea mellis & butyri ana ℥.vi. Et decoquantur lento igne usque ad terminum loch:& utere,bonum est.

Loch de caulibus Mesue: ualet ut supra dictum est in loch de aliis.

℞.Succi cauliũ nõ trãsplantatorũ. lib.v. lento igne coq; auferẽdo spumã eius usq; dũ redeãt ad li.ii.Deinde coquatr cum rob. et mellis an.li.i. usq; dum ingrossetur & bonũ est.

Loch de farfara magistrale: multum ualet in passione pectoris.Cuius permixtio hæc est.

℞.Radicũ farfaræ.i.ungulæ caballinæ elixatarum in aqua cõi.℥.vi.Pistentur subtiliter in mortario lapideo cum pistello ligneo,& postea addatr.Pinearum purgatarum.℥.i.s. Passularum enucleatarũ.℥.ii.Pistentur oĩa subtiliter, & cum li.i.Zucchari,& alibi lib.i.s.dissoluti in decoctione ubi coctæ sunt radices farfare,et aliqui sũt q addũt infrascriptas spẽs.

℞.Croci.	Macis.℈.i.
Garyophyllorum.	Succi liquiritiæ.℈.iiii.
Cinnamomi.ana.℈.i.	Misce & fiat loch ſm artem.

Loch bonum Mesue: conferens hecticis, & consumptis, & phthisicis maxime, & expellit saniem de pectore, mundificat pectus, & pulmonem, & tussim lenit.

℞.Papaueris albi,	Gummi arabici,an.ʒ.vi.
Spodii,	Seminis cydoniorum.
Seminis lini torrefacti.	Seminis citrulli,ana.ʒ.vi.
Croci,	Granorum nasturtii,
Amygdalarum dulcium,	Seminis cotti,
ana.ʒ.iii.	Amygdalarum amararum,
Amydi,	Fabarum ana.ʒ.i.s.
Dragacanti,	Penidiorum.ʒ.lxx.

Dissoluantur penidia in aqua fontium,& coquantur, & conficiantur cum eis cætera dosis.ʒ.ii. cum aqua mellis.

Loch de amygdalis Mes.conferens ad tussim, ad uehementiam siccitatis pectoris,& pulmonis.Cuius permixtio.

℞.Amygdalarum dulcium,	Gummi arabici,
Amygdalarum amararum,	Liquiritiæ.
Seminis lini torrefacti,	Succi liquiritiæ.ana.ʒ.i.s
Granorum pini,	Zucchari,
Anisi,	Penidiorum,an.ʒ.iii.
Dragacanthi.ana.ʒ.i.s.	

Confice cum mellis, & succi foeniculi bullitorum quantitate sufficienti, & fiat &c.

Loch de althæa magistrale.

℞.Radicum altheæ quantum placet,lauentur optime,& a ligno interiori mundentur, postea incidanr per transuersum minutissime,& coquantur in aqua cõpleta decoctione: postea optime pistenr. deinde stamignẽtur cũ sua decoctione,& si per se non possent transire manibus fortiter cõprimantur, & de hac colatura accipe lib.iiii.iusti ponderis.

℞.Mellis despumati lib.ii.	rum.℥.iii.
Liquiritiæ rasæ subtiliter pul	Pulmonis uulpis præparati.
uerizatæ.℥.vi.	Seminis cotti,ana.℈.iiii.
Passularum bene contusa-	

Conterantur omnia subtilissime, & misceantur, & bulliant,quousque habeant formam loch,& in fine post aliqualem infrigidationem apponantur præscriptæ species.

Species omnes in loch intrantes debent subtilissimæ conteri,& per spissum sedacium transiri,& non tantum species,loch sed omnes medicinæ pectorales.

Loch oẽs in sua bonitate ꝑ duos annos seruanr,& ꝓprie delectabiles,horribiles uero vsq; ad tres ãnos seruari pñt.

Mitridatvm magnum Nico. hoc est mater antidotorum,ualet ad omnem capitis passionẽ uiri, & mulieris,& timidis, lachrymantibus oculis, & uitio aurium, subuenit dentium doloribus, et palato,oĩaq; uitia oris, et maxillarũ medetur,si super locum dolentem ponatur,et iterum ad modum emplastri ponatur in temporibus ubi fit discursio,lientericis datur cum decoctione balaustiarum,præcipue datur cõtra uenenum, si di-

ftemperatum potetur cum fucco mentę, uel fuperponatur Quartanariis etiam ante horam accefsionis datum mirifice prodeft cum uino tepido.

Mitridatum iftud, difcuffum, & uentilatum fuit in Ticinenfi academia, a collegio medicorum, & fecũdum modum fequentem fuit approbatum effe de mente Nicolai, nihil ultra addendo uel minuendo.

Garyophyllorum,
Storacis calamitæ,
Spicæ nardi,
Xylobalfami, ideft lignum balfami,
Orobi,
Leuiftici,
Dragacanthi,
Mafticis,
Galbani,
Gummi cedri, & quia nõ habemus loco eius ponimus gũmi iuniperi.
Afpalti,
Caftorei,
Offci.i.gummi hederæ,
Bdellii,
Terræ figillatæ,
Melliloti,
Laudani,
Opopanaci,
Armoniaci,
Opii,
Liquiritiæ rafæ,
Sulphuris uiui,
Nitri.i.falnitrum,
Hypoquiftidos,
Achaciæ,
Rofarum,
Chamædryos,
Hypericon,
Abrotani,
Pœoniæ,
Elemi, ideft enula,
Origani,
Hyffopi,
Rami cedri, quia non reperiuntur loco ipforum ponitur flos, folia, faniem, quidam uero ramufculos iuniperi, fed faniem melior eft.
Daphnide, ideft laurus,
Ariftolochiæ longæ,
Epithymi,
Peucedani,
Centaureæ.f.minoris,
Roris marini,
Radicum iringorum,
Balauftiarum,
Squillæ,
Cimarum myrti.an.ʒ.ii.
Iufquiami.
Corticum granatorum,
Anifi,
Raphani,
Carpobalfami, ideft femen balfami,
Cymini,
Cardamomi.f.maius.

Seminis fœniculi,
Sifeleos.i. filer montanum femen accipitur.
Seminis apii,
Ameos,
Petrofillini.f.herba,
Rutæ.f.herba,
Seminis papaueris nigri,
Dauci,
Nafeos.i.femen gith.i.lapa,
Seminis rapæ,
Synapis albæ,
Macropiperis, ideft piper longum,
Ozimi,
Amomi, ana.ʒ.ii.
Acori.f.radix,
Ilafeos, ideft bardena,
Panis porcini.i.cyclamen.
Phillis, ideft caperis,
Zacharię, ideft flos agni-cafti,
Cornu cerui,
Balfami. i.liquor emanans ab arbore balfami.
Cinnamomi,
Croci,
Zingiberis,
Cofti,
Squinanti,
Terebenthinæ,
Myrthæ,
Olibani,
Casfiæ ligneæ.
Agarici albi,
Spicæ celticæ,
Radicum ireos,
Rheupontici,
Affari,
Prafii,
Diptami,
Colloquintidæ,
Silfei.ideft confolid.mino. an.Ↄ.iiii.
Sthœcados,
Artemifiæ,
Calamenti.f.montani,
Leucopiperis.i piper album,
Chamæpithyos,
Melanopiperis, ideft piper nigrum.
Pentaphyllon.an Ↄ.iiii.
Petrofillini, ideft feminis petrofillti.
Seminis anagogæ.i.fumach.
Malabatri.i.folii indi.
Cardamomum.f.minus.i.meligeta.an.Ↄ.iiii.
Baccarum lauri.Ↄ.i.gra.vii.
Vini uetuftifsimi.ℨ.ii.

Puluerizentur fubtiliter omnia, fed gummę diffoluantur in optimo uino albo, quẽadmodum dictũ eft in tyriaca, mellis cocti, & defpumati.lib.viii.& ʒ.ii.& fiat in bona forma.

Laudanum nõ eft terribile: immo fi laboretur in eius trituratione prius corrumpet quã fiat malaxabile: ideo debet diffolui, & liquefieri in uino quemadmodum gũma. Laudanum res eft calida, & ficca in primo gradu.

Infuper fcias, ꝙ omnes gummæ parum fuftinent de cõtritione, & oẽs medicinæ fubtilis fubftantiæ, & acutæ, & raræ ficut fcamonea, aloes, & oẽs medicinæ inflammabiles, ficut gummæ, ut bdelliũ, & ferapinũ. Et ratio eft, quia per triturationem acquiritur inflammatio, quæ. n. flãmatio fit per motũ qui motus calefacit. Et hoc quia iftæ medicinæ funt aptæ inflammatione rõne fubftãtiæ, & fubtilitatis, & hac inflãmatione, & motu duo fiunt. Vnum quia partes fubtiles euolãt. Aliud quia ipfa intenfa cõtritio corrũpit fubftantiam earũ.

Ariftolochiæ omnes fpecies de trituratione, & decoctione rem plenam fuftinent.

Ana enim dictio arabica, & tantum importat in lingua latina, quantum æqualiter.

Radix ireos debet in umbra exiccari, & incidi in paruæ frufta, & in filo infilari: & partes feu fruftra feparata effe debent, ita ꝙ una pars non tangat aliam, & referuetur.

Peucedani colligi debent de menfe Nouembris, Spica vero celtica colligi debet de menfe. Iulii.

Vnum uniuerfale in omnibus cõpofitis eft intelligendũ de etimologia vocabuli. Medicinis.n.compofitis imponuntur nomina varia. Qñq; enim a medicina quę eft bafis denominatur, ficut diacydonitem a carnibus cydoniorum: Aliqñ a quantitate licet non fit bafis, ficut diaphœnicon a phœnichiis.i.dactylis: Aliqñ a cõponente, ficut Phylonium a Phylone medico, & Mitridatum a Mitridate rege. Aliqñ ab effectu cõi ficut benedicta, quia ab omnibus fumentibus benedicitur. Aliqñ a propriis effectibus, ficut blanca, quia blancos.f.albos purgat humores. *Aliqñ* a fimilitudine, ut diacurcuma: quia fimilatur radici curcumæ. Aliqñ a loco, vt fyrupus de bizantiis, bizantium quidam eft locus in confinibus Macedoniæ: Aliqñ a quantitate medicinæ, & authore componẽte, ficut dicitur diarhodon abbatis. diarhodon dicitur a rofis abbatis: quia abbas quidam compofuit. Aliqñ ex effectu, & authore, ut ygia græca.i.ygia faluatrix græca, quia græci eam inuenerunt. Aliqñ eft medicina, & fimilitudine, ficut opopyra.i fuccus fimilis igni. Aliqñ a numero medicinarum, ut tyriaca diateffeeron.i.de quatuor rebus. Aliquãdo a loco in quo aliqua fuarum medicinarum fuerit collecta, ficut medicina afuledatio fcripta in capitulo de lepra. afuledatio eft mons quidam: fuper cuius lapides mingunt hirci montani, & ibi colligitur. Et quia tantum duodecim modi funt hic pofiti, tantum plurimi funt alii modi impofitionis q apud nos funt noti, & qui ignoti, & qui ꝓcedunt a uoluntate hominis: immo omnes defcribi non poffunt.

Iftæ fpecies funt fubtiliter etiam pulerizandæ, & cribellandæ. Nam cribellatio, & puluerizatio fubtilis duo facit. Primo quia tranfeunt ad loca remotifsima. Secundo cito calore noftro alterantur, & præparantur.

Mitridatum fi canonice, & fecundum artem factum eft, durat eius uirtus ufq; ad annos quadraginta in fua uirtute, & bonitate &c.

MITRIDATVM Auic. & eft confectio quam fecit Mithridates Rex, & nominauit fuo nomine, & cõpofuit ipfam & eft ex medicinis expertis fuper venena proprie, & fuper ægritudines alias, ut effet aggregatiuum iuuamenti uenenorum diuerforum, & ægritudinum diuerfarum: fuit ergo ipfum tyriaca in illo tpe. Deinde poftquã accidit Andromacho, illud quod expertus fuit ipfum fuper iuuamentum carnium ferpẽtum, & aliorum addidit in eo trochifcos de uiperis, & alteratum, eft parum per additionem, & diminutionem. Fuit ergo tyriaca magna in multitudine iuuamẽti. Veruntamen tyriaca magna eft magis iuuamẽti ipfo in re una, & eft iuuamentum ferpentum. In reliquis uero rebus nõ diminuitur mitridatum a tyriaca diminutione de qua fit curã dum: immo eft magis additi in pluribus earum iuuamenti, & confidentioris utilitatis, & non pręlongemus fermonem in numero illorum iuuamentorum: qm ipfa funt illa perdicta quæ funt tyriacæ, & fit dofis copiofior parumper.

Confectio mithridati ex defcriptione cõmuni omnium. Cuius permixtio.

Scordeon,idest allium syluestre,
Myrrhæ,
Croci,
Agarici albi.
Zingiberis,
Cinnamomi,
Dragacanthi.ana.ʒ.x.
Spicæ nardi,
Olibani,
Nasturcii,
Squinanti,
Xylobalsami,
Sthœcados,
Sifeleos,
Costi,
Camepithyos,
Galbani,
Terebenthinæ,
Macropiperis.i.piper longum,
Hypoquistidos.
Castorei,
Folii,
Storacis calamitæ,
Opopanacis.ana ʒ.viii.
Casiæ ligneæ,
Leucopiperis,idest piper album,
Melanopiperis,idest piper nigrum,
Hermodactylorum,
Polii scilicet montani,
Scordeon.an.ʒ.vii.
Dauci,
Mellilori,
Gentianæ,
Olei balsami,
Carpobalsami,
Trochiscorum chochion ana.ʒ.vii.
Bdellii,
Rutæ.ana.ʒ.ii.
Armoniaci,
Spicæ romanæ,
Masticis,
Gummi arabici,
Petrosillii,
Cordumeni, idest carui agreste,
Seminis fœniculi.ana ʒ.v.
Anisi,
Acori,
Meu,
Serapini,
Assari an.ʒ iii.
Opii,
Rosarum rubearum.
Pulegii ceruini.ana.ʒ.v.
Phu,
Achaciæ,
Vmblici stinchorum.
Seminis iuniperi.ana. ʒ.iiii.s.

Vini odoriferi antiqui in quo infundantur ea quæ oportet infundi Mellis despumati.q.s.& misceantur, & referuetur, & administretur post sex menses: summa istarum præter mel,& vinum sunt nu.lvi.

Micleta Nico.i.experta,detur proprie hæmorrhoidas habentibus, & contra uentris tortionem, & rugitum, lienteriæ,& dyssenteriæ oĩ solutioni optima est: detur cum aqua pluuiali mane,meridie,uel sero.Cuius permixtio.

℞.Myrobalanorum citrinorum.
Myrobalanorum indorum.
Myrobalanorum Kebulorum.
Omnium mundatorum & assatorum an.ʒ.ii.s.
Myrobalanorum bellericorum.
Myrobalanorum emblicorum, omnium assatorum. ana ʒ.ii.
Nasturcii.ʒ.ii.s.
Anisi,
Cimini,
Marathri,idest semen fœniculi.ana.ʒ.ii.
Anicos,
Carui.an.ʒ.i.s.

Infundantur hæc omnia in fortissimo aceto per diem,& noctem.Deinde extrahantur,& exiccari permittãtur:deinde puluerizentur,& postea addatur.

Spodii,
Sumach,
Balaustiarum,
Masticis.an.ʒ.i.gra.v.
Gummi arabici.an.ʒ.i. gra.v.

Fricentur hæc alia manibus cum oleo rosato, & postea puluerizentur subtiliter,& cum lib.i.& ℥.iii.syrupi myrtini,fiat electuarium in bona forma.

Myrobalani oẽs assantur hoc modo, infundantur myrobalani qui assari debent in succo cydoniorum, uel granatorũ:deinde linteo exicca eos, postea madefiant in oleo rosa. uel masticino:deinde eos assa super patellam ferream bene calefactã:super ducendo,& mouendo.Et antequã incipiant nigrescieri ab igne siue a patella calida,amoueantur ne comburantur,& sic sunt assati,& hoc mõ in usu administrantur:

Sex sunt modi præparationis medicinarũ, primus est coctio,secundus cõtritio,tertius adustio,quartus ablutio,quintus congelatio,sextus commixtio,& causam omnium istoꝶ hoc in libello reperies descriptam.

Mel rosatum Mesue stomachum confortat, & detur mane, & meridie.

℞.Infusionis rosarum viridium lib.x. Mellis despu. li.v. coquatur ad modum syrupi rosati ex infusione.

Mel rosatũ Nicolai qđ græci rhodomel uocant sic fit.
℞.Mellis albissimi,& purissimi.lib.x.
Succi rosarum recentium.lib.i.

Ponatur in caldario ad ignẽ posito, cum bullire ceperit uiridium rosarum cum forficibus, uel cultello incisarum.li. iiii.addantur,& tam diu bulliant quousq; ad succi consumptionẽ redeat, & dum bullierit semper agitetur, & in fictili uase reposito,quanto magis tenebitur,tanto melius erit. Stomachum confortat, & mundificat, cũ frigida confortat mundificat, & constipat, cum calida mundificat. Datur in mane, & meridie: de hoc conficitur diamargariton garyophyllatum,& rubea trochiscata.

Mel violatum fit eodem modo.

Et ualet typice febrientibus cum tepida: corpus humectat, & relaxat, & ualet ad siccitatem pectoris cum aqua tepida datum.

Mel violatum Nico. alio modo.

Mellis electi,& purificati lib.x.Violarum lib.v. Bulliant duo hæc simul leui ebullitione,deinde coletur,coquatur postea ad debitã coctionem, & reseruetur. Mel de quo fit mel rosatum & uiolatum antequam violæ,uel rosæ in eo ponantur debet bñ purgari,deinde ponendo in eo aq̃, & bulliendo cum ea debet cõtinue despumari,demum cum aqua per decoctionem fere est consumpta, uiolæ, uel rosæ sunt intus ponendæ,& post pusillũ colari debent: deinde in integrum decoqui,& hoc modo mel purificatur.

Mel rosatum Nico.alio modo.Cuius permixtio.

℞. Mellis purificati.lib.x.Rosarum libr.v. bulliant simul ebullitione leui:deinde colentur, & perfecte decoquantur & reseruetur.

Quidam sunt qui ad purificandum mel non faciunt,ut supra ostensum est. Sed illud clarificant cum ouis quemadmodum dixi de zucchario,hic modus non est inutilis,facias modo ut tibi placet.

Miva cydoniorum cum speciebus Mes. stomachum & hepar,& omnia uiscera confortans,appetitum excitans, digestionem prouocans,uomitum, & uentris solutionem sedans,& est medicina experta,& famosa.

℞.Succi cydonioꝶ acetosorum lib.xx.vini antiqui boni li.x.Coquãtur cũ facilitate usquedũ cõsumpta sit eius tertia semper auferendo spumã eius.Deinde coletur, & dimittatur residere,ut clarescat,& proiice super illud mellis boni, & despumati lib.vi. Et iterũ bulliantur,& auferatur spuma eius, & proiiciantur super illud spẽs alephanginæ ligatæ in panno suspenso super illud medicamen,& sunt proprie istę.

℞.Cinnamomi,
Heil,idest cardamomi maius an.ʒ.iii.
Masticis.an.ʒ.i.s.
Croci.ʒ.ii.
Ligni aloes,
Garyophyllorum ʒ.ii.
Zingiberis.ʒ.i.s.
Macis ana.ʒ.i.s.

Omnia præter crocum terantur contritione grossa, & suspendantur in pãno,sicut diximus omni hora fricando illud super medicamen donec fiat ei spissitudo.Deinde aromatizentur cum musci.℈.i.galliæ ʒ.ii. Et sunt ex hominibus qui faciunt ipsum sine speciebus,& sunt qui loco mellis ponunt zuccharum, & proprie quando oportet faciunt cum speciebus,& sine speciebus.Miua hæc aromatica durat per annos tres in sua uirtute & bonitate.

Species præscriptæ ad bulliendũ non sunt ponendæ vsq; fere facta sit decoctio, vel sit bene propinquũ coctioni, eo quia ista parum sustinent de decoctione, & hoc bene nota.

Miva cydoniorum sine speciebus Mes. similiter ualens sicut diximus superius.

℞.Succi cydonioꝶ lib.c.& ponatur in uase lapideo mundo,& bulliat cum facilitate auferẽdo oĩ hora spumam eius vsq; ad consumptionẽ medietas:deinde coletur, & dimittatur modicum residere,sicut per horas tres, & proiiciatur super ipsum uini antiqui lib. lx. Deinde coquat super prunas vsquedum spissitudinem habeat.Et sunt qui loco mellis po-

nunt zuccharum. Et sunt qui faciunt cum speciebus, & quidam sine eis, & aromatizant, sicut diximus.

Succus seu uinum cydoniorum hoc modo fit. Cydonia cum gratusia raspantur usque ad interiorem animam. Dein de in pecia inuoluuntur, & cum torculari exprimuntur & colatura præparatur, ut uinum granatorum durat enim in eius uirtute per annos tres.

Nota his ꝙ in condendo radices, & faciendo syrupos cũ succis apponenda est magna quantitas mellis, quia eos cõseruat. Et sic in condendo radices ponitur quadruplum mellis.

Mel myrtinum fit sic. Accipe succi myrtillorum libr.i. mellis despumati li.ii. & bulliat simul usque ad consumptionem succi, & coletur, & tunc erit mel myrtinum.

Mellis Anacardi fit prout patet in isto in capitulo de anacardina.

Mvsa magna Nic. quæ a multis probata melancholicis antique. & moderne tussientibus, asthmaticis, peculiarensem, peripneumonicis, hepaticis, cardiacis est probata dysſenteriæ obsistit: quotidianariis & quartanariis typos sine dubio tollit. Cuius permixtio hæc est.

℞. Croci,	Aristolochiæ rotundæ,
Opii, an. ʒ. vi.	Gentianæ,
Cinnamomi,	Ireos,
Casſiæ,	Peucedani,
Euphorbii,	Piperis albi,
Castorei,	Piperis nigri,
Myrrhæ,	Iusquiami,
Olibani,	Dauci,
Masticis,	Petrosillini,
Cozumbri,	Sinomi, idest petrosillii agreste,
Pyrethri,	
Celticæ,	Mandragoræ an. ʒ. i.
Aristolochiæ longæ, an. ʒ. i.	

Mellis ꝙ sufficit, datur ad modum castaneæ ante horam accesſionis cum aqua calida tusſientibus in sero &c.

Marenatvm sic fit. ℞. Marenarum lib. xxv. uel circa & bulliant in lib. i. aquæ lento igne: ebullitionis tantum ꝙ exeat uinum, & de dicto uino claro accipe lib. vi. zucchari boni, & solidi lib. iiii. & fac bullire tantum quod sit in forma zeladiæ, & non plus. Et ad faciendum marenatam de scatolis, accipe pulpæ marenarum lib. ii. zucchari lib. i. & coque, sicut codognata de zuccharo.

Mixtvra cordialis magistralis sic fit.

Diaboraginati,	Zucchari candi.
Diabuglossati,	Manuschristi rosati, ana vnc. ii.
Zucchari uiolati an. ℥. iii.	
Zucchari rosati. ℥. ii.	Pulueris cordialis. ʒ. iiii.

Misce, & fiat mixtura cum syrupo uiolato. Conterantur subtiliter manuschristi, & zuccharum candidum facto subtili cum syrupo de acetositate citri, & fiat mixtura. Candi si simpliciter scriptum reperiatur uel candi uiolati, vel rosati. Illud est zuccharum rosatum, uel uiolatum induratum quod reperitur in fundo uasis ubi reconditur iulep rosatum, uel uiolatum, & de eo est intelligendum.

Ista componentia hanc mixturam debent multum bene commisceri in mortario semper, & paulatim syrupum addendo donec ipsorum debita fuerit facta permixtio &c.

Mixtvra pectoralis magistralis sic fit.

℞. Zucchari uiolati,	Penidiarum,
Zucchari buglossati.	Diadragacanthi ana. vnc. vi.
Zucchari boraginati,	
Manuschristi uiolati an. ℥. iiii.	Diacalamenti,
Diairis de zuccharo. ℥. vi.	Loch de altheæa ana. ℥. ii.

Misce cum syrupo uiolato fiat mixtura, & reseruetur.

In ista compositione est notandũ ꝙ si debitã formam habere debet necesse est, ꝙ manuschristi, penidii, diadragacanthi & diairis subtilisſime prius per se teranť: deinde cũ aliis rebus misceantur, & cum syrupo prædicto humectetur &c.

Oxyzacchara Nic. ab oxy. quòd est acetum, & zuccharo dicitur, fit autẽ hoc modo, & ualet tertianariis, quotidianariis, & acutis, & peracutis, & quartanæ nõ uere, cholerã purgat. Dať cũ calida in mane.

℞. Zucchari lib. i. Succi malorum granatorum acetosorum. ℥. viii. Aceti vnc. iiii. Ponantur omnia ad ignem, & tandiu bulliant cum spatula semper agitando, & spumam remouendo donec ad formam syrupi reddatur.

Hoc in loco zuccharum non clarificatur, & si pur illud clarificare uis saltim tantum bulliant, quòd aqua consumetur antequàm aceto permisceatur quæ postquam consumpta erit acetum, & succum granatorum ponatur, & hoc fit, vt aceti uirtus deperdatur &c.

Oxymel simplex Mesue. Iuuamentorum multorum propriorum qui sunt in corpore toto, & ad materias quæ sunt in iuncturis proprie: quoniam resoluit eas, & diuidit, & subtiliat humorem grossum, qui est in stomacho, & hepate, & est efficax in materias febrium longi temporis. Diuidit enim, & maturat eas. Cuius permixtio hæc est.

℞. Mellis boni lib. ii.
Aquæ fontium lib. iiii.

Misceantur duo hæc, & bulliant lento, & claro igne usq; fere ad consumptionem aquæ deinde his addatur.

Aceti boni lib. i. Decoquantur usque ad perfectam decoctionem, & reseruetur in uitreato uase.

Secaniabin idest syrupus factus ex melle, aceto, & aqua. Squingibin est syrupus factus ex aqua, aceto, & zuccharo. Ieleniabin idem est quod mel rosatum. Hydromel uero idem est quod aqua mellis &c.

Oxymellis compositi Mesue conferens ad febres antiquas, & diuidit, & abstergit choleram grossam, & phlegma, & aperit oppilationes omnes, & proprie stomachi, & hepatis, & splenis, & prouocat urinam.

℞. Corticum radicis apii,	Seminis apii,
Corticum radicis fœniculi, ana. ℥. ii.	Seminis fœniculi ana vnc. i.
Seminis anisi,	

Mundentur cortices, & conterantur, & proiiciantur super eas in uase lapideo aceti boni antiqui, & albi li. x. aquæ lib. xii. dimittatur per diem & noctem. Deinde coquatur donec eius tertia consumatur: postea coletur, & proiiciatur super ipsum mellis quod sit medieras eius, & coquatur cum facilitate, sicut superius diximus.

Oxymel squilliticum uirtuosum Mes. ualet contra materias difficiles, & submersas in locis difficilis eradicationis earum, & confert ad ægritudines stomachi, & hepatis, & uiscerũ, & eructuationẽ acetosam: & mollificationẽ uesicæ.

℞. Mellis despu. & purificati lib. iii. Aceti squillitici li. ii. coquantur usq; ad perfectam coctionem, & reseruetur.

Ad purificandum mel debet esse dupla quantitas aquæ ad mellis, ut mellis lib. ii. aquæ communis lib. vi. simul debent bullire usque ad consumptionem medietatis, semper spumam abiiciendo. hoc modo purificatur.

De Oleis.

Olevm muscellinum.

Olei communis lib. vi.	Myrrhæ,
Aquæ fontium lib. iii.	Casſiæ ligneæ ana. ʒ. vi.
Folii,	
Spicæ,	Xylobalsami. ʒ. vi.
Masticis an. vnc. i. s.	Garyophyllorum,
Storacis calamitæ,	Carpobalsami,
Croci an. ʒ. vi.	Bdellii an. ʒ. iiii.
Costi.	

Musci vnc. i. alii dicunt, quòd debet dicere musci. ʒ. i. Neregil. i. nuce indica ʒ. iii.

Hæc omnia terantur grosso modo excepto musco, & bulliant simul ad consumptionem aquæ, deinde colentur, & reponantur in uase uitreo bene obturato, & intus posito musco resoluto cum oleo, & serua.

Istud oleũ est in usu in diuersis locis. dicitur aũt muscellinum ꝑꝑ muscum quod recipit: quidã praue putauerunt hoc esse oleum balsaminum. i. de granis becn, sed non recte: ille uero qui dedit istam descriptionẽ istius olei dixit, ꝙ ipsum inuenit in antido. Gal. & dixit, ꝙ Gal. composuit ipsum.

Neregil. i. nux indica secundum Serapionem in cap. de nuce indica, ut dictum est supra.

Oleum rosatum Mes.& est confortatiuum:& resolutiuum,conuenienter lenitiuum,& sedatiuum. Rude uero est extinctiuũ inflammationum,confortatiuum, aggregatiuum inspissatiuum,& prohibitiuum cursuum, propter quod potentissimum est potatum ad disinteriam, & ad fluxum menstruorum per corpus.Et differt completum a rudi: quoniam completi materia ex oliuis completis: & foliis rosarum cõpletarum.Rudis autem materia est oliuis, quibus nondum accidit completio, & maturatio,& ex foliis quæ non reseraruntnodos suos.

Modus compositionis eius est, ut accipiatur oleum de oliuis,aut oleum sisaminum recens,lauetur cũ aqua fontiũ lauationibus pluribus.Deinde accipe folia rosarum rubearum recentium contusarum quantitatem sufficientẽ,& sepelias in oleo quod modo lauasti,& reconde in uase uitreo,& obtura orificium eius,& exponas soli per dies vii. Deinde coque in uase duplici per horas.iii.Deinde fac permutationẽ foliorũ rosarum,& utere aliis recentibus,& dimitte per alios dies.vii.Deinde exerce coctionem in eo sicut fecisti prius,& fac denuo permutationem foliorũ rosarũ: & proiice super illud aquæ infusionis rosarum quam tradidimus in ca.de syrupis sicut quantitas olei,& stringe orificium uasis, & dimitte soli per dies xl.Deinde excola,& iterum expone soli, & dimitte tempore extenso & utere ubi oportet &c.

Oleum rosatum Mesue alio modo, & est magis resolutiuum.

℞. Succi rosarum.Aquæ infusionis rosarum prædictæ an. partem.i.Olei loti,& præparati,sicut diximus partes.iii.Foliorum rosarum contusarum quantum sufficit reconde in uase uitreo,& expone soli sicut diximus. Deinde operare de decoctione eius,& permutatione foliorum rosarum, & expositione in sole,secundum ꝙ diximus de permutatione succi,& aquæ infusionis: & hoc fiat bis.

Vltimo uero oleum cũ succo rosarum, & aqua infusionis earum recondatur in uase,& exponatur per dies xl. soli.

Isto modo raro fit,sed hoc modo oleum factum est solutiuum,& est illud de quo intelligit Aui.quando dixit 2.li.cap. de rosis, quòd oleum rosatum soluit uentrem.

Nota ꝙ rosæ ex quibus fit oleum rosatum, & syrupus rosatus,& cætera necessaria colligendæ sunt in mense Aprilis uel Maii,& in umbra exiccandæ sunt &c.

Oleum uiolatum Mesue,inflammationes sedat ubicunque sint,& lenit asperitates,et etiam pectoris, et pulmonis & sedat apostemata calida,et pleuresim. Et modus operationis est sicut olei rosati, excepto quod debet fieri cum oleo rudi,aut amygdalino, aut sisamino cum illis modis operationum quos diximus.Cuius permixtio.

℞.Olei oliuarum immaturatarum lib.i.Violarũ uiridium contusarum.℥.iiii.Reponantur in uase uitreo & soli exponãtur per dies vii.deinde bulliant in duplici uase per horas iii. postea colentur manibus cõprimendo,et hoc fiat bis semper nouas uiolas mutando,soli exponendo, & decoquendo, ut supra.Vltimo uero colaturę adde uiolas nouas quantitatem dictam,et super his adde,aquæ infusionis uiolarum lib.i. Et stringe orificium uasis:et expone soli per dies xl.deinde cola manibus, exprimendo,et iterum in dicto uase exponatur dimittatur,et permittatur usquequo aqua consumpta sit.

Infusio uiolarum debet fieri,ut supra ostendi, ut in syrupo uiolato ex infusione. Accipiatur igitur de illa aqua, et fit istud oleum.

Oleum de lilio sine speciebus Mesue est sedatiuum,lenitiuum,et mollificatiuum.Cuius permixtio.

℞.Olei oliuarum li.i.Florum liliorum alborum.℥.iiii.Reponantur in uase uitreo,et soli exponantur, et modo eo facias de decoctione,et de permutatione florum, et coctione et de aqua infusionis quemadmodum fecisti in oleo camæmillino,et anethino,nec addendo,nec diminuendo.

Infusionis modus florum liliorum alborum est,ut infusio rosarum,et uiolarum:accipiendo duntaxat folia florum liliorum alborum.

Oleum de lilio cum speciebus Mes.confert dolori pectoris, et est sedatiuum dolorum qui fiunt a frigiditate, et confert dolori matricum,et frigiditati eius, et calefacit renes,et uesicam,et confert colicæ. Et modus compositionis eius est,sicut olei camæmillini præterquàm oportet ut citrinitas eorum tota abiiciatur. Cuius permixtio.

℞.Foliorum florum liliorum, alborum.℥.ix.
Masticis,
Costi,
Calami aromatici an.℥.i.
Carpobalsami.℥.i.
Garyophyllorum,
Cinnamomi an.ʒ.iiii.
Croci.ʒ.iii.

Omnia grosso modo conterantur, et proiiciantur super eis lib.ii.aquæ foliis liliorum prius remotis et dimittatur per diem,et noctem,postea omnia simul bulliant tribus uel quatuor ebullitionibus:deinde pone olei oliuarum,uel sisamini super ea lib.ii.Et tribus ebullitionibus iterum bulliat: deinde ponatur in uase uitreo cum foliis liliorum, et dimitte in sole per dies xl. deinde cola et administra.

Istud oleum q̃n fit ex lilio cœlesti.s.ireos, et tũc illud est magis resolutiuum,calefactiuum,penetratiuum,factum uero ex lilio albo est magis sedatiuũ,lenitiuũ, et maturatiuũ,

Oleum camæmillæ Mes.est oleum bene dictum expertorum iuuamentorum est.n.resolutiuum conueniens,sedatiuum dolorum, et est in eo prohibitio cursus materierũ propter stipticitatem eius modicã,et confortat neruos, et confert doloribus eorum,et cõfortat neruosa omnia. Et modus operationis eius est sicut olei rosa.et ut oleum uiolatũ præterquã oportet,ut fiat cum oleo de oliuis cõpleto, aut oleo sisamino cum illis modis præparationum, quos diximus.

Infusio florũ camæmillæ fit eodẽ modo, quo fit infusio rosarũ,et uiolarum,accipiendo flores camæmillæ loco rosarũ et secundum eandem quantitatem, et aquæ,et florum.

Oleum de absinthio magistrale,stomachum confortat, et calefacit: et fortificat, et uermes a pueris custodit. Cuius permixtio.

℞. Summitatũ absinthii.Succi absinthii an.℥.iiii.Olei oliuarum li.iii.Et de his facias prout in superiori tibi monstraui de decoctione,et permutatione,et expositione ad solem.

Oleum quandoq; fit ex oliuis complete maturis, et illud oleum dicitur completum.Aliquando fit ex oliuis immaturis,et illud dicitur rude,uel onfacinum, et magis stipticum est frigidum complete.

Oleum de anetho Mes.est sedatiuum dolorum resolutiuum,prouocatiuum sudoris,quare confert rigori febris inunctum in spina,& membris neruosis prouocat somnum, & confert dolori capitis:& resoluit apostemata,& durities,& modus operationis est.Cuius permixtio.

℞.Olei oliuarũ lib.i.Florum anethi.℥.iiii.Reponatur in uase uitreo:& decoquantur vt in superiore tibi dixi ter permutando flores,& ter decoquendo ut supra ultimo adde.

Infusionis anethi li.i.Et soli exponas per tempus tibi in superiori dicto,& omnia facias de isto quemadmodum de alio superiori monstraui.

Modus infusionis florum anethi est,ut infusio rosarum,et uiolarum,nec plus,nec minus,nisi,ꝙ loco uiolarum, uel rosarum ponatur anethum.

Oleum de ruta Mes. Renes, & uesicam, & matricem calefacit, & confert doloribus eorum, et dolori laterum. Et modus operationis est.

Foliorum rutæ, Succi rutæ an.℥.iiii.
Olei oliuarum incompletarum lib.iii.

Tria hęc reponantur in uase uitreo stricti orificii,& obturetur os eius,& soli per dies xv.exponantur: deinde per horas quatuor in duplici uase coquantur,postea colentur fortiter manibus comprimendo,& de secũdo,& tertio hoc reiteretur:demũ decoquatur per tempus ut supra, & reseruetur.

De oleo nota,ꝙ aliud est nouum,et aliud est uetus: illud quòd est nouum calefacit calefactione temperata, et humectat uetus uero est calidum magis quàm resolubile.

Igitur cum olea temperata facere uis, uel parum calida oleum nouum accipere debes.Cum uero calida,tunc uetus accipere potes. Et hic nota, quòd omne oleum cum quo hæc olea fiunt,debet carere omni malo sapore.

Oleum de menta magistrale.ualet contra oppilationẽ

stomachi, & hepatis ex frigido humore, & confortat stomachum & necat uermes in stomacho puerorum, & incitat appetitum, & soluit duritiem in stomacho, & tussim frigidam calefacit: stomachum bonum facit. Cuius permixtio.

℞. Foliorum mentæ uiridis. Succi mentæ an. ℥.iiii. Olei oliuarum completarum lib.iii.

Tria hæc reponantur in uase uitreo, & soli exponantur per dies xv. os uasis obturãdo: deinde bulliant per quatuor horas deinde colentur manibus fortiter exprimendo, & hoc idem ter reiteretur semper modo prædicto faciendo: deinde cola, & reserua.

Istud oleum a Mesuæ non describitur: sed sic communiter ab omnibus practicantibus fieri solet.

Oleum sambucinum Mes. lenit, & mundificat cutim & confert doloribus neruorum, & confortat eos. Cuius permixtio hæc est.

℞. Olei oliuarum li.i. Florum sambuci in mense Maii collectorũ. ℥.iiii. Facias & de isto modo quo fit oleum camomillinum, anethinum, liliorũ in omnibus tam de permutatione quã decoctione, q̃ soli expositione, & infusionis additione.

Modus infusionis florum sampsuci, fit, ut infusio præscriptorum florum, & rosarum, & uiolarum &c.

Insuper nota, ꝙ omnes præscripti flores debent esse virides, & de ipsis uiridibus est intelligendum. Ideo semel in anno fieri possunt, & non plus &c.

Oleum de nenuphare Mes. inflammationes sedat ubicunq; sint, & lenit asperitates ẽt pectoris, & pulmonis, & sedat apostemata calida, & pleuresim. Cuius ꝑmixtio hæc est.

℞. Olei oliuarum immaturarum lib.i.

Florum nenupharis uiridium contusarum. ℥.iiii. Reponãtur in uase uitreo, & facias prout de oleo uiolato tibi dixi, & de positione ad solem, & de decoctione, & de permutatione florum, & de additione infusionis.

Infusio nenupharis fit sicut infusio uiolarum, uel rosarum, nec plus, nec minus.

Ex omnibus floribus fieri potest oleum & habet uirtutem florum, & fit ut de floribus uiolarum tibi monstraui: sed accipi debent cum sunt completæ maturitatis, & non deperdunt naturalem eius colorem &c.

Oleum costinum Mesuæ, neruos, & lacertos calefacit. Et aperit oppilationes eorum, & confortat omnia membra neruosa, & confert stomacho, & hepati, & confortat capillos, & prohibet caniciem, & facit colorem, & odorem corporis bonum & fit ita. Cuius permixtio.

℞. Costi amari. ℥.ii. vnc.viii.
Casiæ ligneæ. ℥.i. Vini odoriferi. lib.ii.
Summitatum maioranæ.

Confrangantur omnia prædicta & infundantur in uino per noctes duas: deinde accipe Olei sisamini libr.iii. Decoquantur omnia in duplici uase per horas sex & reserua.

Hic nota ꝙ auctor dicit costi amari: ex his uerbis posset quis credere ꝙ sit aliud costũ. igitur intelligas ex suis dictis, ꝙ te instruit ꝙ non accipias de adulterato, sed de naturali ꝙ amarum est: & hic etiã nota quæ supra de costo tibi dixi.

Oleum de formicis uolantibus Nicolai ualet ad confortandum coitum.

℞. Formicarum uolantium, & pone in oleo, & pone soli per dies xl. in uase uitreo.

Oleum de capparibus magistrale ualet duritiei, oppilationi, & dolori splenis, nec non omni eius ægritudini.

℞. Corticum radicum capparorum. ℥.i.	Tamarisci. ʒ.ii.
	Rutæ. ʒ. i.
Seminis agni casti,	Olei oliuarum lib.i.
Scolopendriæ,	Aceti,
Cyperi an. ʒ.ii.	Vini optimi ana. ℥.ii.

Misce & confrangantur omnia grosso modo & coquantur in dupli uase usque ad consumptionem uini & aceti: deinde colentur & repone.

Multæ aliæ descriptiones huius olei reperiunt̃ a doctoribus descriptæ: sed ista melior ẽ: & lõga experiẽtia ꝓbata est.

Oleum myrtinum Ioan. de sancto Amando stomachũ & cor confortat & neruos. Cuius permixtio hæc est.

℞. Myrtillorum, lib.i. confrangantur.
Vini optimi lib.iii. Olei communis lib.ii.

Misce & simul bulliãt in duplici uase usq; ad consumptionem uini: deinde colentur. Et iterum myrtilli & uinum sm eandẽ quantitatẽ cũ dicto oleo ad coquendũ ponantur, & iterum & tertio hoc illud fiat: deinde coletur & reseruetur. In hoc oleo apponi debet uinũ rubeũ ut adiuuetur in stipticitate & melior fit. Notũ sit illud Mes. quia succus myrtillorum ad nos non portatur: ꝙ si haberi possit: modus faciendi est sicut olei cydoniorum ut in isto ostensum est &c.

Oleum masticinum Mes. confortat stomachum, neruos: hepar: & iuncturas: & lenit apostemata dura: & sedat dolores. Cuius permixtio.

℞. Olei rosati lib.i. Masticis. ℥.iii. Vini boni. ℥.iiii. Decoquantur omnia in duplici uase usq; ad consumptionem uini & reseruetur.

Vinum cum quo fieri debet istud oleum esse debet uinũ vermiglium: eo quia magis stypticum & confortatiuum est.

Oleum de castoreo magistrale ualet ad oẽm frigiditatẽ neruorum: & ad spasmum, & tremorẽ, & confert tremori: & tetano: & doloribus neruorum, & iuncturarum.

℞. Castorei vnc.i.	Carpobalsami,
Storacis calamitæ,	Costi,
Galbani,	Bdellii,
Euphorbii,	Spicæ. ʒ. iii.
Opopanaci.	Olei oliuarum lib.ii.
Been albi.	Vini boni rubei. ʒ.vi.
Been rubei ana. ʒ.iii.	

Bulliant omnia simul in duplici uase usq; ad consumptionem uini: & conquassentur: & coletur: & reseruetur.

Oleum scorpionum Mes. secundum ualet ad lapidem in renibus & uesica, frangit, & expellit eum. & proprie in renibus & femore, & supra collum uesice inunctum: & iniectum per uirgam, expellit enim eum. Cuius permixtio.

℞. Aristolochiæ rotundæ. Gentianæ. Cyperi Corticum radicis capparis an. ℥.i. Conterantur omnia grosso modo, & funde super ea. Olei amygdalarum amararum Kist.i. idest lib.i.s. & pone in sole per xx. dies stringendo orificium uasis, deinde proiice super ea scorpiones numero xv. Et iterum stringe orificium uasis: & dimitte in sole per dies xxx. deinde colentur & reponantur.

Istud oleum quanquam Mesue iubeat absq; coctione illud facere, tamen ut uirtus istarum rerum in oleo melius transeat, laudarem, ꝙ antequãm soli exponerentur cũ oleo ad ignem tribus uel quatuor ebullitionibus & plus bullirent, eo quia in eo fit de decoctione multa sustinentia.

Oleum cydoniorum Mes. stomachum & membra nutritionis confortat, & neruos, quibus accidit laxitas, & prohibet multitudinem sudoris.

℞. Carnium cydoniorum tritorum cum cortice suo, quibus media accidit maturatio. Succi cydoniorum cum cortice in complete maturatorum an. ʒ.vi. Olei ex oliuis immaturis lib.iii.

Tria hæc ponantur in uase uitreo & soli reponantur per dies xv. uase obturato, deinde coquantur in duplici uase per horas. iiii. deinde colẽtur cum pecia exprimendo, & colaturæ iterum addantur cydonia, & succus eorum quantitate suprascripta. Et soli per tantum tempus dimittantur: deinde in duplici uase ut supra coquantur deinde exprimantur: & iterum & tertio cydonia & succus colaturæ addantur: & soli exponantur, & tempore dicto iterum dimittantur: postea ultimate coquatur & coletur & seruetur.

Si oleum de oliuis immaturis haberi non posset loco ipsius accipi potest oleum completum, & ter uel quater lauari potest in aqua, & ita aliqualiter uirtuti olei incompleti approximabit. Et modus lauandi oleum est in unguento dialtheæ magistralis &c.

Oleum spicæ seu nardi Mes. & est secunda descriptio, & est oleum benedictũ multorũ iuuamẽtorũ: & proprie ad oẽs ægritudines frigiditatis: & uẽtositatis, & proprie neruorum stomachi, & hepatis, & splenis, renum, uesicæ, & matricis, & confert dolori auris uentoso, & dolori capitis: & emi-

emicraneæ secūdum omnem modum administrationis eius: etiam facto ex eo caputpurgio purgat: & colorem efficit bonum & corporis odorem.

℞.Spicæ indæ.ʒ.iii.	Foliorum lauri.
Sampsuchi.i.maioranæ.℥.ii.	Cyperi.
Xyloaloes.i.lignum aloes.	Squinanti.
Radicum enulæ.	Cordumeni.i.carni agrestæ.
Folii indi.	ana.ʒ.i.s.
Calami aromatici.an.ʒ.i.s.	

Confrangantur omnia grosso modo: & fundantur super ea uini boni & aquæ an. tantum quod prædictæ res cooperiantur. Olei sisamini lib.vi. Decoquantur in duplici uase per horas.vi.lento igne, deinde sine colatura omnia in uase reponantur, & obturetur os uasis.

Oleum oliuarum est materia omnium oleorum: & denominationem olei habet, & intelligitur de oleo oliuarum: & non de alio oleo. Compositio huius olei est preciosissima: sed raro fit propter penuriam folii ueri, & propter auaritiam emptorum nolentium debitum precium soluere.

Oleum sisaminum non fit: quia grana sisami non reperiuntur apud nos, sed loco ipsius accipi potest oleum amygdalarum dulcium uel illud quòd inferius describitur.

OLEVM spicæ magistrale, & hoc cōiter fit & ualet.

℞.Spicæ nardi.℥.ii.	Calami aromatici.
Spicæ celticæ.℥.i.	Croci ana.ʒ.s.
Stœcados.ʒ.iiii.	Succi saluiæ.
Maioranæ.ʒ.iiii.	Vini optimi ana.℥.vi.
Nucis muscatæ.	Olei communis.lib.vi.
Cinnamomi.an.ʒ.vi.	Aquæ fontis.℥.vi.
Masticis.ʒ.ii.	

Confrangantur omnia simul: & coquantur in duplici uase lento igne usque ad consumptionem uini & aquæ & succi, deinde reseruetur.

Oīa olea debent coqui in duplici uase et lento igne: eo q̄a oleum faciliter est resolubile, & magno calore inflāmaretur & uirtus deperderetur, imo doctores uolunt & iusserunt hanc decoctionem. modus autem tritus est. Sed si artificiale uas ad hoc nō haberemus, possemus accipere urceū petræ uel stagni coopertum, & in eo oleum & alia ponere: deinde dictum urceum infundere in cacabo aquæ pleno, et sub eo ignem facere ex ebullitione aquæ, oleū quòd aquam non tangit decoquatur, & hic est modus optimus.

Dicitur oleum spicæ a spica in eo intrante, eo quia spica est basis in hoc oleo &c.

OLEVM uulpinum Mesue, & est medicamen nobile utillimum ad arthriticam, & podagram, & dolorem, renum, & dorsi. Cuius permixtio.

℞.Vulpem unam integram, cuius interiora sint euulsa, & pone in uase & funde super ipsam aquæ fontium, & aquæ marinæ ana. Kist.i.idest lib.i.s.

Olei antiqui clari Kist.ii. idest lib.iii.℥.ix. Et simul omnia decoquantur lento igne cum salis.℥.iii. Et coquantur usque ad aquæ consumptionem, deinde permuta in alio uase, & proiice super ipsa, Anethi.

Alase.i. thimus ana.lib.i. Et funde super ea aquæ dulcis decoctionis predictarum herbarum lib.ii. & decoque sicut prius usque ad aquæ consumptionem, & carnis ab ossibus, & neruis separationem, deinde colentur omnia fortiter exprimendo, & reseruetur est enim mirabile.

Et quando præter oleum coquitur uulpes in aqua fontium & aqua salsa, & fit aquæ quantitas multa cum eisdem herbis, & administretur lauando in tina ex efficax. Hoc quoque non p̄termittimus, q̄ uulpes tandiu debet coqui, siue in faciendo oleum siue aquam ad abluendum donec discocta sit, ut eius artus omnes laxentur & dissoluantur.

De aqua marina. Nā si illam habere nō pōt loco eius apponas aquam bene salitam, & cum hoc quòd bene salita sit iterum quantitatem salis in receptam descriptam appones.

Aqua marina ante quartū diem putrefit, & fetet. Sed ad eā cōseruandam per mēsem ponat̄ seu misceatur cum ea parum aquæ uitis. Aqua enim uitis est bona conseruatrix, eo quia resistit contra omnē putrefactionem. Et ultra hoc conseruat encaustrum ne a magno frigore congeletur: ut sæpe ego expertus sum hoc incidenter.

Salis si simpliciter scribatur uel scriptum reperiatur semper de usuali & communi intelligatur.

Kist enim idem est quod lib.i.s. uel cotile duæ. Et cotila est.℥.ix.ut uolunt doctores &c.

OLEVM de hypericon magistrale mirabile.

℞.Summitatum hypericon.℥.iii. Infundātur in uino odorifero per.iii.dies & noctes, deinde bulliat in duplici uase bene obturato uase: & fortis fiat expressio: postea.

℞.Tātundem hypericon bene cōtusi, & infundatur in su prascripro uino tribus diebus & noctibus: deinde addātur terebētinę.℥.iii. Olei antiqui.℥.vi. Croci.℈.i. Et misceātur & coquātur in boccia in duplici uase uitreo vsq; ad consumptionem uini: deinde reseruetur in uase uitreo, istud oleum nō est multū in usu. Hypericon est satis nota, eo q̄ a Dioscoride uocatur hypericon. Aui. inquit hypericon nominatur arabice alcarib: & nominatur syriace vua dęmonis. Dioscorides facit de hypericō tria capitula, et distinguit ipsas species. vnum facit sub nomine asquiron, aliud sub nomine corium quòd est rapa rustica. aliud de hypericon. sed Sera. in uno cap. de omnibus loquitur, sed illud hypericon, quo utimur habet folia parua, et in eis foramina minuta, et propterea uocatur perforata siue herba sancti Ioannis, siue fuga dęmonum, quæ inuenitur in partibus nostris.

OLEVM pro doloribus puerorum bonum et expertū.

℞.Olei anethi, olei camomil.an.℥.vi. olei rutæ, storacis liquidę an.℥.iii. pulueris cymini.℥.ii. bulliant omnia una ebullitione, deinde coletur et usui reseruetur quando oportet.

OLEVM de amygdalis dulcibus Mesue, asperitatem lenit gutturis et pulmonis et partium omnium exteriorum, et omnes duritie et siccitates membrorum et iuncturarū lenit. Et confert hecticis, et impinguat et augmentat sperma. Et iniectum confert dolori uuluæ et uesicæ, et modus faciendi dictum oleum talis est.

℞.Amygdalarū q̄titatē quàm uolueris. Cōtere eas bene uel macina eas ad molā, et ipsis bene macinatis repone in patella sub qua sit ignis clarus et eas in dicta patella reuolue manibus quousq; dicta pasta sit bene calida, deinde dicta pasta inuoluat̄ in tela, postea in expressorio ponatur, et bene cōprimatur, et stet sub eo aliqualiter, deinde iterū ad molam ponas ad remolendū, et postea in patella iterū ad bene calefaciendum ponantur, demum post calefactionē petiis inuoluatur, et iterum exprimatur, et tunc habebis totum oleū. Alios modos ponit Mesue, sed iste magis usitatus est.

Sunt qui subtilem corticem ab amygdala remouent antequàm oleum faciant, easque mundant ab omni immunditia: et modus iste bonus est, et oleum magis perfectum. Sed inertia detenti, pauci sunt qui hoc faciant. modo igitur præscripto de oleo amygdalarum fiunt omnia olea quæ per expressionem fiunt, ut de nucleis persicorum, de chrysomilis, et oleum amygdalarum amararum.

OLEVM de amygdalis amaris Mesue est aperitiuū oppilatiuum, carminatiuum uentositatum, et resolutiuum, et cōfert dolori aurium et surditati et sybilo, lenit asperitates et delet pānum faciei, et confert doloribus neruorum et duritiem eorum lenit: et modus compositionis eius est sicut diximus de oleo de amygdalis dulcibus.

OLEVM amygdalarum magistrale pro bibendo sic fit.

℞.Amygdalarū excorticatarū.li.iiii.uel li.ii.si uis exiccētur bene ab aqua in bacilono sub quo sit ignis carbonū: deinde bene pistent̄, post bonam cōtusionem ponātur in bacilono dicto, et bn̄ calefiant manibus semper ducēdo, deinde recolligātur in unā massam, et si teneri per se nō possent parum aqua uiolarū aspergantur usquequo de eis fieri possit ad modū pastoni semper tamē manibus ducendo. Postea inclinato bacilono ad unā pōnem sub quo remoueatur ignis massam dictam manibus comprimens, quemadmodum mulieres solent facere cum pannos suos inlisciuant: et post aliqualem fricationem cum sapone illos exprimunt, et hoc sæpe facias. Et sic extrahes pro omni lib.i.amygdalarum.℥.iii. olei hoc ego sæpe feci, et fieri feci pro multis personis.

Olei amygdalarum simpliciter si scriptum reperiatur & absque determinatione.semper de oleo amygdalarum dulcium est intelligendum.

Oleum de nucleis persicorum Mes.s.ex nucleis persicorum oppilationes aperit,& confert dolori auris,& occidit vermes in eis,& linitur super umbilicum calidum,& necat uermes uulnerum,& confert dolori ani, & hæmorrhoidarum,& tumoribus eorum.Et modus faciendi dictū oleū est sicut diximus de oleo de amygdalis dulcibus.

Oleum laurinum Mes. confert dolori capitis,& hemicraniæ,frigidis & dolori neruoꝵ & iuncturarū : & confert neruis læsis a frigiditate:& confert dolori stomachi,& dolori colico,& renū,& dolori matricis,hepatis,& splenis,& dolori uiscerum.Et modus faciendi dictum oleum talis est.

℞.Granorum lauri maturorum quantum uolueris, & dum adhuc sunt recentia tere in pila , & fac bullire cum aqua in caldario.Deinde exprime in zamari plano non habente cō cauum,& collige ex aqua quod supernatat oleum. Deinde iterum exprime grana contrita in zamari habente uacuum & infunde aquam calidam & collige oleum: & repone & administra ubi oportet.

Oleum laurinum Magistrale ualet ut supra : & modus faciendi talis est.

℞.Baccarum lauri quantitatē quā uolueris:mundentur a superiori cortice,& macinentur bene ad macinam olearioꝵ: deinde calefiat illa pasta in cacabo: semper manibus agitando,sub quo sit ignis , deinde inuoluatur in pecia , & sub expressorio ponatur,& bene exprimatur,& iterato remacinetur,calefiat & exprimatur & habebis oleum.

Alio modo docet facere Mes. hoc oleū bulliēdo in aquā dictæ baccaræ & pinguedo supernatans pro ipso oleo accipitur uide ab eo:sed modus superior melior est.

Ex multis seminibus & ex multis nucleis fructuum olea fieri possunt,sed quia in usu non sunt sermonem nō licet fieri.Olei nucum amygdalarum amararum,auellanæ, chrysomillæ, de persicis,de nuce inda , de cerasis,de granis citri, de phisticis & pineis,de lino,de semine papaueris, de semine lactucæ,de semine cucurbitæ, de semine fœnugræci fieri possunt & fiunt per expresionem , modo quo fiunt olea amygdalarum dulcium uel amararum.

Oleum irinum Mes.est abstersiuū,resolutiuum, & maturatiuum,& sedatiuum dolorum frigidoꝵ : & subtiliatiuū & maturatiuum materierum quæ sunt in pectore & pulmone,& confert doloribus hepatis & splenis, & calefacit ea . Et confert doloribus iuncturarum,& lenit duritiés earū,& apata dura,& scrofulas.Et confert dolori & frigiditati matricis iuuamentum manifestum.Et confert spasmo.Et distillatur in aurem,& confert dolori ipsius & fætori narium.

℞.Radicum ireos ℥.ii.Florum eius ℥.iiii.Aquæ decoctionis radicum eius lib.i.Oleum sisaminum,aut de oliuis maturis lib.ii.Bulliant in duplici uase usq; ad aquæ consumptionem.deinde cola & permuta radices & flores,& aquam de coctionis,& iterum hoc bis fiat sicut diximus de oleo rosato deinde cola & reserua.

Oleum istud est illud quod intrat in unguento arthanitæ Mesue &c.

Oleum de granis sisami Mes.impinguat,& addit in spmate,& lenit duritiés,& asperitates,& clarificat uocem,& lenit guttur,& est materia alioꝵ oleorū multoꝵ.Et modus compōnis eius est sicut olei de amygdalis, præter quā oportet ut grana sisami prius excorticentur, & modus operationis eius est. Mundetur sisamus ab oībus imunditiis , deinde roretur super ipsum aqua cū sale pauco,& confricetur manibus,iterūq; roretur donec madefiat, postea expādatur ut exiccetur,deinde asset̄ assatione modica,& ponatur in sacculo panni asperi,& fricetur multum donec excorticet̄, de inde mundetur a corticibus , & molatur cum mol:s : & fiat alrachine,& de cetero trahatur oleum sicut de amygdalis, & quādoq; trahitur oleum præterquā excorientur. Et eius operatio est ut assetur primo sisamus,deinde molat̄ , & fiat alrachine:& trahatur oleum sicut diximus.

Oleum sisaminum Magistrale,ꝙ fit quando haberi nō potest oleum de granis sisami.Cuius permixtio.

℞.Musci.ʒ.i.	Spicæ.
Ligni aloes.ʒ.s.	Cardamomi.s.maioris & minoris,
Nucis muscatæ.	
Garyophyllorum.	Galliæ muscatæ.
Macis.an.℈.i.	Cubebe.an.℈.i.
Calami aromatici.℈.i.	Olei communis.lib.i.

Bulliant in duplici uase & reponantur.

Istud oleum ingreditur in multis medicinis , & quia ad nos non defertur,quāquā multi & false dicant ꝙ uerus apportatur,hanc compōnem loco ipsius solent medici dispensare quæ in uirtute est ipsius.Et si hāc nō uis facere,& aliud habere non potes, ipsorum loco accipias oleum amygdalarum dulcium, qui in uirtute est illius , ut omni medicorum tenet scola.sed recens esse debet non rancidum.

Oleum de chrysomillis Mes.sedat dolorem ani, & hæmorrhoidarum,& resoluit tumores in eis , & tumores narium,& impedimenta linguę,& dolores auris,et modus est sicut diximus in ca.de oleo de amygdalis dulcibus.

Oleum de tartaro magistrale . ualet ad maculas faciei purgandum.

℞.Tartari quantitatem quam uolueris,ponatur super prunas,& tantum permittatur,ꝙ totus inflammetur et rubeat, postea ponatur in sacculo lineo , & pone dictum sacculum in loco humido sicut in penu:& sub sacculo ponatur uel ampulla uel cyatum, quod enim exiet ab eo oleum tartari ab omnibus solet appellari.

Hoc oleum potest fieri tam de tartaro albo , scilicet uini albi quam uini rubei.

Et sunt qui alio modo faciunt. s. puluerizando tartarum subtiliter,deinde in sacculo telæ reponunt , & ipsum sacculū,et tartarū irrorant aceto,deinde sub prunis,ponūt, et relinquunt usquequo nigrescat,deinde extrahunt illū a sacculo iterum,et pulueriżant,et aceto aspergunt , & sub prunis ponunt,et post ipsius nigredinem sacculum accipiunt & in penu ponunt,et liquor exit.

Quinq; modis habetur diuersitas oleorum . Quædam.n. olea fiunt per expresionem ut oliuarum & amygdalarum: Quædam per impresionem ut oleum camomillæ & de absinthio. Quædam per resolutionem ut oleum ouorum , & frumenti . Quædam per sublimationem ut oleum philosophorum:uel de lateribus.Quædam uero per emanationem ut oleum balsami.

Et iterū oleorum triplex est diuersitas. Quædam. n. sunt frigida ut rosatū,uiolatum. Quædā temperata,ut amygdalarum dulcium recēs, eo quia elapso mēse rancescit,et sic sua temperies deperditur,& calidum fit,ideo dixi recens. Et q̄ dam calida ut rutaceum,costinum,et uulpinum.Olea frigida quanto recentiora tanto meliora,et cum transeunt tres menses uirtus ipsorum perditur et calida fiunt. Temperata uero usq; ad sex mēses sunt in sua bonitate.Calida uero seu calefacientia quanto antiquiora,tanto meliora etc.

Oleum saluiæ magistrale.Cuius permixtio hæc est.

℞.Foliorum saluiæ.Succis eius.an.℥.iiii.olei oliuarum lib.iii.Et facias prout in oleo ruthæ , menthæ , et absinthii tibi ostensum est,de decoctione, expositione ad solem , et trina permutatione succi et herbæ.

Modo hoc potes facere ex omnibus herbis oleum, et illud oleum habebit uirtutem illius herbæ . Sed fieri debent olea ex herbis in mense Maii , ut in pluribus , eo quia tunc maiori uirtute uigent.

Oleum de euphorbio Mes. et est medicina solēnis ad ægritudines neruorū frigidas,et dolori eorū,et dolori iuncturarum,et dolori hepatis,et splenis. Et fit caputpurgium ex eo ad sodam,hemicraniam,et lythargiam,ꝙ ita fit.

℞.Euphorbii ℥.s.Olei de Keiri ℥.v.Vini odoriferi tantūdem,decoq; usq; ad uini consumptionem et utere.

Alius modus est faciendi dictum oleum.

℞.Staphisagriæ.Condisi.an.ʒ.iiii.pyrethri ʒ.vi.Calamēti montani sicci ʒ.xii.Costi ʒ.x.Castorei ʒ.v. Tere et decoque in uase uitreo cum uini odoriferi.lib.iii.s.

Postq̄ infusæ fuerint in eo diebus duobus usq; ad mediū uini.

uini. Deinde manibus fricatione uehementi cola: & funde super ipsum olei de keiri: aut olei sisamini. lib. i. s. Et decoq; vsque ad consumptionem uini. Deinde proiice super ipsum Euphorbii recentis & albi ʒ.iiii. triti contritione ultima: & coquatur cum eo.

De condisi est species ellebori albi.

OLEVM de semine lini Mes. cōfert ad spasmū & lenit duritiem neruorum, & iuncturarum, & est medicina magna ægritudinibus ani. sicut sunt apostemata, & hæmorrhoidæ, & rhagadie, & dolori pulsatiuo. Et modus operationis eius est sicut olei sisamini præterquam non oportet vt excorientur semina lini.

OLEVM de cucurbita Mesue ualet ad inflammationes, sedat ubicunque sint, & lenit asperitates etiam pectoris & pulmonis, & sedat apostemata calida & pleuresim. Cuius permixtio.

℞. Succi rasuræ tenerrimæ cucurbitæ. Florū eius. an. ℥.iiii. Olei oliuarum incompletarum. lib. iii. Tria hæc reponantur in uase uitreo, & facias prout ostendi tibi in oleo menthæ, absinthii, tam de decoctione quam expositione ad solē, permutatione succi, & rasuræ.

Olea omnia frigida perfectiora fiunt cum oleo incōpleto quam cum completo, si aūt cum completo fiunt lauari debent cum aqua fontis bis, uel ter, calida uero olea fieri debent cum oleo completo absq; lotione.

Potest etiam fieri oleū ex semine cucurbitæ per expressionem, quemadmodum fiunt alia olea ex seminibus, & erit superiori temperatior, & naturæ magis conformis.

OLEVM de floribus papaueris Mes. sedat dolores calidos, & facit somnum. Cuius permixtio.

℞. Flores folia & capita papaueris uiridia contusa. ℥.iiii. Oleum oliuarum incompletarum. lib. i.

Reponantur duo hæc in uase uitreo, & obteretur os uasis, & soli exponantur per dies. vii. deinde bulliant in duplici uase per horas tres, postea coletur manibus fortiter exprimendo, & hoc fiat bis semper noua folia, capita, & flores innouando, standoq; ad solem, & bulliendo ad ignem ut supra. Tertiæ uero colaturæ adde suprascriptam quantitatem foliorum florum &c. contusis ut supra. Et his addas aquæ infusionis papaueris lib. i. Et stringe orificium uasis. & expone soli per dies. xl. deinde cola manibus exprimendo: & iterū in dicto uase reponātur: & soli exponātur: & ibi permittantur usq; ad consumptionem aquæ.

Istud oleū fieri etiam potest ex solo semine per expressionem, ut fit oleum amygdalarum & seminum.

Infusio papaueris fit ut infusio uiolarum: excepto ꝙ in illo solum flores accipimus: in isto vero flores, folia, & capita omnium ℥.iiii. & cōfrangantur in reliquis fit ut illa &c.

OLEVM de iunipero Mes. confert infectionibus cutis: & malo mortuo tibiarum: & serpigini: & cancro: & uulneribus malis. Et modus faciendi talis est.

℞. Lignorū eius quantitatē sufficientē: & scinde in frusta: & imple ex eis dolium magnū uitreatū interius cuius orificiū sit arctum, & fac foueam in terra, & præpara parietes eius cum terra figuli. Deinde pone ollam uitreatam ex directo in fundo foueæ habentē orificium amplum: & cooperiatur lamina ferrea subtili perforata foraminibus multis sicut cribratorium tritici: ita ꝙ lamina undiq; ollæ orificium cooperiat. Deinde super lamina præparatur orificium dolii, ex inuerso: & præparetur cum terra figuli, ut nihil ex utrisq; orificiis respiret. Post illud accinde ignem super totum corpus dolii & dimitte ardere sic per horas. ii. manabit enim ex arte hac oleum quod reconde & administra ubi oportet.

PVLVIS cordialis dulcis Magistralis. Iuuamentum magnum ad ægritudines cerebri, cordis, stomachi, & hepatis: & lætificat cor: & nos fuimus experti: & ualet ad tremorem cordis: & syncopim: & quando quis tristatur & nescit radicem: & facit oris odorem bonum. Cuius permixtio.

℞. Fragmentorū cordialiū Communium scilicet.	Smeraldorum,
Zaphirorum,	Rubinorum. an. ℥.ii.
	Rasuræ cornu cer.
Seminis acetosæ. an. ℥.ii.	Terræ sigillatæ. ℥.i.
Margaritarum. ℥.i.	Zucchari albi & fini. ℥.xxiiii.
Et sunt aliqui qui ponunt Granatarum,	Foliorum auri & argenti. an. numero. xl.
Hyacintorum. an. ℥.ii.	Conterantur omnia per se subtilissime & reseruentur.
Corallorum rubeorum,	
Corallorum alborum,	
Rasuræ eboris an. ℥.iii.	

In hac compositione zuccharum apponitur duplici causa. Primo ut sit magis gustui delectabilis. Secundo ut citius a natura attrahatur.

Præscripta autem qūo cor confortent uel ratione nutrimenti uel qualitate uel occulta proprietate: in qōne mea de remoueutibus uenenositatem & malitiam narcoticorum a membris principalibus subtiliter excussi quantum uero ad locum istum pertineat. dico quod agunt, & ratione qualitatis, & ratione proprietatis occultæ: & hoc magis.

PVLVIS contra uermex magistralis amarus est.

℞. Cornu cerui usti.	Seminis portulacæ. an. ʒ.iiii.
Granellæ præparatæ. i. Herbæ ianuæ.	Ossis de corde cerui. ʒ.iiii.
Diptamni,	Zaphirorum,
Myrrhæ,	Smeraldorum,
Tormentillæ,	Rubinorum,
Seminis caulium,	Granatarum,
Seminis acetosæ,	Hyacintorum. an. ʒ.i.
Seminis coriandrorum præparatorum.	Rheubarbari electi ʒ.i.s.
	Seminis leuisticis ʒ.x.
	Foliorum auri numero. xl.

Granella hoc modo præparatur mundetur ab omni immunditia, & super eam proiiciatur acetum quo cooperiatur: & omni die acetum permutetur: & hoc fiat per dies nouem: deinde extrahatur ab aceto, & super assidem dilatetur & permittatur in umbra exiccari.

PVLVIS pro botio Montagnanæ exiccans multum.

℞. Auuellanarum,	Nucis muscatæ,
Spongiæ combustæ,	Gallarum.
Ballæ marinæ combustæ.	Aristolochiæ longæ,
Chartæ combustæ,	Cinnamomi,
Ossis sepiæ,	Ellebori albi,
Seminis plantaginis, ana. ʒ.iiii.	Ellebori nigri, ana. ʒ.ii.
Trium piperum,	Limaturæ acus præparatæ,
Zinziberis,	Cineris corticum ouorum, ana. ʒ.s.
Salis gemmæ,	
Lapidis pumicis. an. ʒ.ii.	

Conterantur subtilissime, & detur omni die. ʒ.i. cū aqua saluiæ per duas horas ante cibos, optimum effectum.

Spongia hoc modo comburitur. primo bene lauetur & purget a lapidibus interioribus: deinde in furno temperato exiccetur: deinde comburatur. Et cognoscitur eius combustio quando omnis eius pars pulueri zari potest: & hoc modo comburitur etiam charta. causa quare duo hæc comburuntur est, ut sint magis corrosiua & penetratiua.

Modus incinerandi cortices ouorum positus est supra in electuario de cineribus.

Limatura uero acus præparatur eo modo quo scoria ferri ut in electuario de scoria fieri ostenditur.

PVLVIS Ducis: siue puluis pro stomacho magistralis, ualet ad confortandum stomachum, & ad calefaciendum.

℞. Cinnamomi subtilis & electi. ʒ.ii.	Cardamomi. s. maioris & minoris,
Zingiberis,	Cubebæ,
Galangæ, ana. ℈.i.	Piperis longi, ana. ℈.i.
Garyophyllorum,	Zucchari albi. ℥.vi.
Nucis muscatæ an. ℈.i.	

Misce & fiat puluis pistando prius species: deinde zuccharum.

Ad faciendam compositionem hanc bonam pro omni drach. i. specierum apponi debet. ℥.i. zucchari si perfecta et bona esse debet.

PVLVIS senæ montagnanæ in suo antidotario.

℞.Folliculorum senæ.℥.i.s. Cinnamomi,
Zingiberis, Tartari.an.ʒ.i.
Macis.an.ʒ.iii.
Terantur omnia satis grosso modo.& dosis eius est.ʒ.i.

Folliculi ponendi sunt in hac compositione: quia sunt melioris totius plantæ magisquam solutiui in foliis uero uirtus est debilis ualde.&c.

PVLVIS senæ magis solutiuus magistralis.

℞.Folliculorum senæ.℥.ix.	Cinnamomi.ʒ.i.s.
Tartari.℥.iiii.	Salis indi.ʒ.iiii.
Macis.ʒ.iii.	Diagrydii ʒ.s.

Terantur oīa satis grosso mō & fiat puluis & dos.est.ʒ.s.

Tartarum quod apponi debet in hac cōpositione est tartarum uini albi:eo quia magis solutiuū est et penetratiuum quam tartarum uini nigri.

PVLVIS pro epithemate cordiali magistralis: & ego eum fieri facio.

℞.Florum buglossæ.	Seminis acetosæ,
Florum boraginis.	Ligni aloes,
Florum melissæ.an.m.s.	Garyophyllorum.an.ʒ.i.s.
Sandalorum omnium.	Croci.℈.s.
Rosarum rubearū.an.ʒ.ii.	Margaritarum.ʒ.s.
Doronici,	Musci.gra.iii.
Been albi & rubei.	Camphoræ.gra. vi.
Karabæ,	Fragmētorum preciosorum omnium.ʒ.i.
Ossis de corde cerui. an.℈.iiii.	Corali utriusq;.
Corticum citri.ʒ.i.s.	Spodii.an.ʒ.s.

Conteratur oīa p se:deinde misceātur & vsui reseruetur.

Flores omnes in umbra exiccari debent. Nam si in sole exiccentur pars ipsorum deperderetur. sol enim resoluit partes subtiles & uaporosas.

Apparet quibusdam extraneum ꝙ in hac compōne frigida:& quæ ad infrigidandum facta est crocus apponatur: sed hoc factū est ut dirigat uirtute aliarū medicinarum ad cor. & sic instruit Auic.fen.quarta primi.cap.2.

PVLVIS pro sacculo cordis magistralis sic fit.

℞.Florum boraginis.℥.s.	Boli armeni.an.ʒ.i.
Florum buglossæ,	Corallorum rubeorum,
Ossis de corde cerui.ʒ.i.	Seminis acetosæ,
Florum melissæ ana.℥.s.	Corticum citri.an.ʒ.s.
Rosarum rubearum.ʒ.ii.	Ligni aloes,
Florum camæmillæ.	Spodii.ana.℈.ii.
Florum anthos.i.florum rosmarini.an.ʒ.i.s.	Croci,
	Seriæ crudæ.an.gra.x.
Sandalorum omnium,	Camphoræ.℈.s.
Been albi & rubei,	

Misce & oīa grosso mō pulueriz ētur & usui reseruentur.

Duæ præscriptæ compositiones specierum sunt terendæ grosso modo: & per cribrum medicinarum transeundæ, ut commodius possint in sacculis stare:ac ut uirtus ipsarum lō gion tempore duret.& sic finis imponitur.

De pulueribus fuit opinio quorundam ꝙ uirtus earū duraret usque ad sex menses.Sed huic opinioni ego non adhæreo:eo quia in spatio sex mensiū uirtutes puluerum resoluūtur & efficiuntur debiles. Igitur dicas ꝙ per duos menses conseruantur in bonitate sua:& non plus.

PVLVIS pro sacculo capitis magistralis.

℞.Florum camæmillæ.M.s.	
Stœchados,	Cubebarum,
Maioranæ.ana.M.s.	Nucis muscatæ,
Macis,	Corticum citri.
Masticis.ana.ʒ.i.	Rosarum.an.ʒ.i.
Corallorum rubeorū.℈.i.	Salis usti.℈.iiii.

Conteratur hæc & in pecia ponantur: & capiti approximentur.

Quantitas suprascipiarum & infrascriptarum specierū in sacculis apponenda est. ℥.i. pro singulo uel ℥.i.s. ad plus. Forma sacculi capitis debet esse quadrata ad latitudinem palmæ manus.Sacculus uero pro corde debet habere formam cordis &c.

PVLVIS restrictiuus magistralis.

℞.Boli armeni lib.i.	Thuris ℥.i.
Myrtyllorum.℥.vi.	Rosarum rubearum,
Sanguinis draconis.℥.iii.	Balaustiarum.ana.℥.ii.
Masticis ℥.i.	

Conterantur subtiliter & usui reseruentur.

Omnes species puluerum in hac summa supra descripta subtiliter sunt conterendæ: & per spissum sedacium sunt transeundæ.&c.

PVLVIS pro mingentibus in lecto Montagnanæ efficax multum.

℞.Stomachorum gallinarum præparatorum.ʒ.iiii.	Agrimoniæ ℥.i.
	Cineris ericii cōbusti. ʒ. iii.

Conterantur omnia & detur patienti ʒ.i.cum pauco uino uel brodii quando uadit dormitum.

Stomachi gallinarū hoc modo præparātur. Accipe aquā capitelli calidā in lisciuii quantitatem cōuenientem, & infundas stomachos gallinarum uel caponorū per horam:postea ablue duabus uel tribus uicibus:deinde abiecto lisciuio infunde in uino uermiglio:& sicut fecisti de lisciuio, similiter fac ablutionem in uino.Et etiam in aqua de nouo infunde aquam ut supra.Et postea in uino mutando ut de albentur:portentur in furno a quo nouiter panis fuerit extractus & permittantur exiccari & reseruentur usui &c.

Ericius comburitur eo mō quo lepus comburitur:& modus combustionis positus est in electuario de cineribus.

PVLVIS pro bombardis & schiopettis.

℞.Salis nitri.℥.iiii.	Carbones salicis.℥.i.
Sulphuris.℥.ii.	

Pistentur omnia subtiliter:& fiat puluis.

PVLVIS pro implendo dactylos pro mulieribus grauidis pro comedendo.

℞.Masticis electi,	Myrtillorum,
Thuris albi.an.℈.i.s.	Boli armeni,
Sanguinis draconis fini.℈.s.	Granæ electæ ana.℈.s.

Pistentur omnia & ponantur.ʒ.i.suprascriptarum speciērum pro singulo dactylo abiecto osse interiori: & inuoluatur in papyro:& limphetur cum uino uermiglio: & ponatur ad calefaciendum subtus bernices calidas: & detur mulieribus dubitantibus disperdere & bonum est.

PASTONVM pro philomenis sic fit.

℞.Farinæ cicerum fractorū grosso modo li.i. Amygdalarū mundatarum.℥. vi.& simul bene incorporentur & pistētur: deinde accipe butyri recentis.℥.iii.& pone in captia & liquefac: & postea adde croci.℈.iii. & misce omnia simul in captia & pone super ignem semper agitando cum spatula & nō detrahas ab igne donec erit sicuum parum, & postea pone ad cribellum ut totum transeat:& si non uult transire iterum residuum pone ad ignem ad exiccandum donec exeat totum de cribro & serua.

PILVLAE alephanginæ Mes. & interpretantur pilulæ de aromatibus ex inuentione nostra:ualent ad dolorem stomachi propter phlegma ipsum:& sunt uehementis iuuamēti in mundificādo stomachum,& cerebrū,& humores grossos,& instrumenta sensuum,stomachum uero confortant & digestionem procurant.

℞.Cinnamomi electi,	Nucis muscatæ,
Cubebæ,	Cardamomi maioris & minoris,
Ligni aloes,	
Calami aromatici,	Garyophyllorum,
Macis.ana.ʒ.viii.	Assari.ana.ʒ.viii.
Masticis,	Carpobalsami.ʒ.viii.
Squinanti,	Absinthii sicci,
Spicæ.ana.ʒ.viii.	Rosarū rubearum.an.ʒ.v.

Terantur hæc oīa contritione grossa,et infundantur super ea aquæ lib.xii.et coquantur usq; ad consumptionē duarum partiū,deinde fricenē manibus, et colenē,exprimēdo aquositatē eius: postea accipe aloes succotrini libr.i. et lauet in scutella lapidea uitreata lauatiōibus pluribus cū aqua pluuiali:postea remota aqua proiiciantur super eū de prædicta decoctione lib.ii.et ponatur in sole et permittatur desiccari oī die cū spatula agitando:deinde post ipsius exiccationē conterantur subtiliter et puluerizentur et superponantur.

Myrrhæ

Myrrhæ, Masticis.an. ʒ.v. Croci.ʒ.iii.Et ea permisce cum aloe loto,& post residuum decoctionis adde & soli expone omni die commiscendo cum spatula : & tátum permittatur stare ꝙ exiccentur & serua.dosis est.ʒ.i.usq: ad aur.i.

Istæ pilulæ non possunt confici nisi semel in anno scilicet pilulæ alephanginæ in æstate.s.in mense Iunii uel mense Iulii.& sic tantum ista species pilularum per annum conserua tur in sua uirtute & non plus.

Magna diuersitas reperitur in Mes.de dosi rosarum & absinthii,quidam ponunt.an.℥.v.quidam uero.ʒ.v.& ista litera uerior & melior est.nam rosæ ponuntur ut expellant malitiã caliditatis aloes a stomacho & capite.absinthium uero ut aggreget sua stipticitate partes laxatas ab aloe. quare ʒ.v.est dosis quæ in dicta recepta apponi debet.

Aloes lauatur cum aqua pluuiali propter hanc causam, quia illa subtilior est quam cõmunis:ideoq; magis penetrat per omnes partes aloes quam posset communis facere propter grossitiem suæ substantiæ,quare cum illa lauetur.

Aloes lauatur hoc modo. Accipe de aloe succotrino mũdo,ꝙ cito frangatur, & boni sit odoris quantitatem quam uolueris,bene teratur,& cribelletur: deinde proiiciatur in scutella lapidea uitreata & roretur aloes ex aqua pluuiali donec imbibatur ab ea per totum:deinde soli exponatur,& exiccari permittatur ab illa aqua.Et cum desiccatum fuerit iterum teratur & secundo iterum imbibatur ex aqua pluuiali,& dimitte siccari sicut prius, & iterato hoc facias, & tertio usquequo aqua omnes partes eius penetrauerit, & hoc modo aloes erit lotus,nec alio modo lauari debet.

PILVLAE masticinæ Petri de Ebano super additionibus factis Mes.cap.de medicinis appetitus corrupti in fine capituli præseruantes stomachũ ab omni læsione intrinseca nec permittunt humores putrefieri in eo:immo abstergũt, & mũdificant rugas,& parietes,& qui assiduat usum earum diebus singulis permanebit illæsus a doloribus stomachi, nec a doloribus capitis uexabitur unquam, & nihil est oculis mihi crede salubrius istis,& qui tristantur subueniunt,& est medicina matricis uiscosæ,& uiscerum interiorum.

℞.Masticis.ʒ.iiii.	Agarici albi.ʒ.iii.
Aloes electi.ʒ.x.	Misce & fiant pilulæ cũ succo

altiliæ.i.succo artemisiæ,& potest etiam reformari cũ syrupo de stœchados.dosis est pilulæ.ii.uel.iii.quãdo uadit dormitum,& potest recipi secundum mentem uolũtatum usq; ad.xxi. au.ʒ.i.uel ii.

De altilia,aut altimilia,ꝙ idẽ est,o quanta differentia reperitur in hac maxime ab ignorantibus aromatariis.Quidã dũt,ꝙ altilie est uinũ,uel sapa,uel rob.falsum est,si Cõciliator diceret conficiantur cũ tile esset uinũ coctum,sed ait cũ succo altiliæ.i.artemisiæ. nã istud uocabulũ egomet audiui in Hispania,& dicũt altimilia.i.artemisia. Auic.in.5.can.in tyriaca Esdræ inquit.succi altiliæ:& est albelengesif.& dicitur abrotanũ syluestre. ergo est artemisia. nam albelengesif apud Galenum in.vi.simplicium est artemisia. Præterea Cõciliator seu Petrus de Ebão dicit,ꝙ cõpositio harũ pilularũ est medicina matricis uitiosæ, & uiscerũ interiorũ prout supra scripsi.ergo artemisia ad idẽ mirabiliter ualet, & sic est, ꝙ altilia est mater herbarum,siue artemisia.Et loco eius potest poni syrupus de stœcados,ut supra dictum est.

PILVLAE aureæ Nico.ab excellentia auri.sicut.n. aurum inter alia metalla præciosissimũ habetur,sic pilulæ istæ inter alias meliores approbanť,purgãt caput, acuunt uisum & auriũ auditũ,& cõferunt uẽtositati stomãchi,& intestinorũ,& cõferũt colicę,& purgant sine molestia,& sunt in usu.

℞.Aloes electi,	Seminis fœniculi.ʒ.i.s.
Diagrydii.an.ʒ.v.	Croci,
Rosarum rubearum,	Coloquintidæ interioris,
Seminis apii.an.ʒ.i.s.	Masticis an.ʒ.i.
Seminis anisi.an.ʒ.i.s.	

Puluerizentur non multum subtiliter, & formentur pilulæ cum aqua infusionis dragacanthi.

De colloquintida inter doctores ẽ discordia:multi ponũt qñ reperiũt interioris colloquintidæ,& semina,& pulpã ut uult Circainstans, & male faciũt.alii uero ponũt pulpam sine semine,ut alii omnes scribunt doctores,& isti melius faciunt,& sic communiter ab omnibus ponitur, ut Seruitor de modo præparandi ponit,& sic Mes. in descriptione trochiscorum alandal iubet illam a granis mundari.

PILVLAE de quatuor rebus secundum Franciscum de Pedemontium in cap.de dolore intestinorum,& medicinis eius,& sunt expertissimæ.

℞.Colloquintidæ, loco eius trochiscorũ alandal.	Serapini.an.ʒ.ii.
	Salis gemmæ,
	Diagrydii.an.ʒ.ii.

Terantur & conficiantur cũ succo porri : istæ pilulæ non sunt in usu apud nos, dicuntur aũt de quatuor rebus a quatuor simplicibus quæ in ipsis ingrediuntur sine liquore.

PILVLAE turbithatæ,& dñr aureæ Mes.& sunt primæ, choleram,& phlegma sine molestia purgant,stomachum,& hepar confortant, & digestionem procurant.

℞.Turbith albi,& boni, ʒ.xvi.	Masticis.ʒ.vii.
	Rosarum.ʒ.vii.
Aloes.ʒ.xii.	Croci.ʒ.iii.

Puluerizentur,& conficiantur cum succo absinthii.

In istis pilulis non ponitur zingiber,& hoc est ut debiliores sint,& a longe non trahant qđ secus facerent si in eis poneretur:zingiber.n.permixtum cum turbith fortificat ipsius solutionem,& facit,ꝙ a longinquo attrahat.

PILVLAE aggregatiuæ ex inuentione nostra Mes.quæ sunt in usu contingentes aggregationem expertorum iuuamentorum ad febres antiquas, & ad febres diuersitatis, & ad ægritudines capitis stomachi,& hepatis, & educunt putrefactiones utriusque choleræ & phlegma: & mundificant instrumenta sensuum,& sunt mundificatiuum bonum:

℞.Myrobalanorum citrin.	Polipodii.ʒ.ii.
Rauedseni.an.ʒ.iiii.	Turbith,
Succi eupatorii,	Aloes.an.ʒ.vi.
Succi absinthii.an.ʒ.ii.	Masticis,
Diagrydii.ʒ.vi.	Rosarum rubearum,
Myrobalano.Kebulorum.	Salis gemmæ,
Myroba.indorum,	Epithymi,
Agarici albi,	Anisi,
Coloquin.interioris.an.ʒ.ii.	Zingiberis.an.ʒ.i.

Misce & reformentur cum electuario rosato Mes.omnibus prius puluerizatis.dosis est.ʒ.i.usq; ad.ʒ.i.s.

Nota ꝙ succi intrantes in istis, & aliis pilulis seu confectionibus hoc modo fiunt.Accipiatur absinthium, & bene conteratur:deinde in pecia rara inuoluatur, & postea cum torculari exprimatur,& absq; alia colatura in uesica ponatur,& soli ad exiccandũ permittatur.si.n.a parte grossa colaretur,in uesica nihil remaneret, eo quia pars aquæ a sole consumeretur,& ut de absinthio dico:ita & de aliis omnibus herbis intelligatur,& per annum conseruatur.

Nota ꝙ istæ pilulæ,& pilulę de hermodactylis minores, & de hermodactylis ex inuentione nostra Mes. reformentur cum electuario rosato Mesue, & nõ cum electuario de succo rosarum sicut faciunt quidam ignari aromatarii, qui reformant cum suprascripto electuario de succo rosarum, & hoc propter auaritiam.

Nota insuper,quod si simpliciter scriptum reperies pilularum aggregatiuarum,de istis suprascriptis est intelligendum,& non de aliis.

PILVLAE de fumoterræ. Auic.lib.4.Fen.7.capitulo de scabiei cura.purgant materias adustas, & conferunt scabiei.Cuius permixtio.

℞.Myrobalanorum citrinorum.
Myrobalanorum indorum.ana.ʒ.v.
Scamonea.ʒ.v.
Aloes succotri.ʒ.vii.

Puluerizentur oĩa nõ multũ subtiliter. Et confice cũ succo fumiterræ depurato,aut cũ aqua fumiterrę irrorando ea & dimittatur ad solẽ donec exiccetur,& imbibatur uice altera & dimittatur donec exiccetur, & fiat illud tribus uicibus & in oĩ uice fiat sicut sorbitio:deinde dimittatur donec inspissetur, & cum factum fuerit fiant inde pilulæ.

Hic intelligẽdũ est, & in oibus aliis locis in quibus scri-

buntur myrobalani, quòd solum cortices amotis ossibus accipi debent myrobalani.

Modus faciendi suprascriptas pilulas uidetur obscurus, sed hoc modo fieri debēt. Teranť pscripta in eis:deinde irrorentur succo fumiterræ cocto, et depurato, aut aqua fumiterræ, in tm, ꝙ oēs partes ipsarum penetrent: deinde in sole ad exiccandū ponantur, & ante perfectā exiccationē, sed post aliqualem suctionē iterū aquæ fumiterræ irrorenť, & soli exponantur, et hoc ter fiat, ultimo in sole exponantur, & tantum permittantur, donec pilularum formam accipere possint:deinde remoueantur, & conseruentur.

PILVLAE de mezereon Mesue, et sunt medicina mirabilis ad hidropisim, et educunt aquam citrinam, & sunt expertæ. Cuius permixtio.

℞.Foliorum mezereon præparatorum.ʒ.v.
Myrobalanorum citrinorum.ʒ.iiii.
Myrobalanorum Kebulorum.ʒ.iii.

Misce & puluerizentur oīa non multum subtiliter, et cōfice cum aqua endiuiæ in qua dissoluti sint tamarindi, et tereniabin.an.ʒ.i.et fiant, dosis est ʒ.i.s.Mezereon ppáratur hoc modo.Infundatur in fortissimo aceto, et per diem dimittatur, et exiccari pmittatur:deinde cōteratur, & administretur, hoc.n.modo ppáratur, ut serositas, et inflāmatio q̄ in eo est amoueatur, parum.n.sustinent de decoctione, & laboriosa contritio uirtutem eius destruit, & resoluit.

PILVLAE de hiera simplici Gal.2.terapeuticę, cap.12. ualet ad uniuersas passiones capitis aurium & oculorum, stomachum, & splen purgant.

℞.Specierū hieræ simplicis Galeni.ʒ.iiii.Et cōficiantur cum melle rosato & fiant. Nec aliud est addendum, nec diminuendū, & hoc modo Galenus describit loco allegato.

Necessitas compositionis pilularum fuit: quia medici uolētes dare subam medicinæ in forma in qua diu moretur in stomacho oportuit eas aptare in forma pilularum, cum solidum magis in stomacho stet, quanquæq; alia forma.

PILVLAE de hiera cōposita, siue de hiera cū agarico magrales, et ualēt ad dolorē capitis:pectus mūdificāt et humores, grossos, & putridos, & cōferūt asthmati, et tussi antiq;.

℞.Specierum hieræ simplicis Galeni.
Agarici trochiscati, ana.ʒ.iiii.
Aloes boni puluerizati.ʒ.viii.

Misce, & cum melle rosato fiant pilulæ.

In hoc libello notādū est, ꝙ in aliqbus descriptionibus, & compōnibus reperiť terantur, & in aliquibus conterantur:ideo differentia est inter tero & cōtero.Terere.n.idem est ꝙ rem aliquā diuidere per partes grossas.Conterere ue ro idē est quod rē diuidere per partes subtilissimas:imo qñ intendo species subtilissime teri debere, scribo, & dico cōterantur. Quando uero uolo, quòd grosso modo puluerizentur, dico, & scribo terantur.quare & in suprascriptis, & in infrascriptis compositionibus ad hoc aduertatur.

PILVLAE de hiera magna Galeni, ualent ad diuersas capitis passiones, aurium, & oculorum, et stomachum optime purgant, & causas hepatis, et splenis duritiem molliunt, & extenuant, uesicæque proficiunt.

℞.Cinnamomi fini,	Squinanti,
Rosarum rubearum,	Radicum assari,
Spicæ, Masticis,	Violarum,
Xylobalsami,	Epithymi,
Carpobalsami,	Agarici albi,
Cassiæ ligneæ.	Turbith albi,
Absinthii,	Colloquintidæ, an.ʒ.i.
Croci, an.ʒ.i.	Aloes boni.℥.ii.

Pulucrizentur omnia non multum subtiliter, & fiant pilulæ cum uino, aut cum melle rosato.

PILVLAE fœtidæ maiores Mes. de mente Gal. expertorum iuuamentorum ad ægritudines omnes neruorū quę sunt a materia grossa uiscosa difficilis eradicationis, & ad dolores iuncturarum qui sunt ab eadem causa, & omnes dolores totius corporis quam eidem habent naturam, similiter, & ad uertiginem, & ad epilepsiam, & hemicraniam difficilem, & sodam, & morpheam, & albaras, & lepram.

℞.Serapini,	bris drach.ii.
Armoniaci,	Hermodactylorum.ʒ.ii.
Opopanaci,	Diagrydii.ʒ.iii.
Bdelli,	Cinnamomi,
Colloquintidæ,	Spicæ indæ,
Hermel.i.semen cicutæ,	Croci,
Aloes,	Castorei, ana.ʒ.i.
Epithymi.ana.ʒ.v.	Turbith albi.ʒ.iiii.
Alsebram.i.xula, & colligitur in mense Octo	Zingiberis.ʒ.i.s.
	Euphorbii.℈.ii.

Terantur omnia, & gummæ dissoluantur in aqua porri, & fiant pilulæ.

Nota de mente authoris pandectarū: ꝙ harmel scriptū per h, idem significat quod semen cicutæ, quando uero per a, idē est quod semen rutæ.Ex hoc igitur intelligas, ꝙ diuersus modus scribendi diuersificat nomen uocabuli, quare semper respiciendæ sunt literæ, & syllabæ uocabulum componentes in medicina scriptum, eo quod uariatur secundum uarietatem compositionis literarū, quare bene nota.

PILVLAE fœtidæ minores Mes. quę sunt in potestate maiorum.

℞.Serapini,	Myrrhæ.ʒ.v.
Armoniaci,	Turbith albi.ʒ.x.
Opopanaci,	Colloquintidæ.ʒ.vi.
Bdellii, an.drac.v.	Dissoluantur gummę in aqua

porri, & cætera terantur, & cum ea conficiantur.

Vnū gñale hic nota, et incidenter.Qđ illud quod de natura sua est aromatitius: quāto ē aromatitius tāto melius, & qđ est fœtidū q̄to fœtidius tāto melius, excepto aloe. Siṫr oē qđ dēt hēre aliquē saporē, q̄to in suo sapore ē intēsius tā to melius:excepto aloe. Nā cū sit de natura rerū amaritudinem habentium: quanto minus amarum, tanto laudabilius.

Gūmę dissoluanť in aqua porri uel in aceto, uł in aliquo alio liquore hoc mō.Infundanť i aqua, uel aceto p noctem, & debet acetū, uel aqua esse in tanta copia, ꝙ eas tegat.In mane, si gūmæ totam biberunt aquā, uel acetū, & duræ sint, adiungať ipsorū alterū, postea accipias eas, et fricabis manibus super sedaciū: qua fricatione bona transibit substātia, paleæ uero, & immunditiæ remanebunt, & tunc utere.

PILVLAE de sarcocolla Mes. in cap. de sarcocolla: & in antidota. & sunt pilulæ aliæ educētes phlegma, & conferunt ad ægritudines phlegmaticas. Cuius pmixtio hæc est.

℞.Sarcocollæ præpara.ʒ.iii.	Zingibegis drac.i.s.
Turbith albi. drac.iiii.	Salis gemmæ, drac.i.
Coloqntidæ interioris.ʒ.i.s.	Dissolue sarcocollā in aqua

rosata, cætera terantur, & cum ea fiat massa.

Sarcocolla hoc modo præparatur. Infundatur in lacte asinæ per dies quinq; semper, & omni die lac innouando, & primum abiiciendo, demum dissoluatur in aqua rosata ut in superioribus pilulis tibi monstraui.

PILVLAE de bdellio maiores Mes. expertæ ad fluxum hemorrhoidarum, & ulcerum in eis, & ad fluxum menstruorum. Cuius permixtio.

℞.Bdellii.℥.i.s.	an.drac.ii.s.
Seminis ameos, drac.iii.	Myrobalanorū emblicorum.
Myrobalanorum Kebulorū,	Venarum adustarum.i.radix
Myrobalano. indorum,	acori adusti,
Myrobalano.bellericorum,	Karabæ, an.ʒ.ii.s.

Infundatur bdellium in succo porri, cætera terantur, & cum eo fiat massa, & dentur pilulæ in modum ciceris.

De porro nota, ꝙ quoddā est porrum capitatū.i.trāsplantatū, & esui illud cōpetit. Aliud est sectile.i.nō transplantū, & istud usui medicinæ cōpetit. Igitur de isto fit succus de quo istæ pilulæ reformantur, & ex his etiam fiat aqua, uel per sublimationem, uel per decoctionem, & iste ultimus modus magis mihi placet de qua reformentur, & dissoluuntur gummæ intrantes in pilulis fœtidis, quare nota.

Diuersitas magna reperiť in receptis harū pilularū fere oēs Mes. dicūt uenarum adustarū. Et hanc literam reprobat Matth.Syl.in synonimis ponitur sub ca.690.dicens, ꝙ ē error scriptoris:et ꝙ debet dicere auellanarum adustarū. Sed salua semp eius pace in errore est, sed dēt dicere ueneriarū adusta-

adustarum,ut a quodam antiquissimo Mes.scriptum reperi. Et ꝙ sic dicere debeat,patet eo quia ueneriæ.i.acorus s. radix quæ radix supra aliquem ẽt portata illũ cõseruat a fluxu sanguinis,ut ipse,ponit ca.181.quare se ipsum corrigat.

Radix acori hoc mõ aduritur , post ipsam exiccationem per grossa satis frusta incidať: deinde super laminã ferream ignitã incessanter agitetur,& reuoluať quousq; color eius de toto mutetur,& tunc remoueatur,quia adusta est.

PILVLAE lucis maiores Mes.addunt in uisu , & corroborant eum,& auditum, & abstergunt instrumenta sensuũ , & expellunt superfluitates , & custodiunt sanitatem totius corporis,& præsumitur super eis absq; necessitate abstinendi cuius permixtio hæc est.

℞.Rosarum rubearum,	Cinnamomi,
Violarum,	Anisi,
Absinthii,	Seminis fœniculi,
Colloquintidæ,	Seminis apii,
Turbit,	Cassiæ ligneæ,
Cubebæ,	Croci,
Calami aromatici,	Macis an.ʒ.ii.
Nucis muscatæ,	Myrobalanorum citrinorum,
Spicæ,	Myrobalano.kebulorum ,
Epithymi,	Myrobalano.indorum,
Carpobalsami,idest lignum balsami,	Myrobalano.belliricorum, Myrobalanorum emblico.
Sileris montani,	Rauedseni, idest rheubarbar. ana ʒ.iiii.
Seminis rutæ,	
Squinanti,	Agarici,
Assari,	Senæ,an.ʒ.v.
Masticis,	Euphragiæ.ʒ.vii.
Garyophyllorum,an.ʒ.ii.	

Aloes succotrini ad pondus omnium, terantur omnia,& conficiantur cum succo fœniculi,& fiat massa . dosis est a ʒ. ii.usq; ad drach.iii.

De colloquintida pauci sunt qui in receptis ponãt colloquintidã,fundant se super dictum Mes. in descriptione trochiscorũ alandal , qui dicit Trochisci alandal:qui ponuntur in hiera Hermetis,& in aliis cõfectionibus loco colloquintidæ:ac ẽt ꝑ suam uenenositatem dicunt non esse ausi in receptis ponere. Alii vero ponunt colloquintidam,& nõ trochiscos alandal,dicentes,ꝙ magis solutiua est,et ꝙ a doctoribus ponit̃ in cõpõnibus tanquã calcar,ut ẽt faciunt diagridiũ,& sic his rõnibus uarii uarias cõpões faciũt. Ego uero soleo hoc fieri facere,si in receptis authorẽ reperio,considero si in eis ipsius malitiam frangentes sunt posita, uel nõ si sic audacter illam apponi facio,ut in ista recepta Si non : loco ipsius pono trochiscos alandal, & hoc est quod dicit bonus Mes.& propter hoc in hiera Hermetis posuit in qua multæ,& multæ sunt medicinæ venenosæ , & paucę earum venenositatem corrigentes,& tu hoc considera bene.

PILVLAE de hermodactylis maiores Mes. expertæ ad dolorem iuncturarum,& podagræ frigidæ.

℞.Hermodactylorum,	Castorei,
Aloes,	Sarcocollæ,
Myrobalanorũ citrinorum,	Euphorbii,
Turbith,	Opopanaci,
Colloquintidæ,	Harmel.s.semen cicutæ,
Bdellii,	Seminis apii,
Serapini,an.ʒ.vi.	Croci.ʒ.i.s.

Conterantur omnia , & cum succo caulium fiat massa & dosis ʒ.i.in ʒ.ii.

Colloquintida antequã in cõpõne ponat̃ debet vltimate conteri:vt iubet Mes.in cap.de rectificatione medicinarum pro trituratione cũ dicit . Oportet ꝙ colloquintida ultime puluerizetur: nec sit contentus aliquis in trituratione eius.

De contritione iterũ nota,ꝙ duplex est,quędam.n.est multa:quædã pauca:multa contritio fit duabus de causis Prima ut per illã contritionem remoueatur malitia medicinæ quã cum faceret,si grossa esset:& ob hoc bene conteritur pulpa colloquintidæ.Secunda est.quia membrum quod curare uolumus est situatum in remotis partibus,& immo bene conterendæ sunt,ut medicinæ rerũ hepatis. Grossa uero contritio fit duabus de causis.Vna est ne ultimata contritione virtus medicinæ,& operatio eius propria corrumpatur,ut scamonea,si in ultimo conteratur deperdit uirtutem solutiuã . Secunda est ut multo tempore remaneat in stomacho,& iuuet digestionem,uel magis attrahat,& sic medicinæ stomachichæ,& solutiuæ grosso modo conteruntur.

PILVLAE de hermodactylis minores Mes.ualent ad podagram calidam.Cuius permixtio.

℞.Hermodactylorum.ʒ.v.	Rosarum rubearum.ʒ.ii.
Scamoneæ præparatæ. ʒ.ii.s.Aloes.ʒ.x.	
Myrobalanorum citrino- rum.ʒ.iii.	Confice cum cathartico rosato.i.cum electuario rosato.

Terendo prius terenda,& da ʒ.ii.

Catharticũ.i.purgatiuũ,ut doctores exponunt. igitur catharticum rosatum idẽ est quod purgatiuum factũ cum succo rosarũ.Et sic electuarium de succo rosarum & electuariũ rosatum dici potest catharticum rosatum,uerum ego magis laudo reformari debere cũ electuario rosato: quia illud magis benignum est,& minori uenenositate participat.

PILVLAE de hermodactylis ex intentione nostra Mes.

℞.Hermodactylorũ.ʒ.v.	Myrobalanorum citrino-
Aloes.ʒ.v.	rum,
Zingiberis.ʒ.ii.	Turbith,an.ʒ.iiii.

Et fac pilulas cum electuario rosato:& da.ʒ.ii.

PILVLAE de rheubarbaro Mes.cõferunt ad febres antiquas gñatas ex diuersis humoribus uiscosis, et putridis multarũ putredinũ,& dolorẽ hepatis, & principiũ hydropisis.

℞.Rauedseni.idest rheubar- bari.ʒ.iii.	Succi absinthii,ana.ʒ.i. Seminis apii,
Masticis.ʒ.i.	Seminis fœniculi.an.ʒ.i.s.
Myrobalano.citrino.ʒ.iii.s.	Trochiscorum diarhodon,
Succi liquiritiæ,	ʒ.iii.s.
Specierum hieræ picræ.i.hieræ simplicis.ʒ.x.	

Terantur terenda:& conficiantur in magdaleone cum aqua fœniculi,& da cum aqua casei.ʒ.ii.in sero.

Pro reformatione pilularum nota, ꝙ nisi pilulæ reformẽtur cum aliqua re uiscosa non possunt simul teneri,ut faciũt istæ pilulæ , et pilulæ cochiæ quæ reformantur cum uino albo.Ideo si istæ reformarentur cum syrupo acetoso,uel cum oxymelle simplici non esset inconueniens, & pilulæ cociæ cum melle rosato.Igitur ut dico de istis,& de aliis etiam intelligas quæ cum aqua uel uino reformãtur &c.

PILVLAE Indæ Mes. quas scripsit Haly. quarum iuuamentum est multum ad ægritudines melancholicas, & cancrum,& lepram,& morpheam nigrã difficilem, & sunt bonæ melancholiæ, & timori,et quartanæ, et ad dolorem splenis,& ictéritiam splenalem.Cuius permixtio.

℞.Myrobalanorum nigro- rum indorum.	uandi supra ostensus est. Colloquintidæ,
Ellebori nigri.	Salis indi,an.ʒ.iiii.
Polypodii.an.ʒ.v.	Succi eupatorii,
Epithymi,	Spicæ,an.ʒ.ii.
Stœchados.an.ʒ.vi.	Garyophyllorum.ʒ.i.
Agarici,	Specierum hieræ picræ.i.simplicis.ʒ.xii.
Lapis lazuli loti,modus la-	

Terant̃,& fiat massa cum succo apii:dosis eius est an.ʒ.ii. usq; ad au.ii.& sunt sanæ,et exptæ,et da eum aqua casei.

Nota ꝙ pilulæ omnes conseruantur cum bona earum uirtute & operatione usq; ad menses sex . Et debẽt teneri magdaleonibus,& non in puluere,quia non conseruantur:immo nullam uel remissam faciunt operationem . Et non debent cõseruari in loco excessiue calido , nec prope ignem, nec ad solem, quia in excessiuam duritiem,& lapideitatem conuerterentur, et tunc nullo modo debent aromatarii eas exhibere,eo quia si darentur torquerent corpus , et nullam penitus operationem facerent.

PILVLAE sine quibus esse nolo Nico.pilulæ a rotunditate dñr,sine quibus esse nolo ꝑ magnã efficaciã q̃ habere dñr, supiores purgant humores :præcipue ualent ad catarractas oculorũ,et obscuritates eorum,caput purgant a cholera,et phlegmate,et melancholia,uisum confortant, et iliosis conferunt,aurium dolorem sanant.Cuius permixtio hæc est.

℞.Aloes optimi ablu. ʒ.xiiii.	Rheubarbari,an.ʒ.i.
Myrobalano. citrino.	Rosarum,
Myrobalano.Kebulorum.	Masticis,an.ʒ.i.
Myrobalanorum bellericorum,an.ʒ.i.	Absinthii,
	Violarum,
	Folliculorum senæ,
Myrobalanorũ emblicorum,	Agarici electi,
Myrobalanorum indorum,	Cuscutæ,an.ʒ.i.

Terantur omnia deinde accipe scamoneæ pparatæ subtiliter puluerizatæ.ʒ.vi.s.ligetur scamonea in pecia:et infundatur in succo fœniculi quãtitate qua pilulæ possint reformari: deinde exprimat̃ scamonea manibus: prius tñ inunctis oleo uiolato uel communi, & tantum dicta scamonea exprimatur & manibus ptractetur, ꝙ in lactis similitudinẽ a panno exeat tota eius humiditas, et scamonea: et de illa expressione pilulæ formẽtur abiiciẽdo quod intra peciã de scamonea remanebit.Succũ fœniculi cũ expressione facta de scamonea accipiendo,& pilulas formando.

Aloes quando simpliciter ponitur pro succotrino: & de succotrino intelligit̃:ut ponit Matth. Syl. capitulo ꝓprio.

Pilulæ a pila dicuntur:quia sicut pila est rotunda: ita pilulæ debent esse rotundæ.

Pilulæ quare dantur in forma rotunda:est q̃a figura spherica non tangit planum nisi in puncto. Sed cõcauum ipsum tangit undiq;, qñ ergo pilula ponitur in stomacho quod est concauum ipsa æqualiter tangitur a qualibet parte stomachi: & ideo undique, & in omni sui parte ad actum reducitur propter calorẽ stomachi,& ideo ipse in qualibet sui parte reducta ad actũ attrahit undiq; æqualiter a membris omnibus, ideo datur, & dari debent in forma rotunda &c.

Pilvlae cociæ Gal.euacuant humores diuersos a capite, & toto corpore, & acuunt alias medicinas quando miscentur cum eis.Cuius permixtio hæc est.

℞.Aloes,	Masticis,
Scamoneæ præparatæ,	Colloquintidæ an.ʒ.iiii.
Absinthii,an.drach.iiii.	

Terantur & conficiantur cum succo absinthii,& reserua &c. Quare enim hæ pilulæ dicuntur cociæ. Cociæ.i. capitales, a cocos quod est caput.

Pilulæ cur dentur in impari numero.

Pythagoras.n.posuit in impari numero uirtutẽ multam, & dixit numerũ imparem masculũ.igitur perfectiorem. Et ob hoc uulgares sequẽtes eum credunt, ꝙ dando eas in numero impari sit maior perfectio,& multum errant. Numerus.n.non est principium actionis,& passionis. ut.5.Metaphysicæ,cõmẽto.2. Et ideo facta dosi conuenienti medicinæ potest formari numerus pilularum par,& impar.

Pilvlae cociæ Almansoris usuales, ualent ad dolorem capitis, & stomachi, & euacuant humores malos qui sunt in capite & in stomacho.

℞.Pulueris hieræ picræ, Almansoris.ʒ.x.	Turbith,
	Stœcados,an.ʒ.v.
Colloquintidæ.ʒ.iii.s.℈.i.	Dyagrydii.ʒ.ii.s.

Terantur hæc,& conficiantur cum uino albo.hæc est species pul. hieræ picræ Almansoris quæ intrant in suprascriptis pilulis.Cuius permixtio.

℞.Rosarum rubearum,	Cinnamomi,
Spicæ indæ,	Xilocassiæ,
Masticis,	Radicum assari.an.℈.i. gra.vi.
Xylobalsami an.℈.i.gr.vi.	
Carpobalsami.℈.i.gra.vi.	Aloes boni.ʒ.vi.℈.ii.

Pilulæ fuerunt inuentæ. Primo propter earum minorẽ displicentiam gustui, cum uniuersaliter componantur ex rebus amaris.Secundo,ut magis a remotis attrahant:quanto.n.medicina longiori tempore stat in stomacho,tanto magis,& a longinquioribus attrahit.

Pilvlae arabicæ Nicolai,purgant mirabiliter oẽs humores.f.sanguinem,& choleram rubeã, & nigrã,& lætitiã afferunt,tristitiam remouent,mentem acuunt, uisum audacter restaurant,memoriã trahunt, scothomiam, uertiginẽ, hemicraneã,oculos,dentes,gingiuas,stomachũ, splenem, sonitum aurium,oẽs humores, omnibus actibus, & omnibus temporibus, sine molestia in uiris, & mulieribus purgant.Cuius permixtio.

℞. aloes electi.ʒ.iiii.	Assari,idest radicum,
Radicum brioniæ,	Rosarum rubearum, an.ʒ.iiii.
Myrobalanorum omnium,	
Masticis,	Zingiberis.ʒ.i.
Diagrydii,an.ʒ.iiii.	Castorei.ʒ.iii.

Misce,fiant pilulæ,cum succo fœniculi uel absinthii.

Si scriptum simpliciter in pilulis reperitur scamonea,de præparata est intelligendum, & non de alia, prout in electuariis supra declaraui.

Pilvlae alsaiaret. Auic. in prima fen. tertii. in cap. de canonibus uniuersalibus curationis capitis, et exponitur a Gentili in hunc modum.

℞.Specierũ hierę simplici.ʒ.ii.	Masticis.ʒ.i.
Myrobalanorum citri.ʒ.i.	Aloes boni.ʒ.iiii.

Terantur, & cum uino optimo fiant pilulæ.

De myrobalanis nota,ꝙ aliqñ reperitur scriptũ in receptis myrobalanorũ absolute,et tunc de oĩbus myrobalanis est intelligendum f.de quinq; generibus myrobalanorum. Si uero scriptũ reperiatur myrobalani absolute de citrinis est intelligendum sicut de melioribus, et perfectioribus.

Pilvlae stomachichæ penultimæ descriptionis Mes. & sunt illæ quæ dari possunt omni tempore, & sunt in usu, stomachum, & caput mundificant.

℞.Turbith boni.ʒ.x.	Rosarum rubearum.ʒ.iii.
Masticis.ʒ.iiii.	Aloes optimi.ʒ.xvii.

Terantur,et conficiantnr cum succo absinthii.

Hic nota,quòd si zingiber cum turbith poneretur fortificarentur operationes eius.nã turbith sui uirtute, et de se, phlegma subtile trahit,sed si cũ eo zingiber admiscetur fortificando ipsum,facit,ꝙ attrahit, etiam phlegma grossum.

Pilvlae stomachichæ secundæ descriptionis Mesue et sunt in usu,stomachum,et digestionem confortant,cerebrum, et stomachum a corruptis humoribus purgant,et appetitum excitant.

℞.Hieræ picræ.ʒ.x.	Myrobalanorum bellericorum.
Trium myrobalanorum,	
Absinthii sicci,an.ʒ.iii.	Agarici albi,an.ʒ.iii.s.
Masticis,	Zingiberis.ʒ.ii.
Seminis anisi,	Squinanti.ʒ.i.
Myrobalanorum emblicorum.an.ʒ.iii.s.	Turbith albi, et gummosi. ʒ.xii.

Teranẽ,et cõficiatur cũ succo absinthii, et da.ʒ.ii.uel.ʒ.iii.

Pilvlae imperiales, siue laudabiles.N. quas ipse intitulauit Pilulæ aliæ ante cibum,& post cibum,et sunt illæ quæ sunt in usu,et bonæ, ualent ad confortandum stomachum, et purgant sine molestia.

℞.Nucis muscatæ,	Masticis,
Spicæ indæ,	Seminis fœniculi,
Croci,	Carpobalsami,
Ligni aloes,	Quinque generum myrobalanorum.
Cardamomi maio.et mino.	
Garyophyllorum.	Turbith albi, et gummosi,
Amomi,	Mannæ granatæ,
Cinnamomi.an.ʒ.s.	Agarici albi,
Zingiberis,	Folliculorum senæ.an.ʒ.s.
Galangæ,	Rheubarbari boni ad pondus oium suprascriptarũ sunt. ʒ.xiiii.s.
Zedoarię.an.ʒ.s.	
Cubebarum,	
Macis,	Aloes boni ad põdus oĩum suprascriptarũ sunt.ʒ.xxvii.
Seminis anisi.an.ʒ.s.	

Teranẽ oĩa.et aloes de p se,& postea misce,et fiãt pilulæ cũ uino albo optimo.Et inunctis manibus cũ oleo laurino reformenẽ,et aliqñ possunt reformari cum syrupo uiolato.

Senæ cum simpliciter scriptum reperitur in compositionibus solutiuis uel lentiuis,de folliculis semper est intelligendum, cum magis solutiui, & meliores sint.

Pilvlae communes. Auic. prima fen. quarti. tract. 4. cap. de præseruatione pestilentiæ.

℞.Aloes electi.ʒ.ii.	Myrrhæ,	Croci ana.ʒ.i.

Terantur,& cum uino optimo fiant pilulæ.

Pilulæ

Pilulæ omnes præscriptæ, & infra scribendæ exhibendæ non sunt immediate post ipsarum compositionem, sed saltim ſtādum eſt per quindecim dies ut poſsint ſimul commiſceri. Et tunc agent operationem ſuam ratione compoſitionis. Secundo aūt faciunt ſi ante dictum tempus exhibentur: utrū aūt in illo tpe fermententur, & nunquid dici poſsit vera fermētatio. Satis in quæſtiuncula mea de narcoticis per longū proceſsū declaraui, q̄ uidere uult ad ipſam recurrat.

Pilulæ quæ ab aromatariis exhibentur, magis obſunt quā cōferant, ſi tpe debito nō exhibentur, ideo modū exhibitionis inſcribā, ne ſua imperitia, & temeritate, uiri ad aliquas graues ægritudines incurrant. Pilulæ quæ dantur quantum iuuat noſtro propoſito, ſpectat, aut dantur ad euacuandum aliqualem materiam in ſtomacho exiſtentem, & tunc dari debent ante cœnam immediate. Aut ad euacuandum aliquā humiditatem cerebri, & tunc poſt cœnam per duas horas ſaltim exhibendæ ſunt, & hæc intelligatur de pilulis non ſcamoneatis, & leuibus, ut maſticinæ, & elephanginæ, de hiera ſimplici &c. Aut dantur ad purgandum humorem loco medicinę. & tunc dari debent facta digeſtione cibi in ſtomacho, & poſt tardandus eſt cibus ſaltim per horas ſex, & hoc modo doctores exhiberi iubent.

PILVLAE bichichiæ Meſ. in ſuo de appropriatis capitulo de cura tuſsis ſiccæ, ſiſtunt catarrhum, & dilatant pectus & guttur.

℞. Succi liquiritæ,	Dragacanthi,
Zucchari albi an.ʒ.x.	Amygdalarum dulcium. ana
Amydi.ʒ.i.s.	drach.i.s.

Miſce, & fiant pilulæ cum mucillagine cydoniorum.

Species omnium pilularum groſſo modo ſunt conterendæ, & per rarum ſedacium tranſiri debent, & ſic melior eſt ſua operatio, & a longinquioribus partibus attrahunt ratio ſupra eſt aſsignata in electuariis.

PILVLAE de agarico Meſ. pectus mundificant, & humores groſſos. & putridos, & cōferunt aſthmati, & tuſsi antiq.

℞. Agarici electi,	Radicum ireos,
Maſticis an.ʒ.iii.	Praſsii an.ʒ.i.

Terantur, & conficiantur cum uino cocto.

In iſtis pilulis ſoleo apponi facere loco agarici agaricū trochiſcatum, & trochiſcos alandal loco colloquintidæ, eo quia in eis ſunt multæ medicinæ uenenoſę, & fere nullæ ſunt medicinæ earum uenenoſitatem refrangentes: immo refractæ eſſe debent, medicinæ apponendæ ſunt trochiſci alandal & agarici trochiſcati.

PILVLAE de lapide lazuli Meſ. ualent ad ægritudines melancholicas, & choleræ aduſtæ; ſanæ, & expertæ.

℞. Lapidis lazuli loti.ʒ.vi.	Salis indi.ʒ.ii.s.
Epithymi,	Agarici ʒ.viii.
Polypodii an.ʒ.viii.	Garyophyllorum,
Diagridii.	Seminis aniſi an.ʒ.iiii.
Ellebori nigri an.ʒ.ii.s.	Hieræ picræ.ʒ.xv.

Cōfice cū aqua endiuiæ, uel ſucco, & da.ʒ.ii.cū aqua caſei.

PILVLAE de euphorbio Meſ. educunt phlegma frigidum: & conferunt ad mollificationem paralyſis: & educunt humores groſſos, qui deſcendunt ad neruos.

℞. Euphorbii,	Serapini,
Agarici,	Bdellii an.ʒ.ii.
Coloquintidæ ana.ʒ.ii.	Aloes.ʒ. v.

Miſce cum aqua porri doſis.ʒ.s.vſque ad ʒ.i.

PILVLAE ad omnes morbos catarrhi Meſue, ualent ad tuſsim catarrhalem & dicuntur pilulæ de cinogloſſa.

℞. Myrrhæ puræ.ʒ.vi.	Croci.ʒ.i.s.
Olibani.ʒ.v.	Radicū linguæ canis.ʒ.iiii.s.
Opii,	Et fiant pilulæ, quarum doſis
Iuſquiami ana.ʒ.iiii.	ʒ.s.vel ʒ.i.

PILVLAE de opopanaco Meſ. conferunt paralyſi, & torturæ, & ægritudinibus neruorum frigidis, & dolori iuncturarum, & genuum, & dorſi.

℞. Opopanaci,	Myrrhæ,
Hermodactylorum,	Zingiberis,
Serapini,	Piperis nigri,
Bdellii an.ʒ.v.	Piperis longi,
Caſsiæ fiſtulæ,	Myrobalanorum bellericorum,
Myrobalano. citrinorum,	Myrobal. indorum, an.ʒ.i.
Myrobala. emblicorum,	Diagrydii.ʒ.ii.
Armoniaci,	Turbith.ʒ.iiii.
Colloquintidæ ana.ʒ.v.	Aloes boni.ʒ.xii.
Croci,	
Caſtorei an.ʒ.i.	

Infundantur gūme in aqua caulium, & conficiantur cum aliis, doſis eius eſt.ʒ.i.uſq; ad aur.i. & da cum aqua iuæ.

PILVLAE alexandrinæ magiſtrales, ualent ad ægritudines melancholicas, & cancrum, & lepram, & morfeam nigram difficilē, & ægritudines neruorum frigidas habētibus humiditatem difficilis eradicationis, & phlegma uiſcoſum & confert colicæ, phlegmaticæ, uentoſæ, & confert hydropiſi, & dolori ſplenis, & ſtomachi frigiditati.

℞. Aloes boni, & ſublimis ℥.i.	Ameos.ʒ.s.
	Maſticis.ʒ.iiii.
Colloquintidæ interioris,	Aniſi.ʒ.ii.
Diagrydii,	Euphorbii.ʒ.iii.s.
Abſinthii,	Ellebori nigri.ʒ.ii.
Bdellii ana.ʒ.s.	

Et fac cum ſucco caulium, doſis.ʒ.i.vel ʒ.ii.

PILVLAE de ſerapino Meſ. experte ad dolorem iuncturarum, & ſciaticam, & podagram, & conferunt ad dolorem matricis, & prouocat menſtrua.

℞. Serapini,	Fumiterræ,
Armoniaci,	Calamenti,
Opopanaci,	Folii, an.ʒ.s.
Bdellii, an.ʒ.ii.s.	Centaureæ,
Seminis apii,	Polii,
Seminis ameos,	Coſti,
Armel,	Salis gemmæ an.ʒ.s.
Seminis aniſi an.ʒ.i.	Aloes boni.ʒ.vi.
Acori ʒ.s.	Coloquintidæ.ʒ.v.

Fiant pilulæ cum uino. doſis.ʒ.i.uſque ad.ʒ.ii.

POMVM laudani quod portatur in manu tēpore peſtis.

Cinnamomi electi,	Thuris albi,
Garyophyllorum,	Myrrhæ an.ʒ.i.
Ambræ bonæ,	Sandali citrini,
Muſci,	Boli armeni,
Storacis calamitæ an.ʒ.i.	Calami aromatici an.ʒ.ii.
Macis,	Camphoræ.ʒ.iii.
Seminis iuniperi,	Laudani boni.℥.vi.
Roſarum rubearum an.ʒ.i.s.	

Ceræ q.ſ. & fiant poma in mortario cum piſtello calido, & cum pauco uino maluatico, uel vernacia.

POMA ambræ quæ portantur ut ſupra.

Laudani boni.ʒ.iiii.	ana.ʒ.i.s.
Storacis calamitæ.ʒ.iiii.	Roſarum rubearum.
Ligni aloes,	ana.ʒ.i.
Cardamomi,	Thuris alb.ʒ.i.s.
Myrrhæ,	Ambræ bonæ.ʒ.s.
Sampſuchi, ideſt maioranæ.	Muſci boni.℈.i.

Ceræ q.ſ. & fiant poma in mortario. cum piſtello ferreo calido, ut ſupra.

RVBEA trochiſcata, Nicolai: rubea dicitur ab ipſo colore, trochiſcata, quia trochiſci in ea ponuntur ualet tertianariis, quotidianaris, ante horam acceſsionis data cum rhodoſtomate ad modum auellanæ. Naribus & pulſibus ex ea inunctis ſanitatem præſtat: tenuati ex acri phlegmate facto data cum ptiſana ſubuenit.

℞. Liquiritiæ raſæ,	Croci,
Cinnamomi,	Roſarum,
Papaueris albi ana.ʒ.iii.℈.ii. gra.vii.s.	Seminis iuſquiami,
	Seminis apii ana.ʒ.iii. gra.xv.
Spicæ nardi,	
Violarum an.ʒ.i.gra.vii.s.	Trochiſco℞ croci magnetis.
Garyophyllorum,	Trochiſcorum idiocri,
Storacis calami an.ʒ.s.	Myrrhæ,
Opii thebaici.ʒ.s.	Seminis aniſi ana gr.xv.

Mellis quantum ſufficit & da ut ſupra.

ROSATA nouella Nicolai: roſata dicitur a roſis: no-

uella respectu ueteris quæ recipiebat tabar: idest sulphur uiuum: uomitum & subuersionem stomachi aufert: debilitatem,& sitim reprimit: defectis ex lõga infirmitate mire subuenit: sudores diaforeticos compescit: cuius permixtio.

℞.Rosarum rubearum,	Galangæ,
Zucchari,	Nucis muscatæ,
Liquiritiæ rasæ.an.℥.i.ʒ.i.℈.ii.s.	Zedoariæ,
	Storacis calamitæ,
Cinnamomi.ʒ.i.℈.ii.gr.ii.	Cardamomi maioris & minoris,
Garyophyllorum,	
Spicæ nardi,	Seminis apii ana.℈.i.gra.ix.
Zingiberis an.℈.i.gra.ix.	

Pulucrizent pulueriză da: et cũ mellis li.i.℥.viii.fiat in forma liquida. Si ueto ĩ forma solida: facias ut supra tibi oñdi.

Nardi si reperitur scriptum in aliqua compositione ut in hac communiter reperitur: de spica nardi intelligẽdum est: non autem de compositione cuiusdam unguenti præciosi, ut quidam dementes ausi sunt dicere.

REQVIES Nico. requies dicitur quia requiẽ accipiẽtibus p̃stat: maxime typice febricitantibus, quotidianariis tertianariis quartanariis, acutis,& peractis. Cuius p̃mixtio.

℞.Rosarum rubearum,	Seminis psillii,
Violarum.an.ʒ.iii.	Nucis muscatæ.
Seminis iusquiami,	Cinnamomi,
Opii,	Zucchari.an.ʒ.i.s.
Papaueris albi,	Sandalorum alborum.
Corticum mandragoræ,	Sandalorum rubeorum,
Seminis scariolæ.an.ʒ.i.s.	Sandalorum citrinorum.
Seminis lactucæ,	Spodii de canna,
Seminis portulacæ.an.ʒ.i.s.	Dragacanthi an.℈.ii.gra.v.

Pulucrizentur subtiliter pulucrizãda, mellis cocti & despumati lib.i.& ℥.iiii.& fiat electuarium.

Ista compositio a multis corrupta est, & male cõponitur: multi.n.addunt & in suis receptis reperiunt ultra præscripta Miconis:& exponunt quod est papauer nigrum & false nam idem est quod papauer album: ut uult Gentilis super 5.can.sed litera debet stare ut præscripsi.

Vsus istorum opiatorum non debet ẽt nisi transactis sex mensibus. Et inueterata ultra sex annos non uigorosæ electuaria hæc operantur: immo declinant ab eorum uirtute, maxime stupefactiua seu opiatã &c.

SVFVF aromaticum Mes. confortat stomachum digestionem facit bonam: uentositatem dissolui: oris odorẽ facit bonum. Cuius permixio hæc est.

℞.Anisi aur.xii.	Ligni aloes,
Seminis fœniculi.aur.iiii.	Corticis citri.an.aur.i.s.
Liquiritiæ rasæ,	Musci boni.gra.xv.
Zingiberis.an.aur.iii.	Zucchari tabarzet ad pondus omnium.
Garyophyllorum,	
Macis,	Zucchari habet medium pondus omnium.
Cinnamomi electi,	
Galangæ,an.aur.ii.	Dosis eius est aur. ii. cum uino bono.
Galliæ muscatæ.aur.i.	

SIEF album cum opio Mesue: conferens ophthalmiæ & doloribus oculorum. Cuius permixtio hæc est.

℞.Cerussæ lotæ in aqua rosa.ʒ.x.	Amyli.ʒ.ii.
	Dragacanthi albi.ʒ.i.
Sarcocollæ.ʒ.iii.	Opii.ʒ.s.

Fiant trochisci parui longi, sicut suppositoria.

SIEF Album sine opio Mesue. valet ut supra. Cuius permixtio.

℞.Cerussæ lotæ in aqua rosa.ʒ.x.	Amyli.ʒ.ii.
	Dragacanthi.ʒ.i.
Sarcocollæ.ʒ.iii.	

Fiant trochisci parui longi ad modum suppositorii de.℈.s.pro quolibet uel circa.

SVPPOSITORIA ad tenasmon magistralia: ualent tenasmon & ægritudinibus ani.

℞.Terebenthinæ,	Croci.ʒ.i.
Myrrhæ,	Opii,
Thuris.ana.ʒ.i.	Licii.i.succi.an.ʒ.ii.

Et cum albumine oui fiant suppositoria ad longitudinem unius digiti & applicetur, parum unum filii:& sic fit.

SVPPOSITORIA alia ad tenasmõ. Cuius permixtio.

℞.Thuris.	Licii,
Vernicis,	Myrrhæ,
Opii,	Croci.ana.ʒ.i.

Sanguinis draconis an.ʒ.i. Et fiant suppositoria cum uino uel albumine oui & cum filo: ut supra.

SVPPOSITORIA de Cyclamine & de aliis gummis.

℞.Myrrhæ,	Opopanaci,
Castorei,	Cyclaminis, idest panis porcinus an.ʒ.i.
Nigellæ.ana.ʒ.i.	

Et fiant suppositoria cum tryphera & cum filo.

SVPPOSITORIA Constructiua.

℞.Litargyrii,	Croci,
Olibani,	Opii.an.ʒ.ii.
Masticis.an.ʒ.ii.s.	

Et fiant suppositoria cum filo.

SACCVLVS pro corde sic fit.

Require in isto capit. de pulueribus pro sacculo cordis.

SACCVLVS pro capite fit. ut patet in isto ca. de pulueribus,& incipit. Puluis pro capite.

SACCVLVS alius pro capite.

℞.Vernicis ℥.ii.	Garyophyllorum,
Macis,	ana.ʒ.iiii.

Misce & fiat sacculus.

SACCVLVS pro stomacho sic fit.

℞.Absinthii sicci.M.i.	Cinnamomi.ʒ.iii.
Mentæ siccæ,	Macis,
Rosarum rubearum.	Garyophyllorum,
Coriandrorum præparatorum,an.M.i.	Spicæ,
	Galangæ.an.ʒ.s.
Masticis.ʒ.i.	

Conterantur grosso modo: & fiat sacculus.

SACCVLVS alius pro stomacho.

℞.Rosarum rubearum.M.i.	Coriandrorum præparatorum.
Absinthii sicci,	Seminis anisi.an.℥.ii.
Mentæ siccæ.an.M.i.	

Misce & conterantur grosso modo & fiat.

SACCVLVS pro pulsibus.

℞.Chelidoniæ.M.s.	Papaueris.an.M.s.
Meliloti,	

Pistentur grosso modo & fiat sacculus.

SACCVLVS pro fianchis sic fit.

℞.Furfuris frumenti,	Florum camæmillæ. ana quãtum sufficit.
Seminis anethi,	

STOMACHICVM calidum Nicolai: confortat digestionem uirtutem adiuuat,& iliosis satis ualet.

℞.Cinnamomi,	Spicæ,
Zingiberis an.ʒ.ii.	Macis,
Garyophyllorum,	Ligni aloes,
Galangæ,	Cardamomi an.ʒ.s.
Nucis Muscatæ an.ʒ.s.	Zucchari albi.lib.i.

Misce & fiat confectio in morsellis aut in puluere.

STOMACHICVM frigidum Nicolai: ualet contra omnem calorem: sitim reprimit: & patientibus debilitatem ex calore nimio potenter subuenit acutis et peracutis mirifice prodest.

℞.Sandali albi,	Seminis melonis,
Sandali rubei.an.ʒ.i.s.	Succi liquiritiæ,
Spodii,	Rosarum rubearum,
Berberis,	Violarum,
Seminis portulacæ,	Florum nenupharis.an.ʒ.i.
Seminis scariolæ.an.ʒ.i.	Zuccari albi.

Et fiat confectio cum lib.i.aquæ rosæ.

STOMACHICVM laxatiuum.

℞.Diagrydii.℥.i.	Seminis anisi,an.ʒ.i.
Turbith,	Cinnamomi,
Folliculorum senæ.an.℥.i.	Garyophyllorum,
Masticis,	Spicæ,an.ʒ.i.
Rosarum rubearum an.ʒ.ii.	Zucchari albi,lib.ii.

Et misce,& fiat,& detur dosis eius est.ʒ.iiii.

SPECIES pro composita de rapis.

℞.Seminis fœniculi.lib.iii.	Seminis carui. lib.i.
Seminis coriandrorum,lib.i.	Seminis anisi.℥.vi.
℥.vi.	

Pistentur grosso modo & aspergantur super rapis & super ponatur acetum quantum sufficit.

Specierum pro ceruelato.

℞.Piperis.℥.iii.	Croci.ʒ.i.
Garyophyllorum,	Salis communis.℥.iiii.s.
Zingiberis an.ʒ.ii.	Carnes porcinas lib.iii.
Cinnamomi fini.ʒ.iiii.	de ℥.xxviii.per.lib.
Nucis muscatæ,	Casei ueteris & boni ℥.xii.
Macis an.ʒ.i.	Et fiat ceruelatum bonum.

Salsa confecta sic fit.

℞.Zingiberis ℥.ii.	Synapis ℥.iii.
Cinnamomi,	Nucis muscatæ,
Piperis an.℥.ii.	Piperis longi,
Garyophyllorum,	Coriandrorum præparatorum ana.ʒ.iiii.
Galangæ,	
Macis an.ʒ.ii.	Allii mundi.℥.i.s.
Serpilli,	Salis communis.℥.ii.
Petrosillii ana.℥.ii.	Amygdalarum mundatarum,
Maioranæ,	
Mentæ,	Passularum an.lib.ii.
Croci an.ʒ.iiii.	Mellis despumati lib.xii.

Pistentur omnia subtiliter & incorporentur cũ melle & referuetur:& quando operari oportet dissolue cum forti.

Syrupus acetosus simplex Mesue, ualet ad materias calidas,frigidas,subtiles & grossas & uiscosas siue adhærentes & facit penetrare medicinas in partes quas forte non penetrarent. Et facit acquirere diuisiuas sectiones duri & difficilis:& modus operationis est.

℞.Zucchari albi lib.v.Aquæ fontium lib.iiii.Et cũ ea clarificetur zuccharum:quo clarificato cũ igne lento semper spumam abiiciendo:deinde proiiciatur super illud, Aceti uini albi lib.ii.in leui & forti lib.iiii.& in mediocri lib.iii.& da ei post illud perfectionem decoctionis. Sed usitatus modus est ponere lib.ii.aceti & facere syrupum:& hic in usu est.

Multi dubitant in hac recepta:& apparet eis ambiguum id quòd Mes.dicit:& referunt illud forte:& illud debile: & illud bene ad acetum. Et non debet referri ad acetum: sed ad uirtutem syrupi:& sic clara est litera.

Syrupus de radicibus Mes. siue acetosus compositus in alia est magistralis:ualet ad coleram grossam difficilẽ & ad phlegma.Incidit.n. & abstergit & aperit oppilationes quæ sunt in hepate & splene & renibus.Cuius permixtio.

℞.Radicum apii,	Seminis fœniculi,
Radicum fœniculi,	Seminis anisi,
Radicum petrosilii,	Seminis ameos,
Cadicum endiuiæ an.M.i.	Seminis sparagi an.ʒ.iiii.
Semiuis apii.ʒ.iii.	Aceti boni lib.ii.

Omnia præter acetum bulliant in lib.xx. aquæ ſm artem usq; ad consumptionem & perfectam coctionem:deinde colentur & in colatura addatur Mellis purificati aut zucchari lib.iiii.Et aceti quantitas præscripta:& coquatur ad perfectam coctionem:& appellatur syrupus iste de radicibus cũ aceto, si uero facere uis illum sine aceto remoueas acetum & erit factum & erit radicibus.

Triplex fuit necessitas syruporũ cõpositionis:prima fuit conseruatio uirtutum rerũ in toto anno:secunda exhibitionis rerũ in forma potabili:uolẽdo uirtutem rei præter eius substantiã,tertia pp infirmos qui non possunt sumere medicinas nisi in hac forma:& pp has causas syrupi reperti sunt.

Radices anteq̃ exiccentur bene lauandæ sunt & ab interiori ligno mundandæ:deinde ad solem siccandæ:deinde reseruande a fumo & humiditate sunt.& ita fere omnes herbę bene exiccantur & conseruantur.Flores uero in umbra.

Radices simplicicer prolatæ sunt quinq; numero.s.radix fœniculi:apii: petrosillii:brusci:& sparagi.

Semina quatuor frigida communia minora sunt ista. Semen endiuiæ:lactucæ:scariolæ:& semen portulacæ: ideo si simpliciter scriptum reperiatur seminum communium frigidorum minorum de istis intelligatur.

Si uero scriptum reperiatur quatuor seminum communium calidorum maiorum.ista ponantur.s.semen anisi fœniculi:carui: & ameos:qui illa sunt.

Semina uero quatuor cõia minora calida sunt ista:semen apii:petrosilini:cymini,& nasturtii:immo si simpliciter scribatur quatuor semina cõia minora calida de istis intelligaẽ.

Syrupus factus cũ melle simpliciter melius ualet q̃ factus cũ zuccharo: & quadruplex est cã.Prima est:quia mel cũ sit uiscosum melius cõseruat medicinas cõponentes syrupũ q̃ zuccharũ.Secunda ratio:quia mel magis mundificat materias,tegitq; horribilitatẽ medicina℞ quàm zuccharũ.Tertia quia mel est dulcius.Quarta causa,quia melius digerit quã zuccharũ.Et licet syrupus factus cũ melle melius sit ad digerendum & mundificandũ:tñ ad infrigidandum & confortandum melius ualet syrupus factus cũ zuccharo quàm cũ melle. Vnde si intendimus digerere,abstergere, calefacere, & mundificare fortiter,debemus facere syrupum cum melle. Si infrigidare,confortare,leniterq; aperire: cum zuccharo bono.Si utrunq; fiat cũ utroq; ideo notent ignari & trouantuli aromatarii,qui suos syrupos propter auaritiam cũ melle faciunt.Maior.n.intentio syrupi est confortare,infrigidare, & leuiter digerere,quàm aliud facere,quare &c.

Syrupus de duabus radicibus & est magistralis.

℞.Radicum petrosilii.

Radicum fœniculi an.M.i.Bene lauentur & a ligno interiori mundentur & abradantur:deinde bulliant in li.viii.aquæ usq; ad consumptionem medietatis: deinde colentur & prędictæ colaturæ addantur zucchari albi clarificati li.ii.& bulliaut usq; ad perfectam decoctionem in formam syrupi.

In isto syrupo sunt qui ponunt radicem apii loco radicis petrosilii.Sed quia apium habet in se hanc proprietatem q epilepsiam mouet: ideo mihi suspectum est: & loco ipsius poni facio petrosillium.

Syrupus de succo endiuiæ ualet ad oppilationem hepatis:& extinguit inflammationes febrium & sitim & hepar calefactum. Cuius permixtio.

℞.Succi endiuię cocti & depurati & colati li.iii.Zucchari li.iiii.Et fiat syrupus decoquẽdo debito mõ:& est in usu.

Succi omnium herbarum conseruantur per annum & nõ ultra. si supra eos ponatur parum olei oliuarum & bene sint clarificati:ut in syrupo de bizantiis ostenditur:& apponendi sunt in uase uitri uel saltim uitreato: demum transacto anno sunt abiiciendi.

Syrupus de endiuia magistralis.

℞.Foliorum endiuiæ,	Diantos.M.ii.
Hepaticæ,	Radicum endiuiæ,
Capillorum uen.an.M.iii.	Aquæ endiuiæ an.lib.i.

Bulliant hæc ſm artẽ in li.xviii. aquæ usq; ad consumptionem duarum partium deinde colẽtur & colaturæ addantur. Zucchari clarificati.li.vi.& fiat syru.coquendo debito mõ.

Nota hic unũ uniuersale,q si uis facere syrupum magis clarũ:tũc in decoctione debes Zuccharũ clarificare: sed tũc syrupus non est tantæ uirtutis. Ideo semper zuccharum per se clarificari soleo facere deinde decoctionem supra addo.

Syrupus alius de endiuia,cuius inuentor fuit Gentilis de Fuligineo quẽ manu propria eius descriptũ ego iã uidi:efficacior & melior præscripto.Cuius permixto hæc est.

℞.Succi endiuiæ,	Succi hepaticæ an. lib.iii.

Clarificenẽ seu purgenẽ prædicti succi ad ignem ut expedit.

℞.Rosarum,	Capillorum ueneris,
Violarum,	Hordei mundi.
Lentiginis aquæ.i.loraminiæ	Seminum communium frigidorum maiorum an.℥.i.
Florum nenupharis,	
Polytrichi,an.℥.s.	

Bulliant omnia hæc ſm artem in lib.vi.aquæ usq; ad consumptionẽ tertiæ partis:deinde colentur,& colaturæ addantur Zucchari clarificati lib.iiii.& fiat syrupus qui aromatizetur cum infrascriptis subtili modo puluerizatis.

℞.Sandalorum alborum,	Ligni aloes,
Sandalorum rubeorum,	Cinnamomi,
Berberorum,	Corticum citri.an.℈.i.
Seminis cydoniorum an.℈.i.	

Subtiliter pulverizentur, & syrupus aromatizetur, est enim efficacior.

Aromatizatio dupliciter fieri potest. primo ꝙ postquam syrupus perfecte coctus est proiiciantur ea ex quibus debet aromatizari:& permittantur solum una ebullitione bullire:deinde ab igne remoueantur & referuentur.

Alio modo postquam syrupus perfecte coctus est, & ab igne remotus, possunt aromata ex quibus aromatizari debet intus apponi, & simul longo tempore concutiendo misce & sic uirtutem accipiet earum:& hoc modo aromatizatio fit.uterq; modus est laudabilis.

SYRVPVS rosatus ex infusione rosarum Mesue conferens adustioni febrium uehementer, siti & inflammationi pectoris. Cuius permixtio.

℞.Infusionis rosarum uiridiũ lib.v. Zucchari bo.li.iiii. Misce & fiat syrupus decoquendo debito modo.

Modus infusionis rosarum talis est. Accipe foliorum rosarũ uiridiũ mundatarũ.li.vi.ponantur in uase uitreato stricti orificii:& super eas fundantur aquæ feruentis lib. xv. & stringatur orificiũ uasis:& dimittatur per horas ix. Deinde coletur & bene rosæ exprimantur:& postea abiiciantur. Et iterum tantundem foliorũ rosarũ recentiũ in dicto uase ponantur. & supra dictã aquam colatam quæ denuo fuerit calefacta proiiciatur & obturetur & permittatur ut supra: & iterum tertio hoc fiat:deinde coletur & si referuare uolueris apponatur ad solẽ per dies xl.in uase uitreo stricti orificii,et distilletur parum olei oliuarum in orificio eius: postmodũ referua: & de dicta infusione accipe quando uolueris ponendo æqualem quantitatem zucchari cum ea.

SYRVPVS de rosis siccis magistralis confert fluxui uentrix ex caliditate.

℞.Infusionis rosarum siccarum rubearum.
Zucchari clarificati an.lib.ii.

Misce & fiat syrupus decoquendo debito modo.

Infusio rosarum siccarum fit ut infusio rosarum uiridium hoc excepto, quòd loco uiridium ponuntur rosæ siccæ: sed secundum eandem quantitatem tam de rosis quam de aqua.

Omnes syrupi restringentes ut syrupus rosatus, de granatis de myrtis: & cæteri constrictiui debent bene decoqui: lenitiui uero uiolati e contrario.

SYRVPVS de succo rosarum confert in acutis & peracutis febribus & soluit natura cum facilitate.

℞.Succi rosarum rubearum lib.iii. Zucchari lib.iiii. Et cum aqua fontium clarificetur: & fiat syrupus.

SYRVPVS de succo acetolæ Mes.confert febribus cholericis, & inflãmationi stomachi & confortat cor calidũ & stomachum, & est conueniens febribus pestilentialibus.

℞. Succi acetosæ purificati lib.iii.Zucchari clarificati li.ii.Et fiat syrupus decoquendo debito modo & referuetur.

In syrupis unum uniuersale nota. Syrupi enim aut cum Zuccharo aut cum melle aut sapa fiunt.

Syrupus qui de zuccharo fit, melius debet decoqui q̃ qui cum melle componitur:cũ mel sit magis cõseruatiuum & minus corruptibile. Et ideo syrupus cum melle factus diutius conseruarur. Syrupus factus de melle quãto minus decoquitur, tanto magis laxat:& quanto plus coquitur, tanto plus restringit. Syrupi in æstate magis coquẽdi sunt q̃ in hyeme & oĩ tpe, syrupus quanto magis coquitur tanto melior est.

SYRVPVS de agresta Mes.confert uomitui & solutioni choleric æ, & inflammationi stomachi, & siti laboriosæ & febribus cholericis:& confortat stomachũ prægnantium quæ facile recipiunt superfluitates: & ualet contra uenena & modus operationis eius est sicut syrupus de acetositate citri:& quidam condiunt cum garyophyllis. Cui permixtio.

℞.Succi uuæ acerbæ.lib.xii.Decoquatur lento igne usq; ad consumptionem tertiæ partis, deinde coletur & postea permittatur donec clarescat:& postea, accipe de eo claro lib.vii.Zucchari clarificati.li.v.Et simul coquantur usq; ad perfectam coctionem & referuetur.

Succus iste extrahi debet ex uuis citrinis declinantibus ad rubedinẽ non maturis ultima hebdomada Iulii, & post ipsarũ collectionẽ stent per tres dies, deinde succus extrahatur anteq̃ hebdomada illa transeat:quia elapsa illa hebdomada stella canis abscondit & succus eius nõ est tãtæ pfectionis.

Insuper incidenter hic est notandũ ꝙ illa quæ dantur pro fluxu uentris ad constringendum:debent exhiberi statim ante cibum, Quæ uero propter uomitum dantur, immediate sumpto cibo danda sunt.

Syrupus de papauere Mesue conferens ad tussim siccam & phthisim, & catarrhum, faciens ad somnum.

℞ Papaueris albi,	Seminis lactucæ.ʒ.xl.
Papaueris nigri & proprie capita eorum an.ʒ.l.	Seminis maluæ,
Capil.ueneris.ʒ.xv.	Seminis cydoniorum, ana ʒ.vi.
Liquiritiæ.ʒ.v.	Zucchari albi,
Iuiubarum num.xxx.	Penidiorum an.℥.viii.

Coquantur omnia in lib.iiii.aquæ pluuialis usq; ad consumptionem medietatis:deinde colentur. Et clarificentur cum prædicto zuccharo & penidiis & fiat syrupus.

Semina omnia mucillaginem faciẽtia non sunt sic ad bulliendum seu decoquendum cum aliis rebus ponenda: sed sunt in pecia liganda demum, ad bulliendum ponenda:& sic uirtus earum in syrupo transit: & uiscositas quæ syrupum uiscosum redderet retinetur &c.

Alii sunt qui addunt sapam seu uinum coctum in hoc syrupo.℥.vi.ut dirigat uirtutem aliarum medicinarum ad pectus.sapa enim multum pectori amicatur.

SYRVPVS de pomis simplex Mes.confortat cor debile & sanat syncopim & tremorem cordis.

℞. Succi pomorum dulcium. Succi pomorum acetosorum an.lib.v.Bulliant ambo simul usq; ad consumptionem medietaris:deinde infunde in eis setam tinctam in Kermes.i. tincta in gr.℥.s. & dimittatur in eis per dies duos usque dum clarescat deinde colentur. Et colaturæ addantur zucchari clarificati lib.iii.& fiat syrupus.

Seta tincta in Kermes. Nota ꝙ Kermes scriptũ cum r, sine s, idem est ꝙ granum cum quo seta tingitur:scriptum uero cum s, scilicet Kesmes.i.passulæ.hoc bene nota: quia diuersitas literæ diuersificat rem.

Omnes syrupi facti ex succis, semper zuccharum debet esse clarificatum & coctũ per se postea uero succi sunt addendi: & ratio est, quia per longam ebullitionem succi uirtus deperditur:& hoc intelligas de succis fructuum & uinis aromaticis, quia hi parum sustinent de decoctione. Succi uero radicum quanto magis decoquuntur, tanto puriores redduntur. Herbarum uero succi mediocrem sustinent de decoctione, & illa mediocri purificantur.

Pomum simpliciter si scriptum reperiatur, de malo est intelligendum, ut Mattheus Syl.scribit.

SYRVPVS de pomis compositus Mes.in sua practica capitulo de soda ex aggregatione choleræ & phlegmatis, & confert ad ea quæ diximus in capitulo: & est nobile & expertum, & confert quartanæ & oppilationi splenis & omni ægritudini quæ est de melancholia.

℞.Capillorum ueneris,	Camæpithyos,
Radicum buglossæ domesticæ,	Stœcados,
	Chamædryos an.ʒ.vii.
Radicum buglossæ syluestris,	Squinanti,
	Ellebori nigri an.ʒ.iii.
Florum [illegible]arum,	Fumiterræ.℥.i.
Polypodii,	Eupatorii.ʒ.iiii.
Epithymi,an.℥.i.	Succi pomorum dul.
Folliculorum senæ.ʒ.vii.	vnc. viii.

Omnia præscripta præter epithymum, succum pomorum & capillorum ueneris, bulliant in lib.iiii.aquæ usque ad consumptionem medietatis:deinde bulliant cum eis ebullitione una epithymum & capilli ueneris: postea colentur, & cum succorum pomorum & zucchari clarificati lib.ii.fiat syrupus debito modo decoquendo.

Zuccharum ꝙ in syrupis ingreditur semper debet clarificari & purgari:& non solum in syrupis:sed in omnibus compositis.in quibus zuccharũ intrat. Modus igitur clarificandi talis est:qd pro oĩ lib.zucchari accipienda sunt duo albumina ouorum uel unum ad minus & lib.i.aquæ & simul aqua

& albumina ouorũ manibus sunt concutienda. Illa concussione multa spuma resultabit: & quanto magis concutiẽtur tanto maior fiet. In illa igitur spuma exponatur: et diu bullire permittatur: vsq; ad consumptionem medietatis: deinde ad stamineam panni bene lotam illa oīa bene colabis & sic erit zuccharum clarificatũ seu purificatum. Sed si uis clarificari syrupos & iulep sine albuminibus ouorum: ita ꝙ remaneant clarissimi & aurei coloris dum coquuntur, ponatur in uase succi granatorum acetosorum in fine decoctionis.℥.i.s. mirabiliter.n.clarificat. Et idem facit parum uini boni electi quando uinum granatorum non haberetur.

Syrvpvs de granis myrti Mesue vsualis: confert solutioni antiquæ & tussi, & confortat stomachum et pulmonem et uiscera. Et eius modus est sicut syrupus de agresta. Cuius permixtio.

℞. Succi myrtillorum lib.vi. Zucchari lib.iii.s.
Misce & fiat syrupus secundum artem.

Syrvpvs de myrtis magistralis ualet ut supra.

℞. Granatorum myrtillorum,	Rosarum rubearum, ana.ʒ.i.
	Spodii,
Carnium cydoniorum.	Hypoquistidos. ana.ʒ.iii.
Sumach.	Gummi arabici.ʒ.ii.
Acaciæ,	Masticis.ʒ.s.

Bulliant hæc omnia in lib.iii.aquæ ſm artem usq; ad consumptionem tertiæ partis: deinde colentur, & colaturæ addantur zucchari clarificati lib.iii.& fiat syrupus.

Syrupus de myrtis Mesue non fit in certis partibus, quia succus myrtillorum haberi nõ potest: & si haberi posset melior, & perfectior isto esset.

Syrvpvs de corticibus citri Mesue stomachum confortat, & facit oris odorem bonum. Cuius permixtio.

℞. Corticum pomorum citri recentium lib.i. Setæ tinctæ in Kermes ℥.s.idest in grana. Corticum cydoniorũ li.s. Decoquantur in aqua fontium lib.v.usque ad consumptionem duarum partium, deinde addatur zucchari clarificati & cocti.lib.i.coquatur usq; ad formam syrupi: & in fine aromatizetur cum musci granis.iiii.

Aduerte hic & cortices cydoniorum debent poni in fine quasi decoctionis, eo quia parum sustinent de decoctione: & hoc ratione aromaticitatis suæ.

Ad clarificandum zuccharum apponenda est pro omni lib.i.zucchari aquæ communis lib.i. & dicta quantitate bene clarificatur & purgatur.

Syrvpvs de acetositate citri Mesue. Cuius iuuamentum est magnum in extinguendo inflammationes choleræ rubeæ: & febres inflammatiuas uehementes, & febres pestilentiales: & propriæ q̃ sunt in æstate venenosa. Et confert ebrietati, vertigini, & siti uehemẽti. Cuius ꝑmixtio hęc est.

℞. Succi acetositatis citri li.xii. Decoquatur in uase uitreato super prunas usq; ad consumptionẽ tertiæ partis, deinde coletur & permittatur clarescere. Postea accipe ex eo claro lib.vii. Zucchari albi clarificati.li.v. Misceantur simul & coquantur ad ignem usque ad perfectam coctionem.

Ego autem aliter soleo fieri facere, & pauci sunt aromatarii qui sciant facere illud. Immo fere oẽs facientes hunc syrupum, diu in forma syrupi non potest stare, sed congelatur tanquam gella, & hoc aduenit imperitia faciẽtium. Sic igitur est faciendum. Accipiatur illud in quo acetositas reperitur citri: & ipsam in pecia subtili & spissa pone, leuiter que peciam exprimas non uiolenter, exiet liquor clarus nõ mucillaginosus. Accipe igitur de dicto liquore quãtitatem dictam zucchari albi bene clarificati, & debito modo cocti, quantitatem ut supra: & cum eo pone acetositatem, & soli exponas. Sol.n.cõsumet paruo tp̃e humiditatẽ superfluam acetositatis. Et remanebit clarum & illustrum tanquã aqua. hoc enim modo cypriani faciunt ut ab eis accepi.

Nota quòd Mesue dicit. accipe de iulep depurato. Istud accipe de zuccharo clarificato & iulepizato. non autem de iulep intelligit, ut quidam aromatarii fatui credunt &c.

Syrvpvs uiolatus compositus Mesue. confert tussi calidæ & pleuresi.

℞. Violarum.vnc.ii.sem.cydoniorum vnc.i.seminis maluę. vnc.i.iuiubæ. Sebesten.ana. numero .xx. Coquantur hæc cum lib.vi.aquæ cucurbitæ secundum artem usq; ad cõsumptionem tertiæ, partis, Zucchari clarificati lib.i.s. & fiat syrupus debito modo decoquendo.

Aqua cucurbitæ fit incidendo cucurbitas in grossa frusta, deinde ponantur in alembico, & aqua extrahatur.

Syrvpvs violatus ex infusione Mesue conferens ad febrem & inflammationem & asperitatem pectoris & tussim et pleuresim. Cuius permixtio.

℞. Aquæ infusionis uiolarum.lib.v. Zucchari clarificati lib. iiii. Misce & coquatur cum facilitate. & reseruetur.

Modus infusionis uiolarum hoc modo fit. Accipe uiolarum recentium lib.vi. ponantur in uase uitreato stricti orificii: & postea fundantur super eas aquæ pluuialis bulliẽtis. lib.xv. & stringatur orificium uasis, deinde permittatur per horas ix. His elapsis colentur aliqualiter exprimendo & denuo in uase prædicto tm̃ de floribus uiolarum recẽtium ponatur, & denuo eadem aqua bene calefacta super eas mittatur & stringatur orificium uasis, & sic per horas ix. dimittat̃ & iterum tertio hoc fiat seruando modum bis per te seruatum, & dimitte per horas.ix. & postq̃ aqua infrigidata fuerit coletur a uiolis. Et si illam conseruare uolueris, ponatur in uase uitreato stricti orificii, & distilletur parum olei in orificio eius: & stringatur caput eius, deinde soli exponat̃ per dies.xl. deinde remoueatur & conseruetur.

Violæ sunt colligendæ in mense Martii, & de eis syrupũ facias, & omnia alia necessaria.

Syrupus uiolatus si simpliciter reperiatur scriptum, de syrupo isto ex infusione semper est intelligendum: & non de composito, siue de syrupo uiolato composito &c.

Syrvpvs de iuiubis Mesue conferens ad raucedinem uocis & tussim et pleurisim. Cuius permixtio.

℞. Iuiubarum nu.lx.	Seminis melonum.
Violarum,	Seminis lactucæ,
Seminis maluarum.an.ʒ.v.	Dragacanthi, ana.ʒ.iii.
Capillorum ueneris.vnc.i.	Liquiritiæ,
Seminis cydoniorum.	Hordei mundi excorticati.
Seminis papa.albi an.ʒ.iii.	ana.vnc.i.

Decoquantur in lib.iiii.aquæ fontium scd̃m artem uel aqua pluuiali vsq; ad consumptionem medietatis: deinde colentur & colaturæ addantur zucchari clarificati lib.ii. & fiat syrupus debito modo decoquendo. In hac compositione fere omnes textus sunt corrupti, litera.n.multorum dicit iuiubarum. lib.x. quòd hæc litera falsa sit apparet cum dicit coquantur in lib.iiii.aquæ. nõ enim possibile est: cum maior fit quantitas iuiubarum quam aquæ.

De hordeo nota quòd auctor uult ꝙ excorticetur. amoto enim cortice exteriori tollitur uirtus eius abstersiua & remanet uirtus lenitiua cum aliquali siccitate.

Dicit insuper in aqua fontis coqui debet, eo quia post pluuialem subtilior est & penetrationi aptior.

De aqua pluuiali multa infra dicentur.

Syrvpvs de scabiosa magistralis.

℞. Radicum scabiosæ.M.i. hordei mundi a cortice superiori.M.ii. Corallorum rubeo.ʒ.ii. Aquæ pluuialis lib.x. Bulliant oīa simul usq; ad crepaturam hordei, & cocturam radicis, deinde colentur exprimẽdo. Cui colaturæ & expressio nĩ addatur. Succi scabiosæ lib.i. Et iterum cum p̃dictis bulliat succus usq; ad ipsius purificationem, deinde coletur, & his addantur zucchari clarificati li.ii. Pulueris corallorum rubeor.ʒ.ii. Coquantur usq; ad perfectam coctionẽ & reseruetur. De aqua pluuiali & de corallis in isto syrupo cur restringãt, & syrupus iste dilatet partes pectoris, rõ dr̃ in syrupo de liquiritia ponitur aqua rosata, quia eadem est rõ &c.

Syrvpvs de granatis Mesue. valet contra febres cholericas & phlegmaticas multæ inflammationis & sitim. Cuius permixtio hæc est.

℞. Vini granatorum dulcium, & uini grana. aceto.an.lib.v.

Coquantur simul usq; ad consumptionẽ medietatis, & dimittat̃ postea ꝑ duos dies dũ clarescat & resideat, postea remotis residentia colẽtur, & his addãtur zucchari clarificati lib.iii. & coquantur ad formam syrupi. Et in medio coctio-

nis addatur setæ tinctæ in Kermes.i. in gra.ʒ.ii. & permittantur vsque dum facta sit perfecta decoctio.

Vinum granatorum fit. Accipiendo grana granati mundadata a corticibus & inuoluuntur pecia, & sub torculari ponuntur & exprimuntur & facta expressione colatur & in ampullis ponitur & soli exponit̃ p aliquot dies:deinde sine residētia seu sine fece mittat̃ postmodū oleū oliuaꝝ sup illd̃ apponit̃ & reseruat̃ bene, p annos.iii. cōseruat̃ i bonitate.

Hic notandum ꝙ zuccharum quod ingreditur in isto syrupo debet esse ab aliqua decocta purgatum:ita quòd in eo nulla uel bene pauca sit aqua, quando uinum prædictum granatorum cum eo misceтur: eo quia si longa coctione cū aqua coqueretur uirtus eius deperderetur.

SYRVPVS de menta Mes. ex inuentione nostra : & est in usu:ualet ad stomachū frigidū,confortat nauseam:uomitū fluxū uentris,singultū sedat.Cuius permixtio hęc est.℞. Succi cydoniorum muzorum & dulciū.Succi granatorum acetosorū dulciū & muzorum.an.lib.i.s. Proiiciatur super eos mentæ siccæ.lib.i.s. Foliorum rosarū rubearū.℥.ii. Et simul dimittant̃ p diē & noctē. deinde coquantur cum facilitate usq; ad medium.i.mediocri decoctione: deinde coletur & his addatur. Zucchari clarificati.lib.ii. Et fiat syrupus debito modo coquendo & aromatizetur cum gallia.

Syrupus nihil aliud est quàm decoctio uel succus inspissatus cum aliqua re dulci.s.uel cum melle, uel cum zuccharo uel cum sapa.Succus autem est rob.Rob enim est succus inspissatus per decoctionem ab igne uel sole sine aliqua re dulci: & hæc est ipsorum differentia.

Muzum enim proprie dicitur: cuius sapor est compositus ex dulci & acetoso.

In hoc syrupo sunt qui loco zucchari ponūt mel. Ego.n. zuccharo magis laudo. cū ad maioris intentiones cum zuccharo facto cōueniat,maioreq; tēperātiam habeat. Vbi uero intenderemus calefactionem maiorē cū melle fieri pōt.

SYRVPVS dinarii & eius interpretatio est syrupus de bizantiis Mesue faciens ad febres oppilationum & febres colericas & phlegmaticas: quarum difficilis est eradicatio & ad ictéritiam.Cuius permixtio hæc est.

℞.Succi endiuiæ.	Succi boraginis uel
Succi apii.an.lib.ii.	Succi buglossæ.an.lib.i.
Succi lupulorum.	

Bene depurentur, deinde depurati bulliant in eis.

Foliorum rosarum rubearum.℥.ii.	Seminis anisi.
	Seminis fœniculi.
Liquiritiæ.ʒ.iii.	Seminis apii.an.ʒ.iii.
Spicæ.ʒ.ii.	Postea colentur.

Accipe igitur de prædicta colatura lib.iiii. zucchari boni & clarificati lib.ii.s. Et coquantur cum facilitate omnia simul', donec ad formam syrupi coquātur & reseruetur: & hic erit syrupus de bizantiis sine aceto.

Si uero facere uolueris dictum syrupum cum aceto, addas ad omnem partem succorum depuratorum partem mediam. Cum igitur in dicto syrupo apposueris lib.iiii.succorum in quibus fuerint bullitæ, res præscriptæ ponas aceti lib.ii.Et erit syrupus de bizantiis cum aceto. nihil ultra erit addendum uel minuendum.

Hic multi laborant aromatarii diuersimode ut succos cōseruare possint: et nō tm̄ istos, sed oēs alios.Quidam uero post expressionem dictorū succorum bullire ad ignem eos faciunt: deinde reseruāt: & hoc mdo corrumpuntur. Alii post expressionem & colaturā factam cum staminia ad solē ponunt:& facta residētia remouēt illos ad residētia,deinde reseruant:& hoc modo etiā corrūpuntur.Ego uero post expressionē illos colari facio p staminiam: deinde iterū colari facio per sacculū factū ex tela spissa, ac sic clarificarem syrupum,intātum quod pars grossa superflua hoc modo purificatur. Et quia quādo nō trāsit pp partē spissam claudētem sacculum, tūc uacuo. & sacculū bene lauo: deinde repono succum:&sic facio donec totū sit colatū:deinde in ampulla pono, & supra parum olei oliuarum, deinde soli expono per dies.xv. & si residentiam aliquam faciunt, illam amoueo:& illos sic colatos reseruo,nō solū per annum:sed per annos,& menses: & sic facio de uino granatorum & cydoniorum semper ponendo oleum.

Illud enim a putrefactione conseruat: & tu bene nota.

Succi enim isti & similes herbarum in uasis uitreatis uel uitri conseruari debent. Liquores uero oculorum debent reseruare in ua se æneo.

Hic nota ꝙ succi hi & omnium herbarū solum per annū conseruantur in sua bonitate si cū oleo ut supra aptētur & nō plus quare,in capite anni debēt succi de nouo fieri,et antiqui alterius anni abiici,cū iam oēm uirtutē suā amiserint.

SYRVPVS de fumoterræ maior Mesue,quod est in usu, stomachum & hepar confortat,oppilationē aperit, & morbos cutis curat: & proprie quorum materia sunt humores salsi aut adusti sicut est scabies, impetigo, serpigo, & lepra. Cuius permixtio.

℞. Myrobalanorum citrinorum.	Liquiritiæ,
	Rosarum rub.an.ʒ.iiii.
Myrobalanorum Kebulorum.ana ʒ.xx.	Epithimi,
	Polipodii. an.ʒ.vii.
Florum bora.uel buglossæ,	Prunorum,
Violarum,	Passularum.ana.℥.vi.
Absinthii,	Tamarindorum,
Cuscutæ.ana.℥.i.	Casiæ fistulæ.ana.℥.ii.

Hæc omnia bulliant secundum artem in lib.x. aquæ usq; ad perfectam coctionem casia, & tamarindis exceptis:deinde colentur:in qua colatura dissoluātur casia et tamarindi:deinde addātur Zucchari clarificati.Succi fumiterræ depurati.an.lib.iii.Et coquātur ad formam syrupi.

Bulliant in aqua tunc de aqua communi est intelligendū scilicet uel pluuiali uel fontis,& non solum in hoc syrupo: sed in omnibus aliis compositionibus: in quibus absolute reperitur bulliant in aqua.

In aliquibus receptis, & etiā fuit opinio multorum ꝙ in hac recepta rosæ non essent apponēdæ: & dn̄t quòd fuit error scriptoris, qui scribere debebat liquiritiæ rasæ & scripsit rosæ:sed salua pace scriptorum dico, ꝙ rosæ apponēdæ sunt:et auctor illas apposuit,ut ipsarum uirtute reprimatur acuitas multarum medicinarum in ista compōne intrantiū.

SYRVPVS de prasio Mesue conferens senibus & frigidis natura,et ægritudinibus q̃ fiunt in pectoribus eorum, & tussi antiqua,et asthmati,et phlegmate grosso, & putrido,& proprie ei cuius difficilis ē spiratio. Cuius pmixtio.

℞.Prasii.℥.ii.	Seminis maluæ,
Hyssopi,	Fœnugræci,
Capillorum uene.an.ʒ.vi.	Ireos.ana.ʒ.iii.
Liquiritiæ.℥.i.	Seminis lini.
Calamenti,	Seminis cydon.ana.ʒ.ii.
Seminis anisi,	Passularum.℥.ii.
Radicum apii,	Ficcum siccarum. nu.xv.
Seminis fœniculi.ana.ʒ.v.	

Bulliant hæc omnia secundum artem in lib.x.aquę usque ad consumptionem medietatis: deinde colentur et his addantur.Penidiarum,lib.ii.Mellis purificati li.ii.Et fiat syrupus debito modo coquendo.

De prasio, nota quòd in hoc syrupo ponenda est herba prasii non succus. Electuarium uero fieri debet ex succo non de herba.

Varia reperitur litera in diuersis Mesue de hoc syrupo. in aliquibus.n.basis huius syrupi est radix fœniculi & apii: in aliquibus ficus:in aliquibus hyssopi: in aliquibus capillorum ueneris.Et si sic nō debet appellari syrupus de prasio: quia alia et alia est intentio quam ponunt Mesue: sed recepta debet stare ut supra scripta est:& sic erit intentio syrupi de prasio secundum Mesue.

SYRVPVS de absinthio Mesue conferens ad casum appetitus:& debilitatem stomachi: & mollificationē uiscerū & debilitatem hepatis & dolorem. Cuius permixtio.

℞. Absinthij romani ℥ vj.Foliorū rosarū rubearum ℥. ij. Spicæ ʒ.iii.infundantur hæc omnia per diem & noctē in uino albo bono antiquo & odorifero. Succi cydoniorū.ana. lib ii.s.ponendo in lapideo uase,deinde coquātur cū facilitate usque ad cōsumptionem medietatis,deinde colētur,& colaturæ

colaturæ addantur: mellis bene purificati lib.ii.& fiat syrupus debito modo coquendo.

In vna compositione si inuenitur vna res. Cuius plures sunt species quam illarum rerum debemus intelligere. uerbi gratia cum scribitur spicæ uel rosarum &c. dico ꝙ debemus intelligere speciem præualentem aliis in uirtute, ut de spica nardi quæ melior est & de rosa rubea, quia illa prēualē te albis in virtutem.

SYRVPVS de epithymo Mes. choleram nigrā & humores adustos cum virtute expellens morbos ex eis factos curat: & confert propriæ eis qui parati sunt ad lepram: & qui cancrum patiuntur: & vulnera fraudulenta & fistulas & scabiem & saphati. Cuius permixtio hæc est.

℞. Epithymi boni & hortensis.ʒ.xx.	Myrobalanorum belliricorũ.
Myrobalanorũ citrinorum	Liquiritiæ,
Myrobalanorum indorum. ana.ʒ.xv.	Polypodii,
	Agarici,
Cuscutæ,	Stœchados.an.ʒ.vi.
Fumiterræ.an.ʒ.x.	Rosarum rubearum,
Thymi,	Seminis fœniculi,
Calamenti,	Seminis anisi ana.ʒ.ii.s.
Buglossæ.s.herbæ,	Prunorum nume.xx.
Myrobalanorum emblicorum ana.ʒ.vi.	Passularum enuclea.℥.iiii.
	Tamarindorum.℥.ii.s.

Bulliant hæc omnia tamarindis exceptis in lib.xv. aquæ ſm artem usq; ad consumptionē medietatis, deinde colent̄, & cum prædicta colatura dissoluantur tamarindi, deinde addantur zucchari clarificati lib.iii. Rob.i. uinum coctum seu sapa lib.ii.& fiat syrupus debito modo coctus.

Epithymi hortensis, dicitur hortensis, eo quia hortense minus vigorosum est quam quod in montibus nascitur, & cōiter minorē habet malitiam. Et hoc scribit Sauonarola in sua practica capitulum, de hydropisi asclite de succo radicis ireos & tu uide: & Auic.lib.2.cap.vi. vbi dicit ꝙ res syluestres sunt omnibus domesticis fortiores, & de syluestribus ꝙ montanæ fiunt fortiores.

Passulæ in hoc syrupo ponuntur vt vigorent operationē epithymi, & remoueant malitiam ipsius quæ timetur ex sua nitrositate. Et ut conferent operationem myrobalanorum & remoueant ab eis malitiam hanc quæ est ut non remaneāt in villis stomachi & intestinorum. Folia colligenda sunt qñ habent quantitatem debitam & non sunt parata ad casum, & non amiserunt colorem suum proprium.

SYRVPVS de thymo Mes. conferens ægritudinibus pectoris & pulmonis frigidis, & stomachi, & hepatis & est medicamen bonum, & confert frigoribus qui fiunt in hyeme, & confert frigidis complexione. Cuius permixtio.

℞. Extremitatum thymi.℥.ii.	Seminis apii,
Calamenti,	Seminis dauci.an.ʒ.iiii.
Mentæ siccæ.an.ʒ.v.	Passularum enucleatarum.i. ab omni immunditia purgatarum.℥.iiii.
Seminis anisi,	
Seminis fœniculi.an.ʒ.iiii.	

Bulliant hæc oīa ſm artem in lib.x. aquæ usq; ad consūmptionem medietatis, deinde colentur & colaturæ addatur mellis purificati lib.ii.& fiat syrupus debito modo coquendo, & aromatizetur cum galliæ.ʒ.ii.

Si in receptis reperitur gallia absolutæ scripta de gallia magna est intelligendū tanquā de digniori & perfectiori.

Passulæ hoc in syrupo ponūtur, ut corrigant & uigorēt, virtutem thymi: quemadmodū de epithymo supra dictū est.

SYRVPVS de arthemisia Magistralis. valet ad oppilationem matricis, doloribus, eius & male complexioni.

℞. Arthemisiæ,	Lupuli,
Capillorum veneris.	Polypodii,
Sauinæ,	Gentianæ,
Chamædryos,	Rubeæ tinctorum.an.M.i.
Chamepithyos,	Spicæ,
Origani,	Assari,
Hypericon,	Thymi,
Cyperi,	Epithymi.
Squinanti,	Camæmillæ,
Rosarum.ana.℥.i.	frigidorum.
Ozimi,	Maiorum.an.ʒ.s.
Sampsuchi,	Seminis apii,
Calamenthi,	Seminis fœniculi,
Scolopendriæ,	Seminis petrosilii,
Betonicæ,	Ameos,
Scabiosæ.an.M.i.	Carui,
Violarum.℥.i.	Iuniperi,
Sandalorum rubeorum.	Milii solis,
Seminum communium	Seminis rutæ.an.ʒ.ii.

Bulliant omnia hæc in aqua sufficientis quantitatis ſm artem, & stent prius in ea infusi per horas.x. Cinnamomi.ʒ.i.s. Serapini. Armoniaci.an.ʒ.s. Dictæ gummæ ligentur in pecia. Et oia simul bulliant usq; ad consumptionem medietatis: deinde colentur & colaturæ addantur. Mellis purificati lib.vi.& fiat syrupus debito modo coquendo.

Coqui secundum artem hoc modo intelligitur. Est enim aliqua medicina quæ multū sustinet de decoctione ut sunt radices. Aliqua minus illa ut sunt stipites plantarum. Aliqua iterum minus ut sunt folia. Aliqua adhuc minus & sunt fructus. Aliqua iterum minus & sunt semina. Aliqua minus & minus & sunt flores. Igitur cum tu decoquere uis aliquem syrupum uel aliquam decoctionem. Primo ponas ad bulliendum radicem, secundo stipites, tertio folia, quarto fructus, quinto semen, sexto flores: & hoc modo coques secundum artem. Ista regula non generalis est: sed ab ea excipiūtur quædam herbæ & semina ut inferius declarabitur, ubi numerabuntur & semina & herbæ parum sustinentia de decoctione: sed hanc regulam posui: quia sicut in pluribus euenit & fieri debet, inferius clarius dicetur, declarabiturque sigillatim quæ medicinæ sustineant & quæ non.

Semina omnia colligenda sunt quando sunt matura, & aquositas propria ab eis est separata.

SYRVPVS, de stœcados Mes. expertus ad omnes ægritudines neruorum frigidas, sicut est paralysis, epilepsia spasmus, tremor & tortura. Cuius permixtio.

℞. Stœchados.℥.xxx.	Pyrethri.ʒ.vii.
Assæ.i.thymus,	Piperis longi.ʒ.iii.
Calamenti,	Zingiberis.ʒ.ii.
Origani.an.ʒ.x.	Passularum.℥.iiii.
Seminis anisi.ʒ.vii.	

Bulliant hæc secundum artem in aqua sufficientis quantitatis vsq; ad consumptionem tertiæ partis. Postea coletur et colaturæ addantur Mellis purificati.lib.v. Et fiat syrupus debito modo coquēdo. Et facta quasi perfecta coctione vel parum distante a decoctione, ponantur hæc grosso modo confracta & in pecia ligata videlicet.

Cinnamomi,	Zingiberis,
Calami aromatici,	Piperis nigri,
Spicæ,	Piperis longi.ana.
Croci.ana.ʒ.i.s.	drach.i.s.

Et reseruetur in vitreato vase, in quo si vis peciam potes relinquere in qua sunt aromata.

Bulliant in aqua sufficientis quantitatis. Nota quòd ista sufficiens quantitas diuersificatur multipliciter. Nam quando sunt res quæ multum sustinent de decoctione, tunc pro omni manipu.i. ipsarum apponi debent aquæ bocalia quatuor. Si vero mediocrē medietatem. Si parum, bocale vnū tantum. Si vero mensuretur vnciis, debes pro omni lib. rerum ponere.lib.vi. aquæ si multum sustinet de decoctione. Si mediocrem, lib.iii. Si parum lib.i.s. Et ideo caueant viri in manibus rudium aromatariorum se ponentes. Et domini medici bene considerent quis aromatarius sit qui suas ordinationes dispensat, quia si ignarus, ne & animæ & honori suo &c.

SYRVPVS de hyssopo Mes. confert asthmati & tussi, & dolori pectoris, & laterum, & lacertis pectoris. Cuius permixtio hæc est.

℞. Hyssopi siccæ,	Liquiritiæ.an.ʒ.x.
Radicum apii,	Hordei mundi.ʒ.iiii.
Radicum fœniculi,	Seminis maluæ,
Radicum petrosilii,	Dragacanthi, an.ʒ.iii.

Seminis cydoniorum.ʒ.iii. Passularum enucleatarum.
Capillorum ueneris.ʒ.vi. vnc.i.s.
Iuiubarum, Ficuum siccarum,
Sebesten.an.nu.xxx. Dactylorum pin.an.nu.x.

Coquantur omnia ſm artem in aqua sufficientis quantitatis, in aqua.s.pluuiali usq; ad consumptionẽ duarum partium, deinde colentur & colaturæ addantur, Albarum penidiarum lib.ii.& fiat syrupus debito modo coctus.

Radices colligendæ sunt cum folia crediderunt: quia tũc & natura & uirtus foliorum reuertitur ad radicem, & tunc fortior est uirtus radicis.

Radix si simpliciter scripta reperitur in compositis, de raphano domestico est intelligendum. Sic enim & Romani & Græci hodie accipiunt.

Syrupi omnes isti, scilicet uiolatus, de hyssopo, de scabiosa, de liquiritia, de prassio, de iuiubis, et oẽs decoctiones pectorales cum aqua pluuiali faciendi sunt: non cum aqua cõmuni, et ratio, est quia aqua pluuialis est magis subtilis, & ratione subtilitatis magis penetratiua, facitq; uirtutes aliarum medicinarum ad partes pectoris penetrare: quæ cũ alia aqua non penetrarent. Et ad dominum Auicennam dicentem, quòd aqua pluuialis ratione subtilitatis suæ substantiæ citius putrefit: dico ꝙ uerum dicit, & hoc propter impsſionẽ aeris ab extra. Sed ab itra secᵘ ẽ, quare bñ nota.

Albarum dicit auctor penidiarum, eo quia penidii fieri debent ex zucchαro albo: non cum puluere rubeo ut quidam faciunt aromatarii nostri temporis &c.

Syrvpvs de liquiritia Mes. confert tussi antiquæ, & mundificat pectus et pulmonem. Cuius permixtio hęc est.

℞.Liquiritiæ rasæ & mundæ.℥.ii. Capillorum ueneris.℥.i.
Hyssopi siccæ.ʒ.iiii.

Proiice super his aquæ pluuialis lib.iiii.& dimitte p diẽ & noctẽ, deinde coquantur ſm artem usque ad consumptionem medietatis: deinde colentur & colaturæ addantur.
Mellis purificati, Penidiarum.ana.℥.viii.
Zucchari clarificati, Aquæ rosarum.℥.vi.

Bulliant & coquanẽ usq; ad formã syrupi & reseruetur.

Hic notandum ꝙ absurdum uidetur quòd in isto syrupo auctor ponat aquam rosam: cum ipsa restringat. & hic syrupus debet dilatare partes pectoris: & hoc nõ solum uidetur contra rõnem: sed est ẽt contra facientes hunc syrupum: eo quia nulli sunt qui aquam rosam in eo ponant. Ad hoc dicẽdum ꝙ recte ponitur: & qui non ponunt multum errant, & ratio est. Nam ad hoc ꝙ syrupus iste ualeat tussi antiquæ: et pulmonem et pectus mundificet: non solum oportet ꝙ in eo sint dilatantia partes pectoris, lenientia & maturãtia catarrhũ ut p liquiritiã capillos ueneris et hyssopũ fit. Sed ẽt necesse est ꝙ in eo sint ea quæ partes relaxatas adiuuent, & uirtutẽ expulsiuã confortent atq; refocillent: & fortificent: et hoc fit per aquam rosatam. igiẽ rationaliter ponitur. Et sunt aliqui qui ponunt aquæ infusionis rosarum uiridium.

Tribus modis uel altero trium modorum cognoscitur qñ syrupus est coctus primo quando accipitur cũ spatula di stillat continuẽ sicut oleũ. secundo qñ adhęret spatulæ. tertio si ponatur super unguem una gutta remanet, & non discurrit huc uel illuc: & hæc est uera cognitio coctionis.

Syrvpvs de eupatorio Mes. conferens febribus antiquis, & proprie eis quibus corrumpitur forma stomachi: & hepatis, oppilationes aperit: & confert frigiditati hypocondriorum & inceptioni hydropisis.

℞.Radicum apii, Sucaha.i.radix cardonis bene
Radicum fœniculi, dicti semi.
Radicum endiuiæ an.℥.ii. Florum buglossæ,
Liquiritiæ, Seminis fœniculi,
Squinanti, Seminis anisi,
Cuscutæ, an.℥.ii. Eupatorii.ana.ʒ.v.
Absinthii, Raued.i.rheubarbari,
Rosarum rubearum an.℥.ii. Masticis.ana.ʒ.iii.
Capillorum ueneris, Spicæ,
Bedegar.i.radix cardonis benedicti masculi ana.drach.v. Assari,
Folii.ana.ʒ.di.

Coquantur in lib.viii. aquæ secundum artem usq; ad cõsumptionem tertiæ partis: deinde coletur & colaturæ addantur zucchari clarificati lib.iiii. Succi apii, Succi endiuiæ depurati.ana.lib.iii.℥.ii.℈.iiii.& grana.xii. Et fiat syrupus debito modo coquendo.

De bedegar et sucaha ẽ magna diuersitas inter doctores Auic. Matth. Syluaticus. Dioscorides. Simon Ianuensis Plinius, & Gentilis exponunt quòd est spina alba. Gentilis etiam exponens receptam sotiræ: quæ quinto canon. describitur. dicit iterum quòd est maneries spinæ, pro qua communiter sumitur alba spina. Et infra eo lib. pro expositione pilularum: dicit: & bedegar est modus, spinæ, et creditur quòd sit spina alba hoc est quod a doctoribus elicere potui: qui confuse loquuntur, quia dato quòd sit spina alba non ponunt quàm partem ipsius plantæ apponere debeamus. Communiter aromatarii ponunt quandam rem habentem similitudinem spongiæ quæ reperitur adhęrere plantæ rosæ syluestris, & dicunt esse bedegar.

Sucaha de sucaha dicit Simon Ianuensis quòd est nomen arabicum, & idem importat quòd spina arabica: & hoc idẽ dicit Galenus, Rasis, Halyabas, Matth. Syluaticus. Paulus uero ualens ostendere quid sit sucaha. est herba dulcis quæ extenditur super terram: & facit capita grossa, & flores sanguinei coloris: sed hæc apud nos non reperitur. Alii uero dicunt quòd sucaha.i.bedegar & bedegar.i.sucaha. & sic exponunt ignotum per ignotum.

Alii uero postponentes tantorũ uirorum ambiguitates solent hóc in syrupo apponi facere iuncos marinos & radices cardonis benedicti: & dicunt ꝙ duo hæc uidentur de mente auctoris cum illa sint aperitiua prouocatiua urinæ: confortatiũa hepatis, quæ oĩa quæruntur a syrupo de eupatorio, & quòd reperiunt experimento bene eis succedere.

Sed & hi & illi a ueritate sunt multum distantes. Igitur scias quòd bedegar est radix cardonis benedicti, quæ masculus dicitur nullum florem faciẽs, nec tirsum, sed folia extenduntur super terram & folia strictiora sunt & breuiora sucha magisq; incisa. Sucaha nota est radix cardonis benedicti florem faciens cum grosso capite cum paruo tirso, immo a radice non extenditur per longitudinem spanæ seu eleuaẽ, & in futura & propinqua pluuia constringitur, & in sereno dilatatur et semina dicitur. differt a superiori cardone per folia tirsum & florem. Apud nos non reperiuntur uel raro duo hi cardones, sed portantur a montibus Bilinzonæ in confinibus Tentonicorum ducis Mediolani in mõtibus & saxis oriuntur & hęc est uera expositio & declaratio bedegar & sucaha &c. et duæ hę radices in hoc syrupo ponuntur non aliud &c.

Pauci super sunt qui hunc syrupũ sciant facere. Mes. eñi dicit fiat syrupus cũ succi apii & endiuiæ quantitate sufficienti, & nulli sunt qui hanc sufficientem quantitatem eligere sciant. Igitur nota ꝙ per hanc sufficientem quantitatẽ intelligitur proportionata quantitas zucchari ad succos, quemadmodum proportionauit & posuit in syrupo de bizantiis.s.succi lib.iiii.zucchari lib.ii.s.quòd est pro omni li. zucchari succi depurati.℥.xix.cum.ʒ.i.℈.i.gra.xvi.nec plus nec minus. Illo igitur modo proportionando resultat succi quantitas præscripta supra nec plus nec minus, & hæc fuit & est opinio doctoris quare bene nota quia pauci sunt facientes hunc syrupum secundum rationem.

Flores colligẽdi sunt quando perfecte sunt maturi et antequam cadant & antequam dimittant colorem suum &c.

Syrvpvs de calamento Mesue spleneticis, & frigida habentibus uiscera, & senibus, & tussi antiquæ, et asthmati. Cuius permixtio hæc est.

℞.Calamenti domestici, Cheisim.i.semen leuistici,
Calamenti syluest, drach.vi.
ana.℥.ii. Dauci.ana.ʒ.vi.
Passularum mundatarum.ʒ.iii. Squinanti,
Mellis purificati.lib.ii.

Et fiat syrupus secundum artem.

Syrvpvs ad matricem Magistralis. ualet ad omne uitiũ matricis, et maxime mulieribus quæ sũt frigidæ naturæ.

℞.Cala-

℞. Calamenti, Stoecados, Petrosillii ana.ʒ.iii. Sauinæ, Chamædryos, Chamepithyos, Poli montani ana.ʒ.iii. Maioranæ, Ameos, Dauci,an.ʒ.ii. Squinanti, Cyperi, Cuscutæ ana.ʒ.ii. Cassiæ ligneæ, Aristolochiæ longæ, Gentianæ, Baccarum lauri, Reupontici. an.ʒ.i.s. Aquæ fontium lib.ix.

Coquantur omnia in dicta aqua usq; ad consumptionem tertiæ partis:deinde colentur & colaturæ addantur Zucchari clarificati lib.iii. & fiat syrupus secundum artem &c.

SYRVPVS cordialis Magistralis. ualet ad tremorē cordis,& eū cōfortat & stomacho subuenit: syncopi & maniacis subuenit:& aufert calorē:& sitim in corpore extinguit.

℞.Melissæ, Endiuiæ an.M.i. Florum boraginis, Florum buglossæ an.M.i.

Et fiat de prędictis decoctio secundum artem ut superius declaraui in aquis:uidelicet.

Aquæ endiuiæ, Aquæ buglossæ, Aquæ rosarum rubearum, Aquæ melissæ.an.℥.iiii. Seminis quatuor frigidorum minorum.ʒ.iiii. Seminis acetosæ.ʒ.s. Vini pomorum ranciorum, Vini granatorum an.ʒ.iii. Coralli albi subtiliter puluerizati.ʒ.iiii.

Suspendatur cum pecia ligata in syrupo. Zucchari albi clarificati.q.s.Et fiat syrupus secundum artem &c.

SYRVPVS de cicorea Gulielmi de Sali. ualet contra omnem materiam uenenosam in alterando & mundificando eam & propriæ ualet in antrace & carbunculo:& similibus & febre pestilentiali æstiuali & autumnali. confortat cor & nutritiua extinguendo calorem materialem:mundificando materiam per urinam & secessum: & facit appetere cibum, & inducit somnum & fit ut infra.

℞.Foliorum cicoreæ.M.i. Foliorum boraginis, Lactucarum, Violarum dico flores, Florum scariolæ, Linguæ bouinæ, Acetosæ, Scario agrestis.i.batile · sere siue flores quæ dicuntur monegete & nascuntur in bladis. an.M.s.

Conterantur grosso modo, & bulliant secundum artem in lib.iii.aquæ usq; ad consumptionem tertiæ partis: & colentur,& in colatura addantur Zucchari clarificati lib.ii.Et bulliant simul & in dicta bullitione addantur Rheubarbari electi & puluerizati.℥.ii.& aliquando rheubarbari.ʒ.ii. Et in usu est communiter de.℥.ii. Rheubarbarum suspendatur in pecia in dicto syrupo & sæpe exprimatur pecia rheubarbari cum manu usquequo coctus sit syrupus.

Et nota ꝙ rheubarbarū dēt poni qn̄ syrupus erit mediocriter coctus. quia rheubarbarū parum sustinet de decoctione.

SYRVPVS Sabor regis Mes.in practica in ca.de melancholia & mania,& uocatur Sabor rex Medorum conferens maniæ & melancholiæ ex adustione choleræ citrinæ. Cuius permixtio.

℞.Succi buglossæ domesticæ, Succi buglossæ syluestris.an. lib.ii. Succi pomorum dulcium redolentium lib.iii. Folliculorum senæ, vnc.iiii. Croci.ʒ.ii. Zucchari tabarzet. lib. iii.

Fit autē sic senæ proiiciantur in succis per diem & noctē post contritionem eorum:deinde bulliant ebullitione una, aut ii.deinde cum zucch[a]ro fiat syrupus crocus autem confricetur in panno cū decoctione:da.℥.ii.uel.iii. cū aqua buglossæ:& qn̄que apud necessitatem datur cum aqua casei.

SYRVPVS diamoron Mes.& est conueniens ad apostemata gutturis,& uueæ,& ad omnia genera præfocationem.

℞.Expressionis mororum celsi. Expressionis mororum de seni seu baci.an.lib.i.s. Rob.i.vinum coctum, Mellis purificati an.lib.i.

Coquantur omnia simul usq; ad spissitudinē & reseruetur. Rob idem est quod sapa see uinum ultimate decoctū Robub autem propriæ est quicumq; succus inspissatus uel caliditate solis uel ignis.unde litera Mes. quæ dicit rob est corrupta ex defectu translatoris, debet enim dicere robub.igitur quando Mes. dicit Rob.i.robub suppleatur &c.

SYRVPVS de lymonibus ualet mirabiliter in febribus idest contra febres pestilentiales. Cuius permixtio.

℞.Succi lymōcelli li. xii.Zucchari albi.li. v. Et fiat syrupus sicut syrupi de acetositate citri nec plus nec minus prout patet in isto.

SYRVPVS de Ribes stomachum calidum confortat:vomitum colericum sedat: sitim extinguit: cordis ebullitionem mitigat & ipsum confortat: solutionem cholericam stringit & alterat.

℞. Succi ribes lib.xii.Zucchari albi lib.v.Et fiat syrupus hoc modo primo bulliat succus ebullitione una:aut duabus & dimittatur frigescere & clarifieri,& coletur, & cum zuccharo suprascripto & clarificato fiat syrupus secundum artem & seruetur in uase uitreato &c.

Ribes quidā dicunt ꝙ est acetosa:& quidam dicunt quòd est coctus sed falso:qm̄ non est acetosa:qm̄ Mes. facit semōtim capitulū de rob de ribes a capitulo de rob de acetosa.Similiter ubi ponit capitulum de rob de ribes ait. quòd ualet sicut rob de acetosa.Item non est coctus:qm̄ coctus est calidæ & siccæ complexionis:sed ribes sunt frigidæ & siccæ.

Albani est planta stipitem habens rubeum ad uiriditatem decliuem,tenerum:cuius sapor est dulcis,acetositati mixtus habet folia rotunda uiridia nigra:cuius granum portatur de corasceni acidi saporis de quo fit rob &c. Nos autem loco eius accipimus succum acetosæ, quæ est lapacium agreste quod ponere possumus.

Serapio in libro aggregationū. capitulo de ribes auctoritate Isaac uenaram Ribes ex planta habens capreolos recētes rubeos ad uiriditatē declinantes: & habet folia magna lata rotunda uiridia & habet grana:qm̄ sapor est dulcis cum acetositate,& ipsa est frigida & sicca in secundo gradu,& signum super hoc est acetositas eius & stipticitas: & ex hoc contingit ꝙ infrigidat stomachum:& aliqui dicunt ꝙ est frigidus & siccus in tertio gradu.Nascitur autem planta ista in montibus Syriæ frigidis, niuosis:ut patet in pandectis.

TRIASANDALI Nicolai dicuntur a tribus generibus sandalorum qui ibi intrant.Dantur propriæ contra calorem hepatis, stomachi, phthisicis, ictericis. Cuius permixtio.

℞.Sandalorum alborum, Sandalorum rubeorum, Sandalorum citrinorum, Zucchari albi ana solidos duos idest ana.ʒ.iii. Rheubarbari, Spodii.s.de canna, Succi liquiritiæ, Seminis portulacæ.s.domesticæ an.solidum.i.s. idest ʒ.i.s.℈.i.gr.ii.s. Amydi solidum.i.idest ʒ.i.s. Gummi arabici, Dragachanti ana solidum.i. idest an.ʒ.i.s. Seminis melonum, Seminis cocumeris, Seminis citrulli, Seminis cucurbitæ, Seminis scariolę an.solidum .i.idest an.ʒ.i.s. Camphoræ.℈.i.s. Rosarum rubearum, vnc.i.s. Puluerizentur subtiliter.

Syrupi rosati lib.ii.& fiat electuarium.Sed communiter fit in forma solida.

Solidus.n.idem est quod ʒ.i.s.ut omnes doctores affirmant: & exagium: idem etiam est: & non differt a solido nisi solum nomine.

Omnia simplicia ex quibus cōfectiones electuaria & cōpositiones oēs cōponuntur nō sunt simul terenda.Sed quælibet simplex medicina per se conterenda est & puluerizanda & ratio est quia oīa nō sunt eiusdē cōplexionis & substātiæ. Immo quædā sustinēt multū de contritione & quædam minus.Cinnamomum enim & macis sunt raræ substantiæ, gariofilli uero & gummæ, sunt densioris substantiæ, quapropter ut ex contritione uirtus ipsorum non deperdatur, omnia de per se debent puluerizari,quod secus faciunt aromatarii nostri temporis & male:immo nimirum si composita non habent uirtutem a doctoribus limitatam. Et hoc

idem in decoctionibus est aduertendum ut in tractatu syruporum te scire feci.

Terzea ad ardorē urinæ Magistralis.Cuius pmixtio.

℞.Seminis melonis mundi ʒ.xv.	Seminis portulacæ,
	Seminis papaueris al.
Cucurbitæ.i.semen mundæ	an.ʒ.i.s.

Incidantur minutissime & cum zucchαro albo ad pondus omnium fiat terzea.

Triphera magna Nicolai magna dicitur: quia magnam utilitatem & fructum mulieribus confert, datur contra dolorem stomachi uirorum & mulierum cum aqua in qua cocta sint semina fœniculi,anisi, & masticis,datur contra uitia matricis ex frigiditate:si distemperata bibatur cum uino in quo cocta sit arthemisia: prouocat etiam menstrua si fuerit cum arthemisia bene trita:& oleo muscellino commixta,& pessarius ex bombice factus, si fuerit ex ea inunctus in naturam mulieri immissus non concipiet. Si datur cum uino in quo cocta sit mandragora uel sambucum miro modo prodest pueris qui non possunt dormire, & in nocte nimis garriunt:distemperata cum lacte mulieris in modum ciceris & bibita prodest.Cuius permixtio.

℞.Cinnamomi,	Acori,
Galangæ,	Rosarum rubearum,
Garyophyllorum,	Piperis nigri,
Zedoariæ,	Seminis anisi,
Zingiberis,	Seminis apii,
Costi,	Seminis petrosillii,
Storacis ca lamitæ,	Seminis fœniculi,
Calami aromatici,	Macedonici,
Cyperi,	Dauci,
Radicum ireos,	Ozimi.i.semen basiliconis,
Peucedani,	Seminis iusquiami,
Corticum mandragoræ,	Cymini,
Spice celticæ,	Diptami, an.℥.i.

Puluerizentur omnia subtiliter,& cum mellis li.i.℥.ii,cocti & depurati fiat confectio:& hoc modo faciendo nihil addendo uel minuendo erit triphera sine opio.Si uero cum opio facere uis,addas prædictis omnibus opii thebaici.ʒ.ii. & cum opio trifera erit.Sed in hac prima mulieres uolunt illam in zuccharo.Accipe igitur suprascriptarum specierū sine opio.℥.i.zucchari lib.i.& facias. Confectio hæc danda est stomacho uacuo,& differenda est comestio usquequo de ea facta sit digestio.Et dictæ species subtilissime sunt terendæ ac puluerizandæ.Dicitur enim compositio hæc triphera .i.hominem iuuenem reddens.

Nota ꝙ quamuis in multis confectionibus reperias scriptum mellis cocti,ꝙ tamen cum melle crudo & mundo possunt confectiones fieri: & illud habet minus de spissitudine & magis de penetratione. Igitur ab auctoribus sæpe inuenies scriptum mellis cocti,& quandoq; mellis crudi, ut per hoc intelligas ꝙ utrunq; potes ponere & conuenienter.

Triphera persica Mesue,experta apud persas:& cōfert febribus acutis & inflammationi stomachi: & hepatis, & ictericis calidis,de oppilatione incolumitatem acquirit. uisum a fumis cholericis deperditum reparat.Sitim mitigat morbos adustionis fieri prohibet.& est medicina magna in æstate pestilentiali & autumnali. Cuius permixtio.

℞.Succi solatri,	Prunorum damascenorum num.50.
Succi endiuiæ,	
Succi apii,	Cuscutæ.ʒ.iiii.
Succi lupu.depu.an.lib.i.	Myroba. kebulorum,
Folliculorum senæ.℥.ii.	Myroba.indorum.
Violarum siccarum:aut uiridium.ʒ.iiii.	Myroba.citri.an.ʒ.ii.
	Spicæ.ʒ.iii.
Agarici.℥.i.	Epithymi.ʒ.xl.

Inuoluantur myrobalani in oleo amygdalarum dulcium.

Tamarindorum.℥.iii.	Rheubarbari.℥.ii.
Mannæ electæ.℥.i.s.	Myroba. citrinorum.℥.i.s.
Casiæ fistulæ.℥.iiii.	Myroba.Kebulorum,
Zucchari uiolati lib.i.	Myrobalano.indorum ana
Zucchari fini albi lib.iii.	ʒ.viii.
Aceti uini.lib.i.	Myrobala.emblicor.ʒ.iiii.
Myroba.bellerico.ʒ.iiii.	Spodii,
Granorum fumiterræ,	Sandali citrini,
Trochiscorum diarhodon,	Quatuor seminum.s.semina cōmunia frigida.an.ʒ.ii.
Macis,	
Masticis.	Anisi.ʒ. iiii.
Cubebæ,	Spicæ.ʒ.ii.

Modus confectionis eius est,ubi dicit Solatri, Endiuiæ, Apii,& lupulorū,uult ut sit succus depurati an.li.i.& proiiciatur super eos uiolarū folliculorū agarici prunorū cuscutæ:myrobalani Kebuli:myrobalani indi:myroba.citrini,spicæ,& accipiatur de suprascriptis quantitas sicut prius diximus:& bulliāt super prunas cū facilitate dum remaneant li. ii.& in istis suprascriptis sint succi lib.ii.& bulliant simul & proiiciatur super ista epithymi boni. inuoluantur myrobalani in oleo amygdalarum dulcium uel oleo uiolato,& bulliant ebullitione una,& deponatur ab igne & excoletur:& dissoluantur in una parte istius colaturæ tamarindorum,cassiæ,mannæ,zucchari uiolati:colentur & mundentur a granis & scophis.& in alia parte aquæ proiiciatur zucchari. fini,& aceti,coquantur cum facilitate:deinde pone syrupum istud quod dissolutum est in succis, & aggregentur similiter & coquantur usq; ad mellis spissitudinem. ultimo uero proiicias super istud rheubarbari: myrobalani citrini:myrobalani indi: myroba.Kebuli:myrob.bellirici quātitatem sicut prius diximus,quatuor granorum fumiterræ: trochiscorum diarhodon: macis:masticis:cubebæ: spodii: sandali:citrini: anisi: spicæ,uoluantur in oleo uiolato,& repone in uase uitreato:& da cum aqua frigida uel cum aqua endiuiæ aut solatri. dosis est.℥.i.

Triphera minor ex arte Phenonis Mes.ualet ad corruptionem & exuberantiam menstruorum & hæmorrhoidarum:& ad corruptionem formæ: & debilitatem stomachi: & destruit humorem crudum:& clarificat colorem: & confortat uesicam:& abscindit fluxum uētris. Cuius permixtio.

℞.Myrobalanorum Kebulorum,	Olibani ana.ʒ.iiii.
	Ameos,
Myrobal.indorum,	Zingiberis,
Myrobal.bellericorum,	Carmezit.i. fructus tamarisci uel flos.
Myrobal.emblicorum,	
Nucis muscatæ an.ʒ.v.	Spicæ,
Nasturcii,	Squinanti,
Assari,	Cyperi.an.ʒ.iiii.
Origani persici,	Scoriæ ferri nutritæ in aceto p dies v. & assatæ.ʒ.xx.
Piperis,	

Myrobalani assentur cum butyro uaccino &c. inuoluantur cum oleo amygdalarum dulciū & aromatizentur cum. ʒ.i.Musci.Mellis.q.s.& da post sex menses,dosis est a.ʒ.i.usque ad.ʒ.iii.Est enim expertum & efficax & proprie ad humorositatem stomachi & putrefactionem in ipso.

Tyriaca magna Andromachi quæ melior est omnibus,& quæ fieri debet.Cuius descriptionē reperi in quodā libello Gentilis de uenenis: quàm ut ipse testatur habuit & extraxit a quodā libello Androma. ꝓpria manu scripto.

Tyriaca magna Andromachi dicitur:quia ab eo composita fuit ualet contra grauissimas pasiones humani corporis; epilepticis:apopleticis:stomachicis,cephalalgicis,& hemicranicis: prodest ad raucedinē uocis:constrictionē pectoris optima ęst arteriacis,asthmaticis,emoptoicis,ictericis: hydropicis,peripneumonicis: iliosis: & uulnera in intestinis habentibus phreneticis: iliosis: colicis subuenit: menstrua educit,& fœtum mortuum expellit:lepram curat: & frigori prodest:& cæteras pasiones inueteratas emendat:præcipuæ contra oīa uenena & serpentum morsus & reptilium ualet:sed uniuersa est eius dosis.s.pro quantitate & qualitate uniuscuiusq; pasionis quæ in Andromacho scribitur.

℞.Trochiscorum de squilla aur.xlviii.	Cinnamomi electi,
	Rosarum rubearum siccarū,
Trochiscorum de tyro.	Seminis napi syluestris.
Trochiscorū andaracharon,	Scordeon.i.allium syluestre,
Piperis nigri,	Ireos.i.radicum,
Opii thebaici ana aureos xxiiii.	Agarici albi,
	Succi liquiritiæ,

Opobalſami,ideſt olei.ana. aur.xii.
Myrrhæ puræ,
Croci,
Zingiberis,
Rheubarbari,
Radicum pentaphyllon,
Calamenti montani,
Praſſii,alii petroſillii,
Macedonici.i.ſemen,
Stœcados arabici,
Coſti amari,
Piperis longi,
Pulegii indi,
Olibani,
Floris ſquinanti,
Terebenthinæ,
Caſſiæ ligneæ an.au.vi.
Bdellii,
Galbani,
Aſpalti,
Opopanaci,
Centaureæ mi.ana.aur.ii.
Spicæ nardi,
Polii montani,
Piperis albi an.aur.vi.
Storacis liquidæ,
Seminis apii,
Sileris montani,
Dauci.i.ſemen,
Ameos.i.ſemen,
Chamæpithyos,
Chamædryos,
Succi hypoquiſtidos,
Spicæ celticæ,
Folii indi,
Meu,
Gentianæ,
Seminis fœniculi,
Terræ ſigillatæ,
Colcotar aduſti:ideſt uitriolum aduſtum,
Amomi,
Acori,ideſt radicum,
Hypericon,
Naſturcii albi.i.ſemen,
Carpobalſami,
Phu.i.radicum ualerianæ,
Gummi arabici,
Carui agreſte:ideſt cordumeni,
Aniſi.i.ſemen,
Acaciæ,
Caſtorei,
Serapini an.aur.iiii.
Ariſtolochiæ rotundæ, aur.ii.
Mellis deſpumati lib.x.
Vini boni odoriferi antiqui. lib.iii.& fac.

Et nota ꝙ pro omni libra mellis ſunt.℥.iii.ſpecierum prędictarum,& hoc uoluit bonus Andromachus & apponi debet ſi tyriaca debet habere uirtutem deſcriptam a doctoribus & in alia.℥.vi.

In hac deſcriptione multa ſunt intelligenda.Et primo de opio thebaico,dr.n.opiũ thebaicũ:quia factũ & collectũ ē Thebis:q̃a illud eſt melius & perfectius quocũq; alio opio vbicũq; collecto,& eſt minoris piculi & timoris uſus eius.

De calamento dicitur montanum : & ponitur quia habet maiorem caliditatem & ſiccitatem quam calamentum fluuiale: quod naſcitur iuxta aquas.

Stœcados arabici dicitur arabici quia in Arabia oritur & ille melior ē,& in illis ptibus multũ colligit̃. Sed nos utimur ſtœchados ꝙ colligit̃ in partibus Romæ,& eſt pfectũ.

Loco chamæpithyos ſi non haberetur accipi poteſt iua muſcata quæ a Meſ.in capitulo de ægritudinibus neruorum appellatur zinzem.

Hypoquiſtidos ſuccus eſt barbæ hircinæ, & illud ponitur non herba,non ſolum in hac compoſitione,ſed in omnibus medicinis,in quibus ſimpliciter reperies ſcriptum hypoquiſtidos,& qui herbam ponunt, male immo peſsime faciunt.

Cẽtaurea de minori intelligendũ eſt,& illa in medicinis adminiſtrat̃,quia ſi ſimpliciter reperitur,de ea eſt intelligendũ.Et radix accipi debet nõ herba,ut quidã rudes faciunt,

Vitriolum ſeu colcotar hoc modo aduritur.Accipe de eo quantitatem q̃ uolueris,& pone in patella ad ignẽ, & continue ſub ea inſufſletur donec igniatur, & continue uitriolum uoluatur,& tantum hoc fiat, quòd eius naturalis calor mutetur,& tunc remoueatur: quia aduſtum eſt.

Species iſtæ tyriacæ debent ſubtiliter teri ſeu puluerizati & bene cribellari per ſubtilem & ſpiſſum ſedacium, ut melius,& citius res ſimul fermentari poſsint,ut Meſue, & Auicenna ſcribit in capitulo de tyriaca.

Puluerizabile enim idem eſt quod comminuibile,uel diuiſibile in partes paruas,& eſt aliud quam frangibile.

Vtilitas autẽ puluerizationis eſt,quia facit penetrare uirtutes medicinarum ad partes,ad quas non penetrarent.

Aetates.n.tyriacæ ſunt quatuor Prima dicitur infantia, & incipit a die cõpoſitionis uſq; ad ſex menſes. Secunda pubertas quæ incipit poſt illud tẽpus, & durat uſq; ad decem annos.Tertia adoleſcentia,& incipit poſt illud,& durat uſque ad xx.annos.Quarta ſenectus, & incipit poſt illud, & durat uſque ad.xxx.annos, poſt illud expoliatur a uirtute tyriacæ.

In uaſe plumbi tyriaca debet poni uel conſeruari, uel argenti,in alio.n.uaſe poſita facit quandam ferruginem quæ appellatur zinian,& conſumitur humiditas eius naturalis, & neceſſaria in tyriaca. quare in plumbo bene conſeruatur Et uas in quo ponitur non debet repleri, ſed ſaltem tertia pars uaſis debet eſſe uacua,ut medicinæ poſsint reſpirare, & exhalare ne ſeſe ſuffocent.

Tyriaca Galeni quæ communiter fit,licet non ſit tantæ perfectionis quantæ eſt præſcripta Andromachi. Cuius permixtio hæc eſt.

℞.Trochiſcorum de ſquilla lib.iii.
Piperis longi.lib.ii.℥.iii.
Trochiſcorum tyri.lib.i.s.
Trochiſcorum diacoral. lib.i.s.
Xylobalſami.i.lignum balſami.lib.iiii.℥.x.s.
Opii thebaici.i.illius prouinciæ.ʒ.vii.s.
Rheubarbari,
Spicæ nardi,
Coſti,
Squinanti an.℥.vi.
Croci,
Zingiberis.
Caſſiæ ligneæ,
Storacis calami,
Myrrhæ,
Terebentinæ,
Calament.montani,
Thuris,
Diptami an.ʒ.vi.
Stœcados arabici,
Polii montani,
Pentaphylli,
Piperis an.℥.vi.
Folii,
Petroſillii,
Gummi arabici,
Agarici,
Roſarum,
Radicum ireos lilii cœleſtis
Leuiſtici an.ʒ.vii.s.
Scordeon.i.allium ſylueſtre,
Seminis rapæ ſylueſtris,
Cinnamomi ana.℥.vii.s.
Colcotar uſti:ideſt uitrioli aduſti,
Serapini,
Terræ ſigillatæ,
Hypoquiſtidos, ideſt ſuccus barbæ hircinæ.
Spicæ celticæ,
Radicum acori,
Chamædryos,
Gentianæ.ſ.radix,
Siſtra.i.ualeriana,
Carpobalſami, ideſt ſemen balſami.
Seminis apii,
Ameos,
Amomi,
Seminis fœniculi.
Carui,
Sileris montani.i.ſemen.
Naſturtii,
Aniſi,
Mummiæ,
Opopanaci,
Galbani,
Ariſtolochiæ longæ,
Hypericon an.℥.iiii.s.
Caſtorei,
Aſphalti,
Centaureæ minoris, ſcilicet radix.
Dauci an.℥.ii.ʒ.vi.

Et eſt ſemen peſtinacæ ſylueſtris.Mellis cocti, & deſpumati rubos.v.& lib.v.quod eſt pro omni lib.i. mellis.℥.iii. ſpecierũ.Sed aromatarii auaritia ducti hoc tempore ſolum ponunt lib.iiii.ſpecierum pro rubo vno mellis, & malefaciunt & ob hoc tyriaca non habet uirtutes a doctoribus deſcriptas:quare ſemper ponas.℥.iii.ſpecierum pro omni li.i. mellis.Et præſcriptum mel ſit coctum bona coctione.

Crocus uero,& hypoquiſtidos per ſe puluerizentur ac uitriolum. gummæ uero in optimo uino albo diſſoluantur, alia uero omnia ſimul,mel uero infrigidatũ,terebintina, & hypoquiſtidos intus ponantur:deinde oẽs aliæ ſpecies. Crocus uero infundatur in uno bocali optimi uini nigri: & dimittatur per tres dies:deinde cum dicto uino in tyriaca ponatur:uitriolum uero etiam in uino diſſoluatur,& in tyriaca ponatur. & ſimul miſceantur. Sunt qui addunt galletti ſubtiliter puluerizati.℥.s.ut tyriaca maiorem nigredinem habeat.Sed hoc ego non laudo. Cum extra mentem Galeni & omnium doctorum fuerit,& nunc præſentium ſit.

Hoc nomen tyriaca eſt nomen impoſitum ab effectu. idẽ enim eſt dicere tyriaca,quòd conferens uenenis,ſed præſentium, & aliarum medicinarum uenenoſarum. Et ideo hoc nomen habet duas partes,tyria.n.ſignificat ſerpẽtem,& Ka, quod ſignificat medicinas uenenoſas cum componitur. igitur tyriaca eſt nomen quod ſignificat rem quæ iuuat in uenenis ſerpentum: & medicinarum uenenoſarum, & eſt uocata tyriaca a carne tyri.

Agaricus,ireos,& radix acori ponuntur in hac recepta & in aliis:quia habent in se uirtutem conseruandi alias me dicinas,ne cito corrumpantur,& augent earum uirtutes. Et sic ponitur,ut conseruet zingiber a corruptione.

Anacardi corrumpunt uirtutē trochiscorū tyri. dictique trochisci debent esse parui,& bene compresſi, si conseruari debent,& non debent exiccari in sole.Sol.n. habet uirtutē dissoluendi,& destruendi uirtutē carniū tyri,& uiperarum.

Tyriaca non debet dari nisi sit fermentata, & fermentatio fit in tpe sex mēsiū.Quid aūt sit fermentatio nota. Nam cōpositū habens unam formā,& uirtutē resultantē ex simplicium compositione.Significat hoc uocabulum fermentata.

Vinum in tyriaca ponitur primo ut per eum fiat medicinarum conseruatio, & commixtio.secundo quia ipsum confortat cor, & est contra uenenum.

In exhibitione tyriacæ istæ conditiones sunt seruandæ. Primo ꝙ sit fermentata.Secundo ꝙ detur sanis, & in parua quantitate,& raro.Tertio ꝙ non detur in tpe calido: sed in temperato,uel frigido.Quarto ꝙ non detur pueris usq; ad decimum quartum annum.Quinto ꝙ non exhibeatur in cōplexione calida.nec in homine parato inflammationi. Sexto quòd non detur stomacho repleto cibo.Et hæ sunt conditiones attendendæ in exhibitione tyriacæ.

Duæ præscriptæ descriptiones tyriacæ per annos xxx. ac etiam usque ad xl.annos seruantur, dummodo sint conuenienter & debite factæ.

TROCHISCI diarhodon Mes. quorum iuuamentum est magnum ad febres antiquas,& febres permixtionum,& febres phlegmaticas, & febres in quibus corrumpitur forma,& confert ad dolorem stomachi, & abstergit humiditatem eius.Cuius permixtio.

℞.Foliorum rosarum rubearum aur.vi.idest.ʒ.ix.
Spicæ aur.ii.idest.ʒ.ii.
Liquiritiæ rasæ, aur.iii.idest.ʒ.iiii.s.
Ligni aloes,au.ii. idest.ʒ.iii.
Spodii de canna,aur.i. idest.ʒ.i.s.
Croci,aur.s.idest.℈.ii.gra.v.
Masticis.ʒ.ii.

Conterantur omnia,& conficiantur cum uino albo optimo, & fac trochiscos in forma lupini.

Quid sit trochiscus nota.Et trochiscus compositio quædam ex diuersis pulueribus,& speciebus, mediante aliquo liquore aggregata,& dicitur trochiscus a trochos quod est rota, quia trochiscus est similis rotæ.

TROCHISCI de rosis minoris Mes.stomachum,& hepar confortant, & conferunt febri phlegmaticæ, stomachum præparant,& humorositatem ipsius abstergunt. Cuius permixtio.

℞.Foliorum rosarum rubearum.ʒ.x.
Liquiritiæ rasæ.ʒ.v.
Spicæ nardi.ʒ.ii.s.

Conterantur hæc,& conficiantur cum uino albo optimo & fac trochiscos.Et si laxatiuum facere uolueris, adde Scamoneæ præparatæ.ʒ.iii.

Quare autem trochisci fiant,est ut medicinæ posſint melius conseruari,acquirunt etiā ista permixtione aliquā uirtutem confortandi,quā prius per naturā non habebant &c.

TROCHISCI de rosis maiores Mes.sicut confirmatum est in libris plurimum iuuamentorum,quorum maius est ad dolorem stomachi,& malitiam digestionis, & eis propriæ quibus corrumpitur forma,& principium hydropisis,& febres antiquas.Cuius permixtio hæc est.

℞. Foliorum rosarum rubearum.ʒ.iiii.
Ligni aloes.ʒ.ii.
Masticis.ʒ.i.s.
Absinthii.ʒ.i.
Spicæ,
Cinnamomi.
Casſiæ ligneæ,
Florum squinanti ana.ʒ.i.

Conterantur,& fiant trochisci cum uino albo optimo.

De floribus squinanti nota.Nota enim ad nos portantur sed ipsorum loco apponimus rami partem.

TROCHISCI de rosis,& de eupatorio Mes.expertorū iuuamentorum ad febres antiquas,& febres compositas,& ad dolorem hepatis, & oppilationem ipsius, & icteritiam. Cuius permixtio hæc est.

℞.Foliorum rosarum rubearum.℥.i.
Spicæ.ʒ.iii.
Rauedseni,idest rheubarbari.ʒ.iiii.
Spodii.ʒ.i.s.
Liquiritiæ rasæ.ʒ.iii.s.
Succi eupatorii.ʒ.x.
Tereniabin, accipitur eius loco manna, dissoluta in succo præscripto.ʒ.ii.

Et fiant trochisci conterendo prius omnia.

Liquiritia si simpliciter scripta reperitur, de radice sicca semper intelligendum est, de qua duæ tantum partes usui medicinæ conueniunt.s.radix & succus.

TROCHISCI de rheubarbaro Mes.conferentes ad dolorem hepatis, & oppilationem ipsius, & ad apostemata eius,& antiquas ægritudines in ipso & hydropisim & corruptionem formæ, & ictericis.

℞. Rauedseni boni.i.rheubarbari.ʒ.x.
Succi eupatorii.ʒ.iiii.
Rosarum rubearum.ʒ.iii.
Spicæ,
Anisi.an.ʒ.i.
Rubeæ tinctorum,
Seminis apii,
Absinthii,
Assari an.ʒ.i.
Amygdalarum amararum.ʒ.iiii.

Conterantur,& fiant trochisci de aureo.i.pro singulo.

Nota ꝙ isti trochisci,quia non posſunt reformari cum suprascriptis humiditatibus in ipsis ingredientibus.ideo addatur de succo eupatorii intantū,ꝙ reformari posſint, & quēadmodum dixi de istis, ita de cæteris intelligat sequētibus.

TROCHISCI de camphora Mes.ualent ad febres multæ inflammationis, & sitim uehementem, & incensionem choleræ rubeæ,& ebullionem sanguinis,& supercalefactionem stomachi,& hepatis,& icteritiam, & conferunt hecticæ,& phthisi.Cuius permixtio.

℞.Rosarum, rubearum.ʒ.iiii.
Spodii.ʒ.ii.
Gummi arabici,
Spicæ an.ʒ.i.
Sandalorum citrinorum.ʒ.ii.s.
Croci.ʒ.i.
Liquiritiæ rasæ.ʒ.ii.
Seminis citrulli,
Seminis cucumeris,
Seminis melonis,
Seminis cucurbitæ,
Dragacanthi. an.ʒ.i.
Ligni aloes,
Cardamomi maioris & minoris,
Amydi,
Camphoræ an.℈.ii.
Zucchari albi,
Tereniabin, idest manna,an.ʒ.iii.

Conterantur,& conficiantur cum mucillagine psyllii facti in aqua rosa.

Ad faciendum mucilaginem psyllii accipiendum est.℥.i. seminis,& .℥.iiii.aquæ rosæ,& non solum de hoc semine intelligas.sed de omni re de qua mucillaginē facere intēdis.

Nota insuper ꝙ sunt quidam ignari aromatarii, qui frangunt dictum semen ad faciendum mucillaginē,& male, co quia interior medulla pars est calida.superior uero est frigidisſima,& hoc in loco quærimus infrigidationem, & haberemus intensisſimam calefactionem,& non solum confrangenda non est sed nec diu in aqua debet dimitti, propter causam supra allegatam de confractione.

TROCHISCI de spodio Mes.qui sunt ultimi ad febres acutas,& inflammationem stomachi, & hepatis & sitim uehementem.Cuius permixtio.

℞.Spodii.ʒ.iiii.
Rosarum rubearum.ʒ.vii.
Seminis portulacæ,
Succi liquiritiæ an.ʒ.ii.

Quatuor seminum communium frigidorum maiorum.
Gummi arabici,
Croci.ʒ.i.s.
Dragachanti an.ʒ.i.s.

Conterant̄ oīa,& fac trochiscos cū mucillagine psyllii.

Quatuor semina cōia frigida maiora sunt ista,semen melonū,cucumeris,cucurbitæ, & citrulli. quare si quatuor semina cōia maiora scripta reperiantur suprascripta ponant̄.

Confice cum mucillagine psyllii,uel cydoniorum, uel alterius cuiusuis est intelligendum,ꝙ fieri debet in aqua communi,& hoc intelligas in omnibus in quibus non specificatur liquor in quo fieri debet.

Sunt qui in istis trochiscis nō ponunt nisi quatuor res,succo liquiritiæ supra.Sed nō sunt tantæ uirtutis,quare ponēda sunt

ſunt alia quatuor, & fiant, ut ſupra, et erunt efficaciſsimi.

Trochisci de ſpodio cum ſemine acetoſæ Meſue, conferunt ad febres cholericas, cum quibus eſt ſolutio uentris, & ſedant inflãmationem ſtomachi, & hepatis, & ſitim continuam. Cuius permixtio.

℞. Roſarum rubearum.℥.i.s.	ctorum.
Spodii.ʒ.x.	Sumach.ana.ʒ.ii.s.
Seminis acetoſæ.ʒ.vi.	Amydi aſsi.
Seminis portulacæ.ʒ.ii.s.	Berberorum,
Seminis coriandrorũ præparatorum, & torrefa-	Balauſtiarum.ana.ʒ.ii.
	Gummi arabici.ʒ.i.s.

Conterantur omnia, & conficiantur cum ſucco agreſte .i. cum ſucco vuæ acerbæ.

Modus aſſandi gummã arabicam, & oẽs gũmas. Frangantur in fruſta ad magnitudinem ciceris: deinde accipe patellam, uel bernacium, & calefac forti calefactione: deinde ab igne remota ponantur ſupra gummæ, & ſine intermiſsione miſceantur, & ſupra dictam laminam calidã ſemper miſcendo permittantur donec albeſcant, & ſi illa caliditas non ſufficit, calefiat denuo lamina remotis tñ gummis: deinde recalefacta ſupra gummæ ponantur, & miſceantur donec albeſcant, & albefactæ remoueantur, quia aſſatæ ſunt, & hoc modo facias de omnibus gummis.

Coriandrorum ſemina hoc modo pparantur. Bene cum aqua cõi lauentur, ut ab eis puluis amoueatur, & per tres dies in aqua permittantur mutando quotidie aquã: poſtea colentur, & in forti aceto pmittãtur per quatuor dies quotidie mouendo cum manu, poſtea colentur, & ſuperponãt ſucci cydoniorum, & aquæ roſatæ ana partes æquales: & p duos dies intus permittantur ſemper mouẽdo ſæpe, & quotidie cum manu, poſtea colenẽ, & ſoli ad exiccandum apponantur, & ſic pparati dicuntur. Sed unum nota, quòd bene exiccari permittantur, aliter acquirent malum ſaporem.

Semina coriãdrorum hoc modo torrefiunt. Calefiat bernacium, uel patella ad ignem mediocri caliditate: deinde ſupra ſemina ponantur quæ torrefieri debẽt, & ſic ſupraponantur, & ducantur hinc & inde, donec calorem undiq; ſentiant. ſ. per omnem eius ſubſtantiam. deinde remoueantur. Et hoc modo omnia ſemina torrefiunt.

Præparantur aũt coriandrorum ſemina, ut q̃dam venenoſitas q̃ in eis eſt amoueatur. Torrefiunt uero, vt magis ſtiptici reddantur. Torrefactio.n. idem eſt, quòd ſemicoctio.

Amydum aſſatur ut fiunt gummæ ducendo ſuper laminã bene calidam. Et cum incipit eius naturalis color alterari remouetur, & aſſum eſt.

Trochisci de berberis Meſue primi, qui ſunt in vſu, valent ad febres inflammatiuas, extinguunt enim eas, & ſitim anguſtioſam.

℞. Berberorum, aut ſucci eius.	Spicæ.ʒ.i.
	Croci,
Spodii,	Amydi,
Succi liquiritiæ.	Dragacanthi.ana.ʒ.i.
Seminis portulacæ.an.ʒ.iii.	Seminis citrulli.ʒ.iii.s.
Roſarum rub.ana.ʒ.vi.	Camphoræ.ʒ.s.

Conficiantur cum.ʒ.ii. Mannæ diſſolutæ cum ſucco berberorum. Et ſi ſuccus non reperitur diſſoluantur cum decoctione ipſorum, & reformentur.

Gummi ſi ſimpliciter ſcriptum reperiatur: de gumma arabica eſt ſemper intelligendum.

Trochiſci a pilulis in tribus diuerſificantur. ſ. quantitate operatione, & exhibitione. In quãtitate, diuerſificantur, eo quia in maiori quantitate formantur. Vnde trochiſci ſemp debent formari ad quantitatẽ de.ʒ.i. trochiſcis de tyro exceptis. Secundo in operatione diuerſificantur. pilulæ enim a remotis trahunt, trochiſci uero non attrahunt. Tertio diuerſificantur in exhibitione, qa trochiſci ſemper debẽt exhiberi cum aliquo liquore uel ſucco habente reſpectum ad proprietatem trochiſcorum: non autem pilulæ &c.

Trochisci de abſinthio Meſue, qui conferunt febribus antiquis, & aperiũt oppilationem hepatis, & ſtomachi & confortant ſtomachũ, et conferunt dolori membrorũ nutritionis, et confortant appetitũ. Cuius permixtio hæc eſt.

℞. Abſinthii ſicci,	Apii,
Roſarum rubearum,	Amygdalarum amararum mundatarum,
Aniſi.ana.ʒ.ii.	
Raued.i.rheubarbari,	Spicæ,
Succi eupatorii,	Maſticis,
Aſſari.ana.ʒ.i.	Folii.ana.ʒ.i.

Conterantur, & fiant trochiſci cum ſucco endiuiæ.

Neceſsitas, & cauſa compõnis trochiſcorũ eſt conſeruatio alicuius rei lungo tpe, & cõmoditas portandi. Alia eſt, quia medici aliqñ uolebant dare aliquas res cum tota ſubſtantia, & puras, & hoc modo præparari iuſſerũt. Alii uero dñt, ꝙ trochiſci fiunt, vt medicinæ poſsint melius conſeruari acquirunt etiam aliquam uirtutem confortatiuam per artem, quam prius per naturam non potuerunt habere.

Trochisci de alKeKengi Meſue ad ulcera in renibus, & ueſica, & dolorem quando mingitur vrina.

℞. Granorum alKeKengi,	ana.ʒ.vi.
Seminis citrullorum,	Succi liquiritiæ,
Seminis albathecæ,	Dragacanthi,
Semi.cucurbitæ, an.ʒ.ii.s.	Amydi,
Boli armeni,	Granorum pini.ana.ʒ.vi.
Gummi arabici,	Seminis apii,
Thuris,	Karabæ,
Sanguinis draconis,	Boli.i.terra ſigillata,
Seminis papaueris albi,	Iuſquiami,
Amygdalarum amararum.	Opii.ana.ʒ.ii.

Conterantur omnia, & conficiantur cum aqua mellis uel iulep uiolato.

Albathecæ ſemen, eſt ſemen cuiuſdam melonis indi uiridis ad ſimilitudinem cucumeris bene maturi, quod anguria alio noĩe appellatur, ſed ſi ſemen illorum non reperitur, loco eius accipere potes ſemina melonum noſtrorum.

Amygdalæ amaræ, & quatuor ſemina ponũtur in hac deſcriptione trochiſcorum hac ratione. bolus.n. armenus, & ſanguis draconis habent ſtationem, & moram in primis uenis, et ſua uirtute illas non tranſcendunt, ſed quia in hoc caſu indigemus quod ad conſolidandum cum ſua ſtipticitate ad ueſicam uadant, et per ſe nõ poſſunt, ideo poſuit, author amygdalas, et ſemina frigida, ut penetrationem faciant, & ad locum ducant.

De bolo nota, ꝙ bolus idem eſt quod terra ſigillata, quæ in multis proprietatibus eſt ſimilis bolo armeno, & adhuc habet excellentiorem uirtutem & operationem.

Trochisci de capparibus Meſue reſoluentes duritiem ſplenis, & uentoſitatem. Cuius permixtio hæc eſt.

℞. Corticum radicum capparorum.	ana.ʒ.ii.
	Naſturcii,
Seminis agni caſti.an.ʒ.vi.	Armoniaci,
Nigellæ,	Foliorum rutæ,
Calamenti,	Ariſtolochiæ rotundæ.
Succi eupatorii,	ana.ʒ.ii.
Radicum acori,	Cyperi,
Amygdalarum amararum.	Scolopendriæ.ana.ʒ.i.

Diſſoluatur armoniacũ cum aceto forti, & cũ dicto aceto trochiſci reformenẽ conterendo oĩa alia. Et ſit doſis eius aur.i. cũ uino in quo coquaẽ radix capparis, cortex fraſsini & cortex tamariſci, aut extremitates ramorum eius, & cortex ſalicũ. Et ſunt qui duplicant armoniacum, & eſt melius.

Capparorum radix, & geneſtræ flores colligendi ſunt in menſe Decembris.

Trochiſci conſeruantur vſq; ad ſex menſes, et debẽt formari in forma rotunda & deprimi in medio, & hñt bonam uirtutem, & cum tranſeunt dictum tp̃s amittunt uirtutem, & de omnibus trochiſcis eſt intelligẽdum. Exceptis trochiſcis ſtellæ qui conſeruantur uſque ad duos annos.

Trochisci de eupatorio Meſue, cõferunt ad febres antiquas, & rigorem earum, oppilationem hepatis, & ſplenis aperiunt, & ſunt medicina bona apoſtematũ in ipſis, & ictericis, & in principio hydropiſis. Cuius permixtio.

℞. Tereniabin loco eius accipitur manna,	Roſarum rubearum.ʒ.iiii.
	Spicæ.ʒ.iii.s.
Succi eupatorii.ana.℥.i.	Raued.i.rheubarbari.

Affari, Spodii.ʒ.iii.s.
Anisi.ana.ʒ.ii.s.

Conterantur omnia, et fiant trochisci cum succis herbarum, et referuetur

Succi herbarum sunt succi ex quibus cōponitur syrupus de bizātiis, et sunt quatuor.s.Succi endiuiæ Succi apii.Succi lupulorum. Succi boraginis, uel buglossæ, et his succis dicti trochisci reformantur, quod si haberi non possent, ipsorum loco accipere possumus syrupum de bizantiis.

Trochisci de karabe Mes.abscindentes sanguinem de omni loco manationis eius.

℞.Karabæ.ʒ.vi.	Balaustiæ,
Cornu cerui adusti.	Masticis,
Gummi arabici adusti,	Laccæ,
Corallorum adustorum,	Papaueris nigri assi.an.ʒ.ii.
Dragacanthi,	Thuris,
Acaciæ,	Croci,
Hypoquistidos.an.ʒ.ii.	Opii,an.ʒ.i.s.

Conterantur oīa, et fiant trochisci cū mucilagine psyllii.

Modus comburendi omnes gummas, cornu cerui, et corallos talis est. Terantur et ponantur in olla terrea, et ponatur in furno, et dimittantur per totam noctem, si quod posuisti sint coralli, uel cornu cerui, uel gummæ sunt combustæ, extrahe. aliter iterum in sequenti nocte in furno apponantur, et tantum apponantur, ꝙ comburantur, et reserua, et habes combustionis modum. Et hoc modo conchilia omnia comburuntur, et ossa animalium.

Operatio ignis in medicinis est triplex. quædam.n. torrefiunt, et cognoscuntur quando sunt torrefactæ, quia quando calor penetrauit totam substantiā medicinæ, tunc operatio est perfecta, et per illam remouetur, quædam parua humiditas quæ in medicina erat. Secūda operatio est assatio ꝑ quā remouetur pars humida, et viscosa subtiliatur, vt in semine lini, et ipsius assatio cognoscitur quādo incipit in superficie colorem mutare, et ad contrarium quod ante erat reducit, assata est. Tertia operatio est combustio, et hoc fit transmutando uirtutem unam, et fortificando aliam, ut in rheubarbaro, et myrobalanis quando comburuntur, pars subtilis solutiua debilitatur, et terrestris styptica augetur. Et ipsius combustio cognoscitur quando naturalem, et proprium colorem in tota ipsius substantia deperdit, et alium acquirit, tunc combusta est. Et hoc notent bene aromatarii.

Medicina sex de causis aduritur. Prima ut eius acuitas amoueatur, vt de vitriolo. Secunda vt per adustionem acuitas acquiratur, et sic lapides adurūtur, et in calcem transmutantur. Tertia qñ ipsa est ualde grossa, ꝑꝑ quod ipsa ad partes remotas non potest penetrare nisi subtilietur, ut cornu cerui. Quarta ut melius possit conteri, ut sericum. Quinta ut malitia medicinę remoueatur, et sic scorpiones adurunt. Sexta causa, ut humiditas superflua consumetur, et sic myrobalani, et gummæ omnes quæ dantur contra fluxum uentris aduruntur, vt auferatur gūmositas illas per quam laxabat.

Pauper si simpliciter scriptū reperiatur semper de albo intelligatur, et de semine, et non de alia parte plantæ. Modus vero assationis eius est, sicut cætera semina supra in diadrachanto calido. Clare modum reperies.

Trochisci de myrrha. Rasis.9. Almans. cap. de prouocatione menstruorum: valent ad prouocationem menstruorum. Cuius permixtio.

℞.Myrrhæ.ʒ.iii.	Cymini,
Lupinorum optime tritorum.ʒ.v.	Rubeæ tinctorum.an.ʒ.iii.
	Asa.i.asa fœtida,
Foliorum rutæ.ʒ.iii.	Serapini,
Mentastri,	Opopanaci,an.ʒ.iii.
Pulegii ceruini,	

Conterantur omnia, et conficiantur trochisci cū aqua in qua bullierint, et coctæ fuerint.ʒ.ii.seminis iuniperi.

Notent aromatarii ut a suis erroribus corrigatur. Nam reperitur in receptis asa simplici, s. scriptū, et idem est quod asa fœtida. Et assæ, duplici ss, et idem est quod thymus. quare hanc notate differentiam. Et ideo in compositione multi errant ponentes thymum pro asa fœtida.

Si reperitur scriptum in receptis simpliciter rubeæ, uel rubea, semper debes intelligere de rubea tinctorum quę est quædam radix cum qua tinctores in rubeum tingunt.

Trochisci de terra sigillata Mes. inuētione nostra, qui sunt in usu, et sunt ultimi iuuamenti ad sputum, & ad egressionē sanguinis, & proprie sumpti cum aqua arnoglossæ. Et qñq; linitur ex uno eorū super frontem, et sedant fluxum sanguinis ex naribus. Et linitur ex eo super matricem, ad fluxū mēstruorū, & sedat. Et qñq; mittitur in matricē, & quandoq; linitur super pectinem, & mittitur in uesicam qñque linitur super membrum manationis sanguinis, & sunt experti. Cuius permixtio.

℞.Sanguinis draconis,	Achaciæ,
Gummi arabici assi,	Lapidis hæmathitis,
Ramich.i.quædā cōpositio. infra describenda,	Eusistides.i.hypoquistidos.
	Balaustiæ,
Foliorum rosarum rubea℞,	Boli armeni seu lutum armenum quod idē est.an.ʒ.ii.
Seminis rosarum,	
Terræ sigillatæ,	Dragacanthi,
Sehedengi: idest semen canapis,	Papaueris nigri,an.ʒ.i.s.
	Seminis portulacæ assæ.
Coralli, scilicet rubei,	Cornu cerui usti,
Karabæ,ana.ʒ.ii.	Thuris,
Margaritarum,	Gallarum,
Amydi assi,	Croci.an.ʒ.ii.
Spodii,	

Conterantur omnia, & fiant trochisci cū aqua arnoglossæ, idest cum aqua plantaginis. Et hi sunt sine opio, & da cū aqua spodii gummi boli armeni, spicæ. Et quando inuitat necessitas ponitur in eis opii thebaici.ʒ.ii. & quandoq; plus & quandoque minus sicut oportet. Modus aūt administrationis eorum est secundum tres modos. Ad fluxum sanguinis ex pectore, aut pulmone administrandi sunt cum aqua portulacæ, & ad excoriationem cum rob cydoniorum, aut cum aliquo robub stipticorum. Et ad manationem sanguinis ex partibus inferioribus, confert iniectio eorum cum aqua virgæ pastoris.

Differentia est inter sedenagi, et sehedēgi. sedenagi.i. lapis emathitis, sehedengi vero idē est quod semen canapis. Contrariæ tamen opinionis fuit Gentilis & Christophorus de honestis exponentis de mente aliquorum, ꝙ est fumus terræ sehedengi non semen canapis. Ego vero apponi facio dictum semen cum magis hoc in casu conueniat.

Varia est opinio inter hoīes de semine rosæ, quidam.n. dicunt, ꝙ semina rosæ sunt quædam grana quæ reperiuntur inclusa in illa parua grossitiæ quæ sustinet folia rosæ, & sunt pilosa. quidam dñt, ꝙ non illa, sed illa sunt quæ reperiuntur in medio rosæ habentia colorem glaucum, et ista opinio est falsa. Nā illa a doctoribus appellatur anthera. Prima ergo opio est uera, eo quod semen alicuius dicitur esse illud quo seminato producit simile, sed hoc facit illud semen pilosum grossitudinis grossi milii non rotundum, sed compressum, & reperitur aperiendo illam paruam grossitiem, ut supra dictum est. & uulgo dicitur vn grattaculo, Et colligenda debet esse de mense Iulii vel Augusti.

In receptis quando simpliciter scriptum reperiantur coralli, rubei. apponēdi sunt, & de eis intelligendum, & nō de aliis. Si uero scriptum reperiatur corallorum, et de rubeis, & albis est intelligendum.

Hypoquistidos.i. succus ipsius herbæ in medicinis apponitur, ut supra dixi qui fieri debet in mēse Aprilis, et Maii, et vsu reseruari.

Trochisci de aniso Mes. qui auferunt febres antiquas, et aperiunt oppilationes, et emendant malitias hepatis. Cuius permixtio.

℞.Seminis anisi,	Absinthii,
Eupatorii.an.ʒ.ii.	Assari,
Seminis anethi,	Seminis apii,
Spicæ,	Amygdalarum amararum. ana.ʒ.s.
Masticis,	
Folii.an.ʒ.s.	Aloes boni ʒ.ii.

Conterantur oīa, & fiāt trochisci cum succo absinthi, &

apii,da cum syrupo acetoso, & herbarum.

Amygdalarum si simpliciter scriptæ reperiantur, & absolute, tunc de amaris est intelligendum, & non de aliis nisi exprimantur, eo quia dulces competunt esui. amaræ uero usui medicinæ.

Medicinæ quæ sumuntur a superfluitatibus animaliũ debent sumi ab animantibus uiuentibus sanis, & tempore ueris, ut cornu cerui.

TROCHISCI de agarico Mesue in cap. de agarico, & sunt incolumes. Solutione educunt phlegma grossum, & choleram rubeã. Et dixit Galenus solutione educũt utrãq; choleram,& phlegma,& humores uiscosos, grossos,& putridos. Et eius proprietas est mundificare cerebrum,& neruos,& mẽbra sensuum,& lacertos,& educere materias quę sunt in nucha,& finibus eius. Et mundificare pulmonem,& pectus ab humoribus uiscosis,& putridis. Et mũdificare stomachum,& hepar,& splenẽ,& renes,& matrices mulierũ, & educere materias a iuncturis. Propter quod uocauit Democritus agaricũ medicinam familiæ: quia ad singularũ partium corporis cõmoditatem se habet. Et ualet ad oẽs dolores intrinsecos corporis, & est medicina mirabilis ad sodã antiquam,& epilepsiam,& uertiginem propriæ, & confert etiã maniæ,& melancholiæ,& ægritudinib. neruorũ,& apostematib. cerebri. Et est ex medicinis bonis asthmati,& difficultati anhelitus,& ulceribus pulmonis,& pectoris,& sanat dolores stomachi, & uiscerum, & est medicina magna oĩum oppilationũ,& ægritudinum oĩum, quarum mater est oppilatio sicut est ictteritia proprie, & hydropisis,& grossities splenis,& confert dolori hepatis iuuamentum manifestum,& splenis siñr,& renum,& curat apata eorum,& prouocat urinam,& menstrua,& mundificat matricem,& usus eius aufert fœditatẽ coloris cutis acquirens ei colorem bonũ,& est ex medicinis educentib. uermes,& confert ẽt sciaticæ,& dolorib. iuncturarum, et eius quidã iuuamentum ad febres antiquas diuersarum materierum, & ad typũ earum magnum est,& proprie cum eo quod conuenit,& potibus.

℞. Agarici electi, & mundi. ℥. i. s.	Zingiberis mun. ʒ. i. ℈. i.
	Salis gemmæ. ℥. s.

Conterantur omnia, & cum oxymelle simplici fiant trochisci, uel in pasta permittantur.

Aliqui sunt qui hanc cõpositionem faciunt,& relinquunt in pasta, & dicunt ꝙ tunc appellari debent agarici trochiscati, si uero reformantur ad formam trochisci, ꝙ tunc appellandi sunt trochisci de agarico, sed ipsorum salua pace sub quacunque forma appellari possunt, & agarici trochiscati,& trochisci de agarico.

Alio modo fieri pñt agarici trochiscati, & fiunt cũ infusione zingiberis,& salis gemmæ cum uino albo, & utitur.

Alia etiam modo fieri potest, ut Galenus dixit. Fiant trochisci ex eo cum uino infusionis zingiberis in quo puluis ipsius sæpe submergatur,& fiet operatio eius completa,& ex rebus sibi addditis uigorantibus ipsum ex spica, & aqua casei,& proprie sumpta ex capris.

TROCHISCI alandal Mesue qui intrãt in hiera hermetis,& aliis confectionibus loco coloquintidæ.

℞. Pulpæ coloquintidæ albæ,& leuis, et mũdæ a granis ℥. x.

Incidantur cum incisorio incisione minuta, & fricentur manibus, prius tamen inunctis cum oleo rosato vnc. i. deinde accipe.

Dragacanthi,	Bdellii. ʒ. vi.
Gummi arabici. ana. vi.	Aquæ rosæ. ℥. iiii.

Infundantur præscriptæ gummæ in dicta aqua, & dimittantur per quatuor dies cum dictis mucillaginibus, fiãt trochisci de dicta coloquintida subtiliter incisa, & exiccentur in umbra, deinde iterum terantur contritione bona, et iterum confice cum glutine eorum, & facias trochiscos, et iterum exicca in umbra, & reserua.

Gummæ colligendæ sunt anteq̃ indurentur, & minorentur, quia si non colliguntur illo tpe: reducuntur in puluerẽ, & uirtus ipsarum deperditur. virgæ uero colligendæ sunt antequam ueniant ad quantitatem debitam.

Quare autem medicinæ coagulentur est, ut uirtus calida quæ in eis est extinguatur, uel in totum remoueatur.

TROCHISCI diacoralli Nicolai.

℞. Coralli rubei. ʒ. iiii.	Aloes. ʒ. i.
Cinnamomi,	Casiæ ligneæ,
Myrrhæ,	Folii,
Amomi,	Masticis,
Papaueris albi. ana. ʒ. iiii.	Polii,
Squinanti,	Phu. i. valerianæ,
Croci, ana. ʒ. ii.	Assari,
Calami aromatici,	Pedis columbini. ana. ʒ. i.
Xyloaloes, idest lignum.	

Conterantur omnia, et cum uino optimo formentur trochisci de solido pro uno singulo.

Hic incidenter est notandum ꝙ habens defectum appetitus nunquam debet uti croco,& hęc est regula generalis, quoniam malum fastidium generat hoc Ioannes de sancto Amando in fine opusculi sui.

TROCHISCI de tyro Nicolai.

℞. Tyros iuuenes longitudinis unius palmi existentes, oculos hñtes rubeos,& linguam mobilẽ, et cornua in modum grani frumenti, caput et caudã trib. digitis mensuratis abscinde mediũ, quod remanet excoria, et intestinis proiectis optime dulci aqua laua, et in dicta aqua pura, et munda coq;, donec spine a carnibus separentur: postea spinis proiectis, carnem in mortario marmoreo satis tere, et commixta eiusdem ponderis, farinæ hordei uel panis frumenti asi cũ iure suo temperata, et inde fac trochiscos, et reserua.

Trochisci isti non debent esse multæ quãtitatis, et in medio sunt bene comprimendi,& in umbra exiccãdi. Et in sua bonitate, et uirtute per annum seruantur, et non plus.

TROCHISCI de squilla Nicolai.

℞. Squillam integram, et diuide anteriorẽ, et posteriorem partem abiiciẽdo, mediã uero partem inuolue in pasta fermentata, et in furno coque, cocta abstrahatur de pasta: terat in mortario bene, et tantundem farinæ orobi adde,& ex inde trochiscos reforma cum uino, uel melle puro, et mũdo, & in vmbra exiccentur, et si deest orobum: tantũdem panis asi subtilissime triti pone.

Mel purum, et electum hoc modo cognoscitur, si hẽt sex cõditiones, prout infra optimum est. Primo debet esse uernale. quia melius est illud hyemali. Secundo ꝙ sit rubeum. Tertio ꝙ sit graue. vnde qđ est in fundo, est melius. Quarto quòd sit dulce, quia quanto dulcius tanto melius. Quinto ꝙ sit densum: quia quanto densius tanto perfectius. Item mel apum melius quam mel cannæ.

Commemorare,& insuper quod infra tangetur, ꝙ squilla cum cultello ferreo non est incidenda, nec interior,& exterior pars accipienda, causa autem, ut in tractatu syruporum. et loch asignatum est.

TROCHISCI andaracon. i. Andromachi. Auic. 5. can. & est tertia descriptio intrans in tyriacã. Cuius permixtio.

℞. Alselibet. i. arbor cornuta uel nespili. ʒ. vi.

Squinanti. ʒ. i. s.	Casiæ ligneæ. ʒ. vi.
Calami aromatici,	Amaracon: idest maioranæ. ʒ. x.
Myrrhæ,	
Assari,	Spicæ indę. ʒ. xvi.
Xylobalsami. i. lignum balsami. ana. ʒ. vi.	Polii,
	Masticis, ana. ʒ. vi.
Cinnamomi,	Myrrhæ. ℥. ii.
Pmomi. ana. ʒ. iiii.	Croci. ʒ. xii.

Conterantur oĩa per se & fiant trochisci cum uino albo.

Species trochiscorũ oĩum subtilissime conterendæ sunt, & per spissum sedacium transeundæ ut melius per omnia membra transire possint, et per paruas uenas.

Asselibet dicit Gentilis quòd ignoratur quid sit: sed eius loco debet poni xylocarates: xylocarates nota. i. arbor cornuta quòd est arbor portans cornelas uel nespillas igitur summitas alterius accipi potest ut ab antiquis doctoribus colligere potui.

TROCHISCI de vipera Auicen. 5. can.

℞. Viperas nouiter captas et abiiciãtur a parte capitis eius quatuor digiti: & siñr a parte caudæ ipsius, medium uero

quod remanet conferuetur & aperiatur,& extrahantur uiscera eius & proprie fel eius Et bene abluatur cum aqua falita ablutione exquifitifsima.hoc facto decoquatur in aqua bene falita:& cum eis addatur anetum & coquantur leui coctione deinde fiat collectio carnis ab offe ipfarum. Et carnes earum in mortario lapideo bene piftentur: deinde mifceantur cum quantitate æquali tortellarum de feni bene contritarum :& fiant trochifci cum iure earum: & qui eos facere, uult ungat digitos fuos oleo balfami:& fiant trochifci parui bene comprefsi: qui exiccentur in umbra per annum,& conferuentur & adminiftrentur.

Vipera de qua fuprafcripti trochifci fieri debēt debet habere conditiones. Primo debet habere caput planũ & latũ apud ꝓpinquitatē colli, debet effe minuta & fubtilis ualde cauda curta: ftrepitum faciens & fonitum in inceffu, uelox motu: & afpectus eius præfumptuofus et audax,et flaua: & de flauis fœmina. Cuius cognitio eft: quia mafculi habent unum dentem in omni latere & fœmine plures:& capi debent in loco ficco:humidæ.n.funt malæ. & fint ueloci motus tenentes caput altũ ac eleuatum. Et ut capiuntur ilico incidat pars capitis & caudæ,fcd'm quantitatē in trochifcis dictam: ꝙ fi ab eis currit fanguis plurimus & fuerit motus eius in illa difpofitione plurimus,& mots ipfius tarda:tunc fcias ꝙ eft electa.Ex uipera igit fuprafcripta figna habenti trochifci fieri debent.Trochifci fint paruiſſimo minuti, fubtiles,exiccent in umbra et reponant.Cuftodiatur etiã a radiis folaribus:& ante et poft exiccationē: fol enim deftruit & priuat eos a uirtute appropriata carnibus uiperarum.

TROCHISCI ramich Mef. quę eft medicina compofita & reiicitur in aliis medicinis: & confortat ftomachum, cor,& hepar debile. Et ualet ad lubricitatem uifcerum inteftinorum,& fedat acuitatem:& fiſtit fluxum cholericum, & uomitum: & fedat animum,& acquiritur ex eo in hoc iuuamentum magnum:& confert ad fluxum fanguinis undecunque et ex fufflat ex eo in nares ꝓpter fluxũ fãguinis ex eis.

℞.Succi acetofæ uel cydoniorum.℥.xvi.
Granotum myrti.℥.ii.
Rofarum rubearum.℥.i.
Bulliant fimul ebullitione vna, poftea coletur & colaturæ mifceantur,
Gallarum recentium et humidarum contritarum contritione ultima. vnc.ii.
Et iterum coquantur: deinde puluerizentur, fuper eos,
Foliorum rofarum rubearum.ʒ.i.
Sandali mazachari: ideft citrini.ʒ.x.
Gummi arabici.℥.i.s.
Sumach,
Spodii de canna.ana.℥.i.
Succi agreftæ.ʒ.vii.
Succi granatorum myrtillorum tritorum ultima contritione.℥.iiii.
Ligni aloes,
Garyophyllorum,
Nucis mufcatæ.ana.ʒ.iiii.

Mifceantur omnia fimul in fcutella lapidea: & illic permittantur donec exiccentur poftea puluerizentur fubtiliffime cum.ʒ.i.s.Camphoræ diffolutæ in aqua rofa. fiant trochifci ad pondus.ʒ.i.& referua,& nota quòd funt aliqui aromatizant eos cum mufci.ʒ.unius quarta.

Hic multi hefitant propter falfitatem literæ: vna enim litera dicit fucci granorum myrtillorum, & illa falfa eft: fed dicere debet ut præfcripfi.f. fucci granatorum myrtillorum tritorum:& fic bene ftat & fieri poteft.

TORTELLE de feni fecundum Mattheum Syl. & intrant in trochifcos de uipera. Auic. Quarum permixtio.

℞.Farinæ tritici bene purgatæ a tritico feu furfure.li.i.Im paftetur cum aqua infufionis mafticis ponendo pro omni. ℥.i.aquę cõis.ʒ.i.mafticis electi: de dicta farina fiăt fugaciæ paruæ quæ in furno decoquantur: & coctæ puluerizentur & cum aqua prædicta iterum reformentur ad formam trochifcorum,& decoquantur, poftea referuentur.

Appellatur compofitio hæc tortella de feni. nam tortella.i.panis azimus bis coctus,de feni.i.de terra Hierufalem: quoniam ibi arabes impaftant eas cum aqua mafticis. habes igitur ex his modum faciendi & ethymologiam uocabuli tortellarum de feni.

TROCHISCI dę uiolis Mef. in antido. fuo: & funt in ufu: & uocantur trochifci amech: fedantes inflammationem:& lenientes uentrem, & mundificantes pectus. Cuius permixtio.

℞. Foliorum alias florum violarum.i. florum viridium habentium medietatem inter humiditatē & ficcitatem.ʒ.xii.
Turbith albi & gummofi.ʒ.vi.
Succi liquiritiæ.ʒ.iii.
Tereniabin: ideft manna.ʒ.iiii.

Et fiant trochifci cum zuccharo aut cum pulpa cafsiæ. dofis eft.ʒ.ii. Et quandocunque innuat necefsitas ponitur in eis diagrydii.ʒ.ii.

TROCHISCI alii de uiolis in cap. de afthmate in practica Mef. ualent autem ad conftrictionem anhelitus, & leniunt naturam, & mundificant pectus.

℞.Foliorum florum violarum mediocrium in exiccatione et humidatione.ʒ.vi.
Turbith boni arundinei, drach.iii.
Succi liquiritiæ,
Tereniabin.i.manna
Diagrydii ana.ʒ.ii.
Et fiant trochifci ut in alia defcriptione.

TROCHISCI de lacca Mefue conferunt ad oppilationes hepatis & fplenis: & febres antiquas diuerfas, et prouocant urinam.

Laccæ mundæ,
Succi liquiritiæ,
Abfinthii,
Berberorum,
Succi eupatorii,
Rheubarbari,
Ariftolochiæ longæ,
ana.ʒ.i.
Cofti,
Affati,
Amygdalarum amarum,
Seminis anifi,
Rubeæ tinctorum,
Seminis apii,
Squinanti.aua.ʒ.i.

Et fiant trochifci cum uino optimo.

TROCHISCI chochion Auicenna qui intrant mithridato Auicennæ.

℞.Paffularum mundatarum enucleatarum.ʒ.iiii.
Glutinis albotim:ideft terebentina.ʒ.xxiiii.
Squinanti,
Myrrhæ.ana.ʒ.xii.
Cinnamomi,
Bdellii,
Blattæ byzantiæ,
Spicæ romanæ.i.fpicæ celticæ.ana.ʒ.iii.
Cafsiæ ligneæ,
Melliloti,
Radicum cyperi,
Baccarum lauri.ana.ʒ.iii.
Calami aromatici.ʒ.ix.
Croci.ʒ.i.
Bitumen iudaicum.i.afpaltum.ʒ.ii.s.
Et fiant trochifci cum melle & uino bono,

TROCHISCI de ligno aloe Mef. conferentes ad debilitatem corporis,ftomachi,et pulfum cordis & fyncopim & debilitatem hepatis, et hydropifim et fetorem oris.

℞.Ligni aloes.ʒ.ii.
Mafticis,
Cinnamomi,
Garyophyllorum,
Gallię,
Spicæ,
Macis,
Nucis mufcatæ.ana.ʒ.i.s.
Rofarum rubearum ʒ.ii.
Cubebæ,
Cardamomi,
Ceil.i.cardamo.minus,
Corticum citri,
Bauciæ.ana.ʒ.i.s.
Mufci,
Ambræ ana.℈.s.

Fiant trochifci cum melle paffularum. Et adminiftrentur cum uino odorifero aromatico.

TROCHISCI de balauftiis Auic.conuenientes eis qui habent fluxum uentris et egeftionem: emittunt fanguinem & faniem: habent tenafmon.

℞.Balauftiarum,
Sumach,
Corticum granatorum,
Corticum glandium torrefactorum. ana.ʒ.viii.
Hordei torrefacti,
Myrtillorum.ana.ʒ.viii.
Gallarum torrefactarum & infufarum in aceto & exiccatarum.
Cymini torrefacti. ana.ʒ.iiii.

Et fiant trochifci cum aqua rofata uel fucco plantaginis uel fucco malorum granatorum.

TROCHISCI de fandalis Mefue: ualent ad febrem inflammatiuam & malitiam complexionis calidæ in ftomacho & hepate.

℞.Sandali albi, Seminis citrulli,
Sandali rubei, Seminis portulacę.an.ʒ.iiii.
Sandali citrini an.ʒ.viii. Rosarum rubearum.ʒ.vii.
Spodii, Camphoræ.ʒ.i.
Seminis cucumeris, Berberorum aut succi eius
Seminis cucurbitæ ana ʒ.vi.
ʒ.iiii. Boli armeni.ʒ.iiii.

Confice cum aqua portulacæ:& da cum lacte acetoso,aut cum aqua agrestæ,aut acetositate citri,aut rob de ribes.

TROCHISCI croci magnetis Nicolai: & intrant in rubea & sotira.

℞.Croci.ʒ.iii. Seminis ameos an.ʒ.i.s.
Rosarum rubearum, Myrrha.ʒ.i.s.
Xyloaloes,idest lignum aloes.℈.ii.

Misce & formentur trochisci cum aqua rosa.

TROCHISCI idiocri Nicolai qui in rubea & sotira intrant.

℞.Amomi.ʒ.i. Squinanti ana gra.xv.
Cinnamomi.ʒ.s. Calami aromatici,
Croci, Xylobalsami,
Folii, Radicum assari,
Myrrhæ, Radicum ualerianæ: idest
Cassiæ ligneæ.ana.ʒ.s. phu.ana gr.xv.
Spicæ.℈.i. Marathri.i.semen fœnic.
Opobalsami, Masticis an.gr.x.
Costi, Amarici.i.tama.gra.vi.

Vini ascaloni,idest uinum pauci coloris optimi q.s. hæc omnia tere & uino illo trochiscos informa,& cum fumo storacis calamitæ siccæ & usui reserua.

VNGVENTVM, siue cerotum magistri Ganfredi quod dicitur Gratia dei ualet.n.ad sanandum oēs plagas nouas & ueteres:& generat bonam carnem:& non permittit intrare aliquam corruptionē:nec permittit generare malam carnem:& ualet omnibus neruis incisis uel conquassatis,& ualet contra uniuersa qualibet bestiæ uenenosæ,& ad scrophulas: & malum sancti Antonii,& multa alia prout per experientiam uidetur.

℞. Galbani.℥.i. Aristolochiæ longæ,
Armoniaci.℥.ii.ʒ.ii. Masticis,
Opopanaci, Bdellii,
Viridis æris, Colophoniæ,idest picis grę
Thuris an.℥.i. cæ ana ℥.i.
Olibani, Ceræ nouæ.℥.viii.
Myrrhæ ana.℥.i. Olei oliuarum,
Lapidis calamitæ.ʒ.i. Lithargyrii subtilis ana.li.i.
Lapidis hematithis.ʒ.ii. vnc.vi.

Et hæc omnia debent esse bene puluerizata: excepta cera cum tribus, quæ sunt istæ in primis. Et modus faciendi dictū unguentū talis est.Istæ gūmæ.s.galbanum,armoniacum,& opopanacū distemperentur & ponantur per diē & noctē in forti aceto primo diuisæ cum cultello in minutis particulis:postea bulliant in captia uel in patella super ignem cum lento igne,semper mouendo cū spatula donec totum acetū sit consumptū,postea colentur per pannum lineum fortiter cum duobus baculis in alia patella,& dimittatur sic stare:& postea recipiatur olei oliuarum & ponatur intus cera in dicto oleo incisa in minutis particulis,& super ignem ponatᵉ oleū & cera,quæ cum liquefacta fuerit,ponatur intus lithargyrium optime puluerizatum semper mouendo cum spatula ne fundū capiat:& coquantur simul,donec color mutetur & fiat nigrū:postea ponantur intus in dictum oleum gūmæ & fac paulatim bullire donec gummæ sint bene dissolutæ,& dictę gummæ paulatim quasi filando semper mouendo cū spatula & sæpe deponendo ab igne ne medicina saliat extra quibus gūmis sic in oleo prædicto distillatis & bullitis. probetur si sunt coctæ tali modo. Ponatur una gutta in aqua frigida,& si durescit,coctæ sunt,& si non durescit, ponatur super ignem donec fiat dictū signum, & postea quando coctæ & durescunt,ponatur intus uiride æris bene puluerizati & semper mouendo cum spatula ut bene incorporentur, postea addatur myrrha,aristolochia longa,mastix.ultimum uero ponatur intus tus,olibanum,bdelliū,lapis hemathitis,lapis calamita & colophonia,& coquantur simul miscendo cum spatula ne fundum capiat & mutetur ut ueniat nigrum vel rubeū,& qn ista signa uidebis.tūc ponatur una gutta in aqua frigida,si non adhęret digitis oleo unctis & sit coloris medii nigri & rubedinis,tunc est coctum,& tunc remoueatur ab igne semper mouendo cū spatula, postea ponatur in aqua frigida, & dimittatur ibi frigescere, ita ꝙ possit poni manus intus fortiter donec sic ductile ungendo manus cum oleo,tunc inuoluatur ad ultimum superius terebentinæ.℥.vi.ceræ nouæ simul liquefactæ.℥.ii. & fiat.

VNGVENTVM sanans ulcera antiqua difficilis consolidationis:& est medicamen expertum Mesue.

℞.Aloes boni, Myrrhæ mundæ ana partes æquales,deinde tere uehementer cum succo absinthii, & succo plantaginis donec fiat sicut mel,& administretur cum corio aut panno subtili.

VNGVENTVM alsefiricon Mesue, relatum ad Alexandrum mundificans cutim, & sanans scabiem siccam,asperitatem cutis,& impetiginem,& phlegma grossum.

℞.Cerussæ albæ & subtilis, cum bryoniæ,
Aloes boni,
Lithargyrii subtilissime Croci,
puluerizati, Argenti uiui extincti. ana
Alsefiricon, idest radi- partes æquales.

Olei de oleandro & aceti ana quantum sufficit & scriptū & post oleum confectum ut uidebis fiat unguentum sicut de cerussa. Oleum quod intrat in isto unguento est inferius cum completum.

OLEVM de oleandro quod intrat in suprascripto unguento,ualet scabiei,& aufert eam omnino.

℞. Succi oleandri lib.i. ridium.℥.vi.
Rosarum rubearum ui- Olei omphacini lib.ii.

Oleum omphacinum.i.oleum de oliuis non maturis.Auicenna in.2.cano.in cap.de oliuis inquit. oleum quandoque exprimatur ex oliuis ultime maturis, & oleum omphacinū est illud quod expressum est ex immaturis,& quandoq; exprimitur ex oliuis rubeis mediis inter immaturas & ultime maturas, istud oleum non est in usu.

Oleander autem fm Aui.in.2.can.est syluestris & fluuialis,& ipse computat ipsam inter species uenenosorum idem in 4.in fen. sexta in cap.summa secunda uenenorum ex plātis inquit.Oleander plurimum interficit homines & animalia,& hæc planta est quam diaueron uocat. hæc plura nomina habet.nam ab aliquibus dicitur ueredendron, & ab aliis redendron, & ab aliis lorandrum,& ab aliis redodaphin,& ab aliis uero, eius folia sunt similia, amygdalæ, sed maiora & pinguiora,& florem habent similem rosæ,in locis maritimis nascitur. Leonardus de preda palea in cap. de pruna ab igne persico inquit oleum de landrod.i. de oleandro. Idem confectio alsefiricon.

Confectio alsefiricon Mes.quod est medicamen compositum ad fistulas, & cancrum, & malum mortuum, & ualet ad additionem carnis putridæ,& sanat scabiem siccam.

℞. Lithargyrii albi.Calcanti ana partem unam.Floris æris partem mediam.Terantur cum aceto uehementer forti in sole tpe æstiuo,fere per diem unum semper modicum addēdo acetū,deinde ponatur in uase uitreato, & stringatur os eius & sepeliatur in fimo diebus.xl. deinde administretur.

VNGVENTVM aureum Mesuæ curat & solidat plagas, & est sanum & expertum.Cuius permixtio.

℞.Ceræ citrinæ.℥.vi. Colophoniæ.℥.i.s.
Olei cōmunis boni.lib.ii.℥.v. Olibani,
Terebentinę.℥.ii. Masticis,an.℥.i.
Rasæ pini.℥.i.s. Croci.ʒ.i.

Misce & fiat unguentum in bona forma.

VNGVENTVM pro rapis & restis equorum quondam illustrissimi domini domini Bernabonis.

℞.Axungiæ porci masculi Cerussæ,
lib.i. Lithargyrii,
Viridis æris.℥.i. Limaturæ ferri ana.℥.i.

Pistentur subtiliter & misce cū axungia,& fiat unguentū primo lauent rapas & restas cū aqua & sapone molli bene

& postea siccentur, & ungantur sæpe.

VNGVENTVM aliud ad rapas & restas equorum domini domini Bernabonis expertum.

℞.Litargyrii,	Argenti viui extincti cum saliua.ana.℥.ii.
Cerussæ subtiliter puluerizatę.ana.℥.ii.	Olei rosati.℥.i.

Misce & fiat unguentum conueniens ad ungendum: sed primo lauetur ut in alia scripsi.

VNGVENTVM mirabile de elleboro ad tineam ibi.

℞.Myrrhæ,	Lithargyrii.ʒ.ii.
Ellebori albi.an.ʒ.i.s.	Ceræ nouæ.ʒ.ii.s.
Olei laurini.℥.ii.	

Misce & fiat unguentum molle: istud vnguentum nō est in usu apud nos.

Elleborus ſm Mes.est barba alfugi ſm Auer.in 5.ca.elleborus est condisi:quod non creditur uerum.multi moderni cōputant cōdisi inter species ellebori:eo ꝙ per sternutationem cōmouet:tñ nostri doctores non ponunt species ellebori nisi duas.s.album & nigrum:qui satis noti sunt: in oleo de euphorbio ponitur condisi. Condisi nō est elleborus ſm intentionem Mesue qñ niger nascitur apud radices arboris fructuosæ sunt fructus eius solutiui.Papias inquit. Anticira est insula ubi abundauit elleborus ad capitis purgationem necessarius: & ponitur pro elleboro antiqua parte templi quæ ortus respicit.hæc ab aliquibus dicitur velax: & ab aliquibus dicitur stranudella: eo ꝙ puluis ipsius in naribus pō situs sternutationem commouet.

VNGVENTVM de semperuiua ibidem.

℞.Olei violarum.	Pinguedinis anseris.ʒ.vi.
Olei rosarum.℥.i.	Succi semperuiuæ.℥.iii.

Bulliant omnia simul usque ad consumptionem succi postea adde croci.℈.i.& fiat vnguentum.

Istud unguentum non est in vsu.semperuiua. s. maior ſm Circa instans dicitur:quia semper uiridis reperitur. Auice. in.2.inquit.semperuiua est fucutum. in cap. vero de fucuto inquit.fucutū dicitur ꝙ est sempuiua: & dicitur ꝙ est spēs seminis mandragorę:sed non recte:quia illud capitulum de fucco est corruptū,nam apud Arabes est simphitum. ergo ē cōsolida maior:& sic si legis illud capitulū de fucuto apud Auic.cum ca.de simphito apud Dioscoridem videbis ꝙ idē sunt.Semperuiua apud Dioscoridem,uocatur aizon maius. dicitur quòd omni tpe folia uiridia habet.dicitur & bucalmon quod non est,nam bucalmon est oculus bouis: aut zetalmon:aut ambrosia quod non est.aliud facit capitulum de aizon minori: & hæc est vermicularis & rubenote. Aizon vero est proprie nomen suum:quia componitur ab ai quod est semper & zon quod est viua vnde semperuiua dicitur: quia semper folia uiridia habet nascitur super tegulas plurimum & in locis quibus stercora proiecta fuere & alibi.

VNGVENTVM de plumbo ſm Leonardum de preda palea paduanensem in cap.de crispilla.

℞.Plumbi usti cum sulphure secundum.Seruitorem vstum. Lithargyrii.an.℥.ii. Cerusæ.Antimonii.ana.℥.i. Olei rosati q.s.& fiat vnguentum molle.

Istud vnguentum est in vsu:maxime secundum istam descriptionem idem in cap.de cura cancri habet.idem in cap. de vlceribus ambulatiuis habet:sed uterque ab isto differt. Plumbū vero apud Aui.vocatur alamech & alhabar.vstum uero cum sulphure secundum Seruitorem superius in quadam sief ostendi &c.

VNGVENTVM mirabile de cancris fluuialibus secundū eundem in cap.de cura cancri.

℞.De cineribus cancrorum fluuialium recentium:& de climia auri,& de aqua solatri quod sufficit: & fiat unguentum peroptime ducendo in mortario de plumbo cum pistello aut super tabulam plumbeam. Istud unguentum non est in vsu cancri maxime fluuiales noti sunt.liber qui dicitur Bulchasis.i.Seruitor in tracta.3.ponit formam comburendi sartas.i.cancros & ait accipe cancros fluuiales viuos quando sol fuerit in signo arietis.xiii.die mēsis intelligo lunaris:& pone in furno panis quousq; comburantur & non conuertantur in cinerem.

Climia auri secundum Auic.melior est illa quæ aurea est vt cincinus glaticii cineritii coloris recēs,& laminosa grossior. Gul. Lomb. inquit.climia auri est superfluitas quæ adhæret parietibus vasis,in quo purificatur aurum: climia argenti est superfluitas quæ adhæret uasi in quo purificatur argentum. vltimo fit climia ex ære: & marchesita est sicut climia auri.

VNGVENTVM pro stomacho magistrale ualet ad confortandum stomachum.Cuius permixtio.

℞.Olei nardi.i.spicæ,	& minoris,
Olei masticis,	Galangæ,
Olei camæmillæ,	Ligni aloes ana.ʒ.ii.
Olei Mentæ,	Corallorum rubeorum,
Olei de absinthio.an.℥.ii.	Seminis coriandrorū præparatorum.
Olei cydoniorum.℥.iii.	
Olei rosati.℥.i.s.	Rosarum rubearum.an.ʒ.ii.s.
Macis,	Summitatum absinthii,
Masticis,	Mentæ,
Garyophyllorum,	Florum camæmillæ,
Nucis muscatæ,	Summitatum squinanti.
Cardamomi scilicet maioris	ana.ʒ.i.s.

Conterantur omnia subtilissime: & cū parū cera fiat vnguentū mediū tenens inter duritiem & mollitiē. Addendo panis brustulati prius in aceto infusi & bene expressi.℥.s.

In omni vnguento species debent subtilissime conteri. Nisi .n.bene puluerizarentur non posset virtus earum per poros penetrare,nec a calore præparari.

Necessitas vnguentorum & emplastrorum & oleorum fuit vt rei alicuius virtus applicaretur in substantia adherēti,& non statim resolubili:secundo quia medicinæ simplices non faciebant effectum.tertio propter debilitatem medicinarum simplicium.

VNGVENTVM sandalinum pro renibus Mes. ultimum ad sedandum inflammationes & apata calida & super calefactiones quæ sunt in hepate & stomacho.Cuius permixtio.

℞.Rosarum rubearum. drach.xii.	Boli armeni.ʒ.vii.
	Spodii.ʒ.iiii.
Sandalorum rubeorum.ʒ.x.	Camphoræ.ʒ.ii.
Sandalorum alborum,	Ceræ albæ.ʒ.xxx.
Sandalorum citrino.an.ʒ.vi.	Olei rosati lib.i.

Conficiantur & administrentur,& sunt qui lauant oleum & ceram prius cum aqua rosa tribus uel quatuor uicibus,& postea permiscent cum aliis,& est melius.

VNGVENTVM aliud pro renibus expertum domini Blasii de Besana Magistrale ualet priori.

℞.Olei rosati,	Sanguinis draconis.ʒ.i.
Olei myrtillorum.an ʒ.iii.	Mucillaginis psylii,
Olei de nenufare.℥.i.	Mucillaginis cydoniorum.
Sandalorum rubeorum,	ana.ʒ.ii.
Myrtillorum.an.ʒ.i.	Camphoræ.ʒ.s.

Ceræ parum & fiat unguentum, & lauetur oleum & cera cum aqua plantaginis,portulacæ,& lacte mulieris puellam lactantis an.℥.i.lauetur bis uel ter.

VNGVENTVM Galeni album Mes. ultimum in infrigidatione ualens ad febres acutas & sodam calidam pulsatiuam.Cuius permixtio.

℞.Ceræ albæ.lib.i.	Olei rosati lib.iiii.

Et fit factum ex oleo omphacino.i. ex oliuis immaturis. Liquefiant omnia simul:deinde lauentur cum aqua frigidissima lauationibus pluribus usquequo bene albescant. Et quanto magis lauatur tanto fit perfectior.In fine uero conquassetur seu lauetur cum parum aceti.

Istud unguentum ego lauari soleo facere cum aqua rosata loco aquæ cōis:& est magis confortatiuum renum.

Vnguentum ab emplastro differt: eo quia unguentum est magis tenerum siue liquidum seu liquabile: sed emplastrū est solidū,licet vtrunq; cū oleo & cera componat &c.

Si vis facere unguentum in forma satis dura, debes ponere ꝑ omni.℥.i.olei spērum.ʒ.iii.ceræ.ʒ.ii.s.Si vero molle pro omni.℥.i.olei.ʒ.ii.ceræ:&.ʒ.ii.specierum: & ista est dosis specierum olei & ceræ ad unguenta facienda.

VNGVENTVM populeon Nicolai dicitur: quia fit

de

de oculis populi ualet contra calorem acutæ febris in his qui dormire nequeunt inunctis tpibus & pulsibus & plātis manuum & pedum.hoc idem cū oleo rosato uel uiolato mixtis & supra hepar & umbilicum. Cuius permixtio hæc est.

℞. Oculorum populi. lib.iiii.s.	Lactucæ.ana.ʒ.s.
	Semperuiuæ.ʒ.s.
Foliorum papaueris nigri,	Violarum,
Cimarum rubi.	Scantoncelli,
Foliorum iusquiami,	Vmblici ueneris ana.℥.ix.
Foliorum mandragoræ ana. drach.s.	Axungiæ porcinæ recentis lib.ix.
Solatri, idest uermicularis.	

Oculi populi pistentur per se & fortiter terant̄:& cū axūgia iterū pistentur,& magdaleones informentur, per duos dies dimittantur tertia uero die oēs prædictæ herbæ colligātur:& per se bene pistentur,iterū in magdaleones per dies octo reseruentur:& simul misceantur: postea frustatim cum lib.i.uini odoriferi in caldario ponantur & bulliant ad uini consumptionem:& cū spatula semper agitando: deinde per saccum exprimendo colentur, & dimittantur frigescere.

Oculi populi in mense aprilis sunt colligendi.& cum axūgia miscendi:& conseruandi sunt in mense maii usquequo aliæ herbæ colligantur.

De foliis mandragoræ si haberi non potest, loco ipsorum apponi possunt cortices mandragoræ. uel papauer nigrum uel iusquiamum scilicet folia.

VNGVENTVM marciaton Nicolai in suo magno antidotario a Marciano peritissimo medico a quo fuit inuentum quod facit ad dolorem & ad frigiditatem capitis,pectoris stomachi,& ad sclirosim,splenis,& hepatis: & ad ilii dolorem,uel ad solem,uel ad ignem inunctum, statim subuenit paralyticis,arthriticis,sciaticis,phreneticis,alias nephreticis podagricis prodest:tumores reprimit: & contra omnes dolores ex frigiditate medetur potenter.

℞.Ceræ albæ lib.ii.	Fœnugræci.℥.i.s.
Olei communis lib.viii.	Butyri.℥.i.&.ʒ.ii.
Roris marini,	Vrticæ,
Foliorum lauri an.℥.i.	Violarum.i.folia uiolarum,
Amaraci.i.maioranæ.℥.vi.	Papaueris nigri,
Foliorum rutæ.℥.vii.	Mentę saracenicæ.
Saluiæ cum floribus.	Alterius mentæ:idest menta domestica,
Sauinæ,	Polytrichi,
Balsamitæ:idest mentæ aquaticæ,	Lapacioli: idest lapacium acutum,
Lilifagi.i.saluia syluestris,	
Ozimi,	Carduncelli:idest cardo benedictus,
Polii,	
Calamenti,	Matris syluæ maturæ: idest capri folii,
Artemisiæ,	
Enulæ,	Herbæ mercatæ,
Betonicæ,	Aleluia.i.panis cuculi,
Branchæ ursinæ,	Linguæ ceruinæ: idest scolopendria,
Spergulæ.i.herbæ mitae,	
Herbæ uenti.i.parieta.	Crispulæ,
Pimpinellæ,	Camphoræ,
Agrimoniæ,	Storacis calamitæ,
Absinthii,	Medullæ ceruinæ an.℥.s.
Herbæ paralysis,	Adipis ursi.
Herbæ sanctæ mariæ,	Chamædrei.i. chamædryos,
Cimarum sambuci,	Centaureæ.i.maioris.
Crassulæ.i.uermicularis,	Fragrariæ.i.herba portans fragrans.i.magistræ.
Mille folij,	
Semperuiuæ,	Quinq; folii, idest pentaphylli.
Herbæ tetrait:idest orobum ana.℥.iiii.s.	Gallinacii,
Euisci.i.radix altheæ,	Masticis an.℥.i.
Cymini,	Thuris vnc.s.
Myriæ.i.folia myrti.an.℥.iiii.	Olei nardini.℥.ii.

Herbæ omnes præscriptæ colligantur in medietate mensis maii:& omnes in una die uel duobus diebus, & ab hora terriarum usque ad meridiem.

Conficiantur sic.Herbæ terātur subtiliter per dies.vii.in optimo uino odorifero,octaua uero die ad lētum ignē hæc ponantur.Et cum uinum aliquantulum erit consumptū,addatur eis oleū prædictum:& bulliant donec incipiant diminui:deinde cum diligentia colentur,& proiectis herbis,iterū super ignem ponantur:& cum inceperint bullire, pone storacē,& cum modicū bulierint,pone butyrū, & axungias & pinguedines suprascriptas aliquantulum tonsas,& oleum nardinum masticem & olibanum: & postea ceram, semper cū spatula agitando:& cū cera liquefacta fuerit,ab igne deponatur:& cum coagulatum fuerit,reseruetur in uase.

Paralysis herba est: cuius folia florere incipiunt tempore hiemis,quæ se extendunt in terra quasi alba & crispa habens florem album.

Herba sanctę mariæ.Ista est quædam herba ad albedinem tendens rugosis foliis.

Menta saracenica,hæc menta habet folia longiora & acutiora quam menta domestica seu hortensis. mentæ enim plures sunt species ut Mattheus Syluaticus cap.543.

Herbæ muscatæ.hæc herba est illa quæ se expandit in terram,odorem habens musci,quæ satis assimilatur agrimonię sed est minor ea: quidam dicunt, quòd est ualeriana.

Inter unguentum & emplastrum est differentia. Nam ad compositionem unguenti reperitur cera & oleum: in emplastris autem non est expediens semper ponere ceram.

VNGVENTVM aragon Nicolai.i. adiutorium ualet ad omnem dolorem ex frigiditate uiris & mulieribus tali ordine inunctum:in testa oui primo liquefiat ad ignem. ualet ad spasmum,& ad dolorem ilii,& ad renum tali ordine inunctum ut supra dixi. ualet arthriticis, sciaticis multum prodest:quartanariis si super spinam dorsi ungatur: & quando vngitur ex frigiditate sicut prius diximus,ponatur super locum dolentem tegula calefacta.

℞. Rorismarini,	Laureolæ.℥. ix.
Maioranæ,	Nepitæ lib.s.
Radicum iari.i.serpentariæ,	Masticis,
Serpilii,	Olibani.ana.ʒ.vii.
Rutæ,	Pyrethri.
Radicum siccidæ.i.cucumeris asinini an.vnc.iiii.s.	Euphorbii,
	Zingiberis,
Foliorum lauri,	Piperis ana.℥.i.
Saluiæ,	Olei muscellini.ʒ.iiii.
Sauinæ,	Olei petrolei.℥.i.
Policariæ maioris & minoris.i.ellebori albi & nigri ana.vnc.ix.	Adipis ursi,
	Olei laurini.ana.℥. iii.
	Butyri.℥. iiii.
Bryoniæ.i.radix cucurbitæ saluaticæ an.vnc.iii.	Olei communis lib.v.
	Ceræ lib.i.

Herbæ & radices colligantur tpe & hora scriptis in prædicto unguento:lauētur & mundentur subtiliter:deinde cōterantur, & per. vii. dies in oleo infundantur octaua uero die super ignem ponantur,& coquantur usq; ad perfectam coctionē:postea per sacculum colentur fortiter exprimendo,deinde dicta colatura super ignem ponatur, & cum bullire cœperit addatur oleum laurinum:butyrum: & adeps ac cera:qua liquefacta,adde petroleum & muscellinum:postea masticem,& olibanum,zingiber, piper, & euphorbium, & pirethrum,& post ab igne deponatur & recondatur.

Inter doctores magna est differentia de laureola & mezereon. quidam enim dicunt ꝙ laureola & mezereon idem sunt & falsē.Nam mezereon est planta lacticinia, & dicitur alio nomine oliuella:laureola uero est arbustum & non habet lac:sed folia laureolę sunt similia lauro.

Policaria est herba quæ habet folia similia oliuæ:sed aspera & pinguia & uiscosa:& sunt duarum specierum.s. maior & minor:maior est grauis odoris quæ in fructice est uirgas habens longitudinis cubitis duobus:minor uero unius pedis longitudine porrecta est,florem fragilem & mellinum habens colorem,& amarum saporem: & cum floruerit uelut capillos facit:radix ipsa est inutilis. Sed quia in certis partibus non reperitur nec cognitio habetur: ideo loco ipsorum possunt poni elleborus albus & niger.

De oleo muscellino magna inter doctores est contentio.

quidam.n.dicunt ꝙ dicitur muscellinum: quia in eius compositione intrat muscum. Item muscellinū vocat: quia fit ex humiditate inuenta in tuberositatibus vlmi. Itē muscellinū vocant multi oleū.de been.i.de semine catapuciæ. alii vero hoc modo oleum muscellinum faciunt sm̄ hanc receptam: & ponitur a Galeno in suo antidotario & istud est in usu.

℞.Olei.lib.vi.	Croci,
Aquæ.lib.iii.	Cassiæ ligneæ an.ʒ.vi.
Folii,	Garyophyllorum,
Spicæ,	Carpobalsami,
Costi,	Bdellii.ana.ʒ.iiii.
Masticis.ana.℥.i.s.	Nucis indæ,
Storacis calamitæ,	Macis.ana.ʒ.i.
Myrrhæ.an.ʒ.vi.	

Conquassentur, deinde bulliant simul usq; ad cōsumptionem aquæ: deinde colentur & reseruetur &c.

VNGVENTVM Agrippæ Nico. quo Rex iudeorum utebatur: & est tantæ dignitatis, ꝙ nemini discipulorum tradere uolebat. ualet hydropicis & omnibus tumoribus in quacunque parte corporis fuerit, & ad neruos indignatos: dolori renum ex frigiditate mire subuenit. vrinam prouocat, & inunctum super ventrem laxat.

℞.Radicum bryoniæ.i.radix cucurbitæ syluestris lib.ii. Radicum ebuli spēs est sambuci faciens quædam semina nigra, fœtentia. Tribuli marini an.℥.ii. Radicū siccidæ: idest cucumeris asinini lib.i: Squillæ ℥.ii: Ireos: idest lilii cœlestis. ℥. iii. Radicum filicis.℥.ii. Oēs radices ter uel quater bene lauent & in pila marmorea bene terantur. Olei lentisci li.iiii.

Ponantur in dicto oleo dictę radices, & per dies viii. permittantur: nono uero die ad ignem ponantur oīa hæc, & tā diu bulliant, ꝙ radices diuidantur: deinde ponantur in sacco exprimendo & colando, & cum colatum fuerit, ad ignē ponatur: & cum fuerit debite fere coctum proiiciatur ceræ albæ.℥.xv. Et liquefacta cera ab igne deponatur, & post infrigidationem reseruetur &c.

Antidotum est quodlibet includens diuersas descriptiones medicinarum ad diuersas & uarias passiones: & dicitur antidotum.i.contra vitium datum: quia contra ægritudines principaliter, uel aliter antidotum dr̄.i.contra datū, ab anti quod est contra, inde dicitur Antidotum quod est liber continens experimenta contra morbos data.

Tribuli marini sunt quidam fructus nascentes in aquas cornua habentia, & intus habent quandam medullam ad similitudinem castaneæ: & isti gallici pauperes solent super pileos suos portare.

Botim est duarum specierum domestica & syluestris: domestica est arbor terebentinæ. Et syluestris lentiscus arbor in montibus nascens: e cuius semine fit oleum lentisci: & si haberi non potest, eius loco ponitur oleum mastici.

VNGVENTVM dialtheæ Nico. dialthæa malasticon & calasticon: dialthæa a radice ibisci dicitur: mal asticis.i.mollificatiuum: calasticis.i.calefactiuum. Cuius permixtio.

℞.Radices ibisci.lib.ii.	Seminis fœnugræci.lib.i.
Seminis lini lib.i.	Squillæ, vnc.vi.

Radices omnes bene abluantur, & terantur. similiter semen lini & fœnugræci. & squilla, & in.vii.lib.aquæ ponantur per tres dies: quarto uero die super ignē ponantur: & bulliant donec incipiant inspissari paulatim, ponantur in sacco: & cum exprimere uolueris addatur aliquantulum aquæ feruentissimæ ad extractionem illius succi: de succo isto accipiantur lib.ii. & mittantur in quatuor lib. olei communis & bulliant usq; ad consumptionem succi. postea addatur ceræ lib.i. Cumq; liquefacta fuerit, adde.

Galbani.	Colophoniæ.
Gummi hederæ.an.℥.ii.	Resinæ.an.lib.s.

Ad ultimum ponatur puluis.

Et coctum ab igne deponatur: & cum infrigidatum fuerit & coagulatum fuerit, diligēter colligatur: & reponatur facit propriæ ad dolorem pectoris ex frigiditate: & ad pleuresim in testa oui aliquantulum calefactum ad ignem: & super pectus inunctum sanat omnia infrigidata loca, & desiccata calefacit, mollificat & humectat &c.

In receptis quando reperitur scriptū olei loti, modus lauandi talis est primo ponatur oleum in uase mundo stricti orificii, & supra fundatur aqua clara calidissima: deinde abiiciatur aqua, & totiens reiteretur proiectio dictæ aquæ feruētis, ꝙ finaliter exeat eiusdem coloris et saporis sicut ante proiectionē, & tunc oleū erit mundum. Et nota qn̄ hoc fit, debet fieri in uno uase, quod in fundo foratum sit, ut aqua possit exire, oleum.n. remanet semp super aquam, & natat: quia est corpus aereum. Ideo quanto leuior tanto melior.

VNGVENTVM staphisagriæ magistrale. ualet interficiēdo vermes seu pediculos capitis, palpebrarum, & inguinū.

℞.Axungiæ.	Oli linosæ.vnc.iii.
Saponis mollis.	Argenti viui extincti.ʒ.ii.
Staphisagriæ.ana.℥.iiii.	

Conterantur subtiliter conterenda, & misceantur.

Axungia si simpliciter scripta reperiatur. semper de axungia porcina est intelligendum.

Hic utiliter est notandum, ꝙ stomachus, & hepar non debēt aliquo unguento ungi, aut aliquod emplastrum, uel cerotum super eos ponendum est post cibum, quia attrahendo calorem a loco digestionis impediret cibi digestionem, & naturam a sua digestione diuertit seu operatione.

Vnguenta, emplastra, & cerota, ut plurimium conseruantur per annum in sua uirtute, & bonitate, & non plus, quia elapso anno paulatine humiditas eorum naturalis deperditur, & terrestricitas acquiritur.

VNGVENTVM citrinum Nico. dicitur in ipso pomo citrino decoquitur, pulchram reddit faciem, lentigines de facie tollit, nigredinem ad solem inductam destruit, pustulas in quacunq; parte corporis ortas salsi flegmatis mirabiliter destruit, & aufert cicatricem in corpore, subtiliat leprosi faciem si ex eo ungatur, multum emendat, rubori oculorum pruritui, et calori, et herisipillæ ualet. Cuius permixtio.

℞.Boracis albæ, et claræ.ʒ.ii.	Cristalli.
Camphoræ.ʒ.i.	Antalis, & dentalis.
Coralli albi.℥.s.	Olibani albi.
Ameni dulcis.℥.i.	Nitri.ana.ʒ.iii.
Belliculi marini.i.vmblici marini ʒ.iii.	Marmoris albi.ʒ.ii.
	Gersæ serpentariæ.℥.i.
Dragacanthi albi.	Cerussæ albæ, & subtilis.℥.vi.
Amydi an.ʒ.iii.	

Hoc modo terantur dragacanthi, & umblicos marinos terimus in mortario marmoreo cum pistello ferreo insimul; cætera sigillatim in eodem mortario terantur, & cum panno subtilissimo cernatur, et cum axungiæ nouellæ porcinæ albissimæ li.i.s. sæpi caprini, uel pecorini.℥.i.s. Axūgiæ gallinaceæ.℥.i.

Confice sic, caldarium plenum aquę supra ignē bulliat, & cacabus cum axungiis in caldario pendat in ipsa aqua, ut de calore ipsius aquæ axungiæ liquefiant, & liquefactæ per subtilem pannum album colentur in catinū, ut postea totus pulus apponatur præter camphorā, & boracē cū spatula semp agitando, ut oīum bona fiat incorporatio, hoc facto in uno citrino cānato, uel duobus mittatur, et ponatur et cum spatula semper agitādo, et cum inceperit bullire, iterum in caldario ponantur, et cū spatula semper agitando puluis camphoræ, & boracis apponantur, & donec incipiat frigescere agitetur, et cum infrigidatum fuerit recondatur. Et nota ꝙ lib.i. pulueris in lib. viii. axungiæ colatæ debent poni.

VNGVENTVM Marciaton aliud, qđ aliqui habēt in usu.

℞.Foliorum lauri.lib.iii.	Butyri.℥.v.
Rutæ, lib.ii.s.	Masticis,
Amarici, idest maioranæ lib.ii.	Storacis calamitę,
	Medullæ ceruinæ,
Roris marini.lib.i.s.	Adipis ursi,
Foliorum myrti lib.i.	Adipis gallinæ.ana.℥.i.
Esuri.i.flos saluiæ,	Thuris.℥.ii.s.
Balsamitæ, idest mentę aquaticæ,	Olei nardini.℥.i.
	Olei uiridis.i. ex oliuis immaturis.lib.vi.
Ozimi, idest basilicō.an.lib.s.	

Et fiat unguentum prout in unguento alio marciaton tibi ostendi.

Oleum

Oleum uiride est oleū omphacinum.i. oleum oliuarum immaturarum,& dicitur a uirendo,eo quia maiorem uiriditatem habet quam cætera olea simplicia.

VNGVENTVM Arthanite magnum Mes. relatum ad Alexandrum quo ungitur uenter, & sumeu, et ilia,& soluit solutione cathartici.Et uugitur ex eo stomachus, & facit uomere, & educit uermes,& confert hydropisi,& solutione educit aquam citrinam, & est propinandum non ualentibus sumere medicinam.Cuius permixtio.

℞.Succi arthanitæ.i. cyclaminis uel panis porcini lib.iii.

Succi cucumeris asinini.li.i.	Pulpæ coloquintidæ.℥.iii.
Olei irini.lib.ii.	Polypodi.℥.vi.
Butyri uaccini.lib.i.	Euphorbii.℥.s.

Quæ sunt terenda tere, & submerge in succis & oleis,& pone in uase uitreo stricti orificii, & stringe caput eius,& permitte per dies octo : deinde bulliant omnia ebullitione una,& coleutur: deinde proiiciantur super colaturam.

℞.Serapini.aur.v.	Myrrhæ.aur.ii.

Duo hæc dissoluantur prius in forti aceto: deinde proiiciātur in dicta colatura, & bulliant simul semper agitando cum spatula, vsque fere ad succorum consumptionem, & tunc proiice super ea.

Ceræ.vnc.v.	Felli uaccini.aur.vi.

Ferueant cum eis vsque dum liquefiat cera: deinde pulueriza super id.

Scamoneæ,	Euphorbii.aur.ii.
Aloes,	Turbith.aur.v.
Mezereon,	Piperis longi,
Coloquintidæ.ana.aur.v.	Zingiberis,
Salis gemmæ.aur.iii.	Camæmillæ.aur.ii.

Misceantur omnia bene,ut permisceantur, & utere.

Modus extrahēdi succū a cucumere asinino talis est. Accipiantur in fine Iulii in diebus canicularibus, et in mense Augusti qui sunt citrini,q̄a illi sunt maturi, & ponantur in uase,et permittant̄ per noctē: deinde pforent̄ cultello acuto Exiet aquositas quedā clara, & suba pulposa. Illa aquositas colligatur cum spongia,uel bōbice,& abiiciatur, & substantia pulposa referuetur,& utatur ad libitum ponendo illam ad solem, & permittatur exiccari donec possit educi ad formam trochiscorum:deinde remoueatur, & reseruet̄.

VNGVENTVM aliud Arthanitæ paruum Mes. resoluēs apostemata splenis,& lapideitatem ipsius & scrophulas.

℞.Succi arthanitæ,	Hyssopi humidæ.ʒ.v.
Viscositatem quæ mulgetur ex radice filicis,	Armoniaci.ʒ.i.s.
	Bdellii.ʒ.i.s.
Succi Kamenelis.i.an.℥.viii.	Aceti quantum sufficit.
Succi extremitatum tamarisci.℥.ii.	Ceræ citrinæ.℥.vi.
	Corticis radicis cappar.℥.i.s.
Olei irini.lib.iii.	Spicæ.ʒ.iii.

Et fiat sicut superius diximus.

VNGVENTVM ægyptiaticum Mes. Magnum confert ad uulnera antiqua, & fistulas quæ indigent mūdificatione. Abstergit enim,& mundificat ea a carne mortua, & putredine. Cuius permixtio.

℞.Floris æris.ʒ.v.	Mellis.ʒ.xiiii.
Aceti fortissimi.ʒ.vii.	

Coque super ignem donec inspissetur: deinde eo ablato adde. Olibanum bene puluerizatum.ʒ.ii.s. Terendo super terenda.Hoc unguentum duobus modis fit, qui.n. uolunt illum multum corrosiuum faciunt ipsum sine olibano. Qui uero mediocriter, olibanum ponunt.

VNGVENTVM de bdellio Mes. quod confert ad spasmum, & epilepsiam, & paralisim, & ad ægritudines neruorum frigidas,& lenit nodositates neruorum.

℞.Bdellii.ʒ.vi.	Ceræ nouæ.ʒ.xv.
Euphorbii.ʒ.iiii.	Olei sambuci aut de cheiri.ʒ.x.
Castorei.ʒ.iii.	
Serapini.ʒ.iiii.	

Bdellium, & serapinum infundantur in aqua rutæ agrestis, & cætera liniantur cum aqua calida, & fiat unguentum, & liniatur cum eo.

VNGVENTVM pro uermibus Montagnanæ in antidotario suorum consiliorum.

℞.Centaureæ minoris,	Aloes ad pondus omnium quod erit.ʒ.vii.s.
Absinthii,	
Lupinorum ana.ʒ.s.	Olei absinthii.℥.iiii.
Ligni aloes,	Fellis tauri.℥.i.
Cornu cerui usti,	Ceræ.℥.i.s.
Diptami ana.ʒ.ii.	

Conterantur omnia conterenda, & fiat unguentum.

Lauantur enim cera duplici causa. primo ut acuitas sua amoueatur,secundo ut acquirat uirtutem quam non habet, & quam habet deperdat,ut in unguento comitissæ:quia lauantur, ut efficiantur stiptica.

Si scriptum reperit̄ ceræ lotæ.tunc dicta cera lauanda est in aqua cōi.Aliter lauat̄ in decoctione in qua describitur.

VNGVENTVM pectorale magistrale, & est usuale.

℞.Olei amygdalarum dulcium.℥.iiii.	Butyri recentis.vnc.vi.
	Ireos subtiliter puluerizati. drach.ii.
Olei camæmillæ.	
Olei violati.ana.vnc.iii.	Croci.ʒ.s.
Adipis gallinæ,	Ceræ albæ.vnc.iii.
Adipis anatis.ana.vnc.ii.	

Misce, & fiat vnguentum omnia simul liquefaciendo,in fine uero ireos,& crocus ponantur, deinde lauetur tribus aut quatuor uicibus cum aqua hordei tepida.

Butyrum melius uaccinum cum in medicinis ponitur.i. ad opus medicinæ datur. debet esse sine sale,& conseruatur usq; ad sex menses, uel usque ad annum ad plus.

Adeps gallinæ debet esse recens,& nō antiquatū amittit .n.cōplexionem,& uirtutem,& efficitur rancidum,et amittit temperamentum,& liquefactum melius conseruatur.

Adeps anatis,& anseris,quanto antiquiores tāto meliores sunt. & cum in medicinis administrantur nullo modo sale condiendi sunt.

Pinguedines omnes si aspergantur zucchаro subtiliter puluerizato diu conseruantur absq; corruptione, hoc ego sæpe uidi, & experimento approbaui.Pinguedines.n. quæ pro usu medicinæ sunt, nullo modo sale saliendæ sunt, sed modo prædicto præparandæ.

VNGVENTVM apostolorum Auic.5. can. tracta. 11. quod in usu est, & est apostolicon, & noīatur unguentum ueneris,& est unguentum rectificās cū facilitate fistulas difficiles,& scrophulas paruas,nec est aliq̄d sile ei,& mundificat uulnera ex carne mortua,& pus, & consolidat.Et dicitur quòd est medicina.12. apostolorum. Cuius permixtio.

℞.Ceræ albæ,	Thuris, masculi.ʒ.vi.
Resinæ.an.ʒ.xiiii.	Myrrhæ,
Opopanaci,	Galbani.ana.ʒ.iiii.
Floris æris.ana.ʒ.ii.	Bdellii.ʒ.vi.
Armoniaci.ʒ.xiiii.	Lithargyrii.ʒ.ix.
Aristolochiæ longę.ʒ.vi.	

Infundantur bdellium, & aliæ gummæ in aceto uini, et decoquantur in æstate cum duabus lib. olei, & in hyeme cum lib.iii.olei &c.

Oleum si simpliciter scriptum reperiatur de oleo oliuarum semper est intelligendum,quod oleum est materia omnium oleorū,ut in tractatu de oleis manifeste apparet &c.

VNGVENTVM ad scabiem magistrale bonum, & expertum.

℞.Olei communis.lib.ii.	Terebentinæ,
Axungiæ porci recentis. lib.ii.s.	Argenti uiui extincti, ana.lib.s.
Cerussæ,	Argenti sublimati.℥.iii.
Salis communis.ana.lib.i.	Ceræ albæ.vnc.v.

Misce, & fiat unguentum secundum artem.Axungia porci melius conseruatur liquefacta, & adeps renum caprarū hoc etiam modo melius conseruatur.

Argentum uiuū hoc mō extinguitur, & præparat̄. Accipiatur argentū uiuum, & ponatur in una ampulla uitri & supra exponatur tanta saliua,ꝙ cooperiatur: deinde concutiat̄ tantū sub et supra,semper saliuā addendo, ꝙ totū confrangatur,ita ꝙ possit aspergi tanq̄ lac, & partibus cui ponit̄ adhæreat,& hoc mō extinctum erit,aliter tantum con-

cutiatur, quòd in illam formam ueniat,& sic extinguitur.

VNGVENTVM aliud ad scabiem pro pueris paruis, & mulieribus grauidis,& personis delicatis Montagnanæ,

℞. Terebentinæ benæ lotæ.℥.iiii.	Succi citrangulorum.
Butyri recentis loti.℥.ii.	Vitellos ouo.ana.nume.iii.
Salis.℥.i.	Olei rosati.℥.i.

Misceantur omnia simul, & fiat unguentum.

Salis si simpliciter scriptum reperiatur in compositionibus semper de communi sale est intelligendum.

Terebentina,& butyrū lauandi sunt in aqua cōi, & sic facias de omni alia re lauanda, in qua solum dicitur lauetur, & non exprimatur cum qua re, cum cōi aqua lauanda est.

VNGVENTVM ad scabiem pro canibus bonum & expertum,

℞. Saponis Mellis lib.i.	Salis nitri,
Axungia porci.℥.vi.	Aluminis rocchæ usti,
Ellebori nigri.℥.viii.	Salis communis,
Sulfuris.℥.vi.	Terebentinæ.ana.℥.vi.

Olei laurini quantum sufficit ad incorporandum. & fiat unguentum,

Et si fortius facere uolueris adde.℥.iii.argenti sublimati, & terræ camelli.℥.iiii.

VNGVENTVM album siue de cerussa crudum magistrale quod est in usu, & ualet ad infrigidandum omnem duritiem, & batituram, & deruschata, pelaxinam carnis, & combustionem ignis.

℞. Olei rosati.lib.iii.	Cerussæ lib.i.
Ceræ albæ.℥.ix.	

Misce omnia, & fiat unguentum.

Et sunt q̄ addunt cāphoræ.ʒ.i.s. & albumina ouorū duo & tūc erit unguentū camphoratum,& sine cāphora,& sine albumine oui erit unguentū de cerussa crudū, & sic uocat̄.

VNGVENTVM de cerussa coctum, ualet ad consolidandum plagas, & in usu est.Magistrale.

℞. Olei communis lib.ii.
Cerussæ subtilis: lib.i.

Coquantur lento igne donec coctū sit, & sunt aliqui qui addunt ceræ albæ,& mundæ.℥.iiii.& fiant magdaleones,

VNGVENTVM de lithargyrio coctum magistrale, & ualet ad malum tibiarum, & præcipue qui fractam habent pellem super tibiis.

℞. Lithargyrii auri subtilissimi puluerizati,
Aceti fortis.lib.i.
Olei rosati clari.lib.ii.

Coquatur lento igne quousq; coctus sit, & fiat magdaleon, & aliqui & sunt qui in dicto unguento addunt ceræ, ℥.iii.sed melius est sine cera.

VNGVENTVM de minio coctum, & est Magistrale, ualet sicut unguentum de lithargyrio,

℞. Minii subtilissimi.lib.i.s.
Olei communis.lib.i.

Coquatur lento igne, & fiant magdaleones.

VNGVENTVM Basilicon minus magistrale. ualet ad extrahendum putredinem ab ulceribus, & plagis factis nouiter, & est in usu.

℞. Picis naualis,	Colophoniæ.i.picis græce, puluerizatæ.℥.vii.
Rasæ pini,	
Terebentinæ,	Ceræ nouæ mundæ ℥.v.s.
Olei communis.ana.℥.ix.	

Misce omnia simul,& coletur, & fiat.

VNGVENTVM citrinum, et dicitur vnguentum commune, ualent sicut unguentum basilicon, sed est plus lenitiuum,& est magistrale.

℞. Terebentinæ.lib.i.	Ceræ nouæ, & mundæ.lib.s.
Rasæ pini cola. lib.i.℥.iii.	Olei communis.ʒ.ix.

Misce omnia, & fiat unguentum secundum artem.

VNGVENTVM de dragacanthis pro pectore magistrale.

℞. Gummæ dragacanthi mundæ.vnc.iiii.
Aquæ florum uiolarum.lib.ii.

Infundatur in ea gūma per horas.xii. postea stamignet̄. & his addatur.Olei uiolati.Olei amygdalarum dulcium.Ceræ albæ.an.lib.i. Liquefiant oleum,& cera:deinde apponatur gumma ipsis infrigidatis, & misceantur.

Vnguentum hoc nisi ingenio & fiat nunquàm bonam formam habere pōt,sed stat in magdaleonibus grossitudinis fabæ.Igitur hoc mō facias,post liquefactionē ceræ,& olei,& ipsorum infrigidationem addas gummam stamignatam paulatine illam stanchezando ac si uelles stanchezare manuschristi, & non cesses addere gummam, & stanchezare donec habeat bonam formam,& quanto magis elaborabis in ducendo, tanto meliorem formam accipiet.

VNGVENTVM de adipibus Magistrale pectorale.

Adipis gallinæ,	Ceræ albæ.℥.iiii.
Adipis anseris,	Olei camæmillæ,
Adipis Anatis,	Olei amygdalarum dulcium,
Butyri recentis ana.℥.vi.	ana.℥.iii.

Misce & fiat unguentum.

VNGVENTVM Commitissæ Gulielmi de Varignana in sua practica, capitulo de retentione menstruorum:quod est in usu,& est mirabile:& expertum pluries.

℞. Corticum medianarum castanearum,	Oximarum uuarum de lābruscis.i.granellæ,
Glandium, & copularum glandium,	Sorbarum siccarum immaturarum,
Corticum medianorum arboris glandium,	Nespillorum immaturatorum,
Myrtillorum,	Radicum chelidoniæ,
Caudæ æquinæ,	Foliorum prunorum syluestrium,ana.℥.i.s.
Corticum fabarum,	

Teran̄t grossō mō, & bulliant in lib.viii. aquę plantaginis usq; ad cōsumptionē medietatis,et postea colet̄: & postea,

℞. Olei myrtillorum.lib.vi.
Ceræ nouæ.lib.i.

Misce,& laua oleū,et ceram cū suprascripra decoctione nonies semper remouendo aquā, & cum hoc factū fuerit.

℞. Corticum castanearum,	Myrtillorum,
Glandium,	Ozimarum uuarum.i. de lambruscis,
Corticum medianorum arboris glandium,	Sorbarum siccarum, ana.℥.i.
Gallarum.ana.℥.ii.	
Cineris ossium cruris bouis.℥.i.	Trochiscorum de Kara. vnc.viii.

Fiat ex his puluis subtilissimus, & misce cum suprascripto oleo, & cera, & fiat unguentum.

Per cortices fabarum author intelligit corticem in qua fabæ oriuntur,crescunt, & maturantur, scilicet illa tegula.

Modus lauādi cerā talis est. primo debet cera ad ignem liquefieri,deinde in aqua mūda ab oī sapore debet proiici, & in aqua illa debet manibus malaxari,et aqua a cera manibus exprimi,Deinde ad ignē dēt liquefieri, & in aqua munda proiici,ut prius,& sic iterū atq; iterū est faciendum quousq; aqua sine sapore exeat, et tunc erit signū lotionis &c.

VNGVENTVM de Anthera Magistrale & est constrictiuum.

℞. Myrtillorum,	Seminis antheræ,
Gallarum,	Rosarum rubearum,
Nucum cupressi,	Seminis plantaginis.ana.℥.s.
Corticum granatorum,	Terantur hæc omnia subtiliter & cum
Acaciæ,	
Masticis,	Olei rosati.lib.i.s.
Balaustiarum,ana.℥.i.	Cerē nouæ.℥.iiii.

Misce & fiat unguentum.

Modus faciendi acaciam talis est, Accipe succi pomorū syluestrium quantitatem quā uolueris propinquorum maturationi,et pone in caldario,& coq; usque ad consumptionem codognatæ de melle, et extende, super tabulam postquam cocta fuerint, et incide cum cultello in frustis paruis, et postea dimitte exiccari,et usui reserua.

. Vnguentum ad combustionem ignis Magistrale sic fit.

℞. Corticis medullæ sambuci.℥.ii.

Bulliant in aqua sufficienti usq; ad consumptionem duarum partium, et coletur: deinde in dicta colatura adde.

Olei

Olei nucum.℥.iiii.

Et bulliant lentissimo igne vsque ad consumptionem suprascriptæ decoctionis, postea adde intus in fine.

Ceræ nouæ,& boni coloris.℥.ii.

Misce,& fiat vnguentum.

VNGVENTVM ad scissuras mamillarum magistrale.

℞.Lithargyrii argenti,	Axungiæ porci mas.ʒ.ii.s.
Zingiberis fini,	Olei violati.℥.iii.
Myrrhæ.ana.ʒ.ii.	Ceræ nouæ.ʒ.ii.

Et fiat vnguentum molle.

VNGVENTVM mirabile relatum ad Nicodemum Mesue.valens ad ulcera putrida, & genera in eis carnem, & sigillat,& prohibet in eis fieri putrefactionem. Cuius hæc est permixtio.

℞.Myrrhæ,	Mellis despumati.ʒ.vii.
Aloes,	Vini albi,& boni.ʒ.iiii.
Sarcocollæ.ana.ʒ.i.	

Decoquantur simul cum facilitate usq; dum habeat spissitudinẽ.Et qñq; additur in medicamine Vitreoli.ʒ.s. & proprie ad consumptionem carnis additæ,& est expertum.

VNGVENTVM basilicon magnum Mes. confert uulneribus,in quibus est calefactio,& proprie in vulneribus neruosis,mundificat.n.& incarnat ea,Cuius permixtio.

℞.Ceræ albæ.℥.vi.	Picis græcæ; ideſt colophoniæ.℥.i.s.
Rasæ pini,	Picis.℥.iii.
Sepi vaccini,	Olei communis.lib.ii.
Olibani,	
Myrrhæ.an.℥.i. s.	

Conteranẽ conterenda, & fiat vnguẽtũ in bona forma.

Pix si simpliciter scripta reperiatur,semp de nauali intelligaẽ.Si vero pix græca,de colophonia semper intelligitur.

VNGVENTVM ceraseos magnum Mes. rectificans vlcera maligna,& fistulas difficiles, & mundificat a carne mortua,& putrefactione,& perficit sigillationem eorum sigillatione laudabili.

℞.Armoniaci.℥.i.	Lithargyrii.ʒ.xv.
Bdellii,	Aloes,
Olibani masculi,	Opopanacis.ana.ʒ.ii.
Aristolochiæ,	Floris æris.ʒ.iii.
Sarcocollę.an.ʒ.v.	Resinæ.ʒ.xiiii.
Myrrhæ,	Ceræ albæ.℥.ii.
Galbani.an.ʒ.iiii.	Olei communis.℥.ii.s.

Armoniacum & bdellium dissoluantur in aceto Lithargyrium teratur & decoquatur cum oleo donec liquefiat, & tunc remoueatur ab igne,donec infrigidetur parum,& proiice super ipsum armoniacum,& bdellium dissoluta in aceto,& reduc ad ignem donec coaguletur,& post illud proiice super ipsum reliquas medicinas,& administretur.

VNGVENTVM ceraseos paruum Mes. faciens nasci carnem in vulneribus,& mundificat,& incarnat ea, et confert uulneribus recentibus & antiquis.

℞.Aristolochiæ rotundæ,	Sarcocollæ.℥.s.
Radicis ireos,	Lithargyri triti puluerizati. vnc.v.
Sanguinis draconis,	
Armoniaci an.℥.s.	

Decoquatur lithargyrium cum olei cõis lib.i.usq; dum liquefiat.Et conficiatur cum aliis sicut diximus.

VNGVENTVM alabastrum Nardi preciosi quod Romani de Hierusalem attulerunt tempore quo dominus noster Iesus Christus fuit crucifixus, & probatum est in omnibus febribus,& rigoribus, & calculosis doloribus lumborum, petram de uesica frangit,dolorem iliorum aufert,hemicraniam,alias iliacum dolorem amputat, causis matricis optime subuenit Maria,& Martha sorores Lazari hoc vnguento vsæ fuerunt diebus vitæ suæ.Cuius permixtio hæc est.

Sauinæ viridis.℥ v.	Millefolii.℥.vi.
Gallarum cupressi viridis. ℥.viii.ʒ.i.	Artemisiæ,
	Fœnugræci,
Roris marini viridis.℥.vi.	Terræ benedictæ,
Hederæ,	Seminis lini,an.℥.vi.

Hæc omnia infunde in aquæ sextario uno medio, & stet in infusione per duos dies,postea adde.

Olei cõis sextaria. v. & dimitte eum cum cautela & coquatur usq; ad consumptionem aquæ & remoto ab igne coletur per sacculum additis.

Ceræ nouæ puræ, & mundæ.℥.vi.	Resinæ pini,
	Olibani,
Colophonię,	Masticis.an.℥.v.
Terebentinæ,	Storacis calamitæ,
Galbani,	Spicæ nardi.an.lib.i.
Gummi hederæ.an.℥.v.	Balsami.℥.iiii.
Picis hispaniæ.℥.v.	

Quæ terenda sunt terantur, & quæ liquefacienda liquefiãt secundum artem, & misce omnia, fiat unguentum semper agitando cum spatula,& usui reseruetur.

ZVCCHARVM rosatum Mes.stomachum,& cor confortat,& omnia viscera. Et cõfert ad mollificationem eorum, & eius modus talis est.

℞.Sumitatum florum rubearũ rosarum incompletæ maturitatis.℥.iiii.Permittantur post eorum collectionem saltim p diem, deinde in lapideo uase ultimate conterantur: postea adde eis zucchari lib.i.& bene pistando permisceantur: deinde reponantur in uase uitreato,& cooperiatur charta,demum soli exponatur,& per menses.iii. permittatur oĩ die illum miscẽdo:deinde remoueatur,& reseruetur. Et hoc mõ fiat zuccharũ violatũ,buglossatũ,& boraginatum permutãdo solum flores.in reliquis vero præscriptus modus seruandus est. Et quidam faciunt illud cum rosis non habentibus aliquid de complemento,& inuenitur magis stypticum.

Et sunt qui nõ terunt rosas,sed incidunt cum forficibus, & fricant manibus fricatione ultima rosas, & zuccharum; deinde exponunt soli,Nota insuper, ꝙ de floribus præscriptis solũ summitas accipienda est,alia uero abiicienda,quia nimis dura.Et fila illa quæ in floribus boraginis reperiuntur abiicienda sunt.

ZVCCHARVM violatum Mes.inflammationem,& sitim sedat,uentrem lubricat. Et eius modus est sicut zuccharum rosatum,indigent tamen uiolæ expansione longiori, & expositione in sole.

De artificio Ceræ.

CERA enim quid sit, & quomodo a melle separatur: quomodoq; fiat.A doctoribus longo,& claro sermone pertractatum est:ita ut & mulieres, rustici magistri effecti sint.Igitur de ipsius artificio scribere restabat. A cera igitur rubea faciam initium.

Ad faciendum ceram rubeam.

℞.Ceræ nouæ lib.i.Terebentinæ subtilis.℥.iii. in æstate: in hyeme.℥.iiii.Cinaprii super lapidẽ pictorũ bene triti. Olei oliuarũ.an.℥.i.Liquefiant cera,& terebentina ad ignem:demũ remoueãtur, & post aliqualẽ infrigidationẽ addaẽ oleũ & cinaprium,beneq; simul misceantur,& reseruetur &c.

Oleum.n.cum cera ponitur,ut ceram simul tenere faciat quæ a cinaprio separatur,& frangibilis redditur,ac ut cinaprium melius conteratur.

Sunt qui loco cinaprii ad faciendum rubeam ceram. ponunt nimium, & fieri potest,sed in triplo ponitur de minio ut pro omni lib.Ceræ minii bene triti cum oleo ut supra.℥.iii.uel.ii.ad minus,sed non habet tantum colorem quantum si fit de cinaprio.

Ad faciendum ceram uiridem.

℞.Ceræ nouæ lib.i.Viridis æris triti, ut supra.Olei oliuarũ an.℥.i.Liquefiat cera, & post aliqualẽ infrigidationẽ addatur uiride æris,& oleum,& bene misceãtur,& uiridis fiet.

Si dictam ceram tenacem facere vis, adde quantitatem terebentinæ, suprascriptam in cera rubea. Terebentina. n. in cera ponitur, ut per ipsam tenax reddatur. Ac quia aliquando de ipsa fiunt imagines, ut facilius a formis in aqua madefactis separetur.

Ad faciendum ceram nigram.

℞.Ceræ nouæ lib.i.Terra nigra trita,ut supra.Olei oliuarũ an.℥.i.Liquefiat cera,& post aliqualem infrigidationem addantur terra nigra,& oleum,& reserua.

Si dictam ceram nigram tenacē facere uis, addas quantitatem terebentinæ supra tibi notatam.

Ad faciendum seu dealbandum ceram.

℞. Ceræ quantitatem quam uolueris. Aquæ claræ partes.ii. Misceantur duo hæc, & calefiat aqua ad ignem clarum usquequo cera sit liquefacta, deinde paululum permittatur quiescere, donec tota cera natet super faciem aquæ, deinde accipe uas aliquod uitreatum, cuius pars exterior sit lenis, madefac eum in aqua frigida: deinde infundatur fere medietas eius in cera liquefacta, & extrahe cum cera quæ sibi adhæret, & permitte ceram illam infrigidare: deinde separa eam a uase, & tantum hoc facias, ꝙ tota cera ab aqua fuerit extracta: deinde dictam ceram taliter formatā soli exponas, & rori in mense Maii, & illam sæpe uoluas, & tantum permittatur, quòd fiat alba, vt cerusa.

Sunt autem quidam alii qui illam dealbant in tribus diebus seruando prædictum modum. Sed expectant in mense Iulii quando sol est in maiori calore. & quia cera illa subtilis est faciliterq; a caliditate solis posset liquefieri aspergenda est aqua munda bis in die.

Alius modus dealbandi ceram.

℞. Ceræ quantitatem quam uolueris. Aquæ claræ partes ii. Bulliant simul, & coquatur donec nigrescat aqua. Et tunc proiice aquam illam, & pone aliam, & ita sæpe fiat donec fiat alba: deinde collige ceram & reserua.

Multis aliis modis potest cera dealbari. Sed præscripti duo modi sunt communiores ac meliores. Insuper nota, ꝙ cera potest omnem colorem accipere tingendo eam cum re tingente ad colorem quem intendis facere. Seruando modum in cera rubea, & uiridi tibi declaratum, & de quantitate tam rei quam olei, & contritione.

Modus laborandi dictam ceram.

Mensura longitudinis ſm diuersitatem ponderis.

Cereum de Rub.xxi.debet esse br.iiii. & quar.ii.
Cereum de Rub.viii.debet esse de br.iiii. & quar.s.
Cereum de Rub.vii.debet esse de br.iiii.
Cereum de Rub.vi.debet esse de br.iii. & quar.iii.
Cereum de Rub.v.debet esse de br.iii. & tertiæ.ii.
Cereum de Rub.iiii.debet esse de br.iii. & tertiæ.i.
Cereum de Rub.iii.debet esse de br.iii.
Cereum de Rub.ii.debet esse de br.ii. & quar.iii.s.
Cereum de lib.xl.debet esse de br.ii. & quar.iii.
Cereum de lib.xxx.debet esse de br.ii. & quar.ii.
Cereum de lib.xxv.debet esse de br.ii.s. & digiti.ii.
Cereum de lib.xvi.debet esse de br.ii.
Cereum de lib.xii.debet esse de br.ii.minus digitis.iiii.
Cereum de lib.viii.debet esse de quar.vi.s.
Cereum de lib.v.debet esse de quar.v.s.
Cereum de lib.iiii.debet esse de br.ii. & quar.s.
Cereum de lib.iii.debet esse de br.ii.
Cereum de lib.ii.s.debet esse de br.i. & quar.iii.s.
Cereum de lib.ii.debet esse de br.i. & quar.iii.
Cereum de lib.i.s.debet esse de br.i. & tertiæ.ii.
Cereum de lib.i.debet esse de br.i. & quar.i.
Cereum de lib.s.debet esse de br.i.
Cereum de ℥.viii.debet esse de br.i. & digitis.ii.
Cereum de ℥.iiii.debet esse de quar.iii.s. & digitis.ii.
Cereum de ℥.iii.debet esse de quar.iii. & digitis.ii.
Cereum de ℥.ii.debet esse de quar.iii.
Cereum de ℥.i.debet esse de quar.ii. & digitis.iii.
Cereum de ℥.s.debet esse de quar.i.s. digitis.ii.
Cereum de ʒ.iiii.debet esse de quar.i.s.
Cereum de ʒ.iii.debet esse de quar.i. & digitis.iii.
Cereum de ʒ.ii.debet esse de quar.i. & digitis.ii.
Cereum de ʒ.i.debet esse de quar.i. & digitis.i.

Mensuræ istæ intelligendæ sunt ac mensurandæ cum brachio panni, & non solum intelligendæ sunt de cereis rotundis, sed de quadratis, diuersificantur tamen quandoq; secundum diuersitatem opinionum, sed hic est communis, & proportionatus modus ab omnibus usitatus.

Nota insuper, quando ceram laborantes, uel inaduertentia uel aliquo alio casu faciunt uel summitatem, uel postremam cerei nimis grossam qui ut errorem suum corrigere possint, abradunt cultello partem illam superfluam: cuius modus non laudatur. Sed accipienda est alia cera feruens, & super partem illam superfluam cum illo calore, proiicienda, & toties est reiteranda, ꝙ pars illa amota sit, & sic error corrigitur. Et nota, ꝙ parum debet esse differentia in magnitudine seu in grossitie de parte infima, & suprema si secundum rationem laboratum est cereum.

Apponitur quandoq; noua cera, rotundis cereis ut dispēdium euitetur. Igitur talis est modus. Amoueatur cera in superiori parte cerei antiqui usq; ad lycinium per quartam unam, & lycinium antiquum cum nouo bene ligetur, ita ut si cum fune suspendatur non laxetur: deinde inuoluatur charta tantæ altitudinis, quantæ cereum esse debet, & in dicta uacuitate cera liquefacta cum captia ponatur usquequo uacuitas plena sit: deinde duo uel tres manus ceræ super totum cereum addantur. Et sic nouiter totum factum esse apparebit. Modus hic ab omnibus usitatus est.

De artificio Zucchari.

Ex zucchario multa fiunt quæ hoc meo libello non describentur. Cum iam trita sint. & rudes in his sint edocti. Sed quia fiunt, & non ab omnibus modus faciendi scitur, declarabitur, ut artificium zucchari omnibus pateat huius opusculi beneficio.

Ad faciendum coriandros solidos.

Coriandri rotundi seu solidi fiunt ex zuccharo sub quo ponitur semen coriandri præparatum, ut supra, & bene exiccatum omni humiditate. Et in principio usque fere ad finem ponitur zuccharū bene coctum. In fine uero per tres, uel quatuor manus exhibetur leuis coctionis, ut maiorem rotunditatem accipere possint, fiantq; magis solidi.

Dicti coriandri bene siccandi, & fricandi manibus sunt, & nō solum in fine, sed in omni additione zucchari, eò quia inde duriores redduntur, nec ita faciliter ab humiditatibus denigrantur & molles redduntur, & tunc ab omnibus artificium laudatur: & hæc est consuetudo Ianuensium quæ omnibus approbatur.

Ad faciendum coriandros crispos.

Tegatur semen coriandrorū zuccharo manibus fortiter fricando usquequo habeant mediocrem magnitudinē: dando super zuccharum satis fortis cocturæ, deinde accipiatur captia forata paruo foramine in fundo, & zuccharo impleatur, & ab alto zuccharum dictis coriandris proiiciatur semper bacilonum ducendo sub, & supra: hinc, & inde, & sit zuccharum fortis coctæ a principio usq; ad finem, & bene exiccentur ducendo bacilonum, ut supra.

Zuccharū datur bene coctū, ut crispū durare diu possit, ac ut tantū simul non adhæreant quantum adhærerent si leuiter decoquerentur, & hoc bene cocti aromatarii faciunt.

Ad faciendum cinnamomum confectum.

Cinnamomum excorticatum a superiori cortice, & per parua fila incidatur, & in bacilono ponitur, ac zuccharū supra eum proiiciatur cum captiæ paruo foramine forato. Et in principio, ut puta per tres manus zuccharū sit leuis coctionis, postmodum usq; in fine fortiter bacilonum ducendo ut in coriandris crispis dixi, & tantum hoc continuetur, quòd grossi reddantur.

Sunt qui post primam proiectionem zucchari aspergunt in dictum cinnamomum incisum zingiberis puluerizati, ut fiant magis mordicatiui, & gustui fortes. Sed modus ille nō mihi placet. Sed ut linguæ mordentes sint, debent fieri ex bono cinnamomo, nec in fundendum est in aqua, vt quidam fatui faciunt, ut facilius incidatur, eo quia illa infusio tollit omnino saporem cinnamomi.

Ad conficiendum amygdalas.

Amygdalas & bene cum panno aspero frica, beneq; in bacilono exicca, & ab omni immunditia munda, demum zuccharum fortis coctionis super eas proiice cum captia forata bacilonum huc, & illuc ducendo incessanter: sub quo sit ignis carbonum, beneq; exiccentur, & tantum hoc fiat, ꝙ bene tegantur, & quanto magis continuatur dicta ductio baciloni, tanto solidiores redduntur.

Sunt

Sunt qui cõficiunt amygdalas cũ cortice, & hoc modo confectæ longiori tpe durant, nec rancescunt. Sũt vero qui a supiori cortice mundãt, & sic cõficiunt cũ zuccharo. Alii qui illas diuidunt in duas partes, & cõficiunt, illasq; crispas faciunt. Modus vero faciendi, & de coctione zucchari, & ductione baciloni est, ut de coriandris crispis tibi mõstraui.

Ad condendum rancettos.

℞. Corticum aranciorum præpara quantitatẽ quam uolueris, & super eas proiice zuccharum cum captia forata bene coctum, & facias quemadmodum de cinnamomo dixi, & de proiectione zucchari & ductione baciloni.

Cortices ranciorum hoc mõ præparãtur, infundantur in aqua munda, & permittantur per dies nouem oĩ die aquam innouando vltimo vero bulliant in aqua decem uel duodecim ebullitionibus, deinde ab igne remoti exprimantur, & remoueatur pars alba quæ cortici adhæret, & incidanẽ per longũ in satis minuta frustra, & infundantur in zuccharo liquefacto, & cocto perdiem, & noctẽ: deinde in oleo bulliãt leui ebullitione, postmodũ extrahantur, & desiccari permittantur quæ desiccatæ mõ quo supra conficiantur, & hoc mõ præparantur, & amaritudo ab eis remouetur.

Ad conficiendum garyophyllos.

℞. Garyophyllos exicca, beneq; munda ab oĩbus immunditiis: deinde zuccharũ cũ captia forata sup eos proiice fortis satis cocturæ. Et si illos crispos facere uis, facias, ut de coriãdris crispis tibi dixi, & de ductiõe baciloni. Si uero solidos, vt de amygdalis tibi mõstraui, & idẽ intelligas de rãcettis.

Ad faciendum confectiones bene crispas debet esse foramen captiæ paruum, & zuccharum debet dari æqualiter, & vniformiter, & quanto ab alto proiicitur tanto melius: nec permittendæ sunt guttæ super eas cadere illæ enim opus tuum destruent.

Ad conficiendum anisos.

℞. Seminum anisorum bene mũdatorum. lib. ii. Et super ea proiice zuccharũ leuis coctionis in principio, & bene manibus ducantur per bacilonum usqueq̃uo fere sint cooperta, beneq; exiccentur ad oẽm manum zucchari, & hoc cõtinuetur usq; in finẽ si solidos anisos facere uis. Si uero crispos, postquam cooperta erunt, da zuccharum cum captia forata, & ab alto, & sit fortis cocturæ, deinde duc bacilonum, ut in coriandri crispis tibi dixi, & hoc facias usq; ad debitam ipsorum magnitudinem.

Anisi quanto paruiores tanto pulchriores, & quanto duriores tanto laudabiliores duri .n. fiunt, & non solum anisi, sed & ceteræ aliæ confectiones si bene siccentur ad omnem zucchari additionem, quare hoc bene notetur.

Ad conficiendum pineas.

℞. Pinearum bene mundatarum quantitatem quam uolueris, & super eas proiice zuccharum cum captia forata bonæ cocturæ a principio usq; ad finem, & duc bacilonum prout in coriandris crispis tibi monstraui. Si uero solidos facere vis, facias prout de amygdalis tibi mõstraui, & de proiectione zucchari, & ductione baciloni.

Nota ꝙ hæc confectio parum durat: eo quia rancescunt pineæ: & antequam conficiantur est aduertendum ne rancidæ sint cognoscuntur autẽ quia sunt nigræ: & mali saporis, quare purgandæ sunt cum furfure: ut supra tibi ostendi.

Nota insuper ꝙ sunt qui in prima exhibitione zucchari ponunt albumen oui bene conquassatum cum zuccharo nõ multum calido ne albumen coqueretur, & hoc faciunt, eo quia cum difficultate zuccharum eis adhęret propter oleaginitatem quæ in eis est, & hic modus non uituperatur.

Ad conficiendum auellanas.

℞. Auellanarũ quantitatem quã uolueris, & facias prout de amygdalis tibi monstraui, & crispas, & solidas faciendo, & seruando modum in istis: sicut de amygdalis tibi dedi.

Auellanæ antequam conficiantur debent bene duci in bacilono, & calefieri ad hoc, ꝙ subtilis cortex eis adhærens remoueatur. Si enim permitteretẽ, zuccharum faciliter ab eis remoueretur.

Ad conficiendum muscardinos.

℞. Cinnamomi subtilis, & electi, & bene puluerizati. ʒ. ii. Musci optimi dissoluti cũ paucissima aqua rosa. ℈. s. Misce duo hæc bacilono, & super eis pone zuccharũ bene coctum, beneq;, & incessanter manibus zuccharũ, et species ducantur, & bene exiccentur, & totiẽs hoc fiat, ꝙ ad grossitudinẽ seminis papaueris ueniant, & in fine dando per duas manus zuccharum leuis coctionis, ut rotundi fiant.

Muscardini non nisi cũ difficultate corpus accipiũt, sed sagax aromatarius, & sollicitus in miscẽdo manibus zuccharum, & species cito eos format post uero duas, uel tres manus zucchari cribellandi sunt a qua cribellatione exeunt muscardini grossitudinis punctæ acus, & puluis reseruetur, & alii qui iam corpus sumpserunt expleantur. Feci ego semel facere ab uno famulo bene docto, & præsens steti, qui illos cito, & optime ꝑfecit: Sed ante ꝑfectionẽ dimisit pellẽ manus ad bacilonũ & pauca quæ remansit uesicata erat.

Insuper nota, ꝙ præscriptæ omnes confectiones quæ in bacilono fiunt debent habere sub eo ignem carbonum accẽsum sine fumo, non autem lignorum, vt iam a quibusdam fatuis vidi facere.

Ad faciendum pignocatam.

℞. Zucchari clarificati, & coctionis non ꝑfectæ lib. i. Stanchezetur optime cum baculo amota captia ab igne, & post longã eius ductionem addãtur pineæ mundæ. ℥. iiii. Et simul misceantur: zuccharũ perfecte coquatur, & sit dura coctio: deinde in morsellis incidatur.

Pignocata si longo tpe conseruari debet, apponenda est quãtitas præscripta pinearũ. Si uero pauco tpe apponi possunt lib. s. pinearum pro omni lib. i. zucchari.

Ad faciendum morsellatam albam.

℞. Zucchari clarificati & coctionis non perfectæ lib. i. Stanchezetur optime cũ baculo, & post longam eius ductionem addantur zingiberis minutim incisi. ʒ. ii. Deinde zuccharũ perfecte coquatur, & in morsellis incidatur.

Sunt aũt multi qui maiorem quantitatem zingiberis pro lib. i. zucchari ponunt vt fortior sit. Sed cõis & ab oĩbus vsitata: dosis est. ʒ. ii. zingiberis pro omni lib. i. Zucchari.

Ad faciendum zingiberatam.

℞. Zingiberis mundi & electi. ʒ. iiii.
Cinnamomi fini. ʒ. ii.
Macis. Garyophyllorum. an. ʒ. i.
Puluerizentur hæc subtiliter.
Zucchari clarificati & bene cocti. lib. ii.
Et fiat confectio in morsellis.

Confectio hæc est multum delectabilis gustui: sed non est alba. fit in multis bonis vrbibus. Sed in hac nostra urbe non est in usu.

Ad faciendum fructus & animalia oĩa ex zuccharo.

℞. Zucchari quantitatẽ quam volueris & pulueriza: deinde post subtilem puluerizationẽ impastetur cum albuminibus ouorũ quantitate sufficiẽti intantum ꝙ formã pastæ habeat deinde vngantur formæ cũ oleo amygdalarum dulcium & de dicta pasta formæ impleantur, postea simul comprimantur: & sic erunt aĩalia vel fructus facti: & sic oĩa fieri possunt, pur ꝙ formæ habeantur: deinde ponãtur in stupha ad siccandum, demum pingantur secundum colorem suum.

Sunt quidã alii qui impastãt zuccharum cum gumma dragacanti liquata in aqua rosa: & qui aspergũt formas farina, & hoc fieri potest: sed superior modus melior est.

Ad faciendum penidios.

℞. Zucchari lib. ii. infundatur in aqua per noctẽ: deinde coquatur cũ illa aqua absq; aliqua alia clarificatione: prius tamen coletur & sit coctio dura: post quã coctionem proiiciatur super marmor inunctum oleo amygdalarum dulcium: deinde ducatur ad ferrum antequam infrigidetur, & quanto longiori tempore ducuntur, tanto albiores fiunt: deinde forpice incidantur & in stupha reseruentur.

Sunt aũt qui ponunt pro omni lib. i. zucchari. ℥. s. amydi puluerizati post mediã zucchari coctionẽ uel in fine: & hoc vt zuccharum non candeat: & modus ille non vituperatur.

In aqua autem zuccharum ponitur ut uiscositatem acquirat: qua mediante possint ad ferrum trahi, qua tractione albi penidii fiant.

Zuccharũ quanto perfectius, tanto longiori tempore in aqua permittitur infusum. Quanto uero grossum magis ac rubeum, tanto minori tempore relinquendum est in aqua:& hoc nota: zuccharum enim grossum & rubeum multum de uiscositate habet: ideo parum in aqua permittatur; album uero paucam habet humiditatem:immo ad illam acquirendam quæ necessaria est ad hoc quòd trahi ad ferrum posśit, in aqua infusum stare debet & longo tempore.

Zuccharum in omnibus suprascriptis confectionibus clarificari debet. In ista autem non clarificatur;sed tantum modo colatur; ut a superfluis & immunditiis mundetur.&c.

Ad faciendum manuschristi rosatum.

℞.Zucchari clarificati & ab aqua consumpti lib.i. Aquæ rosæ lib.s.Misce & bulliant duo simul usq; ad aquæ consumptionem & zucchari fortem coctionem:deinde illum proiice super marmor aspersum farina subtili & reserua.

Sunt qui ungunt marmor ex oleo amygdalarum loco farinæ. Nec hic modus mihi placet. scias insuper quòd zuccharum ex quo fit manuschristi non multum stanchezatur. longa enim stanchezatio prohibet zuccharum candescere.

Ad faciendum manuschristi uiolatum.

℞.Zucchari clarificati & ab aqua consumpti. lib.i.
Aquæ florum uiolarum lib.s.

Misce & fiat ut de præscripto tibi monstraui.

Nota insuper quòd aromatarii nostri temporis solum.℥.ii.aquæ florum uiolarũ & rosarum ꝑ li.i. zucchari ponunt ad faciendum tam manuschristi uiolatum quam rosatum: & tunc pauca uirtus est in eo. ideo quantitas illa apponenda est supra a me descripta.

Potest etiam fieri manuschristi buglossatum & boraginatum:& fiant ut suprascripti permutando solum aquas: & loco aquæ rosarum ponitur aquæ florum buglossæ,uel florum boraginis cum quantitate zucchari præscripta.

Ad faciendum manuschristi perlarum.

℞.Zucchari clarificati, & ab aqua consumpti lib.i.
Aquæ rosarum lib.s.

Misce & duo simul bulliant usq; ad aquæ consumptionẽ & zucchari duram coctionem. In fine uero addatur Margaritæ subtilisśimæ & puluerizatæ.℥.s. & proiiciatur super marmor aspersum, ut supra & reseruetur.

Sunt autem quidam aromatarii:immmo fere omnes qui solum.ʒ.i.pro omni lib.i.zucchari margaritarum ponunt; & hoc propter ipsarum penuriam: ac emptores nolunt soluere & male. nulla enim minor quantitas apponenda est quam.℥.s.pro omni lib.i.zucchari.

Ad faciendum manuschristi cum fragmentis cor.

℞.Zucchari clarificati & ab aqua consumpti.lib.i.
Aquæ rosæ lib.s.Bulliant hęc duo simul usq; ad consumptionem aquæ & duram coctionem zucchari; deinde in fine addantur.Fragmentorum preciosorum omnium subtilisśime contritorum.ʒ.iii.Margaritarum.ʒ.i.Misce & proiiciantur super marmor & reseruetur.

Ad faciendum saponiam.

℞.Zucchari clarificati & ab aqua consumpti.lib.i.
Aquæ rosarum.℥.iiii.

Bulliant oĩa siñ usq; Amydi puluerizati.℥.iiii.ad aquæ cõsumptionẽ;& zucchari durã coctionẽ: deinde in fine addantur,zingiberis subtilisśime incisi.ʒ.ii.Et proiiciatũ sup marmor & detur ei forma manuschristi: sed latior et minor fit.

Hæc cõfectio fit apud curiales & dños Venetos:& his ĩ locis multũ in usu,multũq; delectabilis gustui ac nutritiua.

Saponea alia de Venetis.

℞.Amygdalarum mundatarum dulcium.ʒ.xvi.
Amydi purisśimi & noui.ʒ.iii.
Zucchari albi & clari,lib.i.

Fiat emulsio amygdalarũ in lib.i.s. aquæ florũ uiolarum. postea ℞.dictæ emulsionis lib.i.& zuccharum,& dissolue simul ad ignẽ,& postea impone amydum, & reliquũ emulsionis amygdalarũ:& agita cũ spatula lento igne usq; ad spisśitudinẽ,et si uis eã facere in morsellis adde zucchari ꝑfecte coctionis.℥.iiii.& fiant morselli,℥.s.pro quolibet,uel circa.

Addandum colorem rubeum zuccharo.

℞.Braxilis subtilisśime raspati.vnc.i.
Aluminis rocchæ.℥.s. Aquæ.℥.vi. Infundantur duo hæc in pecia ligata in dicta aqua per dies sex: deinde calefiant ad ignem leuiter:& cum ea aqua zuccharum coquatur.

Ad faciendum colorem uiridem.

℞.Succum caulium uel succum bletæ uel succum foliorum ireos & cum altero eorum zuccharum coquatur.

Ad faciendum colorem cœlestinum uel nigrum.

,Indici.Gummi dragacanthi.ana.vnc.iiii.
Vini nigri vnc.vi.Ligentur in pecia duo hæc subtiliter puluerizata,& infunde in uino per dies sex: deinde cum dicto uiño zuccharum coquatur. prius tamen ad ignem cum dictis rebus aliqualiter calefiat.

Ad faciendum colorem glaucum.

℞.Croci.ʒ.ii.idest integri. Aquæ lib.i.

Infundantur in ea per diem & noctem:deinde aliquantulum calefiant:simul postea colentur, & cum dicta aqua zuccharum coquatur: uel accipe succum florum nascencium in paludibus qui sunt glauci:& est opinio quorundam quòd sint flores acori,& cum eo coque zuccharum.est enim glaucum pulcherrimum non tamen ita boni odoris.

Ad faciendum colorem turchinum.

℞.Indici.ʒ.ii. Cerussæ.ʒ.iiii. Calcis uiuæ.ʒ.i.
Puluerizentur et in pecia ligentur ac infundantur in lib.i. Aquæ per diem & noctem: deinde simul ad ignem aliqualiter calefiant, & cum dicta aqua zuccharum coquatur.

Ad faciendum colorem morellum.

℞.Succi florum ireos & cum eo zuccharum coquatur, & si illo tempore non reperitur,accipe manipulum unum tondaturæ corii morelli de quo fiunt bursæ: & fac bullire tribus uel quatuor ebullitionibus:deinde coletur aqua ab illis incisionibus: & cum dicta aqua coquatur zuccharum.Et sic potes facere de rubeis incisionibus: si rubeum colorem facere uis absque braxili.

Ad faciendum marzapanum.

℞.Amygdalarum dulcium mundatarum & subtiliter contritarum lib.s.zucchari boni & puluerizati: deinde iterum cum amygdalis bene commisce lib.s.
Aquæ rosarum quantum sufficit & fiat.

De decoctione medicinarum:& continet partes tres.
Prima est de medicinis q̃ multũ sustinent de decoctione.
Scđa est de medicinis quæ parum sustinent de decoctione.
Tertia est de medicinis quæ mediocrẽ sustinẽt decoctionẽ.

HAEC SVMMA nõ minus utilis quã necessaria est.Nisi enim medicinæ debito modo coquãtur quæ compositum faciunt,sane uirtus compositi a doctoribus limitata non resultabit. Igitur ut hunc errorem amoueã, summam hãc annotaui, in qua & vl̃em & particularẽ doctrinam comperies.

MEDICINAE q̃ multũ sustinẽt de decoctione sũt istæ.

Aristolochia longa & rotunda: apium radix & herba.
Acacia. Alumina omnia.
Brusci.Baccara.Berberi.

Colloquintida. Cucumer asininus.Centaureæ omnes Cicera.Cardones.omnes. Cauda equina. Cortices capparo. Cortices mandragorę.Cortices gra.Cornu cer.castoreum. Diptamus.Enula.Euphorbium. Elleborus albus & niger. Fœniculus radix & herba.Faseoli. Gentia. Gramen. Hermodactyli. Ireos.Hypoquistidos.Lapis armenus Lapis stellatus. Lupuli,Milium solis Opopanacum. Orobus. Omnia habentia multa humiditatem & frigiditatem Omnes succi herbarum Petrosellinum,radix & herba, Plantago. Radices pæonię. Raphanus. Rheuponticum. Rubea tinctorum Radices omnes non aromaticæ.Squinantum. Sarcocolla. Serapinum,Serpentariæ omnes.Semperuiua. Salis omnes species Staphysagria. Semen canapis. stipites arborum & plantarum: minus tamen quam radices, & plus quam folia coquenda sunt.

MEDICINAE quę parum sustinent de decoctione sunt istæ.

Aqua lactis. Ambra. Ameos Amomum.Anthos.Acetũ. Aqua rosarũ.Aqua uiolarum.Aromatica omnia.Capilli ueneris.Cardamomnm maius & minus. Cãphora. Carpobalsamum

ſamum cum tota planta. Cinnamomum Camæmilla. Cortices citri. Cortices cydoniorum. Calamus aromaticus Epithymum Folii indi. Flores geneſtræ. Flores nenupharis. Flores bugloſſæ. Flores boraginis. Flores omnes. Garyophylli. Lignum aloes. Manna. Muſcus. Maiorana. Mellilotū. Nigella. Ozimum. Origanum. Opium. Omnia habentia uirtutem in ſuperficie. Omnia facilis omnia reſolutionis. Piper omne. Roſæ. Rheubarbarum. Stœcados. Seminis pſyllii. Scamonea. Seminis altheæ. Semina frigida quatuor minora. Seminis papaueris albi & nigri. Satureia. Semen baſiliconis. Serpilium. Sandali omnes. Violæ.

MEDICINAE quæ mediocrem ſuſtinent decoctionem ſunt iſtæ.

Aloes. Abſinthiū. Aſſarum. Agaricus. Aniſi. Arthemiſia. Betonica. Balauſtia Calamentum. Colloquintida. Ciclamē. Carui. Ciminū. Cubebæ. Cicorea. Coſtum. Daucus. Eupatorium. Endiuia. Epatica. Folia omnia. Fumuſterræ. Fœniculi. Herba papaueris utriuſq;. Hyſſopus. Ireos. Iuinbæ. Hypericon. Lupuli. Leuiſtici. Laurus. Menta. Mezereon. Myrtilli. Menta. Nenuphar. Hordeum. Pruna. Polypodium. Pæonia. Petroſillii. Pimpinella. Parietaria, Radix liquiritiæ & ſuccus. Saluia. Semina omnia. Succi herbarum aromaticarum. Succus roſarum.

Succus uiolarum,	Semen endiuiæ,
Squilla,	Semen acetoſæ & herba,
Senæ,	Semen urticæ,
Semen geneſtræ,	Semen coriandrorum,
Semen iuſquiami,	Semen iuniperi,
Sauina,	Scolopendria,
Sparagi,	Saxifragia,
Scabioſa,	Tamarindi,
Semen apii,	Turbith,
Semen rutæ,	Taſſus barbaſſus,
Semen lini,	Tamariſcus ideſt herba,
Semen fœnugræci,	Vinum granatorum,
Semen portulacæ,	Vinum cydoniorum,
Semen lactucæ,	Zedoaria,
Semen ſcariolæ,	Zingiber,

Et ſic concluditur quæſitum de decoctione medicinarum. De contritione medicinarum continet partes tres.
Prima de medicinis quæ multum ſuſtinent de contritionē.
Secunda de medicinis quæ parum ſuſtinent de contritione.
Tertia eſt de medicinis quæ mediocrem ſuſtinent de contritione.

HAEC SVMMA non minus utilis quàm præcedens eſt: & ſi intellectu fuerit & executioni mandata auctorum cōpoſitiones uirtutem ſuam a compoſitore limitatam in recipientem imprimenr. Ad laudem altiſſimi qui ſua benignitate opus noſtrum dirigat.

MEDICINAE q̄ multū ſuſtinent de cōtritione ſunt iſtæ.
Ariſtolochiæ omnes. Aloes. Amygdalæ. Aurū. Argentū. Argentum ſublimatū. Arſenicum. Aurumpigmentū. Baccæ lauri. Balauſtiæ. Batitura æris. Berberi. Cortices ouorum, Colloquintida. Cucumer aſininus. Centaureæ oēs. Cicera. Cardones oēs. Cauda equina. Cortices capparorum. Cortices mandragoræ. Cortices granatorū. Coſtū. Cornu cerui. Cartamus. Ceruſſa. Coralli utriq;. Cryſtallus. Cortices oēs plantarū Dactyli. Diptamus. Enula. Ellebori ambo. Eboris. Encinaprium Faſeoli. Ficus. Fragmenta omnia præcioſa. Flos æris. Gramen. Hermodactyli. Ireos Lupini. Lignum aloes. Lithargyrium. Lapis lazuli. Lapis iudaicus. Lapis lyncis. Lapides oēs. Margaritæ. Miliū ſolis. Myrtilli. Marcheſitæ oēs, Myiniū. Magnes. Marmor. Medicinæ compoſitæ de oppilatiuæ. Medicinæ compoſitæ hepaticæ. Medicinæ pro renibus. Medicinæ oēs ſtupefacientes: metalla oīa. Medicinæ pectorales. Opium. Orobus, Hordeum. Os ſæpiæ. Omnia alumina: omnia mineralia Pineæ. Paſſulę. Plumbum uſtum. Radices Pæoniæ. Raphanus. Rheuponticū. Semen papauerum omnium. Semen lini. Squinantum. Scoria ferri. Scorpiones. Sandali omnes. Serpentariæ oēs, Semen fœnugræci. Semina quatuor. Ma. frigida. Staphyſagria. Semen coriādrorum. Semen canapis. Semen Iuniperi. Sauina. Semperuiua. Sanguis draconis. Semen iuſquiami. Sulphur. Salis oēs ſpēs. Species tyriacæ. Species mithridati. Spēs triferæ. Species trochiſcorū. Species hieræ. Spēs loch. Terra ſigillata. Vitrum. Vitreolum.

MEDICINAE parū ſuſtinentes de cōtritione ſunt iſtæ,
Aloes. Abſinthium. Anethum,
Ameos. Amomum. Ambra.
Capil. ueneris, Caſſia lignea. Cardamomum, Cortex citri, Calamus aromaticus. Camphora. Cortices cydoniorum.
Epithymi, Euphorbium.
Flores geneſtræ. Flores camæmillæ. Laudanum.
Mezereon, Mellilotum. Muſcus. Nigella.
Opopanacum. Ozimū. Oīa uina aromatica. Omnes gummæ. Oēs ſpēs aromaticæ. Oīa quorū uirtus facile reſoluitur. Oīa debilia & raræ texturæ. Oīa quæ habent uirtutem in ſuperficie. Oīa intenſæ caliditatis: & ſiccitatis, Piper omne, Roſæ. Scamonea. Stœchados. Semen pſyllii Sarcocolla. Serapinum Succus roſarum. Senæ Thymi. Violæ.

MEDICINAE quæ mediocrem ſuſtinent contritionem ſunt iſtæ.
Aſſarum. Agaricus. Aniſi. Apium. Acetoſa. Arthemiſia.
Cyminum. Ciclamen. Carui. Cubebæ.
Daucus. Diacyminum. Dianiſum. Diatrion pipereon,
Eupatorium Epatia. Epar. adip.
Fumus terræ. Fœniculum. Garyophylli.
Hyſſopus. Ireos. Hypericon. Inteſtinum lupi.
Lupuli. Leuiſticum. Laurus.
Myrobalani omnes. Medicinæ omnes ſolutiuæ. Medicinæ ſtomachichæ,
Naſturtium. Nux muſcata.
Omnia folia præter ipſa aromatica.
Omnia fere ſemina præter aromatica.
Polypodium. Petroſillum. Pimpinella. Parietaria. Pulmo uulpis. Pilulæ oēs. Ruta. Rheubarbarum. Spicæ omnes. Semina omnia. Squilla. Semen geneſtræ. Scabioſa, Semen pæoniæ. Sparagi. Semē rutæ. Semen urticæ. Semē endiuiæ. Scolopendria, Serpilium. Stomacha gallinarum. Turbith, Tamariſcus. Zedoaria, Zingiber.

De urinis non nulla ſcitu non indigna.

SEQVVNTVR nobiliſsima documenta urinarum ad cognoſcendum utilitates naturæ hominum & mulierū & hoc cognoſcitur per urinas, ex quibus urinis agnoſcuntur infirmitates corporum. Secundaria cognoſcuntur per tactum pulſus. Tertio per auditum perſonæ patientis. Videlicet per interrogationem ipſius prout ſe ſentit, unde ex iſtis documentis poſſumus infirmis ſuccurrere incipiendo ſic.

Primo dico quòd urina eſt quoddam colamentum humorum ſuperans corpus & qui exit ex ueſica corporis &c.

Quando urina eſt aliquantulum amara & olet bono odore: tunc corpus eſt ſanum: & ſi corpus eſt turbatum nō olet: immo fœtet malo odore: unde eſt malum ſignum. Et ſi urina eſt ex bona natura, & urinalis ſtet bene obturatus, urina ſatis durabit, & aliter efficitur uerſa ſi ſtantiua erit. Tunc & tu calefacias ipſam ad ignem & uertetur. Sed non fit optimo ad iudicandum infirmitatem & ueritatem ipſius perſonæ, unde ſciat ꝙ non eſt urina uerior q̄ urina quę fit poſt digeſtionem. i. poſtquàm dormierit uel urina maturinalis ꝓ iudicando: quia quanto urina eſt recentior, tanto eſt melior & etiam cognoſcitur melius ad lumen diei uel ſolis, occaſione ut melius poſſit agnoſci, Itaq; pars in qua debetur proſpici eſt ut medicus reſpiciat quanta eſt urina, & quantum colorem habet, & ſi aliquid uidetur intus,

Et ſcias ꝙ quę ſunt quæ dant ad intelligendum uel quæ dant colorem urinæ. Prima eſt caliditas naturalis corporis altera eſt frigiditas,

Item duæ ſunt quæ dāt ſubſtantiā ad cognoſcendū urinā. Prima eſt humiditas corporis, altera ſiccitas, unde calor dat ſibi colorem uermiliū; & frigiditas dat colorem albū: & humiditas dat ſibi ſpiſsitudinem & turbitudinē: & ſiccitas dat claritudinē, & facit ipſam lucidam multum. Et ideo eſt ſciendum quòd ſi urina erit rubea & aliquantulum ſpiſſa & non

lucida, significat nimium sanguinem. Si vrina erit vermilia clara & crocea significat nimis colorem alias choleram. Si vrina erit alba & spissa uel alba & grossa & magis spissa quã clara, significat nimis phlegma. Si vrina erit alba & lucida significat nimis melancholiam. Si vrina bruna, significat ꝙ sanguis est quasi coctus & combustus propter nimium calorem & magnam debilitatem. Si vrina erit viridis & lucida, significat magnã debilitatem. Spiritus & sanguis est prout coctus intus. Vnde est bonum comedere & bibere res ad cõtrarium: & sic stabit corpus sanum propter temperantiam quæ nascitur in medio duarũ rerum contrariarum. Vnde si videas ꝙ habeas nimis sanguinẽ vtere rebus frigidis & siccis: & si es nimis frigidus vtere rebus calidis & humidis. Et si es nimis cholerosus, vtere rebus frigidis & humidis. Et si es nimis siccus, vtere rebus calidis & humidis.

Rex calidæ & humidæ sunt carnes recentes, & vitellum oui, crocus, vuę recentes & bene maturæ & amygdalæ. Res humidæ & frigidæ sunt lactuca, portulaca, & lac. Res calidę & siccæ sunt sal, piper, garyophylli, carnes salsæ, pulezolum Res frigidæ & siccæ sunt caseus & albumen oui.

Iterum est sciendum ꝙ in vrinis sunt quatuor circuli: licet isti circuli non sint bene clari ad cognoscendum, & maxime quando quis vnus considerat bene ipsos subtiliter. videlicet si superior circulus vrinæ erit optimæ coloratus, & si vrina erit bene prout spissa, & habebit modicã spumam: significat nimis sanguinem & magnum dolorem capitis in parte anteriori vel in latere. Si circulus superior erit nigrus, significat nimis melancholiam: & si facit spumam satis significat dolorẽ capitis et lateris debilitatem. Et si spuma erit satis, significat debilitatem multam, & si est pauca spuma, significat paucam debilitatem: Si circulus superior erit albus, significat nimis phlegma: & si tenet nimis spumã significat grauedinem capitis plus versus posteriorem partem quam anteriorem: & habet stomachum frigidum. Si circulus erit croceus supra, significat nimis calorem. Et omnia sunt ista intendenda plus et minus secundum colorem & cõditionem et substantiam vrinę. Item si vrina attrahit infra se ad modũ fila, significat scorticamentũ intus in vesica & in renib⁹. Si vrina attrahit ad se ad modũ crusche, significat febrẽ quotidianam intus in prima & malos humores in renibus adunatos & in vesica. Si vrina erit in colore auri, erit melior quam in alio colore. Item aliquando vrina habet vnam nebulam quæ vocatur *hypostasis*. *Aliquando stat supra* aliquando infra. Nunc est considerandum de tali *hypostasi* si ipsa est continua, uel longa, uel si ipsa est rotunda, uel alba.

Et si ipsa rubea superius de vrina vel sit albà significat infirmitatem ualde occultam et ariditam & naturam incipit coqui & si in medio, natura iam est cocta media. Si in fundo, significat ꝙ natura iam habet coctam mediam materiã. Si est rubea vel crocea in colore aureo. significat infirmitatem iam festinantem et ariditatem. Si est nimis liuida in colore, significat longã infirmitatem. Si est nigra habet peius. i. ꝙ infirmus mutatur in peius, i. ꝙ habet tertianam et mutatur in quartanam. Si est in colore vt sanguis: ita quòd color vincat vrinam, significat personam esse in mala dispositione. Si vrina fit large per virgam, signum est bonum. Si vrina fit cum dolore et pœna, illud est malum signum. Si abundat in multa quantitate bonum signum. Si fiat pauca, malum significat, eo quia mali humore superãt vrinam. Vrina puellæ non pollutæ est multũ lucida et clara, subtilis, prout crocea. Vrina fœminæ corruptæ semper est turbida & nunquã bene clara nec lucida: et istud intelligitur in sua sanitate. Vrinæ fœminæ prægnantis habet ista signa, per quæ potest videri et agnosci quando est grauida an ne, quia apparet in ipsa quædam nebula alba prout bombix optime trita, in hyeme et in æstate habet colorem sanguineũ existens in sua sanitate. Et si esset turbida mutaretur in colore secũdum conditionem mulieris, et uidebitur imago prope fundum et istud apparet in primo mense, et in secundo, et in tertio. Hypostasis quæ est in vrina alba multum turbida manendo in sua sanitate venit clara et lucida et tenet colorem vini albi et subtilis. Et hypostasis est alba magis et clara superius quam inferius idest quòd prope fundum sint fœces signum grauedinis.

Vrina fœminę quæ non ẽ grauida ẽ magis alba, et magis subtilis quam vrina fœminæ grauidæ.

Vrinæ omnium fœminarũ trahunt magis ad albedinem quam ad alium colorem, et propriæ ad colorem rubeum. Si sunt in sua sanitate.

Vrina fœminæ si erit optime alba in fundo vrinalis, et subtilis significat magnam molestiam, vel frigiditatem in matrice. Et si habebit spumam significat grauedinem capitis, et in renibus dolorem, et debilitatem stomachi.

Vrina fœminæ quæ est alba, idest clara in vrinali, et lucet prout argentum, et non curat comedere, signum est, quod grauida est.

Vrina fœminæ quæ habet colorem clarum, et grauem, signum est velle luxuriari.

Vrina hominis, et fœmina qui habet hypostasim aliquantulum nigrã in vrinali, et insimul adunatã significat mortẽ.

Vrina quæ est pauca in quantitate, et in colore nigra significat mortem.

Vrina quæ tenet multam fęcem in fundo, et habet nebulam nigram ad modum calcinæ significat mortem.

Vrina quæ mutatur in multis coloribus significat mortẽ.

Vrina viridiasca. & pauca significat mortem.

Vrina quæ in illo qui febrescit, & infundo fœcem, si infirmus non sudat significat mortem.

Vrina in colore fellis ad fundum, & ad modum similæ, significat mortem.

Vrina quæ habet in fundo ad modum sabioni, & ad modum sanguinis significat mortem.

Vrina in febrienti, si est nimis alba significat mortem.

Vrina tenens multos colores in vrinali significat mortẽ.

Vrina habens in fundo vrinalis fęcẽs, & guttas sanguinis significat mortem.

Vrina quæ est multum rubea habens paucam spumam, & in medio sanguinis prope fundum significat mortem.

Vrina puellæ non pollutæ, & sanæ est pura, & clara sine macula.

Vrina hominis sani habens in mane vrinam albam. antè prandiũ rubeam, & post prãdium albam bonum signum est.

Vrina quando abundat, et non feruet nimis, et reddit odorem quando est satis, et unum modicum rubea, et nubilosa alba, & æqualis stat. i. in medio vrinalis, et alta a fundo et vrinare sepius sanitatem significat. Et etiam bene euacuare corpus est optimum.

FINIS.

TABVLA THESAVRI, siue antidotarii aromatariorum per alphabetum.

De artificio Ceræ.

De artificio Zucchari.

FINIS.

SERIES CHARTARVM.

*A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z
AA BB CC.

Terni sunt omnes, præter *, & CC, qui sunt quaterni.

Tria hic clauduntur opuscula, Luminare maius, ad maiorē perfectionem redactum Lumen apothecariorum, Et Thesaurus aromatariorum, distincta, cum suis tabulis, unaquæq; per se posita, Cum copiosissimo in principio operis indice, ad minima quæq; reperienda, Nunc uero nuper Venetiis excusa Apud Nicolaum beuilacquam Tridentinum.
M D L XI.

